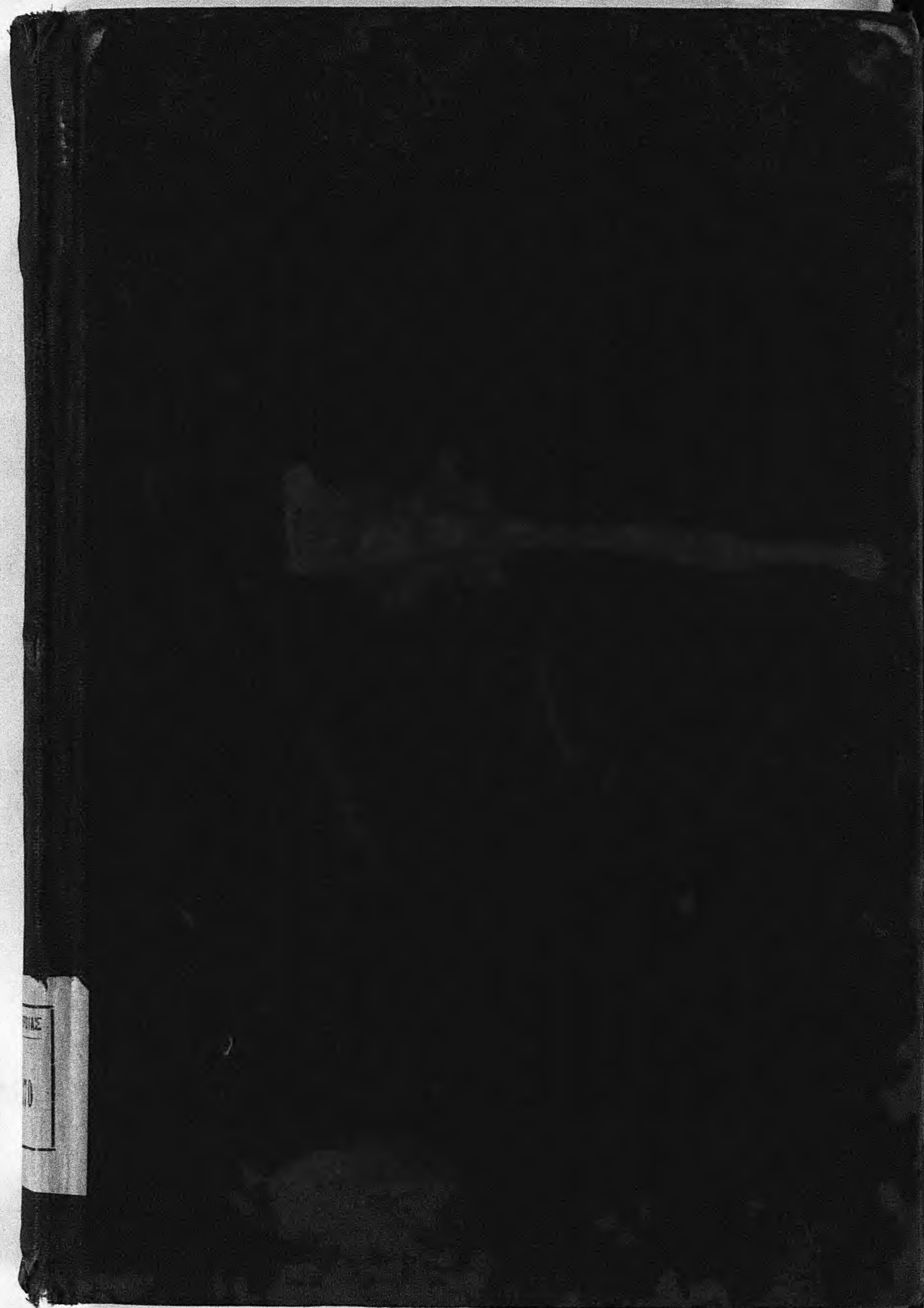

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

31370

GRYER-00649

Σκοι. ἡδε λυγρὰνσι βιβλός,
πολιτικός συμβολὴ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ
τῇ κυρποδηθείσῃ προσεχθεὶς μοι πατρι-
δοῦ φιλίας. Ἰδίᾳ δὲ, τῇ μεγάλῳ ὅμῳ
Εὐαγγελιστῇ ἡχάτω ἐν τῇ ἐκδιδάχῃ τῇ
ἐγκύκλιᾳ καὶ ὁ τελευταῖος διέλεσσα
πρόεδρος.

Ἀθῆναι τῇ 10 Μαρτίου 1924

Γιάννης Νάγης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ
ΙΑΤΡΟΥ.

ΑΜΗΣ ΤΕΚΝΩ

ΑΘΗΝΗΣΙ,
ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΝΔΡ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΩ ΕΡΜΟΥ ΑΡΙΘ. 294.

ΑΩΟΑ'.
1871

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄ δ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχθων.

Εὐριπίδ. Ἡρακλείδ. στίχ. 626.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΥΡΟΥΖΗ
ΑΝΔΡΙ ΑΓΑΘΩΙ, ΜΟΥΣΩΝ ΦΙΛΩΙ,
ΠΑΤΡΩΖΟΝΤΙ

ΚΑΙ

ΠΟΛΛΑΧΩΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣΑΝΤΙ
ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΤΗΝΔΕ
ΤΙΜΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ὁ Ἐκδότης.

ΔΩΡΕΑ
ΝΙΚ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

090 λογοτεχνία

Αριθμ. εισγ. 31370
Έτος 1977

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

§. α. Ἀμφοτέρων ἕνεκα ἡψάμεθα τῆς δημοσιεύσεως τῶν Σωζομένων φιλολογικῶν συγγραμμάτων τοῦ αἰιδίμου ἡμῶν Πατρὸς κατὰ φιλικὴν προτροπὴν λογίων καὶ φιλοκάλων ἀνδρῶν. Πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀκριβεστέραν καὶ ἀσφαλεστέραν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐξερεύνησιν τὸν ὁδὸν ἡμῶν συνεισφέρειν προαιρούμενοι, εἴτα δὲ ὅπως τὰ τε ἀνέκδοτα σωζόμενα καὶ τῶν ἐκδεδομένων τὰ ἤδη σπάνια καὶ δυσεύρετα γενόμενα εὐπόριστα τῇ εὐέλπιδι Ἑλληνικῇ νεολαίᾳ καταστήσαντες παράσχωμεν αὐτῇ τοῦνδύσιμον εἰς ἐπιστατικωτέραν ἐπόψιν τῆς προαιρέσεως καὶ τῶν ἀγῶνων ἐνός τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων τοῦ Ἔθνους, οὐ μικρὸν συντελέσαντος εἰς ἐξάπλωσιν συστηματικωτέρας καὶ καρποφόρου διδασκαλίας ἐν τῷ Πανελληνίῳ. Ἐκ γὰρ τοιούτων παραδειγμάτων, νομίζομεν, οἱ φιλόκαλοι νεανῖαι ἀρούμενοι διαυγῇ νάματα ὑγιούς φιλοσοφίας λυσιτελέστερον πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἀσφαλῆ τοῦ ἔργου τῶν πατέρων ἡμῶν τελείωσιν συντελοῦσι, πᾶν ὀνειδὸν καὶ βλαβερὸν ἀποσκορακίζοντες· τὸ οἰκείον δὲ καὶ προσῆκον ἐκλεγόμενοι καὶ ἀφομοιοῦντες τὸν ἴδιον βίον πρὸς τὰς ἀρετὰς τῶν μυσταγωγῶν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους παλιγγενεσίας. Οἱ γὰρ ἀνάκατοι ἐκεῖνοι διδάσκαλοι ἐν καιροῖς δυσχερέτεσι καὶ μισοκάλοις γενόμενοι, ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ὁμῶς ἀγάπης καὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀκραδάντου πίστεως ἐμψυχούμενοι, διὰ τῆς οἰκείας φρονήσεως καὶ τῆς ἀνεξαντλήτου ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς οὐ μόνον ἄσβεστον τὴν παραδοθεῖσαν αὐτοῖς λαμπράδα τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως καὶ παιδείας περιέσωσαν ἐν μέσῳ μυρίων ἀντιπνοιῶν· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀχλὺν τῆς ἀμεθόδου διδασκαλίας ἐπιτηδειότατα διεκδύντες, λαμπρότερον τὸ σῶτήριον φῶς μετελαμπάδευσαν, ἀνάπτοντες μὲν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν νέων διακαῇ ζῆλον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, ἐξεγείροντες δὲ καὶ ἀναπτύσσοντες ἐν αὐτοῖς αἴσθησιν τοῦ καλοῦ περὶ τε τὸ πράττειν καὶ λέγειν καὶ γράφειν, καὶ ποδηγετοῦντες αὐτοὺς δι' ἔμφρονος ἐπιστάσις καὶ ἀγωγῆς, ὅπως ἐξωραϊζῶσι τὸ τε ἦθος δι' ἐξαιρέτων παραδειγμάτων καὶ τὸν λόγον δι' ἐκλογῆς καθαρῶν ἅμα καὶ γενναίων ὀνομάτων καὶ συνθέσεως ἐχούσης μεμιγμένην τῷ σεμνῷ τῷ

ἡδύ, ὡς παραγγέλλει ὁ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ κριτικός (α). Διὸ πεποίθα-
μεν ὅτι οἱ τῆς Ἑλλάδος χρηστοὶ νεανῖαι διεξερχόμενοι τὰ πονήματα
τῶν πρῶν διδασκάλων καὶ παραλαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι συμ-
βάλλει πρὸς ἰδίαν διακόσμησιν εὐγνωμόνως ἀποδέχονται καὶ τὴν ἡμε-
τέραν προθυμίαν, συγκαταβατικώτερον ἀποβλέποντες πρὸς τὰς περὶ
τὴν ἐκτύπωσιν ἐλλείψεις, φυσικὸν οὖσας παρακολούθημα τῆς τῶν ὀ-
φθαλμῶν ἀδυναμίας, ὑφ' ἧς ἀπὸ διετίας ἤδη κατατρυχόμεθα.

§. β. Ἐπεγράψαμεν δὲ τὸ τεῦχος σωζόμενα, διότι ὡς καὶ ἀλλα-
χοῦ εἵπομεν (β), πολλὰ ἐξ ὧν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ
ἡλικίας μέχρι τῆς ἀποθνήσκουσας ἀκαμάτως ἐξεδόνησεν ἀπώλοντο. Οὕτως
ἡ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818 γενομένη ἐν Σμύρῃ πυρκαϊὰ κατέ-
καυσε τὴν ἐν Τσαριτσάνῃ εἰς ἡρωϊκοῦς στίχους ἐκπονηθεῖσαν μετάφρα-
σιν τοῦ Φενελωναίου Τηλεμάχου, τὴν μετάφρασιν τοῦ πολυτόμου Λε-
ξικοῦ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν (γ), τὴν εἰς στίχους πολιτικούς παράφρα-
σιν τῶν τοῦ Εὐριπίδου τραγωδιῶν, μέρος τῆς ἐκ τοῦ Γαλατικοῦ ἐρμη-
νείας τῆς τοῦ Δουπουῆ Ἱστογραφίας, ἥτοι *routheaïwv* πατρὸς πρὸς
υἱόν, πῶς γὰρ πολιτεύεται εἰς τὸν κόσμον (δ), Γενικὴν ἱστορίαν ἐξ
ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων ἀπηνθισμένην, ἐν ᾗ ἀπερῶριζεν,
ὡς μοι ἔλεγεν ὁ αἰδιδίμος, τὸ κατὰ τῆς θρησκείας θράσος τοῦ Βολταί-
ρου καὶ τὰ ψεύδη, ὅσα οὗτος ἐγκατέμιξεν ἐν τῷ περὶ τῶν ἡθῶν καὶ
τοῦ πνεύματος τῶν ἐθνῶν *Docteur*· ἐτι δὲ καὶ τοὺς ἐν ἐκάστη ἐνάρ-
ξει τῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου μαθημάτων καὶ ἐν ἄλλαις περι-
στάσεσιν ἐκφωνηθέντας λόγους, καὶ συλλογὴν ἐπιγραμματίων τινῶν
καὶ ποιημάτων κτλ. Κατὰ δὲ τὸ 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει μόλις
διαφυγὼν τὸ λυσσῶν τοῦ αἰμοβόρου θηρίου στόμα, ἀπώλεσε τὸ Δ'

(α) Δ. Ἀλικαρνασσ. π. συνθέσ. ὀνομάτ.

(β) Βλ. Κ. Οἰκονόμου Τὰ σωζόμε. ἐκκλησ. συγγράμ. Τ. Α'. σελ. 5'.

(γ) Ἀπὸ τοῦ 1810 ἤρξατο τῆς μεταφράσεως τοῦ Λεξικοῦ τούτου. Οἱ δὲ
συνεχεῖς κόποι περὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ Λεξικοῦ καὶ τὴν σύνταξιν διδακτι-
κῶν βιβλίων καὶ τὴν διδασκαλίαν τοσούτον ἐξησθέντησαν τὸν ἀείμνηστον, ὥστε
τῷ 1812 περιέπεσεν εἰς τυφλὴν πυρετόν, ἐξ οὗ μόλις διασωθεὶς μετέβη εἰς
Χίον χάριν εὐκρατεστέρου περιέχοντος πρὸς ἀνάρρωσιν τοῦ σώματος.

(δ) Ταύτης τῆς Ἱστογραφίας ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1808 ἐκπονηθείσης, ἀπε-
σώθησαν τετράδια τινα περιέχοντα τὰ πρῶτα κεφάλαια. Εἰς δὲ τὸ τέλος ἐκά-
στου κεφαλαίου ἦσαν καὶ σχόλια τοῦ μεταφραστοῦ συμπληρωτικὰ τῶν λόγων
τοῦ συγγραφέως προστεθειμένα.

βιβλίον τῶν Γραμματικῶν, τὴν τραγωδίαν « Ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος » καὶ τινὰ ἄλλα φιλολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πονήματα. Καὶ τῷ 1831 ἐν Πετροπόλει ἀπετεφρώθη ὑπὸ θρυαλλίδος καταπεσοῦσης ἡ Σύγκρισις τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πρὸς τοὺς παλαιούς, καὶ τὰ τωρινὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη (α), ἐνθα τῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ σοφῶν καὶ περιηγητῶν τὰς κατὰ καιροὺς ἀδίκως κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκτοξευθεῖσας κατηγορίας καὶ συκοφαντίας ἀνεσκέυαζε. Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ βιβλίου (β).

§. γ. Ἐμπεριέχει δὲ ὁ παρὼν τόμος τινὰ τῶν ἐν τῇ Σμύρῃ φιλοπονηθέντων, περὶ ὧν ἐφείσθω ἡμῖν πρῶτον μὲν συντόμως ἱστορικά τινα καὶ ἀναλυτικὰ προτάξαι. Μεταξὺ γὰρ τῶν καλῶν διατάξεων ὅσαι παρὰ τῶν τότε διδασκάλων εἰσηγμέναι ἀκριβῶς ἐτηροῦντο ἐν τῷ Φιλολογικῷ Γυμνασίῳ, μία ἦν καὶ ἡ κατὰ τὴν ἑναρξιν ἐκάστης σχολαστικῆς περιόδου ἐκφώνησις λόγου τοῦ προσήκοντος. Ταύτην δὲ τὴν διάταξιν ἀπὸ τῆς δευτέρας περιόδου τῆς συστάσεως τοῦ Γυμνασίου ἐξετέλει ὁ ἡμέτερος Πατήρ. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἐκφωνηθέντων ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1811 μέχρι τοῦ Σεπτεμβρ. 1818 λόγων τρεῖς μόνον ἀπεσώθησαν, ὧν ὁ κατὰ τὸ 1811 ἐκφωνηθεὶς τύποις ἐξεδόθη ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ, ὡς εἴρηται (σελ. 25), οἱ δὲ λοιποὶ δύο ἤδη κατὰ πρῶτον ἐκδίδονται κατὰ τὰ πρωτόγραφα, ἅπερ εὑρομεν παρὰ τῷ εὐγνώμονι μαθητῇ αὐτοῦ τῷ μακαρίτῃ Ἀλεξάνδρῳ Πεζάρῳ (γ) εὐτυ-

(α) Βλ. Κ. Οἰκονόμου. Περὶ τῆς γνησ. προφορᾶς τῆς Ἑλληνικ. γλώσσ. σελ. 419.

(β) Ἐγκατέλιπε δὲ καὶ Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀτελές, ὅπερ συνέγραψε τῷ 1824—1825 ἐν Πετροπόλει προχωρήσας μέχρι τῆς λέξεως Πηδαλιουχείω, καὶ ἐν χαρτιδίοις ἀτάκτως καταγεγραμμένην συλλογὴν λέξεων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, ἃς ἐμελλεν ἐν τῷ τέλει τοῦ Λεξικοῦ ὡς Γλωσσάριον ὑποσυνάψαι. Πολλὰς δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τοῖς περιθωρίοις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Θησαυροῦ τοῦ Σουτκήρου καὶ τοῦ ὑπὸ Κούμα ἐκδοδομένου Λεξικοῦ σημασίας λέξεων καὶ λέξεις ἐλλειπούσας ἐν τοῖς ἐκδοδομένοις Λεξικοῖς καὶ παραδείγματα προσφύστερα τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων κατέγραψε. Ταῦτα δὲ πάντα, ἂν ὁ μίτος τοῦ βίου ἡμῶν μὴ διακοπῇ, κατατάξαντες ὡς εἰκὸς δημοσιεύσομεν συμπληροῦντες καὶ συνεχίζοντες τὸ Λεξικόν.

(γ) Ἐτελεύτησεν ὁ χρηστὸς Ἀλέξ. Πέζαρος ἐνταῦθα τῇ 6 Ἰουλίου 1867. Διέλαβε δὲ περὶ αὐτοῦ ἐπιτροχάδην ὁ ἐλλόγιμος καὶ φιλόκαλος καὶ χρηστὸς Ἀθανάσιος Δημητριάδης, υἱὸς τοῦ Δημητρίου Κωσταντίνου, μαθητοῦ τοῦ τῆς Σμύρνης Γυμνασίου (βλ. σελ. 472), ἐκδοὺς ἐν τῇ Πανδῳρᾳ Τόμ. ΙΓ'. σελ.

χῶς περιωθέντα. Ἐκινῶς δ' οὖν καὶ οὗτοι μαρτυροῦσι τὸν τὸ Γυμνάσιον ἐκεῖνο διέποντα νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὰ φρονήματα τῶν διδασκάλων. Ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ ἐκκαίει τὴν φιλοτιμίαν καὶ φιλομάθειαν τῶν φοιτητῶν τοῦ Φροντιστηρίου εἰς τὴν μετὰ ζήλου μελέτην καὶ μάθησιν τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀποδεικνύς τρανῶς ὅτι δι' αὐτῆς μάλιστα παγιοῦται τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἰσράν ἡμῶν θρησκείαν, ῥυθμίζεται τὸν βίον κατὰ φιλανθρωπίαν, καὶ πᾶσαν συλλήβδην ἀρετὴν, ὁδηγεῖται εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ γινώσιν τῶν ἐπιστημῶν, πλουτίζει καὶ τελειοποιεῖ τὴν συνθήην γλώσσαν ἀποβάλλον κατὰ μικρὸν πᾶν ἀλλότριον ἐπίβλημα, καὶ προσλαμβάνον καὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ σχηματισμούς προσήκοντας. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τοὺς τῆς νεότητος κινδύνους ζωηροῖς ἐξεικονίζων χρώμασι προτρέπει τοὺς τροφίμους τοῦ Γυμνασίου εἰς τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν, ὡς οὖσαν τὸ θεμέλιον ὅλης τῆς ἠθικῆς, τὴν μελέτην τῶν ἀγίων Γραφῶν, καὶ τὸ σέβας πρὸς πάντα τὰ ὅσια τὰ παρὰ τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας πρεσβευόμενα. Τὴν ἀλληλουχίαν δὲ τῶν ἀρετῶν εὐτέχνως συνείρας παραινεῖ ἵνα τὴν σωροσύνην ἀσκῶσιν οὐ μόνον τῶν παθῶν ἐγκρατεῖς γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ τελοῦντες ἔργῳ ὅσα καθολικώτερον περὶ τε τὰ φρονήματα καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις καθυπογράφουσιν αἱ σωτηριώδεις αὐτῆς διατάξεις. Συνίστη δὲ τὴν μετ' ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς ἀνάγνωσιν τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων, καὶ τὴν ἀποσκοράκισιν τῶν βλαβερῶν βιβλίων, ὧν τὸν πολλαπλασιασμόν οὐκ οἶδα τί παθοῦσα ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς καινοτροπία ἐπισπεύδει ἀκρίτως, ἀφορμὰς καὶ ἐλαττήρια παρέχουσα πρόχειρα πρὸς διαφθοράν τοῦ ἥθους καὶ κατὰπτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος! Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ πειστικώτατα καὶ κατὰ Πλούταρχον καθυπογράφει τοῖς Συμυρναίοις τὴν ὀρθὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, περχινῶν τὰς μὲν μητέρας γαλακτοτροφεῖν τὰ ἴδια τέκνα (α) καὶ περιθάλλειν ἄνευ πολλῆς τρυφῆς καὶ ἀπαλότητος

413) καὶ τὸν λόγον δι' ἐξεφώνησεν ὁ μακαρίτης Ἀλ. Πέζαρς ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ ἀειμνήστου Γρηγορίου τοῦ Κωνσταντᾶ.

(α) Σημειωτέον ὅτι τότε αἱ μητέρες ἐν Σμύρνῃ πιθηκίζουσαι πρὸς τὸν ἐκ τῆς Δύσεως εἰσαγόμενον πολιτισμόν, παρεδίδοσαν πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἡρατώνην τὰ ἴδια τέκνα εἰς τροφούς πρὸς γαλακτοτροφίαν. Διὸ καὶ ἐν τῷ Φιλαργύρῳ (σελ. 256) ἐκωμώδησε τὴν σαλακωνικὴν ταύτην συνθήειαν τῶν τῆς Σμύρνης δεσποινῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἄνευ ἀνάγκης τῇ φύσει ἀντινομουσῶν Ἑλληνίδων.

καὶ ἀποφεύγειν πᾶν ὅ,τι ἀνελεύθερον καὶ αἰσχρὸν ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἔργοις, ἵνα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων συνειθίζωνται εἰς τὴν κοσμιότητα· τοὺς δὲ πατέρας ἐκκόπτειν τὰς κακὰς διαθέσεις τοῦ παιδίου ἅμ' ἀναφανομένους παραδιδόντας αὐτὸ εἰς διδασκαλίαν καὶ ἐξετάζοντας μετὰ προσοχῆς εἴπερ καὶ ὅποσον ὠφελεῖται ἐκ τῆς μαθήσεως τῶν γραμμάτων. Ἐξετάζων δ' εἴπερ ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ γινομένη ἐκπαίδευσις τοῦ τέκνου προτιμωτέρα ἐστὶ τῆς ἐν τοῖς σχολείοις καταδείκνυσιν ἐναργῶς τὴν ἐν τοῖς σχολείοις λυσιτελεστέραν. Καθυπογράφων δὲ τοὺς τρόπους, δι' ὧν οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι δύνανται ἐνάρετα καὶ σπουδαῖα τὰ τέκνα καταστήσαι, ὀρίζει καὶ τὰς πρὸς σωφρονισμόν ἀναγκαίας τιμωρίας καὶ ἐπιπληξείας τῶν παιδίων καταδικάζων αὐστηρῶς τὰς μαστιγώσεις καὶ τὰ παραπλήσια ὡς δουλοπρεπή καὶ βλαβερώτατα, καὶ τοὺς κανόνας τῶν ποινῶν. Μάλιστα δὲ πάντων προτρέπει τοὺς γονεῖς πρὸς ἀποσόφισιν τῶν κινδύνων, ὅσοι πηγάζουσιν ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῶν ὑπηρετῶν, τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ τὸ κυριώτατον ἵνα αὐτοὶ ἑαυτοὺς παρέχωσι τοῖς τέκνοις ζηλωτὸν παράδειγμα. Συνηθέστατα γὰρ τὰ κακὰ παραδείγματα τῆς οἰκίας ἐγένοντο τοῖς παιδίοις ἔξι καὶ φύσις κατόπιν ἀναπότρυπτος. Αἱ τοιαῦται τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς γονεῖς συμβουλαὶ καὶ σήμερον ἀξίαι δοκοῦσιν ἀδιακώπως ἐπάδεσθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας γονεῖς, οὔτινες τὸ τῆς οἰκίας παράδειγμα παρ' οὐδὲν λογιζονται, σπουδαιότατον ὃν πρὸς τε τὴν οἰκιακὴν καὶ πρὸς τὴν τῆς πολιτείας εὐδαιμονίαν ἢ κακοδαιμονίαν καιριώτατον. Ὅταν γὰρ ἀποστῇ ἐκ τῆς οἰκίας ἡ εὐσέβεια, ἡ εὐκοσμία, ἡ ἐργασία, ἡ τάξις, τότε πᾶσα ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία ἀποβαίνει ἄκαρπος καὶ ἀνωφελὴς τοῖς νεωτέροις, καὶ μυρία ὅσοι κακοδαιμονίαι ἀναπνέωσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἧς ῥίζα οὕτως εἶπεν καὶ θεμελίον ἐστὶ τὸ τῆς οἰκίας σύστημα. Καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ λόγοι (α) οἷς προστίθεται ἡ ἔκθεσις τῶν τῷ 1814 διδασθῆναι μελλόντων μαθημάτων. Ἀλλ' ὡς ἐσημειώσαμεν (σελ. 59. πρῆλ. καὶ σελ. 443, 446), κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἔνεκα τῆς τοῦ Κούμα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κουρουτσεσμέ μεταβάσεως οὐκ ἐδιδάχθησαν τὰ Λατινικά, ἡ φυσικὴ ἰστο-

(α) Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐξετάσεων ἐξεφώνει λόγους παραινετικούς καὶ ἐπαινετικούς τῆς τῶν Συμμεταίων προθυμίας εἰς τὰς φοιτήσεις τῶν ἐξετάσεων (Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1812 σελ. 133), ὧν οὐδεὶς ἀπεσώθη.

ρία καὶ ἡ Χημεία ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ἀναλαβόντος τὴν διδασκαλίαν τῆς Φιλοσοφίας, καὶ τῆς Μαθηματικῆς (α). Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ αἰοιδιμος ἡμῶν Πατὴρ ἐκτὸς τῆς ἐρμηνείας τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῆς ἀσκήσεως περὶ τὴν ἔκφρασιν λόγων ἐκ τοῦ κοινοῦ ἰδιώματος εἰς τὸν Ἀττικὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν παραλληλισμὸν αὐτῶν (β), πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ῥητορικῆς καὶ τῆς Ποιητικῆς, ἐνθα ἐγύμναζε τοὺς νέους ὅπως γράψωσι ποιήματα καὶ ἐπιγράμματα οὐ μόνον εἰς τὸ ἀρχαῖον, ἀλλὰ καὶ εἰς πολιτικούς στίχους, ἐφαρμόττοντες τὸ ἱαμβικὸν μέτρον, καὶ λόγους ἐπιδεικτικούς καὶ συμβουλευτικούς, προσέτι ἐδίδασκεν ἐξ ἰδίων χειρογράφων τὴν Γενικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν κατὰ τὸ ἐγχειρίδον τοῦ Σακκελαρίου ἀναπληρῶν πολλὰ ἐκ τῆς τοῦ Ποτέρου Ἀρχαιολογίας, ἣν εἶχεν ἐκ τῆς τριτόμου Γερμανικῆς μεταφράσεως ἐρμηνεύσας ὁ αἰοιδιμος Στέφανος (γ). Κατόπιν τῆς Ἐκθέσεως κατεχωρίσαμεν τὸν Β'. πίνακα τὸν τὸ Συντακτικὸν περιέχοντα, περιγράφαντες αὐτὸν (σελ. 60). Ὁ δὲ Α'. ὁ τὸ Τυπικὸν περιέχων ἀπώλετο τῷ 1819 ἐν τῇ ὀχλοκρατικῇ τοῦ Γυμνασίου καταργήσει. Ἡ ἐν πίναντι παράστασις τῶν Γραμματικῶν κανόνων παρῆεν οὐ μικρὰν εὐκολίαν τοῖς φοιτηταῖς τοῦ Γυμνασίου, ταχέως δυναμένοις τῶν ἰδίων συγχῶν

(α) Καὶ κατὰ τὸ 1816 ἔνεκα τῆς τοῦ Στεφάνου ἀσθενείας οὐκ ἐδιδάχθησαν τ' ἀνωτέρω τρία μαθήματα (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1816. σελ. 206). Διδάσκων δὲ ὁ Στέφανος τὴν Φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Χημείαν καθυπεδέκκυε συγχρόνως καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καὶ ἐφαρμογὴν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1813. σελ. 275). Ἐλαθε δ' ὁ ἐλλόγιμος καθηγητὴς Φίλιππος Ἰωάννου γράψας οὐκ ἀληθῶς ὅτι ἡ Λατινικὴ γλῶσσα οὐδόλως ἐδιδάσκετο ἐν τοῖς πρὸ τοῦ 1821 ἑλληνικοῖς σχολείοις (βλ. Δόγ. Ὀλυμπιακ. σελ. 47), καὶ ὅτι « ἐν μόνῳ τῷ σχολείῳ τῆς Χίου ἐδιδάχθη κατ' ἐξάφρουν καὶ στοιχειώδης Χημεία » (αὐτόθ.). Διότι ἐν τῷ Φιλολ. Γυμνασίῳ πολὺ πρότερον ἐδιδάσκετο ἡ χημεία κατὰ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Ἀδῆτου. Τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ Φιλολ. Γυμνασίου ἐμιμήθησαν καὶ αἱ ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ σχολαί, ἐν αἷς ἐδιδάσκετο ἡ Λατινικὴ γλῶσσα (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1818. σελ. 190 καὶ ἔτ. 1816. σελ. 227).

(β) Τῷ 1811 ἐκτὸς τῆς ἐρμηνείας τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐδίδαξε Λογικὴν, Γεωγραφίαν καὶ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἐρμηνεύων τοὺς βίους Κορνηλίου τοῦ Νέπωτος (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1812. σελ. 32).

(γ) Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τὰ χειρόγραφα ταύτης τῆς μεταφράσεως ἀπώλοντο ὑπὸ τῆς τῷ 1818 συμβάσεως πυρκαϊᾶς, ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ (βλ. Βρετοῦ Ἑθνικ. Ἡμερολόγ. ἔτ. 1868 σελ. 124).

ἄποριων εὐρίσκειν τὴν λύσιν. Ὡς δ' εἰκάζομεν, ἐν τούτοις τοῖς πίναξιν συνώψισεν ὅσα εἶχε καταγράψας συντάττων πρότερον Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν (α). Ἐχουσι δὲ καὶ οἱ σοφοὶ Γερμανοὶ τοιούτους γραμματικούς πίνακας γενικούς τε καὶ μερικούς (β). Εὐχῆς δ' ἔργον καὶ λίαν λυσιτελοῦν δοκεῖ ἡμῖν τὸ σύστημα τοῦτο τοῖς μαθηταῖς εἰσαγόμενον ὑπὸ τῶν ἐλλογίμων διδασκάλων εἰς τε τὰ Γυμνάσια καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια.

§. δ. Ἐφεξῆς δ' ἐτάζαμεν δύο βίους τοῦ Πλουτάρχου ἡρμηνευμένους καὶ μετὰ τινων ὑπομνημάτων εἰς τὴν καθομιλουμένην διάλεκτον. Πλὴν ὅμως τούτων εἶχεν ἐρμηνεύσας καὶ σχολιάσας καὶ ἄλλους ὁκτώ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ἡ εἰς τὴν καθομιλουμένην διάλεκτον παραφράσις τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου ἐγένετο μέλημα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογίων ἀνδρῶν καὶ τῶν φιλομούσων ἐμπόρων, ἀφορμὴν λαβόντων ἐκ προτροπῆς τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Βασιλείου. Ὅθεν ὁμογενὴς τις ἀνώνυμος ὑπέσχετο χορηγήσειν τὴν δαπάνην τοῦ τύπου. Συνέστη δὲ καὶ ἐφορία ἐξ ἐμπόρων, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς πωλήσεως τῶν τῆς παραφράσεως τοῦ Πλουτάρχου ἀντιτύπων, καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀργύριον δαπανᾷ εἰς τύπων ἄλλων κοινωφελῶν συγγραμμάτων (γ). Προσεκλήθησαν δὲ παρὰ τῆς Ἐφορίας εἰς τὴν τοῦ ἔργου κατάρτισιν ὃ τε αἰοίδιμος ἡμῶν Πατήρ, ὁ τῆς Χίου σοφός

(α) Βλ. τὴν πρὸς Ἀλέξ. Βασιλείου ἐπιστολὴν τοῦ Στεφάνου προτεταγμένην πρὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης Γραμματικῆς τοῦ Βουτμάννου σελ. ε. ἔνθα πρόσκειται καὶ ὅτι «ἐπειδὴ ἄλλαι ἀναγκαῖαται ἀσχολαὶ ἐπολιόρχησαν τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀναγκάσασαι αὐτὸν ἵνα μὴ προχωρήσῃ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Γραμματικῆς, ἐν δὲ τῷ μεταξύ ἐξάνη ἀξία μεταφράσεως ἡ τοῦ Βουτμάννου Γραμματικῆς, ἔπεσεν ἡ ψῆφος εἰς τὸν Στέφανον ἵνα μεταφράσῃ καὶ ἐκδώσῃ διὰ τοῦ τύπου τὴν βίβλον.» Ὁ δὲ μακαρίτης Κούμας κατὰ τὴν συνήθη αὐτῷ κομποῤῥημοσύνην γράφων ὅτι «θέλων νὰ εἰσάξῃ Γραμματικὴν νεωτέραν εἰς τοὺς μαθητὰς του (!!) ἔδωκε τὴν φροντίδα τῆς μεταφράσεως τῆς Γραμματικῆς τοῦ Βουτμάννου εἰς τὸν Στέφανον Οἰκονόμου» (Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπ. πράξ. Τόμ. ΙΒ'. σελ. 589) φαίνεται οὐκ ἀληθεύων.

(β) Οὕτω Βερνάρδος ὁ Θήρσιος ἐδημοσίευσεν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1826 πίνακα τῶν Ὀμηρικῶν τύπων (Tabellarische übersicht der Homerischen Formen), ὁ Μεγγῆνος (Mengein) πίνακα τῶν ἀνωμάτων ῥημάτων (τῷ 1836 ἐν Μονάχῳ) κτλ.

(γ) Βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1816. σελ. 301—308.

μητροπολίτης Πλάτων ὁ Φραγκιάδης (α), ὁ ἐκ τῆς Ἰου Σπυρίδων Βα-

(α) Ὁ ἀοιδίμος Πλάτων ὁ Φραγκιάδης ἐγεννήθη ἐν Χίῳ περὶ τὸ 1775 σω-
τήριον ἔτος ἐκ γονέων εὐσεβεῖς καὶ ἀρετῇ διαπρεπόντων Παντολέων ἐν τῷ
κατὰ κόσμον βίῳ ὀνομαζόμενος. Ἐπαιδεύθη τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐν τῇ
πατρίῳ σχολῇ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἦδη δὲ νέος ὢν
τὴν ἡλικίαν ἀπῆλθεν, ὡς μέλισσα φιλόπονος, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει
Μεγάλῃν τοῦ Γένους Σχολὴν ἀκροασόμενος τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπι-
στημῶν, διδασκομένων παρὰ τοῦ δοκιμωτάτου καὶ καλλίστου διδασκάλου τῆς
Ἑλλάδος Δωροθέου τοῦ Πρωίου, ἔνθα παντοίας γνώσεις ἐπιστημονικὰς ἀπε-
δρέψατο. Τῷ δὲ 1807, ἀναχωρήσας τοῦ σοφοῦ Πρωίου εἰς Φιλαδέλφειαν,
διεδέξατο τὴν καθήγεσθαι τῆς Σχολῆς ὁ καλὸς μαθητὴς διαπρέπων ἐν παντὶ
λόγῳ καὶ πάσῃ γνῶσει, καὶ ἐδίδασκεν ἐπὶ δύο ὅλους ἑνιαυτοὺς καρποφόρως
(βλ. Jken Leucothea. T. 1. p. 243 καὶ Rizo Neroulos Cours de la
Littérat. Grecque moderne. p. 75). Κατὰ δὲ τὸ 1809 καταστάνας
Σχολάρχου τοῦ ἱεροδικάνου Στεφάνου Δούγκα τοῦ Θεταλοῦ, ὁ Πλάτων ἀπο-
χωρήσας τῆς σχολῆς ἔμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνασχολούμενος καὶ συντάτ-
των μελέτας φιλολογικὰς τε καὶ ἐκκλησιαστικὰς μέχρι τοῦ 1817, ὅτε, τελευτή-
σαντος τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ὅλα ἔτη ποιμάναντος τὴν
Χίον ἐναρέτου Διονυσίου, προχειρίζεται μητροπολίτης τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρί-
δος καὶ ἑκκρχος πάσης Ἰωνίας παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τιμώσης τὴν εὐ-
σέδειαν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς (βλ. Λόγ. Ἑρμῆν
ἔτ. 1817. σελ. 15 καὶ 183). Μαρτυροῦσι δὲ οἱ ἐπιζῶντες ἐκ τῶν συμπολι-
τῶν αὐτοῦ τοὺς καλοὺς ἀγῶνας, οὓς ἡγωνίσαστο ὁ φιλόσοφος οὗτος ἱεράρχης
πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἰδίου ποιμνίου, τρέφων αὐτὸ διὰ τοῦ θείου λόγου καὶ ὁδη-
γῶν εἰς τὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ φιλαδελφείας καλὰ καὶ σωτήρια ἔργα, καὶ
στηρίζων τὰς καρδίας τῶν πιστῶν ἐπὶ τὴν ἀβράγῃ πέτραν τῶν θείων τῆς
ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας δογμάτων. Ἀπεστρέφeto δὲ τὴν ψευδὴ ἐκείνην τῶν
ἀδιαφοριτῶν σοφίαν, ἣν ἀπὸ τῆς Δύσεως μετωχέτευον ἀκρίτως εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα ἄνδρες ἰδιόρρυθμοι. Διὸ καὶ τοὺς σοφοὺς τῆς ἐν Χίῳ κοινωφελοῦς Σχο-
λῆς διδασκάλους παρήγει ἵνα κηρῷ βύοντες τὰ ὥτα ἀποκρούωσι τὰ τοιαῦτα
λαλαγμάτα. Τῇ δὲ 23 Ἀπριλ. 1822 ὁμηρος ὢν ἐν τῷ φρουρίῳ, ἐκρεμάσθη ὑπὸ
τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐσφενδονίσθη ἐν τῇ θα-
λάσσῃ! Τὰ δὲ γαλήνια κίματα αὐτομάτως προέπεμψαν τὸ λείψανον εἰς τὰς
Οἰνούσας, ὅπου διέτριβεν ὁ τῆς μητροπόλεως ποιμὴν Γεώργιος Λαϊμός, ὅς, ἀνα-
γνωρίσας τὸν νεκρὸν Πλάτωνα, ἐκῆδυσεν, ὀρύξας τάφον παρὰ τινα παρακείμενον
ἀγρὸν, καὶ στήσας ἐπ' αὐτοῦ λίθον μακρὸν ὡς σημεῖον. Οὗτος οὖν μετὰ παρέλευ-
σιν ἑτῶν ἀνῆγγειλε τὰ γεγονότα πρὸς τὸν Χίου Δανιὴλ τὸν Κοντούδη, ὃν τῷ
1817 εἶχε χειροτονήσας ὁ ἀοιδίμος Πλάτων διάκονον. Καὶ τότε μὲν ὁ χρη-
στός Δανιὴλ διέταξε τὸν ἐν Οἰνούσαις ἱερεῖα Μιχαὴλ Πατέρων ἵνα κατ' ἔτος
τελῇ τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας διατεταγμένα. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ συνετὸς ἱεράρ-
χος τῇ τῆς Σύρου ποιμαντορίᾳ ἀναδεχόμενος, τῶν πραγμάτων ἐπιτρεψάντων,

λέττας (α) καὶ Γεώργ. Αἰνιάν. Ἀλλ' ὅμως τὴν τοῦ ἔργου τούτου διεκπεραιώσιν διέκοψαν τὰ τοῦ 1821 δεινά. Τούτων δὲ τῶν δέκα βίων τὴν ἑρμηνείαν εἶχε μετ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὅτε ἀνῆλθε (τῷ 1820) εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συναπώλοντο σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα τὰ χειρόγραφα. Τύχη δ' ἀγαθὴ τὸ πρωτόγραφον τῶν νῦν ἐκδιδομένων δύο βίων, διετήρησεν ὁ μακαρίτης Ἀλέξ. Πέζαρος ὡς εἴρηται (σελ. 201). Ἐκ δὲ τούτων καταφαίνεται τρανῶς ὁ τρόπος καθ' ὃν διδάσκων ἠρμήνευε τοὺς Ἑλλήνας συγγραφεῖς ἐν τῷ Φιλολογ. Γυμνασίῳ, διατηρῶν μετὰ τῆς σαφηνείας ὅσον οἶόν τε τὴν χάριν τοῦ πρωτοτύπου ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ. Διέλαβε δὲ περὶ τῆς μεθόδου, ἣν μετήρχετο διδάσκων ὁ αἰδιδίμος ἡμῶν Πατήρ, ὁ εὐγνώμων αὐτοῦ μαθητὴς Κ. Σιδίνης, ὅστις καὶ

ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν τοῦ Αἰμιῶ υἱὸν διάκονον Δημήτριον ἔπεμψεν αὐτὸν τῷ 1858 εἰς Οἰνούσας ἵνα μετακομίῃ τὰ ὀστέα τοῦ Πλάτωνος. Ὁ δὲ καλὸς διάκονος ἐπιδείξας διαφυγὴν τὴν προσοχὴν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ἥτις ἐγίνωσκε τὸν τάφον τοῦ Πλάτωνος, τὴν τοῦ μακαρίτου Δανιὴλ παραγγελίαν ἐξέπληρώσας κομίσας τὰ ὀστέα ἐν Σύρῳ. Ἐτέλεσεν ὁ αἰδιδίμος Δανιὴλ τότε μεγαλοπρεπὲς μνημόσυνον διάνοιαν ἔχων ἵνα καταθέσῃ μετέπειτα τὰ ὀστέα ἐν μνημείῳ λαμπρῷ· ἀλλ' ἡ κατόπιν ἐπισυμβᾶσα αὐτῷ μακρὰ ἀσθένεια καὶ ὁ τῇ 4 Μαΐου 1862 ἐπειθὼν θάνατος ἐματαίωσαν τὴν καλὴν ταύτην τοῦ εὐγνώμονος ἱεράρχου Δανιὴλ πρόθεσιν. Ἀπόκειται δὲ εἰς τὸν νῦν τῆς Σύρου εὐκαί-
 δευτον ἱεράρχην Ἀλέξανδρον τὸν Λυκοῦργον ἵνα εἰς πέρας ἀγάγῃ τὴν τοῦ προκατόχου πρόθεσιν, καὶ καταδείξῃ ὅτι τιμᾷ τὸν σοφὸν τῆς πρεσβυγενούς καὶ μεγαλωφελούς τοῦ Γένους Σχολῆς Σχολάρχην, καὶ τῆς καλλίστης Χίου τὸν φιλόσοφον ποιμενάρχην. Προσημειωτέον δὲ ὅτι σώζεται παρ' ἡμῖν ἐν ἀντιγράφῳ ἐπιστολῇ τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς πρὸς τὸν μακάριον Πλάτωνα συγχαριτήριος ἀπολυθεῖσα ἐκ Σμύρνης τῇ 10 Μαΐου 1817, ἀρχομένη οὕτως· «Ἐχειροτονήθης Μητροπολίτης τῆς πόλεώς σου, ἐπίσκοπος τῶν συμπολιτῶν σου, πνευματικὸς πατήρ τῆς πατρίδος σου· ποίαν ἄλλην μεγαλητέραν εὐδαιμονίαν εἰς Σὲ αὐτόν, ἢ εἰς τὴν πατρίδα Σου ἠδύναντο νὰ εὐχθῶσιν οἱ φίλοι καὶ σοὺ καὶ τῆς πατρίδος σου; Ἐλεγεν ὁ ὁμώνυμός σου Πλάτων, ὅτι τότε εὐτυχοῦσιν αἱ πόλεις, ὅταν βασιλεύωσιν οἱ φιλόσοφοι ἢ φιλοσοφῇσιν αἱ βασιλεῖς. Ἐνομοθέτησαν οἱ Θηβαῖοι νὰ βασιλεύῃ εἰς τὰς Θέβας Θηβαῖος, διὰ νὰ γνωρίξῃ ἐκ πείρας τῶν συμπολιτῶν τὰ ἔθνη. Χίε τῆς Χίου Μητροπολίτα, εἰς τὴν ἱεράν σου κορυφὴν βλέπω πεπληρωμένην καὶ τῶν Θηβαίων τὴν νομοθεσίαν καὶ τοῦ Πλάτωνος τὴν φιλόφρων εὐχὴν» κτλ.

(α) Σπυρίδων ὁ Βαλέττας παρέφρασε τέσσαρας ἐκ τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου βίων, οἵτινες ἤδη οὐ σώζονται, ὡς ἱστορεῖ ὁ τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ γράψας ἐν τῇ ἑφημερίδι Ἀθηνᾶ (ἀριθμ. 1025) τῷ 1843, ὅτε κατὰ μῆνα Ἰουνίον ὁ λόγιος οὗτος ἀνὴρ ἐν Ἀθήναις τὸν βίον μετέλλαξε.

τὰ παρὰ τοῦ Μ. Κούμα οὐ κατ' ἀλήθειαν γραφέντα ἐπανορθοῖ (α). Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ τῶν τοῦ δαιμονίου Πλουτάρχου Παραλλήλων βίων ἀνάγνωσις ἦν παρὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν φίλη καὶ ποθεινὴ, ὡς συμβάλλουσα πρὸς ἀρετὴν. Διὸ καὶ κατὰ τὸν 18^ο αἰῶνα ἐγένετο ἐρμηνεία κοινολεκτικὴ ὑπὸ Δημητρίου Ὑαλοδίκου ἥδη μὴ σωζομένη, ἣ γοῦν ἄγνωστος διατελοῦσα, ἐξ ἧς μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἀραγωνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τινος λατίνου ἐπισκόπου οἱ τοῦ Πλουτάρχου Παράλληλοι βίοι, ὡς ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Μουστοζύδης (β). Καὶ ὁ αἰμνηστος δὲ Λάμπρος ὁ Φωτιάδης εἶχε μεθερμηνεύσας τοῦ Πλουτάρχου τὰ *πλείω* (γ), ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ κεῖνται τοῦ ἐθνωφελεστάτου ἐκείνου διδασκάλου τὰ πολύτιμα πονήματα. Ἀλλὰ καὶ τῷ 1834 ἐξέδωκεν ἐν Μελίτῃ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Ἰωάννης Νικολάου τὸ κείμενον τῶν βίων τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Κικέρωνος μετὰ παραφράσεως εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον κατὰ διαταγὴν τοῦ αἰδίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α', εἰς ὃν καθιέρωσε τὸ τεῦχος. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τῷ 1837 ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις ἐν δυοῖς τόμοις ὁκτὼ βίους (Θησέως, Ῥωμύλου, Λυκούργου, Νουμά, Σόλωνος, Ποπλικόλα, Θεμιστοκλέους καὶ Καμίλου) ἡρμηνευμένους, συνεκδοὺς καὶ τὸ κείμενον, καὶ μελετῶν καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν τριάκοντα καὶ ὁκτὼ τὴν μετάφρασιν, ὡς λέγει ἐν τῷ προοίμῳ (σελ. κβ'). Ἀλλ' ὅμως τοῦ ἐγχειρήματος φθὰς ἀφῆρπασεν αὐτὸν ὁ θάνατος. Καθιέρωσε δὲ τὸ βιβλίον [τῷ φιλομούσῳ Σωτ. Καλλιᾷδῃ τὴν δαπάνην τοῦ τύπου φιλοτίμως χορηγήσαντι. Κατὰ δὲ τὸ 1864 ὁ φιλογενὴς Γεώργιος Μπήκας ἐξ Ἡπείρου κατέβαλε τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην εἰς ἐκτύπωσιν μεταφράσεως συμπάντων τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου παρὰ τῷ ἐλλογίμῳ Ἀλεξ. Ρ. Ῥαγκαβῇ, ὃς ἐν δέκα

(α) Βλ. Ὑπόμνημ. αὐτοσχέδ. περὶ τοῦ αἰδεσίμ. πρεσβ. καὶ οἰκονομ. Κωνσταντ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων σελ. 46. Τεργέστη, 1857. πρβλ. καὶ Κούμα Ἱστορ. τῶν ἀνθρῶπ. πράξ. Τόμ. ΙΒ'. σελ. 589.

(β) Βλ. Πανδώραν Τόμ. ΙΓ'. σελ. 402.

(γ) Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1814. σελ. 83. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τῷ 1704 ἐν Βουκουρεστίῳ τύποις ἐξέδωκε τῶν τοῦ Πλουτάρχου «Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν παραλλήλων μετάφρασιν ἀκριβεστάτην εἰς ἀπλὴν διάλεκτον» ὁ ἐλλογίμος Κωνσταντίνος Βραγκοβάνος, υἱὸς τοῦ Οὐγκροβλαχίας ἡγεμόνος Ἰωάννου Βασσαράβα Βραγκοβάνου. Τοῦ σπανίου ἥδη καταστάσιος τούτου βιβλίου ἀντίτυπον ἀπόκειται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ.

τομίδις δημοσιευθεῖσιν ἀπὸ τοῦ 1864—1866 ἐπετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλογενοῦς ἀνδρός. Ἡ δὲ σύγκρισις τῶν νέων τούτων ἐρμηνειῶν πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς οὐκ ἀλυσιτελής ἐσται τοῖς δικαίοις τῶν φιλολόγων κριτῶν εἰς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν ἔργων τῶν νεωτέρων, οἵτινες καὶ βοηθήματα πολλῶ πλείονα καὶ χρόνου ἀφθονίαν καὶ γλῶσσαν κοινὴν προκεχωρηκυῖαν εἶχον, ὡς ἐσημειώσαμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ (σελ. 201). Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἐκ τῶν εἰς τὸ τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον ἀναγομένων.

§. ε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξεδώκαμεν τὸν *Φιλάργυρον* κατὰ *Μολιέρου*, τυπωθέντα μὲν τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ τῷ 1816 ἀνωνύμως, μετα-τυπωθέντα δὲ ἐν Σμύρνῃ τῷ 1835 ὑπὸ τινος Μ. Κ. Ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ (σελ. 213 κ. ε.) καταλέγει τοὺς λόγους, δι' οὓς μετέφρασεν ἐλευθέρως ταύτην τοῦ Μολιέρου τὴν Κωμωδίαν, προσαρμόσας αὐτὴν πρὸς τὰ ἔθνη καὶ ἤθη καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπαλλάξας αὐτὴν τῶν ξένων καὶ ἄλλοτριῶν, καὶ οὕτω καταρτίσας αὐτὴν ἐπιτηδεῖον καὶ τότε πολλάκις ἐν τοῖς Σμυρναίοις διδασχθῆναι καὶ ὕστερον ἀλλαχού καὶ ἐν Ἀθήναις ἀσμένως καὶ ὠφελίμως ἐπαναληφθῆναι. Ἐγένετο δὲ καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη πολλοῖς τῶν ἡμετέρων παράδειγμα σκοπίμου καὶ σώφρονος τῶν ἀλλογλώσσων ποιημάτων μεταγλωττίσεως, ἥτις τότε μόνον ἐπιτυγχάνει τῆς τοῦ ἔθνους ὠφελείας, ὅταν ἐλευθέρως γίνηται καὶ προσηκόντως πρὸς τὰ ἰδιώματα αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ τυφλῶς καὶ κατὰ λέξιν, ὥστε καὶ ξένας ἀνηκούστους κακίας διδάσκεισθαι ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀντὶ τοῦ ἐκρίζουσθαι τὰς ὑπαρχούσας. Ἐπαινᾷ δὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Μολιερείου Φιλάργυρου πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ἤθη καὶ ἔθνη διασκευὴν ὁ περιηγητὴς ἄγγλος Κάρλος Σβάνος (α). Μετὰ δὲ τὸν Φιλάργυρον κατετάξαμεν τὴν περὶ Σμύρνης *διατριβήν*, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1818 ἐν τῷ *Λογίῳ Ἑρμῇ*. Ἐχοντες

(α) Bl. Charl. Swan Journal of a Voyage up Mediterranean principally among the Islands of the Archipelago and in Asia minor etc. Vol. 4. pag. 239—246. London, 1826, ὅστις περὶ τοῦ Οἰκονόμου γράφει καὶ τὰ ἐξῆς. He was originally a Schoolmaster at Smyrna, and greatly esteemed for his many rare and uncommon endowments. The establishment prospered under his hands; and it is owing chiefly to him, that the present reiving tast for literary pursuits has made such progress among the Greeks. He was also an eloquent and able preacher κτλ. (σελ. 239).

δὲ τὸ πρῶτον χειρόγραφον ταύτης, καίπερ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐν πολλοῖς ἐφθαρμένον, ἔχον ὁμῶς ἐπανορθώσεις τινάς, ἐτηρήσαμεν αὐτάς, αἵτινες εἴπερ ἐτύγχανον γνωσταὶ ἐμελλον ἀπαλλάξαι τὸν καλὸν Σλαβόσιων ἀπὸ τινων ἐπιδεικτικῶν ἐπανορθώσεων. Σημειοῦμεν δὲ αὐτάς πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναγνώστου. Ἐν σελ. 319. στχ. 8. ἔκειτο μὲν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ « Στέφανος ὁ Βυζάντιος καὶ ὁ ρήτωρ Ἀριστείδης τὴν ὀνομάζουσι πόλιν Τανταλίδα », ἀλλ' ἐν τῷ χειρογράφῳ ὑπῆρχε διωρθωμένον ὡς ἐκδεδόται ἤδη μετὰ τῆς ὑποκειμένης σημειώσεως (σελ. 320). Ἐν σελ. 322. στχ. 19 κεῖται « ὁ Στράβων μᾶς βεβαιώνει », ἐν δὲ τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ ἔκειτο « ὁ Στράβων καὶ ὁ Πανσανίας ». ἀλλ' ἐν τῷ χειρογράφῳ ἦν ἐξωβελισμένον τὸ « Πανσανίας ». Οὕτως ἦν ἐξωβελισμένον τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ ἐν σελ. 339. στχ. 10. Ἐν σελ. 337 στχ. 25 ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ Δ. Ἑρμῇ πέντε, ὑπῆρχε δέκα διωρθωμένον. Ὑπεδειξαμεν δὲ καὶ ἐν σελ. 338 δι' ὑποσημείωσης περὶ τῆς κατὰ τὸ ἐν Βουρνόβα ὀθωμανικὸν τέμενος σωζομένης ἐπιγραφῆς, ὅτι ὁ συγγραφεὺς κατέταξε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιορθωθὲν κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἐν ὑποσημείωσει ἤδη μὴ σωζομένη δηλῶν τὰς ἀλλοιώσεις καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν. Παρελάβομεν δὲ ἐκ τοῦ χειρογράφου καὶ ὅσας ἄλλας εἶχε περὶ τὸ λεκτικὸν μεταβολὰς βοστρυγίζων ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ τὰ ἴδια πονήματα, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως διελαθέ τινας, παρὰ τε τοῖς πάλαι (οἷον Πλάτωνι) καὶ τοῖς νεωτέροις (Gæthe) σύνηθες καὶ πασίγνωστον ὄν, ὥστε καὶ εἰς συκοφαντίαν ἐξετραχηλίσθησαν οἱ γεννάδαι (α). Προστιθέντες δὲ καὶ ἡμεῖς ὑποσημειώσεις τινάς, ὅσας ἐνο-

(α) Ἐφείσθω ἡμῖν ὧδε διὰ βραχείων ἀναπτύξαι τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον, ἀπὸ πάσης μὲν ἀπάτης καὶ σφαλερᾶς γνώμης ἀπαλλάξαι τὸν εὐγνώμονα τῶν φίλων ἀνεγνωστῶν, πᾶσαν δὲ συκοφαντικὴν εὐθύνην ἀποτρίψασθαι τῶν καχυπόπτων καὶ ἀνέδῃν ἐνίοτε ἀποφαινομένων περὶ τῶν ἀγνωστῶν ἢ γοῦν ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισφαλῶς δῆπου κρίνουσιν. Ὁ γὰρ Γαλιῆτης Saint-Hilaire γράφει Notice sur les Κορακιστικά de Rizos Neroulos (βλ. Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France. Paris, 1870), ἔνθα τὴν πρόδον τῆς γραφομένης γλώσσης ὁμολογεῖ καὶ τινων λογίων Ἑλλήνων τὴν πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ὕφος ἀπόκλισιν διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀπαρεμφάτου, τῆς δοτικῆς κτλ. σημειοῖ, προστίθῃσι καὶ τάδε: Nous avons un exemple bien remarquable de ces changements rapides de la langue Grecque moderne. L'éloge du patriarche Grégoire, par M. Constantinos Oeconomos, archiprêtre de la maison du patriarche, fut prononcé et publié à Odessa en 1821. On le réimprima en 1865, et,

ρίσασμεν ἀναγκαίαις πρὸς διαφώτισιν τοῦ κειμένου, καταχωρίσαμεν καὶ τὴν σειρὰν τῶν ἐν Σμύρῃ ἀρχιερατευσάντων, εἰ καὶ ἀτελὴ ἀλλ' ὁμως δυναμένην παρασχεῖν τοῦνδότημον ἄλλοις πλείονα καιρὸν καὶ δύναμιν ἔχουσι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων, ὡς ἀναγκαίαν

pour cette seconde édition, le fils de l'auteur s'est cru obligé de corriger le style de ce discours qui n'aurait été goûté des lettrés contemporains (Annuaire etc. pag. 79). Πόθεν ὁμως μαθὼν ὁ ἀνὴρ ἀπέδωκε τὴν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος κατὰ τὴν μετατύπωσιν τοῦ λόγου τροποποίησιν ἐμοὶ τῷ υἱῷ; Καὶ τῷ 1852, τῷ Κ. Κροκιδᾷ ἐκδίδοντι τὸν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Βίου (ὃν τῷ 1865 μετετύπωσεν ὁ Ἀγγελόπουλος) ἔδωκεν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τὸν λόγον διωρθωμένον ἐν οἷς νῦν διαφέρει τῆς πρώτης ἐκδόσεως, καὶ πάντα δὲ τὰ μετετυπωθέντα καὶ νῦν μετατυπούμενα ἐκδίδομεν ἡμεῖς εὐλαβῶς ὅπως αὐτὴ τοῦ συγγραφέως ἡ χεὶρ οὐτὰ καταλείοιεν ἡμῖν, μὴδ' ἐλάχιστα παραποιούντες αὐτά. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀπέκλινε μάλλον ὁ ἡμέτερος Πατὴρ πρὸς τὸ τοῦ Κοραῆ περὶ διορθώσεως τῆς καθομιλουμένης γλώσσης πρόγραμμα, χρησάμενος πρὸς ἄλλοις καὶ τοῖς θέλω εἰπεῖν, θέλω γράψειν κτλ. ἀπὸ δὲ τοῦ 1849 τοῖς κοινοῖς ἐν χρήσει θέλω εἰπεῖ, θέλω γράφει μέχρι τοῦ 1835, ἀφ' οὗ πρὸς τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἀρχαίων μελλόντων καὶ ἐν ἄλλοις διετέλει βαθμηδὸν ἀναδιόζων τὸ ὕφος μέχρις ἐκεῖνου, καθ' ὃ ἔγραψε τὴν περὶ τῶν Ο'. Ἑρμηνευτῶν πραγματείαν, περὶ ἧς ὁ σοφὸς Γουστάβος Ἐιχτάλς εὐφρύνει φησὶν « Une phase nouvelle de la réforme linguistique commence pour la Grèce avec la publication du Traité sur les Septante du célèbre Constantin Oeconomos. Prédicateur et écrivain de premier ordre, partisan de la réforme classique de la langue, Oeconomos, dans ses écrits, s'était cependant toujours astreint à l'usage du grec moderne. Son traité même de la prononciation, où se révèle à chaque instant une connaissance si profonde de la langue ancienne, reste complètement fidèle à l'usage commun. C'est dans les quatre volumes du Traité des Septante, publiés à Athènes de 1843 à 1850, qu'il ose enfin ouvrir pour lui-même et pour ses nationaux une route nouvelle etc. Βλ. Annuaire etc. p. 441). Κατὰ δὲ τοῦτο τὸ ὕφος ἔγραψαν κατόπιν καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων λογίων, ἐν οἷς διαπρέπουσι Σταυράκης Ἀριστάρχης, Ἡλίας Τανταλιῆς, Ἰωάννης Ν. Βαλέτας, Ἡρακλῆς Βασιλάδης, οἱ τῆς Κλειοῦς ἐλλόγιμοι ἐκδοταὶ κτλ. Ἐφρόνει γὰρ ὁ ἀοιδίμος (ὡς τῷ 1830 ἔγραφέ μοι ἐν Πετροπολὲως) ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν ὅπως κατέπεσεν, οὕτως ὀφείλει καὶ δύναται βαθμηδὸν τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν λογίων ἀναδιορθοῦναι, καὶ διετέλει βαδίζων ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ ἀοιδίου Θεοτόκη, ὥστις ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Κυριακοδρομίων λέγει « γράφομεν ἄλλην διάλεκτον, μήτε τὴν ὑπὸ τῶν προπατόρων ἐκ' ἀκριβέας, μήτε τὴν ἐν τριόδοις ὑπὸ τῶν χυδαίων λαλουμένην, καθαρεύουσαν ὅσον οἶν τε ». Πολὺ γὰρ πρὸ τοῦ Κοραῆ

εἰς συντέλεσιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Διὸ καὶ κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει βραχεῖαν ἡμῶν διατριβὴν ἀναδιψήσαντες τοὺς αἰσχυρομένους τῆς Μ. Ἐκκλησίας κώδικας ἐπανωρῶσαμεν τινα ἀτελῶς ἐν σελ. 347 δημοσιευθέντα. Τὰς δὲ ἀναπληρώσεις κατετάξαμεν ἐν

ὁ αἰδίδιμος Θεοτόκης ἔργῳ καθυπέδειξε τὴν αἰρεσίαν περὶ τὸ γράφειν ὁδόν, ἣν ἄλλοι τε πολλοὶ ἐτρέπησαν καὶ ὁ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ συντάκτης Ἀνθίμος ὁ Γαζῆς συνίστη σημειῶν ὅτι «πρέπει νὰ γράφωμεν εἰς τὸ ὕψος, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Θεοτόκης εἰς τὸ Κυριακοδόμιον» (Δόγ. Ἑρμ. ἔτ. 1841. σελ. 87). Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ μῆνα Ἰουλίου τοῦ 1810 ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ συστάσα Φιλολογικὴ ἑταιρεία συζητήσασα καὶ περὶ τῆς γραπτῆς γλώσσης κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίαν, ἔκρινεν ὅτι τὴν παλαιὰν τὴν κοινὴν λεγομένην καλλιεργητέον καὶ προτιμητέον· τινῶν ὅμως ἀντιφρονούντων ἐπετρέπη ἐκάστῳ γράφειν ὅπως αὐτὴ ἐξησκημένος ἦ καὶ δύνηται (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἐνθ' ἄνωγ.). Συνέστη δὲ ἡ Ἑταιρεία αὕτη ὑπὸ τοῦ αἰδίδιμου Ἰγνατίου τοῦ ἀπὸ Ἀρτης, ὅς τότε παρὰ τῆς ἀγιωτάτης διοικούσης Ῥωσικῆς Συνόδου μητροπολίτης Οὐγγυροβλαχίας πεμφθεὶς (βλ. Φωτεινοῦ ἱστορ. τῆς πάλαι Δακίας κτλ. Τόμ. Β. σελ. 530) τὸ τε παρημελημένον τοῦ Βουκουρεστίου Ἑλληνικὸν Σχολεῖον προστατεύσας προήγαγε, Λύκειον αὐτὸ ὀνομάσας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῆς χριστομυήτου ποιμαντορικῆς ἀρετῆς αὐτοῦ κάλλιστα κατώρθωσεν ἔργα. Τοῦ παιδείας κατόχου τούτου καὶ περικλοῦς Οὐγγυροβλαχίας ποιμενάρχου αἰῶνται παρ' ἡμῖν ἀνέκδοτοι Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ὁκτώ, καὶ ἑτεραι τρεῖς ὁμίλαι ἐκφωνηθεῖσαι εἰς τε τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τοῦ Λυκείου καὶ εἰς τὴν πρώτην τῆς Φιλολογικῆς ἑταιρείας συνέλευσιν (τῇ 22 Ἰουλίου 1810) μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ γενομένης Γαλλικῆς τούτων ἐρμηνείας. Ἐρρήθησαν δὲ οἱ λόγοι τῷ 1810 καὶ 1811 ἐν Βουκουρεστίῳ. Συνέγραψε δὲ Γαλλιστὶ ὁ αἰδίδιμος Ἰγνάτιος καὶ «Σύνοψιν ἱστορικὴν περὶ τῆς ἐνεστάσεως καταστάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας» ἣν ἐπεμψε τῷ Ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Ῥωσικῆς Ῥωμαντοσόφῳ. Ἐξεδόθη δὲ αὕτη ἀνώνυμος ὑπὸ τοῦ κλεινοῦ Α. Μουστοξόδου ἐν τῇ ἐφημερίδι Le Courrier de la Grèce ἐν Ναυπλίῳ ἐκδοδομένη (ἀριθμ. 4—6 τοῦ ἔτ. 1830), ὅς ὑποσημειοὶ τὰ ἐξῆς· C'est depuis plusieurs années qu'une copie de ce précis, écrit par un Metropolitain Grec, était entre nos mains. Les événements qui ont lieu depuis 1821, ôtent une partie de l'intérêt qu'aurait offert cette pièce en d'autres temps. Cependant elle contient encore des détails précieux et des notices historiques, et nous espérons que nos lecteurs nous sauront gré de sa publication». Ταύτην δέ, εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν μεθερμηνεύσας, ἀνέγνωσεν ὁ Δημήτριος Σχινᾶς ἐν τῇ πρώτῃ συνεδρίᾳ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Φιλολογικῆς Ἑταιρείας (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1811. σελ. 61), ὅπερ ἀγωνῶν ὁ Χρυσόδης ἐξέδωκεν αὐτὴν πάλιν μεταφράσας τῷ 1831 ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ, ἥτοι ἀνάλεκτ. γεωγραφικᾶ» κτλ. ἐν Ναυπλίῳ, σελ.

ταῖς παραλειφθείσαις σημειώσεις, σελ. 419—430 (α). Κατεγράψαμεν δὲ καὶ τινες τῶν Συμυρναίων διαπρέψαντας ἐπὶ παιδείᾳ (σελ. 348 καὶ 430—435), συντελοῦντες οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸν ἡμέτερον ἔρανον πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους γραμ-

6. κ. ε. Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1812, εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ τῆς Ὑψ. Πύλης, ὁ λαμπρὸς Ἰγνάτιος ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην (Φωτειν. ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 554). Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Πίσαν, ὅπου τῷ 1815 ἀνευ ἐνδείξεως τοῦ τόπου ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸ ὄνομα « Κυρίλλου Κ. Ἀπολογίαν ἱστορικὴν καὶ κριτικὴν ὑπὲρ τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Νεοφύτου Δούκα », προτραπείς παρὰ Κυρίλλου Γ' τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου, ὡς λέγεται, ὅς καὶ τινες σημειώσεις ἐπεμψεν αὐτῷ. Ὁ δὲ σοφὸς Ἰταλὸς Σεβαστιανὸς Κιάμπης ἐκδόους τῷ 1816 ἐν Πίσῃ τὸν ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Πλανούδου ἐκ τῆς λατινικῆς μετενεχθέντα εἰς τὴν ἐλλάδα γλωτταν Σικιπίωνος ὄνειρον, προσφωνεῖ τὴν βίβλον τῷ ἡμετέρῳ Ἰγνατίῳ· ἐν δὲ τῇ προσφωνητικῇ ἐπιστολῇ φησὶν ὅτι ὁ σεβάσμιος οὗτος ἱεράρχης « οὐδὲν ἄλλο φροντίζει, ἢ ὅπως [ἡ] Ἑλλάς πάλιν ἀναθλήσῃ, ὥστε ὅλα τὰ αὐτοῦ χρήματά τε [καὶ] τὰς καθημερινὰς ἐκπαιδεύσεις, καὶ ὀλίγου δεῖν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν (ἀποτρέποι δὲ ὁ Θεὸς) εἰς τοῦτο ἀναλίσκειν καὶ συμβάλλειν. » (σελ. IV). Ἐτελεύτησεν ὁ πολύτλας Ἰγνάτιος τῷ 1828 βιουὶ ἔτη 60. Ἔστι δὲ εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα τοῦ αἰοῦμένου Μιχαήλ Γ. Σχινᾶ ἀνέκδοτον οὕτως ἔχον·

Τυρηνῶν βεδωῶς, ξεῖν', Ἀλφειοῖο παρ' ὄχθας,
Σήματος ἀμφιβαλοῦς μνήσται Ἰγνατίου.
Λεσθόθεν ἀρητήρ, πολυδηνέα ὤπασε βουλὴν
Πλαζομένῳ βιότῳ, μέμμερζα μησαίμενος.
Γνωτῷ Σαπφούς σείο τε κύρσεις, εἰ μὲν Ἀχαιοῖς·
Ἐσπέριος δ' εἶπου, θειοτάτῳ μερόπων.

(α) Εἰς τοὺς ἐν Σμύρῃ ἀρχιερατεύσαντας προσθετέον καὶ Κῦρον τὸν πανοπολίτην (κατὰ τὸν Σουΐβν) ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ αὐτοκράτορος ἀκμάσαντα, ἄνδρα σοφώτατον καὶ φιλόσοπον (Βλ. Μαλζλ. Χρονογρ. ΙΑ'. σελ. 360. ἐκδ. Βον.), ὃς ἔπαρχος ὦν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτὸν μόνον ἐπενόησεν ἄπτεσθαι τὰ νυκτερινὰ φῶτα (Χρονικ. Πασχάλ. Τ. Α'. σελ. 588), ἀλλὰ καὶ διαταγῇ βασιλικῇ καταδαφίσας τὰ ἀρχαῖα τείχη τῆς πόλεως πρὸς μέγιστον τῆς περιοχῆς αὐξήσιν ἀνῆγειρε νέον χερσὶν τείχος ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης δι' ἐξήκοντα ἡμερῶν (Ζωναρ. Χρονικ. ΙΓ'. κδ. σελ. 42). Θαυμάσας ὁ τοῦ Βυζαντίου δῆμος τὴν τοῦ ἔργου ταχύτητα ἐπευφήμησε τὸν ἔπαρχον ἐν τῷ ἱππικῷ κράζων « Κωνσταντίνος ἔκτισε, Κῦρος ἀνανέωσεν » ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως. Τοῦτο δὲ δυσηρέστησε τὸν μικρόνουν βασιλέα. Οἱ δὲ αὐλοκόλακες διέβηλον τὸν ἄνδρα ὡς ἐλληνοφρόνα (τουτ. εἰδωλαλάτρη). Καὶ δὴ καθαιρεῖται τῆς ἀρχῆς ὁ Κῦρος ἢ δημεύεται ἡ τοῦτου περιουσία. Οὗτος δὲ, προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, γίνεται κληρικὸς. Εἶτα δὲ ὁ Θεοδόσιος, σπλαγχνισθεὶς τὸν ἄνδρα, ἐκέλευσε γενέσθαι ἐπίσκοπον Σμύρ-

ματολογίας. Μετετύπωσαν δὲ τὴν περὶ Σμύρνης διατριβὴν τῷ 1831 ἐν Μερίτῃ ὁ Ν. Ι. Καπετανάκης, καὶ τῷ 1869 ἐν Σμύρνῃ ὁ τυπογράφος Μαρκόπουλος. Μετέφρασε δὲ αὐτὴν Γαλλιστὶ καὶ μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ παρεκβολῶν ἐπλούτισε δημοσιεύσας ἐν Σμύρνῃ τῷ 1869 ὁ φιλόπονος Σλαάρισος, πρὸς ὃν καὶ τινα χάριν τῆς ἀληθείας ἀντεῖπομεν (σελ. 338 κ. ἐ.) τιμῶντες προσηκόντως τὸν ἄνδρα. « Φίλος γὰρ Πλάτων, φιλότατη δ' ἀλήθεια ». Ὁ δὲ σοφὸς καὶ αἰδέσιμος Ἀγγλος ἱερεὺς Ἀρουνδέλλιος ἐπαινῶν ταύτην τὴν περὶ Σμύρνης διατριβὴν ὡς ἀξίαν λόγου κηρύττει, ὅτι ἰδίως ἐξ αὐτῆς ὠφελήθη (α). Ὡς ἐπίμετρον δὲ τῆς περὶ Σμύρνης διατριβῆς θεωρητέον τὴν περὶ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐμπορικῆς λέσχης ἀγγελίαν, ἣν ἀνωνύμως δημοσιεύσασαν ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ τῷ 1819, ἐκρίναμεν προσάψαι ἐνταῦθα, ὡς τὴν τε σύστασιν καὶ τὸν κανονισμόν τῆς λέσχης περιέχουσιν, καὶ παράδειγμα ὠφελείας πηγασάσης ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν Σμύρνην ἱστοροῦσαν. Μετέφρασε δὲ ταύτην Γερμανιστὶ ὁ φιλέλληνας Κάρλος Ἰκενος (6). Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ἐν Σμύρνῃ γραφέντων.

§. 5. Τοῦτοις ἔπονται τὰ ἐν Ὀδησσῷ. Ἀποσωθεὶς γὰρ τῷ 1821 ἐκεῖ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ μὲν τῆς συγκινηχωτάτης Ἰκετηρίου ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τὸν Α'. ἀναφῶν τὰ δεινὰ

νης (τῷ 445)* μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν ἀπελθὼν ἐκεῖ ὁ Κῦρος, ἀλλ' ὑπορώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἑλληνόφρων, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανίων προστράπη λαλῆσαι τῷ λαῷ ἐπ' ἐκκλησίας. « Οὗτος δὲ ἔφη » ἄνδρες ἀδελφοί. ἡ γεννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σιωπῇ τιμάσθω, ὅτι ἀκοῇ μόνῃ συνελήφθη ἐν τῇ ἀγίᾳ παρθένῳ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν ». Καὶ ἐχάρη ὁ λαὸς, καὶ εὐφρόνησαν αὐτὸν, καὶ ἐπεσιόψευσεν αὐτοῖς εὐσεβῶς » (Θεοφάν. Χρονογρ. Τ. Α'. σελ. 449. ἐκδ. Bon.). Καὶ Ἰγνάτιον τὸν ταφέντα ἐν τοῖς ἑρείπιοις τῆς μητροπόλεως καταπεσούσης ὑπὸ τοῦ τῷ 1688 συμβάντος σεισμοῦ, ὡς ἱστορεῖ ὁ μακαρίτης Δαπόντης ἐν τῇ ἀνεκδότῳ « Ἱστορίᾳ τῶν συμβάντων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μεχμέτη » κτλ.

(α) The writer has been much indebted to those who have preceded him... but especially to Oeconomos, the talented and respected master of the Ellenic School. Καὶ, Oeconomos, in a little pamphlet published about fifteen years ago, valuable as well from the information it contains, as from the purity of its style, says etc. F. V. I. Arundell, Discoveries in Asia Minor etc. T. 2. pag. 352 καὶ 358. London, 1834. πρβλ. καὶ σελ. 393 καὶ 402.

(6) Bl. C. Iken Leucothea. T. 4. pag. 442. Leipzig, 1825.

τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ ἔθνους, παρεκάλεσεν αὐτὸν εἰς φιλανθρωπίαν καὶ συνδρομὴν πρὸς τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. Ἐδημοσίευσε δὲ ταύτην τὸ πρῶτον ὁ φιλόκαλος I. Φιλήμων (βλ. σελ. 327). Διὰ δὲ τοῦ αὐτοσχέδιου προτρεπτικοῦ τοῦς φειδωλεομένους καὶ διχονοοῦντας ἐν Ὁδησσῷ ὁμογενεῖς παρώρμησεν εἰς ὁμόνοιαν πρὸς γενναίαν συνεισφορὰν ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀγωνιζομένων καὶ τῶν ἐν Ὁδησσῷ καταπεφευγόντων ἀπόρων ὁμογενῶν. Μετὰ δὲ τὸν αὐτοσχέδιον προτρεπτικὸν ἐδημοσιεύσαμεν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν Ὁδησσῷ ἀρξαμένου συντάττεσθαι Ἱστορικοῦ ὑπομνήματος περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς ἔχον περιστατικά τινα συμβάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνιστορήτων παρὰ τῶν γραψάντων τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἱστορίαν. Ἀγνοοῦμεν δὲ διὰ τί οὐκ ἐξηκολούθησε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ. Διὰ τὴν σχέσιν τοῦ περιεχομένου προσήψαμεν καὶ τῆς τοῦ Φαλαρίδος τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ θανατικῆς ἀποφάσεως τὴν μετάφρασιν. Ἰστατον δὲ ἔργον τῆς ἐν Ὁδησσῷ διατριβῆς τοῦ αἰοδίου συγγραφέως ἐτάξαμεν τὴν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετάφρασιν τοῦ Ἱστορικοῦ ὑπομνήματος τῶν ἀνδραγαθιῶν τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξάνδρου Λανζερών, ἀνδρὸς λαμπροῦ, τὰ μάλιστα φιλέλληνας, καὶ πολλαχῶς εὐεργετήσαντος καὶ περιθάλψαντος τοὺς ἐξοίκους Ἕλληνας (α). Ἀξίον δ' ἡμῖν ἔδοξε καὶ τοῦτο προσθεῖναι τῆς Ἑλληνικῆς εὐγνωμοσύνης τὸ μνημεῖον. Τὸ χειρόγραφον γεγγραμμένον τῷ 1822 ἴσως διὰ τὴν τότε ἔλλειψιν ἐν Ὁδησσῷ Ἑλληνικῆς τυπογραφίας, ἔμεινεν ἀδημοσίευτον (β).

§. ζ. Διατρίβων ἐν Πετροπόλει τῷ 1832 ὁ συγγραφεὺς συνέταξε τὴν βιογραφίαν τοῦ φιλοπάτριδος Ἰωάννου Βοζου, ἐνὸς τῶν εὐεργετῶν

(α) Ὁ διάσημος οὗτος ἀνὴρ δεικνύων καὶ πρότερον ἄκραν εὐμένειαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας παρὲυρίσκετο εἰς τε τὰς γινομένας ἐξετάσεις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ καὶ εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, ἐμψυχῶν καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς καὶ ὑποκριτάς. Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1818. σελ. 595 καὶ 682.

(β) Σημειωτέον ὅτι τὸ τυπογραφεῖον τῆς ἐν Ὁδησσῷ ἐμπορικῆς Σχολῆς, εἰς οὗτινος τὴν σύστασιν ἀπὸ τοῦ 1818 κατεγίνοντο οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς (βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1818. σελ. 513) συνέστη τῷ 1827 καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1844, ἐξ οὗ προέκυψαν διάφορα συντάγματα τοῦ αἰοδίου διδασκάλου Βαρδαλάχου, τοῦ περικλεοῦς Στούρτζα, τοῦ Παλαιολόγου καὶ τινων ἄλλων, τὰ πάντα 16 τὸν ἀριθμόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ 1838 οὐδὲν ἐδημοσιεύθη, οἱ κατὰ τὸ 1844 ἔφοροι τῆς Σχολῆς διέλυσαν αὐτό, παραχωρήσαντες μὲν τὰ πιστήρια καὶ τὰ στοιχεῖα τῇ τυπογράφῳ Βράουν, ἐνοικιάσαντες δὲ τὸ οἶκτον πρὸς αὐξήσειν τῶν τῆς Σχολῆς εἰσοδημάτων!

τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπως « ἔχουσιν οἱ ὁμογενεῖς καὶ ἐξ αὐτοῦ παράδειγμα πρὸς μίμῃσιν καὶ ζῆλον τῆς ἀρετῆς », ὡς προσφυῶς λέγει (σελ. 395). Τότε καὶ τὴν διαθήκην αὐτοῦ συνέταξε, καθ' ἣν οὐ μικρὰ τῇ πατρίδι ἐκληροδότησεν, ὥστε ἐκ τῶν τόκων τοῦ κληροδοτήματος αὐτοῦ ἐκπαιδεύονται καὶ νῦν ἔτι πένητες μαθηταί' διὸ « ζήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς γενεάς » ἐγκωμιαζόμενον καὶ εὐλογούμενον παρὰ παντός τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος· δίκαιον δ' ἐνομίσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πατρὸς προσθεῖναι καὶ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα τιμῆς τὸ τεκμήριον. Τούτοις δὲ προστεθείκαμεν καὶ δύο ἐκ τῶν μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον γεγραμμένων, τὸ δημαρχικὸν προσφώνημα (σελ. 395) καὶ τὸ φιλολογικὸν ὑπόμνημα (σελ. 398). Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ προσφωνηθέντι τῷ 1835 τῷ Βασιλεῖ Ὁθωνι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀποστατηρίων αὐτοῦ, διέγραψεν ὅποια ἦν ἡ τοῦ μακαρίτου ἐκείνου ἀποστολὴ ὡς πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνάπλαισιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἀλλ' ὅμως τὰς χρηστὰς ἐκείνας ἐλπίδας ἐματαίωσεν ἡ τοῦ ἀνακτος ἀδυναμία καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπεμβάσεις, ἐξ ὧν ἐπῆλθεν ἡ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπτώσις αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ κατὰ τὸ 1837 συντεταγμένῳ φιλολογικῷ ὑπομνήματι, ἀπαντῶν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Ῥὸς διατριβὴν περὶ τοῦ τότε ἐν Μεθάνοις γενομένου σεισμοῦ, ἐπικυροῖ τὴν ὑπὸ Κοραῆ προταθεῖσαν διόρθωσιν τοῦ Στραβωνείου χωρίου ἐκ τοῦ Παυσανίου, καὶ ἐπανορθοῖ ἀνακριθείας τινὰς τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου. Ἐκδέδεται δὲ τοῦτο ἐν τῷ τοῦ Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ Θεατῇ. Ἐν δὲ τῷ παρ' ἡμῖν ἀντιτύπῳ τοῦ Θεατοῦ εἰσὶ καὶ τινες ἰδιόχειροι τοῦ συγγραφέως προσθῆκαι, ἃς συγκατετάξαμεν ἐν τῷ κειμένῳ τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

§. η. Καὶ ταῦτα μὲν περιέχει ὁ παρὼν τόμος ἐκ τῶν ἀνεκδότων καὶ ἐκδεδομένων φιλολογικῶν συγγραμμάτων τοῦ αἰορίμου ἡμῶν Πατρὸς, οἷς ὑπετάξαμεν καὶ τινὰς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἱστορίαν λυσitelεῖς δοξάσας ἡμῖν γε βραχείας σημειώσεις (σελ. 400), τιμιώτερον τοῦ μηδενὸς καὶ τῆς ραστώνης τὸ ἐνὸν λογιζόμενοι καὶ τοῖς σοφοῖς ἀφορμὴν διδόντες, ἵνα σαφέτεροι γένωνται.

Ἄλλου δ' ἄλλον ἔθηκε θεός γ' ἐπιδευέα φωτῶν (α).

Προσετέθη δ' ὡς ἐπίμετρον τοῦ τεύχους καὶ παράρτημα, ἐν ᾧ τρία τινα ἐμπεριέχονται διαφωτίζοντα τὴν ἱστορίαν τῆς συστάσεως τοῦ ἐν

Σμύρνη Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα παρὰ τῶν μισομαθῶν, ἢ γοῦν τοῖς ἰδίους πάθεσι δουλευόντων, ἐγεθέντος κατ' αὐτοῦ διωγμοῦ ἀναξίως καὶ ἀδίκως. Ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ Γυμνασίῳ ἐδιδάσκοντο αἱ μάλιστα συγκροτοῦσαι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην διδασκαλῖαι, δηλαδὴ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξακριβώσεις, ἡ ποιήσεις, ἡ ῥητορική, ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ φιλοσοφία, ἡ μαθηματικὴ, ἡ λατινικὴ γλώσσα, ἡ γεωγραφία, ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἡ Χημεία καὶ ἡ εἰς τὰ τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως δόγματα στοιχειώσεις, ἣν ὤρειλον ἀπαξάπαντες οἱ τοῦ Σχολείου φοιτηταὶ ἀκροᾶσθαι, « καὶ πολλοὺς καθ' ἐκάστην ὑπεδύνοντο ἀγῶνας οἱ διδάσκοντες περὶ τε τὴν κατάρτισιν τῶν ἡθῶν καὶ εὐσεβῶν φρονημάτων, καὶ περὶ τὴν ἐν λόγοις εὐδοκίμῃσιν καὶ βελτίωσιν τῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ διδασκομένης νεολαίας, » ὡς ἀποφαινεται ὁ ἀοιδὸς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Γ'. ἐν τῇ πρὸς τὸν ἡμέτερον Πατέρα ἐπιστολῇ (σελ. λζ'). Ἐκ δὲ ταύτης τῆς πνευματικῆς γεωργίας γενναῖοι καρποὶ ἀνεβλάστησαν διασπαρέντες καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅσοι τῶν μαθητῶν ἐπεδίδοντο εἰς τὴν διδασκαλίαν, οὗτοι παρὰ πᾶσιν εὐδοκίμουν ὡς καλῶς κατηρτισμένοι (α). Ζῶσι δὲ μέχρι

(α) Πρὸς πίστωσιν τοῦ λόγου παραθέτομεν ἐντυχθα τὴν ἀπόκρισιν Σεργίου τοῦ Μυστάκη, διδασκάλου τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς, πρὸς τινα ἀρχιερεῖς πέμψαντα πρὸς αὐτὸν τὸν λογιώτατον Παναγιώτην (ἴσως τὸν Ἱεροπαιδα, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος σελ. 59) ἣν δὲ οὗτος ἐκ τῶν μετρίων μαθητῶν) πρὸς ἐξέτασιν, ἵνα διορισθῇ διδάσκαλος εἰς οἰκεῖον μέρος. Ἔχει δὲ ἡ ἀπάντησις οὕτως· « Καὶ προαιρούμενος, Σεβασμιώτατε Δέσποτα! καὶ ἀναγκαζόμενος, τό γε νῦν ἔχον, διὰ τὸ ἐπάγγελμα, νόμον ἡγεῖσθαι πᾶν τὸ κελευόμενον ὑπὸ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος, πρότερον προστάμην τὸν μετ' ὑμετέρου σεπτοῦ γράμματός παραγεγόμενον νέηλιν μαθητὴν τοῦ ἐν Σμύρνῃ διδασκάλου Οἰκονόμου, ὀνόματι Παναγιώτην» ὃν δὴ ὁμωσγέπως ἀνακρίνας καὶ μαθεῖν ἀκριβέστερον ἐθελήσας τὴν περὶ τὸν «Ἑλληνα λόγον ἐπίδοσιν αὐτοῦ, προσέταξε τῇ αὐτοῦ λογιότητι συνθεῖναι ἑλληνιστὶ πονημάτων τι» ὅπερ ὑπέληφα, τῆς οἰκείας φρενὸς ὃν γέννημα, παραστήσειν τὸ τε βάθος τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καὶ τὸ πλάτος, τὴν τε περὶ τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον ἐμπειρίαν, καὶ τὴν περὶ τὸ γράφειν χαρακτηῖρα, ὅς μάλιστα χαρακτηρίζεσθαι πέφυκε τούτῳ τῷ τρόπῳ» συνταχθὲν οὖν τὸ προσκομιζόμενον καὶ τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμιότητι πονημάτων, καὶ ἐμοὶ προσενεχθὲν οὐ παντάπασιν ἀπαρέσκον μοι ἔδοξεν εἶναι, ὥσπερ ἴσως καὶ αὐτῇ δοξεῖ ἐξησκημένῃ περὶ τὰ ἐπιτήδεια τῶν ἔργων, καὶ φρονήσει κεκοσμημένῃ· ὃ δ' ἐκπονήσας καὶ γεννητάμενος αὐτὸ χρηστὰς ἐλπίδας δίδωσιν, οἷι συστάς εἰς τι μέρος ἀνάλογον τῇ αὐτοῦ δυνάμει, οὐκ ἀδόκιμος φανεῖται παρ' ἐμοὶ κριτῇ, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ εὐδοκίμησει, κρείττων ἐκτοῦ γενόμενος. Ἐγὼ μὲν οὖν, θεσπέ-

σήμερον καὶ τινα τούτων γηραιά λείψανα ἐν τε τῇ δούλῃ καὶ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ Φθιώτιδος Καλλίνικος Καστόρχης, ὅς διὰ τε τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ λόγων ἐν καιρῷ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος οὐ μικρὸν ὠφέλησε τὸ τῶν πιστῶν πλήρωμα. Ἐδίδαξαν ἐν Ἑλλάδι εὐδοκίμως καὶ καρποφόρως καὶ Νικόλαος Φαρδούλης ἐν Σύρᾳ, καὶ Νικόλαος Χορτάκης ἐν Ἀθήναις, ἀμφοτέροι Σμυρναῖοι, ἀμφοτέροι τοῦ Σμυρναϊκοῦ Γυμνασίου παιδεύματα. Διὰ ταῦτα ἀπαντῶν ὁ ἡμέτερος Πατὴρ τῷ 1836 (Ἰουλίου 2) ἐκ Ναυπλίας πρὸς τοὺς ἐφόρους τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ζητοῦντας Σχολάρχην ἐπίσημον καὶ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἔλεγε περὶ τοῦ Φιλολογ. Γυμνασίου τὰ ἑξῆς: « Δι' ἡμᾶς (τοὺς Σμυρναίους) ἔχει σήμερον καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἑλλὰς εἰς διαφόρους τόπους ἐργάτας τῆς παιδείας καλλιεργοῦντας τὰς ψυχὰς τῶν ὁμογενῶν, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ χαρίσματος τοῦ δωρηθέντος εἰς

σὺν πρεσβυτά πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν εἶπον· εἶγε κατ' Εὐρυπίδην φάναι « φιλῶ λέγειν τάληθές αἰεὶ, κ' οὐ διπλοῦς πέφυκ' ἀνὴρ »· ἡ δὲ σεβασμύτης ἡμῶν διαιτῆσει τὸ συμφέρον τούτῳ τῷ λόγῳ, ἀξιούσα καμὲ τὸν ταπεινὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῶν εὐθάρων αὐτῆς (ἰσ. γρ. ἐθάρων αὐτῇ) δυσωπεῖν τὸν Θεὸν εὐχῶν. » Τοῦ ἔλλογίμου τούτου διδασκάλου, μαθητοῦ γενομένου τοῦ περιπότου Δάμπρου τοῦ Φωτιάδου (βλ. Δούκα Ἐπιστολ. Τόμ. Α'. σελ. 441. Αἰγίν. 1839), ἀπόκειται παρ' ἡμῖν ἐν ἀντιγράφῳ ἐπιστολαὶ 36 καὶ ᾧδῃ διὰ στίχων ἡρωελεγειῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον τὸν Α'. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ διδασκαλὸς Σεργίος ὁ Μυστάκης τῷ 1806 ἐκ Βουκουρεστίου ἀπῆλθεν εἰς Κλαῖδον μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου τοῦ Ὑψηλάντου, διδασκαλὸς ὢν τῶν τέκνων αὐτοῦ. Τῷ δὲ 1813 μεταβάς εἰς Ἰάσιον ἐδίδαξεν ἐπὶ τετραετίαν ὤλην ἐν τῇ ἐκεῖ Ἑλληνικῇ Σχολῇ. Ἐκκεῖθεν δὲ τῷ 1817 ἀπελθὼν καὶ διαβάς διὰ Βουκουρεστίου καὶ τιμηθεὶς παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Καρατσᾶ τῷ τῆς καμιναρίας ἀξιώματι (βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1817. σελ. 596) μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα εὐδοκίμως ἐδίδαξεν ἐν τῇ Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῇ τὸν Ἑλληνα λόγον μέχρι Μαρτίου τοῦ 1821, ὅτε, τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ἐκπράξεως, διαβληθεὶς παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ὡς διδασκαλὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀπεσώθη εἰς Ρωσσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ λαμπροῦ καὶ φιλέλληνος πρέσβεως Στρογανώφου. Τῷ δὲ 1836 διδάσκων ἐν τῷ τῆς Καζάνης Πανεπιστημίῳ ἐποίησε τὴν προμνημονευθεῖσαν ᾧδῃν. Ὁ δὲ καθηγητὴς Α. Χαρίλαος, ὅς καλὸν ἔγραψε περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς λόγον, οὐκ ἐξηκρίβωσε τὸν χρόνον τῆς τοῦ Μυστάκη ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκαλίας. (βλ. τὴν τοῦ ἔλλογίμου ἀρχιμανδρ. Φιλοθ. Βρυεννίου Ἐκθεσιν τῆς καταστάσεως τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς κτλ. σελ. 24. ἐν Κωνσταντινουπ. 1870). Οὐ συνάθουσι τῇ ἀκριθείᾳ καὶ τὰ ὑπὸ Παράνικα (Σχεδίασμα κτλ. σελ. 31) γεγραμμένα

πυτὸς ἀνωθεν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων ὑμεῖς καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ὑπεμείνατε γενναίως, καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτὸς, εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ὁμογενῶν. Διὰ ταῦτα τ' ὄνομα τῶν Σμυρναίων ὑπάρχει πανταχοῦ τίμιον καὶ λαμπρόν, καὶ ἡ θεὰ χάρις οὗτ' ἐγκατέλειπεν, ἀλλ' οὐδ' ἐγκαταλείψει πώποτε ἀπερὶσκέπτους καὶ ἀβραβεύτους τοὺς φιλοθέους ὑμῶν ἀγῶνας.—Φίλαυτον ἴσως μὲ νομίζετε, φίλοι Σμυρναῖοι, καὶ μικρόφρονα παρὰ πολὺ, διότι γνωμοδοτῶ περὶ διδασκάλων οὔτε λίαν ἐπισήμων καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀναλόγων, καὶ τούτους προβάλλω μόνον ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Φιλολογικοῦ τῆς Σμύρνης Σχολείου· ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις. Ὅτε τὸ πρῶτον ἐσυστήθη τὸ φιλολογικὸν Γυμνάσιον ὑπῆρχεν ὁ καιρὸς τελειοτέρων διδασκάλων φορὸς, ἀλλ' ἤδη τρεῖς ἡ τέσσαρες ἔμειναν ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων· ἀναγκαίως λοιπὸν στερκτέον καὶ εἰς τοὺς τῆς δευτέρας τάξεως. Ἀπὸ δὲ τούτων πάλιν προτιμῶ τοὺς παιδευθέντας εἰς τὴν Σμύρνην. Ἰδοὺ καὶ ταῦτα διὰ τί. Τ' ὄνομα τοῦ φιλολογικοῦ τῆς Σμύρνης Γυμνασίου, φίλοι Σμυρναῖοι, ἔμεινε μόνον ἱστορικόν, καὶ οὐδ' ἀκούεται πλέον οὐδ' εἰς αὐτὴν ὑμῶν τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν κατεκόσμει· ἀλλ' οἱ πρὸς τὴν τούτου σύστασιν ἀγῶνες ὑμῶν μένουσιν ἀθάνατοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ προελθόντες μαθηταί, ἐγκρατεῖς ὄντες μάλιστα τῆς γλώσσης τῆς ἑλληνικῆς καὶ εὐμέθοδοι εἰς τὴν παράδοσιν αὐτῆς, καὶ ὠφέλησαν καὶ ὠφελοῦσι τοὺς ὁμογενεῖς » κτλ. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ παρέκκασιν πρὸς γνῶσιν τοῦ διδασκαλείου ἐκείνου (α). Τὰ δ'

(α) Παρασημειωτέον δ' ὅτι ἐκτὸς τῶν τριῶν ἀρχιδιδασκάλων ἦσαν ἐν αὐτῷ ἐξ ὑποδιδασκαλοῦ ἐκ τῶν ἀρίστων μαθητῶν ἐκλεγόμενοι διὰ τὰς κατωτέρω τάξεις, διδάσκοντες τοὺς νέους ἐν τάξει καὶ ῥυθμῷ τὰ στοιχειώδη καὶ προπαιδευτικὰ μαθήματα καὶ κατ' ἔτος μετὰ τὰς δοκιμασίας προδιδάζοντες αὐτοὺς εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις· καὶ οὕτω προκατηρτισμένοι εἰσήγοντο οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν δοκίμων συγγραφεῶν καὶ ποιητῶν καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν διδασκαλιῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὑποδιδάσκαλοι διετέλουν ἀκροῶμενοι τῶν παρὰ τῶν ἀρχιδιδασκάλων διδασκομένων μαθημάτων. Ἐν δὲ τῇ Βίβλῳ τῆς τιμῆς (ἧτις ἀπώλετο) καταγράφοντο οἱ ἐν ταῖς ἀνωτάταις τάξεσι διαπρέψαντες καὶ τοῦ ἀπολυτηρίου ἀξιωθέντες φοιτηταί, ὅπερ ὑπεγράφετο ὑπὸ τῶν ἀρχιδιδασκάλων καὶ ἐσφραγιζετο τῇ τῆς Σχολῆς σφραγίδι, ἐχούση τὴν προτομὴν τοῦ Ὁμήρου καὶ κύκλῳ διὰ γραμμάτων κεφαλαίων τὰς λέξεις ΟΜΗΡΟΣ. ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟῦ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ. Ἀλλ' διατηροῦμεν δὲ τὴν σφραγίδα εὐτυχῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ. Ἐκ δὲ τῶν ὑποδιδασκάλων δύο μάλιστα

ὅν ἐν τῷ παραρτήματι περιεχόμενα ἐπιγράφονται α) περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ συστάσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου (σελ. 438). Εἴληπται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς Βιβλίου τῆς περιεκτικῆς τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ὡς ἐσημειώσαμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ (σελ. 439). Ἡ δὲ γραφὴ τοῦ χειρογράφου μαρτυρεῖ ὅτι δύο ἔγραψαν αὐτήν· δηλαδὴ ὁ Κούμας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς σελ. 451.

ἐκρίθησαν ὡς βοηθοὶ καὶ ἀναπληρωταὶ τῶν διδασκάλων, ὅτε Εὐστάθιος Ἰωαννίδης Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, βοηθῶν τῷ 1813 τὸν ἑμέτερον Πατέρα (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1813. σελ. 276. Οὗτος τῷ 1817 διατρίβων ἐν Βιέννῃ μετέφρασεν ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς τὰ καλὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νεωτέρας ἱστορίας· βλ. τὴν ἀγγελίαν ἐν Δογίῳ Ἑρμῆ. ἔτ. 1817. σελ. 639. Περί αὐτοῦ βλ. καὶ ἔτ. 1819. σελ. 40—47. 104. καὶ 776) καὶ Δημήτριος ὁ Κούπριος, ὅς ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Κούμα τῷ 1817 ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν Μαθηματικῶν καὶ διετέλεσε διδάσκων μέχρι τῆς τοῦ Γυμνασίου καταργήσεως μετὰ καρποφορίας καὶ ζήλου πολλοῦ. Εἶχε δὲ τὸ Γυμνάσιον καὶ γραμματεῖα, συλλογὴν ὀργάνων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς, πίνακας Γεωγραφικοὺς, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν, καὶ ζωολογικοὺς πίνακας διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ζωολογίας, συλλογὴν ὀρυκτῶν, ἅπερ ὁ Στέφανος ἰδωρήσατο τῇ Σχολῇ, μικρὰν βιβλιοθήκην πρὸς χρῆσιν τῶν ὑποδιδασκάλων συγκροτηθεῖσαν ἐκ τῶν γενομένων ἀφιερώσεων παρὰ τῶν τριῶν τῆς Σχολῆς ἀρχιδιδασκάλων, τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων, Πέτρου τοῦ Ὀμηρίδου, Δημητρίου Ἀμπεῖ καὶ τινων ἄλλων ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν. Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ τῆς Σχολῆς αἰθούσῃ ἐκρέματο πίναξ ἔχων ὑψηλά τινα ἐμβλήματα καὶ ἐπιγραφὰς τήνδε· «Κατάλογος εὐκλεῶν καὶ ἀοιδίμων ὀνομάτων Ἀνδρῶν ἀγαθῶν. Ὅσοι γὰρ περὶ τὰς ἱερὰς Μούσας ἐνθουσιῶντες ἔρωτι, καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν τοῦ Γένους περὶ πλείστου ποιοῦμενοι, ἀκαμάτῳ ζήλῳ, μιᾷ γνώμῃ, ἀδράξ ὁκράνῃ συνέδραμον εἰς σύστασιν καὶ στήριξιν καὶ παγίωσιν τοῦ Φιλολογικοῦ Σχολείου τῆς περιφανεστάτης πόλεως Σμύρνης.» Ἦσαν δὲ ἐν τούτῳ τῷ πίνακι ἱκανοὶ συνδρομεῖται κατεγεγραμμένοι, ἐν οἷς καὶ Παναγιώτης Νικολαΐδης ὁ Σμυρναῖος, μαθητῆς τῆς Σχολῆς, ὅς ἀφίερωσε τῷ 1817 εἰς τὴν Σχολὴν 10000 γρόσια (βλ. Δόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1818. σελ. 114). Πρὸς τὸν φιλόκαλον τοῦτον Σμυρναῖον διατρίβοντα ἐν Ὀδησσῷ τῷ 1818 ἀπεστάλη παρὰ τῆς Μητροπόλεως Σμύρνης τὸ ἐξῆς συστατικὸν γράμμα, ὅπερ ἔγραψεν ὁ ἀοιδίμος ἡμῶν Πατὴρ. «Οὐ μόνον ἀσκεῖν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσκούοντας ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν λόγος καὶ νόμος αἰρεῖ. Μισθὸς γὰρ ὢν ἀρετῆς ὁ ἔπαινος δικαιοτάτος οὐχ ὅπως εἰς αὖξιν αὐτῆς φέρει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπαινουμένοι καλὸς ἂν γίνοιτο κόσμος» εἶγε τοὺς τὰ καλὰ εὐλογούντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς εὐλογῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐξυμνεῖται Γραφαῖς. Ἡμεῖς τοῖς παροῦν τὸν ἡμέτερον κατὰ πνεῦμα οἶον Παναγιώτην Νικολαΐδην πατρικαῖς καταστέφοντες εὐλογίαις αὐτοῖς τε χαίρομεν, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἅπασι τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ μαρτυροῦμεν, ἀληθείας κήρυκα ταυτηνὴ τὴν ἀπόδειξιν ἀποστέλλοντες. Πατρὶς μὲν γὰρ

συχ. 31, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν «τελειωθείσης· δὲ τῆς προθεσμίας» κτλ· μέχρι τέλους ὁ Στέφανος· β) «Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐν Σμύρνῃ Φιλολογικὸν Σχολεῖον συμβάντων» (σελ. 436). Συνέταξε δὲ τοῦτο τὸ ὑπόμνημα ὁ αἰδίδιμος Στέφανος Οἰκονόμος τῷ 1819, ἐν ᾧ καταφράνεται μὲν ἀκριβέστερον ἡ αἰτία τῆς συστάσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Σχολείου, ἣν ἄλλοι μὲν ἀπέδωκαν εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Κοραΐ (α), ἄλλοι δὲ εἰς τὰς τοῦ Ἀργυρουπόλεως Γρηγορίου (β), ἐξιστοροῦνται δὲ καὶ τὰ μνη-

αὐτῷ ἡ περικλεῆς Σμύρνα τῆς Ἰωνίας, καλὸν τοῖς ἰδίῳις βλαστοῖς ἐνείσα φρόνημα διὰ τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν. Γονεῖς δὲ τῷ νεανίσκῳ καλοὶ ἀγαθοί, οὐ μάλ·λον ἐπὶ γένους ἢ ἐπ' εὐσεβείας εὐκλεῖα θαυμαζόμενοι. Καὶ μὴν καὶ πλούτῳ τῆς ἀγαθοεργίας οὐχ ἦσαν ἢ τῷ ἀπὸ χρημάτων κοσμούμενοι, τιμῶν καὶ θεοφιλῇ μετέρχονται πολιτείαν. Τοιούτων τοίνυν ὁ Κύριος Παναγιώτης εὐγενῆς εὐγενῶν γονέων προελθὼν, τέκνον γνήσιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀναδέσκειται, ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων τῷ γάλακτι τῆς εὐσεβείας τραπεῖς, καὶ τῶν ὁρίων δογματικῶν τὴν ἀμώμητον διδασκαλίαν θηλάσας. Καὶ μὴν καὶ λόγους ἐκπαιδευθεὶς Μουσῶν, καὶ τῆς ἱερᾶς Σοφίας ἐγένετο τρόφιμος κατὰ τὸ ἡμέτερον Φιλολογικὸν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον, ὡς ἀρίτως λαμπρὰ τῆς ἰδίας εὐγνωμοσύνης καὶ φιλογενείας ἐπεδείχθη σημεῖα, χάριν αἰδίου καταθέμενος ἐν κυπαρισσίναις μνήμαϊς. Μαρτύριον δὲ καὶ τοῦτο τῆς εὐπαιδεύσεως αὐτοῦ καὶ ἀγαθῆς ἀγωγῆς ἣ γε ξυνωτὰ τὰ ἔργα εἶναι ἐπ'ἀνάγκης. Ὁ γοῦν Κύριος Παναγιώτης Νικολαΐδης ἀξί' ἀξίων γεννητόρων φρονῶν ἡθῶν τε χρηστότητι διαπρεπὴς ἐστὶ, καὶ παιδείᾳ καὶ δὴ καὶ θεοσεβείᾳ. Παρέλ·εται δ' οὐχ ἦσαν αὐτοῦ τῇ πατρίδι, ἥπερ ἡ πατρίς αὐτῷ ἐγκαλωπίζεσθαι καὶ τιμᾶσθαι, εὐπατρίδῳν τε ὄντα καὶ εὐγενῆ, καὶ τῇ πόλει τῶν Σμυρναίων ζηλωτόν, καὶ παντὶ τῷ περικλεῖ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων γένει δι' εὐφύμου γλώττης ἀγεσθαι ἀξίον. Τοῦτον τοίνυν τὸν ἡμέτερον κατὰ πνεῦμα υἱὸν Κύρ. Παναγιώτην Νικολαΐδην Σμυρναῖον, ὅπου περ ἂν ἀπὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους εὐχετικῶς συνιστῶμεν, ὡς ἂν ἀπάσης τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης καὶ εὐνοίας ἀπολαύῃ δικαίως, ἢ ὅεμις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστίν. Ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον αὐτῷ συστατικὸν ἀπελθὼν γράμμα, πᾶσαν πίστιν ἀποδείξως παρεχόμενον. Ἐξεδύθη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μητροπόλει. Ἀστική. Ἀπρίλ. γ. » Ἐτελεούτησεν ὁ καλὸς Π. Νικολαΐδης τῷ 1839 κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου ἐν Κόθνῳ ἐτῶν 45 (βλ. Αἰῶνα ἀριθμ. 102). Τῷ δὲ 1825 διατρίβων ἐν Ἀθήναις μετέφρασε τὴν ἡ. ἐπιστολὴν τοῦ Μαβλῦ ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου συγγράμματος Δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ πολίτου, ἣν ἐδημοσίευσε μετὰ προλόγου καὶ σημειώσεων ἐν τῇ Ἐφημερίδι Ἀθηνῶν (ἀριθμ. 94—96) ἐκδομένη ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος καὶ χρηστοῦ Γεωργίου Ψύλλα.

(α) Βλ. Κόσμα Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπίνων πράξ. Τόμ. 1B' σελ. 597—598.

(β) Βλ. τὰ ἡμέτ. προλεγόμ. εἰς Κ. Οἰκονομ. Τὰ σωζόμεν. ἐκκλ. συγγράμ. Τόμ. Α' σελ. ζ.

χανουργήματα τῶν ἐχθρῶν τοῦ Γυμνασίου πρὸς καταστροφὴν αὐτοῦ. Κορυφαῖοι δὲ καὶ πρωταγωνισταὶ οὕτως εἶπεν τοῦ δράματος τούτου καταφαίνονται δυστυχῶς ὃ τε Σμύρνης Ἀνθίμος καὶ ὁ τούτου ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν Καλλίνικος, καὶ τινες κόλακες αὐτῶν μεταχειριζόμενοι τοὺς ἐφημερίους καὶ πνευματικούς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς διασποράν τῶν κατὰ τῆς Σχολῆς συκοφαντιῶν, ἄνδρες ἕνεκα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος ὀφείλοντες τὸν φωτισμὸν τοῦ ἰδίου ποιμανίου ἐπισπεύδειν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν τοῦ λαοῦ κηρύττειν. Ἐτυπώσαμεν δὲ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀνεπίγραφον ὃν ἀπαρallάκτως ὡς γέγραπται ἐν τῷ αὐτογράφῳ τοῦ αἰοδίου Στεφάνου, ὅπερ, ὡς φαίνεται ἐκ τινῶν χωρίων ἐπιδιωρθωμένων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἦν τὸ πρῶτον σχέδιον, διελόντες εἰς παραγράφους καὶ ἐπιγράφαντες τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἐλάδομεν ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ ὑπομνήματος λόγων (σελ. 458). Περιῆλθε δὲ τοῦτο εἰς ἡμᾶς ἀτελές, τῶν δύο φύλλων ἐκπεσόντων κατὰ τὴν ἐκ Σμύρνης κατεσπευσμένην φυγὴν (τῷ 1821). γ) Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς Κ. Οἰκονόμου πρὸς τινὰ τῶν Συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἵσως τὸν αἰοδὶμον Ἐφέσου Διονύσιον, ὃς μετέπειτα ἀντέστη εἰς τὸν κατὰ τοῦ Γυμνασίου πόλεμον (α). Καταφαίνεται δὲ καὶ ἐκ ταύτης τὸ τοῦ Σμύρνης Ἀνθίμου ἀλλοπρόσαλλον ἦθος καὶ ἡ πρὸς τὴν Φιλολογικὴν Σχολὴν δυσμένεια καὶ τὰ προανακρούσματα τῶν τεκταινομένων σκευωρημάτων πρὸς κατάργησιν αὐτῆς. Καὶ ἵσως μὲν τινες φιλοῦντες μᾶλλον καλύπτεσθαι τὰ κατὰ τῆς παιδείας ὑπὸ τινῶν μισομαθῶν ἢ ὑπερφηνῶν ποιμένων διενεργηθέντα, νομίσουσιν ὅτι ἔπρεπε τὰ δύο τελευταῖα τοῦ παραρτήματος μέρη ἀνέκδοτα παραλιπεῖν καὶ παρακαλυφθῆναι τὴν ἀσχημίαν τῶν ταραξάντων τὴν ἐν Σμύρνῃ εἰρήνην· ἀλλ' ἐνθυμητέον πρῶτον μὲν ὅτι «Τὰ ἔργα τοὺς λόγους εὐρίσκεται» (β). ἔπειτα δ' ὅτι «ἡ ἀλήθεια σώζει», καὶ διὰ τῆς ὡς ἐνεστὶν ἀκριβεστέρας τῶν συγχρόνων μαρτυριῶν ἐκθέσεως οὐ μόνον τῶν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀπάτης παριστορηθέντων τὰ σφάλματα (γ), καὶ τῶν οὐκ ἀπὸ χρη-

(α) Βλ. Κ. Οἰκονομ. Δόγ. Ἐκκλησιας. σελ. 32.

(β) Σοφοκλ. Ἠλέκτρ. σχ. 625.

(γ) Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ὁ μακαρίτης ἱερός Στέφανος Κανέλλος λέγει τὰδε «Nach Kuma's Abgang blieben diese beiden Lehrer (οἱ αὐτάδε εἶναι Οἰκονόμ.) bis zum Jahre 1820, als diese hohe Schule durch Mitwirkung des Erzbischofs von Smyrna und einiger Smyrnaeer aufgeloeset wurde, welche das Volk gegen Konstantin Oeconomos aufhetz-

αυτοῦ συνειδότης τὴν ἀλήθειαν παραποιήσαντων τὸ ψεῦδος καταπαίνει-

ten, weil er es gevagt hatte, die Pflichten der Erzpriester von der Kanzel auf eine solche Weise zu schildern, dass darin ein Gemälde von den Handlungen des Metropolitens von Smyrna dargestellt war. Wenn auch Oeconomus in allen andern Stücken untadelhaft war und den Feinden der Bildung, so viel ich weiss, keine Gelegenheit zu Vorwürfen gab, so gestehe ich doch, dass es nicht leicht ist, ihn wegen dieser seiner Predigten zu rechtfertigen, weil er dadurch, dass er unverbesslichen Menschen Rathschläge und Lehren geben wolte, mittelbar zur Aufloesung der hohen Schule beitrug » etc. (Jken Leucothea, T. 4. pag. 302). 'Αλλ' οὐχ οἱ λόγοι τοῦ Οἰκονόμου τὴν διάλυσιν τῆς Σχολῆς ἐπ'ήνεγκον ὅλην ἐξ ἄλλων τε καὶ τῶν ἐξῆς. Εὐθὺς γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτᾶς αὐτῆς οἱ Σμυρναῖοι ἦσαν διηρημένοι, οἱ μὲν θέλοντες τὴν Εὐαγγελικὴν, οἱ δὲ τὴν νέαν. Διὸ μόλις μετὰ ἓν ἔτος οἱ τῆς Εὐαγγελικῆς θιασώται, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ Μητρόπολις, ὑπερισχύσαντες ἔπασσαν αὐτὴν τῆς πόλεως οὖσαν καθέδρου (σελ. 458), καὶ ὁ Οἰκονόμος οὐκέτι ἐκήρυττε τὸν λόγον ἐπ' ἐκκλησίας (σελ. 430). 'Αλλ' οἱ ταύτης φίλοι διὰ συνδρομῆς διετήρησαν ἐπὶ αὐτῇ αὐτὴν ὡς ἰδίαν. "Οτε δὲ ἦλθον φιλόκαλοι Δημογέροντες φίλοι τῆς νέας Σχολῆς ἐγνωρίσθη αὐτῇ ὡς κοινὸν τῆς πόλεως ἐκπαιδευτήριον. 'Αλλ' ἡ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τοῦ κακοποιτοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ Ἐρουβρῶν ὑπερηγορία καὶ μισομάθεια (ἡ καὶ τὸ ἐν Βουζᾷ Ἑλληνικὸν σχολεῖον κρημνίσασα βλ. σελ. 480) καὶ ἡ τῶν τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς θιασωτῶν κουφόνοια καὶ ζηλοτυπία ἐφ' ὅσον τὴν νέαν Σχολὴν διὰ τὰς τῶν μαθητῶν αὐτῆς προόδους, ἐξ ὧν πολλοὶ μεταβαλόντες εἰς ἄλλας πόλεις ὡς διδασκαλοὶ ἢ ὡς γραμματεῖς ἐμπορικῶν καταστημάτων εὐδοκίμουν, καὶ διότι οἱ διδασκαλοὶ ἐτιμῶντο παρὰ τοῖς ἐπισήμοις ὁμογενέσι καὶ τοῖς ξένοις (οἷον ἡ περικλεῆς τοῦ Μονάχου Ἀκαδημία ἔπεμψεν εἰς τὴν Σχολὴν τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς ἐπαινοῦσα καὶ τιμῶσα τοὺς διδασκάλους, Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι περιηγηταί, ὡς οἱ περὶ τὸν σοφὸν ἱερέα Jowett (Christ. Researches in the Medditeranean pag. 38) καὶ τὸν περικλεῆ Διδῶτον (Notes d'un Voyage fait dans le Levant en 1846 et 1847. pag. 433) κτλ. ἐρχόμενοι ἐν Σμύρνῃ ἐπεσκέπτοντο τὴν Σχολὴν καὶ τοὺς διδασκάλους). Τούτων δ' ἕνεκα τὰ παιδία οὐκ ἐφοίτων εἰς τὰ παρὰ τινων ἀπαιδευτῶν ἐφημερίων παιδαγωγεῖα, ἐν οἷς ἐδιδάσκοντο τὰ κοινὰ γράμματα μετὰ βαδισμῶν καὶ φαλάγγων, ἑστειρετο δὲ βαθμηδὸν τῶν δώρων καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν ἢ ξυνορίων τῶν Ἀρχιερέων, διότι οἱ ἄνθρωποι συνεισέφερον μᾶλλον εἰς τὸν φωτισμὸν τῶν πενήτων προτιμῶντες τὰ παιδία εἰς ταύτην τὴν Σχολὴν ἀποστέλλειν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τότε παρακμάσαντα καὶ ἀντιφιλόσοφον Εὐαγγελικὴν, ἐν ἣ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ γεγαροῦ Χρυσάνθου καὶ τοῦ ἱεροκλήρυκος Γαβριήλ τοῦ ἐκ Βρουζῶν ἐδίδασκαν ἄσχημοὶ τινες οἰηματῖαι καὶ ὀκνηροὶ ἀπειριτα θηριώοντες. » Ἐνταῦθεν οὖν οἱ φθονεροὶ καὶ ἰδιοτελεῖς συναπασθέντες ἵνα καταβάλλωσι τὸ Γυμνάσιον κατέφυγον α) εἰς τὴν δυσφημίαν ὅτι διδάσκει ἡ

ται (α), ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιγενομένοις πρὸς κρίσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν προτέρων ἱκανὰ περιέχονται τεκμήρια καὶ κέντρα πρὸς μίμησιν τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀποφυγὴν τῶν ὡς ἐτέρως ἐχόντων. « Καλλίστην γὰρ παιδείαν ἡγητέον, ἀποφαινεται Πολύβιος, πρὸς ἀληθινὸν βίον τὴν ἐκ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας περιγιγνομένην ἐμπειρίαν· μόνη γὰρ αὕτη χωρὶς

Σχολῇ ἀθεῖαν (σελ. 463), φαρμασόνιαν καὶ μαγικὴν, ἥτοι φυσικὴν καὶ ἀστρονομίαν (ὡς ἐκ τῆς μνημονευθείσης (σελ. 472) ἀνεκδότου Κωμωδίας καὶ τοῦ περιηγητοῦ Σβάνου (Τόμ. Α'. σελ. 240) καταφαίνεται), καὶ οἱ Ὁικονόμος ἀναμίγνυται εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ κάμνει ἐφεισπερίδας! β) εἰς τὴν οὐσίαν Δημογεροντίας ἐκ μισομαθῶν κοινολαϊτῶν ἐχθρῶν τῆς Σχολῆς, οὗς ἐξήγαγεν ἡ Μητρόπολις κατὰ τῶν ἀρχόντων, ὡς καταφαρόντων τὰ τοῦ Κοινοῦ χρήματα· γ) εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ λαὸς ὀλιγωτέρους φόρους τελέσει ἔχων Δημογέροντας κοινολαῖτας, οἵτινες καταπαύσουσι τὰς μεγάλας χάριν τῆς Σχολῆς γινομένης δαπάνας (!), καὶ τοὺς ἄρχοντας ὑποχρεώσουσι πρὸς πληρωμὴν τῶν ὧν οὗτοι κατεχράσθησαν τοῦ Κοινοῦ χρημάτων· δ) εἰς τὴν διὰ δώρων διασφορὰν τῶν κρατούντων. Ταῦτα δὲ καταπράξαντες ὤρμησαν τῷ 1819 ἐπὶ τὴν διὰ τῆς ὀχλοκρατίας κατάργησιν τῆς Σχολῆς. Καὶ τότε μόνον ὁ Οἰκονόμος ἐξεφώνησε τὸν εἰσέτι παρὰ τῶν ἐπιζώντων ἐκ τῶν ἀκουσάντων μετ' ἐπαίνου μνημονευόμενον λόγον, ἐν ᾧ ἐξήλεγξε τὸν ἐπίσκοπον Ἐρυθρῶν διὰ τὰ κατὰ τῆς Σχολῆς γενόμενα. Διὰ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν ἀοιδμον ἱερομάρτυρα πατριάρχην Γρηγόριον ἐν τῷ συγχαρητηρίῳ ἐπὶ τῇ τῷ τρίτῳ ἐπὶ τὸν Οἰκουμένην ὁρὸν ἀναβάσει ὁ ἡμέτερος Πατὴρ ἔγραψεν· « Ἄν εἰς τὴν ἀπουσίαν ἐλυμήνατο αὐτὴν (τὴν Σμύρνην) ὡς ἐκ τοῦ θρυμοῦ, ἂν μονὸς ἄγριος ἐτύπαιεν εἰς τὴν εὐανθεστάτην σου χίωραν τῆς αὐτοῦ ἀπανθρωπίας τὰ ἔχνη, ἐπιστρέψεις, ὡ φιλενθρωπότατε τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν γεωργέ, τὰ ἱλαρὰ σου βλέμματα καὶ εἰς τοῦτο τὸ λῆρον τῶν κατορθωμάτων σου! ἐκβάλεις ἀπὸ τὸν θεοστόλιστον ποῦτον ναὸν σου τοὺς περιστεμπόρους, ἂν τινες ἐκέφρησαν, τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ὡς προχέεις δωρεὰν τοῦ πνεύματος δωρεάς, καὶ συντρίψεις τῶν παρ' ἡμῖν κολλουβιστῶν τὰς τραπέζας καὶ διασκορπίσεις τὰ ἄβλια τούτων κερμάτια, καὶ διατάξεις τοὺς πάντας ὁδεύειν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ » (βλ. Ἀγγελοπούλ. Τὰ κατὰ τὴν πατριάρχ. Γρηγόρ. Ε'. Τόμ. Α'. σελ. 304).

(α) Ὁ μακαρίτης Κούμας βιογραφῶν ἑαυτὸν γράφει καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ συμβάντων. « Εἰς τοῦτο τὸ μεταξύ ἐσυγχύσθη ἡ ἁρμονία μεταξύ τοῦ εἰς Σμύρνην διδάσκοντος καὶ τῶν Δημογερόντων τῆς πόλεως· καὶ ὁ πρῶτος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ εὕρῃ βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ Γυμνασίου »!! (Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπ. πράξ. Τ. ΙΒ. σελ. 597). Ἀλλ' ἔστι παμμάρτυρητον καὶ γνωστότατον ὅτι ἡ Μ. Ἐκκλησία καταδοῦσα ὅτι οὕτε ὁ πεμφθεὶς Ἐξάρχος Μιχαὴς (σελ. 470), οὕτε τὰ μετὰ ταῦτα πεμπόμενα παραινετικά σιγίλλια ἠδυνήθησαν καθησυχᾶσαι τοὺς ἀφηνιάσαντας ὀχλαγωγούς, οἵτινες καὶ αὐτὰ τὰ σιγίλλια ἐν ὧρα τῆς θείας Λειτουργίας ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινωσκόμε-

βλάβης ἀπὸ παντός καιροῦ καὶ περιστάσεως κριτὰς ἀληθινούς ἀποτε-
λαῖ τοῦ βελτίονος». Διεκήρυξαν δὲ καὶ ἄλλοι τότε τὰ κακουργηθέντα
γράφοντες ὅτι «ὁ μισόκαλος διάβολος ἐσκότισε τὴν κεφαλὴν τοῦ
ἐνταῦθα Μητροπολίτου Ἀνθίμου καὶ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Καλλινίκου,
ποτὲ καφοποιῶ τῆς Πανιερότητός του. Αὐτοὶ οἱ δύο τύραννοι καὶ
ταρτοῦροι ἐγείραντες διὰ μέσου τοῦ ἱερατείου (καὶ ἐξαιρέτως διὰ τῶν
πνευματικῶν!) τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀνόητον ὄχλον, κατεδάφισαν τὴν
ἐνταῦθα Φιλολογικὴν Σχολήν, καὶ ἐδίωξαν τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς
μαθητάς. Ἐκτοτε ἡ παιδεία κατατρέχεται καὶ πάντες οἱ ὑπερασπιζό-
μενοι αὐτὴν φιλόμουσοι καὶ φιλοπάτριδες ἐκρύβησαν, δειλιῶντες νὰ παρ-
ήσιασθῶσι, διότι οἱ ἐχθροὶ τῶν φώτων οἵτινες, ὡς αἱ γλαῦκες, ἀγα-
πῶσι τὸ σκότος (διὰ πολλὰς αἰτίας!), ἐπρόσαψαν μῶμον, λέγοντες
καὶ κηρύττοντες, ὡς μαινόμενοι καὶ θεομιτεῖς Ἰουδαῖοι, ὅτι ἡ σχολὴ
τοῦ Οἰκονόμου ἔκαμνε γυμνάσιον πολεμικῆς διὰ νὰ ἀποστατήσῃ τὸ
γένος ἡμῶν κατὰ τῶν κρατούντων (α)! Εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν

μένα κατεξέσχίζον καὶ διεπληκτίζοντο πρὸς τοὺς φίλους τῆς Σχολῆς, βουλο-
μένη δὲ τὰς τε γνώσεις τοῦ διδασκάλου παρ' αὐτῇ ἔχειν καὶ τιμᾶσαι
αὐτὸν κατὰ τὸ δίκαιον, διὰ πατριαρχικῆς προσκλητικῆς ἐπιστολῆς ἐκά-
λεσεν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν γράφοντα μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ «δέξει τὴν
καλοῦσάν σε φωνήν, ὡς φωνὴν ἀληθῶς Κυρίου» (βλ. Σιδνὴν ἐνθ' ἀνωτέρω.
σελ. 28). Ἄλλα παρόμοιον ἐγγράφον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ τὸ ἐξῆς. «Ὁ Κούμας
ἔφρασεν εἰς Σμύρνην τὸν Αὐγούστου 1820. Ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ δημογέρον-
τες τοῦ ἐπρόσφεραν εὐθὺς τὴν καθέδραν τοῦ εἰς τὸ Γυμνάσιον· ἀλλὰ δὲν ἠθέ-
λησε νὰ τὴν δεχθῇ» κτλ. (αὐτόθι.). Ἄλλὰ γελᾷ, ὅστις ἀναγινώσκει ταῦτα
καὶ καλῶς γνωρίζει ὅτι τὸ Γυμνάσιον κατεκλείσθη διωχθέντων ἀπαξιαπάντων
τῶν μαθητῶν καὶ ὑποδιδασκάλων, καὶ ὅτι ἔλθων αὐτὸς εἰς Σμύρνην προσῆλ-
θεν εἰς τὸν Ἀρχιερεῖα παρακαλῶν καὶ ἐξικετεύων ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ ὅπως
ἀνοίξῃ ἐν ἄλλῃ οἰκίᾳ σχολὴν ἰδίαν. Τοῦ δὲ Ἀρχιερεῖος ἐνδόντος ἀπλῶς εἰς
τὸ αἶτημα καὶ τοῦ Κούμα ἀνοίξαντος τὴν ἰδίαν σχολήν, μόλις παρῆλθον
ὀλίγαι ἡμέραι καὶ οἱ περὶ τὸν δημογέρτην Μερικὸν καὶ Σάβ. Μουσουδάκη
ἐπελθόντες εἰς τὴν νέαν ταύτην σχολὴν ἀπεδίωξαν διὰ κλητῆρων τοῦ Κοινοῦ
τὸν διδάσκαλον Κούμαν. Ζῶσι δὲ ἔτι καὶ σήμερον ἄνθρωποι καὶ ἐν Σμύρνῃ
καὶ ἐνταῦθα αὐτόπται ὄντες τῶν τότε γενομένων.

(α) Τοῦτο δι' ἀναφορὰς πρὸς τὸν Σουλτάνον οἱ ἀλιεῖς ἀνγγέλουν.
Τὴν δὲ ἀναφορὰν πολυτελῶς εὐπρεπίσαντες παρέδωκαν ἀγιορίτη τινὶ μο-
ναχῷ, ὅπως κατὰ τὴν παρασκευὴν, καθ' ἣν ἀπέρχεται ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ
τέμενος, ἐγχειρισθῇ καθ' ὁδόν. Ἀλλ' ὅμως ἡ τῆς Μ. Ἐκκλησίας δευδερ-
κεια καὶ πρόνοια ἅμα φθάσαντα τὸν μοναχὸν ταῦτον ἐν Κωνσταντινουπόλει

ἐχάθησαν οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς παιδείας, ἡ καὶ εἶπω καλλιώτερον, ἐξωρίσθη ἡ παιδεία ἐκ τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας Σμύρνης. — Ἐλέγξατε κατ' ἐξοχὴν τοὺς δύο λυκανθρώπους ποιμένας τῆς δυστυχοῦς Σμύρνης, οἵτινες εἰς διαφόρους περιστάσεις μᾶς κατήσχυον ἐνώπιον τῶν ἐνταῦθα Εὐρωπαίων » κτλ. (α). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐν τῷ παραρτήματι περιεχομένων.

§. θ. Καταπαύοντες δὲ τὸν λόγον προστίθεμεν καὶ τόδε. Ἀναβάς ὁ Οἰκονόμος κατὰ πρόσκλησιν τῆς ἀγιωτάτης Συνόδου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς εἰπομεν ἀνωτέρω, ἠξιώθη παρυτίκα παρὰ τε τῶν διαπρεπόντων τοῦ Γένους προυχόντων καὶ παρὰ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας πάσης, ἐνδείξεως, τιμῆς καὶ ἀγάπης. Καὶ δὴ τῇ 25 Μαΐου τοῦ 1820 Συνόδου πληρεστάτης γενομένης ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, εἰς ἣν προσεκλήθη ὁ Οἰκονόμος ἵνα παραστῇ, ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος εἶπε πρὸς αὐτὸν τάδε. « Σήμερον συνοδικῶς ἡ μήτηρ σου ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος ὅλον ἀπονέμομεν πρὸς τὴν σοφολογιότητά σου τὰς πρεπούσας εὐχαριστίας διὰ τοὺς ἀτρύτους κόπους σου, τοὺς ὁποίους τοσούτους χρόνους ὀλοψύχως ἐκοπίσας πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ δόξαν καὶ εὐκλειαν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπαινοῦμεν δέ σε καὶ καταστέφομεν καὶ διὰ τοὺς ἄθλους, ὅσους γενναίως ὑπέμεινας ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς παιδείας ἀγνωμονούμενος ὑπὸ τῶν ἀθλίων καὶ μισομαθῶν, καὶ ὡς ἄλλος Παῦλος ἐγκαρτερῶν ἐν κινδύνοις ἐκ ψευδαδέλφων. Ἔχε τὴν εὐχήν, υἱὲ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε. Τὸ παράδειγμα τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς σου θέλει εἰσβαλεῖ τύπος καὶ υπογραμμὸς πρὸς ὅλους τοὺς ἀληθινούς διδασκάλους τοῦ Γένους. Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος σὲ καταστέφει εὐγνωμόνως μὲ τοὺς προσθήκοντας ἐπαίνους. Καὶ ἡμεῖς πρὸ μηνῶν σε ἐχειροτονήσαμεν συνοδικῶς Πατριαρχικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἱεροκέρυκα καὶ διδάσκαλον πασῶν τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἦδη δέ, προσεπιμετροῦντες εἰς τὴν φιλοτιμίαν, σὲ ψηφίζομεν καὶ ἰδιαίτερώς ἱεροκέρυκα τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς ἀπὸ κέντρου, θέλεις ἐκπέμπει τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας σου τὰς ἀκτῖνας πρὸς πολλῶν

συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, καὶ οὕτως ἐματαιώθη καὶ αὕτη ἡ καταχθόνιος σκευωρία τῶν δικαίων τοῦ Οἰκονόμου.

(α) Βλ. Μέλισσα, ἡ ἐφημερὶς Ἑλληνικὴ, ἐκδομένη ὑπὸ Σ. Κονδοῦ. Τετράδ. Β. σελ. 292. ἐν Παρίσις, 1820.

ψυχῶν ὠφέλειαν. Τοῦτο ἔχεις πρὸς τὸ παρὸν ἀόραθῶνα καὶ προί-
μιον καὶ ἄλλων βραδείων, τὰ ὅποια τὸ Γένος καὶ ἡ Ἐκκλησία σὲ ἐτοι-
μάζει. Ἀπαντῶν δὲ ὁ Οἰκονόμος πρὸς ταύτην τοῦ Θειοτάτου Πα-
τριάρχου τὴν προσλαλιὰν εἶπε· «Θειότατε Δέσποτα, καὶ ἀγιοτάτη
Σύνοδος! Ἐγὼ νομίζω καὶ πέπεισμαι καλῶς, ὅτι χρέος, ἀπάντων
χρεῶν δικαιοτάτον, ἐπίκειται εἰς ἕκαστον τῶν εὐσεβῶν ὁμογενῶν μας
νὰ χρησιμεύῃ τὰ δυνατὰ πρὸς τε τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς
ὕπηρεσίαν τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων τροφῆς καὶ μητρὸς ἀγίας τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τοῦτο παραγγέλλει ῥητῶς ὁ Διδασκαλὸς τῶν
ἐθνῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ πρὸς πάντας μὲν ἀπλῶς τοὺς εὐσεβεῖς
ἰδιαιτέρα δὲ πρὸς τοὺς διδασκάλους· «Ἐκαστος ὑμῶν λόγον ἔχει,
πράξιν ἔχει, σοφίαν ἔχει, πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πλησίου γινέσθω».
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μικρὸς ἐγὼ, ταχθεὶς ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς τὸ τῆς
Διδασκαλίας ἐπαγγέλμα ἐσπούδασα νὰ ἐκπληρώσω, ὅταν ἐνεχώρουν
τῶν μικρῶν δυνάμεών μου τὰ μέτρα, πολλὰ ὀλίγον χρέος, ἀφ' ὅτι
ὀφείλω εἰς τὴν μεγίστην μου εὐεργέτιν καὶ τροφὴν τὴν καθολικὴν
καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐάν ἔγινε καλὸν τι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς
δι' ἐμοῦ, τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν οὐράνιον τῶν ἀγαθῶν Ὑψιστὸν καὶ εἰς
τὰς εὐχὰς τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας. Ἐάν ὑπέμεινα διωγμούς, τοῦτο προήλ-
θεν ἐκ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν μου. Δὲν ἔχω οὐδὲν νὰ παραπονεθῶ κατὰ
τινος ἀδελφοῦ μου. Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογῆται αὐτοὺς καὶ ἀγιάσαι αὐτοὺς
(ταῦτα δὲ λέγων ἐδάκρυσε) συνεδράκρυσαν δὲ καὶ τῶν Ἀρχιερέων οἱ
παρακαθήμενοι). Πρὸς δὲ τὰς περὶ ἐμὲ τὸν ἀσθενῆ καὶ μικρὸν μεγάλως
τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τιμὰς εὐγνωμονῶ διὰ βίου. Προσκυνῶ τὴν
ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ τὴν ἀγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον.
Εὐχαριστῶ μετ' ἄκρας ταπεινώσεως τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ φιλομου-
σώτατον προστάτην τοῦ Γένους τὸν μέγαν Διερχμένον καὶ ὅλους τοῦ
Γένους τοὺς θεοπρουρήτους προύχοντας. Κηρύττω πρὸς πάντας μὲ τὴν
ἀσθενῆ μου φωνὴν τὸ μεγαλουργόν καὶ φιλάδελφον καὶ φιλόμουσον
ὑμῶν ἦθος διὰ τοῦ ὁποίου διεγείρετε τοὺς ῥαθύμους, ἐγκαρδιόνετε
τοὺς συνεσταλμένους, στηρίζετε τοὺς προθύμους, ἐξάπτετε τῶν πάντων
τὸν ζῆλον πρὸς τὴν τοῦ Γένους ὠφέλειαν. Ἀλλὰ σὺν πᾶσι ταῦτοις
δέομαι, Παναγιώτ. Δέσποτα καὶ ἀγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, πάνυ δέομαι,
μὴ ἐπιφορτίσῃτε εἰς ἐμὲ τὸν ἀσθενῆ τὴν μεγάλην εἰς τὴν μεγάλην
Ἐκκλησίαν διακονίαν τοῦ κηρύγματος. Ἄλλον προχειρίσαθε ἱκανὸν
νὰ βαστάσῃ τὸ βῆρος τοῦ ἐπαγγέλματος. Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην

καὶ θεόδμητον οἰκίαν ὑπάρχουσι σκεύη πολλὰ ὄχι μόνον χάλκινα καὶ ὀστράκινα, ὅποιος εἴμ' ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ. Ἐν ἐκ τῶν τοιούτων προβάλλετε. Ἐμὲ δέ, προδεζόμενοι εὐμενῶς εἴ τι τοῦ θεοῦ κηρύγματος εἰς τὴν μητέρα μου τὴν Ἐκκλησίαν δεκαεπταετίαν ὄλην προσήνεγκα, συγχωρήσατε τοῦ λοιποῦ νὰ ἡσυχάσω ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς εὐεργετικωτάτης μητρός μου, θεραπεύων ὑφ' ἰατροῖς τὸ πολυπαθὲς καὶ σαθρὸν καὶ ἀσθενικώτατόν μου σωματίον». Τοῦ δὲ Οἰκονόμου ταῦτα εἰπόντος αὐτίκα ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν οἱ ἄγιοι Ἀρχιερεῖς μετὰ τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος δι´σχυριζόμενοι ὅτι τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι γενέσθαι. Πολλὰ δὲ ἐπεῖπον καὶ ἀνέκραξαν οἱ περὶ τὸν μακάριον Νικομηδείας Ἀθανάσιον, τὸν τῆς σοφίας προστάτην Ἐφέσου Διονύσιον, καὶ τὸν φιλόσοφον Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεον τὸν Πρώτον. Καὶ ἐνέδωκε μὲν, τέλος, ὁ Οἰκονόμος, συγκατένευσε δὲ ἡ Σύνοδος ἵνα ἱεροκλήρῳ ὅταν θέλῃ καὶ ἐπιτρέπῃ αὐτῷ τοῦ σώματος τὸ φιλάσθενον. Διετέλει δὲ ὁ Οἰκονόμος ἕκτοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐ μόνον εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Μεγ. Ἐκκλησίᾳ (α), ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ταῖς Συνοδικαῖς συνεδριάσεσι βουλευομένων καὶ διαπραττομένων κοινωνῶν, καὶ διαφωτίζων πολλὰ σπουδαῖα ζητήματα, καὶ παροτρύνων εἰς πολλὰ κοινωφελῆ ἔργα τοὺς συμβουλευομένους ποιμενάρχας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συντρέχων τοῖς περὶ τῆς παιδείας ἀγωνιζομένοις· κατέπνιγε δὲ καὶ τὰς ἐριδας τῶν διαμαχομένων πολιτικῶν, συμφιλιῶν αὐτοὺς καὶ εἰρηνεύων, καὶ ποδηγετῶν αὐτοὺς τε καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ νοθεσιῶν καὶ διδασκαλιῶν, καὶ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐνσπεύρων τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἑλληνοπρεπῶν φρονημάτων (β). Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἐκεῖνος ἡμεῖς

(α) Σημειωτέον ὅτι ὁ πρῶτος λόγος, ὃν ἐξεφώνησε τῇ 6 Ἰουνίου 1820 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπραγματεύετο περὶ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ προοίμιον μόνον αὐτοῦ σώζεται παρ' ἡμῖν.

(β) Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς καὶ τῶν ἔργων τοῦ Οἰκονόμου μαρτύριον ἀξιόπιστον ἀναφέρομεν τοῦ σοφοῦ φιλέλληνος Γαλάτου Μαρκελλοῦ τὰ ἀπομνημονεύματα (βλ. *Les Grecs anciens et les Grecs modernes par le Comte de Marcellus*, pag. 227—230. 233, 276, 285—289. Paris, 1864), ἐξ ὧν συνψίζομεν τάδε. « Τῷ 1820 ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγεσίας προσεκλήθην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρώην μεγ. Ποστελνίκου Μάνου, ἐνθα παρῆσαν Κωνσταντῖνος καὶ Νικόλαος, οἱ δύο υἱοὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μουρούζη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας καὶ ἀνεψίου Δημητρίου τοῦ ἐπ' ἀρε-

δὲ τὸν φίλον ἀναγνώστην ἀσπαζόμενοι καὶ τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ ἐξαιτούμενοι, διατελούμεν ἐφιέμενοί τε καὶ εὐχόμενοι ἀξιοῦσθαι τὴν τῶν Σωζομένων πονημάτων τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς δημοσίευσιν ἐπιτελέσαι

ταῖς διαπρεποῦς, τοῦ ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης νεωστὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀδίκως ἀποκεφαλισθέντος, ὁ τῆς Ἐφέσου ποιμενάρχης Διονύσιος ὁ Καλλιάρχης, βαρύντητα ἔχων καὶ κύρος πολὺ παρὰ τοῖς Συνοδικοῖς καὶ μεγάλως φροντίζων περὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τοῦ Γένους πολιτικῆς, καὶ ὁ Οἰκονόμος, οὕτινος τὰ διδακτικὰ συγγράμματα ἐφώτιζον τὴν ἐπιμελῆ ἑλληνικὴν νεολαίαν· ἐγενόμην δὲ μάρτυς φιλολογικῆς τινος ἑορτῆς. Ὁ Οἰκονόμος ἔχων παρ' ἐαυτῷ μαθητὴν τινα τοῦ Σχολείου τῶν Κωδωνιῶν, εἶπε πρὸς τοὺς παρευρισκομένους ὅτι τὸ Σχολεῖον περιεστοιχισμένον καὶ σχεδὸν καταπεπαισμένον ὑπὸ τοῦ φανατισμοῦ τῶν ἀσιατικῶν ἐθνῶν, ἔχει ἀνάγκη μείζονος φρονήσεως καὶ προφυλάξεως παρὰ τὰ ἄλλα ἐργαστήρια τῆς ἐκπαιδεύσεως τὰ θεμελιωθέντα ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν. Ἀναμφιβόλως ἐπετράπησαν ἐν αὐτῷ αἱ παραστάσεις τῆς Ἐκάβης καὶ τοῦ Φιλοκτήτου, αἵτινες μόνον ἐνεκίνουν τὰς ὀλίγας ἐπικινδύνους ἀναμνήσεις τοῦ πολέμου τῆς Τρωάδος. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἡδυνάμεθα ἐπιτρέψαι ἵνα παρασταθῶσιν οἱ Πέρσαι μεθ' ὧν τῶν ὑπαινηγμῶν πρὸς τὴν πρόσφατον ἡμῶν ἱστορίαν. Ἐν τούτοις ἐξορίζοντες αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἀναγεννωμένου ἡμῶν δημοσίου θεάτρου, οὐδαμῶς ἐκρίναμεν ἀπομακρύναι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς διανοίας καὶ μνήμης τῶν σπουδαστῶν. Ἐξ ὧν τῶν δραμάτων ἡμῶν τοῦτο δύναται εὐχερέστερον στερεθῆναι τῆς γοητείας τῆς σκηνῆς, ὥς ὅν μᾶλλον πολεμικὸς διθύραμβος πρὸς τιμὴν τῶν προγόνων ἡμῶν ἢ τραγωδία κυρίως λεγομένη. Δι' εὐφοῦς τινος τρόπου ἢ διὰ μυστηρίου τινὸς τῆς τέχνης, ἣν ἔπλασεν ὁ Αἰσχύλος τίθησιν ἅπαντα τὰ πρόσωπα πλησίον τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ξέρξου, καὶ ποιεῖ ἀντηχοῦσαν τὴν δόξαν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς ἡττηθείσης αὐτοκρατορίας. Ἐνθυμηθῶμεν νῦν τί διὰ τὰς Ἀθήνας ἦσαν οἱ κλαυθμοὶ ἐκεῖνοι τῶν Περσῶν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῆς Σαλαμίνος, ὅτε οἱ ὠραῖοι στίχοι τοῦ Αἰσχύλου ἐπληττον τὰ ὦτα καὶ τὰς καρδίαις τῶν θριαμβευόντων πολιτῶν ἐν τῷ μεγάλῳ ἀγῶνι, καὶ ὁ ποιητὴς διαπρέψας ἐν ταῖς πρώταις τάξεσι τῶν μαχητῶν ἤρχετο διηγούμενος αὐτὰς τοῖς συμμετόχοις τῆς δόξης, μετ' ἀκριβείας ἱστορικοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἥρωος. Οὐδαμῶς θαυμάσομεν τότε μανθάνοντες, ὅτι οἱ θεαταὶ ὁμοφώνως καὶ εὐγνωμονοῦντες ἐπέβηκαν στέφανον ἐπὶ τοῦ τὰς οὐλὰς φέροντος μετώπου τοῦ Αἰσχύλου, νικητοῦ ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς, καὶ νικητοῦ προσέτι ἐν Ἀθήναις διὰ τῶν θείων αὐτοῦ ἀσμάτων. Μετὰ δὲ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην ἤρξατο ἀπαγγέλλειν τὸ Αἰσχύλειον ποίημα ὁ μαθητὴς ἐν τῷ τέλει δὲ ἐκάστης σκηνῆς ὁ Οἰκονόμος ἐξέθετε διασαφήσεις τινάς, ἐν αἷς παρετήρει, ὅτι ὁ Αἰσχύλος ἀπεμιμῆθη τὴν Ὀμήρου Ἰλιάδα συντομεύσας καὶ μεθρυστάς αὐτὴν πρὸς τὴν δραματικὴν ποιήσιν, καὶ ὅτι ἡ τῆς τραγωδίας ἀρχὴ ἔρριψεν ἐκ τῆς ἐποποιίας. Τοῦ ὁμηρικοῦ μῦθου ὄντος εἰς τοὺς συνεχοὺς ἐπεμβάσεως τῶν Θεῶν εἰς τὰς ἀνθρωπίνους τύχας ἡ ἑλληνικὴ τραγωδία μένει πιστὴ εἰς τὰς εὐλαβεῖς ταύτας παραδόσεις.

ἐκ τῶν ἐνόντων τὰ καθήκοντα ἡμῖν πληροῦντες, καὶ τῆς τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώσεως θείας χάριτος τὴν ἐπικουρίαν ταπεινῶς ἐξικετεύοντες.

Ἐγγραφον Ἀθήνῃσι τῇ 30 Δεκεμβρίου 1870.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

+ Ἐντιμολογίωτατε Οἰκονόμῃ, καὶ Ἀρχιδιδάσκαλε τοῦ ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησιολογικοῦ κύριε Κωνσταντίνε, ἡμέτερε κατὰ πνεῦμα υἱὲ ἀγαπητέ, χάρις εἴη σου τῇ Ἐντιμολογίᾳ καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῇ, εὐλογίᾳ καὶ συγχώρησι. Ὅτι καὶ τὴν παιδείαν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τιμῶμεν, καὶ τοῖς γνησίοις αὐτῆς ὀργιασταῖς εὐμενῶς

Κατόπιν δὲ κατεδείκνυε διὰ ποίων ἰσχυρῶν θρησκευτικῶν καὶ πατριωτικῶν δεσμιῶν ὁ Αἰσχύλος ἐδέσμευε τὴν τοῦ θεατοῦ προσοχὴν καὶ διαγράφων τὴν γενεαλογίαν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης δυναστείας τῶν Περσῶν, ἧς οἱ ἀρχηγοὶ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν φαίνονται θριαμβεύοντες, ἀλλ' ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει ἐν ὅλῃ τῇ ἀτιμίᾳ τῆς ἥττης καὶ τοῦ θανάτου φεύγουσι, διεθέρμαινε διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ τὴν ψυχὴν τῶν αὐτοῦ συμπολιτῶν. Οἱ γὰρ κλαυθοὶ τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποτελοῦσιν ἄλλον πάλιν ἔπαινον διὰ τοὺς νικητάς. Ἀλλ' οἱ μακροὶ οὗτοι ὁρῶντες εἰς τὰ τῶν ἀσιατικῶν ἐθνῶν ἔθνη, ἐφάνησαν εἰς τινὰς κριτικοὺς ὀλίγον ἄξιον βασιλέως καὶ ἐπομένως τοῦ Αἰσχύλου· πλὴν μὴ ἀντιμωνώμεν ὅτι ὅλαι αἱ τοῦ Ξέρξου ταπεινώσεις ἀποτελοῦσιν ἔπαινον τῆς δόξης τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, καὶ ἰδίως τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅστις οὐδόλως ἀπηξίου ἀκούειν μεγεθυνομένης τᾶς ἀδυναμίας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ γελαῖ ἐνίοτε ἐπ' αὐταῖς. Ὁ Αἰσχύλος ἠνέψε νέον δρόμον ἐν τῷ ὕφει τῆς ποιήσεως παραλιπὼν τὴν ἱρωικὴν ἀπλότητα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὸ διδακτικὸν τοῦ Ἡσίοδου καὶ ἀποκλίνας μᾶλλον πρὸς τὴν λύραν τοῦ Πινδάρου ἐξέφρασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ. » Ἐπισφραγίζει δὲ τὸν λόγον ὁ σοφὸς Μάρκελλος ἐπιλόγων » Καὶ μετὰ δύο χιλιάδας ἐτῶν αἱ ἐμπνεύσεις αὗται ἔμελλον συντελέσαι ὅπως πάλληται ἡ καρδίᾳ καὶ διαθερμαίνεται ἡ τῶν ἀπογόνων τοῦ Αἰσχύλου γενναϊότης, αἰετοτε φωτιζομένων ὑπὸ τῆς αὐτῆς διαλέκτου ἐχούσης λέξεις εὐήχους, αἵτινες καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀσιατικῆς φυλῆς ἀναμένουσι νέον τινα Ἀλέξανδρον πρὸς ἐκδίκησιν. Μόλις δὲ παρήλθον ὀλίγοι μῆνες μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην οἱ Μουρούτζι ἀπεκεφαλίσθησαν, ὁ Ἐφέτου ἐκρεμάσθη, ὁ Μάνος ἀπέθανεν ἐν ἐξῆν γῇ, ὁ μαθητὴς τῶν Κωδωνιῶν ἔπεσε μαχόμενος ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ δὲ Οἰκονόμος ἐτελείωτε πρὸ μικροῦ τὸ μακρὸν καὶ εὐεργετικὸν στάδιον ἐν τῷ κόλπῳ τῶν ἀπελευθερωθεῖσων Ἀθηναίων. Ἐγὼ δὲ μόνος μετὰ τοσοῦτους φίλους ἀποικορμένους ἐπιζῶ εἰσέτι ὅπως ἀναζωογονήσω τὴν μνήμην αὐτῶν καὶ τιμῶ αὐτούς. »

καὶ ἀντιληπτικῶς διακείμεθα, χρέος ἀπάντων χρεῶν δικαιοτάτον ἐκπλη-
 ρούντες, ἐχέγγυοι καὶ ἀπαράκρουστοι μάρτυρες ὅσοι τῶν καλῶν ἐρα-
 σταί, καὶ τὴν ἀλήθειαν τιθέμενοι πρὸ τοῦ ψεύδους. Ἐνθεν τοι καὶ τὴν
 Ἐντιμότητά σου ὡς ταῖς ἀγλαΐαις τῶν λόγων καὶ χάρισι, τοῖς ἐξαιρέ-
 τοις ἀγαθοῖς τοῦ θεοσδότου τουτοῦ ἡγήματος ἐξαιρέτως κεκοσμημένῃν,
 καὶ πρότερον εἶχόμεν ἐν ὑπολήψει δικαίᾳ, καὶ εὐνοίᾳ πατρικῇ, ἥδη
 δὲ μείζων, δὸς δ' εἰπεῖν, καὶ ἀσύγκριτος ὁ βαθμὸς τῆς πρὸς αὐτὴν
 εὐνοικῆς ἡμῶν διαθέσεως, ὅτι καὶ εἰλικρινεστέρας τῶν κατ' αὐτὴν ἐλά-
 θομεν τὰς πληροφορίας ἐξ ἀγγελίας προσωπικῆς τοῦ τε εὐγενεστάτου
 ἀρχοντος πιτάρη κυρίου Παναγιωτάκη Βαρελτσῆπαση, καὶ τοῦ τιμιω-
 τάτου κυρίου Στεφανῆ Ῥάλλη, τῶν ἐν πνεύματι λίαν ἀγαπητῶν τέ-
 κνων ἡμῶν, ὅσῃ μὲν τὴν φιλοτιμίαν προβάλλεται, ὅσους δὲ ὑποδύεται
 καθ' ἐκάστην ἀγῶνα περὶ τε τὴν κατάρτισιν τῶν ἡθῶν καὶ εὐσεβῶν φρο-
 νημάτων, καὶ περὶ τὴν ἐν λόγοις εὐδοκίμῃσιν καὶ βελτίωσιν τῆς αὐτοῦ
 φιλομαθοῦς νεολαίας τῆς ὑπὸ τὴν διδασκαλικὴν αὐτῆς προστασίαν κατ'
 εὐτυχίαν διατελούσης. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας ἡμῶν ταῖς
 προσπούσαις αὐτὴν κατεστέψαμεν εὐφημίαις, καὶ γράφοντες διὰ τῆς
 παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐπιβραβεύομεν αὐτῇ τὰς ἐκκλη-
 σιαστικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ προτρεπόμεθα, ὅπως τὸν αὐτόν,
 καὶ θερμότερον ἔτι ἐπιδεικνυμένη ζῆλον κοσμητῇ ἂν ἔλαχε σπάρταν εὐ-
 κλεῶς, καὶ τῇ ἀνωθεν ἐπιρρῶννυμένη ἰσχυρῇ καὶ χάριτι διαβλῇ τὸν
 θεάρεστον τοῦτον ἀγῶνα, ἐπιλανθανομένη μὲν τῶν ὀπισθεν, ἐπεκτει-
 νομένη δὲ τοῖς ἐμπροσθεν, καὶ πρὸς ὃν ἐνεστήσατο σκοπὸν ἀπευθυνα-
 μένη, φαιμέν δὴ τὴν ἀρίστην καὶ κατ' ἐπιστήμονα λόγον τῆς λογικῆς
 ταύτης φυτείας καλλιέργειαν, ἧς ὁ καρπὸς γενναῖος καὶ πολύχου, καὶ
 ἀνάλογος τῇ ἀγαθῇ αὐτῆς φήμῃ ἐλπίζεται σὺν Θεῷ, ἐνταῦθα μὲν
 ἐρμίσθους, ἐν οὐρανῷ δὲ ἐντελομίσθους τὰς ἀμοιβὰς αὐτεπαγγελλόμε-
 νος. Εἶπεν Πειπτισμένος δέ, υἱὲ ἡμῖν ἐν Χριστῷ περιπόθητε εἰς τὰ τῆς
 πατρικῆς ἡμῶν διαθέσεως ταύτης μὴ διαλείψης γράφων ἡμῖν συνεχῶς
 καὶ εὐπαρόρρησίστως ἀναγγέλλων πᾶν εἴ τι χρῆζον τῆς ἡμετέρας ἐκ-
 κλησιαστικῆς ἐντόνου καὶ φιλοτίμου προστασίας καὶ ἀντιλήψεως, πρὸ
 πάντων δὲ δηλοποιῶν τὰ τῆς ἐρετῆς ἡμῖν ἀγαθῆς σου ὑγείας, ἵνα
 χαίρωμεν ἐπ' αὐτῇ, ἣν καὶ δῶῃ σοι ἀμετάπτωτον διὰ βίου ὁ Κύριος
 μετὰ πάντων τῶν σωτηριωδῶν αἰτημάτων, οὗ ἡ χάρις εἴη μετὰ τῆς
 Ἐντιμολογιότητός σου.

Ἀγιζ. Ἰαννουρίου κ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ
 διάπυρος εὐχέτης (α).

(α) Τὸ πρωτότυπον ταύτης τῆς Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς διατηρεῖται παρ' ἡμῖν.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Προλεγόμενα	Σελ. ε — λζ
Λόγος περί Ἑλληνικῆς παιδείας ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν δ΄. Σεπτεμβρίου τοῦ αἰωια ἔτους, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Γ΄. ἔτους τῆς κατὰ τὴν Σμύρνην Φιλολογικῆς Σχολῆς »	1—25
Λόγος παραινετικὸς πρὸς τοὺς νέους (ἀνέκδοτος) . . »	26—38
Λόγος περί παιδῶν ἀγωγῆς (ἀνέκδοτος) »	38—57
Ἐκθεσις τῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια παραδίδονται εἰς τὸ Φιλολογ. Γυμνάσιον ἀπ' ἀρχῆς Σεπτεμβρίου τοῦ ἐνεστῶτος 1814 ἔτους »	57—59
Πίναξ Β. Συντακτικὸν (ἀνέκδοτον) »	60—101
Πλουτάρχου Σόλων καὶ Ποπλικόλας καὶ σύγκρισις αὐ- τῶν (ἀνέκδοτα). »	102—160
Σημειώσεις εἰς τὸν Σόλωνα καὶ Ποπλικόλαν (ἀνέκδοτοι) »	160—201
Ὁ Φιλάρχυρος κατὰ Μολιέρον »	202—318
Αὐτοσχέδιος διατριβὴ περί Σμύρνης »	319—355
Περί τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐμπορικῆς Δέσσης. »	355—360
Ἰκετήριος ἀναφορὰ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλέξανδρον τὸν Α΄. »	361—364
Αὐτοσχέδιος προτρεπτικὸς πρὸς τοὺς ἐν Ὁδησσῷ Γραι- κοὺς περί συμφωνοῦ συνεισφορᾶς (ἀνέκδοτος) . . »	364—370
Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περί τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (ἀνέκδοτον) »	370—377
Μετάφρασις τοῦ Γιαρτᾶ (ἀνέκδοτος) »	378—379
Ὑπόμνημα ἱστορικὸν εἰς τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ κόμητος καὶ στρατηγοῦ Λανζερών (ἀνέκδοτον) »	380—388
Βιογραφία τοῦ φιλοπάτριδος Ἰωάν. Βόζου (ἀνέκδοτος). »	388—395
Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῷ βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος Ὑθωνι . . »	395—398
Φιλολογικὸν ὑπόμνημα »	398—406
Παραλειφθεῖσαι σημειώσεις »	407—437
Παράρτημα, ἐν ᾧ ἐκδίδονται κατὰ πρῶτον τὰ ἐξῆς· Α΄. Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ συστάσεως τοῦ φιλολογ. Γυμνασίου (σελ. 438—455). Β΄. Στεφάνου Οἰκο- νόμου. Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐν Σμύρνῃ Φιλολ. Σχο- λαίων συμβάντων (456—474). Γ΄. Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς Κ. Οἰκονόμου (474—481) »	438—481
Συμπλήρωμα εἰς τὴν σελ. 410 σημειώσιν »	482—483
Πίναξ τῶν κυριωτέρων ὀνημάτων καὶ πραγμάτων . . »	484—496

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. 1. στιχ. 14. γράφε φιλογένεια. Σ. 8, στιχ. 28. διημέρων. Σ. 10, στιχ. 33. τινάς. Σ. 15, στιχ. 27. μὲν τὰ παρόντα ἀπὸ. Σ. 24, στιχ. 12. παρέπεμψαν αὐτήν. Σ. 27, στιχ. 3. μέλλουσι. Σ. 28, στιχ. 29. Ὀν. Σ. 29, στιχ. 9. πρόπαπποι. Σ. 30, στιχ. 12. παρρησία. Σ. 33, στιχ. 20. ἐντετυπωμένον. στιχ. 21. πράττε. Σ. 38, στιχ. 11. ἡμᾶς. Σ. 45, στιχ. 27. ὁ ἡμᾶ (παρὰ Πλουτάρχ. Βίω Ἀλεξ. §. ζ). Σ. 47, στιχ. 19. τὰς κραιώνας τοῦ στόματος. Σ. 54, στιχ. 15. πολύφωνον. Σ. 56, στιχ. 23. τελευταῖόν σου. Σ. 57, στιχ. 2. ἀρετῆς, ἀνωθεν. Σ. 59, στιχ. 12. ἐπίσταιλε. Σ. 60, στιχ. 13. γράφ. αὐθ. Σ. 61, στιχ. 16. ἀθρ. Σ. 62, στιχ. 6. ἦναι ἐμφυχα. Σ. 68, στιχ. 5. πρὸ μόνου τοῦ οὐσιαστικοῦ. Σ. 69, στιχ. 7. σπανίαν. στιχ. 20. ἐμψάσεως. 33. ἐκέλευσε. Σ. 71, στιχ. 5. συνημμένα. στιχ. 21. ἐδά. Σ. 72, στιχ. 33. ποιότητα. Σ. 73, στιχ. 21. βέλτιόν ἐστι. 26. ἑλλειπτική. Σ. 74, στιχ. 3. διήκεν, ὁ ἐτ. Σ. 75, στιχ. 5. αἰτιολογική. Σ. 77, στιχ. 30. πολλά. Σ. 80, στιχ. 2. δικαιοσύνην. στιχ. 6. ἑλλειπτική. Σ. 81, στιχ. 3. φαίρονται. Σ. 83, στιχ. 24. κινήσεως. 26. ὠχόμην. Σ. 84, στιχ. 4. Τὰ μέλλω παρὰ τασιν μὲν ἐνεργ. σημαίνουν. στιχ. 15. ἀν (πρὸσθες τὴν ἐκπεσοῦσαν σημειώσιν) βλ. καὶ τὸ περὶ γυνθ. προφορ. τῆς Ἑλλην. γλώσσ. βιβλίον. σελ. 602. ὅπου καὶ ἐκ τοῦ ἔγω παραδείγματα συνθέτου μέλλοντος καταγράφονται. Τούτοις πρόσθες καὶ τὰ τοῦ Ὀριγένους «καὶ ἄλλα μὲν εἰπεῖν ἔχει» (=εἰρεῖ), καὶ «τὰς ἀποδείξεις παρασχέειν ἔχει», (=παρέξει), καὶ «ἔχει εὐρεῖν» (=εὐρήσει) καὶ Ὀριγέν. εἰς Γενέσ. α. 14. Σ. 85, στιχ. 6. ἤβειν. 26. ὄψρα, 32. ἡ μή. Σ. 86, στιχ. 17. ἀναβῆρα. Σ. 87, στιχ. 20. ἐξαλειπτέον τὸ «ἦ» πρὸ τοῦ δε. 21. κατωμασεως. . . ἀπωμασεως. Σ. 89, στιχ. 2. συντάσσεται. 12. σημαίνουσιν εὐχὴν. 18. ἐδέξαι. Σ. 91, στιχ. 2. ἀπαρεμφατικῶς. στιχ. 23. καὶ δεινοῖς 2) ἡ—δυνάει. καὶ δεινοῖς ἡ πρὸς. 27. ὤφειλε, καὶ. Σ. 94, στιχ. 3. παρθεύειν. 26. τέλος καὶ μή. Σ. 95, στιχ. 14, καὶ τοι. 25. τῶν κώλων. Σ. 96, στιχ. 25. συγκεκριμένον. Σ. 97, στιχ. 27. ταγείαν. Σ. 98, στιχ. 35, τούτου περὶ. Σ. 99, στιχ. 6. συγκεκριμένων. 19. μετὰ λήψιν. Σ. 100, στιχ. 9. ἀγαπή. Σ. 103, στιχ. 27. οἰκίονα. Σ. 109, στιχ. 30. τὸ εὐδοκίαν διώκωντες ὁ Συντένιος Νίσαιαν· οὐδαμῶς γὰρ ἡ Σαλαμίς τῇ εὐδοκίᾳ ἀντικατατίθεται. Σ. 112, στιχ. 2. Νίσαιαν (οὕτω καὶ Σ. 169, στιχ. 3). Σ. 121, στιχ. 13. νὰ τὴν. ὅπ. Σ. 112, στιχ. 3. αὐτὴν. 19. παρὰ τὸ. Σ. 123, στιχ. 20. ἀντὶ καὶ νὰ κρατῶσι γραπτ. νὰ κρατῇ ἀντὶ τοῦ «καί». Σ. 124, στιχ. 4. μαστροπεύη 26. ἀπὸ τῶν υἱῶν. Σ. 125, στιχ. 32. τοῦτο. Σ. 127, στιχ. 2. βλέπων ὅτι. Σ. 14. . . στιχ. 11. ἀλαλῶσαι. Σ. 144, στιχ. 22. φρονέωνται. Σ. 154, στιχ. 5. συμφορώτατα. (οὕτω καὶ σελ. 181, στιχ. 18). Σ. 155, 3. εἶχε. Σ. 156, 10. δαδίων. Σ. 158, στιχ. 13. στενοχωρήται. Σ. 160, στιχ. 30. ἐπρόλουτέιν. Σ. 161, στιχ. 31. εἰς μήκος. 34. ἄστεος. Σ. 164, στιχ. 18. Ἐμρναῖος. Σ. 165, στιχ. 15. τυνθορύζοντες. Σ. 166, στιχ. 30. τοῦ ἐνδοξοτάτου Κριτήριου. Σ. 167, στιχ. 24. παραλλάσσων. Σ. 169, στιχ. 17. ἐκαπαρίσθη. 19. ὠνομάζετο. Σ. 175, στιχ. 17. κωφ. 6 §. 23. ἐκδ. I. Bekkeri, ἔνθα Ἀριστοτέλης λέγει «Καὶ Ὁρόδικος . . . καὶ δράκοντα τὸν νομοθέτην ὅτι οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ δράκοντος», Σ. 178, στιχ. 37. ἐπλάσθησαν. Σ. 179, στιχ. 9. συνέβησαν. 21. ἀκακοδόχον. Σ. 181, στιχ. 2. ἐπαγγέλλεται. Σ. 183, στιχ. 22. στάσεως. Σ. 185, στιχ. 15. προσχωσθεῖς. Σ. 190, στιχ. 23. ὁπῶ. Σ. 194, στιχ. 14. παρηλλάσσετο. Σ. 195, στιχ. 9. δυνατός. 23. Μαρσῦππιον. Σ. 196, στιχ. 15. μετακομισθεῖσας. Σ. 201, στιχ. 35. εὐθηνίαν. Σ. 207, στιχ. 21. μετεχειρίζομαι. Σ. 208, στιχ. 1. αἱ διὰ λ. 19. χιον. Σ. 209, 15. βελόνι. Σ. 213, στιχ. 12. ἔμρος. Σ. 218, στιχ. 29. τίμας. Σ. 221, στιχ. 2. ἀλυσισθόμενος. 8. ἐνόνομεν. Σ. 230, στιχ. 23. μαχαλάν. Σ. 232, στιχ. 1. κἀνείς. Σ. 240, στιχ. 24. ἀπεκρίθη. Σ. 244, στιχ. 19. αἰδέφια. Σ. 256, στιχ. 24. ἀλλοιῶς. Σ. 258, στιχ. 8. ξευαλισμέναις. Σ. 260, στιχ. 6. Σκυλλοφιλόργον. Σ. 274, στιχ. 31. ἀπόκρισις. Σ. 275, στιχ. 5. ἰθὺς. Σ. 307, στιχ. 33. ἐκταίρειζον. Σ. 309, στιχ. 22. δυστυχέστερος. 29. κόρη μου. Σ. 320, στιχ. 27. ἐκγονόν. Σ. 322, στιχ. 18. ἀμικτον. Σ. 326, στιχ. 5. ὠδεῖον. Σ. 331, στιχ. 31. διακρίνεται. Σ. 336, στιχ. 4. κατεπόντισε. στιχ. 30. γράφ. 1040. (βλ. Muralt Chronol. Byzant. p. 617). Σ. 337, στιχ. 3. βορείας. 19. βορείον. Σ. 341, στιχ. 20. Morgenl. Σ. 344, στιχ. 33. 1789. Μαῖου α. Σ. 346, στιχ. 39. ΕΒ). Θεόδωρος (βλ. σελ. 419). Σ. 347, στιχ. 2. ΚΑ). βλ. σελ. 419. καὶ 430 καὶ

διέρθου τοὺς ἀριθμοὺς τῆς σειρᾶς τῶν ἐν Σμύρῃ ἀρχιεπισκόπων. στίχ. 24. γρ. Καλλίνικος ὁ ἱερομόναχος, τῷ 1763. Ὀκτωβρ. 1. διαδέξαμενος τὸν ἀποθανόντα Νεόφυτον. στίχ. 25. γρ. Προκόπιος ὁ Γαυοῦ καὶ Χώρας τῷ 1770, διαδέξαμενος τὸν Καλλίνικον εἰς τὴν μητροπολιν Τουρνόβου προδιδασθέντα, ὅστις τῷ 1783 Ἰουλίου 29. μετέβη κτλ. Σ. 348. στίχ. 1. Ἀντιφανῶν. 23. ἱατρίκην. Σ. 283. στίχ. 29. ῥαβδωδῶν. Σ. 358. στίχ. 18. ἀναχωρήσῃ. 25. θέλουσιν ἀποβάλλει. 34. τῆς. Σ. 359. στίχ. 22. ἐστολιμένην. Σ. 360. στίχ. 2. λάθοις (ἄν) τι. στίχ. 14. ῥηθείσας. Σ. 361. στίχ. 12. παρασταθῶμεν. Σ. 362. στίχ. 6. ἀλύσεις. Σ. 365. στίχ. 31. γρηγορώτερον. Σ. 368. στίχ. 2. ἄλυσιν. 31. ἐλευθερίας. Σ. 369. στίχ. 13. τίς τίνα 25. γενναίως. Σ. 372. στίχ. 16. σημειωμένα. Σ. 374. στίχ. 1. τὰς θαπνάνας. Σ. 375. στίχ. 9. μικρόν (τῷ 1822 κατὰ μῆνα Ἰουλίου). Σ. 376. στίχ. 20. μισέλλητισμοῦ. Σ. 378. στίχ. 18. συνιδανέν. 22. ὅρια. Σ. 379. στίχ. 31. φειτοῖ. Σ. 382. στίχ. 6. κατορθοῦν. Σ. 383. στίχ. 5. βορείου. 36. στρατὸν τῶν. Σ. 385. στίχ. 13. εὐδοκμήτως. Σ. 387. στίχ. 7. Σχοινφέλδην. 16. περιτάφρευσε. 18. στρατοπεδάρχου. 23. στίφος. Σ. 389. στίχ. 21. καυστηρὰς. Σ. 392. στίχ. 30. ῥίκησεν. Σ. 396. στίχ. 7. αὐξηθείς. Σ. 397. στίχ. 17. βλέμματα. 34. στερεάν. Σ. 398. στίχ. 3. οὐτινος. Σ. 399. στίχ. 19. γῆς ἔστιν. 24. μαρτυρήντι. 26. ἐκπεσόντα. Σ. 401. στίχ. 23. τουτέστι. 31. ποιάντινα. Σ. 402. στίχ. 23. προβλήθεισα. Σ. 407. στίχ. 24. πυνθανόμενος. 11. Σ. 408. στίχ. 8. ἐξεπεσον. 19. μεθρημήνευσαν. στίχ. 26. ἀλλὰ καὶ τὴν. Σ. 410. στίχ. 1. γρ. ἔκαυχ. ὡς αὐτὸς τοῦτο. Σ. 411. στίχ. 26. καταληθραίτης. Σ. 412. στίχ. 11. ἐξαλειπτέον τὸν ΔΕ πρὸ τοῦ Γάρ. Σ. 413. στίχ. 31. δ' ἦντιν. στίχ. 32. κακωθείσας. Σ. 414. στίχ. 19. οἶδε. στίχ. 22. φέκτο. Σ. 415. στίχ. 3. ὅλα τε. στίχ. 10. τίς πῶθεν. Σ. 416. στίχ. 2. οἷας δημοτοῦν. Σ. 417. στίχ. 6. ἐξεβόη. στίχ. 24. τρόπων. Σ. 418. στίχ. 14. προφύτης. στίχ. 26. ῥωματικὴν. Σ. 419. στίχ. 25. ἀξιολογὸν ἔστιν. στίχ. 30. πως. Σ. 420. στίχ. 4. ἀδοκίμους. 38. ἀλλοτρίων ἔστιν. Σ. 421. στίχ. 1. εὐρόν τινα. στίχ. 14. τινός. στίχ. 15. ἐπιπορτίει (ἴε, γρ. ἐπεπορτίσθη). στίχ. 26. ὀκωμοτεῖν. Σ. 422. στίχ. 2. ἦτον δέ. στίχ. 19. ἔχῃ. Σ. 423. στίχ. 6. ἐνδοξοτάτους (παρ') αὐτῇ. Σ. 424. στίχ. 8. ἀποδίδωσι. Σ. 425. στίχ. 29. διάταττε. Σ. 427. στίχ. 20. ὑπερημάτων. στίχ. 30. θεινότερα. Σ. 428. στίχ. 18. ἔρην. Σ. 429. στίχ. 34. ἀνῆρει. Σ. 430. στίχ. 14. αἱ ἐλάσσον. στίχ. 24. 1869 κτλ. (προσθεῖς) Διέλαβε περὶ τοῦ ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαπρέψαντος τοῦτοῦ ποιμενάρχου Γεώργ. ὁ Τσουκαλᾶς ἐν τῇ συνέγραψε πραγματείᾳ, ἐπιγραφομένη « Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ τριανδρία αὐτῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1859 ». Σ. 432. στίχ. 32. δοκεῖ. Σ. 433. στίχ. 33. ὄνησίς τις. Σ. 434. στίχ. 24. ὦν. Σ. 436. στίχ. 9. ἀν' ἑαυτῶν. Τὸ δ' ἐπόμενον ὑπερβατικόν « τὸ γὰρ... ἐμφανίσαντι » ἐν παρενθέσει περιγραφτέον. στίχ. 19. ἐπιπροσθεῖναι. στίχ. 33. τὸ τὰ τοῦ ἐτέρ. Σ. 438. στίχ. 8. Δωδεκάνδρων. Σ. 441. στίχ. 7. φανότερον. Σ. 446. στίχ. 16. ἀφθονώτερον. Σ. 449. στίχ. 9. ὀλοφεγγίως (ἴσ. γρ. ὀλοφγγίαν). 35. ἀποχρώντως. Σ. 450. στίχ. 9. παρέλκωται μοι δοκεῖ ὁ μετὰ τὸ ἀγαπητῶν σύνδεσμος « καὶ ». στίχ. 16. τὸν σύνδεσμον « καὶ » πρὸ τοῦ διαφυλάττειν ἴσ. μεταβλητέον εἰς « ἴνα ». στίχ. 27. ἐστερημένα. Σ. 453. στίχ. 31. ἀνατλῶν. Σ. 454. στίχ. 14. κρημνῶν. 16. ὀνειροπολούμεν. στίχ. 21. ἐξαλειπτέον τὸ μετὰ τὸ « πρὸ τοῦ » κόμμα. Σ. 462. στίχ. 35. προκρινώτερον. Σ. 463. στίχ. 3. Πεστεμαλτσόγλους. Σ. 465. στίχ. 23. κρεωπωλῶν. Σ. 466. στίχ. 19. ἀντεσηγάγον. Σ. 469. στίχ. μεταμνηθεῖσα. Σ. 471. στίχ. 30. τραντάτῃ. Σ. 472. στίχ. 28. ἐπαριστέρα τινα. Σ. 479. περιφθόμενα. Σ. 477. στίχ. 23. ἐντροπή. Σ. 478. στίχ. 27. Παρθένιον. στίχ. 32. καταφερόμενοι. Σ. 479. στίχ. 21. εἶχον πληθύνει. Σ. 480. στίχ. 1. θλίψιν. στίχ. 34. ἀνέλαβε. στίχ. 40. ὀλίγας ἡμέρας. Σ. 1. στίχ. 11. ἐγχειρίδιον. Σ. 16. στίχ. 13. Κομφίαν. Σ. 16. στίχ. 2. ἡμέρας. Σ. 23. τριῶν. Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς προσφῶδας τυπογραφικὰ παροράματα διορθώτω ἡ τοῦ ἀναγνώστου εὐμένεια.

ΛΟΓΟΣ

Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν δ'. Σεπτεμβρίου τοῦ αἰωα ἔτους, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Γ'. ἔτους τῆς κατὰ τὴν Σμύρνην Φιλολογικῆς Σχολῆς.

Σ. ἀ. Τρίτον σὺν Θεῷ σήμερον ἔτος, ὦ ἄνδρες, ἀρχεται τῆς Φιλολογικῆς ταύτης σχολῆς καὶ μὲ κοινὴν χαρὰν ἐορτάζομεν τὴν εἰσοδὸν του, διὰ τὰς χρηστάς ἐλπίδας τῆς εἰς τὰ καλὰ προόδου τῶν γυμναζομένων νεανίσκων. Χαίρει ἡ καρδία τῶν διδασκάλων καὶ συνεργῶν μου, διότι βλέπουσι τοὺς ἀκαμάτους αὐτῶν ἰδρῶτας καρποφοροῦντας τῶν ὁμογενῶν τὴν βελτίωσιν. Χαίρει τῶν μαθητῶν ὁ χορὸς, διότι κοσμεῖται μὲ τῆς παιδείας τὰ ἀμάραντα ἄνθη. Χαίρετε καὶ ὑμεῖς, ὦ φιλογενεῖς Συμυναῖοι, θερμοὶ τοῦ Γυμνασίου προστάται, καὶ μὲ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ φαιδρότεραν ψυχὴν ἀθήσθε θεωροὶ τῶν ἀγώνων εἰς τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἤνοιξεν ἡ ὑμετέρα φιλογενεῖα εἰς τὰ ἡγαπημένα ὑμῶν τέκνα καὶ πολλοὺς τῶν ὑμετέρων ὁμογενῶν. Ἴδού πάλιν ἀποδύονται πρὸς τοὺς ἀθλοὺς οἱ καλοὶ οὗτοι καὶ τίμιοι ἀθληταί· ἡ προθυμία ἔχει προσηλωμένους εἰς τὸ τέρμα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ἡ φιλοτιμία ἐπαλείφει καὶ θαρρύνει αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐξόρμησιν· οἱ κήρυκες ἐτοιμάζονται πρὸς ἀνάρρῃσιν· οἱ στέφανοι πλέκονται πρὸς ἀμοιβήν· πάλλεται καὶ πηδᾷ τῶν θεωρῶν ἡ καρδία πρὸς χειροκρότησιν. Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐφροσύνη παντοτεινὴ εἰς τοὺς, ὅσοι μέλλουσι νὰ στεφανωθῶσιν εὐδοκίμησαντες· δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη εἰς ὅλους τοὺς φιλογενεῖς, ὅσοι τοὺς ἀγωνιζομένους τούτους ἐνδυναμόνουσιν, ἐπισπεύδοντες τοῦ Γένους τὸν φωτισμόν· δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη καὶ εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὧ ἐνδοξοὶ ἀγωνοθέται, οἵτινες ἐκκαίμενοι ὑπὸ τοῦ ζήλου τῆς εὐκλείας τοῦ Γένους, ἀφειδεῖτε καὶ κόπους καὶ δαπάνας, ἵνα ἴδῃτε ποτε τετελειωμένον τὸν ὑμέτερον πόθον. Ἀπὸ τῆς φιλογενείας ταύτης τὸν θαυμασμόν διαπερασθεὶς ἐγὼ τὴν καρδίαν, προσφέρω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην σήμερον τράπεζαν λιτὴν μὲν καὶ αὐτοσχέδιον καὶ ἀπέριτον, ἀλλ' ὅμως εὐάρεστον, ἐλπίζω, καὶ τερπνὴν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ὑμῶν ψυχάς. Ἡ ἐπιθυμία καὶ ὑμῶν, ὦ φιλογενεῖς Συμυναῖοι, καὶ κοινῶς πάντων καὶ διδασκάλων καὶ μαθητῶν, καὶ παντὸς

ἄληθινού τῆς Ἑλλάδος πολίτου εἶναι, νὰ ἰδωμεν ἐπιστρέψασαν εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ὁμοῦ μετὰ τῆς Φιλοσοφίας, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ εὐγλωττίαν. Δίκαιον εἶναι λοιπόν καὶ πρέπον ὁμοῦ, νὰ ἐντρυσήσωμεν σήμερον εἰς τὴν θεωρίαν τῆς προπατορικῆς ἡμῶν γλώσσης. Τὸ ἐντρύφημα εἶναι γλυκὺ μὲν καὶ πλουσιώτατον καθ' αὐτό, καὶ ἄξιον νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ὀρέξεις καὶ τῶν ἀβροδιαίτων αὐτῶν καὶ περιεργοτάτων περὶ τῆς φιλολογίας τὰ ὅψα· ἀλλ' ὁ ἐστιάτωρ ἐγώ, θέλω παρθέσει αὐτό, ὅποιον ἡ ἀδυναμία μου μὲ συγχωρήσῃ. Ὡστε εἰάν τινα τέρψιν καὶ ὠφέλειαν αἰσθανθῇτε ἀπὸ τῶν λόγων μου, ταύτην χρεωστεῖτε εἰς τὴν ἡμετέραν πρὸς με θερμὴν εὐνοίαν (α), ἥτις καὶ ἐμὲ παρρημᾷ καὶ ὑποθερμαίνει νὰ σπουδάσω νὰ εἴπω τι τῆς ἡμετέρας φιλογενείας ἄξιον, καὶ ὑμᾶς μετὰ προσοχῆς νὰ τ' ἀκούσητε.

§. β'. Τὸ πρῶτιστον καὶ μέγιστον, ὃ ἄνδρες, τῶν χαρισμάτων, μεθ' ὧν ἐκόσμησεν ὁ ὕψιστος δημιουργὸς τὸ ἀξιόλογον ἔργον τῶν θείων αὐτοῦ χειρῶν, τὸν μικρὸν τοῦτον κόσμον, τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ ὁ λόγος ὁ προφορικός. Διὰ τῆς γλώσσης ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἀπὸ τῶν θηρίων καὶ ἀναδείκνυται βασιλεὺς αὐτῶν (β)· διὰ τῆς γλώσσης μαθηάνει τέχνας καὶ ἐπιστήμας· διὰ τῆς γλώσσης διδάσκεται τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα· διὰ τῆς γλώσσης ἐμβατεύει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, θεωρεῖ τοὺς ἀστέρας, ἵπταται εἰς τὸν αἶρα, περιπολεῖ τὸν αἰθέρα, περιηγεῖται τὴν γῆν, ἀνιχνεύει τῆς θαλάσσης τὰ βάθη, περιπατεῖ τὰς ἀβύσσους, διατρέχει τὸν κόσμον· διὰ τῆς γλώσσης τελειοποιεῖ τὸ λογικόν· καὶ φθάνων εἰς τῆς εὐδαιμονίας τὰ ὕψη, φαίνεται τῷ ὄντι εἰκὼν τοῦ ἀοράτου δημιουργοῦ, θεὸς ἐπίγειος, μεγαλουργός, ὑπερβαύμαστος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄργανον τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα, φανερόν εἶναι, ὅτι ὅσον τελειότερον, τόσον εἶναι καὶ πρεπωδέστερον καὶ ἐπωφελέστερον εἰς αὐτόν· ὥστε κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πρέπει νὰ συντείνῃ ὅλας τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἵνα ἐξακριβώσῃ καὶ διατηρῇ αὐτὸ εἰς τὴν ἐνδεχομένην καὶ δυνατὴν τελειότητα. Πρὸς τοῦτο συνηλαύνοντο ἀπὸ τὴν γενεσιουργὸν καὶ παμμήτορα φύσιν ὅλα

(α) Ὅρῳ τῆς τῶν λεγόντων δυνάμειος τοὺς ἀκούοντας τὸ πλεῖστον μέρος κυρίους ὄντας· ὡς γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀποδέξησθε καὶ πρὸς ἕκαστον ἔχητ' εὐνοίας, οὕτως ὁ λέγων ἔδοξε φρονεῖν. Δημοσθ. Λόγ. ἔρωτ.

(β) Τοῦτο μόνον, (τὸν λόγον), ἐξ ἀπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφωμεν ἔχοντες, καὶ τούτῳ πλεονεκτῆσαντες καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτῶν διηνέγκαμεν. Ἰσοκ. Πανηγ. §. ιγ'.

τὰ ἔθνη, ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν σπαργάνων τοῦ κόσμου, σπεύδοντα καθ' ἓν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐτυχίας καὶ τῶν γνώσεών του, νὰ τελειοποιῇ καὶ πλουτίζῃ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ· ἀλλ' οἱ εἰς τοῦτο περισσώτερον παρὰ πάντας εὐδοκιμήσαντες ἐχρημάτισαν οἱ ἀθάνατοι καὶ αἰμίμνηστοι προπάτορες ἡμῶν, οἱ Ἕλληνες. Ἐθνὸς ἀναπνέον τῆς ἐλευθερίας τὰς ζωογόνους αἰῆρας, γεννηθέν εἰς τὸ κάλλιστον κλίμα τοῦ κόσμου, ἀνατραφέν ὑπὸ κατὰ γελῶντος καὶ γαλήνου οὐρανοῦ, ἀφιερωθέν δι' ὅλου εἰς σταθερωτάτην τῆς σοφίας σπουδήν, καὶ θαυμαστῶς ἐξασκηθέν εἰς τῶν καλῶν τὴν ὀξυτάτην αἴσθησιν, ἔθνος φιλοπονώτατον καὶ περιεργότατον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀρῆκεν ἄψαυστα καὶ ἀθεώρητα, ὅσα τε θεῖα καὶ ὅσα ἀνθρώπινα, ὅσα οὐράνια καὶ ὅσα ἐπίγεια, ὅσα φυσικὰ καὶ ὅσα τεχνητά, ὅσα διὰ λόγων, καὶ ὅσα δι' ἔργων ἠδυνήθη ν' ἀνιχνεύσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ· καὶ ἄλλα μὲν ἐρεῦρεν αὐτὸ μὲ τὴν ἀκάματον αὐτοῦ ἐπιμέλειαν, τὰ περισσώτερα· ὅσα δὲ προερέθησαν ἀπὸ ἄλλους, ἐστοιχέωσεν, ἐκάλλυνεν, ἠύξησε θαυμασιῶς· ἔθνος λέγω τόσον ἐνδοξον καὶ σφόν, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ γλῶσσαν ὑψηλοτάτην, πλουσιωτάτην, τερπνοτάτην, πρεπωδεστάτην εἰς τὸν λογικὸν ἀνθρωπον. Ἐκ τούτου τοῦ ἔθνους, ὦ ἄνδρες, ἡμεῖς ἐφυτρώσαμεν· τούτων τῶν προπατόρων κυχώμεθα ὅτι εἴμεθ' ἀπόγονοι· τούτων τὴν γλῶσσαν λαλοῦμεν ἕως τῆς σήμερον, ἀλλὰ (συγχωρήσατε νὰ σταλάξωσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὀλίγαι δακρύων βανίδες) τὴν λαλοῦμεν ὡς τὴν λαλοῦμεν, διεσθαρμένην, ἀτελεῖ, βαρβαρόμικτον. Τὸ ὄργανον τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, τὸ ὁποῖον τύσον ἐξηκρίβωσαν οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ ἐτελειοποίησαν, ἡμεῖς δι' ἀμαθίαν καὶ ἀπαιδευσίαν ἔχομεν ἀτελέστατον καὶ πτωχότατον, ἐναντίον καὶ τοῦ συμφέροντος ἡμῶν καὶ τοῦ καθήκοντος. Δὲν εἶναι παράξενον λοιπόν, ἐὰν καταρρονώμεθα ἀπὸ τὰ σοφὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, ἐὰν δυστυχῶμεν μακρὰν ὄντες τῆς φιλοσοφικῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐρμηνείας τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν. Ἀλλ' ἐρωτᾶτε ἴσως, τί πρέπει νὰ κάμωμεν; εἶμαι ἔτοιμος νὰ σῶς ἀποκριθῶ, συμφώνως μὲ ὅλους τοὺς ἀληθινούς ἐραστὰς τῆς εὐτυχίας τοῦ Γένους· πρέπει νὰ σπουδάζωμεν, πρέπει, λέγω, νὰ σπουδάζωμεν ἐξ ἀνάγκης τὴν παιαίαν καὶ πάτριον Ἑλληνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, διότι αὕτη μόνη ὑπάρχει τὸ μόνον μέσον τῆς εὐτυχίας ἡμῶν, τὸ ἀναγκαϊότατον· ἀναγκαϊότατον, διότι στερεώνει ἡμᾶς εἰς τὴν ἱεράν ἡμῶν θρησκείαν· ἀναγκαϊότατον, διότι ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν· ἀναγκαϊότατον τέλος πάντων, διότι πλουτίζει καὶ τελειοποιεῖ τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν

γλῶσσαν. Ταῦτα τὰ τρία θέλει θεωρήσει ὁ λόγος σήμερον· καὶ ἰδοὺ ἄρχεται ἀπὸ τὸ πρῶτον.

§. γ'. Ἀπὸ τὰς πολλάς, ὦ ἄνδρες, καὶ μεγάλας εὐεργεσίας, μετὰ τὰς ὁποίας εὐηργέτησε τὸ δυστυχὲς ἡμῶν Γένος ἡ κοινὴ μήτηρ τῶν Χριστιανῶν, ἡ πάνσεπτος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, μία εἶναι καὶ τὸ νὰ διαφυλάξῃ εἰς τὰς ἱεράς αὐτῆς βίβλους καθαρὰν καὶ ἀκέραιον, ὅσον τὸ δυνατόν, τὴν προπατορικὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Ὅλα τὰ ἀγιόγραφα τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία, ὅλοι τῆς νέας οἱ θησαυροί, ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, οἱ ὕμνοι, αἱ ἱερὰ ἱστορίαι, τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων, ὅλα εἶναι γεγραμμένα Ἑλληνιστί. Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πίστεως ἡμῶν ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς προστάζει φανερώς εἰς τὸ θεῖον αὐτοῦ Εὐαγγέλιον· Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, διότι εἰς αὐτάς θέλετ' εὐρεῖ τὴν αἰώνιον ζωὴν· «ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν εὕρησете» (α)' πῶς λοιπὸν ὁ ὀρθόδοξος Γραικὸς δύναται νὰ ἐξερευνήσῃ τὰς θείας Γραφάς, καὶ διδαχθῇ τὸ ὕψος τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως χωρὶς τὴν εἰδητὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης; ἢ τέκτων μέν, καὶ χαλκεύς, καὶ ἐμβασκοποιὸς δὲν θέλει ποτὲ συγχωρηθῇ νὰ ἐμβῇ εἰς τῶν συντεχνιῶν αὐτοῦ τὸ σύστημα, χωρὶς νὰ μάθῃ πρότερον τῆς τέχνης του τοὺς κανόνας; ὁ Χριστιανὸς δὲ θέλει συναριθμηθῇ εἰς τὸν χορὸν τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ κατηχηθῇ, τί εἶναι πίστις, καὶ τί χρεωστεῖ νὰ πιστεύῃ; Ἀλλὰ φεῦ! δὲν δύναμαι νὰ κρύψω τοὺς στεναγμούς, οἱ ὅποιοι ταύτην τὴν σιγμὴν ἀναπηδῶσιν ἀπὸ τὸ στῆθος μου· τὸ πρᾶγμα τοιοῦτοτρόπως γίνεται ἤδη· οἱ περισσότεροι τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων ἀγνοοῦσι παντάπασι τὰ Ἑλληνικά, καὶ οὔτε θέλουσι νὰ ἐκμάθωσιν, ὥς νὰ ᾔναι παντελῶς ἀνοίκεια καὶ ἀλλότρια καὶ τοῦ γένους, καὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν· ἐὰν δὲ καὶ τινες μάθωσι ν' ἀναγινώσκωσιν, ἀναγινώσκουσι τὰς Γραφάς, ὥς ἀνεγίνωσκεν αὐτὰς ὁ Ἀραψ ἐκεῖνος εὐνοῦχος τῆς Κανδάκης (β), χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν αὐτάς. «Ἄρα γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;» δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ ἡμεῖς καθ' ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς, ὥς ἐκεῖνον ὁ ἀπόστολος Φίλιππος; ἀλλ' ἐκεῖνος μέν, Ἀραψ ὢν καὶ ἀκόμη ἀκατήχητος καὶ ἀβάπτιστος, εἶχεν ἀπολογίαν εὐπρόσωπον, οἱ δὲ ὁμογενεῖς μου, οἱ φίλοι ὁμογενεῖς μου, τοὺς ὁποίους δὲν ἐτέκνωσεν ἡ ἀμώμητος καὶ ἄσχημος Ἀραβία, ἀλλ' ἐγέννησε μὲν ἡ

(α) Ἰωάν. ε. 39.

(β) Πράξ. η. 27.

καλή καὶ πᾶγκαρπο; Ἑλλὰς, ἀνεγέννησε δὲ ἡ θεία καὶ ἱερὰ κολυμβήθρα, ποίαν ἄρα γε ἀπολογία δύνανται νὰ εἰπωσιν; οὐδεμίαν! ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι κωφεύουσι πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος (α), πρὸς τὰς διὰ τῶν Προφητῶν (β) λαληθείσας φωνάς τοῦ παναγίου πνεύματος, πρὸς τὰς συμβουλάς ὅλων τῶν θεοσόφων τῆς ἐκκλησίας Πατέρων (γ).

§. δ'. Ἐὰν δὲ καὶ τινες, βεβυθισμένοι δι' ὅλου εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθίας, ὅχι μόνον δὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταρρονοῦσι καὶ μισοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν, νομίζοντες αὐτὴν κακῶν παραίτιον, πρὸς τοὺς τοιοῦτους δὲν ἔχει καιρὸν ὁ λόγος νὰ διατριψῇ ἱκανὸν εἶναι μόνον νὰ εἰδοποιηθῇ αὐτοὺς, ὁποίους ὀνομάζει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Σολομῶντος (δ) τοὺς ἐχθροὺς τῆς σοφίας· «Ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσι σοφίαν καὶ παιδείαν»· εἰς τοὺς ἀσεβεῖς μόνους εἶναι τὸ κακὸν τοῦτο συγχωρημένον, ὅχι ποτὲ εἰς τοὺς λάτρεϊς τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ· ὥστε ἐὰν θέλωσι καὶ οὗτοι νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸν ἐπίσημον ἐκείνων χορόν, ἃς καταρρονώσι τὴν σοφίαν καὶ τὰ ἐκ τῆς σοφίας καλὰ· καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τούτους. Ὁ δὲ ἀληθὴς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ᾔναι καὶ πιστός, καὶ γνωπτικὸς κατὰ τὸν ἱερὸν Κλήμεντα (ε)· πρέπει καὶ τῆς πίστεως τὰ ἄρθρα νὰ γινώσκῃ καλῶς, καὶ τὴν ἐξωτερικὴν σοφίαν νὰ ᾔναι μεμνημένος· τὸ πρῶτον, διὰ τὴν σωτηρίαν του· τὸ δεύτερον, πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἔαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον· διότι εἶναι βέβαιον, ὅτι ὅσαι αἰρέσεις καὶ κακοδοξίαι εἰσέῳρυσαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πολλὰ ὀλίγα προῆλθον ἀπὸ κακίαν· αἱ δὲ πλείοτεραι ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀμελετησίαν τῶν ἱερῶν βίβλων. Ὅσον περισσότερον λοιπὸν εἶναι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐγκρατεῖς καὶ μελετῶσι τὰ θεῖα λόγια, τόσον ὀλιγώτερος εἶναι ὁ κίνδυνος νὰ συμβῶσι κακοδοξίαι καὶ φρενοβλάβειαι περὶ

(α) Ματθ. κβ. 29. Ἰωάνν. ς. 45.

(β) Δαυὶδ Ψαλ. β. 12. καὶ σα. Σοφ. Σολ. πολλαχοῦ. Ἠσαΐ. Α. 3. Ἱερεμ. ιη. 18. Ἀββακ. β. 2.

(γ) Ἰγνατ. ὁ Θεοφ. Ἐπιστ. Β. πρὸς Πολύκαρπ. «Δέον ἐπιστημόνως πάντα ζητεῖν ἐξ ὀνόματος», καὶ Χρυσόστ. λόγ. λα. τῆς πρὸς Ῥωμ. «Ἐστὶ καὶ ἀπὸ ψιλῶν ὀνομάτων μέγαν εὐρεῖν θησαυρόν· πολλῶν γὰρ ἐστὶ πραγμάτων ὑπομνήματα», καὶ Καν. Μ. τῆς ἐν Τρούλλῃ καὶ ἄλλων Συνόδων πολλοί.

(δ) Παροιμ. κεφ. α. 7.

(ε) Στρώματ. Βιβ. Β.

τὴν πίστιν. Ἡ ἀπέβησαν ὀλίγοι θύματα τῆς ἐαυτῶν ἀμαθείας (α), ὅσοι δι' αὐτὴν ἐγέναν ὁπαδοὶ τῶν κακοδόξων Ἀρείου, καὶ Νεστορίου, καὶ τῶν λοιπῶν; ἐὰν ᾔσαν οὗτοι ὠπλισμένοι μὲ τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῆς ἄλλης σοφίας τὰ βέλη, δὲν ἐπεΐθοντο τυφλῶς εἰς τοὺς σεσοφισμένους ἐκείνων λόγους, ἀλλὰ πάραυτα κατεπολέμουν αὐτούς, πρὶν ἐπινεμῆθαι καὶ εἰς ἄλλους τὸ νόσημα, καθὼς ἔκαμαν ὕστερον οἱ σοφοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι, καὶ γενναῖοι τῆς πίστεως πρόμαχοι καὶ τρισ-αριστεῖς. Ὁ ἀληθὴς καὶ τέλειος Χριστιανὸς πρέπει νὰ μιμῆται τὸν πατριάρχην Ἰακώβ ἀλληγορικῶς· καθὼς ἐκεῖνος ἐνυμφεύθη καὶ τὴν πολύτεκνον Λεϊάν, καὶ τὴν εὐμορφον Ῥαχὴλ (β), τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς νὰ νυμφεύηται καὶ τὴν ἐξω σοφίαν ὡς Λεϊάν, πολλῶν γνώσεων γεννητικὴν, καὶ τὴν ἐσω, τὴν θειοτάτην, καί, κατὰ τὴν Ῥαχὴλ, δύο μόνον τέκνων, τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας, καλλίστην μητέρα· ὥστε οὕτω συγκεκριημένος καὶ μὲ τῆς ἐξω καὶ μὲ τῆς ἐσω σοφίας τὰ κάλλη, νὰ ἀποδῇ ἀληθῶς τέλειος Ἰακώβ, *Νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν* (γ).

§. ε'. Ἄλλ' ἐὰν εἰς πάντα Γραικὸν Χριστιανὸν ἀπλῶς εἶναι πρεπω-δεστάτη καὶ ἀναγκαία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ εἰδῆσις, πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἀναγκαιοτέρα εἰς τὸν κλῆρον, εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ θεολόγους, οἵτινες εἶναι τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ ποιμένες καὶ κεφαλῆ· ἐὰν εἰς τὸ ἄλλο σῶμα τῶν πιστῶν εἶναι ἀναγκαῖον τῆς σοφίας τὸ ρῶς, πολλῶ μᾶλλον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, οἵτινες μέλλουσι νὰ χειραγωγήσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδόν. Τὰ ὕψιστα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως μυστήρια μήτ' ἐκφράζονται μήτ' ἀνυμνοῦνται σεμνότερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον διὰ τινος ἄλλης γλώσσης, εἰμὴ διὰ τῆς ὑψηλοτέρας παρ' ὅλας τὰς ἄλλας, λέγω τῆς Ἑλληνικῆς· ὅτι τὸ ὕψος τῶν θείων τῆς ἐκκλησίας νοημάτων ἀνυπολόγητον πολὺ μὲ τὸ ὕψος τῶν ἐκφαντορικῶν αὐτῆς καὶ θεοπρεπεστάτων ὀνομάτων, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν προσευχῶν, καὶ ἐπὶ τῶν θεολογικῶν διαλέξεων καὶ συζητήσεων, καὶ ἐπὶ

(α) Οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀσθητικοὶ στρεβλοῦσι τὰς γραφὰς πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. Β. Πέτρ. γ. 46.

(β) Γενέσ. κθ.

(γ) Αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐμακάρισεν αὐτοστοματί, ὡς θησαυροὺς ἀκενῶτους ἔχοντα τὸν ὅστις μὲ τὴν οὐράνιον σοφίαν τῆς πίστεως συνημμένην ἔχει καὶ τὴν ἐπίγειον τῶν γραμμάτων παιδείαν. «Πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ». Ματθ. γ. 52.

τῶν κατηχητικῶν καὶ παραινετικῶν διδασκαλιῶν πρέπει ὁ ἱερός ποι-
μὴν νὰ ἔχη τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν ὑπερέτιδα καὶ συμβοηθάν. Δι' αὐ-
τῆς καὶ τὰς ἱεράς ἐννοίας τρανότερον καὶ ἐμφαντικώτερον μέλλει νὰ
ἐκφράσῃ, καὶ τὰ σοφίσματα τῆς πονηρίας ὡς ἰστὸν ἀράχνης νὰ δια-
λύσῃ, καὶ τῶν πιστῶν τὰς ψυχὰς ἐνεργότερον καὶ θερμότερον νὰ βί-
ψῃ καὶ νὰ στομώσῃ κατὰ τῆς πλάνης. Τί ἄλλο παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς
γλώσσης τὴν εἰδήσιν ἐβοήθησε τὸν θεῖον Ἀθανάσιον νὰ πράυνῃ τὴν
ταραχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας (α), ἥτις συνέβη διὰ τὴν στενήν, ὡς
πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, γλώσσαν τῶν Λατίνων, ὀνομάζουσιν μὲ τὸ αὐ-
τὸ ὄνομα καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ὑπόστασιν (β); τί ἄλλο παρὰ τὴν
εἰδήσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐβοήθησε τοὺς φωστῆρας τῶν ἱερῶν Συνόδων
ν' ἀνακαλύψωσι τὸ ὁμοιούσιον (γ), πανούργον σοφίσμα τοῦ Ἀρείου,
μὲ τὸ ὅποιον ἐσπευδε νὰ ὑποσκελίσῃ τῶν ἀπλουστέρων τὰς ψυχὰς;
τί τοῦ Νεστορίου τὸ χριστοτόκον (δ); τί τῶν εἰκονομάχων τὸ λα-
τρευτικῶς (ε); τί ἄλλα μυρία σοφίσματα καὶ φανερά καὶ κρυπτά
τῶν πανούργων αἰρετικῶν καὶ ἀθέων; Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι ἡ
Πηλιάς, ἡ μελία τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δόρυ τὸ στιβαρόν, τὸ ὅποιον πρέ-
πει νὰ κρατῇ πᾶς ἱερωμένος, καὶ ἐξαιρέτως πᾶς κήρυξ τοῦ θεοῦ λό-
γου. Ναὶ λέγω, ὁ ἱεροκήρυξ μάλιστα, ὁ ἱεροκήρυξ, ὅστις ἀκατηλεύτως
μέλλει νὰ πραγματευθῇ τὴν σωτηρίαν τῶν Χριστιανικῶν ψυχῶν, καὶ
μὲ τὴν ἐνεργὸν πειθῶ νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπὸ τῆς ἀμαρ-
τίας τὰς ἀνοδίας, νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ἐναρέτους εἰς τοὺς ἀθλοὺς τῆς
ἀρετῆς, νὰ προαγάγῃ τοὺς ἀγίους εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγιότητος· οὗτος ὁ
θεσπέσιος ἀνὴρ, ἐὰν μέλλῃ τῷ ὄντι νὰ φανῇ τοῦ μεγάλου ἐπαγγέλ-
ματος αὐτοῦ ἄξιος, πρέπει νὰ ᾔσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου ἐγγρατέ-
στατος· διότι πῶς μέλλει νὰ χρωματίσῃ τὰ τῆς ἱεράς ἡθικῆς ἀξιώ-
ματα μὲ τὰ ἀναγκαῖα χρώματα τῆς ῥητορικῆς, καὶ νὰ πυρώσῃ τῶν
ἀκρατῶν τὰς ψυχὰς μὲ τὸ σωτηριῶδες πῦρ τῶν παθῶν, χωρὶς τοὺς
κεραυνοὺς τοῦ Ῥήτορος Δημοσθένους (ς); πῶς νὰ ἡμερώσῃ καὶ νὰ

(α) Γρηγ. Ναζιαν. Λόγ. εἰς Ἀθαν. βλ. καὶ Βίον.

(β) Substantia.

(γ) Ναζ. Λόγ. γ. κατὰ Ἀρ.

(δ) Κύριλ. Ἀλεξ. Λόγ. α. πρὸς Νεστόρ.

(ε) Δαμασκ. ὑπὲρ τῶν εἰκόν.

(ς) «Ὁ μὲν ἡμέτερος (ὁ Δημοσθ.) διὰ τὸ μετὰ βίας ἔκαστα, ἐτι δὲ τάχους,
»φώης, δεινότητος οἷον καίειν τε ἅμα καὶ διαρπάζειν, σκηπτῷ τινι παρει-
»κάζει· ἂν ἡ κεραυνῷ». Δογγ. περὶ Ἰψ. Τμ. ιβ.

καταπραύνει τῶν διεσθαρμένων καρδιῶν τὰς ἀτάκτους κινήσεις, χω-
ρίς τοῦ καλοῦ γέροντος Ἰσοκράτους τὴν ἱλαρὰν καὶ σεμνηναίαν φω-
νὴν; ἢ ποῦ ἄλλου ἐλπίζει νὰ διδασχθῇ τὴν εὐγλωττίαν, εἰμὴ εἰς τοὺς
πατέρας τῆς γλώττης; Τοῦτο γνωρίζοντες καλῶς οἱ θεῖοι Πατέρες,
ἔγειναν τῆς σοφίας νυμφεῖοι, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐσπούδασαν ἀκριβῶς,
καὶ τὰς βίβλους τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος σοφῶν ἀνέλιπτον συνε-
χῶς. Ἀνεγίνωσκε τοὺς Θουκυδίδεις καὶ Ξενοφῶντας ὁ μέγας Βασι-
λειος, καὶ τόσον ἐτίμα τοὺς ἄνδρας, ὥστε πολλὰς αὐτῶν γνώμας
καὶ φράσεις ἀντέγραψεν εἰς τοὺς ἱεροὺς αὐτοῦ λόγους (α), καὶ τὴν
Ὅμηρου ποιήσιν ἀρετῆς διδασκαλίαν ὠνόμασεν (β). Ἀνεγίνωσκε τοὺς
Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλεις ὁ θεῖος Γρηγόριος, καὶ πυκνὰ ἐπροσκά-
λεσεν αὐτοὺς μάρτυρας εἰς τὰ ἐκ τοῦ ὕψηλά συγγράμματα. Εἶχεν ἀνὰ
χεῖρας πάντοτε τοὺς γλαφυρωτάτους τῶν ῥητόρων ὁ θεῖος Χρυσόστο-
μος, καὶ μὲ φράσεις καὶ γνώμας ἐκείνων ἐστίλβωσε καὶ κατεπλούτι-
σε τὰς θεολογικωτάτας αὐτοῦ ὁμιλίαις, ὥστε καὶ Δημοσθένης τῶν
Χριστιανῶν ὠνομάσθη σιωπῶ τοὺς Ἀλεξανδρέων καὶ Νυσσαέων φω-
στῆρας, οὔτε θέλω ν' ἀναφέρω τοὺς ἱεροὺς Λύγουστίνοους καὶ Ἰερωνύ-
μους, σοφοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας πατέρας, οἵτινες ἐπαινοῦσι καὶ
συνιστῶσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἀναγκαίαν· δὲν δύναμαι ὁμως
νὰ σιωπήσω καὶ τοῦ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν, τοῦ θειοτάτου τῶν ἀπο-
στόλων Παύλου, τὴν πρὸς τοὺς σοφοὺς Ἑλλήνας κλίσιν τε καὶ ὑπό-
ληψιν, δι' ἣν ἤξιωσε νὰ καθιερώσῃ στίχους ὀλοκλήρους τοῦ Ἐπιμενί-
δου (γ), τοῦ Πινδάρου (δ), τοῦ Εὐριπίδου (ε), μεταχειρισθεὶς αὐτοὺς
ὡς περισσώτερον βῆρος τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ πειθοῦς· ἀλλὰ καὶ ὁ
θεῖος εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀνέφερε τοῦ Ἀράτου ἡμίστιχον ὅλον αὐ-
τολεξεῖ (ς).

§. 5'. Συμβάλλει δὲ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὸν περὶ θρησκείας
λόγον, ὅχι μόνον ὡς χορηγητικὴ φράσεων διτρημένων, καὶ καλῶν καὶ
προσφωῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς νοημάτων ἐπεξεργαστικὴ, καὶ πο-
ριστικὴ πολλῶν ἠθικῶν καὶ μεταφυσικῶν ἰδεῶν· διότι πολλὰ τῆς ἐξω-

(α) Πολλὰχ. τῶν παραινέτ. λόγ. καὶ ἐπιστ.

(β) Δόγ. πρὸς τοὺς Νέους.

(γ) Τίτ. α, 42. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κτλ.

(δ) Πράξ. θ, 5. Πρὸς κέντρα λακτίζειν.

(ε) Α. Κοριν. ιε. 33. Φθείρουσιν ἥθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

(ς) Πράξ. ιζ. 28. «Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν».

τερικῆς φιλοσοφίας συμφωνοῦσι μετὰ τῆς ὑψηλῆς καὶ μυστικωτέρας, τῆς ἐκκλησιαστικῆς, καθὼς ἄριστα παρατήρησεν ὁ σοφώτατος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (α)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων θεῖος ἐπωνομάσθη καὶ Μωσῆς ἀττικίζων (β), διὰ τὸ θεοπρεπές πολλάκις τῶν ἐννοιῶν καὶ σύμφωνον πρὸς πολλὰ δόγματα τῆς ἁγίας Γραφῆς. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ καὶ πρακτικὰ καὶ λεκτικὰ παραδείγματα τῶν Ἑλλήνων φαίνονται σχεδὸν ἀδελφὰ πρὸς διαταγὰς ἐκκλησιαστικάς, καθὼς ἀποδεικνύει διὰ μακρῶν ὁ Ἱεροφάντωρ τῶν Κκισαρέων ποιμὴν (γ). Ἐντεῦθεν γίνεται φανερόν πόσον πτωχὸς γνώσεων εἶναι ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶναι πεπλουτισμένος, ὡς πρέπει, μετῇ Ἑλληνικῆς γλώσσης τοὺς θησαυροὺς, καθὼς εἰς ἐναντίαν εἶναι χαρὰ καὶ σωτηρίαν τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ ὁ Ἱεροδιδάσκαλος ἐκεῖνος, ὅστις ἔχων τῆς Ἑλληνικῆς στωμυλίας τὴν δύναμιν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμείνων πλάττει καὶ διαλευκαίνει πολλὰ χωρία τῆς θείας Γραφῆς, καὶ μετὰ τῶν Πλατῶνων καὶ Ξενοφόντων τὴν γλυκύτητα καὶ ἐμμέλειαν γλυκύνει καὶ ἱλαρύνει τὸ στυφὸν καὶ σκυθρωπὸν τῶν μεταρυσικῶν ἐννοιῶν, χρίων τὰ χεῖλη τοῦ ποτηρίου τῶν αὐστηρῶν αὐτοῦ συμβουλῶν μετὰ ὑμῆρτιον μέλι. Εἶναι λοιπόν, εἶναι λέγω, πᾶσα ἀνάγκη νὰ σπουδάζῃ ἐπιμελῶς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ὁ ἱερός τοῦ κλήρου χορός, καὶ πᾶς ἀπλῶς ὀρθόδοξος Γραϊκός, ὡς γλῶσσαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς τῆς πίστεως πρόβολον, καὶ πάσης πλάνης ἀναιρετικῆς, ὡς ἄριστον χειραγωγὸν καὶ διὰ τὸν νοῦν καὶ διὰ τὴν λέξιν εἰς τῆς μυστικῆς καὶ θειοτέρας φιλοσοφίας τὰ ἅδύτα.

§. ζ'. Εἰς δὲ τὴν ἐξωτερικὴν φιλοσοφίαν ποῖον ἄρα γε ἄλλον παρὰ ταύτην ἀσφαλέστερον καὶ εἰδημονέστερον θέλομεν εὑρεῖ ὁδηγόν; Εἶναι πρᾶγμα ὁμολογούμενον, χρεῖαν ἀποδείξεως δὲν ἔχει, ὅτι πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης τεχνῶνται καὶ διδάσκαλοι ἐχρημάτισαν οἱ περικλεεῖς ἡμῶν προπάτορες· αὐτοὶ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐξεύρον (δ), καὶ πρῶτοι φιλοσοφίαν ὠνόμασαν· διότι ὅσα πρὸ τούτων ἐφευρέθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐθνῶν, δὲν ἦσαν εἰμὴ σκιὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀτελῆ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς νηπιώδους, νὺ εἶπω οὕτως, τῶν πρώτων ἀν-

(α) Στρωμ. Ε.

(β) Τὶ γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωϋσῆς ἀττικίζων; Κλήμ. Στρωμ. Α. σελ. 251.

(γ) Πρὸς τοὺς Νέους.

(δ) Ἰσοκρ. Πανηγ. § ιγ'. Λαέρτ. προοίμ. βίον.

θρώπων περιεργίας ἐκγόνα. Ταῦτα δὲ παραλαβόντες οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν διχιμονίαν οὐρύτητα τοῦ ἰδίου νοῦς ἤρξαντο καὶ ἐπολλαπλασίασαν, ἐρευνόντες καὶ ἀφ' ἐαυτῶν ὅσα μὴτ' ὠνευρέθησαν τὰ σοφώτερα τῆς ἀρχαιότητος ἔθνη. Καὶ δικαίως λοιπὸν μὴτηρ καὶ τροφὸς τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς τῶν λόγων δυνάμεως καὶ εἶναι καὶ λέγεται ἡ Ἑλλάς. Ἡ Ἑλλάς ἐδιωρίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ γείνη τῆς σοφίας ἐστία καὶ τῶν Μουσῶν καταγώγιον· διότι καθὼς ἕκαστον τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀνεδείχθη ἐπιτήδειον εἰς μίαν τινὰ ἐργασίαν, οἱ Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι εἰς θαλασσοπλοΐαν καὶ ἀργυρολογίαν, οἱ Σκύθαι εἰς τὴν τοξικὴν, οἱ ἄλλοι βάρβαροι εἰς τὴν θηριώδη πολεμικὴν, καὶ ἄλλοι εἰς ἄλλο, ἕκαστος κατὰ τὰς κράσεις καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς τύπους τῆς κατοικίας αὐτῶν, τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἕλληνες ἐπέδωσαν κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς λόγους καὶ τὴν σοφίαν (α), ἐξ ἧς ἐγεννήθη τῆς Ἑλλάδος ἡ εὐτυχία καὶ δόξα· καὶ ἐλαμψαν ἐξ αὐτῆς Ἡρώες, Φιλόσοφοι, Στρατηγοί, Νομοθέται, Ῥήτορες, Ποιηταί, τεχνῖται τόσοι καὶ τοιοῦτοι, ὥστε ἐχρημάτισαν ὅλων τῶν αἰώνων τὸ θαῦμα. Ἐάν ᾤναι λοιπὸν πάσης σοφίας μόνον πατέρες οἱ Ἕλληνες, ἔπεται ἐξ ἀνάγκης ὅτι καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι φιλοσοφικωτάτη, ὡς πλουσιωτάτη καὶ πλήρης ἰδεῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι τῆς φιλοσοφίας τὸ ὑποκείμενον· καὶ ὡς τοιαύτην λοιπὸν πρέπει νὰ σπουδάζωμεν αὐτήν, ἐάν θέλωμεν νὰ μετέχωμεν τῆς φιλοσοφίας· ἐπειδὴ τοῦ ἄλλου θέλομεν ἀκριδέστερον διδαχθῆ τὰ ἀρχαῖα κάλλι τῆς μεταφυσικῆς καὶ διαλεκτικῆς, εἰμὴ εἰς τὸν Ἀριστοτέλην; τίνος ἄλλου παρὰ τοῦ ἀνδρός τούτου τὰ πολιτικά καὶ ὅσα εἶπε περὶ ἡθῶν καὶ παθῶν εἶναι τῆς πολιτικῆς τὰ θεμέλια; Οἱ πλεον ἐνδοξότεροι νομοθέται ἐσεβάσθησαν τὰ ἐμβριθέστερα καὶ ἀξιολογώτερα τῶν περὶ πολιτείας καὶ νόμων τοῦ θεοῦ Πλάτωνος συγγράμμάτων· καὶ πολλαὶ βασιλεῖαι καὶ πολιτεῖαι πολλοὺς τῶν νόμων αὐτοῦ τρισευτυχῶς μετεχειρίσθησαν· ἡ Ἀστρονομία, ἡ Γεωμετρία, ἡ Μαθηματικὴ ὅλη ἀγαλλομένη φέρει ὡς λιθοκόλλητον στέφανον τὰ ὀνόματα τοῦ Εὐκλείδου, τοῦ Ἀρχιμήδους, τοῦ Πτολεμαίου, καὶ τῶν λοιπῶν Ἡρώων, καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν πολυτιμότερα νομίζει κειμή-

(α) «Κατὰ τοὺς τοῦ οὐρανοῦ τόπους καὶ τῶν ἡθῶν αἱ κράσεις· καὶ διὰ τοῦτο «τινὲς μὲν ἀνθρώπους εἰναίφηναι πρὸς μαθήματα δευτέρους, τοὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα» τοὺς δὲ πρὸς ἀργυρισμὸν, τοὺς περὶ Φοινίκην καὶ Αἴγυπτον, καὶ ἄλλους περὶ «θυμὸν, ὅσοι τῶν βαρβάρων εἰσὶ πολέμοις ἀνακείμενοι». Πλάτ. παρὰ Διον. Ἀλικ. Τέχ. Β. σελ. 66. ἐκδ. Sylb.

λια. Ἡ Γεωγραφία κυυχάται διὰ τοὺς Σκύλλακις, Στράβωνις, Παυσανιάς, Διονυσίου, καὶ εἰς αὐτῶν τὰ πονήματα εὐγνωμόνως ἠμολογεῖ τὴν ἐπίδοσίν της. Ἡ Φυσιολογία ἐχάραξεν εἰς κυπαρισσίνας μνήμας μὲ χρυσοῦς χαρακτῆρας τῶν Ἐμπειδοκλέων, καὶ Ἀναξαγορῶν, καὶ Δημοκρίτων, καὶ τῶν ἄλλων διδασκάλων αὐτῆς τὰ ὀνόματα, καὶ ὑπόσχεται ἀψευδῶς νὰ ξαναγῆσῃ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ τῆς φύσεως θεωρίαν τοὺς, ὅσοι μελετήσωσι τῶν πατέρων τῆς φυσικῆς Ἱστορίας Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου τὰ συγγράμματα. Ὅλη τῆς ἠθικῆς ἡ σεμνότης λάμπει ζωηρῶς εἰς τὸν σεβασμιώτατον Πλούταρχον· διότι οὗτος εἶναι ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν δαιμόνιον Σωκράτην ἀληθινὸς αὐτῆς ἑραστής· χωρὶς τούτου τὰ συγγράμματα, τὴν μόνον τῆς πολυμαθείας βιβλιοθήκην, πῶς θέλει τις ὀρθοποδήσῃ εἰς τὰς ἀκανθὰς τοῦ βίου ὁδοῦς; Σὲ δὲ, θεϊότατε Κρε γέρον Ἰππόκρατες, καὶ τὸν ἀξιώτατον ὁπαδόν σου καὶ ὑπομνηματιστὴν Γαληνόν, καὶ Ἀρεταῖον τῆς ἀρετῆς σου τὸν ἑραστὴν, ὅστις δὲν ἐκλέξῃ διδασκάλους διὰ βίου, καὶ δὲν θρέψῃ τὸν νοῦν μὲ τὰς ἀπὸ τῶν μεγαλοφρεσάτων ὑμῶν συγγραμμάτων ἀποφερομένας ἀπορροίας, πῶς ποτε θέλει τολμήσῃ νὰ κυυχθῇ ὅτι ἐμνήθη τὰ ὄργια τῆς σωσανδρικῆς τέχνης, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν χεῖρα τῆς δάφνης τὸν στέφανον καὶ τῆς πανακείας τὴν ῥάβδον; Ἀλλὰ τί νὰ εἶπω περὶ τῆς Οἰκονομικῆς; τί περὶ Στρατηγικῆς; τί περὶ Κριτικῆς; τί περὶ τῆς τῶν καλῶν ἐν γένει λεγομένων τεχνῶν φιλοσοφικῆς θεωρίας, καθ' ἣν ἐπέδοσαν ἐξαισιῶς οἱ ἀμίμητοι Ἕλληνες; οἱ Ἕλληνες ἐξημέτευσαν τὸ μόνον ἐκείνο ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ὠδίνε πολλοὺς αἰῶνας, καὶ ἀπ' οὗ ἐγέννησεν αὐτό, ὥμοσεν ὅτι ἄλλο τόσον εὐφυὲς ποτὲ δὲν θέλει γεννήσῃ· αἱ Ἕλληνες καὶ μόνοι καὶ πρῶτοι καὶ ἐπενόησαν καὶ ἐδίδαξαν καὶ τὰ τίμια καὶ τὰ καλὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ καθ' ἡμέραν εἰς ταύτην ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς διὰ τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων αὐτῶν ἃς προχωρήσωμεν περαιτέρω.

§. ἡ. Τῶν κεκρυμμένων εἰς τὰς πτυχὰς τῆς ψυχῆς ἐννοιῶν σημεῖα πρῶτιστα εἶναι αἱ λέξεις καὶ αἱ φωναί, ὅτι ταύτας ἡ παντεχνήμων φύσις ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους, θεῖα τῇ ὄντι τῆς ἀγνοίας ἀλεξήπτρια καὶ γενναῖα ἐπιδοθηήματα, ἵνα ἐξαγγέλλωσι πρὸς ἀλλήλους τὰς ιδίας ἐννοίας μὲ τόσῃν εὐκολίαν καὶ ταχύτητι, μὲ ὅσῃν τὰ νοούμενα καταβαίνουσιν εἰς τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸν νοῦν. Ὅσον δὲ περισσότεροι καὶ ποικιλώτεροι ὅροι περιέχονται εἰς μίαν τινὰ γλῶσσαν, τόσον περισσότερα εἶναι τὰ σημαινόμενα, καὶ τόσον περισσότερον ἀκολουθῶς αὐξάνει.

ναι καὶ γίνεται πολύχους ἡ γνῶσις τῶν ὄντων εἰς τὸν εἰδήμονα τῆς γλώσσης ἐκείνης, καὶ ἡ νοητικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς πλατύνεται, καὶ ἡ κρίσις γίνεται ὀρθότερα, καὶ ἡ ἀπόφρασις ἀσφαλεστέρα, καὶ ἡ περὶ τὴν φιλοσοφίαν σπουδὴ τελειότερα καὶ ἐπιτυχεστέρα· διότι ὁ ἀπὸ βρέφους ἀπειρος καὶ ἐστερημένος ἰδεῶν ἄνθρωπος, ἐξῴθεν ἀποκτῶν κατὰ μικρὸν τὰς ἐννοίας, ὅσον πλειοτέρους ἀγγέλους τῶν ἐννοιῶν, οἵτινες εἶναι αἱ λέξεις, πλουτήσῃ, τόσον καὶ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων γίνεται πλουσιώτερος, οὔτε εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ συναφθῇ πλοῦτος ἐννοιῶν μὲ γλώσσης πτωχίαν· μαρτύριον δὲ τοῦ λόγου ἔχομεν τοὺς πολυγλώσσους ἄνδρας καὶ ἐπομένως πολυμαθεῖς, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν μέρους τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀγλώσσους, καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγομαθεῖς· καὶ τέλος αὐτὰ τὰ βρέφη, τῶν ὁποίων αἱ γνῶσεις αὐξάνουσιν ἀναλόγως πρὸς τὰς εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν προόδους. Τώρα ἐρωτῶ πάντα φρόνιμον, ἵνα μοι εἴπῃ, ποία ποτὲ γλῶσσα δύναται νὰ κχυθῇ ὅτι εἶναι χορηγητικωτέρα ἐννοιῶν καὶ τοῦ νοῦ; ὅξυντικωτέρα καὶ πρὸς ἐπιστήμην καὶ φιλοσοφίαν ἐπιτηδευιότερα παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν; Ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ φιλόλογοι τῆς σοφῆς Εὐρώπης, ὅσοι καὶ τὰς φραγγώδεις ἐρήμους τῆς γλώσσης τῶν Χαλδαίων καὶ Σύρων ἐπάτησαν, καὶ τὰ τραχέα καὶ ἀκανθώδη χωρία τῆς τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων καὶ Ραββίνων καὶ τῶν ἄλλων Ἀσιατικῶν ἐθνῶν περιήλθον, καὶ τὰς πλατείας καὶ καλὰς πεδιάδας τῶν Εὐρωπαϊκῶν διαλέκτων περιηγήθησαν, εἰς μόνον τὸν εὐρυχωρότατον καὶ πολυανθρώπων κῆπον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εὐχαριστήθησαν, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἄλλας αὐτὴν ὑπερῴψωσαν, ὡς γλῶσσαν ἀληθῶς τῆς φιλοσοφίας, καὶ μὲ ποικίλους καὶ ἀκριβεστάτους ὅρους ἐρμηνεύουσιν καὶ σαφηνίζουσιν θαυμαστῶς τὰς ἰδέας τῶν ὄντων· καὶ λοιπὸν ἀναμφιβόλως, ὅσον ἀκριβέστερον καὶ ἐντελέστερον μανθάνομεν τοὺς ὅρους αὐτῆς, τόσον περισσοτέρας ἰδέας συνάγομεν, καὶ τόσον ἀληθέστερον φιλοσοφοῦμεν.

§. 6'. Ἀλλὰ φθάσας εἰς τοῦτο τὸ μέρος τοῦ λόγου, ἀδυνατῶ νὰ κρύψω τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου, μεθ' ἧς βλέπω ὅτι παντάπαστ' σχεδὸν ἐξέλιπε τὴν Ἑλλάδα τὸ κόμμα τῶν ἀφιλοσόφων ἐκείνων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξηγητῶν καὶ διδασκάλων, οἵτινες μέχρι τινὸς νομίζοντες πολλοὺς ὅρους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνωνύμους, μετεχειρίζοντο αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ γράφειν καὶ εἰς τὸ λέγειν ἀδιαφόρως, μὴ φροντίζοντες ν' ἀνακαλύψωσι τὴν ἀληθινὴν αὐτῶν σημασίαν· ἐξήρουν λόγου χάριν τὸ ὑπάρχει διὰ τοῦ εἶναι, τὸ εὐφρεῖα διὰ τοῦ

ἀρχήναι, τὸ κῦει διὰ τοῦ γεννᾶ, τὸ θεωρῶ διὰ τοῦ βλέπω, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα προφανέστατα περιέτιπτον ἀμαρτήματα, διὰ τὴν ἐπιπόλαιον καὶ ἀφιλόσοφον μάθησιν τῆς γλώσσης (α), ἥτις καὶ αὐτὴ προήλθεν ἐκ τῆς κακίστης συνηθείας, ἣν ἡ βαρβαρότης ἐδίδαξε τοὺς προγενεστέρους, νὰ ἐπισωρεύωσι πολλὰς λέξεις εἰς μίαν καὶ μόνην, ὁπόταν ἡρμήνευον, παντάπασιν ἀσυμφώνους πρὸς τῆς ἐρμηνευομένης τὴν ἔννοιαν, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ συγχέωσι τῶν δυστυχῶν μαθητῶν τὰς ιδέας.

§. ι. Οἱ σημερινοὶ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀξίως τοῦ κοινωφελοῦς αὐτῶν ἐπαγγέλματος, ἐγνώρισαν, ὅτι αἱ λέξεις ἐτάχθησαν εἰς πᾶσαν γλῶσσαν νὰ σημαίνωσι διακεκριμένως ἐκάστη χωριστόν τι σημαίνόμενον, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἥτις εἶναι τῶν γλωσσῶν ὅλων ἡ ἀκριβεστάτη καὶ ὀξυτάτη· εἶδον ἐκ πείρας, ὅτι ὀλιγώτατοι συνώνυμοι ὅροι ἀπαντῶνται εἰς αὐτήν, συγκρινόμενοι πρὸς τὴν πολυχρήμον πληθὺν τῶν ἄλλων ὥρων, καὶ αὐτῶν δὲ τούτων τῶν συνωνύμων εὗρηκαν πολλάκις διάφορον τὴν χρῆσιν εἰς τοὺς ἐνδόξους καὶ δοκίμους συγγραφεῖς. Τίς τῶν ἀριλοσόφων τῆς γλώσσης ἐρμηνευτῶν ἤθελε πιστεύει, ὅτι τὸ βαδίζει καὶ τὸ πορεύεται, συνώνυμα ὄντα, ἐλαμβάνονται ἐνίοτε διαφόρως; καὶ ὅμως τὸ παραδείγμα εὐρίσκεται εἰς τὸν Ξενοφῶντα (β). Διὰ τοῦτο, φίλοι νέοι, ὅσοι τὴν πατρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦτο διδάσκεσθε, πρέπει ἀναγκάτως νὰ εὕρισκῃτε τὴν ἀκριβῆ καὶ γνησίαν ἐκάστης λέξεως σημασίαν, καὶ ὅταν ἐρμηνεύετε, νὰ ἀντιτάττετε τὴν ἀντίστοιχον εἰς τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἢ ἂν τοιαύτη δὲν εὐρίσκηται, νὰ ἐξηγῇτε διὰ παραφράσεως τὴν λέξιν. Τοῦτο πρέπει νὰ κάμνητε, ἂν μέλλητε νὰ κατορθώσῃτε τι γενναῖον καὶ τῆς τῶν προγόνων δόξης ἄξιον. Ὅστις, φίλοι, δὲν μάθῃ νὰ καταλαμβάνῃ τὰς κυρίας σημασίας τῶν ὀνομάτων, καὶ τὰ πράγματα ἀγνοεῖ καλῶς νὰ μετὰχειρισθῇ. Ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ἰδική μου· ἐθέσπισεν αὐτὴν αὐτὴ ἡ φιλοσοφία διὰ τῶν ἀθανάτων στομάτων τῶν προγόνων ἡμῶν (γ). Ἄλλ' ἂς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὸν προκείμενον τοῦ λόγου σκοπόν.

(α) Σημεῖον εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν. Ἀριστοτ. Μεταφ. Α.

(β) Ἀπομνημ. Β, α, 44 καὶ Κύρου παιδ. Β. γ. 40, 44.

(γ) «Ἀριστα λέγεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις τὸ τοὺς μὴ μανθάνοντας ὀρθῶς ἀκούειν τῶν ὀνομάτων, κακῶς χρῆσθαι καὶ τοῖς πράγμασι». Πλούτ. περὶ Ἰσίδ. καὶ Ὀσίρ.

§. ια'. Ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις καὶ ἐρμηνεία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναται προσέτι νὰ χρησιμεύσῃ καὶ κατὰ λέξιν μερικῶς ὡς κλείς τῶν ἐπιστημῶν, δι' ἧς δύναται τις εὐκόλως νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ τούτων ἄδυστα· διότι ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐξηγήσωμεν Ἑλληνικὰς λέξεις δι' ἄλλων τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, ἐπειδὴ πολλάκις δὲν εὐρίσκομεν ἀκριβῶς ἀντίστοιχον, ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν τὸ σημαίνονμενον πρᾶγμα, καὶ οὕτω φιλοσοφοῦμεν, λαμβάνοντες αὐτοῦ διακεκριμένην ἰδέαν. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰς λέξεις οὐσία, σῶμα, μὴ ἔχοντες νὰ ἀντιτάξωμεν ἄλλας ἰσοδύναμους, σπουδάζομεν νὰ παραστήσωμεν εἰς τοὺς σπουδαστάς τῆς Ἑλληνικῆς αὐτὸ τῶν λέξεων τὸ σημαίνονμενον, βλέποντες λόγου χάριν, ὅτι σῶμα δὲν εἶναι μόνον τὸ κορμίον, ἀλλὰ καὶ τράπεζα, καὶ πέτρα, καὶ ἄλλα, λαμβάνομεν διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὴν ἰδέαν ὄντος τρεῖς ἔχοντος διαστάσεις, ἥτις ἐφαρμόζει εἰς ὅλα τὰ σώματα· πάλιν ἡ λέξις οὐσία μαρθάνομεν ὅτι δὲν σημαίνει μόνον τὰ σωματικά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄϋλα καὶ ἀόρατα ὄντα, λέξις οὕσα γενικωτέρα παρὰ τὸ σῶμα· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν λέξεων ὡσαύτως. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀποκτῶμεν τὰς περισσοτέρας τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν· ἐντεῦθεν μαρθάνομεν τί εἶναι γένος, τί εἶδος, τί οὐσία, τί συμβεβηκός, τί δυνατόν, τί ἐνδεχόμενον, καὶ τὰ τούτων ὅμοια· ἐντεῦθεν συντόμως ὅσα μὲ πολλοὺς κόπους ἡ Μαθηματικὴ, καὶ Λογικὴ, καὶ Μεταφυσικὴ σπουδάζουσι νὰ διδάξωσι δι' ὀρισμῶν· ὥστε τὰ τῶν Ἑλλήνων μεράκια μαρθάνουσιν ἀνεπαισθήτως νὰ συνομιλῶσι μὲ τὴν Δέσποιναν φιλοσοφίαν πρὶν καταγραφῶσιν εἰς τῶν ἰδίων αὐτῆς θεραπύντων τὸν χορόν.

§. ιβ'. Ἀλλὰ τίς ἡ χρεῖα νὰ ἐνοχλῶ διὰ μακρῶν λόγων τὰς ὑμετέρας ἀκοάς, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν νὰ καταντήσω συντομώτερον εἰς τοῦ ζητουμένου τὸ τέλος; Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα, ᾧ ἄνδρες, μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀρετὴν, ἥτις εἶναι τῆς φιλοσοφίας ὁ μόνος σκοπός· διότι ὅστις, ἐκμαθὼν αὐτὴν ἀκριβῶς, καταλαμβάνει ὀρθῶς τοὺς παλαιούς συγγραφεῖς, οὗτος ἀποκτᾷ τὴν καλλίστην καὶ τελειοτάτην ἐπιστήμην διὰ τὸν κοινωνικὸν βίον, ἐξ ἧς ἐκπηγάζουσιν ὅλαι αἱ πράξεις τῆς ἀρετῆς. Αὕτη στολίζει ἡμᾶς μὲ φρόνησιν καὶ πολυπειρίαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, διὰ τῶν ὑποίων περιέχει σοφωτάτων ὑποθηκῶν καὶ παραγγελεμάτων. Δὲν εἶναι ἀνθρώπινος αἰσθητικὴ ψυχὴ, ἥτις δὲν συλλαμβάνει τὰ σπέρματα τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν χρέους, τοῦ πρὸς ἑαυτούς, τοῦ πρὸς τὸν πλησίον, ἀπὸ μόνα τὰ φιλοσοφικὰ ἀπο-

φθέγματα· τίς τῶν ὀπωσδήποτε πεπαιδευμένων δὲν ἐνθυμεῖται μὲ πολλήν τῆς ψυχῆς του κατάνυξιν τὰς ἀειμνήστους ἐκεῖνας φωνάς· Θεὸν σέβου· πρόνοιαν τίμα· νόμους πείθου· γινώθι σαυτὸν· γορεῖς αἰδοῦ· υἱὸς παιδεύει· γίλους εὐνόει· ἔχθρας διάλυε· κακίαν μίσει· ἀρετὴν ἄσκει· προγόνους στεφάνου· θνήσκε ὑπὲρ πατρίδος· καιρὸν γινώθι· ἀλλὰ τί κάμνω; πῶς μὲ τὴν μικρὰν κατύλην τῆς γλώσσης μου θέλω νὰ μετρήσω τὴν θάλασσαν τῶν Ἑλληνικῶν γνωμῶν, ἐξ ἧς πηγάζουσι πάντες μὲν ποταμοί, πᾶσαι δὲ βρύσεις τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας; Μοῦσαι, τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ἑφοροὶ καὶ προστάτιδες, σεῖς μὲ τὰς ἱλαρὰς καὶ θεσπεσίους φωνάς σας ἐντυπώσατε εἰς τῶν ἀκροατῶν μου τὰς φρένας τῶν φιλοσοφικῶν ἀσπασθεγμάτων τὸ ὄφελος, τὸ ὁποῖον τρυγῶσιν ὅσοι μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκουσιν αὐτά. Ἀπολλὸν ἀργυρότοξε, μουσηγέτα! θέρμανον τῶν ὁμογενῶν μου τὰ στήθη μὲ τῆς σοφίας σου τὰς ἀκτῖνας, ἵνα συγγρωτίζωνται καθ' ἡμέραν μὲ τῶν ἀθανάτων προπατόρων τὰ λείψανα· ἐξ ὧν ἀποφέρεται τῆς ἀρετῆς ὁ εὐδῶδης ἀτμός· ὦ! ποία εὐτυχία, ἐγκύπτων τις εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ξενοφώντων, τῶν Πλατῶνων, τῶν Πλουτάρχων, τῶν Ἡροδότων, νὰ ἐμφύηται εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἐννοίας, καὶ νὰ νοῇ μετὰ τόσων πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν νὰ βλέπῃ αὐτοὺς πράττοντας, νὰ ἀκούῃ κρίνοντας, νὰ περιεργάζεται χαίροντας, λυπουμενούς, κατορθοῦντας, δυστυχοῦντας, καταπίπτοντας, φιλοσοφοῦντας! ὦ ποία εὐτυχία, νὰ διδάσκηται τὴν φιλάνθρωπίαν ἐκ τῶν ῥήσεων τῶν νομοθετῶν καὶ οὕτω μάλιστα διεκρίνοντο οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Βαρβάρων (α)· νὰ θησαυρίξῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ κρίσιν ἐκ τῶν ἐμβριθεστέρων ἱστορικῶν τὴν σωφροσύνην ἀπὸ τὰ ἐξιστορούμενα παραδείγματα (β), γινόμενος αὐτὸς φρονιμώτερος ἀπὸ τῶν ἄλλων τὰ πάθη· καὶ αἰσθανόμενος μὲν ἀπὸ τὰ παρελθόντα, κρίνων δὲ περὶ τῶν μελλόντων τὰ πρόσφορα (γ). Οἱ ἄνθρωποι, φίλοι μου ὁμογενεῖς, πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ἦσαν καὶ εἶναι καὶ θέλουσιν εἶσθαι οἱ αὐτοί· γνωρίζονται

(α) «Ἄπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀπέμεινον, ὥς μῆτε φωνὴν Ἑλλάδα φθέγγεσθαι... μῆτε χρῆσθαι νόμοις Ἑλλήνων ἐπιεικέσιν, ὧ μάλιστα διαλλάσσει φύσις Ἑλλὰς βαρβάρου». Διον. Ἀλίκ. Ῥωμ. ἀρχ. βιβ. Α.

(β) Ἱστορία φιλοσοφία ἐστὶν ἐκ παραδειγμάτων. Διον. Ἀλίκ. Τέχ.

(γ) «Ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, τοιούτων ὄντων καὶ παραπλησίων εἶσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἔξει» (ἡ ἱστορία). Θουκ. Α. κβ.

ὅμως εὐκολώτερον εἰς τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα· διότι ἐκεῖνοι ἐξωγράφησαν τὰ ἥθη καὶ τοὺς χαρακτῆρας, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων ἐντελέστατα, καὶ ζωηρότατα. Ὁ τότε βίος ἦτο ἀπλούστερος, ἐλευθερώτερος, ἠθικώτερος· παντοῦ ὅπου ἔστρεφον τοὺς ὀφθαλμούς τω· οἱ δαιμόνιοι ἄνδρες ἐκεῖνοι, ἐβλεπον πράγματα μεγάλα, ἐλεύθερα, λαμπρὰ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ αἵωνος αὐτῶν. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ὑψώνετο καὶ ὁ νοῦς αὐτῶν, καὶ τοῦτο ἐνεχάραξεν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτῶν μέγα τι καὶ ὑψηλὸν καὶ ἐξαισίον, τὸ ὑποῖον διεγείρει πρὸς τὰ καλὰ τῶν προσεκτικῶν ἀναγνώστων τὰς καρδίας.

§. ιγ'. Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον κινδυνεύει νὰ μὲ διαφύγῃ τὸ κυριώτερον καὶ ἀναγκαιότερον· Ὁμηρε, τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ὠκεανέ, καὶ γενεσιουργέ καὶ διδάσκαλε τῆς ἀρετῆς ὑψηλότετε, ἴλεως ἂς ᾔῃαι εἰς ἐμὲ ἡ ἱερά σου σκιά, διότι πολλῶν ἄλλων ὕστερον σὲ ὠνόμασα, τὸ πρῶτιστον καύχημα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους· σὺ πάτερ τρισέβαστε, σὺ καὶ ὁ λοιπὸς τῶν μαθητῶν σου καὶ ὁπαδῶν, τῶν ἄλλων Ποιητῶν ὁ χορός, κρύψαντες σοφῶς τὴν ἀληθίαν τῶν συμβουλῶν ὑποκάτω τῆς γλυκύτητος τῶν μύθων καὶ μέτρων καὶ ᾠδῶν, ὡς ἐμπειροὶ τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν ἱατροί, κινᾶτε τὸ νέκταρ τῆς ἀρετῆς εἰς τοὺς, ὅσοι μελετῶσιν ὑμᾶς (α), καὶ δημιουργεῖτε αὐτοὺς ἀνεπαισθήτως καλοὺς καὶ χρηστοὺς πολίτας (β)· τὰ ἡμέτερα ποιήματα ἐπίσης μὲ τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους ὠφελοῦντα τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὑπερτεροῦσιν ὅμως παρὰ πολὺ, καθότι ἔχουσιν ἀναμειγμένον τὸ καλὸν μετὰ τοῦ ἡδέους· διότι ὅσα οἱ νόμοι προστάσσουν αὐστηρῶς, καὶ κατ' ἀνάγκην ἐγγράφουσιν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς ὑπηρέτην μεταχειριζόμενοι τὸν φόβον, ταῦτα ὁμαλῶς καὶ ὑγρῶς ἐντυπώνει ἡ θεσπεσία πειθὼ τῶν ὑμετέρων λόγων, χαίροντας ὁδηγοῦντα τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ἰδοὺ ἡ αἰτία, φίλοι ὁμογενεῖς, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ σοφοὶ προπάτορες ἡμῶν, ἐξω τῶν εἰς τὸ θέατρον καθ' ἡμέραν διδασκομένων λαμπρῶν ποιημάτων

(α) «Καθάπερ δὲ οἱ ἱατροὶ τοῖς κακασίτοις τῶν καμνόντων τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων ἀναδεύσαντες προσηνεῖ τροφῇ, ἀπέκρυσαν τὴν τοῦ ὠφελοῦντος ἀληθίαν· οὕτω καὶ ἡ παλαιὰ φιλοσοφία καταθεμένη τὴν αὐτῆς γνώμην εἰς μύθους, καὶ μέτρα, καὶ σχῆμα ᾠδῆς, ἔλαβε τῇ περιβολῇ τῆς ψυχαγωγίας κερράσασα τὴν ἀληθίαν τῶν διδάγμάτων». Μάξ. Τύρ. Λόγ. Ι. §. 5.

(β) Τίνος οὐνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητὴν;

Δεξιότητος καὶ νοθεσίας, ὅτι βελτίους τε ποιῶμεν

Τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς πόλεσιν. Ἀριστοφ. Βατρ. στίχ. 999.

των, ἀνεγίνωσκον κατὰ πᾶσαν πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων δημοσίᾳ τὸν Ὅμηρον (α), ὡσαύτως καὶ τὸν Τυρταῖον (β) εἰς τοὺς προσήκοντας καιροὺς, καὶ τοὺς ἄλλους Ποιητὰς ὁμοίως, ἵνα ῥυθμιζῶσι τὰ ἦθη τῶν γένων, καὶ παρορμῶσιν αὐτοὺς εἰς ἀρετὴν, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ποιητῶν εἰς αὐτὴν ἦν ἐγράψαν ἀπαράμιλλον γλῶσσαν. Εἰς μάττην ἐλπίζουσιν, ὅσοι δὲν καταλαμβάνουσιν αὐτοὺς Ἑλληνιστί, νὰ κατανοήσωσι τὸ κάλλος αὐτῶν ἀκριβῶς εἰς ξένην τινὰ γλῶσσαν μεταφρασμένον, τοῦτο ἐννοεῖται καὶ δι' ὅλους τοὺς δοκίμους Ἕλληνας συγγραφεῖς· διότι λόγος τις ὅταν μεταφράζεται εἰς ἄλλας φωνάς, παρὰ τὴν γλῶσσαν εἰς ἣν ἐγράφη, σπανίως διασώζει τὸ ἀκριβές· καὶ ἀκρίβητον τῆς γνησίας ἐννοίας διὰ τὰς πυκνὰς τῶν μεταφραστῶν παρατροπὰς καὶ ἐξαλλοιώσεις, ὅπως τὸ ὕδωρ, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μόνον εἰς τὴν πηγὴν διασώζει τὴν ἀληθινὴν γεῦσιν καὶ ποιότητα, ἀφ' οὗ δὲ διαρρέουσι ποσὸν τι διάστημα διὰ τινων αὐλακίων καὶ ὑδραγωγῶν, μεταλαμβάνει ἀπὸ τῆς ἐκείνων ποιότητος. Ἐπειτα καὶ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν φράσεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ τῶν λέξεων αὐτῆς ἡ ἀπαράμιλλος πολυλίκις δύναμις, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφρασθῇ δι' ὅποιασδήποτε ἄλλης διαλέκτου· διὰ τοὺς ποιητὰς λοιπὸν μόνους, ἐὰν καὶ ἄλλων σοφῶν συγγραμμάτων ἠθέλαμεν ἀπορεῖ, διὰ μόνους, λέγω, τοὺς Ποιητὰς ἔπρεπεν εἰς ἀνάγκης νὰ μανθάνωμεν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ νὰ διδασκώμεθα δι' αὐτῆς μεθ' ἡδονῆς τὰ καθήκοντα· ἐν ᾧ δὲ ὅχι μόνον δαιμονιώτατοι ποιηταί, ἀλλὰ καὶ συγγραφεῖς ἄριστοι παρίστανται ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἔτοιμοι πάντοτε νὰ χειραγωγῶσιν ἡμᾶς εἰς τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀρετῆς τοὺς λειμῶνας, τίς πλέον ἀπολογία μένει εἰς τοὺς ἀμελοῦντας τὴν μάθησιν τῆς προπατορικῆς γλώσσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν πλανωμένους μακρὰν καὶ νοσούντας ἀτελῶς, καὶ λαλοῦντας βαρβαροφώνως; ὡς νὰ κατὰγωνται ὅχι ἀπὸ Ὁμήρου καὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ ἀπὸ Κράα καὶ Γότθου καὶ Σκύθα, ἄμειροι μὲν καὶ ἐστερημένοι πάντων τῶν καλῶν οἱ πλείότεροι, τινὲς δὲ χαίροντες ἀπειροκάλως καὶ μικροφύχως, Ἕλληνες ἄνδρες, εἰς ὅσα καλὰ καυχῶνται τὰ σημερινὰ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη, (ἅτινα καὶ αὐτὰ ἐκτεῖνα ὁμολογοῦσιν, ὅτι παρέλαβον αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Ἑλλήνα) καὶ ταῦτα βαρβαροφώνως, ἂν ποτε τύχη, εἰς τὴν σημερινὴν ἡμῶν

(α) Λυκούργ. Λόγ. κατὰ Λεωκρ. §. κς. — (β) Αὐτ. αὐτόθι. §. κη.

γλῶσσαν μεθερμηπνεύοντες, καὶ πωλοῦντες ὡς νεοφανεῖς ἄώρους ὑπώ-
ρας, ὅσους καρποὺς ἐθησαύρισε δι' αὐτοὺς πρὸ πολλῶν αἰώνων τῶν
προγόνων ἡμῶν ἢ σοφία. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ καθομιλουμένη ἡμῶν
γλῶσσα εἶναι διεφθαρμένη, ἀλλ' ὡσαύτως εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ διορθω-
σις αὐτῆς πηγάζει ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς τὴν Ἑλληνικῇν τίς ποτε φρό-
νιμος δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἡ διορθόνοσα καὶ πλουτίζουσα τὸν
νοῦν γλῶσσα, ἐκείνη μόνῃ δύναται νὰ διορθώσῃ καὶ πλουτίσῃ καὶ
πτωχῇν τινα διάλεκτον, ὅταν ᾖναι μάλιστα συγγενῆς αὐτῇ;

§. ιδ'. Ἀκάμας χρόνος.

Περὶ γ' ἀενάῳ βέεματι φοιτᾷ,

Τίτιων αὐτὸς ἐαυτόν.

Οὕτω φυσιολογεῖ ἡ τραγωδία (α) περὶ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου
ἀληθέστατα καὶ σοφώτατα· διότι ὁ ἀνάληγτος οὗτος καὶ ἄγριος τύ-
ραννος, ἐπίσης καὶ πρὸς τὰ καλὰ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα ἀναισθητῶν, μό-
νον ἑαυτὸν γεννᾷ καὶ ἀνανεώνει, τὰ δὲ ἄλλα πάντα, συντροφευμένος
ἀπὸ μυρία στρατεύματα περιστάσεων, διαφθείρει καὶ μεταβάλλει καὶ
μυρίως μεταμορφώνει. Τὴν θριώδη ταύτην, ὦ ἄνδρες, ὁρμὴν τοῦ χρόνου
δὲν ἡδυνήθησαν οὔτε αἱ γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων νὰ διαφύγωσιν. Ἐπε-
σεν ἡ παλαιὰ τῶν Ἀσσυρίων γλῶσσα, καὶ μόλις ἤδη καὶ αὐτὰ τὰ
ἐρείπιά της διακρίνονται ἀπὸ τοὺς σοφοὺς· ἔχασεν ἡ Ἑβραϊκὴ τὴν
εὐφραδειαν ἐκείνην, μεθ' ἧς ἐστιχοῦργον οἱ Δαυΐδαι, καὶ ἐνουθέ-
τουν θαυμασιῶς οἱ Σολομῶντες· καὶ θρηνεῖ μὲν ἐκείνην ἡ Βαβυλών,
κλαίουσι δὲ ταύτην τὰ Ἱεροσάλυμα· καὶ ἡ Ῥώμη δὲ καὶ τὸ Λάτιον
ὅλον στελεάζει διὰ τὴν ζημίαν τῆς εὐγλωττίας τῶν Βιργιλίων καὶ Κι-
κερόνων, καὶ ἄλλα ἔθνη ὡσαύτως, ἅτινα ἢ παντάπασιν ἐστερήθησαν
τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν, ἢ μετεμόρφωσαν ταύτην καὶ παρήλλα-
ξαν, πολλὰς μὲν λέξεις ἀπαρχαίσαντες, πολλὰς δὲ καὶ διαφθείραντες
καὶ νεωτερίσαντες· καὶ συμβαίνει ἄρα καὶ ἐνταῦθα νὰ ἀληθεύῃ τὸ τοῦ
Ἵομήρου,

οἷη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ γλωσσῶν·

. ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει (6).

§. ιε. Τῆς δυστυχίας ταύτης παράδειγμα, ὡς μὴ ὠφελεν, ἔγεινε
καὶ τὸ γένος τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τοῦτο κατατρεχθὲν ἀπὸ τὸν ἀγῆραστον
χρόνον καὶ πολλῶν περιστάσεων παλιρροίας, καὶ ἐθνῶν ἐφόδους καὶ
γεινιᾶσεις, ἔχασε τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἀττικῆς φιογῆς καλλονήν, καὶ ἤναγ-

κάσθη νὰ παραδεχθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν πολλῶν ἄλλοεθνῶν λέξεων ἐπι-
βλήματα καὶ μολύσματα, καὶ νὰ ὑπομείνῃ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ φρά-
σεων καὶ ὀνομάτων τὴν ζημίαν καὶ ἀπονέκρυσιν, ἀλλ' ἐν ὅλῃ ταύτῃ
τῇ δυστυχείᾳ ἐφύλαξε τῆς γλώσσης τὰ κυριώτερα μέλη. Καὶ ἦτο μὲν
ἀξιοδάκρυτος ἡ μέχρι τινὸς ἀναισθησία πρὸς τὴν μεγίστην ταύτην
πληγὴν, ἀφ' οὗ δὲ ἤδη, τῷ Θεῷ χάρις, ἐξύπνησεν ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ
ληθαργίου τῆς ἀμαθίας, πρώτη καὶ μεγίστη φροντίς τῶν σοφωτέρων
τέκνων αὐτῆς καὶ εἶναι καὶ πρέπει νὰ ᾔῃαι τῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους
ἡ κάθαρσις καὶ τελείωσις, διότι τοῦτο καὶ μόνον εἶναι σημεῖον ἔθνους
εἰς τὴν σοφίαν προκόπτοντος. Αὕτη δὲ πῶς ἄλλως, ὧ ἄνδρες, δύνα-
ται νὰ γείνῃ ποτέ, εἰμὴ διὰ τῆς ἀκριβοῦς μαθήσεως καὶ μελέτης τῆς
προποαιρητικῆς ἡμῶν γλώσσης; ἐκείνην παραβάλλοντες καὶ συγκρίνον-
τες πρὸς τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, γνωρίζομεν ἐπαισθητῶς τὰς
ἐλλείψεις ταύτης καὶ πληγὰς καὶ εἰς τὸ χεῖρον μεταβολάς, καὶ ὅσον
τὸ δυνατόν σπουδάζομεν νὰ θεραπεύσωμεν αὐτάς. Τοῦ δὲ μεγάλου
τούτου ἔργου ἀρχηγὸν καὶ ὁδηγὸν ἔχομεν τὸν πάσης τιμῆς ἄξιον
Ἀδαμάντιον Κοραῖν' εἰς αὐτὸν πρῶτον χρεωστῇ τὰς χάριτας ὅλον
τὸ Ἑλληνικὸν διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ τὴν τελείωσιν· διότι πρῶτος
αὐτὸς ἠδυνήθη μὲ τῆς σοφῆς αὐτοῦ κρίσεως τὸν διορατικώτατον ὀφθαλ-
μὸν νὰ ἴδῃ τὸν μόνον τρόπον τῆς θεραπείας, καὶ μὲ τὴν ἰλαρὰν τῶν
λόγων του πειθᾷ νὰ ὑποτυπώσῃ αὐτὴν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους πεπαι-
δευμένους τοῦ ἔθνους. Εὐχῆς ἔργον ἦτο ν' ἀναλάβῃ πάλιν τὸ ἀρχαῖον
αὐτῆς κάλλος ἡ Ἑλληνικὴ· τίς εἶναι τόσον ἀναισθητος καὶ σιδηροῦς
τὴν ψυχὴν, ὥστε νὰ μὴ ἐπιθυμῇ νὰ ἀκούσῃ τοῦ Δημοσθένους καὶ
Πλάτωνος τὴν μούσαν ἀναβίωσασαν καὶ λαλοῦσαν εἰς τὰς ἀγοράς,
εἰς τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεις, εἰς τὰς ἰδίας συνδιατριβάς,
καθὼς καὶ εἰς τὰ σχολεῖα; ἀλλὰ φεῦ! τὸ πρᾶγμα σχεδὸν ἐξελέγχε-
ται ἀδύνατον, κατὰ τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, καὶ ἡ περὶ τοῦτο σπουδὴ
εἶναι ἀπλὴ ματαιοπονία· ὁ τρόπος τοῦ ζῆν, ὅλη ἡ διαίτα καὶ διαγω-
γὴ τοῦ ἔθνους, ὁ αἰὼν αὐτὸς ἐναντιόνοῦνται πρὸς τοῦτο μετὰ μεγάλης
ὑμῆς, καθὼς πᾶς φρόνιμος νοὺς καταλαμβάνει, καὶ δὲν μένει ἄλλη
παραμυθία, εἰμὴ μόνῃ τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης ἡ διόρθωσις· διότι
αὕτη εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους, κτῆμα ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπα-
στον αὐτοῦ, ἥτις νὰ βελτιωθῇ μὲν εἶναι δυνατόν, ὅχι ὅμως καὶ παν-
τάπας νὰ μεταβληθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἐν ᾧ εἶναι τόση ἡ μεταξὺ
ταύτης καὶ ἐκείνης διάστασις. Τρόπους δὲ καὶ μεθόδους τῆς διορθώ-

σεως σοφωτέρους ἄλλους οὐτ' ἔχω, οὔτε δύναμαι νὰ συμβουλευέσω, παρ' ὅσους ἔδειξεν ὁ σοφὸς καὶ σεβάσμιος γέρον εἰς διάφορα μέρη τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ (α).

§. ις'. Ὅτι δὲ ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα ἡμῶν εἶναι γνησία διὰ λεκτος τῆς Ἑλληνικῆς, θυγάτηρ εὐμορφος εὐμορροτάτης μητρός, τοῦτο γίνεται φανερόν καὶ εἰς τοὺς ὀλίγον προσέξαντας τὸν νοῦν εἰς αὐτήν. Ἄδικον καὶ παράλογον ἔργον κάμνουσιν, ὅσοι καταπρονοῦντες αὐτὴν ὡς βάρβαρον καὶ μιξοσόλοιον, κρατοῦσι δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τῆς παλαιᾶς τὰς λέξεις, καὶ ἡ μακαρονίζουσιν ἀθλίως, ἡ ἐλληνίζουσιν ἀηδῶς, γινόμενοι καὶ οὕτως καὶ ἐκείνως ἀκατάληπτοι εἰς τὸ ἔθνος καὶ πρόσκαιρον ἐμπόδιον εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς γλώσσης. Ὁ ζῆλος αὐτῶν ἴσως εἶναι θερμότερος παρ' ὅσον ἡ κρίσις νοὸς φρονίμου νομοθετεῖ. Διὰ τί τάχα νομίζουσι βάρβαρον τὴν γλῶσσαν; διὰ τοὺς ἀρχαίσιμους πολλῶν τῆς παλαιᾶς λέξεων, καὶ ἄλλων μεταβολὰς καὶ νεωτερισμούς; ἀλλὰ διὰ τοῦτο καιρὸς εἶναι νὰ ὀνομάσωσι βάρβαρον καὶ αὐτὴν τὴν καλλίστην καὶ τρυφῶσαν Ἀττικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψε Πλάτων, καὶ Δημοσθένης· διότι καὶ αὕτη ἔπαθε πολλὰς μεταβολὰς, συγκρινομένη ὡς πρὸς τὴν πρώτην Ἰωνικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψεν Ὅμηρος. Ἄλλη τοῦ Ὀμήρου ἡ γλῶσσα, ἄλλη ἡ μέση Ἰωνικὴ ἐπὶ Σόλωνος, καὶ ἄλλη ἡ Ἀττικὴ. Ἡ αὕτη μεταβολὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς σημερινῆς τῆς ἡμετέρας· ἡ διαφορά εἶναι, ὅτι εἰς ἐκείνας ἐγένετο ἡ μεταβολὴ ἀπὸ καλοῦ εἰς καλὸν διὰ τὴν σοφίαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους, τῆς δ' ἡμετέρας ἡ μεταβολὴ ἔγεινεν ἀπὸ καλοῦ εἰς τὸ χεῖρον διὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ δυστυχίαν καὶ πτώσιν τοῦ αὐτοῦ ἔθνους. Ποία δυσκολία εἶναι νὰ ἐλπίσωμεν καὶ αὐτῆς τὴν εἰς τὸ καλὸν πρόοδον συγχρόνως μὲ τὴν εἰς τὴν παιδείαν πρόοδον τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν; ἡ ποία ἀπὸ τὰς σημερινὰς σοφὰς τῆς Εὐρώπης γλώσσας δὲν βελτιώνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν ὅσῳ τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἔθνος προκόπτει εἰς τὴν σοφίαν;

§. ιζ'. Ἐὰν πάλιν νομίζουσιν αὐτὴν βάρβαρον διὰ τοὺς φορυτοὺς τῶν ξένων λέξεων, καὶ τὰς ποικίλας τῶν ἰδικῶν της διαφθοράς, καὶ διὰ φράσεων πενιαν, ἀλλ' ἔδῳ εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς ὄφελος. Αὕτη δύναται νὰ πλουτίσῃ αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ κατὰ τὸ

(α) Βλ. Ἡλιοδόρ. προλεγ. καὶ Πρόδρ. Ἑλλήν. Βιβλ. καὶ Ἰσοκρ. Τόμ. Α. καὶ πολλοῦ τῶν σοφῶν αὐτοῦ σημειώσεων.

εἶδος, καὶ διὰ φράσεων λέγω καὶ διὰ λέξεων πολλῶν. Ἡ παράθεσις τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης πρὸς τὴν παλαιάν καὶ ἡ ἀκριβὴς καὶ μετ' ἐπιστάσεως ἔρευνα τῶν ὀνομάτων δύναται καὶ τὰς δεσφαιρμένους λέξεις νὰ διορθώσῃ καὶ τὰς ξένους νὰ ἐξορίσῃ, καὶ ἀντ' αὐτῶν τὰς γνησίας νὰ ἀντιτάξῃ· ἐὰν δὲ καὶ τινα ὀνόματα προσεκκολληθῇσαν ἀνεξαλείπτως, ἢ διότι εὗρέθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὰ σημαίνοντα πράγματα, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας τινάς, δύνανται καὶ ταῦτα οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ ἔθνους νὰ ὁμαλύνωσι καὶ καλλύνωσιν, ὥστε νὰ γείνωσιν ἄξια νὰ υἱοθετηθῶσιν ὑπὸ τῆς γλώσσης· οὕτως ἔπραττον καὶ οἱ σοφοὶ προπατορες ἡμῶν. Εἰς τὴν κατ' αὐτῶν ἐκστρατείαν τῶν Περσῶν ἔμειναν πολλαὶ Περσικαὶ λέξεις, καθὼς εἶναι αἱ γὰρα, παρασάγγης, ἀκινάκης, Σατράπης, Ἀγγαρῆδοι, καὶ ἄλλαι (α)· τόσον ὅμως εὐήχους καὶ καλοφώνους ἔκαμεν αὐτάς τῶν προγόνων ἡ εὐαισθησία, ὥστε δὲν σώζουσι παντελῶς ἔχοντες τῆς Περσικῆς τραχύτητος.

§. ιη. Ἐπειτα ἡ συχνὴ ἀνάγνωσις τῶν προπατορικῶν συγγραμμάτων ἀναλόγως πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν, ἃς θέλει ἐμφυτεύει εἰς τῶν ἐπιμελῶν ἀναγνωστῶν τὰς ψυχάς, θέλει ὑψώνει καὶ τὸ ὕψος τῆς γλώσσης, καὶ τῶν φράσεων τὰς ἰδέας· εἰς μάτην κοπιᾷ νὰ ὑψωθῇ ὁ κάλαμος ἀνδρὸς ταπεινὴν καὶ ἀνελευθερὸν ἔχοντος ψυχὴν· διότι δὲν ἔχει νὰ ζωγραφίσῃ ἄλλο, παρὰ τὰς χαμερπεῖς ἐννοίας αὐτοῦ τοῦ γράφοντος, καὶ νὰ δείξῃ καὶ εἰς τὸν χάρτην ὅσα ἡ ἀνελευθερία ἐνεχάραξεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ· διὰ τοῦτο μάλιστα πρέπει νὰ ἐξασκῶνται οἱ νέοι εἰς τῶν προπατόρων ἡμῶν τὰ ἀθάνατα συγγράμματα· ἐκεῖ πρῶτον θέλουσι πλουτήσῃ ἐννοίας ὑψηλάς, καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν θέλει γεννήσῃ τὸ ὕψος τοῦ προφορικοῦ λόγου· ἐκεῖ θέλει συνειθίσει ἡ ψυχὴ αὐτῶν νὰ αἰσθάνηται τὰ τίμια καὶ καλὰ, καὶ ἀκολουθῶς θέλει παριστάνει αὐτὰ ἀφελῶς, καὶ φυσικῶς, καὶ τερπνῶς· καὶ ἀπὸ τοῦ χαρκατῆρος τοῦ λόγου αὐτῶν θέλει γνωρίζεσθαι ἡ σπουδαία ἀντροπὴ (β)· διότι τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα ἀντιστρέφει· τὸ κάλλος καὶ ὕψος τῆς ὁμιλουμένης ἡμῶν γλώσσης γεννᾶται ἀπὸ τοῦ κάλλους καὶ ὕψους τῶν ἐννοιῶν, καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τοῦ κάλλους καὶ ὕψους τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς· ὥστε ὅσον ἐπιδώσωμεν εἰς ἐκείνην, τόσον θέλομεν τελειοποιήσῃ τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν καὶ

(α) Burtoni Persicae linguae historia.

(β) Ἰσοκρ. Λόγ. πανηγ. § ιγ'.

ῥητορικῶν καὶ ποιητικῶν συγγραμμάτων, ἅτινα προήλθον ἐκ κεφαλῶν αἰσθητικωτάτων τῶν καλῶν, καὶ εἶναι τὰ μόνα ἀρχέτυπα τῆς κρίσεως τῶν καλῶν, ἐκ τῆς τούτων λέγω μελέτης θέλεις μεταφέρει εἰς τοῦ ἔθνους σου τὴν γλῶσσαν, ὃ φιλόπονε Ἑλληνικὴ νεολαία, τοὺς τρεῖς γενικωτάτους χαρακτῆρας τοῦ λόγου (α), καὶ τὸν εὐσταθεῖ καὶ βαρὺν καὶ φιλόφρονον καὶ σεμνόν, καὶ τὸν λιγυρόν καὶ γλαφυρόν καὶ κομψόν, καὶ τὸν μικτόν ἐκ τῶν δύο τούτων ἰδεῶν τοῦ λόγου· ἡ μελέτη μόνη τῶν προπατορικῶν πονημάτων θέλει σοι ἀνοίξει τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ εἰς τὴν ῥητορικὴν, καὶ εἰς τὴν ποιητικὴν, καὶ θέλεις ποτὲ δοξάσαι καὶ σὺ τὴν πατρίδα μὲ Θουκυδίδα, μὲ Δημοσθένεις, καὶ μὲ Ὅμηρόν τινα· ἡ μάθησις τῆς προπατορικῆς γλώσσης θέλει σε δυναμώσει νὰ μεταδώσῃς καὶ εἰς τὸ πλῆθος τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ διὰ τῶν καλῶν συγγραμμάτων σου. Τὸ πλῆθος, ὃ φίλοι, τῶν ὁμογλώσσων, ὅπερ κατ' ἡμέραν περικυκλῶναι ἡμᾶς, οὔτε τῆς Ἀφρικῆς εἶναι σιδηροκάρδια τέκνα, οὔτε τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς· εἶναι ἀπόγονοι τῶν εὐφυεστάτων Ἰώνων, τῶν λαμπρῶν Ἀθηναίων, ὧν ἡ εὐαίσθησις ἦτο τόσον πολλή, ὅτε ἠμαρτάνοντο αὐτῶν ἡ παιδεία, ὥστε διώρθοντο καὶ τῶν ῥητόρων αὐτῶν τὰ παραπτώματα, καθὼς διώρθωσεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Ἀντιγόνην Δημήτριον βαρβαρίζοντα (β). Τὸ παράξενον εἶναι, ὅτι ὅχι μόνον οἱ τρυφῶντες Ἀττικοὶ εἶχον ταύτην τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ Ταραντίνοι, καθὼς ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Ἀλικαρνασσεᾶ Διονύσιον (γ)· καὶ αὐτοὶ παρατηροῦντες δημηγοροῦντα τὸν Ῥωμαίων πρεσβευτὴν Ποστούμιον ἐγγέλων, ὅτε ἐλεγέ τι ἀλλότριον ἀκριβεστάτου χαρακτῆρος τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου. Τίς διστάζει λοιπὸν ὅτι καὶ εἰς τούτων τοὺς ἀπογόνους δύναται νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τῆς παιδείας ὅ,τι τοὺς ἐστέρησεν ἡ ἀπαιδευσίς;

§. 10'. Ἀλλ' εἶναι τινες ψοφοδεεῖς ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν, οἵτινες φοβούμενοι μήπως, ἂν οὐ τελειωθῇ ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα, ἀμελήσωμεν παντάπασιν τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα, βλέπουσιν ὡς ἐχθροὺς τοὺς συμβουλευόντας περὶ διορθώσεως αὐτῆς· ὁ φόβος ὅμως οὗτος ἐξελέγχεται παντελῶς ἄλογος, ὡς προερχόμενος ἀπὸ ἀκριβῆς πρᾶγματων· διότι καθὼς οἱ ἀριστοὶ τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων, ἂν καὶ τοῦ λόγου αὐτῶν ὁ χαρακτῆρ ἦτο πολλὰ διάφορος παρὰ τὸν Ὅμηρι-

(α) Τρεῖς γὰρ δὴ συνθέσεις σπουδαίας χαρακτῆρες, οὗτοι οἱ γενικώτατοι. Διον. Ἀλικ. περὶ Δημοσ. δεινός. — (β) Πλουτάρχ. ἀποφθ. βασιλ. καὶ στρατ. — (γ) Ἐκλογ. περὶ πρεσβ.

κόν, δὲν ἔπαυον ὁμῶς ἀναγινώσκοντες τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν. Ταιουτοτρόπως καὶ ἡμεῖς, ἐάν ποτε εὐτυχήσωμεν εἰς τὴν τελείωσιν τῆς γλώσσης, δὲν θέλομεν παύσει ἀπὸ τοῦ ν' ἀναγινώσκωμεν τοὺς ἀκενώτους θησαυροὺς τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων. Τίς ποτε ἀμφιβάλλει, ὅτι ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἰωνικὴν, καὶ εἶχε πολλὰς τοῦ Ὁμήρου παραφράσεις, τῶν ὁποίων μέρος ἀκόμη σώζεται εἰς τὸν Πλάτωνα (α); καὶ ὁμῶς ὁ μέγας ἀνὴρ ἐφύλαττε τὸν μέγαν ποιητὴν εἰς χρυσοῦν κιβώτιον, φέρων αὐτὸν πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς μελέτην (β). Ὁ Σωκράτης, ὁ σοφώτατος Σωκράτης, δὲν ἔπαυε ποτε νὰ μελετᾷ τῶν παλαιότερων τὰ συγγράμματα κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ (γ). ὁ Ἀλκιβιάδης ἐβράβεισε τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνον, ὅστις δὲν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ῥαψωδίαν Ὁμήρου (δ). Ἐάν ποτε εὐτυχῇ ἡ Ἑλλάς, δὲν θέλει στερηθῇ νομίζω, Ἀλκιβιαδῶν, ζηλωτῶν τοῦ Ὁμήρου διδασκάλους μόνον ταιούτους εἶθε μήτε τότε μήτε τώρα νὰ ἔχη, τῶν Ὁμηρικῶν σειρήνων ἀγεύστους, καὶ διὰ τοῦτο μυρίων μαστίγων ἀξίους. Τελευταῖον οἱ ματαιόφρονοι οὗτοι στέλλονται πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς, Γάλλους, Γερμανοὺς, πρὸς ὅλα τὰ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη νὰ παρατηρήσωσιν, ὅτι μὲ ὅλην τὴν τελείωσιν καὶ ἀκρίβειαν τῶν ἰδίων γλωσσῶν, δὲν παύουσιν ὁμῶς νὰ μανθάνωσι τὴν Ἑλληνικὴν, ἵνα στολίζωσιν ἕκαστον τὴν ἰδικήν του, μεταφέροντα καὶ μιμούμενα τῶν προπατορικῶν ἡμῶν συγγραμμάτων τὰς ἀθανάτους καλλονάς· πολὺ περισσότερον θέλουσι μελετᾷ καὶ μανθάνει οἱ Ἕλληνες τὴν γλῶσσαν τῶν πατέρων αὐτῶν, ἐξ ἧς καὶ τώρα καὶ πάντοτε πηγάζει καὶ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ὁμιλουμένης αὐτῶν γλώσσης ὁ στολισμός.

§. κ'. Καὶ λοιπὸν ἐάν ἡ Ἑλληνικὴ γίνεται τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως ἀγιώτατον ὄργανον, ἐάν πληυτίξῃ ἀπὸ ἰδέας, καὶ χειραγωγῇ ἡμᾶς ἀλλήιστα εἰς τὰς ἐπιστήμας, ἐάν γνωρίζῃ ἡμᾶς μὲ τοὺς μεγάλους νόμους τοῦ σοφωτάτου ἔθνους καὶ διεγείρῃ πρὸς μίμησιν αὐτῶν, ἐάν ὀξύνῃ τὸν νοῦν εἰς αἴσθησιν τῶν καλῶν, τῶν καλοκόντων, τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς, ἐάν κινῇ τὴν καρδίαν πρὸς χρηστούθειαν, ἐάν τελειοποιῇ τὴν γλῶσσαν μὲ ποικίλας καὶ παντοδαπὰς καὶ λέξεις καὶ

(α) Πολιτ. Γ. σελ. 275. Βίρ. — (β) Πλουτ. Ἀλεξ. §. κς. — (γ) Ξενοφ. Ἀπομν. Α. ς, 14. — (δ) Πλουτ. Ἀλκιβ. §. ζ.

φράσεις, ποῖος ἀρά γε ἀπὸ τού; Ἑλλήνων ἀπογόνους θέλει φανῇ τόσον λιθοκάρδιος, ὥστε νὰ μὴ μανθάνῃ καὶ μελετᾷ αὐτὴν ἐπιπόνως; τίς ἐξ αὐτῶν ἀγνοεῖ ὅτι χωρὶς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν εἶναι πολλὰ καταισχύνῃ νὰ καυχᾶται ὅτι εἶναι Ἑλλήνων ἀπόγονος (α); ποῖος καὶ ἀπὸ τού; νέους καὶ ἀπὸ τού; πρεσβυτέρους δὲν θέλει φιλοτιμεῖσθαι εἰς τὸ εἶξῃ καὶ νὰ νοῇ καὶ νὰ λαλῇ καὶ νὰ γράφῃ ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς καὶ ἡδέως, τῶρα μάλιστα εἰς τὴν περὶ παιδείας ἀμιλλαν τῶν Ἑλλήνων; Κλῆρε τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας σεβασμιώτατε, εἰς σὲ ἀνήκει ἡ ἀθάνατος δόξα τῆς διαφυλάξεως τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης· ἰδιόκοί σου ἦσαν οἱ Γρηγόριοι, οἱ Φώτιοι, οἱ Εὐστάθιοι, οἱ Γεννάδιοι, οἱτινες καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πτώσεως, καὶ εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ γένους αὐτὴν γενναίως καὶ φρονίμως περιέφραζαν, καὶ εἰς ἡμᾶς παρέπεμψαν ὅσον ἡδυνήθησαν μὲ τελευταίαν λάμψιν ἰδιόκοί σου πάλιν Ἡρώες θέλουσι λάμψει ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Διδάσκαλοι, τῆς Ἑλλάδος οἱ πρῶτισται εὐεργέται, ἐνθυμήθητε ποῖον καὶ πόσον εἶναι τοῦ ἐπαγγέλματός σας τὸ ὕψος, καὶ ἐξημενεύετε πρὸ πάντων προθύμως καὶ ἀκιδόηλως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν τὴν πατρικὴν αὐτῆς γλῶσσαν, προτρέποντες αὐτοὺς διὰ τῆς παραδόσεως τῶν δοκίμων συγγραφέων εἰς ἀρετὴν· διότι ἐκ ταύτης κρέμαται καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς φιλοσοφίας ἡ πρόοδος καὶ εὐτυχία (β). Πατέρες καὶ λοιποὶ συγγενεῖς, ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τὴν ἐλευθέραν τῶν ὑμετέρων συγγενῶν ἀνατροφὴν, στολίζετε αὐτοὺς μὲ τὴν μάθησιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης· μὴτε θειοτέραν μὴτε πολυτιμοτέραν ἄλλην παρὰ ταύτην παιδείαν καὶ κτῆσιν θησαυροῦ δύνασθε εἰς αὐτοὺς νὰ χρηρίσητε (γ). Ἐμποροὶ φιλογενέστατοι, πλησίον τῶν λοιπῶν πρὸς τὸ γένος σας εὐεργασιῶν χρεωστεῖτε καὶ ταύτην· τιμᾶτε τοὺς εἰδήμονας τῆς γλώσσης γραμματεῖς, καὶ μὲ τοιούτους πάντοτε στολίζετε τὰ γραφεῖα ὑμῶν, ἐμψυχώνοντες αὐτοὺς πάντοτε εἰς κάθαρσιν καὶ τελείωσιν τῆς γλώσσης· δὲν θέλει περάσει πολὺς καιρὸς καὶ θέλετε κατανοήσε

(α) Εἰσὶ γὰρ αἱ εὐλογίαι ἔπαινοι μὲν τῶν ἀξίους σοφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων, κατηγορίαι δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὐτῶν ῥαθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυνόντων. Ἰσοκ. Ἀρεοπ. § λγ'. — (β) Τοιαῦτα λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἐν ταῖς τῆς Ἑλλάδος εὐπραγίαις συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολὺ βελτίω γίνεσθαι. Ἰσοκ. Συμμ. §. μή. — (γ) Οὐ γὰρ ἐστὶ περὶ οὗτου θειοτέρου ἢ ἀνθρώπου βουλευσάιτο, ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ οἰκείων. Πλάτ. Θεαγ. σελ. 6.

εὐκόλως τὴν διαφορὰν τῶν ἀπὸ τοιαύτας γραμματέων χειρᾶς γεγραμμένων ἐπιστολῶν καὶ καταστίχων καὶ τῶν πρὸ δέκα ἐτῶν συντεθειμένων. Νέοι, τῆς Ἑλλάδος ἡ μόνη ἐλπίς, ἀναδείχθητε ἄξιοι τῆς τιμῆς ἣν ἡ πατρίς εἰς ὑμᾶς προσφέρει, ζητοῦσα τὴν ἐκ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς ὑμῶν βοήθειαν πρὸς ἀνάστασιν. Ἡ παιδεία καὶ ἀρετή, φίλοι, ἀνήκει εἰς ὑμᾶς ὅχι μόνον κατὰ κληρονομικὸν τῶν προγόνων δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ ὡς προϊόν τῆς πατρίδος κάλλιστον συνάμα καὶ κυριώτατον. Τίς ἄλλη χώρα τῆς οἰκουμένης ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψε εἰς πᾶσαν ἀρετὴν διαπρέψαντας ἄνδρας, ὡς ἡ Ἑλλάς (α); Ὅλοι κοινῶς, φίλοι ὁμογενεῖς οἱ παρόντες, νομίζετε, ὅτι ἐκτεύουσιν μετὰ δακρύων ὑμᾶς, ἡ Ἑλλάς, τὸ γένος, ἡ χώρα ἐκάστου, τὰ σχολεῖα, τῶν Λυκείων καὶ Περιπάτων τὰ λείψανα· σὰς παρακαλοῦσι θερμῶς τῶν Προπατόρων οἱ τάφοι, τῶν Ἑρώων αἱ στήλαι, τῶν Ῥητόρων, τῶν Ποιητῶν, τῶν Φιλοσόφων αἱ σεβάσμιαι σκιαὶ ἀοράτως παροῦσαι σήμερον ἔμπροσθέν σας· μετὰ τούτων συνάπτουσι τὰς φωνὰς αὐτῶν αἱ βιβλιοθήκαι, οἱ ναοί, τὰ ἱερά· τιμῆσατε τὴν πατρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, φυλάσσετε αὐτὴν ὡς πολῦτιμον θησαυρόν, σπουδάζετε αὐτὴν ἐπιμελῶς καὶ ἀδιακόπως ὡς μόνην ἰατρὸν τῶν δυστυχιῶν τοῦ Γένους. Εἶθε δὲ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐμένεια νὰ εὐοδῇ μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος σχολείων καὶ τὰ Φιλολογικὰ τοῦτο Γυμνάσιον, νὰ περιφράσῃ μὲ εὐτυχίας τοὺς φιλογενεῖς Σμυρναίους, τοὺς προστάτας καὶ ἐπιτρόπους αὐτοῦ, νὰ φωτίξῃ καὶ Διδασκάλους καὶ μαθητάς, καὶ νὰ αἴρῃ ἀπὸ τοῦ μέσου πᾶν ἐμπόδιον τῆς προκοπῆς τῶν Ἑλλήνων (β).

(α) Ἐπίσταμαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις φύσεις ἐγγιγνομένας καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων ἰδίας ἐν ἐκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας· τὴν δ' ἡμετέραν χώραν ἄνδρας καὶ τρέφειν καὶ φέρειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ πράξεις εὐπρεπέστατους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν διυφέναντας. Ἰσοκ. Ἀρεοπ. §. λβ'. — (β) Ὁ λόγος οὗτος ἐκτέθεται τῷ 4844 ἐν τῷ Λογίῳ Ἑραῇ (σελ. 409—437), ἐξ οὗ μετατυποῦμεν αὐτὴν παραβαλόντες πρὸς χειρόγραφον φέρον βελτιώσεις τινὰς περὶ τὰ λεκτικὰ ἰδιοχειρῶς ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου γεγραμμένας. Εὐρομεν δὲ τοῦτο παρὰ τῷ μακαρίτῳ διδασκάλῳ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Πεζάρῳ κειμήλιον καὶ μνημεῖον τῆς ἐν τῷ Φιλολογικῷ τῆς Σμύρνης Γυμνασίῳ μαθητείας αὐτοῦ εὐγνωμόνως καὶ τοῦτο σὺν ἄλλοις διατηροῦντι, ὡς καὶ τοὺς ἐφεξῆς δύο λόγους, ἢ μᾶλλον τὰ πρῶτα σχέδια αὐτῶν, πολλὰς μὲν ἔχοντα τὰς ἀποσβέσεις καὶ μεταβολὰς τινων λέξεων, ἔστιν ἃς δὲ δυσαναγνώστους καὶ ἐξιτήλους τῷ χρόνῳ γενομένας· ὅθεν ἴσως οὐκ ἔδει ἐκδοῦναι αὐτοὺς οὕτως ἔχοντας, ἀλλ' ἡβουλήθημεν παρᾶσχειν καὶ δι' αὐτῶν ἀμυδρὰν τινα τῆς ἐν Σμύρνῃ διδασκαλίας ἰδέαν καὶ τεκμήριον τῷ εὐγνώμονι ἀναγνώστῃ. Σημ. Ἐκδ.

ΛΟΓΟΣ

Παρανενετικός πρὸς τοὺς νέους ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὸ Ε'. ἔτος
τῆς συστάσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἐν Σμύρνῃ,
τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίου α'.

§. α'. Πάλαι μὲν, ὦ ἄνδρες, πενταετηρίδας πανηγύρεις συνάγουσα ἡ
Ἑλλάς καὶ πένταθλον ἀγῶνα προβάλλουσα ἐγύμναζε τῶν νέων τὰ σώ-
ματα, ἵνα γίνωνται πρὸς τοὺς πόνους καρτεριοὶ καὶ ἱκανοὶ πρὸς ὑπερά-
σπισιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν. Συνέτρεχε δὲ πρὸς θεῶν τῶν τοιούτων
πλῆθος ἀνθρώπων πολὺ, καὶ θέατρα μυριάνδρα συνεπληροῦντο, καὶ θυ-
σῖαι λαμπραὶ ἐτελοῦντο, καὶ εἰς τις τῶν νενομισμένων θεῶν εἰς ἐκάστην
πανηγυριν ἐτίματο, καὶ τῶν Ἰδαίων δακτύλων ἡ πεντὰς ἐγεραίρετο.
Ἡμεῖς δὲ σήμερον Πενταετηρίδα πανηγυρίζοντες ἀπὸ τῆς πρώτης ἐνά-
ξεως τοῦ Φιλολογικοῦ ἡμῶν Γυμνασίου δοξάζομεν τὸν ἄχρονον τῶν χρό-
νων δημιουργὸν καὶ ὑπέρφωτον τῶν φῶτων Πατέρα, διότι πανσόφως οἰ-
κονομῶν τὰ ἡμέτερα κηρύσσει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς νέαν ἔτους περίοδον.
ὕμνουμεν δὲ τὴν πάρεδρον τῶν ὑψίστων αὐτοῦ θρόνων Σοφίαν, τὴν ὁποίαν
ἀπέστειλεν εἰς τοὺς θνητοὺς παρὰ μύθιον τῶν θλίψεων τοῦ μετὰ σώμα-
τος βίου καὶ παμπόλλων ἀγαθῶν χορηγόν, τὴν Σοφίαν ἣν ἐγέννησε πρὸ
αἰώνων πρὶν ἐδρασθῶσι τὰ ὄρη καὶ κατασκευασθῶσιν αἱ ἄβυσσοι, καὶ δι'
ἧς ὑπέστησε τὸν νοερόν διάκοσμον τῶν πνευμάτων, κατέβαλε δὲ τὰ τοῦ
αἰσθητοῦ κόσμου θεμέλια. Τὴν Σοφίαν ἔχων μετ' ἑαυτοῦ ὁ ἀριστοτέχνης
δημιουργὸς ὠμίλει πρὸς τὸ χάος τοῦ παντοδυνάμου λόγου, καὶ ἐμαίνε
τὴν φύσιν ἐκ τοῦ μηδενός, καὶ ἐχώριζε τοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ τὴν ἄβυσσον
τῶν ὑδάτων. Διὰ τὴν Σοφίαν προέκυψεν ἡ λαμπρὴ ἡὸς καὶ ἀνέτειλεν
ἡ παμφαῆς τοῦ ἡλίου ἀκτίς, καὶ τὸ σέλας ἅπαν τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέ-
ρων ἐγέλασε, καὶ ὁ εὐδῖος αἰθὴρ ἐξεχύθη, ἐσταθμίσθησαν τῶν ἀέρων τὰ
θάρη καὶ περιεγράφησαν τῆς θαλάσσης τὰ ὅρια. Διὰ τὴν Σοφίαν οἱ
λειμῶνες στολίζονται τὰ μετὰ τὸ φῶς κεντημένα ποικιλόχροα ἄνθη, καὶ
τὰ δένδρα κομῶντα συνάπτουσι τῶν τρυφερῶν αὐτῶν φύλλων τοὺς ψι-
θυρισμούς· μὲ τὰ μουσικὰ τῶν ἀμερίμων πτηνῶν κελαδήματα πρὸς αἰ-
νεσιν τῆς ἀοράτως διενεργούσης εἰς τὰ πάντα παντοδυνάμου θελήσεως,
καὶ τὰ μέταλλα μυστικῶς εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς ἐξυφαίνονται. Ἡ
Σοφία διορίζει τῶν ζώωντων ὄλων τὴν μοῖραν, καὶ τοῦ παντὸς τὴν σφαί-
ραν ἀρμονικώτατα κινεῖ, καὶ τὸν ἀνθρώπον, τὸ κάλλιστον τῶν θείων δη-
μιουργημάτων, ὁμοιότατον τοῦ δημιουργοῦ ἀποδεικνύει. Ἰπὲρ τῆς Σοφίας

αὐτῆς, ὦ ἄνδρες, γίνεται σήμερον καὶ ὁ πᾶς ἀγὼν εἰς ἡμᾶς· καὶ οἱ σημερινοὶ νέοι τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ καὶ τὰ σώματα δὲν δύνανται, γυμνάζουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν διὰ παιδείας καὶ μαθημάτων, ἐξ ὧν μέλλουσι νὰ ἀναδειχθῶσιν ὠφέλιμοι μὲν εἰς ἑαυτούς, χρήσιμοι δὲ εἰς τοὺς οἴκους, εὐεργεταὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Εἰς ταῦτα, ὦ ἄνδρες, ἀποβλέπει ἡ γύμνασις αὐτῶν, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς μεγαλοψυχίας ὑμῶν συσταθὲν φιλολογικὸν τοῦτο Γυμνάσιον. Μακάριοι εἰσθε, ὦ ἀγωνοθέται, καὶ τῶν ἀγῶνων τούτων ἀλειπταὶ καὶ συνδρομηταί, διότι συντρέχετε πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ τῶν τέκνων ὑμῶν ἰδίως καὶ κοινῶς τῶν ὁμογενῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὑμᾶς εἶναι ἱκανὴ τῶν κόπων ἀντιμισθία καὶ ἀνωτέρα παντός ἐπαίνου ἡ χαρὰ, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν αἰσθάνεται μυστικῶς εἰς τὴν ψυχὴν του, διότι γίνεται χρήσιμος ὅσον δύναται πρὸς κοινὴν τοῦ Γένους πικραυθίαν, ὁ σημερινὸς λόγος γίνεται πρὸς αὐτοὺς τοὺς νέους, τῆς ὑμετέρας χαρᾶς τὸ ἀντικείμενον καὶ τῶν κόπων τὴν μόνην ἐλπίδα. Πρὸς ὑμᾶς ὁμιλῶ, φίλοι κεφαλαί, φιλόμουσοι τοῦ Γυμνασίου Μαθηταί. Γνωρίζω τὴν ὑμετέραν προθυμίαν καὶ τὴν ζέσιν τοῦ ν' ἀπολαύσητε ὅχι δάφνης ἢ ἐλαίας, ἀλλὰ τῆς Σοφίας τὸν ἀμάραντον στέφανον. Ὅσον ὅμως ἀπὸ τῆς ἡλικίας, ἔχετε χρειαν πολλῆς καὶ μεγάλης προσοχῆς. Δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰς τὸν κόσμον τόσον εὐαπάτητον καὶ ἐπιζηλον, ὥς ἡ νεότης, ἐμπροσθεν τῆς ὁποίας ἐξαπλόνουσι εὐρυχωροτάτην πεδιάδα αἱ ἀπατηλαὶ ἐλπίδες, καὶ παρίσταται πανταχόθεν ἡ ἥδονή προσφέρουσα ψευδεῖς στεφάνους, καὶ διασπείρουσα εἰς τὰ βήματα αὐτῆς ἀπαλώτατα ἄνθη, καὶ συμπεριλαμβάνουσα πρὸς βοήθειαν τὴν ἀπειρίαν καὶ θερμότητα καὶ εὐπιστίαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας, ἢ ἀποστρέψῃ τὸν γυμναζόμενον νέον ἀπὸ τὸ ἐνδοξόν τῶν πόνων αὐτοῦ στάδιον, καὶ κατακρημνίσῃ αὐτὸν εἰς τῆς δυστυχίας τὰ βάθη. Τοιοῦτος εἶναι ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον τρέχετε, φίλοι νέοι, καὶ ἐξ οὗ μόνη ἡ Σωφροσύνη δύναται νὰ διαφυλάξῃ ὑμᾶς. Διὰ τοῦτο συμφώνως πρὸς τὸν μακάριον Παῦλον «τοῖς νέοις πᾶσι παράγγελλε σωφρονεῖν» (α), προτρέπει σήμερον ὑμᾶς ὁ λόγος εἰς σωφροσύνην, ὅχι μόνον τὴν ἐγκράτειαν τῶν παθῶν, ἀλλὰ καθολικώτερον τὴν περὶ τὰ φρονήματα καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις θεωρουμένην, τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, ἥτις περιέχει ὅλα τὰ καθήκοντα τῆς νεανικῆς ἡλικίας, ἅτινα ἀκολούθως μετὰ τῆς δυνατῆς συντομίας θέλωμεν διαγράψαι.

§. 6'. Πρῶτον. Ὅπως φίλοι νέοι εἰς τὸν φυσικὸν τοῦτον κόσμον αἱ

μετάβολαί τῶν τεσσάρων καιρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀποφασίζουσι περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς καρποφορίας τῶν προϊόντων, καὶ ἡ μὲν ἀνοιξίς ἀπαλὰ φυτρώνουσα ἄνθη κάμνει τὴν εὐθηνίαν τοῦ θέρους, καὶ τούτου πάλιν ἡ εὐκρασία συμβάλλει πρὸς ὠρίμασιν τῶν καρπῶν τοῦ φθινοπώρου, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸν ἡλικὸν κόσμον ἡ σώφρων καὶ ἐνάρετος νεότης ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὠριμον ἀνδρικὴν ἡλικίαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθούσης ταύτης ὠριμότητος καταντᾷ εἰς ἰλαρὸν καὶ σεβάσμιον γῆρας. Διὰ τοῦτο τὴν παρούσαν περίοδον τῆς ζωῆς σας πρέπει νὰ θεωρῆτε ὡς κάλλιστον καιρὸν, ἐξ οὗ κρέμαται ἡ παντοτεινὴ εὐτυχία ἢ δυστυχία ὑμῶν· κατὰ ταύτην νὰ σπουδάζητε νὰ ἐντυπώνητε εἰς τὰς ἀπαλὰς ὑμῶν ψυχὰς ὀρθὰ περὶ τῶν ὄντων φρονήματα, ἐξ ὧν ἄρχεται ἡ Σωφροσύνη, τὸ ταμεῖον τῶν ἀρετῶν κατὰ τὸν σοφόν (α). Πρῶτῃ δὲ καὶ ἀναγκαιοτάτῃ ὅλων τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια, τὸ θεμέλιον ὅλης τῆς ἡθικῆς, καὶ ἡ ἀρχὴ πάσης Σοφίας. Ἡ νεότης τῶ ὄντι εἶναι ὁ καιρὸς ὅλων τῶν δραστηκῶν καὶ γενναίων κινήσεων τῆς ψυχῆς. Τῶν νέων ἡ καρδία κινεῖται εὐκολώτερον παρὰ πᾶσαν ἄλλην εἰς τὸ νὰ θαυμάζῃ πᾶν ὅτι εἶναι μέγα καὶ ὑψηλόν. Κυριεύεται τάχιστα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ καλοῦ καὶ ἐπαινετοῦ. Θέλγεται τρυφερώτατα ὑπὸ τῆς ὀψέως τῶν γενναίων καὶ ἀδιαφόρων εὐεργεσιῶν. Ποῖον λοιπὸν δύναται νὰ ᾔναι ἄλλο ἀντικείμενον ἀξιώτερον νὰ ἐξάψῃ τὰς καλὰς ταύτας τῆς νέας ψυχῆς διαθέσεις, εἰμὴ ὁ πάγκοινος πατὴρ τοῦ παντὸς καὶ πάσης εὐδαιμονίης Δημιουργός; Δύνασθε ποτέ, φίλοι νέοι, νὰ θεωρήσητε χωρὶς θαυμασμὸν τὸ ὕψος καὶ μέγεθος, ὅπερ κηρύττουσι μὲ μυρία στόματα πανταχόθεν τῶν παντοδυνάμων αὐτοῦ δακτύλων τὰ ἔργα. Δύνασθε χωρὶς δραστηκωτάτην εὐγνωμοσύνην νὰ ἀπολαύσητε ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἡ πάντροφος δεξιὰ τοῦ ἐξέχεεν εἰς ὅλα τὰ ὄντα, καὶ μάλιστα εἰς ὑμᾶς κατὰ τὸν καλὸν τοῦτον καιρὸν τῆς ὑμετέρας ζωῆς; Ὡ μακάριοι διὰ τὰς καλὰς ἐλπίδας τῶν ὑμετέρων συγγενῶν, καὶ τὴν περὶ ὑμῶν ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην αὐτῶν· ἀνυψώσατε τὰς καρδίας εἰς τὸ ὕψιστον Ὄν, ὅπερ ἐμπνέει καὶ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς, καὶ εἰς τοὺς φίλους ὑμῶν, ὅλην τὴν εὐμένειαν καὶ τρυφερότητα, μετ' ἧς σᾶς θεωροῦσιν. Ἀποβλέπετε εἰς τοῦτον, ὡς εἰς δυνατώτατον καὶ φιλανθρωπότατον ὑμῶν Πατέρα, καὶ προστρέχετε ὡς πρὸς εἰλικρινέστατον φίλον. Οὗτος ἦτο πρὸ ὀλίγου τῶν βρεφικῶν ὑμῶν ἐνιαυτῶν ὁ φύλαξ καὶ τροφός,

(α) Ταμεῖον ἀρετῆς ἐστὶ Σωφροσύνη μόνη.

καὶ τῆς νηπιότητος ὁ ὁδηγός· τῶρα δὲ εἶναι τῆς ὑμετέρας νεότητος ὁ ὑπερασπιστής, καὶ ὅλης τῆς ζωῆς ἡ μόνη ἐλπίς. Προσφέρετε πρὸς τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ τὴν ἐξωτερικὴν προσκύνησιν, ὡς ἐξήγησιν καὶ μαρτυρίαν τῆς ἐσωτερικῆς ὑμῶν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς τόσας εὐεργεσίας. Διότι ἡ ἐξωτερικὴ προσκύνησις καὶ προσευχὴ εἶναι ἡ ἀγιωτάτη θυσία τῆς ἀγάπης καὶ εὐλαθείας, ἣν χρεωστεῖτε πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων ὑμῶν· ἐκεῖνον, λέγω, πρὸς ὃν ἀφιέρωσαν ὑμᾶς οἱ συγγενεῖς, καὶ ὃν τοσάκις ἐπεκαλέσθησαν πρὸς βοήθειαν εἰς τὰς ἀρρώστιας καὶ τοὺς κινδύνους ὑμῶν· ἐκεῖνον λέγω, τὸν ὁποῖον οἱ πρόπαπποι καὶ οἱ πάλοι πρόγονοι ἀπὸ τῆς νεότητος αὐτῶν ἐσεβάσθησαν, καὶ ὅστις καὶ ζῶντας εὐλόγησεν αὐτοὺς διατείνας τὸ γένος αὐτῶν ἕως καὶ εἰς ὑμᾶς, καὶ ἀποθάνοντας τῶρα εἰς τοὺς Οὐρανούς ἀνταμεῖβει. Πόσον ἰσχυρῶς καὶ δραστηκῶς πρέπει νὰ κινῶσι τὴν εὐγνώμονα ψυχὴν ὑμῶν τόσαι χάριτες τοῦ ὑψίστου Δημιουργοῦ!

§. γ'. Ἀλλ' ἂν καὶ ἡ εὐσέβεια ἔχει τὸν θρόνον αὐτῆς εἰς τὴν καρδίαν, χρειάζεται ὁμως καὶ τοῦ νοῦς ὁ φωτισμός, ἵνα κατευθύνῃ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας καὶ καρποφορῇ ὁρθὰ περὶ Θεοῦ φρονήματα. Διὰ νὰ γνωρίσητε λοιπὸν τὴν δογματικὴν ἀλήθειαν καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν φυσικὴν καθαρότητα, σπουδάζετε τὰς ἁγίας Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν εὐρήσετε (α), καὶ συμβουλευέσθε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι τὸ φῶς καὶ ἡ ἀλήθεια. Ἀφ' οὗ δὲ παγιώσητε καὶ κρατύνητε τὰ ἀμώμητα τῆς πίστεως δόγματα μετὰ τοὺς ὀρθοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν θεοφόρων Πατέρων, μὴ συγχωρήσητε ποσῶς εἰς κακοήθειας τινὰς ἀντιστάσεις νὰ διασειώσῃ τῆς ὑμετέρας πίστεως τὰ θεμέλια, ἐνθυμούμενοι πάντοτε, ὅτι εἰς τὴν μυστηριώδη ἄβυσσον τῶν χριστιανικῶν δογμάτων ἀπαντῶσι πολλαὶ δυσκολίαι ὡς πρὸς τὸν περιορισμένον ἀνθρώπινον νοῦν, ἅς τινες ἐπίσης ἤθελον εἶσθαι καὶ τολμηρὸν καὶ ἀνάητον νὰ ζητῇτε νὰ διαλύσῃτε μετ' ἐνέργειαν ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν· διότι αὕτη ἡ φύσις δὲν συγχωρεῖ κατὰ τὸ παρόν, εἰμὴ νὰ ἐπιγινώσκωμεν ἐν μέρει, καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον (β).

§. δ'. Ἐντυπώνετε εἰς τὴν ὑμετέραν καρδίαν βαθύτατον σέβας ὡσαύτως καὶ δι' ὅλα τὰ ἱερά, ὅσα πρεσβεύει καὶ τιμᾷ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Διότι πλὴν τοῦ ὅτι εἶναι μέγιστον ἁμάρτημα καὶ ἡ παραμικρὰ τούτων παράβασις, οὐδὲν ἄλλο κάμνει τὸν νέον καθὼς αὕτη, τόσον μισητὸν

καὶ ἀξιοκαταφρόνητον. Οὐδὲν ἄλλο δὲν χαρακτηρίζει καλῆτερα τὴν ἀνόητον οἰήσιν καὶ τὸν τύφον τῆς ψυχῆς, εἰμὴ ὁ ἐπιτετηδευμένος ἐκεῖνος τρόπος τοῦ νὰ μεταχειρίζηται τις μὲ ὑπεροψίαν καὶ ὀλίγην ὑπόληψιν καὶ τὸ παραμικρὸν ἐκ τῶν ἀποβλεπόντων πρὸς τὴν πίστιν. Διότι τοιαῦτα ἄθλια ἀνθρωπάκια θέλοντες νὰ ἐπιδειχθῶσιν ὅτι ἔχουσιν ἐπιστημονικὴν καὶ ἀληθῆ γνώσιν τῶν ὄντων, καταφρονοῦσι τὴν πρώτην ἀλήθειαν, ἣν ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος σέβεται καὶ τιμᾷ, καὶ ὄντως ἐξελέγχονται ἄμμοροι καὶ ἐστερημένοι καὶ αὐτῆς τῆς κοινῆς αἰσθήσεως.

§. ε. Μὴ νομίσητε ὅμως, ὅτι ἐν ᾧ παρακινεῖ ὁ λόγος ὑμᾶς πρὸς τὴν εὐσεβειαν, ἀπαιτεῖ νὰ γίνητε βαρύτεροι καὶ μελαγχολικώτεροι, καὶ παρὰ πολὺ διάφοροι ἀπὸ τοὺς συνηλικιώτας νέους, καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἀποβῇτε πικροὶ δικασταὶ ὅλων τῶν ὁμοφύλων, καταφρονοῦντες παρρησία τοὺς ὅσους κρίνετε ὑποδεεστέρους ὑμῶν. Ἡ ἀληθὴς ἡμῶν πίστις ἐμπνέει εἰς ἕκαστον τὴν ἰλαρότητα καὶ ἐπεικείαν, καὶ χαρίζει φυσικὸν καὶ ἀνεπιτήδευτον χαρακτῆρα. Εἶναι κοινωνικὴ καὶ πλήρης οὐ μόνον ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ χάριτος καὶ εὐφροσύνης. Εἶναι πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τῆς σκυθρωπῆς καὶ μελαγχολικῆς δεισιδαιμονίας, ἥτις σκοτίζει τὴν καλὴν τοῦ ἀνθρώπου διάθεσιν, καὶ πικραίνει τὴν καρδίαν, καὶ ἀγριαίνει τὴν ψυχὴν, καὶ ταπεινώνει τὴν εὐφύϊαν, καὶ μωραίνει τὸν νοῦν, καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους ψευδῶς νὰ καταφρονῶσι τὰ καθήκοντα τῆς παρούσης ζωῆς, ἵνα προδιαθῶνται τάχα διὰ τὴν μέλλουσαν. Ἡ ἀμώμητος ἡμῶν πίστις καθ' ὅλον τὸ ἐναντίον διδάσκει νὰ θεωρῶμεν τὴν προετοιμασίαν ἡμῶν διὰ τὴν μέλλουσαν αἰωνιότητα ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἀκριβεστάτης ἐκπληρώσεως ὅλων τῶν καθήκοντων, ὅσα ἡ ἀρετὴ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν διδάσκει. Εἴσατε λοιπὸν πληροφορημένοι ὅτι μετὰ τῆς ἀμώμητου ἡμῶν θρησκείας εἶναι συνηγμένα κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἔσα ἀληθῆ, ὅσα δίκαια, ἔσα ἀρεστά, εἴτις ἀρετὴ, καὶ εἴτις ἔπαινος (α'). Διὰ τοιαύτην θρησκείαν εἰς οὐδεμίαν περίστασιν δὲν θέλετε καταισχυρῆσθαι καὶ ἐρυθρίασαι οὐδέποτε. Προσέχετε ὅμως, μὴ φανῇτε ἐνάρετοι εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἀνθρώπων χωρὶς ἀνάγκης καὶ μόνον διὰ ἐπίδειξιν.

§. ς. Δεύτερον. Διὰ τοῦτο μετὰ τῆς εὐσεβείας ἔχετε ἠνωμένην τὴν μετριοφροσύνην, ἀφ' ἧς γεννᾶται ἡ εὐπειθεία εἰς τοὺς μεγαλητέρους. Αἶγω δὲ τὸ σέβας πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς ὅλους τοὺς

(*) Φιλίπ. β. 8.

εἴτε διὰ μάθησιν, εἴτε δι' ἀξίωμα, εἴτε δι' ἡλικίαν μεγαλητέρους. Ἡ ὑπακοὴ εἶναι ἡ θαυμαστὴ προπαιδεία τῆς νεότητος καὶ ἡ μετριοφροσύνη εἶναι ὁ πολυτιμότερος τοῦ νέου στολισμός, καὶ ὁ πρόδρομος τῆς μελλούσης αὐτοῦ εὐτυχίας. Δὲν πρέπει ποτὲ εἰς ὑμᾶς, οὔτινες μόλις εἰσήλθετε εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς, νὰ ἔχητε εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἰδίας διαγωγῆς τὰς ἡνίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμπιστευήτε αὐτὰς εἰς ἄνδρας ἐμπειροτέρους διοικούμενοι ἀπὸ τὴν φρόνησιν καὶ τὸ παράδειγμα τῶν μεγαλητέρων.

§. ζ'. Naί, φιλόκαλοι νέοι! ἀφ' ὅλας τὰς ἀνοησίας, εἰς ἃς δύναται ἡ νεότης νὰ ὑποπέσῃ, οὐδεμία ἄλλη δὲν ἀσχημίζει τόσο τὰ φυσικὰ προτερήματα, καὶ δὲν ἀφανίζει τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης εὐτυχίας τοῦ νέου, ὅσον ἡ φιλαυτία καὶ ἡ πρόληψις καὶ τὸ πείσμα. Διότι αὗται αἱ κακίαι ἐμποδιζοῦσι τῆς φύσεως τὰς προόδους, καὶ κάμνουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ καταγερᾷ εἰς παντοτεινὴν φρενῶν νηπιότητα, καὶ πολλάκις προξενοῦσιν ἀνιάτρευτα κακά· καὶ ὅμως ταῦτα εἶναι κοινὰ τῶν πλειοτέρων νέων ἐλαττώματα. Διότι γεμίζοντες τὴν φαντασίαν αὐτῶν ἀπὸ ἐναερίου τινὰς καὶ ἀνυποστάτους σκοποῦς, καὶ πεφουσιωμένοι ἀπὸ τὸν ἄνεμον τῆς ἐλπίδος, μεταχειρίζονται τὰ ἔργα των καθὼς διδάσκει αὐτοὺς ἡ ἐπιθλαβεστάτη δοκοφροσύνη· καὶ ὄντες πληροφορημένοι περὶ τῆς ἰδίας ἀξίας γελῶσι πολλάκις διὰ φίλων τινῶν φρονίμους συμβουλὰς, ἀποδίδοντες ταύτας εἰς τὴν ἀσθένειαν καὶ δειλίαν τῆς προβεβηκυίας αὐτῶν ἡλικίης. Οἱ τοιοῦτοι νέοι εἶναι πολλὰ σοφοί, καὶ δὲν μανθάνουσιν. Εἶναι πολλὰ ἀνυπόμονοι, καὶ δὲν βουλεύονται. Εἶναι πολλὰ θερμοί, καὶ δὲν γνωρίζουσι χαλινόν. Κολυμβῶσι λοιπὸν μὲ ἀκατάσχετον θρασύτητα καὶ ἀπόνοιαν εἰς τὰ κύματα τοῦ κόσμου, καὶ ἐγκυβιστῶσιν ἀσυλλογίστως εἰς τὰ κοπτικώτατα δρέπανα τῶν κινδύνων, ἐξ ὧν εἶναι γεμάτων τοῦ βίου τούτου τὸ στάδιον. Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη τῶν ὅσοι μαίνονται ν' ἀπολαύσωσιν ὑπόληψιν χωρὶς τῆς μετριοφροσύνης, ἥτις μόνη εἶναι ἱκανὴ νὰ περιποιήσῃ εἰς τὸν νέον ὅ,τι ἀγαθὸν ἡ ὁρμὴ τῆς νεότητος αὐτοῦ πρόωρα ἐπιθυμεῖ. Ὡς τρισάθλια

Μειράκια τὰ ἐφ' ἑαυτοῖσι πεφουσημένα,

Ἐβλαψεν ὑμᾶς ἀφροσύνη, δεινὴ θεός!

§. η'. Τρίτον. Ἐπίσης μὲ ταύτας τὰς ἀρετὰς εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς εὐτυχίαν ὑμῶν, ὡς βάσις τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν, ἡ φιλαλήθεια ἐξ εὐκρινούς καρδίας προερχομένη, ἥτις εἶναι σωφροσύνη περὶ τοὺς λόγους. Διότι ἡ πολυπτυχος διπλὴ τῆς κρυψινόας καὶ ὁ σκοτεινὸς πέπλος

τῆς δολιότητος, ὅστις σκεπάζει τὴν καρδίαν μὴ συγχωρῶν μηδὲν κακὸν αἰσθημα φυσικὸν νὰ ἐκφρασθῇ εἰς τὰ ἐξω, κάμνουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου ἀξιοκαταφρόνητον καὶ μισητόν, καὶ εἰς πάντα μὲν καιρόν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν νεότητά. Εἰς ταύτην λέγω τὴν ἡλικίαν, ὅπου τὰ κινήσεις τῆς καρδίας εἶναι ἀθωότεραι καὶ οἱ ἐπιστάται προσέχουσι νὰ γνωρίζωσι τὰς φυσικὰς ὑμῶν κλίσεις ἀναπτυσσομένας ἐλευθέρως καὶ καθαρῶς, ἐὰν συνειθίστητε νὰ κρύπτησθε καὶ ὑπομειδιῶντες νὰ ἀπατάτε τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ θέλετε καταντήσῃ, ἀφ' οὗ προχωρήσῃτε περισσότερον εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ βίου, καὶ τὰ διάφορα κέρδη ἀρχίσωσι νὰ πληρῶνωσι τὴν καρδίαν ὑμῶν, καὶ ἡ πείρα διδάξῃ ὅλας τὰς διαστροφὰς τῆς κακουργίας· ἡ ὑπόκρισις τῆς νεότητος εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς ἀπιστίας καὶ προδοσίας εἰς τὸ γῆρας, καὶ αἱ πρῶται κινήσεις αὐτῆς εἶναι τὰ ὀλέθρια προσιμία τῆς διαφθορᾶς καὶ κακοηθείας. Αὕτη κηρύττει ἀπὸ τὸ ὕψος πᾶν ἀγαθὸν μάθημα. Αὕτη σκοτίζει τὴν λάμψιν παντὸς καλοῦ προτερήματος. Αὕτη ἀπώθει τὸν ἄνθρωπον πολλάκις εἰς καταφρόνησιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἐὰν λοιπὸν φροντίζητε νὰ ἀπολαύσῃτε τὴν χάριν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ὁμογενῶν, γυμνάζεσθε μετ' ἐπιμελείας εἰς τὴν ἀλήθειαν, φυλάσσοντες ἀπροσποιήτως τὰς ὑποσχέσεις ὑμῶν, καὶ ἐξηγοῦντες τιμίως τὰς ὑμετέρας διαθέσεις· ἡ ἀπλότης καὶ εἰλικρίνεια εἶναι προκισμέναι μὲ τὰ θελκτικώτατα κάλλη, τὰ ὅποια δύνανται νὰ ἐπισπῶσι τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλῶν σφαλμάτων συγχώρησιν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡσυχίαν καὶ τὴν ἄλλην εὐκολίαν τοῦ βίου ὑμῶν συμφέρει πολὺ περισσότερον ἢ φιλαλήθεια παρὰ τὴν πανουργίαν· διότι ἡ μὲν ὁδὸς τῆς ἀληθείας εἶναι μία καὶ εὐκολος, ἡ δὲ τοῦ ψεύδους εἶναι λαβύρινθος γεμάτος ἀπὸ στροφᾶς καὶ περιελίξεις. Διότι ἡ μία πανουργία θέλει φέρει ὑμᾶς ἀφεύκτως εἰς ἄλλην, καὶ τοῦ λαβυρίνθου τούτου αἱ στροφαὶ θέλουσι γίνεσθαι μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσκολοδιάβατοι, καὶ οὕτω τέλος θέλετε συμποδισθῇ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ περιπέσει εἰς τὰς ἰδίας παγίδας καὶ τὰ δίκτυα κατὰ τὸ προφητικόν (α). Ἡ πανουργία εἶναι θυγάτηρ μικροπρεποῦς καὶ χαύνης καρδίας, καὶ ἡ μόνη ἀθλία καταφυγὴ παντὸς ἀνθρώπου, ὅστις δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς σκοτεινοὺς σκοπούς του· ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ ἀπλαστος καὶ εἰλικρινὴς χαρακτὴρ ἐμφαίνει ἀτρόμητον γενναιοῦτητα, ἥτις πρέπει νὰ ᾔῃαι τὸ ἐξαιρετικὸν σημεῖον τοῦ τιμίου. Τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν ἔλεγεν ὁ Πυθαγόρας ἔχει κοινὰ ἰδιώματα ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν.

(α) Ψαλμ. λδ. 8. ρμ. 10.

§. θ'. Μὴ νομίσητε ὅμως, ὅτι αὕτη ἡ εἰλικρίνεια εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν φρόνησιν, καὶ ἀποκλείει μακρὰν πᾶσαν προφύλαξιν καὶ προσοχὴν περὶ τὰ ἀπόρρητα. Ἡ εἰλικρίνεια εἶναι ἐναντία εἰς τὴν πανουργίαν, καὶ ὅχι ποτὲ εἰς τὴν σύνεσιν τὴν ἀληθινήν. Διότι ἡ κουφότης τοῦ ἀνοήτου καὶ ὀλιγογνώμονος ἀνθρώπου δὲν εἶναι εἰλικρίνεια, ἀλλ' ἡ καθυρτία τῆς εὐγενοῦς καὶ γενναίας ψυχῆς, ἥτις ἀποβάλλει τὴν κακοήθειαν ἀπάτην, διότι τὴν νομίζει ἐπίσης καὶ οὐτιδανὴν καὶ ἀνωφελῆ, καὶ ἥτις δὲν ζητεῖ ποτε νὰ κρυφθῇ, ἐπειδὴ δὲν ἔχει χρεῖαν προφάσεων καὶ μηχανουργημάτων. « Ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, καὶ οὐ ποικίλων δεῖτ' ἀνδιχα βουλευμάτων ».

§. ι. Τέταρτον. Ἡ νεότης εἶναι ὁ ἄρμοδιώτερος καιρὸς εἰς τὸ νὰ κερδίσῃ τις μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν καρδίαν τῶν τιμίων ἀνθρώπων, καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν εὐνοίαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑμετέρα εὐτυχία κρίνεται πάντοτε ἀπὸ τὰς πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ὑμῶν σχέσεις, εἶναι ἀναγκαϊότατον νὰ ἀποκτήσῃτε σύνωρα τὰς διαθέσεις ἐκείνας, αἵτινες πλέκουσι τοὺς εὐτυχεῖς τούτους δεσμούς. Διὰ τοῦτο τὸ τέλος πρέπει νὰ ἔχητε θεμέλιον ὅλων τῶν ὑμετέρων κινήματων τὴν δικαιοσύνην. Εὐθύς ἀκόμη ἀπὸ τὰς μικρὰς πρὸς ἀλλήλους συναλλαγάς, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀστείας διατριβάς μὴ συγχωρήσῃτε ποτὲ νὰ πράξῃτε τὴν παραμικρὰν ἀπάτην, ἔχοντες ἐντετυπωμένην εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας διὰ παντὸς τὸ ἐκρώτατον ἐκεῖνο ἀξίωμα, *πράττε εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι θέλεις νὰ πράττωσι καὶ οἱ ἄλλοι εἰς σὲ αὐτόν*.

§. ια'. Ἡ συμπάθεια ὡσαύτως εἶναι τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπησθε ποτέ. Ὡ πόσῃ χάριν ἔχουσιν εἰς τὴν νεότητά τῆς εὐσπλαγχνίας τὰ θέλητρα, καὶ πόσον ἀξιέραστος φαίνεται ὁ νέος ὅταν σπλαγχνίζηται τὸν δυστυχῆ ! Τὴν ὡς ἀληθῶς ἀνθρωπικὴν ταύτην διάθεσιν ἂς μὴ ἀπαμβλύνη ποτὲ ἡ κατάρατος φιλαυτία καὶ ἡ σύντροφος αὐτῆς ἀναλγησία, ἀλλ' ὑπάγετε, ὦ νέοι, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν δυστυχῶν, καθὼς καὶ πρὸς συνέντευξιν τῶν εὐτυχούντων. Συνειθίσατε νὰ χίμπησθε εἰς τὰς ἀχωρίστους ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα δυστυχίας, καὶ ἐπισκέπτεσθε τὴν μικρὰν καὶ καταπίπτουσαν καλύβην τούτου τοῦ δυστυχοῦς, τὸ πικρὸν γῆρας ἐκείνης τῆς πτωχῆς καὶ σεβασμίας πολιᾶς, τὰ θλιβερά δάκρυα ἄλλου τινὸς ὀρφανοῦ κλαίοντος τοὺς γονεῖς αὐτοῦ καὶ ζητούντος χεῖρα βοηθείας. Μὴ ἐπιχαρῆτέ ποτε ἀπανθρώπως εἰς τὰς θλίψεις καὶ δυστυχίας τοῦ πλησίον, καὶ μὴ γίνητε τούτων αἴτιοι διὰ θίου μῆδ' εἰς τὸ μικρότατον ζωῖδιον. Ὅστις μάθῃ νὰ οἰκτεῖρῃ τὰ μικρά, συν-

ειθίζει νὰ ἐλεῇ καὶ τὰ μεγαλήτερα ὄντα, καὶ σύρει τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ. Ὁ Ποσειδίππος ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχε πλείους φίλους διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ ἥθους, παρὰ γνωρίμους διὰ τὴν τελειότητα τῆς τέχνης αὐτοῦ.

§. ιβ'. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νέοι ἔχουσι μεγάλην κλίσιν μάλιστα πρὸς τὴν φιλίαν, ἐπιθυμοῦντες νὰ συμπλέκωσι πρὸς τοὺς ὁμοίους σχετικούς τινας ἰδιαίτερους δεσμούς, πρὸς ταύτην τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου κλίσιν ὁ λόγος δὲν ἀντιστέκεται. Μακάριοι ὅσοι τὴν αἰσθάνονται! ἀλλὰ μακαριώτεροι ὅσοι αἰσθάνονται αὐτὴν μὲ τὴν προσήκουσαν προσοχὴν καὶ προφύλαξιν· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ νομιζόμεναι τῶν νέων φιλίαι εἶναι ἀπολαύσεων σύντροφοι τιθεμελιωμέναι εἰς τὴν ὁμοιότητα τῶν ἐλαττωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀργίαν καὶ ῥαθυμίαν αὐτῶν, αἵτινες διαλύονται γρηγορώτερα παρ' ὅσον ἡδ-νῆθησαν νὰ συσταθῶσι. Τοιαῦται εἰλία, γίνονται πολλάκις καὶ διὰ δολίας φιλοφροσύνας πρὸς κέρδος ἀποβλεπούσας, συντρεχούσης ἀφ' ἐνὸς μὲν χαμερπεστάτης κολακείας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου εὐπίστου τινὸς εὐηθείας. Προσέχετε, φίλοι, μὴ συστήσητε ποτὲ τοιοῦτους φιλίας δεσμούς, οὕτως ἀσυλλογίστους, οὕτως ἐπικινδύνους, διὰ τοὺς ὁποίους δυνατόν ποτε νὰ καταισχυνθῆτε· καλῶς γινώσκοντες ὅτι ἡ χαρὰ τῆς ὑμῶν θέλει διαμορφωθῆ πρὸς τῶν φίλων τὸν χαρακτῆρα, καὶ ὁ κόσμος θέλει κρίνει περὶ τῶν ὑμετέρων πράξεων ἀποβλέπων πρὸς τὰς ἐκεῖνων. Ἄς ᾔσθε λοιπὸν βραδεῖς καὶ προβλεπτικοὶ εἰς τὸ νὰ ἐκλέγητε φίλους· θεωροῦντες ὡς ἱερώτατον καὶ πολύτιμον δῶρον ὄντινα εὕρητε ἀληθῶς φίλον πιστόν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀρετὴ ἤθελε τρώσει τὴν ὑμετέραν καρδίαν, καὶ προσέχοντες καλῶς νὰ μὴ κατηγορήσθε δικαίως ὡς κύφου καὶ ἀκατάστατοι μεταλλάσσοντες φίλους· διότι ἡ τοιαύτη ἀκαταστασία ἀποδεικνύει νοὸν ἐπιπόλαιον καὶ καρδίαν διεφθαρμένην. Εὐλαβεῖσθε ὅλα τῶν φίλων τὰ μυστικά· ἔχετε τὸ ὄμμα ἀνοιχτὸν πάντοτε εἰς τὰς χρεῖας αὐτῶν καὶ τὰ κέρδη· μὴ λησμονήσητε ποτὲ αὐτοὺς εἰς τὰς θλίψεις καὶ τοὺς κινδύνους. Οἰκονομεῖτε φρονίμως τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν· διότι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐκεῖνος εἶναι ἐπιτήδειος πρὸς φιλίαν, ὅστις ἐπίσταται καὶ νὰ ἀδικῆται.

§. ιγ'. Μὲ ἓνα λόγον σπουδάζετε νὰ ᾔσθε ἀληθῶς ἀξιεύραστοι εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀποφεύγοντες πᾶν εἶδος ἀπολιτευσίας καὶ ἀγροικίας εἰς τὰς πράξεις ὑμῶν καὶ τοὺς λόγους. Τὸ προσηνὲς ἦθος ἄς διευθύνῃ ὅλα τὰ διαθήματα ὑμῶν, προερχόμενον ἀπὸ καρδίας ἰλαρὰν καὶ τιμίαν περισσότερον, ἢ ἀπὸ ψευδῆ καὶ κατεσπουδασμένην πολιτικὴν. Ἀκολου-

θεῖτε τὴν κοινὴν συνθήειαν εἰς ὅλα τὰ ἀδιάφορα πράγματα· καταφρονεῖτε δὲ φρονίμως τὴν καινοτροπίαν, ὅταν ᾖναι μεμπτὴ καὶ ἀξιοκατηγόρητος· διότι ὅσον τὰ ἀπλᾶ καὶ φυσικὰ ἦθῃ ἐπισπῶσι τὴν εὐνοίαν τῶν ἀνθρώπων, τόσον ὁ ἐπιτετηδευμένος καὶ ἀλαζονικὸς χαρακτήρ ἀποδεικνύει τὸν νέον αἰσχροὺν καὶ γελοῖον, καὶ τέλος γεμίζει αὐτὸν ἀναισθητῶς ἀπὸ βαρέα ἐλαττώματα.

§. ιδ'. Πέμπτον. Μετὰ τὰς ῥηθείσας ἀρετὰς εἶναι ἀναγκαιοτάτη πρὸς σωτηρίαν ὑμῶν ἡ ἐγκράτεια· διότι εἰς τὸ αὐτὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς συμπεφυτευμένοι αἱ ἡδοναὶ ἀπατῶσιν αὐτὴν εὐκόλως καὶ σκοτίζουσι τοῦ νοῦς τὰ ὅμματα, ὥστε δὲν δύναται εἰς οὐδὲν ἀξιόλογον μάθημα νὰ προκόψῃ· πολὺ δὲ περισσώτερον παρὰ πᾶσαν ἡλικίαν πολιορκεῖται ὑπὸ τοῦ πολέμου τούτου ἡ νεότης·

Αἰεὶ δ' ὀπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἡερέθονται (α).

Ὁ ἄπειρος νέος θεωρεῖ τοῦτον τὸν κόσμον ὡς ἀδιάσκοπον πανηγυριν καὶ ἑορτήν, καὶ ὁρμᾷ πρὸς ἀχόρταστον ἀπόλαυσιν αὐτοῦ, συνελαυνόμενος ὑπὸ τῆς εὐεξίας καὶ ἀκμῆς καὶ ἀναβάσεως τῶν ζωτικῶν αὐτοῦ πνευμάτων, καὶ θερμότητος τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Εἰς μάτην δαπανᾷ τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ πολλὰκις ὁ φρόνιμος γέρων· διότι ὁ νέος καθ' ἑαυτὸν λέγει, ὅτι ἐλθσμένησιν οὗτος ὁ σύμβουλος μου ὅτι ἤτο ποτε νέος καὶ αὐτός. Ἀλλὰ φεῦ! τότε πληροφορεῖται τὴν ἀλήθειαν τῶν συμβουλῶν τῶν μεγαλητέρων, ὅταν ῥιπθῇ ἀπὸ τῆς φιληδονίας τὰ κύματα εἰς σκόπελον δυστυχίας σκληρότατον, ὅπου βλέπει σωρηδὸν τὰ κόκκαλα τῶν ἀνοήτων νὰ κατασπώνται εἰς τῆς ἀθλιότητος τὰ ῥεύματα. Συμβουλεύεσθε, φιλότιμοι νέοι, τὴν ἀνθρωπίνην ὑμῶν φύσιν. Συλλογίζεσθε ὅτι εἴσθε ὄχι μόνον ὄντα αἰσθητικά, ἀλλὰ καὶ λογικά· καὶ ὄχι μόνον λογικά, ἀλλὰ καὶ κοινωνικά· καὶ ὄχι μόνον κοινωνικά, ἀλλὰ καὶ ἀθάνατα. Φεύγετε πᾶσαν ἡδονήν, ἥτις δύναται νὰ βλάβῃ ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς ἢ τὸν πλησίον· διότι αἱ τοιαῦται ἡδοναὶ κάμνουσι δοῦλον τὸν ἀνθρώπον τῶν παθῶν, καὶ ὄχι μόνον καλόν τι νὰ μάθῃ, ἢ νὰ μελετήσῃ ἀδυνατεῖ, ἀλλὰ χάνει παντάπασιν τὴν ἀξίαν του καὶ περιπίπτει εἰς ἀνίατον δυστυχίαν. Ποῖον εἶναι τῶν μεθύσων τὸ τέλος; γνωρίζετε τοῦτο ὑμεῖς αὐτοί. Καθὼς ἀπὸ τὸν οἶνον, οὕτω καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἀκρασίαν μεθύει ὁ ταλαίπωρος ἀκρατής, καὶ δυστυχεῖ παρομοίως. Διὰ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι διδάσκοντες τὰ τέκνα νὰ ᾖναι σωφρονικά, παρίστανον

ἐμπροσθεν αὐτῶν τοὺς δούλους εἴλωτας μεθυσμένους, καὶ ἐδείκνυον ἐμ-
πράκτως ποία τις εἶναι τῶν ἀκρατῶν ἢ κατὰστασις. Ἐνθυμείσθε πῶς ὁ
φρόνιμος Ὀδυσσεὺς ἔφευγε τῶν Σαιρήνων τὰς ἐπιδάς, καὶ πῶς οἱ ἀκρα-
τεῖς σύντροφοι αὐτοῦ μετεμορφώθησαν ἐξ ἀνθρώπων εἰς χοίρους ὑπὸ
τῆς Κίρκης. Κατηραμένη ἡδονὴ πόσους μετεμόρφωσας ἔλεεινῶς! πό-
σους νέους ἔθαψας ἀώρως! πόσα τρόπαια καταισχύνης ἔστησας εἰς τὸ
μέσον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας!

§. ιε. Ἐκτον παράγγελμα καὶ τελευταῖον, ἀλλὰ πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα
μεγίστην ἔχον ἐπιρροὴν εἶναι ἢ μετ' ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς καὶ ἐπι-
μονῆς ἀνάγνωσις τῶν προγονικῶν ἡμῶν συγγραμμάτων, καὶ ἡ περὶ τὰς
ἐπιστήμας σπουδὴ· διότι ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ παγιωθῇ τις εἰς τὰς
ἀρετὰς καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν εἶναι ἡ μεθοδικὴ παι-
δεία, εἰς ἣν ὅταν συνειθίσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐγκαίρως, τελειοποιεῖ τὸ λογι-
κόν, καὶ καταπραΰνει τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν, καὶ ἡμερόνει τὰ ἥθη αὐ-
τοῦ. Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν λογιότητα, καὶ εἶναι ἀδύνατον
νὰ μὴ ᾔναι ἐνάρετος ὅστις φέρει ἀληθῶς τοῦ λογιστάτου τὸ ὄνομα. Ἡ
ἀνάγνωσις τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν ἀναρρίπι-
ζει τὴν ψυχὴν πρὸς μίμησιν τῆς τιμιότητος καὶ φιλαληθείας καὶ γεν-
ναιότητος τῶν ὑπ' αὐτῶν ὑμνουμένων ἡρώων. Αἱ γινώμαι καὶ διδασκα-
λῖαι τῶν ἱστορικῶν ὁδηγοῦσι διὰ παραδειγμάτων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρε-
τῆς, καὶ ἐμπνέουσι μῖσος εἰς τὴν κακίαν. Αἱ ἐπιστῆμαι ὀξύνουσι τὸν
νοῦν καὶ τελειοποιοῦσι τὴν κρίσιν, καὶ συνάπτουσι τὰς χάριτας τῆς
χρηστοθείας μετὰ τοῦ ὕψους τῶν ὀρθῶν συλλογισμῶν καὶ τῆς φρο-
νήσεως, καὶ κάμνουσι τὸν ἄνθρωπον ἀξιοσέβαστον ἀληθῶς.

Τροφαὶ θ' αἱ παιδεύμεναι
Μέγα φέρουσ' εἰς ἀρετάν.
Τό, τε γὰρ αἰδεῖσθαι σοφίαν,
Τάν τ' ἐξαλλάσσουσιν ἔχει
Χάριν, ὑπὸ γνῶμας ἑσορᾶν
Τὸ δέον (α).

Σπουδάζετε λοιπὸν φιλόμουσοι νέοι τὰς ὑμετέρας σπουδὰς μετὰ προσο-
χῆς καὶ μεθόδου καὶ ὠφελείας πραγματικῆς, ἐπιμελούμενοι πάντοτε νὰ
στολίσῃτε καθὼς τὴν γλῶσσαν, οὕτω καὶ τὴν γνώμην ὑμῶν ἀπὸ τῶν
προγόνων ἡμῶν τὰ ἀθάνατα συγγράμματα. Τὸ νὰ παρακινῶ ὑμᾶς πε-
ρισσότερον εἰς ἐκτέλεσιν τῶν τοιούτων χρεῶν εἶναι τὸ αὐτό, ὥς νὰ συμ-

βουλεύη τις τὸ ὄμμα ὅτι πρέπει νὰ βλέπῃ, ἢ τὸ ὠτίον ὅτι πρέπει νὰ ἀκούῃ· διότι ποῖον ἄλλο εἶναι τὸ ἔργον μαθητοῦ, ὅστις ἔρχεται εἰς τὸ Σχολεῖον, εἰμὴ νὰ ἐπιμελῇται εἰς ὅλα τὰ μαθήματα ; ἔχετε τὰς ὥρας τῶν σπουδῶν διωρισμένας· διότι χωρὶς τὸν ἀπαράβατον διορισμὸν τῆς μελέτης συγχίζεται ὁ νοῦς, καὶ λαμβάνει τῶν διδασκομένων ἀτελεῖς τὰς ιδέας. ἔχετε καὶ χωριστὰς κατ' ἰδίαν μελέτας, ὅταν μείνῃ καιρὸς μετὰ τὴν ἀκριβοῦς τῶν χρῶν ὑμῶν ἐκπλήρωσιν. Προσέχετε ὅμως ποῖα βιβλία ἀναγινώσκετε, διότι καὶ ἡ τῶν πολλῶν συνάμα καὶ εὐλαβεῶν βιβλίων ἀνάγνωσις βλάπτει τὴν ψυχὴν, καθὼς τὰ κακοῦ καὶ πολλὰ φαγητὰ τὸν στόμαχον. Πᾶν βιβλίον ὅ,τι δὲν ἀνήκει ἢ πρὸς αὐξήσειν τῶν χρησίμων γνώσεων, ἢ πρὸς χρηστούθειαν, ἢ πρὸς στερεώσιν τῆς θεοσεβείας ὑμῶν, φεύγετε ὡς ἐχθρὸν θανάσιμον τῆς ὑμετέρας εὐτυχίας. Φεύγετε τὴν ἀργίαν· διότι εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν κακῶν. Μ' ἔνζ λόγον ἐνθυμεῖσθε ἀκαταπαύστως ὅτι αἱ ὥραι καὶ ἡμέραι τοῦ χρόνου, αἵτινες τρέχουσιν ἐπάνω τῶν κεφαλῶν ὑμῶν, ἀενάως ἀφίνουσι κατόπιν ἔχνη καὶ ἀνεξάλειπτα καὶ αἰώνια, τὰ ὅποια τώρα μὲν κρύπτονται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σας, ἔρχεται ὅμως καιρὸς, ὁπότε μέλλουσι νὰ πρῶρησιασθῶσιν ἐμπροσθέν σας ὡς μάρτυρες ἀδιάψευστοι, εἴτε πρὸς κατασχύνην, εἴτε πρὸς εὐφημίαν ὑμῶν.

§. ις. Ἀνακεφαλαίω τὸν λόγον πρὸς ἀνέμνησιν τῶν εἰρημένων. Ἡ Σωφροσύνη μόνη δύναται νὰ διαφυλάξῃ ὑμᾶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς νεότητος, καὶ ταύτην ἔχοντες σύντροφον δύνασθε νὰ κάμνητε τὴν ὑμετέραν γύμνασιν εἰς τὴν παιδείαν ἀσφαλεῖς καὶ βέβαιοι ὅτι ἀπολαύετε τῆς σοφίας τὸν στέφανον, καὶ κηρύττεσθε ἀληθῶς πεπαιδευμένοι καὶ τοῦ γένους ὑμῶν εὐεργέται. Ἡ ἀρετὴ αὕτη περιχλίνει εἰς ἑαυτὴν τῆς νεότητος ὅλα τὰ καθήκοντα, λέγω δὲ τὴν εὐσέβειαν, καὶ μετριοφροσύνην, καὶ φιλαλήθειαν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ τὴν εἰς τὰ μαθήματα ἐπιμέλειαν· τοὺς τοιοῦτους σὺφρονας «Θεοὶ φιλοῦσι, καὶ συγοῦσι τοὺς κακοὺς» (α). Ὅποιοι δὲ ἐπ' ἐπάγγελμα καὶ ἂν μέλλετε φίλοι νέοι νὰ ἐπαγγελθῆτε, ἢ μέγα ἢ μικρόν, χωρὶς ταύτας τὰς ἀρετὰς εἶναι ἀδύνατον νὰ διαδράμῃτε τὸ στάδιον ἐντίμως καὶ εὐτυχῶς. Ὅλων δὲ τούτων τῶν ἀρετῶν, πάλιν τὸ ἐπαναλαμβάνω, θεμέλιον ἔχετε τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν. Ἡ σοφία καὶ ἀρετὴ ὡς δῶρα τελειότατα ἀνῶθεν καταβαίνουσιν, ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. Χωρὶς τούτου τὴν προσασίαν μ'

δλα τὰ προτερήματά σας ἤθέλετε εἶσθαι ὅμοιοι μὲ ἄθλια ὄργανά παι-
 δια ἀφειμένα εἰς ἔρημον τόπον χωρὶς ὁδηγὸν νὰ τὰ κατευθύνῃ, χωρὶς
 τροφὸν νὰ τὰ διατρέφῃ, χωρὶς προστάτην νὰ τὰ διαφυλάττῃ ἀπὸ τοῦ
 φοβεροῦς κινδύνου, ὅσοι ἐπικρέμονται εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Βέβαιον
 λοιπὸν ὄντες, ὡ καλὴ Νεολαία, ὅτι χωρὶς τοῦ ὑψίστου καὶ δημιουργοῦ
 σας ὄντος τὴν βοήθειαν δὲν δύνασθε νὰ ἦσθε εὐτυχεῖς καὶ πεπαιδευ-
 μένοι, ἀνυψόνετε πάντοτε τὴν καρδίαν ὑμῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα τοῦ Κό-
 σμου διὰ τῆς πίστεως, καὶ ζητεῖτε τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ τοῦ Παν-
 τὸς διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγαθοεργίας. Αὐτὸς δὲ ὁ πατὴρ τῶν
 οἰκτιρμῶν εἶθε νὰ ἐπιθλέπῃ εἰς ἡμᾶς μὲ ὅμμα πατρικὸν καὶ εὐμενές!
 Νὰ φωτίζῃ ὑμᾶς εἰς τὰς σπουδὰς, ὁδηγῶν καὶ διδασκάλους καὶ μαθη-
 τὰς εἰς τὴν ἀληθινὴν σοφίαν! Νὰ διαφυλάττῃ τοῦ Γυμνασίου τούτου
 τοὺς ἐπιτρόπους καὶ ὑπερασπιστάς! καὶ νὰ ὁμαλύνῃ τὰς ὁδοὺς τῆς
 προκοπῆς τοῦ ὀρθοδόξου Γένους ἡμῶν! (α).

ΛΟΓΟΣ

Περὶ παίδων ἀγωγῆς ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὸ 5. ἔτος τῆς συ-
 στάσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἐν Σμύρνῃ, τῷ 1814
 Σεπτεμβρίου α.

§. α. Τῆς φιλογενοῦς καὶ φιλοκάλου ὑμῶν διαθέσεως, ὡ ἄνδρες,
 λαμπρότατον τεκμήριον εἶναι ἡ σημερινὴ συνδρομὴ καὶ πανήγυρις εἰς
 τὴν ἐσπρτὴν τῆς εἰσόδου τοῦ ἕκτου ἔτους ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Φι-
 λολογικοῦ τῆς Σμύρνης Σχολείου. Πληροφορηθέντες ὅλοι ὅτι μόνη πη-
 γὴ τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει ἡ παιδεία, καὶ θεωροῦντες τὸ Σχολεῖον ὡς
 ἐργαστήριον τῆς κοινῆς εὐτυχίης συνήχθητε ὁμοθυμαδόν, ἵνα εὐφραν-
 θῇτε μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ ἐνδόξου σταδίου, τὸ ὑποῖον ἀνανεοῦνται σή-
 μερον εἰς τοὺς φιλτάτους υἱοὺς ὑμῶν, καὶ αὐτοὺς τούτους νὰ ἐμψυ-
 χώσῃτε καὶ ἀκονήσῃτε πρὸς τοὺς ἀγῶνας μὲ τὸν ὑπὲρ τῆς προκοπῆς
 αὐτῶν διακαέστατον ὑμῶν ζῆλον. Πρὸς ταύτην ὑμῶν τὴν φιλομάθειαν
 τίς ποτε ἤθελεν εἶσθαι τόσον ἀναισθητός, ὥστε νὰ μὴ ἐπαινέσῃ εἰλι-

(α) Τοῦ παρόντος λόγου μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ Λόγιος Ἑρμῆς (ἐτ. 1813.
 σελ. 275) ἐκτιθεὶς τὰ τοῦ πέμπτου ἔτους μαθήματα καὶ ὑποσχνούμενος τὴν
 ἐκδοσιν καὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκδούς. Σημ. Ἐκδ.

κρινῶς τὸ εὐγενές καὶ φιλόκαλον καὶ τῷ ὄντι Ἑλληνικὸν ὕμῶν ἦθος ; Ἀλλὰ τῶν μὲν ἐγκωμίων τοὺς στεφάνους ἄλλοι ἄλλοθεν ἄς πλέκωσιν. Ἐγὼ δὲ καλλιώτερον ἔργον καὶ πρεπωδέστερον ἅμα νομίζω, ἐὰν ἐκθέσω διὰ λόγων τῶν ὑμετέρων θεωριλεστώτων σκοπῶν τὸ σχέδιον, διότι τοῦτο δύναται σήμερον μάλιστα νὰ γένη γλυκύτατον ἀκουσμα εἰς τὰς φιλομαθεῖς ὑμῶν ἀκοάς.

§. 6'. Τῶν περὶ τὴν σύστασιν τούτου τοῦ Σχολείου φιλανθρωπῶν ἰδρώτων ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Σμυρναῖοι, πρῶτιστος σκοπὸς εἶναι ἡ τῶν τέκνων ὑμῶν ὀρθὴ ἀνατροφή καὶ παιδεία, περὶ τῆς ὑποίης ὅτι εἶναι ὠφελιμωτάτη καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν ἄνθρωπον περιττὸν εἶναι πρὸς εἰδότας νὰ ὁμιλῶ. Πῶς δὲ πρέπει νὰ γίνηται αὕτη ἡ ἀνατροφή, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὑπερ μοῖ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἀκούσῃσι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο μάλιστα συνίσταται τοῦ ὑμετέρου σκοποῦ ἡ ἐπιτυχία. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ λόγος σήμερον θέλει ἐκθέσει τὰ καθήκοντα τῶν γονέων, ὅσα πρέπει νὰ φυλάττωσι περὶ τὴν ἀνατροφήν τῶν ἰδίων μειρακίων. Παρακαλῶ δέ, ὧ ἄνδρες, ἵνα μὴ νομίσητε ὅτι προβάλλω ἑαυτοῦ κανόνας καὶ διαταγὰς περὶ τῆς τῶν τέκνων ἀγωγῆς. Μιστρίαν πεῖραν ἔχω πρὸς τοῦτο καὶ εἶμαι πολλὰ ἀτολμότερος ἢ ὥστε νὰ φαντασθῶ ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ νομοθετήσῃ τι πρὸς τοῦτο τὸ μέγα ἔργον. Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Πλούταρχος καὶ αἱ θεότατοι Γραφαὶ θέλουσι μοι δώσει τὴν ὕλην πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἐξύφανσιν· διὰ τοῦτο καὶ μάλιστα πρέπει νὰ ἐπιτείνητε τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἀξίως τῶν ὑποκειμένων, ἐξ ὧν ἡρόσθη τὰς συμβουλὰς.

§. 7'. Διπλοῦς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, σύνθετος δηλονότι ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς. Καὶ πρῶτιστος καὶ κυριώτατος σκοπὸς τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας εἶναι ἡ διάπλασις τῆς ψυχῆς, δὲν παραβλέπει ὁμῶς καὶ τὸ σῶμα ἡμελημένον· ἐπειδὴ καὶ ἡ τούτου καλλιέργεια ἔχει πολλὴν ἐπιρροὴν πρὸς τὴν μόρφωσιν τῶν ἡθῶν. Διὰ τοῦτο χρὴς πρῶτιστον τῶν γονέων εἶναι νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ὑγείας τῶν τέκνων καὶ νὰ ἐξασκῶσιν αὐτὰ εἰς τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν εὐταξίαν τὴν περὶ τὰς τροφὰς καὶ ἐνδυμασίας καὶ τὴν ἄλλην τοῦ σώματος ἀγωγὴν. Ὅσον ἀστεῖον καὶ ἀγγίνουν ἤθελεν εἶσθαι τὸ παιδίον, ὅταν προσφέρηται κακῶς καὶ ἀγροικῶς, ὁμοιάζει καλὸν ἀδάμαντα, ὅστις εἶναι ἀκατέργαστος παντάπασι καὶ ἀπελέκτος. Συμβάλλει δὲ πρὸς ταύτην τὴν εὐταξίαν ἡ ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἐτι ἡλικίας καλὴ αὐτοῦ ἀγωγή. Διὰ τοῦτο συμφῶνως οἱ σοφοὶ νομοθετοῦσι νὰ γαλακτοτροφῇται τὸ παιδίον ὑπ' αὐτῆς

τῆς μητρός, ἐὰν ἀσθενείας ἀνάγκη δὲν ἐμποδίζῃ. Ἐπειδὴ ἡ κακίστη ἐκείνη συνήθεια τοῦ νὰ τρέφῃται μὲ ξένον γάλα χωρὶς ἀνάγκην εἶναι καὶ ἐναντία τῆς φύσεως, ἥτις ἐχάρισε τοὺς μαστοὺς εἰς τὴν γυναῖκα, ἵνα τρέφῃ τὰ ἴδια ἐκγονα, καὶ προσέτι ὑλεθριωτάτη εἰς τὰ ἥθη τοῦ βρέφους· διότι μὲ τὸ γάλα συνεπισπᾷ κατ' ἀνεξήγητον λόγον καὶ τὴν διάθεσιν τῆς τροφῆς, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κινδυνεύει νὰ ᾖναι βάρβαρος καὶ κακοήθης (α). Τοῦτο ἐννοοῦντες οἱ παλαιοὶ ἔλεγον μυθικῶς διὰ τὸν Τριπτόλεμον, ὅτι ἐγένεεν ἀθάνατος, διότι ἐβυζάσθη ὑπὸ τῆς Δήμητρος, καὶ διὰ τὸν Ἀχιλλεὺς ὅτι ἀπέβη λεοντοψύχος καὶ γενναῖος, διότι ἐτρέφη μὲ λεόντων μυελούς. Ἀλλὰ καὶ ἱστορικοὶ τινες ἀπέδωσαν μεγάλων ἀνδρῶν διαθέσεις εἰς τῆς τροφῆς τὸ ἦθος· οἷον ὁ Βαρώνιος διισχυρίζεται ὅτι ὁ Ἀντωνῖνος ὁ Καρκαλλας, κάκιςτος ἄλλως καὶ ὠμότατος αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης, ἐγένεε πρὸς τοὺς χριστιανούς εὐεργετικώτατος, διότι ἡ παραμάννα του ἔτυχε νὰ ᾖναι χριστιανή. Ὁ δὲ προφῆτης Ἰερεμίας ῥητῶς μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ὅσοι θηλάζουσι δρακόντων γάλα γίνονται ὄφεις ἀνημερώτατοι. «Καὶ γ' ἐδράκοιτες ἐξέλιψαν μαστοὺς, ἐθήλασαν σκύμους αὐτῶν εἰς ἀρίστον (β)». Ἐπειτα ὅταν ἡ μήτηρ βυζάνῃ τὸ παιδίον, αὐξάνει τὴν πρὸς αὐτὸ μητρικὴν αὐτῆς στοργήν, καὶ τόσον τιμιώτερον θέλει νομίζει αὐτό, ὅσον περισσοτέρας φροντίδας καὶ ἀγρυπνίας ἐξοδεύσῃ εἰς τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ (γ).

§. δ'. Τρεφόμενον δὲ οὕτω τὸ νήπιον εἰς τὰς μητρικὰς ἀγκάλας, δὲν πρέπει νὰ περιθάλπηται μὲ πολλὴν τρυφήν καὶ ἀπαλότητα· διότι οὕτως ἀποβαίνει ἀνάνδρον καὶ θηλυπρεπὲς καὶ ἀνίκανον εἰς τοὺς κόπους τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς. Γνώμη τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι νὰ συνειθίζωνται τὰ παιδιά πρὸς τὴν ψύχραν, διότι τοῦτο συμβάλλει μάλιστα πρὸς ὑγίαν καὶ ἀνδρείαν (δ). Διὰ τοῦτο καὶ πολλὰ βάρβαρα ἔθνη παρετήρουν τοῦτο. Οἷον οἱ Κελτοὶ ἐβύβιζον συχνὰ τὰ τέκνα των εἰς ὕδωρ ψυχρόν, οἱ Θρᾶκες ἐτρίβον αὐτὰ μὲ πάγον, καὶ ἄλλοι ἄλλως τὰ ἐσυνειθίζον πρὸς τὸ ψύχος. Εἰς ἡμᾶς ἱκανὸν εἶναι ἐὰν φορένωνται μὲ σκέπασμα λεπτὸν καὶ ἐξασκῶνται μὲ μετρίως τινὰς κινήσεις δι' ὅλων τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι πρὸς μάθη-

(α) Δεῖ δὲ αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπέχουν τοὺς μαστοὺς, συμπαθέστερόν τε γὰρ θρέψουσι καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας κτλ. Πλούταρχ. περὶ παίδων ἀγωγῆς. — (β) Θρήν. δ. 3. — (γ) Βλ. Πλούταρχ. περὶ παίδ. ἀγωγ. — (δ) Πολιτ. Ζ. κεφ. ιε. 2.

σιν ἱκανά. Πρέπει νὰ συνειθίζωνται εἰς τὴν κοσμιότητα μὲ λόγους ἀστείους καὶ τερπνὰς συμβουλὰς, καὶ νὰ διδάσκωνται ὑπὸ τῶν γονέων, οἵτινες εἰς τὸ δυστυχεὲς ἡμῶν Γένος εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ παιδονόμοι. Καὶ αὐτὰ τὰ παιγνίδια καὶ οἱ λόγοι καὶ οἱ μῦθοι, δι' ὧν τέρπουσιν αὐτά, πρέπει νὰ μὴ ᾔηται ἀνελεύθερα καὶ αἰσχρά. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας πρέπει νὰ μάθωσι νὰ φυλάττωσι καθαριότητα εἰς τὰ ἐνδύματα, χωρὶς νὰ ἀγαπῶσι τὴν τρυφήν καὶ τὸν καλλωπισμὸν, νὰ μὴ τρώγωσιν ὁπόταν φθάσωσι, νὰ προσηκόνωνται πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, νὰ παραχωρῶσιν εἰς αὐτοὺς τὸ καθίσμα, τὸν δρόμον, νὰ βάλλωσι πάντοτε τὰ πράγματα, οἷον τὰ βιβλία, τὰ φορέματα, εἰς τὸν πρέποντα τόπον μετ' εὐταξίας. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρέπει νὰ διδάσκηται τὸ παιδίον εὐθὺς ἀφ' οὗ ἀρχίσῃ νὰ διακρίνῃ τὰ πράγματα. Δὲν λέγω ὅμως νὰ τὰ διδάσκηται ὡς δογματα μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος καὶ λεπτολογίας· διότι ὁ ἐπιτετηδευμένος καὶ περιττός πολιτισμὸς εἶναι πολλὰ ἀηδέστερος καὶ ὀχληρότερος παρὰ τὴν ἀγροικίαν ἀφέλειαν καὶ ἀπλασίαν. Ὀλιγώτερον κακὸν εἶναι νὰ καταγελασθῇ τις ὡς ἀκομψὸς χωριάτης, παρὰ ὡς γλαφυρὸς καὶ περίεργος καλλωπιστής, μετρῶν τὰ ἴδια κινήματα πρὸς κανόνα καὶ σταθμὸν κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ ζύων τὴν κεφαλὴν μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, ἵνα μὴ χαλάσῃ τῆς κόμης καὶ τοῦ πύλου τὴν εὐπρέπειαν.

§. ε. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐξασκῇται τὸ παιδίον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὀλίγον θέλει εἶσθαι τὸ ἐκ ταύτης τῆς ἀσχέσεως ὄφελος, ἐὰν οἱ ἐπιστάται αὐτοῦ δὲν ἀπειθύνωσι τὴν ἐαυτῶν προσοχὴν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τὴν ρίζαν, τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ πρέπει πρῶτιστα νὰ ἐκκόπτωσι, κακὰς τινὰς δηλονότι διαθέσεις, αἱ ὁποῖαι πολλάκις φυτρώνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου πολεμιώταται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Τοιαῦτα εἶναι πείσμα θηριῶδες καὶ βάρβαρον, ὅπερ παιδιοθεν ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ παρατηρῶμεν ποῖά τινα ἀρέσκουσι καὶ ποῖα δυσαρεστοῦσιν εἰς τοὺς συνόντας. Φιλαυτία ἀχαλίνωτος, ἥτις ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀσχημονῶμεν ζητοῦντες πάντοτε τὸ ἴδιον κέρδος. Ἀμέλεια καὶ ἀναισθησία πρὸς τὰ καλὰ, ἥτις ἐκφράζεται πάντοτε καὶ εἰς τοῦ σώματος τὴν ρυπαρότητα. Οἷσις καὶ ὑψηλοφροσύνη, ἥτις μᾶς καταπέθει ἐπὶ τὸ πᾶν χρεωστεῖται εἰς ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν οὐδὲν χρέος πρὸς τοὺς πλησίον. Πνεῦμα ἀντιλογίας καὶ τρόπος ἐριστικός, ὅστις βιάζει ἡμᾶς ποτὲ νὰ μὴ συμφωνῶμεν τὰς γνώμας πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἠθος σκωπτικὸν καὶ περιγελαστικόν, ὅπερ μολύ-

νει με τήν τῆς εἰρωνείας βαφὴν πάντα τὰ σεμνά. Ταῦτα εἶναι κυρίως τὰ ἐλαττώματα καθ' ὧν οἱ γονεῖς καὶ τροφοὶ τοῦ παιδίου πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀκήρυκτον πόλεμον. Ταῦτα ὅταν ἐκρίζωθῶσι σύγκαιρα ἐκ τῶν ψυχῶν, ἀποβαίνουσιν οἱ νέοι φιλοπροσήμεροι καὶ εὐέντεκτοι καὶ καθάριοι, μήτε τοὺς ἄλλους νὰ πειράζωσι με βωμολοχικοὺς ἀστεϊσμούς, μήτ' αὐτοὶ νὰ συγχίζωνται εὐκόλως ἀπὸ τῶν ἄλλων τοὺς λόγους, καὶ ἀπλῶς ἐντυπώνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς εὐταξίας καὶ κοσμιότητος τοὺς κανόνας.

§. 5'. Ἀφ' οὗ δὲ τοιουτοτρόπως παρασκευασθῶσι πρέπει νὰ φέρονται πρὸς τὴν μάθησιν, ἥ ὁ κυριώτερος σκοπὸς εἶναι ἡ τῆς ψυχῆς θεραπεία. Ταύτης ἡ ἐπιτυχία κρέμαται ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ διδασκαλοῦ· δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὁ πατήρ ἐξω πάσης φροντίδος, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρατηρῇ μεθ' ὑπομονῆς ἂν ἀπὸ τὰ μαθήματα κερδαίνῃ τὸν σκοπὸν του. Δυστυχία εἰς τὸ παιδίον ἐκεῖνο, οὗτινος οἱ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι νομίζουσιν ὅτι τῆς παιδείας αὐτοῦ ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ μάθῃ γλώσσας καὶ ἱστορίαν, ἢ νὰ γράφῃ θέματα καὶ στίχους, ἢ νὰ κατασκευάζῃ τρίγωνα καὶ συλλογισμούς. Αἱ γνώσεις αὗται, ὦ ἄνδρες, δὲν ἀρνοῦμαι, εἶναι ὠφελιμώταται· ἀλλ' ὅμως ὡς ὄργανα καὶ μέσα πρὸς ἄλλον τινὰ ὑψηλότερον σκοπὸν· ἐπειδὴ ποῖον ὄφελος ἤθελεν ἔχει ὁ ἀξιοδάκρυτος ἐκεῖνος νέος, ὅστις ἔως τῶν δέκα πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν τῆς ζωῆς με πολλὰ ἐξοδα καὶ πλειοτέρους κόπους μάθῃ ὀλίγα τινὰ λεξείδια, χωρὶς νὰ ἐξεύρῃ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὰ εἰς τὴν ζωὴν; Σκοπὸς τῆς ὑγιούς διδασκαλίας εἶναι νὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον πῶς πρέπει νὰ ὠρελῇται ἐκ τῆς μαθήσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, συνάγων τὰ ὠφέλιμα ὡς ἡ μέλισσα ἀπὸ τὰ ἄνθη, καὶ ἐπιδεδόμενος ὅλος εἰς ὅσα μάλιστα μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτῷ πρὸς ὅποιον δῆποτε ἐπάγγελμα εἶναι προσκεκλημένος ὑπὸ τῆς θείας προνοίας. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἶναι νὰ στολίσῃ ἐνταῦθα καὶ τὸν νοῦν διὰ τῶν γνώσεων καὶ τὴν καρδίαν διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ καλοκαγαθίας, νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τιμιότητα καὶ φιλομάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν, νὰ ἐκρίζωσιν τελειώτατα με χεῖρα πολλὰ ἐλαττώματα καὶ προσγῇ τὴν ἀμαθὴν ὑπεροφίαν, τὴν τυφλὴν φιλαυτίαν, τὸ ἀνάληκτον καὶ ὑβριστικὸν ἥθος καὶ τὰς ἄλλας κακίας, καὶ τέλος νὰ οἰκειώσῃ αὐτὸν με τὴν ἀληθὴ φιλοσοφίαν, δηλονότι τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ γνῶσιν ἑαυτοῦ, τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθὴς τῆς παιδείας καρπός, πρὸς ὃν οὔτε πλοῦτος, οὔτε δόξα, οὔτε κάλλος, οὔτε σῶματος ἀνδρεία,

οὔτε αἵματος εὐγένεια δύνανται νὰ παραβληθῶσι. Τοῦτον πρέπει κυρίως νὰ διώκῃ ὁ πατήρ· διότι ἂν τοῦτον ἀποκτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, γίνε-
ται εὐδαίμων καὶ εἰς τὴν νεότητα καὶ εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν καὶ
εἰς τὸ γῆρας.

Ἄδ' ἂν μάθῃ τις, ταῦτα σώζεσθαι φιλεῖ

Πρὸς γῆρας. Οὕτω παῖδας εὖ παιδεύετε (α).

§. ζ'. Ἐνταῦθα προκύπτει μία τις ἀπορία, ἥτις ἐκ παλαιῶν ἐτῶν
γεννηθεῖσα περιφέρεται ἔτι καὶ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν. Ἐνόμισάν τινες
ὅτι καλλιώτερον εἶναι ὅσοι ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ παιδεύωσι τὰ ἐαυ-
τῶν τέκνα εἰς τὰς οἰκίας μὲ χωριστὸν διδασκαλὸν παρὰ νὰ στέλλωσιν
αὐτὰ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα· πρῶτον διότι, καθὼς λέγουσιν, εἰς τὰ
κοινὰ σχολεῖα διαφθείρονται πολλάκις τὰ ἥθη τῶν νέων μὲ τὰς κακὰς
συναναστροφάς, καὶ δεύτερον ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν προκόπτει περισσώτε-
ρον τὸ παιδίον διδασκόμενον ἐπιμελέστερον παρὰ τοῦ διδασκάλου.
Ἐὰν ἡ πρώτη ὑπόθεσις ἦτο ἀληθινή, ἃ! μὴδὲ στιγμήν δὲν πρέπει νὰ
βραδύνῃ τὸ παιδίον εἰς τὸ σχολεῖον. Μακρὰν τὸ γρηγορώτερον, μακρὰν
ταύτης τῆς πηγῆς τῆς διαφθορᾶς. Ἀπὸ τριαύτης λέγω ψυχολόθρου
Σειρήνων μελωδίας

Νῆα πάρεξ ἑλάν' φεύγειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς (β).

Ἄσυγκρίτως προτιμότερον εἶναι νὰ ζῇ τις ὀρθῶς παρὰ νὰ ὀμιλῇ μύ-
νον γλαφυρῶς. Ἄλλ' οἰμοί! ὁ κίνδυνος, ὦ ἄνδρες, τῆς κακοῦθειας ἐπι-
κρέμαται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν μερικὴν καὶ εἰς τὴν δημοσίαν παιδευσιν,
καὶ τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὰς φυσικὰς κλίσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν
περὶ τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐπιμέλειαν καὶ διάθεσιν τῶν γονέων καὶ διδα-
σκάλων. Ἡ πείρα πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι τὸ παιδίον διαφθείρεται
ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων μὲ τὰ κάκιστα παραδείγματα τῆς οἰκίας του.
Ἐπειδὴ αὐτοῦ βλέπει καὶ ἀκούει πράγματα, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἀγνοῇ
δι' ὅλης τῆς ζωῆς, καὶ ἅτινα γίνονται εἰς αὐτὸ ἐξίς καὶ φύσις ἔπειτα
ἀμετάβλητος. Τοιοῦτοτρόπως μανθάνουσι τὰ ταλαίπωρα παιδία τὰς
κακίας, πρὶν μάθωσι νὰ διακρίνωσιν αὐτάς, καὶ γινόμενα ἄστωτα καὶ
παραλελυμένα μεταφέρουσι μᾶλλον εἰς τὰ σχολεῖα παρὰ μεταλαμβά-
νουσιν ἐξ αὐτῶν τὴν κακοῦθειαν. Ὡστε πολλάκις δίκαιον ἔχουσι τὰ
σχολεῖα νὰ ἀπαρπονῶνται κατὰ τῶν οἰκίων περισσώτερον, πάρεξ αὐταὶ
κατ' ἐκείνων. Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν τῶν ἀντισχολῶν πρότασιν, ὅτι δη-

λαδὴ προκόπτουσι τὰ παιδία περισσότερον εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ εἰς τὸ σχολεῖον, πολλοὶ λόγοι ἀντιφέρονται ἐναντίοι ἐκ διαμέτρου· τέσσαρες δὲ μάλιστα οἱ ἐφεξῆς· α) ἡ δημοσία διδασκαλία οὐκ ἐκτρέφει τὸ πνεῦμα τοῦ νέου καὶ ἐμψυχεῖ εἰς αὐτὸν τόλμην καὶ θάρρος περὶ τοὺς λόγους, συνειθίζει αὐτὸν νὰ μὴ φοβῆται τὸν ὄχλον, καὶ ἐλευθερώνει αὐτὸν ἀπὸ τὴν μικροψυχίαν ἐκείνην, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μονήρους καὶ σκυθρωπῆς ζωῆς. Ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας, ὅταν μόνος διάγῃ, μαραίνεται καὶ καταπίπτει, καὶ οὕτως εἰπεῖν σκωριάζει καὶ εὐρωτιᾷ, ἢ καταντᾷ τέλος εἰς τὴν ἀντίθετον ὑπερβολήν, φαντάζεται δηλονότι καὶ ἐξοιδαίνει καὶ θρασύνεται ὡς παντεπιστήμων, ἐπειδὴ δὲν ἔχει κανένα πρὸ ὀφθαλμῶν, πρὸς ὃν συγκριθεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ καὶ τὴν δοξοσοφίαν. β) Εἰς τὸ σχολεῖον ἀποκτᾷ ὁ νέος πρὸς πολλοὺς γνωριμίαν καὶ φιλίαν, ἥτις διαμένει ἔπειτα εἰς ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ χρησιμεύει εἰς πολλὰς περιστάσεις. Μυρία τῶν παλαιῶν παραδείγματα βεβαιόνουσιν τὸ τοιοῦτον, ἐξ ὧν δὲν ἀναφέρω τοὺς Κέσσητας καὶ Αἰσχίνας, τοὺς Ἑπαμινώνδας καὶ Πελοπίδας καὶ Περικλεῖς καὶ Σωκράτης καὶ πολλοὺς ἄλλους καὶ στρατηγούς καὶ φιλοσόφους καὶ νομοθέτας, οὔτινες εἰς τὰ σχολεῖα συνέπηξαν τὰς λαμπράς φιλίας, ἀλλὰ μόνον ἐνθυμίζω ὑμᾶς τοὺς θεῖους Βασιλείους καὶ Γρηγορίους, οὔτινες δὲν ὑμνοῦνται περισσότερον διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀγιότητα τοῦ τρόπου ἢ διὰ τὴν εὐλικρινῆ καὶ ἔνθεον φιλίαν, ἣντινα ὠκοδόμησαν εἰς τῶν Ἀθηναίων τὴν Ἀκαδημίαν· γ) κέρδος τῶν σχολείων εἶναι ἡ ἀμιλλα καὶ συνερισία, ἥτις ἐξάπτεται εἰς τὰς νέας ψυχὰς. Ἐνταῦθα τὸ παιδίον ὠφελεῖται καὶ ἐξ ὅσων πρὸς αὐτὸ λέγει ὁ διδάσκαλος καὶ ἐξ ὅσων πρὸς τοὺς ἄλλους θέλει βλέπει πάντοτε τὸν διδάσκαλον νὰ δοκιμάζῃ ὡς καλὸν τούτου τὸ ἔργον, νὰ διορθῇ τὸ τοῦ ἑτέρου, ἐκείνου τὴν ἀμέλειαν νὰ ἐπιπλήτῃ, τούτου τὴν ἐπιμέλειαν νὰ ἐπαινήσῃ, τοῦ ἄλλου τὴν κακίαν νὰ παραδειγματίζῃ. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γίνονται κέντρον εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ παροξύνουσιν αὐτὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ φανῇ κατώτερον τῶν συσχολαστῶν. Πόσον ἀγωνίζεται ὁ φιλότιμος μαθητὴς νὰ πρωτεύσῃ εἰς τὴν τάξιν, νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἐαυτοῦ προκοπὴν, νὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον! Πῶς; ἐκεῖνος ἤλθεν ὑστερωτέρως μου εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ θέλω μείνει ἐγὼ κατόπιν αὐτοῦ; πῶς; ἐκεῖνος ἐτιμωρήθη, καὶ ἐγὼ θέλω ἐξελεγχθῇ ὁμοίως πρὸς αὐτόν; ἐκεῖνος ἐβραβεύθη, καὶ ἐγὼ θέλω μείνει εἰς τοὺς γονεῖς μου ἀβράβευτος; Ταῦτα εἶναι, ὦ ἄνδρες, τὰ μέσα τὰ ὅποια ἀνάπτουσιν εἰς τὰς εὐγε-

νεῖς ψυχὰς τὴν τόλμην καὶ φιλοτιμίαν καὶ σπουδὴν ἀληκτον καὶ συν-
ερίαν περὶ τῶν πρωτείων, ἥτις ὅταν καθαρῶς πάσης κακοηθείας
καὶ φθόου καὶ ἀλαζυνείας, ὁδηγεῖ τὸν νέον εἰς τῆς σοφίας τὰ ἀνά-
κτορα· δ) κέρδος τῶν σχολείων εἶναι ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὅταν
ἔχη πολυαριθμούς ἀκροατὰς ἐμψυχόνηται καὶ ἀναρρίπτεται πολλὰ
διαφορῶς παρὰ τὸν μερικόν, ὅστις διὰ τὸν καὶ συνομιλῶν κατὰ μόνας
πρὸς ἓνα τινά, καὶ τοῦτον δύστηνον πολλάκις μαθητὴν, διδάσκει αὐ-
τὸν ψυχρῶς καὶ μὲ τόνον συνεισισμένον τὸν τῆς συναναστροφῆς. Ὅταν
ὁ διδάσκαλος ἐξηγῇ τὰ κάλλιστα χωρία τῶν συγγραμμάτων καὶ διδά-
σκη τὰς ἄλλας μαθήσεις εἰς χορὸν προσεκτικῶν μαθητῶν, οἵτινες ἐπι-
θυμοῦσιν ὡς νεοττοὶ νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὴν ψυχικὴν τροφήν, καὶ
ἀγάλλεται καὶ ἐνθουσιᾷ καὶ σπουδάζει περιπαθῶς νὰ μεταδώσῃ καὶ
εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ αἰσθήματος, ὅς οὐ καὶ αὐτὸς ἐμφορεῖται. Ἡ εἰς τὸ
δημόσιον λοιπὸν σχολεῖον διδασκαλία εἶναι προκρινωτέρα παρὰ τὴν
μερικὴν, δὲν λέγω καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις. Ἐπειδὴ εἶναι τινες πό-
λεις, εἰς ἃς ἀναγκάζονται πολλοὶ νὰ προτιμῶσι τὴν οἰκοδιδασκαλίαν.
Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Σμύρνην τὸν καιρὸν τοῦ θανατικοῦ οἱ οἰκοδιδά-
σκαλοι γίνονται μεγίστης ὠφελείας παραίτιοι· ἀλλ' ὅταν ᾗναι ὑγεία,
τὸ δημόσιον σχολεῖον πρέπει νὰ γίνηται τὸ γυμναστήριον τῆς τῶν
νέων παιδείας καὶ ἀρετῆς.

§. ἡ. Ποίους δὲ τρόπους μεταχειρίζομενοι καὶ οἱ γονεῖς καὶ οἱ δι-
δάσκαλοι συμφώνως δύνανται νὰ κάμωσι τὰ παῖδια ἐνάρετα καὶ σπου-
δαῖα; Πρὸς τοῦτο πάσαντα βαδίζει ὁ λόγος. Ἡ ἀνατροφή, ὦ ἄνδρες,
τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ τέχνη τοῦ μεταχειρίζεσθαι καὶ διαπλάτ-
τειν τῶν νέων τὰς ψυχὰς. Τέχνη μεγάλη καὶ δύσκολος καὶ, ἵνα εἴπω
μετὰ τοῦ Σοφοκλέους,

Πολλῶν χαλινῶν ἔργον, οἰάκων δ' ἅμα.

Ἐπειδὴ μέλλει νὰ διοικήσῃ ὅχι προβάτων ποιμνιον καὶ βοῶν καὶ
ἵππων ἀγέλας, ἀλλὰ τὸ ποικιλώτατον ζῶον, τὸν ἄνθρωπον, ὅστις
ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας δυσκόλως ὑποφέρει τὸν ζυγὸν τῆς ὑπακοῆς, ἐὰν
δὲν οἰκονομῇται μὲ τὰς προσηκούσας προφυλακάς. Πρῶτον λοιπὸν καὶ
ἀναγκαιότατον ἔργον καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν πατέρων
εἶναι νὰ διακρίνωσι καλῶς τὴν εὐρύαν καὶ τὸν ἥθικόν χαρακτήρα.
Ἵπάρχουσι πολλοὶ παῖδες, οἵτινες ἂν δὲν βιασθῶσιν, ἐκλύονται, ἄλ-
λοι δ' ἐξ ἐναντίας ἀγανακτοῦσι πρὸς τὴν ἰσχὺν τῆς ἀνάγκης· τοῦτον
σωφρονίζεις μὲ τὸν φόβον, ἀλλ' ἐκεῖνον ἐκνευρίζεις. Ἄλλος ὠφελεῖται

μέ τήν λιπαράν συνέχειαν τοῦ κόπου καί τῆς μελέτης. "Αλλοῦ δὲ πάλιν ἡ ἀγχινοια ἀγαπᾷ νά μελετᾷ ἐκ διαλειμμάτων· εἰς τοῦτον χρειάζεται κέντρον, εἰς ἐκεῖνον δὲ χαλινός. Οὗτος ἔχει κλίσιν πρὸς τοῦτο τὸ μάθημα, ἄλλος δὲ τις εἰς ἄλλο. Δύο γνήσιοι ἀδελφοὶ ἔχουσι πολλάκις ἐναντίας τὰς διαθέσεις· τὸ νά θέλῃ τις λοιπὸν νά οἰκονομῇ πάντας μὲ τοὺς αὐτοὺς κανόνας, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νά θέλῃ νά βιάζῃ τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο ἕκαστος πρέπει νά διοικῆται κατὰ τὸ φυσικὸν αὐτοῦ ἰδίωμα, πάντοτε ὅμως μὲ τὴν στάθμην τῆς χρυσῆς μετριοτή-
τος. Ἡ πολλὴ ἐλευθερία ἀνοίγει τὸν δρόμον εἰς τὴν παραλυσίαν, καὶ πάλιν ἡ ὑπερβολικὴ βία κάμνει τὴν ψυχὴν ἀνόητον καὶ ὀρνεώδη, καὶ μάλιστα ὅτ' ν γίνηται εἰς τινὰς διαθέσεις, αἵτινες εἶναι ἀδύνατον ὀλο-
τελῶς νὰ μεταβληθῶσι. Τὸ νά σπουδάζῃ τις νά κάμῃ χαρίεντα φερ' εἰπεῖν καὶ ἀστεῖον τὸν ἐκ φύσεως βαρύν καὶ μελαγχολικόν, ἢ πάλιν τὸν ἐξυπνον καὶ παιγνιώδη νά μεταβάλλῃ εἰς σπουδαῖον καὶ σκυ-
θρωπόν, εἶναι βλαβερὰ ματαιοπονία· δύνανται ὅμως νά σωφρονίζων-
ται αἱ ψυχικαὶ κλίσεις, ὥστε νά μὴ καταντῶσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν, φθάνει μόνον ὁ πατὴρ νά παρατηρῇ μυστικῶς, χωρὶς νά αἰσθανθῇ τὴν παρατήρησιν τὸ παιδίον· ἐπειδὴ ὅσον ἀπλοῦν καὶ ἂν ᾔῃαι, εὐθύς ἀφ' οὗ καταλάβῃ ὅτι παρατηρεῖται, συγκλείεται καὶ κρύπτει τὰς ἐαυτοῦ διαθέσεις.

§. θ'. Ἐν ᾧ δὲ διακρίνουσιν οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου τὰς κλίσεις, πρέ-
πει ἐν ταύτῃ νά σπουδάζωσιν ἵνα ἀνακητήσωσιν ἐπ' αὐτοῦ κυριαρχίαν
τινὰ καὶ ὑπεροχὴν, ἥτις θέλει ἐμφυτεύσει εἰς αὐτὸ τὸ πρὸς αὐτοὺς
σέβας, καὶ θέλει ἀναδείξει αὐτὸ εὐπειθὲς καὶ ὑπήκοον εἰς τὰς συμβου-
λὰς αὐτῶν. Οὔτε ἡλικία προεβηκυῖα, οὔτε σώματος μέγεθος, οὔτε
βαρύτης ἐπισκυνίου, οὔτε τόνος φωνῆς, οὔτε βροντώδεις ἀπειλαὶ δύ-
νυνται κυρίως νά περιποιήσωσι τὴν ὑπεροχὴν ταύτην εἰς τοὺς πατέ-
ρας, ἀλλ' ἤθος ἐμβριθὲς καὶ καθεστηκὸς καὶ μέτριον καὶ ἱλαρόν, ὀδη-
γούμενον πάντοτε ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ μηδέποτε παραφερόμενον
ὑπὸ ἀλόγων ὁρμῶν, οὗτος εἶναι ὁ μόνος τρόπος τοῦ νά κάμωσι καὶ οἱ
γονεῖς καὶ αἱ διδάσκαλοι πειθαρχικοὺς τοὺς παῖδας. Τοῦτο δὲ πρέπει
νά γίνηται εὐθύς εἰς τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν αὐτῶν, διότι ἐὰν ἀπὸ ταύ-
της δὲν μάθωσι νά σέβωνται καὶ νά πειθαρχῶσι, θέλουσι συνειθίσει
νά ὑβρίζωσι καὶ νά ἀπειθῶσιν. Ὡ γονεῖς, ἀληθῶς φιλόστοργοι καὶ φι-
λότεκνοι, φροντίζετε νά καθυποτάσσητε εἰς τὰς ὁρθὰς ὑμῶν διαταγὰς
τὴν ἀπαλὴν τῶν παιδίων ψυχὴν περισσότερον, παρ' ὅτι φροντίζουσιν

αἱ μάμμαι νὰ διαπλάττωσι τὰ ἀπλαστα καὶ ὑγρὰ καὶ μαλακὰ τοῦ σώματος μέλη. Γίνου πατὴρ ἐξουσιαστῆς τοῦ παιδίου σου, διότι ἐν ἐκ τῶν δύο εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνη, ἢ πρέπει νὰ σοι ὑποτάσσεται ἢ νὰ σε τυραννῇ· «*Κάμφορ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι*», τὸ πνεῦμα ῥητῶς σε προστάσσει (α). Ἡ τί ἄραγε σημαίνουναι αἱ κραυγαὶ καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ σχήματα τὰ ἀπειλητικὰ καὶ ἡ βλοσυρὰ ὄψις τῶν μικρῶν παιδίων, ὅταν ζητῶσι μὲ βίαν ὅ,τι ἐπιθυμήσωσι; τί ἄλλο εἰμὶ ὅτι φυσικὰ ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ ᾔται ἀνεξάρτητος καὶ αὐθάδης; Αὕτη δὲ ἡ ἐπιθυμία ἀναπτύσσεται μάλιστα εἰς τὴν ἀπαλὴν αὐτοῦ ἡλικίαν. Οὗτος λοιπὸν εἶναι προσφορώτατος καιρὸς, εἰς ὃν πρέπει φιλανθρωπῶς καὶ ἐπεικῶς νὰ ἐκρίζωνται ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδίου πᾶσα κακὴ κλίσις καὶ ἀκόλαστος φαντασία, καὶ νὰ ἐμφυτεύωνται τὰ σπέρματα τῆς σωφροσύνης καὶ ὑπακοῆς. Εἰς πολλὰς οἰκίας βλέπει ἕκαστος τὰ παιδιὰ, ἅτινα καθήμενα κοσμίως εἰς τὴν τράπεζαν δὲν ζητοῦσι τίποτε, ἀλλὰ δέχονται μετὰ χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης ὅ,τι προσφέρει εἰς αὐτὰ ὁ ἐπιστάτης· καὶ πάλιν ὑπάρχουσιν ἄλλα παιδιὰ ἅτινα ζητοῦσιν ἀσχημόνως πᾶν ὅ,τι βλέπουσι, καὶ πρέπει τις νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὰ προτῆτερα παρ' ὅλους τοὺς ἄλλους, ἔὰν θέλῃ νὰ προλάβῃ τὰς κραυγὰς τοῦ πταίσματος αὐτῶν. Πόθεν ἄρα προέρχεται αὕτη ἡ διαφορὰ τῆς διαγωγῆς; Ἀπὸ τὴν διαφορὰν βέβαια τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν. Ὅσον νεώτερα ᾔναι τὰ παιδιὰ, τόσον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ ἐκπληρῶνῃ τις τὰς ἀτάκτους αὐτῶν ἐπιθυμίας. Ὅσον ἀσθενέστερον εἶναι ἀκόμη τὸ λογικὸν αὐτῶν, τόσον ἰσχυρότερον πρέπει νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τὴν ἀπόλυτον οἰκονομίαν τῶν φρονίμων διοικητῶν· ἐπεὶ δὲ ἄφ' οὗ λάβωσιν ἅπαξ ταύτην τὴν κλίτιν καὶ εὐκαμφίαν, καὶ φυλάττουσιν αὐτὴν ἔπειτα ἐξ' ὅλην τὴν ζωὴν. Εἶδετε τὰ πωλάρια, πῶς ἀναποδίζουσι καὶ λακτίζουσι καὶ δάκνουσι τὸν χαλινὸν καὶ ἀντιστέκονται εἰς τὸν περυνιστῆρα, ἀλλ' ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ ἵπποκόμου μὲ χεῖρα ἐλαφρὰν τὰ ἀναχαιτίζει καὶ δαμάζει τὰ πηδήματα αὐτῶν καὶ κάμνει αὐτὰ πειθήνια καὶ εὐάγωγα καὶ χειροήθη. Εἶδετε τὰ φυτά, ὅταν ᾔναι νήπια καὶ ἀπαλά, πῶς κλίνουν καὶ λυγρίζουσιν ἀτάκτως πρὸς τοῦτο ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἀλλ' ἡ ἐπιτηδεύουσα χεὶρ τοῦ γεωργοῦ παρεμπήγουσα καλὰμια καὶ χάρακας καὶ ὑποστηρίγματα διορθώνει κατ' ὀλίγον τὰ στραβώματα αὐτῶν, καὶ κάμνει αὐτὰ ὀρθὰ καὶ εὐθυτενῇ.

(α) Σ. Σεράχ λ. 12.

Οὕτως οἱ φρόνιμοι γονεῖς οἰκονομοῦσι τοὺς παῖδας καὶ κάμνουσιν αὐτοὺς εὐπειθεῖς εἰς τοὺς κανόνας. Δέν με λανθάνει ὅτι πολλοὶ νέοι παραλελυμένοι τὴν κυριαρχίαν ταύτην τῶν γονέων καὶ διδασκάλων ὀνομάζουσι τυραννίαν, ἀλλ' εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ὀνόμαζον τυραννίαν καὶ τὴν αὐστηράν ἐπιμέλειαν τοῦ παιδαγωγοῦ, μεθ' ἧς ἐμποδίζει τὸ βρέφος ἀπὸ τοῦ νὰ πέσῃ εἰς τὸ πῦρ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμόν. Πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀρεστὸν δὲν εἶναι ἐν ταύτῳ καὶ συμφέρον.

§. ι. Αὕτη δὲ ἡ εἰς τοὺς παῖδας κυριαρχία τῶν γονέων, περὶ ἧς ὠμίλησα ἕως τώρα, στηρίζεται εἰς δύο τινα θεμέλια, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγάπην. Τὰ δύο ταῦτα πάθη βοηθούμενα ὑπ' ἀλλήλων γίνονται τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, εἰς πᾶσαν μὲν διοίκησιν καθόλου, μάλιστα δὲ εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἀνατροφὴν· διότι εἰς τούτους μάλιστα διὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ λογικοῦ χρησιμεύουσιν ὡς κάλλιστοι ὁδηγοὶ πρὸς ἔρωτα τῶν καλῶν καὶ μῖσος τῆς κακίας. Πρέπει ὅμως τὰ πάθη ταῦτα νὰ διεγείρωνται εἰς τοὺς παῖδας μὲ σοφὴν οἰκονομίαν καὶ μετριότητα καὶ εὐκрасίαν· διότι ἂν ὁ φόβος ᾖναι ἀμικτος ἀγάπης, ἀπολιθώνει τὴν ἀπαλὴν ψυχὴν, ἢ πολλάκις βιάζει αὐτὴν νὰ συντρίβῃ τὸν ζυγὸν καὶ νὰ αὐθαδιάξῃ· καὶ πάλιν ὅταν ἡ ἀγάπη ᾖναι ἀκρατος καὶ ἀπεριόριστος, ἐκνευρίζει καὶ χαυνώνει τὸ παιδίον. Ἵνα κάμνωσαι λοιπὸν καὶ τὰ δύο συμφῶνως τὸ ἀποτέλεσμα, πρέπει ἀφ' ἐνός μὲν μέρους ἡ πρῶτης καὶ ἡμερωσύνη τῶν γονέων νὰ θεραπεύῃ τὸ τραχὺ καὶ στυφόν τῶν παραγγεμάτων καὶ νὰ ἀμβλύνη τὴν ὀξύτητα τοῦ κέντρου αὐτῶν, ἀπ' ἄλλου δὲ μέρους πάλιν ἡ φρόνιμος σοβαρότης νὰ παγιόνη καὶ νὰ στηρίξῃ τὸ κοῦφον καὶ σαλευόμενον ταύτης τῆς ἡλικίας καὶ μὲ μίαν βλέμματος ῥίψιν νὰ ἐκκαλῇ εἰς τὸ πρόσωπον αἰδῶ καὶ ἐρύθημα τὸ χρῶμα τῆς ἀρετῆς. Τὸ παιδίον πρέπει νὰ ἔχῃ φόβον πρὸς τοὺς αὐτοῦ γονεῖς ἀλλ' ὅχι ἀνελεύθερον καὶ καταπληκτικόν. Πρέπει νὰ ἔχῃ θάρρος καὶ ἀγάπην, ἀλλ' ὅχι διαβρόσεσιν καὶ μαλακίαν.

Μὴ πάντα θαρβεῖν, μὴδ' ἀπελπίζειν ἄγαν·

Τὸ μὲν γὰρ ἐκλύει σε, τὸ δ' ἀνατρέπει.

§. ια. Συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ μὴ σωφρονίζωνται οἱ παῖδες μόνον μὲ τὴν ἡμερότητα καὶ σκυθρωπότητα τῶν γονέων. Τότε τί πρέπει νὰ κάμνωσιν οὗτοι; τί ἄλλο, εἰμὴ νὰ τρέπωνται εἰς τὸν ἄλλον δρόμον τῆς ἀνατροφῆς, δηλονότι εἰς τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ἐπιπλήξεις; ὄντινα ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνεθίζουσι νὰ βαδίζωσιν οἱ γονεῖς, δίκαιον εἶναι νὰ θεωρήσωμεν ἀκριδέστερον, ἵνα γνωρίσωμεν πότε

συμβάλλουσι τὰ μέσα ταῦτα πρὸς σωφρονισμόν τῶν παιδῶν, καὶ πότε βλάπτουσιν ἐξ ἐναντίας. Καὶ πρῶτον μὲν αἱ ἐπιπλήξεις, ὧ φίλοι πατέρες, τότε μόνον ὠφελοῦσιν, ὅταν παρατηρῇ ἡ ἀπειλὴ αὐτῶν τὸ διὰ τι καὶ πότε καὶ ὅπως ἐπιπλήττει. Ἄς ἴδωμεν καθ' ἓν τὰ τρία ταῦτα ἐρεξῆς. α) Ἡ ἐπιπλήξις πρέπει νὰ γίνηται δι' αἰτίαν εὐλογον. Τὸ νὰ μεταχειρίζηται τις τοὺς ἐλέγχους διὰ σφάλματα μικρά, τὰ ὅποια σχεδὸν εἶναι ἀρεκτα εἰς τὰ παιδιά, κάμνει τὸ σωτήριο τοῦτο λατρικὸν νὰ γίνηται ἀνίσχυρον καὶ ἀκαρπον παντελῶς· διότι γίνεται πλέον συνειθισμένον εἰς τὰ παιδιά, καὶ ἀντὶ νὰ ἐγγίξωσι τὴν καρδίαν τῶν παιδῶν ἀποδαίνουσιν ἐξ ἐναντίας γελοιῶδές τι καὶ παικτὸν. Καὶ ὁ Οὐρανὸς αὐτὸς πολλάκις κάμνει τὰς μεγαλοπρεπεστάτας βροντὰς αὐτοῦ νὰ φαίνωνται ἀσθενεῖς καὶ ἐξουθενημέναι διὰ τὴν συνέχειαν. Πρώτιστον λοιπὸν μέσον τοῦ νὰ γίνωνται ὠφέλιμοι αἱ ἐπιπλήξεις εἶναι τὸ νὰ γίνωνται δι' ἀξιολόγους αἰτίας, διὰ τὴν συγνήν ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν φέρ' εἰπεῖν τοῦ μαθήματος, διὰ τι προανέστατον σημεῖον ὑπεροφίας καὶ πείσματος καὶ κακοηθείας, ἢ δι' ἄλλα τοιαῦτα, ἅτινα ὅσον σπανιώτερα συμβαίνουσι, τόσον ἐνεργότερον ἐγγίξουσιν. β) Αἱ ἐπιτιμῆσεις πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τὸν προσήκοντα καιρὸν. Ἡ θεία τῆς σοφίας παραγγελία «τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος», ἀρμόζει καὶ εἰς τὴν παρούσαν μάλιστ' ἀπορίᾳ. Μὴ ἐπιπλήξῃς ποτὲ τὸ παιδίον μήτε εἰς τὴν πρώτην ὁρμὴν τοῦ σφάλματος αὐτοῦ, μήτε εἰς τὴν πρώτην ὁρμὴν τοῦ θυμοῦ σου. Ἐπειδὴ ἂν ἐπιπλήττῃς αὐτὸ εἰς τὴν ἐξῆσιν τοῦ θυμοῦ σου, θέλει σὲ καταλάβει ὅτι κινεῖται περισσότερο ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς βίας παρ' ὅσον ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς πατρικῆς στοργῆς· καὶ οὕτω θέλεις σκληρύνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐναντίον τῆς ὑπολήψεώς σου. Ἐὰν δὲ ἐπιπλήξῃς αὐτὸ εἰς τοῦ σφάλματος τὴν ἀκμὴν, ἐκεῖνο δὲν ἔχει νοῦν ἀρετὰ ἥσυχον, ἵνα ὑμολογήσῃ τὸ σφάλμα καὶ αἰσθανθῇ τῶν συμβουλῶν σου τὴν ὠφέλειαν, καὶ θέλεις ἀναγκάσει αὐτὸ νὰ χάσῃ τὴν ὑπακοήν. Τὸ κάλλιστον εἶναι νὰ δεικνύῃς ἐμπράκτως εἰς τὸν υἱόν σου ὅτι κυριεύεις τὸν θυμόν σου, καὶ αὕτη ἡ ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία κατ' ἀρχὰς θέλει κατανύξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ προπαρασκευάσει αὐτὴν πρὸς τὸν ἐλεγχον, ὅστις πρέπει νὰ γίνηται ἐν καιρῷ. Ἐπειτα παρατήρησον τὸν ἀρμόδιον καιρὸν πρὸς ἐλεγχον. Ὁ ἀγαθὸς χειροῦργος ποτὲ δὲν σχίζει τὸ ἀπόστημα πρὶν ὠριμάσῃ καὶ πρὶν προδιαθέσῃ τὸν ἄρρωστον μὲ προπαρασκευαστικά τινα ἐπιπλάσματα καὶ θεραπεύματα πρὸς τοιαύτην ἐπώδυνον κατατομήν· γ) παρατήρημα

εἶναι νὰ γίνωνται αἱ ἐπιπλήξεις καθὼς πρέπει. Εἰς τοῦτο μάλιστα συνίσταται ὅλη τῆς ἐπιπλήξεως ἡ μέθοδος. Ἐπειδὴ ὅστις ἐπιπλήττει, ἀναγκάζεται νὰ παριστᾷ εἰς τοὺς νέους τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἅτινα ἂν καὶ ἔχουσι καρδίαν νὰ κάμωσιν αὐτά, δὲν ἔχουσιν ὅμως ὁμάρτια νὰ ἴδωσιν. Ἐκαστος ἀγαπᾷ ἑαυτὸν τοιοῦτον, ὅποιος εἶναι, καὶ ὅταν ἐγγιχθῇ καιρίως ἡ φιλαυτία αὐτοῦ, μάχεται καὶ ἀνθίσταται παρὰ πολὺ διὰ τοῦτο ὅσον τὸ δυνατόν ἡ ἐπίπληξις πρέπει νὰ ᾖ αἰσθητή, καὶ νὰ μὴ καταφορτίζηται μὲ λόγους σκληροὺς καὶ ἀποτόμους καὶ ἀπελπιστικούς· διότι, ὅταν ὁ συμβουλευόμενος χάσῃ τὴν ἐλπίδα τῆς διορθώσεως αὐτοῦ, ἀποθηριώνεται παντελῶς. Οὕτε πρέπει ὁ ἐπιπλήττων νὰ φαίνεται ποτε ὅτι κάμνει τὴν ἐπίπληξιν διὰ προλήψεως τινάς, ἢ διὰ τὸ ἴδιον κέρδος, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ ἀγαθὸν τοῦ συμβουλευομένου. Ἐτι σπανίως πρέπει νὰ τραχύνῃ τὴν φωνὴν καὶ νὰ συνταράσσῃ τὸ ὄμμα ἀγριαίνων τοῦ προσώπου τὸν χαρακτῆρα· καθόλου δὲ ποτὲ δὲν θέλει χάσῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιπλήξεως, ὅστις εἶναι νὰ ἀναγκάσῃ τὸν νέον νὰ ὁμολογήσῃ τὸ σφάλμα εἰλικρινῶς καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν διόρθωσιν ἑαυτοῦ. Πρῶτος βαλμὸς τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς κακίας.

§. 15'. Ἄλλο μέσον πρὸς τὸν τῶν νέων σωφρονισμὸν εἶναι αἱ τιμωρίαι. Ὁ δρόμος οὗτος φέρει μὲν ἐνίοτε σύντομα πρὸς διόρθωσιν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καταντᾷ πρὸς μέγιστον κίνδυνον. Τὸ συνήστερον εἶδος τῶν κολάσεων εἶναι ἡ ῥάβδος καὶ ὁ δαρμὸς· ἀλλὰ τοῦτο, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ, σπανιώτατα γίνεται σωτήριον ἱατρικὸν εἰς τοὺς παῖδας. Καὶ πρῶτον μὲν αἱ τοιαῦται τιμωρίαι εἶναι δουλοπρεπεῖς καὶ ἀσχήμονες καὶ ὑβριστικαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Καὶ ἄλλως, κάμνουσι τὰ παιδιὰ νὰ φρίττωσι καὶ νὰ ἀποναρκῶσι πρὸς τῆς μετῴσεως τοὺς κόπους, καὶ ἐπομένως νὰ ἀποστρέφωνται ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ἀγαπῶσιν. Αἱ μάστιγες, ὡ φίλοι πατέρες, δὲν μεταβάλλουσι τὰ πάθη καὶ τὰς φυσικὰς διαθέσεις, ἀλλὰ μόνον ὀλίγον καιρὸν καταστέλλουσι αὐτάς καὶ ἀποκοιμίζουσιν, ἵνα ἐκραγῶσιν ἔπειτα μὲ πλειοτέραν ἐκφυροσκόρησιν, ὅταν τύχωσιν ἐλευθερίας. Αἱ μάστιγες, τὸ χειρότερον, πολλάκις σκληρύνουσι τὴν καρδίαν εἰς τὸ κακόν· ἐπειδὴ ὅταν ὁ νέος δὲν ἔχῃ τόσῃ φιλοτιμίαν, ὥστε νὰ αἰσχύνηται εἰς μόνας τὰς ἐπιπλήξεις, εὐκόλως συνειθίζει καὶ εἰς τὰς πληγὰς, καθὼς οἱ δοῦλοι, καὶ ἀντέχει ὡς ἀνάισθητος ἄκμων εἰς τὴν τῶν ποινῶν ὑβριν. Τί σὺ λέγεις; δύναται τις νὰ μοι ἀντισταθῇ, καὶ αἱ μάστιγες δὲν εἶναι ὠφέλιμοι πρὸς διόρθωσιν; καὶ

διὰ τί λοιπὸν παραγγέλλει αὐτὰς συχνὰ ἡ θεία Γραφή; «Ὁ φειδόμενος τῆς ἐαυτοῦ βακτηρίας, μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ νιόν (α)· καὶ ὁ ἀγαπῶν ἐνδελεχῆσει μάστιγας» (β) καὶ πάλιν «Θλάσον τὰς πλευράς τοῦ νιοῦ σου, ἕως ἐστὶ νήπιος» (γ). Αὕτη εἶναι τινῶν ἡ ἀντίστασις· ἀλλ' ἰδοὺ πρὸς ταῦτα τί ἀποκρίνομαι. Πρῶτον μὲν ἡ ἁγία Γραφή διὰ τούτων τῶν λόγων δύναται ἀλληγορικῶς νὰ ἐννοῇ τὴν τιμωρίαν ἀπλῶς, ἥτις δὲν εἶναι μόνον μαστίγωσις, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τρόποι μυρίοι, θέλουσα διὰ τούτων νὰ κατακρίνῃ τὴν τυφλὴν ἀγάπην τινῶν γονέων, οἵτινες κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ σφάλματα τῶν τέκνων, ἵνα μὴ τιμωρήσωσιν αὐτά. Ἐπειτα ἐὰν καὶ κατὰ γράμμα ἐννοήσωμεν τὴν ῥάβδον, ἡ τιμωρία πρέπει νὰ ταμιεύηται διὰ τοὺς σκληροὺς καὶ ἀναγώγους καὶ ἀναισθήτους πρὸς τὰς συμβουλὰς, πρὸς οὓς οὐδ' ἐγὼ ἀρνούμαι ὅτι ἀναγκάζεται ἐνίοτε ὁ ταλαίπωρος πατήρ νὰ δοκιμάζῃ καὶ τοῦτο τὸ μέσον τῆς διορθώσεως. Ἐπειδὴ τίς εἶναι τόσον σκληροκάριδος, ὥστε νὰ στοχασθῇ ὅτι ἡ ἁγία Γραφή, ἡ πλήρης χάριτος καὶ εὐσπλαγχνίας, ἡ διδασκαλὸς τῆς προύχουσας καὶ ἀγάπης πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τάξιν, αὕτη λέγω τῆς ἀγαθότητος ἡ πηγὴ θέλει νὰ τιμωρῶνται σκληρῶς τὰ ἄκακα παιδιὰ, διότι περιέπεσον εἰς τινα ἐγκλήματα, κινούμενα περισσώτερον ὑπὸ κουφότητος ἢ ὑπὸ κακονηθείας τῆς ψυχῆς; Θαῤῥούντως λοιπὸν συμπεραίνω, ὅτι οἱ παῖδες δὲν πρέπει νὰ μαστίζωνται οὔτε εἰς τὰς οἰκίας, οὔτε εἰς τὰ σχολεῖα, εἰμὴ σπανιώτατα καὶ διὰ μεγάλης τινὸς κακίας. Αἱ πληγαὶ πρέπει νὰ παραλαμβάνωνται ὡς σφοδρὰ ἰατρικὰ εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς ψυχῆς ἀσθενείας· εἰδὲ μὴ, προξενούσι βλάβην φρικτὴν, ὅσην δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις. Φάλαγγες καὶ στρόφοι καὶ βούνευρα καὶ στρεβλώσεις εἶναι ὄργανα τυραννικὰ, πρέποντα περισσώτερον εἰς δημίους καὶ μαιφόνους ἀνθρώπους παρ' ὅσον εἰς χεῖρας πατέρων καὶ διδασκάλων, οἵτινες χρεωστοῦσι νὰ καταπεῖθωσι περισσώτερον παρὰ νὰ καταναγκάζωσι τοὺς νέους νὰ στέργωσι τὴν ἀρετὴν. Ποῖος ἄρὰ γε, ὦ ἄνδρες, ἐκ δύο τινῶν πατέρων εἶναι ὠφελιμώτερος, ὅστις μὲ φιληθρώπους συμβουλὰς καὶ λόγους ἀρίστους σπουδάζει νὰ διορθώσῃ τὰ τέκνα, ἢ ὅστις καταξέει καὶ καθαιμάσσει τὸ σῶμα αὐτῶν μὲ δαρμούς καὶ στρεβλώσεις χειρότερα παρὰ τοὺς λύκους καὶ τὰ θηρία, αἵτινες πολλάκις, ὦ Θεέ τῆς εὐσπλαγχνίας, βλάπτουσι τὰ μέλη αὐτῶν, διότι

(α) Παροιμ. ιγ. 24. — (β) Σ. Σειρ. λ. 4. — (γ) Σ. Σειρ. λ. 12.

δὲν ἀνέγνωσαν ἢ ἔγραψαν ὀρθῶς; Ποῦ λοιπὸν ἔχουσι τόπον αἱ μαστιγώσεις; εἰς ἐγκλήματα μεγάλα· ὅταν ἐπιμένῃ ὁ παῖς εἰς κακίαν τινά, οἷον τὴν κλοπὴν, μέθην ἢ ψευδολογίαν, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπιμένῃ μετὰ πείσματος ἀναιδῶς καὶ ὑβριστικῶς, ὅταν μετὰ πολλὰς ἐπιτημῆσεις καὶ παρακλήσεις καὶ συμβουλὰς, τότε μὴ ὀκνήσῃς, γράψον τὴν καταδίκην αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τότε μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς. Μὴ κάμῃς τὴν τιμωρίαν ἐπάνω εἰς τὸν θυμὸν σου· διότι πῶς δύνασαι νὰ τιμωρήσῃς τὸ σφάλμα μὲ ἄλλο σφάλμα, τὴν ὀξύθυμίαν; Οὐδὲ τὸν δούλον αὐτοῦ δὲν ἐδεῖρεν ὁ Πλάτων, ὅτε ἦτο θυμωμένος, ἀλλὰ μόνον εὐχαριστήθη νὰ εἴπῃ ὅτι ἤθελε δεῖρει αὐτόν, ἐάν δὲν εἶχε θυμωθῇ (α). Ὁσυχὸς λοιπὸν καὶ ἀτάραχος προσκάλεσον τὸν κατὰδικον, δεῖξον τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς σου, διότι εἶσαι ἠναγκασμένος νὰ κολάσῃς αὐτόν· πληροφορήσον αὐτόν ὅτι δὲν καλᾶξεις αὐτόν σύ, ἀλλὰ τὸ ἴδιον σφάλμα. Κάμε τοῦτον αὐτόν κριτὴν· καὶ τότε στασιτικῶς ἐπένεγκε τὴν τιμωρίαν ἢ κρυφίως ἢ δημοσίᾳ. Αὕτη μάλιστα ἡ δημοσία ποινὴ πρέπει νὰ ἀποταμιεύηται εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, διότι ἡ ἐκ ταύτης καταισχύνῃ εἶναι ἡ ἐσχάτη τῆς διορθώσεως ἄγκυρα, ἥτις ὅταν δὲν βοηθήσῃ, χάνεται πλέον πᾶσα σωτηρία· ἐλπίς. Ἐάν λοιπὸν ἡ μαστίγωσις πρέπει νὰ γίνηται τόσο σπανίως, παιᾶν πρέπει νὰ ᾔναι συχνότεραι τιμωρίαι· πολλαὶ ἄλλαι διάφοροι καὶ πολλὰ χρησιμώτεραι νὰ κινήσωσιν εἰς τὸν νέον τὴν ἐντροπὴν, ἥτις μόνη, ὅχι ἡ ἀληθῶν τῶν μαστίγων, δύναται νὰ ἀποκόψῃ τὴν κακίαν. Ἡμαρτεν ὁ υἱός σου; ἀποχώρισον αὐτόν μίαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς τραπέζης σου, ἢ βάλῃς αὐτόν νὰ δειπνήσῃ μετὰ τοῦ δούλου· καταδίκασον αὐτόν νὰ στέκηται ὄρθιος, ἢ ἐμπόδισον τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν τῶν οἰκιακῶν σου. Τοιαῦτα καὶ μυρία ἄλλα μέσα ὡφελοῦσι πολλὰ περισσότερον, παρὰ τὰς μαστιγὰς καὶ τὰς ράβδους. Εἰσθε μάρτυρες, ὦ ἄνδρες, πόσον ὡφέλῃσε τῶν τοιούτων ἡ μεταχειρίσις τὸ Σχολεῖον ἡμῶν.

§. ιγ'. Δύο δὲ μάλιστα κανόνες πρέπει νὰ φυλάττωνται εἰς τὰς τῶν νέων ποινὰς. α.) "Ὅταν ὁ πατήρ, ἢ ὁ διδάσκαλος δεικνύει δυσἀρεσίαν καὶ ψυχρότητα πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ νέου, νὰ φαίνωνται ἐπίσης δυσηρεστήμενοι καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, καὶ νὰ μὴ διαδέχωνται τοῦ πατρὸς τὰς ἐπιπληξείας ἀνόητοί τινες παρηγορίαι καὶ κολακεῖαι ἄλλου τινὸς οἰκιακοῦ· διότι ἡ καθολικὴ αὕτη καταπρόνησις ἀναγκάζει

(α) Βλ. Διογ. Λαέρτ. Γ. 15.

τὸ παιδίον νὰ συλλαμβάνῃ πλέον ἀποσπορὴν πρὸς τὸ ἐγκλημα, δι' ὃ καταφρονεῖται. β') Ἄφ' οὗ τιμωρήσῃ ὁ πατὴρ τὸ παιδίον, πρέπει νὰ προσέχῃ καλῶς νὰ μὴ δείξῃ πάλιν πάραυτα εἰς αὐτὸ τὴν πρώτην ἱλαρότητα τοῦ προσώπου καὶ τὴν συνειθισμένην εὐνοίαν· διότι ὅταν ἴδῃ τὸ παιδίον, ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι ὀλιγοχρόνιος, καὶ πάλιν ἐπανέρχεται βεβαίως εἰς τὴν πρώτην εὐτυχίαν αὐτοῦ, τολμᾷ ἔπειτα συχνῶς νὰ ἀγοράζῃ τὰς ἀταξίας μὲ ὀλίγης ὥρας τιμωρίαν. Καὶ αὗτοι αἱ ναῦται, ἐάν ἦσαν βέβαιοι ὅτι δὲν βλάπτονται ὑπὸ τῆς τρικυμίας τῆς θαλάσσης, ἤθελον θεωρεῖ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν κυμάτων λυρίζοντες καὶ γελῶντες.

§. ιδ'. Δὲν λέγω ὅμως νὰ γίνηται ὁ πατὴρ βαρύθυμος καὶ μνησικακος καὶ δυσκατάλλακτος πρὸς τὸ τέκνον του, διότι τοῦτο εἶναι σημεῖον μισοτεκνίας· ἀλλὰ νὰ ἀποφλεγμαίνῃ ἡρέμα, καὶ βαθμηδὸν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ αὐτὸ πάλιν εἰς τῆς πατρικῆς φιλοστοργίας τὰς ἀγκάλας. Προσθέτω μάλιστα ὅτι τὰς ποινὰς καὶ τὰς ἐπιπλήξεις πρέπει νὰ διαδέχωνται ἐναλλάξ καὶ εὐκόλως ἐπαινοὶ καὶ βραβεῖα διὰ τι ἀγαθὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀβράβευτον. Οἱ νέοι φυσικὰ εἶναι εὐαίσθητοι πρὸς τοὺς ἐπαίνους, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπαινῶνται ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτῶν· πρέπει λοιπὸν νὰ κερδαίνῃ τις ἐκ ταύτης τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν καὶ νὰ ἐπαινῇ αὐτοὺς καὶ νὰ κολακεύῃ, χωρὶς ὅμως νὰ μεθύῃ αὐτοὺς διὰ τῆς φιλοδοξίας. Πολλοὶ γονεῖς καὶ μάλιστα μητέρες ἀγαπῶσι νὰ θωπεύωσι τὰ τέκνα, ἵνα μισήσωσιν αὐτὰ μετ' ὀλίγον· ἐπαινοῦσιν, ἵνα διαφθείρωσιν καὶ ὑβρίζωσιν αὐτά. Τοιοῦτοτρόπως λέγουσιν ὅτι καὶ ἡ μαῖμυ φονεύει τὰ ἐκυτῆς παιδιά, διότι θωπεύουσα σφίγγει αὐτὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Τὰ δὲ βραβεῖα πρέπει νὰ δίδονται δικαίως καὶ ἀδεκάστως, καὶ ταῦτα νὰ μὴ ἦναι πάντοτε καλὰ φορέματα ἢ ἀργύριον, ὧν ἡ ἐπιθυμία αὐξάνουσα μετὰ τῆς ἡλικίας δύναται νὰ κάμῃ τὸ παιδίον φιλόαργυρον ἢ καλλωπιστικόν, ἀλλὰ ἐνίοτε καὶ βιβλίον χρυσοδεμένον, καὶ εἰκὼν καλὴ, καὶ περιδιάβασις ὠφέλιμος, καὶ συγκατάσεις τῶν συγγενῶν εἰς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δύνανται νὰ ἀκονήσωσιν ἐνεργότατα τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, ἣν ὅταν τις ἀνάψῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου, ἐκατόρρωσε τὸ πᾶν. Πρέπει οὖν δὲ μάλιστα οἱ ἐπαινοὶ καὶ τὰ βραβεῖα εἰς τὰς μαθήσεις· διότι κάμνουσιν αὐτὰς ἡδέας καὶ ἀρεστάς εἰς τοὺς νέους, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων τῶν γονέων καὶ διδασκάλων· διότι ἂν δὲν συλλάβῃ ὁ νέος ἔρωτα εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων, εἶναι ἀδύνατον νὰ προκόψῃ. Συμβάλλει δὲ πρὸς τοῦτο

πολὺ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κόπων ἀνεσις καὶ ἀναψυχή· διότι πολλοὶ πατέρες ἀμαρτάνουσιν ἐν ἀπὸ τὰ δύο, ἢ δὲν φροντίζουσι παντᾶπασι τί μαθάνουσι τὰ παιδία των, ἢ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγύσωσιν εἰς μίαν ἡμέραν, ἂν ἦτο τρόπος, ὅλον τὸ πέλαγος τῆς σοφίας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, ἐπιφορτίζουσιν αὐτὸ κόπους ἀμέτρους (α). Οἱ πρῶτοι βλάπτουσι τὰ τέκνα μὲ τὴν ἀφροντισίαν καὶ τὰ παραβλέπουσι νὰ ξηραίνωνται εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν ἀμάθειαν· διότι οὐδὲν ἄλλο, λέγει ἡ παροιμία, δὲν παχύνει τὸν ἵππον, καθὼς τὸ ὄμμα τοῦ κυρίου αὐτοῦ· οἱ δεῦτεροι μὲ τὴν πλεονεξίαν, διότι πνίγουσιν αὐτὰ μὲ τοὺς ὑπεράντλους πόρους, καθὼς καὶ οἱ γεωργοὶ τὰ δένδρα μὲ τὴν πολυνερίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι παντᾶπασι τῆς φύσεως ἐναντίον. Ὅλος, ὦ ἄνδρες, τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος μεταξὺ ἀναπαύσεως καὶ κόπων εἶναι διηρημένος. Ἐργασίμους ἡμέρας ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ἑορτάς. Πόλεμος γίνεται, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη. Ἀγρυπνοῦμεν, ἀλλὰ καὶ κοιμώμεθα. Τὸν χειμῶνα διαδέχεται ἡ γαλήνη, τὴν πωλύφρονον ἡμέραν ἡ σιωπηλὴ νύξ. Τὰ τόξα ξεπεντόνουσιν οἱ τοξόται, τὸς κιθάρας ξεχορδίζουσιν οἱ μουσικοί. Τὴν γῆν ἀναπαύουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος οἱ γεωργοί. Ἡ δὲ ψυχὴ δὲν θέλει λάβει ἀνεσιν ἀπὸ τῆς μελέτης; Ἡ ἀπὸ τῶν κόπων ἀνάπαυσις εἶναι ἀναγκαία εἰς τὰ παιδία διὰ τρεῖς μάλιστα αἰτίας. Πρῶτον διὰ τὸ σῶμα, ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο δὲν εἶναι ὀλεθριώτερον εἰς τὴν τῶν παιδίων ὑγείαν, καθὼς οἱ πρόωροι κόποι. Δεύτερον διὰ τὸ πνεῦμα, ἐπειδὴ μὲ τὴν συνεχῆ σπουδὴν καὶ μελέτην αἱ νοητικαὶ δυνάμεις ἐξαντλοῦνται καὶ ἀτονοῦσι. Τρίτον, διότι ἡ ἀνάπαυσις εἶναι ἀρτυμα τῶν κόπων. Ὅταν ἀναπαυθῶσι καὶ ἀναψύξωσι τὰ παιδία, ἀναλαμβάνουσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν μετὰ πλειοτέρας προθυμίας καὶ εὐκαρπίας. Δι' ὅλας λοιπὸν τὰς αἰτίας ταύτας εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀνεσις εἰς τοὺς νέους καὶ μάλιστα ἀθῶά τινα καὶ ὑγιεινὰ παιγνίδια, πρὸς ἃ δὲν πρέπει νὰ ᾖαι πολλὰ αὐστηροὶ οἱ γονεῖς. *Παῖψεν δεῖ*, ὅπως σπουδάξωσι, ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγουσιν, ὁ Ἀγησίλαος εὐρέθη ποτὲ καθβαλκεύων εἰς τὸ ξύλον καὶ παίζων μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν φίλον βλέποντα, Σὲ παρακαλῶ, εἶπε, νὰ μὴ ὁμολογήσης εἰς μηδέν τὸ πρᾶγμα, ἕως οὗ γείνης καὶ σὺ παιδίων πατήρ (β).

§. ιε. Κηθόλου δέ, ὦ φίλοι πατέρες, δὲν πρέπει νὰ ἀμελήσητε μη-

(α) Πλούταρχ. π. παίδ. ἀγωγ. — (β) Βλ. Πλούταρχ. Ἀγησίλ. §. κε.

δεμίαν ἡμέραν, εἰς ἣν καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων θέλετε παρακινεῖ
τοὺς παῖδας εἰς τὴν ἀρετὴν συμφώνως μὲ τὸ Σχολεῖον, προφυλάσσαν-
τες αὐτοὺς ἀπὸ πάσης διαφθορᾶς. Πολλοὶ εἶναι, ὧ ἄνδρες, οἱ κίνδυνοι,
οἵτινες περικυκλόνουσι τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς νεότητος
ἔτι· προδίδουσιν αὐτὸν εἰς τὴν κακίαν οἱ δοῦλοι· προδίδουσιν οἱ φίλοι·
προδίδουσιν αὐτοὶ πολλάκις οἱ συγγενεῖς. Εἶναι εἰς τὸν κόσμον προ-
λήψεις ἢ δεισιδαιμονίαι; τὸ παιδίον κινδυνεύει· λέγονται λόγοι ἀναι-
δεῖς καὶ ἀκούσματα καὶ τραγῳδία κακοῦθῃ; τὸ παιδίον κινδυνεύει·
γίνονται αἰσχυρά τινα θεάματα καὶ παράνομα ἔργα πρὸ ὀρθαλμῶν αὐ-
τοῦ; τὸ παιδίον κινδυνεύει. Ὁ πατὴρ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀγρυπνῇ ὡς
ἄλλος πολυόμματος Ἄργος εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ παιδίου καὶ νὰ φυ-
λάττῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Νὰ περιτειχίξῃ αὐτὸ μὲ καλὰς συνανα-
στροφάς, ἀπομακρύνων ἀπ' αὐτοῦ ὅσον δύναται μακρὰν ἀνθρώπους
κακοῦθαις καὶ μικροῦς, οἵτινες εἶναι τῆς νεότητος ἡ ἀνίατος λοιμικὴ
νόσος. Νὰ ὁμιλῇ πάντοτε πρὸς αὐτὸ συμβουλὰς καὶ νὰ ζωγραφίξῃ
ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν μὲ τῶν ἐπαίνων τὰ τερπνύτατα καὶ γλυ-
κύτατα χρώματα, ἅτινα θέλουσι μείνει ἀνεξάλειπτα καὶ εἰς τὸ ἔρε-
ξῆς· ἐπειδὴ ὅσον συχνότερα ἐνθυμίζει εἰς αὐτὸ τὰ κατῆκοντα, τόσον
σπανιώτερον θέλει ἀναγκάζεσθαι νὰ ἐπιπλήττῃ. Νὰ συνεθίζῃ αὐτὸ
εἰς τὴν μετριοπροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ καλολογίαν, τὴν φύλαξιν
τῶν μυτηρίων, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν ἀλήθειαν· ἐπειδὴ φυσικὰ τὰ
παιδιά κλίνουν εἰς τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐλάττωμα τοῦ ψευδολο-
γεῖν, ἐξ οὗ ἐκπηγάζει ὕστερον ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ ἀπάτη, τῆς πολιτι-
κῆς κοινωνίας ἡ μάστιξ. Ζῆτει πάντοτε λοιπὸν, ὦ πάτερ, ἀκριβῶς
παρὰ τοῦ παιδίου νὰ ἀληθεύῃ, καὶ ὅταν ἀνυποκρίτως σοὶ ἐξομολογη-
ταὶ τὸ σφάλμα, δίδε εἰς αὐτὸ πολλάκις τὴν συγχώρησιν εἰς ἀμοιβὴν
τῆς ἀληθείας. Ἀνόητοί τινες γονεῖς χαίρουσιν, ὅταν βλέπωσι τὰ τέ-
κνα πανοῦργα καὶ ἀπατηλά, καὶ τὸ κάκιστον νομίζουσιν ὅτι, ὅταν
συνεθίσῃ τὸ παιδίον νὰ ὁμιλῇ τὴν ἀλήθειαν, ἀποβαίνει ὕστερον ἄν-
θρωπος εὐαπάτητος καὶ ἡλίθιος. Πλάνη εἶναι αὕτη καὶ μωρία σαφής.
Εἶναι δυνατόν ποτε ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ νὰ πηγᾷ κακόν; Ὁχι μὰ τοῦς
τῆς ἀληθείας ἀγωνιστάς καὶ τὴν κραταιὰν καὶ ἀμαχὸν ταύτης δύνα-
μιν. Ὁχι βέβαια. Θεὸς καὶ κόσμος στεφανόνουσιν ἕως τέλους τὸν φιλα-
λήθη. Ποτε δὲν ἐβλάψε τὸν ἄνθρωπον τὸ ἱερώτατον χρῆμα τῆς ἀληθείας,
ὅταν οἰκονομῇται ὑπὸ τῆς φρονήσεως. Ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ὁ ψεύστης εἶναι
πάντοτε τῆς κατασχύνῃς καὶ καταφρονήσεως ἡ καθέδρα. Τὸ μέγιστον

δὲ καὶ κυριώτατον, ἐμψυχόνετε, ὦ ἄνδρες, τὰς συμβουλὰς ὑμῶν μετὰ τὸ ἀγαθὸν ὑμῶν παράδειγμα· διότι τοῦτο εἶναι ὁ συντομώτατος δρόμος πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν τέκνων ἀνατροφήν. Μακάριον τὸ παιδίον ἐκεῖνο, ὕπερ μορφώνεται, ὡς ἂν εἰς καθρέπτην, εἰς τὴν ἀγαθὴν διαγωγὴν τῶν γονέων καὶ διδασκάλων αὐτοῦ. Μακάριον, ὅταν δύναται νὰ ἐφαρμύξῃ τὴν θεωρίαν τῆς ἀρετῆς εἰς τὰς πράξεις τῶν οἰκιακῶν αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, γίνεται ματαία πᾶσα διδασκαλία καὶ ἀνατροφή. Πόσοι ἄνθρωποι θρηνοῦσιν ἀνωφελῶς, ὅταν ἐνθυμῶνται ὅτι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν ἐκληρονόμησαν παρὰ τῶν γονέων! Φίλτατοι τρόφιμοι τοῦ Σχολείου, εἴθε μηδεὶς ἐξ ὑμῶν νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ποτε νὰ κλάσῃ διὰ παρομοίαν δυστυχίαν!

§. 15'. Τελευταῖον, ὦ φίλοι πατέρες, γυμνάζετε πάντοτε τὰ τέκνα εἰς τὴν εὐσέβειαν, τὴν μάθησιν δηλονότι τῶν τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως ἐντολῶν καὶ διδαγμάτων. Ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς· ἡ πίστις ἐμψυχώνει τὰ παιδιὰ πρὸς τὴν ἀρετὴν, καθαρίζει τὴν καρδίαν, ἀνυψώνει τὸν νοῦν, ἐξευγενίζει, τελειοποιεῖ αὐτὰ εἰς ὅλας τὰς μαθήσεις. Ἡ πίστις εἶναι ἡ οὐράνιος παρακαταθήκη, ἣν τινα χρεωστεῖς νὰ ἐμπιστευθῇς πρῶτιστά καὶ ὕστατα εἰς τοὺς ἀπογόνους σου. Τούτου τοῦ παιδίου, ὦ πάτερ, τοῦ ὁποίου σὺ ἐδάκνεις τὴν σάρκα, ἐξηγόρασε τὴν ψυχὴν μετὰ τὸ πολῦτιμον αὐτοῦ αἶμα ὁ τοῦ κόσμου Σωτὴρ, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτὴν εἰς τὴν φροντίδα σου. Ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς σοὶ ἐχάρισε τὸ θεϊότατον αὐτοῦ ὄνομα, ἵνα ὀνομασθῇ καὶ σὺ πατὴρ εἰς τὴν γῆν, καθὼς ἐκεῖνος εἰς τὸν οὐρανόν. Πρῶτιστον καὶ τελευταῖον σου ἔργον λοιπὸν ἂν ᾖ νὰ ἀναφανῇς ἄξιος τῆς θείας ταύτης προσηγορίας, νὰ παραστήσῃς τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἀσπιλον καὶ ἀμόλυντον, ὅταν σε ζητήσῃ αὐτό. Τοῦτο δὲ μόνῃ ἡ εὐσέβεια εἶναι ἱκανὴ νὰ κατορθώσῃ. Γύμναζε λοιπὸν τὸ τέκνον σου εἰς τὴν προσευχὴν ἡμέρας καὶ νυκτός· δίδασκε αὐτὸ τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τὰς διαταγὰς. "Οπλίζε αὐτὸ συχνὰ μετὰ τῶν ἁγίων μυστηρίων τὴν πχνοπλίαν ἐναντίον εἰς τὰς προσβολὰς τῶν ὀρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, καὶ εἴτε πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἀποβλέψεις καὶ σπουδάζεις νὰ μορφώσῃς μετὰ τὴν παιδείαν, εἴτε διὰ φόβου καὶ ἀγάπης ζητεῖς νὰ φυλάττῃς αὐτὸ εἰς τὴν ὑπακοήν σου, εἴτε δι' ἐπιπλήξεων, εἴτε διὰ κολάσεων, εἴτε δι' ἐπαίνων, εἴτε διὰ βραβείων, εἴτε διὰ κόπων, εἴτε δι' ἀναπαύσεως, εἴτε διὰ λόγων, εἴτε διὰ παραδειγμάτων ὁδηγεῖς αὐτὸ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἔλπιζε τὸ πᾶν εἰς τὴν χάριν τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων· ὅτι «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέ-

Λειον ἀνθρώπῳ ἐστὶ καταβαῖνον» (α). Ἄνωθεν, πανάγαθε Βασιλεῦ, Πάτερ τῶν ὅλων καὶ Δημιουργέ, ἡ πηγή τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς. Ἄνωθεν ἐπικαλούμεθα τὴν θείαν σου χάριν καὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι, ἵνα ἐνισχύσῃς ἡμᾶς νὰ ὁδηγήσωμεν τοὺς νέους σου τούτους θεράποντας εἰς τοῦ θελήματός σου τὴν ὁδόν. Εἰς μάτην ὁμιλοῦμεν ἡμεῖς εἰς τὰ ὦτα, ἐὰν σὺ δὲν ὁμιλήσῃς εἰς τὴν καρδίαν. Εἰς μάτην ἀγρυπνοῦμεν, φυτεύομεν καὶ ποτίζομεν ἡμεῖς, ἐὰν ἡ δρόσος τῆς εὐσπλαχνίας σου δὲν ἐπινεύσῃ πρὸς αὐξήσιν τῆς φυτείας ἡμῶν. Σὺ εἶσαι ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ δύναμις ἡμῶν. Σὺ εἶσαι τὸ φῶς καὶ ἡ συμβουλὴ ἡμῶν. Σὺ εἶσαι ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ Ποιμὴν τοῦ μικροῦ τούτου ποιμνίου, ὅπερ ἐνεπιστεύθης εἰς τὴν ἡμετέραν φροντίδα. Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τῶν εὐπροσδέκτων δεήσεων τῶν πανιερωτάτων Ἱερρχῶν (β) καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου χάρισαι καὶ εἰς πατέρας καὶ εἰς τέκνα καὶ εἰς διδασκάλους καὶ μαθητάς πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ! Εὐλόγησον τῶν πιστῶν σου τέκνων τὴν ἀνατροφὴν, ἕως μεταβῇ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς (γ). Ἀμήν.

Ἐκθεσις τῶν Μαθημάτων, τὰ ὅποια παραδίδονται εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον ἀπ' ἀρχῆς Σεπτεμβρίου τοῦ ἐνεστῶτος 1814 ἔτους.

Στ. Οἰκονόμος διδάσκει,

- Α'. Ἀπὸ ια'. ἕως ιβ'. ὥρας πρὸ μεσημβρίας τὰ Μαθηματικὰ ἐκ τῆς Κ. Κούμα Σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν πραγματειῶν, καὶ πρῶτον τὴν Ἀριθμητικὴν δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος, πλὴν τῆς Πέμπτης καὶ τοῦ Σαββάτου.
- Β'. Ἀπὸ β'. ἕως γ'. ὥρας ἐκ μεσημβρίας τὴν Φιλοσοφίαν ἐκ τῶν τοῦ Κούμα χειρογράφων συνταγμάτων καὶ πρῶτον τὴν Ἑμπειρικὴν Φυχολογίαν τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, Δευτέραν, Τετράδα καὶ Παρασκευὴν.
- Γ'. Ἐκάστης ἐβδομάδος κατὰ Σάββατον ἀπὸ ια'. ἕως ιβ'. ὥρας πρὸ μεσημβρίας τὴν Κ. Κούμα Εἰσαγωγὴν τῆς Φυσικῆς διὰ τοὺς πρωτοκείρους.

(α) Ἰακωβ. α. 47.— (β) Παρῆσαν εἰς ταύτην τὴν ἐμήγυριν ὁ, τε Μητροπολίτης Σμύρνης Ἀνθίμος καὶ ὁ Κρήνης Ἰγνάτιος, ἐπίσκοπος τοῦ ἀγίου Ἐφέσου. Βλ. Ἑλλην. Τηλέγρ. ἑτ. 1814. ἀριθ. 135. σελ. 587. Σημ.—(γ) Γαλάτ. δ. 49.

Κ. Οικονόμος ὁ πρεσβύτερος διδάσκει ἐρμηνεύων,

- Α'. Ἀπὸ γ'. ἕως ι'. πρὸ μεσημβρίας δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος πλὴν τοῦ Σαββάτου Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς, καὶ πρὸς τὸ παρὸν Πλούταρχον, Δημοσθένη καὶ Ἡρόδοτον εἰς δύο τάξεις μαθητῶν.
- Β'. Ἀπὸ γ'. ἕως δ'. ὥρας ἐκ μεσημβρίας τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, Δευτέραν, Τετράδα καὶ Περικλέην διδάσκει τὰς Φιλολογικὰς τέχνας, καὶ πρῶτον τὴν Ποιητικὴν ἐξ ἰδίων αὐτοῦ χειρογράφων συνταγμάτων.
- Γ'. Ἐκάστης ἐβδομάδος κατὰ Πέμπτην ἀπὸ ι'. ἕως ια'. ὥρας πρὸ μεσημβρίας τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Ἠθικῆς, ἐκ τῶν τοῦ Κούμα χειρογράφων συνταγμάτων.
- Δ'. Δις τῆς ἐβδομάδος κατὰ Τετράδα καὶ Σάββατον διορθώνει συντάγματα τῶν μαθητῶν καὶ μεταφράσεις ἀπὸ τῆς ὀμιλουμένης εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.
- Ε'. Ἐκάστης ἐβδομάδος κατὰ Σάββατον ἀπὸ γ'. ἕως δ'. ὥρας ἐκ μεσημβρίας διδάσκει τὴν Κατήχησιν τῆς ἀνωμότητος ἡμῶν πίστεως ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ νεωστὶ ἐκδοθείσης Κατηχητικῆς βίβλου.

Ὑποδιδάσκαλοι δέ, παραδίδοντες Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς εἰς ἄλλας μαθητῶν τάξεις καὶ γυμνάζοντες εἰς τὸ Τεχνολογικὸν καὶ Ὀρθογραφικὸν τῆς Γραμματικῆς διωρίσθησαν οἱ ἐφεξῆς·

Μισαὴλ ἱεροδιάκονος Κρής (α).

Γεώργιος Ἰωαννίδης Σμυρνῆσις.

Μαργαρίτης Τυρναβίτης.

Παναγιώτης Ρόδιος (β).

(α) Μισαὴλ ἱεροδιάκονος ἐστὶν ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀποστολίδης, ὁ ἀπὸ Πατρῶν κατὰ τὸ 1852 γενόμενος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ τελευτήσας τῷ 1862. Βλ. Κ. Οἰκονόμου Τὰ σωζόμενα. Ἑκκλήσι. συγγράμ. Τόμ. Β. σελ. 663. Σημ. Ἐκδ.—(β) Παναγιώτης Ρόδιος ὁ Βενετοκλῆς προσεπωνομαζόμενος, ζῇ εἰσέτι διδάσκων ἐν Ρόδῳ, ὁδοσηκοντούτης ὢν, ὡς ἔγραψέ μοι πέρυσιν. Οὗτος τῷ 1842 διδασκόμενος ἐν Σμύρνῃ συνέταξε ποιημάτων εἰς Πλούτον κατὰ ῥυθμὸν ἱαμβικὸν τονικὸν ὁμοιοκατάληκτον, τὸν δὲ λεγόμενον πολιτικόν, ὅπερ ἐκδέσεται ἐν Λογίῳ Ἑρμῇ (ἐτ. 1842. σελ. 133), ἐνθα μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Οἰκονόμος ἦσκει τοὺς μαθητάς καὶ εἰς σύνταξιν ποιημάτων κατὰ στίχους ἱαμβικούς καὶ τοὺς ὁμοίους τονικούς. Ἐγραψε δὲ ὁ ἀκάματος Βενετοκλῆς καὶ Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν οὐκ εὐκαταφρόνητον διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα (ἐν Ἀθήναις, 1864) καὶ χαριεντὰ τινα Ποιήματα ἐκδοθέντα ἐν Σμύρνῃ τῷ 1846· ἐτι δὲ καὶ γλωσσικὰς τινὰς παρατηρήσεις ἐκδομένας ἐν τῇ Πανδώρα (Τόμ. Κ. σελ. 396 κτλ.) Σημ. Ἐκδ.

Χριστόδουλος Τρικεύς }
 Παναγιώτης Τρικεύς } (α).

Κατὰ πᾶν Σάββατον πρὸ μεσημερίας ἐξετάζει ἕκαστος διδάσκαλος τοὺς ἰδίους μαθητάς εἰς ὅσα μαθήματα ἐδιδάχθησαν τὴν ἐβδομάδα. Τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ τὴν ἱερὰν Κατήχησιν ἔχουσι χρέος ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ τὰς ἀκούωσιν. Ἐξετάζονται δὲ μόνον οἱ προβεβηκότες.

Σμύρνη κατὰ τὸ 1814 ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου συστάσεως ἔκτον ἔτος, Αὐγούστου κ.λ. Κ. Οἰκονόμου ὁ πρεσβύτερος (β).

(α) Χριστόδουλος καὶ Παναγιώτης ἦσαν ἀμφότεροι αὐτάληφοι, Ἱεροπαῖδες ἐπονομαζόμενοι. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἀπῆλθον ἐκ Σμύρνης. Καὶ ὁ μὲν Χριστόδουλος διέτριψεν ἐν Τεργέστη διδάσκων ὅθεν ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμού περὶ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐκεῖ Γυμνασίου παραστάσεως τῆς τραγωδίας «Ὁ θάνατος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος», μεταφρασθείσης ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ (Βλ. Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. 4820. σελ. 263). Ἐκείθεν δὲ μετέβη εἰς Νίζναν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, συσταθὲν τῷ 1812 ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Στεφάνου Μπούμπα, πολιτάρχου τῆς ἐκεῖ Γραικικῆς κοινότητος γενομένου (Βλ. Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. 1812. σελ. 44 καὶ 53). Περὶ τοῦτου διαβλ. (τῷ 1825) διὰ ταύτης τῆς πόλεως ὁ ἀσκήτωρ ἡμῶν Πατὴρ ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Πετροπόλει τότε διατρίβοντα φίλον Κωνσταντῖνον Παπαδόπουλον τὸν Ὀλύμπιον τὰ ἑξῆς: «Μετὰ πέντε ἡμερονύκτια ἔφθασα τὸ παρελθὸν Σάββατον εἰς τὴν Νίζναν ὑγιᾶς, ἐνόςμηνι τοῦ τιμίου καὶ ζωσποιοῦ Σταυροῦ καὶ διὰ τῶν φιλικῶν σου εὐχῶν. Κατέλυσα εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ ἐνταῦθα Γραικικοῦ σχολείου, μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης κύριον Χριστόδουλον Ἱεροπαῖδα, νέον χρηστοθησέστατον, ὅστις εἶναι καὶ προφάσει τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὸ Ρωσσικὸν κάλλιστον Γυμνάσιον» (τῇ 25 Σεπτ. 1825 ἐκ Νίζνας). Ὁ δὲ Παναγιώτης μετέβη καὶ αὐτὸς εἰς Ρωσσίαν καὶ ἀπικατεστάθη τὸ πρῶτον εἰς Κίαβον διδάσκαλος. Ἐντέθεν δὲ τῷ 1825 (κατὰ μῆνα Δεκεμβρίου) ἔγραψε «Σύντομον ἱστορικὴν περιγραφὴν τοῦ Κιόβου», ἣν ἐπέμψε χειρόγραφον τῷ διδασκάλῳ εἰς Βιέννην τότε τὰς διατριβὰς ποιομένῳ. Εἶτα δὲ μετέβη εἰς Νίζναν κατὰ παραίνεσιν τοῦ ἀσκήτου διδασκάλου αὐτοῦ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ περιωθέν παρ' ἡμῖν γράμμα (γεγραμμένον τῇ 19 Σεπτεμβρ. 1847), ἔνθα μετὰ φιλοπατρίας φλογερὰ καὶ θερμῆς εὐγνωμοσύνης ἀναγγέλλει τῷ διδασκάλῳ τὰ ἐκ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ καλὰ τοῦ βίου αὐτοῦ συμπτώματα. Σημ. Ἑλ. — (β) Ἐτυπώθη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Τηλεγράφῳ ἔτ. 1844. ἀριθ. 135. σελ. 587—588. Σημειωτέον δ' ὅτι ἑλλειπότερα τὰ μαθήματα κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐδιδάχθησαν ἢ πρότερον διὰ τὴν τοῦ Κούμα εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μ. τοῦ Γένου Σχολὴν μετάκλησιν. Πρότερον γὰρ τὰ τε Λατινικὰ ἐδιδάσκοντο τῷ μὲν 1841 καὶ τῷ 1842 ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Οἰκονόμου, τῷ δὲ 1843 ὑπὸ τοῦ Στ. Οἰκονόμου, ὃς καὶ τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Χημείαν κατὰ τὴν τοῦ Ἀδῆτου μετάφρασιν ἐδίδασκε. (Βλ. Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. 1844. σελ. 394. ἔτ. 1842. σελ. 429 καὶ ἔτ. 1843. σελ. 278). Σημ. Ἐκδ.

ΠΙΝΑΞ Β. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ (α).

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Συμφωνία, ἡ κατάλληλος σύναψις τῶν ταυτογενῶν, καὶ ταυταριθμῶν καὶ ταυτοπροσώπων τοῦ λόγου μερῶν.

Διττὴ δέ, Ἐπιθετική, καὶ Ῥηματική.

Κεφ. Α'. Συμφωνία ἐπιθετική.

§. α. Πᾶν ὅ,τι συνάπτεται πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν ἐπιθετικῶς, συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ εἰς τρία, γένος, ἀριθμὸν, πτώσιν. Ταῦτα δὲ εἶναι·

Α'. Τὸ ἰδιαίτερώς ὀνομαζόμενον ἐπίθετον· οἶον, ἀγαθὸς ἀνὴρ, φίλη Ἑλλάς, ἱερὸν γένος.

(α) Ὁ Πίναξ οὗτος εὐρέθῃ εὐτυχῶς μεταξὺ τῶν χαρτίων τοῦ μακαρίτου μαθητοῦ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης Ἰωάννου Ρουσσοπούλου, οὐκ οἶδ' ὅπως κατὰ τὴν τοῦ ἀρχ. διδάσκειν τοῦ Σχολείου περιώσαντος αὐτόν. Παραδοθέντα δ' ἡμῖν ἐγνωμεν δημοσιεῦσαι· οὐχ ἀπλῆς φιλολόγου περιεργίας μόνον χάριν, ἀλλὰ καὶ ὡς μαρτύριον τῆς ἀκαμάτου φιλοπονίας τῶν διδασκάλων ἐκείνων, οἵτινες ἄνευ τυπογραφίας καὶ τῶν ἄλλων βοηθημάτων πρὸς τῇ καθημερινῇ πολυῶρᾳ διδασκαλίᾳ ἐφιλοπόνουν καὶ τοιαῦτα πολύμοχθα τῇ εὐμαθείᾳ τῶν μαθητῶν ἐπικουροῦντα ἔργα. Ἀνέκειτο δὲ ὁ πίναξ οὗτος, ὥσπερ καὶ ὁ Α'. ὁ τὸ τυπικὸν καὶ ἐτυμολογικὸν τῆς Γραμματικῆς περιέχων, μὴ περιτωθεὶς ὅμως ἡμῖν δυστυχῶς, ἐξηρημαμένος ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ προδόμου τοῦ Γυμνασίου, ὅπου γεωγραφικοὶ πίνακες καὶ χρονολογικοὶ καὶ ἄλλα τινὰ ἦσαν ἐξηρημαμένα. Ἐχει δ' ὡς πρὸς Χάρτης μήκους μὲν μέτρ. 0,73 καὶ πλάτους 0,53 ἐπὶ κεφαλίδος φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Πίναξ Β'. Συντακτικὸν» καὶ κατωτέρω τρία περιγεγραμμένα χωρία· τὸ μὲν μέσον ἔχον «Σύνταξις ἡ κτλ. δεξιᾷ δὲ Συμφωνία ἡ κτλ. καὶ ἀριστερᾷ «Σύνθεσις καὶ τὰ ἀναγκασιότερα τῶν Γραμματικῶν σχήματα». Οὕτω δὲ καὶ ὅλος ὁ πίναξ εἰς τρεῖς διήρηται μοῖρας. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἡ ἀνωτάτη περιέχουσα τὴν Συμφωνίαν εἰς δύο ὑποδιήρηται, τὴν μὲν ἐπιγεγραμμένην Συμφωνίαν ἐπιθετικὴν καὶ τοὺς προσήκοντας κανόνας περιέχουσαν, τὴν δὲ Συμφωνίαν ῥηματικὴν ὡσαύτως. Ἡ δὲ δευτέρα Σύνταξις ἐπιγεγραμμένη εἰς τρεῖς ὑποδιήρηται ὀριζοντίους μοῖρας, τὴν μὲν τετράστυλον ἐπιγεγραμμένης ἐκάστης στήλης ἐκαστέρωθεν τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς ἀνὰ δύο τάδε, «Ὀνο-

Σημ. Α'. Τὸ ἐπίθετον εὐρίσκεται ποτε ἀντὶ οὐσιαστικοῦ· οἶον, ἡ Χέρσος, ἡ Ἐρῆμος, ὁ Βασιλεὺς. Εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπινόεῖται ἔξωθεν τὸ οἰκεῖον οὐσιαστικόν, οἶον, ἡ Χέρσος γῆ, ὁ Βασιλεὺς ἀνὴρ. Αὐτὰ δὲ ταῦτα συνάπτονται ὡς οὐσιαστικὰ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίθετον· οἶον, Ἐρῆμος μεγάλη, Τὸ γυναικεῖον στρατιωτικόν (στράτευμα).

Σημ. Β'. Ἐνίοτε τὰ διῶκα τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν συνάπτονται ἀττικῶς πρὸς ἀρσενικὰ ἐπίθετα· οἶον, τῷ μεγάλῳ πόλῃ.

Σημ. Γ'. Ὅταν τὸ ἐπίθετον χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἰδίου οὐσιαστικοῦ, ἀρσενικοῦ ὄντος ἢ θηλυκοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τότε τίθεται κατ' οὐδέτερον γένος καὶ ἐνικὸν ἀριθμόν· οἶον, ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἐπαινετόν, ἡ τιμὴ ἀγαθόν, οἱ παῖδες γίνονται ἡδύ, ἡ ἀνιάρων. Ἰπνοῦνται δὲ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὡς οὐσιαστικὸν τοῦ ἐπιθέτου τὸ χρῆμα ἢ πρᾶγμα. Καὶ ἐνικὰ οὐσιαστικὰ συμφωνοῦσιν ἐνίοτε πρὸς ἐπίθετον πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ· οἶον, Ζώπυρος τῶν πολιτῶν τὰ πρῶτα.

Σημ. Δ'. Πολλὰ οὐσιαστικὰ τῶν ἀψύχων συμφωνοῦσι πρὸς οὐδέτερον ἐπίθετον· οἶον, ἀνὴρ καὶ ὕδωρ τῇ φύσει λευκά.

Β'. Αἱ μετοχαί· οἶον, Σωκράτης φιλοσοφῶν.

Σημ. Α'. Τὰ περιληπτικὰ οὐσιαστικὰ συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἰδίας μετοχάς· 1) ἢ τριπλῶς, κατὰ τὴν φωνήν· οἶον, ὁ ὄχλος ἀκούσας· 2) ἢ

μα, *Ἄρθον, *Ἀντωνομία, Μετοχή*· τὴν δὲ πεντάστυλον ἐπιγεγραμμένην κατὰ τὸ μέσον «Ρῆμα» καὶ ἀριστερᾷ μὲν «Ἐῶν, Συγκείμενα, Διαθέσεις», δεξιᾷ δὲ «Χρόνοι, Ἐγλίσεις» τὴν δὲ τρίτην, τέλος, τετράστυλον ὑπὸ γενικὴν μὲν ἐπιγραφὴν Μόρια ἀριστερᾷ δ' αὐτῆς «Πρόθεσις, Ἐπίρρημα», καὶ δεξιᾷ «Σύνδεσμος, Μικτά». Ἡ δὲ τρίτη καὶ κατωτάτη τοῦ Πίνακος χώρα κατὰ μὲν τὸ μέσον ἔχει τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Σύνθεσις, ἐκατέρωθεν δ' ἀνὰ μίαν τρίστυλον συστάδα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν Σχηματῶν, ἀλλ' ἀριστερᾷ μὲν τὰ «Πλεονασμός, Ἐλλειψις, Μετάθεσις», δεξιᾷ δὲ «Μετάληψις, Ἀνάλυσις, Ἀνακόλουθον, Σολοικισμός». Κατὰ δὲ τὴν ἐσχάτην πῆξαν τοῦ Πίνακος «Εἰς τὸ Φιλολογικὸν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον χάριν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας Κ. πρεσβύτερος καὶ Οἰκονόμος. Δωδ. Νοεμβρίου κ'». Καὶ ἔχει μὲν ὁ Πίναξ ὅδε πολλὰ κοινὰ πρὸς τὸ Συντακτικὸν τῆς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Στεφάνου τῷ 1812 μεταφρασθείσης καὶ ἐκδοθείσης Γραμματικῆς τοῦ Βουτμάννου, ἐστὶν ἃ δὲ καὶ ἀτελέστερα καὶ κατώτερα ἴσως τῆς νῦν προκινήσεως συντακτικῆς θεωρίας· οὐχ ἥττον ὅμως πεποίθαμεν ὅτι ὁ εὐγνώμων ἀναγνώστης εὐρήσει καὶ τινα ἴδια τῆς μακρᾶς διδασκαλικῆς πείρας καὶ τῆς ἀριζήλου πρὸς εὐμάθειαν τῶν διδασκομένων σπουδῆς γεννήματα οὐκ εὐκαταφρόνητα, οὐδὲ καθεδεῖται πικρὸς καὶ ἀδικος κριτῆς μωμοσκοπῶν καὶ τὰ πεπηρωμένα ὡς αἱ τῶν αἰσθηπτότων καὶ δυσωδῶν θηρευτικαὶ μυαῖαι ἐπιζητῶν. Σημ. Ἐκδ.

διτῶς, κατὰ γένος μόνον καὶ κατὰ πτώσιν οἶον, ὁ ὄχλος ἀκούσαντες, καὶ κατὰ γενικήν, τοῦ στόλου πλεόντων· 3) ἢ μόνον κατὰ πτώσιν, οἶον, ἡ πόλις συνελθόντες.

Σημ. Β'. Ὅταν ᾖναι πολλὰ ἄψυχα οὐσιαστικά, συμφωνοῦσι πρὸς μετοχήν οὐδετέρου γένους· οἶον, κεφαλὴ καὶ χεῖρες καὶ πόδες κεχρυσωμένα. Ὅταν δὲ ᾖναι γένους ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ, ἢ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου τὰ οὐσιαστικά, τότε ἡ μετοχὴ συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐπικρατέστερον· οἶον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καθήμενοι· καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα προσδεχόμεναι. Ἐνίοτε δὲ ἡ μετοχὴ λαμβάνει τὸ γένος τοῦ ἐγγυτέρω οὐσιαστικοῦ· οἶον, Κύρος καὶ ἡ Περσῶν βασιλεία Κροῖσον καθελούσα.

Σημ. Γ'. Ὅταν δύο οὐσιαστικά ὑποκείμενα ἀναφέρωνται εἰς τὴν αὐτὴν μετοχήν, ἡ μετοχὴ κατὰ γένος συμφωνεῖ ἄττικῶς πρὸς τὸ κατηγορούμενον· οἶον, οἱ ῥυθμοὶ καὶ τὰ μέλη φωνῇ οὔσα.

Γ'. Τὰ ἄρθρα· οἶον, ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνή, τὸ παιδίον.

Σημ. Α'. Τὰ δυνικά τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν ἄττικῶς συμφωνοῦσι πρὸς ἄρθρον ἀρσενικόν· οἶον, τῷ χεῖρι, τῷ γυναίκε.

Σημ. Β'. Κύρια γυναικῶν ὀνόματα ὑποκοριστικά συνάπτονται πρὸς ἄρθρον θηλυκὸν διὰ τὴν σημασίαν· οἶον, ἡ Γλυκερίον, ἡ Φιλένιον· οὕτω καὶ τό, Κοράσιον καλλιῆστη.

Σημ. Γ'. Ἀττικῶς ἐνίοτε μένει τὸ ἄρθρον κατ' ὀνομαστικήν, καὶ τὸ ὄνομα μεταβάλλεται εἰς πτώσιν συντακτικήν πρὸς τὸ ῥήμα· οἶον, ἡ τῶν Ἑλλήνων, εἴτε χρὴ κακίαν, εἴτ' ἄγνοιαν εἰπεῖν.

Δ'. Αἱ ἀντωνυμῖαι, ὅσαι κλίνονται τριγενῶς· οἶον, αὕτη ἡ Μοῦσα, τοῦτο τὸ Γυμνάσιον.

Σημ. Α'. Ὡσαύτως καὶ ἀντωνυμῖαι ἀρσενικαὶ συμφωνοῦσιν ἄττικῶς πρὸς δυνικοῦ ἀριθμοῦ θηλυκὰ ἐπίθετα· οἶον, ἄμφω τούτῳ τῷ πόλει.

Σημ. Β'. Πολλάκις αἱ ἀντωνυμῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸ νοούμενον γένος τῶν προηγουμένων ἐπιθέτων ὀνομάτων· οἶον, θαῦμα ἕκαστον τῶν ζώων θεῖον, ὡς ἐκείνων (τῶν θεῶν) παίγιον. Θῆβαι ἑκατόμυλοι· ἀνὰ δ' ἑκάστην (πύλιν) διακόσιοι. Καὶ ἐπὶ πόλεων· οἶον, κατὰ Σάμον ... ἐδασίλευσεν αὐτῶν (τῶν Σαμίων) Ἀγκαῖος.

Σημ. Γ'. Αἱ ἀντωνυμῖαι συμφωνοῦσιν ἐνίοτε ὅχι πρὸς τὸ γένος τοῦ προηγουμένου αὐτῶν οὐσιαστικοῦ, ἀλλὰ πρὸς οὐδέτερον· οἶον, Λέουσι καὶ Ἄρκτοις περιτυγχάνων ἀπέκτεινεν, ἀγωνιζόμενος πρὸς αὐτὰ (τὰ ζῶα).

Σημ. Δ'. Ἡ Ἀναφορική, ὅς, ἥ, ὅ, συμφωνεῖ κατὰ γένος ἐνίοτε πρὸς

τὸ ἐπόμενον, ὅχι πρὸς τὸ ἡγούμενον οὐσιαστικόν· οἶον, Πόλεις ἐκείναι, οὐς φωλεοὺς νομίζεις· Καὶ τὰ ἄλλα ἀναφορικὰ ὁμοίως, οἶον, Δένδρον ἡλίκη ροιά.

Κεφ. Β'. Συμφωνία ῥηματικῇ.

§. α. Ἡ ὀνομαστικὴ μετὰ τοῦ ῥήματος συμφωνεῖ εἰς δύο, πρόσωπον καὶ ἀριθμόν· οἶον Σωκράτης φιλοσοφεῖ, σὺ ἀκούεις, ἐγὼ διδάσκω.

Σημ. Α'. Ὅταν ᾖναι πολλὰ ὑποκείμενα συνεζευγμένα πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα, τὸ ῥῆμα συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐπικρατέστερον. Ἐπικρατέστερον δὲ τὸ τοῦ πρώτου προσώπου παρὰ τὸ τοῦ δευτέρου, καὶ τὸ τοῦ δευτέρου παρὰ τὸ τοῦ τρίτου. Ὁ δὲ ἀριθμὸς προφέρεται πληθυντικῶς· οἶον, Ἐγὼ καὶ σὺ καὶ κείνος φιλοσοφοῦμεν· καὶ οὔτε σὺ οὐτ' ἄλλος δύνασθε ἀντειπεῖν. Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου προσώπου καὶ ἐνικῶς διὰ συνδέσμου συμπλεκόμενα· οἶον, Σωκράτης καὶ Πλάτων φιλοσοφεῖ.

Σημ. Β'. Τὰ διῦκὰ ὀνόματα συντάσσονται πρὸς ῥῆμα καὶ διῦκου καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ· οἶον Ἐκείνω τῷ μειρακίῳ ἤστην ἀτασθάλω· καί, Τῷ δ' ἐγγὺς ἦλθον· οὕτω καί, ἄμφω τρέχετον καὶ τρέχουσιν. Ἐνίοτε δὲ ἄττικῶς ἐπὶ διῦκου ἀριθμοῦ, τὸ μὲν ὄνομα προφέρεται πληθυντικῶς, τὸ δὲ ῥῆμα διῦκῶς· οἶον, Ἄμφω δυνάμεις ἐστόν.

Σημ. Γ'. Τὰ περιληπτικά, δῆμος, πόλις, χορός, κτλ. Καὶ τῶν ἐπιμεριζομένων τό, ἕκαστος, καὶ ἐκάτερος, καὶ ἄλλος συμφωνοῦσιν ἢ πρὸς ἐνικὸν ῥῆμα κατὰ φωνήν, ἢ πρὸς πληθυντικὸν κατὰ σημασίαν· οἶον, Τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρει, καὶ ἀνεχώρουν. Ἡ πόλις ἀκούουσι. Καί, ἕκαστος ἐπιτηδεύονται. Καί, ἐκάτερα με εἴλκον. Καί, ἄλλος ἄλλο ἡρώτων. Τὰ δὲ διῦκὰ ἄμφω καὶ δύω καὶ πρὸς διῦκὸν καὶ πρὸς πληθυντικόν, ἀλλὰ τὸ ἀμφοτέρω πρὸς πληθυντικόν.

Σημ. Δ'. Τὰ οὐδέτερα πληθυντικοῦ ὄντα ἀριθμοῦ, συμφωνοῦσιν ἄττικῶς πρὸς ἐνικὸν ῥῆμα· οἶον, Τὰ παιδία παίζει. Κατὰ τοῦτο συντάσσουσιν ἐνίοτε οἱ Ἄττικοι καὶ ἄλλου γένους ὑποκείμενα πρὸς ἐνικὸν ῥῆμα ὑπαρκτικόν, τὸ ἐστίν, ἢ γίνεται, προηγούμενον πάντοτε τοῦ λόγου· οἶον, Ἔστιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχοντές τε καὶ δῆμοι. Καί, Γίνεται αὐτῷ ἀρχαί τε καὶ γάμοι.

Σημ. Ε'. Ἐνίοτε συμφωνεῖ τὸ ῥῆμα κατ' ἀριθμόν ὅχι πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ πρὸς τὸ κατηγορούμενον οὐσιαστικόν· οἶον, Ἔστων δὲ δύω λόφοι ἢ ἰδομένη ὑψηλῷ.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Σύνταξις ἡ ὁρθή συμπλοκή τῶν ὀκτῶ μερῶν τοῦ λόγου.

Κεφ. Α'. Ὄνομα.

§. α. Τὸ ὄνομα σημαίνει ἡ οὐσίαν, καὶ καλεῖται *οὐσιαστικόν*, ἡ *ιδίωμα* οὐσίας, καὶ ὀνομάζεται *ἐπίπλετον*. Συντάσσεται δὲ ὄνομα πρὸς ὄνομα, ἢ ἐπιθετικῶς κατ' ὁρθὴν καὶ πλαγίαν πτώσιν ὡς ἀνωτέρω, ἢ μόνον κατὰ πλαγίαν. Καὶ τοῦτο τριχῶς.

Α'. Πρὸς γενικήν. 1) τὰ κτητορολογικά, εἴτε τὸν κτήτορα εἴτε τὸ κτῆμα σημαίνει ἡ γενική· οἶον, Οἶκος Ἀριστοτέλους, ἄξιος τιμῆς ὡσαύτως καὶ ὅλα τὰ ῥηματικά· οἶον, κοπεὺς ξύλου. 2) τὰ σχετικά· οἶον, πατήρ υἱοῦ, δοῦλος δεσπότου· φίλος πατρίδος. 3) τὰ στερητικά· οἶον, φρενῶν κενός, ἅπαις ἀρρένων. 4) τὰ διαφορικά· οἶον, ἀλλότριος Μουσῶν, διάφορον φυτοῦ ζῶον. 5) τὰ πληρωτικά καὶ μετουσιαστικά· οἶον, πλήρης ἐλπίδων, στέφανος ἀκανθῶν. 6) τὰ ἀριθμητικά καὶ τακτικά, καὶ ἀναλογικά· οἶον, δύο τῶν βιβλίων, Πρώτος τῶν πολιτῶν, διπλάσιον δεῖ ἀκούειν τοῦ λέγειν. 7) τὰ ἐπιμεριζόμενα ἢ αἰ ἀόριστοι ἀντωνυμιαί, ἕκαστος, ἑκάτερος, τίς· οἶον, ἕκαστος, τίς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ τούτων βλέπε εἰς τὰς Ἀντωνυμίας. 8) τὰ παραθετικά, ἤγουν τὰ συγκριτικά, οἶον κανόνος εὐθύτερος, καὶ τὰ ὑπερθετικά, οἶον ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατος. 9) Πολλὰ σύνθετα ἐκ προθέσεως μετὰ γενικῆς συντασσομένης· οἶον, ἀπαλλαγὴ κακῶν.

Σημ. Α'. Ἡ γενική τῶν κτητορολογικῶν ὀνομάζεται κτητική. Ἐκφέρεται δὲ καὶ κατὰ προθετόπτωτον αἰτιατικήν· οἶον, τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον. Τὰ δὲ κτητικά ἰδιαιτέρως λεγόμενα ὀνόματα, ἂν καὶ περιέχωσιν ἐν ἑαυτοῖς τοῦ κτήτορος τὴν γενικήν, ἐνίοτε συντάσσονται καὶ πρὸς ἄλλην γενικήν μᾶλλον διοριστικήν τοῦ κτήτορος ἢ τοῦ κτήματος, οἶον, Νεστορεῖν ναῦς Πυληγενοῦς βασιλέως, καὶ Ἀθηναῖος μεγίστης πόλεως.

Σημ. Β'. Τὰ διαφορικά, εἴτε ὀνόματα εἴτε ἀντωνυμιαί, φέρονται καὶ πρὸς αἰτιατικήν προθετόπτωτον, οἶον διάφορος παρὰ τοῦτον. Καὶ ὁμοιοπτῶτως πρὸς ὅσα γίνεται ἡ διαφορὰ· παρεμπύπτοντος τοῦ ἢ συνδέσμου, οἶον, ἕτερος ὁ Πλάτων ἢ ὁ Ξενοφῶν. Καὶ μετὰ τοῦ ὅτι μὴ, ἢ πλήν· οἶον, ἄλλο τι πλήν εὐσεβεῖν, καὶ Μηδὲν ἕτερον ὅτι μὴ λόγον. Τὸ δὲ ἄλλος ὅταν φανερόνῃ ἀκριβοῦς ὁμοιότητα, συντάσσεται ἐπιθετικῶς πρὸς τὸ ὁμοιούμενον, οἶον, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς.

Σημ. Γ'. Τὰ ὑπερθετικά πολλάκις ἀντὶ γενικῆς λαμβάνουσι δοτικὴν προθετόπῳτον· οἷον, σοφώτατος ἐν ἀνθρώποις· καὶ αὐτὴν τὴν γενικὴν μετὰ προθέσεως· οἷον, ἐξ ἀπασῶν ἡ καλλίστη. Τὰ δὲ Συγκριτικὰ μεταβάλλουσιν ἐνίοτε τὴν γενικὴν πρὸς ὁμοίαν αὐτῶν πτώσιν, παρεμπύπτοντος τοῦ ἡ· οἷον, Ἕλληνες ἀμείνονες ἢ Σκύθαι· καὶ μετὰ προθετοπώτου αἰτιατικῆς· οἷον, μείζων ἢ κατὰ ἄνθρωπον. Καὶ χωρὶς τοῦ ἡ, μετὰ τῆς παρά· οἷον, πυκνότερα παρά τὰ προειρημένα. Ἀντὶ τῆς γενικῆς φέρονται πολλάκις καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον μετὰ τοῦ ἡ· οἷον, μείζον ἢ φέρειν· καὶ μετὰ τοῦ ὥστε. Ἐνίοτε δὲ τὰ Συγκριτικὰ χωρὶς τῆς γενικῆς ἔχουσιν ἀπλῶν θετικῶν σημασίαν· οἷον, ἐκ τῶν χειρόνων ἐπαυελθεῖν τὰ χρηστότερα. Καὶ πάλιν εὐρίσκονται θετικά ἀντὶ συγκριτικῶν, μετὰ ἀπαρεμφάτου λείποντος τοῦ ἡ οἷον, ταπεινὴ ἢ διάνοια ἐγκαρτερεῖν, ἀντὶ τοῦ, ταπεινότερα ἢ ἐγκαρτερεῖν. Διὰ τῶν συγκριτικῶν ἐκφράζεται ἐνίοτε τὸ μετριώτερον τοῦ θετικοῦ· οἷον, αὐθαδέστερον ἀπεκρίναντο, ἀντὶ τοῦ ὀλίγον αὐθαδῶς, ἢ ὡς συνηθίζει ἡ κοινὴ γλῶσσα, αὐθαδουτζίκα. Συμφέρονται δὲ πολλάκις πρὸς τὰ παραθετικά καὶ ἄλλα μόρια εἰς ἐπίτασιν τῆς παραθέσεως· οἷον, ὥς, ὅτι, πολλῶ, μάλιστα δεινότερος, καί, μᾶλλον, ἥττον δεινότερος. Συγκριτικῶς ἐκφέρονται καὶ δύο τινὰ ἐπίθετα ἢ ἐπιρρήματα ὁμοιοπύτως παραβαλλόμενα πρὸς ἄλληλα· οἷον μανικώτερος ἢ ἀνδρείότερος· Προπετέστερον ἢ βασιλικώτερον. Παραβάλλονται δὲ τὰ παραθετικά εἰς δύο διαφόρους προτάσεις καὶ διὰ τῶν συσχετικῶν, ὅσω, τοσούτω· οἷον, ὅσω μέγιστον, τοσούτω μείζονος ἐπιμελείας δεόμενον. Καθόλου δὲ τὰ μὲν συγκριτικὰ ἔχουσι τὴν σύγκρισιν καὶ πρὸς ὁμοιοφυῆ, καὶ πρὸς ἑτεροφυῆ, καὶ ἐνικῶς, καὶ πληθυντικῶς· οἷον, Λέοντος καὶ πολλῶν ἰσχυρότερος· καὶ πολλάκις πρὸς τρίτον ὑποκείμενον, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν ἀνάγεται ἀμέσως ἡ σύγκρισις· οἷον, μείζονα ἐμοῦ διέπραξε. Τὰ δὲ ὑπερθετικά φέρονται μόνον πρὸς ὁμοφυῆ, καὶ ταῦτα πληθυντικά· οἷον, ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατος. Ἐὰν δὲ ἐπιστρεπτικῶς πρὸς τὸ αὐτὸ πρόσωπον γίνεται ἡ ὑπέρθεσις, τότε ἡ πτώσις ἐκφέρεται ἐνικῶς· οἷον, δεινότερος σαυτοῦ τὰ πολιτικά. Γίνεται δὲ τότε ἡ παράθεσις πρὸς τὰς ἄλλας τοῦ προσώπου πολιτικὰς πράξεις. Ἐνίοτε δὲ τίθεται καὶ ἀπολύτως τὸ ὑπερθετικόν· οἷον, κάλλιστος ἀνὴρ. Ὁμοίως, ὡς τὰ ὑπερθετικά, συντάσσονται πρὸς γενικὴν καὶ τινὰ ἐπίθετα, τῶν ὁποίων τὸ ὑποκείμενον ἐξαιρεῖται ἀπὸ τὰ ἄλλα· οἷον, οἱ φρόνιμοι τῶν ἀνθρώπων, οἱ πολλοί, μόνος, οὐδεὶς ἀπάντων.

Β'. Πρὸς δοτικὴν. 1) Τῶν σχετικῶν τὰ ἐξ ἴσου· οἷον φίλος, ἴσος, ἐχ-

θρὸς τῷ δεῖνι. 2) Τὰ σύνθετα ἐκ προθέσεων δοτικὴ συντασσομένων οἶον, ὁμομήτριος, σύννοικος τῷ ἀνδρί. 3) Τὰ παράγωγα ἐκ ῥημάτων, ἡ ἐνεργητικῶν φερομένων πρὸς δοτικὴν οἶον, ἀκολουθητικός τοῖς πάθεσι, ἡ παθητικῶν μεταβαλλόντων τὴν προθετόπτωτον γενικὴν τοῦ παθητικοῦ εἰς δοτικὴν οἶον, γραπτὸς μοι ὁ πίναξ· ἀπὸ τοῦ γέγραπται μοι ὁ πίναξ.

Σημ. Α'. Καὶ τὰ σχετικὰ ἀκινδύνως συντάσσονται πρὸς γενικὴν κτητικὴν οἶον, Θεῶν φίλος, ἐχθρός. Συναγωγιστὴς Ἡρακλέους. Τινὰ δὲ συμφέρονται πρὸς αἰτιατικὴν προθετόπτωτον οἶον, ἴσος πρὸς πολίτας, ἐναντίος· πρὸς πάντας. Τοῦτο δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἧ, ὅταν φέρηται πρὸς ῥήματα οἶον, ἐναντίον ἢ προσεδέχοντο. Τὰ δὲ εἰς τέως ῥηματικά, παθητικῶς μὲν ἐκφερόμενα ἔχουσι τὴν δοτικὴν ἀντὶ προθετοπτώτου γενικῆς τοῦ παθητικοῦ οἶον, ὠφελιτέα μοι ἡ πόλις (ὕπ' ἐμοῦ). Ἐνεργητικῶς δὲ ἀναλύονται, εἰς τό, δεῖ, χρή, καὶ τὸ ἀπαρέμφατον μετὰ τῆς δοτικῆς συμφερόμενης πρὸς τὸ δεῖ οἶον, ὠφελιτέον μοι τὴν πόλιν (Δεῖ μοι τὴν πόλιν ὠφελεῖν).

Σημ. Β'. Τὸ Κοινὸς συντάσσεται πρὸς δύο δοτικὰς οἶον, τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανεῖω; καὶ ἐνίοτε ἐλλείπει οἶον, οὐδὲν ἐμοὶ καὶ Φιλίππῳ πρᾶγμα.

Γ'. Πρὸς αἰτιατικὴν, τὴν καλουμένην Συνεκδοχικὴν οἶον, καλὸς τὸ εἶδος, δεινὸς τὰ πολιτικά.

Σημ. Καὶ ταύτην τὴν αἰτιατικὴν ἐκφέρουσι προθετόπτωτον διὰ τῆς περὶ, πρὸς, εἰς, κατὰ, κτλ. οἶον, δεινὸς περὶ τοὺς λόγους. Ἔτοιμος πρὸς τὸ ἐξαπατᾶν. Καὶ μετὰ δοτικῆς προθετοπτώτου οἶον, ἐν λόγοις εὐφυῆς, καὶ χωρὶς προθέσεως οἶον, χερσὶν ἀνίκητος. Καὶ πρὸς ὀνοματικὸν ἀπαρέμφατον οἶον, καλὸς ἰδεῖν.

Σημ. Καθόλου. Ἡ πρὸς τὴν κτητικὴν γενικὴν τοῦ ὀνόματος σύνταξις φαίνεται μόνη κυρία καὶ κατὰ φύσιν. Εἰς ταύτην ἀνάγονται καὶ τὰ σχετικά. Ὅλοι δὲ αἱ ἄλλαι γενικαὶ καὶ δοτικαὶ καὶ αἰτιατικά, εἶναι προθέσεων ἐλλειπτικά. Διὰ τοῦτο ἡ κοινὴ ἡμῶν γλῶσσα τὴν κτητικὴν γενικὴν μόνην ἐφύλαξεν ἀκραιφνῆ, τὰς δὲ λοιπὰς πτώσεις ἐκφέρει μετὰ προθέσεως οἶον, ἄδειος ἀπὸ γνῶσιν, διάφορος παρ' ἐκείνον, ἢ ἀπ' ἐκείνον. Σαφέτερος-τατος ἀπὸ, ἴσος, ὁμοῖος, ἐχθρὸς μέ, ἔμπειρος εἰς τὴν τέχνην κτλ.

Σημ. Β'. Τὰ οὐδέτερα ἐπίθετα χωρὶς οὐσιαστικῶν λεγόμενα, κατὰ μὲν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἐκφράζουσι τὴν ἀφηρημένην ἰδέαν τῶν ὑποκειμένων οἶον, τὸ θεῖον, τὸ δοῦλον, ἀντὶ ἡ θεότης, ἡ δουλικὴ φύσις· οὕτω καὶ τὸ πρόθυμον, ἡ προθυμία. Πληθυντικῶς δὲ σημαίνουσιν ὁριστίαν τοῦ

ὑποκειμένου· οἶον, τὰ καλὰ, πᾶν ὅτι εἶναι καλόν. Οἱ δὲ Ἀττικοὶ κα-
ταχρηστικώτερον ἐκφράζουσι πληθυντικῶς καὶ τὰ ἐνικά ἐπίθετα, καὶ
μάλιστα τὰ εἰς τέρας· οἶον, ἀδύνατα φυγεῖν· πολεμητέα, διακριτέα. Ἐκλαμ-
βάνονται δὲ τὰ οὐδέτερα ἐπίθετα καὶ ἀντὶ ἐπιρρήματων, εἰς ἐνικὴν καὶ
πληθυντικὴν αἰτιατικὴν· οἶον, ταχύ, πολύ, πλεόν, πλείστα, τάχιστα,
κτλ. Ἐντεῦθεν προήλθεν εἰς τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν νὰ προφέρῃ
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἐπιρρήματα κατ' οὐδέτερον σχηματισμόν· οἶον,
καλὰ, γρήγορα, γοργὰ γράφεις.

Σημ. Γ'. Περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ ῥῆμα βλέπε εἰς
τὸ ῥῆμα.

Κεφ. Β'. Ἄρθρον.

§. α'. Τὸ Ἄρθρον προτίθεται τῶν ὀνομάτων. 1) εἰς γένους διάκρισιν,
ὡς προεῖρηται. 2) Εἰς δήλωσιν ἐγνωσμένου ἢ ἐξαιρέτου πράγματος ἢ
προσώπου· οἶον, ὁ Γεωγράφος, τὸ βιβλίον. 3) Ἀντὶ τοῦ πᾶς, καθόλου προσ-
διορισμοῦ· οἶον, ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον. 4) Ἀντὶ τοῦ τίς, μερικοῦ προσδιο-
ρισμοῦ· οἶον, ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. 5) Ἀντὶ τῆς δεικτικῆς οὗτος, καὶ ἀντὶ
μεριστικῆς ἀντωνυμίας, ἢ τινὲς μὲν, τινὲς δέ· προηγουμένου τοῦ ὅλου ἢ
κατὰ γενικὴν, ἢ κατ' ὀνομαστικὴν· οἶον, τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν ἐκύβευον,
οἱ δὲ ἐγυμνάζοντο. Καί, οἱ Κορύθαντες δέ, ὁ μὲν αὐτῶν τέμνεται ξίφει,
ὁ δὲ αὐλεῖ τῷ κέρατι. Οὕτω καὶ τό, ὁ δὲ εἶπε, καί, τὸν εἰπεῖν.

Σημ. Α'. Τὸ ἄρθρον προτίθεται καὶ πρὸ τῶν μετοχῶν· οἶον, οἱ ὄντες, τὰ
γιγνόμενα. Καὶ πρὸ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν. οἶον, ὁ ἐμός. Καὶ πρὸ
τῶν ἀορίστων ἑτέρος καὶ ἄλλος. Καὶ πρὸ τῶν ἀναφορικῶν ὁ τοσοῦτος
καὶ τοιόσδε. Καὶ πρὸ τῶν ἐρωτηματικῶν τίς, καὶ ποῖος, ἐπὶ ἀντερωτή-
σεως· οἶον, ὁ τίς; τὰ ποῖα λέγεις; Καὶ πρὸ τῶν ὀνοματικῶν λεγομένων
ἀπαρεμφάτων· οἶον, τὸ λέγειν, τὸ γράφειν. Ἔτι δὲ καὶ πρὸ τῶν προθέσεων
οἶον, οἱ περὶ τὸν Πεισίστρατον. Συνάπτεται δὲ κυρίως πρὸς μόνα τὰ οὐσια-
στικά καὶ τὰ ὀνομαστικά ἀπαρέμφατα καὶ τὰς μετοχάς. Πρὸ δὲ τῶν ἐπιθέ-
των καὶ τῶν ἀντωνυμιῶν ἔχει ἑλλειψιν τῆς ὑπαρκτικῆς μετοχῆς· οἶον, ὁ Σω-
κράτης ὁ (ὦν) φιλόσοφος. Ὁ (ὦν) ἐμός. Ὡσαύτως καὶ ὅταν συνάπτηται
μετὰ μορίων παρεμπιπτόντων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος ἢ πα-
ρόντος ἢ νοουμένου· οἶον, οἱ (ὄντες) περὶ ἡμᾶς. Συναπτόμενον δὲ μετὰ
τοῦ αὐτοῦ ἔχει τόπον δεικτικῆς ἀντωνυμίας· οἶον, ὁ (οὗτος) αὐτός. Βλέ-
πε τὴν Ε'. καθόλου σημειώσιν.

Σημ. Β'. Ὅταν συνάπτονται οὐσιαστικά πρὸς ἐπίθετα, τότε τὸ ἄρθρον

τίθεται πρὸ τοῦ ἐπιθέτου, ἢ καὶ πρὸ τούτου, καὶ πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, οἷον, ὁ Σωκράτης ὁ (ὦν) φιλόσοφος. Τοῦτο γίνεται πρὸς πλεῖονα προσδιορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς μετοχάς οἷον, ὁ χίλι-
αρχος ὁ κομίζων τὰς ἀγγελίας. Ὅταν δὲ τεθῇ πρὸς μόνον τὸ οὐσιαστι-
κὸν ἔχει ἑλλειψιν ὁ λόγος τοῦ ἐστίν, οἷον, ὁ Θεὸς ἀγαθός (ἐστίν).

Σημ. Γ'. Ὅταν ἐννοῇται τὸ οὐσιαστικὸν ἐκ τῆς ὁκολουθίας τοῦ λό-
γου, τότε συνάπτεται τὸ ἄρθρον πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ οὐσιαστι-
κοῦ οἷον, οἱ ἐν ἄστει, ὁ ἐμὸς καὶ ὁ τοῦ φίλου (πατὴρ), ὁ τοῦ Φιλίπ-
που (υἱός). Τοῦτο δὲ γίνεται ἐπὶ τῶν σχετικῶν, ὅταν ᾖναι μόνον ἐν τῷ
τέκνον, εἰ δὲ μή, ἵνα μὴ συμβαίνει σύγχυσις, προστίθεται καὶ τὸ κύριον
ὄνομα οἷον, ὁ τοῦ Ἀτρέως Μενέλαος.

Σημ. Δ'. Χωρίζεται δὲ τὸ ἄρθρον ἀπὸ τοῦ ἰδίου πτωτικοῦ, ὅταν πα-
ρεμπίπτωσι μεταξὺ προσδιορισμοὶ τινες οἷον, τὸν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλ-
μα ἐργασάμενον, ἢ κατ' ἑλλειψιν μετοχῆς οἷον, ὁ μεταξὺ (ὦν) τόπος.

Σημ. Ε'. Διὰ τοῦτο ἐπιρρήματά τινα συντασσόμενα μετὰ ἄρθρου
λαμβάνουσιν ἰδέαν οὐσιαστικοῦ οἷον, ἡ σήμερον ἡμέρα. Τὸ αὐριον (μέ-
ρος τοῦ χρόνου), οὕτω καί, τὰ νῦν, τὸ πάλαι, εἰς τοῦπίσω.

Σημ. Ϛ'. Οἱ Ἀττικοὶ διπλασιάζουσι πολλάκις τὸ ἄρθρον χωρὶς ἀνάγ-
κης οἷον, ὁ ἀνὴρ ὁ τῆς Κυθήρης, τὰς ἡδονὰς τὰς μετὰ δόξης, τὸν πα-
τέρα τὸν ἑαυτοῦ.

Σημ. Ζ'. Ἐνίοτε παραλείπεται τὸ ἄρθρον. 1) Ἐπὶ ἐννοιῶν καθολι-
κῶν ἐννοουμένου ἐξωθεν τοῦ ἐστίν οἷον, θεῖον ἀγαθόν που τιμή. 2) Ἐπὶ
τῶν ἐμφαντικῶν ὀνομάτων θεός, βασιλεὺς, ἀνὴρ. 3) Ἐπὶ τῶν κυρίων,
οἷον Σωκράτης, Ἀριστείδης. 4) Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς καταφρόνησιν
γνωστοῦ τινος ὑποκειμένου οἷον, οὐχὶ τὴν Εὐβοίαν κατεῖληφεν ἀνθρω-
πος ; (Φίλιππος).

Σημ. Η'. Τὸ οὐδέτερον ἄρθρον μετὰ τῆς γενικῆς συναπτόμενον σημαί-
νει ἀοριστίαν οἷον, τὸ τῶν χρημάτων (πάν ὅτι ἀποδίδει τὰ χρήματα).
Οἱ δὲ Ἀττικοὶ ἐκλαμβάνουσι τὰ ταιαῦτα καὶ περιφραστικῶς οἷον, τὰ
τῆς τύχης (ἡ τύχη), τὸ τῆς πόας (ἡ πόα), τὸ ἐμὸν (ἐγώ), τὰ τῶν βαρ-
βάρων (οἱ βαρβ. καὶ τὰ κατ' αὐτούς).

Σημ. Καθόλου. Τὸ ἄρθρον προτίθεται πάντων τῶν μερῶν τοῦ λό-
γου, καὶ πρὸ λόγων ὀλοκλήρων, ὅταν ᾖναι χρεῖα προσδιορισμοῦ οἷον,
τὸ λέγω ἐστὶ ῥῆμα, καί, ἐν ἔτι λείπεται, τὸ ἦν πεῖθωμεν ὑμᾶς. Καί,
Τὸ δὲ ἐγὼ ὅταν εἴπω. Κατὰ γραμματικὴν ὁμοίως ἀκριβολογίαν συν-
τάσσεται τὸ ἄρθρον πρὸς ἕκαστον τοῦ λόγου μέρος, κατὰ τοῦ γένους

τὴν συμφωνίαν, οἶον, ἡ ἐγὼ (ἄντωνυμία), τὸ λέγω (ῥῆμα), ὁ ἐπεὶ (σύνδεσμος), τὸ ἄξιον (ὄνομα).

Σημ. Β'. Ὅτι τὸ ἄρθρον ἦτο τὸ πάλαι εἰς χρῆσιν δεικτικῆς ἀντωνυμίας φαίνεται, 1) ἀπὸ τὸν Ὁμηρον, ὅστις μεταχειρίζεται τὸ ὅ, ἀντὶ τοῦ οὗτος. 2) Ἀπὸ τὰ μεριστικά. Ὁ μὲν, καί, ὁ δέ. 3) Ἀπὸ τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, ὡς λέγομεν, τὸν ὀνόμασα, ἀντὶ ὀνόμασα αὐτόν. 4) Ἀπὸ τὴν σπάνιον σύνταξιν τοῦ ἄρθρου πρὸς τὴν πρωτότυπον ἀντωνυμίαν· οἶον, τὸν ἐμὲ τουτονὶ ἀντὶ αὐτὸν ἐμέ. Ὄθεν παραλαβοῦσα ἡ κοινὴ συνήθεια προσφέρει ἐνάρθως τὰς συνθέτους· οἶον, τὸν ἐμαυτόν, καὶ τὸν ἑαυτόν. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ αὐτὸς ἀντωνυμία εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ αὐ καὶ τός, παλαιᾶς ὀνομαστικῆς τοῦ ἄρθρου, τὴν ὁποίαν ἔσωσεν ἡ συνήθεια· οἶον, εἶναί τοις ;

Κεφ. Γ'. Ἄντωνυμία.

§. α'. Ἡ Ἄντωνυμία ἐκλαμβάνεται ἀντὶ ὀνόματος. Εἶναι δὲ καὶ προσώπου σημαντικὴ. Τίθεται δέ.

Α'. Ἡ πρωτότυπος ἢ προσωπικὴ εἰς ἐμφασίν τινα καὶ διαστολὴν τοῦ ὀνόματος· οἶον, ἐγὼ σὲ ἔσωσα, σὺ λέγεις (καὶ οὐκ ἄλλος). Ὡσαύτως καὶ πλαγιοπτώτως ἐὰν ὀρθοτονῶνται πρὸ τοῦ ῥήματος· οἶον, Σοὶ ταῦτα δέδωκα (οὐκ ἄλλω). Εἰ δὲ μὴ, ἐγκλίνονται ἀπολύτως πρὸς τὸ ῥῆμα· οἶον, εἰπόν σοι (καὶ οὐκ ἄλλω). Χάριν ἐμφάνσεως, καὶ ἂν παραληφθῇ ἡ πρωτότυπος, προστίθεται ἄλλο τι ὑποκείμενον ἐνάρθως· οἶον, ὁ δὲ τῆς Μαιίας καὶ Ἄτλαντος διακονοῦμαι αὐτοῖς. Καὶ μετὰ τῆς ἀντωνυμίας αὐτῆς· οἶον, ἐγὼ δέ, ὁ πάντα μωρός, πάντ' ἀσύγετος· ἐπειθόμην. Ἐὰν δὲ δὲν ἦναι χρεῖα ἐμφάνσεως ἢ τοῦ α'. καὶ β'. προσώπου ἀντωνυμίας παραλείπεται, καθὼς γνωστὴ, ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθειαν· οἶον, γράφω, περιπατεῖτε. Εἰς δὲ τοὺς διαλόγους ἐκφέρονται χωρὶς τοῦ προηγούμενου ῥήματος, αἱ πρωτότυποι τοῦ α'. καὶ β'. προσώπου, συνηγμέναι μετὰ τοῦ γε, οἶον, οὐ νομίζεις ; Ἐγωγε, (νομίζω). Οὐ καὶ σοι δοκεῖ ; ἔμοιγε (δοκεῖ). Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς ἱκετικὰς ἀπαγορεύσεις, οἶον, εἰ χρή, θανοῦμαι· Μὴ σύγε ! (θάνης). Τοῦ δὲ τρίτου προσώπου ἡ πρωτότυπος χρησιμεύει μάλιστα εἰς τὰς διαλέξεις ἀντὶ τῆς ἀναφορικῆς αὐτῆς, οἶον, Ἠδ' ὅς, ὁ Γλαύκων. Ὡσαύτως καὶ ἀντὶ τῆς συνθέτου ἑαυτοῦ - ᾧ - ὄν· οἶον, ὁ Πολέμαρχος ἐκέλευσεν περιμεῖναι ἔ Σωκράτην. Καί, ἐφοβεῖτο μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνῃ.

Β'. Ἡ Ἀναφορικὴ αὐτὸς τίθεται. 1) Ἐπὶ ἀπλῆς ἀναφορᾶς· οἶον, μή-

τηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, μᾶλλον αὐτὸν φιλοῦσα. 2) Ἀντὶ τοῦ τῆς συνηθείας αὐτοῦ, ἢ ὁ ἴδιος οἶον, αὐτὸς ταῦτ' εἶπε. Διὰ τοῦτο τό, αὐτός, τίθεται ἀδιαφόρως καὶ ἀντὶ τοῦ ἐγώ, καὶ Σύ· οἶον, αὐτὸς παρεγενόμην, καί, καὶ αὐτὸς τῶν πεπαιδευμένων εἶ. 3) Ἀντὶ τοῦ μόνος· οἶον, αὐτοὶ γὰρ ἐσμέν. 4) Μετὰ τοῦ ἄρθρου συντασσομένη ἐμφαίνει ταυτότητα, καὶ συντάσσεται πρὸς δοτικὴν· οἶον, μέθη ἢ αὐτὴ τῇ μανίᾳ. Καὶ κατ' ὀνομαστικὴν μετὰ τοῦ καί· οἶον μέθη ἢ αὐτὴ καὶ μανία. Πολλάκις δὲ συντάσσεται πρὸς τρίτον ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἀνάγεται ἀμέσως ἢ ταυτότης· οἶον, Θεοὺς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ἡρακλεῖ ἐγένετο. Ἡ δὲ ἀναφορικὴ, ὅς, ᾗ, ὅ, τίθεται. 1) ἐπὶ ἀπλῆς ἀναφορᾶς· οἶον, Ὀμηρος, ὅς Ἰλιάδα ἐποίησε. 2) Ἀντὶ μεριστικῶν προηγουμένης ὁμοίας πτώσεως· ἢ γενικῆς· οἶον, πόλεις Ἑλληνικάς, ἃς μὲν ἀναιρῶν, εἰς ἃς δὲ τοὺς φυγάδας κατὰγων. Καί, τῶν δούλων ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε μνᾶς, ᾧ δὲ δύο· ἀντί, τὰς μὲν, τὰς δέ, τῷ μὲν, τῷ δέ. 3) Ἐπὶ αἰτιολογίας· οἶον, θαυμαστὸν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδὲν δίδως· ἀντὶ τοῦ ὅτι ἡμῖν.

Γ'. Αἱ δὲ ἀναφορικῶς ἀνταποδοτικαί· ὅσος, τόσος, οἷος, τοιοῦτος, ἡλικίος, τηλικούτος, ἔπονται καὶ προηγούνται ἀλλήλων· οἶον, τοιοῦτος Μιλτιάδης οἷος Θεμιστοκλῆς, καὶ τ' ἀνάπαλιν. Ἐλλείπει δὲ πολλάκις ἢ ἑτέρα. 1) Ἐννοουμένη ἐκ τῆς συνεπείας τοῦ λόγου· οἶον, συμφορᾶν πεπειράται (τοιούτων), οἷον οὐδεὶς. 2) Ἐπὶ θαυμασμοῦ· οἶον, τοιαύτην κεφαλὴν ποθῶ, καὶ οἷά με εἰργασταί! Ἐὰν δὲ ἡ ὀνομαστικὴ τῆς ἀναφορικῆς οἷος συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑπαρκτικὸν εἰμί· οἶον, χαρίζονται ἀνδρὶ τοιούτῳ, οἷος εἶ σύ· τότε παραλείπουσιν οἱ Ἄττικοὶ καὶ τὴν ἀνταποδοτικὴν καὶ τὸ ὑπαρκτικόν, μεταβάλλοντες τὸ ἀναφορικόν καὶ τὴν ἀντωνυμίαν πρὸς τὴν πτῶσιν τοῦ ὀνόματος· οἶον, χαρίζονται οἷῳ σοὶ ἀνδρὶ, καὶ χωρὶς τοῦ ὀνόματος· οἶον, οἷῳ γε ἐμοὶ ἄπορον, ἀντὶ τοῦ ἄπορον ἀνδρὶ, οἷος εἰμί ἐγώ.

Σημ. Α'. Τὸ οἷος ἀντὶ τοῦ δυνατὸς συντάσσεται πρὸς ἀπαρέμφατον· οἶον, οἷός τι ποιεῖν· καὶ τὸ ὅσον, κατ' ἔλλειψιν, οἶον, ὅσον ἀποζῆν.

Σημ. Β'. Πολλάκις ἡ ἀναφορικὴ ὅς δὲν ἐπιφέρεται κατὰ πτῶσιν αἰτιατικὴν, ὅποιαν ἀπαιτεῖ τὸ ἐπόμενον ῥῆμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προηγουμένου ὑποκειμένου· οἶον, τῷ ἡγεμόνι πιστεύομεν, ᾧ ἂν ὁ Κύρος δῶ· (ἀντὶ ὧν)· χρῶμαι βιβλίῳ, οἷς (ἀντὶ ᾧ) ἔχω. Καὶ πρωθυστερώς· οἶον, ὧν σοι δέδωκε Θεός, τούτων χρήζουσι παράσχου. Καὶ κατὰ μετάθεσιν τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὸ ἐπόμενον ῥῆμα· οἶον, ἀπολαύω, ὧν ἔχω ἀγαθῶν. Λεῖπει δὲ πολλάκις καὶ τὸ ἀντικείμενον· οἶον, μεμνημένος ὧν ἔπραξε. Τὸ αὐτὸ

συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀναφορικά, οἶος, ὅτος, ὅτου, ὅτω. Λεῖπει πολλάκις καὶ ἡ ἀναφορικὴ αὐτὸς εἰς ἐννοίας ἀναγκαίαν ἐχούσας ἀναφορὰν οἶον, πατήρ, υἱός, ἀδελφός· οὕτως, Ἀρισταίνετος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ (αὐτοῦ).

Δ'. Αἱ Δεικτικαὶ οὗτος, ὅδε, ἐκεῖνος τίθενται. 1) Ἐπὶ ἀπλῆς δείξεως πλησιεστέρου μὲν τὸ οὗτος, ἀπωτέρου δὲ τὸ ἐκεῖνος. Καὶ συνημέναι, πολλάκις ἐπὶ ἐμφάσεως· οἶον, οὗτος, ἐκεῖνος! 2) Ἐπὶ ἀνταποδόσεως ἐννοίας, οἶον, ὁ ταῦτα πράττων, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, καὶ κατὰ προαναφώνησιν· οἶον, τοῦτο θαυμάζω, εἰμὴ συνίεσαν Ἀχαιοί· 3) Διὰ τῆς δεικτικῆς συνάπτονται δύο προτάσεις εἰς μίαν· οἶον, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμάστον λέγεις, ἀντὶ τοῦ οὐδὲν θαυμ· τοῦτο ὁ λέγεις. 4) Ἢ οὗτος καὶ ὅδε λαμβάνονται καὶ ἀντὶ τοπικῶν ἐπιρρήμάτων· οἶον, Ἡρώμην ὅπου εἶη; Οὗτος, ἔφη, ὅπισθεν ἔρχεται· ὡς τὸ τῆς συνηθείας Νάτος.

Σημ. Αἱ δεικτικαὶ πλεονάζουσιν ἐνίοτε ἀττικῶς, προτασσόμεναι ἢ ἐπιτασσόμεναι τῶν ἐνάθρων ὀνομάτων· οἶον, τούτους τιμᾶσθαι τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας. Τοῦτο μεταχειρίζεται κατακόρως ἡ συνηθεῖα· οἶον, τὸν ὠμίλησα τὸν ἄνθρωπον.

Ε'. Αἱ Κτητικαί, ἐμός, σός, ἐός, συντάσσονται ὡς κτητικὰ ἐπίθετα πρὸς τὰ οὐσιαστικά, ἀντὶ τῆς προσωπικῆς γενικ. μου, σοῦ, καὶ τῆς ἀναφορικῆς αὐτοῦ· οἶον, οἶκος ἐμός (οἶκος μου). Διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπιφέρεται καὶ ἄλλο πτωτικὸν διηριστικὸν τῆς ἐννοίας κατὰ γενικὴν· οἶον, ἐμὸν τὸ κτήμα τοῦ φίλου σου. Καί, διχρπάζουσι τὰ μὰ τοῦ κακοδαίμονος.

Σημ. Πολλάκις αἱ κτητικαὶ ὡς καὶ αἱ πρωτότυποι προτιθέμεναι τῶν ῥημάτων ἔχουσιν ἐμφασιν, οἶον Ἐμὸν τὸ κτήμα, (καὶ οὐκ ἄλλου.) Συνάπτονται δὲ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ χάριν ἐμφάσεως· οἶον, Τὸν ἐμὸν αὐτοῦ βίον· αἱ σφέτεροι νῆες· καὶ αἱ σφέτεροι αὐτῶν. Τὸ δὲ σφέτερος ποιητικώτερον ἐκλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου προσώπου, ἀντὶ τοῦ ὑμέτερος· οἶον, Σφέτερον πατέρ' ὑμνεῖν οὐσαι πάρεστε.

ΣΤ'. Αἱ Σύνθετοι ἢ Αὐτοπαθεῖς, ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ-ᾧ-όν, τίθενται. 1) Ἐπ' αὐτοπαθείας, ὅταν, δηλ. ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος καὶ ἀντικείμενον εἶναι τὸ αὐτό· οἶον, Σώζω ἐμαυτόν. 2) Ἐπ' αὐτοπαθοῦς κτήσεως, ὅταν ἡ διάθεσις τοῦ ῥήματος μεταβαίνει εἰς τὸ ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου κτήμα, ἢ ἀπὸ τοῦ κτήματος εἰς τὸν κτήτορα· οἶον, Σώζω τὰ ἐμαυτοῦ. Καί, τὰ ἐμαυτοῦ σώζει με. 3) Κατ' ἀντιμετάθεσιν, ὅταν ἡ διάθεσις τοῦ ῥήματος μεταβαίνουσα εἰς ἄλλο τι ἀντικείμενον ἐπιστρέφῃ πάλιν εἰς τὸ τοῦ ῥήματος ὑποκείμενον· οἶον, Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς συνόντας ἑαυτῷ. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς β. καὶ γ. περιπτώσεως, χωρεῖ

πολλάκις καὶ ἡ κτητική, καὶ ἡ ἀπλὴ ἀναφορική αὐτός· οἶον, Γινώσκω τὰ ἐμέα. Ἐδίδασκε τοὺς συνόντας αὐτῷ. Εἰς δὲ τὰ σχετικὰ καὶ παραλείπεται παντάπασιν· οἶον, Ἐδίδασκε τοὺς συνόντας· Ἦλθε μετὰ τοῦ πατρός. Καθόλου δὲ τὴν τριτοπρόσωπον ἑαυτοῦ, μεταχειρίζομεθα εἰς πᾶν πρόσωπον ἀδιαφόρως καὶ ἐνικῶς καὶ πληθυντικῶς ἐπ' αὐτοπαθείας· οἶον, Ἐαυτὸν καὶ ὑμᾶς ἐξήπάτησα· Καί, εἰς βάραθρον φέρων ἑαυτὸν ἐνσέσεικας (ἀντὶ σεαυτόν). Καί, ἑαυτοὺς ὠφελοῦμεν· οἶτε-οὔσι· ἀντὶ ἡμᾶς αὐτοῦς· ὑμᾶς αὐτοῦς κτλ. Ἐπὶ δὲ ἀλληλοπαθείας μεταχειρίζομεθα τὴν Ἀλλήλους ἐνεργητικῶς· οἶον, Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους· καὶ παθητικῶς σπανιώτερον· οἶον, Ἦπ' ἀλλήλων θνήσκουσι. Τοῦτο δὲ συνήθως ἐκφράζεται καὶ διὰ τῆς ἑαυτῶν· οἶον, Ἦφ' ἑαυτῶν ἔπασχον.

Ζ'. Αἱ Ἀόριστοι, ὁπότερος, ὅστις, ἄλλος· καὶ αἱ ἐπιμεριζόμεναι. Ἐκαστος, ἑκάτερος, ἕτερος, ἄλλος, φέρονται πρὸς γενικὴν· οἶον, Ὅστις τῶν ἀνθρώπων· καὶ μετὰ προθέσεως· οἶον, ὅστις ἐξ αὐτῶν. Οὕτω καὶ τὰ, Πᾶς τις, Οὐδεὶς κλπ.

Σημ. Τὸ ἕτερος ἐμφαίνει ἐκ τῶν διαιρουμένων δύο τὸν ἓνα, ὁμοίως καὶ πληθυντικῶς, τὴν εἰς δύο διαίρεσιν πολλῶν. Καὶ συνάπτεται μὲ ἀρθρον συναιρούμενον μετὰ τοῦ εἰς α· οἶον, ὁ ἕτερος ἄτερος. Τὰ ἕτερα θάτερα. Τὸ δὲ ἄλλος σημαίνει ἓνα ἐκ πολλῶν. Ἐνάρθρως δὲ ἐκφράζει ὅλον τὸ κατ' ἀντίθεσιν ἀπὸ τοῦ ἰδίου μέρους χωριζόμενον· οἶον, Ἡ δὲ ἄλλη χώρα. Ἐνάρθρως ἐκφέρεται καὶ τὸ Πᾶς· οἶον, Οἱ πάντες. Συντάσσονται δὲ καὶ πρὸς ἐνικὸν καὶ πρὸς πληθυντικὸν ῥῆμα, ὡς προεῖπαμεν, συναπτόμενα μετὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, πρὸς πρόσωπου διάκρισιν· οἶον, ἕκαστος ἡμῶν, ἡ ὑμῶν γράφομεν· φετε. Τὸ δὲ ὅστις καὶ ἀπὸ πληθυντικοῦ ὑποκειμένου φέρεται ἐνικῶς διὰ τὸ ἀόριστον· οἶον, ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅστις ἐπιорκήσῃ. Ἀντὶ δὲ τοῦ τινός, τινί, μεταχειρίζονται οἱ Ἀττικοὶ τό, τοῦ, τῷ, ἐγκλιτικῶς· οἶον, Ἦκουσά του· καὶ Ἑρωτηματικῶς· οἶον, Τῷ τρόπῳ, καὶ οἷφ' τρόπῳ;

Η'. Τὰ Πευστικά ἀντωνυμικά. Τίς, Πόσος, Ποῖος, Πηλίκος, Πότερος, Ποδαπός, Πόστος, Ποσταῖος· τίθενται ἐπὶ ἐρωτήσεως, τὰ μὲν ποιόπητος τὰ δὲ ποσότητος ὄντα σημαντικά. Συντάσσονται δὲ τινὰ μὲν πρὸς γενικὴν ἐλλειπτικὴν· οἶον, Τίς; Πότερος τῶν ἀνθρώπων; Τινὰ δὲ πρὸς αἰτιατικὴν· οἶον, Πηλίκος τὸ μέγεθος; Ποδαπὸς τὴν πατρίδα; Ποταπὸς τὸ ἥθος; Ἀναλόγως γίνονται καὶ αἱ ἀποκρίσεις· οἶον, Ποῖος; ἀγαθός. Πότερος; ὁ ἕτερος, ὁ λευκός. Ποδαπός; ἡμεδαπός, Ἀλλοδαπός.

Σημ. Καθόλου. Κυρίως Ἀντωνυμίας εἶναι αἱ προσώπου διακριτικάί. Αἱ δὲ Δεικτικάί, καὶ Ἀναφορικοανταποδοτικάί, καὶ Ἀόριστοι, καὶ Πseudoτικάί, εἶναι ἐπίθετα κλινόμενα τριγενῶς, ἀντὶ ὀνόματος ἢ ιδιότητος ὀνόματος παραλαμβάνόμενα.

Κεφ. Δ'. Μετοχή.

§. α. Ἡ Μετοχή ὡς μέρος λόγου μετέχον τῆς ιδιότητος καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, συντάσσεται πρὸς μὲν τὸ ὄνομα 1) ἐπιθετικῶς, ὡς ἀνωτέρω. καὶ 2) κατὰ σύνταξιν ῥηματικὴν· οἷον, οἱ ἐπαινοῦντες Σωκράτην. Οἱ μεμνημένοι τῶν λόγων. Οἱ χρώμενοι τοῖς βιβλίοις. Πρὸς δὲ τὸ ῥῆμα συντάσσεται ὀνομαστικῶς κατὰ τρεῖς τρόπους.

Α'. Ὁρθόν. Ὅταν συμφωνήσῃ μετὰ τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ οὐσιαστικοῦ φέρηται πρὸς τὸ ῥῆμα· οἷον, Σωκράτης διελέγετο περιπατῶν.

Β'. Πλάγιον. Ὅταν ὡς πτωτικὴν ἐννοίᾳ διακριτικὴν ἀποδίδωται μεταβατικῶς εἰς τὸ ῥῆμα καθ' ἣν ἐκεῖνο ἀπαιτεῖ πτώσιν, ἢ γενικὴν ἢ δοτικὴν ἢ αἰτιατικὴν· οἷον, Ἐπαινῶ τοὺς λέγοντας. Βοηθῶ τοῖς χορῶν· οἷον, Ἀκούω τοῦ νοουμένου.

Γ'. Ἀπόλυτον. Ὅταν ἑτεροπροσωποῦντα δύο ῥήματα πικῶσιν ἑκάτερον ἴδιον λόγον, τότε τὸ ἕτερον προφέρεται κατὰ πτώσιν Γενικὴν ἀπόλυτον λεγομένην, ὅχι μεταβατικὴν ἀλλὰ πλαγίαν σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὸ ἕτερον ῥῆμα ἐκ μόνης τῆς ἐννοίας· οἷον, Τούτων οὕτως ἐχόντων, βέλτιον ἐστὶ περιμένειν.

Σημ. Α'. Ἀντὶ γενικῆς εὐρίσκεται πολλάκις καὶ Δοτικὴ ἀπόλυτος, καὶ μάλιστα εἰς τὰ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα· οἷον, Περιῶντι τῷ ἐνιαυτῷ φαίνουσι φρουράν. Καί, Εἰργόμενοι αὐτοῖς τῆς θαλάττης καὶ πορθουμένοις, ἐνεχείρησάν τινες ἀγαγεῖν πρὸς Ἀθηναίους τὴν πόλιν. Εἶναι δὲ κυρίως καὶ ἡ Δοτικὴ καὶ ἡ Γενικὴ ἡ ἀπόλυτος προ'έσεως ἐλειπτική. Ὡς γίνεται δῆλον ἀπὸ τῆς μετὰ προθέσεως συντάξεως τῶν τοιούτων πτώσεων, ὅταν σημαίνωσι χρόνον· οἷον, Ἐπὶ Κύρου βασιλεύοντος· καί, Ἐν τούτοις δὲ ὀρχουμένοις σεισμὸς γίνεται.

Σημ. Β'. Εἶναι καὶ Αἰτιατικὴ ἀπόλυτος, ὅταν ἐκφράξῃ τὴν αἰτίαν μετὰ τοῦ ὡς ἢ ὥσπερ· οἷον, Ἐσιώπα ὡς πάντας εἰδότες. Καί, Τῶν ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ τούτων οὐ γιγνομένους φίλους. Ἐνταῦθα ἑλλείπει τὸ νομίζοντες, ἢ ἄλλου τινὸς ταῦτοσῆμου ῥήματος μετοχή· οἷον, ἐσιώπα ὡς (νομίζων) πάντας εἰδότες.

Σημ. Γ'. Καὶ Ὁμοιαστικὴ εὐρίσκεται ἀπόλυτος κατ' ἐννοίας διακοπὴν, τὴν ὁποίαν ἐπιτηδεύουσιν οἱ Ἀττικοὶ συγγραφεῖς πρὸς ὁρμῆς ἢ παθούς παραστάσιν· οἷον, ἡ ξυμφορὰ καὶ ἡ οἰμωγὴ διήκην. Ὁ ἕτερος τῶ ἑτέρῳ παραγγέλλων. Καί, Ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες, εἶπεν ὁ Κριτίας.

Σημ. Δ'. Ὅλων τῶν ἀπροσώπων ῥημάτων, ἡ ἀμεταβάτων ἢ παθητικῶν λέγεται, εἴρηται, ἡγγεγται, τῆς οὐδετέρας μετοχῆς ἡ αἰτιατικὴ τίθεται ἀπολύτως· οἷον, Εἰρημένον αὐτοῖς παρεῖναι, οὐχ ἤκουσι. Καί, ταῦτα ἔπραττε, δέον ἕτερα. Καί, Ἄπειμι ἐκεῖνῳ δοκοῦν. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐστίν· οἷον, δυνατόν ὄν, ἐξόν, ἐνόν κτλ.

§. Ε'. Ἡ Μετοχὴ ὡς καὶ τὸ ἀπαρέμφατον, ἔχουσι τόπον κυρίως εἰς τὰ ἀτελοῦς ἐννοίας ῥήματα. Τὸ μὲν ἀπαρέμφατον, ἵνα ἐκφράξῃ τὸν σκοπὸν ἢ τὸ τέλος τοῦ ῥήματος, ἡ δὲ μετοχὴ ἵνα προσδιορίξῃ ἀπλῶς τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος. Εἶναι δὲ ῥήματά τινα, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦσι ὄχι ἀπαρέμφατον, ἀλλὰ μετοχὴν, εἰς προσδιορισμὸν τῆς ἐννοίας, ἡ κατ' ὁρθὴν ἢ κατὰ πλαγίαν πτώσιν. Ταῦτα εἶναι· 1) Τὰ αἰσθήσεως σημαντικά ῥήματα· οἷον, Εἴρων οὐ κατορθοῦντος. Ἦκουσα διαλεγόμενου· 2) Τὰ γνώσεως καὶ μαθήσεως ἐμφαντικά· οἷον, Φίλιππος οὐκ ἄγνοεῖ οὐ δίκαια λέγων. Ἰσθι· ἄνθρωπος ὢν. 3) Τὰ μνήμης καὶ λήθης σημαντικά· οἷον, μέμνησο θνητὰ περιστέλλων μέλη. Χάριν λαβὼν ἐπιλέλησται. 4) Τὰ σημαίνοντα παράβλεψιν καὶ ἀνοχήν· οἷον, Μὴ περιῖδες τὴν πόλιν πεσοῦσαν. Μὴ κάμης εὐεργετῶν. 5) Τὰ παύσεως σημαντικά· οἷον, Ἐπαυσε πολλοὺς ἀμελοῦντας. Παῦσαι μάτην πονῶν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐναντίον, ἄρχομαι. 6) Τὰ παθήματός τινος ψυχικοῦ σημαντικά· οἷον, χαρὰς, λύπης, αἰσχύνης, μετανόιας· οἷον, Χαίρουσι τιμώμενοι. Ἀχθονται ἀπολιπόντες. 7) Τὰ δεξιῶς ἐμφαντικά· οἷον, Δεῖξω σοφὸς γεγονώς. Ἐλέγξω σε ἡπατημένον· οὕτω καὶ τὸ δηλῶ, φαίνομαι κτλ. 8) Τὰ διαρκείας σημαντικά· οἷον, Διαγεγέννηται, διετελέσεν εὐεργετῶν. 9) Τὰ κινήσεως σημαντικά· πρὸς μελλοντικὴν μάλιστα μετοχὴν· οἷον, Πέμπω σε ἀγγελοῦντα. Ἦκω ἐρῶν. 10) Τὰ φθάνω, λανθάνω, τυγχάνω· οἷον, Ἐφθη πεποιηκώς. Ἐτυχε διαλεγόμενος. Ἐλαθεν ὑφαιρούμενος.

Σημ. Ἐκ τούτων τῶν ῥημάτων τινὰ συντάσσονται καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον· οἷον, ἐκ τῶν γνωστικῶν· τὸ ἐπίσταμαι, οἶσθαι, εἰδέναι. Οὕτω καὶ τὰ, πυνθάνομαι, αἰσθάνομαι, αἰσχύνομαι λέγειν κτλ.

Σημ. Καθόλου. Πᾶσα μετοχὴ περικλείει ἰδίαν πρότασιν διοριστικὴν τοῦ ἀτελοῦς ῥήματος, ἐξ οὗ ἐξήρτηται. Διὰ τοῦτο καὶ αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἀτελὴς οὐσα ἢ μετοχὴ, θεωρεῖται ὡς λόγος ἀτελής, ἢ ἀναφορικός,

ἡ τελικός, ἡ χρονικός, ἡ αἰτιολογικός κτλ. Ἀναλύεται λοιπὸν εἰς ῥῆμα καὶ ἔν τι μόνον τῆς ιδιότητος αὐτῆς ἐκφραστικόν· οἶον. Γυνή τις εἶχεν ὄρνιν τίκτουςαν (ἢ ἔτικτεν). Ἀδικεῖτε πολέμου ἄρχοντες (ὅτι ἄρχετε). Ἐπεμψαν ἀγγελοῦντα (ἵνα ἀγγείλῃ). Ἐντεῦθεν προῆλθον αἱ ὀνομασίαι τῆς Μετοχῆς, χρονική, αἰτιολογική, τελική κτλ. Συμβάλλει ἄρα ἡ μετοχή καὶ πρὸς εὐφράδειαν καὶ πρὸς συντομίαν τοῦ λόγου, δύο προτάσεις εἰς μίαν συνάπτουσα χωρὶς τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν διάλυσιν τῆς προτάσεως μορίων. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἀντὶ ὀνόματος ἀπλοῦ ἐκλαμβάνεται ἡ μετοχή· οἶον, οἱ φιλοσοφοῦντες (οἱ φιλόσοφοι). Ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰς ἀναφορικὰς καὶ ὀνομαστικὰς καὶ ἀριστολογικὰς καλουμένας μεταχὰς προτίθεται ἄρθρον· οἶον, ὁ ἀκούσας καὶ ποιήσας (ὃς ἂν ἀκούσῃ καὶ ποιήσῃ).

Σημ. Β'. Ὅταν τύχῃσι πολλὰ μετοχαὶ διάφορα ἔχουσαι ἀντικείμενα, προφέρονται ἀσυνδέτως· οἶον, Κυμαίνουσιν ἔχων τὴν ψυχὴν, συγκαλέσας τοὺς φίλους, ἡσυχῇ τοῦ σκίμποδος κουφίσας ἑαυτόν, ἔλεξε τοιάδε. Πολλάκις εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ὅταν ἐγγωρῇ τὸ νόημα καὶ ἡ ἁρμονία, παρεμπέπτει τὸ ῥῆμα καὶ μετὰ τῶν μετοχῶν ὡς σύνδεσμος· οἶον, Βαρέως φέροντες οἱ Σαθῖνοι, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐστράτευσαν, Τάτιον ἀποδείξαντες στρατηγόν.

Κεφ. Ε'. Ῥῆμα.

Ἄρθρον ἁ. Εἶδη.

§. ἁ. Πᾶν ῥῆμα ἀπαιτεῖ ὑποκείμενον, ἥτοι ὀνομαστικὴν, ἢ λεγομένην ἢ νοουμένην, κατὰ πᾶσαν ἔγκλισιν καὶ διαθέσιν, χρόνον καὶ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Σημ. Α'. Εἰς τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα ἡ ὀνομαστική, εἰ μὴ δὲν ᾔται χρεια ἐμφάσεως, λείπει. Λείπει δὲ καὶ εἰς τὰ τρίτα μόνον ἐπὶ τινῶν φυσικῶν ἐνεργημάτων ἢ ἐπαγγελμάτων, ὅπου ἐννοεῖται ἀναγκαίως τὸ ὑποκείμενον· οἶον, βρέχει, βροντᾷ (ὁ θεός), σαλπίζει (ὁ σαλπικτής), σημαίνει (ὁ σημάτων). Τὴν αὐτὴν συνήθειαν ἐφύλαξε καὶ ἡ λαλουμένη ἡμῶν γλῶσσα.

Σημ. Β'. Τὰ δὲ ἀπρόσωπα λεγόμενα ῥήματα, δεῖ, χρή, προσήκει, λέγεται, ἔχουσι κυρίως ὑποκείμενον, τὸ ἐξ αὐτῶν ἐξηρημένον ἀπαρέμφατον· οἶον, λέγεται γενέσθαι (τό).

§. β'. Ἐκ τῶν ῥημάτων ἄλλα μὲν εἶναι τέλεια ἢ ἀμετάβατα· οἶον,

ζῶ, υγιαίνω. Ἄλλα δὲ μεταβατικά ἢ ἀτελῆ, ὅσα ἀπαιτοῦσιν πλαγίαν τινὰ πτώσιν ἀντικειμένου, πρὸς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει τοῦ ῥήματος ἡ ἐνέργεια· οἶον, πρᾶττω, ἐπιδουλεύω. Τούτων δὲ τὰ εἶδη τρία. Συντάσσονται.

Α'. Πρὸς αἰτιατικήν. 1) Τὰ πλεῖστα τῶν εἰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς διαθέσεις ἀναφερομένων· οἶον, νίπτω, γυμνάζω, εὐεργετῶ, ἀσπάζομαι, νοῶ, θαυμάζω κτλ. 2) Τὰ συνημμένα μετὰ προθέσεων αἰτιατικῇ συντασσομένων· οἶον, ἐσθίει μᾶλλον αὐτοὺς τὰ δεινὰ (ἦει εἰς αὐτούς), περιέπλευσε τὴν νῆσον (ἐπλευσε περὶ τήν).

Β'. Πρὸς δοτικήν. 1) Τὰ ἀντιπιπτικά· οἶον, μάχομαι, φθονῶ κτλ. 2) Τὰ βοθητικὰ καὶ κελευστικά· οἶον, ἀρήγω κελεύω. κτλ. 3) Τὰ ὑπουργικά καὶ ἀκολουθητικά· οἶον, ἔπομαι, δουλεύω κτλ. 4) Τὰ μετὰ προθέσεων δοτικῇ συντασσομένων σύνθετα· οἶον, προστρέχω σοι, συγκατατίθεμαι σοι.

Γ'. Πρὸς γενικήν. 1) Τὰ αἰσθήσεως καὶ ὀρέξεως σημαντικά, πλὴν τοῦ ὄρω, καὶ τρύγω, καὶ τῶν ταυτοσήμων. 2) Τὰ ὑπεροχικά· οἶον, κρατῶ, βασιλεύω κτλ. 3) Τὰ φροντιστικά καὶ τοῦναντίον· οἶον, φροντίζω, ὀλιγωρῶ κτλ. 4) Τὰ μετοχικά ἢ τοῦναντίον· οἶον, μετέχω, ἀπολαύω, στέρομαι, χρήζω. 5) Τὰ μνήμης καὶ λήθης σημαντικά· οἶον, μέμνημαι, ἐπιλέλησμαι. 6) Τὰ διαφορικά καὶ ἀποστατικά· οἶον, δέω, διαφέρω κτλ. 7) Τὰ ἀπὸ συγκριτικῶν παραγόμενα· οἶον, ἐλαττονοῦμαι, πλεονεκτῶ. 8) Τὰ σύνθετα ἀπὸ προθέσεων γενικῇ συντασσομένων· οἶον, κατηγορῶ σου, ὑπεραπολογοῦμαι σου, ἀπέχω σου.

Σημ. Καθόλου. Παντὸς μεταβατικοῦ ῥήματος κυρίως συντακτικὴ πτώσις εἶναι ἡ αἰτιατική. Αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἢ κατ' ἑλλειψιν φέρονται, ἢ κατὰ μετάληψιν· οἶον, αἱ δοτικαὶ καὶ πολλαὶ γενικαὶ εἶναι προπρόθεσεως ἑλλειπτικάί, ἥτις καὶ πολλάκις συμφέρεται, διότι λέγομεν, ἀκολουθῶ σοι, καὶ μετὰ σοῦ, οὕτω καὶ φροντίζω περὶ κτλ. Ἐνίστε δὲ ἡ γενικὴ μεταλαμβάνεται, ἢ ὡς ὅλον μέρους τινὸς ἐννοουμένου πρὸς αἰτιατικήν, τὸ ὁποῖον καὶ πολλάκις συμφέρεται· οἶον, μετέχω μέρος τοῦ πλοῦτου, ἢ κατ' ἀντίπτωσιν ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς· οἶον, αἰσθάνομαι, ἀκούω, ὁσφραίνομαι. Διὰ τοῦτο ἡ λαλουμένη ἡμῶν γλῶσσα τὴν πρὸς αἰτιατικήν τοῦ ῥήματος σύνταξιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυλάξασα, τὰς ἄλλας πλειοτέρας προφέρει μετὰ τῶν ἑλλειπτικῶν αὐτῶν μορίων· οἶον, ἀπολαύω ἀπὸ τὸν πλοῦτον, φροντίζω διὰ τὸν λαόν κτλ.

Σημ. Β. Πᾶν ῥῆμα μεταβάλλον ἐννοίαν μεταβάλλει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σύνταξιν· οἶον, τὸ τυγχάνω ἐπὶ ἀπολαύσεως μὲν συντάσσεται

μετὰ γενικῆς· ὅταν δὲ συνάπτεται μετὰ τοῦ ὑπαρχτικοῦ μένει οὐδέ-
τερον· οἶον, φίλος τις ὢν τυγχάνει. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σύνθετα ἐκ προθέ-
σεων ῥήματα μεταβάλλοντα σημασίαν μεταβάλλουσι καὶ σύνταξιν·
οἶον, ὁρῶ σε, καὶ ὑπερορῶ σοῦ.

Ἄρθρον 6'. Συγκείμενα.

§. α'. Τὸ ὑποκείμενον συνήθως ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ὀνομάζεται
ἐκ πρώτου πρὸς τὸ ῥῆμα. Αὐτὸ δὲ τὸ ῥῆμα θεωρεῖται ὡς βᾶσις τοῦ λό-
γου. Ἡ δὲ πτώσις πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπλῶς μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια λέ-
γεται ἐκ τρίτου ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος. Ἐὰν δὲ συνάπτονται πρὸς
τὸ ῥῆμα, καὶ μεταβατικὸν ἦναι καὶ ἀμετάβατον, καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπώ-
τεροι προσδιορισμοί, ἡ χρόνου ἢ τόπου, ἢ αἰτίας, ταῦτα καλοῦνται συ-
νήθως ἐκ τετάρτου τοῦ ῥήματος συγκείμενα. Εἶδη δὲ τούτων ἔξ.

Α'. Διαβατικόν. Ὅταν φέρωνται πρὸς τὸ ῥῆμα δύο πτώσεις, μία κατὰ
γενικὴν ἢ αἰτιατικὴν προσώπου, καὶ ἄλλη πράγματος κατ' αἰτιατικὴν·
οἶον, διδάσκω σε γράμματα. Δέομαί σου τὰ δίκαια. Ἡ τοῦ πράγματος
αἰτιατικὴ ὀνομάζεται διαβατικὴ ἐκ τετάρτου.

Β'. Περιποιητικόν. Ὅταν πρὸς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἀντικειμένου προ-
στίθεται καὶ δοτικὴ· οἶον, δίδωμί σοι χρυσίον. Ἡ τοιαύτη δοτικὴ λέγε-
ται ἐκ τετάρτου τοῦ ῥήματος περιποιητικὴ ἢ χαριστικὴ, ὡς χάριν ἢ
περιποίησιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημαίνουσα. Ἀττικῶς δὲ ἀντὶ τῆς δοτι-
κῆς τίθεται ἡ αἰτιατικὴ, ὡς καὶ εἰς τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν·
οἶον, ὁρῶ σε, ποιῶ σε, λέγω σε δεινά, καὶ ἐπιρρήματικῶς· οἶον, εὖ ποιῶ.
Ἐνίοτε δὲ ἀντιστρέφουσιν οἱ Ἀττικοὶ τὸ πρόσωπον εἰς αἰτιατικὴν καὶ τὸ
πρᾶγμα εἰς δοτικὴν· οἶον, δωροῦμαι σε χρυσίῳ.

Γ'. Ἀπαρεμφατικόν, ἢ τελικόν, τὸ τέλος τοῦ ῥήματος σημαίνον· οἶον, τάτ-
τω σε προηγεῖσθαι· ἢ εἰδικόν, τὸν λόγον εἰδοποιῶν· οἶον, λέγεται γενέσθαι.

Δ'. Ἐλλειπτικόν μορίου τινός. 1) Ἡ κατὰ γενικὴν· οἶον, ἡμέρας καὶ
νοκτὸς (ἐπὶ), εἶκω σοι τῆς ὁδοῦ (ἐκ). 2) Ἡ κατὰ δοτικὴν· οἶον τῷ
καιρῷ ἐκέλευ· (ἐν), κοινωνῶ σοι τοῦ γάμου (σὺν σοί). 3) Ἡ κατ' αἰτια-
τικὴν· οἶον, πονεῖ τὰ σκέλη (κατά). Ἐξῆσεν ἔτη πολλὰ (εἰς). Τὴν κατ'
αἰτιατικὴν ἔλλειψιν ἐφύλαξε συνήθως ἡ γλῶσσα.

Ε'. Προθετόπωτον. οἶον, ἐπαίνῳ σε δι' ἀρετῆν.

ς'. Ἐπιρρήματικόν· οἶον, διδάσκω σε ἡδέως.

Σημ. Α'. Ὅταν λείπῃ ἀπὸ τὸν λόγον ἡ πτώσις τοῦ προσώπου καὶ

εἶναι μόνη ἡ τοῦ πράγματος αἰτιατικὴ ὀνομάζεται ἐπιβατική· οἶον, δι-
δωμί χρυσίον, διδάσκω γράμματα, δέομαι τὰ εἰκότα. Κατὰ ταύτην
τὴν σύνταξιν σχηματίζουσιν οἱ ἄττικοί, ὡς καὶ ἡ λαλουμένη ἡμῶν
γλῶσσα, συστοίχους αἰτιατικὰς ἐκ τῶν οὐδετέρων μάλιστα ῥημάτων·
οἶον, ζῶ ζώην, κινδυνεύω κίνδυνον, πλέω πλοῦν.

Σημ. Β'. Ἐνίοτε προστίθεται εἰς τὸν λόγον αἰτιατικὴ δυναμένη καὶ
ἄλλως νὰ ἐκφρασθῇ· οἶον, Ἐλένην κτάνωμεν, Μενέλεω λύπην πικράν,
τουτέστιν ἵνα γένηται Μενελάω λύπη πικρά.

Σημ. Γ'. Καθόλου δὲ ἡ διαβατικὴ αἰτιατικὴ φαίνεται κυρίως προ-
θέσεως ἑλλειπτική. Καὶ εἰς πολλὰ ῥήματα ἐκφέρεται ἡ τοιαύτη αἰτια-
τικὴ κατ' ἄλλην πτῶσιν μετὰ προθέσεως, ἢ χωρὶς· οἶον, πείθω σε ταῦτα,
καὶ εἰς ταῦτα, διδάσκω, ἐρωτῶ σε ταῦτα, καὶ περὶ τούτων, ἐνδύω σε ἱμά-
τια, καὶ ἱματίους (ἐν). Αἰτῶ σε (καὶ παρὰ σοῦ) ταῦτα, ἀφαιροῦμαι σε,
καὶ σοῦ (ἀπὸ) οὐσίαν.

Σημ. Δ'. Ἡ δὲ δοτικὴ τοῦ περιποιητικοῦ σημαίνει. 1) Ἡ ὠφέλειάν τινα
καὶ περιποίησιν τοῦ προσώπου πρὸς τὸ ὅποιον γίνεται τὸ πρᾶγμα· οἶον,
διδωμί σοι ὄδον· 2) ἡ πλαγίαν τινα χάριν· οἶον, Μενέλεω τόν δε τὸν
πλοῦν ἐστείλαμεν, δηλ. πρὸς χάριν, ἢ χαριζόμενοι Μενελάω. Τότε κυ-
ρίως λέγεται χαριστική, κατ' ἑλλειψιν τοῦ ῥήματος χαρίζομαι. 3) Ἡ
πάθημά τι πλαγίως διαβαῖνον εἰς ἄλλο ὑποκείμενον· οἶον, Ἡ μήτηρ σε
ἐπαινεῖ, ἢ αὐτῇ μακάριος ἦς, ἀντὶ τοῦ, ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῆς. Οὕτω δὲ ἐκ-
φράζει ἡ δοτικὴ καὶ τὸ ἐναντίον, βλάβην τινα ἢ λύπην ἐκ τῆς πράξεως
διαβαίνουσιν πρὸς τὸ πρῶτον ὑποκείμενον· οἶον, οἱ πατέρες παραμυ-
θοῦνται τοὺς παῖδας, ὅταν αὐτοῖς (ἐπὶ κακῷ αὐτῶν) ἐξαμαρτάνωσι.
Τοιαύτη δοτικὴ ὀνομάζεται συνήθως Ἀντιπιπτική, αἱ δὲ ἄλλαι πᾶσαι
εἰς τὰς ἄλλας περιστάσεις κοινῶς, Περιποιητικά.

Σημ. Ε'. Ἡ δὲ ἑλλειψὶς τῶν προθέσεων συμβαίνει εἰς Γενικὴν μὲν.
1) Πανταχοῦ ὅπου περιορίζεται τι, νοούμενον μέρος τοῦ ὅλου· οἶον, ἔδω-
κά σοι τῶν χρημάτων. Πίνω ὕδατος (μέρος). Οὕτω δύνανται νὰ ἐκλη-
φθῶσι καὶ αἱ γενικαὶ τῶν αἰσθήσεων σημαντικῶν· οἶον, ὀρέγομαι, ἐπι-
θυμῶ ἄρτου (μέρος). Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ὅταν ᾖναι μέσα, ἀνα-
λύωνται πολλάκις εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ὑποκειμένου καὶ εἰς γενικὴν
προθέσεως, ἑλλειπτικὴν· οἶον, γεύομαι, (γεύω ἑμαυτὸν) κρεῶν (ἐκ τῶν)·
ὀσφραίνομαι, (ὀσφραίνω ἑμαυτὸν) ῥόδου (ἀπὸ). Ἡ δὲ συνήθεια μεταχει-
ρίζεται εἰς τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ ἡ παλαιὰ πολλάκις, ἀόριστον καὶ ἀναρ-
θρον πτῶσιν· οἶον, τρώγω ψωμίον, πίνω νερόν. 2) Ἐλλείπουσι τῆς γε-

νικῆς ἢ ἀπό, καὶ ἀντί, καὶ ἔνεκα, εἰς χρονικοὺς ἢ τοπικοὺς καὶ τελικοὺς ἢ ὑλικοὺς προσδιορισμούς· οἶον, κρεμῶ σε τοῦ ποδός (ἀπό). Γεμίζω τὴν φιάλην ὕδατος (ἀπό). Εὐδαιμονίζω σε τοῦ τρόπου (ἐνεκα). Ἀγοράζω ἑσὺν δραχμῆς (ἀντί). Οὐκ ἀφικνοῦνται ἐτῶν μυρίων (ἐπί). Τῆς δὲ δοτικῆς ἐλλείπει ἡ πρόθεσις, ὅταν ἐκφράζῃ, 1) τρόπον, 2) ὄργανον, 3) τὸ ὄμορ, 4) αἰτίαν· οἶον, φόβῳ ἔπραττον· 5) τὸ κατὰ τι· οἶον, χερσίν ισχυρός. Τῆς δὲ αἰτιατικῆς, ὅταν ἐκφράζῃ, 1) χρόνον, 2) τόπον, 3) μέρους διορισμόν. Σοφός τὰ μηχανικά, (εἰς, κατὰ κτλ.) 4) εἰς φράσεων παροιμιωδῶν διάκρισιν· οἶον, ὁ δέ, τὸ τοῦ ποιητοῦ, ἢ, τὸ δὴ λεγόμενον (κατὰ).

Σημ. Καθόλου. Ἐκ τῶν συγκειμένων ἄλλοτε ἄλλα μεταχειριζόμεθα εἰς τὸν λόγον, ὅπως ἂν τὸ νόημα ἀπαιτῇ. Ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλα ὁμοῦ.

Ἄρθρον γ'. Διαθέσεις.

§. α'. Αἱ Διαθέσεις τῶν ῥημάτων εἶναι κυρίως τέσσαρες.

Α'. Ἐνεργητική. Ὅταν τὸ ῥῆμα σημαίνῃ ἐνέργειαν μεταβαίνουσαν εἰς τὸ ἐκ τρίτου ἀντικείμενον· οἶον, Ἀχιλλεὺς κτείνει ἔκτορα.

Σημ. Τὰ εἰς μαῖ λήγοντα ἀποθετικά ῥήματα, διότι ἀπέθεντο τὸν εἰς ὦ παλαιὸν αὐτῶν σχηματισμόν, δὲν συνιστῶσιν ἰδίαν διάθεσιν, ἀλλ' ἀνάγονται ὀλίγα μὲν εἰς τὰ ἐνεργητικά, ὡς καθ' ἑν τι τῶν τριῶν εἰδῶν συντασσόμενα· οἶον, λυμαίνομαι σε, πυνθάνομαι σου, χροῶμαι σοι. Ὅλιγα δὲ εἰς τὰ παθητικά· οἶον, οἴχομαι, τὰ πλεῖστα δὲ εἰς τὰ μέσα· οἶον, εἶδομαι, πορεύομαι, ὠνοῦμαι.

Β'. Παθητική. Ὅταν τὸ ῥῆμα σημαῖνον πάθος καὶ σχηματιζόμενον εἰς μαῖ, ὑποκείμενον μὲν ἔχῃ τὸ ἐκ τρίτου τοῦ μεταβατικοῦ ῥήματος ἀντικείμενον, τὸ δὲ ὑποκείμενον ἐκείνου μεταβάλλῃ εἰς γενικὴν προθετόπτωτον· οἶον, ἔκτωρ κτείνεται ὑπὸ Ἀχιλλέως. Ἐνίοτε δὲ ἡ τοιαύτη γενικὴ μεταβάλλεται ἄττικῶς εἰς δοτικὴν καὶ μάλιστα εἰς τοὺς παθητικούς παρατατικούς καὶ παρακειμένους· οἶον, λέλεκται σοι πολλὰ, ἐπράττετο αὐτοῖς (ὑπ' αὐτῶν) τὰ τῆς πόλεως. Τοιαύτη δοτικὴ εἶναι καὶ τῶν εἰς τός καὶ τέος ῥηματικῶν παθητικῶν ἐπιθέτων· οἶον, ὠφελή- τέα μοι (ὑπ' ἐμοῦ) ἢ πόλις. Ἐν δὲ τὰ εἰς τέος σημαίνουσιν ἐνέργειαν ἢ οὐδετερότητα, ἡ δοτικὴ ἀνάγεται περιποιητικῶς εἰς τὸ ἐννοούμενον δεῖ· οἶον, ὠφελήτέον μοι (δεῖ μοι ὠφελεῖν) τὴν πόλιν. Ἐνίοτε διὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀπαρεμφάτου ἡ μὲν δοτικὴ μεταβάλλεται εἰς αἰτιατικὴν ἀπαρεμφατικὴν, ἐπιφέρεται δὲ καὶ ἄλλη πτῶσις μεταβατικὴ τοῦ ῥήματος·

οἶον, τοὺς ἀγαθοὺς ἀσκητέον δικαιοσύνην (δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἀσχεῖν δικαιοσύνην), ἀκουστέον ὑμᾶς τῶν λόγων.

Σημ. Ὅταν τὸ ἐνεργητικὸν ἔχῃ δύο αἰτιατικὰς, τὴν μίαν προσώπου τὴν δ' ἄλλην πράγματος σημαντικὴν, προσεχέστερον τοῦ ῥήματος ἀντικείμενον εἶναι ἢ μεταστρέφουσα εἰς ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ, ἢ δὲ ἐτέρω μένει πάλιν ὡς προθέσεως ἐλειπτική, ἂν καὶ δὲν ἐκφράζεται ἢ πρόθεσις· οἶον, Διδάσκω σε τὰς τέχνας. Σὺ διδάσκει τὰς τέχνας (κατὰ) ὑπ' ἐμοῦ. Φανερωτέρα δὲ εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς προθέσεως εἰς παθητικὰ τινα ῥήματα συνεκδοχικῶς σημαίνοντα τὸ μέρος ἢ τὸ ποσόν· οἶον, Τύπτεται πληγὰς πολλὰς. Κατέαγα τοῦ κρανίου (κατὰ μέρος). Πλήττομαι τὴν κεφαλὴν. Εἰς δὲ τὰ περιποιητικὰ, ἢ ἀπωτέρω δοτικὴ τοῦ προσώπου μεταβάλλεται πολλάκις εἰς ὀνομαστικὴν τοῦ παθητικοῦ, τὸ δὲ ἐγγυτέρω τοῦ ῥήματος ἀντικείμενον μένει πάλιν εἰς αἰτιατικὴν· οἶον, Σωκράτης ἐπετράπη τὴν δίαιταν. Καὶ τ' ἀνόπαλιν, Ἐπετράπη Σωκράτης ἡ δίαιτα. Ἐπὶ δὲ τῶν κλητικῶν καὶ προχειριστικῶν ῥημάτων, εἰς τὰ ὅποια φέρονται δύο αἰτιατικὰ· οἶον, καλῶ σε, χειροτονῶ σε Βασιλέα, ἀμφοτέραι αἱ πτώσεις μεταβάλλονται εἰς ὀνομαστικὰς ἐπὶ τοῦ παθητικοῦ· οἶον, Ἀριστείδης χειροτονεῖται ἢ αἱρεῖται πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ δήμου. Οὕτω φυλάττουσιν ὁμοίωπτων τὸ κατηγορούμενον πρὸς τὸ ὑποκείμενον καὶ τὰ φαίνομαι, νομίζομαι, καθίσταμαι. κτλ.

Γ'. Μέση, λήγουσα εἰς μαί. Ταύτης εἶδη. 1) Τὸ κυρίως μέσον ὅπου τὸ ὑποκείμενον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος· οἶον, Λούομαι, Νίπτομαι. 2) Τὸ ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου μεταστρέφον τὴν ἐνέργειαν πλαγίως εἰς τὸ ὑποκείμενον, τὸ ὅποιον ἐμφαίνεται διὰ τῆς ἔξωθεν νοουμένης συνθέτου Ἀντωνυμίας· οἶον, Περιποιῶμαι (ἐμαυτῷ) φίλους. Ὁλοφύρομαι τὰ (ἐμαυτοῦ) πάθη. 3) Τὸ δι' ἄλλου τινὸς προσώπου γινομένην ἐμφαίνειν τὴν ἐνέργειαν κατὰ χάριν, ἢ προσταγὴν, καὶ ἀντανakλωμένην πάλιν εἰς τὸ ὑποκείμενον· οἶον. Διδάσκομαι τὸν υἱόν (διδάσκω τὸν υἱόν μου διὰ τοῦ διδασκάλου). Κεῖρομαι (κεῖρω ἐμαυτὸν διὰ τοῦ κουρέως). Οἰκοδομοῦμαι κτλ. 4) Τὸ σημαίνειν ἀντιπάθειαν ἢ ἀλληλοπάθειαν· οἶον, Βιάζομαι τὸν ἐχθρόν (βιάζων τὸν ἐχθρόν ἀντιβιάζομαι ὑπ' αὐτοῦ). Μάχομαι σοι (τοῦτ. Μάχομαι πρὸς σὲ ἀντιμαχόμενον) κτλ. Εἰς τὰς τρεῖς περιστάσεις πλὴν τῆς πρώτης τὸ μέσον θεωρούμενον ὡς ἐνεργητικὸν συντάσσεται καθ' ἓν τι εἶδος τῶν ἐνεργητικῶν ῥημάτων· οἶον, Ὁρέγομαι τοῦ καρποῦ. Εὐρίσκομαι καταφυγὴν κτλ.

Σημ. Α'. Πολλὰ τῶν μέσων ἔχουσι προσθεθειμένην τὴν δοτικὴν τοῦ προσώπου χωρὶς ἀνάγκης· οἷον, Γέγραμμαι ἑμαυτῷ ταῦτα. Ἄλλα δὲ κυρίως μέσα φέροντα πρὸς αἰτιατικὴν προθέσεως ἑλλειπτικὴν· οἷον, φοβοῦμαι τοὺς πολεμίους (φοβῶ ἑμαυτὸν διὰ). Περαιούμαι τὸν Τίγρην (περαιῶ ἑμαυτὸν κατὰ) Ἐνίστε δὲ ἐκλαμβάνεται τὸ μέσον ἀδιαφόρως ὡς ἀπλοὺν ἐνεργητικόν· οἷον, Ἀποφαίνεσθαι καὶ ἀποφαίνειν. Ἰδεῖν καὶ ἰδέσθαι.

Σημ. Β'. Μέσου σημασίαν ἔχουσι κυρίως, οἱ μέσοι λεγόμενοι ἀόριστοι καὶ μέλλοντες, καὶ τῶν Παθητικῶν ὁ ἐνεστώς καὶ παρατατικός καὶ παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός. Ἐνίστε δὲ καὶ ὁ Παθητικός ἀόριστος ἐμφαίνει μεσότητά· οἷον, κατεκλίθην, ἐκοιμήθην, καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ τὰνάπαλιν ὁ μέσος μέλλον ἐκλαμβάνεται ἐνίστε ἀντὶ παθητικοῦ· οἷον, γυμνάσομαι, ὠφελήσομαι κτλ. Ὁ δὲ δευτέρος Παρακείμενος τοῦ ἐνεργητικοῦ ὠνομάσθη μέσος, διότι συμφωνεῖ μὲ τὸ κυρίως μέσον, καθότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει ἀμετάβαστον σημασίαν· οἷον, Γέγηθα, Πέφρικα. Ἄλλοτε δὲ τῶν τοιούτων παρακειμένων ἡ σημασία εἶναι ἐνεργητικὴ· οἷον, Δέδορκα. Οἶδα. Σπανίως δὲ παθητικὴ· οἷον, Ἐρρώγα, ἔαγα.

Δ'. Οὐδέτερά. Ἡ σχηματιζομένη εἰς ὦ. Ταύτης τὰ εἶδη. 1) Τὸ κυρίως οὐδέτερον, τὸ μήτε πάθος μὴτ' ἐνέργειαν σημαῖνον· οἷον, Ἰγιαίνω. Ζῶ. Τούτου τοῦ εἶδους εἶναι καὶ τὰ ὑπάρκτικά· οἷον, Εἰμί κτλ. Ταῦτα, ὡς καὶ τὸ γίνομαι καὶ τὰ ὁμοίωσις, ἀπαιτοῦσι καὶ κατηγορούμενον ὁμοιοπύκτων τοῦ ὑποκειμένου· οἷον, Εἰ μὲν σοι ὑπάρχει φύσει ῥητορικῶς εἶναι, ἔση ῥήτωρ ἐλλόγιμος· καί, Ἐδέοντο αὐτοῦ γενέσθαι προθύμου. Συμφέρονται δὲ καὶ μετὰ γενικῆς κατ' ἑλλειψιν τοῦ κατηγορουμένου· οἷον, Σωκράτης ἐστὶ (εἰς) τῶν σοφῶν. Τοῦτο οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ (ἰδίου). Προσλαμβάνουσι δὲ καὶ δοτικὴν περιποιητικὴν· οἷον, Ἔστι μοι υἱός. 2) Τὰ καταχρηστικῶς καλούμενα οὐδέτερα διὰ τὸν τύπον, ἐνεργητικὰ δὲ κατὰ σημασίαν· οἷον, Ἀναβαίνω τὸ ὄρος (καὶ εἰς τό). Ἐὰν δὲ σημαίνωσι κτῆσιν φέρονται πρὸς γενικὴν ἑλλειπτικὴν· οἷον, Ἀπολαύω τοῦ πλούτου· οὕτω καὶ τὰ ἐναντία τούτων· οἷον, Χρῆζω, Σπανίζω. Ἐὰν δὲ περιποιήσιν, πρὸς δοτικὴν· οἷον, Εἶχω σοι· καὶ μετὰ γενικῆς ἑλλειπτικῆς. Εἶχω σοι τῆς ὁδοῦ. 3) Τὰ καταχρηστικῶς καλούμενα οὐδέτερα διὰ τὸν τύπον, σημαίνοντα δὲ πάθος· οἷον, Θνήσκω, Πίπτω, Ὑπνώττω, Νοσῶ κτλ. Τούτων τινὰ μὲν συντάσσονται ὡς καὶ τὰ παθητικά· οἷον, Πίπτω ὑπὸ μέθης. Τινὰ δὲ συμφέρονται πρὸς δοτικὴν ἢ μετὰ, ἢ χωρὶς προθέσεως· οἷον,

Χαίρω τοῖς λόγοις. 4) Τὰ ἀπρόσωπα· οἷον, Χρῆ, Δεῖ. Ταῦτα συμφέρονται ἢ μετ' ἀπαρεμφάτου μόνου· οἷον, Δεῖ ποιεῖν· ἢ προστιθεμένου καὶ τοῦ προσώπου περιποιητικῶς· οἷον, Συμφέρει μοι ἀπελθεῖν· ἢ μετὰ περιποιητικοῦ καὶ γενικῆς ἐλλειπτικῆς· οἷον, Μέλλει μοι τούτων (περί). Σχηματίζονται δὲ τὰ ἀπρόσωπα καὶ προσωπικῶς· οἷον, Ἐρταί μέλουσι πᾶσι· καὶ παθητικῶς πρὸς ἀπαρέμφατον. Λέγεται, Δέδοκται, ταῦτα γενέσθαι· ἢ προσωπικῶς· οἷον, Λέγεται Κῦρος γενέσθαι.

Σημ. Ἀφ' ὧν τῶν εἰδῶν τῶν οὐδετέρων σχηματίζονται τινὲς παθητικοὶ χρόνοι, παρακείμενοι μάλιστα· οἷον, βεβιώται, παραβέβηται, πέπαικται, γεγέλασται κτλ.

Ἄρθρον δ'. Χρόνος.

§. α. Τῶν Χρόνων.

Α'. Ὁ Ἐνεστώς ἐμφαίνει 1) Τὸ παρὸν ἀτελῶς· οἷον, γράφω, ἀναγινώσκω. Ἐπὶ δὲ διηγήσεως ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἀορίστου· οἷον, Παίει, τιτρώσκει, κτείνει· ἀντὶ ἔπαισεν, ἔτρωσεν, ἔκτεινε. 2) Συνεμφαίνει καὶ σπουδὴν τινα περὶ τὴν πράξιν· οἷον, Πείθω σε (σπουδάζω πείθειν). 3) Τὸ διηγεζέ· οἷον, Ἀπόκειται πᾶσιν ἀποθανεῖν. 4) Τὸ ἀόριστον· οἷον, Φασί. Λέγεται.

Β'. Ὁ Παρατατικὸς ἐκφράζει 1) Τὸ παρελθὸν μὲν ὡς πρὸς τὸ ἐνεστώ· ἀλλὰ διαμένον ἔτι καὶ παρατεινόμενον ἀτελῶς ὡς πρὸς ἄλλην τινα παρελθούσαν πράξιν· οἷον, Ἐγραφον, ὅτε Θεῶν ἦλθε. 2) Συνεμφαίνει σπουδὴν τινα περὶ τὴν πράξιν· οἷον, Ὡνεῖτο τὴν πορφύραν (ἐσπευδεν ὠνήσασθαι).

Γ'. Ὁ Παρακείμενος καὶ Ἰπερσυντελικὸς σημαίνουν μὲν ἀμφοτέρω τὸ παρελθὸν ἐντελῶς· ἀλλὰ σχέσιν ἔχον πρὸς παρελθούσαν μὲν πράξιν ὁ ὑπερσυντελικὸς (οἷον, ἐγεγράψεν τὴν ἐπιστολὴν, ὅτε ἦκες), πρὸς τὸ παρὸν δὲ ὁ παρακείμενος· οἷον, Καὶ τεθαύμακα Ὀμηρον· τούτέστιν, ἐθαύμασα Ὀμηρον, καὶ τὸ θάμβος μου διαμένει.

Σημ. Διὰ τοῦτο τοὺς χρόνους τούτους ἐπρόφερον οἱ παλαιοὶ καὶ συνθέτους μετὰ τοῦ ἔχω· λέγοντες ἀντὶ παρακειμένου μὲν, θαυμάσας ἔχω· ἀντὶ δὲ τοῦ ὑπερσυντελικοῦ θαυμάσας εἶχον. Οὕτως· ἐκφράζει καὶ τώρα ἡ συνήθεια τούτους τοὺς χρόνους μετὰ τοῦ ἔχω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ ῥήματος· οἷον, τὸν μὲν παρακείμενον· ἔχω γράψεν τὴν ἐπιστολὴν· καὶ παθητικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον· ἔχω γραμμένην τὴν ἐπιστολὴν. Τὸν δὲ ὑπερσυντελικὸν μετὰ τοῦ παρωχημένου εἶχον· οἷον, εἶχον γράψεν· καὶ εἶχον γραμμένην τὴν ἐπιστολὴν, ὅτε ἦλθες. Τὸν δὲ

παθητικὸν παρακείμενον ἐκφράζει ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ μετὰ τοῦ ὑπαρκτικοῦ οἶον, εἶμαι γεγραμμένος, (ἀπὸ τοῦ ἐὰν γεγραμμένος ᾧ). καὶ ἤμην γεγραμμένος, τὸν ὑπερσυντελικόν.

Δ.) Ὁ δὲ Ἀόριστος σημαίνει 1) Ἀόριστως τὸ παρελθόν οἶον, ἔγραψα, ὠφέλησα. Καὶ εἰς ἑλλειψιν τοῦ ἀ. ὁ β'. ἀόριστος οἶον, ἔφυγον. 2) Τὸ συνήθως ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον συμβαῖνον εἰς τὴν φύσιν. οἶον, Κάλλος μὲν ἡ νόσος ἐμάρανεν, ἡ χρόνος ἡμαύρωσε κτλ. ἀντὶ τοῦ μαραίνει, ἀμαυροῦ. Ἀντὶ τοῦ τοιοῦτου Ἀόριστου ἔρχεται εἰς χρῆσιν ἐνίοτε καὶ ὁ Παρακείμενος οἶον, Ὁ κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε.

Ε'. Ὁ δὲ Μέλλων σημαίνει 1) ἡ τὸ μέλλον ἀπλῶς, ὡς ὁ ἀ. καὶ β'. οἶον Τύφω, Σπερῷ. 2) ἡ τὸ μέλλον τετελεσμένον καὶ σχέσιν ἔχον ὡς πρὸς ἄλλην ὑστερωτέραν πράξιν κατὰ τοῦ Παρακειμένου τὴν σημασίαν, ὡς ὁ μετ' ὀλίγον μέλλων οἶον, τετύφωμαι, γεγράψωμαι. 3) Τὸ καθῆκον οἶον, ᾧ κάκιστ' ἀπολούμενε (ἦτοι κάκιστ' ἀπολέσθ' ἄξιος).

Σημ. Α'. Ὁ Παρατατικὸς καὶ Ὑπερσυντελικὸς καὶ Ἀόριστος μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντες πρὸς τὸ παρὸν ἰδιάζουσι μάλιστα πρὸς παρωχημένων πραγμάτων ἀφήγησιν, διὰ τοῦτο καὶ Ἱστορικοὶ ὀνομάζονται.

Σημ. Β'. Ὅταν ἦναι κατάδηλος ἡ ἔννοια ἐκ τῆς συνεπείας τοῦ λόγου, χωρεῖ καὶ Ἀόριστος, ἀντὶ Παρακειμένου καὶ Ὑπερσυντελικοῦ οἶον, Οἱ σοφοὶ κατέλιπον θησαυροὺς ἐν βίῳ (ἀντὶ κατελελοίπασιν). Ἐπεμψε (ἀντὶ ἐπεπόμφει) οὕτω καὶ Μαθὼν, ἀντὶ μαμαθηκῶς καὶ μάλιστα πρὸς ἀποφυγὴν κακοφωνίας οἶον, Μεριμνήσας (ἀντὶ μεμεριμνηκῶς).

Σημ. Γ'. Τῶν κινήσεων σημαντικῶν ῥημάτων ὁ ἔνεστώς ἐκλαμβάνεται ἀντὶ Ἀόριστου οἶον, ἤκω, ἔρχομαι, οἴχομαι ἀντὶ ἤκον, ἤλθον, ὠχόμην. Τὸ δὲ εἶμι ἐπὶ μέλλοντος οἶον, Εἶμι παρὰ Θεοῦς. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἔρχομαι ἐπὶ βεβαίας ὑποσχέσεως οἶον, Αὖριον ἔρχομαι.

Σημ. Δ'. Ὁ μετ' ὀλίγον Μέλλων, εἶναι μέλλων κυρίως τῶν ῥημάτων τῶν ἐν Παρακειμένῳ σημασίαν ἐνεστώτος ἐχόντων οἶον, Κέκτημαι, Μέμνημαι, Κεκτῆσομαι, Μεμνήσομαι. Γίνεται δὲ ἀπλῶς καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων Παρακειμένων, τῶν ὁποίων ἔχει, ὡς εἵπομεν, κατὰ μέλλον τὴν σημασίαν. 2) Ἐνίοτε σημαίνει βούλησιν, ἡ καθῆκον οἶον, ᾧ Μενέλαε, Λίᾳς τετάψεται (δηλαδὴ ταφῆσεται, ὅτι οὕτω θέλω). 3) Ἐπίσπευσιν οἶον, Φράζε καὶ πεπράζεται (ἦτοι ὁ ἂν εἴπῃς αὐτίκα τετελεσμένον ἔσται). 4) Ἐνίοτε ἔχει μέλλοντος ἀπλοῦ σημασίαν οἶον, Βεβλήσεται, Λελέξεται, ἀντὶ λεχθήσεται κτλ. Ἐκφράζεται δὲ καὶ συνθέτως ὁ μετ' ὀλί

γον Μέλλων διὰ τοῦ Παρακειμένου τῆς μετοχῆς καὶ τοῦ Μέλλοντος τοῦ ὑπαρκτικοῦ, καὶ παθητικῶς καὶ ἐνεργητικῶς· οἶον, Πεπλευκῶς ἔση. Διεφθαρμέναι ἔσονται αἱ τέχναι.

Σημ. Ε'. Ὁ Μέλλων παράτασιν μὲν ἐνεργείας σημαίνων συντάσσεται πρὸς Ἐνεστῶτα. Τὸ ἄπαξ δὲ, πρὸς Ἀόριστον ἢ Μέλλοντα· οἶον, Μέλλω γράφειν, καὶ μέλλω γράψαι-ειν· ὡς καὶ ἐπὶ διηγήσεως παρελθόντων μεταχειριζόμεθα ἀμοιβαίως, ἂν τύχη, τὸν μὲν Ἀόριστον ἐπὶ στιγμιαίας πράξεως· οἶον, Ἐδέξαντο τοὺς ἐχθρούς· τὸν δὲ Παρατατικὸν ἐπὶ διαρκούσης· οἶον, Καὶ ἐμάχοντο.

Σημ. ς'. Ἐνίστε ὁ Μέλλων εὐρίσκεται σύνθετος εἰς τοὺς παλαιούς ἐκ τοῦ θέλω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου ῥήματος· οἶον, Οὗτος ἐθέλει κρατῆσαι. Ἐντεῦθεν ὀρμηθεῖσα ἡ συνήθεια σχηματίζει τὸν Μέλλοντα μετὰ τοῦ θέλω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἢ ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ· οἶον, Θέλει νικήσῃν, θέλει νικᾶσθαι· κατ' ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα· ἔτι δὲ καὶ ἀορίστως· οἶον, Ἢθελα νικήσῃν (ἐνίκησα ἄν).

Σημ. Ζ'. Περὶ ἐναλλαγῆς διαθέσεων καὶ χρόνων βλέπε εἰς τὸ σχῆμα τῆς Μεταλήψεως.

Ἄρθρον ε'. Ἐγκλίσεις.

§. α. Τῶν ἐγκλίσεων.

Α'. Τὴν μὲν ὀριστικὴν μεταχειριζόμεθα εἰς ἀποφαντικὸν τοῦ πράγματος διορισμόν, ἢ καταφατικῶς· οἶον, Γράφω, ἔγραψα, ἢ ἀποφατικῶς· οἶον, Οὐ γράφω.

Β'. Ἡ δὲ Προστακτικὴ τίθεται 1) Ἐπὶ προσταγῆς· οἶον, λέγε. 2) Ἐπὶ δεήσεως οἶον, Κύριε ἐλέησον. Ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ πρῶτον προσωπον πληθυντικὸν γινομένης παρακελεύσεως καὶ ἐπιταγῆς, μεταχειριζόμεθα τὴν ὑποτακτικὴν· οἶον, Εἴπωμεν. Καὶ μετὰ μορίων παρακελευστικῶν· οἶον, Ἄγε καὶ Ἄγετε, Δεῦρο καὶ Δεῦτε ἴωμεν.

Σημ. Οἱ Ἄττικοι μεταχειρίζονται κομπῶς τὸν Μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς ἀντὶ προστακτικοῦ Ἀορίστου· οἶον, Ἡ γυνὴ οὐκ εὐφημήσεις; Τοῦτο εἶναι σύνθετος εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινὴν γλῶσσαν καὶ μάλιστα ἀποφατικῶς· οἶον, Καλὲ δὲν θὲ νὰ κάμῃς, ὡς σὲ λέγω; ἀντὶ Κάμε. Ἐνίστε δὲ οἱ Ἄττικοι μεταχειρίζονται προστακτικὴν ἀντὶ ὀριστικῆς· οἶον, Οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον; ἀντὶ δράσεις.

Γ'. Τὴν δὲ Εὐκτικὴν μεταχειριζόμεθα ἐπ' εὐχῆς καὶ ἐπιθυμίας· οἶον, Εὐδαιμονοίης! καὶ μετὰ τῶν μορίων· Εἴθε, αἴθε, αἶ, εἰ, ὦφελον. Εἴθε ὦφελον, ὦφελες, ὦφελεν· οἶον, Εἴθ' ὦφελες ἀπήμων εἶναι. Ἐπὶ δὲ παρελ-

θόντων εὐκταίων συνάπτεται τὸ εἶθε πρὸς ἀόριστον ὀριστικῆς· οἶον, *Εἴθε* σοι τότε συνεγενόμην, ὅτε σαυτοῦ δεινότατος ἦσθα.

Σημ. Α'. Τίθεται ἡ Εὐκτική ἐπὶ διηγήσεων ἀντὶ ἀορίστου καὶ παρατακτοῦ ὀριστικῆς, προηγουμένων χρόνων ἱστορικῶν· οἶον, Ἦρετο εἰ οὕτως ἔχοι. Καὶ ἔγῃ καὶ μόρια συντασσόμενα ἄλλως πρὸς ὑποτακτικὴν· οἶον, Οὐκ ἤδην ὅποι τραποίμην. Ἦλθον ἵνα ἴδοιμι.

Σημ. Β'. Καθόλου δὲ ἡ Εὐκτική σημαίνει ἢ τὸ δυνατόν, ἢ τὸ ἀβέβαιον. Οἰκειότατα δὲ ταύτης μόρια εἶναι ὁ *Εἰ* καὶ Ἄν, ὁ δυνητικὸς λεγόμενος· διὰ τοῦ *Εἰ* ἐκφράζει τὸ δυνατόν εἰς πάντα χρόνον αὐτῆς· οἶον, *Εἰ* ἔλθοι. Διὰ τοῦ Ἄν προηγουμένου τοῦ εἰ, εἴτε καὶ μὴ, ἐκφράζει μάλιστα τὸ ἀβέβαιον· οἶον, *Εἰ* ταῦτα πράττοι, μέγα μ' ἂν ὠφελείῃ καί, ἴσως ἂν τις εἴποι. Καὶ χωρὶς τοῦ Ἄν μάλιστα μὲ τὰ ἀόριστα ὅστις, οὗ, ὅπη κτλ. οἶον, Ἐσκόπει, οὗ τειχισθείη φρούριον. Τὸ δὲ *Εἰ* συνημμένον πρὸς Παρατακτικὸν ὀριστικὸν ἐπομένου καὶ τοῦ Ἄν μετὰ τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἢ μετὰ Ἀορίστου, ἐμφαίνει τὸ ἀδύνατον· οἶον, *Εἰ* εἶχεν, ἐδίδου ἂν, καί, *Εἴτι* ἠπίστατο, ὠμολόγησεν ἂν. Πᾶσα δὲ ὑποθετικὴ καὶ ἀβέβαιος ἔκφρασις μεταβάλλεται καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον καὶ πρὸς μετοχὴν διὰ τοῦ Ἄν· οἶον, Πόλλ' ἂν ἔχων εἰπεῖν· καί, Οἶονται μαχέσασθαι ἂν. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἄν λέγομεν πλατύτερον εἰς τοὺς Συνδέσμους.

Σημ. Γ'. Οἱ Ἀττικοὶ μεταχειρίζονται τὴν Εὐκτικὴν καὶ ἀντὶ Προστακτικῆς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκληροῦ τῆς ἐπιταγῆς· οἶον, Λέγοις ἂν.

Δ'. Ἡ Ὑποτακτικὴ συνάπτεται πάντοτε 1) μετὰ τοῦ Ἄν (τοῦ ὑποθετικοῦ) καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ συνθέτων Ἐάν (*Εἰ* ἂν) Ὅτ' ἂν. Ἐπειδ' ἂν ἐπ' ἂν· ὅταν σημαίνει ἀμφίβολον ὑπόθεσιν καὶ Ἀοριστίαν· οἶον, Ἐάν ἔλθῃς· καὶ μετὰ τῶν ἀναφορικῶν, Ὅστις ἂν ᾖ. 2) Μετὰ τοῦ Ἰνα, ὅπως, ὅφρα ὅταν σημαίνει αἰτίαν τελικὴν· οἶον, Ἰνα γέλωτα παράσχη. 3) Μετὰ τοῦ διστακτικοῦ Μὴ καὶ τοῦ ἀπαγορευτικοῦ κατ' ἀόριστον· οἶον, Μὴ κάμῃς. 4) Ἐπὶ δὲ τοῦ *ἀ.* καὶ *εῖ.* προσώπου εἰς ἐννοίας διαπορήσεως προφέρεται ἡ Ὑποτακτικὴ χωρὶς τινος μορίου· οἶον, Ποῖ τράπωμαι. Ὅ,τι χρῆσμαι. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ παρακελεύσεως, ὡς εἵπομεν ἀνωτέρω κατὰ *ἀ.* πρόσωπον πληθυντικόν· οἶον, Ἴωμεν. Καὶ ἐπὶ ἐρωτήσεως· οἶον, Λέγωμεν; εἰμή; καὶ μάλιστα ἐπ' ἐρωτήσεως πάθους ἐμφαντικῆς· οἶον, Λύσω σε φῆς; Ἐγὼ σιωπῶ; Καθ' ὅλου δὲ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ λέγεις ἢ βούλει· καὶ ὁ ἵνα συγγενὴς τῆς Ὑποτακτικῆς σύνδεσμος. Οἶον, Βούλει, ἵνα σιωπῶ. Τὸ δὲ βούλει καὶ πολλάκις προστίθεται, οἶον, Βούλει σκοπῶμεν;

Ε'. Ἡ δὲ Ἀπαρέμφατος τίθεται, ὅταν μετὰ ῥῆμα ἢ μετοχὴν ἀτελῇ ἔχουσιν ἔννοιαν ἀκολουθῇ ἕτερον ῥῆμα τὸν σκοπὸν ἢ τὸν διορισμὸν τοῦ προηγουμένου σημαίναν. Εἶδη δὲ τοῦ ἀπαρεμφάτου τέσσαρα. 1) Τὸ τελικὸν διὰ τοῦ ἵνα ἐκφραζόμενον, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρεται εἰς τὰ βουλητικά καὶ προαιρετικά καὶ τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα· οἶον, Βούλομαι τυχεῖν. Πρὸς ταῦτα συνάπτονται ἐνίοτε καὶ τὰ μόρια, ὥστε, ἐφ' ᾧ κτλ. οἶον, Βούλομαι ὥστε τυχεῖν. 2) Τὸ εἰδικὸν ἐξηγούμενον διὰ τοῦ ὅτι μετὰ τὰ δοξαστικά καὶ ἀφηγηματικά καὶ ἐπαγγελτικά καὶ ἀπειλητικά μάλιστα ῥήματα· οἶον, Οἶμι σε εἰδέναι. 3) Τὸ ἀνταποδοτικὸν συνημμένον μετὰ τοῦ ὥστε, ἢ ὡς, ὅταν δὲν ᾖναι ἐξηρητημένον ἀμέσως ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ῥήματος. Τότε δὲ προηγῆται καὶ τὸ δεικτικὸν ὅστις· ἢ παραθετικόν τι· οἶον, Παιδευμένος οὕτως, ὥστε πάντα ἔχειν ἀρχοῦντα· καί, Φιλοτιμώτατος, ὥστε πάντα ὑπομένειν. 4) Τὸ ὀνομαστικὸν κατὰ πάντα χρόνον ἀντὶ ὀνόματος ἐκλαμβάνομενον· οἶον, Τὸ φυλάξασθαι τὰ γὰρ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον. Τοῦτο δὲ τίθεται ἐνίοτε καὶ χωρὶς ἄρθρου· οἶον, Νόμιμον ἐποιήσατε προβῆναι (τό). Τριακτα ἀναθρα ὀνομαστικά ἀπαρέμφατα προθέσεως ἑλλειπτικά εἶναι καὶ τὰ φερόμενα μετὰ ἐπιβέτων ἀτελῇ ἐχόντων ἔννοιαν εἶναι, δεινὸς λέγειν (εἰς τό).

Σημ. Α'. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου φέρεται διχῶς. 1) Πρὸς αἰτιατικὴν λεγομένην ἀπαρεμφατικὴν, ὅταν ἑτεροπροσωπῇ πρὸς τὸ ῥῆμα· οἶον, Λέγω σε σοφὸν εἶναι. 2) Πρὸς ὀνομαστικὴν, ὅταν ταυτοπροσωπῇ· οἶον, Ἐθέλω ἀπελθεῖν μηδὲν ὠφελούμενος.

Σημ. Β'. Ἐπὶ τῆς ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου παραλείπεται ὡς τὸ αὐτὸ ὂν καὶ τοῦ ῥήματος· οἶον, Ἐφασκε παρεῖναι. Ἐὰν δὲ περιέχῃ καὶ κατηγορούμενον, τοῦτο φέρεται πρὸς ὀνομαστικὴν· οἶον, Ἐφασκε παρεῖναι μόνος.

Σημ. Γ'. Ἐὰν εἰς τὸ ἀπαρέμφατον ἐπιφέρηται μετοχὴ ταυτοπροσώπουσα πρὸς τὴν μεταβατικὴν τοῦ ῥήματος πτώσιν, προηγουμένου μὲν τοῦ ἀπαρεμφάτου, ἢ μετοχῇ φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν· οἶον, Δέομαι ὑμᾶς ἀκοῦσαι ἐνθυμηθέντας. Ὡσαύτως καὶ ὅταν ἡ πτώσις τοῦ ῥήματος, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ ἡ μετοχή, ἀκολουθῇ μετὰ τὴν μετοχὴν· οἶον, Ἐλεγε δεῖν, ᾧ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν (τοῖς ἀνθρώποις) οἱ Θεοί, μαθάνειν. Ἐὰν δὲ προηγῇται πρὸ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἢ μετοχή, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ῥήματος τίθεται πρὸς αὐτὴν ὁμοιοπτῶτως ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον· οἶον, Παρήγγειλε τῷ Κλεάρχῳ, λαβόντι τὸ στρά-

τευμα ἥκειν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπαρκτικῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοσήμων, Δοκῶ, Ἰοικα, καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ταυτοπτωτεῖ τὸ κατηγορούμενον πρὸς τὸ ὑποκείμενον οἶον, Ἐξεστί μοι γενέσθαι εὐδαίμωνι.

Σημ. Δ'. Εὐρίσκεται τὸ ἀπαρέμφατον καὶ πάντα ἀνεξάρτητον. 1) Ἐπὶ εὐχῆς ἀπροσώπως οἶον, Ὡ Ζεὺ ἐκγενέσθαι μοι τίσασθαι τὸν ἐχθρόν. 2) Ἐπὶ προσταγῆς ἀντὶ δευτέρου προσώπου οἶον, Σὺ δὲ Θεῶν εἰπεῖν. 3) Ἐπὶ παραγγελμάτων, ἐννοουμένου γ'. προσώπου οἶον, Γυμνὸν βρωτεῖν. Μὴ δόλους βράπτειν.

Κερ. ζ'. Μόρια.

Ἄρθρον α'. Προθέσεις.

§. α'. Ἡ Πρόθεσις διορίζει τὴν σχέσιν ὀνόματος πρὸς ὄνομα. Συντάσσονται δὲ αἱ Προθέσεις.

Α'. Ἡ Σύν, καὶ Ἐν μετὰ μόνης δοτικῆς. Αὕτη δὲ καὶ μετὰ γενικῆς κατ' ἔλλειψιν τῆς δοτικῆς οἶον, Ἐν διδασκάλῳ (οἴκῳ). Ἐν ποδῶν (τόπῳ). Μετὰ δοτικῆς συντάσσονται καὶ τὰ Ὁμοῦ, Ἄμα, προθετικά μόρια.

Β'. Ἡ Ἐκ, καὶ Πρὸς, καὶ Ἀπὸ, μετὰ μόνης γενικῆς. Ὡσαύτως καὶ τὰ προθετικά μόρια Δίχα, Ἀρεῦ, Χωρίς, Πλήρ, Ἀτερ, Ἐνεκα, Ἐξω, Ἐσω.

Γ'. Ἡ Εἰς, μετὰ μόνης αἰτιατικῆς, καὶ κατ' ἔλλειψιν, μετὰ γενικῆς, οἶον, Εἰς Πυλεμάρχου. Μετὰ αἰτιατικῆς ἡ δὲ καὶ τὰ προθετικά Νή (ἐπὶ κατομώσεως) Μὰ (ἐπὶ ἀπομώσεως). Τὸ δὲ Ναὶ Μὰ ἰσοδυναμεῖ τῷ Νή.

Δ'. Ἡ δὲ Κατὰ καὶ Διὰ καὶ Ἰ'πὲρ μετὰ γενικῆς, καὶ αἰτιατικῆς.

Ε'. Ἡ δὲ Ἀνά, μετὰ αἰτιατικῆς καὶ δοτικῆς.

Σ'. Ἡ δὲ Πρὸς, Μετά, Παρά, Ὑπὸ, Ἀμυρὶ καὶ Περι, μετὰ γενικῆς, καὶ δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς.

Σημ. Α'. Αἱ Προθέσεις συντάσσονται ὅχι μόνον κατὰ παράθεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ σύνθεσιν συντιθέμεναι πρὸς πάντα σχεδὸν τοῦ λόγου τὰ μέρη καὶ πρὸς ἑαυτάς οἶον, Ἀπέναντι. Συντιθέμεναι δὲ πρὸς τὰ ῥήματα φυλάττουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἴδιον ἐκάστη πτωτικόν οἶον, Ἀπεπῆδησαν Σωκράτους. Κυρίως εἰς τὰ ῥήματα φαίνονται ὅτι ἐπέχουσι τὸπον ἐπιρρήματων. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε εὐρίσκονται χωρισταί οἶον, Ἐὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετὰ Ἀθηναίων.

Σημ. Β'. Χάριν εὐφωνίας χωρίζονται πολλάκις αἱ Προθέσεις ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, παρεντιθεμένων ἄλλων τινῶν λέξεων μεταξύ οἶον, Οἱ μετὰ δὲ τούτους. Ἐπ' ἄλλοτ' ἄλλον.

Σημ. Γ'. Ἀττικῶς μετατίθενται τινὲς ἀναβιβάζουσαι τὸν τόνον· οἶον, Τούτου πέρι, τούτων μέτα. Ἡ δὲ μετά, καὶ ἐπὶ, καὶ παρά, καὶ ἐνὶ (ἐν) ἀναβιβάζουσαι τὸν τόνον ἔχουσιν ἐξωθεν νοούμενον πολλὰκις τὸ ἐστί· Πάρα Μήτηρ (πάρεστι). Ἐνι γενέσθαι (ἐνεστι).

Σημ. Δ'. Εἰς τὰς Προθέσεις ἀνάγονται καὶ τὰ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἀσήμαντα, ἐν δὲ συνθέσει σημαντικὰ μόρια Δύς, Ζα, Λά, Α, Νέ· κ. τ. λ. οἶον, Δύσκολος, Ζάπλουτος, Λάμαχος, Ἀδελφός, Νέπους.

Σημ. Καθόλου. Ἐκάστη τῶν κυρίως Προθέσεων ἢ κατὰ σύνθεσιν ἢ κατὰ παράθεσιν ἐμφαίνει ἐν τι ἢ πλείοτερα ἐκ τῶν πέντε περιστατικῶν, Χρόνον, Τόπον, Αἰτίαν, Ποιότητα, Ποσότητα.

Ἄρθρον Ε'. Ἐπιρρήμα.

§. α. Τὸ Ἐπιρρήμα ἀνάγεται ἀμέσως πρὸς τὸ ῥῆμα ὡς ἐπίθετον εἰδοποιητικὸν αὐτοῦ· οἶον, Γράφει καλῶς. Εἰδοποιεῖ δὲ καὶ ὄνομα· οἶον, Διὰν ὠφέλιμος· καὶ ἐπιρρήμα· οἶον, Ἰσχυρῶς μάλα.

Σημ. Α'. Ὅσα ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ λέξεων πρὸς τινα πτώσιν συντασσόμενων, καὶ ταῦτα συντάσσονται πρὸς τὴν αὐτὴν· οἶον, ἀξίως τοῦ ὀνόματος. Ἐπιμελῶς τούτου ἔχειν. Οὕτω καὶ τὰ παραθετικά ἐπιρρήματα μιμοῦνται τῶν παραθετικῶν ὀνομάτων τὴν φύσιν· οἶον, Μᾶλλον, κάλλιστα πάντων, καὶ τὰ τοπικὰ Ποῦ, Ἐνταῦθα κτλ. πρὸς γενικὴν.

Σημ. Β'. Προθετικά τινα μόρια πρὸς γενικὴν καὶ δοτικὴν συντασσόμενα φέρονται καὶ πρὸς ῥῆμα ἀμέσως κατ' ἔλλειψιν τῆς πτώσεως· οἶον, Ἐγγὺς κάθημαι. Ἄμα καλήπετο· καὶ τινα πρὸς μετοχὴν· οἶον, Μεταξὺ δειπνῶν, ἅμα λέγων.

Σημ. Γ'. Τὰ πάθος ἐμφαίνοντα μόρια, τὰ ὅποια καταχρηστικώτερον ὀνομάσθησαν ἐπιρρήματα· συντάσσονται πρὸς γενικὴν ἢ δοτικὴν ἑλλειπτικῶς· οἶον, Φεῦ, Βαβαὶ τοῦ κάλλους (ἐνεκα). Οἱμοι (ἐπ' ἐμοί). Ὡσαύτως καὶ τὰ χρόνου ἢ τόπου ἢ ποσότητος σημαντικὰ ἐπιρρήματα· οἶον, Δις τοῦ ἐνιαυτοῦ (ἐπὶ), Ποτὲ χρόνου (ἐπὶ), Ποῦ γῆς ; (ἐπὶ).

Σημ. Δ'. Ἐκ τῶν χρονικῶν τὸ μὲν Ἡδὴ, καὶ Σήμερον καὶ Νῦν καὶ Δῆ, καὶ Αὐτίκα, καὶ τὸ Οὐδέποτε πρὸς πάντας τοὺς χρόνους συντάσσονται δι' ἣν ἐμφαίνουσιν ἔκτασιν. Τὸ δὲ Πάλαι, καὶ Ἄρτι, εἰς παρεχόμενον, ἐνίοτε τὸ πάλαι καὶ εἰς ἐνεστώτα. Τὸ δὲ Ἀπάρτι μόνον πρὸς μέλλοντα. Τὸ δὲ Νῦν σημαίνει ἐνίοτε καὶ ἐναντίωσιν τῆς ἐπομένης ἐννοίας ἐν ἀρχῇ τῆς περιόδου τιθέμενον μετὰ τοῦ Δέ· οἶον, Εἰ μὲν ταῦτ' ἐποίηι, ἦν ἂν σοφὸς ἀνὴρ· νῦν δ' οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦεν ἐς τὰ πρόσω.

Σημ. Ε'. Τὰ ἀρνητικά *Μή* καὶ *Οὐ* σημαίνουσιν ἀπόφασιν Τὸ μὲν *Οὐ* πλήρη καὶ ἀνεξάρτητον οἶον, *Οὐ φιλῶ* καὶ συντάσσεται πρὸς πᾶσαν ἔγκλισιν πλὴν τῆς Προστακτικῆς· καὶ πρὸς ὄνομα· οἶον, *Ἢ οὐ διάλυσις*. Τὸ δὲ *Μή* ἔχει πλαγίαν ἀείποτε σημασίαν κρεμαμένην ἀπ' ἄλλης τινὸς σχέσεως. Διὰ τοῦτο τίθεται. 1) 'Επὶ τῶν ὑποθετικῶν οἶον, *Οὐ λήψομαι, εἰ μὴ σὺ κελεύεις*. 2) Ἐπὶ τῶν ἀναφορικῶν οἶον, *Ἄ μὴ προσῆκει οὕτω καί, τὰ μὴ καλὰ (ἄ μὴ)*. 3) 'Επὶ τῶν εἰς ἀθεδαίον λόγον ἀναλυομένων μετοχῶν οἶον, *Ἐχρώμην ἂν αὐτῷ μὴδὲν κεκτημένῳ (εἰ μὴδὲν ἐκέκτητο)*. Τὸ δὲ οὐδὲν κεκτημένῳ, σημαίνει ὠρισμένως, ὅτι οὐδὲν κέκτηται. 4) 'Επὶ τῶν ἀπαρεμφάτων οἶον, *Ἐκέλευσε μὴ λέγειν*. 5) Μετὰ προστακτικοῦ ἐνεστώτος ἀπαγορευτικοῦ οἶον, *Μὴ γράφει*. 6) Ἐπὶ τῶν εὐκτικῶν, ὅταν σημαίνωσιν, εὐχὴν οἶον, *Μὴ γένοιτο*. 7) Πρὸς Ἀόριστον ὑποτακτικῆς ἐπὶ προσταγῆς, καὶ ὅταν τὸ ῥῆμα προηγούμενον σημαίνῃ φόβον ἢ φροντίδα· οἶον, *Φοβοῦμαι μὴ*. Ὅρα μὴ πέσης. Εἰς τὰ τοιαῦτα ῥήματα συντάσσεται τὸ *Μή* καὶ πρὸς μέλλοντα ὀριστικῆς οἶον, *Φοβοῦμαι μὴ εὐρήσομεν* καὶ πρὸς ἀόριστον οἶον, *Δέδοικα μὴ ἐψεύσθῃ*. *Μὴ ψεύδῃσιν ἐντετυχήκαμεν*. Ἀπὸ δὲ παρωχημένου καὶ πρὸς εὐκτικὴν οἶον, *Ἐδεδῆκε μὴ πέσοι*. Συνθέτως δὲ τὸ *Οὐ μὴ* πρὸς ἐπίτασιν ἀπλῆς ἀποφάσεως εἰς Μέλλοντα ὀριστικῆς καὶ εἰς Ἀόριστον ὑποτακτικῆς ἀπαγορευτικῆς οἶον, *Οὐ μὴ γράψῃς*. Ὡσαύτως καὶ τὸ *Μή* οὐ φέρεται πρὸς ἀπαρέμφατον καὶ ἀντὶ ἀπλοῦ *Μή* οἶον, *Μὴ οὐχὶ ἀπειπεῖν*. Καὶ πρὸς μετοχὴν οἶον, *Μὴ οὐ χρόνῳ ληθῇς*.

Σημ. Σ'. Τὰ ποιότητος καὶ τρόπου σημαντικὰ συμφέρονται πρὸς τὸ ῥῆμα μετὰ πτώσεων ἐλλειπτικῶν, ἢ γενικῆς οἶον, *Καλῶς ἔχει τοῦ σώματος (ἐπὶ) ἢ αἰτιατικῆς* οἶον, *Οὕτως ἔχω γνώμης, ἢ τὴν γνώμην (κατά)*.

Σημ. Ζ'. Τὸ *Ὡς* μετὰ τόνου μὲν ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ οὕτω, χωρὶς δὲ τόνου ποτὲ μὲν ἔχει χρονικοῦ ἐπιρρήματος σημασίαν οἶον, *Ὡς δὲ ἦλθον*. Ποτὲ δὲ εἶναι ὁμοιωματικὸν ἢ ἐπιτακτικὸν ἐπιρῥημα. Ἄλλοτε δὲ εἶναι σύνδεσμος σημαίνων τὸ ὅτι οἶον, *Ὡμολόγουν ὥς καλὸν ἢ ἀρετὴ*. Τὸ δὲ ὥστε εἶναι 1) ἢ ὁμοιωματικὸν ὥς τὸ ὥς· 2) ἢ ἀποστατικὸν ἀποδιδόμενον πρὸς τὸ τοσοῦτον, οὕτως, ἢ κατ' ἀπαρέμφατον, ἢ κατ' εὐκτικὴν, ἢ κατ' ὀριστικὴν ἔγκλισιν. 3) Συμπερασματικόν, φερόμενον εἰς προστακτικὴν ἢ ὑποτακτικὴν οἶον, *Ὡστε μὴ φοβώμεθα*. Τὸ δὲ *Ὡς* σημαίνει προσέτι καὶ αἰτιολογίαν, καθὼς τὸ ἐπειδὴ, καὶ τὸν τελικὸν ἵνα, φερόμενον πρὸς ὑποτακτικὴν καὶ μέλλοντα ὀριστικῆς. 2) Συνάπτεται μετὰ τῶν ὑπερ-

θετικῶν οἶον, ὡς μέγιστος. 3) Μετὰ προθέσεων ἵνα σημαίνωσι τὸ ἀτε-
λές τῆς κινήσεως οἶον, Ὡς πρὸς Βασιλέα. 4) Σημαίνει τὸ περίπου, ὡς
πεντακοσίους.

Ἄρθρον γ'. Σύνδεσμος.

§. α. Ὁ Σύνδεσμος συνδέει κατὰ μέρος λέξεις, ἢ λόγους, ἢ περιό-
δους. Ἄξισημειωτότεροι δὲ τῶν ἄλλων συνδέσμων εἶναι 1) Οἱ Συμ-
πλεκτικοί. 2) Οἱ Αἰτιολογικοί, 3) Οἱ Διαζευκτικοί, 4) Οἱ Ὑποθετι-
κοί.

Σημ. Α'. Ὁ Μὲν, ἔχει συνήθως ἀνταποδιδόμενον τὸν Δέ. Ὁ Τέ,
τὸν Καί, καὶ ἑαυτόν. Ὁ Καί, ἑαυτόν. Ὁ Ἀλλὰ εἰς τὰς συνθέσεις ἑαυ-
τόν. Καὶ ὁ μὲν Μὲν πολλάκις παραλείπεται μετὰ τοῦ προσώπου οἶον,
Ἐδίδασκες· ἐγὼ δὲ ἐφοίτων. Ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸν Μὲν ἀνταποδίδονται
ἐναντιωματικῶς ὁ Ἀλλά, ἢ Ἀτάρ, ἢ Μέντοι, ἢ Αὖθις, ἢ Πλὴν. Ἐ-
νίοτε δὲ ὁ Μὲν καὶ ὁ Δέ διπλασιάζονται ἡγουμένης δεικτικῆς Ἀντω-
νιμίας· οἶον, Οὐ μὲν ἔδει δαπάνης, ταῦτα μὲν ἐδίδασκεν. Οὐ δὲ οὐδὲν
ἔδει, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδασκεν. Ἰδιαιτέρως δὲ ὁ Δέ συμβάλλει εἰς τὴν
ἀπὸ λόγου εἰς λόγον μετέβασιν. Ἐκλαμβάνεται δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ Γάρ
αἰτιολογικῶς, καὶ ἀντὶ τοῦ Ἀλλά, ἀντιθετικῶς. Ὁ δὲ Καί 1) συμ-
πλέκει 2) σημαίνει αἰτίαν καὶ χρόνον· οἶον, Ὅψε ἦν, καὶ ἐπαιάνισαν,
ἀντὶ τοῦ ὅτε 3) τίθεται μετὰ τὸν ὁμοιώσεως καὶ ἰσότητος σημαντικῶν.
οἶον, Οὗτοι ὁμοίως καὶ Ὅμηρος (ἀντὶ τῷ Ὀμήρῳ) πεποιήκασιν. 4)
Ἐπὶ τῶν ἐρωτηματικῶν καὶ προστακτικῶν πρὸς ἔμφρασιν· οἶον, Καί
μοι λέγε. Καὶ πῶς; 5) Πρὸς ἀπλοῦν καλλωπισμὸν· οἶον, Ἴνα καὶ
εἰδῶ.

Σημ. Β'. Ὁ Γάρ, εἶναι 1) Κατασκευαστικός λόγου. 2) Βεβαιωτι-
κός οἶον, Ἔστι γὰρ οὕτω. 3) Ἐρωτηματικός. οἶον, Ἦ γάρ; 4) Δια-
σαφητικός εἰς διηγήσεως ἢ ἀποδείξεως ἀρχὴν τιθέμενος· καὶ μάλιστα
προηγουμένης δεικτικῆς Ἀντωνυμίας ἢ ὑπερθετικοῦ, ἢ τῆς φράσεως
Τεκμήριον δέ· Ἐδήλωσε δέ κτ.λ.

Σημ. Γ'. Ὁ δὲ Ἡ διαζευκτικός 1) διαζευγνύει λέξεις, οἶον, Ἡ τοῦ-
το, ἢ ἐκεῖνο, καὶ μετὰ τοῦ Τοι προηγουμένου πάντοτε· οἶον, ἥτοι
θεῖον, ἢ θηριώδες· καὶ μετὰ τοῦ Μὲν καὶ Δέ ἀνταποδοτικῶς, κατὰ
συμπλεκτικὴν ἔννοιαν· οἶον, Ἡ μὲν νέα ἢ δὲ παλαιά. 2) Μετὰ τοῦ Οὐχ
ἄρ συναπτόμενος σημαίνει τὸ ἄλλως, ἢ, εἰ δὲ μή· οἶον, Τεθέχται, ἢ οὐκ
ἂν ἤλθε. 3) Τίθεται ἐπ' ἐρωτήσεως μετὰ τοῦ Οὐχ· οἶον, Ἡ οὐχ ὄρξας;

4) 'Αναλύει τὰς γενικὰς τῶν συγκριτικῶν οἶον, Σοὶ μᾶλλον, ἢ ἐμοί, καὶ μετὰ τῆς Πρὸς, ἢ Κατὰ, ἢ τοῦ Ὡστε ἀπερεμρατικοῦ οἶον, Μεῖζον ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἢ ὥστε φέρειν. 5) Καὶ κατ' ἔλλειψιν τοῦ Μᾶλλον. οἶον, Βούλωμαι σῶον εἶναι ἢ ἀπολέσθαι. Ὡσαύτως καὶ κατ' ἔλλειψιν τοῦ Ἄλλο οἶον, Τί δεῖσας, ἢ ἀπολέσθαι; Ἐτι καὶ τὴν γενικὴν τῶν διαφορικῶν μεταβάλλει εἰς τὴν σύστοιχον πτώσιν, καθὼς καὶ τὰ τῶν συγκριτικῶν.

Σημ. Δ'. Ὁ δὲ Εἰ ἐκλαμβάνεται 1) Ὑποθετικῶς ἐπὶ τῶν ἀβεβαίων. 2) Ἀντὶ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῶν βεβαιωτάτων, μάλιστα μετὰ τῶν ῥημάτων Θαυμάζω καὶ ἄλλων τοιούτων φερόμενος πρὸς ὀριστικὴν ἐγκλισιν. οἶον, Θαυμάζω εἰ μὴ φανερόν αὐτοῖς ἐστί. 3) Μετὰ τοῦ Τις ἐκλαμβάνεται καὶ ἀντὶ τοῦ ὅστις οἶον, Εἷτις τῶν πάντων οὕτω καὶ τό, Εἷτι καλόν, ἀντὶ τοῦ, Πᾶν ὅτι καλόν. 4) Εὐκτικῶς, ὅθεν τὸ Εἴθε.

Σημ. Ε'. Ὁ δέ, Ἄρ, σημαίνει 1) ἀοριστίαν πρὸς Ὑποτακτικὴν, καὶ Εὐκτικὴν. 2) Τὸ ἀβεβαίον ἢ δισταγμόν, ὅτε καὶ διστακτικὸς καλεῖται φερόμενος πρὸς Ὑποτακτικὴν καὶ Εὐκτικὴν. 3) Βούλησιν. Διὸ καὶ βουλητικὸς πρὸς Ὑποτακτικὴν, καὶ Εὐκτικὴν οἶον, Ὁ γράφων οὐκ ἂν ἐπρέσβευσεν ἀντὶ τοῦ οὐκ ἠβούλετο πρεσβ. 4) Τὸ δυνατόν, ὅτε καὶ δυνατικὸς πρὸς ἀόριστον Εὐκτικῆς, Ἀπαρεμφάτου καὶ Μετοχῆς οἶον, Ἀμφοτέρους ἂν ὠρελήσσει (δύναται ὠφελεῖν). 5) Τοῦ καθήκοντος σημαντικὸς οἶον, Λέγοιμ' ἂν ἀντὶ τοῦ ὀφείλω λέγειν. Ὁ δὲ Κἂν 1) ἢ εἶναι ἐκ τοῦ καὶ ἐν οἶον, Κἂν δεινοῖς ἢ ἐκ τοῦ Ἄν δυνατικοῦ πρὸς Εὐκτικὴν οἶον, Κἂν ἴδοιτε 3) ἢ ἐκ τοῦ Ἐάν πρὸς Ὑποτακτικὴν οἶον, Κἂν βάλῃς.

Σημ. ς'. Ὁ Ἰνα 1) τελικὸς πρὸς Ὑποτακτικὴν ἀπὸ δὲ παρωχημένου πρὸς Εὐκτικὴν. Καὶ μετὰ τὰ Ἐδεῖ, ὦφειλε. Καὶ τὰ εὐχῆς σημαντικὰ ῥήματα, πρὸς Παρατατικόν οἶον, Ἐδεῖ σε θανεῖν, ἵνα μὴ μάτην ἐνίους ἐθεράπειας. 2) Ἐρωτηματικὸς πρὸς Αἰτιατικὴν οἶον, Ἰνα τί ταῦτα; ἐλλείπει δὲ ἐνταῦθα κυρίως τὸ γένηται οἶον Ἰνα τί (γένηται) ἐφρύαξαν ἔθνη 3) Τοπικὸς ἀντὶ τοῦ ὅπου πρὸς Ὑποτακτικὴν οἶον, Ἰνα Ἄδης ὦκισται. Ὁ δὲ Ὅπως 1) καθὼς σύνδεσμος τελικὸς μὲν συντάσσεται πρὸς Ὑποτακτικὴν τροπικὸς δὲ πρὸς μέλλοντα Ὑποτακτικῆς καὶ ὡς ἐπιρῥημα ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ὡς οἶον, Ὅπως δύναμαι. Ὅπως ἀνωτάτω. Καὶ ἀντὶ τοῦ Πῶς εἰς ἐπαναλαμβανομένην ἐρώτησιν οἶον, Πῶς; Ὅπως; Συνηθέστατος δὲ ὁ Ὅπως ὁ τροπικὸς εἰς τὰ παρελθόντα

καὶ τὰ ἀόριστα· οἶον, Ὅπως ἄντις διακρίνη φίλον. Ἐπὶ δὲ τῶν ὠρισμένων τὸ πῶς· οἶον, Πῶς δεῖ συγγράφειν.

Ἄρθρον δ'. Μικτά.

§. α'. Τὰ Μικτὰ μόρια, τὰ ὅποια καὶ ἰδιαιτέρως ὀνομάζονται Μόρια, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνάμικτα ἀπὸ Συνδέσμων καὶ Ἐπιρρημάτων, καὶ ἀπ' ἄλλων λέξεων καταχρηστικωτέρων. Τοιαῦτα εἶναι

Α'. Ἀλλὰ γάρ, Ἀλλὰ γε, Ἀλλὰ μὴν, Ἀλλὰ δὴ. Τοῦτο εἶναι καὶ συμπερασματικόν, καὶ μεταβατικόν, καὶ ἐναντιωματικόν.

Β'. Μήτι, Μήτοιγε. Τοῦτο εἶναι 1) ἀπορηματικόν ὡς τὸ μὴ γάρ, 2) ἀντὶ τοῦ Πολλῷ πλέον, ἡγουμένης ἀρνήσεως· οἶον, οὐδὲ τοῖς φίλοις, Μήτοιγε τοῖς θεοῖς.

Γ'. Οὐ μὴν ἀλλά, Οὐ γάρ ἀλλά, σημαίνει κατὰφασιν ἅμα καὶ ἀπόφασιν, τοῦ μὲν οὐ ἀναιροῦντος τὸ τέλειον τῆς προηγουμένης ἐννοίας, τοῦ δὲ ἀλλὰ προστιθέντος τὴν ἐπομένην. οἶον, Ὑβρισεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔτυψεν, ἀντὶ τοῦ, οὐ μόνον ὕβρισεν, ἀλλὰ καὶ ἔτυψεν.

Δ'. Οὐχ ὅπως, Οὐχ ὅτι, Οὐχ ὅσον, ἐκλαμβάνονται ἐπὶ ἀναιρέσεως καὶ συμπλοκῆς, ἀντὶ τοῦ οὐ μόνον· οἶον, Οὐχ ὅτι παρ' Ἰνδοῖς, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλοις. Τὸ δὲ Οὐχ ὅπως Ἀττικώτερον ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ Οὐ μόνον οὐ· οἶον, Οὐχ ὅπως χάριν ἀπέδωκαν, ἀντὶ τοῦ οὐ μόνον οὐκ ἀπέδωκαν.

§. β'. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων λέξεων καταχρηστικώτερον ἀντὶ μορίων ἐκλαμβάνονται.

Α'. Τὸ Ἐφ' ᾧ 1) Ἀντὶ τοῦ ὅτι πρὸς παρωχήμενον ὀριστικῆς καὶ ἐνεστῶτα· οἶον, Ἐφ' ᾧ καὶ κομᾶς. 2) Πρὸς ἀπαρέμφατον καὶ μέλλοντα ὀριστικῆς ἀντὶ τοῦ τελικοῦ ἵνα· οἶον, Ἐφ' ᾧ διαλλαγήναι. Κυρίως ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ τούτῳ, ἵνα διαλλαγῶσιν. Οὕτω καὶ τὸ Ἀνθ' ᾧ ἀντὶ τοῦ ὅτι· οἶον, Χάριν οἰδ' ἀ σοι ἀνθ' ᾧ ἤλθες.

Β'. Ὅσα περ, Ὅσα, ἀντὶ τοῦ ὡς ὁμοιωματικοῦ· οἶον, Λιμῶ χερῶνται ὅσα περ ὕψω. Ὡσαύτως καὶ τὸ Ἄτε καὶ Οἷον· πρὸς ὄνομα καὶ μετοχὴν ὁμοιωματικῶς· τὸ δὲ Οἷον· ἀντὶ τοῦ ὡς ἐπιτατικοῦ· οἶον, Οἷον ἀπαλῶτατος· τὸ δὲ Ὅσον οὐ, ἀντὶ τοῦ σχεδόν.

Γ'. Ἀχμήν, ἀντὶ τοῦ τῆς συνηθείας ἀκόμη. Οὕτω καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἰτιατικαὶ καὶ δοτικαὶ τίθενται ἐπιρρηματικῶς· οἶον, Κομιδῆ, Κοινῇ, Παντάπασι κτλ.

Σημ. Περὶ μορίων καθόλου ἰδιαιτέρων καὶ συνημμένων, πολλῶν

όντων καὶ πολυσημαντοτάτων διαλαβάνουσιν οἱ Γραμματικῆς εἰς πλάτος συνταζόμενοι, καὶ οἱ Λεξικογράφοι. *Αριστος δὲ πρὸ πάντων διδάσκαλος εἰς ταῦτα ἡ μελέτη τῶν ἐνδόξων συγγραφέων καὶ ποιητῶν.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Σύνθεσις καὶ τὰ ἀναγκαιότερα τῶν Σχημάτων.

Μέρ. Α'. Σύνθεσις.

§. α'. Σύνθεσις εἶναι σαφὴς καὶ ἀρμονικὴ διτάξις τῶν τοῦ λόγου μερῶν. Ὁ λόγος σύγκειται ἐκ προτάσεως μιᾶς ἢ πολλῶν. Πᾶσα πρότασις σύγκειται ἐξ ὑποκειμένου (ὀνομαστικῆς) καὶ βάσεως (ῥήματος) καὶ κατηγορουμένου (ἐπιθέτου ἢ οὐσιαστικοῦ ἀναφερομένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον)· οἷον, Ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ λογικός· καὶ ἀντιστρόφως, λογικός ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος. Βάσις δὲ κυρίως ὄλων τῶν προτάσεων εἶναι τὸ Ἔστί, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ σύνδεσμος ἀπὸ τοὺς Λογικογράφους. Εἰς τοῦτο ἀναλύονται ὅλα τὰ ῥήματα ὑποκείμενον μὲν ἔχοντα τὸ πρόσωπον, κατηγορούμενον δὲ τὴν σύστοιχον μετοχὴν· οἷον, Ἐγὼ εἰμὶ γράφων (γράφω). Ὑπάρχει δὲ τὸ ῥῆμα ἢ ἀμετάβητον ἢ μεταβατικόν. Οἱ δὲ Γραμματικοὶ εἰς πᾶσαν πρότασιν τὸ μὲν ὑποκείμενον συνήθως ὀνομάζουσιν ἐκ πρώτου, ἐκ δευτέρου δ' ἐννοοῦσι τὸ ῥῆμα, ἐκ τρίτου δὲ λέγουσιν εἰς μὲν τὰ ἀμετάβητα τὸ κατηγορούμενον (οἷον, ὁ Θεὸς ἐστι ζωὴ), εἰς δὲ τὰ μεταβατικὰ τὴν πτώσιν ἢ τὸ ἀντικείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει τοῦ ῥήματος ἢ διάθεσις· οἷον, Σωκράτης ὠφέλησε τὴν Ἑλλάδα. Διότι εἰς τὰ μεταβατικὰ θεωρεῖται ὡς συνημμένον τὸ κατηγορούμενον μὲ τὴν βάσιν ἢ τὸ ῥῆμα, τὸν δὲ τύπον τοῦ κατηγορουμένου λαμβάνει ἢ πτώσις ἢ συντασσομένη πρὸς τὸ ῥῆμα. Ἐκ τετάρτου δὲ λέγουσι τὰ συγκείμενα, τὰ ὑποῖα συνάπτονται κατὰ τὴν χρεῖαν πρὸς τὸ ῥῆμα, εἴτε μεταβατικὸν εἶναι, εἴτε ἀμετάβητον.

§. β'. Εἶδη τοῦ λόγου, καθ' ἃ ἐκρέεταί πᾶσα πρότασις εἶναι ἔξ. α.) Ἀποφαντικόν, διὰ τοῦ ὁποίου καταφάσκειν τι ἢ ἀποφάσκειν· οἷον, Σωκράτης φιλοσοφεῖ, οὐ φιλοσοφεῖ. β.) Πνευματικόν, ἢ ἐρωτηματικόν· διὰ τοῦ ὁποίου ἐρωτῶμέν τι ἢ διαποροῦμεν. οἷον, Τίς γράφει; Τί ποιῶμεν; γ.) Προστακτικόν· διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπομεν τινα ἢ ἀποτρέπομεν· οἷον, Στέργε πόνους. Μὴ ἀμέλει. δ.) Εὐκτικόν, ἢ ἀρατικόν, διὰ τοῦ ὁποίου εὐχόμεθα τι ἢ ἀρώμεθα. οἷον, Γένοιτο Κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς. Ἐκλίποιεν ἁμαρτωλοί! ε.) Κλητικόν, διὰ τοῦ ὁ-

ποίου καλοῦμεν τινά· οἶον, Ὡ οὗτος. Ὡ Ἀθηναῖοι! ζ'). *Διηγηματι-*
κόν· δι' οὗ διηγοῦμεθα· οἶον, Λέγεται Κύρος γενέσθαι· καὶ ἀναλελυ-
 μένου τοῦ ἀπαρεμφάτου· οἶον, Ἠγγέλετο, ὅτι πορθεῖεν τὴν χώραν.
 Καθόλου δὲ τὰ εἶδη τοῦ λόγου ἐμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς τρεῖς ἐγ-
 κλίσεις, Ὅριστικὴν καὶ Προστακτικὴν καὶ Εὐκτικὴν. Ἡ δὲ Ὑποτα-
 κτικὴ καὶ ἡ Ἀπαρέμφατος καὶ ἡ Μετοχὴ εἶναι ἀτελεῖς, ὡς ἀπ' ἄλλου
 λόγου ἐξαρτῶμεναι.

§. γ'. Κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν εἶδη τοῦ λόγου εἶναι δύο. α.) Ὁρθόν,
 ὅταν ἐκφέρηται διὰ πτώσεως ὀρθῆς, Ὀνομαστικῆς καὶ Κλητικῆς συμ-
 φωνούσης πρὸς τὸ ῥῆμα. β.) Πλάγιον, ὅταν θεωρῆται 1) ἢ ἀπὸ τῶν
 πλαγίων πτώσεων συντασσομένων πρὸς τὸ ῥῆμα, 2) ἢ ἀπὸ τῶν ἀπα-
 ρεμφάτων, 3) ἢ ἀπὸ τῶν ἀπολύτων μετοχῶν. Ὁρθοῦσι δὲ τὸν λόγον
 1) Ὅλα τὰ πτωτικά, ὅσα ἀναφέρονται ἀμέσως πρὸς ἄλλας ἐγκλίσεις,
 πλὴν τῆς ἀπαρεμφάτου. 2) Ὅλα τὰ μόρια ὅσα φεύγουσι τὴν πρὸς ἀ-
 παρέμφατον καὶ μετοχὴν σύνταξιν· οἶον, τὰ χρονικά ὅτε, ἡνίκα, ἕως·
 καὶ τῶν Συνδέσμων οἱ αἰτιολογικοὶ καὶ τελικοὶ, καὶ συναπτικοὶ καὶ
 παρασυναπτικοί· καὶ τὰ ἄλλα δι' ὧν ἀναλύονται τὰ ἀπαρέμφατα καὶ
 αἱ πλάγιοι μετοχαί.

§. δ'. Καθόλου δὲ πᾶς λόγος εἶναι ἢ ἀπ.λοῦς, ἐκ μιᾶς συγκείμενος
 προτάσεως, ἢ *συνημμέρος*, ἐκ πολλῶν προτάσεων καὶ ῥημάτων ταυ-
 τοπροσώπων ἢ μετοχῶν συγκείμενος· οἶον, Σωκράτης φιλοσοφεῖ καὶ δια-
 λέγεται, διδάσκων τοὺς συνόντας. Ὡσαύτως καὶ ἐκ πολλῶν ῥημάτων
 ἑτεροπροσωπούντων ἢ μετοχῶν. οἶον, Σωκράτης μὲν ἐδίδασκε περιπα-
 τῶν, Πλάτων δὲ καθήμενος ἤκροατο. Ἐκ τοῦ ἀπλοῦ καὶ συνθέτου λό-
 γου γεννᾶται ἡ Περίοδος. Περίοδος εἶναι λόγος αὐτοτελοῦς ἐννοίας πε-
 ριεκτικός, ἀρχὴν ἔχων καὶ τέλος εἰς μέγεθος εὐσύνοπτον. Ὡς ὁ λόγος,
 οὕτω καὶ ἡ περίοδος εἶναι σύνθετος καὶ ἀπλῆ. Ἀπλῆ λέγεται, ὅταν
 σύγκειται ἀπὸ ἑν κῶλον καὶ ἑν ἢ πολλὰ κόμματα· οἶον, Θετταλοὶ
 ἐξ ἀνάγκης μὲν, ἀλλ' ὅμως ἐμῇδιζον. Τοιαύτη περίοδος λέγεται ἀ-
 φελής, καὶ οὐδὲ περίοδος κυρίως, ἀλλὰ λόγος περιοδικός, ἢ ἀόριστος
 καὶ λελυμένος ἐν κῶλοις καὶ κόμμασι. Κυρίως δὲ Περίοδος εἶναι σύν-
 θετος λόγος διὰ συνδέσμων ἔχων τὰ κῶλα συνδεδεμένα, καὶ στρογ-
 γύως μετὰ χάριτος συστρεφόμενος. Ταύτης τῆς περιόδου τὰ μέλη ἢ
 κῶλα ἀναβαίνουνσιν ἀπὸ τῶν δύο μέχρι τῶν ἑξ· ἢ καὶ πλειοτέρων,
 εἰς πολλὰς προτάσεις ἀναλυομένων. Διαιρεῖται δὲ συνήθως εἰς δύο μέρη,
 ἑν μὲν ἡγούμενον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ ἰδιαιτέρως πρότασις, καὶ

ἐν ἐπόμενον ἢ ἀπόδοσιν' οἶον' Ὅτε δὲ ἀπήλασεν Αἰσχίνην ἡ βουλὴ (ἡ-
 γούμενην), τότε ἀνέδειξε κακόνουν αὐτὸν εἶναι (ἐπόμενον). "Αν τὸ ἡ-
 γούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον συντίθεται ἐκ δύο κώλων, ἡ περίοδος λέ-
 γεται δίκωλος. "Αν ἐκ τριῶν, ἐνὸς μὲν ἀνήκοντος εἰς τὸ ἡγούμενον ἢ
 τὸ ἐπόμενον, δύο δὲ εἰς τὸ ἐπόμενον ἢ τὸ ἡγούμενον, ἡ περίοδος
 λέγεται τοῖκωλος. "Αν ἀπὸ τέσσαρα, δύο μὲν τοῦ ἡγουμένου, δύο
 δὲ τοῦ ἐπομένου, τετράκωλος· καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Μόρια συνθετικὰ
 τοῦ ἡγουμένου πρὸς τὸ ἐπόμενον εἶναι οἱ Σύνδεσμοι οἱ αἰτιολογικοὶ ἢ
 ἐναντιωματικοὶ, τὰ χρονικὰ καὶ ἀνταποδοτικὰ Ἐπιρρήματα, τὰ ἀναρο-
 ρικά, καὶ πᾶς προσδιορισμὸς διακρίνων τὰ μέρη τοῦ νόηματος. Πολλὰκις
 μετὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου προσαρτῶμεν καὶ ἄλλα νόημα ὡς μέρος
 τοῦ ἐπομένου ἐπιφέροντες αἰτίαν τινὰ ἢ ἐναντίωσιν. Τοῦτο λέγεται Ἐ-
 πισύναψις' οἶον, Ῥωμαίοις Κικέρων μὲν ἀπήρσκει νοθετῶν (ἡγούμε-
 νον), Καῖσαρ δὲ χαριζόμενος ἤρσκειν (ἐπόμενον). Καί-τοι προλέγον-
 τος Κάτωνος, ὡς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὸν τύραννον αὐτοὶ ταῖς ἐαυτῶν ψή-
 φοις ἐνιδρύουσιν (ἐπισύναψις). Καθόλου δὲ ὅλη μὲν ἡ περίοδος περιέ-
 χει νόημα τέλειον, τὰ δὲ κῶλα ἡμιτελές, τὰ δὲ κόμματα ἀτελές ὡς
 πρὸς τὴν ὅλην περίοδον' οἶον, εἰς τὴν περίοδον ταύτην, Ἐπεβουλεύετο
 μὲν ἡ γυνὴ ὑπὸ τοῦ Ἀράσπου (ἐν κῶλον καὶ ἡγούμενον)· ἦν μέντοι
 πιστὴ τῷ ἀνδρὶ (ἐν κῶλον καὶ ἐπόμενον,) καλῶς ποιούσα (κόμμα)
 καίπερ ἀπόντι (κόμμα). Ὡστε αἱ μετοχαὶ εἰς τὸν λόγον πρότασιν μὲν
 περικλείουσι, περίοδον δὲ δὲν συγκροτοῦσιν, ἀλλὰ περιόδου κόμματα,
 καὶ ἐνίοτε κῶλα. Ἀρχίζοντες τὴν περίοδον μὲ γράμμα κεφαλαϊακόν,
 εἰς τὸ τέλος αὐτῆς μεταχειριζόμεθα τὴν τελεῖαν στιγμὴν. Εἰς δὲ τὰ
 τέλη τῶν λόγων τὴν μέσσην ἢ κρεμαμένην. Εἰς δὲ τὰ κόμματα τὸ
 κόμμα ἢ τὴν ὑποδιαστολήν. Καὶ ἄλλα δὲ στίξεως σημεῖα τίθενται
 πρὸς διάκρισιν τοῦ νόηματος' οἶον, Τὸ Ἐρωτηματικὸν (;) εἰς τὰς ἐρω-
 τήσεις, τὸ Ἐπιφωνηματικὸν (!) εἰς τὰς ἐπιφωνήσεις, καὶ τὰ θαυμαστικὰ
 καὶ τὰ σχετλιαστικά' οἶον, φεῦ! βαβαί! ὦ Πέτρε! Ἡ Παρένθεσις ()
 εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ λόγου παρεμπιπτούσας ἐννοίας' οἶον, Γράμματα
 μὲν (ἤτῃσα γάρ) οὐκ εἶχε δοῦναι. Τὸ σημεῖον τῆς Παραλήψεως. . . .
 ἡ— οἶον, Ὡ— τί ἂν σέτις εἶπῃ; ! Οἱ Μηνίσκοι (« »), ὅταν ἀνα-
 φέρωμεν ἄλλου τινὸς ῥῆσιν ἢ γνώμην. Κατὰ τὸ νόημα σχηματίζομεν
 καὶ τὴν ἀπαγγελίαν. Εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου κρατοῦμεν μικρὸν τὴν
 φωνήν. Εἰς τὰ κῶλα συγκόπτομεν ὀλίγον τὸ πνεῦμα. Εἰς τὰ κόμμα-
 τα ὑποχαλῶμεν τὸν τόνον, καὶ πολὺ πλέον εἰς τὰς παρενθέσεις· τὰς

ξένας ῥήσεις προφέρομεν μὲ τόνον βαρύτερον, ἢ μικρόν τι παρηλλαγμένον. Ἐρωτῶμεν εἰς τὰ ἐρωτηματικά. Παθαινόμεθα εἰς τὰ παθητικά. Καὶ ἀπλῶς ποικίλλομεν τὴν ἀπαγγελίαν κατὰ τῆς ἐννοίας τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐγγινόμενην εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς αἴσθησιν.

§. ε. Ἄρεται δὲ συνθέσεως εἶναι τρεῖς α.) Ὁ Ἑλλητισμός. Ὅταν φυλάττωμεν κυριολογίαν καὶ καθαρότητα τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν κατὰ ἄλλον αὐτῶν σύνταξιν, καὶ τὰς ἰδιαζούσας φράσεις τῆς γλώσσης. β) Ἡ Σαφήνεια. γ) Ἡ Ἀρμονία ἀλλὰ περὶ τούτων διδάσκει ἡ Ῥητορική. Χρεῖα δὲ πολλῆς ἀσκήσεως εἰς τοὺς Ἑλλητιστάς νὰ γράψωσι καὶ νὰ λαλῶσιν Ἑλληνιστί. Τῆς ἀσκήσεως ὁδηγὸς εἶναι ἡ μίμησις μόνον τῶν ἐνδόξων συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἡμῶν. Μέρος δὲ τῆς ἀσκήσεως εἶναι καὶ ἡ Παράφρασις, ἥτις εἶναι κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μεταποιήσις ἐνός τινος λόγου, σωζομένης τῆς ἐννοίας καὶ τῶν ἀρετῶν τῆς συνθέσεως. Γίνεται δὲ ἡ Παράφρασις, ὅταν μεταβάλλωμεν α) τὰ κατὰ μετὰθεσιν εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, καὶ τὰν ἀπάλιν ὅλον, Ἄγουσι δὲ θαλλόν, προσείοντες τὰ θρέμματα, εἰς τὸ Ἄγουσι δὲ τὰ θρέμματα προσείοντες θαλλόν. β) τὴν ἔλλειψιν εἰς τὸ πλήρες, καὶ τοῦτο εἰς ἐκείνην γ) τὴν κυρίαν φράσιν εἰς περιφρασιν, καὶ τὰν ἀπάλιν δ) τὸ συνεπτυγμένον τῶν μετοχῶν καὶ χρόνων καὶ ἀπαρεμφάτων εἰς ἀνκλειυμένον, καὶ τὰν ἀπάλιν ε) τὴν προσωπικὴν φράσιν εἰς ἀπρόσωπον, καὶ τὰν ἀπάλιν ὅλον, Πρόσεχε, εἰς τὸ δεῖ σε προσέχειν ς) τὴν διαλογικὴν φράσιν εἰς διηγηματικὴν ἢ πλαγίαν ἢ ὀρθήν, καὶ ἀντιστρόφως ὅλον, Καὶ ὁ Σωκράτης. Ἀλλὰ θαυμαστόν μοι δοκεῖ. Εἰς τὸ καὶ τὸν Σωκράτην φάναι ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοίη. ζ) τὸ ἐνεργητικὸν εἰς παθητικὸν καὶ τὰν ἀπάλιν η) τὸ ἀφηρημένον εἰς συγκεκριμένον, καὶ ἀντιστρόφως θ) τὸ ἀσαφὲς εἰς σαφεστέραν ἐκφρασιν, ὅπως ἂν ἀπαιτῇ τῆς σαφηνείας ὁ κανὼν. Χρεῖα δὲ πολλῆς προσοχῆς εἰς τὴν Παράφρασιν, μήποτε νομίζοντες ὅτι παραφράζομεν, φλυαρῶμεν χαλῶντες τὸν ρυθμόν, ἢ τὰ σχήματα, ἢ τὸ κᾶλλος, ἢ τὸ ὕψος τοῦ συγγράμματος.

Μέρ. Β'. Σχήματα.

Κεφ. Α'. Πλεονασμός.

§. α. Γίνεται Πλεονασμός.

Α'. Λέξεως. 1) Ὀνόματος ἢ ἀντωνυμίας ὅλον Πᾶς τις, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Πᾶς 2.) Ῥήματος ὅλον, Μισοῦντες γίγονται, εἰσὶ, ὑπάρχουσιν, ἀντὶ μι-

σοῦσιν. Οὕτω καὶ τὰ νῦν εἶναι, ἀντὶ τοῦ νῦν. 3) Μετοχῆς οἶον, Παί-
ζεις ἔχων, Ἀηρεῖς ἔχων, ὅχετ' ἀπιών, ἀντὶ τῶν ἀπλῶν παίζεις, ὅχετο·
4) Ἐπιρρήματος οἶον, Πάλιν αὖθις, αὖθις αὖ. 5) Συνδέσμου οἶον, Τοι-
γάρτοι κτλ. 6) Προθέσεως οἶον, Ἐκ τῆς οἰκίας ἐξάνιστατο ἐν τάχει ἀν-
τὶ ταχέως. Εἰς τὸν πλεονασμὸν τῆς λέξεως ἀνάγονται καὶ αἱ περιφρά-
σεις, ὅταν διὰ πολλῶν ἐκφράζωνται τὰ δι' ὀλίγων ἐξηγούμενα οἶον,
Διὰ στόματος ἔχω, ἀντὶ ἐπαίνῳ. Ἀνὰ στόμα ἔχω, ἀντὶ ψέγω. Διὰ τι-
μῆς ἄγω, ἀντὶ τιμῶ.

Β.) Λόγου. 1) Ὅταν διπλασιάζεται ὁ αὐτοῦ λόγος πρὸς πάθους ἐμ-
φασιν οἶον, Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν. Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε. 2) Ὅταν ἐπι-
φέρηται ἄλλος λόγος ἰσοδύναμος οἶον, ἡ Ἑλλάς ὀκειτο βεβαίως, καὶ
οὐκέτι μετανίστατο. Πάντες συνέφερον, καὶ οὐδεὶς ἦν ἀσυντελής. Οὐκ
ἔστιν ὅστις οὐ, ἀντὶ τοῦ πᾶς.

Σημ. Εἰς τὸν πλεονασμὸν πρέπει νὰ προσέχωμεν, μήπως ἡ λέξις ἡ
φαινομένη ὅτι πλεονάζει σημαίνει πλεονα ἐμφασιν λόγου ἢ πάθους.

Κεφ. Β'. Ἑλλησεις.

§ α. Ἑλλείψεις γίνονται.

Α.) Λέξεως. 1) Ὀνόματος οἶον, Βαθὺν (ὑπνον) ἐκοιμήθη. Τῇ μὲν
(χειρὶ) τὸ πῦρ, τῇ δὲ τὸ ὕδωρ. 2) Ἀντωνυμίας, ὡς ἐπὶ τῶν γνωστῶν
λόγων καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶν οἶον, Ὁ πατήρ (μου) ἐσκοπεῖτο μετὰ τῶν
φίλων καὶ τὸ τίς οἶον, ἔστιν (τις) ὄντινα καὶ ἐπὶ τινων ἀμεταβά-
των φαινομένων ῥημάτων, ὡς τὸ Ἀγωμεν (ἐαυτούς). Εἰσέβαλον (ἐαυ-
τούς ἢ τὸν στρατὸν) εἰς τὴν Ἀττικὴν. 3) Ῥήματος οἶον, Καὶ ταῦτα
(ποιεῖς) φίλος ὢν. Τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ. Οὕτως ἐλλείπουναι καὶ τὰ
κινήσεως σημαντικά οἶον, Πῇ δὲ καὶ πόθεν (έρχῃ); καὶ τὸ ὑπαρκτι-
κὸν συχνότατα, καὶ τὸ ἀπαρέμφατον δεῖν εἰς τό, μικροῦ (δεῖν) μὲ διέ-
λαθεν καὶ τὸ δοκεῖν ἢ εἰκάσαι, εἰς τὴν ἐρεξῆς φράσιν, Ταχεῖαν ὡς ἐμοὶ
(δοκεῖν) σκέψιν ἐπιτάττεις οὕτω καὶ τὸ βούλει εἰς τὰ ὑποτακτικά οἶον,
Πότερον (βούλει) σιωπῶ ἢ λέγω; καὶ τὸ δός, εἰς τὰς φράσεις οὕτως
εἰπεῖν κτλ. 4) Μετοχῆς, ὅταν παρεμπιπτή προσδιορισμὸς μετὰ τοῦ
ἄρθρου καὶ τοῦ ὀνόματος οἶον, ἡ ἐν Μακρῶνι (γενομένη) μάχη. Οὕτως
ἐλλείπει καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ὑπαρκτικοῦ εἰς τὰ ἐναρθρα ἐπίθετα οἶον,
Σωκράτης ὁ (ὢν) ἀγαθός. 5) Ἀρθρου οἶον, ἐπὶ τῶν κυρίων καὶ γνω-
στῶν ὀνομάτων, καὶ ἐπὶ τῆς λέξεως ἄνθρωπος. 6) Προθέσεως ὡς εἰς
ὅλας τὰς ἐλλειπτικὰς λεγομένας πτώσεις. 7) Συνδέσμου οἶον, Φέρε

(ἵνα) σκεψώμεθα. 8) Ἐπιρρήμάτων ὡς τὰ ἀνταποδοτικά τῶν ἀναφορικῶν οἶον, Κινεῖται (ἐκείσε) ὅπη βούλεται. Οὕτως ἐλλείπει καὶ τὸ μᾶλλον ἐπιφερομένου τοῦ ἤ οἶον, Βούλομαι (μᾶλλον) λαὸν σῶν εἶναι ἢ ἀπολέσθαι.

Β'. Λόγου ὁλοκληρῶ οἶον, Εἰ μὲν κατέδυσαν (καλῶς ἂν εἶχεν)· εἰ δὲ μή, (κατέδυσαν) πρῶμναν ἐκρούοντο.

Σημ. Συνηθεστάτη ἐλλειψις εἰς τὸν λόγον εἶναι ἢ τοῦ ῥήματος· γίνεταί δὲ τοῦτο διχῶς· 1) ἢ κατ' ἐνδειαν, ἐξώθεν ἐννοουμένου, ὡς τὸ ὑπαρκτικόν, καὶ μάλιστα μετὰ τὰ ἀναφορικά οἶον, Καὶ ὁ μάλιστα πάντων ἡνίασέ με (τοῦτο ἐστίν) ὅτι· Καὶ χωρὶς τοῦ ὅτι οἶον, Ὁ δὲ πάντων γελοιότατον· καὶ Κερσοβλέπτην ἀνήγαγεν. Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὰς φράσεις Τεκμήριον δέ· 2) ἢ κατὰ σύλληψιν, ὅταν πρὸς διάφορα ὀνόματα ἐπιφέρηται ἔν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενον συλληπτικῶς ἢ κατὰ πρόσωπον ἢ κατὰ ἀριθμόν οἶον, Ἐγὼ καὶ σὺ περιπατοῦμεν ἵππος καὶ ὄνος τρέχουσιν. Ὅταν δὲ δύο ἢ πολλὰ ὀνόματα συντάσσωνται πρὸς ἓν ῥῆμα ἐνικῶς, λέγεται συνήθως Ζεῦγμα οἶον, φιλοσοφεῖ Σωκράτης καὶ Πλάτων. Οὕτω λαμβάνεται τὸ ῥῆμα ἀπὸ κοινοῦ εἰς δύο περιόδους· οἶον, Ὡσπερ τὰ λεπτά γράμματα τὴν ὄψιν, οὕτω τὰ μικρὰ πράγματα νύττει καὶ ταράττει τὴν ὀργάν.

Κεφ. Γ'. Μετάθεσις.

§. α. Μετάθεσις γίνεται.

Α'.) Ὅταν χάριν ἐμφράσεως ἢ εὐφωνίας μετατίθηται ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ οἰκείου καὶ φυσικοῦ εἰς ἕτερον τόπον οἶον, Ποικίλη μὲν ποικίλους διδούς ψυχῇ λόγους. Οὕτω καὶ τό, Νῦν δὴ ἃ ἔλεγον, ἐμφαντικώτερον· ἀντί τοῦ, ἃ νῦν δὴ ἔλεγον. Γίνεται δὲ ἡ μετάθεσις εἰς πᾶσαν λέξιν, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀντιστρόφως τίθενται τὰ ἀνταποδοτικά πρὸ τῶν ἀναφορικῶν οἶον, Τοιοῦτος—οἷος. Τότε—ὅτε. Οὕτως—ὥσπερ.

Β'.) Γίνεται καὶ λόγου μετάθεσις, ὡς τὸ πρῶτον λεγόμενον σχῆμα, ὅταν τὰ πρῶτα νοήματα τίθενται δεύτερα καὶ τὰ δεύτερα πρῶτα οἶον, Τοῦτον ἔτεκον κἄρτερον ζώνης ὑπο. Οὕτω γίνεται καὶ τὸ ὑπερβατόν, ὅταν μεταξὺ τῆς ἐννοίας ἐννοία τις παρεντίθεται ἄλλη οἶον, τοῦτο ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ ἀληθές τὸν ἐσθλόν κτλ. Ὑπερβιάζονται καὶ λέξεις, καὶ μάλιστα αἱ προθέσεις οἶον, Ἀπο μὲν ὤλεσας σαυτόν ἀπο δ' ὤλεσας Κῦρον. Οὕτω καὶ τά, οὗτου περί, κα-

κῶν ἐξ. Εἶναι δὲ ποιητικώτερον ἢ ἀναστροφὴ τῶν προθέσεων, αἰτι-
νες ἀναστρεφόμεναι ἀναλιθαῖουσι τὸν τόνον. Δὲν ἀναστρέφονται δὲ
μόναι ἢ ἀντί, καὶ ἄμφι, καὶ ἡ ἀνά, καὶ ἡ διά.

Κεφ. Δ'. Μετάληψις.

§. α. Ἡ Μετάληψις γίνεται πρῶτον·

Α'.) Εἰς ὀνόματα 1) τὰ ἀφρημένα ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων· οἶον,
Ἡ Ἑλλάς ἐσιδηγοῖται. 2) Τὰ οὐδέτερα ἐπίθετα ἀντὶ τῶν ἀφρημέ-
νων οὐσιαστικῶν· οἶον, τὸ σοφόν, τὸ χαῖρον, τὸ λυπούμενον ἀντὶ ἡ
σοφία, ἡ χαρά. 3) Οὐσιαστικὰ ἀντ' ἐπιθέτων· οἶον ἡ Ἑλλάς φωνή,
ἀντὶ ἡ Ἑλληνική. 4) Ἐπίθετα ἀντὶ ἐπιθέτων· οἶον, εἰς ἀντὶ τοῦ δυ-
νατός, τις ἀντὶ τοῦ μέγας. Οὕτω γίνεται μετάληψις καὶ τοῦ ἀρ-
θρου, τοῦ, τῷ, ἀντὶ τοῦ τινός, τινί· καὶ τῆς γενικῆς πληθυντικῆς
τῶν ἐνικῶν μετοχῶν, ἀντὶ προστακτικῶν προσώπου τρίτου πληθυ-
ντικῶν· οἶον, τυπτόντων ἀντὶ τυπτέτωσαν· καὶ εἰς τὰς ἀντωνυ-
μίας· οἶον τὸ αὐτός ἀντὶ ἐγὼ καὶ σύ, καὶ τὸ ὃ οὗτος ἀντὶ σύ. 5)
Εἰς προθέσεις, αἵτινες μεταλαμβάνονται ἐνίοτε ἀντὶ ῥημάτων· οἶον, Ἡ
ἐν γενομένη ἐνι, λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἐνεσσι, καὶ ἡ πάρα καὶ ἐπὶ ἀντὶ
τοῦ τάρεσσι καὶ ἐπεσσι. Ἄλλοτε δὲ πολλάκις μεταλαμβάνονται
πολλαχῶς ἄλλαι ἀντ' ἄλλων· οὕτω καὶ ἐπιρρήματα ἀντὶ ἄλλων
ἐπιρρημάτων, καὶ σύνδεσμοι, ὡσαύτως.

Β'.) Εἰς ῥήματα 1) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐνάρθρως ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ.
2) Τὸ προστακτικὸν ἀντὶ εὐκτικῆς καὶ τάνάπαλιν. 3) Εἰς τὰς δια-
θέσεις οὐδετέρου ἀντὶ ἐνεργητικοῦ· οἶον, Ἡμέρα λάμπουσα σέλας· καὶ
ἀντὶ παθητικοῦ· οἶον, ὢν ἐν ἀζιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἐνερ-
γητικοῦ ἀντὶ παθητικοῦ· οἶον, Ὁ θανὼν κεῖθι κατὰ γῆν· καὶ ἐνερ-
γητικοῦ ἀντὶ μέσου· οἶον, Παῦς τοῦ λόγου· καὶ μέσου ἀντὶ ἐνεργητι-
κοῦ· οἶον, Ἰδέσθαι φῶς. 4) Χρόνου· οἶον, ἐνεστώτος ἀντὶ βεβαίου μέλ-
λοντος· οἶον, Ἄγω Βρισηίδα ἀντὶ ἄξω. Γίνεται δὲ κοινῶς καὶ ἀριθ-
μοῦ μετάληψις· οἶον, ἔστιν οὗς ἀντὶ εἰσίν· καὶ εἰς τὰ ὀνόματα ὁμοίως
καθ' ὅλα τὰ παρεπόμενα.

Κεφ. Ε'. Ἀράλυσις.

§. α. Τὰ παράγωγα ἀναλύονται εἰς τὰ ἐξ ὧν παράγονται.

Α'.) Ὀνόματα, οἶον 1) τὰ πατρωνυμικά, Νεστορίδης (υἱὸς Νέστο-
ρος) καὶ τὰ κτητικά εἰς τὴν γενικὴν τοῦ κτήτορος. Ναὺς Νεστορείης,

ναῦς Νέστορος. 2) Τὰ συγκριτικά καὶ ὑπερθετικά εἰς τὸ θετικὸν μετὰ τοῦ μᾶλλον καὶ μάλιστα. 3) Τὰ εἰς τέρον θετικά εἰς τὸ ῥῆμα καὶ τὸ δεῖ· οἷον γραπτέον εἰς τὸ δεῖ γράφειν· 4) Τὰ ὑποκοριστικά παρώνυμα ῥηματικά εἰς τὴν πρώτην σημασίαν· οἷον ἀνθρωπικός, ἀνθρωπος μικρός· Γραπτός, ὁ γεγραμμένος ἢ δυνατός γραφῆναι κτλ.

Β'.) Ῥήματα· 1) Τὸ ὀνομαστικὸν ἀπαρέμφατον ἐπὶ μὲν τῶν ὁμολογούμενων πολλάκις ἀναλύεται διὰ τοῦ ὅτι· οἷον, Ἦκουσται τὸ ναυμαχεῖσαι=ὅτι ἐναυμάχησαν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφιβαλλομένων διὰ τοῦ εἰ· οἷον, ἀγαπῶν ἂν τῷ περιγενέσθαι (εἰ περιγένοιτο)· ἐπὶ δὲ ὀρισμοῦ δι' ἐπεξηγήσεως τοῦ ἴνα, ἢ τοῦ ὥστε· οἷον, Αὕτη ἐστὶν ἡ ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι (τὸ γινώσκειν) τὸν Θεόν. Καί, Τοῦτο πρῶτον ὥστε κατεπιεῖν (τὸ κατεπιεῖν)· 2) Τὸ τελικὸν διὰ τοῦ ἵνα· 3) Τὸ εἰδικὸν διὰ τοῦ ὅτι. Ἀναλύονται δὲ καὶ αἱ ἐγκλίσεις· ἡ μὲν ὀριστικὴ καθόλου εἰς τὴν σύστοιχον μετοχὴν καὶ τὸ ὑπαρκτικόν· οἷον, Γράφων εἰμί. (Γράφω). Αἱ δὲ ἄλλαι εἰς ἀπαρέμφατον καὶ τὸ ἐμφαντικὸν τῆς ἐγκλίσεως ῥῆμα οἷον· Πενόλημν (εὐχομαι πένεσθαι) κ. τ. λ.

Γ'.) Πᾶσα μετοχὴ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς σημασίαν, οἷον ἡ ἀοριστολογικὴ διὰ τοῦ ὅστις, ἡ ὑποθετικὴ διὰ τοῦ ἐάν κτλ.

Κεφ. ζ'. Ἀνακόλουθον.

§. α. Ἡ Ἀνακολουθία γίνεται κατὰ σύνταξιν, ὅταν τὸ τέλος τοῦ λόγου δὲν συμφωνῇ γραμματικῶς πρὸς τὴν ἀρχήν, χάριν σαφηνείας ἢ ἐμφάσεως ἢ εὐφωνίας. Τοῦτο δὲ γίνεται τριχῶς. Α.) Ὅταν μεταξὺ τῆς περιόδου παρεμπύπτη παρένθεσις ταράττουσα τὴν σαφήνειαν· οἷον, Τούτων ἕκαστος οἶός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους—οἷς ἕξεσσι τῶν ἐαυτῶν πολιτῶν προῖκα ζυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται—τούτους πείθουσιν (ἀντὶ πείθειν). Β.) Ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν λάβῃ τὴν πτώσιν τοῦ ἰδίου ἀναφορικοῦ, ἀνθ' ἧς ἀπαιτεῖ τὸ ῥῆμα· οἷον, Μελέαγρος τὰς τιμὰς ἃς ἔλαβε φανεράι εἰσί. Γ.) Πολλάκις ἡ περίοδος ἀπ' ὀνομαστικῆς ἀρξαμένη μεταπίπτει εἰς ἄλλην πτώσιν, τοῦ λόγου πάθος ἐμφαίνοντος· οἷον, Ἐκεῖνος δέ, οὐ δώσω αὐτῷ οὐδέν.

Κεφ. Ζ'. Σολοικισμός.

§. α. Ἐναντίον πρὸς τὰ σχήματα τοῦ λόγου ἀμάρτημα, εἶναι ὁ Σολοικισμός. Γίνεται δὲ τοῦτο. 1) Κατ' ἔλλειψιν ἢ ἐνδεῖαν· οἷον,

"Ερχονται χώρας (διὰ τῆς). 2) Κατὰ πλεονασμόν· οἶον, ἐξ Ἀθήνη-
θεν. 3) Κατὰ μετάθεσιν· οἶον, "Ἡ ἡμέρα ἐστίν, ἥτοι νύξ. Δ.) Κατ'
ἐναλλαγὴν ἢ μετάληψιν γένους· οἶον, Θῆλυς λέαινα· καὶ ἀριθμοῦ·
οἶον, Ἀθήνα ἀντὶ Ἀθῆναι· καὶ ἐπιρρήματος· οἶον, Ἀρτι σολοικιῶ,
ἀντὶ ἡδῆ. Καὶ ἀπλῶς καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ λόγου γίνεται ὁ Σολοι-
κισμός, ὁπόταν αἱ λέξεις παρὰ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῶν συγγραφέων
ἐναλλάσσονται, ἢ ἐλλείπωσιν, ἢ πλεονάζωσιν, ἢ μετατίθενται. Διὰ
τοῦτο μεταχειριζόμενοι σχήματα καὶ μάλιστα τὸ Ἀνακόλουθον πρέ-
πει νὰ προσέχωμεν μὴ σολοικίσωμεν, μὴ κατατολμῶντες μηδεμίαν
ιδιαιτέραν σύνταξιν ἢ φράσιν. Ἐκ δὲ τῶν σχημάτων συνήθεστατα
μάλιστα εἰς τοὺς Ἑλληνας εἶναι ἡ Ἑλλειψις καὶ ἡ Μετάθεσις. Περὶ
δὲ τῶν ἄλλων σχημάτων τοῦ λόγου διδάσκει ἡ Ῥητορικὴ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΣΟΛΩΝ.

§. α. Δίδυμος ὁ Γραμματικὸς εἰς τὴν πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀντίρ-
ρησίν του περὶ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος ἀναφέρει περικοπὴν Φιλο-
κλέους τινός, ὅστις ἐνομᾶζει τὸν πατέρα τοῦ Σόλωνος Εὐφορίωνα
ἐναντίον τῆς δόξης τῶν ἄλλων ἱστορικῶν, ὅσοι μνημονεύουσι τὸν Σό-
λωνα. Ὅλοι συμφώνως ἱστοροῦσιν, ὅτι ὁ Σόλων ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐξηκε-
στίδου, ἀνδρὸς κατὰ μὲν τὴν δύναμιν καὶ περιουσίαν ἐνὸς τῶν με-
τρίων πολιτῶν, κατὰ δὲ τὸ γένος ἀπὸ τὴν πρώτην οἰκίαν τῶν Ἀθη-
νῶν· διότι ἐξ ἀρχῆς κατήγετο ἀπὸ τὸν Κόδρον. Ἡ δὲ μητὴρ τοῦ
Σόλωνος, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης, ἦτο πρωτεξαδέλφη τῆς
μητρὸς τοῦ Πεισιστράτου. Καὶ ὁ Σόλων καὶ ὁ Πεισίστρατος εἶχον ἐξ
ἀρχῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίαν, πολλὴν μὲν διὰ τὴν συγγένειαν, πολλὴν
δὲ διὰ τὴν εὐμορφίαν καὶ ὠραιότητα. Ὁ Σόλων, καθὼς τινες λέγου-
σιν, ἠγάπα τὸν Πεισίστρατον ἐρωτικῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὕστερον, κα-
θὼς φαίνεται, ὁπότε διεφέρθησαν περὶ τῆς δημοκρατίας, δὲν ἐβλά-
στησεν ἢ ἔχθηα τῶν κανὲν πάθος ἄγριον καὶ σκληρόν. Ἀλλ' ἔμειναν
ἐντετυπωμένα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐκεῖνα τῆς φιλίας τὰ δικαίωματα,
καὶ διεφύλαξαν κρυφοκαίουσαν τὴν μνήμην καὶ χάριν τοῦ ἐρωτος, ὡς
ἀκόμη ζῶσαν φλόγα καυστικωτάτου πυρός. Ὅτι δὲ ὁ Σόλων δὲν ἦτο
καλὸς νὰ ἀντικρύσῃ τοὺς εὐμόρφους, οὔτε τολμηρὸς νὰ ἀντισταθῇ
πρὸς τὸν ἔρωτα,

ὥσάν γενναῖος ἀθλητὴς ἐρχόμενος εἰς χεῖρας,

δυνάμεθα νὰ τὸ καταλάβωμεν καὶ ἀπὸ τὰ ποιήματά του καὶ ἀπὸ
τὸν νόμον τὸν ὁποῖον ἔγραψε, προστάζων, Δούλος μήτε γυμναστικὸν
ἔλαιον ν' ἀλείφηται, μήτε νὰ παιδεραστῇ. Οὕτως ὁ Σόλων ἔθετε ταύ-
την τὴν ἀγάπην εἰς τὴν μερίδα τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐπιχειρημά-
των, καὶ ἐν ᾧ ἐδίωκε τοὺς ἀναξίους, ἐπροσκάλει τοὺς ἀξίους εἰς αὐ-
τήν. Λέγουσι δὲ ὅτι καὶ ὁ Πεισίστρατος ἔγεινε τοῦ Χάρμου ἐραστῆς,
καὶ διὰ τοῦτον ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐρωτος
εἰς τὸν βωμόν, ὅπου ἀνάπτουσι τὴν ἱερὰν λαμπάδα οἱ τρέχοντες
λαμπαδηφόροι.

§. Ε. Ὁ δὲ πατήρ τοῦ Σόλωνος ἐξώδευσεν τὸ πλεϊότερον τῆς περιουσίας του μέρος, ὡς λέγει ὁ Ἑρμιππος, εἰς δωρεάς φιλανθρώπων. Ὁ Σόλων λοιπὸν ἂν καὶ εἶχεν ἀνθρώπους νὰ τὸν βοηθῶσιν εἰς τὰς χρεῖας του, ἐντρέπετο ὅμως νὰ λαμβάνῃ χάριτας ἀπ' ἄλλους, ἐν ᾧ ἦτο γεννηθεὶς ἐξ οἰκίας συνειθισμένης νὰ εὐεργετῇ ἄλλους· διὰ τοῦτο νέος ἀκόμη ὤρμησεν εἰς τὸ ἐμπόριον. Τινὲς ὅμως λέγουσιν ὅτι ὁ Σόλων ἐταξίδευσεν μάλλον χάριν περιηγήσεως καὶ πολυπειρίας, παρὰ διὰ νὰ πλουτήσῃ. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἦτο ἐραστὴς τῆς Σοφίας, τοῦτο εἶναι ὁμολογούμενον· ἐπειδὴ καὶ γέρων ἤδη ὢν, ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ

Πολλὰ μανθάνων πάντοτε μαθήματα γηράσκω,

ἀπὸ δὲ τὸν πλοῦτον δὲν ἐξιππάζετο. Μάλιστα ἔλεγεν

Ἴσα πλουτεῖ καὶ ὁ πλουτῶν ἄργυρον καὶ χρυσίον
Καὶ ἱππους ἡμιόνους τε καὶ πληθὺς χωραφίων,
Ἴσα πλουτεῖ καὶ ὅστις ζῇ καθ' ὅλ' ἀναπαυμένος,
Τρώγει καλὰ, φορεῖ καλὰ, καλὰ ἔχει ποδισμένους.
Καὶ ἔχει κώρην καὶ παιδί, ἂν τύχουν ταῦτα νέα,
Πλὴν ἡ νεότης ἀρεστὴ γίνατ' ἂν ᾗν ὥραϊα.

Ἄλλοι ὅμως πάλιν λέγει,

Θέλω χρήματα νὰ ἔχω, πλὴν δὲν θέλω μ' ἀρπαγῇ·
Ὡς τὸ ὕστερον ὁ ἀρπαξ κέρδησε Θεοῦ ὀργήν.

Καὶ ἀληθινὰ ὁ ἀγαθὸς καὶ πολιτικὸς ἄνθρωπος δύναται μῆτε τῶν περιττῶν τὴν κτῆσιν νὰ σπουδάζῃ, μῆτε τῶν ἀναγκασιούτων τὴν χρῆσιν νὰ καταφρονῇ. Εἰς δὲ τοὺς τότε καιροὺς, ὡς λέγει ὁ Ἡσίοδος, κἀνὲν ἐργόχειρον δὲν ἦτο ἐπονείδιστον, καμμία τέχνη δὲν ἔκαμνε τοὺς ἀνθρώπους νὰ διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ ἐμπόριον μάλιστα εἶχε καὶ ὑπόληψιν, διότι οἰκειόνηι τοὺς Ἕλληνας μὲ τὰ βάρβαρα ἔθνη, καὶ τοὺς ἐπροξένει φιλικὰς βρασιλέων, καὶ ἔκαμνεν αὐτοὺς ἐμπείρους πραγμάτων πολλῶν. Μὲ τὸ ἐμπόριον τινὲς ἔκτισαν καὶ πόλεις μεγάλας, καθὼς ὁ Πρωτὶς τὴν Μασσαλίαν, ἀγαπηθεὶς ἀπὸ τοὺς Κελτοὺς τοὺς κατοικοῦντας περὶ τὸν Ῥήνον. Καὶ ὁ Θαλῆς, καθὼς λέγουσιν, ἐμπορεύθη, καὶ Ἰπποκράτης ὁ μαθηματικὸς. Καὶ ὁ Πλάτων ἐκέρδησε τοῦ ταξειδίου τὰ ἔξοδα ἀπὸ πραγματεῖαν ἐλαίου, τὸ ὅποιον ἐπώλησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

§. γ. Ἀλλ' ὁ ἐμπορικὸς βίος, ὡς νομίζουσι τινες, ἐπρόστριψεν εἰς τὸν Σόλωνα τὸ ἐλάττωμα νὰ ἐξοδεύῃ πολλὰ καὶ νὰ ζῇ τρυφή, καὶ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν ἡδονῶν εἰς τὰ ποιήματά του ὀλίγον φορτικὰ

καὶ βωμολοχικώτερα παρ' ὅσον ἀνήκει εἰς ἄνδρα φιλόσοφον. Τῶν ἐμ-
πόρων τὸ ἐπάγγελμα, διότι ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους, ἀ-
παιτεῖ ἐξ ἀνάγκης καὶ τινὰς ἡδυπαθείας καὶ ἀπολαύσεις. Ὅτι δὲ ὁ
Σόλων ἔταττε τὸν ἑαυτὸν του πλέον εἰς τῶν πτωχῶν παρὰ τῶν
πλουσιῶν τὴν τάξιν, εἶναι φανερόν ἀπὸ τούτους αὐτοῦ τοῦ στίχου·

Καλοὶ πεινοῦν, κακοὶ πλουτοῦν, τὸ βλῆπω, δὲν διατάζω·
Πλὴν ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀρετὴν μὲ πλοῦτον ἐν ἀλλάζω·
Ἡ ἀρετὴ 'ναὶ μόνιμος, ζῇ πάντα, πάντ' ἐξέχει.
Χρήματα δ' ἄλλος σήμερον, ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Τὴν δὲ ποίησιν φαίνεται ὅτι δὲν μετεχειρίσθη ἐξ ἀρχῆς εἰς πράγ-
ματα σπουδαῖα, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ παίξῃ τρόπον τινὰ καὶ νὰ δια-
τρίβῃ τῆς ἀργίας του τὴν ὥραν· ὕστερον δὲ καὶ γνώμας ἐστιχοῦρ-
γησε φιλοσόφους καὶ πολιτικά παραγγέλματα πολλὰ συνέπλεκεν εἰς
τὰ ποιήματά του, ὅχι πρὸς ἀπλὴν ἱστορίαν καὶ μνήμην, ἀλλὰ καὶ
πρὸς ἀπολογία τῶν πράξεών του, παρασπείρων εἰς τὸ μεταξὺ καὶ
προτροπὰς καὶ νοουθεσίας καὶ ἐπιπλήξεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Λέ-
γουσι δὲ τινες ὅτι καὶ τοὺς νόμους του ἐπεχείρησε νὰ ἐκθέσῃ διὰ
στίχων, καὶ διαμνημονεύουσι τοῦτο τὸ δίστιχον ὡς ἀρχήν,

ὦ Ζεῦ, Κρονίδῃ Βασιλεῦ, πρῶτα παρακαλῶ σε,
'Στοὺς νόμους τούτους ἀγαθὴν τύχην καὶ δόξαν δῶσε.

Ἐκ δὲ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας ἠγάπησε μάλιστα τὸ μέρος τὸ πολι-
τικόν, καθὼς ἔκαμνον οἱ πλείότεροι τῶν τότε σοφῶν. Εἰς δὲ τὰς φυ-
σικὰς παρατηρήσεις ἦτο πολλὰ ἀπλοῦς καὶ ἀρχαῖος, καθὼς φαίνεται
ἀπὸ ταύτας αὐτοῦ τὰς δόξας,

Τὰ μαῦρα σύννεφα γεννοῦν χιόνα καὶ χαλᾶζι,
Καὶ ἡ λαμπρὰ ἡ ἀστραπὴ φοικτὴν βροντὴν τινάζει,
'Ανεμοὶ θάλασσαν κινεῦν· ἂν τις δὲν τὴν ταραττή,
Δὲν κυματίζ' ἡ θάλασσα, εἶναι δικαιοσύνη.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι μόνος τῶν τότε σοφῶν ὁ Θαλῆς ἐπροχώρησεν
εἰς τὴν θεωρίαν τῆς φύσεως ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν κοινὴν συνήθειαν. Οἱ
δὲ ἄλλοι ὠνομάσθησαν Σοφοὶ διὰ τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ ἐμπειρίαν των.

§. δ. Οἱ Σοφοὶ οὗτοι συνῆλθον, καθὼς λέγουσιν, ὅλοι ὁμοῦ εἰς
τοὺς Δελφοὺς, καὶ πάλιν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου συνήθρισεν αὐτοὺς
ὁ Περίανδρος καὶ ἐφίλευσεν εἰς συμπόσιον κοινόν. Πῦξσε δὲ μάλι-
στα τὴν δόξαν καὶ τὸ σέβας αὐτῶν ἡ μετριοφροσύνη, μεθ' ἧς ἐφιλο-
τιμήθησαν ἕκαστος νὰ προτιμήσῃ τὸν ἕτερον ὡς σοφώτερον, παρα-
χωροῦντες ἄλλος εἰς ἄλλον τὸν χρυσοῦν τρίποδα, ἕως οὗ περιῆλθεν ὁ

τρίπους εἰς ὅλους. Ἡ ἱστορία τοῦ πράγματος ἔχει οὕτω. Κῶοι τινες ἔσυρον σαγήνην. Ξένοι δέ τινες Μιλήσιοι ἠγόρασαν τὸν γρίπον εἰς τὴν τύχην των, πρὶν ἀκόμῃ ἐκβῆ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Εἰς τὴν σαγήνην εὗρέθη τρίπους χρυσοῦς, τὸν ὁποῖον λέγουσιν ὅτι ἔρριψεν αὐτοῦ ἡ Ἑλένη ἐπιστρέφουσα ἐκ τῆς Τρωάδος, παλαιὸν τινα ἐνθυμηθεῖσα χρησμόν. Ἐκ τούτου συνέβη πρῶτον λογομαχία μεταξὺ τῶν ξένων καὶ τῶν ἁλίουτων. Τὴν διαφορὰν ἀκολούθως ἀνέλαβον αἱ δύο πόλεις, καὶ κατήντησαν εἰς πόλεμον· ἀλλ' ἡ Πυθία ἐπρόσταξεν ἀμφοτέρω τὰ μέρη μὲ χρησμόν, «Νὰ δώσωσι τὸν τρίπον εἰς τὸν σοφώτατον». Ὁ τρίπους ἐστάλθη πρῶτον εἰς τὸν Θαλῆν, καὶ οἱ Κῶοι ἔστερξαν νὰ δοθῇ εἰς ἕνα μόνον Μιλήσιον, πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπολέμησαν ἐναντίον ὅλων ὁμοῦ τῶν Μιλησίων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θαλῆς ἀπεκρίθη ὅτι σοφώτερος αὐτοῦ εἶναι ὁ Βίας, ἐπέμψθη ὁ τρίπους πρὸς ἐκεῖνον. Ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς ἄλλον ὡς σοφώτερον. Οὕτω περιερχόμενος καὶ μεταστελλόμενος ὁ τρίπους κατήντησε τὸ δεύτερον εἰς τὸν Θαλῆν, καὶ τέλος κομισθεὶς ἀπὸ τὴν Μίλητον εἰς τὰς Θήβας ἀφιερώθη εἰς τὸν Ἰσμήνιον Ἀπόλλωνα. Ὁ δὲ Θεόφραστος λέγει, ὅτι πρῶτον ὁ τρίπους ἐστάλθη πρὸς τὸν Βίαντα εἰς τὴν Πριήνην, καὶ ὁ Βίας τὸν ἐπεμψεν εἰς τὴν Μίλητον πρὸς τὸν Θαλῆν, ἀφ' οὗ δὲ περιῆλθε κατὰ περίοδον εἰς ὅλους κατήντησε τὸ δεύτερον εἰς τὸν Βίαντα, καὶ τέλος ἀπεστάλθη εἰς τοὺς Δελφούς. Τὴν ἱστορίαν ταύτην οὕτω διαφημίζουσι πολλοί, μὲ διαφορὰν ὅμως ὅτι τὸ δῶρον κατὰ τινας δὲν ἦτο τρίπους, ἀλλὰ φιάλη σταλθεῖσα παρὰ τοῦ Κροίσου· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἦτο ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ὁ Βαθυκλῆς.

§. ε. Ἱστοροῦσι δὲ καὶ ἰδιαιτέραν συναναστροφὴν καὶ συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Σόλων μὲ τὸν Ἀνάχαρσιν, καὶ ἄλλοτε πάλιν μὲ τὸν Θαλῆν. Ὁ Ἀνάχαρσις ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σόλωνος καὶ ἔκρουε τὴν θύραν, λέγων, ὅτι ξένος ὢν ἦλθε νὰ κάμῃ φιλίαν καὶ σύνδεσμον φιλοξενίας μετ' αὐτοῦ. Ὁ Σόλων ἀπεκρίθη, ὅτι καλλιώτερον εἶναι νὰ κάμῃ τις φίλους εἰς τὴν πατρίδα του. Καὶ κάμε μὲς λοιπὸν φίλους, εἶπεν ὁ Ἀνάχαρσις, σὺ ὅστις καθῆσαι εἰς τὴν πατρίδα σου. Τότε θαυμάσας ὁ Σόλων τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀγχινοίαν τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως, καὶ τὸν ἐκράτησε καιρὸν τινα πλησίον του. Ἐπράττε δὲ τότε τὰ πολιτικὰ καὶ συνέγραφε τοὺς νόμους. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀνάχαρσις ἐπεριγέλα τὸν Σόλωνα. Νομίζεις, ἔλεγεν, ὅτι θέλεις ἐμποδίσαι τὰς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας τῶν πολι-

τῶν μὲ γράμματα, τὰ ὅποια δὲν διαφέρουσιν ἀπὸ τῆς ἀράχνης τὰ ὑφάσματα· ἐπειδὴ καθὼς εἰς ἐκεῖνα, οὕτω καὶ εἰς τοὺς νόμους, οἱ μὲν ἀδύνατοι καὶ λεπτοὶ πιάνονται καὶ ἐμποδίζονται, οἱ δὲ πλούσιοι καὶ δυνατοὶ τοὺς σχίζουν καὶ περῶσι. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, Οἱ ἄνθρωποι, Ἀνάχρσι, φυλάττουσιν ὅλας τὰς συνθήκας, ὅσας δὲν συμφέρει οὔτε εἰς τὸ ἐν οὔτε εἰς τὸ ἕτερον τῶν συμφωνούντων προσώπων νὰ τὰς παραβιάσωσι· καὶ ἐγὼ λοιπὸν σπουδάζω νὰ ἐφαρμόσω τοὺς νόμους εἰς τὰ συμφέροντα τῶν συμπολιτῶν μου τοιοῦτο-τρόπως, ὥστε ν' ἀποδείξω μὲ τούτους εἰς ὅλους ὅτι κάλλιον εἶναι νὰ πράττωσι τὰ δίκαια παρὰ νὰ παρναομῶσι. Τὸ πρᾶγμα ὅμως εἰς τὸ ὕστερον ἀπέβη μᾶλλον καθὼς ἐσυμπέριεν ὁ Ἀνάχρσις, παρὰ καθὼς ἤλπιζεν ὁ Σόλων. Εἶπεν ἀκόμη καὶ τοῦτο ὁ Ἀνάχρσις· ὅτι, ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηναίων, ἐθαύμασε βλέπων πῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα δημηγοροῦσι μὲν οἱ σοφοί, κρίνουν δὲ οἱ ἀμαθεῖς.

§. 5. Ὁ δὲ Σόλων ἐλθὼν ὕστερον εἰς τὴν Μίλητον νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Θαλῆν, θαυμάζω, εἶπε, διὰ τί κατεφρόνησας τὸν γάμον καὶ τὴν παιδοποιάν. Ὁ δὲ Θαλῆς τότε μὲν ἐσιώπησεν, ἀφῆσας δὲ ὀλίγας ἡμέρας νὰ περάσωσιν, ἔκμμε νὰ παρσταθῇ ξένος ἄνθρωπος, ὅστις ἔλεγεν ὅτι τότε ἦλθεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς δέκα ἡμέρας. Ὁ Σόλων τὸν ἠρώτησεν, ἂν συνέβη τι νεώτερον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, διδαγμένος τί πρέπει ν' ἀποκριθῇ, τίποτε ἄλλο δὲν γνωρίζω, εἶπεν, εἰμὴ τὸν θάνατον ἐνὸς νέου, τοῦ ὁποῦ τοῦ λείψανον ἐσυνώδευεν ὅλη ἡ πόλις, διότι ἦτο, καθὼς ἔλεγον, υἱὸς ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ πρώτου κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τοὺς πολίτας. Εἶλεπε δὲ ὁ πατήρ του, καθὼς ἔλεγον, πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ξενιτείαν. Ἄ τὸν δυστυχῆ πατέρα! εἶπεν ὁ Σόλων, καὶ πῶς τὸν ὠνόμαζον. ἤκουσα τ' ὄνομα, ἀπεκρίθη ὁ ξένος, ἀλλὰ τὸ ἐλθισμόνησα. Τύσον μόνον ἐνθυμοῦμαι, ὅτι πολλὰ ἐφήμιζον τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην. Ὁ Σόλων καθ' ἑκάστην ἀπόκρισιν τοῦ ξένου ἐκυριεύετο μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ τέλος, βιασμένος πλέον ἀπὸ τὴν ταραχὴν ἀνέφερεν αὐτὸς τὸ ὄνομα εἰς τὸν ξένον, καὶ τὸν ἠρώτησε, Μήπως ὁ ἀποθιγμένος ὠνομάζετο υἱὸς τοῦ Σόλωνος; Ναὶ ἀληθινά, ἀπεκρίθη ὁ ξένος. Τότε ὁ μὲν Σόλων ὤρμησε νὰ κτυπᾷ τὴν κεφαλὴν του, καὶ νὰ κάμνη καὶ νὰ λέγῃ ὅσα συνειθίζουσιν οἱ περιπαθεῖς ἀπὸ τὴν λύπην. Ὁ δὲ Θαλῆς εὐθὺς τὸν ἐπίασε, καὶ γελάσας τὸν εἶπε. Ταῦτα, ὦ Σόλων, τὰ συμβεβηκότα μ' ἐμποδίζουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ λάβω γυναῖκα καὶ νὰ παιδο-

ποιήσω, τὰ ὅποια καταβάλλουσι καὶ σὲ τὸν ἀνδρεϊότατον. Ἀλλὰ μὴ λυπεῖσαι. Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποῖους ἤκουσας, εἶναι ψευδεῖς. Ταύτην τὴν ἱστορίαν λέγει ὁ Ἑρμιππος ὅτι τὴν διηγεῖται ὁ Πάταϊκος, ὅστις ἔκαυχετο ὅτι εἶχε τοῦ Αἰσώπου τὴν ψυχὴν.

§. ζ. Μ' ὅλα ταῦτα πολλὰ παράξενος καὶ ἀνανδρος εἶναι ὅστις ἀποφεύγει τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων τὴν ἀπόκτησιν διὰ μόνον φόβον μὴ ποτε τὰ χάσῃ. Τοιοῦτοτρόπως δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς οὔτε πλοῦτον οὔτε δόξαν οὔτε σοφίαν, ὅταν δύναται νὰ τὰ ἀπολαύσῃ, διότι ἐνδέχεται νὰ τὰ στερηθῇ. Καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, τῆς ὁποίας οὔτε μεγαλῆτερον οὔτε γλυκύτερον ἄλλο κτῆμα δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ, βλέπομεν ὅτι διαφθείρεται διὰ τινὰς ἀβρῶστίας καὶ φαρμακοποσίας. Ἐπειτα καὶ αὐτός ὁ Θαλῆς ἂν καὶ ἔφυγε τὸν γάμον, δὲν ἦτο πάλιν ὅμως ἐλεύθερος ἀπὸ φόβου, ἐπειδὴ καὶ φίλους εἶχε καὶ συγγενεῖς καὶ πατρίδα. Μάλιστα καὶ υἱὸν θετὸν ἔκαμε, καθὼς λέγουσι, Κύβισθον τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κλίσιν ἔμφυτον πρὸς τὸ ἀγαπᾶν! καὶ ὡς εἶναι φυσικὸν τῆς νὰ αἰσθάνηται καὶ νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ ἐνθυμηται, οὕτως εἶναι καὶ τὸ νὰ ἀγαπᾷ διὰ τοῦτο ὅσοι δὲν ἔχουσιν οἰκείους ν' ἀγαπήσωσι, προσπλῶνονται καὶ ἀγαπῶσι ξένους. Οὗτοι δὲ οἱ ξένοι καὶ νόθοι κολακεύουσι καὶ ἀναπαύουσι τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου φιλοστοργίαν, ὡς οἰκίαν καὶ χώραν ἔρημον γνησίων διαδόχων. Καὶ ἀπ' οὗ δὲ ἄπαξ ἐμβῶσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀγαπῶντος καὶ τὴν κυριεύσωσι, κάμνουσιν ἔπειτα αὐτὴν μετὰ τῆς ἀγάπης νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῶν καὶ νὰ φοβῇται μὴ τοὺς χάσῃ. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδέχεται νὰ ἴδῃς ἀνθρώπους, οἵτινες λαλοῦσι μὲ πολλὴν σκληροκαρδίαν περὶ γάμου καὶ τεκνογονίας, νὰ κατακόπτονται καὶ νὰ μυρολογῶσιν ἀνάνδρως, ὅταν ἀβρῶστωσι καὶ ἀποθνήσκωσι τέκνα παλαιῶν δούλων τῆς οἰκίας των, ἢ ψυχοπαῖδια τῶν παλλακῶν των. Τινὲς δὲ πάλιν καὶ διὰ σκυλλίων καὶ ἵππων θάνατον τόσον ἄπρεπα λυποῦνται, ὥστε νομίζουσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζῶσιν. Ἄλλοι ὅμως ἐξ ἐναντίας καὶ τέκνα χάσαντες ἀγαθὰ δὲν ἔπεσαν εἰς ἀπαρηγόρητον λύπην, οὐτ' ἕκαστον κανὲν ἀπαίσιον ἔργον, ἀλλὰ μάλιστα ἐπέρασαν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μὲ φρόνησιν καὶ γενναιοψυχίαν. Ὅχι ἡ ἀγάπη, ἀλλ' ἡ μικροψυχία γεννᾷ τὰς ἀπαρηγορήτους λύπας καὶ τοὺς διηνεκεῖς φόβους εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες δὲν ἐξήσκησαν τὸ λογικὸν νὰ ἀπαντῶσι γενναίως εἰς τῆς τύχης τὰς προσβολάς. Οἱ τοιοῦτοι καὶ

ὅταν ἔχωσι παρὸν ὅ,τι ἂν ἀγαπῶσι καλόν, δὲν δύνανται νὰ τὸ χαρῶσι· διότι τὸ μέλλον προξενεῖ εἰς αὐτοὺς πάντοτε τρόμους καὶ ὠδίνας καὶ ἀγῶνας, μήπως τὸ στερηθῶσι. Δὲν πρέπει λοιπὸν οὔτε πτωχὸς νὰ στέργῃ τις νὰ ζῇ, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν φόβον τῆς ζημίας τῶν χρημάτων, οὔτε ἄφίλος ἵνα μὴ χάσῃ τοὺς φίλους, οὔτε ἄγαμος ἵνα μὴ ἀποθάνῃσι τὰ τέκνα του. Ἀλλὰ πρὸς ὅλας τοῦ βίου τὰς περιστάσεις νὰ ἦναι καθωπλισμένος μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συγγράμματός μας ἴσως εἶναι πλεονέκτα παρὰ τὰ ἱκανά.

§. η. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολεμοῦντες πόλεμον μακρὸν καὶ δύσκολον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας περὶ τῆς νήσου Σαλαμῖνος, ἀπέκαμον πλέον καὶ ἐνομοθέτησαν μῆτε νὰ γράψῃ τις μῆτε νὰ δημηγορήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὅτι πρέπει νὰ ἐξουσιάζῃ ἡ πόλις τὴν Σαλαμῖνα· εἰ δὲ μὴ, νὰ τιμωρῇται μὲ θάνατον. Ταύτην τὴν ἀτιμίαν τῆς πόλεως βαρέως ὑποφέρων ὁ Σόλων, καὶ βλέπων τοὺς πλείονας νέους ὅτι πάλιν ἐζήτουν αἰτίαν πολέμου, αὐτοὶ ὅμως δὲν ἐτόλμων νὰ ἀρχίσωσι διὰ τὸν νόμον, ἐπροσποιήθη ὅτι ἔχασε τὸ λογικόν του, καὶ διεδόθη ἡ φήμη εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἀπὸ τοὺς οἰκιακοὺς του, ὅτι ὁ Σόλων ἐτρελλάθη. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐσύνθεσε κρυφὰ στίχους ἐλεγείους, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἀπεστῆθισεν, ἐξεπήδησεν ἐξαφνα εἰς τὴν ἀγορὰν φορέσας σκούφιν εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὅχλος πολὺς συνέδραμε νὰ τὸν ἴδωσι. Τότε ἀνέβη εἰς τὸν λίθον, ὅπου ἐσυνείθιζε νὰ στέκεται ὁ κῆρυξ, καὶ ἔψαλλε τὴν ἐλεγείαν του, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ εἶναι αὕτη·

Κῆρυξ ἐν τῇ Σαλαμῖνος ἦλθον τῆς περικαλλοῦς

Ἀντὶ λόγων πεζῶν στίχους νὰ σᾶς ψέλλω ὁμαλοῦς.

Τοῦτο τὸ ποίημα ἐπιγράφεται Σαλαμίς καὶ περιέχει στίχους ἑκατὸν μὲ πολλὴν χάριν καὶ γλυκύτητα πεποιημένους. Ἀφ' οὗ τὸ ἔψαλεν, ὅλοι του οἱ φίλοι ἤρχισαν νὰ τὸν ἐπαινῶσιν· καὶ ἀφοῦ ὁ Πεισίστρατος μάλιστα παρώξυνε καὶ ἐγκαρδίωνε τοὺς πολίτας νὰ καταπεισθῶσιν εἰς τὸν ποιητὴν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἀκύρωσαν τὸν νόμον, καὶ πάλιν ἐψήφισαν τὸν πόλεμον χειροτονήσαντες ἀρχιστράτηγον τὸν Σόλωνα. Κατὰ τὴν κοινὴν φήμην τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσε τοιοῦτοτρόπως. Ὁ Σόλων λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Πεισίστρατον ἐπλευσεν εἰς τὴν Κωλιάδα, ὅπου εὗρηκεν ὅλας τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων ἐπιτελούσας τὴν κατ' ἔτος πατροπαράδοτον Ὀυσίαν εἰς τὴν Δήμητρα. Ἀπ' ἐκεῖ ἐστείλεν ἄνθρωπον πιστὸν εἰς τὴν Σαλαμῖνα προσποιοῦμενον

ὅτι εἶναι φυγὰς Ἀθηναῖος, διὰ τὴν παρακινήσῃ τοὺς φυλάσσοντας αὐτὴν Μεγαρεῖς, ἂν θέλωσι τὰς πιάσωσι τὰς πρώτας γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων, νὰ πλεύσωσι μετ' αὐτοῦ τὸ γρηγορώτερον εἰς τὴν Κωλιᾶδα. Οἱ Μεγαρεῖς τὸν ἐπίστευσαν, καὶ πάραυτα ἔστειλαν ὁμοῦ μὲ αὐτὸν στρατιώτας εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ Σόλων ἀφ' οὗ εἶδε τὸ πλοῖον ὅτι ἐκίνησεν ἀπὸ τῆς νῆσον, τὰς μὲν γυναῖκας ἐπρόσταξε νὰ ἀναχωρήσωσιν· αὐτὸς δὲ διαλέξας νέους ἀγενεῖους ἀκόμη, τοὺς ἐστόλισε μὲ τῶν γυναικῶν τὰ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα καὶ κεφαλοδέσματα, καὶ τοὺς παρήγγειλεν, ἔχοντας κρυμμένα μαχαίρια, νὰ παίζωσι καὶ νὰ χορεύωσι πλησίον τῆς θαλάσσης, ἕως νὰ ἐκβῶσιν εἰς τὴν γῆν οἱ ἐχθροί, καὶ νὰ λάβωσι πρῶτον τὸ πλοῖον εἰς τὰς χεῖράς τῶν. Οἱ νέοι ἔβαλον εἰς πρᾶξιν τὴν προσταγὴν τοῦ. Οἱ Μεγαρεῖς ἀπατηθέντες ἀφ' ὅσα ἔβλεπον, ἐπλησίασαν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐξεπήδησαν ἀπὸ τοῦ πλοῖον ἀμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους· ποῖος ποῖαν γυναῖκα νὰ πιάσῃ. Τοιοῦτοτρόπως δὲν διέφυγεν οὐδεὶς, ἀλλ' ἐφονεύθησαν ὅλοι. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πλεύσαντες εὐθὺς ἐκυρίευσαν τὴν νῆσον.

§. 8. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι δὲν ἔγινε κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ κυρίευσις τῆς Σαλαμῖνος· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ ἐν Δελφοῖς Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Σόλωνα τοῦτον τὸν χρησμόν·

Ἄμε νὰ ἐξηλώσῃς μὲ θυσίας εὐαγεῖς

Τοὺς ἐφόρους τοῦ νησιῦ ἥρωας, καὶ μὴ ἀργῆς.

Τοῦτους τώρα τοὺς σκαπάζει τεθαμμένους μὲ τιμὰς,

Ὁ Ἀσώπιος ὁ κόλπος τετραμμένους πρὸς δυσμάς.

Ὁ δὲ Σόλων νύκτα πλεύσας εἰς τὴν νῆσον ἐθυσίασε σφάγια εἰς τοὺς ἥρωας Περίφημον καὶ Κυχρεά. Ἐπειτα ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ πεντακισίους Ἀθηναίους θεληματικούς μὲ ψήφισμα κοινόν, ἂν ἐπάρωσι τὴν νῆσον, νὰ τὴν διοικῶσιν ὡς θέλωσιν αὐτοί. Καὶ οὕτω πλεύσας μὲ πολλὰ εὐφράδιχα πλοῖα, καὶ μὲ ἐν καράβιον τριάκοντα κωπίων, ἄρξαζε κρυφὰ εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τὴν ἄκραν τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς Εὐβοίαν. Οἱ Μεγαρεῖς ἀκούσαντες ἐκ τῆς φήμης τὸ πρᾶγμα, χωρὶς κἀμμίαν βεβαιότητα, ἄρπαξαν τὰ ὅπλα τεθορυβημένοι, καὶ ἔστειλαν καράβιον νὰ κατασκοπήσῃ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ὥς ἐπλησίασε τὸ ἐκυρίευσεν ὁ Σόλων, καὶ ἐφυλάκισε τοὺς Μεγαρεῖς. Ἐβαλε δὲ ἀντ' αὐτῶν εἰς τὸ καράβιον τοὺς ἀνδρειότερους Ἀθηναίους, προτάξας αὐτοὺς νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαλαμῖνος, ὅσον δύνανται κεκρυμμένοι· αὐτὸς δὲ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἄλλους Ἀθη-

ναίους ἐπήγαυε διὰ ξηρᾶς διὰ νὰ πιασθῇ μὲ τοὺς Μεγαρεῖς· καὶ ἐν ᾗ ἀκόμῃ ἐπολέμουν, ἐπρόφθασαν οἱ ἐλθόντες μὲ τὸ καράβιον καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν. Μὲ ταύτην τὴν ἱστορίαν φαίνεται ὅτι συμφωνοῦσι καὶ ὅσα ἔκαμναν τὸ πάλαι οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἐτήσιον ἀνάμνησιν ταύτης τῆς μάχης. Ἀττικὸν καράβιον ἔπλεε πρὸς τὴν Σαλαμῖνα πρῶτον σιωπηλά. Ἐπειτα καθὼς ἐπλησίαζον πρὸς τὴν γῆν ἔκαμνον κρυγὰς καὶ ἀλαλαγμούς· καὶ εἰς ἀνὴρ πηδῶν ἀπὸ τοῦ καράβιον ἔτρεχε μετὰ βοῆς πρὸς τὸ Σκιράδιον ἀκρωτήριον, ὅπου ἤρχοντο ἄλλοι ἐναντίον του διὰ ξηρᾶς. Αὐτοῦ πλησίον εἶναι καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἐνυαλίου, τὸ ὅποιον ἀνήγειρεν ὁ Σόλων· διότι ἐνίκησε τοὺς Μεγαρεῖς, καὶ ὅσοι δὲν ἀπέθανον εἰς τὴν μάχην, τούτους ἀπέλυσεν ὕλους μὲ συνθήκας.

§. 1. Μ' ὅλα ταῦτα οἱ Μεγαρεῖς ἐπέμενον νὰ λάβωσι πάλιν τὴν νῆσον· καὶ ἀφ' οὗ πολεμοῦντες ἔπαθον καὶ ἔπραξαν πολλὰ κακὰ ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ἔκαμναν τέλος τοὺς Λακεδαιμονίους κριτὰς αὐτῶν καὶ διαλλακτὰς. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν ἡ δόξα τοῦ Ὀμήρου ἐβοήθησε τὸν Σόλωνα νὰ κερδήσῃ τὴν κρίσιν· διότι ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς κριτὰς μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν νῆων προσθέσας αὐτὸς ἐπιδεξίως τὸν δεῦτερον στίχον

Αἶας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆτε δ' ἄγων ἴν' Ἀθηναίων ἴσταντο φάλαγγας.

Αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ταῦτα μὲν τὰ νομίζουσι φιλαρίαν, λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Σόλων ἀπέδειξεν εἰς τοὺς δικαστὰς, ὅτι Φιλαῖος καὶ Εὐρυσάκης, Αἰώντος υἱοί, πολιτογραφηθέντες εἰς τὰς Ἀθήνας παρέδωκαν τὴν νῆσον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ κατοίκησαν ὁ μὲν εἰς τὴν Βραχυρῶνα, χωρίον τῆς Ἀττικῆς, ὁ δὲ εἰς τὴν Μελίτην. Καὶ ἔχουσιν ἀκόμῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπώνυμον τοῦ Φιλαίου δῆμον τῶν Φιλαϊδῶν, ἐξ ὧν κατήγετο ὁ Πεισίστρατος. Ἰνα δ' ἐξελέγξῃ λαμπρότερα τοὺς Μεγαρεῖς, διΐσχυρίσθη πρὸς τούτοις ὅτι οἱ νεκροὶ εἶναι τεθαμμένοι εἰς τὴν νῆσον ὅχι καθὼς θάππουσιν οἱ Μεγαρεῖς, ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ Μεγαρεῖς κηδεύουσι τοὺς νεκροὺς βλέποντας πρὸς ἀνατολάς, οἱ δ' Ἀθηναῖοι πρὸς δύσιν. Ἀλλ' ὁ Μεγαρεὺς Ἡρέας ἀντιστεχόμενος πρὸς ταύτην τῶν Ἀθηναίων τὴν μαρτυρίαν λέγει, ὅτι καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἐνταφιάζον τοὺς νεκροὺς γυρισμένους πρὸς δυσμὰς. Καὶ τὸ μεγαλῆτερον, προσθέτει ὅτι εἰς μὲν τὰς Ἀθήνας ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς ἓνα εἰς μίαν θήκην. Εἰς δὲ τὰ Μεγαρά (ὡς καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα) ἐνεταφιάζον καὶ τρία καὶ τέσσαρα σώματα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μνήμα. Τὸν Σόλωνα ὁμῶς τὸν ἐβοήθη-

σαν καὶ Πυθικοὶ τινες χρησμοί, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ὠνόμασε τὴν Σαλαμῖνα νῆσον Ἰωνικὴν. Ταύτην τὴν κρίσιν ἔκριναν πάντες ἄνδρες Σπαρτιαῖται Κριτολατῆδες, Ἀμομφάρετος, Ἰψηχίδας, Ἀναξίλας, Κλεομένης.

§. ια. Διὰ ταῦτα τὰ κοτορθώματα ἐγένεον ὁ Σόλων τότε μέγας καὶ πολὺς. Ἐθαυμάσθη δὲ καὶ ἐφημίσθη πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅταν ἐδημηγόρησε περὶ τοῦ Ναοῦ τῶν Δελφῶν, ὅτι πρέπει νὰ δράμωσι πρὸς βοήθειάν του καὶ νὰ μὴ παραβλέπωσι τοὺς Κιζβραίους ὑβρίζοντας τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ νὰ βοηθήσωσι τοῦ Δελφοῦ δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἀμφικτύονες πεισθέντες εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ὤρμησαν πρὸς τοῦτον τὸν πόλεμον, ὥς μαρτυροῦσι καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν Πυθιονικῶν ἀναφέρει ταύτην τὴν γνώμην εἰς τὸν Σόλωνα. Δὲν ἐχειροτονήθη ὅμως ὁ Σόλων στρατηγὸς τούτου τοῦ πολέμου, ὥς λέγει ὁ Ἑρμιππος ὅτι ἱστόρησεν Εὐάνθης ὁ Σάμιος· διότι οὔτε ὁ ῥήτωρ Αἰσχίνης εἶπε τίποτε περὶ τούτου, καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν Δελφῶν ὀνομάζουσι στρατηγὸν τότε τῶν Ἀθηναίων ὄχι Σόλωνα ἀλλ' Ἀλκιμασίωνα.

§. ιβ. Τὴν δὲ πόλιν τῶν Ἀθηναίων πρὸ πολλοῦ χρόνου τὴν ἐπαίδευεν ἡ ἀμαρτία τοῦ φόνου τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κύλωνος. Τούτους τοὺς δυστυχεῖς, ἐν ᾧ ἐκάθητο ἱκέται εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τοὺς κατέπεισεν ὁ ἄρχων Μεγακλῆς νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τὸν ναόν, ἵνα κριθῶσιν. Αὐτοὶ δὲ ἔδεσαν μίαν κλωστήν ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἐκβῆκαν ἀπὸ τὸν ναὸν πιάνοντες τὴν κλωστήν, καὶ καταβαίνοντες. Ἀλλ' ὥς ἐφθασαν εἰς τὰς σεμνὰς Θεάς, ἐκόπη ἡ κλωστή ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ὤρμησεν εὐθὺς ὁ Μεγακλῆς ὁμοῦ μὲ τοὺς συνάρχοντας νὰ πιάσωσιν αὐτούς, συμπεραίνοντες ὅτι, ὥς ἐκόπη ἡ κλωστή, οὕτως ἀποβάλλει καὶ ἡ θεὰ τὴν ἱεσάν των, καὶ ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν ἐξω τῆς πόλεως, ἄλλους δὲ ἐσφαξαν πλησίον εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, ὅπου εἶχον καταφύγει. Μόνους ἀπέλυσαν τοὺς καταφυγόντας ἱκέτας εἰς τὰς γυναῖκάς των. Ἀπὸ τότε οἱ περὶ τὸν Μεγακλῆν ὀνομάζοντο ἐναγεῖς, καὶ ἐμισοῦντο. Καὶ ὅσοι τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κύλωνος διεσώθησαν, πάλιν ἦσαν ἰσχυροί, καὶ πάντοτε ἐστασίαζον κατὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μεγακλέους. Τότε δέ, εἰς τοῦ Σόλωνος τὸν καιρὸν, ἡ στάσις ἔλαβε μεγάλην ἀκμὴν, καὶ ὁ ἄθλος διηρέθη εἰς δύο μέρη. Ὁ Σόλων λοιπὸν μεγάλην ἔχων ὑπόληψιν, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐνδοξοτέρους τῶν Ἀθηναίων, ἦλθεν εἰς τὸ μέσον καὶ μὲ δεή-

σεις καὶ συμβουλὰς κατέπεισε τοὺς λεγομένους ἐναγεῖς νὰ στέρξωσι νὰ κριθῶσιν ὑπὸ τριακοσίων κριτῶν, τῶν ἐναρετωτάτων τῶν Ἀθηναίων. Εἰς ταύτην τὴν κρίσιν κατήγορος ἦτο Μύρων ὁ Φλυεύς. Οἱ ἐναγεῖς κατεδικάσθησαν, καὶ οἱ μὲν ζῶντες ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν πόλιν· τῶν δὲ ἀποθανόντων ἀνασκάψαντες τὰ λείψανα ἐβρίψαν ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς. Ὁμοῦ μὲ ταύτας τὰς ταραχὰς ἐπλάκωσαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ οἱ Μεγαρεῖς. Τότε ἔχασαν τὴν Νισαίαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πάλιν ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ πόλις ἐταράσσεται ἀπὸ τινος δεισιδαιμονικοῦ φόβου καὶ φαντάσματα. Οἱ δὲ μάντιες ἔλεγον ὅτι τὰ ἱερὰ θύματα ἐδείκνυνον φανερά μiasμούς τινας· καὶ ἁμαρτίας τῶν πολιτῶν, αἵτινες ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ καθαρισθῶσιν. Ἐστειλαν λοιπὸν καὶ ἔφερον ἀπὸ τὴν Κρήτην τὸν Φαίστιον Ἐπιμενίδην, τὸν ὅποιον ἀριθμοῦσιν ἔνα τῶν ἐπτὰ Σοφῶν, ὅσοι δὲν συγκαταλέγουσιν εἰς τούτους τὸν Περίανδρον. Ἐνομιζέτο δὲ ὁ ἀνὴρ Θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, ὅσα ἀποθλέπουσι τοὺς ἐνθουσιασμούς καὶ τῶν μυστηρίων τὰς τελετάς. Διὰ τοῦτο οἱ τότε ἄνθρωποι ὠνόμαζον αὐτὸν οὖν νόμῳς ἀνομαζομένης Βάλτης, καὶ νέον Κούρητα. Ὡς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἐφιλιώθη μὲ τὸν Σόλωνα, καὶ πολλὰ τὸν συνήργησεν εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ προητοίμασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὑποδεχθῶσι τοὺς νόμους του. Πρῶτον ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ ἦναι δολιγοδῆπανοι εἰς τὰς ἱεροπραξίας καὶ νὰ ὑποφέρωσι πρῶτα τὰ πένθη, διότι εἰς τὰς κηδεῖας τῶν νεκρῶν ἐδιώρισεν εὐθύς νὰ γίνωνται συγχρόνως καὶ θυσίαι τινές, καὶ ἐσθήκωσε τὰς σκληρὰς καὶ βρβάρους συνηθείας, εἰς αἷς ἦσαν πρότερον προσηλωμένοι αἱ πλείοτερες γυναῖκες. Τὸ μεγαλῆτερον, ἐμυσταγώγησε καὶ ἐκαθάρισε τοὺς πολίτας μὲ καθαρισμούς τινας καὶ θυσίας ἐξιλεωτικὰς καὶ ναῶν κατασκευάς, ὥστε τοὺς ἔκαμε νὰ ἦναι μᾶλλον ὑπήκοοι εἰς τὰ δίκαια, καὶ εὐπειθέστεροι πρὸς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Λέγουσι πρὸς τοῦτοις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅτε εἶδε τὴν Μουνυχίαν, ἀφ' οὗ πολλὴν ὥρην παρετήρησεν αὐτὴν εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· «Πόσον τυφλὸς εἶναι πρὸς τὸ μέλλον ὁ ἄνθρωπος! Ἄν προσγίνωσκον οἱ Ἀθηναῖοι πόσον μέλλει νὰ πικράνη αὐτοὺς τοῦτο τὸ χωρίον, ἥθελον τὸ φάγει μὲ τοὺς ὀδόντας των». Παρομοίαν περίπου πρόγνωσιν λέγουσιν ὅτι ἔκαμε καὶ ὁ Θαλῆς. Ἐπρόσταξεν οὗτος ὅταν ἀποθάνῃ, νὰ τὸν θάψωσιν εἰς τόπον τῆς Μιλησίας ἔρημον καὶ καταφρονημένον, προφητεύσας ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον μέλλει ποτὲ νὰ γείνη τῶν Μιλησίων ἀγορά. Τὸν δὲ Ἐπιμενίδην ἐθαύμα-

σαν μεγάλως οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν ἐπρόσφεραν χοήματα πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐδέχθη τίποτα ἄλλο, εἰμὴ μόνον ἕνα κλάδον ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἀνεχώρησεν.

§. ιγ. Εἶχε παύσει ἤδη εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ περὶ τῶν Κυλωνείων ταραχή, καὶ οἱ ἑναγεῖς, ὡς προείπομεν, εἶχον ἀναχωρήσει. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀνενέωσαν πάλιν ἄλλην παλαιὰν στάσιν περὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, καὶ ἡ πόλις ὅλη διηρέθη εἰς τόσα μέρη, ὅσαι ἦσαν αἱ διαφοροὶ καταστάσεις τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς. Τὸ κόμμα τῶν Διακρίων (Ὀρεινῶν) ἤθελε δημοκρατίαν, τὸ δὲ τῶν Πεδιέων (Καμπησίων) ὀλιγαρχίαν, τὸ δὲ τρίτον τῶν Παράλων (Παρρθαλασσιῶν) ἤθελε διοικήσιν μικτὴν καὶ ἀπὸ τὰ δύο εἶδη, καὶ ἐμπόδιζε καὶ τὰ δύο ἄλλα κόμματα νὰ μὴ ὑπερισχύσῃ μῆτε τὸ δεύτερον μῆτε τὸ πρῶτον. Εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις ἤκμασε μεγάλως καὶ ἡ μεταξὺ τῶν πτωχῶν καὶ πλουσίων συνήθης ἀνωμαλία καὶ διαφορά. Καὶ κατήντησεν ἡ πόλις εἰς τόσον κίνδυνον, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον δὲν ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ, παρὰ μόνον ἕαν συστήσῃ μοναρχίαν. Ὅλος ὁ δῆμος ἦτο χρεωμένος εἰς τοὺς πλουσίους. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐγεώργουν δι' αὐτούς, πληρώνοντες τὸ ἕκτον ὅλων τῶν καρπῶν των· διὰ τοῦτο ὠνομάζοντο ἐκτῆμοροι καὶ ὕητες (ἡμερομισθιοί)· ἄλλοι δὲ ἐβαλλον ἐνέχυρα τὰ ἴδια των σώματα εἰς τοὺς δανειστάς, καὶ ἐκείνοι ἦ τοὺς ἔσυρον ὡς δούλους τῶν οἰκίων των, ἢ τοὺς ἔστελλον εἰς ξένην γῆν νὰ πωληθῶσι. Πολλοὶ ἠναγκάζοντο νὰ πωλῶσι καὶ τὰ ἴδια παιδία των (διότι κἀνεὶς νόμος δὲν τοὺς ἐμπόδιζε), καὶ νὰ φεύγωσιν ἀπὸ τὴν πόλιν, διὰ τὴν σκληρότητα τῶν δανειστῶν. Οἱ δὲ πλείότεροι καὶ ἀνδρειότεροι σπικωθέντες ὅλοι ὁμοῦ ἐγκαρδίοον ἀλλήλους νὰ μὴ παρὰβλέψωσι πλεόν τὸ κακόν, ἀλλὰ νὰ ἐκλέξωσιν ἕνα προστάτην ἄνδρα πιστόν, καὶ ὁρμήσαντες νὰ ἐπάρωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δανειστῶν τοὺς πληρώσαντας τὰ χρῆμα των εἰς τὴν διορίαν, καὶ νὰ μοιράσωσιν ἐκ νέου τὴν γῆν, καὶ νὰ μεταβάλλωσι καθόλου τὴν διοίκησιν.

§. ιδ. Τότε τῶν Ἀθηναίων οἱ φρονιμώτατοι βλέποντες ὅτι μόνος ὁ Σόλων ἦτο καθαρὸς ἀπὸ δημοσίους ἁμαρτίας, καὶ οὔτε εἰς τῶν πλουσίων τὰς ἀδικίας ἐνείχετο οὔτε εἰς τῶν πτωχῶν τὰς ἀνάγκας, τὸν ἐπαρχαῖον νὰ ἐμβῇ εἰς τὰ κοινά, καὶ νὰ καταπαύσῃ τὰς διαφοράς. Ὁ δὲ Φανίας ὁ Ἀέσβιος ἱστορεῖ ὅτι αὐτοκίνητος ὁ Σόλων ἠπάτησεν ἀμφοτέρω τὰ μέρη πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως, ὑποσχθεῖς

(ΤΟΜ. Α.)

κρυφὰ εἰς μὲν τοὺς πτωχοὺς νὰ μοιράσῃ τὴν γῆν, εἰς δὲ τοὺς χρηματικούς νὰ βεβηλώσῃ τὰς δολογίας των. Αὐτὸς ὁμοῦς ὁ Σόλων, λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι κατὰ πρῶτον ἐμβῆκεν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κοινοῦ πολλὰ συνεσταλμένος καὶ φοβούμενος τῶν μὲν πλουσίων τὴν φιλοχρηματίαν, τῶν δὲ πενήτων τὴν ὑπερηφανίαν. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἐξελέχθη ἄρχων ὁ Σόλων μετὰ τὸν Φιλόμβροτον, καὶ διαλλακτῆς συνάμα τῶν διαφορομένων, καὶ νομοθέτης, καὶ τὸν ἐδέχθησαν ὅλοι μετὰ χαρᾶς, οἱ μὲν πλούσιοι ὥς πλούσιον, οἱ δὲ πένητες ὥς φιλόανθρωπον. Περιεφέρετο δὲ τότε καὶ λόγος τις τοῦ Σόλωνος, τὸν ὁποῖον εἶχε πρότερον ἐκφωνήσῃ ὅτι, «τὸ ἴσον δὲν κάμνει πόλεμον». Ὁ λόγος οὗτος ἤρεσκε καὶ εἰς τοὺς κτηματικούς καὶ εἰς τοὺς ἀκτήμονας. Οἱ πρῶτοι ὑπελάμβανον ὅτι θέλει νὰ κάμῃ ὅλους ἴσους κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἀρετὴν· οἱ δὲ πένητες πάλιν ἐπρόσμενον νὰ γίνωσιν ἴσοι κατὰ τὸ μέτρον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς περιουσίας. Ἐν τῷ εἶχον τόσον μεγάλας ἐλπίδας εἰς τὸν Σόλωνα καὶ τὰ δύο μέρη, οἱ προσεστώτες ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν τὴν μοναρχίαν καὶ τὸν ἐφορτόνον· το θέλοντες νὰ τὸν καταπείσωσι νὰ ἐπιχειρήσῃ μὲ πλειοτέραν τολμήν νὰ γείνῃ κύριος τῆς πόλεως. Πολλοὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ μεσαίου πολιτάς βλέποντες ὅτι λόγος καὶ νόμος δυσκόλως ἡδύνατο νὰ μεταβάλλῃ τὰ πράγματα εἰς τὸ καλόν, ἔσπεργον νὰ λάβῃ τοῦ κοινοῦ τὴν διοίκησιν εἰς μόνος, ὁ δικαιοτάτος καὶ φρονιμώτατος. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι ἐδόθη καὶ χρησμὸς ἀπὸ τὴν Πυθίαν εἰς τὸν Σόλωνα τοιοῦτος,

Κάθου 'ς τῆς πρύμνης τὸ μέσον νὰ κυβερνᾷς τὸ τημῶν·

Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων σὲ βοήθοῦσι καὶ μόνοι.

Τὸν ἐμέμφοντο δὲ μάλιστα οἱ φίλοι του ὡς δειλόν, διότι δὲν ἐτόλμησε νὰ δεχθῇ τὴν μοναρχίαν ἐντρεπόμενος τὸ ὄνομα τοῦ τυράννου. Ὡς νὰ μὴ δύναται, ἔλεγον, νὰ μεταμορφωθῇ εὐθύς ἡ τυραννία εἰς βασιλείαν διὰ τοῦ λαβόντος τὴν ἀρετὴν. Μὴ γάρ δὲν ἔγειναν ἀγαθοὶ βασιλεῖς ὁ Τυννώνδας, τὸν ὁποῖον πρότερον ἐξελέξαν τυράννον οἱ Εὐβοεῖς, καὶ τώρα ὁ Πιπτακὸς εἰς τοὺς Μιτυληναίους; Κάνεν ὁμοῦς ἀπὸ ταῦτα δὲν ἔκαμε τὸν Σόλωνα νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὸν σκοπὸν του. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς φίλους του, ὡς λέγουσιν, ἀπεκρίθη ταῦτα τὰ λόγια· «Καλὸν χωρίον εἶναι ἡ τυραννία, δὲν ἔχει ὁμοῦς τόπον πόθεν νὰ καταβῇ κἀναίς». Εἰς δὲ τὰ ποιήματά του, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Φῶκον λέγει οὕτως

Ἄν ἐφεύθην τὴν πατρίδα καὶ δὲν θέλησα νὰ γείνω
Σκληρὸς τύραννος, τὴν δόξαν τὴν πολλὴν μου νὰ μολύνω·
Δὲν ἐντρέπομαι· καυχῶμαι μάλιστα ἐξ ἐναντίας,
Ὅτι τοὺς ἀνθρώπους ὅλους νίκησα ἐπ' ἀληθείας.

Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν ὅτι καὶ πρὶν γεῖναι νομοθέτης, εἶχε μεγάλην
δόξαν. Ὅσα δὲ τὸν κατεγέλων πολλοὶ διότι ἀπέφυγε τὴν τυραννίαν,
ἔγραψε πάλιν αὐτὸς εἰς τοὺς ἐφεξῆς αὐτοῦ στίχους·

Δὲν ἦτο βαθὺς ὁ Σόλων, οὔτε φρόνιμα βουλευθεῖ·
Ὁ Θεὸς καλὰ τὸν εἶδε, καὶ αὐτὸς δὲν τὰ ἐδέχθη·
Ῥίπτει δίκτυον μέγαν, καὶ ὤφρα πολὺ πιάνει,
Καὶ ἀντὶ νὰ τ' ἀνασῶρῃ, καὶ καρδίαν καὶ νοῦν του χάνει·
Ἦθελον ἐγὼ νὰ ἦμην, πολὺν πλοῦτον νὰ κερδίσω,
Μίαν κ' ἡμέραν μόνην Ἀθηνῶν νὰ τυραννήσω,
Κ' ὕστερον ὥσάν ἀσκίον ἄς μὲ ἐκδερῶν μὲ κλέος,
Καὶ τὴν γενεάν μου ὅλην ἄς ξεῖρ' ἔκοναν βιάως.

§. ιε. Τούτους τοὺς λόγους ἔλεγον, ὡς λέγει, περὶ αὐτοῦ τὸ πλῆ-
θος καὶ οἱ ἄχρηστοι. Αὐτὸς ὅμως καὶ ἂν ἀπέβαλε τὴν τυραννίαν, δὲν
ἐδείχθη εἰς τὴν διοίκησιν πολλὰ πρὸς οὔτε μαλακός, οὔτε ἔβαλε
τοὺς νόμους ἵνα κολακεύῃ τοὺς δυνατοὺς, οὔτε ἴν' ἀρέσῃ εἰς τοὺς
ὅσοι εἶχον ἐκλέξει αὐτὸν ἄρχοντα. Ἀληθινὰ δὲν ἐπέφερεν ἐντελεστά-
την εἰς τὰ πράγματα ἱατρείαν, οὔτε μεγάλην καινοτομίαν· διότι ἐφο-
βήθη μήπως συγχύσῃ καὶ ταραξῇ παντάπασιν τὴν πόλιν, καὶ ἔπειτα
δὲν σταθῇ ἱκανὸς νὰ καθησυχάσῃ καὶ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν καλλίστην
ἁρμονίαν. Ἐπραττε δὲ μόνον ὅσα ἤλπιζεν ὅτι θέλουσι δεχθῇ οἱ πο-
λίται ἢ καταπειθόμενοι εἰς τοὺς λόγους, ἢ ὑπομένοντες, ἂν ἐπέφερεν
εἰς αὐτοὺς βίαν τινά· διότι, καθὼς αὐτὸς λέγει, ἐσμίξε φρονίμως τὴν
δύναμιν μὲ τὴν δικαιοσύνην. Ὅθεν ὕστερον ἐρωτηθεὶς ἂν ἔγραψεν εἰς
τοὺς Ἀθηναίους τοὺς νόμους τοὺς ἀρίστους· Τοὺς ἀρίστους, εἶπεν, ἐξ
ὅσων ἠδύναντο νὰ δεχθῶσιν. Οἱ δὲ νεώτεροι λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐσυνέβηζον ἀστείως νὰ σκεπάζωσι τῶν πραγμάτων τὴν ἀηδίαν
μὲ νόστιμα καὶ φιλάνθρωπα καὶ χαδευτικὰ ὀνόματα. Οὕτως ὠνό-
μαζον τὰς μὲν πόρνας ἐταίρας, τοὺς δὲ φόρους συντάξεις, τὰς φρου-
ράς τῶν πόλεων φυλακὰς, τὸ δεσποτικόν οἶκον. Τοῦτο τὸ ἐφεύ-
ρημα φαίνεται ὅτι πρῶτος τὸ ἐσοφίσθη ὁ Σόλων ὀνομάσας σεισά-
χθειαν (ξεφόρτωμα) τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν. Ταύτην πρῶτον τὴν
προσταγὴν ἐξέδωκεν ἐγγράφως εἰς τὴν πολιτείαν· Τὰ μὲν παλαιὰ
χρὴν νὰ χαρισθῶσιν, εἰς δὲ τὸ ἐξῆς νὰ μὴ δανείζῃ μηδεὶς λαμβάνων
ἐνέχυρον τὸ σῶμα τοῦ δανειζομένου. Τινὲς ὅμως ἱστορικοὶ, τῶν ὁ-

ποιῶν εἰς εἶναι καὶ ὁ Ἄνδρoτίων, γράφουσιν ὅτι δὲν ἡκυρώθησαν παντάπασι τὰ χρέη, ἀλλ' εὐχαριστήθησαν οἱ πένητες μόνον νὰ ἐλαφρωθῶσιν οἱ τόκοι, καὶ ταύτην τοῦ Σόλωνος τὴν φιλάνθρωπον εὐεργεσίαν ὠνόμασαν σεισάχθειαν. Περιείχετο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ αὐξήσις τῶν μέτρων, καὶ τοῦ νομίσματος ἡ τιμή. Ἐπειδὴ τὴν μνᾶν, ἥτις ἤξιζε πρῶτον ἐβδομήκοντα τρεῖς δραχμάς, τὴν ἀναίδιασαν εἰς ἑκατόν. Ἔλπετο ὅσοι εἶχον νὰ πληρώσωσι πολλά, ὥφελοντο μεγάλως ἀποδίδοντες τὰ χρέη τῶν σωστὰ μὲν κατὰ τὴν ποσότητα, πλὴν μὲ πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος ὀλιγωτέραν, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἐζημιούνοντο. Ἀλλ' οἱ πλείότεροι ἱστορικοὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ σεισάχθεια ἦτο ἀκύρωσις ὅλων τῶν χρεωστικῶν ὁμολογιῶν καὶ πρὸς τούτους συμφωνοῦσι τὰ ποιήματα τοῦ Σόλωνος, ὅστις καυχᾶται ὅτι «ἐσήκωσεν ἀπὸ τὰς εἰς ἐνέχυρον δεδομένας γαίας τὰ πολλὰ καὶ στημένα σύνορα τῶν δανειστῶν. Ὅτι ἔκαμεν ἀπὸ δούλης ἐλευθέραν τὴν γῆν τῆς Ἀττικῆς. Ὅτι τῶν δι' ἀργύριον ὡς δούλων συρομένων πολιτῶν ἄλλους μὲν ἐπανάφερεν εἰς τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς ξενιτείας, ὅπου περιπλανώμενοι εἶχαν λησμονήσει τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν, ἄλλους δὲ ἡλευθέρωσεν ἀπὸ δουλείαν αἰσχροῦ, τὴν ὁποίαν ὑπέμενον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν». Ἐκ ταύτης δὲ τῆς πράξεως συνέβη εἰς τὸν Σόλωνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τὸν ἐπίκρανε πλείοτερον πάσης ἄλλης ἀνιάρᾳ εἰς αὐτὸν περιστάσεως. Ὅταν ἀπεφάσιζε νὰ ἀκυρώσῃ τὰ χρέη, ζητῶν λόγους ἀρμοδίους καὶ πρόφασιν εὐλογοφανῆ, ἐξεμυστηρέυθη τὴν βουλὴν τοῦ εἰς τοὺς πιστοτάτους φίλους, Κόνωνα καὶ Κλεινίαν καὶ Ἰππόνικον, ὅτι γῆν μὲν δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ πειράξῃ, ἀλλὰ μόνον τὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας θέλει νὰ ἀκυρώσῃ. Τοῦτο μαθόντες οἱ φίλοι ἐπρόλαβαν εὐθύς, καὶ δανεισθέντες πολλὰ χρήματα παρὰ τῶν πλουσιῶν ἡγόρασαν μεγάλας χώρας. Ἐπειτα ἀφ' οὗ ἐξεδόθη ἡ προσταγή, αὐτοὶ μὲν ἐκαρπύοντο τὰ κτήματα, εἰς δὲ τοὺς δανειστάς τῶν δὲν ἐπλήρουν τὰ χρήματα. Ὅθεν διήγειρον τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τοῦ Σόλωνος, νὰ κατηγορώσιν αὐτὸν μεγάλως, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ συναδικηθῇ μὲ τοὺς πολίτας, ἀλλὰ νὰ συναδικῇ μὲ τοὺς φίλους του. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἐγκλημα διελύθη παρ' αὐτοῦ μὲ πέντε τάλαντα· διότι τόσα μόνον εὑρέθη ὁ Σόλων ὅτι εἶχε δανεισμένα· καὶ ταῦτα πρῶτος τὰ ἐχάρισε κατὰ τὸν νόμον. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι ἦσαν δεκαπέντε, καὶ μὲ τούτους συμφωνεῖ καὶ ὁ Ῥόδιος Πολύζηλος. Τοὺς φίλους ὅμως τοῦ Σόλωνος ὅλοι τοὺς ὠνόμαζον ἕως τέλους Χρεωκοπίδας.

§. ις. Μ' ὅλα ταῦτα ὁ Σόλων δὲν ἤρεσεν οὔτε εἰς τοὺς πένητας, οὔτε εἰς τοὺς πλουσίους. Τοὺς πλουσίους ἐλύπησε μὲ τὴν ἀκύρωσιν τῶν ὁμολογιῶν, καὶ πολὺ πλέον τοὺς πένητας· διότι δὲν ἔκαμεν, ὥς ἡλπίζον, δευτέραν μοιρασίαν τῆς γῆς· οὐδὲ κατέστησεν ὅλους τοὺς πολίτας ἴσους εἰς τὸ ἔχειν καὶ εἰς τὰ κτήματα, καθὼς ὁ Λυκοῦργος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, ἐνδέκατος ὢν ἀπὸ Ἡρακλέους, καὶ βασιλεύσας ἔτη πολλὰ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, εἶχε μέγα ἀξίωμα, καὶ φίλους, καὶ δύναμιν συνεργοῦσαν εἰς ὅσα καλῶς ἀπεφάσισε περὶ τῆς πολιτείας. Πρὸς τούτοις ἐμεταχειρίσθη περισσώτερον βίαν παρὰ πειθῶ, ὥστε ἔχασεν ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οὕτω κατῴρθησε πρᾶγμα συμφορώτατον καὶ ἀναγκαιότατον πρὸς σωτηρίαν καὶ ὁμόνοιαν πόλεως, νὰ μὴ ᾖναι μηδεὶς τῶν πολιτῶν μῆτε πλούσιος μῆτε πένης. Ὁ δὲ Σόλων τοῦτο μὲν δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι ἦτο δημοτικὸς καὶ καταστάσεως μεσαίης. Δὲν ἔμεινεν ὅμως κατόπιν οὐδενός, ὅσα ἐσυγχώρουν αἱ δυνάμεις του, βοηθούμενος εἰς ὅλας τὰς πράξεις μόνον ὑπὸ τῆς φρονήσεώς του καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης τῶν πολιτῶν. Ὅτι δὲ δυσχερέστησεν εἰς τοὺς πλειότερους, οἵτινες ἄλλα ἡλπίζον παρ' αὐτοῦ, τοῦτο ὡμολόγησε μόνος, λέγων ταῦτα περὶ αὐτῶν,

ἽΟσοι μὲ μωρὰς ἐλπίδας ἦσαν τότε χαυνωμένοι,

Τώρα μὲ στραβοκυττάζουν ὡς ἐχθρόν των χολιασμένοι.

Καὶ ὅμως προσθέτει, ἂν ἄλλος εἶχε δύναμιν ἴσῃν μὲ τὴν ἰδικήν του,

Δὲν ἐκράτει τὸν θυμὸν του, οὐδ' ἐσέκονε κεφάλι,

ἽΕως οὐ τὸ πᾶν ταραξῆς τὸ ἀνθρώπου ἐκβάλλῃ.

Γρήγορα ὅμως ἡσθάνθησαν τὸ συμφέρον των, καὶ ἀφῆσαντες ἕκαστος τὸ παράπονόν του ἐώρτασαν κοινῶς· καὶ τὴν μὲν ἐσортὴν ὠνόμασαν Σεισάχθειαν, τὸν δὲ Σόλωνα διορθωτὴν τῆς πολιτείας καὶ νομοθέτην ἀπέδειξαν, παραδίδοντας εἰς τὴν ἐπιστάσιν αὐτοῦ ὅχι μόνον ταῦτα καὶ ὅχι ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅλα κοινῶς τὰ πράγματα τῆς πόλεως, ἀρχοντίας, ἐκκλησίας, δικαστήρια, βουλὰς. Ὁ Σόλων εἶχεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν νὰ διορίσῃ ὅλων τούτων τῶν ἀξιωματῶν τὰ εἰσδήματα, καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸν καιρὸν, ὅσον ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ ἕκαστος τὸ ἀξίωμα. Ὁ Σόλων ἠδυνήθη καὶ νὰ ἀναιρέσῃ καὶ νὰ φυλάξῃ ὅ,τι ἤθελε φανῇ εἰς αὐτὸν εὐλογον τῶν πρότερον διατεταγμένων νομίμων καὶ ἐθίμων τῆς δημοκρατίας.

§. ιζ. Πρῶτον λοιπὸν ἡσύχωσε τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους, πλὴν τῶν περὶ φονέων ὅλους τοὺς λοιπούς, διὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὸ μέ-

γεθος τῶν ποινῶν ὅσας ἐδιώριζον. Δι' ὅλα σχεδὸν τὰ ἁμαρτήματα μίαν ἐπρόσταζον τιμωρίαν, θάνατον. ἔστε καὶ ὅσοι ἐπιάνοντο ζῶντες ἀργοί, ἐφονεύοντο· καὶ ὅσοι ἤθελον κλέψει λάχνα ἢ ὀπωρικά, ἐτιμωροῦντο ἐξίσου, καθὼς οἱ ἱερόσυλοι καὶ οἱ ἀνθρωποκτόνοι. Διὰ τοῦτο ἤρρεσαν ὕστερον ὁ λόγος τοῦ Δημάδου, ὅστις εἶπεν ὅτι ὁ Δράκων ἔγραψε τοὺς νόμους ὅχι μὲ μελάνην, ἀλλὰ μὲ αἶμα. Αὐτὸς δὲ ὁ Δράκων, ὡς λέγουσιν, ὅτε ἠρωτήθη, διὰ τί τῶν πλειοτέρων ἁμαρτημάτων τιμωρίαν διώρισε θάνατον, ἀπεκρίθη, ὅτι τὰ μὲν μικρὰ ταύτης ἐνόμιζεν ἄξια τῆς ποινῆς, διὰ δὲ τὰ μεγάλα δὲν εἶχε μεγαλῆτέραν νὰ διορίσῃ.

§. ιη. Δεύτερον δὲ ὁ Σόλων θέλων νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς ἀρχοντίας εἰς τοὺς πλουσίους, καθὼς ἦσαν καὶ προτύτερα, καὶ ἐν ταυτῷ νὰ σμίξῃ καὶ τοὺς πένητας εἰς τῆς πόλεως τὴν διοίκησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ δῆμος δὲν μετέειχεν· ἐξετίμησεν ἐκάστου πολίτου τὰ κτήματα. Καὶ ὅσοι μὲν εὐρέθησαν ὅτι ἔκαμνον κατ' ἔτος πεντακόσια μέτρα ξηρῶν συνάμα καὶ ὑγρῶν προδόντων, τούτους ἔβαλε πρώτους εἰς τὴν τάξιν, καὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς Πεντακκοσιμεδίμνους. Δευτέρους δὲ διώρισε τοὺς δυνατοὺς νὰ τρέφωσιν ἵππον, ἢ νὰ κάμνωσι μέτρα τριακόσια, καὶ τούτους ὠνόμαζον ἱππάδος πληρωτάς. Τρίτοι δὲ ἦσαν οἱ καλούμενοι Ζευγῖται, ὅσοι ἔκαμνον μέτρα διακόσια καὶ τῶν δύο εἰδῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ὠνομάζοντο Θῆτες. Τούτους δὲ ἐσυγχώρησεν ὁ Σόλων νὰ λαμβάνωσιν οὐδεμίαν ἀρχοντίαν, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ μετέχωσιν ἐκ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως μόνον μὲ τὸ νὰ συνέρχωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ δίδωσι ψῆφον εἰς τὰς δημοσίας κρίσεις. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὡς μηδέν, ὕστερον ὅμως ἐφάνη πολλὰ μέγαλον· διότι αἱ πλειότεραι διαφοραὶ ἐπιπτον εἰς τὸ κριτήριον τοῦ λαοῦ, καὶ εἰς τοῦτο εἶχε τὴν ἄδειαν, ὅστις ἤθελε νὰ κάμῃ ἐκκλητον πᾶσαν κρίσιν κριθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας. Λέγουσι δὲ ὅτι ἠύξησεν ὁ Σόλων τὴν ἰσχύϊν τῶν δημοσίων δικαστηρίων καὶ μὲ τὴν ἀσφάλειαν τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔγραψε τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ δέχωνται πολλὰς ἐναντίας ἐξηγήσεις. Διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενοι αἱ ἀνθρώποι νὰ διαλύσωσι τὰς διαφοράς των μὲ τοὺς νόμους, συνέβαινε πάντοτε νὰ χρειάζωνται κριτὰς καὶ νὰ ἀναφέρωσι τὰς ἀμφιβολίας των πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν τράπον τιμὰ κύριοι τῶν νόμων. Ταύτην τὴν ἰσοσταθμίαν τοῦ δήμου πρὸς τοὺς πλουσίους καυχᾶται ὁ Σόλων ὡς ἰδίον του κατόρθωμα εἰς τοὺς ἐφεξῆς στίχους,

Εἰς μὲν τὸν Ἀῆμον ἔδωκα ἰσχύι τὴν ἀρετὴν του·
Δὲν σμίκρυνα, δὲν ἤβησα, φύλαξα τὴν τιμὴν του.

Ὅσοι δὲ ἦσαν δυνατοὶ καὶ θαυμαστοὶ τὰ πλοῦτη,

Ἄσφαλειαν ἐφρόντισα νὰ ἔχωσι καὶ οὗτοι.

Μ' ἀσπίδα τοὺς καθώπλισα, ὅς τὸ μέσον των ἐμβῇκα,

Ὅ εἰς τὸν ἄλλον νὰ νικᾷ κἀνένα δὲν ἀφῆκα.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐστοχάσθη ὅτι πρέπει νὰ ἐνισχύσῃ πλειότερον τὴν ἀδυναμίαν τοῦ λαοῦ, ἔδωκεν ἄδειαν εἰς ἕκαστον νὰ ζητῇ κρίσιν, καὶ νὰ προστατεύῃ τὸν ἄλλον, ὅταν ἀδικηθῇ. Ἄν ἤθελε πληγωθῇ τις, ἢ βλαφθῇ, ἢ ὀψωσοῦν ἀδικηθῇ, εἶχε τὴν ἐξουσίαν ὅστις ἠδύνατο καὶ ἤθελε, νὰ ἐνάγῃ τὸν ἀδικοῦντα εἰς τὸ κριτήριον, καὶ νὰ τὸν κατηγόρῃ. Τοιαυτοτρόπως ἠθέλησε φρονίμως ὁ νομοθέτης νὰ συνειθίσῃ τοὺς πολίτας νὰ συναισθάνωνται τὰς συμφορὰς τοῦ πλησίον των καὶ νὰ συμπονῶσιν ὡς ἐνὸς σώματος μέρη. Σύμφωνον μὲ τοῦτον τὸν νόμον ἀναφέρουσι καὶ ἄλλο τοῦ Σόλωνος ἀπόφθεγμα. Ἐρωτηθεῖς, ὡς λέγουσι, ποία πόλις κατοικεῖται εὐτυχῶς, Ἐκείνη, εἶπεν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὅσοι δὲν ἀδικοῦνται κατατρέχουσι καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας ὅχι ὀλιγώτερον παρ' ὅσον οἱ ἀδικούμενοι.

§. ιθ. Ὁ Σόλων ἐσύστησε καὶ τοῦ Ἀρείου πάγου τὴν βουλήν ἐκ τῶν ἐτησίων ἀρχόντων τῶν Ἀθηναίων διὰ τοῦτο καὶ αὐτός, ὡς γενόμενος ἄρχων, ἦτο εἰς ἐκ τούτων τῶν κριτῶν· βλέπων ὁμοῦ τὸν λαὸν ὅτι, ἀφ' οὗ ἐχαρίσθησαν τὰ χρέη, ἐφούσκονε καὶ αὐθιχὰ δύναντο, ἐσύστησεν ἀκόμη καὶ ἄλλην βουλήν, διαλέξας ἀνὰ ἕκαστον ἄνδρας ἐξ ἐκάστης τῶν τεσσάρων φυλῶν· τούτους διώρισε νὰ προβουλευόμενοι καὶ νὰ μὴ ἀφίνωσι κάμμιν ὑπόθεσιν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν σύναξιν τοῦ δήμου, πρὶν αὐτοὶ βουλευθῶσι πρότερον περὶ αὐτῆς. Τοὺς δὲ Ἀρεοπαγίτας, οἵτινες ὠνομάζοντο ἕνα βουλή, τοὺς ἐκάθισεν ἐφόρους ὅλων τῶν ὑποθέσεων καὶ φύλακας τῶν νόμων, νομίζων, ὅτι ἡ πόλις ἐπιστηριζομένη εἰς δύο βουλὰς, ὡσὰν εἰς δύο ἀγκύρας, θέλει σαλεύεσθαι ὀλιγώτερον καὶ θέλει ζῆ ὁ δῆμος ἡσυχώτερα. Οὕτω λέγουσι συμφῶνως οἱ πλειότεροι ἱστορικοί, ὅτι ὁ Σόλων ἐσύστησε τὴν βουλήν τοῦ Ἀρείου πάγου, καθὼς προείπομεν. Καὶ τούτου μεγάλην ἀπόδειξιν ἔχουσι τὸ ὅτι ὁ Δράκων πούποτε δὲν ὠνόμασεν Ἀρεοπαγίτας εἰς τοὺς νόμους αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντοτε ἀναφέρει τὰς περὶ φόνων κρίσεις εἰς τοὺς Ἐφέτας. Ὁ δέκατος τρίτος ὁμοῦ πίναξ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος περιέχει τὸν ὁγδοὸν αὐτοῦ νόμον γεγραμμένον τοιοῦτοτρόπως, «Ἐκ τῶν ἀτίμων πολιτῶν, ὅσοι ἦσαν ἄτιμοι πρὶν γείνη ἄρχων ὁ Σό-

λων, νὰ λάβωσι πάλιν τὴν τιμὴν των, πλὴν τῶν κατεδικασθέντων ὑπὸ τῶν βασιλέων εἰς τὸν Ἄρειον πάγον, ἢ εἰς τοὺς Ἐφέτας, ἢ εἰς τὸ Πρυτανεῖον, διότι ἐφόνευσαν, ἢ ἐσφαζαν, ἢ τυραννίαν ἠθέλησαν, καὶ ἦσαν ἐξωρισμένοι, ὅτε ἐξεδόθη ὁ νόμος οὗτος». Οὗτοι λοιπὸν οἱ λόγοι πάλιν ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἀρχοντίας καὶ νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος ὑπῆρχεν ἡ βουλὴ τοῦ Ἀρείου πάγου. Ἐπειδὴ τίνες ἦσαν οἱ πρὸ τοῦ Σόλωνος καταδικασθέντες εἰς τὸν Ἄρειον πάγον, ἂν πρῶτος ὁ Σόλων ἐσύστησε τὸ κριτήριον τῆς βουλῆς τῶν Ἀρεοπαγιτῶν; Ἐξω, μὲ τὴν ἀλήθειαν, ἂν ὑπολανθάνῃ καμμία ἀσάφεια εἰς τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ἢ ἂν ἔλειψαν λέξεις τινές, διὰ τῶν ὁποίων ἐξηγεῖτο σαφέστερα, ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄτιμοι πολῖται νὰ λάβωσι πάλιν τὴν τιμὴν των, πλὴν τῶν ὅσοι ἐξέπεσαν εἰς ἀμαρτήματα, τὰ ὁποῖα κρίνουσιν οἱ Ἀρεοπαγῖται, καὶ οἱ Ἐφέται, καὶ οἱ Πρυτάνεις ἀφ' οὗτου ἐξεδόθη ὁ νόμος οὗτος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εξέτασον καὶ σύ, ὦ ἀναγνώστα.

§. κ. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων νόμων τοῦ Σόλωνος παράδοξος μάλιστα φαίνεται ἐκεῖνος, ὅστις προστάσσει νὰ ἦναι ἄτιμος ὅστις ἐκ τῶν πολιτῶν εἰς καιρὸν διχοστασίας δὲν προστεθῇ εἰς οὐδὲν τῶν διαφορουμένων μερῶν. Δὲν ἤθελεν, ὡς φαίνεται, ὁ Σόλων νὰ μὲνῃ μηδεὶς πολίτης ἀδιάφορος καὶ ἀνάσιθητος εἰς τὰς δυστυχίας τοῦ Κοινοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἀσφαλίσῃ τὰ πράγματά του, νὰ καυχᾶται ὅτι δὲν συμπονεῖ καὶ αὐτὸς οὐδὲ συμπάσχει μὲ τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ἀλλὰ ἐπρόστασεν ἕκαστον νὰ λάβῃ ἐξ ἀρχῆς τὸ δικαιότερον μέρος, καὶ μᾶλλον νὰ τρέχῃ τὸν αὐτὸν μ' ἐκείνους κίνδυνον, παρὰ νὰ προσμὲνῃ ἀκινδύνως ποῖον μέρος ἔχει νὰ νικήσῃ. Ἄτοπος δὲ καὶ ἀξιογέλαστος φαίνεται καὶ ὁ νόμος ἐκεῖνος, ὅστις ἐδίδε τὴν ἔδραν εἰς πᾶσαν μοναχοκόρην κληρονόμον τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἂν ὁ νόμιμος αὐτῆς ἀνὴρ ἦναι ἀδύνατος πρὸς συνουσίαν, νὰ συνευρίσκηται μὲ τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον δικαιολογοῦσι τινές, ὡς συμβάλλοντα πρὸς τιμωρίαν τῶν ὅσοι, μὴ ὄντες ἱκανοὶ διὰ γάμον, λαμβάνουσι μοναχοκόρας, ἵνα χαίρῃσι τὴν κληρονομίαν των, καὶ ἀδικοῦσι τὴν φύσιν, ἵνα ὠφελῇθωσιν ἐκ τοῦ νόμου. Ὅταν ὅμως οὗτοι βλέπωσι τὴν γυναῖκά των συγκοιμημένην μὲ ἓν τινα θέλει, ἢ θέλουσι τὴν χωρισθῆ, ἢ θέλουσι κρατήσῃ αὐτὴν μετ' αἰσχύνης, τιμωρούμενοι δικαίως διὰ τὴν ὑβρίν καὶ τὴν φιλοπλουτίαν των. Καλὰ ἐστοχάσθη ὁ νομοθέτης καὶ τὸ νὰ μὴ συγκοιμᾶται ἡ γυνὴ μὲ τὸν τυχόντα, ἀλλὰ μόνον μὲ ἓν τινα θελήσῃ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς τοὺς συγγενεῖς, ἵνα μετέχωσι τὰ τέκνα των

ἐκ τοῦ αἵματος τῆς αὐτῆς γενεᾶς. Πρὸς τοῦτο ἀποβλέπουσι καὶ αἱ ἐφεξῆς τοῦ Σόλωνος διαταγαί· τὸ νὰ συγχλείηται μὲ τὸν νυμφίον ἡ νύμφη εἰς τὸν θάλαμον συντρώγουσα μετ' αὐτοῦ κυδώνιον· καὶ τό, ὅστις λάβῃ μοναχοκόρην νὰ συνευρίσκηται μετ' αὐτῆς τρεῖς φορὰς ἐξ ἅπαντος καθ' ἕκαστον μῆνα. Διότι καὶ παῖδας ἂν δὲν γεννώσιν, ἡ συνουσία ὅμως εἶναι τιμὴ καὶ φιλοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς πρὸς σώφρονα γυναῖκα· τιμὴ, ἥτις θεραπεύει πολλὰς δυσαρρεσκείας συναθροίζομένας καθ' ἕκαστην εἰς τὸ ἀνδρόγυνον, καὶ δὲν ἀφίνει αὐτοὺς νὰ μισθῶσι παντὰ πασιν ἐξ αἰτίας τῶν διαφορῶν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων γάμων ἐσήκωσε τὰς προίκας. Μόνον τρία φορέματα καὶ ὀλίγης τιμῆς ἄξια σκευὴ ἐπρόσταξε νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἄνδρα ἡ νύμφη· ἄλλο δὲ μηδέν. Διότι δὲν ἤθελε τὸν γάμον μισθωτὸν καὶ ἀγοραστόν, ἀλλὰ ἐσπούδαζεν ὥστε ἡ συγκατοίκιαις τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς νὰ γίνηται διὰ τεκνογονίας καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης. Ὅποτε τὸν Διονύσιον παρεκάλει ἡ μήτηρ του νὰ τὸν ὑπανδρεύσῃ μετὰ τινος τῶν πολιτῶν, «ὦ μῆτερ, ἀπεκρίθη, τῆς μὲν πόλεως τοὺς νόμους ἐχάλασα, ἵνα τυραννήσω· τοὺς νόμους ὅμως τῆς φύσεως δὲν εἶμαι δυνάτις νὰ βιάσω, ἵνα σὲ κάμω νύμφην παρ' ἡλικίαν». Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς πόλεις δὲν πρέπει νὰ συγχωρῶσιν οἱ ἄρχοντες ταύτην τὴν ἀταξίαν, οὔτε νὰ παραβλέπωσι νὰ γίνωνται παράκαιροι καὶ ἄχρηστοι περιπλοκαὶ καὶ συζυγίαι, αἱ ὅποιαι δὲν ἀφορῶσιν εἰς τοῦ γάμου τὸ κύριον ἔργον καὶ τὸν σκοπόν. Ὅταν τις γέρον ζῆτῇ νὰ λάβῃ γυναῖκα νέαν, ὁ φρόνιμος ἄρχων καὶ νομοθέτης δύναται νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ Φιλοκτῆτου,

Καλὸς εἶσαι κακόμερι, καὶ πρέπει σοὶ καὶ γάμος.

καὶ πάλιν ὅταν εὖρῃ νέον εἰς καμάρην πλουσίας γραίας παχυνόμενον ὥς οἱ πέρδικες διὰ συνουσίας ἔλλειψιν, θέλει συγκατοικήσῃ αὐτὸν μετὰ νύμφης παρθένου χρεῖαν ἐχούσης ἀνδρός. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

§. κα. Ἐκ δὲ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος ἐπαινεῖται πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ παραγγέλλων νὰ μὴ κακολογῇ μηδεὶς ἀποθνεύμενον· διότι καὶ ὅσιον ἔργον εἶναι νὰ νομίζωμεν ἱερὸς τοὺς μεταστάντας, καὶ δίκαιον νὰ ἀπεχώμεθα ἀπὸ τοὺς ὅσοι πλέον δὲν ὑπάρχουσι, καὶ πολιτικὸν νὰ κόπτωμεν τὰς ἐχθρας, ἵνα μὴ διακονίζωσι. Ζῶντα δὲ ἄνθρωπον ἀπηγόρευσε νὰ μὴ κακολογήσῃ μηδεὶς μήτε εἰς ναοὺς, μήτε εἰς κριτήριον, μήτε εἰς ἀρχοντεῖα, μήτε εἰς θέατρα καθ' ἣν ὥραν γίνονται οἱ ἀγῶνες. Εἰ δὲ μὴ, νὰ πληρώνῃ ὁ κακολόγος τρεῖς δραχμάς εἰς τὸν κακολογῇ-

θέντα, καὶ ἄλλας δύο εἰς τὸ δημόσιον θησαυροφυλάκιον. Ἐπειδὴ τὸ μὲν νὰ μὴ κρατῇ μηδεὶς πούποτε τὴν ἀργὴν του, εἶναι ἴδιον ἀνθρώπου ἀχαλινώτου καὶ ἀπαιδεύτου, τὸ δὲ νὰ ἐξουσιάζῃ αὐτὸν πανταχοῦ, εἶναι πρᾶγμα δύσκολον, καὶ εἰς τινες ἀδύνατον. Ὁ νόμος λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναλογῇ πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν πλειοτέρων, ἂν θέλῃ νὰ κολάζῃ ἐλίγους χρησίμως, καὶ ὅχι πολλοὺς ἀνωφελῶς. Ἐτιμήθη δὲ πολὺ καὶ ὁ περὶ διαθηκῶν νόμος. Πρὸ τοῦ Σόλωνος δὲν εἶχεν ἄδειαν οὐδεὶς νὰ γράψῃ διαθήκην. Ὁ οἶκος καὶ τὰ χρήματα τοῦ ἀποθανόντος ἔπρεπε ν' ἀπομένωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σόλων ἐσυγχώρησεν εἰς ἕκαστον, ἂν δὲν ἔχῃ τέκνα, νὰ χαρίζῃ τὰ πράγματα τοῦ εἰς ὃν τινα θέλῃ, προτιμήσας πλέον τὴν φιλίαν παρὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τὴν αὐτοθέλητον χάριν παρὰ τὴν ἐξ ἀνάγκης μετάδοσιν, καὶ καταστήσας τοὺς ἀνθρώπους ἀληθινούς κυρίους τῶν χρημάτων αὐτῶν. Δὲν ἀφῆκεν ὅμως πάλιν νὰ γίνωνται αἱ τοιαῦται χάριτες ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ἀλλ' ἐκεῖνας μόνον ἐκύρουνεν, ὅσας ἔδιδεν ὁ ἀποθνήσκων ἐλευθέρως, ἂν δὲν ἤναγκάζετο ἢ ὑπὸ ἀσθενείας νοός, ἢ ὑπὸ φαρμάκων, ἢ ὑπὸ δεσμῶν, ἢ καὶ ἂν δὲν κατεπείθετο μὲ τὰς κολακείας τῆς γυναικὸς του. Ἐπειδὴ πολλὰ καλὰ ἐνόμιζεν ὁ Σόλων ὅτι τὸ νὰ καταπεισθῇ τις νὰ πράξῃ τι περὶ τὸ δίκαιον δὲν διαφέρει τοῦ νὰ βιασθῇ· διὰ τοῦτο ἔθετεν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τὴν ἀνάγκην μὲ τὴν ἀπάτην, καὶ τὸν πόνον μὲ τὴν ἡδονήν, ὡς μέσα δυνάμενα ἐπίσης νὰ ἐκβάλωσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς φρένας του. Καὶ εἰς τὰς ἐκ τῆς οἰκίας ἐξόδους τῶν γυναικῶν, καὶ εἰς τὰ πένθη καὶ εἰς τὰς ἐορτάς των διώρισε νόμον ἐμποδίζοντα τὴν προτέραν αὐτῶν ἀκολασίαν καὶ ἀταξίαν. Ἡ γυνὴ νὰ ἐκβαίνῃ ἐκ τῆς πόλεως φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς ὅχι πλείονερα παρὰ τρία φορέματα, μήτε φαγητόν, μήτε ποτὸν ἀκριβώτερον ἐνὸς ὄβολου, μήτε καλὰβιον μεγαλῆτερον ἐνὸς πήχεως. Ἐμπόδιζε προσέτι, γυνὴ τὴν νύκτα νὰ μὴ περιπατῇ εἰς τοὺς δρόμους, εἰ μὴ καθήμενὴ εἰς ἅμαξαν μὲ προηγούμενον φανάριον. Ἐσήκωσεν ὡσαύτως καὶ τὸ νὰ παραδέρωνται ξαίνουσαι τὰ πρόσωπα εἰς τὴν ἐκφορὰν τῶν νεκρῶν, καὶ νὰ θρηνολογῶσι μὲ στίχους ποιητικούς, καὶ νὰ κλαίωσιν ἄλλαι μυρολογίστριαι εἰς μὴ συγγενῶν ἔνταφιασμούς. Δὲν ἐσυγχώρησε προσέτι μήτε βῶδιον νὰ θυσιάζωσιν εἰς τὸ μνήμα τοῦ νεκροῦ, μήτε νὰ συνθάπτωσι μετ' αὐτοῦ πλέον παρὰ τρία φορέματα, μήτε εἰς ξένα μνήματα νὰ ὑπάγωσιν ἄλλοτε, εἰμὴ εἰς τοῦ λειψάνου τὴν ἐκφορὰν. Ἐκ τούτων τὰ πλείονερα καὶ ὑπὸ τῶν

ἡμετέρων νόμων εἶναι ἐμποδιζόμενα. Οἵτινες προσθέτουν, καὶ ὅσοι ἄνδρες κάμνουν εἰς τὰ τοιαῦτα, νὰ ζημιώνωνται ἀπὸ τοὺς γυναικονόμους ὡς ἐνεχόμενοι εἰς τὰ περὶ τὰ πένθη γυναικοπρεπῆ καὶ ἀνοίκεια εἰς ἄνδρας ἀμαρτήματα.

§. κβ. Ὁ δὲ Σόλων βλέπων ὅτι ἡ μὲν πόλις ἐγέμειζεν ἐξ ἀνθρώπων συρρέοντων πανταχόθεν μὲ πᾶσαν ἄδειαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὰ δὲ πλείότερα μέρη τῆς χώρας ἦσαν ἄκαρπα καὶ πετρώδη, ὅσοι δὲ εἶχον τὸ ἐμπόριον τῆς θαλάσσης δὲν ἐσυνείθιζον νὰ ἐμβάζωσι τίποτε εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς, ὡς μὴ ἔχοντας μηδὲν νὰ τοὺς ἀντιδώσωσι, ταῦτα βλέπων ὁ Σόλων παρεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὰς τέχνας. Καὶ νόμον ἔγραψεν, υἱὸς νὰ μὴ ἀναγκάζηται νὰ τρέφῃ τὸν πατέρα του, ἂν δὲν τὸν ἔβαλε νὰ μάθῃ τέχνην τινά. Ὁ Λυκούργος, ὅστις καὶ πόλιν ἐκατοίκει καθαρεύουσιν ἀπὸ ξενικῶν ὄχλον, καὶ χώραν εἶχε πολλὴν καὶ ἱκανὴν νὰ τρέφῃ πολλούς, καὶ διπλάσιους, ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης, παρὰ τοὺς κατοίκους, καὶ τὸ μέγιστον, ὅστις ἔθλεπεν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα περικεχυμένον τῶν εἰλώτων τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον συνέφερε ποτὲ νὰ μὴ σχολάζῃ, ἀλλὰ νὰ ταπεινώνηται τριβόμενον πάντοτε μὲ τοὺς κόπους τῆς ἐργασίας· ὁ Λυκούργος, λέγω, ἔκαμε καλὰ ἀπαλλάξας τοὺς συμπολίτας του ἀπὸ τέχνας βαναύσους καὶ καπιαστικάς, καὶ νὰ κρατῶσιν αὐτοὺς ἀδιακόπως εἰς τὰ ὄπλα, μίαν μόνην τέχνην μαθηθάνοντας καὶ μελετώντας, τὴν πολεμικὴν. Ἀλλ' ὁ Σόλων, ὅστις ἐσπούδαζε νὰ προσαρμόσῃ τοὺς νόμους εἰς τὰ πράγματα μᾶλλον παρὰ τὰ πράγματα εἰς τοὺς νόμους, βλέπων ὅτι ἡ φυσικὴ ὀλιγοκαρπία τῆς Ἀττικῆς οὐτε τοὺς κόπους τῶν γεωργῶν ἠδύνατο πλουσίως νὰ ἀνταμείψῃ, ὅχι νὰ θρέψῃ ἀργὸν καὶ σχολάζοντα ὄχλον· ἐτίμησε τὰς τέχνας, καὶ διώρισε τοῦ Ἀρείου πάγου τὴν βουλὴν νὰ ἐξετάζῃ ἕκαστον πόθεν ἔχει τὴν ζωτοτροφίαν του, καὶ ὅσους εὕρῃ ἀργούς, νὰ καλᾷζῃ αὐτούς. Ἐγραψε δὲ καὶ ἄλλον νόμον ὀλίγον αὐστηρόν, ὡς ἱστορεῖ ὁ ποντικὸς Ἡρακλείδης. Ὅσοι γεννηθῶσιν ἐκ παλλικῶν, νὰ μὴ χρεωστῶσι μηδ' αὐτοὶ νὰ τρέφωσι τοὺς πατέρας τῶν. Ἐπειδὴ, ὅστις καταφρονεῖ τὸν τίμιον γάμον, φανερόν ὅτι λαμβάνει γυναῖκα ὅχι διὰ τεκνογονίαν, ἀλλὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας του. Ἐχει λοιπὸν μισθόν του τὴν ἡδονήν, καὶ δὲν μένει οὐδεμία παρρησία εἰς τὰ τέκνα του, τῶν ὁποίων καὶ αὐτὴν τὴν γέννησιν ἔκαμεν ἐπανείδιστον.

§. κγ. Καθόλου δὲ οἱ περὶ τῶν γυναικῶν νόμοι τοῦ Σόλωνος φαί-

νονται πολλά πρᾶλογοι. Συγχωρεῖ, φέρ' εἰπεῖν, νὰ φονεύσῃ τὸν μοιχόν, ὅστις συλλάβῃ αὐτὸν εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἐὰν δέ τις ἀρπάσῃ καὶ βιάσῃ γυναῖκα ἐλευθέρην, τὸν καταδικάζει εἰς ἑκατὸν δραχμῶν ζημίαν. Ἄν δέ τις μαστρωπέυσῃ, νὰ πληρόνῃ εἰκοσι δραχμάς, ἔξω ἂν ἡ γυνὴ εἴναι ἀπὸ τὰς περιφερομένας φανερά, καὶ μὲ τοῦτον τὸν λόγον ἔνοεῖ τὰς πόρνas· διότι αὗται ὑπάγουσι φανερά εἰς τοὺς ὅσοι δίδουν χρήματα. Πρὸς τούτοις δὲν συγχωρεῖ νὰ πωλήσῃ τις ἢ θυγάτηρα ἢ ἀδελφὴν, ἔξω ἂν εὕρῃ αὐτὴν ἐφαρμένην ὑπὸ ἀνδρός, ἐν ᾧ ἦτο ἀκόμη πρῆνεος. Ἀλλὰ τὸ νὰ καλᾷ τις τὸ αὐτὸ ἀμάρετμα ποτὲ μὲν πικρῶς καὶ ἀπαραιτήτως, ποτὲ δὲ εὐκόλως καὶ ἐλαφρῶς διορίζων, ὡς νὰ παιζῇ, μικράν τινα ζημίαν πρὸς τιμωρίαν, εἶναι πρᾶγμα παράλογον. Ἐξω ἂν ἡ τότε σπάνις τοῦ νομίσματος εἰς τὰς Ἀθήνας ἔκκινε ταύτας τὰς ζημίας νὰ φαίνωνται μεγάλα διὰ τοῦ ἀργυρίου τὸ δυσεύρετον. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν θυσιῶν λογαριάζει ἐν πρόβατον καὶ μίαν δραχμὴν ἴσα μὲ ἓνα μέδινον σιταρίου. Διῶρισε πρὸς τούτοις ὁ μὲν Ἰσθμιονίκης νὰ λαμβάνῃ δωρεὰν δραχμάς ἑκατὸν, ὁ δὲ Ὀλυμπιονίκης πεντακοσίας. Ὅστις δὲ φέρει λύκον, πέντε δραχμάς· ὅστις δὲ λυκόπωλον, μίαν· ἦσαν δὲ, ὡς λέγει ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, αἱ μὲν πέντε δραχμαὶ βωδίου τιμῇ, ἡ δὲ μία προβάτου. Καὶ εἶναι μὲν πολὺ ἀκριβώτεροι αἱ τιμαὶ τῶν ἐκλεκτῶν θυμάτων, τὰς ὁποίας διορίζει ὁ Σόλων εἰς τὸν 15'. Πίνακα τῶν νόμων αὐτοῦ, ἄλλως ὅμως καὶ ἐκεῖναι ὡς πρὸς τὰς σημερινὰς εἶναι πολλὰ ὀλίγα. Ἦτο δὲ παλαιὰ συνήθεια νὰ πολεμῶσι τοὺς λύκους οἱ Ἀθηναῖοι, διότι εἶχον γῆν ἐπιτηδαιοτέραν μᾶλλον πρὸς βοσκήματα παρ' ὅσον πρὸς γεωργίαν. Καὶ αἱ τέσσαρες φυλαὶ τῶν Ἀθηναίων, καθὼς τινες λέγουσι, δὲν ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰῶνος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν εἰδῶν τῶν ἐπαγγελημάτων, εἰς 2 διηρέθησαν τὸ πρῶτον. Οἱ πολεμικοὶ ὠνομάσθησαν Ὀπλιται, οἱ δὲ ἐργατικοὶ Ἐργάδεις. Ἀπὸ δὲ τὰς ἄλλας δύο Γεδέοντες μὲν ὠνομάσθησαν οἱ γεωργοί, Αἰγικορεῖς δὲ οἱ βοσκοὶ καὶ προβατονόμοι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀττικὴ δὲν ἔχει ὑδάτων ἀφθονίαν, οὔτε ποταμοὺς ἀενάους, οὔτε λίμνας τινάς, οὔτε βρύσεις πλουσίας, ἀλλ' οἱ πλείοτεροι μετεχειρίζοντο φρέατα ἐρυκτά· διὰ τοῦτο ἔγραψε νόμον ὁ Σόλων· «Ὅσοι ἀπέχουσιν ἀπὸ δημοσίου φρέατος ἐλγώτερον ἐνὸς ἵππικοῦ (ἦτο δὲ τὸ ἵππικὸν τεσσαύρων σταδίων διάστημα), τοῦτο τὸ φρέαρ ὅλοι νὰ μεταχειρίζωνται κοινῶς. Ὅσων δὲ οἱ οἰκίαι ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ φρέατος πλείοτερον ἐ-

νὸς ἵππικοῦ, οὗτοι νὰ ζητῶσιν ὕδωρ εἰς τὰς ἰδίαις αὐτῶν οἰκίαις, καὶ εἰάν σκάψαντες βάθος ὀργυιῶν δέκα δὲν εὕρωσι, τότε νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τοῦ γείτονος, γεμίζοντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν δις μίαν στάμονον ἐξ χοῶν περιεκτικὴν· διότι ἤθελε νὰ παρηγορῇ τὴν ἀνάγκην, ὅχι νὰ τρέφῃ τὴν ὀκνηρίαν. Πολλὰ ἔμπειρα διώρισε καὶ τὰ μέτρα τοῦ μεταξὺ τῶν φυτευομένων δένδρων διαστήματος, Ἄν τις θελήσῃ νὰ φυτεύσῃ ἄλλο τι δένδρον εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, τὸ δένδρον νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τοῦ γείτονος πόδας πέντε· ἂν δὲ συκὴν ἢ ἐλαίαν, ἐννέα· διότι τούτων τῶν δένδρων αἱ ῥίζαι ἐξαπλώνονται μακρότερα παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἡ γειτονία εἰς τὰ πλείοτερα φυτὰ εἶναι ἐπιβλαβής· διότι καὶ τὴν τροφήν των ἀπορροφῶσι, καὶ εἰς πολλὰ ἐκπέμπουσιν ἀτμοὺς βλαβερούς. Λάκκους δὲ καὶ τάφρους ἐσυγχώρησε νὰ σκάπτῃ ὅστις θέλει, πλὴν ὅσον βάθος κάμῃ τὸν λάκκον, τόσον μάκρος νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τοῦ γείτονος. Καὶ ὅστις συνιστᾷ μελισσοουργεῖα, νὰ ἀπέχῃ τριακοσίους πόδας ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅπου ἄλλος πρότερον ἔχει θεμένα τὰ ἰδικά του.

§. κδ. Ἐκ δὲ τῶν προϊόντων τῆς Ἀττικῆς μόνον ἔλαιον ἔδωκεν ἄδειαν νὰ πωλῶσιν εἰς τοὺς ξένους. Ἄλλο δὲ τίποτε νὰ μὴ ἐκβάλλωσιν ἐξω. Ἄν δέ τινες ἐκβάλλωσι, τούτους νὰ καταρᾶται ὁ ἀρχων, εἰ δὲ μὴ νὰ πληρώνῃ αὐτὸς εἰς τὸ δημόσιον θησαυροφυλάκιον ἑκατὸν δραχμάς. Καὶ ὁ νόμος οὗτος περιέχεται εὐθὺς εἰς τὸν πρῶτον πίνακα. Δὲν εἶναι λοιπὸν παντάπασιν ἀπίθανοι οἱ λέγοντες, ὅτι καὶ τῶν σὺκων ἡ ἐξαγωγή ἦτο ἐμποδισμένη τὸ παλαιὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅθεν ὠνομάσθησαν Συκοφάνται, ὅσοι ἐφανερόνον εἰς τὸ Κοινὸν τοὺς ἐξάγοντας τὰ σῦκα. Ἐγραψε προσέτι νόμον καὶ περὶ τῆς ἐκ τῶν τετραπόδων συμβαινούσης βλάβης, εἰς τὸν ὅποιον διορίζει, ἂν δαγκάσῃ σκύλλος ἄνθρωπον, νὰ παραδίδηται εἰς χεῖρας αὐτοῦ δεδεμένος μὲ τετράπηχυν ἄλυσσιν. Νόστιμον ἐφείρεμα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν, εἰς ἣν ἀποβλέπει. Ὁ δὲ περὶ τῶν πολιτογραφουμένων νόμος ἐκίνησε πολλὴν ἀπορίαν. Δὲν δίδει ἄδειαν νὰ πολιτογραφηθῶσιν ἄλλοι ξένοι, πλὴν ὅσοι εἶναι ἐξωρισμένοι διὰ βίου ἀπὸ τῆς ἰδίας πατρίδος, ἢ ὅσοι μετοικήσουσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα ἐπαγγελθῶσι τέχνην τινά. Ἐκαμε δὲ τοῦτος καθὼς τινες λέγουσιν, ὅτι τὸσον ἵνα διώκῃ τοὺς ξένους, ὅσον ἵνα προσκαλῇ αὐτοὺς· μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ὅτι βεβαίως θέλουσι γεῖνῃ πολῖται. Καὶ ἔπειτα ἐκείνους μόνον ἐνόμιζε πιστούς, ὅσοι ἢ ἔχασαν τὴν πατρίδα ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἀφῆκον αὐτὴν ἐκουσίως. Ἰδιαίτερος τοῦ Σόλωνος

νόμος εἶναι καὶ ὁ περὶ τῆς εἰς τὴν δημόσιον τράπεζαν σιτήσεως τῶν πολιτῶν, τὸ ὅποιον αὐτὸς ὠνόμασε Παρασιτεῖν. Δὲν συγχωρεῖ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον νὰ τρώγῃ πολλάκις εἰς αὐτήν. Ἄν δὲ πάλιν ἄλλος τις, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς του, δὲν θελήσῃ νὰ ὑπάγῃ νὰ φάγῃ, τοῦτον τιμωρεῖ. Ἐπειδὴ τὸ μὲν πρῶτον ἐνόμιζε πλεονεξίαν, τὰ δὲ δεύτερον καταφρόνησιν πρὸς τὸ Κοινόν.

§. κε. Διέταξε δὲ νὰ ἰσχύωσιν ὅλοι οἱ νόμοι αὐτοῦ εἰς ἑτη ἑκατόν· καὶ κατεγράφησαν εἰς ξυλίνους ἄξονας στρεφομένους εἰς ἑτερομήκη τετράγωνα ξύλα. Τούτων ὀλίγα λείψανα ἐσώζοντο ἀκόμη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Οὗτοι δὲ οἱ ἄξονες ὠνομάσθησαν καὶ Κύρβεις, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης. Εἶπε δὲ καὶ Κρατῖνος ὁ Κωμικὸς

Τὰς Κύρβεις τῶρα Σόλωνος καὶ Δράκοντος φλογίζουσιν,
Καὶ εἰς τὰς παρεστίας των κριθάρι· καψαλλίζουσιν.

Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι Κύρβεις μὲν ἰδιαιτέρως ὠνομάσθησαν οἱ πίνakes οἱ διαλαμβάνοντες περὶ ἱερῶν καὶ θυσιῶν, ἄξονες δὲ οἱ λοιποί. Ἡ βουλὴ λοιπὸν ὥμοσεν ὕρκον κοινόν, ὅτι θέλει ἐπικυρώσει τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, καὶ ἰδιαιτέρως ἕκαστος θεσμοθέτης στεκόμενος εἰς τὴν ἀγορὰν πλησίον τοῦ λίθου ὠρκίζετο ὅτι, ἂν παραβῇ νόμον τινά, θέλει ἀφιερῶσει εἰς τοὺς Δελφοὺς χρυσοῦν ἀνδριάντα ἶσον μὲ τὸ ἴδιον ἀνάστημα. Ὁ δὲ Σόλων παρατηρήσας τοῦ μηνὸς τὴν ἀνωμαλίαν, καὶ ὅτι ἡ Σελήνη κυκλοφοροῦσα δὲν συμφωνεῖ πάντοτε μὲ τὸν ἥλιον, οὔτε ὅταν δύνῃ, οὔτε ὅταν ἀνατέλλῃ, ἀλλὰ πολλάκις τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν φθάνει καὶ τὸν περᾶ, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπρόσταξε νὰ ὀνομάζεται Ἐνν (παλαιά) καὶ νέα, νομίζων ὅτι τὸ μὲν πρὸ τῆς συνόδου τῶν φωστήρων μέρος τῆς ἡμέρας ἀνήκει εἰς τὸν λήγοντα μῆνα, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς τὸν ἥδη ἀρχόμενον. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι πρῶτος ὁ Σόλων ἐκατάλαβε καλῶς τὴν σημασίαν τούτου τοῦ Ὀμηρικοῦ στίχου

Ἵ τοῦ ἐνὸς μηνὸς τὸ τέλος, κ' εἰς τοῦ ἄλλου τὴν ἀρχήν·

τὴν δ' ἐφεξῆς ἡμέραν ὠνόμασε Νομηνίαν. Τὰς δὲ ἀπὸ τῆς εἰκοστῆς τοῦ μηνὸς ἡμέρας μέχρι τῆς τριακοστῆς ἡρίθμει ὅχι κατὰ πρόσθεσιν, ἀλλὰ κατ' ἀφαιρέσιν καὶ ἐλάττωσιν, καθὼς ἐβλεπε καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐλαττούμενον. Ἀφ' οὗ ἐκοινοποιήθησαν οἱ νόμοι, προσήρχοντό τινες καθ' ἐκάστην εἰς τὸν Σόλωνα, ἄλλους μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπαινοῦντες, ἄλλους δὲ ψέγοντες, ἄλλοτε δὲ συμβουλευόντες αὐτὸν νὰ προσθήσῃ ὅ,τι τύχῃ ἢ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν γεγραμμένων. Πολλοὶ δὲ πάλιν ἡρώτων καὶ ἐξήταζον αὐτὸν κατὰ μέρος περὶ ἐνὸς ἐκάστου

νόμου, καὶ τὸν παρεκίνησαν νὰ σαφηνίσῃ καθαρώτερα ἑκάστου τὸ νόημα. Ὁ δὲ Σόλων βλέπων καὶ νὰ μὴ πράξῃ ταῦτα ἤτο ἄτοπον, καὶ νὰ τὰ πράξῃ ἐπικίνδυνον, καθόλου θέλων νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰς δυσκολίας καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὸ δυσάρεστον καὶ φιλοκατήγορον ἰδίωμα τῶν συμπολιτῶν του· διότι, ὡς εἶπεν αὐτός,

Εἰς τὰ ἔργα τὰ μεγάλα δύσκολον ν' ἀράσῃ εἰς ὅλους·
ἐξέπλευσε προφασιζόμενος· ὅτι θέλει ἐμπορευθῇ διὰ θάλασσης. Ἐλαβε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἄδειαν ἀποδημίας δεκαετοῦς· διότι ἡλπίζεν ὅτι εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν θέλουσι συνειθίσαι εἰς τοὺς νόμους του.

§. κς. Πρῶτον λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ διέτριψεν, ὡς αὐτὸς λέγει πρὸ τοῦ ἀνωτέρω στίχου του·

Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου ἔς τὸν αἰγιαλὸν Κανώδου.

Αὐτοῦ συνεφιλοσόφησε χρόνον τινὰ καὶ μὲ τοὺς λογιωτάτους τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων Ψένωφιν τὸν Ἡλιουπολίτην καὶ Σῶγχιν τὸν Σαῖτην. Ἀπὸ τούτους, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, ἤκουσε τὴν περὶ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου διήγησιν, καὶ ἐπεχείρησεν ὕστερον νὰ τὴν κοινοποιήσῃ διὰ στίχων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπειτα πλεύσας εἰς Κύπρον ἡγαπήθη πολὺ ἀπὸ τὸν Φιλόκυπρον, ἓνα τῶν τότε βασιλέων τῆς νήσου, ὅστις ἐκατοίκει εἰς πόλιν μικρὰν κτισμένην ἀπὸ τὸν Δημοφῶντα υἱὸν τοῦ Θησεῖος πλησίον τοῦ Κλαρίου ποταμοῦ, εἰς τόπον ὄχυρόν μὲν, δύσβατον ὅμως καὶ ἄκαρπον. Ἐπεισε λοιπὸν ὁ Σόλων τὸν βασιλέα νὰ μεταθέσῃ τὴν πόλιν εἰς τὴν ὑποκάτω κειμένην καλὴν πεδιάδα, καὶ νὰ τὴν κάμῃ μεγαλειοτέραν καὶ ἀναπαυτικωτέραν. Καὶ παρὼν αὐτὸς ἐπεμελήθη τὸν νέον τῆς πόλεως συνοικισμὸν ἑμοῦ μὲ τὸν βασιλέα· τὴν ἔβαλεν εἰς εὐταξίαν ἀρίστην καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων της. Ὥστε γρήγορα ἐπολλαπλασιάσθησαν μὲν οἱ κάτοικοι, ἐφθόνησαν δὲ οἱ ἄλλοι βασιλεῖς τὸν Φιλόκυπρον. Ἀλλ' αὐτὸς ἀποδίδων εἰς τὸν Σόλωνα τὴν χρεωστούμενην τιμὴν, τὴν πόλιν, πρότερον ὀνομαζομένην Αἰπείαν, παρωνόμασεν ἀπ' αὐτοῦ Σόλους. Τοῦτον τῆς πόλεως τὸν συνοικισμὸν ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ὁ Σόλων εἰς τὰ ἐλεγεία του, ὅπου προσαγορεύσας πρῶτον τὸν Φιλόκυπρον λέγει·

Σὺ μὲν καὶ ἡ γενεά σου εὐτυχῶς νὰ κατοικῇς

Εἰς τὴν πόλιν τῶν Σολίων κ' εἰς μακρὸν νὰ διαικῇς.

Ἐμὲ δὲ ἡ Ἀφροδίτη ἡ ῥοδόστεπτος θεὰ

Νὰ μὲ πέμψῃ μὲ τὸ πλοῖον ἐκ τῆς νήσου ὑγῖα,

Χάριν δόξαν νὰ μὲ δώσῃ διὰ τὸν συνοικισμόν,

Καὶ εἰς τὴν πατρίδα πάλιν νὰ στραφῶ μετὰ τιμῶν.

§. κζ. Τὴν δὲ μετὰ τοῦ Κροίσου συντυχίαν τοῦ φαίνονταί τινες ὅτι θέλουσι διὰ τῆς χρονολογίας νὰ ἐξελέγξωσιν ὡς μυθώδη. Ἐγὼ ὅμως μίαν τόσον ἐνδοξον ἱστορίαν μὲ τόσους μάρτυρας, καὶ τὸ ἀξιολογώτερον, τόσον πρέπουσαν εἰς τοῦ Σόλωνος τὰ ἔθνη, καὶ τόσον ἀξίαν τῆς σοφίας καὶ μεγαλοφροσύνης του, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀποβάλλω διὰ χρονολογικοὺς τάχα κανόνας καὶ πίνακας, τοὺς ὁποίους πάμπολλοι σπουδάζοντες νὰ διορθώσωσιν ἕως σήμερον, δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὰς ἀντιλογίας εἰς μίαν συμφωνίαν. Ἦλθε λοιπόν, ὡς λέγουσιν, ὁ Σόλων εἰς τὰς Σάρδεις κατὰ παράκλησιν τοῦ Κροίσου· καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπαθεν ὅ,τι πάσχει ἡπειρώτης, ὅταν καταβαίνειν πρώτην φορὰν εἰς τὴν θάλασσαν, πρὶν ἀκόμη τὴν ἰδῆ, ἐκλαμβάνει ὡς θάλασσαν ἄλλον μετ' ἄλλον ἐκ τῶν ἀπαντώντων ποταμῶν. Καὶ ὁ Σόλων ὡσαύτως, ὅταν διέβαινε τὴν αὐλὴν βλέπων πολλοὺς ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἄρχοντος ἐστολισμένους πολυτελῶς καὶ σοφρῶς περιπατοῦντας μετὰ πολλῶν δορυφόρων καὶ προπορευτῶν, καθένα ἐξ αὐτῶν ἐνόμιζε Κροῖσον, ἕως τέλος ἐφῆρθη πρὸς τὸν Κροῖσον αὐτόν. Οὗτος δὲ διὰ νὰ φωνῇ πρὸς τὸν Σόλωνα μεγαλοπρεπέστατον καὶ ποιικιλώτατον θέαμα, ἐφόρει ἐπάνω του πᾶν ὅτι ἐνόμιζεν ὅτι εἶχεν εὐμορφον καὶ λαμπρὸν καὶ ζηλευμένον στολίδιον· λίθους πολυτίμους, φορέματα ποικιλόχρα, χρυσίον πολυτρόπως τεχνουργημένον. Ὁ Σόλων σταθεὶς ἤσυχος ἀντικρὺ του οὔτε ἐξεπλάγη οὔτε εἶπε τίποτε δι' ὅσα ἔβλεπε, καθὼς ἡλιπίζεν ὁ Κροῖσος. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἐφαινετο εἰς τοὺς φρονίμους ὅτι κατεφρόνει τὴν μικροπρέπειαν καὶ ἀπειροκαλίαν αὐτοῦ. Τοῦτο βλέπων ὁ Κροῖσος ἐπρόσταξε νὰ τῷ ἀνοίξωσι τὰ θησαυροφυλάκια τῶν χρημάτων καὶ νὰ τὸν δείξωσι καὶ τὰ ἄλλα πολυτελῆ σκεύη τοῦ παλατίου χωρὶς ἀνάγκην. Ἐπειδὴ ἐφθάνεν αὐτὸς ὁ Κροῖσος μὲ μόνην του τὴν θεωρίαν νὰ δῶσῃ τὸν Σόλωνα νὰ καταλάβῃ ποῖος ἦτο. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Σόλων θεωρήσας ὅλα τὰ ἀξιόλογα παρεστάθη τὸ δεύτερον ἔμπροσθέν του, τὸν ἠρώτησεν ὁ Κροῖσος ἂν εἶδεν ἄλλον ἄνθρωπον εὐδαιμονέστερον αὐτοῦ. Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, εἶδον τὸν συμπολίτην μου Τέλλον, καὶ ἐδιηγῆθη ἀκολούθως, ὅτι ὁ Τέλλος ὑπῆρξεν ἐνάρετος ἀνὴρ, ἀφῆκε παῖδας χρησίμους καὶ κατάστασιν ἀρετὴν χωρὶς καμμίαν χρεῖαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τέλος ἀπέθανεν ἐνδόξως ἀριστεύσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. Ταῦτα λέγων ἐφαινετο εἰς τὸν Κροῖσον ἀλλόκοτος καὶ χονδρὸς· διότι μέτρον τῆς εὐδαιμονίας δὲν ἐνόμιζε τὸ πολὺ ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀλλὰ μάλλον

ἐπρωτίμα ζῶν καὶ θάνατον ἀνθρώπου κοινοῦ καὶ ιδιώτου, παρὰ τοσαύτην δύναμιν. Μ' ὅλον τοῦτο πάλιν τὸν ἠρώτησεν, ἂν μετὰ τὸν Τέλλον ἐγνώρισεν ἄλλον εὐδαιμονέστερόν του. Ὁ δὲ Σόλων πάλιν ἀπεκρίθη, ὅτι γνωρίζει δύο ἀδελφοὺς Κλέοβι καὶ Βίτωνα, πολλὰ φιλαδέλφους καὶ φιλομήτορας νέους, οὗτινες, διότι ποτὲ ἡργοπόρησαν τὰ βόδια τῆς μητρικῆς τῶν ἀμάρτης, ζεύξαντες αὐτοὶ τοὺς λαίμους τῶν εἰς τὸν ζυγὸν ἔφερον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας τὴν μητέρα τῶν, χαίρουσαν καὶ μακαριζομένην ὑφ' ὧν τῶν πολιτῶν. Ἐπειτα θυσιάσαντες καὶ πίνοντες ἀπεκοιμήθησαν, καὶ πλέον δὲν ἐξύπνησαν τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἀλλ' ἀπέθανον ἀπολαύσαντες φανερὰ θάνατον ἄλυπον καὶ ἀνώδυνον εἰς τῆς δόξης τῶν τὴν ἀκμὴν. Ἡμᾶς δὲ, εἶπε πλέον ὠργισμένος ὁ Κροῖσος, δὲν μᾶς βάλλεις καθόλου εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐδαιμόνων ἀνθρώπων; Καὶ ὁ Σόλων μὴ θέλων μήτε νὰ τὸν κολακεύσῃ μήτε πλειότερον νὰ τὸν παροξύνῃ, «ὦ βασιλεῦ Λυδῶν, ἀπεκρίθη, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐχάρισεν ὁ Θεὸς καὶ τᾶλλα πράγματα μέτρια, καὶ σοφίαν μᾶς ἔδωκε νὰ ἔχωμεν ἀνέκπληκτον καὶ δημοτικὴν, ὅχι λαμπρὰν καὶ βασιλικήν. Τοιαύτη σοφία βλέπουσα πάντοτε τὸν ἀνθρώπινον βίον εἰς ποικίλας περιπίπτοντα δυστυχίας δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ μεγαλοφρονῶμεν διὰ τὰ παρόντα ἀγαθὰ μας, οὔτε νὰ θαυμάζωμεν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ἥτις δύναται νὰ μεταβληθῇ. Ἐρχεται εἰς ἕκαστον τὸ μέλλον πολυποικίλον ἀπὸ διάφορα συμβεβηκότα, παντάπασιν ἄδηλα. Ἐκείνον ἡμεῖς νομίζομεν εὐδαίμονα, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχάρισεν ὁ Θεὸς τὴν εὐτυχίαν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Ἀνθρώπου δὲ ζῶντος ἀκόμη καὶ κινδυνεύοντος εἰς τὸν βίον μακαρισμὸς εἶναι ἄωρος καὶ ἀθέβαιος, καθὼς καὶ τῶν ἀγωνιζομένων ἀκόμη τὸ κήρυγμα καὶ ὁ στέφανος». Ταῦτα εἰπὼν ὁ Σόλων ἀνεχώρησε λυπῆσας τὸν Κροῖσον χωρὶς νὰ τὸν βάλῃ νοῦν.

§. κη. Ἐτυχε τότε νὰ διατρίβῃ εἰς τὰς Σάρδεας καὶ ὁ μυθοποιὸς Αἴσωπος προσκεκλημένος καὶ τιμώμενος ἀπὸ τὸν Κροῖσον. Βλέπων λοιπὸν τὸν Σόλωνα ὅτι δὲν ἀπῆλause καμμίαν περιποίησιν ἐλυπήθη, καὶ τὸν ἐσυμβούλευσε λέγων, ὦ Σόλων, μὲ τοὺς βασιλεῖς ἢ μὴ συνομίλει καθόλου, ἢ πολλὰ γλυκά. Ὅχι μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Σόλων, ἀλλὰ ἢ καθόλου ἢ πολλὰ ὀρθά. Καὶ τότε μὲν οὕτω κατεφρόνησεν ὁ Κροῖσος τὸν Σόλωνα. Ἐπειδὴ δὲ πολεμήσας ὕστερον μὲ τὸν Κύρον ἐνίκηθη, καὶ τὴν πόλιν του ἔχασε, καὶ αὐτὸς ζῶν πιεσθεὶς ἐμελλε νὰ κατῇ, ἀφ' οὗ πλέον ἀνεβιβάσθη δεμένος εἰς τῶν πυρωμένων ξύλων

τὸν σωρὸν ἐνώπιον ὄλων τῶν Περσῶν, καὶ τοῦ Κύρου παρόντος, ὅσον ἠδύνατο καὶ ὅσον ἔφθανεν ἡ φωνή του ἐφώναξε τρίς, ᾧ Σόλων! Θαυμάσας λοιπὸν ὁ Κύρος ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ αὐτόν, τίς ἄνθρωπος ἡ θεὸς εἶναι οὗτος ὁ Σόλων, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἐσχάτην του δυστυχίαν μόνον ἐπικαλεῖται; Καὶ ὁ Κροῖσος χωρὶς νὰ κρυφθῇ, ἀπεκρίθη, ὅτι «Οὗτος ὁ ἀνὴρ ἦτο εἰς ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐπροσκάλεσα ὄχι διὰ ν' ἀκούσω οὔτε νὰ μάθω τίποτε παρ' αὐτοῦ ἐξ ὅσων μ' ἐχρειάζοντο, ἀλλὰ διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ πλούτη μου, καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ μάρτυς ἐκείνης μου τῆς εὐδαιμονίας, τὴν ὅποιαν, ὡς φαίνεται, μεγαλῆτερον κακὸν ἦτο νὰ τὴν στερηθῶ, παρὰ καλὸν νὰ τὴν ἀποκτήσω· διότι ἡ μὲν ἀπόλαυσίς της ἦτον ἀγαθὸν ὑφιστάμενον εἰς λόγους μόνον καὶ εἰς τὴν φαντασίαν, ἡ δὲ στέρησίς της μὲ κατήντησε πραγματικῶς εἰς φοβεράς δυστυχίας καὶ ἀνιάτους συμφοράς. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ συμπεραίνων ἀπὸ τὴν τότε κατάστασιν μου τὰ σημεριὰ μου περιστατικὰ μ' ἐπαράγγειλε νὰ συλλογίζωμαι τὰ τέλη μου καὶ νὰ μὴ ἀυθαδιάζω ἐπιαιρόμενος ἀπὸ λογισμοὺς ἀβεβαίους». Ἀφ' οὗ ταῦτα ἀνεφέρθησαν εἰς τὸν Κύρον, ἐκεῖνος ὡς σοφώτερος τοῦ Κροίσου, βλέπων μάλιστα καὶ τὸν λόγον τοῦ Σόλωνος βεβαιωμένον ἀπὸ τὸ παράδειγμα, ὄχι μόνον ἀπέλυσε τὸν Κροῖσον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον ἔζη τὸν ἐτίμησε· καὶ ὁ Σόλων ἐδοξάσθη διότι μ' ἓνα λόγον τὸν μὲν ἓνα τῶν βασιλέων ἔσωσε, τὸν δὲ ἕτερον ἔσωφρόνισε.

§. κθ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐστασίαζον εἰς τὴν ἀπουσίαν τοῦ Σόλωνος. Καὶ τῶν μὲν Πεδιέων ἀρχηγὸς ἦτο Λυκούργος, τῶν δὲ Παράλων Μεγακλῆς ὁ Ἀλκμαίωνος υἱός. Ὁ δὲ Παισιστρατος ἦτο κεφαλὴ τῶν Διακρίων, μὲ τοὺς ὁποίους ἦτο ὁ ὄχλος τῶν ἐργατῶν, οἵτινες ἐβαρύνοντο μάλιστα τοὺς πλουσίους. Ὡστε ἡ πόλις ἐφύλαττε μὲν ἀκόμη τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἐπρόσμενον ὅμως ὅλοι νεωτερισμὸν καὶ ἐπόθουν ἄλλην τῆς διοικήσεως κατάστασιν, ἐλπίζοντες ὅτι μὲ τὴν μεταβολὴν θέλουσιν ἀπολαύσει ὄχι ἰσοτιμίαν, ἀλλ' ὑπερτέρησιν καὶ νίκην κατὰ τῶν ἐναντίων των. Εἰς τοιαύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἔλθων ὁ Σόλων εἰς τὰς Ἀθήνας εἶχε μὲν παρ' ὄλων τιμὴν καὶ σέβας, ἀλλὰ διὰ τὸ γῆρας δὲν ἦτο πλέον δυνατός, οὔτε πρόθυμος νὰ δημηγορῇ καὶ νὰ πράττῃ τι εἰς τὸ Κοινόν. Συντυχάνων λοιπὸν κατ' ἰδίαν τοὺς προεστώτας τῶν διαφορομένων μερῶν ἐσπούδαξε νὰ τοὺς διαλλάξῃ καὶ νὰ τοὺς συναρμόσῃ. Προσεῖχε δὲ μάλιστα εἰς τὰς συμβου-

λάς του, καθὼς ἐφάνιστο, ὁ Πεισίστρατος, ὅστις εἶχεν εὐφράδειαν καὶ γλυκύτητα εἰς τοὺς λόγους, καὶ τοὺς πένητας ἐβοήθει πυκνά, καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς του ἦτο πρῶτος καὶ συγκαταβατικός. Ἀλλὰ καὶ ὅσα προτερήματα δὲν εἶχεν ἐκ φύσεως, καὶ ταῦτα μιμούμενος ἐπιστεύετο περισσότερον καὶ ἀπ' ἐκείνους, ὅσοι τὰ εἶχον φυσικά. Ὅλοι τὸν ἐνόμιζον ἄνδρα κόσμιον καὶ συνεσταλμένον, καὶ μέγαν φίλον τοῦ δικαίου, καὶ ἐχθρὸν τῶν ὅσοι ἐτάραττον τὴν παροῦσαν τῆς πόλεως κατὰστασιν, ἢ ἐπεθύμουν νεωτερισμούς. Μὲ ταῦτα τὰ προτερήματα ἐξηπάτα τὸ πλῆθος ὁ Πεισίστρατος. Ἀλλ' ὁ Σόλων ταχέως ἐξεφώρασε τὸ ἦθός του, καὶ πρῶτος ἀνεκάλυψε τὴν ἐπιβουλὴν του· δὲν τὸν ἐμίσησεν ὅμως, ἀλλ' ἐσπούδαζε νὰ τὸν καταπραῖνῃ καὶ νὰ τὸν σωφρονήσῃ. Ἐλεγε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἄλλους, ὅτι ἂν ἐκβάλλῃ τις ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ Πεισιστράτου τὴν φιλοπρωτίαν καὶ τοῦ ἱατρύσῃ τῆς τυραννίας τὴν δίψαν, δὲν εὐρίσκεται ἄλλος ἄνθρωπος εὐφυέστερός του πρὸς ἀρετὴν οὔτε καλλιώτερός του πολίτης εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἤρχισεν ὁ Θέσπις νὰ μεταμορφῶνῃ τὴν τραγωδίαν, καὶ τὸ πρᾶγμα ὥς καινοφανὲς ἔσυρε μὲν πολλοὺς θεατάς, δὲν εἶχεν ὅμως καταντήσῃ εἰς ἐναγώνιον ἄμιλλαν καὶ συνερισίαν. Ὁ Σόλων λοιπὸν ἐκ φύσεως ὦν φιλήκοος καὶ φιλομαθής, ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ διὰ τὰ γῆρας νοστιμιευόμενος τὴν ἀργίαν καὶ τὰ παιγνίδια, καὶ ἐξαιρέτως τὰ συμπόσια καὶ τὴν μουσικὴν, ἦλθε καὶ ἐθεώρησε τὸν Θέσπιν, ὅστις ὑπεκρίνετο εἰς τὸ δρᾶμα αὐτοπροσώπως, ὥς ἦτο συνήθεια εἰς τοὺς παλαιούς. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸ θέατρον ἐχαιρέτισε τὸν Θέσπιν καὶ τὸν ἠρώτησεν, ἂν δὲν ἐντρέπεται ψευδόμενος τόσον μεγάλα ψεύματα ἔμπροσθεν τοσούτων ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη ὅτι δὲν βλάπτει τὸ νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ τις τὰ ταιαῦτα ὥς παιγνίδιον, ἀπεκρίθη ὁ Σόλων κτυπήσας δυνατὰ τὴν γῆν μὲ τὴν βακτηρίαν του, «γρήγορα θέλομεν εὔρει πολλοὺς ἐπαινοῦντας καὶ τιμῶντας τοῦτο τὸ παιγνίδιον καὶ εἰς τὰ συναλλάγματα καὶ εἰς τὰς ληψιδοσίας των».

§. λ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πεισίστρατος καταπληγώσας αὐτὸς ἑαυτὸν ἦλθε μὲ ἄμαξαν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον, παραπονούμενος ὅτι διὰ τὴν δημοκρατίαν ἐπεβουλεύθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, καὶ πολλοὺς εἶχεν ἀγανακτοῦντας καὶ φωνάζοντας ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ Σόλων σταθεὶς πλησίον του, ὃν υἱὲς τοῦ ἱπποκράτους, εἶπε, κακὰ ὑποκρίνεσαι τὸν Ὀμηρικὸν Ὀδυσσεά· διότι προσπαθεῖς νὰ ἀπατήσῃς τοὺς

συμπολίτας σου μὲ τὰ αὐτὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἠπάτησε τοὺς ἐχθροὺς του τραυματίσας τὸν ἑαυτὸν του. Μετὰ τοῦτο τὸ μὲν πλῆθος ἦτο ἔτοιμον νὰ ὑπερμαχήσῃ ὑπὲρ τοῦ Πεισιστράτου, καὶ συνήλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ δῆμος. Τότε ἔγραψε ψήφισμα ὁ Ἀρίστων νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Πεισίστρατον πεντήκοντα σωματοφύλακες ἄνδρες ῥοπαλοφόροι· ὁ δὲ Σόλων σηκωθείς ἠναντιώθη, καὶ ὠμίλησε πολλὰ ὅμοια μὲ τοὺς ἐφεξῆς ρήτους, τοὺς ὁποίους ἀφῆκε γραμμένους εἰς τὰ ποιήματά του·

Γλῶτταν βλέπετε καὶ λόγους τοῦ πανούργου τοῦ ἀνδρός,
Χωρὶς νὰ παρατηρήτε καὶ τί πράττει φανερώς·
Ὅ καθεὶς σας ὡς ἀλώπης περπατεῖ ἀπατηλῇ,
Καὶ κοινῶς ἅπαντες εἰσθε γαῦνοι, ἄψυχοι, θαλιοί.

Βλέπων δὲ τοὺς μὲν πένητας ὅτι ἐθαρρύνουν προθυμούμενοι νὰ χαρισθῶσιν εἰς τὸν Πεισίστρατον, τοὺς δὲ πλουσίους δειλιῶντας καὶ φεύγοντας, ἀνεχώρησε καὶ αὐτός, ἀφ' οὗ εἶπεν, ὅτι ἐκείνων μὲν εἶναι φρονιμώτερος, τούτων δ' ἀνδρειότερος· φρονιμώτερος μὲν παρὰ τοὺς πένητας, οἵτινες δὲν καταλαμβάνουσι τοῦ Πεισιστράτου τοὺς σκοπούς, ἀνδρειότερος δὲ παρὰ τοὺς πλουσίους, οἵτινες καταλαμβάνουσι μὲν αὐτούς, φοβοῦνται ὅμως νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὴν τυραννίαν. Ὁ δὲ δῆμος ἀφ' οὗ ἐκύρωσε τὸ ψήφισμα τοῦ Ἀρίστωνος, δὲν κατεδέχετο πλέον νὰ ζητῇ λεπτὸν λογαριασμὸν παρὰ τοῦ Πεισιστράτου περὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀλλὰ παρέβλεπε νὰ συνάγῃ φανερά καὶ νὰ τρέφῃ ὅσους ἤθελεν, ἕως οὗ ἐκυρίευσε τὴν ἀκρόπολιν. Ἀφ' οὗ ἔγινε τοῦτο, καὶ συνεταράχθη ἡ πόλις, ὁ μὲν Μεγακλῆς ἔφυγεν εὐθὺς μετὰ τῶν ἄλλων Ἀλκμαϊωνιδῶν. Ὁ δὲ Σόλων ἦτο πλέον πολλὰ γέρον, καὶ βοηθοὺς δὲν εἶχε· μ' ὅλον τοῦτο ἐκβῆκεν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς συμπολίτας του μέρος μὲν ὀνειδιζὼν τὴν ἀστοχασίαν καὶ ἀνανδρίαν των, μέρος δὲ παροξύνων ἔτι καὶ παρακκλῶν αὐτοὺς νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Τότε εἶπε καὶ τὴν ἀξιωμακρικὴν γνώμην, ὅτι πρότερον μὲν ἦτο εὐκολώτερον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμποδίσωσι τὴν τυραννίαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς, τώρα δὲ εἶναι λαμπρότερον ἔργον καὶ μεγαλῆτερον νὰ τὴν ἐκρίζωσωσι καὶ νὰ τὴν ἀφανίσωσιν, ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐρρίζωθη καὶ ἐστερεώθη. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἤκουεν αὐτὸν διὰ τὸν φόβον τοῦ Πεισιστράτου, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ λαβὼν τὰ ὄπλα του ἀπέθεσεν ἐμπροσθεν τῆς θύρας εἰς τὸν στενωπὸν, καὶ εἶπεν, Ἐγὼ μὲν, ὡς μοι ἦτο δυνατόν, ἐβοήθησα τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡσύχαζεν. Οἱ φίλοι ἐσυμ-

βούλευον αὐτὸν νὰ φύγῃ, ἀλλ' αὐτὸς δὲν τοὺς ἤκουεν· ἔγραψε μάλιστα ποιήματα, καὶ ὠνείδιζε τοὺς Ἀθηναίους, ὡς φαίνεται ἀπὸ τοῦς ἐφεξῆς στίχους·

Ἐὰν ἐπάθετε κακὰ δι' ἄκραν σας δειλίαν,
Μὴ ἀναφέρετ' εἰς θεοὺς τὴν τῶν δεινῶν αἰτίαν.
Σεῖς μὲ σωματοφύλακας τούτου τὴν τυραννίαν,
Αὐξήσατε κ' ἐπέσατε εἰς δυστυχῇ δουλείαν.

§. λα. Πολλοὶ συμβουλευόντες αὐτὸν νὰ παύσῃ ἀπὸ ταῦτα, διότι κινδυνεύει νὰ φονεuthῇ ὑπὸ τοῦ τυράννου, τὸν ἠρώτησαν, Εἰς τίνα θαρβῶν λαλεῖς μὲ τόσην ἀπελπισίαν; Εἰς τὸ γῆράς μου, ἀπεκρίθη. Ἀλλ' ὅμως ὁ Πεισίστρατος ἀφ' οὗ ἔλαθεν εἰς χειράς του ὅλην τὴν ἐξουσίαν, τόσον ἐκολάκευσε τὸν Σόλωνα, διὰ νὰ τὸν οἰκαιοποιηθῇ μὲ τιμὰς καὶ φιλοφροσύνας καὶ προσκλήσεις εἰς τὴν οἰκίαν του, ὥστε ὁ Σόλων ἔγεινε πλέον καὶ σύμβουλός του, καὶ πολλὰς πράξεις του ἐπῆνει ὡς καλὰς. Εὐφύλαττε δὲ τοὺς πλειοτέρους νόμους τοῦ Σόλωνος ὁ Πεισίστρατος, πρῶτος αὐτὸς ἐκπληρῶν αὐτούς, καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζων νὰ τοὺς φυλάττωσι. Διὰ τοῦτο καὶ προσκληθεὶς εἰς τὸν Ἄρειον πάγον διὰ φονικὸν ἔγκλημα, τύραννος ὢν ἤδη, προσῆλθε κοσμίως ἐν' ἀπολογίαθῇ. Ἀλλὰ δὲν ἐπῆγε πλέον ὁ κατήγορος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κρίσιν του. Καὶ νόμους ἄλλους ἔγραψεν αὐτὸς ὁ Πεισίστρατος, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς εἶναι καὶ ὁ προστάσων νὰ τρέφονται μὲ δημόσια ἐξοδα ὅσοι χάσωσιν κἀνὲν μέλος τοῦ σώματος εἰς τὸ πόλεμον. Τοῦτο δὲ λέγει ὁ Ἡρακλείδης ὅτι ἐμιμήθη ὁ Πεισίστρατος τὸν Σόλωνα, ὅστις καὶ πρότερον εἶχε διορίσει ταύτην τὴν χάριν διὰ τὸν Θέρσιππον εἰς μάχην πηρωθέντα. Ὡς δὲ ἰστόρησεν ὁ Θεόφραστος, καὶ τὸν περὶ τῶν ἀργῶν νόμον δὲν ἔθεσεν ὁ Σόλων, ἀλλ' ὁ Πεισίστρατος. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἔκαμε καὶ τὴν χώραν νὰ καλλιεργηθῇ καὶ τὴν πόλιν μᾶλλον νὰ ἡσυχάζῃ. Ὁ δὲ Σόλων ἐπιχειρισθεὶς νὰ γράψῃ τὴν περὶ τῆς Ἀτλαντίδος ἱστορίαν ἢ μυθολογίαν, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν ἀπὸ τοῦς Σαίτας σοφοῦς, ὡς χρησίμων εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἡγανάκτησε καὶ ἀπέκχευεν. Ὅχι διότι δὲν εἶχεν εὐκαιρίαν, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ γῆρας ἐφοβήθη τὸ μέγεθος τῆς συγγραφῆς. Ἐπειδὴ, ὅτι ἀπῆλαυε πολλὴν εὐκαιρίαν μαρτυροῦσιν οἱ τοιοῦτοι στίχοι του·

Πολλὰ μανθάνων πάντοτε μαθήματα γηράσκω.

καί,

Ἀφροδίτης ἔργα τώρα, Διονύσου καὶ Μουσῶν,
Ταῦτα θέλω. Ταῦτα τέρπουν τοὺς ἀνθρώπους περισσόν.

§. λβ. Ὁ δὲ Πλάτων φιλοτιμούμενος νὰ φέρῃ εἰς τέλος τῆς Ἀτλαντικῆς ὑπόθεσιν, ὡς καλῆς χώρας γῆν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὸν Σόλωνα συγγένειαν, ἔβαλε μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν πρόθυρα μεγάλα καὶ περιτειχίσματα καὶ αὐτὰς μεγαλοπρεπεῖς, ὅποια δὲν ἔχει οὐδεὶς ἄλλος οὔτε λόγος ἱστορικός οὔτε μῦθος οὔτε ποίημα. Ἀρχισεν ὅμως ἀργά, καὶ πρὶν τελειώσῃ τὸ σύγγραμμά, ἐτελείωσε τὴν ζωὴν, ὅσον εὐφραίνει τοὺς ἀναγνώστας μὲ ὅσα ἔγραψε, τόσον λυπήσας αὐτοὺς δι' ὅσα νὰ γράψῃ δὲν ἐπρόφθασεν. Ἐπειδὴ καλῶς ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἔχει τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀτελῆ, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος σοφία μόνον τὸν Ἀτλαντικὸν λόγον μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ κελῶν συγγραμμάτων του. Ἀφ' οὗ δὲ ἤρχισεν νὰ τυραννῇ ὁ Πεισίστρατος, ἐπέζησεν ὁ Σόλων, ὡς μὲν ἱστορεῖ ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης, χρόνον ἱκανόν, ὡς δὲ Φανίας ὁ Ἑρέσιος ὀλιγώτερον ἀπὸ δύο ἔτη. Διότι ὁ μὲν Πεισίστρατος ἔγεινε τύραννος ἐπὶ ἄρχοντος Κωμίου, ὁ δὲ Σόλων, κατὰ τὸν Φανίαν ἀπέθανεν ἐπὶ Ἡγεστράτου, ὅστις ἀρχόντευσεν μετὰ τὸν Κωμίαν. Λέγουσι δὲ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον καύσαντες τὸ σῶμα αὐτοῦ διέσπειραν τὴν τέφραν εἰς τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Καὶ εἶναι μὲν ὁ λόγος οὗτος διὰ τὴν ἀτοπίαν παντάπασιν ἀπίθανος καὶ μυθώδης, ἱστορεῖται ὅμως καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀνδρῶν ἀξιολόγων καὶ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους.

ΠΟΠΛΙΚΟΛΑΣ

§. α. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Σόλων. Πρὸς τοῦτον παραβάλλομεν τὸν Ποπλικόλαν, εἰς τὸν ὅποιον τοῦτο τὸ ὄνομα ἐδόθη ὕστερον παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων χάριν τιμῆς. Πρότερον δὲ ὠνομάζετο Πόπλιος Οὐαλέριος, ὡς νομιζόμενος ἀπόγονος τοῦ Οὐαλερίου ἐκείνου, ὅστις πρῶτιστος ὢλων τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων ὑπῆρξεν αἷτιος νὰ γείνωσι τὰ δύο ἔθνη τῶν Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων ἐκ πολεμίων φίλοι, καὶ δῆμος εἷς. Διότι οὗτος εἶναι ὅστις διήλλαξε μάλιστα τοὺς βασιλεῖς καὶ κατέπεισεν αὐτοὺς νὰ συνέλθωσιν εἰς ἓν. Τούτου συγγενὴς ὢν, ὡς λέγουσιν, ὁ Οὐαλέριος, ἐν ὅσῳ μὲν ἐβασιλεύετο ἡ Ῥώμη ἦτο ἐπίσημος διὰ τὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὸν πλοῦτον. Ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα προτερήματα τὴν μὲν εὐγλωττίαν μεταχειριζόμενος πάντοτε μετὰ παρρησίας εἰς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων, μὲ τὸν πλοῦτον δὲ βοηθῶν τοὺς χρῆζοντας ἐλευθερίως καὶ φιλανθρωπῶς, ἔκτοτε ἐφαίνετο ὅτι, ἂν γεί-

νη δημοκρατία, ἐμελλε νὰ πρωτεύσῃ. Ἐπειδὴ δὲ Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος οὕτ' ἔλαθε τὴν βασιλείαν δικαίως, ἀλλ' ἀνοσίως καὶ παρανόμως, οὔτε τὴν μετεχειρίζετο βασιλικῶς, ἀλλ' ὑβριστικῶς καὶ τυραννικῶς, καὶ ὁ δῆμος μισῶν καὶ βαρυνόμενος αὐτὸν ἔλαθεν ἀρχὴν ἀποστασίας τὴν συμφορὰν τῆς Λουκρητίας, ἥτις ἀτιμασθεῖσα ἐφονεύθη αὐτοχειρῶς· τότε Λεύκιος ὁ Βροῦτος, ὅστις ἦτο τῆς ἀποστασίας ὁ ἀρχηγός, ἦλθε πρῶτον εἰς τὸν Οὐαλέριον, καὶ μεταχειρισθεὶς αὐτὸν προθυμότατον συνεργὸν ἐδίωξε τοὺς βασιλεῖς. Ἔως οὐ λοιπὸν ὁ δῆμος ἠλπίζετο κοινῶς ὅτι ἐμελλε νὰ χειροτονήσῃ ἓνα στρατηγὸν ἀντὶ τοῦ βασιλείως, ἡσυχάζεν ὁ Οὐαλέριος, νομίζων ὅτι εἰς τὸν Βροῦτον πρέπει μᾶλλον νὰ ἦναι ἄρχων, ὥς γενόμενος ἀρχηγός τῆς Δημοκρατίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα τῆς μοναρχίας ἐνομιζέτο μισητόν, καὶ ὁ Δῆμος ἐφαίνετο ὅτι εὐκολώτερον ἤθελεν ὑπομείνει διαμερισμένην τὴν ἀρχοντίαν, καὶ ῥητῶς ἐπρόβαλε νὰ χειροτονηθῶσι δύο ὕπατοι, ὁ Οὐαλέριος ἐλπίζων ὅτι θέλει συνυπατεύσει ὁμοῦ μὲ τὸν Βροῦτον, ἀπέτυχεν· διότι χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ Βροῦτος, ἐξελέχθη συνάρχων αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ Οὐαλερίου Ταρκύνιος Κολλατῖνος, ὁ ἀνὴρ τῆς Λουκρητίας, ὃχι καλλιώτερος τοῦ Οὐαλερίου κατὰ τὴν ἀρετὴν. Ἐγίνει δὲ τοῦτο, διότι οἱ δυνατοὶ τῆς πόλεως φοβούμενοι τοὺς βασιλεῖς κολακεύοντας ἐξῶθεν ἀκόμη τὴν πόλιν καὶ δοκιμάζοντας νὰ τὴν ἀπατήσωσιν, ᾔθελον νὰ ἔχῃσι στρατηγὸν τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν των, ὅστις δὲν ἐμελλεν οὐδέποτε νὰ ἐξιλεωθῇ.

§. 6. Ἀγανακτῶν λοιπὸν ὁ Οὐαλέριος, πῶς νὰ μὴ πιστεύωσιν, ὅτι πράττει τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος διὰ τοῦτο καὶ μόνον, διότι δὲν ἔπαθεν αὐτὸς κατ' ἰδίαν οὐδὲν κακὸν ὑπὸ τῶν τυράννων, ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὴν βουλὴν, καὶ δὲν ἤθελε πλέον οὔτε νὰ συνηγορῇ τοὺς ἀδικουμένους, οὔτε νὰ πράττῃ παντάπασιν τὰ κοινά. ὣστε ἔδωκεν εἰς τὸ πλῆθος ὁμιλίαν καὶ φροντίδα· διότι ἐφοβούντο μήπως διὰ τὴν ἀρχὴν λάθῃ τὸ μέρος τῶν βασιλείων, καὶ ἀναποδογυρίσῃ τὴν κατὰστασιν τῆς πόλεως, ἥτις δὲν εἶχε παγιωθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βροῦτος ἔχων καὶ πρὸς ἄλλους τινας ὑποψίαν ἤθελε διὰ σφαγίων νὰ ἐρκώσῃ τὴν βουλὴν, καὶ προσεῖπε τὴν ἡμέραν, καὶ κατέβη πολλὰ φαειρὸς ὁ Οὐαλέριος εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ πρῶτος ὁμώσας ὅτι δὲν θέλει ἐνδῶσαι οὔτε κλίνει εἰς τὸν Ταρκύνιον, ἀλλὰ θέλει τὸν πολεμήσει κατὰ κράτος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἐπροξένησε χαρὰν εἰς τὴν βουλὴν καὶ θάρρος εἰς τοὺς ἄρχοντας. Ἐβεβαίωσε δὲ τὸν ὅρκον εὐθὺς καὶ μὲ τὰ ἔρ-

γα. Πρέσβεις ἦλθον ἀπὸ τὸν Ταρκύνιον εἰς τὴν Ρώμην φέροντες γράμματα κολακευτικά τοῦ δήμου καὶ λόγους ἡμέρους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον ὅτι θέλουσι διαφθεῖραι τὸ πλῆθος, ὡς λεγομένους ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλεῶς, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἀφῆκε τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ εἰσῆλθε μέτρια καὶ ὀλίγα πράγματα. Τούτους τοὺς πρέσβεις ἐνόμιζον οἱ ὕπατοι ὅτι πρέπει νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸ πλῆθος. Ὁ Οὐαλέριος δὲν τοὺς ἀφῆκεν, ἀλλ' ἠναντιώθη καὶ τοὺς ἐμπόδισε νὰ δώσωσιν αἰτίαν καὶ πρόφασιν νεωτερισμοῦ εἰς ἀνθρώπους πτωχοὺς, οὔτινες ἐβάρυνοντο μᾶλλον τὸν πόλεμον παρὰ τὴν τυραννίαν.

§. γ. Μετὰ ταῦτα ἦλθον ἄλλοι πρέσβεις λέγοντες ὅτι ὁ Ταρκύνιος παραιτεῖται πλέον τὴν βασιλείαν καὶ παύει τὸν πόλεμον, ζητεῖ ὅμως τὴν περιουσίαν του καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν φίλων του, διὰ νὰ ζήσῃσι μὲ αὐτὰ εἰς τὴν ἐξορίαν. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα ἐκλινον οἱ πλείότεροι, καὶ μάλιστα συνηγόρευεν ὁ Κολλατίνος· ὁ δὲ Βροῦτος, ἄνθρωπος ἄκαμptos καὶ ὀξύθυμος, ἔδραμεν εἰς τὴν ἀγορὰν ὀνομάζων προδότην τὸν συνάρχοντά του, ὡς χαρίζοντα πολέμου καὶ τυραννίας ἀφορμὴν εἰς ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο κακὸν τῷ ὄντι νὰ δώσωσι καὶ ὀλίγα ἐφόδια διὰ τὴν ἐξορίαν των. Ἀφ' οὗ δὲ συνήχθησαν οἱ πολῖται τότε πρῶτον, ἰδιώτης ἄνθρωπος, Γάιος Μινούκιος, ἐδημηγόρησεν εἰς τὸν Δῆμον παραγγέλλων τὸν Βροῦτον καὶ συμβουλεύων τοὺς Ρωμαίους νὰ προσέχωσιν, ὥστε τὰ χρήματα νὰ πολεμῶσι μᾶλλον μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν τυράννων, παρὰ μετὰ τῶν τυράννων κατ' αὐτῶν. Ἐφάνη ὅμως καλὸν εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἐπειδὴ πλέον εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐπολέμουν, νὰ μὴ ἀποβάλλωσι τὴν εἰρήνην διὰ χρήματα, ἀλλὰ νὰ ἐξορίσωσι καὶ αὐτὰ μετὰ τῶν τυράννων. Ὁ δὲ Ταρκύνιος, ὡς φαίνεται, πολλὰ ὀλίγον ἐφρόντιζε διὰ τὴν περιουσίαν του. Ἔστειλε δὲ νὰ ζητήσῃ αὐτήν, ἵνα δοκιμάσῃ τὸν Δῆμον ἐν ταύτῳ καὶ διενεργήσῃ προσάιν τινά. Καὶ τοῦτο ἐπραττον οἱ πρέσβεις εἰς τὴν πόλιν μὲ τὴν πρόφασιν τῆς τῶν πραγμάτων παραλαβῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἔλεγον ὅτι πωλοῦσιν, ἄλλα δὲ ὅτι φυλάττουσιν, ἄλλα δὲ ὅτι στέλλουσιν εἰς τὸν Ταρκύνιον, ἕως οὗ διέφθειραν δύο οἰκογενεῖς τῶν νομιζομένων καλῶν καὶ ἀγαθῶν· μίαν τῶν Ἀκυλίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν τρεῖς βουλευταί, καὶ ἄλλην τῶν Οὐτέλλίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν δύο. Οὗτοι πάντες ἦσαν ἀπὸ μητέρων ἀνεψιοὶ τοῦ ὑπατεύοντος Κολλατίνου. Οἱ δὲ Οὐτέλλιοι εἶχον ἰδιαίτεράν συγγένειαν καὶ

καὶ πρὸς τὸν Βροῦτον· διότι ὁ Βροῦτος εἶχεν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ πολλοὺς υἱοὺς ἐξ αὐτῆς. Ἐκ τούτων δύο τοὺς ἡλικιωμένους οἱ Οὐντέλλιοι, καθὼ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔσυραν εὐκόλως εἰς τὴν γνῶμην των, καὶ κατέπεισαν αὐτοὺς νὰ μετέξωσιν ἀπὸ τὴν προδοσίαν καὶ νὰ συναφθῶσι μὲ τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Ταρκυνίων καὶ μὲ ἑλπίδας βασιλικάς, νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν ἡλιθιότητα καὶ σκληρότητα τοῦ πατρός των. Εἰνόμαζον δὲ σκληρότητα μὲν τὴν κατὰ τῶν πονηρῶν ἀδυσώπητον ὀργὴν του, ἡλιθιότητα δὲ ἐπροσποινήθη ὁ Βροῦτος πολλὴν καιρὸν πρὸς τοὺς τυράννους χάριν τῆς ἀσφαλείας του· διὰ τοῦτο οὐδ' ὕστερον ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν.

§. δ. Ἀφ' οὗ κατεπίσθησαν τὰ μειράκια, συνῆλθον εἰς ὁμιλίαν μετὰ τῶν Ἀκυλίων, καὶ ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ ὁμόσωσιν ὄρκον μέγαν καὶ φοβερόν, χύσαντες αἷμα σφαγέντος ἀνθρώπου, καὶ φαγόντες ἐκ τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ. Μὲ τοῦτον τὸν σκοπὸν συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Ἀκυλίων. Τὸ δὲ αἶκημα, εἰς τὸ ὅποιον ἐμελλον νὰ πράξωσι τὸ ἔργον, ἦτο κατὰ τὸ πρέπον, μεμονωμένον καὶ σκοτεινόν. Δοῦλος δὲ τις ὀνομαζόμενος Οὐνδίκιος, χωρὶς νὰ τὸν αἰσθανθῶσιν ἐκρύβη εἰς τὸ αἶκημα, ὅχι δι' ἐπιβουλήν ἢ διὰ προϋπάρχουσάν τινα τοῦ μέλλοντος εἰδήσιν, ἀλλ' ἔτυχε νὰ ἦναι μέσα, καὶ φοβηθεὶς νὰ φανῇ ἔμπροσθεν τῶν ἀνδρῶν μὲ ὁρμὴν ἐρχομένων, ἐσύρθη καὶ ἐστάθη ὀπίσω τινὸς κιβωτίου, ὥστε καὶ τῶν πραττομένων ἔγεινεν αὐτόπτης, καὶ τῶν βουλευμάτων αὐτήκοος. Ἀπεφάσισαν δὲ οἱ ἄνδρες νὰ φονεύσωσι τοὺς ὑπάτους, καὶ τούτου δηλωτικὰς ἐπιστολάς γράψαντες πρὸς τὸν Ταρκύνιον ἔδωκαν εἰς τοὺς Πρέσβεις, οἵτινες ἐκατοίκουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν φιλοξενούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀκυλίων, καὶ τότε παρῆσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν συνωμοσίαν. Ταῦτα πράξαντες ἐκεῖνοι ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ Οὐνδίκιος ἐξελθὼν κρυφίως ἠγνόει πῶς νὰ φερθῇ εἰς τὰ συμβεβηκότα, καὶ ἦτο εἰς ἀπορίαν. Κακὸν ἐνόμιζεν, ὡς τῷ ὄντι ἦτο, νὰ κατηγορήσῃ υἱοὺς πρὸς πατέρα τὸν Βροῦτον, καὶ ἀνεψιούς πρὸς θεῖον τὸν Κολλατίνον διὰ τοιοῦτον μιαιρότατον ἐγκλημα. Ἀλλὰ οὐδένα πάλιν ἀπὸ τοὺς ιδιώτας Ῥωμαίους δὲν ἐνόμιζεν ἀξιόπιστον νὰ φανερῶσθαι τοιαῦτα μυστικά. Ἐλαυνόμενος λοιπὸν ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του καὶ δυνάμενος πᾶν πρᾶγμα νὰ πράξῃ εὐκολώτερον παρὰ νὰ ἡσυχάσῃ, ὑπῆγεν εἰς τὸν Οὐκλέριον παρχκινηθεὶς μάλιστα ἀπὸ τὴν κοινότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἀνδρός, διότι ἦτο εὐπρόσιτος εἰς ὅλους τοὺς δεομένους καὶ πάντοτε εἶχε τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνοικτήν, μηδεμίαν

συνομιλίαν ἀπορρίπτων μήτε χρεῖαν τῶν ἀνθρώπων τῶν μικρῶν.

§. ε. ὣς ἀνέβη λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Οὐνδίκιος καὶ ὡμολόγησε τὰ πάντα, παρόντων Μάρκου μόνου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Οὐαλερίου, ἐκπλαγεὶς καὶ φοβηθεὶς ὁ Οὐαλέριος, δὲν ἀφῆκε πλέον τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκβῇ ἔξω, ἀλλὰ κατακλείσας αὐτὸν εἰς οἴκημα, καὶ διορίσας τὴν γυναῖκά του νὰ στέκη εἰς τὰς θύρας φυλάττουσα αὐτόν, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐπρόσταξε περικυκλώσας τὸ βασιλικὸν παλάτιον νὰ πιάσῃ τὰ γράμματα, ἃν δυνήθῃ, καὶ νὰ παραφυλάττῃ ὅλους τοῦ παλατίου τοὺς ὑπηρέτας. Αὐτὸς δὲ ἔχων πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ πολλοὺς πελάτας καὶ φίλους καὶ δούλους πολλοὺς ἐκίνησε κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν οἰκίαν τῶν Ἀκυλίων, οἵτινες δὲν ἦσαν μέσα. Διὰ τοῦτο ἀνελπίστως χωθεὶς διὰ τῆς θύρας ὁ Οὐαλέριος εὕρισκει τὰ γράμματα κείμενα εἰς τῶν πρέσβων τὸ κατάλυμα. Ἐν ᾧ δ' ἐπραττε ταῦτα, ἰδοὺ καὶ οἱ Ἀκύλιοι τρέχοντες ἐπλησίασαν καὶ ἀπαντήσαντες τὸν Οὐαλέριον εἰς τὰς θύρας ἐζήτουν νὰ τοῦ ἐπάρωσι τὰς ἐπιστολάς. Οἱ δὲ περὶ τὸν Οὐαλέριον ἀντεστέκοντο, καὶ βαλόντες τὰ ἐπανωφόριά των εἰς τοὺς λαίμους τῶν Ἀκυλίων μόλις καὶ μετὰ βίας ὠθούμενοι καὶ ὠθοῦντες διὰ τῶν στενωπῶν ἐμβῆκαν εἰς τὴν ἀγοράν. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν, ὅπου ὁ Μάρκος ἐπίασεν ἄλλα γράμματα κρυμμένα μεταξὺ εἰς τῶν βασιλικῶν πραγμάτων τὰ φορτία, καὶ ἔσυρεν εἰς τὴν ἀγοράν ὅσους ἠδύνατο ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ταρχυνίου.

§. ς. Ἀφ' ᾧ κατέπαυσαν τὸν θόρυβον οἱ ὕπατοι, ἐφέρθη κατὰ προσταγὴν τοῦ Οὐαλερίου ὁ Οὐνδίκιος ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, καὶ γενομένης κατηγορίας, ἀνεγνώσθησαν τὰ γράμματα, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀντεῖπωσιν εἰς τίποτε. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐσιώπων κατηφεῖς· ὀλίγοι δὲ τινες θέλοντες νὰ χαρισθῶσιν εἰς τὸν Βροῦτον ἐπρόβαλον νὰ ἐξορίσωσι τοὺς υἱοὺς του. Καὶ ὁ Κολλατῖνος δακρυσμένος, καὶ ὁ Οὐαλέριος σιωπῶν ἔδιδον εἰς αὐτοὺς χρηστάς τινας ἐλπίδας. Ὁ δὲ Βροῦτος καλέσας ἐξ ὀνόματος ἐκάτερον τῶν δύο υἱῶν του· Ἐλα, εἶπεν, ὦ Τίτε, ἔλα ὦ Οὐαλέριε, τί δὲν ἀπολογεῖσθε πρὸς τὴν κατηγορίαν; Ἐπειδὴ δὲ τρεῖς ἐρωτηθέντες δὲν ἀπεκρίθησαν τίποτε, τότε στρέψας τὸ πρόσωπον ὁ Βροῦτος πρὸς τοὺς δημίους, Κάμετε λοιπὸν ὑμεῖς εἶπε, τὸ ἔργον ὑμῶν. Ἐκεῖνοι δὲ πιάσαντες εὐθὺς τοὺς νεανίσκους ἔσχιζον τὰ φορέματά των, ἔδεσαν τὰς χειράς των ὀπίσω, κατεξείκονον μὲ ῥάβδους τὰ σώματά των. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι δὲν ἠδύναντο οὐτ'

εἶχον καρδίαν νὰ βλέπῃσι (βασανιζομένοις τοὺς νέους). Ὁ δὲ Βροῦτος λέγουσιν ὅτι οὔτε τὰ ὅμματα τοῦ ἐγύρισεν ἄλλου, οὔτε δι' εὐσπλαγχνίαν ἥλλαξε τὴν εἰς τὸ πρόσωπόν τοῦ ἐξωγραφισμένην ὀργὴν καὶ βαρυθυμίαν, ἀλλ' ἐκύτταζεν ἀγρίως τὰ τέκνα τοῦ κολαζόμενα, ἕως οὗ τεντώσαντες αὐτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος οἱ δῆμιοι ἀπέκοψαν μὲ πέλεκυν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Τότε ἀφήσας τοὺς ἄλλους εἰς τὴν φροντίδα τοῦ συνάρχοντος ἐσηκώθη καὶ ἀνεχώρησεν, ἃφ' οὗ ἐπραξεν ἔργον, τὸ ὅποιον δὲν δύναται ὅστις θέλει, οὔτε νὰ ἐπαινέσῃ, οὔτε νὰ κατηγορήσῃ ἀξίως. Διότι ἡ ὕψος ἀρετῆς ἀνέβασε τοῦ Βρούτου τὴν ψυχὴν εἰς ἀπάθειαν, ἡ πάθος μέγεθος ἔβριψεν αὐτὴν εἰς ἀναλγησίαν. Οὐδὲν δὲ τῶν δύο τούτων εἶναι μικρόν, οὐτ' ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι θεῖον, τὸ δὲ δεύτερον θηριῶδες. Πλὴν δικαιότερον νὰ ἀκολουθῇ ἡ κρίσις ἡμῶν τὴν δόξαν τοῦ ἀνδρὸς παρὰ νὰ ἀπιστώμεν εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, κρίνοντας αὐτὴν ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀσθενείας. Ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι νομίζουσιν ὅτι δὲν ἐπραξε τόσον μέγα ἔργον ὁ Ῥωμύλος κτίσας τὴν πόλιν, ὅσον ἐπραξεν ὁ Βρούτος κτίσας καὶ συστήσας τὴν Δημοκρατίαν τῆς πόλεως.

§. ζ. Ἀφ' οὗ τότε ὁ Βρούτος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, πολλὴν ὥραν ἐκυρίευσεν πάντας ἐκπληκτικὰ καὶ φρίκη καὶ σιωπὴ διὰ τὰ πεπραγμένα. Οἱ δὲ Ἀκύλιοι βλέποντες τὴν ἀπαλότητα καὶ ἀργοπορίαν τοῦ Κολλατίνου, ἔλαβον θάρρος καὶ παρεκάλουν νὰ λάθῃσι καιρὸν ἵνα ἀπολογηθῶσιν. Ἐζήτουν δὲ νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ Οὐνδίκιος καθὼς δούλος αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ διατρίβῃ μὲ τοὺς κατηγοροὺς τῶν. Ἐν ᾧ δὲ ἤθελεν ὁ Κολλατίνος νὰ ἐπινεύσῃ εἰς ταῦτα, καὶ οὕτω νὰ διαλύσῃ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Οὐαλέριος οὔτε τὸν ἄνθρωπον ἠδύνετο νὰ ἀφῇσῃ περικυκλωμένον ὄντα ἀπὸ τὸν ὄχλον, οὔτε τὸν δῆμον ὑπέφερε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀφήσας τοὺς προδότας νὰ φύγῃσι. Καὶ τέλος βαλὼν τὰς χεῖρας ἐπάνω τῶν προδοτῶν ἐπεκαλεῖτο τὸν Βρούτον, καὶ ἐφώναζεν ὅτι ὁ Κολλατίνος κάμνει μέγα ἄδικον, διότι ἃφ' οὗ ἔβριψε τὸν συνάρχοντά τοῦ εἰς ἀνάγκην παιδοφονίας, αὐτὸς νομίζει ὅτι πρέπει νὰ χάριση παρανόμως εἰς τὸν γυναικωνίτην τοὺς προδότας καὶ πολέμιους τῆς πατρίδος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὕπατος ἠγανάκτει καὶ ἐπρόσταξε νὰ σύρῃσι τὸν Οὐνδίκιον, οἱ μὲν ὑπηρέται σφίσαντες τὸν ὄχλον ἐπίασαν τὸν ἄνθρωπον δέροντες τοὺς σπουδάζοντας νὰ τὸν ἐπάρῃσιν· οἱ δὲ φίλοι τοῦ Οὐαλερίου ἐστάθησαν εἰς τὰ ἐμπροσθεν ἀπωθούντες τοὺς ὑπηρέτας, καὶ ὁ δῆμος ἔκραζε λέγων νὰ ἔλθῃ ὁ Βρούτος, ὅστις καὶ

ὑπέστρεψε πάλιν. Καὶ γενομένης ὡς ἤλθε σιωπῆς, εἶπεν ὅτι διὰ τοὺς υἱοὺς τοῦ ἦτο ἀρκετὸς αὐτὸς κριτής, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀφίνει εἰς τοὺς πολίτας ὄντας ἐλευθέρους τὴν ψῆφον. Ἄς δημηγορήσῃ λοιπὸν ὅστις θέλει, καὶ ἄς ἀγωνισθῇ νὰ καταπείσῃ τὸν δῆμον κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ. Δὲν ἐχρειάσθησαν ὅμως λόγοι τινός, ἐπειδὴ γενομένης ψηφοφορίας κατεδικάσθησαν οἱ προδότες καθ' ὅλας τὰς ψήφους καὶ ἐπελεκίσθησαν. Περὶ δὲ τοῦ Κολλατίνου εἶχε μὲν, ὡς φαίνεται, ὁ δῆμος ὑποψίαν τινά, καὶ διότι ἦτο συγγενὴς τῶν βασιλείων, ἐβαρύνοντο δὲ καὶ τὸ δεύτερον ὄνομά του διὰ τὸ πρὸς τὸν Ταρκύνιον μίσος. Ἀφ' οὗ δὲ συνέβησαν καὶ τὰ προειρημένα, παντάπασι δυσαρεστήσας ὁ Κολλατίνος ἀφῆκε θέλων τὴν ἀρχοντίαν, καὶ κρυφίως ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως. Τότε λοιπὸν γενομένης πάλιν συνάξεως περὶ ἀρχοντος ἐκλογῆς, ἀνηγορεύθη λαμπρῶς ὕπατος ὁ Οὐλκέριος, ταύτην λαβὼν ἀξίαν τῆς προθυμίας τοῦ ἀμοιβῆν. Νομίζων δὲ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπολαύσῃ μέρος ἐξ αὐτῆς καὶ ὁ Οὐνδίκιος, ἀπεφάσισεν ὥστε πρῶτος ἐκεῖνος εἰς τὴν Ῥώμην νὰ γείνῃ ἀπελευθέρους πολίτης, καὶ νὰ φέρῃ ψῆφον καὶ αὐτὸς συγκαταριθμηθεὶς εἰς ἣν τινα θελήσῃ φατρίαν. Εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἀπελευθέρους ἀργὰ καὶ μετὰ πολὺν ὕστερον καιρὸν ὁ Ἄππιος κολακεύων τὸν δῆμον ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ ψηφοφορῶσι. Διὰ τὸν Οὐνδίκιον τοῦτον, ὡς λέγουσιν, ὀνομάζεται καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡ παντελής ἀπελευθέρωσις Οὐνδίκια.

§. η. Μετὰ ταῦτα τὰ μὲν πράγματα τῶν βασιλείων ἔδωκαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους πρὸς διασπαγὴν. Τὸ δὲ παλάτιον καὶ τὴν αὐλὴν κατέσκαψαν. Τὸ δὲ καλῆτερον μέρος τοῦ Ἀρείου πεδίου, τὸ ὅποιον ἐξουσίαζεν ὁ Ταρκύνιος, καθιέρωσαν καὶ αὐτὸ εἰς τὸν Ἄσπην. Ἔτυχε δὲ νὰ ᾖναι θερισμένον πρὸ ὀλίγου, καὶ ἐνόμιζον ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ ἀλονίσωσι τὰ χειρόβολα τῶν ἀσταχίων, τὰ ὅποια ἔκειντο ἀκόμῃ κατὰ γῆς, οὔτε νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι, καθὼ ἀφιερωμένα. Συνδραμόντες λοιπὸν ἐτίναζον τὰ θεμάτια εἰς τὸν ποταμόν. Ὡσαύτως καὶ τὰ δένδρα κόπτοντες ἔρριπτον εἰς τὸν ποταμόν, ἀφίνοντες εἰς τὸν Θεὸν ἄκαρπον παντάπασι καὶ γυμνὸν τὸ χωρίον. Τὴν ὕλην ταύτην, ὡς ἔρριπτετο ἀλλεπάλληλος καὶ ἀθρόα, ἔσυρεν ἡσύχως τὸ ρεῦμα ὄχι εἰς τὸπον μακρυνόν, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἐσταμάτησαν τὰ πρῶτα ριπθέντα, ὡς ἀπαντήσαντα ἐμπόδιόν τι στερεόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὕστερον ριπτόμενα δὲν εἶχον τόπον νὰ διαβῶσιν, ἀλλ' ἐμπεριπλέκοντο καὶ προσηλόναντο εἰς τὰ πρῶτα, ἡ σύμπηξις αὕτη καὶ συμπλοκὴ ἐδυνάμων

καὶ ἐβρίζωνε βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ρεύματος· διότι κατέβασε πολλὴν λάσπην, ἣτις στεκομένη καὶ αὐτὴ ἤϋξανε τὸν ὄγκον καὶ τὴν συγκόλλησιν τῶν σωμάτων. Ἡ δὲ προσβολὴ τοῦ ὕδατος δὲν ἦτο βιαία καὶ παραχώδης, ἀλλὰ συνθλίβουσα τὰ σώματα μαλακῶς συνήλκυενεν ὅλα καὶ συνέπλαττεν αὐτὰ ὁμαλῶς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Τὸ μέγεθος καὶ τὸ στάσιμον τῆς συσσωματωθείσης ταύτης ὕλης ἔκαμεν αὐτὴν ἀκολούθως νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἔκτασιν μεγαλειοτέραν· διότι τὰ πλείοτερα ἐξ ὕσων ἔσυρεν ὁ ποταμὸς ἐπροστίθεντο εἰς αὐτήν. Ὅθεν ἔγινε νῆσος, ἣτις εἶναι τῶρα εἰς τὴν Ῥώμην ἱερὰ, Θεῶν ἔχουσα ναοὺς καὶ περιπάτους· ὀνομάζεται δὲ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Λατίνων, Μέση τῶν δύο γεφυρῶν. Τινὲς ὅμως ἱστοροῦσιν ὅτι τοῦτο τὸ νησίον ἐμορφώθη ὅχι ὅταν καθιερώθη τὸ πεδίου τοῦ Ταρκυνίου, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ χρόνου· ὕστερον, ἐν ᾧ ἀφιέρωνεν εἰς τὸν Θεὸν ἡ Ταρκυνία ἄλλο χωρίον γειτονεῦον πρὸς ἐκεῖνο. Ἦτο δὲ ἡ Ταρκυνία παρθένος ἱέρεια μία τῶν Ἑστιάδων. Καὶ ἔλαβεν ἀντὶ τούτου μεγάλας τιμὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο τὸ νὰ δέχωνται μόνην αὐτὴν ἐξ ὅλων τῶν γυναικῶν εἰς μαρτυρίαν. Ἔδωκε δὲ εἰς αὐτὴν ὁ δῆμος τὴν ἄδειαν καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐδέχθη. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω μυθολογοῦσιν ὅτι συνέβησαν.

§. θ. Τὸν δὲ Ταρκύνιον, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη νὰ λάβῃ πάλιν τὴν βασιλείαν μὲ προδοσίαν, ἐδέχθησαν προθύμως οἱ Τυρρῆνοί, καὶ συνώδυσαν αὐτὸν μὲ στρατεύμα μέγα νὰ τὸν ἐμβάσωσιν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐξέφερον δὲ καὶ οἱ ὑπατοὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ παρέταξαν εἰς ἱερὰ χωρία, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐν ὀνομάζετο Ἄρσιον δάσος, τὸ δὲ ἕτερον Αἰσούσιος λειμῶν. Εὐθὺς δ' ἀφ' οὗ ἤρχισαν νὰ ἐρχονται εἰς χεῖρας, Ἄρων ὁ υἱὸς τοῦ Ταρκυνίου, καὶ Βροῦτος ὁ Ῥωμαίων ὑπατος ἔπεσον πρὸς ἀλλήλους ὅχι κατὰ τύχην, ἀλλὰ διὰ μῆσος καὶ ὀργῆν ὁρμήσαντες ἐφιπποὶ ὁ μὲν Βροῦτος πρὸς τὸν Ἄρωνα, ὡς πρὸς ἐχθρὸν καὶ τύραννον τῆς πατρίδος, οὗτος δὲ πρὸς τὸν Βροῦτον, ὡς πρὸς αἷτιον τῆς ἐξορίας του. Σμίξαντες δὲ καὶ πιασθέντες μᾶλλον μὲ θυμὸν πρὸς μὲ προσοχὴν, δὲν ἐφείσθησαν ἑαυτοὺς, ἀλλὰ συναπέθανον φονευθέντες ὑπ' ἀλλήλων ἐνταύτῳ. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ προοίμιον τῆς μάχης ἔγινε τόσον φοβερόν, δὲν ἔλαβεν ἔπειτα ἡ μάχη ἡμερώτερον τέλος, ἀλλὰ καὶ πράξαντες καὶ παθόντες ἴσον φόνον καὶ τὰ δύο στρατεύματα, ἠναγκάσθησαν ὑπ' ἀνεμοζάλης νὰ χωρισθῶσιν. Ὁ Οὐαλέριος μὴ ἠξέυρων τὸ τέλος τῆς μάχης ἠπόρει βλέπων τοὺς στρα-

τιώτας, ὅτι διὰ μὲν τοὺς ἰδικούς των νεκρούς ἐλυποῦντο, διὰ δὲ τῶν ἐχθρῶν ἐκαυχῶντο. Τόσον ἀδιάκριτα καὶ παράλληλα διὰ τὸ πλῆθος ἦσαν τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν. Πλὴν καὶ τὰ δύο μέρη βλέποντα ἕκαστον τὴν μὲν ἰδικήν των ζημίαν πλησιέστερα τὴν δὲ ζημίαν τοῦ ἐχθροῦ ἐξ εἰκασίας, ἐβεβαίωνετο πλέον ὅτι ἐνίκηθη παρὰ ὅτι ἐνίκησεν. Ἦλθεν ἔπειτα ἡ νύξ τοιαύτη, ὁποῖαν ἦτο ἐπόμενον νὰ αἰσθανθῶσιν αὐτὴν ὕστερον μετὰ τόσον αὐστηρὰν μάχην. Ἀφ' οὗ δὲ ἡσύχασαν τὰ στρατεύματα, λέγουσιν ὅτι ἐσείσθη τὸ δάσος, καὶ ἐκβῆκεν ἐξ αὐτοῦ μεγάλη φωνὴ λέγουσα, ὅτι εἰς τὴν μάχην ἀπέθανον Τυρρῆνοί καθ' ἓνα πλείότεροι τῶν Ῥωμαίων. Ἦτο δέ, καθὼς φαίνεται, θεός τις ὁ ταῦτα ἐκφωνήσας· ἐπειδὴ εὐθύς εἰς μὲν τοὺς Ῥωμαίους ἐπῆλθε νὰ ἀλλαλάξωσι μεγαλοφῶνως καὶ θαρρῶν, οἱ δὲ Τυρρῆνοί περίφοβοι γενόμενοι καὶ συνταραχθέντες ἔφυγον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου καὶ διεσπάρησαν οἱ πλείότεροι. Ὅσοι δὲ ἀπέμειναν ὀλίγον τῶν πέντε χιλιάδων ὀλιγώτεροι, τούτους ἐφορμήσαντες, ῥηχμαλώτισαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν διήρπασαν. Οἱ δὲ νεκροὶ ἀριθμηθέντες εὐρέθησαν τῶν μὲν ἐχθρῶν ἑνδεκα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι, τῶν δὲ Ῥωμαίων ἄλλοι τόσοι παρὰ ἓνα. Αὕτη ἡ μάχη λέγουσιν ὅτι ἔγινε μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς νομηνίας τοῦ Μαρτίου. Ἐθριάμβευσεν δὲ ἐπιστρέφων ἐπ' αὐτῆς ὁ Οὐαλέριος, ἐμβὰς εἰς τὴν πόλιν μετὰ τεθρίππον ἄρμα πρῶτος ὄλων τῶν ὑπάτων, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐφάνη σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπές, χωρὶς νὰ κινήσῃ φθόνον ἢ δυσανεξίαν, ὥς λέγουσιν, εἰς τοὺς θεατάς. Ἐπειδὴ ἄλλως δὲν ἤθελεν ἀποβῆ ὁ μετὰ τεθρίππου θριάμβος τόσον ζηλωτός, ὥστε νὰ διαρκέσῃ πάμπολλα ἔτη μετὰ ταῦτα ἡ τοιαύτη φιλοτιμία. Ἐπήνεσαν δὲ τὸν Οὐαλέριον καὶ διὰ τὰς τιμὰς μετὰ τὰς ὁποίας ἐκόσμησε τὸ λείψανον τοῦ συνάρχοντος αὐτοῦ Βρούτου, καὶ ἐν ᾧ ἐφέρετο εἰς τὴν ταφὴν, καὶ ἐν ᾧ ἐθάπτετο. Καὶ λόγον ἐξεφώνησεν ἐπιτάφιον εἰς τιμὴν αὐτοῦ, ὅστις τόσον ἀρεστὸς καὶ καλὸς ἐφάνη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὥστε ἕκτοτε ἤρχισεν ἡ συνήθεια νὰ ἐγκωμιάζωνται ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ὅλοι οἱ μεγάλοι καὶ ἑνάρετοι εἰς τὸν θάνατόν των. Οὗτος ὁ λόγος λέγουσιν ὅτι ἔγινεν ἀρχαιότερος καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιταφίους τῶν Ἑλλήνων, ἂν δὲν εἶναι καὶ τοῦτο ἐφεύρημα τοῦ Σόλωνος, ὥς ἱστορεῖ ὁ ῥήτωρ Ἀναξίμενης.

§. ι. Ἦρχισαν ὅμως νὰ δυσανεστῶνται καὶ νὰ ψυχραίνωνται οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Οὐαλέριον διὰ τὴν ἐφεξῆς αἰτίαν· ὅτι ὁ μὲν Βρούτος, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὁ δῆμος πατέρα τῆς ἐλευθερίας, δὲν ἤθελε

ν. ἀρχοντεύσῃ μόνος, ἀλλὰ καὶ πρῶτον συνάροντα μεθ' ἑαυτοῦ ἔλα-
 θε καὶ δεύτερον. Ὁ δὲ Οὐαλέριος, ἔλεγον, συνάξας εἰς τὸν ἑαυτὸν του
 ὕλην τὴν ἐξουσίαν δὲ εἶναι πλέον κληρονόμος τῆς ὑπατείας τοῦ
 Βρούτου, ἥτις καθόλου δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τῆς τυραννίας
 τοῦ Ταρκυνίου. Καὶ ἔπειτα τί χρειάζεται με τοὺς λόγους μὲν νὰ ἐγ-
 κοιμιάζῃ τὸν Βρούτον, με τὰ ἔργα δὲ νὰ μιμηται τὸν Ταρκύνιον κα-
 ταβαίνων εἰς τὴν ἀγορὰν μόνος με ὅλους τοὺς ῥαβδούχους καὶ πελε-
 κοφόρους ἀπὸ τόσον μεγάλην οἰκίαν, ὅση δὲν ἦτο ἡ τοῦ βασιλέως,
 τὴν ὅποιαν ἐκρήμνισεν. Ἐπειδὴ τῷ ὄντι ἡ κατοικία τοῦ Οὐαλερίου
 ἦτο ὀλίγον τραγικὴ καὶ ὑπερήφανος. Ἐκατοῖκει δὲ εἰς τὴν καλουμένην
 Οὐελίαν, ἔχων οἰκίαν κρεμασμένην ἐπάνω εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ βλέ-
 πουσαν ἐξ ὕψους τὰ πάντα, ἔξωθεν δὲ δυσκολοπλησίαστον καὶ ὀχυ-
 ράν, ὥστε ὅταν κατέβαινε τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἦτο γεγαυρωμένον καὶ ὁ
 ὄγκος τῆς συνοδίας αὐτοῦ βασιλικός. Ἐδειξεν ὅμως με τὸ παράδειγ-
 μά του πόσον συμφέρον εἶναι εἰς μεγάλην ἀρχοντίαν καὶ ἐξουσίαν νὰ
 νὰ ἔχῃ τις αὐτίκα δεχόμενα λόγους ἐλευθέρους πλέον καὶ ἀληθεῖς
 παρὰ κολακευτικούς. Ἐπειδὴ ἀφ' οὗ ἤκουσε τοὺς φίλους του λέγον-
 τας ὅτι ἐφαίνετο βαρὺς εἰς τὸ πλῆθος, δὲν ἐφιλονείκησεν οὔτε ἡγά-
 νάκτησεν, ἀλλ' ἐν ὅσῳ ἦτο νῦν ἀκόμη συνάξας ταχέως τεχνίτας ἐκρή-
 μνισε τὴν οἰκίαν ὕλην καὶ τὴν κατέσκαψεν ἕως ἐδάφους. Ὡστε τὴν
 ἡμέραν οἱ Ῥωμαῖοι συναγόμενοι καὶ βλέποντες τὰ ἐρείπια, ἡγάπων
 μὲν καὶ ἐθαύμαζον τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ ἀνδρός, ἐλυποῦντο δὲ
 τὴν οἰκίαν καὶ ἐπόθουν τὸ μέγεθος αὐτῆς καὶ τὸ κάλλος· διότι αὕτη
 μὲν ἠφανίσθη ἀδίκως, ὡς ἄνθρωπος διὰ φθόνον, ὁ δὲ ἄρχων ὡς πλα-
 νήτης ἐκατοῖκει εἰς ἄλλων οἰκίας. Ὑπεδέχοντο δὲ οἱ φίλοι τὸν Οὐα-
 λέριον εἰς τοὺς οἴκους των, ἕως οὗ ἔδωκεν εἰς αὐτόν τόπον ὁ δῆμος,
 καὶ κατεσκεύασεν ἄλλην οἰκίαν τῆς πρώτης ταπεινοτέραν, ὅπου τῶρα
 εἶναι ἱερὸν Οὐίκας Πότας ὀνομαζόμενον. Θέλων δὲ ὁ Οὐαλέριος ὅχι
 μόνον ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπατείας τὸ ἀξίωμα νὰ κἀμὴ προσφιλές
 καὶ ἡμερον ἀντὶ φοβεροῦ εἰς τὸ πλῆθος, ἐσήκωσε τοὺς πελέκεις ἀπὸ
 τὰς ῥαβδούς, καὶ τὰς ῥαβδούς αὐτάς ἐρχόμενας εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 ἐπρόσταξε τοὺς ῥαβδούχους νὰ ὑποκλίνωσιν ἔμπροσθεν τοῦ δήμου,
 ἵνα μεγαλύνῃ τὴν τιμὴν τοῦ σχήματος τῆς δημοκρατίας. Καὶ τοῦτο
 μέχρι τοῦ νῦν διαφυλάττουσιν οἱ ἄρχοντες. Δὲν ἐκαταλάμβανον ὅμως
 οἱ πολλοὶ ὅτι δὲν ἐταπείνονεν, ὡς ἐνόμιζον ἐκεῖνοι, ἑαυτόν, ἀλλ' ἀ-
 πέκοπτε καὶ κατεπράυνε τὸν φθόνον με ταύτην τὴν μετριοφροσύνην,

καὶ ὅσῃν δύναμιν ἐφαίνετο ὅτι ἀφῆρει ἀπὸ τῆς ἐξουσίας του, τόσον ἐπρόσθετεν εἰς ἐκυτόν· διότι ὁ δῆμος ὑπέκλινε μετὰ χαρᾶς εἰς αὐτόν καὶ τρόπον τινὰ τὸν ἐβάσταζεν ἐκουσίως εἰς τοὺς ὤμους. Ἦστε ὠνόμασεν αὐτὸν καὶ Ποπλικόλαν· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα δημοκρηδῆ, δηλόν ὅτι φροντιστὴν τοῦ δήμου, καὶ τοῦτο ἐπεκράτησε πλέον παρὰ τὰλλα τὰ παλαιότερα ὀνόματα αὐτοῦ. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς θέλομεν μεταχειρισθῆ εἰς τὸ ἐξῆς ἱστοροῦντες τὸν ὑπόλοιπον βίον τοῦ ἀνδρός.

§. ια. Εἶχε δώσει ἄδειαν ὁ Ποπλικόλας εἰς ἕκαστον, ὅστις ᾔθελε, νὰ ζητήσῃ τὸ χρεῦον μέρος τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος. Πρὶν ὅμως χειροτονηθῇ ὁ συνάρχων αὐτοῦ, ἀγνοῶν τί μέλλει νὰ γείνη, φοβούμενος μάλιστα μήπως ὁ συνάρχων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ φθόνον ἀντιστέκηται εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ εἶχε τὴν μοναρχίαν, μετεχειρίσθη τὴν δύναμιν εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας πολιτικὰς πράξεις. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνεπλήρωσε τὴν βουλὴν ὀλίγους ἔχουσαν ἀνθρώπους· ἐπειδὴ εἶχον ἀποθάνει ἄλλοι μὲν φονευθέντες πρότερον ὑπὸ τοῦ Ταρκυνίου, ἄλλοι δὲ πρὸ μικροῦ εἰς τὴν μάχην. Κατεγράφησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ, καθὼς λέγουσιν, ἑκατὸν ἐξήκοντα τέσσαρες βουλευταί. Μετὰ ταῦτα ἔγραψε νόμους ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς ἠύξησαν μάλιστα τὴν ἰσχὺν τοῦ λαοῦ. Ὁ πρῶτος ἔδιδε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν κατηγορούμενον νὰ κάμνῃ ἑκκλητην τὴν κρίσιν ἀπὸ τῶν ὑπάτων εἰς τὸν δῆμον. Ὁ δεύτερος ἐπρόσταζεν ὅσοι λάβωσιν ἀρχοντίαν χωρὶς τὴν ψῆφον τοῦ δήμου, νὰ φθνεύωνται. Ὁ δὲ τρίτος μετὰ τούτους ἐβोधήθησε τοὺς πτωχοὺς, διότι ἐσήκωσε τὰ τελωνικά δοσίματα ἀπὸ τοὺς πολίτας, καὶ ἔκαμεν ὅλους νὰ πιάωνται ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ ἐργασίας προθυμότερον. Ἀλλὰ καὶ ὁ νόμος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔγραψε κατὰ τῶν ἀπειθούντων πρὸς τοὺς ὑπάτους, δὲν ἐφάνη ὀλιγώτερον δημοτικός, καθότι ἦτο γεγραμμένος πρὸς χάριν πλέον τῶν πολλῶν καὶ πτωχῶν, παρὰ τῶν πλουσίων καὶ δυνατῶν. Ἡ ζημία, τὴν ὁποίαν διώρισε νὰ πληρόνῃ ὁ ἀπειθής, ἦτο πέντε βωδίων καὶ δύο προβάτων τιμῇ. Ἡξίξε δὲ τὸ μὲν πρόβατον ὀβολοὺς δέκα, τὸ δὲ βώδιον ἑκατόν· διότι δὲν ἔκαμνον ἀκόμη τότε οἱ Ῥωμαῖοι πολλὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος, συνίστατο δὲ ὁ πλουτισμὸς αὐτῶν εἰς ἀγέλας κτηνῶν καὶ προβάτων. Διὰ τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον ὀνομάζουσι τὰς περιουσίας αὐτῶν ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν προβάτων Πεκούλια· καὶ εἰς τὰ παλαιότατα νομίσματά των ἐχάραττον βοῦν, ἢ πρόβατον, ἢ χοῖρον. Καὶ τὰ παιδία των δὲ ὀνόμαζον Συλλλους, καὶ Βουβούλλους, καὶ

Καππαρίους καὶ Πορκίους. Λέγουσι δὲ κάπρας μὲν τὰς αἴγας, πόρκους δὲ τοὺς χοίρους.

§. ιβ. Ὅσον δημοτικὸς καὶ μέτριος εἰς τὰς νομοθεσίας ταύτας ἔγινεν ὁ Ποπλικόλας, τόσον ἐτέντωσε παρὰ πολὺ τὴν τιμωρίαν ἐναντίον τῆς ἀμετρίας καὶ φιλοτυραννίας. Ἐγραψε νόμον, ὅστις ἐδίδεν ἄδειαν νὰ φονεύωσι χωρὶς κρίσιν τὸν θέλοντα νὰ τυραννήσῃ, καὶ ἐκήρυττε τὸν φονέα καθαρὸν καὶ ἄθωον ἀπὸ τοῦ φόνου, ἂν δώσῃ ἀποδείξεις τοῦ ἀδικήματος. Καθότι, ἄνθρωπος, ὅστις ἐπιχειρίζεται τόσον μέγα ἔργον τὸ τῆς τυραννίας, νὰ λανθάνῃ δὲν δύναται τοὺς πάντας, δύναται ὅμως ἀφ' οὗ φανερωθῇ νὰ προφθάσῃ, καὶ πρὶν κριθῇ, νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν δυνάμενον, νὰ προλάβῃ μὲ τὸν φόνον τὴν κρίσιν, τὴν ὁποίαν κινδυνεύει νὰ ἀναιρέσῃ τοῦ ἐνόχου ἢ ἀδικία. Ἐπὴνέθη δὲ ὁ Οὐαλέριος καὶ διὰ τὸν ταμειυτικὸν τοῦ νόμον. Ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸν πόλεμον οἱ πολῖται χρήματα ἐκ τῆς ἰδίας των περιουσίας, μὴ θέλων μήτ' αὐτοὺς νὰ ἀναλάβῃ τῆς συνάξεως τὴν φροντίδα, μήτε τοὺς φίλους νὰ ἀφήσῃ, μήτε καθόλου νὰ ἐμβῶσι χρήματα δημόσια εἰς οἶκον ἰδιώτου, Ταμεῖον μὲν ἀπέδειξε τὸν τοῦ Κρόνου ναόν, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται θησαυροφυλάκιον μέχρι τοῦ νῦν, ταμίας δ' ἔδωκεν εἰς τὸν δῆμον ὃν ἀποδείξωσι δύο νέους· καὶ ἀπεδείχθησαν οἱ πρῶτοι Πούπλιος Οὐετούριος καὶ Μινούκιος Μάρκος, καὶ χρήματα συνήχθησαν πολλὰ. Διότι κατέγραψαν ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδας ὀνόματα πολιτῶν, χωρὶς τῶν ὀρφανῶν παιδίων καὶ χρηρῶν γυναικῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐχαρίσθη ἡ συνεισφορά. Ἀφ' οὗ ταῦτα οἰκονόμησεν, ἀπέδειξε συνάρχοντα Λουκρήτιον τὸν πατέρα τῆς Λουκρητίας, εἰς τὸν ὁποῖον παρχωρῶν καθὼ γερωντότερον τὰ πρωτεῖα, παρέδωκε τοὺς ὀνομαζομένους Φάσκης (βαβδίων δεμμάτια)· καὶ τοῦτο τὸ προνόμιον ἔκτοτε διέμεινε καὶ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν φυλαττόμενον διὰ τοὺς γερωντοτέρους. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν ὁ Λουκρήτιος, γενομένης πάλιν ἐκκλησίας περὶ ἄρχοντος ἐκλογῆς, ἐξελέχθη Μάρκος Γράτιος, καὶ συνυπάτευσ μετὰ τοῦ Ποπλικόλα τὸν ὑπόλοιπον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ.

§. ιγ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ταρκύνιος διατρέβων εἰς Τυρρηνίαν ἡτοιμάζετο νὰ κινήσῃ τὸν δεύτερον πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων, λέγεται ὅτι συνέβη μέγα σημεῖον. Ἐν ᾧ ἐβασίλευεν ἀκόμῃ ὁ Ταρκύνιος, ἔκτιζε τὸν ναὸν τοῦ Καπιτωλίου Διός, τὸν ὁποῖον σχεδὸν εἶχε τελειωμένον, ἠθέλησεν ὅμως εἴτε διὰ τινὰ μαντείαν, εἴτε διότι οὕτω τὸν ἐφάνη,

νά στήσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ναοῦ πῆλινον τέθριππον ἁμάξιον, τοῦ ὁποῖου ἔδωκε τὸ σχέδιον εἰς Τυρρηνούς τινας τεχνίτας ἐκ τῆς πόλεως τῶν Οὐκίων καὶ μετ' ὀλίγον ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Τυρρῆνοί πλάσαντες τὸ τέθριππον ἔβαλον αὐτὸ εἰς τὴν κάμινον, δὲν ἔπαθεν ὅτι ἔπρεπε νὰ πάθῃ πηλὸς ἐψηγόμενος εἰς τὸ πῦρ, νὰ πυκνωθῇ δηλονότι καὶ νὰ συσταλθῇ ἐξατμιζόμενος τὴν ὑγρότητα, ἀλλὰ ἐμεγάλωνε καὶ ἐφούσκωσε καὶ ἀπέκτησε σκληρότητα καὶ δύναμιν συνάμα καὶ ὄγκον τόσον πολύν, ὥστε μόλις ἐξέβαλον αὐτὸ ἀπὸ τῆς καμίνου χαλάσαντες τὸν οὐρανὸν αὐτῆς καὶ κρημνίσαντες τοὺς ἐκ πλαγίου τοίχους. Οἱ μάντεις ἔκριναν τὸ πρᾶγμα ὅτι εἶναι θεῖον σημεῖον εὐτυχίας καὶ δυνάμεως τοῦ λαοῦ, ὅστις θέλει ἔχει τοῦτο τὸ ἁμάξιον· ἀπεφάσισαν λοιπὸν οἱ Οὐκῆται νὰ μὴ δώσωσιν αὐτὸ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἀπῆτουν αὐτό, καὶ ἀπεκρίθησαν τόσον μόνον, ὅτι τὸ ἁμάξιον ἀνήκει εἰς τὸν Ταρκύνιον, ὅχι εἰς τοὺς διώκτας τοῦ Ταρκυνίου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἶχον οἱ Οὐκῆται ἁμαξοδρομίας ἀγῶνας. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἁμάξια εἶχον τὴν συνειθισμένην τάξιν πρὸς τέρψιν τῶν θεωρῶν. Τὸ δὲ πῆλινον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνίκησε τὰ λοιπά, ὁ μὲν ἡνίοχος ἐστεφανωμένος ἐξήλαυνεν ἀπὸ τοῦ ἵπποδρομίου σιγά, οἱ δὲ ἵπποι τρομάζαντες ὅχι διὰ φανεράν τινα πρόφασιν, ἀλλὰ κατὰ τύχην ἢ θεῖαν τινὰ ἐμπνευσιν, ἔτρεχον ὅσον ἡδύναντο πρὸς τὴν Ῥώμην ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν ἡνίοχον, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ δὲν ἐκατόρθωσε τίποτε τεντόνων τοὺς χαλινούς καὶ χαδεύων τοὺς ἵππους, ἀλλ' ἐσύρετο καὶ αὐτός, ἀφ' οὗ ἀφῆκε τέλος ἐλευθέραν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, καὶ ἔτρεχον ἕως οὗ πλησιάσαντες εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐρρίψαν αὐτὸν εἰς τὴν πύλην, τὴν ὁποίαν τῶρα ὀνομάζουσι Ῥατουμέναν. Τούτου γενομένου θαυμάσαντες οἱ Οὐκῆται καὶ φοβηθέντες, ἐσυγχώρησαν εἰς τοὺς τεχνίτας νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὴν ἁμαξαν.

§. ιδ. Τὸν δὲ ναὸν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς ἔταξε μὲν νὰ καθιερώσῃ Ταρκύνιος ὁ τοῦ Δημαράτου, ὁπότε ἐπολέμει πρὸς τοὺς Σαβίνους· οἱ κοδόμησε δὲ αὐτὸν Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος, υἱὸς ὧν ἢ ἔγγονος τοῦ τάξαντος τοῦτο τὸ ἀφιερώμα· δὲν ἐπρόφθασεν ὁμως νὰ ἐγκαινιάσῃ αὐτόν, ἀλλ' ὀλίγον ἔλειπε νὰ τελειώσῃ ὁ ναός, ὁπότε ἐδιώχθη ὁ Ταρκύνιος. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὕστερον ἐτελειώθη καὶ ἔλαβε τὸν προσήκοντα στολισμόν, ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἐγκαινιάσῃ αὐτόν ὁ Ποπλικύλας, ἐφθόνουν δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν δυνατῶν, καὶ διὰ μὲν τὰς ἄλλας τιμάς, ὅσας ἔλαβε πρεπόντως διὰ τὰς στρατηγίας καὶ τὴν νομοθεσίαν του, ἐλυποῦντα

ὀλιγώτερον. Ταύτην δὲ τὴν τιμὴν, ὥς οὖσαν ἀλλοτρίαν, ἐνόμιζον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπολαύσῃ, καὶ παρεκίνουν ἐπιμόνως τὸν Ἠράτιον νὰ ζητήσῃ αὐτὸς νὰ κάμῃ τὰ ἐγκαίνια. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤναγκάσθη ὁ Ποπλικόλας νὰ ἐκστρατεύσῃ· τότε οἱ ἐναντίοι κοινῶς ἀποφασίσαντες νὰ καθιερῶσιν τὸν ναὸν ὁ Ἠράτιος, ἀνεβίβαζον αὐτὸν εἰς τὸ Καπιτώλιον, νομίζοντες ὅτι ἐνόςσῃ εἶναι παρὼν ἐκεῖνος δὲν ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσι τὸν σκοπὸν τῶν. Λέγουσι δὲ τινες ὅτι ἔβαλον οἱ ὕπατοι κλήρους, καὶ εἰς μὲν τὸν Ποπλικόλαν ἔπεσε καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἢ ἐκστρατεῖα, εἰς δὲ τὸν Ἠράτιον ἡ καθιέρωσις. Πλὴν δύναται ἕκαστος περὶ τούτων νὰ συμπεράνῃ ἐξ ὧσων ἐπράχθησαν εἰς τὴν καθιέρωσιν. Τῇ ιγ. τοῦ Σεπτεμβρίου, ἥτις συμπίπτει μάλιστα μὲ τὴν πανσέληνον τοῦ Μεταγχιετινῶνος, ἐν ᾧ ἦσαν ὅλοι συνηθροισμένοι εἰς τὸ Καπιτώλιον ὁ μὲν Ἠράτιος, σιωπῇ γενομένης, ἔκαμε τὰς ἄλλας τελετάς, καὶ πιάσας τὰς θύρας τοῦ ναοῦ ἐξεφώνει τὰς νενομισμένας εἰς τὴν καθιέρωσιν εὐχάς. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ποπλικόλα Μάρκος πρὸ πολλοῦ στεκόμενος εἰς τὰς θύρας, καὶ παραφυλάττων τὴν ὥραν, ἤ ὕπατε, εἶπεν, ὁ υἱός σου ἀπέθανεν ἀβήρωσότηας εἰς τὸ στρατόπεδον. Τοῦτο ἐπύκρναν ὅλους, ὅσοι τὸ ἤκουσαν· ὁ δὲ Ἠράτιος χωρὶς νὰ ταραχθῇ καθόλου, τόσον μόνον ἀπεκρίθη, « Ῥίψατε λοιπὸν τὸ λείψανον ὑποῦ θέλετε, διότι ἐγὼ δὲν ἀναδέχομαι τὸ πένθος », καὶ ἐξηκολούθει νὰ τελειώσῃ τὴν καθιέρωσιν. Τὸ μήνυμα τοῦτο δὲν ἦτο ἀληθές, ἀλλ' ὁ Μάρκος εἶπε τὰ ψεῦμα διὰ νὰ κάμῃ τὸν Ἠράτιον ν' ἀφήσῃ τὰ ἐγκαίνια. Καὶ εἶναι τῷ ὄντι θαυμαστός ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν σταθερότητα, εἴτε παρευθὺς ἐννόησε τὴν ἀπάτην, εἴτε καὶ ἐπίστευσε τὸν λόγον χωρὶς νὰ ταραχθῇ.

§. ιε. Παρόμοια συνέβησαν ὡς φαίνεται, κατὰ τύχην καὶ εἰς τοῦ δευτέρου ναοῦ τὴν καθιέρωσιν. Ἐπειδὴ τὸν μὲν πρῶτον ναόν, τὸν δ' ὅποιον, ὡς εἵπομεν, ἔκτισε μὲν ὁ Ταρκύνιος, καθιέρωσε δὲ ὁ Ἠράτιος, εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἠφάνισε πυρκαϊά. Τὸν δὲ δεῦτερον ἀνήγειρε μὲν ὁ Σύλλας, καθιέρωσε δὲ ὁ Κάτουλος, ἀποθανόντος τοῦ Σύλλα πρὸ τῆς καθιέρωσεως. Ἀφ' οὗ δὲ καὶ οὗτος ἐκάλει εἰς τοῦ Βιτελλίου τὴν ἐπανάστασιν, τὸν τρίτον ὁ καθὼς εἰς τὰλλα, οὕτω καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἔργον εὐτυχῆς Οὐδеспесιανὸς ἔκτισεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, καὶ εἶδε μὲν αὐτὸν τελειωμένον, δὲν εἶδεν ὅμως αὐτὸν μετ' ὀλίγον καίόμενον· ἀλλὰ τόσον μόνον εὐτυχέστερος ἐστάθη παρὰ τὸν Σύλλαν, καὶ ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἀπέθανε πρὸ τῆς ἀφιέρωσεως,

οὗτος δὲ πρὸ τῆς πυρπολήσεως τοῦ ναοῦ διότι εὐθὺς μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Οὔεσπεσιανοῦ ἐκάη τὸ Καπιτώλιον. Ὁ δὲ τέταρτος ὁ σωζόμενος καὶ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν καὶ ἀνηγέρθη καὶ καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Δομετιανοῦ. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ταρκύνιος εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ ἐξώδευσε τεσσαράκοντα χιλιάδας λιτρῶν ἀργυρίου. Τοῦ δὲ τὴν σήμερον σωζομένου ναοῦ καὶ ὅλη ἡ περιουσία τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἰδιωτευόντων κατοίκων τῆς Ῥώμης δὲν φθάνει νὰ πληρώσῃ μὴδὲ τῆς χρυσώσεως τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα συμποσοῦνται πλείοτερα παρὰ δώδεκα χιλιάδας ταλάντων. Οἱ δὲ στύλοι αὐτοῦ κατεσκευάσθησαν ἐκ μαρμάρου Πεντελικοῦ μὲ ὥραιοτάτην ἀναλογίαν τοῦ πάχους πρὸς τὸ μήκος· διότι εἰδομεν αὐτοὺς εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐφέρθησαν εἰς τὴν Ῥώμην πελεκισθέντες ἐκ δευτέρου, καὶ ἀναξυθέντες, δὲν ἀπέκτησαν τόσῃν γλαφυρίαν, ὅσῃν ἔχασαν συμμετρίαν· διότι φαίνονται πέραν τοῦ μέτρου λιγνοὶ καὶ λαγαροί. Μ' ὅλα ταῦτα ὅστις θυμιάζει τοῦ Καπιτωλίου τὴν πολυτέλειαν, ἂν ἔβλεπε μίαν στοὰν εἰς τοῦ Δομετιανοῦ τὸ παλάτιον, ἢ βασιλικήν, ἢ λουτρόν, ἢ κκοικίαν τῶν παλλακῶν αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν ὁ Ἐπίχαρμος πρὸς τὸν ἄσωτον

Σὺ φιλόθρωπος δὲν εἶσαι ἀλλὰ κακὸν πάθος ἔχεις,

Χαίρεις εἰς τὸ νὰ χαρίξῃς, μόνον διὰ νὰ σκορπίξῃς,

τοιούτῳ τι καὶ αὐτὸς ἤθελεν ἀναγκασθῇ νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τοῦ Δομετιανοῦ. Δὲν εἶσαι σὺ εὐσεβής, οὔτε φιλότιμος. Πάθος ἔχεις· χαίρεις νὰ κτίξῃς ἀσώτως, ἐπιθυμῶν, ὥς ὁ Μίδας ἐκεῖνος, νὰ μεταμορφωθῶσιν ὅλα σου τὰ πράγματα εἰς χρυσὸν καὶ λίθινον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

§. ις. Ὁ δὲ Ταρκύνιος μετὰ τὴν μεγάλην μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχασε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονομαχήσαντα πρὸς τὸν Βροῦτον, καταφυγὼν εἰς τὸ Κλούσιον ἔγεινεν ἱκέτης τοῦ Κλάρου Πορσήνα, ὅστις ἦτο ὁ δυνατώτατος τῶν βασιλέων τῆς Ἰταλίας καὶ ἐφαίνετο καλοκάγαθος καὶ φιλότιμος. Οὗτος ὑπεσχέθη ὅτι θέλει τὸν βοηθήσει. Καὶ πρῶτον μὲν ἔστειλεν εἰς τὴν Ῥώμην, προστάζων νὰ δεχθῶσι τὸν Ταρκύνιον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπήκουσαν οἱ Ῥωμαῖοι, κηρύξας πόλεμον κατ' αὐτῶν, καὶ προμηνύσας τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἐμβῇ ἐχθρικῶς, ἤλθε τέλος μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Ὁ δὲ Ποπλικόλας ἀπὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, εἶχεν ἀναγορευθῆ ὑπάτος τὸ δευτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ Τίτος Λουκρήτιος. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ θέλων πρῶτον νὰ νικήσῃ τὸν Πορσήναν μὲ τὴν μεγαλοφροσύνην, ἔστειλε καὶ ἔκτιξε πόλιν Σιγλιουρίαν, ἐν ᾗ ὁ Πορσήνας ἐπλη-

σάζεν ἐκεῖ· καὶ ἀφ' οὗ περιετείχισεν αὐτὴν μὲ μεγάλα ἐξοδα, ἔσται·
 λεν εἰς αὐτὴν ἑπτακοσίους μόνον ἀποίκους φύλακας, ἵνα δείξῃ ὅτι
 εὐκόλως καὶ ἀφόβως διοικεῖ τὸν πόλεμον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πορσήνας ὤρ-
 μησεν ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο τὸ τεῖχος, ἐδιώχθησαν οἱ φύλακες, καὶ φεύ-
 γοντες ὀλίγον ἔλειψε νὰ σύρῳσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς πολέμιους μέσα
 εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐπρόφθασεν ὅμως εἰς τὰς πόλεις βοηθήσας ὁ Ποπλι-
 κόλας. Καὶ μάχην συγκροτήσας πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ἀντείχεν εἰς
 τὴν βίαν τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν, ἕως οὗ λαβῶν μεγάλας πληγὰς
 ἀπεσύρθη βαστακτὸς ἀπὸ τῆς μάχης. Τὸ αὐτὸ ἔπαθε καὶ ὁ συνάρχων
 αὐτοῦ Λουκρήτιος, ὅθεν ὀλιγοψυχήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἔφρουγον πρὸς
 τὴν πόλιν ἵνα σωθῶσι· καὶ οἱ ἐχθροὶ ἀκολουθοῦντες ἐστενοχωροῦντο
 νὰ διαβῶσι τὴν ξυλίνην γέφυραν. Τότε ἐκινδύνευσεν ἡ Ῥώμη νὰ κυ-
 ριευθῇ κατὰ κράτος. Πρῶτος ὅμως ὁ Κόκλιος ἐιράτιος καὶ δῶν μετ'
 αὐτοῦ τῶν ἐπιφανεστάτων, Ἑρμῆνιος καὶ Λουκρήτιος, ἀντεστάθησαν
 πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν ξυλίνην γέφυραν. Ὁ δὲ ἐιράτιος ἐπωνομά-
 σθη Κόκλιος, διότι εἶχε χάσει εἰς τὸν πόλεμον τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλ-
 μῶν· ἢ καθὼς λέγουσιν ἄλλοι, διότι εἶχε μύτην τόσον σιμὴν καὶ βου-
 λισμένην, ὥστε δὲν ἦτο κἀνὲν σημεῖον εἰς τὸ μεταξὺ νὰ χωρίζῃ τὰ
 ὄμματα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀφρύδιζ ἦσαν σμιγμένα· διὰ τοῦτο θέλον-
 τες οἱ πολλοὶ νὰ ὀνομάζωσιν αὐτὸν Κύκλωπα, κατὰ σφάλμα τῆς
 γλώσσης· τὸν ὠνόμαζον Κόκλιον, καὶ ὑπερίσχυσαν διὰ τὸ πλῆθος νὰ
 δώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα. Οὗτος ὁ Κόκλιος στενόμενος ἔμπροσθεν
 τῆς γεφύρας ἠναντιόνατο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἕως οὗ διέκοψαν οἱ ὀπι-
 σθέν του σύντροφοι τὴν γέφυραν. Καὶ τότε πηδήσας μὲ τὰ ὄπλα εἰς
 τὸν ποταμὸν ἐκβῆκε κολυμβῶν εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχλην κυπημέ-
 νος τὸν γλουτὸν μὲ κοντάριον Τυρρηνικόν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας θυμιά-
 σας τὴν ἀνδρίαν τοῦ ἀνδρός, τότε μὲν ἀπαφάσιζε πάρυτα νὰ συνει-
 σφέρωσιν ὅλοι οἱ Ῥωμαῖοι ὅσα ἕκαστος ἐξώθειεν τὴν ἡμέραν πρὸς
 τροφήν του, καὶ νὰ προσφέρωσι τὸ κεφάλαιον εἰς αὐτόν. Ἐπειτα ἐχά-
 ρισαν εἰς αὐτόν ὅσῃν γῆν ἡδυνήθη νὰ περιλάβῃ μὲ τὸ ἄροτρον αὐτὸς
 εἰς μίαν ἡμέραν. Καὶ πρὸς τούτοις ἔστησαν αὐτοῦ εἰκόνα χαλκὴν εἰς
 τὸ ἱερόν τοῦ Ἰφαιστού, παρηγοροῦντες μὲ τιμὴν τὴν ἐκ τῆς πληγῆς
 χολότητα τοῦ ἀνδρός.

§. ιζ'. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Πορσήνας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, ἤρχισε νὰ τυ-
 ραννῇ τοὺς Ῥωμαίους καὶ πεινα, καὶ ἄλλο προσέτι στράτευμα τῶν
 Τυρρηνῶν αὐτοκέφαλον ἐμβήκεν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας

ὕπατεύνων τὸ τρίτον, ἐνόμιζεν ὅτι πρὸς μὲν τὸν Πορσῆναν πρέπει νὰ ἀντέχῃ ἡσυχάζων καὶ φυλάττων τὴν πόλιν. Κατὰ δὲ τῶν Τυρρηνῶν ἀπ' ἄλλου μέρους ἐξεστράτευσε καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ ἐφόνευσε πεντακισχιλίους ἐξ αὐτῶν. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ Μούκιου ἱστορήσαν μὲν καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ διαφόρως, ἃς τὸ ἱστορήσωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, καθὼς μάλιστα μᾶς φαίνεται ἀξιόπιστον. Ἦτο ὁ Μούκιος Ῥωμαῖος ἀνὴρ εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀγαθὸς καὶ ἀριστος εἰς τὰ πολεμικά, ἐπιβουλευὼν δὲ νὰ φονεύσῃ τὸν Πορσῆναν ἐμβῆκε λαθραῖως εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ φορῶν ἐνδυμασίαν τυρρηνικήν, καὶ γλῶσσαν λαλῶν ὁμοίαν. Ἐλθὼν περιεγύρισε τὸ βῆμα, ὅπου ἐκάθητο ὁ βασιλεὺς, καὶ αὐτὸν μὲν τὸν βασιλέα δὲν ἐγνώριζε, νὰ ἐρωτήσῃ δὲ περὶ αὐτοῦ ἐφοβήτο, ἕνα τινα τῶν συγκαθεζομένων, ὅστις μάλιστα τὸν ἐφάνη ὡς βασιλεὺς, ἐξεσπάθωσε καὶ τὸν ἐφόνευσε. Τὸν ἐπίασαν πάρευτα διὰ τοῦτο, καὶ τὸν ἐξέταζον. Εἶχον δὲ φέρει ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πορσῆναν μικρὰν ἐσχάραν μὲ πῦρ, διὰ νὰ θυσιάσῃ. Εἰς τοῦτο τὸ πῦρ προστάχθεις ὁ Μούκιος ἐτέντωσε τὴν δεξιάν του χεῖρα, καὶ τῆς σαρκὸς καιομένης ἔσπεκε βλέπων τὸν Πορσῆναν μὲ πρόσωπον ἰταμὸν καὶ ἀμετάτρεπτον, μέχρις οὗ θυμιάσας ὁ βασιλεὺς ἀφῆκεν αὐτόν, καὶ μόνος ἐκτείνας ἀπὸ τὸ βῆμα τὴν χεῖρα ἀπέδωκεν ὀπίσω τὸ ξίφος. Ὁ δὲ Μούκιος ἠπλώσε τὴν ἀρισεράν του καὶ τὸ ἐδέχθη. Διὰ τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἐπωνομάσθη Σκαιόλας, τουτέστιν Ἀριστερός. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν Πορσῆναν ὅτι, ἂν καὶ ἐνίκησα τὸν φόβον σου, ἐνίκηθην ὅμως ἀπὸ τὴν μεγαλοφυχίαν σου, ὅθεν καὶ δι' εὐγνωμοσύνην σὲ ἐξομολογοῦμαι πράγματα, τὰ ὅποια μὲ ὄλας τὰς βαςάνους δὲν ἤθελον ἐξαγορευθῇ. Τριακόσιοι Ῥωμαῖοι, Πορσῆνα, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες μ' ἐμέ, πλανῶνται εἰς τὸ στρατόπεδόν σου παρατηροῦντες εὐκαιρίαν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος ἐπεχείρησα τὸ ἔργον μὲ λαχμόν, καὶ δὲν λυποῦμαι, διότι δὲν εὐτύχησα νὰ φονεύσω ἄνδρα ἀγαθόν, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἦναι φίλος πλεόν, παρ' ὅσον πολέμιος τῶν Ῥωμαίων. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πορσῆνας, τὰ ἐπίστευσε, καὶ ἔλαβε κλίσιν νὰ κάμῃ εἰρήνην, ὅχι τόσον, ὥς μὲ φαίνεται, διότι ἐφοβήθη τοὺς τριακοσίους, ὅσον διότι ἐθαύμασε καὶ ἠγάπησε τὴν μεγαλοφροσύνην καὶ ἀρετὴν τῶν Ῥωμαίων. Τοῦτον τὸν ἄνδρα Μούκιον ὅλοι σχεδὸν οἱ συγγραφεῖς καὶ Σκαιόλαν ἐνομάζουσιν· ὁ δὲ τοῦ Σάνδωνος υἱὸς Ἀθηνόδωρος εἰς τὸ πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Καίσαρος Ὀκταουῖαν βιβλίον αὐτοῦ λέγει, ὅτι ὠνομάζετο καὶ Ὀψίγονος.

§. ιη. Αὐτὸς δὲ ὁ Ποπλικόλας νομίζων τὸν Πορσῆναν ὄχι τόσον βαρὺν ἐχθρόν, ὅσον ἀξιόλογον ἄνδρα νὰ γείνη σύμμαχος καὶ φίλος τῆς πόλεως, ἔστερξε νὰ κριθῇ ἐμπροσθεν αὐτοῦ μὲ τὸν Ταρκύνιον, καὶ πολλάκις ἐπροσκάλεσεν αὐτὸν μετὰ θάρρους ἐλπίζων ὅτι θέλει ἐξελέγξει αὐτὸν κάκιστον ἄνθρωπον καὶ δικαίως χάσαντα τὴν βασιλείαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ταρκύνιος ἀπεκρίθη μὲ τραχύτητα, ὅτι δὲν κάμνει οὐδένα κριτὴν του, καὶ πολὺ ἐλιγώτερον τὸν Πορσῆναν, ὅστις ὢν σύμμαχος αὐτοῦ μεταβάλλει γνώμην θυμωθεὶς καὶ καταδικάσας αὐτὸν ὁ Πορσῆνας, ἐνταυτῷ δὲ παρακαλούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἄρωνος πρὸςπαθούντος διὰ τὸ καλὸν τῶν Ῥωμαίων, ἔπαυσε τὸν πόλεμον, συμφωνήσας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους νὰ ἀφῇσῃσι τὸ μέρος τῆς Τυρρηνικῆς γῆς, τὸ ὅποιον εἶχον ἀρπάσει, καὶ νὰ στείλωσιν ἐπίσω τοὺς αἰχμαλώτους, λαβόντες καὶ αὐτοὶ τοὺς αὐτομόλους των. Εἰς βεβχίωσιν τούτων τῶν συμφωνιῶν ἔδωκαν ἐνέχυρον οἱ Ῥωμαῖοι δέκα νέους εὐπατρίδας φοροῦντας περιπόρφυρα, καὶ ἄλλας τόσας παρθένους ἐξ ὧν ἦτο μία καὶ ἡ τοῦ Ποπλικόλα θυγάτηρ Οὐαλερία.

§. ιθ. Ἐν τῷ δ' ἐγένοντο ταῦτα, καὶ ὁ Πορσῆνας δι' ἐμπιστοσύνην εἶχε πλέον διαλύσει ὅλην τὴν πολεμικὴν ἐτοιμασίαν, αἱ παρθέναι τῶν Ῥωμαίων κατέβησαν νὰ λουσιῶσιν εἰς μίαν ἕκραν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου γυρίζουσα ἡ ὄχθη εἰς σχῆμα νέας σελήνης ἔκαμνε τὸ μέρος ἐκείνο ἥσυχον καὶ ἀκύναντον. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε φύλακας ἔβλεπον, οὔτε διαβάτας ἄλλους οὔτε διαπλέοντας, ἔλαβον καρδίαν νὰ περάσωσι κολυμβῶσαι τὸν ποταμὸν μὲ ὅλον τὸ βῆμα καὶ τὰς βαθείας αὐτοῦ συστροφάς. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι μία τις ἐξ αὐτῶν τὸ ὄνομα Κλοιλία διέβη τὸν πόρον ἔφιππος παρακινουσα μὲ φωνάς καὶ θαρρόνουςα καὶ τὰς ἄλλας νὰ τὴν ἀκολουθῶσι κολυμβῶσαι, καὶ οὕτως ἐσώθησαν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ποπλικόλαν· ἀλλ' ἐκεῖνος ὥς εἶδεν αὐτάς, οὐτ' ἐθαύμασεν, οὔτε ἠγάπησεν αὐτάς, ἀλλ' ἐπικράνθη διότι ἔμελλε νὰ φανῇ κατώτερος τοῦ Πορσῆνα εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸ τόλμημα τῶν παρθένων ἔμελλε νὰ νομισθῇ κακούργημα τῶν Ῥωμαίων· διὰ τοῦτο τὰς ἐπίασε καὶ ἔστειλε πάλιν πρὸς τὸν Πορσῆναν. Ταῦτα προμαθὼν ὁ Ταρκύνιος ἔστειλεν ἀνθρώπους νὰ παραμονεύσωσι τοὺς φέροντας τὰς παρθένους, καὶ διαβαίνοντας τὸν ποταμὸν τοὺς ἐπλάκωσαν ὄντες παρ' ἐκείνους πλειότεροι. Μ' ὅλον τοῦτο ἐκεῖνοι ἀντεστέκοντο, καὶ ἡ τοῦ Ποπλικόλα θυγάτηρ Οὐαλερία, ὁρμήσασα διὰ μέσου τῶν μαχομένων ἔφευγε, καὶ τρεῖς τινες δοῦλοι πετάξαντες

μετ' αὐτῆς ἐπροσπάθουν νὰ τὴν σώσωσιν. Αἱ δὲ ἄλλαι συναδελφοὶ αὐτῆς ἔμειναν ἐπικινδύνως σμιγμέναι μετὰ τῶν μαχομένων. Ἀκούσας δὲ τὰς κραυγὰς Ἄρων ὁ υἱὸς τοῦ Πορσήνα, ταχέως ἔδραμε πρὸς βοήθειαν, καὶ τῶν πολεμίων φυγόντων, διέσωσε τοὺς Ῥωμαίους. Ὁ δὲ Πορσήνας, ὡς εἶδεν ἀρθείσας ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὰς παρθένας, ἠρώτα νὰ μάθῃ τίς ἐξ αὐτῶν ἐστάθη τῆς πράξεως ἀρχηγός, καὶ παρεκίνησε τὰς ἄλλας. Ἀκούσας δὲ τὸ ὄνομα τῆς Κλοιλίας, ἐκύτταξε αὐτὴν μὲ πρόσωπον παιδρὸν καὶ ἱλαρόν, καὶ προσάξας νὰ φέρωσιν ἓνα τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐξολισμένον ἐχάρισεν αὐτὸν εἰς αὐτήν. Τοῦτο φέρουσιν εἰς ἀπόδειξιν ὅσοι λέγουσιν, ὅτι μόνη ἡ Κλοιλία διέβη τὸν ποταμὸν ἔφιππος. Ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν ἐξ ἐναντίας, ὅτι μὲ τοῦτο ἠθέλησεν ὁ Τυρρηνὸς νὰ τιμῇ τὴν ἀνδρικὴν τόλμην τῆς Κλοιλίας. Καὶ στέκει μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὴν ἱερὰν ὁδὸν πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ὑπάγομεν εἰς τὸ Παλάτιον, ἔφιππος ἀνδρίας, τὸν ὁποῖον λέγουσί τινες ὅτι δὲν εἶναι τῆς Κλοιλίας, ἀλλὰ τῆς Οὐαλερίας. Ὁ δὲ Πορσήνας διαλλαχθεὶς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἄλλην πολλὴν μεγαλοπρέπειαν ἔδειξεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν, καὶ τοὺς Τυρρηνοὺς ἐπρόσταξε νὰ μὴ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν τίποτ' ἄλλο πλὴν τὰ ὅπλα, ἀφήσαντες τὸ στρατόπεδον γεμάτον ἀπὸ σῖτον πολύν, καὶ ἄλλα πράγματα καὶ πλούτη διάφορα, τὰ ὅποια ἐχάρισεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἀκόμη, ὅταν πωλῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι δημόσια πράγματα, κηρύττουσι τὰ πρῶτα ὅτι εἶναι πράγματα τοῦ Πορσήνα, ἵνα φυλάττωσιν εἰς τὴν μνήμην τῶν αἰώνιαν τιμὴν τῆς χάριτος τοῦ ἀνδρός. Ἐστέκετο δὲ μέχρι τινὸς πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου χαλκοῦς αὐτοῦ ἀνδρίας ἀπλοῦς καὶ ἀρχαῖος κατὰ τὴν ἐργασίαν.

§. κ. Μετὰ ταῦτα ἐμβῆκαν οἱ Σαβῖνοι πολεμικῶς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν. Τότε ὑπατοὶ μὲν ἐχειροτονήθησαν Μάρκος Οὐαλέριος, ἀδελφὸς τοῦ Ποπλικόλα, καὶ Ποστούμιος Τούβερτος. Ἐπράττοντο δὲ τὰ μέγιστα πράγματα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ποπλικόλα παρόντος· καὶ ἐνίκησεν εἰς δύο μάχας μεγάλας ὁ Μάρκος, εἰς τὴν δευτέραν μάλιστα χωρὶς νὰ χάσῃ μηδένα Ῥωμαῖον, ἐφόνευσε δεκατρεῖς χιλιάδας ἐχθροῦς. Καὶ θριαμβεύσας ἔλαβε καὶ ἄλλο βραβεῖον νὰ κτίσῃσιν οἰκίαν αὐτοῦ μὲ δημοσίαν δαπάνην εἰς τὸ Παλάτιον. Ἐν τῇ δὲ τῶν ἄλλων οἰκῶν αἱ θύραι τότε ἦνοιγον ἀπὸ μέσα πρὸς τὴν αὐλήν, ἐπεὶ τῆς μόνης τῆς οἰκίας τὰς θύρας ἔκαμαν νὰ ἀνοίγωσιν ἐξωθεν πρὸς τὸν δημόσιον δρόμον· διότι τάχα καὶ ὁ Μάρκος κατὰ τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν

τοῦτο προνόμιον ἐφρόντιζε πάντοτε περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων. Λέγουσι δὲ ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ παλαιὸν οὕτως ἦνοιγον ὅλαι αἱ θύραι, συμπεραίνοντες ἀπὸ τῆς Κωμωδίας, ὅπου ὅσοι μέλλουσι νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ τῆς οἰκίας τῶν κτυποῦσιν ἀπὸ μέσα τὴν θύραν, ἵνα αἰσθανθῶσιν οἱ προσερχόμενοι ἢ ἄλλως στεκόμενοι πλησίον τῆς θύρας νὰ ἀπομακρυνθῶσι, μήπως κτυπηθῶσιν ἢ στενοχωρηθῶσιν εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τῶν σανίδων τὴν ὁρμὴν.

§. κα. Τὸ δ' ἀκόλουθον ἔτος ὑπάρτευσεν πάλιν ὁ Ποπλικόλας τετάρτην φορὰν. Ἐπροσμένετο δὲ πόλεμος Σαβίνων καὶ Λατίνων, οἵτινες ἐσηκώθησαν συμφώνως κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν συνάμα καὶ δεισιδαιμονία τις· διότι ὅλαι αἱ τότε ἐγγαστραωμένοι γυναῖκες ἀπεβάλλθησαν βρέφη κολοβωμένα, καὶ οὐδαμὴ γέννα δὲν ἐτελείωσεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς. Ὁ Ποπλικόλας λοιπὸν συμβουλευθεὶς τὰ βιβλία τῶν Σιβυλλῶν ἐξιλίωσε τὸν Ἄδην μὲ θυσίας, καὶ ἀνανεώσας ἀγωνάς τινας διατεταγμένους ὑπὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἔκαμε τὴν πόλιν μὲ τὰς χρηστάς ἐλπίδας νὰ λάβῃ θάρρος πρὸς τοὺς Θεοὺς, καὶ οὕτως ἔστρεψε πλέον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰ φοβερά κινήματα τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ ἐφαίνετο μεγάλη τῶν πολεμίων συνάθροισις καὶ ἐτοιμασία. Ἦτο δὲ τότε μεταξὺ τῶν Σαβίνων Ἄππιος Κλαῦσος, ἄνθρωπος καὶ εἰς τὰ πλούτη δυνατός, καὶ εἰς τὴν ἀνδρίαν τοῦ σώματος ἐπίσημος, καὶ πρῶτος μάλιστα διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν. Ἀλλὰ δὲν διέφυγε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο τὸ πάθος, τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς μεγάλους. Ἐφθονεῖτο. Καὶ ἐπειδὴ ἐσπούδαζε νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τοὺς φθονεροὺς νὰ κατηγορῶσιν αὐτὸν ὅτι αὐξάνει τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων σκοπῶν νὰ ὑποδουλώσῃ καὶ νὰ τυραννήσῃ τὴν πατρίδα. Αἰσθανθεὶς δὲ ὅτι τὸ πλῆθος ἤκουε μὲ εὐχάριστησιν τούτους τοὺς λόγους καὶ ὅτι ἐμίσειτο ἀπὸ τοὺς φιλοπολέμους καὶ στρατιωτικούς, ἐφοβείτο μήπως ἐγκαλέσωσιν αὐτὸν εἰς κρίσιν, καὶ συνάξας βοηθοὺς τοὺς δυνατοὺς φίλους καὶ οἰκείους ἐστασίαζε. Τοῦτο ἔκαμνε τοὺς Σαβίνους νὰ διατρίβωσιν ἀναβάλλοντες τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολέμου. Ὁ Ποπλικόλας λοιπὸν, ὅστις ἔκαμνεν ἔργον τοῦ ὅχι μόνον νὰ μανθάνῃ τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ παραινῇ καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὴν στάσιν, εἶχεν ἀνθρώπους πιστούς, οἵτινες ὠμίλουν πρὸς τὸν Κλαῦσον ἀπὸ μέρους αὐτοῦ τοιαῦτα. Ὅτι ὁ Ποπλικόλας κρίναι πρέπον εἰς σέ, ὥς δίκαιον καὶ καλοκάγαθον ἄνδρα, νὰ μὴ ἐνδικηθῇ τοὺς συμπολίτας

σου, μ' ὅλον ὅτι σὲ ἀδικοῦσιν. Ἐάν δὲ θέλῃς πρὸς σωτηρίαν σου νὰ ἀναχωρήσῃς καὶ νὰ φύγῃς τοὺς μισοῦντας, θέλει σὲ ὑποδεχθῇ καὶ δημοσίῳ καὶ ἰδιαιτέρῳ μὲ ὅλας τὰς τιμὰς, ὅσαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρετὴν σου καὶ εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν Ῥωμαίων. Ταῦτα πολλάκις ἀνακρίνων ὁ Κλαῦσος εὗρισκε συμφερώτατα παρὰ πᾶν ἄλλο ὅ,τι τὸν ἐσυγχώρει ἢ ἀνάγκη νὰ πράξῃ. Προσκαλέσας λοιπὸν τοὺς φίλους του καὶ πολλοὺς ἄλλους καταπείσας διὰ μέσου ἐκείνων, ἐσήκωσε πέντε χιλιάδας οἰκογενεῖας μὲ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκάς των, τὸ πλεόν ἀτάραχον καὶ φιλήσυχον καὶ εἰρηνικὸν μέρος τῶν Σαβίνων, καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥώμην. Εἶχε δὲ περὶ τούτου προϋπάρχουσαν εἰδήσιν ὁ Ποπλικόλας καὶ ὑπεδέχθη αὐτοὺς φιλοφρόνως καὶ προθύμῳ δώσας εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ δίκαια προνόμια. Διότι τὰς μὲν οἰκογενεῖας εὐθὺς ἐπολιτογράφησε καὶ εἰς ἐκάστην ἐχώρισε δύο στρεμμάτων γῆν πλησίον τοῦ Ἀνίηνος ποταμοῦ. Εἰς δὲ τὸν Κλαῦσον ἔδωκεν εἰκοσιπέντε στρέμματα, καὶ κατέγραψεν αὐτὸν εἰς τοὺς βουλευτάς. Τοῦτο ἐστάθη πρώτη ἀρχὴ νὰ ἐμῇ ὁ Κλαῦσος εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, τὴν ὁποῖαν φρονίμως οἰκονομῶν ἀνέβη εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, καὶ δύνανται ἀπέκτησε μεγάλην καὶ γένος ἀφῆκεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπίσης πρὸς τᾶλλα εὐγενεῖς, τὸ τῶν Κλαυδίων ἀπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενον.

§. κβ. Ἀφ' οὗ δ' ἐξεχωρίσθησαν οἱ Σαβίνοι μὲ τὴν μετοικεσίαν τούτων τῶν ἀνδρῶν, δὲν ἀφῆκαν αὐτοὺς οἱ δημαγωγοὶ νὰ ἡσυχάσωσι καὶ καταστρωθῶσιν· ἀλλὰ τοὺς ἔλεγον δεινοπαθοῦντες ὅτι, ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη ὁ Κλαῦσος νὰ καταπείσῃ παρὼν τοὺς ὁμογενεῖς του, τοῦτο τώρα γενόμενος ἐχθρὸς τῆς πατρίδος καὶ φυγὰς, θέλει κατορθώσει, νὰ μὴ ἐκδικηθῶσι δηλονότι τοὺς Ῥωμαίους οἱ Σαβίνοι διὰ τὰς ἀδικίας αὐτῶν. Σηκωθέντες λοιπὸν οἱ Σαβίνοι μὲ στρατεύμα μέγα ἐστρατοπέδευσαν πλησίον εἰς τὰς Φιδήνας, καὶ στείλαντες δισχιλίους ὀπλίτας νὰ παραμονεύωσιν ἀντικρὺ τῆς Ῥώμης εἰς χωρὶς σὺδενδρα καὶ κοῖλα, εἶχον σκοπὸν τὸ πρῶτ' τῆς ἄλλης ἡμέρας νὰ ἐκβάλωσιν εἰς τὸ φανερὸν ὀλίγους ἵππεις, διὰ νὰ λεηλατῶσιν. Εἶχον δὲ παραγγελμένους αὐτοὺς, ὅταν πλησιάσωσιν εἰς τὴν πόλιν, νὰ προσποιηθῶσιν ὅτι φεύγουσιν, ἕως νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἐνέδραν τοὺς διώξαντας ἐχθρούς. Ταῦτα τὴν αὐτὴν ἡμέραν μαθὼν ὁ Ποπλικόλας παρὰ φυγᾶδων τῶν πολεμίων, εὐθὺς ἤτοιμάσθη ἄρμοδιῳ πρὸς πάντα, καὶ διεμοίρασε τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ποστούμιος Βάλθος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ

λαβὼν τρισχιλίους ὁπλίτας ὑπῆγε τὸ ἐσπέραις ἀκόμῃ, καὶ πιάσας τοὺς λόφους, ὑποκάτω τῶν ὁποίων ἐνήδρευον οἱ Σαθῖνοι, παρεφύλατ-
 τεν. Ὁ δὲ συνύπατος τοῦ Ποπλικόλα Λουκρήτιος ἔχων τὸ γενναϊότα-
 τον καὶ ἑλαφρότατον μέρος τοῦ ἐν τῇ πόλει στρατεύματος ἡτοιμα-
 σμένον νὰ ἐρμήσῃ κατὰ τῶν ἱππέων, ὅσοι ἔμελλον νὰ λεηλατῶσιν.
 Αὐτὸς δὲ ὁ Ποπλικόλας λαβὼν τὸ ὑπόλοιπον στράτευμα περιεκύ-
 κλωσε τοὺς ἐχθρούς. Κατὰ τύχην δ' ἔπεσε καὶ ὁμίχλῃ βαθεῖα, καὶ
 περὶ τὸν ἔρθρον ἐρμήσας μετὰ βοῆς ὁ Ποστούμιος ἐκ τῶν λόφων, ἐ-
 κτύπα τοὺς ἐνεδρεύοντας, ἐνταύτῳ δὲ καὶ ὁ Λουκρήτιος ἀπέλυσε
 τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἐναντίον εἰς τοὺς ἱππεῖς, καὶ ὁ Ποπλικόλας
 προσέβαλεν εἰς τὸ μέγα στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν. Ἐκτυπῶντο λοι-
 πὸν οἱ Σαθῖνοι καὶ διεσθείροντο πανταχοῦ, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσαν
 εὐθὺς οἱ Ῥωμαῖοι· διότι δὲν ἀντεστέκοντο καθόλου, ἀλλ' ἔφευγον, ἡ-
 πατημένοι ὑπὸ τῆς ὀλεθριωτάτης ἐλπίδος. Ἐπειδὴ νομίζοντες τὸ ἐν
 μέρος ὅτι σώζεται τὸ ἕτερον, δὲν ἐκύτταζον νὰ μάχωνται ἐπιμόνως,
 ἀλλ' οἱ μὲν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔτρεχον πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντας,
 ἐκεῖνοι δὲ πάλιν πρὸς τούτους εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ οὕτως οἱ φεύ-
 γοντες ἐπιπτον ἐξ ἐναντίας πρὸς τοὺς φεύγοντας, καὶ οἱ χρεῖαν ἔχον-
 τες βοηθείας, πρὸς τοὺς ἐλπίζοντας βοήθειαν. Τοῦ δὲ νὰ μὴ χαλῶσιν
 ὅλοι οἱ Σαθῖνοι, ἀλλὰ νὰ διασωθῶσί τινες, αἰτία ἐστάθη ἡ πλησίον
 οὖσα πόλις τῶν Φιδηνατῶν, ἥτις ἐδέχθη μάλιστα τοὺς διαφεύγοντας
 ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ὅποτε ἐκυριεύετο ὑπὸ τοῦ Ποπλικόλα. Ὅσοι δὲ
 δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰς Φιδήνας, ἢ ἐφονεύθησαν, ἢ ζῶν-
 τες αἰχμαλωτισθέντες ἐφέρθησαν εἰς τὴν Ῥώμην.

§. κγ. Τοῦτο τὸ κατόρθωμα οἱ Ῥωμαῖοι, μ' ὅλον ὅτι ἐσυνείθιζον
 ὅλας τὰς μεγάλας πράξεις νὰ ἀποδίδωσιν εἰς τοὺς Θεούς, τὸ ἐνόμι-
 ζον ὅτι ἐστάθη ἐνός ἔργον, τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν. Καὶ ὅλοι ὅσοι πα-
 ρευρέθησαν εἰς τὴν μάχην ἐφώναζον, ὅτι ὁ Ποπλικόλας παρέδωκε
 τοὺς πολεμίους εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν χωλοῦς καὶ τυφλοὺς καὶ σχεδὸν
 δεμένους νὰ τοὺς σφάζωσιν. Ἐδυνάμωσε δὲ ὁ δῆμος καὶ μὲ χρήμα-
 τα, ὅσα ἔλαβεν ἐκ τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ δὲ Πο-
 πλικόλας θριαμβεύσας, καὶ παραδῶσας τὴν πόλιν εἰς τοὺς μετ' αὐ-
 τὸν χειροτονηθέντας ὑπάτους, ἀπέθανεν εὐθὺς, τελειώσας τὴν ζωὴν
 μὲ ὅλα τὰ νομιζόμενα καλὰ καὶ ἀγαθὰ, ὅσα δύναται ἄνθρωπος ν' ἀ-
 πολαύσῃ. Ὁ δὲ δῆμος, ὥς νὰ μὴ εἶχε κἄμει εἰς αὐτόν, ἐν ὅσῳ ἔζη,
 μηδεμίαν ἐκ τῶν πρεπουσῶν ἀμοιβῶν, ἀλλ' ὥς νὰ ἐχρεώσται ὅλας

τὰς χάριτας εἰς αὐτόν, ἀπεφάσισε κοινῶς νὰ ταφῇ τὸ σῶμά του μὲ δημοσίαν δαπάνην, καὶ ἕκαστος πολίτης συνεισέφερε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ νόμισμα μικρόν, τὸ λεγόμενον τεταρτημόριον. Αἱ δὲ γυναῖκες συμφωνήσασαι κατ' ἰδίαν ἐπένθησαν τὸν ἄνδρα ὁλόκληρον ἐνιαυτόν, πένθος ἔντιμον καὶ ζηλωτόν. Ἐτάφη δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ ψῆφον τῶν πολιτῶν μέσα εἰς τὴν πόλιν πλησίον τῆς λεγομένης Οὐελίας, καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ γενεὰ εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἐνταφιάζηται ἐκεῖ. Τώρα ὅμως οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ δὲν θάπτεται εἰς τὸν αὐτὸν τάφον. Ἀλλὰ φέρουσι τὸν νεκρόν, καὶ ἀποθέτουσιν αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ τις ἐκ τῶν παρόντων λαβὼν δακρίον ἀναμμένον τὸ πλησιάζει εἰς τὸν νεκρὸν περραστικῶς, καὶ εὐθὺς τὸ σηκώνει, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ μὲ τὸ ἔργον, ὅτι ἔχει μὲν τὴν ἄδειαν ὁ νεκρὸς νὰ ταφῇ ἐκεῖ, παραιτεῖται ὅμως ὡς μεγάλην τὴν τιμὴν· καὶ οὕτως ἐπαίρουσι τὸ λείψανον καὶ θάπτουσιν αὐτὸ ἐξω τῆς πόλεως.

ΣΟΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΠΛΙΚΟΛΑ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.

§. α. Ἡ παροῦσα σύγκρισις ἔχει τι ἰδιαίτερον, τὸ ὅποιον δὲν ἀπαντᾶται εἰς ἄλλην οὐδεμίαν ἐξ ὅσων ἔχομεν γεγραμμένας. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν εἶναι μιμητὴς τοῦ ἑτέρου· ὁ δὲ ἕτερος, μάρτυς. Ἐπειδὴ παρατήρησον τὴν περὶ εὐδαιμονίας γνώμην τοῦ Σόλωνος πρὸς τὸν Κροῖσον, πῶς ἀρμόζει πλέον εἰς τὸν Ποπλικόλαν παρ' ὅσον εἰς τὸν Τέλλον. Τὸν Τέλλον, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν ὁ Σόλων μακαριώτατον διὰ τὴν εὐθανασίαν καὶ ἀρετὴν του καὶ εὐτεκνίαν, δὲν ἐμνημόνευσεν εἰς τὰ ποιήματά του ὡς ἄνδρα ἀξιόλογον, οὔτε τὰ παιδιὰ τοῦ Τέλλου ἔγειναν ἐπίσημα, οὔτε αὐτὸς ὀνομαστός δι' οὐδεμίαν ἀρχοντίαν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας καὶ ζῶν ἐστάθη πρῶτος τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν δύναμιν καὶ δόξαν διὰ τὴν ἀρετὴν του, καὶ ἀφ' οὗ ἀπέθανεν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν, εἰς ἐτῶν ἑξακοσίων διάστημα, εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσι τὴν δόξαν τῆς εὐγενείας αὐτῶν αἱ μεταξὺ τῶν λαμπροτάτων γενῶν τῆς Ῥώμης ἀριθμούμεναι οἰκογένειαι Ποπλικόλαι καὶ Μεσσάλαι καὶ Οὐαλέριοι. Καὶ Τέλλος μὲν, ὡς γενναῖος ἀνὴρ μένων εἰς τὴν τάξιν του καὶ μαχόμενος ἐφρονεῖτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας, ἀφ' οὗ ἐφρόνευσε τοὺς ἐχθρούς του, τὸ ὅποιον εἶναι εὐτυχέστερον παρὰ νὰ φονευθῇ, καὶ ἀφ' οὗ εἶδε τὴν πα-

τρίδα νικῶσαν ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς του ἀρχοντίας καὶ στρατηγίας, τιμηθεὶς καὶ θριαμβεύσας ἀπῆλause τὴν ὑπὸ τοῦ Σόλωνος ζηλουμένην καὶ μακαριζομένην τελευτήν. Καὶ ὅσα πρὸς τούτοις ἀντιλέγων ὁ Σόλων πρὸς τὸν Μίμνερμον ἐξεφώνησε περὶ διαρκείας τῆς ζωῆς ἤγουν

Ἄκλαυστον θάνατον μισῶ, θέλω ᾗς ἂν τελευτήσω,
Δάκρυα εἰς τοὺς φίλους μου καὶ στεναγμοὺς ν' ἀφήσω,

καὶ ταῦτα ζωγραφίζουσι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ποπλικόλα. Διότι τελευτήσας ὁ Ποπλικόλας ὄχι μόνον εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς του, ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν πόλιν, εἰς πολλὰς δηλονότι μυριάδας ἀνθρώπων, ἀφῆκε δάκρυα καὶ πόθον καὶ κατῆφειαν διὰ τὴν στέρησίν του. Καὶ τῶν Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες ἐκλαυσαν αὐτόν, ὡς νὰ ἔχασαν υἱόν, ἢ ἀδελφόν, ἢ πατέρα κοινόν. Χρήματα, πάλιν ἔλεγεν ὁ Σόλων, θέλω νὰ ἔχω, ἀλλ' ἀδίκως νὰ τ' ἀποκτήσω δὲν θέλω, φοβούμενος τὴν θεῖαν δίκην. Ὁ δὲ Ποπλικόλας ἠδύνατο καὶ δικαίως νὰ πλουτῇ, καὶ καλῶς νὰ ἐξοδεύῃ, εὐεργετῶν τοὺς δυστυχεῖς. Ἴστε ἂν ὁ Σόλων ὑπῆρξε σοφώτατος ὑπὲρ πάντα, ὁ Ποπλικόλας ὑπῆρξεν εὐδαιμονέστατος· διότι ὅσα ἀγαθὰ ἤυχετο καὶ ἔκρινεν ὁ Σόλων ὡς μέγιστα καὶ κάλλιστα, ταῦτα ἠτύχησεν ὁ Ποπλικόλας καὶ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ νὰ φυλάξῃ καὶ νὰ χαρῇ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

§. 6. Τοιουτοτρόπως ὁ Σόλων ἐτίμησε τὸν Ποπλικόλαν. Τὸν Σόλωνα δὲ πάλιν ἐκεῖνος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν του εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν ὡς παράδειγμα τελειότατον ἀφ' ὅσα δύναται τις νὰ προβάλῃ εἰς ἄνδρα διοικούντα Δημοκρατίαν, καὶ σηκώσας ἀπὸ τὴν ὑπατεῖαν τὸν ὄγκον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἔκαμε τὸ ἀξίωμα πρὸς πάντας ἱλαρὸν καὶ ὑποφερτόν. Μετεχειρίσθη δὲ καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος. Διότι καὶ τῆς χειροτονίας τῶν ἀρχόντων ἔκαμε κύριον τὸν λαόν, καὶ εἰς τοὺς καταδικαζομένους ἔδωκεν ἄδειαν νὰ ἐπικαλῶνται τὸν δῆμον, ὡς ὁ Σόλων τοῦ δήμου τὸ κριτήριον. Καὶ βουλὴν μὲν ἄλλην δὲν ἐσύστησεν, ὡς ὁ Σόλων ἠύξησεν ὅμως τὴν προϋπάρχουσαν, διπλασιάσας σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν. Τὸν Σόλωνα ἐμιμήθη ὁ Ποπλικόλας καὶ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ταμίας εἰς τὰ χρήματα, σκοπῶν ὥστε ὁ ἄρχων, ἂν μὲν ᾔναι ἀγαθός, νὰ μὴ ἐμποδίζηται διὰ τοῦτο ἀπὸ μεγαλητέρων ἐνασχολήσεων, ἂν δὲ ᾔναι πονηρός, νὰ μὴ λαμβάνῃ ἀπορρομὴν νὰ πράττῃ μεγαλητέρας ἀδικίας, ἀφ' οὗ γένη κύριος καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν χρημάτων. Τῶν δὲ τυ-

πάντων σφοδρότερος παρὰ τὸν Σόλωνα ἐχθρὸς ἦτο ὁ Ποπλικόλας· διότι τὸν ἐπιχειροῦντα τυραννίαν ὁ μὲν Σόλων καταδικάζει, ὅταν ἐξελεγχθῇ, ὁ δὲ Ποπλικόλας δίδει τὴν ἄδειαν καὶ πρὸ τῆς κρίσεως νὰ φονεύσιν αὐτόν. Καυχᾶται ὁ Σόλων ὀρθῶς καὶ δικαίως ὅτι, ἀν καὶ αἱ περιστάσεις εὐκόλυνον τὴν τυραννίαν εἰς αὐτόν καὶ οἱ συμπολίται ἐδέχοντο αὐτόν μετὰ χαρᾶς, αὐτὸς ὅμως νὰ τυραννήσῃ δὲν ἠθέλησεν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Ποπλικόλαν δὲν εἶναι ὀλιγωτέρα τιμῇ, τὸ νὰ κάμῃ δημοτικωτέραν τὴν ὁποίαν ἔλαβε τυραννικὴν ἀρχοντίαν, μὴ θελήσας νὰ μεταχειρισθῇ μὴδ' ὅσα εἶχεν ἡ ἐξουσία του πρὸ νόμου. Πλὴν καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι πρότερος ἐνόησεν ὁ Σόλων, εἰπὼν, ὅτι

Τότε ὁ δῆμος πειθαρχεῖ καλῶς καὶ διοικεῖται,
"Ἄν μὴτ' ἐξαπολύγῃται, μῆτε στενοχωρεῖται.

§. γ. Ἰδιαιτέρον δὲ κατόρθωμα τοῦ Σόλωνος εἶναι ἡ τῶν χρεῶν ἀποκοπή, μὲ τὴν ὁποίαν ἐβεβαίωσε μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ὄφελος δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς νόμους, ὅταν οὗτοι μὲν προστάζωσι τὴν ἰσότητα, τὰ δὲ χρέη σηκώνουσιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πένητος, οἵτινες εἶναι δοῦλοι τῶν πλουσίων ὑπηρετοῦντες αὐτοὺς καὶ προσταζόμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἐκεῖ μάλιστα ὅπου φαίνονται ὅτι μεταχειρίζονται τὴν ἐλευθερίαν τῶν, εἰς τὰς κρίσεις δηλονότι καὶ τὰς ἀρχοντίας καὶ τὰς δημηγορίας. Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον μέρος ταύτης τοῦ Σόλωνος τῆς πράξεως εἶναι τό, ὅτι, μ' ὅλον ὅτι εἰς πᾶσαν χρεῶν ἀποκοπὴν ἀκολουθεῖ ἐπανάστασις, ἐκεῖνος μεταχειρισθεὶς εὐκλείως μόνην τὴν ἀποκοπὴν ὡς ἱατρικὸν τολμηρὸν μὲν, ἀλλ' ὅμως ἰσχυρόν, διέλυσε καὶ τὴν πρὸυπάρχουσαν ἐπανάστασιν, νικήσας μὲ τὴν ἰδικήν του δόξαν καὶ ἀρετὴν τὸ ἄδοξον καὶ διαβεβλημένον πρᾶγμα τῆς χρεωκοπίας. Καθόλου δὲ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς δημοκρατίας ὁ Σόλων φαίνεται λαμπρότερος, καθότι προηγήθη, δὲν ἠκολούθησε, καὶ μόνος χωρὶς συντρόφων ἔπραξε τὰ πλεῖστερα καὶ μεγάλητερα πράγματα τοῦ κοινοῦ τῆς πατρίδος. Εἰς τὸ τέλος ὅμως εὐτυχῆς καὶ ζηλωτὸς φαίνεται ὁ Ποπλικόλας· διότι τὴν μὲν Δημοκρατίαν τοῦ Σόλωνος αὐτὸς ὁ Σόλων εἶδε κρημνισμένην εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, ἡ δὲ Δημοκρατία τοῦ Ποπλικόλα μέχρι τῶν ἐμφυλίων πολέμων διεφύλαξε τὴν Ῥώμην εἰς εὐταξίαν. Καὶ ὁ μὲν Σόλων ἀφ' οὗ ἔβλεπε τοὺς νόμους ἀφῆκεν αὐτοὺς εὐθὺς εἰς ξύλα καὶ γράμματα, βοηθείας ἐρήμους, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ δὲ Ποπλικό-

λας μένων εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ὑπατεύων καὶ διοικῶν τὰ πολιτικά, ἔσπερώσε καὶ κατέστησεν εἰς ἀσφάλειαν τὴν δημοκρατίαν. Προσέτι ὁ μὲν Σόλων ἂν καὶ προησθάνθη τὸν Πεισίστρατον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτόν, οὐδ' ἐν ᾧ ἔμελλεν ἀκόμη νὰ τυραννήσῃ· ἀλλ' ἐνίκηθη παρευθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως τοῦ τυράννου· ὁ δὲ Ποπλικόλας ἐκρήμισε καὶ ἐδίωξε βασιλείαν ἐκ πολλῶν ἡδὴ χρόνων ἰσχύουσαν καὶ ἀκμάζουσιν, βοηθούμενος ὑπ' ἀρετῆς ἀναλόγου πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ τύχης δυνατῆς καὶ τελεσιουργοῦ πρὸς τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ.

§. δ. Περί δὲ τῶν πολεμικῶν πράξεων ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀνδρῶν, τοῦ μὲν Σόλωνος οὐδὲ τὴν πρὸς Μεγαρεῖς ἐκστρατεῖαν δὲν δέχεται ὁ Πλαταιεύς Δαμάχαρος, καθὼς ἡμεῖς ἐδιηγῆθημεν αὐτήν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας ἐνίκησε μάχης μεγίστας καὶ στρατηγῶν καὶ μαχόμενος αὐτός. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐξετάσωμεν τὰς πολιτικὰς αὐτῶν πράξεις, ὁ μὲν Σόλων ἐπαββησιάσθη εἰς τὸν δῆμον νὰ δημηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς Σαλαμῖνος, παίζων τρόπον τινὰ καὶ προσποιούμενος μανίαν. Ὁ δὲ Ποπλικόλας βίβηθις μὲ ὅλα τὰ σωστά του εἰς μέγιστον κίνδυνον, καὶ ἐπανεστὴ κατὰ τοῦ Ταρκυνίου καὶ ἐξεφώρασε τὴν προδοσίαν. Καὶ γενόμενος πρῶτος αἷτιος νὰ κολασθῶσι καὶ νὰ μὴ διαφύγωσιν οἱ προδότες, ὅχι μόνον τὰ πρόσωπα τῶν τυράννων ἐδίωξεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἐξερίζωσεν. Ἀφ' οὗ δὲ ἀντεστάθη τόσον γενναίως καὶ ἀνεκπλήκτως εἰς πράγματα θυμὸν ἀπαιτοῦντα καὶ ἀντίστασιν καὶ ἀγῶνα, πλέον καλλιώτερα διοίκησεν ὅσα ἐξ ἐναντίας ἐχρειάζοντο συνομιλίαν εἰρηνικὴν καὶ συγκατάθεσιν καὶ πειθῶ· διότι τὸν Πορσῆναν, ἀκαταμάχητον ἄνδρα καὶ φοβερόν, εἵλκυσε μὲ τὴν ἡμερότητα, καὶ μετέβαλεν αὐτὸν ἐκ πολέμου εἰς φίλον τῆς Ῥώμης. Δύναται ὅμως ἐδῶ νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ὁ μὲν Σόλων ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀναλάβωσι τὴν Σαλαμῖνα, τὴν ὁποίαν εἶχον χαμένην. Ὁ δὲ Ποπλικόλας ὑπεχρέωσε τοὺς Ῥωμαίους νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὸν Πορσῆναν γῆν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποκτημένην. Μ' ὅλον τοῦτο πρέπει νὰ κρίνῃ ἕκαστος τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων καθ' οὓς ἐπράχθησαν καιροῦς. Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ καθὼς πολύτροπος καὶ ποικίλος ἐπιχειρεῖται ἕκαστον πρᾶγμα ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους, ὅθεν δύναται νὰ πιασθῇ, καὶ πολλάκις ἀφῆνων ὀλίγον μέρος σώζει τὸ πᾶν, καὶ παραβλέπων τὰ μικρὰ κερδαίνει τὰ μεγάλα. Οὕτω καὶ ὁ Ποπλικόλας τότε παραιτήσας τὴν ξένην γῆν ἔσωσε βεβαίως ὅλην τὴν ἰδικήν του. Καὶ ἐν

ὃ ἦτο μέγα ἔργον νὰ διαφυλάξῃ τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, αὐτὸς ἐκέρδησε προσέτι καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκητῶν. Στέρξας δὲ νὰ κριθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐχθροῦ καὶ νικήσας τὸν Ταρκύνιον, ἐκέρδησε μετὰ τῆς κρίσεως καὶ ὅσα ἤθελε δώσει αὐτὸς μετὰ χαρᾶς, ἵνα κερδήσῃ μόνῃν τὴν κρίσιν. Διότι καὶ τὸν πόλεμον διέλυσε ὁ Πορσῆνας, καὶ τὴν ζωοτροφίαν τοῦ στρατεύματος ἀφῆκεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους διὰ τῆς ἀρετῆς των καὶ καλοκαγαθίας τὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν νὰ συλλάβῃ περὶ πάντων εἰς μόνος ἔγεινεν αἴτιος, ὁ ὕπατος τῶν Ῥωμαίων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΟΛΩΝΑ.

Σελ. 102. στίχ. 3. Δίδυμος). Γραμματικὸς Ἀλεξανδρεὺς, ὁ διὰ τὴν πολλὴν φιλοπονίαν ἐπικληθεὶς Χαλκέντερος. Ἐξῆ κατὰ τὸ 50 π. Χ. Ἐγράψε κατὰ Σουΐδαν τρεῖς χιλιάδας καὶ πεντακόσια βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν σώζονται εἰμὴ τὰ Σχόλια εἰς τὸν Ὅμηρον, ἢ τῶν γνησίων ἐκ τῶν σχολίων ἐπιτομή, γενομένη ὑπὸ τινος μεταγενεστέρου (βλ. Fabric. Bibl. Graec. T. I. pag. 266 καὶ VII. p. 56). Ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης ἦτο καὶ αὐτὸς Γραμματικὸς ἐκ τῆς Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας, ἀκμάσας διακόσια ἔτη π. Χ. Περί δὲ τοῦ Φιλοκλέους ἀμφιβάλλεται ἂν εἶναι οὗτος ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Αἰσχύλου, σύγχρονος τοῦ Εὐριπίδου κωμικὸς ποιητής (βλ. Σουΐδ. ἐν λ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Ὅρν. στίχ. 281) ἢ ἄλλος τις ἱστορικός. Ὁ Γάλλος Ἀμιότος εἰς τῶν Παραλλήλων τὴν μετὰ φρασιν ἀνέγνωσεν, ὡς φαίνεται, Ἀμφικλέους, καὶ ἀναφέρει τῷ ὄντι ὁ Ἀθηναῖος (Δειπνοσοφ. ΙΓ) Ἀμφικλέα τινὰ ἱστοριογράφον.

Στίχ. 23. Ὡσάν γενναῖος). Εἶναι ἡμιστίχιον τοῦ Σοφοκλέους ἐκ τῶν Τραχινίων του. Ἰδοὺ ὕλη ἡ ῥῆσις τοῦ ποιητοῦ

Ἔρωτι μὲν νυν ὅστις ἀντανίσταται,

Πύκτης ὅπως ἐς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ. στίχ. 442.

Στίχ. 25. Δούλος μῆτε γυμνας. ἔλαιον ν' ἀλείψ.). Τὸ πρωτότυπον ἔχει ξηραλοφεῖν. Τὸ ξηραλοφεῖν, ὡς καὶ τὸ ξηροτριβεῖν καὶ ξηρολουτρεῖν ἐσήμαιναν εἰς τοὺς παλαιούς τὸ διὰ ξηροῦ ἐλαίου ἀλείφεσθαι. Ὡνόμαζον δὲ ξηρὸν τὸ ἔλαιον, μὲ τὸ ὁποῖον ἡλείφοντο οἱ ἀγωνιζόμενοι χωρὶς λουτροῦ (Ἀρποκρατ. λ. Ξηραλοφ.). Τοῦτο πολλάκις ἦτο

μεμιγμένον με κόνιν καὶ κηρίον διὰ τοῦτο καὶ ἰδιαίτερος ὠνόμαζον κήρωμα. Ἦτο δὲ καὶ ἄλλο ἔλαιον ξηρόν ἢ πηκτὸν συντεθειμένον ἐκ πολλῶν ἀρωμάτων, μὲ τὸ ὅποιον ἠλείοντο μετὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὸ λουτρὸν, πρὸς κατέκτασιν τοῦ ἰδρώτος. Τοῦτο ὠνόμαζον Διάπασμα. Διαπάσματα μετεχειρίζοντο καὶ αἱ γυναῖκες μετὰ τὸ λουτρὸν πρὸς ἐμπόδισιν τοῦ ἰδρώτος (βλ. Πλούταρχ. Συμποσ. Α. 6). Ὁ Σόλων ἐννοεῖ τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ ξηροῦ ἐλαίου, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς δούλους ἀπὸ τῶν εἰς ἐλευθέρους ἄνδρας προπόντων ἀγῶνων.

Στίχ. 27. εἰς τὴν μερίδα τῶν καλῶν). Καθὼς ὁ Σόλων ἔθετεν εἰς τὴν μερίδα τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐπιχειρημάτων τὸ τῆς παιδομαχίας αἰσχιστὸν πάθος, τὸ ὅποιον ἡ ἀρετὴ τοῦ Προδίκου ἀριθμεῖ εἰς τὰ γνωρίσματα τῆς κακίας (Ξενοφ. Ἀπομν. Β. α. 24. 30). Αὐτὸς οὗτος ὁ σοφὸς νομοθέτης δι' ἄλλου νόμου ἀπέκλειεν ἀπὸ τοῦ ῥητορικοῦ βήματος τὸν εἰς τοιαύτην ἀτιμίαν περιπεσόντα (Λαέρτ. Σόλων. §. ζ). Καὶ ἄλλος νόμος τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπέκλειεν ὅχι μόνον ἀπὸ τοῦ βήματος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς κηρυκείας καὶ ἀπὸ πάσης ἀρχοντίας καὶ ὅλων τῶν κοινῶν συναλεύσεων (Αἰσχίν. κατὰ Τιμάρχ. §. 7). Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ὁ νομοθέτης παρεσύρη ἀπὸ τὸ φιλήδονόν του ἦθος, τὸ ὅποιον παρακατιῶν ψέγει δικαίως ὁ χρηστός Πλούταρχος, ἢ τὴν κακίστην συνήθειαν τοῦ καιροῦ αὐτοῦ, ἢ τὸ ἀληθέστερον, ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς ὀρησκείας του, τῆς ὁποίας οἱ λήτρες ἐστερημένοι τοῦ θείου νόμου τὸ φῶς, παρεδίδοντο πολλάκις «ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς» (Ρωμ. α, 24).

Στίχ. 31. τὴν ἱερὰν λαμπάδα). Τρις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐώρταζον εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν ἀγῶνα τῆς Λαμπάδος, ὅστις ἐλέγετο καὶ Λαμπάς ἀπλῶς (Πλάτ. Πολιτ. Α. σελ. 147. Ἠσύχ. Λέξ.), καὶ Λαμπαδοφορία (Ἡρόδ. Οὐραν. 98) καὶ Λαμπαδοδρομία (Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. στίχ. 131), καὶ Λαμπαδοῦχος ἀγὼν (Σχολ. Ἀριστοφ. αὐτ.). Πρῶτον ἠγωνίζοντο μὲ λαμπάδα εἰς τοῦ Ἡφαιστου τὴν ἐορτὴν (Ἡρόδ. ἐνθ. ἀνωτ.). Δεύτερον εἰς τὰ Προμηθεῖα πρὸς τιμὴν τοῦ Προμηθεῖος (Ἀρποκρατ. Λέξ. Λαμπάς). Τρίτον εἰς τὰ μικρὰ Παναθήναια (Ἀριστοφ. Βατρ. στίχ. 1175—1187). Τὸ στάδιον, ὅπου ἐγίνετο ὁ ἀγὼν, ἦτο εἰς τὸν ἐξω τῆς πόλεως Κεραικὸν (Σχολ. Ἀριστ. Βατρ. 1083), τὸ μῆκος ἐξ ἡ ἐπὶ τὰ σταδίων ἐκτείνόμενον, ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀκαδημῇ βωμοῦ τοῦ Προμηθεῖος ἕως εἰς τὰ τεῖχος τοῦ ἄστεως. (Παυσαν. Α. λ.). Ἡγωνίζοντο δὲ οὕτω. Νέοι γεγυμνασμένοι ἐστεκον εἰς τὸ στάδιον τεταγμένοι κατὰ τι διάστημα, διωρι-

σμένον ἀπέχοντες ἀπ' ἀλλήλων. "Όταν οἱ θεωροὶ ἐδίδον τὸ σημεῖον νὰ τρέξωσιν (Ἀριστοφάν. Βατρ. στίχ. 131), ὁ πρῶτος ἀναπτε τὴν ἱερὰν λαμπάδα εἰς τὸν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ βωμὸν τοῦ Προμηθέως, ὅπου ἔστεικε πλυσίον καὶ τοῦ Ἑρωτος ἄγαλμα, καὶ τρέξας παρέδιδεν ἀναμμένην αὐτὴν εἰς τὸν δεύτερον, καὶ οὗτος εἰς τὸν ἐφεξῆς, ἕως τοῦ ἐσχάτου. Οὕτω διαγράφει τὸν ἀγῶνα ὁ Αἰσχύλος·

Τοιοῖδ' ἔτυμοι λαμπαδηφόρων νόμοι,

Ἄλλος παρ' ἄλλου διαδοχαῖς πληρούμενοι. Ἀγαμν. 322.

Ἄν εἷς τινος τὴν χεῖρα ἔσβενεν ἢ λαμπάς, οὗτος ἔχανε τὴν νίκην (Παυσαν. ἐνθ' ἄνωτ.). Ἐτρέχον δὲ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν πόλιν πεζοί. Εἰς δὲ τοῦ Πλάτωνος τὰς ἡμέρας εἰσῆχθη ἡ συνήθεια νὰ τρέχωσιν ἐφιπποῖ, ὡς αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ (Πλάτ. Πολιτ. Α. σελ. 147 ἐκδ. Βίρ.). Εἶναι σημειώσεις ἄξιον ὅτι ἄλλος φαίνεται ὁ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ βωμὸς τοῦ Προμηθέως, ἐξ οὗ ἀναπτον τὰς λαμπάδας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας (Ἀττικ. κερ. 30. §. 2), καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθηκεν ὁ Πεισίστρατος διὰ τὸν Χάρμον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρωτος, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ ἄλλος ὁ κυρίως λεγόμενος τοῦ Ἑρωτος βωμός, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Χάρμος ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ἑρωτα πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκαδημίας, ὡς βεβαιώνει πάλιν ὁ Παυσανίας (ἐνθ' ἄνωτ.).

Σελ. 103. στίχ. 23. ὡς λέγει ὁ Ἡσιόδος). Ὁ στίχος τοῦ Ἡσιόδου εἶναι οὗτος·

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος. Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 309.

Στίχ. 29. Πρῶτις τὴν Μασσαλίαν). Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἔχει Πρῶτος, κύριον ὄνομα τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ τῆς Μασσαλίας· ἀλλ' ὁ Κροατῆς διώρθωσε Πρῶτις, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ὠνόμασε τὸν ἄνδρα (παρ' Ἀθην. ΙΓ. σελ. 516). Κελτοὶ δ' ὀνομάζονται συνήθως ὑπὸ τῶν παλαιῶν οἱ σημερινοὶ Γάλλοι, ἀπὸ Κελτοῦ, ὡς λέγουσιν, υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους (Βλ. Εὐστάθ. εἰς Διον. τὸν Περιηγ. στίχ. 285—287). (α).

Στίχ. 30. ὁ Θαλῆς). Ὁ Θαλῆς προνοήσας εὐφορίαν ἐλαιῶν ἐμισθωσε τὰ ἐλαιουργεῖα, καὶ ἐκέρδησε χρήματα πολλά. Ἦλθε δὲ καὶ εἰς Αἴγυπτον (Διογ. Λαέρτ. εἰς βίον Θαλ. §. ε, καὶ ς). Ὁ δὲ Πλάτων ἀπελθὼν εἰς Αἴγυπτον πρὸς περιήγησιν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ποιητὴν Εὐριπίδην, ὡς λέγει ὁ Λαέρτιος (ἐν βίῳ Πλάτ. §. 8). Τότε ἐπραγματεύθη τὸ ἔλαιον. Ἐγίνετο δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον πολλοῦ πώλησις ἐλαίου, τὸ

(α) Ὅτι δὲ Κελτοὶ καὶ Γάλλοι οἱ αὐτοὶ εἰσίν, ἐσημειώσατο καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἡμέτερος Πατήρ. Βλ. Περὶ τῶν Ὁ, Ἑρμηνευτ. Τόμ Β. σελ. 496. Σημ. Ἐκθ.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόιας

ὅποιον ἔφερον καὶ ἐκ τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας, ὥς φαίνεται εἰς τὸ 15 κεφάλαιον τοῦ Ὠσηέ· «Ὁ δὲ Ἐφραΐμ . . . ἔλαιον εἰς Αἴγυπτον ἐνεπορεύετο».

Σελ. 104. στίχ. 32. Οἱ Σοφοὶ οὗτοι). Οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπτά περίφημοι Σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος· Θαλῆς Μιλήσιος, Βίτας Πριηνεὺς, Πιττακὸς Μιτυληναῖος, Κλεόβουλος Αἰνιδίος, Σόλων Ἀθηναῖος, Χίλων Σπαρτιάτης, Περίανδρος Κορίνθιος ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἀριθμεῖ ὁ Πλάτων (ἐν Πρωταγ. σελ. 153) Μύσωνας Χηνέας, ἀπὸ Χηνῶν κώμης τοῦ ὅρους τῆς Οἰτίας, ἄλλοι δὲ τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν (βλ. Πausan. Φωκικ. κερ. κδ. 1. καὶ Διογ. Λαέρτ. Α. α. §. 7. 14). Τούτων τῶν Σοφῶν ὠφελιμώταται γινώμει ἦσαν γεγραμμέναι εἰς τὸν πρόναον τῶν Δελφῶν, τὰς ὁποίας ἐλθόντες εἰς τοὺς Δελφοὺς ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα· οἷον, τὸ Γνώθι σαυτόν, τὸ Μηδὲν ἄγαν κτλ. (Pausan. ἐνθ. ἀνωτ.). Τὸ δὲ παρὰ τῷ Περιάνδρῳ τῶν Σοφῶν συμπόσιον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐμπαρόδως ἀναφέρει ἐν ταῦθα, ἔγραψεν αὐτὸς ὁ Πλούταρχος μιμούμενος τὸ συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸ τοῦ Ξενοφώντος.

Σελ. 105. στίχ. 1. Κῶοί τινες ἔσυρον σαγήνην). Τὴν ἱστορίαν ταύτην ὁ Λαέρτιος ἐκθέτει ποικιλοτρόπως κατὰ διαφόρους γνώμας τῶν παλαιῶν ἱστορικῶν (ἐν βίῳ Θαλ. α. 7). Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ εὐρήματος δεν συμφωνοῦσιν, ἂν ἦτο τρίπους, φιάλη, ἢ ποτήριον. Ὁ Πλούταρχος ἀλλαχού (Ἐπτ. Σοφ. συμπόσι. §. 13) δέχεται τὴν ὑστέραν γνώμην. Τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο, ἢ ἡ φιάλη, ὥς τὸ ὀνομάζει ὁ Λαέρτιος, ἦτο τοῦ Βαθυκλέους Ἀρχάδος ἀνδρὸς ἐρμολύρου, ὅστις ἀποθνήσκων ἀφῆκεν αὐτὸ εἰς τὸν υἱόν του Θυρίωνα νὰ τὸ προσφέρῃ εἰς τὸν πρῶτιστον τῶν σοφῶν (Λαέρτ. ἐνθ. ἀνωτ.). Εὐδοξος δὲ ὁ Κνίδιος (Λαέρτ. αὐτ.) ἔλεγεν ὅτι τοῦτο ἦτο ποτήριον χρυσοῦν ἢ φιάλη, ὥς τὴν ὀνομάζει ἐν ταῦθα ὁ Πλούταρχος, δωρημένη παρὰ τοῦ Κροίσου εἰς ἓνα τῶν φίλων του, ὅστις ἐπρόσφερεν αὐτήν εἰς τὸν Θαλῆν ὥς σοφώτατον, καὶ ἀπ' ἐκείνου ὑστέρων περιήλθε τὸ δῶρον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους σοφοὺς, ἕως οὗ κατήντησεν εἰς τὸν νεχὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐν Δελφοῖς ἢ τοῦ Ἰσμηνίου. Ἐτιμᾶτο δὲ ὁ Ἰσμήνιος Ἀπόλλων εἰς τὰς Θήβας, παρωνυμούμενος ἀπὸ Ἰσμηνοῦ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ. Καὶ αὐτοὶ οἱ Θηβαῖοι διὰ τοῦτο ἐλέγοντο Ἰσμήνιοι. (βλ. Pausan. Θ. κερ. ι. Στεφ. Βυζ. λ. Ἰσμήνη).

Στίχ. 27. Ὁ Ἀνάχαρσις). Ὁ Ἀνάχαρσις ἦτο ἀπὸ τοὺς Σκύθας τοὺς λεγομένους Ἀμαξοβίους καὶ Νομάδας (Στραβ. Ζ. σελ. 302), τοὺς ὁποίους ἐπῆγεσεν ὁ Ὅμηρος ὡς δικαιοτάτους (Ἰλιάδ. Ν. 6), ἦλθεν

εἰς τὰς Ἀθήνας τῇ ΜΖ. Ὀλυμπιάδι, ἤγουν τῷ 590 ἔτει π. Χ. Διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ παρρησίαν καὶ ἐλευθεροστομίαν ὡς λέγει ὁ Λαέρτιος (Α. η), ἔγεινεν αἰτίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὀνομάζωσι παροιμιωδῶς ὅλας τὰς ἀποτόμους ἀποκρίσεις καὶ γνώμας «τὴν ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσιν». Ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος (Δ. ρκζ) παράγει τὴν παροιμίαν ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἰδανθύρσου Σκυθῶν βασιλέως πρὸς τὸν Πέρσην Δαρεῖον. Ἦτο δὲ αὕτη κυρίως τὸ «Κλαίειν λέγω». Ὁ Ἀνάχαρσις ἦτο υἱὸς Γνούρου, ἀδελφὸς δὲ Καλούιδου Σκυθῶν βασιλέως, ἐκ μητρὸς δὲ Ἑλληνίδος, διὰ τοῦτο καὶ ἐλάλει ἑλληνιστί, ὅτε πρῶτον ἦλθε πρὸς τὸν Σόλωνα. Βλέπε τὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Λαέρτιον (Α. η).

Σελ. 106. στίχ. 1. γράμματα). Γράμματα πολλὰκις ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τοὺς νόμους τοὺς ἐγγράφους πρὸς διαστολὴν τῶν ἀγράφων καὶ φυσικῶν, ἢ διότι τοὺς ἔγραφον εἰς στήλας. Οὕτως ὁ Πλάτων. «Ἄν τε κατὰ γράμματα, ἂν τε ἄνευ γραμμάτων» (Πολιτικ. σελ. 79) ἀντὶ τοῦ ἂν τε κατὰ νόμους, ἂν τε χωρὶς νόμων. Γράμματα ἔλεγον καὶ τὰ δημόσια ψηφίσματα καὶ ἄλλα πολλὰ ὡς σημειοῦνουσιν οἱ Λεξικογράφοι.

Σελ. 107. στίχ. 3. Ἑρμιππος). Ὁ Ἑρμιππος ἦτο Συμωναῖνος τὴν πατρίδα, βιογράφος τῶν ἐνδόξων σοφῶν καὶ νομοθετῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀκμάσας τῷ 210 π. Χ. Ὁ δὲ Πάταικος ἦτο ἱστορικός ἀρχαιότερος τοῦ Ἑρμιππου, Πυθαγορικός, ὡς φαίνεται, τὴν αἵρεσιν. Ἐλεγεν ὅτι εἶχε τοῦ Αἰσώπου τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ φαίνεται ἀξιόπιστος τῶν περὶ τοῦ Σόλωνος μάρτυς. Ἐπειδὴ ὁ Αἴσωπος ἦτο σύγχρονος καὶ αὐτόπτης τοῦ Σόλωνος.

Στίχ. 11. φαρμοκοποσίας). Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἔχει φαρμάκων. Ἐννοεῖ δὲ τὰ δηλητηρία φάρμακα ἐκ τῶν ὁποιῶν γεννῶνται πολλὰκις παραφροσύναι, καὶ νοῦς ἀσθένεια, καθὼς συνέβη εἰς τὸν Ἀρρίδαϊον τὸν τοῦ Φιλίππου. Βλ. Πλουτάρχ. Ἀλέξανδ. §. οζ.

Σελ. 108. στίχ. 20. φορέσας σκούφιαν). Οἱ Ἀθηναῖοι διάγοντες ἄλλως ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν (βλ. Λουκιαν. περὶ γυμνασ. §. 16. σελ. 894. ἐκδ. Reitz), εἰς τὰς ἀρρωστίας ἐσυνείθιζον νὰ σκουφώνωνται, ὡς φαίνεται εἰς τὸν Πλάτωνα (Πολιτ. Γ. σελ. 302) ἐσυνείθιζον δὲ καὶ οἱ κήρυκες νὰ φορῶσι σκούφιαν, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τοῦ Δημοσθένους (Περὶ Παραπρ. §. 98). Δὲν εἶναι εὐκόλουν νὰ ἀποφασίσωμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὡς ἀρρώστος ὁ Σόλων, ἢ ὡς κήρυξ ἐφόρεσε τὴν σκούφιαν. Τὸ πρῶτον φαίνεται πιθανώτερον. Ὁ δὲ λίθος, ὅπου ἀνέβαινεν ὁ κήρυξ, ἐξεῖχεν ἀπὸ τοῦ

ἐδάφους, ἵνα γίνηται ἀκουστή τοῦ κήρυκος ἡ φωνή. Περὶ τοῦ λίθου τούτου ἔλεγεν ὁ Ῥωμαῖος κωμῳδὸς Πλαῦτος·

O stulte, stulte, nescis vendere te!

Atque in eo ipso adstas lapide, ubi praeco praedicat.

Bachid. Act. iv. Scen. 7. v. 16. ἦτοι.

Μωρέ, μωρέ, ἀνόντε! δὲν ξεύρεις πῶς πωλεῖσαι;

Κοντὰ ἔς τὸν λίθον στέκεσαι, κ' ὁ κήρυξ διαλαλεῖ σε;

Ἦτο δὲ ὁ λίθος οὗτος, ὡς φαίνεται, διάφορος παρὰ τὸν λίθον, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ὤρμουν οἱ ἄρχοντες καὶ περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν λαλήσει εἰς ἄλλην σημειῶσιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐστέκετο πλησίον εἰς τὴν Βασίλειον στοάν, ἥτις ἦτο ἐκ δεξιῶν ἐμβαίνοντος εἰς τὸν Κεραμεικὸν (Παυσαν. Α. γ). Εἰς ταύτην ἐφυλάττοντο αἱ Κύρβεις (Ἀριστοτέλ. παρ' Ἀρποκρατ. λ. Κύρβεις). Ὁ δὲ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξηγῶν τὸν στίχον τοῦ ποιητοῦ

Τονθορίζοντες δὲ γῆρξ, τῷ λίθῳ προσέεσταμεν (Ἀχαρν. στίχ. 675), λίθον ὀνομάζει τὸ βῆμα τῆς πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως Πνυκός. (Πρόβλ. καὶ Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Ἰππ. στίχ. 753). Εἰς τοῦτο τὸ βῆμα ἀνέβαινεν ὁ κήρυξ, καὶ τοῦτον τὸν λίθον ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Πλούταρχος.

Στίχ. 25. Ἀντὶ λόγων πεζῶν). Ὁ κήρυξ ἐσυνείθιζε νὰ δημηγορῇ μὲ λόγους πεζοὺς. Ὁ δὲ Σόλων μέλλων νὰ ψάλλῃ, προειδοποιεῖ τοὺς ἀκροατάς, ὅτι κάμνει μὲν κήρυκος ἔργον, πλὴν ἀντὶ πεζῆς δημηγορίας ποίημα ἐκφράζεται διὰ στίχων.

Στίχ. 35. Κωλιάδᾱ). Κωλιάς ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς, εἴκοσι στάδια τοῦ Φαληροῦ ἀπέχον. Αὐτοῦ ἦτο Κωλιάδος Ἀφροδίτης ἱερὸν (Στράβ. Θ. σελ. 398), ἥτις δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ Κωλιάς ἐπωνομάζετο. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλων ἀγάλματα θεαινῶν Γενετυλλίδων, ἦτοι ἐρόρων τῆς γέννας (Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ. 52 καὶ Ἠσυχ. λ. Γενετυλλίς), τὰς ὁποίας ἐτίμων διαφερόντως αἱ γυναῖκες (Παυσαν. Α. α. 5). Ἦτο δὲ περίφημος ἡ Κωλιάς καὶ διὰ τὸ καλὸν χῶμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπλαστούργουν κάλλιστα πῆλινα σκεύη (Πλούτ. περὶ τοῦ ἀκούειν).

Σελ. 109. στίχ. 25. Περίφημον καὶ Κυχρέα). Ὁ Περίφημος εἶναι ἄγνωστος. Τὸν Κυχρέα ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Ἀττικ. λς) καὶ ὁ Γεωγράφος (Θ. σελ. 393) ὡς ἥρωα τῆς Σαλαμῖνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ παρωνομάσθη ποτὲ ἡ νῆσος Κυχρία, ὡς καὶ ἀπ' ἄλλου ἥρωος Σκιράς, ὅθεν τὸ Σκιράδιον ἀκρωτήριον τῆς νήσου, ὡς φαίνεται ἀκαλοῦθως. Τὴν σήμερον ἡ νῆσος ὀνομάζεται Κούλουρι (Μελέτ. Γεωγραφ. Τόμ. Β'. σελ. 363).

Σελ. 100. στίχ. 9. Ἐνυάλιου). Ἐνυάλιος ἐπίθετον τοῦ Ἄρεως, ἀντὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος πολλάκις ἐλαμβανόμενον, καὶ μάλιστα εἰς θρησκευτικὰς τελετάς. Οὕτως οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐθυσίαζον σκύλακα εἰς τὸν Ἐνυάλιον (Παυσαν. Λακων. ιδ'). Παράγεται δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Ἐνυοῦς, ἀδελφῆς ἢ τροφῆς ἢ μητρὸς τοῦ Ἄρεως (Ψιλάδ. Ε. 592 καὶ 333 καὶ Εὐστάθ. αὐτ.). Τοῦτο δὲ τὸ Ἐνυὸ εἶναι ἰσοδύναμον τοῦ πολεμικοῦ, ἢ παρὰ τὸ ἐνω, ἐνῶ, τὸ φονεύω (Εὐστάθ.), ἢ παρὰ τὸ «ἐνιέναι θυμὸν καὶ ἀλκὴν τοῖς μαχομένοις» (Φουρνοῦτ. περὶ φύσεως θεῶν §. κα. σελ. 190). Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν θεὰν ταύτην ὠνόμαζον *Bellonam* καὶ *Duellonam* (Varr. L. 4. c. 10), ἥτοι πολεμικήν.

Στίχ. 17. προσθέσας αὐτὸς ἐπιθεξίως). Τὴν ἱστορίαν τῆς προσθέσεως τοῦ στίχου διηγεῖται καὶ ὁ Στράβων (Βιβλ. Θ. σελ. 294). Πλὴν καὶ αὐτός, ὥς καὶ πολλοὶ νεώτεροι Κριτικοί, ἀποδεικνύει τὸν ἑ'. στίχον νόθον.

Στίχ. 24. Βραυρῶνα). Δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὅχι πολλὰ μακρὰν τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου ἐτιμᾶτο Βραυρωνία Ἄρτεμις (Στράβ. Θ. σελ. 399 Παυσαν. Ἀττικ. κγ. καὶ λγ). Δῆμος ἦτο καὶ ἡ Μελίτη (Στέφ. Βυζ. λ. Μελίτη), ἐκ τῆς ὁποίας ὠνομάζοντο Μελιτιδῆς αἱ πρὸς αὐτὴν πύλαι τοῦ τείχους τῶν Ἀθηναίων (Παυσαν. αὐτ. κγ).

Σελ. 111. στίχ. 2. νῆσαν Ἰωνικήν). Ἀττικὴν δηλονότι· διότι οἱ Ἀθηναῖοι ὠνομάσθησαν πρῶτοι Ἴωνες ἀπὸ Ἴωνος τοῦ Εὐρύτου, καὶ Ἰωνία ἡ Ἀττική. Βλ. Στράβων. Θ. σελ. 392 καὶ Παυσαν. Ζ. α.

Στίχ. 8. Κιρραίους). Κιρρά πόλις παλαιὰ τῆς Φωκίδος ἀπὸ Κιρράς νύμφης ὠνομασμένη, παραθαλάσσιος ὀγδοήκοντα στάδια μακρὰν τῶν Δελφῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος ὠνομάζει Κρίσσαν (Ψιλάδ. Β. 520 καὶ Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 431). Ὅθεν ὠνομάσθη καὶ ὁ παρακειμένος Κρισσαῖος κόλπος. Ταύτης οἱ κάτοικοι ἐσφετερίσθησαν μέρος τῆς γειτονικῆς τῶν γῆς τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, καὶ τελώνια ἐλάμβανον παρὰ τῶν ἐρχομένων εἰς προσκύνησιν τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν· διὸ καὶ ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων, τὸ ἐνδοξότατον Κριτήριον τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἐφώρμησαν κατ' αὐτῶν μετὰ πολλῶν Ἑλλήνων. Ταύτης τῆς ἐκστρατείας ἀρχιστράτηγος ἦτο Κλεισθένης ὁ τύραννος Σικυῶνος. Ὁ δὲ Ἀλκιμαίων ἦτο κατ' ἰδίαν τῶν Ἀθηναίων στρατηγός. Ὁ δὲ Σόλων ὅχι μόνον παρώρμησε τοὺς Ἀμφικτυόνας εἰς τὸν ἱερὸν ποῦτον πόλεμον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς συστρατεύων μετεχειρίσθη στρατὴγῆκα, τὸ ὅποιον ἐβλάψε πολὺ τοὺς πολιορκουμένους Κιρραίους. Στρέ-

ψας ἀλλαχού τὸ διὰ τῆς Κίρρας διαβαῖνον ῥεύμα τοῦ ποταμοῦ Πλεί-
στου, τὸ ἐφαρμάκωσε ῥίψας εἰς αὐτὸ ῥίξας ἑλλεθόρου, ὅστις ἐφύτρανε
πολύς ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν Ἀντίκυραν (Στράβ. Θ. σελ. 418) καὶ
ἔπειτα τὸ ἀπέλυσε πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Οἱ δὲ Κιρραῖοι πιόντες ἐκυριεύ-
θησαν ὑπὸ διαρρύοις ἀκαταπαύστου, καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀφίσσῃσι
τοῦ τείχους τὴν φύλαξιν. Οὕτω λαβόντες οἱ Ἀμφικτύονες τὴν Κίρραν
κατηδάρισαν αὐτὴν καὶ διώξαντες τοὺς Κιρραῖους ἀφιέρωσαν εἰς τὸν
Ἀπόλλωνα τὸ Κιρραῖον πεδῖον κατὰ γνώμην τοῦ Σάλωνος, ὥστε ἡ
θάλασσα τοῦ Κιρραίου κόλπου νὰ γειττανεύσῃ μὲ τὴν πεδιάδα τοῦ ἐν
Δελφοῖς Θεοῦ κατὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα χρησμόν. Καὶ οὕτως ἡ
Κίρρα ἐγένεεν ὕστερον ἐπίνειον τῶν Δελφῶν. Βλέπε τὰ περὶ τούτου παρ'
Αἰσχίν. (κατὰ Κτησιφ. §. λ—λδ) καὶ Πausan. (Φωκικ. κεφ. η καὶ λζ).
Ὁ δὲ Στράβων διακρίνει τὴν Κρίσαν ἀπὸ τὴν Κίρραν, καὶ τῶν Κιρ-
ραίων τὰ πάθη ἀναφέρει εἰς τοὺς Κρισσαίους, καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς πό-
λεμον τῶν Ἀμφικτυόνων ὀνομάζει Κρισσαῖον πόλεμον (Βιβλ. Θ. σελ.
418). Τώρα ὁ Κρισσαῖος κόλπος ὀνομάζεται κοινότερον Κόλπος τοῦ Σά-
λωνος. Εἰς δὲ τὸν κόλπον τῆς Κρίσσης κεῖται κόμη λεγομένη Χρισσόν.

Στίχ. 19. Κύλωνος). Κύλων εὐγενὴς Ἀθηναῖος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τινος
χρησιμοῦ, ἠθέλησε νὰ γείνη τύραννος τῶν Ἀθηνῶν τῷ ἄ. ἔτει τῆς 42
Ὀλυμπιάδος. Κυριεύσας τὴν Ἀκρόπολιν ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθη-
ναίων, καὶ αὐτὸς μὲν ἐφυγεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ συνομήσαντες ἀπομεί-
ναντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἔπαθον ὕστερον τὴν δυστυχίαν περὶ τῆς ὁποίας
ἱστορεῖ ὁ Πλούταρχος. Τὴν ἱστορίαν ταύτην διηγεῖται κάλλιστα ὁ Θου-
κυδίδης (Α. ρκς), καὶ Ἡρόδοτος μικρόν τι παραλάσσων (Ε. 71).

Στίχ. 21. ἀπὸ τὸν ναόν). Οὗτος εἶναι ὁ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀρ-
χαῖος ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ὅπου ἦτο τὸ ἀγιώτατον τῶν ἀγαλ-
μάτων αὐτῆς (Pausan. Α. κς). Ἀπὸ τοῦτο δέσαντες ἐκράτουν τὴν κλω-
στήν οἱ ἱκέται. Ἐσήμαινε δὲ ἡ κλωστή, ὅτι ἦσαν ἐξηρησμένοι καὶ ἀφιε-
ρωμένοι εἰς τὴν θεάν. Οὕτω Πολυκράτης ὁ τῆς Σάμου τύραννος κυριεύσας
τὴν πλησίον τῆς Δήλου μικρὴν νῆσον Ῥήνειαν, ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Δῆλιον
Ἀπόλλωνα προσδήσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀγάλματος μὲ ἄλυσαν μακρὰν
(Θουκυδ. Γ. ρδ). Εἰς τὸν δρόμον καταβαίνοντος ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως
πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν πλησίον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἦτο ἱερὸν
τῶν Σεμνῶν θεῶν (Pausan. Ἀττικ. κη), ὅπου κατέφυγον διωκόμενοι
ὑπὸ τοῦ Μεγακλέους οἱ τοῦ Κύλωνος ὑπαδαί. Ὀνόμαζον δὲ οἱ τε Ἀ-
θηναῖοι καὶ οἱ Σικυωνιοὶ (Pausan. Β. ια.) Σεμνάς θεάς καὶ Εὐμενίδας

τὰς Ἐρινύας, κατ' εὐφημισμὸν, ὡς καὶ σήμερον ἡ λαλουμένη γλῶσσα
χυδαῖζουσα ὀνομάζει αὐτὰς Καλὰς κυράδας.

Στίχ. 31. ὀνομάζοντο ἑναγεῖς). Ἐναγεῖς καὶ ἀλιτῆριοι τῆς Θεοῦ
(Θουκυδ. Α. ρκς. Ἀριστοφ. Ἰππ. 443 μετὰ τοῦ Σχολ.) ὀνομάζοντο
καθὸ μεμισισμένοι ἀπὸ τὸν φόνον, καὶ ἀμαρτήσαντες εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.
Τὸ ἑναγεῖς παράγεται ἀπὸ τὸ ἄγος, τὸ ὅποιον καθ' ἑαυτὸ μὲν σημαί-
νει ὁσιότητα, ὅθεν καὶ τὸ ἅγιος καὶ τὸ ἀγιότης. Ἐτίθετο κατ' ἀντω-
νομασίαν ἀντὶ τοῦ μῦθους, τῆς μιαιρότητας (Μεύρσ. Ἀττικ. Ἀναγ. Δ.
α). Ἦσαν δὲ ἑναγεῖς ὅλοι οἱ φονεῖς, καὶ βέβηλοι καὶ μιαιοὶ καὶ ἀνόσιοι καὶ
ἀκάθαρτοι ἐλέγοντο μισοῦμενοι ἐπίσης, καθὼς καὶ οἱ ἰδιόκοι μας ἀφωρι-
σμένοι καὶ ἐξωκκλησιασμένοι. Διότι καὶ ἐκείνους οὔτε εἰς τὰς κοινὰς
θυσίας ἐδέχοντο, οὔτε ἐχαιρέτων, οὔτε πῦρ ἐδίδον εἰς αὐτούς, οὔτε ἀπὸ
τὰς χέρνιβας ἀφινον αὐτούς νὰ χρισθῶσιν. Οὕτως ὁ Οἰδίπους ἀρροίξει
τὸν φονέα τοῦ Λαΐου.

Μήτ' εἰςδέχεσθαι, μήτε προσφωεῖν τινά,

Μήτ' ἐν θεῶν εὐχαῖσι, μήτε λύμασι

Κοινὸν ποιέεσθαι. Μήτε χέρνιβας νέμειν.

Ὡθεῖν δ' ἀπ' οἴκου πάντας. Σοφοκλ. Οἶδ. Τύρ. στίχ. 236—240.

Ἐλέγετο δὲ χέρνιψ τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ, εἰς τὸ ὅποιον ἔθαπτον
δαυλὸν ἀναμμένον ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λαμβάνοντες (Εὐριπ. Ἡρακλ.
μιν. 928), καὶ μετὰ τοῦτο περιρραίνοντες τοὺς παρόντας (Βλ. Ἀθην.
Θ. σελ. 409). Χέρνιψ (ἡ) καὶ χέρνιβον ἦτο καὶ αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον τοῦ
ἱεροῦ ὕδατος, τὸ ὅποιον ἐκρέματο εἰς τὸ προτεμένισμα τοῦ ναοῦ καὶ
δι' αὐτοῦ ἐνίπτοντο τὰς χεῖρας ὅσοι ἤρχοντο πρὸς θυσίαν ἢ περιερ-
ραίνοντο, διὰ τοῦτο ἐλέγετο καὶ περιρραντήριον (Σουῖδ. Λέξ. Θεόφρ.
Χαρακτ. περὶ δεισιδαιμον.). Χέρνιβα ὀνομάζον καὶ τὸ πρὸ τῆς θύρας
τοῦ νεκροῦ στεκόμενον σταμνίον ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐνίπτοντο καθαρίζόμε-
νοι ὅσοι ἐξήρχοντο ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ νεκροῦ, ὡς φαίνεται εἰς τὸν Εὐ-
ριπίδην.

Πυλὼν προπάροιθεν οὐχ' ὁρῶ

Πηγαῖον, ὡς νομίζεται

Γε, χέρνιβ' ἐπὶ φθιτῶν πύλαις (Ἀλκίφ. 98).

Τὸ σταμνίον τοῦτο ἐλέγετο καὶ ἰδιαιτέρως Ἀρδάνιον (Ἡσύχ. Λέξ. καὶ
Πολυδ. Η. ζ). Τὸ δὲ Ἀρδάνιον καὶ ἄλλως ἐσήμαινε πῆλινον ἀγγεῖον ἢ
γάστραν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐπότιζον τὰ πρόβατα. Ὅθεν οἱ Θετταλοὶ τὰ
ὕδροφόρα ξύλινα ἀγγεῖα, τὰ ὅποια μάλιστα μεταχειρίζονται οἱ βαφεῖς,
λέγουσι Καρδάρια. Καὶ πᾶσαν δὲ ἀπλῶς χειρονιψίαν οἱ παλαιοὶ ὀνόμα-

ζον Χέρνιβα (τά)· οἶον, «χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόω ἐπέχευε φέ-
ρουσα». Ὀδυσ. Α. 136.

Σελ. 112. στίχ. 7. Νισαίαν). Πόλιν παραθαλασσίαν, ἐπίνειον τῶν
Μεγάρων, ἀνήκουσαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀττικὴν (Στράβ. Θ. σελ. 391).

Στίχ. 12. Φαίστιον Ἐπιμενίδην). Τὸν ἄνδρα τοῦτον ὁ μὲν
Πλούταρχος καὶ ἄλλοι θέλουσιν ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς Φαιστοῦ πό-
λεως τῆς Κρήτης. Πλάτων δὲ καὶ Πausanίας καὶ Λαέρτιος, ἀπὸ τῆς
Κνωσσοῦ. Οἱ τοῦτου συμπατριῶται ὠνόμαζον αὐτὸν νέον Κούρητα, ὡς
σοφὸν καὶ ἐνθουσιῶντα παρομοίως μὲ τοὺς Κούρητας, τοὺς καὶ Ἰδαίους
καὶ Κάβειρας καὶ Κορύθαντας καλουμένους, οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Κρήτην
τροφεὶ καὶ ἱερεῖς τοῦ Διὸς (Στράβ. Ι. σελ. 468—474). Ἦλθεν εἰς
τὰς Ἀθήνας τῇ 46 Ὀλυμπιάδι, καὶ ἐκαθάρισε τὴν πόλιν τοιοῦτο-
τρόπως. Λαβὼν πρόβατα μούρα καὶ λευκά, ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὸν Ἀ-
ρεῖον Πάγον. Καὶ ἀφῆκεν ἐκεῖθεν νὰ ὑπάγωσιν, ὅπου θελήσωσι,
προστάξας τοὺς ἀκολούθους, ὅπου κηλίσῃ ἕκαστον αὐτῶν νὰ σφάζω-
σιν αὐτὸ εἰς θυσίαν ἐνός τινος τοῦ προσήκοντος εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον
Θεοῦ· τὰ ἔσφαξαν, καὶ ἡ πόλις ἐκκαθαρίσθη. Διὰ τοῦτο ἔμειναν πολλοὶ
βωμοὶ εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἀττικῆς, οἵτινες ὕστερον ἦσαν ἀνώνυμοι. Διὰ
τὴν περὶ τὰς τοιαύτας καθάρσεις σοφίαν ὠνομάζετο ὁ Ἐπιμενίδης καὶ
Καθαρτής. Ἐγράψε δὲ καὶ Καθαρμοὺς διὰ στίχων, καὶ ἄλλα πολλὰ
(βλ. Διογ. Λαέρτ. εἰς βίον αὐτοῦ καὶ Στράβ. Ι. σελ. 479. καὶ Pausan.
Α. δ. Β. κα. Γ. ιβ'). Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας μεταξὺ τῶν ἄλλων ναῶν ἀνήγειρε
καὶ βωμὸν Ὑβρεως καὶ Ἀναιδείας. Ἴσως οὗτοι ἦσαν οἱ εἰς τὸ κριτήριον
τοῦ Ἀρείου Πάγου στεκόμενοι λευκοὶ λίθοι, εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς λέγει ὁ
Pausanίας (Α. κη), ἀνέβαινον οἱ κρινόμενοι, ὁ μὲν κατήγορος εἰς τὸν
λίθον τῆς Ἀναιδείας, ὁ δὲ κατηγορούμενος εἰς τὸν τῆς Ὑβρεως. Ἡ περὶ
τῆς Μουνυχίας προσφητεία αὐτοῦ ἐπληρώθη κατὰ τὴν 196 Ὀλυμπιάδα.
δηλονότι μετὰ 280 ἔτη, ὅποτε ὁ Μακεδὼν Ἀντίπατρος ἠνάγκασε
τοὺς Ἀθηναίους νὰ δεχθῶσι πρῶτοι φρουρὰν μακεδονικὴν εἰς τὸ τεῖχος
τῆς Μουνυχίας (βλ. Πλούταρχ. εἰς βίον Φωκίων. §. κζ').

Στίχ. 24. προσηλωμένοι αἱ πλειότεραι γυναῖκες). Ἐννοεῖ τὰς βρ-
βάρους συνηθείας τῶν γυναικῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἐθρήνουν τοὺς νεκροὺς
κοπτόμεναι τὰ στήθη καὶ τοὺς μηροὺς καὶ ἀνασπῶσαι τὰς τρίχας τῆς
κεφαλῆς, καὶ καταξαινύουσαι τὰ πρόσωπα, ὡς φαίνεται εἰς τὸν Ὅμηρον
πολλαχοῦ, (οἶον Ἰλιάδ. Σ. 27. Τ. 285. Χ. 406 κτλ.). Ἀλλ' αἱ συ-
νήθειαι αὗται ἀνεκώθησαν ὡς φαίνεται ὕστερον, καθὼς βλέπομεν εἰς

τὰς Τραγωδίας καὶ εἰς τὸν Λουκιανὸν (Περὶ πένθ §. 12) μετὰ ταῦτα. Μ' ὅλον ὅτι ἦτο νόμος εἰς τὰς Ἀθήνας· «Τὰς γυναῖκας μὴ ξαίνειν τὰς παρειαί, μὴδ' ὀλοφύεσθαι μεγάλη φωνῇ». (Κικέρ. περὶ Νόμ. Βιβλ. Β. κγ).

Σελ. 113. στίχ. 8. Τὸ κόμμα τῶν Διακρίων). Τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων συμφωνοῦσι πρὸς τὰς τύχας αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποῖους κατοικοῦσιν. Οἱ ὄρεινοὶ καθὼ πτωχοὶ καὶ ἀπλοὶ εἶναι φιλελεύθεροι καὶ δημοκρατικοί. Οἱ κατοικοῦντες τὰς πεδιάδας καθὼ πλουσιώτεροι καὶ ἀσταιώτεροι καὶ ἐπομένως ἀλαζονικώτεροι, προτιμῶσι τὴν ὀλιγαρχίαν, νομίζοντες καθεὶς ὅτι καὶ αὐτοὶ θέλει μεθεῖξαι ἀπὸ τὴν ἀρχοντίαν. Οἱ παραβαλάσσοι μετέχοντες καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου κόμματος τὰς κλίσεις θέλουσι διαίκῃσιν μικτὴν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, ὥστε νὰ ἔχῃ μὲν ὁ δῆμος τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψηφοφορίας, ἀλλὰ τὴν δύναμιν τοῦ κρίνειν καὶ ἀποφασίζειν νὰ ἔχωσιν οἱ ὀλίγοι.

Σελ. 114. στίχ. 28. ἡ τυραννία εἰς βασιλείαν). Βασιλεὺς τυράννου διαφέρει καθότι οὗτος μὲν νόμον τὴν ἰδίαν θέλῃσιν ἔχων μεταχειρίζεται βιαίως τοὺς ὑπηκόους ὡς ἀνδράποδα, ὁ δὲ βασιλεὺς βασιλευόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιτροπεύει τοῦ πλήθους ἐπιστημόνως σπουδάζων εἰς εὐδαιμονίαν τῶν βασιλευσμένων (βλ. Πλάτ. Πολιτ. Θ. καὶ Ξενοφ. Ἀπομνημ. Γ. β. 3. Δ. 5. 12.). Τὸ δὲ παλαιὸν ἐξελαμβάνετο ἀπλῶς τὸ τύραννος ἀντὶ τοῦ βασιλεὺς. (Ἰσοκράτ. Εὐαγόρ. πολλὰχού).

Στίχ. 31. Πιττακός). Οὗτος ἦτο εἰς τῶν ἐπτὰ Σοφῶν ἀκμᾶσας περὶ τὴν 42 Ὀλυμπιάδα. Στασιαζούσης τῆς πατρίδος Μιτυληνῆς, ἔγεινε τύραννος αὐτός, ὀλίγον φροντίσας διὰ τοὺς φιλογεροὺς στίχους τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ Ἀλκαίου, ὁποῖους ἐκεῖνος τοξεύων κατὰ πάντων τῶν τυράννων, ἐτόξευσε καὶ κατ' αὐτοῦ·

Τὸν κακοπάτριδα λέγων Πιττακὸν
Πόλειω τὰς ἀσχόλῳ καὶ βαρυδαίμονος
Ἐστάσαντο τύραννον

Μέν' ἐπαινέοντες ἀλλήλους. (Ἀριστοτ. Πολιτ. Γ. θ. 6).

Ἐευθέρησε δὲ τὴν μοναρχίαν ὁ Πιττακὸς ἔτη δέκα, καὶ ἀρ' οὐ εἰρήνευσεν ἡ πατρίς, παρητήθη καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν. Κατὰ τὸν Κλέαρχον (βλ. Λαέρτ. ἐν βίῳ Πιττακ.) ἐσυνείθιζε χάριν γυμνάσεως νὰ ἀλέθῃ εἰς τὸν μύλον. "Οθεν ἔγεινεν ἐξ αὐτοῦ τὸ ἐπιμύλιον λεγόμενον ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐψάλλον αἱ ἀλέθουσαι γυναῖκες·

Ἄλει, μύλε, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς

Ἦλει μεγάλας Μιτυλᾶνας βασιλεύων. (Εὐστάθ. σελ. 724).

Σελ. 115. στίχ. 32. φόρους... φυλακὰς). Τὸ φόρος παραγόμενον ἀπὸ τὸ φέρω, ὡς καὶ τὸ φόρτος, ἐφαίνεται βαρὺ εἰς τοὺς Ἕλληνας (Ἀρποκρ. Δέξ. Σύνταξις) διὰ τοῦτο τὴν δημόσιον ταύτην συνεισφορὰν εὐφημότερον ὠνόμαζον Σύνταξιν ἀπὸ τοῦ μετὰ τάξεως ἐκουσίως ὑπηρετεῖν εἰς τὸ Κοινόν. Ὁ δὲ Ἰσοκράτης (Παναθ. Σ. μ.δ.) συνεκφέρει παραλλήλως ἀμφοτέρω τὰ ὀνόματα «Τούτους, λέγων, ἀναγκάζωσι συντάξεις καὶ φόρους συντελεῖν». Σύνταξιν ὀνομάζομεν καὶ σήμερον τὸν διηρισμὸν τοῦ δοσίματος, τὸ ὅποιον πρέπει ἕκαστος πολίτης νὰ συνεισφέρει εἰς τὸ Κοινόν κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Παρήλλαξε δὲ τὸ ὄνομα ἡ βαρβαρότης τάνυσαν καὶ τάσσαν λέγουσα τὴν σύνταξιν καὶ τασσάρω τὸ συντάσσω ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς φωνῆς παραγθεῖσα, ἥτις χωρὶς προθέσεως τὴν σύνταξιν λέγει tassa καὶ tassare μεταβαλλοῦσα κατὰ τὴν συνήθειάν της τὸ ἑλληνικὸν ἔς εἰς δύο σίγμα, ὡς ἐπὶ τοῦ Alessandro καὶ τῶν τοιούτων. Συντάξεις δὲ ὠνόμαζον οἱ μεταγενέστεροι, οἷον ὁ Πλούταρχος (Ἀλεξάνδρ. Σ. κα. Ἀριστείδ. Σ. κα. Λουκούλ. Σ. ε.) καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς (Ἱστορ. Α. β. 2. σ. 24.) καὶ τὰ σιτηρέσια ἢ τὰς βασιλικὰς δωρεὰς (pensions), τὰς ὁποίας οἱ Βυζαντινοὶ συγγράφεις εἶπον ὕστερον ταγὰς, ἀπὸ τοῦ τάσσω καὶ τούτου τοῦ ὀνόματος παραγόμενου. Ἔσωσε δὲ καὶ ἡ συνήθεια τὸ ὄνομα, ταγήνιον λέγουσα ὅχι μόνον τὴν ἡγεμόνος τινὸς δωρεάν, ἀλλὰ καὶ τὸ καθ' ἡμέραν πρὸς τροφήν μιᾶς τινος οἰκίας διωρισμένον ὑψώνισμα. Ἐκ τούτου ἐχομεν καὶ ταγίζω ῥῆμα ἀντὶ τοῦ τρέφω ἀπλῶς, ἢ ψωμίζω, ὡς ὁ Κορναῖος ἐσημείωσεν (Ἱσθρ. Μέρ. Β. σελ. 103), ὃ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἦν ἐν χρήσει. Οὕτω Θεοφάνης «Καὶ ἐτάγισαν τὰ ἄλογα» (Χρονογρ. σελ. 260). Ταγὴν εἶπον οἱ Βυζαντινοὶ ἰδίως καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἵππων διωρισμένον κριθάριον οἷον, «τὴν κριθὴν ἢ τὰς ταγὰς τῶν ἀλόγων» (Κωνστ. Πορφυρογέν. Ἐκθ. α. σελ. 275) ὅθεν, καὶ Διτάγιον=διπλοῦν μέτρον ταγῆς, κριθῆς (Κ. Πορφυρογ.) καὶ τάγιστρον (Κ. Πορφυρογ. Ἐκθ. σελ. 267 ὁ βαρβάρ. τουρβάς) καὶ ταγάριον, μέτρον σιτηρῶν οἷον, «λαμβάνει κριθῆς ταγάρια τρία» (Κ. Πορφυρ. Ἐκθ. α. 69). Ταγάριον δὲ ἤδη ἐν Θεσσαλίᾳ μὲν ὀνομάζουσιν σκευὸς ξύλινον εἰς μέτρον ξηρῶν οἷον, σίτου κτλ. (ὁκάδ. 10), ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ (παρὰ τοῖς Λάκωσιν) εἶδος σάκκου, ἐξ ἐρίου πλεκτοῦ. Τούτον δὲ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι λέγουσι τράστρον, τουτέστι ταρσόν (αἰολικώτερον τάρσων, μεταθέσει τράσων καὶ τράστον, ὡς καὶ τρασία=ταρσία). Ἡ δὲ φρουρά διαφέρει ἀπὸ τὴν φύλαξιν ἢ ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ φυλακὴν

ὅτι ἡ μὲν φρουρά σημαίνει σύστημα στρατιωτῶν διωρισμένον ὑπὸ τῆς διοικήσεως εἰς φύλαξιν τόπου τινός· καὶ θελόντων καὶ μὴ τῶν πολιτῶν ἡ δὲ φυλακή, ἐκούσιον καὶ αὐτοπροαίρετον ὑπ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν φύλαξιν τῆς πόλεως. Ἐλαμβάνονται δὲ πολλάκις καὶ ἀδιαφόρως αἱ λέξεις, ἡ μία ἀντὶ τῆς ἄλλης. Οὕτω λέγει ὁ Ξενοφῶν «φυλακὰς κατέστησε» (Ἑλλην. Α. α) καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν «κατέλιπεν ἰσχυρὰς φρουράς» (Κίρου παιδ. Ζ. δ). Σημαίνει δὲ καὶ ἡ φρουρά καὶ ἡ φυλακή, καὶ τὴν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν λεγομένην φυλακὴν, ἥτοι εἰρκτὴν. Αὐτίκα Πλάτων (Φαίδων σελ. 140) «ὥς ἐν τινι φρουρᾷ ἐσμέν οἱ ἄνθρωποι». Καὶ ἡ φυλακή καὶ τὸ φυλακίζω συνήθως· μάλιστα εἰς τὴν ἀγίαν Γραφήν, ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθειαν, οἶον «Ὁν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν» (Πράξ. ιβ. 4), καὶ «Ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν» (Ματθ. ιη, 30), καὶ «Ἀξιοὶ στερηθῆναι φωτὸς καὶ φυλακισθῆναι ἐν σκότει» (Σοφ. Σολ. ιη. 4).

Στίχ. 35. ἀποκοπὴν τῶν χειρῶν). Ἡ ἀποκοπὴ ἐσήμαινε καὶ τὴν ὀλιγόστευσιν ἐνός τινος πράγματος, καὶ τὴν καθόλου ἀναίρεσιν, καθὼς εἰς τοῦτο τὸ χωρίον. Ταύτην τὴν σημασίαν ἐφύλαξεν ἡ λέξις καὶ εἰς τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν μάλιστα εἰς τὸ ῥῆμα. Διότι λέγομεν ἀπεκόπη καὶ τὸν ἀπέκοψα ἢ τὸν ἐξέκοψα ἀπὸ τὰς κακὰς συναναστροφάς. Λέγομεν δὲ συνήθως Ἀποκοπὴν καὶ τὸν διὰ μιᾶς συμφωνούμενον μισθὸν ὁποιασδήποτε ἐργασίας χωρὶς νὰ λογαριάζωμεν λεπτολόγως τὰ ἡμερομίσθια τοῦ ἐργάτου· οἷον, ὁ δεῖνα μὲν ἐδούλευσε τὸ χωράριον ἀποκοπῆς. Ἀποκοπὴν λέγομεν καὶ τὸ παρ' ἄλλου διδόμενον εἰς ἡμᾶς εἰσόδημα τοῦ κτήματος, ὅταν τὸ παραδίδωμεν εἰς χεῖρας ἄλλου νὰ τὸ δουλεύσῃ καὶ νὰ τὸ καρποῦται χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν πόσον ἔχει νὰ κερδήσῃ· οἷον, ἐδωκα τὸ ἀμπέλιον ἀποκοπῆς διὰ τόσα γρόσια. Κατὰ ταῦτα εἶναι καὶ τὰ ἔσομα, ὁ συμφωνημένος τόκος δηλονότι τῶν εἰς τοὺς ναυτικούς ἐμπόρους δάνειζομένων χρημάτων, χωρὶς διορισμὸν τῶν ἡμερῶν, τὰς ὁποίας μέλλουσι νὰ δαπανήσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἕως νὰ ἔλθωσιν ὀπίσω, ἢ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν διωρισμένον τόπον. Τοιαῦτα δάνεια εἶχον οἱ παλαιοὶ τὰ ὅποια ὠνόμαζον Ναυτικά πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν Ἑγγείων, τῶν δανείων δηλονότι τῆς ξηρᾶς (βλ. Δημοσθ. π. Λακρ. παραγ. §. δ). Διήρουν δὲ ταῦτα εἰς δύο εἶδη· διότι ἔλεγον Ναυτικὸν (δάνειον) Ἑτερόπλου, καὶ Ἀμφοτερόπλου. Ἦσαν δὲ καὶ τὰ δύο ἐπικίνδυνα ἢ ὑποκίνδυνα, ἥγουν ὁ κίνδυνος ἐννοεῖτο τοῦ δανειστοῦ. Ἑτερόπλου δάνειον ἐλέγετο, ὅτε ὁ κίνδυνος

διωρίζετο μέχρις οὗ νὰ ὑπάγῃ τὸ πλοῖον εἰς τὸν διωρισμένον τόπον. Ἀμφοτερόπλουν ὅτε καὶ νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ (Βλ. Δημοσθ. πρὸς Φορμ. §. γ. δ. ιγ. καὶ Διονυσ. §. η. καὶ Ἀρποκρ. Α. Ἀμφοτερόπλουν καὶ Πολυδ. Η. ιβ). Τὰ ναυτικά δανείσματα ἢ τὰ σημερινὰ ξεκομμένα ὠνομάζοντο καὶ Ἐπιδόσεις, ὡς ἐξω διδόμενα (Δημοσθ. κατὰ Ἀφόν. Α. §. η. Ἀρποκρ. Λεξ.). Ἡ δὲ τοιαύτη σημασία τῆς Ἀποκοπῆς φαίνεται ὅτι εἶναι παλαιὰ ἐκ τοῦ ῥήματος κόπτω, τέμνω, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἰδιαιτέρως καὶ τὸ διορίζω καὶ ξεχωρίζω. Ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις ἀπότομος καὶ ἀποτόμως φανερώνει μεταφορικῶς μὲν τὸ σκληρὸν ἀπὸ τινων ἀποκεκομμένων πετρῶν, ἰδίως δὲ τὸ εὐόριστον καὶ διακεκριμένον, ἢ ὡς λέγομεν συνήθως, ὀρθὰ κοπτά. Ἄλλως δὲ οἱ παλαιοὶ ἀντὶ τῆς διοριστικῆς σημασίας τῆς ἀποκοπῆς καὶ τοῦ ἀποκόπτω ἔθετον τὸ τάσσω. Αὐτίκα Θουκυδίδης (Γ. 50).

Σελ. 116. στίχ. 10. σειςάχθεια ἦτο ἀκύρωσις ὅλων τῶν χρεωστ.). Οὕτως ἐξηγεῖ καὶ ὁ Λαέρτιος τὴν Σειςάχθειαν. «Τὸ δὲ ἦν λύτρωσις σωμάτων τε καὶ κτημάτων· καὶ γὰρ ἐπὶ σώμασιν ἐδανείζοντο, καὶ πολλοὶ δι' ἀπορίαν ἐθήτευον» (Βιβλ. Α. β. 1), καὶ αὐτὸς ὁ Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Πολιτ. Παραγγέλ. §. 10) τὴν Σειςάχθειαν ὠνόμασεν «ὑποκόρισμα χρεῶν ἀποκοπῆς».

Στίχ. 13. στημένα σύνορα τῶν δανειστῶν). Φαίνεται ὅτι εἰς τὰς ἐνεχειριασμένας γαίας ἐβαλλον οἱ δανεισταὶ σημεῖα τινα, ἢ δημοσίους ἐπιγραφάς· διὰ τῶν ὁποίων ἐδιορίζετο καὶ ἡ ποσότης τῶν δανείων, καὶ τὰ ὅρια τῆς γῆς, ἥτις ἐδόθη εἰς ὑποθήκην ὑπὸ τοῦ χρεωφειλέτου κυρίου αὐτῆς.

Σελ. 117. στίχ. 24. Ἔως οὗ τὸ πᾶν ταραξας τὸ ἀνθόγαλα). Ἴδου ὁ παλαιὸς στίχος

Πρὶν ἂν ταραξας πῖαρ ἐξέλῃ γάλα.

Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις ἐννοεῖ τοὺς ὅσοι μετεχειρίζοντο πολλὴν σπουδὴν καὶ βίαν εἰς κάμμίαν ὑπάθεσιν, ἕως ν' ἀπολαύσωσι τὸ ἴδιον κέρδος. Ὁ λόγος εἶναι φανερόν ὅτι ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ γαλακτουργού, οἷτινες ταρασσόντες τὸ γάλα ἰσχυρῶς ὄχι μόνον ἐβάλλουσι τὸ βούτυρον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιπολάζον παχύτερον τοῦ γάλακτος μέρος, τὸ ὁποῖον οἱ Θετταλοὶ κυρίως ὀνομάζουσι Κορυφήν. Ἀνθόγαλα δὲ κοινότερον λέγεται μὲν καὶ τοῦτο, ἰδιαίτερον δὲ τὸ τουρκικώτερον καϊμάκι, τὸ ὁποῖον εἶναι μὲν καὶ αὐτὸ παχὺ καὶ λιπῶδες μέρος τοῦ γάλακτος· συνάγεται ὁμως ὄχι μὲ τὴν συντάραξιν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔψησιν τοῦ γά-

λακτος. Καθεν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα λιπώδη γαλακτερά οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον πῖαρ γάλα, καὶ πῖαρ ἀπλῶς, καὶ οὖθαρ ἐνίστε (βλ. Πλούταρχ. Ὑγιειν. παραγγέλμ.).

Στίχ. 29. Ἀρχοντίες, ἐκκλησίας, δικαστήρια, βουλάς). Τέσσαρες ἦσαν αἱ ἐπιφανέστεραι ἀρχοντίαι εἰς τὰς Ἀθήνας. Πρῶτος καὶ κυρίως λεγόμενος ἀρχων ἐπώνυμος τοῦ ἐναυτοῦ· β) ὁ βασιλεύς· γ) ὁ πολέμαρχος· δ) οἱ ἐξ ὁσμοθέται. Οὗτοι ἀπλῶς ἐλέγοντο ἐννέα ἀρχοντες (Οὐλιπιν. εἰς τὸν κατὰ Τιμνκρ. §. 9). Ἦσαν καὶ ἄλλαι διαφοραὶ ἀρχαί· οἶον, α) Οἱ νομοθέται· χίλιοι τὸν ἀριθμὸν, ἐκλεγόμενοι χρεῖς καλούσης· νὰ ἀκυρώσωσιν ἀνωφελῆ τινα νόμον. β) Οἱ δέκα νομοφύλακες, καὶ ἐνδέκατος ὁ γραμματεὺς αὐτῶν, οὔτινες ἐπεστάτουν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, ὅθεν ὠνομάζετο τῶν ἐνδεκα ὑπὲρ τοῦ δήμου, ὅστις ἐθανάτωνε τοὺς καταδικαζομένους. γ) Οἱ φύλαρχοι καὶ ἄλλοι, περὶ τῶν ὁποίων ἴδε Πολυδ. Ὀνομαστ. Η. Θ. Τὰ δὲ Δικαστήρια ἦσαν πέντε διὰ τοὺς φόνους, τῶν ὁποίων ὑπερεῖχε μάλιστα τὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἄλλα διὰ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, τῶν ὁποίων προεῖχε πάλιν ἡ Ἡλιαία βουλή, ἥτις ἦτο μετὰ τὸν Ἀρειὸν Πάγον τὸ μέγιστον κριτήριον (Πολυδ. Η. ι. Σουῖδ. λ. Ἡλιαία). Εἶχε δὲ ἕκαστος πολίτης τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ· διὰ τοῦτο οἱ κριταὶ πολλάκις οἱ κύριοι μετὰ τῶν προσωρινῶν ἀνέβαινον εἰς ἐξ χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν (Ἀριστοφ. Σφήξ. 660). Αἱ δὲ ἐκκλησίαι τοῦ δήμου ἦσαν διτταί· Κύρια καὶ Κατεκκλησίαι, ἡ σύγκλητος ἐκκλησία. Αἱ κύρια ἐγίνοντο τρεῖς τοῦ μηνὸς εἰς τὴν πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως Πνύκα, ὕστερον δὲ καὶ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Αἱ δὲ Σύγκλητοι, διὰ τινὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας συνηθροίζοντο ὑπὸ τῶν Πρυτάνων (Δημοσθ. περὶ Στεφ. §. κ). Οἱ βουλευταὶ ἦσαν 400 πρῶτον καὶ ὕστερον 500 μὲν τῆς κάτω βουλῆς· ἀδιόριστοι δὲ τῆς ἄνω βουλῆς, ἥτις ἦν ἡ ὑπὸ τοῦ Σόλωνος καὶ αὐτὴ συσταθεῖσα ἢ ἀνανεωθεῖσα βουλή τῶν Ἀρεοπαγιτῶν. Ἐπειδὴ εἰς ταύτην ἐκεῖνοι μόνον ἀνέβαινον, ὅσοι ᾔθελον περάσαι ἀμώμητοι δι' ὅλων τῶν ἀξιωματίων καὶ ἐξαιρέτως τῶν λεγομένων ἐννέα ἀρχοντιῶν (Πλούταρχ. Περικλ. §. θ). Ἐκαστος δὲ τῶν κάτω βουλευτῶν ἐλάμβανε μισθὸν μίαν δραχμὴν τὴν ἡμέραν. Ὡσαύτως καὶ ὅλοι οἱ δικασταὶ ἐπληρόνοντο ἀνὰ ἓνα ὅβολον μισθὸν δικαστικόν (Πολυδ. Η. ε. θ). Ὁ ὅβολος διωρίσθη ὕστερον καὶ εἰς ὅλους τοὺς συνερχομένους προθύμως εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐτριπλασιάσθη τοῦτο τὸ τριώβολον κωμωδεῖ ὁ Ἀριστοφάνης

Βλ. Τριώβολον δῆτ' ἔλαθες; Χρ. Εἰ γὰρ ὤφελον.

Ἄλλ' ὕστερον νῦν ἤλθον. Ἐκκλησι. 379.

διότι οἱ ὕστερον ἐρχόμενοι δὲν ἐλάμβανον τίποτε. Ἄλλ' ὁ μικρὸς οὗτος μισθὸς διδόμενος καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς 6000 δικαστάς, οἵτινες ἔπρινον δέκα μῆνας ἢ 300 ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ (διότι δύο μῆνες ἐξωθεύοντο εἰς τὰς ἐορτάς, καθ' ἃς ἦσαν κλεισμένα τὰ κριτήρια) ὁ ἀριθμὸς λέγω τῶν τριωβόλων ἀνέβαινε καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς 18000 ὀβολούς, ἥτοι 3000 δραχμάς, ἥτοι 300 μνᾶς, τουτέστι ἡμισυ τάλαντον τὴν ἡμέραν, καὶ ἐπομένως 15 τάλαντα τὸν μῆνα, καὶ ἐπομένως 150 τάλαντα καθ' ἑκάστον ἔτος (Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 661). Βλ. Petit. Leg. Attic. pag. 324. καὶ Barthélemy Voyage du Jeune Anachars. T. 2. ch. 16.

Στίχ. 36. Τοῦ Δράκοντος). Ὁ Δράκων ἤγαγε 30 ἢ κατὰ Διοδώρον (Οὐλπ. εἰς τὸν κατὰ Τιμάρχ. §. πη.) 47 ἔτη πρὸ τοῦ Σόλωνος. Τῆς δ' ἐφεξῆς περὶ τῶν νόμων τοῦ γνώμης τοῦ Δημάδου ἄλλην ὁμοίαν ἔλεγε πολὺ πρὸ τοῦ Δημάδου πρότερον ὁ Πρόδικος, ὡς μᾶς βεβαιοῖ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν Ῥητορικὴν του (κεφ. 6).

Σελ. 118. στίχ. 15. Ξηρῶν καὶ ὑγρῶν). Ξηρὰ ἐννοεῖ τὰ σιτηρὰ προϊόντα, οἷον σιτάριον, κριθάριον· ὑγρά δὲ τὰ βευστά, οἷον οἶνον, ἐλάδιον.

Στίχ. 17. Πεντακοσιομεδίμνους). Οὗτοι κατὰ Πολυδεύκην, ὅχι ἀναντιρρήτως λέγοντα (Ὀνομ. Η, 10) ἐπλήθυναν εἰς τὸ Κοινὸν ἑκαστός ἀνὰ ἓν τάλαντον. Οἱ δὲ πληρωταὶ τῆς Ἰππάδος, διότι ἠδύναντο νὰ τρέφωσιν ἵππον διὰ πόλεμον, ἐπλήθυναν ἡμιτάλαντον· τοῦτο τὸ δόσιμον, καὶ αὐτὸ τῶν διδόντων τὸ τάγμα ὠνομάζετο Ἰππάς· ὅθεν αἱ φράσεις, Ἰππάδα τελεῖν (πληρῶναι) καὶ εἰς Ἰππάδα τελεῖν (συγκραταλέγεσθαι). Οἱ δὲ Ζευγῖται δέκα μνᾶς. ὠνομάσθησαν δὲ Ζευγῖται, διότι ἠδύναντο νὰ τρέφωσιν ἓν ζεύγος βοῶν, διὰ τοῦτο ὁ Πολυδεύκης (Η. ι) τοὺς λέγει καὶ Ζευγοτροφοῦντας, καὶ τὸ δόσιμον αὐτῶν Ζευγίσιον. Θῆτες δὲ ἐλέγοντο ὅλος ὁ λοιπὸς ὄχλος καὶ ἐργάζεται καὶ μισθωτοί.

Σελ. 119. στίχ. 19. τοῦ Ἀρείου πάγου τὴν βουλὴν). Εἰς ταύτην τὴν γνώμην ἀντιλέγει ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτικ. Β. θ. 2). Καὶ ἄλλοι θέλουσι ταύτην τὴν βουλὴν συστημένην πολλοὺς πρὸ τοῦ Σόλωνος χρόνους ὑπὸ τοῦ Κέρκωπος (βλ. Νάρμαρ. Ὁξωνιακ. Ἐποχ. 3). Καὶ αὕτη τοῦ Πλουτάρχου ἡ ἀκόλουθος ἀπορία δικαιοῖται τὴν γνώμην τῶν νομιζόντων τοὺς Ἀρεοπαγίτας ἀρχαιοτέρους τοῦ Σόλωνος. Τὸ πιθανόν

νώτατον εἶναι ὅτι ὁ Ἀράκων ἐξησθένησε τοῦ κριτηρίου τὴν δύναμιν συστήσας τοὺς Ἐφέτας, δικαστήριον συνιστάμενον ἐκ πεντήκοντα καὶ ἐνὸς δικαστῶν, οἵτινες ἐδίκαζον περὶ φονικῶν ἐγκλημάτων εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ τούτῳ διωρισμένα λοιπὰ πέντε δικαστήρια. Ὀνομάσθησαν δὲ Ἐφέται, διότι εἶχον τὴν ἄδειαν καὶ οἱ πρότερον ὑπὸ τοῦ βασιλέως κρινόμενοι ἀκούσιοι φονεῖς νὰ κάμνωσιν ἐφέσιμον τὴν κρίσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως εἰς αὐτοὺς (Πολυδ. Η. ι). Ὁ δὲ Σόλων ἐνίσχυσεν ὕστερον τοὺς Ἀρεοπαγίτας, καὶ τὴν δύναμιν τῶν Ἐφετῶν μετέφερεν εἰς αὐτούς, ὥστε οἱ Ἐφέται κατεγελῶντο (Πολυδ. αὐτ.). Διὰ τοῦτο ἴσως ἐνομίσθη πρῶτος τῶν Ἀρεοπαγιτῶν συστητής. Ἦτο δὲ τὸ κριτήριο πλησίον τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ λόφου, ὅστις ὠνομάζετο Ἀρειος Πάγος, διότι πρῶτος αὐτοῦ ἐκρίθη ὁ Ἄρης διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλιβρόθλου (Παυσαν. Α. κα. κη). Αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἐκρίθη καὶ ὁ πολὺς πρὸ τοῦ Σόλωνος αἰὼνας ἀκμάσας Ὀρέστης διὰ τὸν φόνον τῆς μητρός του (Αἰσχύλ. Εὐμεν. 688). Ἐτιμᾶτο δὲ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν τὸ κριτήριο ὡς τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων τὸ τιμιώτατον (Ἰσοκρ. Ἀρεοπ. §. ιδ.). Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικαστῶν αὐτοῦ, ἄλλοι μὲν καταδιβάζουσι αὐτοὺς μέχρι τῶν ἐννέα, ἄλλοι δὲ ἀναδιβάζουσι μέχρι τῶν τριακοσίων. Ὅποτε καταδικάσθη ὑπ' αὐτῶν ὁ Σωκράτης εἰς θάνατον, διακόσιοι καὶ ὀγδοήκοντα καὶ εἰς Ἀρεοπαγίταις ἔβαλον τὴν ψῆφον ἐναντίον αὐτοῦ, χωρὶς τῶν ἄλλων οἵτινες δὲν συγκατετέθησαν εἰς τὸν τούτου φόνον (βλ. Ποττέρ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Α. κεφ. ιθ). Πλὴν ὅσον διὰ τοῦτο, παρὰ νὰ πιστεύσωμεν τὸ ἱερώτατον κριτήριο τῶν Ἀθηνῶν ἐνοχον τοιαύτης μαιφονίας, πιθανώτερα μοι φαίνεται ἡ γνώμη ἄλλων σοφῶν, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ὁ ἀθῶος Σωκράτης καταδικάσθη εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἥλιας συνιστάμενον ἐκ πεντακοσίων δικαστῶν (βλ. Memoire de l' Acad. des belles Lettr. Tom. 18. pag. 83), εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθη ὁ Σωκράτης, ὑπὸ τὸν ἄρχοντα βασιλέα, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν στοὰν ἀνεφέροντο τὰ περὶ ἀσεβείας ἐγκλήματα (Πλάτ. ἐν Βυθύρρ. σελ. 3 καὶ Θεαιτήτ. σελ. 195).

Στίχ. 23. ἐσύστησε καὶ ἄλλην βουλὴν). Αὕτη εἶναι ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας τέσσαρες αἱ φυλαί, τὰς ὁποίας ὁ Πλούταρχος μετ' ὀλίγον θέλει ὀνομάσει. Ἐκ τούτων ἐξέλεξεν ὁ Σόλων τοὺς 400 βουλευτάς, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαιωνίδου Κλεισθέους τοῦ διώξαντος τοὺς Πεισιστρατίδας, ἐγέναν πεντακόσιον. (Ἡρόδ. §. 131).

Σελ. 120. στίχ. 16. νά ἦναι ἄτιμος). Τὸν νόμον τοῦτον ὁ χρηστός Πλούταρχος ἀλλαχοῦ κακίζει φανερά (Πολιτ. παραγγέλ. §. 35): καὶ τὴν μὲν ψυχρὰν ἀδιαφορίαν καὶ ἀναλγησίαν οὐδ' αὐτὸς νομίζει ἀγαθοῦ πολίτου ἰδίωμα. Θέλει δὲ τὸν τίμιον ἄνδρα νά ὑποδένηται τὸν Κόθορνον τοῦ Θηραμένου καὶ νά συνομιλῇ τὰ πρὸς εἰρήνην με τοὺς διαφορομένους ἀμφοτέρους, χωρὶς νά λαμβάνῃ τὸ μέρος κανένος. Ἄλλ' ἔχει καὶ τὸ παράγγελλμα τοῦτο τὰς δυσκολίας του. Πολλάκις ὁ μεσιτεῦων μὴ δυνηθεὶς νά κατορθώσῃ τί, ἐμισήθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν διαφορομένων μερῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶναι μακροτέρας θεωρίας ἴδιον. Ἡ δὲ ἀτιμία ἦτο τιμωρία εἰς τὰς Ἀθήνας διηρημένη εἰς τρεῖς βαθμούς· Α'. βαθμὸς ἀτιμίας ἦτο νά χάνῃ ὁ πολίτης τὸ δικαίωμα τοῦ νά συνέρχεται εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ νά ψηφοφορῇ καὶ νά ἱεραταί, καὶ ἂν ἦτο ἐκ τῆς πρώτης, ἢ τῆς δευτέρας τάξεως τῶν πολιτῶν, ἐξέπιπτεν εἰς τοὺς Θήτας· Β'. βαθμὸς ἦτο νά γυμνώνηται ὁ ἀτιμαζόμενος ὅλων τοῦ πολίτου τῶν δικαιωμάτων, καὶ τὰ πράγματά του νά γίνωνται δημόσια· Γ'. ὁ μέγιστος, νά χάνωσιν οἱ ἀτιμαζόμενοι καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ πράγματά των καὶ αὐτοὶ καὶ ὅλοι οἱ τοῦτων ἀπόγονοι. Με τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀτιμώσεως ἐτιμωροῦντο τὰ βαρέα ἁμαρτήματα· οἷον, ἡ κλοπή, ἡ ἐπιτορκία, ἡ προδοσία (βλ. Ποττέρ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Α. 22). Ὁμοίᾳ μὲ τὴν παρ' Ἀθηναίους ἀτιμίαν ἦτο καὶ ἡ εἰς τοὺς Ῥωμαίους συνήθης *ignominia*, ἢ *capitis diminutio*.

Σελ. 121. στίχ. 3. συντρώγουσα κυδώνιον). Εἰς τὰ Γαμικὰ παραγγέλματα ὁ Πλούταρχος (§. α) λέγει ὅτι μόνῃ ἡ νύμφη ἐτρώγεν ἀπὸ τοῦ κυδώνιον κατὰ νόμον τοῦ Σόλωνος, καὶ ἵσως ἡ «σύν» πρόθεσις ἐνταῦθα εἰς τὸ κατατραγοῦσαν τοῦ πρωτοτύπου, εἶναι περιττή, ὡς ὀρθῶς ὑπέλαβεν ὁ Κοραῆς (Σημ. εἰς Σόλ. σελ. 418). Ἐσήμινε δὲ τοῦ κυδωνίου τὸ τραγάλισμα, ὡς αὐτὸς ὁ Πλούταρχος ἐξηγεῖ (Γαμ. παραγγ.), ὅτι καὶ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς νύμφης πρέπει νά ἐκβαίνῃ καλολογίας ἡδύτης καὶ εὐωδία, ὁποῖαν ἐκβάλλει τὸ κυδώνιον. Καὶ ἄλλως δὲ τὸ ὀπωρικὸν ἄφινε καλὴν ἀποφορὰν καὶ εἰς τὸ στόμα τῆς νύμφης (Πλούτ. Ῥωμαϊκ. Κερ. §. 65). Ἐτιμᾶτο δὲ πολὺ ἀπὸ τοὺς παλαιούς τὸ κυδώνιον διὰ τὴν εὐοσμὸν καὶ νόστιμον γεῦσιν αὐτοῦ (βλ. Plin' Hist. nat. L. XV. c. XI. καὶ XXIII. c. VI).

Στίχ. 23. τὸ τοῦ φιλοκτήτου). Δράμα μὴ σωζόμενον τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ ὁποίου ἐξέσθηκεν ὁ Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Εἰς πρεσβ. πολιτ. §. 9) πληρέστερον τοῦτο τὸ χωρίον. Ἰδοὺ οἱ στίχοι αὐτοί.

Τίς δ' ἂν σε νύμφη, τίς δὲ παρθένος νέα
Δέξαιτ' ἄν; Εὐ γ' οὖν ὥς γαμῖν ἔχεις, τάλας!

Στίχ. 26. ὥς οἱ πέρδικες). Τὸ χωρίον εἶναι ὀλίγον ἀσαφές. Τὸ Ἑλληνικὸν πρωτότυπον ἔχει «ὥσπερ οἱ πέρδικες ἀπὸ συνουσίας παχυνόμενοι». Ἀλλ' οἱ πέρδικες, ζῶον ἐκ φύσεως ἰσχνόν, ἰσχναίνονται μᾶλλον ἀντὶ τῆς παχυνθῶσιν ἐκ τῆς συνουσίας. Τοῦτο ἔκαμει τινὰς ἀλλογενεῖς Ἑλληνιστὰς νὰ μεταβάλλωσι τὸ ἀπὸ συνουσίας, εἰς τὸ ἄχρηστον ὑπ' ἀσυνουσίας (Βλ. Κοραῆ σημ. εἰς Σόλ. σελ. 419). Ἀλλὰ τὸ ἀπὸ συνουσίας ἔχει νομίζω τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἐκλαμβανομένης τῆς ἀπὸ, ἀντὶ τοῦ μακρὰν ὥς λέγομεν ἀπὸ μάχης ἀντὶ τοῦ ἀπάγευθε μάχης· διὰ τοῦτο ἐξηγήσαμεν τὸ ἀπὸ συνουσίας μὲ τὸ «διὰ συνουσίας ἔλλειψιν» (α).

Στίχ. 30. νὰ μὴ κακολογῇ). Θαυμαστὴ φιланθρωπίας διδασκαλία ἡ πρὸς τοὺς ἀποθανόντας εὐφημία. Ταύτην καὶ ἡ φιλάνθρωπος ἡμῶν Ἐκκλησία διδάσκει, μακαρίτας ὀνομάζουσα καὶ ἀειμνήστους καὶ συνήθως συγχωρημένους τοὺς ἀναπαυθέντας. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ζῶντας ἀπαγόρευσις τῆς κακολογίας ὠφέλιμος καὶ μάλιστα εἰς τόπους ἱερούς. Ἦτο δὲ καὶ νόμος ἄλλος, τοῦ Σόλωνος ἴσως καὶ αὐτός, ὅστις ἐκόλαζε μὲ ζημίαν τὸν κακολόγον, ὅπου καὶ ἂν ἤθελε κακολογῇ, ἂν δὲν ἀπεδείκνυνεν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα «τὸν λέγοντα κακῶς, εἰ μὴ ἀποραίνει, ὥς ἐστὶν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, ζημιῶσθαι» (Λυσίας κατὰ Θεομνήστ. Α. §. 6).

Σελ. 122. στίχ. 10. νὰ χαρίζῃ τὰ πράγματά του εἰς ὄντινα θέλῃ). Τὸν νόμον τοῦτον ἀναφέρει ὑλόκληρον ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν κατὰ Στεφάνου

(α) Ἐν δὲ τῷ περιελίξῳ τῆς ὑπὸ Κοραῆ ἐκδόσεως τῶν τοῦ Πλουτάρχου Παραλλήλων βίων (Τομ. Α. σελ. 449) πληρέστερον καὶ σαφέστερον παρασημαίωκεν ὁ αἰσδιμος τὰδε «Ἰσως γραπτέον «ἀπο συνουσίας» μὴ μετακινεῖν τὰς ἄλλως τὴν γραφὴν. Τὸ ἀ π ο ἢ ἀ π ο συνουσίας σημαίνει τὸ ἀπῳθεν μακρὰν συνουσίας (ὥς καὶ τὸ συνουσίας ἀπο) κατὰ τὰ «ἀπο σκοποῦ, ἀπο πράγματος, ἀπ' ὁμμάτων γενέσθαι» κτλ. καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις ἀπόσιτος, ἀποκαθεύδειν, ἀπαλγεῖν, ἀποικεῖν τινος, ἀπογίνεσθαι («τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι» Θεουκλ. α, 30, ὅπου Ἐρ. ὁ Στέφανος ὀρθότερον ἔκρινεν ἀναγνώστηον «ἀπο γενόμενοι» ὥς καὶ Σουῖδας «τοῦ κινδύνου ἀπὸ ἐγένετο»), καὶ «Ἔσται δὲ ταῦτα οὐκ ἀπο τοῦ πράγματος» (Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. §. γ) — (ἀπο τοῦ πράγματος) ἀντὶ τοῦ ἀπῳθεν. Δημοσθένης κατ' Ἀνδροτίωνος. Ἀρποκρατ. βλ. Valken. Annot. in Adonias. Theoc. p. 238). Σημαίνει γὰρ ἡ ἀπὸ καὶ τὸ πόρρω, ὅθεν ἐπλάσθησαν καὶ τὰ ἀπῳθεν, (ἀπότερος) ἀπώτερος, ἀπωτέρω, ἀπωτάτω». Σημ. Ἐκδ.

περὶ ψευδομαρτ. Λόγ. Β. §. δ. Ἄλλ' ἐὰν ᾦναι δίκαιος ὁ νόμος καὶ συμ-
φέρων εἰς τὴν πολιτείαν, ὥς τὸ κρίνῃ ἡ πολιτικὴ. Αὐτὸς δὲ ὁ Πλούταρχος
κατηγορεῖ δικαίως Ἐπιτάδην τινὰ Ἐφορον τῆς Σπάρτης, ὅστις διαφερθεὶς
πρὸς τὸν υἱὸν του ἐγράψε νόμον, νὰ ἔχῃ ἕκαστος τὴν ἀδειαν νὰ χαρίζῃ
τὰ κτήματά του εἰς ὅντινα θέλῃ καὶ ζῶν, καὶ ὅταν ἀμνη διαθήκῃ.
Οὗτος ὁ νόμος, λέγει, ἐγένετο αἰτία νὰ χαθῇ τῆς Σπάρτης ἡ ἀρίστη
κατάστασις, καὶ νὰ μεταφερθῶσι τὰ κτήματα εἰς τοὺς δυνατοὺς, αἵ-
τινες παρηγκώνιζον ἀπὸ τὰς κληρονομίας τοὺς συγγενεῖς, ὥστε ὁ μὲν
πλοῦτος ταχέως συνέρυσεν εἰς ὑλίκους, ἐκυρίευσεν δὲ τὴν πόλιν πενία
καὶ διχόνοια καὶ διασθορά (Πλούταρχ. Ἀγιδ. §. ε).

Στίχ. 27. καλὰθιον). Σκεῦος γυναικεῖον, εἰς ἐρίων παράθεσιν.
(Ἡσύχ. λ. κάλαθος). Τοῦτο σημαίνει ἐνταῦθα ὁ κήνης τοῦ Πλου-
ταρχικοῦ πρωτοτύπου. Ὁ δὲ κήνης εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ τὸ κανοῦν,
τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ αὐτὸ πλεχτὸν ἐκ καλάμου, ὁποῖα εἶναι τὰ καθ'
ἡμᾶς Κανίστρια, ἡ λατινικώτερον Πανέρια. Διαφέρουσι δὲ κατὰ τὸ σχῆ-
μα, ὅτι ὁ μὲν κήνης ἦτο μακρουλός, ὁποῖα τὰ καθ' ἡμᾶς καλὰθια, τὸ
δὲ κανοῦν χαμηλὸν κυκλοτερές. Ὅθεν καὶ τὸ κανίσκιον εἰς τὴν καθ'
ἡμᾶς φωνὴν ἀντὶ τοῦ χαμηλίου δώρου, ὁποῖα τὰ παλαιὸν ἐστέλλοντο εἰς
κανᾶ, ἦτοι κανίστρια (Βλ. Κορ. εἰς Ἡλιοδ. Τόμ. Β. σελ. 114). Σημαίνει
ἔτι τὸ κανοῦν καὶ πῆλινον ἀγγεῖον, ὁποῖα εἶναι ἡ παρώνυμός του εἰς
τὴν γλῶσσαν μας οἰνοδόχος κανάτα, καὶ τὸ βακοδόχουν κασιτιέρινον
Κανίον. Ἀλλὰ καὶ ὁ κήνης ἰδίως σημαίνει σκέπασμα ἢ κάθισμα ἐκ
καλάμων, ὁποῖα εἶναι ἡ καθ' ἡμᾶς Κκαλωμή. Τούτων τῶν ὀνομάτων
ρίζα εἶναι ἡ κήννα, ὁ κάλαμος. Διὰ τοῦτο παρὰ Συμωναίοις μάλιστα
τὸ συνθέστερον λεγόμενον καλάμιον τοῦ ποδός, τὸ ἀντικνήμιον, λέ-
γεται καννί' οἶον, «τρώγει τὸ καννὶ τῆς ὀρνίθου».

Στίχ. 28. μήτε εἰς ξένα μνήματα). Οἱ συγγενεῖς ἐχρεώστων νὰ
ὑπάγωσι συχνὰ εἰς τὰ μνήματα τῶν συγγενῶν, καὶ μάλιστα τῶν
γονέων, ἵνα στεφανώσωσι καὶ ἀλείψωσι τὰς στήλας. Αἱ δὲ ξένα γυναῖ-
κες ἦσαν ἐμποδισμέναι νὰ ὑπάγωσιν εἰς τινος μνήμα ἄλλοτε, πλὴν
μόνον ὅταν ἐθάπτετο ὁ νεκρός. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐμποδίζοντο διὰ τὴν
εὐκοσμίαν αἱ νεώτεραι τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν νὰ ἀκολουθῶσι τὸν ἀποθα-
νόντα, ἂν δὲν ἦσαν συγγενεῖς, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν ἐξῆς νόμον. «Τὸν
ἀποθανόντα προτιθεσθαι ἐνδον, ὅπως ἂν βούλωνται· ἐκφέρειν δὲ τὸν
ἀποθανόντα τῇ ὑστεραίᾳ, ἢ ἂν προθῶνται, πρὶν ἢλιον ἐξέχειν· βαδί-
ζειν δὲ τοὺς ἀνδρας πρόσθεν, ὅταν ἐκφέρωνται, τὰς δὲ γυναῖκας ὅπι-

σθεν. Γυναῖκα δὲ μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ τοῦ ἀποθανόντος, μὴδ' ἀκολουθεῖν ἀποθανόντι, ὅταν εἰς τὰ σήματα ἄγῃται, ἐντὸς ἐξήκοντ' ἐτῶν γεγωνεῖαν, πλὴν ὅσαι ἐντὸς ἀνεψιαδῶν εἰσι κτλ.» (Δημοσθ. πρὸς Μακάρτατον §. ιη).

Στίχ. 36. καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων νόμων). Ἐννοεῖ τοὺς Ῥωμαῖ-
κοὺς νόμους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐξῆ ὁ Πλούταρχος, καὶ εἰς τῶν ὑποίων
τοὺς σωζομένους πίνακας βλέπει ἕκαστος ἀντιγεγραμμένους πολλοὺς
τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος.

Σελ. 123. στίχ. 2. ἀπὸ τοὺς γυναικονόμους). Οἱ γυναικονόμοι οἱ
διωρισμένοι νὰ παιδεύωσι τοὺς γυναικοπρεπεῖς ἀνδρας, ἦσαν ἄρχοντες
εἰς τὰς Ἀθήνας οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν γυναικῶν,
καὶ ἂν τινες εὕρισκον ἀτακτούσας εἰς τὰς συναναστροφὰς ἢ εἰς τοὺς
δρόμους ἐζημιῶν ἐκθέτοντες τὴν ἐγγράφον ἀπόφασιν τῆς ζημίας εἰς
τὴν Πλάτανον, ἣτις ἦτο εἰς τὸν Κεραμεικὸν (Πολυδ. Η. θ. Ἀρποκρ.
λ. Ὅτι χιλιάς). Ἐφρόντιζον δὲ προσέτι ἵνα διατηρῇται εἰς τὰς οἰκίας
τῶν πολιτῶν, ὅτε ἐτελοῦντο συμπόσια, γάμοι καὶ ἄλλα ἐορταί (Ἀθην.
ς. σελ. 245) ἡ ἀνήκουσα εὐκοσμία. Τοιοῦτοι γυναικονόμοι ἢ γυναικό-
κοσμοι ἦσαν καὶ εἰς τὴν Σπάρτην ὀνομαζόμενοι Ἀρμόσυνοι (Ἡσύχ.
λ. Ἀρμόσυνοι).

Στίχ. 26. ἐτίμησε τὰς τέχνας). Δι' ἄλλου νόμου διώριζεν ὁ Σό-
λων, ὅστις φανῇ ἄριστος ἐκ τῶν συντεχνιτῶν, νὰ λαμβάνῃ πρωτο-
καθεδρίαν καὶ σίτησιν εἰς τὸ Πρυτανεῖον (βλ. Ἀριστοφ. Βατράχ.
751 καὶ Σχολ.), ἐνδοξον τῆς πόλεως οἰκοδόμημα, ὅπου ἐφιλεύοντο οἱ
δημόσιοι Πρέσβεις καὶ ἔτρωγον ἅπαζ μὲν οἱ ἀξιόλογόν τινα πράζιν
κατορθώσαντες, πάντοτε δὲ οἱ μεγίστης καὶ ἐξαιρετοῦ τιμῆς ἀξιοθέντες
(Πολυδ. Θ. ε. Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 167, 281), μέχρι δὲ νεότητος οἱ
ὄρφανοὶ παῖδες τῶν εἰς τοὺς πολέμους ἀποθανόντων πολιτῶν (Θουκυδ.
Β. §. μς). Ὄνομαζέτο δὲ Πρυτανεῖον, καθὼς πυρὸς ταμεῖον (Σουῖδ. λ.).
Διότι εἰς τοῦτο ἐφυλάττετο τὸ ἄσβεστον πῦρ, ἢ εἰς τὴν ἐστίαν κατὰ
τὸν Πολυδεύκην (Α. δ. Θ. ε), ἢ εἰς λυχνᾶριον κατὰ τὸν Θεόκριτον.

Τὸ δὲ λύχνιον ἐν Πρυτανείῳ.

Φαντὶ γὰρ αἶεν ἄγραν τὸδ' ἔχειν (Εἰςουλ. κα. 36).

Ἦτο δὲ καὶ ἄλλος ἄσβεστος λύχνος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἡλιάδας (Σπράβ.
Θ. σελ. 396 καὶ Πausan. Α. 26). Ἄλλος νόμος τοῦ Σόλωνος πάλιν
κατεδίκαζεν ὡς ἐνόχους, ὅσοι ἤθελον ὀνειδίσαι τινὰ ἐκ τῶν πολιτῶν
ἢ τῶν πολιτῶν τῶν Ἀθηναίων, διότι εἰργάζετο τὴν τέχνην του εἰς τὴν

ἀγορὰν (Δημοσθ. πρὸς Εὐδουλίδ. §. 8), καὶ τρίτος νόμος ἐπρόσταζε, μηδεὶς νὰ μὴ ἐπαγγέλῃται δύο τέχνας ὁ αὐτὸς (Δημοσθ. κατὰ Τιμοκρ. §. 52). Οὕτως αὐξάνουσι καὶ τελειοποιῦνται αἱ τέχναι καὶ πλουτίζονται αἱ πόλεις τῶν φωτισμένων ἐθνῶν.

Σελ. 124. στίχ. 1. νὰ φονεύσῃ τὸν μοιχόν). Διὰ τί ὁ Σόλων τὴν μὲν μοιχείαν ἐτιμῶρει μὲ φόνον τὴν δὲ βίαν καὶ ἀρπαγὴν τῆς ἐλευθέρως γυναικὸς μὲ ζημίαν χρηματικὴν, δίδει τὸν λόγον ὁ Λυσίας (Λόγ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθέν. φόνου §. ζ'). Ὁ βιάσας, λέγει, μισεῖται ὑπὸ τῆς βίας-σθείσης, καὶ τοῦτο εἶναι ἱκανὴ τῆς βίας ἀμοιβή. Ὁ δὲ μοιχὸς κατα-πεῖθων τὴν γυναῖκα, πρῶτον μὲν ἐξαλείρει ἐκ τῆς καρδίας αὐτῆς τὴν πρὸς τὸν σύζυγον ἀγάπην, καὶ τὴν ἀποξενώνει ἀπ' αὐτὸν. Ἐπειτα μιαίνει τὴν γενεὰν αὐτῆς, διότι τὰ γενόμενα τέκνα εἶναι ἄδηλον τίνοις εἶναι, τοῦ ἀνδρός, ἢ τοῦ μοιχοῦ. Διὰ τοῦτο τὴν μοιχείαν, ὡς βαρύτερον παρὰ τὴν βίαν ἀμάρτημα, ἐτιμώρησε μὲ φόνον ὁ νομοθέτης.

Στίχ. 16. ὁ μὲν Ἰσθμιονίκης). Πρὸ τοῦ Σόλωνος ἦσαν μεγάλῃτε-ροι τῶν ἀθλητῶν οἱ μισθοὶ (Λαέρτ. ἐν βίῳ Σόλ. §. 8), τοὺς ὁποίους ὁ Σόλων ἐσμίκρυνε καὶ συνέστειλε. Πολὺ συμφερότερον ἦτο εἰς τὴν πόλιν νὰ τιμᾷ τοὺς εἰς τὸν πόλεμον πεσόντας, καὶ νὰ τρέφῃ καὶ νὰ διδάσκῃ δημοσίως τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, παρ' ὅσον νὰ ἀνταμείβῃ πλουσίως τοὺς ἀθλητάς, οἵτινες ἐστεφανόνοντο μᾶλλον κατὰ τῆς πατρίδος παρὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, χάνοντες πολλάκις κυριώτατα μέλη εἰς τὰς ἀθλήσεις καὶ καταδαπανῶντες εἰς μάτην τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ὥστε εἰς τὸ γῆρας αὐτῶν ἐγίνοντο ὡς ῥάσσα τριμμένα καὶ ἐξυφαδιασμένα κατὰ τὸν Εὐριπίδην.

Τρίθωνος ἐκλείποντες οἰχονται κρόκας.

Βλ. Γαλην. προτρεπτ. λογ. πρὸς τὰς τέχνας §. 9.—ιδ. καὶ Λουκιαν. περὶ Γυμνασ. §. 5—30, ὅπου ὁ μὲν Ἀνάχαρσις ψέγει τὰ γυμνάσια, ὁ δὲ Σόλων δικαιολογεῖ καὶ συνιστᾷ μόνον τὰ μέτρια καὶ φρόνιμα ὡς ἀναγκασιότατα.

Στίχ. 26. τῶν υἱῶν τοῦ Ἰωνος). Τέσσαρες ἦσαν οὗτοι ἐξ ὧν καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Ε. 66) καὶ Εὐριπίδης (Ἴωνι στίχ. 1575—81) λέγου-σιν ὅτι ὠνομάσθησαν αἱ τέσσαρες φυλαὶ τῶν Ἀθηναίων, Γελέων καὶ Ὀπλῆς καὶ Ἀργάδης καὶ Αἰγιόκευς. Εὐρίσκονται δὲ διάφοροι αἱ τῶν φυλῶν γραφαί· διότι καὶ Τελέοντες λέγονται καὶ Ὀπλίται καὶ Ἐρ-γαδεῖς καὶ Αἰγοκερεῖς (βλ. Στ. Βυζαντίων Α. Αἰγιόκευς καὶ Πολυ-δεύκ. Π. 9). Αἱ τέσσαρες φυλαὶ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Κλεισθέους

δέκα (Ἡρόδ. ἐνθ. ἀνωτ.), καὶ τέλος ἐπὶ τοῦ Ἀντιγόνοῦ καὶ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, δώδεκα.

Στίχ. 31. ποταμούς ἀένανους). Ποταμοὶ ἀξιόλογοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν Ἡριδανός, Κηφισσός καὶ Ἴλισσός. Τοὺς δύο τοὺς ὑστέρους ὁ Στράβων (Θ. σελ. 400) ὀνομάζει χειμαρρῶδεις, ὡς παντὰ πᾶσι στειρύνοντας τὸ θέρος. Περὶ τοῦ Ἡριδανοῦ ἐγέλα ὁ Καλλιμάχος, συγγραφεὺς περὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ποταμῶν (Σουῖδ. λ. Καλλιμάχος), ὁπότε ἀνεγίνωσκε τὴν περιχοπὴν ἐνὸς ποιητοῦ, ὅστις ἔλεγεν ὅτι αἱ παρθέναι τῶν Ἀθηναίων ἐρχονται

Ἀφύσασθαι καθαρὸν γάνος Ἡριδανοῦ.

Ἀπὸ τὸν θαλερὸν τοῦτον ποταμὸν οὐδὲ τὰ βοσκήματα, λέγει, δὲν δύνανται νὰ πίωσι (Στράβ. Θ. σελ. 397). Εἰς τὴν Ἀττικὴν λοιπὸν δὲν ἦσαν ἀέναναι ποταμοί· διὰ τοῦτο ἐλιτάνευον συχνῶς περὶ βροχῆς τοὺς θεούς, προσκυνοῦντες Ὀμβριον Δία (Παυσαν. Α. 32), καὶ Δία Ἰκμαλέον ἢ Ἰκμαῖον (βλ. Ἀπολλων. Ἀργον. Β. 524).

Στίχ. 34. τὸ ἱππικὸν τεσσάρων σταδίων). Τὸ στάδιον ἦτο ἐν ὄγδοον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μιλλίου. Τέσσαρα στάδια κάμνουσι μίλλιον ἡμισυ, ἥτοι πόδας πενταχοσίους.

Σελ. 125. στίχ. 4. ἐξ χοῶν). Ὁ χοῦς ἢ χοεὺς περιεῖχε δώδεκα κοτύλας ἄττικάς, τὰς ὁποίας τῶρα οἱ Θεσσαλοὶ Κούτλους ὀνομάζουσιν. Ἐχώρει δὲ ἡ Ἀττικὴ κοτύλη 7 1/2 οὐγγίας Ῥωμαϊκάς (βλ. Fannius de pond. et mensur.). Τρεῖς κοτύλαι ἐγέμιζον ἓνα ἀμφορέα (Δημοσθ. Λογ.).

Στίχ. 18. τούτους νὰ καταρᾶται ὁ ἄρχων). Ἡ ἀρὰ τοῦ ἄρχοντος ἦτο φρικτή, καὶ παντὸς μεγάλου ἀξιοματικοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Πῶς δὲ κατηρῶντο καὶ ιδίως καὶ δημοσίως βλέπομεν τὸ παράδειγμα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων ἐκφωνηθεῖσαν ἀρὰν κατὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν Κιόρραϊν (Αἰσχίν. κατὰ Κτησιρ. §. 30).

Στίχ. 27. Νόστιμον ἐφεύρεμα). Τὸ νὰ τιμωρῆται τὸ βλαπτικὸν ζῶον, ἢ νὰ παραδίδηται εἰς τοῦ βλαφθέντος τὰς χεῖρας. Διότι οὕτως ἐγίνοντο προσεκτικώτεροι εἰς τὰ ζῶα τῶν οἱ δεσπότηαι, καὶ ἐπομένως οἱ πολῖται ἀσφαλέστεροι.

Σελ. 126. στίχ. 1. εἰς τὴν δημόσιον τράπεζαν). Μία τῶν Σόλωνος διαταγῶν ἦτο πᾶσα μία φυλὴ νὰ θυσιάζῃ καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ μετὰ τὴν θυσίαν, ἥτις ἐλέγετο Ἐπιμήνια, νὰ γίνηται τράπεζα κοινὴ εἰς τὸ Πρυτανεῖον, ὅπου ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ συγκαθῶνται μετὰ τοῦ

ἱερῶς ὅλοι οἱ συγκαλούμενοι φυλάττει. Δὲν ἐπροσκαλεῖτο πάντοτε ἕκαστος, ἀλλ' ὅστις προσκαλούμενος δὲν ἤρχετο, ἦτο ὑποκείμενος εἰς ζήμιαν, ὡς καταφρονητὴς τοῦ Κοινοῦ. Οἱ τρώγοντες εἰς τοιαύτας δημοσίους τραπέζας καὶ ἀπλῶς ὅσοι χάριν τιμῆς ἐψωμιζόντο μὲ δημοσία ἐξοδα εἰς τὸ Πρυτανεῖον, ἐλέγοντο Παράσιτοι (Ἀθῆν. Δειπνοσ. 5. σελ. 234). Εἶχε δὲ τότε ἡ λέξις καλὴν σημασίαν, φανερόνουςα τὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ σίτου τροφήν. Καὶ ἡ τράπεζα εἰς τὴν ὁποίαν ἐτρωγον ἐλέγετο κοσμίως Παρασίτιον. Πρῶτος ὁ κωμικὸς Ἐπίχαρμος ὠνόμασεν ἀστείως παράσιτον τὸν μετὰ κολακείας τρεφόμενον εἰς ξένας τραπέζας (Ἀθῆν. 5. σελ. 235). Τοῦτον λέγομεν συνήθως Ξεψωμιστήν. Ὁ δὲ Ὅμηρος ὠνόμασε τὸν παράσιτον φίλον *ἐλάπιριστον* (Ἰλιάδ. P. 577). Βλ. καὶ Πολυδ. 5. ζ. καὶ Ἀρποκρατ. λ. Ἐπιμήνια.

Στίχ. 10. Ἀξονες καὶ Κύρβεις). Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πολυδεύχους (Ὀνομ. η. ι) οἱ Ἀξονες ἦσαν γάλκινα τετράγωνα· αἱ δὲ Κύρβεις τρίγωνοι σανίδες πυραμοειδεῖς. Εἰς ταῦτα ἦσαν γεγραμμένοι τοῦ Σόλωνος οἱ νόμοι, οἵτινες ἀπέκειντο πρῶτον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μετὰ δὲ ταῦτα, ἵνα δύνηται ἕκαστος νὰ τοὺς ἀναγινώσκη μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Βασιλείον στοάν καὶ ὕστερον εἰς τὸ Πρυτανεῖον ὅπου ἦτο καὶ κριτήριον ἐν ἀπὸ τὰ πέντε τὰ κρίνοντα περὶ φόνου, τὸ ἐπὶ Πρυτανεῖω λεγόμενον. Ὁ δὲ Ἀρποκρατίων λέγει τοὺς μὲν Ἀξονας ξύλινα τετράγωνα, τὰς δὲ Κύρβεις λίθους στημένους ὀρθοῦς. Ὡστε ἀπὸ μὲν τῆς συστάσεως ὠνομάζοντο στήλαι, ἀπὸ δὲ τὸ ὕψος εἰς τὸ ὅποιον ἐκορυφόνοντο ὠνομάζοντο κύρβεις (Ἀρποκρ. λ. Ἀξονες καὶ Κύρβεις. Σουῖδ. λ.), διότι τὸ κύρβις σημαίνει καὶ κορυφήν. Ἀλλ' ὁ Πλάτων διακρίνει τὰς στήλας ἀπὸ τὰς κύρβεις. Ὁ δὲ Πλούταρχος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστοτέλους, δὲν κάμνει κάμμίαν διαφορὰν μεταξὺ τῶν κύρβεων καὶ ἄξωνων, ἢ ἂν ἦτο τις θέττει αὐτὴν ὅχι εἰς τὸ εἶδος τῶν πινάκων, ἀλλ' εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων νόμων.

Στίχ. 11. Κρατῖνος). Κωμωδοποιὸς Ἀθηναῖος σύγχρονος σχεδὸν τοῦ Ἀριστοφάνους ἀκμάσας τῷ 455 π. Χ. Τῷ διστίχῳ τούτῳ κωμῶδει τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος καὶ Σόλωνος ὡς σχεδὸν κατηργημένους εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ χρησιμεύοντας εἰς ἄλλο παρὰ νὰ καίωνται εἰς τὰς παρεστίας διὰ νὰ καψαλίζωσι κριθάρια. Τοῦτο σημαίνει τὸ φρύγω. Οὕτως ἐλεγον θρυκτοὺς κυάμους, καὶ θρυκτοὺς ἐρεβίθους (Ἀριστοφ. Σφηξ.) τὰ καὶ εἰς ἡμᾶς συνηθέστατα τρωγάλια καὶ θρυκτοὺς ἐχθῆς (Ἀθῆν. 5. σελ. 227) τὰ μικρὰ ὁπτιᾶ

ὀψάρια, ὅποιοι εἶναι οἱ παρ' ἡμῖν καφαλισμένοι Ταῖροι. Τὰ δὲ σκεύη, εἰς τὰ ὅποια ἐφρυγον τὰς κριθὰς καὶ τοὺς κνάμους, ἐλέγοντο πατάνια ἢ βατάνια ('Ησύχ. Λεξ. Πολυδ. I. κδ). Ταῦτα ἦσαν ἀγγεῖα ἀπλωτά, ὡς οἱ παρ' ἡμῖν βαρβαρικώτερον λεγόμενοι ταβάδες ἢ ταψία. Ἄν δὲ ἦσαν πηλῖνα ἐλέγοντο Κοδομεῖα καὶ καθόλου Φρύγετρα (Πολ. ζ, 10). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Παρομοίας δὲ τοῦ Κρατίνου κωμικὰς φράσεις ἔχει καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν περὶ γραμμάτων ἢ βιβλίων ἀχρήστων καὶ ἀνωφελῶν λέγομεν κωμωδοῦντες· «Φύλαγέ τα νὰ καπνίζῃσαι». Ἀπὸ τῶν δεισιδαιμονικῶν καπνισμάτων, τὰ ὅποια μεταχειρίζονται καὶ τώρα, καθὼς καὶ τὸ πάλαι, οἱ ἀμαθεῖς διὰ νὰ ἀπαλ-
λαχθῶσιν ἀπὸ πυρετὸν ἢ ἐρυσίπελας, ἢ ἄλλο τι νόσημα καίοντες τρί-
χας, ἢ πιπτάκιον, εἰς τὸ ὅποιον γράφουσιν ἀπορρήτους τινὰς λέξεις
Γόητες ἄνδρες ἀργύριον λειχώμενοι.

Στίχ. 17. θεσμοθέτης). Εἵπομεν προλαβόντως ὅτι οἱ Θεσμοθέται ἦσαν μία τῶν μεγάλων ἀρχοντιῶν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξ ἄνδρες τὸν ἀριθ-
μὸν πολὺ παρὰ τοὺς νομοθέτας καὶ νομοφύλακας διάφοροι. Οἱ Θεσμο-
θέται ὤμνουν τὸν ὅρκον περὶ τῆς φυλάξεως τῶν νόμων εἰς τὴν στοάν
τοῦ ἀρχοντος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦ στημένου εἰς τὴν μεταξὺ
τοῦ Διπύλου καὶ τοῦ Κεραμεικῷ κειμένην ἀγοράν, ἥτις καὶ κυρίως
ἐλέγετο Ἀγορά. Ὁ λίθος οὗτος ἦτο εἶδος βωμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἐρί-
νοντο οἱ δημόσιοι ὅρκοι, ὡς φαίνεται ἀπὸ τοῦ πρὸς Κόνωνα λόγου τοῦ
Δημοσθένους· «Καθ' ἓνα ἡμῖν οὕτως πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορ-
κοῦντες» (§. θ). Εἰς πολλὰς ἐκδόσεις τοῦ Δημοσθένους τὸ κείμενον ἔχει
«πρὸς τὸν βωμὸν ἄγοντες». Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς γραφὴ τοῦ κειμένου σώζε-
ται εἰς τὸν Ἀρποκρατίωνα (λ. λίθος. βλ. καὶ Σουῖδ. λ. λίθος). Ἐντεῦθεν
ἔλεγον Αἰθωμόσαι καὶ «πρὸς λίθον ὁμόσαι». Ὁ ὅρκος τῶν Θεσμοθετῶν
ἦτο «Νὰ φυλάξωσι τοὺς νόμους, καὶ νὰ μὴ δωροδοκῇσωσιν, εἰ δὲ μὴ
νὰ ἀφιερῶνσιν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα χρυσοῦν ἀνδριάντα ἶσον μὲ τοῦ σώ-
ματος αὐτῶν τὸ μέγεθος» (Πολυδ. Η. θ). Τὸ δὲ χρυσοῦν ἐνταῦθα ἡ ση-
μαίνει χρυσαμένον, γανωμένον μὲ χρυσίον, ἐπεὶ δὲ ὑλόχρυσον ἀνδριάν-
τα ν' ἀφιέρωσιν τις ἀπὸ τῶν πολιτῶν τότε δὲν ἦτο τόσον πλούσιος, ἢ
εἶναι εὐχῆς ὑπερβολή, καὶ ὡς τοιαύτην φαίνεται ὅτι ἀναφέρει αὐτὴν
ἀστεῖως ὁ Πλάτων εἰς τὸν Φαῖδρον (σελ. 297).

Στίχ. 27. Ὀμηρικοῦ στίχου). Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἵστα-
μένοιο. Ὀδυσ. Ξ. 162. Ἡρίθμει δὲ ὁ Σόλων τὰς μετὰ τὴν εἰκοστὴν
ἡμέρας τοῦ μηνός οὐχὶ κατὰ πρόσθεσιν, εἰκοστὴν πρῶτην λέγων καὶ

κβ'· καὶ κγ'. ἀλλὰ κατ' ἀφαίρεσιν ἀρχόμενος· ἀπὸ τῆς τριακοστῆς· οἷον τὴν κα' ἔλεγε ἐννάτην φθίνοντος, καὶ τὴν κβ'. ὀγδόην φθίνοντος, καὶ τὴν κγ'. ἐβδόμην φθίνοντος, καὶ οὕτως ἐφεξῆς· τὸ δὲ φθίνοντος ἐσήμαινε τὸ τελευταῖον τρίτον τοῦ μηνός, ὡς τὸ μεσοῦντος ἐπροστίθετο εἰς τὸ δευτέρον τρίτον, καὶ τὸ ἱσταμένου εἰς τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ μηνός. Οὕτως ἔλεγον τὴν πέμπτην τοῦ μηνός ἐ. ἱσταμένου, τὴν δὲ δεκάτην πέμπτην ἐ. μεσοῦντος, τὴν δὲ εἰκοστὴν πέμπτην ἐ. φθίνοντος. Ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς τοιαύτης ἀριθμήσεως τῶν μηνῶν βλ. Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 1130, καὶ Θεόδ. Γαζῆν περὶ μηνῶν. Ἡ δὲ τελευταία τοῦ μηνός ἡ ἐνὴ καὶ νέα ἐλέγετο συνήθως καὶ τριακάς, καὶ ὁ μὴν εἶχεν ἐνίοτε ἡμέρας 29 (βλ. Πρόκλ. καὶ Τζέτζ. εἰς Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ ἡμέρ. στίχ. 2).

Σελ. 127. στίχ. 12. 'ς τὸν αἰγιαλὸν Κανώβου). Κανώβος νῆσος καὶ πόλις παλαιὰ τῆς Αἰγύπτου (Διον. Περιήγ. 12 καὶ Εὐστάθ. σχολ.), ἥτις προσχωθεῖσα τώρα εἶναι συνημμένη μὲ τὴν ξηράν. Ταύτης πλησίον ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἀπὸ τὰ τρία μεγάλα ρεύματα τοῦ Νείλου, ἀπ' αὐτῆς λεγόμενον στόμα Κανωδικόν (Ἡρόδ. Β. 97. 113) καὶ Ναυκράτιον καὶ Ἡρακλεωτικόν. Πρὸς τοῦτο τὸ στόμα ἐκτίσθη ὕστερον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ περίφημος Ἀλεξάνδρεια (Παυσαν. Ε. κα.). Τῆς δὲ παλαιᾶς Κανώβου τὸν τόπον ἐπέχουσι τὰ σήμερον λεγόμενα Ἀβουκέρια. Ὡσαύτως καὶ Σαῖς καὶ Ἡλιούπολις εἶναι πόλεις τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἦσαν τῶν Αἰγυπτίων οἱ λογιώτατοι (Ἡρόδ. Β. 3. 62. 130). Περὶ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου λέγομεν παρακατιόντες.

Στίχ. 29. Σόλους). Δύο πόλεις μνημονεύονται τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἀξιόλογοι, μία οἱ Σόλοι τῆς Κύπρου, πρὸς ἀνατολὰς κειμένη τῆς Πάφου, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται κατὰ τὸν Γεωγράφον (ΙΔ. σελ. 655) ἐλέγοντο Σόλοι, καὶ ἑτέρα πόλις τῆς Κιλικίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο Σολεῖς. Ταύτης ἦσαν πολῖται Χρῦσιππος ὁ Στωϊκός, καὶ Φιλῆμων ὁ κωμικός, καὶ Ἀρατος ὁ διὰ στίχων συγγραψας τὰ ἀστρονομικὰ φαινόμενα. Καὶ ταύτης τῆς πόλεως οἰκιστὴν ὁ Λαέρτιος (Α. β. 4. Πρῶλ. καὶ Στ. Βυζάντ. λ. Σόλοι) νομίζει· τὸν Σόλωνα, καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἀθηναῖοι, οἵτινες μὲ τὸν καιρὸν διασθεῖραντες τὴν ἀκρίβειαν τῆς γλώσσης, ἐγέννησαν τὸν Σολοικισμὸν. Ἀλλὰ τὴν πόλιν ταύτην ὁ Γεωγράφος λέγει κτίσμα τῶν ἐκ Λίνδου Ῥοδίων καὶ Ἀχαιῶν (ΙΔ. σελ. 671).

Στίχ. 34. Ἐμὲ δὲ ἡ Ἀρροδίτη). Ἐπικαλεῖται τὴν Ἀρροδίτην ὡς

ἔφερον τῆς νήσου, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ Παρία καὶ Ἰδαλία, καὶ Κύπρις, κατὰ τινων τὴν γνώμην, ὠνομάζετο.

Σελ. 128. στίχ. 2. διὰ τῆς χρονολογίας νὰ ἐξελέγξωσι). Κατὰ τούτων τὴν γνώμην ὁ Σόλων ἀπέθανε τῷ 6'. ἔτει τῆς ΝΑ. Ὀλυμπιάδος, τῷ 559 π. Χ. Ὁ δὲ Κροῖσος ἐβασίλευσε μὲν τῷ 4'. ἔτει τῆς ΝΤ. Ὀλυμπιάδος ἤγουν 22 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σόλωνος. Ἀλλ' οἱ χρονολογικοὶ πίνακες τῶν παλαιῶν δὲν εἶναι τόσο ἀκριβεῖς, καὶ ἡ τοιαύτη χρονολογία ἐπιστηρίζεται μόνον εἰς εἰκασμούς, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἀναιρῶσι τὴν ὑπὸ πολλῶν ὁμολογουμένην ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Τὴν μετὰ τοῦ Κροίσου συνομιλίαν τοῦ Σόλωνος, καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Τέλλου, καὶ τῶν δύο Ἀργείων ἀδελφῶν διηγεῖται μὲ ἴσην ἐκτασιν καὶ εὐφράδειαν ὁ Ἡρόδοτος (Α. 29—33).

Σελ. 129. στίχ. 25. τῶν ἀγωνιζομένων ἀκόμη). Ἦγουν τὸ νὰ καλοτυχίῃ τις τοὺς ἐτι ζώντας ἀνθρώπους, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ ἀνακηρύττῃ καὶ νὰ στεφανώῃ ὡς νικητὰς ἀνθρώπους ἀγωνιζομένους ἐτι, πρὶν φθάσωσιν εἰς τῶν ἀγῶνων τὸ τέλος. Τὸ τέλος, ἂν ᾖ καλόν, στεφανώνει καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ζωὴν.

Σελ. 131. στίχ. 1. ἐφαίνετο ὁ Πεισίστρατος). Καὶ τὰ κατὰ τὸν Πεισίστρατον διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (Α. 59—60). Οἱ δὲ πένητες τοὺς ὑποίους ἐδοῦναι ὁ Πεισίστρατος εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν ἄνθρωποι πτωχοὶ μὲν, ἀλλ' ἐργατικοὶ καὶ φιλόπονοι, ὅχι ἄθλιοι ψωμοζῆται· ψωμοζήτητες ἀργῆς εἰς ἐκεῖνους τοὺς καιροὺς, ὡς βεβαίαναι ὁ Ἰσοκράτης (Ἀρεοπαγ. §. ιζ'), δὲν ἐφαίνετο εἰς τὰς Ἀθήνας. Διότι ὁ κατὰ τῆς ἀργίας νόμος ἐπὶ μὲν τοῦ Δράκοντος ἐκόλαζε τοὺς ἀκαμάτας μὲ ἀτίμωσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ Σόλωνος ἐτίμωρε μὲ ἀτίμωσιν, ἂν τρεῖς τις κατεδικάζετο ἐπὶ ἀργίᾳ (Πολυδ. Η. 5).

Στίχ. 16. Θέσπις). Ἦκμαζεν εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 580 π. Χ. Διεμόρφωσε τὴν τραγωδίαν, διότι πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγε τὸν χορόν, καὶ ἐμόρφωσε τὸν μῦθον τῆς πράξεως. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς τραγωδίας ἦτο πρὸ τοῦ Θέσπιδος «παλαιὸν εὔρημα τῆς πόλεως», ὡς λέγει ὁ Πλάτων (Μινωϊ. σελ. 142. Βλ. ἡμετέρ. Γραμματικ. Βιβλ. Β. Τμ. Γ. κεφ. α, 5). Ἐναγώνιον δὲ ἄμιλλαν ἐννοεῖ ὁ Πλούταρχος τὴν ὕστερον γεννηθεῖσαν μεταξὺ τῶν τραγωδοποιῶν ἄμιλλαν, οἵτινες ἡγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς Τετραλογίας, διδάσκοντες δηλονότι τέσσαρα δράματα, τῶν ὑποίων τὰ τελευταῖον ἦτο σατυρικόν (Λαέρτ. Γ. §. 35. Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 1114). Πρῶτη δὲ τοῦ Θέσπιδος τραγωδία κατὰ τινες ἦτο ἡ

Ἄλκηστις, μεμιγμένη βέβαια μετὰ ψευμάτων καθὸ ποίημα, διὰ τὰ ὑποῖα ἐπέπληξεν ὁ Νομοθέτης τὸν ποιητὴν (Βλ. Meursij Solon. c. 18. Fabric. Bibl. Graec. T. 1. p. 600).

Στίχ. 36. τὸν Ὀμηρικὸν Ὀδυσσεα). Ὁ Ὀδυσσεὺς πληγώσας αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐμβῆκεν ὡς δούλος ῥακενδύτης ἀγνώριστος εἰς τὴν Τρωάδα, καὶ ἐφόνευσε πολλούς. Τὴν ἱστορίαν διηγεῖται ἡ Ἑλένη πρὸς τὸν Μεγέλαον (Ὀδυσ. Δ. 242—264).

Σελ. 132. στίχ. 5. ἄνδρες ῥοπαλοφόροι). Κρατοῦντες δηλονότι ὄχι λόγχας καὶ κοντάρια, ἀλλὰ ῥόπαλα ἢ κορύνας. Εἶναι δὲ ἡ κορόνη ῥαβδος κεφαλωτή, ἢ συνήθως λεγόμενη Σόπα.

Στίχ. 8. Γλῶσσαν βλέπετε). Ἴδου τὰ ἔπη τοῦ Σόλωνος αὐτά.

Εἰς γὰρ γλῶσσαν ὄρατε καὶ εἰς ἔπη αἰμύλου ἀνδρός,

Εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε·

Ἵμων δ' εἰς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἔχνεσι βαίνει·

Σύμπασιν δ' ὑμῖν χαῦνος ἔνεστι νόος.

Ὁ δεύτερος στίχος δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸν Πλούταρχον, ἀφεθείς ἴσως κατὰ λάθος ὑπὸ τῶν πρώτων ἀντιγραφέων· καὶ τὸ τετράστιχον εἶναι κολοβόν· διὰ τοῦτο ἀνεπλήρωσα τὸν στίχον ἐκ τοῦ Λαερτίου (Βίη Σόλων. §. 5).

Στίχ. 34. Τὰ ὄπλα του ἀπέθεσεν ἐμπροσθεν τῆς θύρας). Ὡς περὶ τὰ δηλονότι, καὶ μὴ χρησιμεύοντα πλέον εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, τὴν ὁποίαν ἐτυράννησεν ὁ Πεισίστρατος διὰ τὴν χαυνότητα τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Οὕτως ἐξέλαβον τὸ Ἑλληνικὸν «θέμερος τὰ ὄπλα», μ' ὅλον ὅτι τό, «θέμερος» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ φορέσας, ἐνδυθείς, ὡς ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων εἶναι φανερόν. Οὕτως ἔχει καὶ ὁ Λαέρτιος «Ἐθηκε τὰ ὄπλα πρὸ τοῦ στρατηγίου» (Λ. 6. §. 4). Ἦτο δὲ τὸ στρατήγιον ἢ στρατηγεῖον οἰκία δημόσιος, ὅπου διέτριβον οἱ στρατηγοί. Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ὁ Σόλων ἀπέθεσε τὰ ὄπλα του εἰς τὴν στενωπὸν, δηλονότι τὴν πρὸ τῆς θύρας τοῦ οἴκου του στενάδα, ἢ βαρβαρικώτερον στενωσάκαον. Τοῦτο ἐσήμαινε τῶν παλαιῶν ὁ στενωπός. Στενωπός εἶναι κυρίως ἐπίθετον τοῦ ὁδός, ὡς εὐρίσκεται εἰς τὸν Ὅμηρον «Στενωπῶ ἐν ὁδῷ» (Ἰλιάδ. Η. 143) καὶ Στενωπός ὁδός (Ἰλιάδ. ψ. 427). Τὸ ἐπίθετον ἔπειτα ἔλαβε τύπον οὐσιαστικοῦ καὶ γένος ἄρσενικόν· διότι λέγεται καὶ ἡ καὶ ὁ στενωπός. Δύω ἦσαν τὸ πάλαι, καθὼς καὶ τώρα τὰ εἶδη τῶν εἰς τὰς πόλεις ὁδῶν (Πολυδ. Θ. ε), Λεωφόροι αἱ καὶ πλατεῖαι ἀπλῶς καὶ ὁμαξίται καὶ ἱππήλατοι

λεγόμεναι, τὰς ὁποίας δρόμους βασιλικούς ἰδιαιτέρως ὀνομάζομεν, κατὰ τῶν παλαιῶν τὸ ὄδος βασιλική ('Αριθμ. κ, 17. κα, 22), καὶ Στενωποί, τὰς ὁποίας καὶ λαύρας καὶ ῥύμας ἀμαθῶς ὠνόμασαν οἱ Μακεδόνες, ὡς ὁ Φρύνιχος μαρτυρεῖ (σελ. 180). Αἱ στενωποὶ τῶν παλαιῶν ἐκλείοντο μὲ θύραν κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Τατίου· «Μέσον δὲ διεῖργε στενωπὸς ὁδὸς ἐπὶ τὰ οἰκήματα· θύρα δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ στενωποῦ μία ἐκλείετο» (τῶν κατὰ Κλειτοφ. καὶ Λευκ. Β. §. 10). Ὡστε οἱ στενωποὶ ὁμοιάζον πολλάκις μὲ τὰ ἰδικὰ μας τυφλοσώκακα, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐρίσκεται θύρα, ἥτις διὰ τὸ μέγεθος χυδαῖκώτερον λέγεται πορτάρκ.

Σελ. 133. στίχ. 10. Εἰς τὸ γῆρας). Θαυμαστὴ τοῦ γέροντος ἀνδρία, τὴν ὑποίαν αὐτὸ τὸ γῆρας ἠύξανεν ἀντὶ νὰ σβύσῃ καθὼς συνειθίζει εἰς τὰς μικρὰς ψυχὰς (βλ. Κικέρ. περὶ γῆρας). Ὁ δὲ Λαέρτιος ἀπιθάνως ἱστορεῖ τὸν Σόλωνα φεύγοντα διὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Πεισιστράτου (Α. β. §. 4). Ἀναφέρει δὲ καὶ ἐπιστολάς αὐτοῦ πρὸς Πεισίστρατον καὶ Πεισιστράτου πρὸς Σόλωνα, αἵτινες ἐξελέγχονται ὡς νόθοι ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων κριτικῶν (βλ. Fabric. Bibl. Graec. T. I. pag. 422).

Στίχ. 29. Ἀτλαντίδος ἱστορίαν). Νῆσον μεγάλην ἐνόμιζον οἱ ἀρχαῖοι τὴν Ἀτλαντίδα (Πλάτ. Τίμ. σελ. 296. καὶ Κριτ. σελ. 39) περίρρυτον ὑπὸ τοῦ Ὀκεανοῦ, μεγαλειοτέραν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ἥτις εἰς μίαν ἡμέραν κατεποντίσθη. Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος (Ε. 19-20) λέγει ὅτι οἱ Φοῖνικες ἀνεκάλυψαν ταύτην τὴν νῆσον. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι μὲ ποινὴν θανάτου ἐμπόδισαν τοὺς συμπατριώτας αὐτῶν νὰ μὴ ὑπάγῃ μηδεὶς ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃ ('Αριστοτέλ. περὶ θαυμασ. ἀκουσμ. σελ. 879). Φαίνεται ὅτι καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἶχόν τινες δόξας ἀμυδράς περὶ τῆς Ἀμερικῆς. Τὰς δόξας ταύτας ἤκουσεν ὁ Σόλων ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων σοφῶν, καὶ εἰς ταύτας ἐπωκοδόμησεν ὕστερον οἱ Ἕλληνες τὸν εἰς τὸν Κριτίαν τοῦ Πλάτωνος σωζόμενον μῦθον, ὅτι δηλαδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀτλαντίδος ὑποτάξαντές ποτε τὴν Ἀφρικὴν καὶ πολὺ μέρος τῆς Εὐρώπης ἀπέπλευσαν καὶ κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οἱ τότε Ἀθηναῖοι νικήσαντες τούτους τοὺς κατακτητὰς ἀπέκλεισαν εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν. Τοιαύτη ἱστορία συνέφερε πολὺ εἰς ἀναρρέπισιν καὶ ἐμψύχωσιν τῆς ἀνδρίας τῶν Ἀθηναίων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων ἠθέλησε νὰ ἐπεξεργασθῇ αὐτήν. Ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος καὶ ὁ Τίμαιος ἔχονσε

πολλήν σχέσιν πρὸς τὸν Κριτίαν, ὅστις εἶναι ἡ συγγραφή, ἣν, ἐπε-
χείρησε περὶ τῆς Ἀτλαντίδος. Εἰς τὸν Τίμαιον ἐκθέτει τὰς περὶ κό-
σμου δοξὰς συμφώνους πρὸς τῆς πολιτείας τὴν ἠθικὴν. Εἰς τὸν Κριτίαν
τέλος, ἠθέλησε μὲ τὴν παλαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Ἀτλαντίδος νὰ ἀ-
ποδείξῃ ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ ζωὴ καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἀθηναίων, οἵ-
τινες ἔζων πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος. Ἀλλὰ τὸ μεγα-
λοπρεπέστατον τοῦτο πλάσμα τοῦ φιλοσόφου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπικάθη-
ται ὁμηρικὴ φαντασία καὶ καλλιέπεια, κατὰ δυστυχίαν εἶναι ἀτελές,
καὶ μάλιστα εἰς τοὺς μεγάλους σκοπούς, τοὺς ὁποίους συνέλαβεν ὁ
φιλόσοφος, πρὸς διδασκαλίαν τῶν Ἀθηναίων.

Στίχ. 30. Ἠγανάκτησε καὶ ἀπέκαμε). Παρέβαλον τὸ ἡγανάκτησε
πρὸς τὸ ἀπέκαμε, ἵνα δείξω ὅτι τὸ ἀγανακτῶ ἔχει καὶ τοῦ ἀποκά-
μνω τὴν σημασίαν. Εἰς ὅλην τὴν Θετταλίαν ἀντὶ τοῦ ἀποκάμνω με-
ταχειρίζονται τὸ ἀγανακτῶ· καὶ ἡ σημασία τοῦ ῥήματος, αὕτη εἶναι
τούλάχιστον ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς παλαιὰ ἑλληνικὴ, εἰσε-
ννηνεγμένη εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν. Ὁ Γαληνὸς (Περὶ τῶν ἐν τοῖς νο-
σήμασιν αἰτίων κεφ. 6) λέγει ὅτι «Τὰ μὲν τῶν ἀθλητῶν σώματα
πολυχρονίων τε ἅμα καὶ σφοδροτάτων ἀνέχεται κινήσεων ἀνευ τοῦ
κοπωθῆναι, τὰ δ' ἡμῶν τῶν ἰδιωτῶν εἰ πλείω βραχὺ παρὰ τὰ κα-
θεστῶτα πονήσαιμεν, εὐθὺς ἀγανακτεῖ». Τίς δὲν βλέπει ἐνταῦθα
ὅτι τὸ ἀγανακτεῖ σημαίνει τὸ ἀποκάμνει; Καὶ ὅμως οὔτε εἰς τὰ
Λεξικά εἶναι κατακεχωρισμένη ἐτι αὕτη τοῦ ἀγανακτῶ ἡ σημασία,
καὶ ὁ μεταφραστὴς τοῦ Γαληνοῦ εἰς τὸ λατινικὸν μεταφράζει διὰ τοῦ
conqueri, δυσφορεῖν. Ἐκ τούτου καὶ ἄλλων τοιούτων μυρίων γίνε-
ται φανερώτατον ὅτι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ κατάληψις δὲν δύ-
νεται ποτὲ νὰ γείνη ἀκριβὴς χωρὶς τῆς νεωτέρας τὴν ἐξέτασιν. Μόνοι
οἱ νέοι Ἕλληνες, ὅταν παιδευθῶσι, καθὼς πρέπει, θέλουσι συνθέσει
ἀκριβὲς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Λεξικόν (α).

Σελ. 134. στίχ. 3. διὰ τὴν συγγένειαν). Ὁ Πλάτων ἦτο ἕκτος
ἀπόγονος τοῦ Σόλωνος, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατήγετο ἡ μήτηρ αὐτοῦ Περι-
κτιόνη (Λαέρτ. Γ. α).

Στίχ. 3. καθὼς ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων). Λαμπρότατος καὶ κάλ-

(α) Τὸ αὐτὸ φρόνημα πλατύτερον καὶ μετὰ πλείονων πειστικῶν ἐπιχειρη-
μάτων ἐξέθηκεν ὁ συγγραφεὺς καὶ ἀλλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ (βλ.
Περὶ τῆς γνησίας προφητείας τῆς Ἑλλ. γλώσσης; σελ. 763 καὶ 774). Σημ. Ἐκδ.

λιστος· ἔπαινος, τὸν ὁποῖον ἡ Πλουτάρχιος Μοῦσα βραχυλόγως ἐπλεξεν εἰς τὸν Πλάτωνα. Τὴν περὶ τὴν τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου παραβάλλει μὲ τὴν μεγάλην πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἥτις, ὡς ὠνόμασεν αὐτὴν ὁ Εὐριπίδης, ἦτο «Θεῶν ἱερὸν σκῆνωμα». Τὸν δὲ ἀτελεῖ περὶ τῆς Ἀτλαντίδος λόγον ὁμοιάζει πρὸς τὸν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀτελεῖ ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τοῦτον τὸν ναὸν ἐπεχείρησε πρῶτον νὰ ἀνεγείρῃ εἰς τῶν παλαιῶν βασιλέων, ὡς λέγει ὁ Στράβων (Θ. σελ. 396). Ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος ἦτο ὁ Περσεύς, ὡς φαίνεται εἰς τὸν Τίτ. Λίβιον (Libr. XLI. 20), ἢ ὁ Δευκαλίων, κατὰ τὸν Πausanίαν (Α. ιη). Ἐπεχείρησεν ὕστερον εἰς μᾶτην νὰ τελειώσῃ αὐτὸν ὁ Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοὶ του, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους (Ε. θ. 4)· φαίνεται δὲ ὅτι ἐτελείωσεν αὐτὸν μετὰ ταῦτα ὁ Ῥωμαῖον αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς (Paus. Α. ιη. Βλ. καὶ Casaub. εἰς Spart. Hadrian. 13). Ὁ δὲ γέρον ἥδη χρηματίσας τοῦ Ἀδριανοῦ διδάσκαλος Πλούταρχος ὀνομάζει τὸν ναὸν ἀτελεῖ, εἴτε διότι δὲν εἶδεν αὐτὸν τελειωμένον, εἴτε διότι δὲν οἰκοδόμησεν αὐτὸν ὁ Ἀδριανὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο μέγα σχέδιον.

Στίχ. 17. διέσπειραν τὴν τέσσαν). Οὕτως ἐπρόσταξε καὶ ὁ Λυκούργος νὰ σπείρῃ τὴν κόκκον τοῦ σώματός του μετὰ θάνατον, ἵνα μὴ ἐπιστρέψῃσι μὴδὲ τὰ λείψανά του εἰς τὴν πατρίδα (βλ. Πλουτάρχ. Λυκούργ. §. λα). Κατὰ ταύτην τὴν ἱστορίαν φαίνεται ὅτι ἐπλάσαν τινες καὶ τὴν τοῦ Σόλωνος, διὰ νὰ δείξῃσι καὶ μετὰ θάνατον τῶν δύο μεγάλων Νομοθετῶν τὴν ὁμοιότητα. Κατὰ τὸν Λαέρτιον (Α. β. 25) ὁ Σόλων ἀπέθανεν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ μετέφερον οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ τὰ ὅσα εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ τεφρώσαντες διέσπειραν εἰς τὴν χώραν. Ταύτην τὴν φήμην λέγει, ὅτι βεβαιώνει καὶ ὁ κωμικὸς Κρατῖνος εἰς τοὺς ἐφεξῆς στίχους·

Οἰκέω δὲ νῆσον, ὡς μὲν ἀνθρώπων λόγος,
Ἐσπαρμένον κατὰ πάσαν Αἰαντος πόλιν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Εἰς τὸν ΠΟΠΛΙΚΟΛΑΝ.

Στίχ. 26. ἀπόγονος τοῦ Οὐαλερίου). Ὁ Ποπλικήλας κατήγετο ἀπὸ τὸν Σαβῖνον Οὐολεσσὸν Οὐαλέριον (Τίτ. Λιβ. β.), ὅστις ἀρ' οὗ κατέπαυσεν ὁ πόλεμος τῶν Σαβῖνων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους (Πλουτάρχ.

Ῥωμύλ. §. 10) ἀπέμεινε μετὸν Τάτιον βασιλέα τῶν Σαβίνων εἰς τὴν Ῥώμην (Διον. Ἀλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. Β. σελ. 111. Lipsiae. 1691).

Σελ. 135. στίχ. 2. οὗτ' ἔλαβε τὴν βασιλείαν). Ὁ Ταρκύνιος ἀνέβη εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον σφάζας πρῶτον μὲν τὸν ἀδελφόν του Ἀρουντίον, ὕστερον τὸν πενθερὸν Σερούουον Τέλλιον. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ προίμια τῆς βασιλείας αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτυράννει ἀκολούθως ἀρπάζων, ἀτιμάζων, ἐξορίζων, θανατόνων τοὺς χρηστοὺς καὶ πλουσίους πολίτας (Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιολ. Δ. σελ. 245. Σουῖδ. λ. Σούπερβος).

Στίχ. 5. ἀτιμασθεῖσα). Ἡ σώφρων Λουκρητία ἐδιέσθη ἀπὸ τὸν Σέξτον, πρωτότοκον υἱὸν τοῦ Ταρκυνίου, ἀπόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Κολλατίνου εἰς τὸ στρατόπεδον. Μὴ ὑποφέρουσα τὴν ὕβριν ταύτην ἐμαχαιρώθη μόνῃ ἐμπροσθεν τοῦ ἰδίου πατρὸς αὐτῆς Λουκρητίου καὶ πολλῶν ἄλλων φίλων καὶ συγγενῶν (Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιολ. σελ. 263).

Στίχ. 14. ὑπατοί). Τούτους ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι Κωνσούλας, (Πλούταρχ. Ῥωμύλ. §. 10), ἢ ὡς γράφει ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Κωνσιλίους, δηλονότι συμβούλους ἢ προβούλους (Ἀρχαιολ. Δ. σελ. 270), ὡς χρεωστοῦντας νὰ συμβουλεύωνται εἰς τὰς πράξεις των καὶ τὸν δῆμον (Ann. Flor. Hist. Rom. I. c. IX). Οἱ δὲ Ἕλληνες ὠνόμασαν αὐτοὺς ὕπερον ὑπάτους, διὰ τὴν ἀκρότητα καὶ ὑπεροχὴν ταύτης τῆς ἀρχοντίας.

Στίχ. 17. Ταρκύνιος Κολλατίνος) ὁ καὶ Λεύκιος. Οὗτος ἦτο ἐγγονος Ἡγερίου ἀδελφοῦ τοῦ πρεσβυτέρου Ταρκυνίου βασιλέως τῆς Ῥώμης, τοῦ ὁποίου πάλιν ἐγγονος ἦτο ὁ Σούπερβος Ταρκύνιος. Ὁ Κολλατίνος λοιπὸν ἦτο μικρὸς ἐξάδελφος τοῦ Σουπέρβου. Ὀνομάσθη δὲ Κολλατίνος ἀπὸ Κολλατείας πόλεως, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισεν ἡγεμὼν (Τίτ. Λίβ. Α. 38, 46. Δ. Ἀλικαρν. Ἀρχαιολ. σελ. 261).

Στίχ. 19. φοβούμενοι τοὺς βασιλεῖς). Ἐννοεῖ τοὺς δύο, τὸν πατέρα Ταρκύνιον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον, τὸν ὁποῖον εἶχε χειροτονήσει ὁ πατὴρ βασιλέα τῶν Γαβίων (Δ. Ἀλικαρν. σελ. 257).

Σελ. 136. στίχ. 8. νεωτερισμοῦ). Νεωτερίζειν καὶ Νεωτερισμὸν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τῆς διοικήσεως τὴν μεταβολήν, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ δήμου τὴν ἐπανάστασιν (Θουκυδ. Α. §. 97. Δ. 108. Δημοσθ. Περὶ συνθεσ. π. Ἀλέξ. §. ζ).

Στίχ. 19. ιδιώτης ἄνθρωπος). Συνθήεια τῶν Ῥωμαίων ἦτο νὰ μὴ δημηγορῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἄνθρωπος ιδιώτης, μὴ ἔχων δηλαδὴ μηδεμίαν ἀρχοντίαν (Δ. Ἀλικαρν. Ἀρχαιολ. Ε. σελ. 286).

Σελ. 137. στίχ. 10. ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν). Βρούτος ἑλληνιστὶ ἐρμηνεύεται ἡλίθιος, ὡς μεταφράζει Διον. ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ἡ ἀβέλτερος, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Ἦτο δὲ καὶ ὁ Ἰούνιος Βρούτος υἱὸς Μάρκου Ἰουνίου, καὶ μητρὸς Ταρκυνίας θυγατρὸς τοῦ πρώτου Ταρκυνίου καὶ θείας τοῦ Σούπερβου. Ὅστε ὁ Σούπερβος Ταρκύνιος ἦτο πρωτεξάδελφος τοῦ Βρούτου. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Σούπερβος ἐφόνευσε καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν τοῦ Βρούτου. Διὰ τοῦτο ὁ Βρούτος, φοβούμενος μὴ πάθῃ τὰ ὅμοια καὶ αὐτός, ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἦτο μωρός, καὶ ἡ μωρία διέσωσεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τυράννου τὴν ἀσπλαγχνίαν (Βλ. Τίτ. Λίβ. Α. 56. Δ. Ἀλικαρνασ. Ἀρχ. Δ. σελ. 264).

Στίχ. 12. ὄρκον μέγαν). Ἐπειδὴ εἰς τοὺς ὄρκους ἔκαμνον καὶ σπονδάς, ἔχουνον δηλονότι οἶνον, ἀντὶ τούτου ἔκριναν καλὸν οἱ συνωμοταὶ νὰ χύσωσιν ἀνθρώπου αἷμα, καὶ πρὸς πλειοτέραν τοῦ ὄρκου βεβαίωσιν νὰ φάγωσι καὶ ἀπὸ τοῦ σφαγέντος τὰ σπλάγχνα. Διὰ τοῦτο πιθανώτερον φαίνεται τὸ «ἐπισπείσαντες αἷμα», τὸ ὑποῖον ἐκράτησεν ὁ Κοραῆς εἰς τὸ Πλουταρχικὸν κείμενον, παρὰ τό, «ἐπισπᾶσαντες» (ροφήσαντες) ὡς ἐξεδόκων τινές (Βλ. Κοραῆ σημειώσ. εἰς Ποπλικόλ. σελ. 426), καὶ ὡς μετέφρασεν ὁ Γάλλος Δακιέρος (Tom. 2. pag. 102).

Σελ. 138. στίχ. 9. πολλοὺς πελάτας). Πελάται ἦσαν ἄνθρωποι δημότα ἐχόντες πολλοὶ ὁμοῦ ἓνα τινὰ τῶν ἐνδόξων Ῥωμαίων προστάτην καὶ βοηθόν. Τοῦταν ἐκεῖνοι τιμῶντες καὶ ὑπηρετοῦντες ὠνόμαζον Πάτρωνα, ἐκεῖνος δὲ τούτους Κλίεντας ἢ Πελάτας (Πλούταρχ. Ῥωμύλ. §. ιγ). Παράγεται δὲ τὸ πελάτης παρὰ τὸ πέλας τὸ πλησίον. Ὅθεν ὁ Τίμαιος (Λεξ. Πλατων. σελ. 152) «Πελάτης, λέγει, ὁ ἀντὶ τροφῶν ὑπηρετῶν καὶ προσπελάζων». Καὶ ὁ Πολυδεύκης (Γ. 8) «Πελάται δὲ καὶ θῆτες ἐλευθέρων ἐστὶν ὀνόματα διὰ πενίαν ἐπ' ἀργυρίῳ δουλευόντων». Ἡ συνήθεια τῶν πελατῶν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀλικαρνασσεύς (Ἀρχαιολ. Β. σελ. 84) μετεφέρθη εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Διότι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ Θεσσαλοὶ κατ' ἀρχὰς εἶχον πελάτας, τοὺς ὁποίους οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον Θῆτας, οἱ δὲ Θεσσαλοὶ Πενέστας. Ἀλλ' ὁ πολυμαθὴς Κασσόδωρος ἀντιλέγει γενναίως πρὸς τὸν ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ ἀρχαιολόγον ἀποδεικνύων ὅτι οἱ πελάται τῆς Ῥώμης εἶχον πολλὴν διαφορὰν πρὸς τοὺς θῆτας καὶ πενέστας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκεῖνων τιμιώτεροι. Μὲ τοὺς Θῆτας καὶ Πενέστας ἀναλογοῦσι τὴν σήμερον πολλοὶ τῶν Γραικῶν, ὅσοι καὶ ἰδίως καὶ κατὰ κώμας ἔχουσιν ἐκ τῶν κρατούντων τοὺς λεγομένους Ἰσπαχίδας.

Σελ. 139. στίχ. 13. τὴν δόξαν τοῦ ἀνδρός) ἤγουν νὰ κρίνωμεν ὅτι ὁ Βρούτος διὰ τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπου ἀρετὴν του ἐθυσίασε τοὺς αὐτοῦ υἱοὺς χάριν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὁποίας ἐδοξάζετο κοινῶς ὡς πρῶτος Θεμελιωτὴς καὶ Ἰδρυτής.

Στίχ. 31. εἰς τὸν γυναικωνίτην). Ἐννοεῖ τὰς ἀδελφὰς τοῦ Κολλατίνου, τῶν ὁποίων υἱοὶ ἦσαν οἱ ἔνοχοι, ὡς προεῖδομεν §. γ.

Σελ. 140. στίχ. 17. πατρίαν). Τριάκοντα ἦσαν αἱ τοῦ Δήμου φατρίαι ἢ φατρία εἰς τὴν Ῥώμην. Ἦτο δὲ φατρία τὸ δέκατον μέρος μιᾶς ἐκ τῶν τριῶν φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας διεμέρισε κατ' ἀρχῆς ὁ Ῥωμύλος τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης (βλ. Διον. Ἀλικαρν. Ἀρχαιολ. Β. σελ. 82). Περὶ τῆς φατρικῆς ψηφοφορίας βλέπε τὸν αὐτὸν Ἀρχαιολόγον (Θ. σελ. 598) καὶ Λίβιον (Β. γς).

Στίχ. 21. Οὐϊνδίκτα). Οὐϊνδίκταν ὠνόμαζον κυρίως οἱ Ῥωμαῖοι ῥαβδίον λεπτόν, δι' οὗ εἰς τῶν ὑπατικῶν ῥαβδούχων ἔφαυε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀπελευθερουμένου ἐκφωνῶν τούτους τοὺς λόγους: *Profite-mur hunc praesentem hominem esse liberum et civem Romanum*, ἦτοι, ὡς μεταφράζει ὁ Ἀρμενόπουλος (Νομικ. Ε. γ) «Φαμέν τὸν παρόντα ἀνθρώπου ἐλεύθερον εἶναι καὶ Ῥωμαῖον». Τὸ ἔργον τοῦτο ἔπραττον ὕστερον καὶ τοῦ Πραίτωρος (στρατηγοῦ) οἱ ῥαβδούχοι (βλ. Pers. Sat. V. v. 88. καὶ Cicer. Topic. c. 2. Boëth. Topic. L. 1. Sigon. De Judic. I. 13). Ἡ δὲ τῶν δούλων ἀπελευθέρωσις εἰς τὴν Ῥώμην φαίνεται πολὺ πρὸ τοῦ Οὐϊνδικίου, ὑπὸ Τυλλίου τοῦ βασιλέως νενομοθετημένη (Δ. Ἀλικαρν. Ἀρχ. Δ. σελ. 226). Ὅθεν ἡ λέξις Οὐϊνδίκτα πιθανώτατον εἶναι ὅτι δὲν παρήχθη παρὰ τὸν Οὐϊνδικίον (Λίβ. Β. ε), ἀλλ' ἀπὸ τοῦ vindico, ἐκδικῶ καὶ ἀπαλλάττω (Vossij Etym. L. Latin.).

Σελ. 141. στίχ. 10. Μέση τῶν δύο γεφυρῶν). Διότι ἦτο μεταξὺ τῶν δύο τῆς Ῥώμης γεφυρῶν, ἐξ ὧν ἡ μία μὲν ἐπέκειτο εἰς τὸν Τίβεριν ἀπὸ μέρους τοῦ Καπιτωλίου, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὸν Ἰανίκουλον ὑψηλὸν λόφον καταντικρὺ τῆς πόλεως κείμενον ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ. Τὴν γεφυραν ταύτην ἐζευξε πρῶτος Μάρκος Ἀγκος ὁ βασιλεὺς. Ἐκρατεῖτο δὲ ὅλη ἐκ ξύλων χωρὶς χαλκοῦ καὶ σιδήρου, ὡς ἱερὰ νομιζομένη (βλ. Διον. Ἀλικαρνασ. Ἀρχ. Γ. σελ. 183), καὶ τῆς ἐπισκευασίας αὐτῆς τὴν φροντίδα εἶχον οἱ ἱερεῖς. Ὅθεν καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων Ποντίφηξ, ἦτοι Γεφυρupoὺς ὠνομάζετο (Varro De ling. Lat. IV). Τώρα ἡ νῆσος ὀνομάζεται τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου.

Στίχ. 24. Ἄρσιον δάσος). Ἀπὸ ἥρωος δηλονότι Ἄρσου ὀνομασμένον, ὡς καὶ ὁ Αἰσούϊος λειμῶν ἀπ' ἄλλου ἥρωος Αἰσούου. Ὁ δὲ Ἀλικαρνασσεὺς (σελ. 288) ὀνομάζει τὸ Ἄρσιον δάσος Οὐένιον λειμῶνα ἐναντίον τοῦ Λιθίου (B. 7) καὶ τοῦ Οὐαλερίου Μαξίμου, οἵτινες συμφωνοῦσι πρὸς τὸν Πλούταρχον.

Σελ. 142. στίχ. 20. Τέθριππον ἄρμα). Ἀμάξιον συρόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἵππων.

Σελ. 143. στίχ. 7. μὲ ὅλους τοὺς ῥαβδούχους καὶ πελεκόφρους). Δώδεκα ἄνδρες κρατοῦντες πελέκει· προηγούμενοι κατ' ἀρχάς πρὸ τοῦ βασιλέως. Μετὰ τὴν ἐξώσιν τῶν βασιλέων οἱ περὶ τὸν Βροῦτον συστήσαντες τοὺς δύο ὑπάτους, ὥρισαν οἱ δώδεκα πελέκει νὰ προηγῶνται πρὸ τοῦ ἐνός ὑπάτου, πρὸ τοῦ ἄλλου δὲ νὰ προπορεύωνται δώδεκα ὑπηρέται κρατοῦντες ῥαβδίων δεμάτια, καὶ καθ' ἕκαστον μὴνα παρηλλάσσο ἀμφοτερίως ἡ τιμὴ αὕτη εἰς ἑκάτερον τῶν δύο ὑπάτων. Οἱ μὲν πελέκει εἰς τοῦτον, οἱ δὲ ῥαβδούχοι εἰς ἐκεῖνον (Διον. Ἀλικαρν. Ἀρχαιολ. Ε. σελ. 278). Ἦσαν δὲ τὰ δεμάτια ἐκ λευκῶν καὶ λεπτῶν ῥαβδῶν τοῦ φυτοῦ τοῦ λεγομένου *Betula* (Plin. XVI. 18) ἥτοι σημύδας, χρησίμου μόνον εἰς βακτηρίας κατὰ τὸν Θεόφραστον (Φυτ. ἱστορ. Γ. 14), τὸ ὁποῖον οἱ Φυτολόγοι ὀνομάζουσι *Betula alba* (Βλ. Σπρεγγέλ. Ἱστορ. τῆς Βοτανικ. Τόμ. Α. σελ. 85). Εἰς ταῦτα τὰ δεμάτια περιείχοντο κατ' ἀρχάς οἱ πελέκει, τοὺς ὁποίους ἐσήκωσε παντάπασιν ὁ Πομπικῶλας κολακεύων τὸν δῆμον. Διότι οἱ μὲν πελέκει παρελαμβάνοντο εἰς ἀποκοπὴν τῶν ἀνοουτετήτων ἀμαρτωλῶν, αἱ δὲ ῥάβδοι πρὸς νοουτέτησιν καὶ σωφρονισμὸν (Πλούτ. Ῥωμ. κεφ. §. 81). Εἶχον δὲ ὕστερον προπορευομένους ῥαβδούχους ὅχι μόνον οἱ ὑπατοί, ἀλλὰ καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ δικτάτωρ (Plin. VII. 30), καὶ τοὺτους λέγει ἄρχοντας ὁ Πλούταρχος παρκακτιῶν. Ὁ δὲ Οὐαλέριος μόνος ὑπατεύων εἶχε προπορευομένους ὅλους τοὺς ῥαβδούχους καὶ τοὺς πελέκει. Καὶ ἡ πομπὴ ὡς τυραννικὴ ἐσκανδαλίζε τὸν δῆμον.

Στίχ. 10. ὀλίγον τραγικῇ). Πομπώδης, ἐπιδεικτικὴ. Ἡ λέξις μετεφέρθη ἀπὸ τῆς τραγωδίας, τῆς ὁποίας οἱ ἥρωες παριστάνονται μεγαλοπρεπεῖς καὶ κομπῶδεις καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παριστάνονται δυστυχοῦντες, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐλκεῖνόν λέγεται τραγικόν, οἷον τραγικὸν τέλος.

Στίχ. 11. Οὐελίαν). Οὗτος ἦτο λόφος ὕψηλός καὶ ἀπότομος εἰς τὴν ἀγοράν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ὀνομάζει Ἑλίαν (Ἀρχαιολ.

Ε. σελ. 292), θεωρῶν τὸ προηγούμενον τῆς λέξεως λατινικὸν Υ ὡς δίγαμμα Διολικόν, τὸ ὁποῖον ἐπρόσθετον οἱ Ῥωμαῖοι ὡς καὶ οἱ Ἑλ-
ληνες εἰς τὰ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενα ὀνόματα· οὕτω, λέγει, τὰ Ἑ-
λαια ὀνόμασαν Οὐέλια Yelia, καὶ τὴν Ἑλίαν Οὐηλίαν Yeliam (Ἀ-
λικαρν. Ἀρχαιολ. Α. σελ. 16).

Στίχ. 28. ἱερὸν Οὐίλας Πότας). Δηλονότι Νίκης, ὡς τὴν ὀνόμα-
ζον οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι, παρὰ τὸ vincere (νικᾶν) καὶ potiri (ἀπο-
λαύειν), διότι νικῶντες ἀπολαύουσι τῆς νίκης τὸν καρπὸν, ἢ παρὰ
τὸ potis vincendi δυνατῆς νικᾶν, ὡς Κικέρων ἐτυμολόγησε (De Le-
gib. II. cap. 11).

Σελ. 144. στίχ. 4. Ποπλικόλαν). Poplicola, παρὰ τὸ populus,
ὁ δῆμος καὶ colo τὸ κηδομαι καὶ θεραπεύω (Λίβ. Β. 7. Γ. 18). Γρά-
φεται δὲ καὶ Publicola, παρὰ τὸ publicus, ὁ δημόσιος. Ἄλλ' ὁ Μα-
νούτιος (De orthograph.) τὴν δευτέραν ταύτην γραφὴν ἐκ πολλῶν
παλαιῶν μνημείων ἀποδεικνύει ἐσφαλμένην.

Στίχ. 27. Πρὸς χάριν πλεον τῶν πολλῶν καὶ πτωχῶν). Ἐπειδὴ ἡ
ζημία ὡς πρὸς τὸ ἀμάρτημα ἦτο μικρά καὶ ὄχι παρὰ πολὺ ὑπὲρ τὴν
δύναμιν τοῦ πλήθους.

Στίχ. 34. Πεκούλια). Τὸ ὄνομα διετηρήθη μέχρι σήμερον εἰς τὴν
Θεσσαλίαν. Ὅλων σχεδὸν τῶν χωρίων αὐτῆς οἱ κάτοικοι πεκούλιον
λέγουσι τὸ παχὺ τῶν πλουσίων βαλάντιον, οἷον «ἔκαμε τὸ πεκούλι
του» ἀντὶ τοῦ παρ' ἄλλοις «ἔκαμε τὸ πουγγί του». Τὴν λέξιν πουγγ-
γίον ἔλεγον καὶ οἱ Βυζαντινοί· «Μαρσίππιον· σενδούκιον ἢ πουγγίον»
(Κύριλ. Λεξ. παρὰ Μεύρσ. λ. Πουγγί). Καὶ τοῦτο δὲ τὸ πουγγί τῆς
Λατινικῆς γλώσσης φαίνεται κηλὶς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Παρήχθη δὲ ἀπὸ
τοῦ runga τοῦ παρακμάζοντος λατινισμοῦ σημαίνοντος, σακκίον.

Στίχ. 36. Συίλλους). Συσίους (Σκροφάτους) παρὰ τοῦ Sus (Σὺς)
καὶ Βουβούλους ἤτοι Βουκόλους παρὰ τοῦ Bos (Βοῦς) καὶ Καπραιούς
ἤτοι Αἰγιδόβοσκους καὶ Πορκίους ἤτοι χοιρίνους. Καθόλου δὲ τὰ κύρια
ὀνόματα καὶ μάλιστα τῶν παλαιῶν εἶναι σημεῖα τῆς ἀπλότητος καὶ
μετριότητος, ἢ τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ τοῦ φρονήματος, ἢ τῆς τρυ-
φῆς καὶ τῆς ἀλαζονείας τῶν ὀνοματοθετούντων.

Σελ. 146. στίχ. 1. εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ναοῦ). Τοιαῦτα τέθριππα
καὶ ἀγάλματα ἐσυνείθιζον οἱ παλαιοὶ νὰ στήνωσιν εἰς τὰς κορυφὰς
τῶν ναῶν, καὶ φαίνονται ἀκόμη αἱ εἰκόνες εἰς τὰ νομίσματά των.
Τὰ τοιαῦτα κορυφώματα οἱ Ῥωμαῖοι ὀνόμαζον fastigia, ἀπὸ τοῦ

fastigium (κορυφή). Βλ. Ουῆργιλ. Αἰνείαδ. Θ. καὶ Κικέρ. Β. Φιλίπ. 43.

Στίχ. 25. 'Ρατουμέναν). 'Απ' αὐτοῦ τοῦ ἡνιόχου ὀνομασθεῖσαν ὅστις ἐκαλεῖτο 'Ρατουμένας, ὡς Πλίνιος ἱστορεῖ (II. μ.ε. σελ. 467).

Σελ. 147. στίχ. 1. Ταύτην δὲ τὴν τιμὴν). Ἡ καθιέρωσις τοῦ ναοῦ ἐνομιζέτο μεγίστη τιμὴ, διότι ὁ ναὸς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ καθιερωτοῦ.

Στίχ. 9. Πλὴν δύνανται ἕκαστος περὶ τούτων νὰ συμπεράνῃ). 'Ο Πλούταρχος φαίνεται ὅτι δὲν δέχεται τὴν περὶ τῶν κλήρων ἱστορίαν, τὴν ὅποιαν ἱστορεῖ ὁ Αἰΐδιος (B. 8). Διότι ἂν ἐβαλλον κλήρους, τὸ πρᾶγμα ἤθελε νομισθῇ ὡς ἐψηρισμένον ὑπὸ τῶν θεῶν, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ποπλικόλα δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ ταραξῇ τὸν 'Θράτιον εἰς τὴν καθιέρωσιν.

Στίχ. 29. ἐμφυλίου πολέμου). Τοὺς μεταξὺ δηλονότι Μαρίου καὶ Σύλλα. Τότε ἐκάη ὁ πρῶτος οὗτος ναὸς διαρκέσας ἔτη 423. Διότι ἐκτίσθη τῇ 68 'Ολυμπιάδι, καὶ ἐπυρπολήθη τῷ δ'. τῆς 174. 'Ανήγειρε δὲ αὐτόν ὁ Σύλλας κοσμήσας μὲ στήλας καλλίστας, μετακομησθεῖσας ἀπὸ τοῦ ἐν 'Αθήναις ναοῦ τοῦ 'Ολυμπίου Διός. Τοῦτον καθιέρωσεν ὁ Κᾶτουλλος 14 ἔτει μετὰ τὴν πυρπόλησιν αὐτοῦ, ἥτοι τῷ 67 π. X. 'Εκάη δὲ τὸ δεύτερον τῷ 69 μετὰ Χριστόν, πολιορκουντος τοῦ Οὐῖτελίου τὸν Φλάβιον Σαζίνον εἰς τὸ Καπιτώλιον. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἀνήγειρεν αὐτόν ὁ Οὐσπεσιανὸς πολὺ παρὰ τοὺς πρώτους ὑψηλότερον. 'Αλλὰ μετὰ δέκα ἔτη πάλιν καέντα ἀνήγειρε τελευταῖον ὁ Δομετιανὸς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας του καὶ 81 μ. X. Βλέπε τὰ περὶ τούτου εἰς τὸν Σουετώνιον (De XII. Caesarib. L. VIII. p. 744 καὶ 787 ἐκδ. Schield.) καὶ τὸν Τάκитον (Histor. L. III. 72. IV. 54).

Σελ. 148. στίχ. 8. δώδεκα χιλιάδας ταλάντων). 60 περίπου ἑκατομμύρια γρόσια τουρκικὰ. Τόσον πλοῦτον λέγει ὁ Πλούταρχος δὲν εἶχεν εἰς τὸν καιρὸν αὐτοῦ οὐδεμία τῆς 'Ρώμης ἰδιωτικῆ οἰκίᾳ. 'Αλλ' εἰς τὸν καιρὸν τῆς δημοκρατίας ἦσαν 'Ρωμαῖοι πλουσιώτατοι. 'Ο Σκαῦρος Αἰμίλιος ἔστησε διὰ μίαν καὶ μόνην ἑορτὴν ἐν θέατρον μὲ τριακοσίας ἐξήκοντα στήλας λιθίνας καὶ ὀρειχαλκίνας καὶ χρυσταλλίνας, καὶ μὲ τρεῖς χιλιάδας ἀγάλματα. Ταῦτα μετὰ τὴν ἑορτὴν μετέφερον εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην κατὰ τὸ Τοῦσκλον οἰκίαν του. 'Ο Κράσσος κατὰ τὸν Πλούταρχον ἦτο πλουσιώτατος. 'Ο Βάλβος ἀποθνήσκων ἐχάρισε διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ 25 δηνάρια εἰς ἕκαστον πολίτην 'Ρωμαῖον. Πολλοὶ 'Ρωμαῖοι Σαρδανάπαλοι διὰ τὴν τρυφὴν ἔτρεφον δέκα μέχρι τῶν εἴκοσι χιλιάδων ἀνδράποδα μόνον πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ματαιότητος αὐτῶν. Βλ. Meursij De luxu Roman. 1.

Στίχ. 10. Πεντελικού). Ἀπὸ τῆς Πεντέλης δῆμου τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἦσαν αἱ περίφημοι λιθοτομίαι τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους (Στέφ. Βυζ. λ. Πεντέλη. Στράβ. Θ. σελ. 399).

Στίχ. 16. βασιλικήν). Ὑπακουμένου κατὰ Κοραὴν ἐξώθεν τοῦ οὐσιαστικοῦ οἰκίαν. Βασιλικὰς ὠνόμαζον ἐλληνικώτερον οἱ Ῥωμαῖοι ὅλας τὰς μετὰ βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας ὠκοδομημένας δημοσίους οἰκίας, δικαστήρια καὶ βουλευτήρια ἢ μᾶλλον τὴν ἐν ταῖς οἰκίαις εὐπρεπέστερον διακεκοσμημένην αἴθουσαν ἢ παστάδα εὐρύχωρον (salle), ὡς ἐκ τῆς τοῦ Πλουτάρχου φράσεως «ἐν οἰκίᾳ . . . στοάν, ἢ βασιλικῇ ἢ βαλανείῳ» καταφαίνεται. Τοιαῦται βασιλικαὶ ἦσαν εἰς τὴν Ῥώμην ἢ ὑπὸ τοῦ Κάτωνος κτισθεῖσα Πορκία (Δίβ. λθ. 44), καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος Ἰουλία ἀμφότεραι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας τῶν κτιτόρων ὠνόμασμένοι. Μετὰ ταῦτα βασιλικὰς ὠνόμασαν οἱ Ῥωμαῖοι χριστιανοὶ τοὺς θεῖους ναοὺς, ὡς οἰκίας τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων (Sulp. Sever. Hist. Sacr. II. c. 33. Isidor. XV. 4). Οὕτω λέγουσι καὶ τῶρα οἱ Ῥωμαῖοι ἡ βασιλικὴ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ὁ δὲ ἱερός Ἱερώνυμος βασιλικὰς τῆς ἐκκλησίας φαίνεται ὅτι ὀνομάζει τὰ ἐν τῷ ναῷ μικρὰ παρεκκλήσια (Epist. 3. ad Heliod.) (α).

Στίχ. 22. Μίδας). Φρυγῶν βασιλεὺς υἱὸς Γορδίου (Ἡρόδ. Α. 14) περιβόητος διὰ τὴν φιλαργυρίαν. Οὗτος φιλοξενήσας τὸν Διόνυσον, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ χάριν ὅ,τι πιάνη νὰ μεταβάλληται εἰς χρυσόν. Ἐπένευσεν ὁ θεός· ἀλλὰ ταχέως κατενόησε τὴν ἀνοησίαν τοῦ αἰτήματος ὁ Μίδας. Ἀφ' οὗ ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν, ὁ ἄρτος, τὸν ὅποιον ἤγγιζε, μετεβάλλετο εἰς χρυσόν· καὶ οὕτως ἐκινδύνευσε νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ χρυσῆν πείναν. Ἐδεήθη λοιπὸν πάλιν τὸν θεὸν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς φιλοπλουτίας, καὶ κατὰ προσταγὴν ἐκείνου, ἀπελθὼν ἐλούσθῃ εἰς τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ὅστις ἐκτοτε ἤρχισε νὰ καταβιβάξῃ ψήγματα χρυσοῦ. Τὸν μῦθον ἀνέφερε πολλάκις καὶ ὁ ἀστείος Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Οὐῆδιος (Μεταμορφ. ια. στίχ. 91—145).

Στίχ. 26. Πορσήνα). Porsenam τοῦτον λέγουσι οἱ Λατῖνοι. Καὶ ὁ μὲν Πλούταρχος ἐξελληνίζει Πορσήναν, ὁ δὲ Πολύαινος Πορσίναν. Ὁ δὲ Ἀλικ. Διονύσιος Πορσίνον. Οὕτως ἀδιάφορος ἦτο ἐκτοτε ἀκόμη ἡ τοῦ η καὶ ι προφορά.

(α) Περὶ τῆς λέξεως Βασιλικὴ διέλαβεν ὁ Πατὴρ καὶ τῷ Περὶ τῶν Ο, Ἐρμηνευτ. Τόμ. Β. σελ. 388. Σημ. Ἐκδ.

Σελ. 149. στίχ. 10. βαστακτός ἀπὸ τῆς μάχης). Τοῦτο ἱστορεῖ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς ὅχι περὶ τοῦ Ποπλικόλα, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μάρκου Οὐαλερίου ('Αρχ. Ε. σελ. 294).

Στίχ. 16. Κόκλιος). Λατινιστὶ Cocles. Οὕτως ὀνομαζοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς μονοφθάλους (Plin. II. 33). Ἦτο δὲ οὗτος ἀνεψιὸς τοῦ Μάρκου Ὀρατίου καὶ ἀπόγονος τοῦ παλαιοῦ Ὀρατίου τοῦ νικῆσαντος τοὺς Ἀλθανοὺς Κορατίους (Διον. Ἀλικ. Ἀρχ. Γ. σελ. 160).

Στίχ. 32. εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡφαίστου). Ὁ Λίβιος (Β. 10) λέγει ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ Κοκλίου ἐστήσαν εἰς τὸ Κομίτιον, ἐπίσημον τόπον τῆς ἀγορᾶς, καὶ πρὸς τοῦτον συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἀλικαρνασσεύς Διονύσιος ('Αρχ. Ε. σελ. 296. Πρβλ. καὶ Πλίν. ΑΔ. 10). Μετεφέρθη δ' ὕστερον ἡ εἰκὼν εἰς τὸ πλησίον τῆς ἀγορᾶς κείμενον ἱερὸν τοῦ Ἡφαίστου, ὡς διηγεῖται Αὐλὸς ὁ Γέλλιος (Βιβλ. Δ. κεφ. 5).

Στίχ. 35. καὶ ἄλλο προσέτι στράτευμα). Τοῦτο ὡς μανθάνομεν ἀπὸ τὸν Ἀλικαρν. Διονύσιον ('Αρχ. Ε. σελ. 297) ἦτο μέρος τοῦ ὅλου στρατεύματος τοῦ Πορσήνα διοικούμενον ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ταρκυνίου καὶ τοῦ γαμβροῦ του Μαιμιλίου, οἵτινες μὲ σκάρας καὶ περάματα ἐπέ-
ρασαν τὸν ποταμόν, καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἀντικρὺ τῆς Ῥώμης.

Σελ. 150. στίχ. 21. Σκαϊόλας). Scaevola Ῥωμαῖστὶ παρὰ τὸ Scaevus, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐλληνικὸν σκαῖος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σημασίας, μία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἀριστερός (βλ. Varr. de Ling. Lat. L. VI).

Στίχ. 34. Ἀθηνόδωρος). Στωϊκὸς φιλόσοφος σύμβουλος Καίσαρος Αὐγούστου καὶ διδάσκαλος Τιβερίου, τὴν πατρίδα Ταρσεὺς ἐκ τῆς Κιλικίας (Σουΐδ. λ. Ἀθηνόδωρ. Fabric. Biblioth. Graec. T. 3. pag. 391).

Στίχ. 36. Ὀψίγονος). Λατινιστὶ Posthumum. Δηλοῖ δὲ ἡ λέξις τὸν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς γεννηθέντα (Πλούτ. Σύλ. §. 17). Τὸ δὲ ὀψίγονος σημαίνει καὶ τοῦτο καὶ τὸν ἀπὸ προχωρημένου εἰς τὴν ἡλικίαν γεννηθέντα γονεῖς, τὸν καὶ ἄλλως τηλέγετον λεγόμενον παρὰ τοῖς ποιηταῖς (Εὐστάθ.), καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις πρόκλον (proculum). Τὸν τοιοῦτον ἡ γλῶσσα χαριέντως κατ' οὐδέτερον σχηματισμὸν ὀνομάζει Στειροβύζιον. Ὡς γεννώμενον δηλονότι εἰς καιρὸν, ὅποτε στερεοῦσι τὰ βυζία, ἢ ὅτι μετ' αὐτὸν στερεοῦσι, διὰ τὸ γῆρας τῆς μητρός. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ συνῆθεια τὸν τοιοῦτον ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς ὀνομάζει Ἀποσπόριον, ὡς ὄψιμα δηλαδὴ ἐσπαρμένον, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὀψίμων σπειρομένων φυτῶν, τὰ ὅποια δι' αὐτὸ τοῦτο γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον

ἐσθηνῇ· συνεμφαίνει δὲ τὸ ἀποσπώριον καὶ τῆς ἀσθενείας τὴν ἔννοιαν, ὅταν λέγῃται περὶ τῶν ὀψιγόνων.

Σελ. 151. στίχ. 15. φοροῦντες περιπόρφυρα). Περιπόρφυρα ἦσαν φορέματα γύρωθεν μὲ πορφύραν καθὼς τὰ μὲ προφύλια ἡμέτερα φορέματα· ὅθεν καὶ αὐτὸ τὸ τῆς συνηθείας παρήχθη προφύλιον ἀπὸ τὸ πορφύριον, ὡς ὁ Κοραῆς παρατήρησε (Σημ. εἰς Ἰσοκρ. Τόμ. Β. σελ. 183). Αὕτη ἡ περιπόρφρος στολὴ ἐλέγετο καὶ περίνησον καὶ περινήσαιον, καθὼς περιρρέομένη ὡς νῆσος ἀπὸ τῆς πορφύρας τὸ χρῶμα (Πολυδ. Ζ. ιγ. Ἠσύχ.). Ὅτι δὲ ἐφόρουν αὐτὴν οἱ τῶν εὐγενῶν μάλιστα παῖδες φαίνεται εἰς τὸν Πλούταρχον (Ῥωμύλ. §. κ. βλ. καὶ Διον. Ἀλικαρν. Ἀρχαιολ. Β. σελ. 129).

Σελ. 152. στίχ. 12. Καὶ στέκει μέλαι τοῦ νῦν). Ὁ Ἀλικαρνασσεύς Διονύσιος (Ε. σελ. 303) λέγει ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ δὲν ὑπῆρχε πλέον ὁ ἔριππος οὗτος ἀνδριάς τῆς Κλοιλίας. Ἀλλ' ὁ Πλίνιος (XXXIV. 13. σελ. 644. Βλ. καὶ Senec. de Cosolat ad Marc. c. 16) βεβαιοῖ τὸν λόγον τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ὁ Δακίερος (not. in Public. p. 163) δὲν ἔχει δίκαιον νὰ κατηγορῇ τὸν Πλούταρχον ὡς ἡπατημένον εἰς τῆς Ῥώμης τὴν περιήγησιν. Τοιαῦται ἀσυμφωνίαι εὐρίσκονται καὶ ἄλλαι μεταξὺ Πλουτάρχου καὶ Διονυσίου καὶ Λιδίου, καὶ μάλιστα εἰς τὰς χρονολογίας, ὡς ἄριστα παρατήρησεν ὁ Δοδούελλος (Dodwell. Chronol. annex. T. 2. pag. 69). Τίς ὁμῶς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ ἡπατημένος δυσκόλως δύναται νὰ διορισθῇ.

Σελ. 153. στίχ. 2. καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα . . . οὕτως ἤνοιγον αἱ θύραι). Ὅσον συμπεραίνεται ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ἤνοιγον ἐξω ὅλαι αἱ θύραι τῶν ἐλληνικῶν οἰκιῶν τοῦλάχιστον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἰππίας ὁ Ἀθηναῖος ἵνα εὖρη πόρον χρηματισμοῦ, διέταξε νὰ πωλῶνται ὅλα τὰ ἐξωπέταστα («τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερέων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς») καὶ αἱ θύραι αἱ ἐξω ἀνοιγόμεναι (Ἀριστοτ. Οἰκονομ. Β. σελ. 389). Ἐπεταὶ λοιπὸν ὅτι δὲν εἶχον ὅλαι αἱ οἰκίαι οὔτε ἐξώστας οὔτε θύρας ἐξωθεν ἀνοιγομένας.

Στίχ. 7. ἀπὸ τῶν σανίδων τὴν ὁρμήν). Σανίδας ὠνόμασα τὰ τουρκικώτερον εἰς τὴν συνήθειαν λεγόμενα κανάτια, ἥτοι πτερὰ τῆς θύρας. Ταύτας οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον Κλεισιάδας καὶ Κλισιάδας διὰ τοῦ ι (Σουΐδ. καὶ Κλησιάδας διὰ τοῦ η (Ἠσύχ.), διὰ τὴν ὅχι μεγάλην διαφορὰν τῆς προφορᾶς μεταξὺ τοῦ η καὶ ι καὶ ι. Ὀνομάσθησαν δὲ οὕτω παρὰ τὸ Κλεισίον τὸ μετὰ τὴν θύραν ἀμέσως κείμενον μέρος τῆς αὐλῆς.

Ὅτι δὲ τοῦτο παράγεται παρὰ τὸ κεκληῖσθαι φανερόν· ὅθεν καὶ πύλαι δικλείδες παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλιάδ. Μ. 455). Ὠνόμαζον προσέτι τὰ πτερὰ τῆς θύρας καὶ Πτυχὰς καὶ Σανίδας (Πολυδ. Ι. 4). Ὅθεν ὁ Σουΐδας ἐξηγεῖ τὸ Κλεισιὰς «δίπτυχος θύρα». Ὁ δὲ Πολυδεύκης (ἐνθ' ἀνωτ.) ὀνομάζει καὶ «Θύρας συνδρομάδας», διὰ τὴν ἐν τῷ κλειεσθαι συνδρομὴν τῶν πτερῶν. Ταῦτα δέ, τέλος, καὶ ὁ Ὀμηρος ὠνόμασε Σανίδας· οἷον

Κληίσται δ' ἔπесαν σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι,
Δικλείδες. (Ὀδυσ. Β. 344), καὶ
Ὅρσασθ' ὅτε τις ἔσκεν
. σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι (Ὀδυσ. Χ. 426).

Στίχ. 14. βιβλία τῶν Σιβυλλῶν). Τρία ἦσαν ταῦτα προτρεθέντα εἰς τὸν τύραννον Ταρκύνιον ὑπὸ τινὸς ἀγνώστου γυναικὸς, ὡς ἱστορεῖ διὰ μυχρῶν ὁ Ἀλικαρν. Διονύσιος (Ἀρχ. Δ. 259—260). Περιεῖχον δὲ χρησμούς τῶν Σιβυλλῶν, τοὺς ὑποίους ἐνόμιζον οἱ Ῥωμαῖοι μόνην σωτηρίαν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς πόλεως· διὰ τοῦτο ἐρύλαττον τὰ βιβλία ἄνδρες δέκα ἐπιφανέστατοι εἰς Λάρνακκα λιθίνην ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίου Διὸς· ἀλλ' ἐκάησαν καὶ ταῦτα εἰς τοῦ πρώτου ναοῦ τὴν πυρπόλησιν.

Στίχ. 19. Ἀππίος Κλαῦσος). Τίτον Κλαύδιον τοῦτον ὀνομάζει ὁ Ἀλικαρν. Διονύσιος (Ἀρχ. Ε. σελ. 308) καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀππίον Κλαύδιον (Ε. σελ. 330). Ἀττίον δὲ Κλαῦσον (Attius Clausus) ὁ Λίβιος (Β. 16), ὅστις προσθέτει, ὅτι μετὰ ταῦτα ὠνόμασθη Κλαύδιος, ὅθεν καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ Κλαυδίων ἡ οἰκία, τὴν ὁποίαν παρακατιῶν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Τινὲς δὲ γράφουσι τὸ πρότερον τοῦ ἀνδρὸς ὄνομα Ἀτταν Κλαῦσον ἀπὸ τοῦ Ἀττειν παράγοντες τὸ ὄνομα. Περὶ τῶν διαφορῶν τούτων γραφῶν βλέπε Σιγώνιον εἰς Λίβ. Βιβλ. Β. καὶ Κασωέωνα εἰς Σουέτιον Τίβερ. §. α.

Σελ. 156. στίχ. 2. με δημοσίαν δαπάνην). Τοῦτο ἐψήφισεν ὁ δῆμος ὅχι πρὸς ἀπλὴν τιμὴν τοῦ Ποπλικόλα, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Ποπλικόλας ἀπέθανε πτωχός. Ὁ Ποπλικόλας ὁ διώξας τοὺς τυράννους, ὁ διαμοιράσας τὰ πλούτη αὐτῶν εἰς τὸν δῆμον, ὁ τετράκις ὑπατεύσας, καὶ δις θριαμβεύσας ἀπὸ δύο δυνατωτάτων ἐθνῶν τῶν Τυρρήνων καὶ Σαβίνων, ὁ τόσας εὐλόγους ἀφορμὰς λαβὼν πλουτισμοῦ, δὲν ἀφῆκεν ἔξοδα τῆς θαντῆς του! Ἰδοὺ ὁ μέγιστος ἐπαινος τῆς ἡρωϊκῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ ὁ Λίβιος καὶ ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος (Ε. σελ. 314) ἐγκωμίασαν.

Στίχ. 3. Τεταρτημόριον). Νόμισμα χαλκοῦν τὸ λεγόμενον Λατινιστὶ Quadrans, ἢ Κοδράντης ὡς ὁ θεῖος Ματθαῖος (ε, 26) ὠνόμασεν. Ἐλέγετο δὲ Κοδράντης ὡς τεταρτημόριον τοῦ Ἄσσου (Assis) ἢ Ἀσσαρίου (Ματθ. ι. 29) νομίσματος καὶ αὐτοῦ τῆς Ῥώμης χαλκοῦ ἰσοδυναμοῦντος μὲ δύο σολδία Βενετικά, ἢ μὲ ἐν δέκατον τῆς Ἑλληνικῆς δραχμῆς, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸν Πλούταρχον (Καμύλ. §. ιγ). Εἶχε δὲ τὸ Ἀσσάριον καὶ ὁ Κοδράντης κεχαραγμένην εἰκόνα ἐντεῦθεν μὲν Ἰανοῦ διπρωτόπου, ἐτέρωθεν δὲ πλοίου πρύμνην ἢ πῶραν (Πλούταρχ. Ῥωμ. Κερ. §. η). Βλέπε περὶ τοῦ Ἀσσαρίου καὶ Κοδράντου Πλίν. ΛΓ. 13.

Στίχ. 18. ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο . . . μιμητής). Ὁ Ποπλικόλας δηλονότι φαίνεται ὅτι ἐμιμήθη τοῦ Σόλωνος τὰς πράξεις· ὁ δὲ Σόλων ἐμαρτύρησεν εἰς τὰ ποιήματά του τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ποπλικόλα, ὡς παρακατιῶν ὁ λόγος δηλοῖ.

Στίχ. 31. Ποπλικόλαι καὶ Μεσσάλαι καὶ Οὐαλέριοι). Ἐπίσημοι οἰκογένειαι τῆς Ῥώμης ὅλαι καταγόμεναι ἀπὸ τοῦ Ποπλικόλα, ὡς οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀρχαιολογίας γράψαντες ἱστοροῦσι. Βλ. Ῥοσῖνον Ῥωμ. Ἀρχ. Ε. 21. καὶ Ἀγγελ. Πολιταν. Miscelan. c. 58 (α).

(α) Τοὺς ἀνωτέρω δύο τῶν Παραλλήλων τοῦ χρηστοῦ Χαιρωνέως Βίων μεταφρασθέντας καὶ ὑπομνηματισθέντας κατὰ τὸν πολυάσχολον τῆς ἐν Σμύρνῃ διδασκαλίας χρόνον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς, περιέσωσεν ἡ εὐγνώμων φιλοκαλία τῆς ἀκαμάτου μελίσης, τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Πεζόρου, ὃ καὶ ἀντὶ ἄλλων πολλῶν χάριτας ὀφείλει καὶ ἔξει ἡ φιλολογία ἡμῶν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον διειροθήμεν παραλιπεῖν τὸν πόνον τοῦτον ἐν σκότει ἀδημοσίευστον, ἄλλως τε καὶ ὡς ἐκπονηθεῖσων νεωτέρων μεταφράσεων, αἵτινες ὡφέλιον εἶναι τελειότεραι τε καὶ χαριέστεραι. Ἀλλ' ἐπειτα μετέγνωμεν καὶ οὕτως ἔχοντα ἐκδόναι πιστῶς ἐκεῖνα πρὸς τε κατάδειξιν τῆς τότε καταστάσεως τῆς εὐνόητου κοινῆς γλώσσης, καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα ἡρμηνεύοντο, καὶ πρὸς πλήρη ἐξεικόνισιν τῆς διδασκτικῆς τῶν τότε γενομένης. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ πονήματος παρακαλέσαντα ἡμᾶς. Ἀποκείται δὲ τῇ διειροσύνῃ τοῦ φιλαλήθους ἀναγνώστου ἐπιεικῶς χρεῖσαι, ἀναλογιζομένου τῶν τε βοηθημάτων τὴν τότε σπάνιν καὶ τοῦ πονοῦντος τὸ πολυάσχολον καὶ τὰς ἄλλας τοῦ βίου περιστάσεις, καὶ ἀντιπαρβάλλοντος αὐτὰ πρὸς τὰ τῶν νεωτέρων ὅμοια ἔργα, ἅπερ καὶ γλώσσης προκοπὴν οὐ μικρὰν εὖρον, καὶ βοηθημάτων εὐπορίαν, καὶ χρόνου ἀφθονίαν, καὶ πόρων εὐθηνείαν εἶχον. Σημ. Ἐκδ.

Ο ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ,

ΚΑΤΑ ΤΟΝ

ΜΟΛΙΕΡΟΝ.

ΚΩΜΩΔΙΑ

ΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ.

ΥΠΟ * * * *

Ἦν δ' ἐμοὶ (τῇ Κωμῳδίᾳ) καὶ τοῖσιν ἐμοῖς εὐφραίνεσθ' εὐρήμασιν,
Ἐς τὰς ὥρας τὰς ἑτέρας εὐ φρονεῖν δοκῆσετε.

Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 558—559.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

Ἐν ἀπὸ τ' ἀριστουργήματα τοῦ Γάλλου Κωμωδοποιοῦ Μολιέρου εἶναι καὶ ὁ Φιλαργύρος, τὸν ὁποῖον δὲν ἐνόμισα μάταιον κόπον νὰ μεταφράσω ἐλευθέρως εἰς τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν, καὶ νὰ τὸν ἐκδώσω, ὡς ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος. Ἄν κάμῃ πολλὴν ἢ ὀλίγην ὠφέλειαν, ἐγὼ δὲν εἰσέτιρω. Ἐξέτιρω μόνον, ὅτι τὸν Φιλαργύρον τοῦ Μολιέρου τὸν μετέφρασαν, ἢ τὸν ἐμιμήθησαν ὅλα τὰ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη· διὰ τί νὰ μὴ τὸν ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς; Ἄν ἐχάσαμεν τὸ θεάτρον, δὲν ἐχάσαμεν ὅμως παντελῶς τὴν αἴσθησιν τῆς Μούσης τοῦ θεάτρου. Ἐπειτα, τοιαῦτα ποιήματα ἀνήκουσι μάλιστα εἰς ἡμᾶς, ὡς κατὰ κληρονομικὸν δικαίωμα τῶν προγόνων μας. Πλαῦτος, Ῥωμαῖος Κωμωδοποιός, ἔγραψε, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ Φιλαργύρου Κωμωδίαν (α), ἣτις σώζεται καὶ εἰς ἡμᾶς. Ὁ Πλαῦτος, καθὼς καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς τοῦ δραματοποιοῦ ἀντέγραφον, ἢ ἐμιμοῦντο δράματα Ἑλληνικά. Ὁ Τερέντιος μετέφραξε τὰς Κωμωδίας τοῦ Μενάνδρου. Ὁ Πλαῦτος ἐμιμεῖτο τὸν Ἐπίχαρμον, καὶ Δίφιλον καὶ Φιλήμωνα (β). Πιθανώτατον, καὶ ὁ Φιλαργύρος τοῦ νὰ ἦτο κἀνενὸς τῶν ἀρχαίων τούτων δραματοποιῶν μας· καὶ τὸ μαρτυροῦσι τὰ ἑλληνικά ὀνόματα, μὲ τὰ ὅποια ἐνδύει ὅλα σχεδὸν τὰ πρόσωπα τοῦ Ποιήματός του. Τὸν Πλαῦτον ἐμιμήθη ὁ Μολιέρος καὶ ἀντέγραψεν ὁλοκλήρους σκηνάς του. Ἀπὸ τὸν Πλαῦτον μετέφερε τὴν κλοπὴν τοῦ κιβωτίου καὶ συγχρόνως τὴν ἀπάτην τῆς κόρης τοῦ Φιλαργύρου. Ἀπὸ τὸν Πλαῦτον, τὸν ἀστείον διὰ λόγον τοῦ Φιλαργύρου πρὸς τὸν νεανίσκον, ὅστις ἐξεταζόμενος περὶ τοῦ κιβωτίου, ἀποκρίνεται περὶ τῆς παρθένου. Ἀπὸ τὸν Πλαῦτον τὴν σφοδρὰν ἐκφρασιν τοῦ πάθους τοῦ Φιλαργύρου, ὅταν ἐμαθε τῶν χρημάτων τοῦ τὴν κλοπὴν. Ἀπὸ τὸν Πλαῦτον τὴν Γ' σκηνὴν τῆς Α' πράξεως, καὶ ἄλλας τινάς. Τὰ διδακτικώτατα σκώμματα λοιπὸν τοῦ Γάλλου Φιλαργύρου ἐπήγασαν κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τὴν ἰλαρὰν καὶ χαρίεσσαν Μούσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου· ἄρα δὲν εἶναι δίκαιον, ἀφ' οὗ περιήλθον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀπὸ τὴν Ῥώμην εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα;

"Αδίκος ἢ ἡλίθιος δικαίως ἤθελα νομισθῇ, ἐὰν δὲν ὁμολογήσω, πόσον ὑπερέβη εἰς ταύτην τὴν Κωμωδίαν τὸν Πλαῦτον ὁ Μολιέρος ! Μολιέρος ὁ βαθύτατος ἡθικός ! ὁ φιλόσοφος ζωγράφος τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς ! ὅστις ἤξευρε νὰ ζωγραφίξῃ, ὅχι τὸ εὐμετάβλητον καὶ ἄστατον γελοῖον, ἀλλὰ τὸν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἄνθρωπον μὲ τὰ πάθη του ! "Αν καὶ ἀντέγραψε πολλὰ ἀπὸ τὸν Πλαῦτον εἰς ταύτην τὴν Κωμωδίαν, εἰς τοῦ Μολιέρου ὅμως τὰς χεῖρας αἱ ἀντιγραφαὶ μεταβάλλονται εἰς πρωτότυπα. Οἱ χαρακτῆρες, τὰ σκώμματα, ἡ σκευωρία, ὅλη τοῦ δράματος ἡ διασκευή, εἶναι ἀσυγκρίτως καλῆτερα ἐπιτυχημένη ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνη τῆς Γαλλίας, πᾶρξ ἀπὸ τὸν Πλαῦτον. Φθάνει μόνον νὰ παραβάλλῃ τις τὴν εἰκόνα τοῦ Ῥωμαίου Φιλαργύρου μὲ τὴν τοῦ Γάλλου, καὶ γνωρίζει εὐθὺς τὴν διαφορὰν. Ὁ Πλαῦτος χαρακτηρίζει τὸν Φιλάργυρόν του μὲ ἥθη πολλὰ φορτικά. Ὁ Μολιέρος μὲ φυσικώτερα καὶ ἀνθρωπικώτερα. Ὁ Πλαῦτος πλάττει τὸν ὑπῆρέτην τοῦ Φιλαργύρου λέγοντα, ὅτι «ὁ Φιλάργυρός του φεῖδεται ὡς καὶ τῶν ξύλων του τὸν καπνόν. Χάθηκα, φωνάζει, ἔξεριώθηκα ! ὅταν βλέπῃ τὸν καπνὸν νὰ ἐκβαίνει ἀπὸ τὴν καπνοδόχην, ἔξω τῆς οἰκίας του ὅταν κοιμᾶται τὴν νύκτα, προσαρμόζει εἰς τὸ στόμα του μίαν φύσαν νὰ ἀναπνέῃ, διὰ νὰ μὴ ζημιωθῇ τὴν ἀναπνοήν του κτλ.» (α). Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπίθανα ἔκαμε καλὰ νὰ τ' ἀποφύγῃ ὁ κομψότατος Μολιέρος, ἐπειδὴ—οὕτε ὁ Ῥωμαῖος κωμωδοποιὸς ἴσως τὰ ἀντέγραψεν οὐτ' ἀπὸ τὸν Δίφιλον, οὐτ' ἀπὸ τὸν Ἐπίχαρμον.

"Αν λοιπὸν ὁ Μολιέρος ἐτεχνούργησε κάλλιστα τὴν κωμωδίαν του, διὰ τί σὺ νὰ μὴ τὴν μεταφράσῃς λέξιν πρὸς λέξιν, ἀλλὰ νὰ κάμῃς πολλὰς μεταβολάς, καὶ τινὰς προσθήκας, καὶ ἀφαιρέσεις ; Τοῦτο τὸ ἐρώτημα δύναται νὰ μὲ τὸ κάμῃ καθεὶς ἀπὸ τοὺς λογίους ὁμογενεῖς μου, καὶ μάλιστα ὅστις παραβάλλῃ τὸ πρωτότυπον μὲ τὸ ἀπομίμημα. Χρεωστῶ λοιπὸν περὶ τούτου νὰ δώσω λόγον, ὅστις, ἐλπίζω, θέλει μὲ ἀθωώσει.

(α)

Clamat

Suam rem periisse, seque eradicarier,

De suo tigillo fumus si qua exit foras.

Quin quom it dormitum, follem sibi obstringit ob gulam

.... ne quid animae forte amittat dormiens.

etc. Act. II. Scen. 4. v. 21.

Ἡ Κωμωδία εἶναι μίμησις πράξεως ταπεινῆς καὶ γελοίας, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνώδυνον θεραπείαν τῆς κακίας, καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς. Διὰ τὴν κατορθώσῃ τοῦτο τὸ ἔργον ἡ κωμωδία πρέπει νὰ μιμῆται καλῶς τὰ ἦθη καὶ ἔθνη καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἔθνους, διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται. Χωρὶς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο κέρδος δὲν δύναται ὁ Κωμωδοποιὸς νὰ θέλῃ καὶ νὰ κινήσῃ τοὺς ἀναγνώστας, ἢ τοὺς θεατὰς τοῦ Ποιήματός του. Ὁ Μολιέρος ἐξωγράφισε τὸν Φιλάργυρον κατὰ τῶν ὁμογενῶν του τὰ ἦθη. Ὁ Ἕλλην πρέπει νὰ τὸν ζωγραφίσῃ κατὰ τὰ ἦθη τῶν ἰδίων του συμπολιτῶν. Τὸ θέατρον ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ᾔῃαι ἐθνικόν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κωμωδίαν. Οἱ κυριώτεροι Χαρακτήρες τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν εἶναι βέβαια οἱ αὐτοὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη· ἀλλ' εἶναι καὶ τινες τροπολογίαι, καὶ περιστάσεις τοῦ δράματος, αἱ ὁποῖαι συμμεταβάλλονται κατὰ τὴν ἀγωγὴν, καὶ τὴν διοίκησιν, καὶ τὰς γνώσεις τούτου, ἢ ἐκείνου τοῦ ἔθνους· διὰ τοῦτο μεταχειρίσθην πολλάκις καὶ φράσεις, καὶ γνώμας, καὶ παροιμίας, καὶ τινὰς σκηνὰς πολλὰ διαφόρους παρὰ τὸ πρωτότυπον, διὰ νὰ ἐφαρμόσω ὡπωσοῦν τὸ ποίημα πρὸς τῶν ὁμογενῶν μου τὰ ἦθη· καὶ τοῦτο, εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ἐφρόντισαν, καὶ θέλουσι φροντίζει εἰς τὸ ἐξῆς οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ γένους μας, ὅσοι μεταφράζουσιν ἢ μιμοῦνται Εὐρωπαϊκὰς δραματοποιίας. Τὰ ὑφάσματα τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τὰ κόπτομεν καὶ τὰ ῥάπτομεν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν συμπατριωτῶν μας· πολὺ διακαίωτερον πρέπει νὰ ἐφαρμόζωμεν εἰς τὰ ἦθη μας τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων τὰ συντάγματα. Μακάριος μόνον ὅστις δύναται νὰ τὰ συρράπτῃ καὶ νὰ τὰ προσαρμόζῃ κατὰ τὸ πρέπον! Ἐδῶ δὲ παρακαλῶ τοὺς ἀναγνώστας μου νὰ μὴ καθήσωσιν αὐστηροὶ καὶ ἀπαράιτητοι κριταὶ μου! Οὐτε καιρόν, οὔτε δύναμιν ἔχω ἀρκετὴν νὰ κατορθώσω τὸ πρέπον μὲ τὴν προσήκουσαν ἀκρίβειαν.

Ἄλλη αἰτία τοῦ νὰ μὴ μεταφράσω κατὰ λέξιν τὸν Γαλλικὸν Φιλάργυρον, εἶναι αἱ περὶ αὐτοῦ κρίσεις Γάλλων τινῶν σοφῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ ἐφάνησαν δίκαιαι καὶ ἀληθιναί. Ὁ Γενευαῖος φιλόσοφος Ρουσσὼς φέγει τὸν Μολιέρον διότι, ἀπ' οὗ ἐξωγράφισε τὸν υἱὸν τοῦ Φιλάργυρου ἱκανῶς ἄλλως ἀνάγων καὶ κακοήθη, τελευταῖον, ὅταν ὁ πατήρ του ἀγανακτήσας τὸν καταρᾶται, (Πράξ. Δ'. Σκην. Ε'.) ἀποκρίνεται, ὅτι δὲν ἔχει χρεῖαν τῶν εὐχῶν του. Τοῦτο εἶναι, λέγει ὁ Ρουσσὼς, ἀχρεῖος ἀστεῖσμός· καὶ ἐναντίος εἰς τὴν χρηστότητα τοῦ καθολικοῦ ἥθους τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ Κωμωδία. Τί χρεῖα;

ζεται τοσαύτη ὑπερβολὴ ἀναιδεΐας, ἀφ' οὗ ἱκανῶς αὐθαδέης πρὸς τὸν πατέρα ἐφάνη ὁ υἱὸς ἀπὸ τοῦ προηγηθέντος λόγου του ; Τὰς τοιαύτας λυιπὸν ὑπερβολάς, ἂν καὶ ἔχωσιν ἄλλως τοὺς ὑπερασπιστάς των (α), ἐσπούδασα νὰ τὰς ἀποφύγω.

Ἄλλος Γάλλος Φιλόσοφος ὁ Διδερῶτος κακίξει τὸν Ἀιστοφάνην τῆς πατρίδος του, ὅτι εἰς τὴν Α' Σκηνὴν τῆς Δ' Πράξεως εἰσάγει τὴν προξενήτριαν ὑποσχομένην ν' ἀποσπάσῃ τὸν Φιλάργυρον ἀπὸ τὴν ἐρωμένην τοῦ υἱοῦ του, μὲ τὸ νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν ἄλλην τινὰ πλουσίαν εὐγενῆ γυναικα, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἐμελλε ψευδῶς νὰ δημιουργήσῃ. Ὁ θεωρὸς προσμένει τοῦτο τὸ τέχνασμα τῆς προξενητρίας, ἢ τοῦλάχιστον καμμίαν εἰδήσιν περὶ αὐτοῦ· ἀλλ' οὔτε ἡ πλουσία γυνὴ φαίνεται ἕως τέλους, οὔτε ἡ προξενήτρια ἀναφέρει τίποτε πλεόν περὶ αὐτῆς. Ὁ κανὼν τῆς δραματοποιΐας ἐξελέγχει περιττὸν πᾶν ὅ,τι δὲν συντρέχει εἰς δέσιν, ἢ λύσιν τοῦ Μύθου, καὶ ὁ Διδερῶτος ἔχει δίκαιον. Διὰ τοῦτο ἐγὼ εἰσήγαγον τὴν Σοφουλιὼν εἰς τῆς Ε' Πράξεως τὴν Γ' Σκηνὴν νὰ συμβῶν καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπόσχεσίν της εἰς πιθανωτέραν λύσιν τοῦ δράματος.

Ἄλλοι σοφοὶ Γαλάται, καὶ μεταξὺ τούτων εἰς τῶν νεωτάτων ἐκδοτῶν τοῦ Μολιέρου, ὁ Βρέτος, εἰς τὰς σημειώσεις τῆς ἐκδόσεώς του (Παρισ. 1805 Τομ. 8) παρατηροῦσιν, ὅτι ἐπρεπεν ὁ Μολιέρους νὰ προείπῃ τίποτε συνεπτυγμένως περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐρωμένης τοῦ Φιλάργυρου μετὰ τοῦ πατρὸς της, διὰ νὰ προδιαθῇ τὸν θεωρὸν εἰς τοιαύτην μυθιστορικὴν περιπέτειαν. Δύω ἑξαζνοὶ καὶ παντάπασι παρὰδοξοὶ ἀναγνωρίσεις βλάπτουσιν ὅπως οὖν τὴν τελειότητα τούτου τοῦ ἀριστουργήματος. Διὰ τοῦτο ἐγὼ, κατὰ τὴν γνώμην τούτων τῶν Κριτικῶν, εἰς τὴν Η' Σκηνὴν τῆς Α' Πράξεως, ἔδωκα μικρὰν νύξιν περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μεγαδῶρου.

Αὗται εἶναι αἱ κυριώτεραι κρίσεις τῶν σοφῶν Γάλλων περὶ τοῦ Φιλάργυρου τοῦ Μολιέρου. αἱ ὁποῖαι μ' ἔκαμαν νὰ μεταβάλλω τινὰ μέρη τοῦ δράματος εἰς τὴν μετάφρασίν μου. Ἄν ᾔται καὶ ἄλλαι τινες ἀξιόλογοι κρίσεις, τὰς ὁποίας ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσω, δὲν ἐξέυρω. Πολλαὶ ὅμως μ' ἐφάνησαν αὐστηραί, καὶ τινες παντάπασι ἀδικοὶ καὶ κωφαί, τὰς ὁποίας δὲν ἠθέλησα νὰ ἀκούσω. Ἄν τινες καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου ὁμογενεῖς θελήσωσι νὰ κρίνωσιν αὐστηρῶς τὸν Φιλάργυρον μου,

Κανόνας ἐξοίσαντες καὶ πῆχεις ἐπὼν·

σιμὰ ἴσως ἄλλων ἐλαττωμάτων, θέλουσι φέξει τὴν Δ' Σκηνὴν τῆς Β' Πράξεως, καὶ τὴν ΙΒ' τῆς Γ' ὡς ἀλλότρια ἐπεισόδια, μὴ πηγάζοντα ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρᾶξιν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι παραβλάπτεται ἡ ἐνόησις τῆς πράξεως, ὅταν τὰ συμβεβηκότα δὲν γίνονται δι' αὐτὴν, καὶ πολλάκις φαίνονται βάρος περιττόν, διότι ἀποπλανῶσι τὸν θεατὸν ἀπὸ τῆς πράξεως τὸν σκοπόν. Ἀλλ' εἰς τὰς κωμωδίας συγχωροῦνται ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα ἐπεισόδια, ὅταν χαρακτηρίζωσι τὰ κυριώτερα τοῦ δράματος πρόσωπα. Διὰ ν' ἀφήσω τὸν ἀμίμητον Ἀριστοφάνη μαζ, τὸν ὁποῖον οἱ νεώτεροι ἐξελέγχουσι πολλάκις ὡς ἀκανόνιστον, ὁ Τερέντιος εἰς τὸν Εὐνούχον τοῦ ἐξοδεύει ὅλην τὴν Α' Σκηνὴν τῆς Γ' Πράξεως διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν Θράσωνα. Καὶ διὰ ν' ἀφήσω τοὺς ἄλλους τοὺς νεωτέρους, αὐτὸς ὁ Μολιέρος εἰς τὸν Φιλάργυρον τοῦ ἐξοδεύει πολλὰς σκηνὰς διὰ νὰ διαγράψῃ τοὺς χαρακτῆρας, οἱ ὁποῖοι πολλὰ ὀλίγην σχέσιν ἔχουσι μὲ τὴν πρᾶξιν τοῦ δράματος (α).

Ταῦτα περὶ τοῦ πραγματικοῦ τῆς παρούσης Κωμωδίας. Ὅσον διὰ τὸ λεκτικόν, δὲν εἶν' ἀκόμη ἡ κοινὴ μας γλῶσσα εἰς κατάστασιν, ὥστε ν' ἀπαιτηθῶ ἀπὸ κανένα φιλολόγον γραμματικούς κανόνας. Ὅσον ἡδυνήθην ἐσπούδασα νὰ γένω σαφής, καὶ νὰ φυλάξω τὸ ἰδίωμα τῆς κοινῆς λαλουμένης γλώσσης, ἥτις εἶναι κυρίως ἡ γλῶσσα τῆς Κωμωδίας. Διὰ ταῦτα ἐσυγχώρησα καὶ τινὰς ξένας λέξεις, ὅπου, ἂν μεταχειριζόμην τῆς παλαιᾶς μας ἑλληνικῆς τὰς ὀνομασίας, ἤθελα κάμει τὴν φράσιν ἀνώμαλον καὶ μακαρωνικὴν. Ἡ λαλουμένη γλῶσσά μας εἶναι ἀκόμη ἀκανόνιστος καὶ ἀκαθάριστος ἀπὸ πολλὰς κηλίδας. Ἔως νὰ κανονισθῇ καὶ νὰ πλουτισθῇ, πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν τὴν ἀτέλειάν της. Μετεχειρίσθην καὶ τινὰς διαλέκτους, αὐτὴν τὴν κοινὴν τοῦ γυδαίου λαοῦ τῆς Χίου εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Στροβίλλου, καὶ τὴν δαρμῶν τῶν Θεσσαλῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κύριου Γιάννη, καὶ τὴν δαρμῶν τῶν Σμυρναίων εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Σαρουλιῶς, καὶ ἐν μέρει τοῦ βαρβάρου πλουσίου Ἐξηναεβελώνη. Αἱ γλῶσσαι παραλαμβάνονται εἰς τὴν Κωμωδίαν, διότι τὰς ἀπαιτεῖ πολλάκις τὸ πρέπον τῶν διαλεγόμενων προσώπων. Μὲ τὴν διάλεκτον παριστάνει ὁ Κωμωδοποιὸς τὴν ἀρέλειαν, τὴν ἀπαιδευσίαν, τὸ ἐπιτήδευμα πολλάκις τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν προσώπου. Διὰ τοῦτο ὁ ἀστείότατος Ἀριστοφάνης εἰσάγει εἰς τὰς κωμωδίας του Λάκωνας, Βοιωτοὺς, Μεγαρεῖς, Πέρσας,

Σκύθας, διαλεγόμενους κατὰ τὸ πρέπον, τοὺς Ἑλλήνας κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς γλώσσης των, τοὺς βαρβάρους κατὰ τὴν βάρβαρον καὶ προφορὰν καὶ ψυχὴν των (α).

Δὲν μὲ λανθάνει, ὅτι νεώτεροί τινες Κριτικοὶ κατέκριναν πολλὰς ἰταλικὰς μάλιστα Κωμωδίας, διότι περιέχουσι διαφορὰς τῆς ἰταλικῆς γλώσσης διαλέκτους, διὰ τὰς ὑποίας γίνονται σχεδὸν ἀκατάληπτοι εἰς τοὺς, ὅσοι εἶναι ἄπειροι τῆς διαλέκτου. Γνωρίζω, ὅτι τοῦτο τὸ κωμικὸν τεχνούργημα, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νεωτέρων, δὲν ἀρμύζει τόσον εἰς τὰς ὑψηλοτέρας Κωμωδίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν εἶναι καὶ ὁ Φιλάργυρος, ὅσον εἰς τὰς βανασικὰς καὶ βομολόχους καὶ ταπεινάς (β). Μ' ὅλα ταῦτα μετεχειρίσθην τὰς διαλέκτους. Ἐπειδὴ πρῶτον μὲν τὸ γένος μας δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τοσαύτην ἀκμὴν παιδείας, ὥστε νὰ ἀπαιτῇ εἰς τὰς κωμωδίας ὑμᾶλον λεκτικὸν ὕψος. Χρειάζεται καὶ ὀλίγον φορτικώτερος λόγου χαρακτὴρ ἁπλοῦς καὶ μέτριαι βομολογίαι νὰ τὸ κινῶσι, καὶ νὰ τὸ ἐρεθίζωσιν εἰς γέλωτα (γ). Δεύτερον, οἱ διάλεκτοι τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς μας γλώσσης δὲν ἔχουσι μεγάλην παραλλαγὴν καὶ διαφορὰν πρὸς ἀλλήλας, ὥστε νὰ κάμνωσι μίαν κωμωδίαν δυσκατάληπτον καὶ σκοτεινὴν. Ὁ Σμυρναῖος καταλαμβάνει τὸν Χίον, μὲ ὅλας τὰς ἰδιαζούσας του λέξεις· καὶ ὁ Χίος τὸν Θετταλὸν μὲ ὅλους τοὺς ἰωτακισμοὺς καὶ τὰς ἀποκοπὰς του. Εἰς τὴν Σμύρνην μάλιστα, ὅπου ὑποτίθεται ἡ πρᾶξις τούτου τοῦ δράματος, διὰ τὴν πολλὴν ἐπιμιξίαν ταύτης τῆς πόλεως μὲ τοὺς πολίτας τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ διάλεκτοι εἶναι γνωσταί, καθὼς καὶ τὸ παλαιὸν αἱ διάλεκτοι τῆς παλαιᾶς γλώσσης εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Τελευταῖον, τὸ ἀρχικὸν τοῦ δράματος πρόσωπον, τὸν Φιλάργυρον, ὁ μὲν Πλαῦτος τὸν ὀνομάζει *Eucleion*, παρὰ τὸ εὖ καὶ κτελεῖν,

(α) Βλέπ. Θετμοφορ. Λυσιστράτ. Ἀχαρν.—(β) Τὰς τοιαύτας κωμωδίας ὀνομάζουσιν οἱ Γάλλοι Farces, καὶ ὁ σοφὸς καὶ ἀστείος τῶν Ἀστέων τοῦ Ἱεροκλέους ἐκδότης ὠνόμασε Φορτικὰς κωμωδίας, ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφηκ. 66) τὴν λέξιν λαθὼν. Μὲ τὰς τοιαύτας φορτικὰς κωμωδίας τῶν νεωτέρων ἀναλογοῦσι πολὺ τῶν παλαιῶν μας οἱ Μῆμοι, τῶν ὁποίων εὐρέτης ἀναφέρεται ὁ Σώφρων.—(γ) Ἡ τοῦ πεπαιδευμένου παιδιᾶ διαφέρει τῆς τοῦ ἀπαιδεύτου. Ἰδοὺ δ' ἂν τις καὶ ἐκ τῶν κωμωδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν. Τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἡ αἰσχρολογία· τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια. Ἀριστ. Ἠθικ. Νικομ. Δ. η. 20.

διότι ἔσως ἔκλειε καλῶς τὰ χρήματά του. Ὁ Μολιέρος τὸν ὠνόμασεν Ἀρπάγωνα. Παρέλαβε δὲ τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο ὄνομα πάλιν ἀπὸ τοῦ Πλάτου τὴν κωμωδίαν. Ἀπὸ τὴν Ε' Πράξιν τοῦ Λατινικοῦ τοῦτου δράματος ἔλειπε μέρος ἀρκετόν, τὸ ὅποιον ἀνεπλήρωσεν ὕστερον Ἀντώνιος Κάδρος Ὑρκεύς, Βονωνίας διδάσκαλος (α). Ὁ φιλολόγος οὗτος εἰς τὴν Β' Σκηνὴν ὀνομάζει τοὺς φιλαργύρους Ταντάλους, Ἀρπυίας, Ἀρπάγωνας (β). Ἰδοὺ τὸ ὄνομα τοῦ Μολιερείου Φιλαργύρου. Μήτ' Εὐκλείδης, μήτ' Ἀρπάγωνα ἠθέλησα νὰ ὀνομάσω τὸν Φιλάργυρόν μου. Τὸ πρῶτον ὄνομα δὲν εἶναι τόσον εὐληπτον καὶ ἐμφαντικὸν εἰς τὴν κοινῶς λαλουμένην γλῶσσάν μας. Τὸ δεύτερον μ' ἐφάνη ἐμφαντικώτερον ἀπὸ τὸ πρέπον. Καὶ καλῆτερον εἶναι λοιπὸν τὸ χυδαῖον Ἑξηνταβελώνης; Εἰς τὴν συνήθη συνομιλίαν τ' ὄνομα τοῦτο εἶναι κωμικόν· σημαίνει δὲ φιλάργυρον ἄνθρωπον παρὰ πολὺ γλίσχρον καὶ λεπτολόγον καὶ μικροπρεπεῖ, ὅστις λογαριάζει τὰ πάντα, ὡς καὶ τὸ ψιλὸν βελῶνι, κατ' ἄλλην φράσιν τῆς γλώσσης μας· ἢ ὅστις καὶ τὰ ἐξήκοντα βελώνια τὰ νομίζει θησαυρόν του. Τοιοῦτον φιλάργυρον δα-νειστήν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σχολιαστοῦ, κωμωδεῖ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης τὸν Βελονοπῶλιν του.

Ὁ Βελονοπῶλης δ' οὐχὶ μετὰ τοῦ Παμφίλου κλαύσεται (γ); Τῶν ἄλλων προσώπων τὰ ὀνόματα τὰ ἐξέλαβα ἀδιαφόρως. Ταῦτα συντόμως καὶ περὶ τοῦ λεκτικοῦ πρὸς ἀπολογίαν μου· τὴν ὁποίαν ἐλπίζω ὅτι οἱ ὁμογενεῖς μου θέλουσιν ἀκούσει εὐμενῶς, γνωρίζοντες ὅτι εἰς τὴν παρούσαν μάλιστα τῆς γλώσσης μας κατὰστασιν εἶναι δύσκολον καὶ νὰ μεταφράσῃ τις καὶ νὰ ποιήσῃ κωμωδίαν. Τώρα μά-λιστα δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἡμεῖς περὶ τῆς κωμωδίας, ὅτι ἔλεγεν ἄλ-λοτε ὁ πατήρ αὐτῆς Ἀριστοφάνης·

Κωμωδοδιδασκαλίαν εἶναι χαλεπώτατον ἔργον ἀπάντων.

Πολλῶν γὰρ δὴ πειρασάντων αὐτήν, ὀλίγοις χερύσσασθαι (δ).

(α) Ὁ Ὑρκεύς ἤμμασε κατὰ τὸν 15 αἰῶνα. Ἀναπληρώσεις εἰς ταύτην τοῦ Πλάτου τὴν Κωμωδίαν ἔγραψαν ὅτε Μαρτίνος ὁ Δόρπιος, καὶ Ἰωάν. ὁ Καμεράριος καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν νεωτέρων. Ἐκ δὲ τοῦ Πλινίου (Hist. Nat. XVIII. 28) μα-νθάνομεν ὅτι καὶ τὸ πάλαι εἰσάγαγόν τινες ἄλλοι οὐκ οὐκ εἰς τοῦτο τοῦ Πλά-του τὸ ποίημα. Βλ. Fabric. Biblioth. Latin. T. I. p. 7. Lipsiae, 1783. Σημ. Ἐκδ.

(β) Tenaces nimium Dominos nostra aetas tulit.

Quos Harpagones, Harpyas, et Tantalos

Vocare soleo. Act. V. Scen. II. v. 26.

(γ) Πλούτ. στίχ. 175.—(δ) Ἀριστοφ. Ἰππ. στίχ. 545.

(TOM. Α΄.)

Περὶ δὲ τῆς ἠθικῆς τοῦ δράματος περιττὸν κρίνω νὰ μακρολογήσω. Ὁ προσεκτικὸς ἢ θεωρὸς ἢ ἀναγνώστης τὴν διακρίνει. Σκοπὸς κυρίως ταύτης τῆς κωμωδίας εἶναι νὰ διαγράψῃ τὸ χαμερπέστατον ἦθος τοῦ φιλαργύρου, καὶ τὴν ἀτιμίαν καὶ δυστυχίαν, τὴν ὅποιαν θερίζει ἀφ' ὕλας τοῦ τὰς ἐγχειρίσεις. Διὰ μόνην προῖκα ἀποφασίζει νὰ λάβῃ δευτέραν γυναῖκα. Κρύπτει καὶ φυλάττει ὡς μίσθιος δούλος τὸν θησαυρὸν του. Ὡς ἀσπλαγχνὸς τοκιστὴς, περιπίπτει εἰς μυρίας καταφρονήσεις. Οἱ δούλοι τὸν περιπαίζουν προπετῶς. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀρράδωνιζεται χωρὶς εἰδῆσίν του. Ὁ υἱὸς τοῦ προσφέρεται πρὸς αὐτὸν μὲ ἀκραν αὐθάδειαν καὶ ἀσέλγειαν. Τοῦ ὀνειδίζει κατὰ πρόσωπον τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τοκογλυφίαν. Τὸν ἀντιστέκει ἀναιδῶς εἰς τοῦ μελετωμένου γάμου τοὺς σκοπούς. Τοῦ περιπαίζει ἐμπροσθεν καὶ εἰς ἄλλους τὴν μικροπρέπειαν. Ἐπιχαίρει εἰς τὴν κλοπὴν τοῦ λατρευομένου κιθωτίου του. Καὶ τέλος τὸν ἀναγκάζει στανικῶς νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ψᾶν τοῦ ἀρράδωνιστικῆν διὰ νὰ λάβῃ ὀπίσω τὰ κλαπέντα χρήματα. Τοιαῦται καταφρονήσεις καὶ ἀτιμιαί εἶναι ἱκανὴ τιμωρία τῆς μυσαρᾶς φιλαργυρίας εἰς ἔθνη ὅπως οὖν εὐαίσθητα καὶ ἀστείχα καὶ πολιτισμένα. Ἡ καταφρόνησις, καθὼς ἄλλου λέγει ὁ κωμικὸς τὸς Μολιέρους, ὁμοιάζει τὰ ἱατρικὰ καταπότια, τὰ ὅποια δύναται μὲν κἀνεὶς νὰ τὰ καταπῇ, δὲν δύναται ὅμως νὰ τὰ μασήσῃ, χωρὶς νὰ στραβοστομίσῃ, καὶ νὰ παραμορφώσῃ τὸ πρόσωπον καταγέλαστα.

Φίλοι ὁμογενεῖς πλούσιοι καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι ! ὅσοι μὲ ἀνάλογον τῆς δυνάμεώς σας χρηματικὴν δαπάνην δύνασθε κατὰ χρέος νὰ ὠφελῇτε καὶ τοὺς οἰκείους σας καὶ τὴν πατρίδα (α), παρατηρήσατε,

(α) Εἰς τὴν ἥδη σὺν Θεῷ ἀρχομένην ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος εὐφημοῦσιν αἱ Μοῦσαι μὲ τὰς ἀθανάτους φωνάς των τοὺς φιλογενεῖς ἐκείνους Ἕλληνας, οἵτινες διασκορπίζουσι πολυτρόπως τὰς εὐεργεσίας των εἰς τὴν πατρίδα. Πανταχοῦ ἀναψεν ὁ ἥλιος τῆς παιδείας εἰς τὰ στήθη των Ἑλλήνων. Οἱ Συμυρναῖοι, καθὼς ἀκούω, τοῦτο τὸ ἔτος συνεισέφεραν ἄδρᾶν συνδρομὴν εἰς σύστασιν καὶ στερέωσιν τοῦ Φιλολογικοῦ των Σχολείου. Οἱ Κυθωνιάται στέλλουσι μὲ ἐξοδὰ των πολλοὺς νέους νὰ σπουδάζωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ Χῖοι ἀνεγείρουσι λαμπροτάτην βιβλιοθήκην διὰ τὸ Μουσεῖόν των. Πολλοὶ φιλογενεῖς κατὰ μέρος συνεισφέρουσιν ἐλευθερίως εἰς ἑκδοσὶν βιβλίων καὶ σύστασιν πολλῶν καλῶν εἰς τὴν πατρίδα. Μεταξὺ τούτων δίκαιον εἶναι νὰ κηρυχθῶσιν εἰς τὸ γένος καὶ δύο φιλόκαλοι Ἕλληνες. Οὗτοι εἶναι Γεώργιος Κατέμπεξης Κύριος τὴν πατρίδα, πολιτογραφημένος εἰς τὴν Χίον, καὶ Ἰωάννης Μαυρογορδάτος εὐπατριδὴς Χῖος. Καὶ οἱ δύο ἔμποροι πεπαιδευμένοι, καὶ οἱ δύο φιλόμουσοι

σας παρακαλῶ ! ποία εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τὰ τέλη τῶν φιλαργύρων, οἵτινες δὲν αἰσθάνονται τὴν ἐκ τῆς εὐποιίας ἡδονήν, διότι ὁμοιάζουσι τὸ ἄψυχον καὶ κωφὸν μέταλλον, τὸ ὑποῖον ἐξεύρουσι νὰ θησαυρίσωσιν, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῶσιν. Αἱ εἰκόνες τοῦ θεάτρου, φιλόκλοι Ἕλληνες ! ἔχουσι τὰ πρωτότυπά των εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καθὼς εἰς τὸ θέατρον, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν πολιτείαν δυστυχεῖ καὶ ἀτιμάζεται ὁ φιλάργυρος. Ὅσον θερμότερα λατρεύει τὸ ἀργύριον καὶ χρυσίον, τόσον ἀπομακρύνεται καὶ φεύγει ἀπ' αὐτὸν ἡ τιμὴ καὶ τὸ καλὸν ὄνομα. Ὅσον περισσότερον σπουδάζει μὲ κέρδη χαμερπῇ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ χρήματά του, τόσον ὀλιγώτερον ἀπολαύει τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας τὴν ἡδονήν, τόσον ἀκριβώτερα ἀγοράζει τὴν μετανοίαν εἰς ὅλας του τὰς πράξεις. Τὸ εἶδωλον τῆς φιλαργυρίας ἀνταμείβει πάντοτε πικρὰ τοὺς ἰδρωτάς καὶ πόνους τῶν λατρευτῶν του ! Οὔτε σύζυγος εὐτυχίης, οὔτε πατὴρ ἀγαθός, οὔτε δεσπότης ἐπιεικής, οὔτε σύντροφος εἰρηνικός, οὔτ' ἀπλῶς πολίτης τίμιος δύναται ποτε νὰ γένῃ ὁ φιλάργυρος. Τοῦ ἀτιμοτάτου πάθους τοῦ ἡ σκληρότης γίνεται αἰτία τῆς διαφθορᾶς τῶν τέκνων του καὶ ὅλης του τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν βρέχει ποτὲ τὴν εὐλογίαν τῆς εἰρήνης ὁ Οὐρανός ! Ταύτην τὴν ἠθικὴν διδάσκει μὲ τὸ γελοῖόν της ἡ παροῦσα Κωμωδία. Εἶθε νὰ συνεισφέρωσι πολλοὶ τοῦ γένους μας πεπαιδευμένοι καὶ ἄλλας ὀφελίμους καὶ διδακτικὰς Κωμωδίας ! Παρὰ τὴν ξηρὰν ἠθικὴν περισσότερον πολλάκις εὐδοκίμει τὸ γελοῖον πρὸς διόρθωσιν τῶν ἠθῶν. Ὡς τὰ τρίμματα τοῦ ἀδάμαντος ἐργάζονται καὶ στιλβόνοῦσι τὸν ἀδάμαντα, οὕτω τῶν ἀνθρωπίνων παραπτωμάτων ἡ γελοία παράστασις ὀφελεῖ καὶ ρυθμίζει τὸν ἄνθρωπον. « Ἡ γὰρ τῶν φαύλων διάθεσις ἐργῶν καὶ μίμησις, ἂν προσαποδῇ τὴν συμβαίνουσαν αἰσχύνην καὶ βλάβην τοῖς ἐργασαμένοις, ὥφελ' ἦεν, οὐκ ἐβλάψεν τὸν ἀκροώμενον (α) ».

αἰωὶς' κατὰ μῆνα Ἰούνιον.

Ὁ Ἐκδότης.

καὶ φιλότιμοι, καὶ φιλογενεῖς μέχρις ἐνθουσιασμοῦ. Τοιούτων ἀνδρῶν τὰ ὀνόματα πρέπει νὰ μνημονεύονται καὶ εἰς μεγάλα βιβλία καὶ εἰς μικρά· καὶ θέλουσι μνημονεῦσθαι καὶ ζῆν, ἕως οὗ ζῇ τὸ ἀπ' αὐτοὺς εὐεργετούμενον Ἕλλη-νικὸν ἔθνος !

(α) Πλούτ. Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων. ἀκούειν. §. 2.

Ο ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἐξηνταβελώνης, πλούσιος φιλάργυρος χῆρος, εἶχε δύο τέκνα, Κλεάνθην καὶ Ζωήτσαν. Διὰ τὴν λάβῃ προῖκα ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ καὶ δευτέραν γυναῖκα· κόρην τινὰ πτωχὴν, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε πλούσιαν, τ' ὄνομα Χαρίκλειαν. Ταύτην τὴν κόρην εἶχεν ἐρασθῇ πρὸ αὐτοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κλεάνθης. Εἶχε δὲ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ζωήτσα κρυπτόν ἐρώμενον Δημητράκην τινὰ νεανίσκον. Μὴ ἐξεύρων ὁ Φιλάργυρος τὸν ἔρωτα τῆς παρθένου, ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἀρράβωνισῇ μὲ ἄλλον χῆρον πλούσιον Βαρδαλαμπούμπαν, ὅστις ὑπεσχέθη νὰ τὴν ἐπάρῃ χωρὶς προῖκα. Τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἡτοίμαζε συμπόσιον ὁ Φιλάργυρος, νὰ ἐορτάσῃ καὶ τὸν ἰδικόν του καὶ τῆς θυγατρὸς τὸν ἀρράβωννα, μανθάνει πρῶτον τὸν ἔρωτα τῆς ἀρράβωνιστικῆς του καὶ τοῦ υἱοῦ του. Τὸν αὐτὸν καιρὸν Στροβίλης ὁ ὑπηρέτης τοῦ υἱοῦ του ἐκλεψε τὸν κεκρυμμένον θησαυρόν του. Ἐξετάζων ὁ Φιλάργυρος νὰ μάθῃ τὸν κλέπτην, πληροφορεῖται, παρόντος τοῦ Βαρδαλαμπούμπα τὸν μετὰ τοῦ Δημητράκῃ ἀρράβωννα τῆς θυγατρὸς του. Εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἀναγνωρίζεται ἡ μὲν Χαρίκλεια θυγάτηρ, ἡ δὲ Δημητράκης θετὸς υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Βαρδαλαμπούμπα. Ἀναγκάζεται λοιπὸν ὁ Φιλάργυρος, ἀφ' οὗ παρεχώρησε πρῶτα τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Δημητράκην, ν' ἀφήσῃ καὶ τὴν Χαρίκλειαν εἰς τὸν υἱόν του, μὲ συμφωνίαν νὰ λάβῃ ὀπίσω τὸν κλεμμένον θησαυρόν.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Ἐξηνταβελώνης, πατὴρ τοῦ Κλεάνθους καὶ τῆς Ζωήτσας·
Βαρδαλαμπόμπας, πατὴρ τῆς Χαρικλείας καὶ τοῦ Δημητράκη.

Κλεάνθης, υἱὸς τοῦ Ἐξηνταβελώνη, καὶ ἐραστὴς τῆς Χα-
ρικλείας.

Ζωήτσα, θυγάτηρ τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

Δημητράκης, θετὸς υἱὸς τοῦ Βαρδαλαμπούμπα καὶ ἐραστὴς
τῆς Ζωήτσας.

Χαρίκλεια, θυγάτηρ τοῦ Βαρδαλαμπούμπα.

Κεράτσα Σοφοῦλιώ, Προξενήτρια.

Κὺρ Σίμος, μεσίτης.

Κὺρ Γιάννης, μάγειρος τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

Κερά Μαρία, δούλη τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

Βράκας, περιβολάρχης τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

Κερά Κακούλη, ἐνοικατόρισσα τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

Στροβίλης, δοῦλος τοῦ Κλεάνθους.

Ἐπίτροποι τοῦ Νοσοκομείου.

Ἀρχέλαος, Ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Κοινοῦ.

Ἡ Σκηνὴ ὑποτίθεται εἰς τὴν Σμύρναν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐξηνταβελώνη.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ζωήτσα.

(μόνη κεντῶσα, μὲ ἐν βιβλίον εἰς τὸ πλάγι).

Τί καλὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐργασία! Ἐργασία καὶ ἀνᾶγνωσις εἶναι τὰ δύο καταφύγια τῆς τεταραγμένης ψυχῆς μου. Αἰωνία ἡ μνήμη τῆς μακαριτίσσης μητρός μου, ἥτις μ' ἐχάρισε ταῦτα τὰ δύο ἄσυλα τῶν δυστυχῶν! Πόσον εἶμαι ἐλεεινή, διότι ἔχασα τοιαύτην μητέρα! Ὁ πατήρ μου φαίνεται, ὅτι ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του· ἀλλ' ὅμως—**Α!** διὰ τί νὰ μὴ δύναμαι νὰ φυλάξω τὸ πρὸς τὸν πατέρα μου σέβας ἀμόλυντον ἀπὸ κακοῦς λογισμούς!—πολλὰ ὀλίγον φροντίζει διὰ ἡμᾶς. Ὁ ἀδελφός μου δὲν ἔχει κακὴν καρδίαν, καὶ ὁ νοῦς του εἶναι δεξιός. Μ' ὅλον ὅτι δὲν ἶδε τὸ σχολεῖον, εἰς ὀλίγον καιρὸν ἔμαθε νὰ λαλῇ, καὶ νὰ γράφῃ διωρθωμένα. Πλὴν ἡ μεγάλη φιλαργυρία τοῦ πατρὸς τὸν ἀναγκάζει νὰ διαφθαρῇ· καὶ φοβοῦμαι μήπως αὐτὸς τὸν διδάξῃ νὰ σκορπίζῃ ἀσώτως τοὺς θησαυρούς του. Ὅσον διὰ τὴν ἰδικήν μου τύχην, δὲν ἐξεύρω ποῦ θέλω καταντήσῃ. Ἡ ἡλικία μου εἶναι προχωρημένη. Ὁ πατήρ μου εἶναι γέρον. Ἀπ' ἄλλον μέρος λυπεῖται τὴν προίκα. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἔκαμα καλὰ νὰ ἐκλέξω μόνη μου τὸν Δημητράκην. Ὁ νῦος εἶναι ἐνάρετος, καὶ, καθὼς λέγει, εὐγενής. Ἡ ψυχὴ μου συνέλαβε κλίσιν πρὸς αὐτὸν μάλιστα διὰ τὴν πρὸς ἐμέ του εὐεργεσίαν. Πλὴν, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ πατρὸς μου εἶναι ἀδύνατον νὰ τελειώσω τὴν συζυγίαν. Κάλλιον νυμφεύομαι τὸν θάνατον παρὰ ἄνδρα χωρὶς πατρικὴν εὐλογίαν. Ἀλλ' ἔστω. Πιθανὸν νὰ συγκατανεύσῃ ὁ πατήρ μου, ὅταν ἀκούσῃ ὅτι εἶναι ἀνέξοδος ὁ γάμος. Τί μέλλουν νὰ εἰποῦν οἱ ἄνθρωποι δι' ἐμέ; Οἱ συμπολίται μου Σμυρναῖοι φυσικὰ ἀγαποῦν νὰ καταλαλοῦν. Ἄν λάβουν καὶ ὀλίγην αἰτίαν, τότε γίνονται ἀκράτητοι. Ὅταν ἀκούσωσιν, ὅτι ὑπανδρεῖσθην νέον ξένον—μὲ ᾧθος ἄστεϊον καὶ παιγνιώδες—ὅστις κατοικεῖ εἰς τὸν οἶκόν μας.—**Αχ!** φοβοῦμαι, μήπως ἡ φηγογλωσσοῦ φήμη χύσῃ ὅλον τὸ φαρμάκι τῆς εἰς πῆν ὑπόληψίν μου. Καλότυχος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅστις δὲν ἔχει

μηδὲ καὶ μίαν γλῶσσαν νὰ φοβηθῇ! Καλότυχος, ὅστις δὲν ἔχει νὰ ἐντραπῇ μηδ' ἐν καὶ μόνον ζευγάρι ῥάτια.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Δημητράκης, Ζωήτσα.

Δημητράκης.

Τί ἔχεις Ζωήτσα μου; Διατί, φῶς μου, εἶσαι τόσο σκυθρωπή; Σὲ βλέπω νὰ στεναίξῃς, ἀλλοίμονον! εἰς τὸ μέσον τῆς χαρᾶς μου. Εἶπέ με, μήπως λυπείσαι διότι μ' ἔκαμες εὐτυχῇ; Μήπως μετανοεῖς διὰ τὴν ὑπόσχεσίν σου, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτός μου σὲ ἠνάγκασε νὰ συγκατανεύσῃς;

Ζωήτσα.

Ὁχι Δημητράκη! Δὲν δύναμαι νὰ μετανοήσω δι' ὅσα ἀπεφάσισα περὶ σοῦ. Αἰσθάνομαι γλυκεῖάν τινα βίαν, ἡ ὁποία με σύρει εἰς τὴν ὑπόσχεσίν μου. Ὅμως, νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἡ ἐκθάσις τοῦ πράγματος μὲ προξενεῖ ἀνησυχίαν. Φοβοῦμαι μήπως σὲ ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ τὸ πρέπον.

Δημητράκης.

Ἐ! καὶ τί φοβεῖσαι, Ζωήτσα μου, διὰ τὴν πρὸς ἐμέ σου καλωσύνην;

Ζωήτσα.

Ἀλλοίμονον! ἑκατὸν πράγματα ἐν ταύτῳ. Τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ πατρός μου. Τοὺς ὄνειδισμοὺς τῶν συγγενῶν μου. Τὴν κατάκρισιν τοῦ Κόσμου. Καὶ τὸ μεγαλῆτερον, Δημητράκη, τὴν μεταβολὴν τῆς καρδίας σου, καὶ τὴν ἀσυγχώρητον ἐκείνην ψυχρότητα, μὲ τὴν ὁποίαν συνειθίζετε σεῖς οἱ ἄνδρες ν' ἀνταμείβετε πολλάκις καὶ τὰς θερμοτάτας τοῦ ἀθώου ἔρωτος ἀποδείξεις.

Δημητράκης.

Ἄ! μὴ δὰ τόσο μὲ ἀδικεῖς! Θέλεις νὰ κρίνῃς περὶ ἐμοῦ, ἀπὸ τὸ φέριμον τῶν ἄλλων; Ὑποπτεύου περὶ ἐμοῦ πᾶν ὅ,τι ἄλλο θελήσῃς! Μόνον ἀχάριστον μὴ με στοχασθῇς! Ἐγὼ ὥστόσον σὲ ἀγαπῶ. Καὶ ὁ ἔρως μου θέλει διαρκέσει, ὅσον καὶ ἡ ζωὴ μου.

Ζωήτσα.

Αἶ Δημητράκη! Ὅλοι οἱ ἄνδρες τοιαῦτα ὁμιλοῦν· ὅλοι εἰς τοὺς διαλόγους των εἶναι ὅμοιοι, αἱ πράξεις ὅμως τοὺς ἐξελέγχουσι πολλὰ διαφόρους καὶ ἀνομοίους.

Δημητράκης.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ πράξεις μᾶλλον ἀποδεικνύουν τὴν εἴμεθαι, πρόσμεινε νὰ μοῦ κρίνης τὴν καρδίαν ἀπὸ τὰ ἔργα. Μὴ μὲ σκοτώνῃς, σὲ παρακαλῶ, μὲ τὰ πικρὰ βέλη τῶν ἀδίκων ὑποψιῶν σου. Δὸς με καιρὸν νὰ σὲ ἀποδείξω μὲ χιλιὰς ἀποδείξεις τὴν εὐλικρινεῖαν τοῦ ἔρωτός μου.

Ζωήτσα.

Ἀλλοίμονον ! Μὲ πόσῃν εὐκολίαν καταπιέθεται κάνεις ἀπὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἀγαπᾷ ! Ναι, φίλτατε Δημητράκη, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν σου δὲν χωρεῖ ἀπάτη. Μὲ ἀγαπᾷς εὐλικρινῶς καὶ πιστῶς. Δὲν θέλω περὶ τούτου παντελῶς νὰ ἀμφιβάλλω. Ὅμως—

Δημητράκης.

Ὅμως ;—Εἰπέ με, φίλτάτη, τί ἄλλο εἶναι τῆς λύπης σου ἡ αἰτία ;

Ζωήτσα.

Τίποτε δὲν εἶχα νὰ φοβηθῶ, ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σὲ ἐβλεπαν μὲ τὰ ἰδικά μου ῥάτια. Εὐρίσκω εἰς τὸ ὑποκείμενόν σου προτερήματα, τὰ ὅποια δικαιολογοῦν πᾶν ὅ,τι σὲ ὑπεσχέθην. Ἡ αἰσθησις τῶν ἀρετῶν σου εἶναι θεμελιωμένη εἰς μίαν βαθυτάτην τῆς καρδίας μου εὐγνωμοσύνην. Φαντάζομαι καθ' ὅραν τὸν φοβερὸν κίνδυνον τῆς θαλάσσης, ὅστις ἤρχισεν ἀμυβιαίως νὰ προσηλόνῃ πρὸς ἀλλήλους τὰ βλέμματά μας. Ἐνθυμούμαι τὴν ἄκραν σου γενναιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐβαλες εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν σου, διὰ νὰ σώσῃς τὴν ἰδικήν μου ἀπὸ τὴν μάστιγαν τῶν κυμάτων. Αἰσθάνομαι τὰς τιμὰς τοῦ ζέοντος ἔρωτός σου, τὸν ὅποιον μήτε χρόνος μήτε κόποι ἡδυνήθησαν νὰ τὸν ἀμαυρώσωσιν. Ἡ πρὸς ἐμέ σου ἀγάπη σὲ κάμνει ν' ἀμελήῃς, τοῦλάχιστον πρὸς καιρὸν, καὶ συγγενεῖς καὶ πατρίδα, καὶ σὲ κρατεῖ καρφωμένον εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Δι' ἀγάπην μου ἐκρυψας τὴν κατάστασίν σου ὑπεκρίθης πρόσωπον ἀλλότριον τῆς τύχης σου· μεταμορφέθης ἀπὸ εὐγενοῦς εἰς ὑπνρέτην τοῦ πατρός μου. Ὅλα ταῦτα μοῦ κινοῦν θαυμαστῶς τὴν καρδίαν, καὶ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, εἶναι ἀρκετὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὸν ἀρραβωνά μας. Δὲν τὸ πιστεύω ὅμως νὰ μὲ ἀθωώσωσιν ἐμπροσθεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· διότι κάνεις ἴσως δὲν θέλει γνωρίσει τὰ αἰσθήματά μου.

Δημητράκης.

Ἀπ' ὅλα ὅσα εἶπες, ψυχὴ μου ! μόνον διὰ τὸν ἔρωτά μου νομίζω, ὅτι ἀξιζῶ νὰ μ' ἔχῃς εἰς κάποιαν ὑπόληψιν. Ὅσον διὰ τὰς ἄλλας σου ὑποψίας, αὐτὸς ὁ πατήρ σου φροντίζει ἀρκετὰ νὰ σὲ δικαιολογήσῃ εἰς

ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ ὑπερβολικὴ τοῦ φιλαργυρίας, καὶ ἡ σκληρότης, μὲ τὴν ὁποίαν φέρεται πρὸς τὰ τέκνα τοῦ, δύνανται νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τὰ πλέον παράξενά των ἔργα. Συγγνώμησόν με, φιλότατη, διότι σὲ ὑμῶν τοιουτοτρόπως περὶ τοῦ πατρός σου. Καταλαμβάνεις ὅτι εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, δὲν δύναται κάνεις νὰ ἔχη γλῶσσαν εὐφημον καὶ καλολόγον. Περὶ τῆς συγκαταθέσεώς του, ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλομεν κοπιάσει πολύ, νὰ τὸν φέρωμεν εἰς τὰ νερά μας, ἀφ' οὗ, καθὼς ἐλπίζω, εὐρω τοὺς γονεῖς μου. Καθ' ἡμέραν προσμένω περὶ τοῦτου νέας εἰδήσεις, καὶ ἂν ἀργοπορήσουν, ἔχω νὰ ὑπάγω καὶ αὐτός μου νὰ ἐρευνήσω.

Ζωήτσα.

Ἄ Δημητράκη! μὴ σαλεύσης ἀπ' ἐδῶ, σὲ παρακαλῶ! Φρόντιζε μόνον νὰ κερδήσης τὴν εὐνοίαν τοῦ πατρός μου.

Δημητράκης.

Καὶ σὺ τὸ ἔξεύρεις πόσον προσπαθῶ. Ἴδες πόσας ἐπιθεζίους φιλοφροσύνας μετεχειρίσθην διὰ νὰ ἔμβω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Βλέπεις ποῖον προσωπεῖον συμπαθείας καὶ κοινωνίας ἰδεῶν ἀπεφάσισα νὰ φορῶ, διὰ νὰ τὸν ἀρέσκω. Τὸ πρᾶγμα ὑπάγει καλά. Προχωρῶ θαυμαστά, καὶ μανθάνω ἀπὸ τὴν πείραν, ὅτι, διὰ νὰ κερδήσῃ κάνεις ἀνθρώπους, δὲν εἶναι ἄλλος εὐκολώτερος δρόμος, παρά νὰ φαίνεται, ὅτι ἔχει τὰς αὐτὰς μ' ἐκείνους ὁρέξεις· νὰ ἐπιθεβαιόνη τὰ ἀξιώματά των· νὰ θυμιάζῃ τὰ ἐλαττώματά των· νὰ ἐπικροτῇ εἰς πᾶν, ὅτι καὶ ἂν κάμουν. Δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ, μήπως φανῇ παρά πολὺ φορτικὸς εἰς τὰς φιλοφροσύνας του. Ἄς γνωρίζεται πολλάκις ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὑποῖον τοὺς περιπαίξει. Οἱ πλέον πανουργότεροι εἶναι οἱ πλέον εὐκολοπάτητοι ἀπὸ μέρους τῆς κολακείας. Δὲν εἶναι πρᾶγμα τόσον ἀηδὲς καὶ γελοῖον καθ' ἑαυτό, τὸ ὑποῖον νὰ μὴ τὸ καταπίνωσιν, ὅταν ᾔναι ἀρτυμένον μὲ τοὺς ἐπαίνους. Ἀληθινά, ἡ εἰλικρινείά μου πάσχει πολὺ εἰς τοῦτο τὸ φέρεσίμόν μου· ἀλλ' ὅταν κάνεις ἔχη τὴν χρεῖαν τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ συµμεταμορφώνηται πρὸς τὰ ἥθη των. Καὶ —ἐπειδὴ κατ' ἄλλον τρόπον δὲν δύναται νὰ τοὺς κερδήσῃ— δὲν πταίουσιν ὅσοι κολακεύουσιν, ἀλλ' ὅσοι θέλουσι νὰ κολακεύωνται.

Ζωήτσα.

Ἀλλὰ πῶς δὲν σπουδάζεις ὁμοίως νὰ κερδήσης καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ μου; διὰ νὰ παραγγείλῃ μάλιστα καὶ τὴν δούλην νὰ μὴ ξεσκεπάσῃ τὸ μυστικόν μας;

Δημητράκης.

Δὲν δύναμαι νὰ τοὺς οἰκονομήσω καὶ τοὺς δύο. Τὸ ἥθος τοῦ πατρὸς εἶναι τόσον ἀντικείμενον πρὸς τὸ τοῦ υἱοῦ, ὥστε εἶναι δύσκολον πρᾶγμα νὰ ᾤμαι καὶ τῶν δύο ἐμπιστευμένους. Ἐνέργησον αὐτὴ σὺ πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ μεταχειρίσου τὴν φιλίαν σας μέσον νὰ τὸν ἐμπερδεύσης εἰς τοὺς σκοποὺς μας. Νάτος ἐρχεται! Ἐγὼ ἀναχωρῶ. Νὰ καίρῃς νὰ τὸν ξεμυστηρευθῇς ὅσα κρίνεις ἀναγκαῖα.

Ζωήτσα.

Δὲν ἐξεύρω ἂν δυνηθῶ νὰ τοῦ κάμω ταύτην τὴν ἐξομολόγησιν.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Κλεάνθης, Ζωήτσα.

Κλεάνθης.

Χαίρω, ἀδελφὴ μου, διότι σ' εὗρηκα μοναχὴν. Διψῶ παρὰ πολὺ νὰ σὲ ἐμιλήσω, διὰ νὰ σ' ἐξομολογηθῶ ἓνα μου μυστικόν.

Ζωήτσα.

Εἶμαι ἐτοίμη, ἀδελφέ, νὰ σὲ ἀκούσω. Τί ἔχεις νὰ μὲ εἰπῇς;

Κλεάνθης.

Πολλὰ πράγματα, ἀδελφὴ μου, κομποδεμένα εἰς μίαν καὶ μόνην λέξιν. Ἀγαπῶ!

Ζωήτσα.

Ἀγαπᾷς;

Κλεάνθης.

Ναί! ἀγαπῶ. Πρὶν ὅμως ὑπάγω παρεμπρός, ἀκουσέ με. Ἐξεύρω, ὅτι κρέμαμαι ἀπὸ πατέρα, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς προσταγὰς πρέπει νὰ ὑπακούω. Ἐξεύρω, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀῤῥαδωνίζωμεθα ποτὲ τῆς κεφαλῆς μας, χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν ἐκείνων, οἵτινες μᾶς ἐχάρισαν τὸ ζῆν. Ἐξεύρω, ὅτι ὁ Οὐρανὸς ἐκχευε τοὺς γονεῖς μας δεσποτάς τῶν ἐπιθυμιῶν μας· ὅτι πρέπει νὰ τὰς διοικῶμεν κατὰ τὴν ὁδηγίαν των· ὅτι αὐτοὶ γνωρίζουν καλλιώτερα τί μᾶς συμφέρει· ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ πιστεύωμεν περισσότερον τὰς φρονίμους των συμβουλὰς, παρὰ τὰ τυφλά μας πάθη· ὅτι ἡ νεότης μᾶς σύρει πολλάκις εἰς ὀλεθρίους κηρυνοὺς. Ὅλα ταῦτα σὲ τὰ προλέγω, ἀδελφὴ μου, διὰ νὰ μὴ λάβῃς τὸν κόπον νὰ μὲ τὰ εἴπῃς ἐσύ. Ἐπειδὴ—Ὁ ἔρωσ μου τελευταῖον τί-

ποτε δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ. Καὶ σὲ παρκαλῶ, νὰ μὴ με κἀμῆς παντάπασιν ἀντιστάσεις.

Ζωήτσα.

Καὶ τὴν ἀρραβωνίσθης, ἀδελφέ μου, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷς;

Κλεάνθης.

Ὅχι! πλὴν τ' ἀπεφάσισα. Καὶ σὲ ὀρμίζω ἀκόμη μίαν φορὰν νὰ μὴ με ἐπιφέρεις ἀντιλογίας, διὰ νὰ με μεταπείσης.

Ζωήτσα.

Καὶ τόσον παρᾶξενον μὲ νομίζεις, ἀδελφέ μου;

Κλεάνθης.

Ὅχι, ἀδελφή μου, ἀλλὰ σὺ δὲν ἀγαπᾷς. Ἐσὺ δὲν γνωρίζεις τὴν γλυκεῖαν τοῦ ἔρωτος βίαν μὲ τὴν ὁποίαν προσβάλλει εἰς τὰς τρυφεράς καρδίας, καὶ φοβοῦμαι τὴν φρονημάδα σου.

Ζωήτσα.

Ἀλλοίμονον, ἀδελφέ! μὴ ὀμιλῇς περὶ φρονημάδας. Δὲν εἶναι ἀνθρωπος νὰ μὴ τὴν χάσῃ μίαν φορὰν τοῦλάχιστον εἰς τὴν ζωὴν του. Ἄν σοῦ ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου, ἴσως θέλω σὲ φανῇ ὀλιγώτερον φρονίμη παρὰ σέ.

Κλεάνθης.

Ἄχ! ἄμποτε ἡ καρδίτσα σου ὥσάν τὴν ἰδικήν μου νὰ . . .

Ζωήτσα.

Ἄς τελειώσωμεν πρῶτα τὴν ἰδικήν σου ὑπόθεσιν. Εἰπέ με ποίαν ἀγαπᾷς;

Κλεάνθης.

Μίαν νέαν, ἡ ὁποία πρὸ ὀλίγου ἤλθε καὶ κατὰίκησεν ἐδῶ κοντά μας, καὶ ἡ ὁποία φαίνεται πλασμένη διὰ νὰ ἐμπνέῃ τὸν ἔρωτα εἰς ὅλους, ὅσοι τὴν βλέπουν. Ἀξιεραστότερον πλάσμα, ἀδελφή μου, δὲν ἐδημιούργησεν ἡ φύσις. Ἐλωλάθηκ' ἀπ' οὗ τὴν ἰδᾶ. Ὀνομάζεται Χαρίκλεια. Ζῇ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν μιᾶς γραΐας μητρός, ἥτις εἶναι πάντοτε σχεδὸν ἀσθενής. Δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον προθύμως τὴν ἐπιμελεῖται ἡ ἀξιεραστός κόρη της τὴν ὑπηρετεῖ τὴν συμπονεῖ τὴν παρηγορεῖ μὲ ἄκραν φιλοστοργίαν. Πᾶν ἔργον της τὸ ἐπιχειρεῖται μ' ἓνα ἀέρα, μ' ἓνα πρόσωπον γλυκύτατον, ἡμερώτατον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θέλῃ ὅλον τὸν κόσμον. Χίλιχι γάρτιες λάμπουν εἰς ὅλας τὰς πράξεις. Βλέπεις μίαν ωραιότητα, γεμάτην ἀπὸ θέλητρα μίαν

καλωσύνην, ἥτις σὲ αἰχμαλωτίζει· μίαν σεμνότητα, ἀξίαν νὰ τὴν προσκυνῇς· μίαν . . . Ἄχ! ἀδελφὴ μου, ἤθελα νὰ τὴν ἐβλεπες!

Ζωήτσα.

Τὴν βλέπω καλὰ, ἀδελφέ μου, εἰς τοὺς περὶ αὐτῆς λόγους σου. Καὶ διὰ νὰ τὴν καταλάβω ποία εἶναι, μὲ φθάνει μόνον νὰ τὴν ἀγαπᾷς ἐσὺ.

Κλεάνθης.

Ἐξεσκέπασα μυστικά, ὅτι αἱ γυναῖκες αὗται δὲν ἔχουν εὐκολον τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. Ἡ τιμία διαγωγή των δυσκόλως τὰς συγχωρεῖ νὰ ἐκπληρόνωσιν ὅλας των τὰς ἀναπαύσεις. Φαντάσου τώρα, ἀδελφὴ μου, πόσον χαίρει κἀνεῖς, ὅταν συνεισφέρῃ εἰς εὐτυχίαν τοῦ προσώπου, τὸ ὅποιον ἀγαπᾷ. Πόσον εὐφραίνεται, ὅταν δίδῃ εὐκαίρως κἀποιαν βοήθειαν εἰς κυβέρνησιν μιᾶς ἐναρέτου φαιμιλίας. Καὶ συμπέρανε ἀκολούθως, πόσον λυποῦμαι, διότι, διὰ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ πατρός μας, δὲν δύναμαι νὰ γευθῶ ταύτην τὴν χαράν, μήτε νὰ προσφέρω εἰς τὴν εὐμορρον ταύτην κόρην χάμμίαν ἀπόδειξιν τοῦ ἔρωτός μου.

Ζωήτσα.

Ναί, ἀδελφέ μου! καταλαμβάνω ἀρκετὰ, πόση εἶναι ἡ λύπη σου.

Κλεάνθης.

Ἄχ! ἀδελφὴ! πολλὰ μεγάλη, καὶ σχεδὸν ἀπίστευτος. Ποῖον ἄλλο σκληρότερον πρᾶγμα δύναται νὰ ἴδῃ κἀνεῖς παρὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐστηράν τοῦ πατρός μας φιλαργυρίαν, καὶ τὴν παράξενον στέγνωσιν καὶ ξηρασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς βασανίζει; Αἱ! τί μᾶς ὠφελεῖ νὰ ἔχωμεν πλοῦτον, ἂν τὸν λάβωμεν εἰς χεῖρας, ὑπόταν δὲν θέλωμεν ἔχει πλεον ἡλικίαν νὰ τὸν χαρῶμεν; Τί μᾶς ὠφελεῖ, νὰ λεγώμεθα τέκνα πλουσίου, ἂν, διὰ νὰ ζήσωμεν, καὶ νὰ φορεθῶμεν ὀλίγον ἀνθρωπινά, εἴμεθ' ἀναγκασμένοι νὰ δουλεύωμεν τοὺς πάντας, ἐγὼ μὲ τὰ γράμματα καὶ μὲ ὅ,τι ἄλλο δυνηθῶ, καὶ σὺ μὲ τὰ κεντήματα καὶ τὰ ὑφάσματά σου; Ἐ! ἀδελφὴ· ἐγὼ ἤλθην νὰ μὲ βοηθήσῃς διὰ νὰ δοκιμάσωμεν μαζὶ τὸν πατέρα μας, τί φρονεῖ, περὶ τῆς παρούσης καταστάσεώς μου. Ἄν τὸν εὕρω ἐναντίον, ἀπεφάσισα νὰ φύγω εἰς ἄλλον τόπον μὲ τὸ ἀξιέραστόν μου ὑποκείμενον, διὰ ν' ἀπολαύσω ἐκεῖ, ὁποίας λογῆς τύχην μὲ στείλῃ ὁ Θεός. Διὰ τοῦτον τὸν σκοπόν μου ἔβαλα μεσίτην, νὰ μ' εὔρῃ ἄσπρα νὰ δανεισθῶ. Ἄν καὶ ἡ ἰδική σου κατὰστασις, ἀδελφὴ μου, ᾗται ὁμοία τῇ ἰδικῇ μου, καὶ ὁ πατήρ μας ἀντισταθῇ ἐπίσης εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας, τὸν ἀφίνομεν καὶ οἱ δύο,

κ' ἐλευθερονόμεθα μίαν φοράν, ἀπὸ τὴν τυραννίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἔχει τόσον κακὸν ἀλυσιδωμένους ἢ ἀνυπόφορος φιλαργυρία του.

Ζωήτσα.

Ἀληθινὰ καθ' ἡμέραν, ἀπ' ὀλίγον ὥς πολὺ, μᾶς δίδει αἰτίας νὰ στενάζωμεν διὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός μας.

Κλεάνθης.

Σιγὰ! Ἀκούω τὴν φωνήν του. Ἄς ἀπομακρυνθῶμεν ὀλίγον νὰ τελιώσωμεν τὰ μυστικά μας, καὶ ὕστερον ἐνόνομεν τὰς δυνάμεις μας, διὰ νὰ πολεμήσωμεν τὴν σκληρότητα τῆς διαθέσεώς του.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἐξηνταβελώνης, Στροβίλης.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐξω τῶρ' ἀπ' ἐδῶ. Μὴ μετὰ μου μιλήσης τίποτε. Ἄδδε, ἐβγαλε τὸν λαϊμόν σου ἀπὸ τ' ὀσπῆτί μου! Πρωτοκλέφτη! ἀγριογούρουνον τῆς κρεμασταριᾶς.

Στροβίλης (σιγὰ).

Ἐν ἴδα ποτές μου τόσον κακὸν ἄθρωπο, ὅσῃν καὶ τοῦτο νὰ τὸν καταραμένο γέρο. Ἐγὼ θαρρῶ, χωρὶς ἄλλο, διάβολο ἔχει μέσα του.

Ἐξηνταβελώνης.

Τί μουρμουρίζεις εἰς τὰ ὀνότια σου;

Στροβίλης.

Καὶ γιὰτὶ μὲ διώχνετε νε.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἄ κρεμασμένε! τί σε πρέπει νὰ μ' ἐξετάζῃς τὸ διὰ τί! Ἐξω γλήγωρα σὲ σκοτόνω.

Στροβίλης.

Κ' ἦντα σᾶς ἔκαμα;

Ἐξηνταβελώνης.

Ὅ,τι μ' ἔκαμες! Θέλω νὰ φύγῃς!

Στροβίλης.

Ἀφέντη! Ὁ γυιὸς σας μὲ παράγγειλε νὰ τὸν ἀπαντέξω ἴδω νά.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἄμε νὰ τὸν ἀκαρτερέψῃς εἰς τὸν δρόμον. Μὴ στέκεσαι ἔτ' ὀσπῆτι

μου ὀρθὸς ὀρθὸς φυτευμένος 'σὰν παλουκι' νὰ παρατηρῆς τί γίνεται, καὶ πάντα νὰ διαφοραίνῃς. Δὲν θέλω νὰ βλέπω ἀκατάπαυστα ὀμπρὸς μου ἕναν κατὰσκοπον τῶν ὑποθέσεών μου· ἕναν προδότην, τοῦ ὁποίου τὰ κατηραμένα μάτια κάθονται εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματά μου· κατατρώγουν ὅτι ἀποκτῶ, καὶ γυρίζουν καὶ πασπατεύουν ὅλα τὰ μέρη, γιὰ ν' αὐρουνε τίποτε νὰ κλέβουν.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Καὶ πῶς διάβολο ἴμπορεὶ κἀνένας νὰ κλέψῃ. Εἴστεν ἐσεῖς ἄθρωποι νὰ σᾶς ἐκλέβουνε; *Ομορρο πούλουδο νὰ πάρῃς μέλι! *Ὅλα τὰ πράματά σας τᾶχετεν κλειδωμένα, καὶ 'μέρα νύχτα τὰ βιγλίζετεν.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

*Ὅ,τι θέλω, κλειδώνω, καὶ ὅπως θέλω, τὰ βιγλίζω. Γιὰ 'δὲ δραγὰταις νὰ μὲ παραμονεύουν, ὅ,τι κάμνω! (σιγά). Μὲ μυρίζει ἀπὸ ὑπὸ πτεύθηκε διὰ τ' ἄσπρα μου. (*Ἀψά). Καὶ δὲν εἶσαι σὺ ἄνθρωπος νὰ κωδωνίσῃς εἰς ὅλην τὴν πολιτείαν, ὅτι ἐγὼ ἔχω ἄσπρα χωσμένα;

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

*Ἐχετεν ἄσπρα χωσμένα;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

*Ὅχι διαβολεμένε! δὲν λέγω τοῦτο ἐγώ. (σιγά) Δαμονίζομαι! (*Ἀψά) Σ' ἐρωτῶ μόνον ἂν ἔχεις σκοπόν, ὡς κακότροπος, νὰ διασπείρῃς τέτοιον ἕνα ψεῦμα, ὅτι ἔχω ἄσπρα χωσμένα.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

*Ἐ! κ' ἦντα μοῦ μέλει καὶ ἂν ἔχετε καὶ ἂν δὲν ἔχετεν. Ἐμένα τὸ τὸ ἴδιο μοῦ κάμει.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς

(σηκώνει τὸ χέρι νὰ τὸν ῥαπίσῃ).

*Τὸν φρόνιμο μὲ κάμνεις ἀχρεῖς! Ἐγὼ νὰ σὲ δώσω τὸν λογαριασμὸν αὐτὸν εἰς τ' αὐτιά. Φύγ' ἀπ' ἐδῶ, σὲ λέγω!

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

*Ἐ καλὰ, φεύγω.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Γιὰ στάσου! Δὲν μοῦ πῆρες τίποτες;

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Κ' ἦντα θε νὰ σᾶς πάρω;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

*Ἐλα δὲ νὰ σὲ ψάξω. Δεῖξέ με τὸ χέρι σου!

Στροβίλης.

Νά το!

Ἐξηνταβελώνης.

Καὶ τ' ἄλλο!

Στροβίλης.

Νά το νά!

Ἐξηνταβελώνης.

Καὶ τ' ἄλλο!

Στροβίλης.

Καὶ τ' ἄλλο;

Ἐξηνταβελώνης.

Ναί!

Στροβίλης. (σιγά),

Τοῦ διαβόλου ἡγυῖός! ὅσων νῆχῳ καμμιὰν τουζίνα χέρια! (Ἀψά)
Νά τα πάλε καὶ τὰ δυό. Χάσκετέν τα ὅλη μέρα.

Ἐξηνταβελώνης

(δείχνων τὸ βραχί τοῦ Στροβίλη).

Πᾶς κ' ἔχῳσες τίποτες αὐτοῦ μέσα;

Στροβίλης.

Ψάξετεν ἀτός σας.

Ἐξηνταβελώνης

(τινάζων τὰ βρακοπόδια τοῦ Στροβίλη).

Αὐτὰ τὰ μεγάλα βρακιά γίνονται κρυψάναις τῶν κλεφτῶν, κιόσσι
τὰ ράβγουνε, ἤθελα νὰ τοὺς ἐβλεπα ὅλους κρεμασμένους.

Στροβίλης. (σιγά)

Ἄχ! ἓνας τέτοιος κακόγερος! πόσο τὸν πρέπει νὰ πάθῃ τὰ φο-
βᾶται! καὶ πόσο τῷθελα νὰ τοῦ κλέψῳ τίποτας!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἔ;

Στροβίλης.

Ἦντα;

Ἐξηνταβελώνης.

Τὶ λέγεις νὰ κλέψῃς;

Στροβίλης.

Λέω πῶς μὲ σκαλίζετεν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, ὅσων νὰ σᾶς ἤκλεψα
τίποτας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἔτσι θέλω νὰ χάμω! (τὸν σκαλίζει ταῖς τσέπαις καὶ τοὺς κόρφους).

Στροβίλης. (σιγά).

Σκορδούλα νὰ μάση καὶ τὴ φιλαργυρία, καὶ τῆς φιλαργύρους.

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς; τί λές;

Στροβίλης.

Τί λέω;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναί! τί λές διὰ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τοὺς φιλαργύρους;

Στροβίλης.

Λέω νὰ πνίξ' ἡ σκορδούλα καὶ τὴ φιλαργυρία καὶ τῆς φιλαργύρους.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ γιὰ τίνα τὸ λέγεις;

Στροβίλης.

Γιὰ τῆς φιλαργύρους.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ φιλάργυροι;

Στροβίλης.

Καὶ σκυλλιά! ληστές!

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ποιόνα νοεῖς μὲ τούτους τοὺς λόγους;

Στροβίλης.

Κ' ἦντα σὰς κόφτει;

Ἐξήντα βελώνης.

Μὲ κόφτει! θέλω νὰ μάθω!

Στροβίλης.

Πᾶς καὶ θαρρεῖτεν πῶς τῶπα γιὰ σὰς;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγὼ θαρρῶ, ὅ,τι θαρρῶ! θέλω μόνον νὰ μὲ 'πῆς γιὰ τίναντε 'μιλεῖς.

Στροβίλης.

Μιλῶ... Μιλῶ μὲ τὴ σκούφια μου!

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ 'γὼ σοῦ 'μιλῶ 'ς τὰ μοῦτρα.

Στροβίλης.

Καὶ θὰ μ' ἐμποδίσετεν ἐσεῖς νὰ μὴ βλαστημῶ τῆς φιλαργύρους;

Ἐξήνταβελώνης.

"Οχι! μόνον θὰ σ' ἐμποδίσω νὰ μὴ φλυαρήσῃς, καὶ νὰ μὴν ᾗσαι
ἀδιάντροπος. Σιώπα!

Στροβίλης.

Καὶ γὰρ δὲν ὀνοματίζω κἀνένα νε.

Ἐξήνταβελώνης.

Θὰ σὲ ξυλοφορτόσω ἂν μετὰ με ἡμιλήσης.

Στροβίλης.

"Οποιοσ ἔχει τὴ μυῖα, ἃς ξεμυιάζεται.

Ἐξήνταβελώνης.

Δὲν σιωπᾷς Βρέ;

Στροβίλης.

Ναῖσκε, στανειό μου!

Ἐξήνταβελώνης.

"Αχ! "Αχ! "Αχ!

Στροβίλης

(τὸν δείχνει ἀκόμη μίαν τσέπην τῆς καμιζόλας του).

Ὅριστέν νὰ κόμα μνιὰν μπουζοῦ! Εὐχαριστηθήκατεν;

Ἐξήνταβελώνης.

"Ελα τώρα δός μου το χωρὶς νὰ σὲ ψάξω.

Στροβίλης.

"Ηντα νὰ σᾶς δώκω;

Ἐξήνταβελώνης.

"Ο,τι μοῦ πῆρες.

Στροβίλης.

Κ' ἐν σὰς πῆρα τίποτας.

Ἐξήνταβελώνης.

Μὲ τὰ σωστά σου;

Στροβίλης.

Κιὰ μὲ μὲ τὰ μισά μου;

Ἐξήνταβελώνης.

"Ωρα σου καλὴ τώρα. Ἄμε'ς ὅλους τοὺς διαβόλους.

Στροβίλης (σιγά).

"Ας εἶναι δά! μὲ σκόλας' ὁ πρωτόσκολος.

Ἐξήνταβελώνης.

Τουλάχιστον σὲ ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησίν σου!

(TOM. Α΄.)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης (μόνος).

Πάρα πολὺ μ' ἐξάλισεν αὐτὸς ὁ κρεμασμένος δοῦλος! Καθόλου δὲν μ' ἀρέσκει νὰ τονε βλέπω τὸν κοπρόσκυλλον ἐδῶ πέρα. Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι ὀλίγος κόπος νὰ φυλάγῃ κάνεις ματσί του μεγάλην ποσότητα ἄσπρων. Καλότυχος, ὅστις ἔχει καλοθεμένον τὸ ἔχει του, καὶ δὲν κρατεῖ ματσί του παρὰ μόνον τὰ ἐξοδά του. Πολλὰ πρέπει νὰ τσακίσῃ τὸ κεφάλι του κάνεις γιὰ ν' αὐρῇ εἰς ὅλον του τ' ὕσπητι μίαν γερὴν κρυψάναν. Κατὰ τὴν γνώμην μου τὰ σιδηρᾶ σενδούκια εἶναι ὑποπτα. Τίποτα δὲν ἐμπιστεύομ' εἰς αὐτά. Τὰ στοχάζομαι ὡσάν ἓνα σωστὸν δόλωμα γιὰ τοὺς κλέπτας. Αὐτὰ εἶναι τὸ πρῶτον πράγμα, ὅπου ἀπλόνουν τὰ χέρια των οἱ διαβολεμένοι.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Ζωήτσα καὶ Κλεάνθης
(συνομιλοῦντες εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ θεάτρου).

Ἐξήντα βελώνης

(νομίζων ὅτι εἶναι μόνος ἐξακολουθεῖ)

Δὲν ἐξεύρω ὅμως ἂν ἐγὼ ἔκαμα καλὰ κ' ἔχωσα εἰς τὸ περιβόλι μου ταῖς εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα καθὼς μοῦ τᾶφεραν ἐχθές. Ὁ περβολάρης μου εἶναι ἀρκετὰ ἀμελής καὶ δὲν πάγει 'ς τὸ περιβόλι ἂν δὲν τόνε σύρω ματσί μου. Τόσῳ καλῆτερα. Μ' ὅλον τοῦτο εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα, νὰ τὰ βαστᾷ κάνεις ματσί του, εἶναι μία ποσότης ἀρκετὰ . . . (βλέπει τὸν Κλεάνθην καὶ τὴν Ζωήτσαν) σιγά) Αἰ-βοῖ! Ἀτός μου θε νὰ προδοθῶ! Ὁ θυμὸς μοῦ 'πῆρε τὸν νοῦν! Θαρροῦσα πῶς εἶμαι μόνος μου κ' ἐλογάριαζα ἀψά. (Πρὸς τὸν Κλεάνθην καὶ τὴν Ζωήτσαν) Ἐ! τί εἶναι;

Κλεάνθης.

Τίποτε πάτερ μου!

Ἐξήντα βελώνης.

Εἶσθε πολλὴν ὥραν ἐδῶ;

Κλεάνθης.

Τώρα ὅτ' ἤλθαμεν.

Ἐξηνταβελώνης;

Ἦκούσατε

Κλεάνθης.

Τί Πάτερ μου;

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐδῶ πέρα

Κλεάνθης.

Τί;

Ἐξηνταβελώνης.

Ὅσα ἔλεγα.

Κλεάνθης.

Ὅχι!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐξάπαντος! ἐξάπαντος!

Ζωήτσα.

Μὲ συμπαθᾶτε!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐγὼ βλέπω, ὅτι ἡκούσατε κατ' ἑαυτὸν. Ὡμιλοῦσα μὲ τὸν ἑμαυτὸν μου, πόσον δύσκολον εἶναι νὰ εὕρῃ κἀνεῖς ἄσπρα τὴν σήμερον. Καὶ ἔλεγα· Καλότυχος, ὅστις ἔχει εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα ματσί του.

Κλεάνθης.

Κ' ἡμεῖς δὲν ἐτολμούσαμεν νὰ σᾶς πλησιάσωμεν, μήπως διακούψωμεν τοὺς λογαριασμοὺς σας.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐκαμα καλά, καὶ σᾶς τὰ εἶπα ὅλα, μήπως ἐπάρετε ἑξανάστροφα τὸ πρᾶγμα, καὶ φαντασθῆτε, ὅτι ἔλεγα διὰ τὸν ἑμαυτὸν μου, ὅτι τάχα ἔχω ματσί μου εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα.

Κλεάνθης.

Ἡμεῖς δὲν ἐμβαίνομεν εἰς τὰς ὑποθέσεις σας.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἄρποτε νὰ τὰ εἶχα! Εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα!!!

Κλεάνθης.

Ἐγὼ δὲν πιστεύω ὅτι

Ἐξηνταβελώνης.

Τοῦτο ἦτον πολλὰ καλὴ δουλειὰ γιὰ μένα!

Ζωήτσα.

Αὐτὰ δὲ εἶναι πράγματα . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Κ' ἔχω πολλὴν ἀνάγκην ἀπὸ ἄσπρᾶ!

Κλεάνθης.

Ἐγὼ στοχάζομαι . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Ἦθελα εἶσθαι πολλὰ ἀναπαυμένοι, ἂν τὰ εἶχα!

Ζωήτσα.

Καὶ σεῖς εἴσθε . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ δὲν ἤθελα νὰ κλαίωμαι, καθὼς κάμνω, γιὰ τὸν καιρὸν, ὅτι εἶναι πολλὰ δυστυχής!

Κλεάνθης.

Ἄν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν! Καλὲ Παππάκη, δὲν ἔχει τὸν τόπον τοῦ νὰ κλαίεσθε σεῖς διὰ τὸν καιρὸν! Ὅλοι τὸ ζεύρουν, ὅτι ἔχετε πλοῦτον ἀρκετόν!

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς; Ἐγὼ ἔχω πλοῦτον ἀρκετόν; Ὅσοι τὸ λέγουν εἶναι ψεῦσαι! Μεγαλῆτερον ψεῦμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένῃ. Κακότροποι εἶναι ὅσοι διασπείρουν τέτοια λόγια γιὰ τ' ἐμένα!

Ζωήτσα.

Μὴ δὲ θυμόνετε!

Ἐξήντα βελώνης.

Ἄ! τοῦτο μὲ δαιμονίζει. Τὰ ἴδιά μου τέκνα νὰ μὲ προδίδουν, καὶ νὰ γίνωνται ἐχθροί μου.

Κλεάνθης.

Καὶ ἐχθρός σας εἶναι, ὅστις λέγει, ὅτι ἔχετε πλοῦτον;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναῖσκε! Αὐτὰ σου τὰ λόγια καὶ τὰ ἐξοδὰ σου θε νὰ σταθοῦν αἰτία νὰ μὲ προδώσουν . . . ἢ νὰ ἐλθοῦν τὴν νύκτα νὰ μοῦ κόψουν τὸ κεφάλι, νομίζοντές με σακκὶ γεμάτων φλωρί.

Κλεάνθης.

Καὶ ποῖα μεγάλα ἐξοδα ἔκαμα ἐγώ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ποῖα; Κ' ἐμποροῦν νὰ γένωσι μεγαλῆτερα; Ἐφές ἐμάλλονα τὴν

ἀδελφὴν σου, καὶ σὺ εἶσαι χειρότερος. Δὲν εἶναι κρίμ' ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ φορῇς τέτοια φορέματα ; Ἀπὸ τὰ ποδάρια ὡς τὸ κεφάλι ὅλος εἶσαι γεμάτος ἀσωτία. Σὲ τὸ εἶπα ἑκατὸν φοραῖς. Παιδί μου τὰ φορέματά σου δὲν με ἀρέζουν. Τρελένεσαι νὰ κάμῃς τ' Ἀρχοντοπούλον. Ἐσὺ βέβαια νὰ φορένεσαι ἔτσι δὲ νὰ — πρέπει καὶ νὰ μοῦ κλέπτῃς.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἄ ! Νά σὰς κλέπτω ;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ξέρω γώ ! Καὶ πόθεν εὐρίσκεις τόσα κακὰ ἐξοδα νὰ στολιζέσαι ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἐγώ, πάτερ μου παίζω. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ παιγνίδι εἶμαι εὐτυχής, ὅ,τι κερδαίνω τὸ φορῶ ἔς τὴν ῥάχιν μου.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Πολλὰ κακὰ τὸ κάμνεις. Ἄν εἶσαι εὐτυχὴς εἰς τὸ παιγνίδι, ἔπρεπε νὰ ὠφεληθῇς, καὶ ὅσα κερδαίνεις, νὰ τὰ δανείζῃς μ' ἕνα καλὸν διάφορον διὰ νὰ τὰ ἔχῃς κἀνέναν κειρόν. Ἦθελα νὰ ξέρω τί σου χρειάζεται αὕτῃ ἡ πλατειὰ ζώνη νὰ σὲ σκεπάζῃ ἀπὸ τὸ στῆθος ὡς τὴν κοιλίαν σου ; Ἐνα στενὸν κεμεράκι, ἔτσι δὲ νά, καρφωμένον μὲ μίαν καρφίτσα δὲν ἔκαμνε τὸ ἴδιον ; Δὲν κυττάζεις ; εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ φορῇς γούνακ καὶ μεταξωτὸν ζηποῦνι ! Βλέπεις τοῦτο νὰ τ' ἀστάρι ; Ἀπὸ τὸν γάμον μου τῶχ' ἀκόμη. Πέντε χρόνους φορῶ τὰ πασοῦμια μου, καὶ πάλιν θε νὰ τὰ δώσω ψυχικόν. Ἐγὼ ξουρίζομαι ἀτός μου, καὶ μίαν φορὰν τὸν μῆνα, γιὰ νὰ μὴ χαλᾷ τὸ ξουράφι. Κ' ἐσὲν δέν σε φθάνουνε ὅς τὸ ξούρισμα εἴκοσι παράδες τὴν ἐβδομάδα. Εἴκοσι παράδες τὴν ἐβδομάδα κάμνουν εἰκοσιπέντε γρόσσα τὸν χρόνον. Καὶ εἰκοσιπέντε γρόσσα τὸν χρόνον, φέρουν πέντε γρόσσα διάφορον, τὸ ὅλα ἐλάχιστον, πρὸς εἴκοσι τὰ ἑκατόν.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἐχετε δίκαιον !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἄς τ' ἀφήσωμεν τῶρ' αὐτά, καὶ ἂς συνομιλήσωμεν δι' ἄλλας ὑποθέσεις. (Βλέπει τὸν Κλεάνθην καὶ τὴν Ζωήτσαν νὰ κάμνωσι νεύματα πρὸς ἀλλήλους) Ἐ ; (σιγά) αὐτοὶ κάμνουν σημεῖα συναλλήλως των, θαρρῶ γιὰ νὰ μοῦ κλέψουν τὴν σακκοῦλαν. (Ἀψά) Τί θε νὰ ποῦν αὐταῖς αἱ χειρονομίαις ;

Ζωήτσα.

Στοιχηματίζομεν, Παππάκη, ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου εἰς τίνα τῶν δύω μας θέλει πέσει, νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ πρῶτος· καὶ οἱ δύω μας κᾶτι ἔχομεν νὰ σᾶς εἰπῶμεν.

Ἐξήνταβελώνης.

Καὶ ἔγω καὶ τοὺς δύω σας κᾶτι ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ.

Κλεάνθης.

Περὶ ὑπανδρείας, Παππάκη, θέλομεν νὰ σᾶς ἀναφέρωμεν.

Ἐξήνταβελώνης.

Ἰσα ἴσα! περὶ ὑπανδρείας θέλω καὶ ἔγω νὰ σᾶς ἀναφέρω.

Ζωήτσα.

Ἄχ! Παππάκη!

Ἐξήνταβελώνης.

Μπᾶ! καὶ τ' εἶν' αὐτὸς ὁ στεναγμός; Πᾶς καὶ σ' ἐξιπάζει, κόρη μου, ἡ λέξις ὑπανδρεία;

Κλεάνθης.

Ἡ ὑπανδρεία, Παππάκη, ἐμπορεῖ καὶ τοὺς δύω μας νὰ μᾶς ἐξιπᾶσῃ κατὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον τὴν ἐκλάβητε. Φοβούμεθα, μήπως τὰ φρονήματά μας δὲν συμφωνήσωσι με τὴν ἰδικὴν σας ἐκλογὴν.

Ἐξήνταβελώνης.

Ὑπομονή! μὴ φοβᾶσθε. Ἐγὼ καταλαμβάνω τί συμφέρει καὶ τοὺς δύο σας. Καὶ μὴδ' ὁ ἓνας μὴδ' ὁ ἄλλος σας δὲν θὲ νὰ λάβηται ἀφορμὴ νὰ παραπονηθῇτε, δι' ὅτι μέλλω νὰ κάμω. Ἀκούσατε. (Πρὸς τὸν Κλεάνθην). Εἰπέ με, εἶδες μίαν νέαν ὀνομαζομένην Χαρίκλειαν, ἥτις κατοικεῖ ἐδῶ εἰς τὸν μαχαλάν μας;

Κλεάνθης.

Ναῖσκε, Παππάκη;

Ἐξήνταβελώνης.

Καὶ σὺ, Κόρη μου;

Ζωήτσα.

Κᾶτι μ' εἶπαν περὶ αὐτῆς.

Ἐξήνταβελώνης.

Ἐ! πῶς τὴν εὕρισκεις, υἱέ μου, αὐτὴν τὴν κοπέλαν.

Κλεάνθης.

Εὐμορφοτάτην.

Ἐξήνταβέλωνης.

Τὰ συγκόμματα της, ἡ φυσιογνωμία της; (α).

Κλεάνθης.

Σεμνοτάτη καὶ γεμάτη ἀπὸ πνεῦμα.

Ἐξήνταβέλωνης.

Ὁ τρόπος της, τὸ φέρεσμά της;

Κλεάνθης.

Θαυμάσια! θαυμάσια!

Ἐξήνταβέλωνης.

Τί σὲ φαίνεται μίαν τέτοιαν κόρην δὲν πρέπει κανεῖς νὰ τὴν ἐννοιασθῇ;

Κλεάνθης.

Ναῖσκε Παππάκη!

Ἐξήνταβέλωνης.

Δὲν εἶναι πρᾶγμα ἐπιθυμητόν, ὀρεκτικόν;

Κλεάνθης.

Ἐπιθυμητότατον, ὀρεκτικώτατον.

Ἐξήνταβέλωνης.

Δὲν ἔχει πρόσωπον καλῆς οἰκοκυραῆς;

Κλεάνθης.

Τίς ἀμφιβολία!

Ἐξήνταβέλωνης.

Κ' ἓνας ἄνδρας δὲν θὲ νὰ εὐχαριστηθῇ ματαίτης;

Κλεάνθης.

Βεβαιότατα!

Ἐξήνταβέλωνης.

Ἐχει ὅμως κάποιαν δυσκολίαν τὸ πρᾶγμα. Φοβοῦμαι, μήπως δὲν ἔχει ἀρκετὰ πλούτη, καθὼς ἐμπορεῖ κανεῖς νὰ ἐλπίσῃ ἀπ' αὐτήν.

Κλεάνθης.

Ἄχ, Παππάκη! δὲν πρέπει κανεῖς νὰ κυττάζῃ πλούτον, ὅταν ζητῇ νὰ νυμφευθῇ τιμημένον ὑποκείμενον.

Ἐξήνταβέλωνης.

Νὰ μὲ συμπαθήσῃς! Νὰ μὲ συμπαθήσῃς! — Ἀγκαλὰ ἂν καὶ δὲν

(α) Συγκόμματα κοινῶς ὀνομάζουσιν οἱ Σμυρναῖοι τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου.

εὔρη κᾶνεῖς εἰς αὐτὴν πολλὰ μεγάλα πλούτη, ἔμπορεῖ ὅμως ἀπ' ἄλλο μέρος πάλιν νὰ κερδαίνει. Ἔ;

Κλεάνθης.

Ὅλα γίνονται!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἔ! τώρα παιδί μου πολλὰ τὸ καμαρόνω, ἐπειδὴ σὲ βλέπω σύμφωνον μὲ τὰ φρονήματά μου. Τὶ νὰ σὲ πῶ! Τὸ τιμημένον φέρσιμόν της καὶ τὸ ἡμερόν της πρόσωπον μοῦ πλήγωσε τὴν καρδίαν, καὶ ἀπεφάσισα νὰ τὴν ὑπανδρευθῶ ἵσως εὔρω πλούτη εἰς αὐτὴν!

Κλεάνθης.

Ἄ!

Ἐξηνταβελώνης.

Πῶς;

Σλεάνθης.

Ἀπεφασίσατε. — Μεταπέτε το!...

Ἐξηνταβελώνης.

Νὰ ὑπανδρευθῶ τὴν Χαρίκλειαν.

Κλεάνθης.

Τίς; ἐσεῖς; ἐσεῖς;

Ἐξηνταβελώνης.

Ναῖσκε! Ἐγώ! Ἐγώ! Ἐγώ! Τί θε νὰ ποῦν αὐτά;

Κλεάνθης.

Ὦφου! Λειποθυμία μ' ἐπῆρεν ἐξάλισθηκα! Πάγω νὰ φύγω! (ἀναχωρεῖ).

Ἐξηνταβελώνης.

Δὲν εἶναι τίποτες! Ἄμε γλήγορά 'ς τὸ μαγειρεῖον νὰ πιῆς ἓνα μεγάλον ποτῆρι κρύο κρύο νερόν' καὶ γίνεσαι καλά!

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

Ἐξηνταβελώνης, Ζωήτσα.

Ἐξηνταβελώνης.

Γιὰ δὲ τὰ ζαρίφικα τ' ἀρχοντόπουλα. Εἶναι γερὰ καὶ δυνατὰ ἴσα μὲ παλούκια. Ἔτσι δὲ κόρη μου. Τοῦτο ἀπεφάσισα διὰ τὸν ἑμαυτόν μου. Διὰ τὸν ἀδελφόν σου ἐδιάλεξα μίαν κάποιαν χήραν, περὶ τῆς

ὁποίας μὲ ῥίλησαν σήμερον τὸ πρῶτ'. Ἐσένα θὲ νὰ σὲ ῥπανδρέψω μὲ τὸν κυρίτσην Βαρδαλαμπούμπαν.

Ζωήτσα.

Μὲ τὸν κυρίτσην Βαρδαλαμπούμπαν ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναίσκε ! Ἄνθρωπον ἡλικιωμένον, καὶ φρόνιμον, καὶ γνωστικόν ! Μόλις ἔχει τοὺς πενήντα. Τὰ πλούτη του δὲ ὅλοι τὰ φημίζουν.

Ζωήτσα.

Ἐγώ, πάτερ μου, δὲν ὑπανδρεύομαι, ἂν εἶναι ὀρισμός σας.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ἔγω, κόρη μου, κοκκῶνά μου, χαδεμένη μου, θὲ νὰ σὲ ῥπανδρέψω, ἂν εἶναι ὀρισμός σας.

Ζωήτσα.

Σᾶς ζητῶ συγχώρησιν, πάτερ μου !

Ἐξήντα βελώνης.

Σᾶς ζητῶ συγχώρησιν, κόρη μου !

Ζωήτσα.

Εἶμαι ταπεινοτάτη δούλη τοῦ κυρίτση Βαρδαλαμπούμπα. Ὅμως — (κάμνει σχῆμα προσκυνήσεως) μὲ τὴν ἄδειάν σας δὲν θέλω τὸν ἐπάρει.

Ἐξήντα βελώνης.

Εἶμαι ταπεινότατος δούλός σας. Ὅμως — (κάμνει καὶ αὐτὸς σχῆμα) μὲ τὴν ἄδειάν σας, θὲ νὰ τὸν ἐπάρης ἀπόψε !

Ζωήτσα.

Ἀπόψε ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἀπόψε !

Ζωήτσα (κάμνουσα σχῆμα).

Τοῦτο δὲν γίνεται πάτερ μου !

Ἐξήντα βελώνης (κάμνων καὶ αὐτὸς σχῆμα).

Τοῦτο θὲ νὰ γίνη κόρη μου !

Ζωήτσα.

Ὅχι !

Ἐξήντα βελώνης.

Ναίσκε !

Ζωήτσα.

Ὅγεσκε, σᾶς λέγω.

Ἐξήνταβελώνης.

Ναίγεςκε, σᾶς λέγω.

Ζωήτσα.

Εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα δὲν θέλετε μ' ἀναγκάσει.

Ἐξήνταβελώνης.

Εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα θεὸς νὰ σᾶς ἀναγκάσω.

Ζωήτσα.

Σκοτόνυμαι καλῆτερα, παρὰ νὰ ἴκρω τοιοῦτον ἄνδρα.

Ἐξήνταβελώνης.

Δὲν σκοτώνεσαι, καὶ τὸν ἐπαίρεις. Γιαὶ ὅδες ἀδικντροπιά! εἶδε ποτὲ
κάνεις κορίτσι νὰ ῥμιλῇ τοιουτοτρόπως τὸν πατέρα του;

Ζωήτσα.

Κ' εἶδε ποτὲ κάνεις πατέρα, νὰ ἴπανδρεύῃ τοιουτοτρόπως τὴν κό-
ρην του;

Ἐξήνταβελώνης.

Τὸ μέρος εἶναι πολλὰ καλόν. Τίποτε δὲν ἔχει νὰ ῥπῃ κάνεις. Στοί-
χημα βάνω, ὅλος ὁ κόσμος θεὸς νὰ ῥπαινέσῃ τὴν ἐκλογὴ μου.

Ζωήτσα.

Κ' ἐγὼ στοίχημα βάνω, ὅτι κάνεις φρόνιμος δὲν θέλει τὴν ἐπαινέσει.

Ἐξήνταβελώνης

(βλέπων τὸν Δημητράκην ἀπὸ μακράν).

Νὰ ὁ Δημητράκης! θέλεις νὰ τόνε κάμωμεν κριτὴν μας;

Ζωήτσα.

Στέργω.

Ἐξήνταβελώνης.

Δέχεσαι τὴν κρίσιν του;

Ζωήτσα.

Μετὰ χαρᾶς! εὐχαριστοῦμαι εἰς ὅ,τι εἰπῇ.

Ἐξήνταβελώνης.

Τελείωσε!

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ.

Δημητράκης, Ἐξηνταβελώνης, καὶ Ζωήτσα.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἔλα ἴδω Δημητράκη! σ' ἐδιαλέξαμεν νὰ κρίνης τίς ἀπὸ τοὺς δύο μας ἔχει δίκαιον, ἐγώ, ἢ ἡ κόρη μου.

Δημητράκης.

Ἡ εὐγενία σας, Αὐθέντᾶ! χωρὶς ἀμφιβολίαν!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐξεύρεις περὶ τίνος εἶναι ὁ λόγος μας;

Δημητράκης.

Ὅχι· πλὴν ἡ εὐγενία σας δὲν ἐμπορεῖτε νὰ ἔχητε ἄδικον, διότι εἶπθε ὅλος δικαιοσύνη.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἀπόψε θέλω νὰ τὴν ὑπανδρέψω μ' ἓναν ἄνθρωπον καὶ φρόνιμον καὶ πλούσιον ἐν ταύτῳ. Κι αὐτὴ ἡ στρίγλα, ἡ Γοργόνα, μὲ τῷ πε κατὰ πρόσωπον, ὅτι τὸν καταφρονεῖ, καὶ δὲν τὸν ἐπαίρει. Τί σὲ φαίνεται;

Δημητράκης.

Τί λέγεις;

Ἐξηνταβελώνης.

Ναί!

Δημητράκης.

Ἐ! ἔ!

Ἐξηνταβελώνης.

Τί;

Δημητράκης.

Ἐγὼ λέγω—ὅτι, κυρίως εἶμαι μὲ τὴν γνώμην σας· ἐπειδὴ ἡ εὐγενία σας δὲν ἐμπορεῖτε νὰ μὴν ἔχητε δίκαιον. Ὅμως—καὶ αὐτὴ ἡ καψούλα δὲν ἔχει ὅλον τὸ ἄδικον. Ἐπειδὴ· . . .

Ἐξηνταβελώνης.

Πῶς; Ὁ κυρίτης Βαρδαλαμπούμπας εἶναι ἄνθρωπος ἀξιόλογος. Ξένος εἶναι ἀληθινά, εἶναι ὅμως εὐγενής, τιμημένος, γλυκὺς, ἡμερος, καὶ πολλὰ κυβερνημένος. Ἀπὸ τὸν πρῶτον τοῦ γάμον δὲν ἔχει τέκνα. Δύω εἶχε, καθὼς λέγει, καὶ τοῦ πνίγηκαν μαζί μὲ τὴν γυναῖκά του, εἰς ἓνα τοῦ ταξεῖδι. Ποῖον ἄλλον ἐμπορεῖ αὐτὴ νὰ εὕρῃ καλῆτερον;

Δημητράκης.

Ἀληθινά! Πλὴν ἡ κοκκῶνα ἔμπορεῖ νὰ σᾶς εἰπῇ, ὅτι ὅαν νὰ βιάζεστε ὀλίγον τὰ πράγματα· καὶ ὅτι χρειάζεται ὀλίγος καιρὸς νὰ ἰδῇ καὶ αὐτή, ἂν ἡ κλίσις τῆς ἔμπορεῖ νὰ ἱταιριάσῃ μὲ τὸν...

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐ! Αὐτὴ εἶναι μία εὐκαιρία, τὴν ὁποίαν πρέπει κάνεῖς νὰ τὴν ἀδράξῃς μὲ τὰ δύο του χέρια. Ἐγὼ εὗρισκω ἐδῶ μίαν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλοῦ ποῦ ποτε δὲν θὲ νὰ τὴν εὔρω. Ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπαίρει χωρὶς προῖκα.

Δημητράκης.

Χωρὶς προῖκα;

Ἐξηνταβελώνης.

Χωρὶς προῖκα!

Δημητράκης.

Ὡ! Ἐδῶ πλέον δὲν ἔχω τίποτε νὰ εἰπῶ. Βλέπετε δά; Νὰ ἕνας λόγος, ὅστις εὐθὺς μὲ καταπεῖθει.

Ἐξηνταβελώνης.

Κιὰ μέ! τοῦτο γιὰ τ' ἐμένα εἶναι κἄμποση οἰκονομία!

Δημητράκης.

Βεβαιότατα! Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται ἀντιλογίαν. Ἀληθινά, ἡ κόρη σας ἔμπορεῖ νὰ σᾶς ἐνθυμίσῃ, ὅτι ὁ γάμος εἶναι πρᾶγμα πολλὰ ἴζηλον, καὶ χρειάζεται προσοχὴν· ὅτι, μὲ τοῦτο ἔμπορεῖ νὰ γένῃ κάνεῖς εὐτυχὴς ἢ δυστυχὴς εἰς ὕλην τοῦ τὴν ζωνῆς· ὅτι, μία συντροφία, ἥτις θέλει διαρκέσει μέχρι θανάτου, πρέπει νὰ συμφωνῇται μὲ μεγάλην σκέψιν καὶ παρατήρησιν.

Ἐξηνταβελώνης.

Χωρὶς προῖκα!

Δημητράκης.

Ἐχετε δίκαιον! Τοῦτο τὰ κόπτει ὅλα. Δέν σας ἀντιστέκομαι. Ἐμποροῦν ὅμως τινὲς νὰ σᾶς εἰποῦν, ὅτι εἰς παρομοίας περιστάσεις, ἀναμφιβόλως πρέπει κάνεῖς νὰ παρατηρῇ τὴν κλίσιν τῆς Κοπέλας. Καί, ὅτι ἡ μεγάλη διαφορά τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς διαθέσεως, καὶ τῶν φρονημάτων κάμνει τὸν γάμον νὰ ὑπόκειται πολλάκις εἰς θλιβερά συμβεβηκότα.

Ἐξηνταβελώνης.

Χωρὶς προῖκα!

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ἄ ! δὲν χρειάζεται νά μὲ τὸ ξανασιπῇτε. Τὸ ξέρω πολλὰ καλὰ. Ποῖος διάβολος ἐμπορεῖ νὰ ἐναντιωθῇ ! Πλὴν, εἶναι κάμποσοι πατέρες, οἵτινες προκρίνουν καλῆτερα νὰ εὐχαριστοῦν τὴν κόρη των, παρά τὴν σακκοῦλλαν των. Οἱ τοιοῦτοι δὲν ὑποφέρουν νὰ θυσιάζουν τὰ τέκνα των εἰς τὸ ἴδιον κέρδος· ἀλλὰ ζητοῦν περισσότερον ἀπὸ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα, νὰ θεμελιώνωσι τὸ συνοικέσιον εἰς τὴν συμφωνίαν τοῦ ἀνδρὸς γύνου, ἢ ὅποια διαφυλάττει ἀδιάκοπον τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν χαρὰν του, καὶ ἡ ὅποια . . .

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ῶ ν η ς.

Χωρὶς προῖκα !

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Μάλιστα ! τοῦτο κλείει τὸ στόμα καθενός. Χωρὶς προῖκα ! Πῶς ν' ἀντισταθῇ κἀνεὶς εἰς ἓνα τοιοῦτον λόγον !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ῶ ν η ς.

(κυττάζων πρὸς τὸ περιβόλι του σιγά).

Αἰβοῖ ! Μοῦ φαίνεται ν' ἀκούω τὸν σκύλλον νὰ γαυγίζει. Πᾶς καὶ πειράζουν τ' ἄσπρα μου ; (Πρὸς τὸν Δημητράκην) Μὴ σαλεύῃς ! Νὰ με κ' ἐρθῃς.

ΣΚΗΝΗ ΕΝΝΑΤΗ.

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς, Ζ ω ή τ σ α.

Ζ ω ή τ σ α.

Καλὲ χωρατεύεις, Δημητράκη ; πῶς τὸν ὀμιλεῖς τοιοιτοτρόπως ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Τοῦτο τὸ κάμνω, διὰ νὰ μὴ τὸν παροξύνω, καὶ διὰ νὰ καταντῇσωμεν εὐκολώτερα εἰς τὸν σκοπὸν μας. Ἄν καταπατήσω τὰ φρονήματά του ἐμπροσθέν του, θέλω τὰ χαλάσει ὅλα. Εἶναι τινες ψυχαί, τὰς ὁποίας πρέπει κἀνεὶς νὰ πιάνη πλάγια καὶ λοξά, ἐπειδὴ ἡ στραβὴ διάθεσις των ἀποστρέφεται πᾶσαν φανερόν ἀντίστασιν καὶ προσβολήν. Τοὺς τοιοῦτους εὐκολώτερα τοὺς νικᾷς μὲ χαδεύματα παρά μ' ἐπιπληξεις. Ἡ φυσικὴ ἀναποδιά των, ὅταν ἀκούσῃ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, χειρότερα κωλόνει. Πάντστε, ὡς τὰ βαρυκέφαλα ἄλογα, ἀναποδίζουν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τοῦ ὀρθοῦ λόγου· καὶ πρέπει κἀνεὶς νὰ

τοὺς γυρίζῃ ἐπιδέξικ, διὰ νὰ τοὺς ὑπάγῃ, ὅπου θέλει. Ὑποκρίσου καὶ σύ, ὅτι κλίνεις εἰς τὸ θέλημά του, διὰ νὰ φθάσῃς καλῆτερα τὸν σκοπὸν σου, καί. . . .

Ζωήτσα.

Ἄλλ' ἡ ὑπανδρεία, Δημητράκη. . . .

Δημητράκης.

Εὐρίσκομεν σκευωρία; νὰ τὴν χαλάσωμεν.

Ζωήτσα.

Καὶ τί νὰ ἐφεύρῃς; ὁ γάμος πρέπει νὰ τελειώσῃ ἀπόψε.

Δημητράκης.

Ζήτησον ἀναβολήν. Ὑποκρίσου κάμμιαν ἀρρώστιαν.

Ζωήτσα.

Καὶ ἂν προσκαλέσῃ Ἰατρόν, καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν ὑπόκρισιν;

Δημητράκης.

Καλὲ παίζεις Ζωήτσα; Τί καταλαμβάνουν οἱ Ἰατροί; Κάμε καθὼς σὲ λέγω. Ὅποιαν ἀρρώστιαν θελήσῃς, μὲ τοὺς ἰατροὺς ἐμπορεῖς νὰ τὴν ἔχῃς. Πάντοτε οἱ Ἐξοχώτατοί μας εὐρίσκουν λόγους νὰ σὲ ἀποδείξουν, πόθεν προῆλθεν ἡ ἀρρώστία σου.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ.

Ἐξηνταβελώνης, Ζωήτσα, Δημητράκης.

Ἐξηνταβελώνης

(σιγὰ εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ θεάτρου).

Δὲν εἶναι τίποτε! Δόξα σοι ὁ Θεός!

Δημητράκης

(χωρὶς νὰ βλέπῃ τὸν Ἐξηνταβελώνην).

Καὶ τελευταῖον τὸ ὕστερινόν καταφύγιόν μας εἶναι ἡ φυγή, ἥτις μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ πάντα κίνδυνον. Ἐὰν ὁ ἔρως σου, καλὴ μου Ζωήτσα, εἶναι σταθερός. . . . (βλέπει τὸν Ἐξηνταβελώνην) Ναίσκε! ἡ κόρη πρέπει νὰ ὑπακούῃ τὸν πατέρα της. Δὲν πρέπει νὰ παρατηρῇ τὸν ἄνδρα πῶς εἶναι καμωμένος. Ὅταν μάλιστα ἡ μεγάλη αἰτιολογία, χωρὶς προῖκα, εἶναι εἰς τὸ μέσον, πρέπει προθύμως νὰ ὑπανδρεύηται ὅποιον τὴν δώσουν.

Ἐξήντα βελώνης.

Καλόν ! Νὰ καλὴ ὁμιλία !

Δημητράκης.

Αὐθέντα ! σὺς ζητῶ συγχώρησιν ἂν ἐπαρκερήθηκα ὀλίγον, καὶ ἐτόλμῃς νὰ τὴν ὁμιλήσω, καθὼς τὴν ὠμίλησα.

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς ! Μάλιστα τὸ κατανοστιμεύθηκα ! Θέλω νὰ ἔχῃς ἐπάνω της ὅλην τὴν ἐξουσίαν. (Πρὸς τὴν Ζωήτσαν σηκωθεῖσαν νὰ φύγῃ). Τοῦ κάκου φεύγεις. Τοῦ ἐχάρισα τὴν αὐθεντείαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς μοῦ ἔχει δομένην ἐπάνωθέν σου, καὶ προσμένω νὰ κάμῃς ὅ,τι σὲ εἶπῃ αὐτός.

Δημητράκης.

Ἄ ! Τώρα ἂν θέλῃς ἀντιστέκου εἰς τὰς συμβουλὰς μου. (ἀναχωρεῖ ἡ Ζωήτσα).

ΣΚΗΝΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Δημητράκης.

Δημητράκης.

Αὐθέντα ! θέλω νὰ τὴν ἀκολουθήσω ἐξοπῖσω, διὰ νὰ τῇς κάμνω συχρὰ τὴν διδασκαλίαν.

Ἐξήντα βελώνης.

Ναῖσκε ! μὲ ὑποχρεόνεις μάλιστα !

Δημητράκης.

Πρέπει νὰ τῇς μαζέψωμεν ὀλίγον τὰ λωριά.

Ἐξήντα βελώνης.

ὦ ! βέβαια ! πρέπει (σηκώνεται).

Δημητράκης.

Μὴ λαμβάνετε τὸν κόπον. Ἐλπίζω δὲ νὰ τὸ καταφέρω μόνος μου.

Ἐξήντα βελώνης.

Κάμε ! Κάμε τοῦ λόγου σου ὅπως ζεύρεις. Ἐγὼ πάγω νὰ κάμω ἓναν μικρὸν γύρον ἐξω, καὶ ἐπιστρέφω παρευθύς.

Δημητράκης.

(ἐκβαίνειν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅθεν ἐκβῆκεν ἡ Ζωήτσα, ἀποτείνει

τὸν λόγον πρὸς αὐτήν).

Ναῖσκε ! Τὰ ἄσπρα εἶναι τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα τούτου τοῦ

κόσμου. Καὶ σὺ πρέπει νὰ δοῇ ζῆς τὴν Θεόν, διότι σ' ἐχάρισε τοιοῦτον τιμημένον πατέρα. Αὐτὸς ἐξεύρει νὰ ζῇ. Ὅταν εὕρῃ κἀνείς γαμβρὸν χωρὶς προῖκα, τίποτ' ἄλλο δὲν πρέπει νὰ κυττάζῃ. Ὅλα περιέχονται ἐδῶ μέσα. Εἰς τό, Χωρὶς προῖκα, περικλείεται καὶ τὸ κάλλος, καὶ ἡ νεότης, καὶ ἡ εὐγένεια, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀγαθότης.

Ἐξήντα βέλωνος (μόνος).

Ἄ! τὸ καλὸν τὸ Παλληκάρη! Νὰ πῶς μιλεῖ ὅταν Ἀγγελος. Καλότυχος, ὅποιος ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ παρόμοιον παραγυῖον. — Τώρα δὲ ἔχω καιρὸν νὰ κουρῶ ἐκεῖνα τὰ πρόσθετα φλωριά' κ' ὕστερα δίδω μιὰν ματιὰν κ' εἰς τὸ περιβόλι. (Ἐκβάλλει ἀπὸ τὴν σακκοῦλάν του ὀλίγους ρουπιέδες, καὶ ἐν ψαλίδιον ἐκ τοῦ κόλπου του καὶ τοὺς κουρεύει).

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Κλεάνθης καὶ Στροβίλης.

Κλεάνθης.

Ἄ Προδότα! ποῦ ἤγες καὶ μ' ἐχώθηκες; Δὲν σ' ἐπαράγγειλα...
Στροβίλης.

Ναῖσκε τσελεμπῆ, ἐδῶ νὰ στεκούμουν, καὶ σὰς ἀπάντεχα ἔς τὸ ποδάρη. Μ' ἀφέντης ὁ Πάγες σου, ὁ πλιά κακόδουλος ἄνθρωπος τοῦ κό-
σμου, μ' ἐδιώξεν ὥς στανειό μου, καὶ ἄλγος ἔλειψε νὰ ταις φάγῃ.

Κλεάνθης.

Ἐ! τί σὲ ἀπεκρίθην ὁ μεσίτης; Τὰ πράγματά μας εἶναι πολλὰ σε-
νοχωρημένα. Πρὸ ὀλίγου ἐξεσκέπασα, ὅτι ὁ Παππάκης μου ἀγαπᾷ
τὴν ἀγαπητικὴν μου.

Στροβίλης.

Ὁ Πάγες σας ἀγαπᾷ;

Κλεάνθης.

Ναί ! Καὶ μὴν ἐρωτᾷς ! εἶδα κ' ἔπαθα νὰ τοῦ κρύψω τὴν ταραχὴν
τῆς ψυχῆς μου διὰ τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο καινούριον.

Στροβίλης.

Καλὲ σεῖς ! ἀνακατόνεται κι ὁ γέρος 'ς τὴν ἀγάπη ; Ποιὸς διάβολος
τοῦ τῶβαλε 'ς τὸ νοῦ ; Ἦντα ; νὰ παίζῃ θεὸς μὲ τὸν κόσμον ; ἢ πᾶς
κ' ἐγείνεν ἡ ἀγάπη γιὰ τέτοια κούχτρια.

Κλεάνθης.

Ἐπρεπε διὰ τὰς ἀμαρτίας μου νὰ τοῦ ἔλθῃ 'ς τὸ κεφάλι κι αὐτὸ
τὸ πάθος.

Στροβίλης.

Καὶ πῶς ἐσεῖς ἐν τοῦ ξεμυστηρευθήκατε τὴν ἀγάπη σας ;

Κλεάνθης.

Διὰ νὰ μὴ τὸν βάλω εἰς ὑποψίας, καὶ διὰ νὰ μοῦ μείνουν, χρεῖας
τυχοῦσης, κάποιον δρόμον ἀνοικτοῖ, νὰ χαλάσω αὐτὴν τὴν ὑπανδρεῖαν.
Λέγε με, τί σε ἀπεκρίθησαν ;

Στροβίλης.

Στὴ μπίστι μου τσελεμπή ! πολλὰ κακόμαρ' εἶναι ὅσοι δανεῖζονται.
Χονδρὴ κόκκαλο πρέπει νὰ καταπιοῦνε, καὶ νὰ πηλομαλᾶξουνε πολ-
λά, ὅσοι εἶν' ἀναγκασμένοι, 'σάν καὶ σᾶς, νὰ περάσουν ἀπὸ χέρια
προβεντάδωνε (α).

Κλεάνθης.

Ἔ ! καὶ δὲν τελειώνει ἡ ὑπόθεσις ;

Στροβίλης.

Ἀκούτενε. Ὁ κύρ Σίμος μας εἶναι ἄθρῳπος τῆς δουλειᾶς πολλὰ
προκομμένος καὶ ἀβάρετος μεσίτης. Μ' εἶπενε πῶς λωλαίνεται γιὰ σᾶς.
Κ' ἤμονε κ' ἐκαταλυοῦτανε πῶς μονάχη σας ἡ φυσιονομία τοῦ πῆρε
τὸ νοῦ του.

Κλεάνθης.

Λαμβάνω τὰς δεκαπέντε χιλιάδας καθὼς τὰς ζητῶ ;

Στροβίλης.

Ναίσκε ! μὲ κᾷτι συμφωνίαις ὅμως, ταῖς ὁποίαις πρέπει νὰ ταῖς
δεχθῇτε, ἂν θέτε νὰ τελειώσῃ ἡ δουλειά.

(α) Προβεντάδας ἰταλικώτερον ὀνομάζει ὁ ὄχλος τῆς Χίου, τοὺς δανειστάς.

Κλεάνθης.

Σ' ἐπαράσθησε νὰ 'μιλήσῃς ἀτός σου τὸν ἄνθρωπον, ὅστις θέλει νὰ μᾶς δανείσῃ τὰ ἄσπρα.

Στροβίλης.

Ἄ! μὰ τὴν ἀλήθεια, τοῦτο στάθηκεν ἀδόλοτο. Ὁ Προβεντᾶς ἔχει τὴν ἐννοια νᾶναι κρυμμένος πλειότερ' ἀπὸ σᾶς. Ἐδῶ 'ναι μυστήρια. 'ποῦ δὲν τὰ χωρεῖ ὁ νοῦς σας. Ἐν θὲ καθόλου νὰ 'πῇ τ' ὄνομά του, Πρέπει λὲ ὁ μεσίτης νὰ σᾶς ἀνταμώσῃ καὶ τοὺς δύο σας εἰς ἓνα 'σπῇ-τι, γιὰ νὰ μάθῃ κεῖνος ἀφ' τὸ στόμα σας τὸ ἔχει σας καὶ τὴ φαμι-λιά σας. Κ' ἐγὼ θαρρῶ δά, πῶς μονάχα τ' ὄνομα τοῦ Πάγε σας θὲ νὰ τελέψῃ τὴ δουλειά.

Κλεάνθης.

Εἶναι μάλιστα καὶ ἡ μήτηρ μου ἀποθαμμένη, καὶ εἰς ἐμένα ἀνήκει ἡ περιουσία της.

Στροβίλης.

Νάτεν αἱ συμφωνίαις, ὡς καθὼς ταῖς εἶπεν ἀτός του ὁ Προβεντᾶς, καὶ ταῖς ἔγραψεν ὁ μεσίτης μας, νὰ σᾶς ταῖς δείξω, πρὶχού ν' ἀρχή-σωμεν τὴ δουλειά. Ἀκούτενε.

«Ἐπειδὴ ὁ δανειστής ζητεῖ ὅλας του τὰς ἀσφαλείας, πρέπει πρῶ-»
»τον ὁ δανειζόμενος νὰ ᾔναι νομίμου ἡλικίας, καὶ ἀπὸ φαμελιάν μὲ
»πλούτη πολλά, ἀκίνητα, στερεά, καθαρὰ καὶ παστρικά ἀπὸ ἐμπερ-
»δεύματα καὶ φιλονεικίας. Ἐπειτα νὰ γραφῇ μία καλὴ καὶ ἀκρι-
»βὴς ὁμολογία ἀπὸ ἓνα γραμματικόν, τὸν πλέον τιμημένον ἄνθρωπον
»τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ τὸν διαλέξῃ ἀτός του ὁ δανειστής,
»διὰ νὰ τοῦ ἀναφέρῃ τὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὸ πρέπον.

Κλεάνθης.

Τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε.

Στροβίλης.

»Ὁ δανειστής, διὰ νὰ φυλάξῃ καθαρὰν τὴν συνείδησίν του, δὲν
»ζητεῖ περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι τὰ ἑκατὸν διάφορον εἰς τὰ ἄσπρα του.

Κλεάνθης.

Εἴκοσι τὰ ἑκατὸν; Πολλὰ καλὴ συνείδησις! Δὲν ἐμπορεῖ κανεὶς
νὰ παραπονηθῇ!

Στροβίλης.

Ἀλήθεια! Ἀκούτεν ἀκόμα.

»Ἐπειδὴ ὅμως ὁ δανειστής δὲν ἔχει νὰ δώσῃ τὰ ζητούμενα ἄσ-

»πρα ἐξ ἑαυτοῦ του, ἀλλά, διὰ νὰ κάμῃ καλὸν εἰς τὸν δανειζόμενον, νὰ ἀναγκάζεται καὶ αὐτὸς νὰ τὰ δανεισθῇ ἀπ' ἄλλου, μὲ πέντε τὰ ἑκατόν. Διὰ τοῦτο πρέπει ὁ ἄνω εἰρημένος δανειζόμενος νὰ πληρώσῃ καὶ τοῦτο τὸ διάφορον χωριστά, ἐξω ἀπὸ τὸ πρῶτον συμφωνημένον. Τοιοῦτοτρόπως ὑποχρεώνει τὸν δανειστὴν νὰ δανεισθῇ καὶ αὐτὸς τὸ ζητούμενον κεφάλαιον.

Κ λ ε ἄ ν θ η ς.

Τι διάβολον! τί Ἑβραῖος! τί Ἀράβης εἶν' αὐτός. Ἐδῶ ἔρχεται εἰκοσιπέντε τὰ ἑκατόν.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Τοῦτο νὰ εἶπα κ' ἐγώ· ὀῦν καὶ παρκατάω.

Κ λ ε ἄ ν θ η ς.

Τί νὰ ἰδῶ; Ἀνάγκην ἔχω! τί νὰ κάμω; Ὅλα θέλω νὰ τὰ στέρξω.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Ἔτσι νὰ ποκρίθηκα κ' ἐγώ.

Κ λ ε ἄ ν θ η ς.

Ἔχει καὶ ἄλλα γραμμένα;

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Ὅγεσκε! Μονάχα δυὸ λογάκια λὲ ἀκόμα καὶ τελεύει.

»Ἀπὸ τὰ ζητούμενα δεκαπέντε χιλιάδες γρόσια ὁ δανειστὴς δὲν ἔμπορεῖ νὰ μετρήσῃ, παρὰ μόνον δώδεκα χιλιάδας εἰς μετρητά. Διὰ τὴν δὲ τὰς λοιπὰς τρεῖς χιλιάδας πρέπει νὰ ἐπάρῃ ὁ δανειζόμενος ῥουχικά καὶ στολίδια κατὰ τὴν χωριστὴν καταγραφὴν, τὰ ὅποια ὁ δανειστὴς ἐξετίμησεν εἰλικρινῶς καὶ κατὰ συνείδησιν μὲ τὴν πλέον ὑμετριωτέραν τιμὴν.

Κ λ ε ἄ ν θ η ς.

Τί θέλουν νὰ εἰποῦν αὐτά;

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Ἀκοῦτεν τὴν καταγραφὴν.

»Πρῶτον ἐν κρεβάτιον μὲ τέσσαρα ποδάρια καὶ μὲ διάφορα ἀξιόλογα κεντήματα εἰς τὰς ἄκρας, ἐπάνω εἰς λαδιὰν τσόχαν. Καὶ μαζὶ μὲ τὸ κρεβάτιον τρεῖς καθέκλας σκεπασμένας μὲ λεπτὸν δίλογον ὑμεταξωτόν.

»Ἔτι μίαν κωνουπιέραν μακριὰν ἀπὸ λεπτότατον παννίον βαμμένον τριανταφυλλί, μαζὶ μὲ τοὺς φραβαλάδας τῆς καὶ τὰ κρώσσιάα τῆς ὅλα μεταξωτά.

Κλεάνθης.

Καί τί νά τά κάμω ; Δέν τά χρειάζομαι.

Στροβίλης.

Σταθήτενε.

»Ετι δώδεκα χαρτίνας εικόνας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι τυπωμένοι οἱ ἔρωτες τοῦ Κακαρέλα καὶ τῆς Μερλακίνας.

»Ετι δύο ἀμαξάκια διὰ μικρά παιδία, ἀπὸ καρυδιάν, ὠραιότατα ὑδουλευμένα, ὀλόχρυσα καὶ πλουμιστά.

»Ετι ἓνα καθρέπτην μὲ ὀλόχρυσα περιθόρια, μίαν πλάκα μεγάλην, ἀξιόλογον καὶ πολλὰ ἀστεῖον· διότι δείχνει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου μακρύτερον ἀπὸ μίαν πῆχυν.

»Ετι δύο σενδούκια μὲ ψεύτικα πούλουδα, γαρούφαλα, τριαντάφυλλα, καὶ ἄλλα ἀνθηζωφότατα, ὥσάν νά τὰ ἔχοφες ἀπὸ τὸ περιβόλι.

Κλεάνθης.

Τὸν διάβολον ! Καί τί νά τά κάμω !

Στροβίλης.

Μὴ βιαζοῦστέν τσελεμπή !

»Ετι τρία μεγάλα τουφέκια ὀλίγον μεταχειρισμένα, μὲ τὰς τρεῖς σιδιρᾶς των βέργας, στολισμένα τὰ κοντάκια μὲ πολλὰ σφεδία.

»Ετι τρία φουρνέλλα χωματένια, δουλευμένα θαυμαστά, μὲ δύο κλέατα ἢ γυιαιλένιους ἀλαμπύκους, πολλὰ χρήσιμα διὰ τοὺς ὅσοι εἶναι περίεργοι ν' ἀλαμπυκάρουν διάφορα ὑγρά.

»Ετι

Κλεάνθης.

Δαιμονίσθηκα.

Στροβίλης.

Σιγὰ δά.

»Ετι ἓν Κλαβίρι παλαιὸν ἀξιόλογον μὲ ὅλας τὰς χορδὰς του. »Πολλὰ ὀλίγα τοῦ λείπουν.

»Ετι μίαν τηλίαν, ἥτοι τάβλι, εὐμορφότατον μὲ κύβους ἐλεφαντίνους, ἐφεύρημα, καθὼς λέγουν, τοῦ σοφοῦ Παλαμήδους, χρησιμώτατον νά διασκεδάζῃ κανεῖς τὸν καιρὸν του, ὅταν δὲν ἔχει τί νά κάμῃ.

»Ετι ἓν δέρμα Κροκοδείλου τρία καὶ μισὸν ποδάρια τὸ μακρὸς, γεμάτον ἀπὸ ἄχυρα, περίεργον πρᾶγμα καὶ ἀξιόλογον, διὰ νά κρέμαται εἰς τὸν θόλον τῆς καμάρας.

»Ὅλα τὰ ἄνω εἰρημένα τεφαρίκια ἂν καὶ ἀξίζουσιν πραγματικῶς

»τέσσαρας χιλιάδας καὶ τριακόσια γρόσια, ὡς διακριτικὸς ὅμως καὶ
»φιλόανθρωπος, ὁ δανειστὴς συγκαταβαίνει νὰ τὰ περάσῃ εἰς τὸν λογα-
»ριασμὸν διὰ μόνον τρεῖς χιλιάδας γρόσια.»

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ὡ νὰ τὸν πνίξῃ ἡ σφοδρὸς καὶ αὐτὸν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του !
τὸν κλέπτῃν, τὸν ἄρπαγα, τὸν φονέα ! Ποῦ ἀκούσθηκε ποτὲ παρόμοιον
διάφορον ; Καὶ δὲν εὐχαριστεῖται τὸ σκυλλὶ εἰς τόσον ληστρικὸν τό-
κον, ἀλλὰ μὲ ὑποχρεώνει ἀκόμη νὰ δεχθῶ διὰ τρεῖς χιλιάδας γρόσια
τὰ παλαιοκωλόπαννά του ; Μηδὲ τριακόσια γρόσια δὲν πιστεύω νὰ
πιάσω θπ' αὐτά ! Ὅμως—πρέπει νὰ κλίνω. Εἶναι εἰς καιρὸν ὁ μιὰρὸς
νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ δεχθῶ τὸ πᾶν. Κρατεῖ τὸ μαχαίρι εἰς τὸν λαι-
μὸν μου.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Ἐγὼ βλέπω σας Ἀφεντάκη μου, καὶ μὴ σᾶς κοκοφανῇ ! Ἰσα Ἰσα
νὰ προπατήτε τὸν δρόμο τοῦ συναγοπίτου μου τοῦ Σκουλουμπρῆ. Κ'
ἐκεῖνος ὁ κακόμαρος ἐσθυσεν ὠχονοῦς, γιατί δανειζοῦταν βαρεῖά, ἀγό-
ραζεν ἀκριβὰ, πωλοῦσεν εὐθηνά καὶ τὰ φόρτωσε ἔς τὸν πετεινὸ.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Καὶ τί θέλεις νὰ κάμω ; Νὰ πῶς ἀφανίζονται αἱ φαμίλιαι ! Νὰ πῶς
παρκαλοῦν οἱ νέοι ! Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τοὺς φέρει ἡ κατηραμένη
φιλαργυρία τοῦ πατρός των ! Κ' ὕστερα θαυμάζουν πολλοί, πῶς τὰ
παιδιά παρακαλοῦν ν' ἀποθάνωσιν οἱ γονεῖς των.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Ἦντα νὰ σᾶς πῶ ἀρέντη ! ὁ Πάγες σας ἔς τὴν ἀλήθεια κάμνει καὶ
τὸν πλεὰ φρόνιμον ἄνθρωπο τοῦ κόσμου νὰ τόνε βλαστήμῃ. Ἐγὼ δά,
δόξα ν' ἄχ' ἡ Παναγιά μας, δὲν εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος γιὰ τὸ σχοινὶ
καὶ γιὰ τὸ παλοῦκι· ὅμως, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, αὐτὸς ὁ Πάγες σας ὁ
Πάφίλας (α) θὰ μὲ κάμει μὲ τὰ λόγια του νὰ τόνε κλέψω τίποτας.
Καὶ ἔγω θαρρῶ δὲ πῶς ἂν τόνε κλέψῃ κἀνένας, θὲ νὰ κάμῃ ψυχικόν.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Δόσε με τὴν καταγραφὴν νὰ τὴν στοχασθῶ καλῆτερα.

(α) Πάφιλαν εἰδικώτερον ὀνομάζουν οἱ ἄστειοι Χῖοι τὸν φιλάργυρον, ἢ ἀπὸ
τοῦ παφίλου, ἀτιμοτάτου μετάλλου, μέχρι τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται τῶν φιλαργύ-
ρων ἡ φειδωλία, ἢ, τὸ πιθανώτερον, ἀπὸ τοῦ Παμφίλου, περιφήμου διὰ τὴν
αἰσχροκέρδειαν δανειστοῦ Ἀθηναίου, τὸν ὁποῖον κωμῶδει ὁ Ἀριστοφάνης.

Ὁ Πάμφιλος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κλαύσεται ; (Πλουτ. στίχ. 174).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς καὶ Κ Ὑ ρ Σί μ ο ς.

Κ λ ε ά ν θ η ς καὶ Σ τ ρ ο βί λ η ς (εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ θεάτρου).

Κ Ὑ ρ Σί μ ο ς.

Ναίσκε Αὐθέντα ! αὐτὸς ὁ νέος ἔχει πολλήν ἀνάγκην ἀπὸ ἄσπρα. Αἱ ὑποθέσεις του τὸν βιάζουσι νὰ ζητᾷ δάνεια διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· καὶ θε νὰ δεχθῇ ἀναμριβόλως ὅ,τι ὀρίζετε.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Κηλά ! πλὴν τί στοχάζεσαι κύρ Σίμω ! δὲν εἶναι τάχα κἀνένανς κίνδυνος. Πᾶς καὶ γιὰ νὰ κερδέσωμεν τὸ καρφί, χάσωμεν τὸ πέταλον ! Ἐξέρεις τ' ὄνομα, τὸ ἔχει, τὴν φαμιλιὰν τοῦ νέου, περὶ τοῦ ὁποίου μὲ μιλεῖς ;

Κ Ὑ ρ Σί μ ο ς.

Ὅχι ! περὶ τούτου δὲν ἐμπορῶ νὰ σᾶς πληροφορήσω. Ἐδῶ πέρα δὲν χωροῦν ψεύματα. Τὸ ψεῦμα εἶναι τοῦ διαβόλου. Κ' ἐγώ, αὐθέντα, τὸν νέον δὲν τὸν γνωρίζω. Κατὰ τύχην μ' ἔστειλαν εἰς αὐτόν. Ἀτός του ὅμως θε νὰ σᾶς πληροφορήσῃ ὅλα τὰ πάντα. Καί, καθὼς μὲ βεβαιώνει ὁ ἀνθρωπὸς του, θε νὰ εὐχαριστηθῇτε, ὅταν τὸν γνωρίσητε. Ἐγὼ μόνον ἐξεύρω νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ὁ νέος εἶναι πλουσίας φαμιλιαῖς παιδί· ὅτι δὲν ἔχει μητέρα· καὶ ὅτι, ἂν θέλετε, σᾶς ὑπόσχεται, πρὶν περάσουν ὀκτὼ μῆνες ἀπὸ σήμερον—ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ πατὴρ του.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Δουλειά 'ναι 'δῶ ! Καλὸς λαγὼς ἐβγαίνει ! Ἐ κύρ Σίμω ! ἡ ἐντολὴ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μᾶς προστάζει νὰ παρηγορῶμεν τὸν πηλυσίον μας, κατὰ τὴν δύναμίν μας.

Κ Ὑ ρ Σί μ ο ς.

Τοῦτο δὲ ἐννοεῖται.

Σ τ ρ ο βί λ η ς,

(βλέπων ἀπὸ μακρὰν τὸν κύρ Σίμον, σιγὰ πρὸς τὸν Κλεάνθην).

Ἦντα θὰ 'πῇ τοῦτο ; ὁ κύρ Σίμος μας 'μιλεῖ μὲ τὸν Πάγε σας.

Κ λ ε ά ν θ η ς (σιγὰ πρὸς τὸν Στροβίλην).

Μήπως ἔμαθε ποῖος εἰμαι ; Μήπως μ' ἐπρόδωκες ἐσύ ;

Κ Ὑ ρ Σί μ ο ς (πρὸς τὸν Κλεάνθην καὶ τὸν Στροβίλην).

Ἄχ ! Ἄχ ! εὐλογημένοι ! βιασθήκατε παρὰ πολὺ. Τίς σᾶς εἶπε πῶς

εἶν' ἐδῶ πέρα ὁ δανειστής. (Πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην) Πιστεύσατέ με, αὐθέντα, ἐγὼ δὲν τοὺς ἐδειξά μή τε τ' ὄνομά σας, μή τε τὴν κατοικίαν σας. Ὅμως, θαρρῶ, δὲν πειράζει. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τιμημένοι, καὶ ἔμπορεῖτε ἰδῶ πέρα νὰ ἔξηγηθῇτε μαζὶ τοὺς, ὅπως θέλετε.

Ἐξηνταβελώνης.

Πῶς;

Κύρ Σίμος (δείχνων τὸν Κλεάνθη).

Νὰ ὁ νέος, αὐθέντα, τὸν ὁποῖον ἔχετε νὰ δανείσητε τὰς δεκαπέντε χιλιάδας γρόσια, καθὼς σὰς ὠμίλησα.

Ἐξηνταβελώνης.

Πῶς κρεμασμένε; Ἐσὺ παρεδόθηκες εἰς τόσον τρελὴν ἀπελπισίαν;

Κλεάνθη.

Πῶς, πάτερ μου; ἐσεῖς ζητεῖτε τόσον ἄτιμα κέρδη; (Ὁ κύρ Σίμος φεύγει, καὶ ὁ Στροβίλης ὑπάγει νὰ κρυφθῇ).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἐξηνταβελώνης, Κλεάνθη.

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐσὺ ἴσαι παραλυμένε, ὁ νέος, ὅστις θέλεις ν' ἀφανισθῇς μὲ τέτοια πομπειασμένα δανείσματα;

Κλεάνθη.

Ἐσεῖς εἶσθε ὁ δανειστής, ὅστις θέλετε νὰ πλουτίσετε μὲ τέτοια παράνομα διάφορα;

Ἐξηνταβελώνης.

Καὶ τολμᾷς ἀκόμα νὰ φαίνεσαι ὀμπροσθὰ μου;

Κλεάνθη.

Καὶ τολμᾷτε ἀκόμη νὰ φαίνεσθαι εἰς τὰ ῥάτια τῶν ἀνθρώπων;

Ἐξηνταβελώνης.

Δὲν ἐντρέπεσαι, γιὰ πῆς με, νὰ καταντήσης εἰς τόσην παραλυσίαν, νὰ πέσης εἰς τόσον τρομερὰ ἐξοδα, νὰ σκορπίζης τόσον ἄτιμα τῶν γονέων σου τὸ ἔχει, ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι τὸ συνάζανε μὲ τούτους κόπους καὶ ἰδρῶτας;

Κλεάνθη.

Δὲν αἰσχύνεσθε νὰ ἀτιμάζετε τὸ γῆράς σας μὲ τοιαύτας ληψοδᾶς;

σίς, νὰ κάμνετε πέντε ἄσπρα τὴν τιμὴν σας καὶ τὴν ὑπόληψίν σας
μὲ τὴν ἀχόρταστον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ σωρεῖτε γρόσσι ἐπάνω εἰς τὸ
γρόσσι, καὶ νὰ αὐξάνετε τοὺς τόκους σας μὲ τὰς πλέον χαμερπεστέρας
λεπτολογίας, ἀφ' ὧσας ἐφεύρηκαν ποτὲ οἱ πλέον περιφημότατοι το-
κογλύφοι ;

Ἐξήντα βελώνης.

Φύγ' ἀπὸ τὰ ῥάτια μου ἀχρεῖε ! φύγ' ἀπὸ τὰ ῥάτια μου !

Κλέανθης.

Καὶ τίς εἶναι μεγαλύτερος πταίστης, ὅστις δανεῖζεται ἐξ ἀνάγκης,
ἢ ὅστις δανεῖζει διὰ πλεονεξίαν ;

Ἐξήντα βελώνης.

Κρεμνίσου, σὲ λέγω, καὶ μὴ μου ζαλίζης τ' αὐτιά. (μόνος του)
Δὲν παρὰ με πικραίνει τοῦτο τὸ συμβεβηκός· ἐπειδὴ μ' ἐξύπνισε, νὰ
ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς τέσσερα τὰ ῥάτια μου εἰς ὅλα τὰ κινήματά του.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἐπίτροποι τοῦ Νοσοκομείου, Ἐξήντα βελώνης.

Ἐξήντα βελώνης (σιγά).

Τί θέλουν τοῦτοι πάλιν οἱ ἀγιογδύταις.

Ἐπίτροποι.

Καλὴ ἡμέρα σας Ἀρχοντα !

Ἐξήντα βελώνης (σιγά).

Κακὴ σας ἡμέρα καὶ ψυχρή ! (ἀψά) Δουλός σας ταπεινός ! τί εἶναι
ὀρισμός σας ;

Ἐπίτροποι.

Τὸ ἀδελφάτον συνάζομεν διὰ τὸ ὀσπητάλι, καὶ ἀνὸρίζετε καὶ ἡ
εὐγενία σας . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Τὸ ἀδελφάτον ; Καὶ τόσοι ἀδελφοὶ δὲν εἴσθε ἀρκετοὶ νὰ κυβερνή-
σετ' ἓνα ὀσπητάλι ; Ἡ μ' ἐσυνάξατ' ἐκεῖ ὅλους τοὺς παραλυμένους
τοῦ κόσμου, καὶ τώρα παραβαρύνετε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τέτοιον δυ-
στυχισμένον καιρόν !

Ἐπίτροποι.

Ἡμεῖς δὲν βιάζομεν κανένα· ἡ ἐλεημοσύνη ! . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Νὰ μὲ συμπαθήσετε ! ἡ ἐλεημοσύνη ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ μέτρα της. Ἐσεῖς ἐπῆρατε κατὰ θύρῃ πλουσίους, πτωχοὺς, μεγάλους, μικροὺς, νὰ συνάξετε ὅσα ὑπορέσετε γιὰ νὰ κωλομεθώσιν οἱ σπηταλιῶται. Ὁμορφο πρᾶμα ! Ἐλάτε στραβοὶ νὰ φάτε τῶν γερῶν τὸ βιός. Κ' ὕστερα τί θέλετε 'ς ἐμένα ! Δὲν παγαίνετε 'ς τοὺς ἄρχοντας ; Κουτσοί, στραβοί, 'ς τὸν Ἀγιαντώνη.

Ἐπίτροποι.

Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἴσθε καὶ ἡ εὐγενία σας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγὼ Ἀρχοντας ; Ἀνάθεμά τοὺς κιότσι τὸ λέγουνε, κιότσι τὸ πιστεύουν. Ἐγὼ τὸ 'ξεύρω, φαμελίτης ἄνθρωπος πῶς θρέφω τὸ 'σπῆτί μου. Δυὸ παιδιὰ, καὶ τρεῖς δοῦλοι, κ' ἐγώ, ἐξ ψυχαῖς τί θέλουνε νὰ φᾶνε ; Εἴκοσι γρόσσα δὲν με φθάνουν τὴν ἐβδομάδα ! Κι ἄμὲ φορέματα ; Κι ἄμὲ δόσιμο 'ς τὴν χώραν ; Κ' ὕστερα πᾶς καὶ δὲν κάμνομε καὶ κἀνένα ψυχικό ; Πῆρεν ὁ γυιός μου ἓνα Χιώτη, νὰ τόνε δουλεύῃ ἀπάνω κάτω, καὶ μοῦ τὸν ἐφόρτωσε 'ς τὴν βράχι. Ἐγὼ τότε ταγιζῶ κ' ἐκείνον. Ἄς κουρεύεται ! Ταῖς περασμένας ἤλθ' ἓνα πτωχὸν παλληκάρι, Δημητράκη τὸ λέγουν, ἀπὸ τὴν Ρούμελην. Ψωμί δὲν εἶχε νὰ φάγῃ. Μὲ παρακάλεσε. Τὸ 'λυπήθηκα. Τὸ προμάτσεψα. Ἄς τρώγῃ κι αὐτὸ ἓνα κομμάτι ψωμί.

Ἐπίτροποι.

Ἄξιος ὁ μισθός σας !

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐ ! δὲν μᾶς σώνουν αὐτά, τώρα θέλουν ἄσπρα καὶ οἱ ἐπίτροποι τοῦ 'σπηταλιοῦ. Τί διάβολο ! Τοῦτοι οἱ Σμυρνοὶ ὅλοι πᾶνε νὰ γένουν ἐπιτρόποι γιὰ νὰ γυμνώνουνε τὸν κόσμον. Προχθές, ὅτ' εἶχα διώξει τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ σου καὶ οἱ ἐπίτροποι τοῦ Σχολειοῦ. Καλὲ διάβολο γυιό ! δέ μας φθάνουνε τ' ἄλλα βαρειά ἐξοδα τῆς πολιτείας μας, μόνε θέλομε καὶ Σχολειά ; Καὶ τί ἄνεμον τὰ θέλομε τὰ Σχολειά ! Ἡ νὰ μάθουνε τὰ παιδιὰ μας νὰ γένουν πολυλογάδες καὶ ἀκαμάταις ; Δόξα σοι ὁ Θεός ! ἓνα παιδί ἔχω, κάλλιο τῷ θεῷ στραβό, παρὰ γραμματισμένο ! Τὸ μεγαλύτερο βιβλίο τοῦ θεοῦ νὰ διαβάσῃ κἀνεὶς σὲ τοῦτον τὸν κόσμον, εἶναι τὰ Πατηρμά του καὶ τὸ καταστιχάκι του, νὰ γράφῃ τὰ ἐξοδά του. Μὰ χρειάσθηκες κἀνένα γράμμα νὰ στείλῃς εἰς κἀνένανε μεγάλον, ὅσοι πέντε παράδες ἓνα

γαδουρολογιώτατον, καὶ κάμε τὴν δουλειάν σου. Ἐγὼ μὲ ταῖς κα-
τσούναις μου ἤπλῃ χαμηλὰ κυβερνῶ τὸ ὁπῆτι μου. Ὁ γείτωνάς μου
μὲ τὰ πολλὰ τὰ γράμματα, τρεῖς βολαὶς ὡς τώρα ἔχει ῥιχμένο τὸ
τόπι. Αὐτὴ ἡ Σμύρνη ἀπὸ τὰ κοινὰ καλὰ της πάγει νὰ βολίσῃ.

Ἐπίτροποι.

Καὶ χωρὶς κοινὰ καλὰ, καὶ μάλιστα Νοσοκομεῖον καὶ Σχολεῖον,
ποία χώρα, ἄρχοντα, δύναται νὰ συσταθῇ;

Ἐξηνταβελώνης.

Τούφλαις! Ρούφλαις! Τὰ σχολεῖα μάλιστα χαλοῦνε ταῖς χώραις.
Βλέπετε τοὺς Χίους; Ὅσῳ μεγαλόνουνε τὸ σχολεῖο των τόσο μικραί-
νουνε τὰ καλουπάκιά των. Ἐχουνε καλοὺς Δασκάλους! κι αὐτοὶ γη-
ράζουνε ἔς ταῖς ξενιτειαῖς! ὡς καὶ ἔς τὴν Ἰγγλιτέραν πῆγανε, καθὼς
ἀκούγω. Οἱ Κυδωνιάταις, κύττα κύττα τὸ Σχολεῖο, θεὶν ἀφήσουν
τῆς ἐλαίς των νὰ ξηραθοῦν, καὶ πᾶγουν νὰ γενοῦν ὅλοι πραγματευ-
τάδες. Τώρα καὶ οἱ Σμυρνοὶ μας, δὲν κυττάζουνε τὴν ψώραν των, μό-
νον ἀνοιξαν μεγάλον Σχολεῖο, γιὰ νὰ λωλαίνωνται τὰ παιδιὰ των,
νὰ παγαίνουνε ἔς τὴν Φραγγιάν, καὶ νὰ γυρίζουν μὲ καπέλα. Κατὰ
διαβόλου κώλου κι αὐτοί, καὶ τὰ γράμματά των. Ξεμυαλισθήκανε!
Καλὰ μου τῶλεγε προχθὲς ὁ καψούλης ὁ Πνευματικὸς μου. Ἀφ' οὗ φα-
νῆκαν οἱ Δασκάλοι χάλασεν ὁ κόσμος!

Ἐπίτροποι.

Καὶ διὰ τὸ ὁπῆτάλι, ἄρχοντα;

Ἐξηνταβελώνης.

Ὁ Θεὸς νὰ ἐλεῇ!

Ἐπίτροποι.

Καὶ τοὺς ἀρρώστους, καὶ τὴν εὐγενίαν σας! (φεύγουν).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Κερὰτσα Σοφουλιώ, Ἐξηνταβελώνης.

Κερὰτσα Σοφουλιώ.

Ὡρα καλὴ σας Ἀφέντη!

Ἐξηνταβελώνης.

Στάσου κομματάκι, τώρα ἔρχομαι καὶ σὲ ἠμιλῶ (σιγά) Καίρὸς
εἶναι νὰ κάμω καὶ κἀνένα μικρὸν γύρον ἔς τ' ἀσπρουλάκια μου.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Στροβίλης, Κεράτσα Σοφουλιώ.

Στροβίλης,

(χωρίς νὰ βλέπη τὴν κεράτσαν Σοφουλιών).

Λάσπη τὴν ἔχομε! Πάθαμέν τὴνε. Βρὲ τοῦ διαβόλου τὸ γέρο. Αὐ-
τὸς πρέπει νάχη κἀνένα μεγάλο μεζᾶ κλειδωμένον γεμάτον ξουχιά.
Μέσ' ἔς τὴν καταγραφή δὲν εἶδα κἀνένα πρᾶμά του ἀπ' ὅσα γρωνίζω.
Ἄν τονε βάλω ἔς τὸ χέρι!

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Αἰβοῦ! Καλὲ σύ 'σαι καψούλη Στροβίλη; Καὶ ποῦτανε τοῦτο
τὸ καλὸ;

Στροβίλης.

Ἦγοῦ! Σύ 'σαι κεράτσα Σοφουλιώ; κ' ἤντα'ρθες νὰ κάμης ἐδῶ.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ὅ,τι κάμνω παντοῦ. Ἐγὼ ἀναγκάτομαι σὲ κάποιαις καλαῖς δου-
λειαῖς γιὰ νὰ χρησιμεύω τσοῖ ἄ θρώποι, καὶ κάτι νὰ κερδαίνω κατὰ
τὴν χάρις 'ποῦ μοῦ ἴδωκεν ὁ Θεός. Εἰσὲ τούτουνε τὸ γκόσμο, καψο-
στροβίλη, πρέπει νὰ πορεύεται πᾶς ἓνας μὲ γνῶσι. Κι' ἀνθρώποι, ἔτσι
δὰ 'σάν κ' ἐμένω, δὲν ἀκαρτεροῦνε τὸ καθημερινὸ των ἀπ' ἄλλου, παρ'
ἀπὸ τὰ χέρια των κι' ἀπαιτῇ μπροκοπήτουνε.

Στροβίλης.

Ἐχεις κάμμιάν ὑπόθεσι μὲ τὸν ἀφέντη τοῦ 'σπητιοῦ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ναῖσκε. Ἐχω μακσί του μιὰ μικρὴ δουλειά, γιὰ τὴν ὁποῖαν ὀλ-
πίζω πῶς θὲ νὰ μοῦ πληρώσῃ τὸ γκόπο.

Στροβίλης.

Αὐτός; Ἄ 'ς τὴ μπίστι μου πολλὰ ξυπνὴ πρέπει νάσαι, ἂν 'μπο-
ρέσης νὰ τοῦ τοιμπίσῃς τίποτας. Τρίχ' ἀπὸ σπανὸ νὰ βγάλῃς χρειά-
ζεται μεγάλῃ τέχνῃ. Ἐδῶ μέσω, κεράτσα μου, τ' ἄσπρα 'ναι πολλὰ
ἀκριβά.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐ, τί νὰ σ' πῶ! εἶναι κάποιαις δούλεψαις πάρα πολλὰ γλυκαῖς,
καὶ δίνουνε κάμποσο κέρδος.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

"Εν καταλαβαίνεις τί σου γίνεται. Μὲ συμπάθειο κιόλας. Ἐσὺ δὲν ἐγρώνεις ἀκόμα τὸν κυρίτισον τὸν Ἐξηνταβελώνη. Ὁ κυρίτισος ὁ Ξηνταβελώνης εἶναι ὁ πλεῖς καρμοίρης, ὁ πλεῖς σφιχτός, ὁ πλεῖς σκληρόκαρδος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Ποτέ του δὲν πᾶ τὸ χέρι του νὰ πληρώσῃ κάμμινά δούλεψι. Χάδια μονάχα καὶ σπολάτια καὶ παινέματα ὅσα θέτενε μ' αὐτὰ ὅμως δὲν γεμίζει ἡ παραδαρμένη. Πάντα πεινασμένοι σηκονόμαστ' ἀφ' τὸ τραπέζι, καὶ μᾶς λέε, καλὰ παλληκάρια. Τίποτας δὲν ξέρει νὰ χρίσῃ ποτές του κάνενοῦς. Ὡς καὶ τὰ νύχια του, ὅταν τὰ κόφτει, τὰ μαζώνει σὲ μιὰ σακκούλα νὰ τὰ πωλήσῃ μὲ τὸ δράμι, γιὰτ' ἤκουσε πῶς τᾶχουν οἱ ζευγάδες γιαιτρικὸ ὅτ το ὀφτάρμισμα (α) τῶν βρωδιῶνε. Τί τὰ θέτενε! Δί νω δὲν ξέρει νὰ πῇ ποτές του. Πάντα δα νείζω. Προχθές ἀντίς νὰ πῇ δύτεν τοῦ γαδάρου νερό, εἶπενε, δα νεί σε τέ το υ. Πάντα θε νὰ παίρῃ χῶρις νὰ δίνη. Φαίνεται πῶς εἶν' ἀπὸ τὴμ Πάρο, δὲν ἐπῆγε πητὲ ὅς τὴν Δίνο.

Κ ε ρ ᾶ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ.

Ὁρῶ! "Αν ἀγαπᾷς τὸ Θεό! Καὶ ξέρω δὲ πῶς νὰ φέρωμαι μὲ τσοῖ ἄνθρωποι. Ἐχω μιὰν τέλνη κρουζὴ νὰ τσοῖ ἀνοίγω τὰ σπλάγγνα, νὰ γαργαλίζω τὰ φύλλα τῆ καρδιάς τῶνε, καὶ ν' αὐρίσκω τὸν τρόπο νὰ τσοῖ κάμνω νὰ γίνωνται πονητικοί.

Σ τ ρ ο β ί λ η ς.

Αὐτὰ νὰι κοροφῆξάλλα. Μὴν ἀπαντέλῃς ποτές νὰ μαλακώσῃς τοῦτό να τὸ γέρο, νὰ σοῦ δώκῃ παρᾶ. Ἐβρὴός εἶναι. Ἀρβανίτης εἶναι. Νὰ σκάσῃς δὲν τόνε φέρῃς σὲ θεογνωσία. Ἐκεῖνος ἀγχιπᾶ τ' ἄσπρα πλειότερο παρὰ τὴν τιμὴ, καὶ τὴν ὑπόληψι, καὶ τὴν ἀρετὴ, κι αὐτὴν τὴ θεότη. Σὺν ἰδῇ κᾶνα φτωχὸ σκυλλιάζει, σπάσματα τοῦ δίνουνε. Ὅταν νὰ τόνε μαχαιρόνῃ, ὅταν νὰ τοῦ καρφόνῃ τὴν καρδιά, ὅταν νὰ τοῦ ξεβρίζονῃ τὸ σηκότι. Καὶ τοῦτό να . . . Ὁρῶ! Νάτος κ' ἐρχεται. Ἀς κόψω λάσπη.

(α) Ὁ φ τ ᾶ ρ μ ι σ μ α καὶ φ τ ᾶ ρ μ ι σ μ α παρὰ Χίσις τὸ παρ' ἄλλοις μάτιασμα, ἢ Βασκανία. Π α ρ α δ α ρ μ ῆ ν ἢ κοιλία. Κ α ρ μ ο ῖ ρ η ς ὁ γλίσχρος, ὁ φειδωλός, ὁ ἀκριβὴς κατὰ μεταπλασμόν τοῦ Κλαμοίρης ἢ Κλαυμοίρης.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐξήντα βελώνης (σιγά).

Καλὰ 'πάρχουν αἱ δουλαῖς. (Ἀψά) Ἔτιναι Κεράτσα Σοφουλιώ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Δόξα νά'χη ὁ Θεός! Σὰς ἐγλέπω πολλὰ καλὰ! Ἔχετ' ἓνα πρόσωπο ἄν τὸ γκαθρέφτη.

Ἐξήντα βελώνης.

Τίς; ἐγώ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ποτές μου δὲ σὰς ἶδα μὲ τέτοια μιὰν ὄψι χαρούμενη, κάτασπρη καὶ δροσρρῆ ἄν τῇ νωπῇ μουτσιθρα.

Ἐξήντα βελώνης.

Νὰ σὲ χαρῶ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Κιαμμὲ τί στοχαζοῦστε; Σὲ ὅλη τὴ ζωή σας δὲ φανήκετε, θαρρῶ, τόσῳ νεῖδς κιῶμορφος, καθὼς τώρα. Ἐγὼ γλέπω παλληκάρια εἰκοσιπέντε χρονῶνε, κ' εἶναι πλεῖο γέροι παρὰ σὰς.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ὅμως Σοφουλιώ μου, ἔχομε 'ς τὴ ράχι τοὺς ἐξῆντα σφυστούς.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἔ καὶ τί ἀπὸ τοῦτο; Ἐξῆντα χρόνοι πολλοὶ 'ναι; Τώρα εἴσθε 'ς τὸν ἀνθό. Τώρα ἔμπαίνετε 'ς τὴν ἀνοιξὶ τῆς ἀνδρῖνικας ἡλικίας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἀληθινά! πλὴν εἴκοσι χρόνους παρακάτω, θαρρῶ, δὲν ἦταν ἄσχημο. Ὅρίστε;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Κάλε! χωρατεύετε; Τοῦτο δὲν πειράζει Παλληκάρῃ μου! ἡ κρᾶσις σας δείχνει, πῶς θὲ νὰ ζήσετε καὶ τσ' ἑκατό.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ τὸ πιστεύεις;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Βέβαια! Καὶ σεῖς ἔχετε οὐλα τὰ σημεῖα. Γιὰ σταθῆτε κομματάκι ἔτσι δά, νὰ σὰς ἰδῶ. Αἰβοῖ! νὰ ἓνα σημάδι μακροζωΐας ἀνάμεσα 'ς τὰ δυὸ γλυκά σας μάτια.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ γνωρίζεις ἀπ' αὐτά ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Κεῖμαι δὲν γνωρίζω ; Γιὰ νὰ ἴδῃ τὸ χεράκι σας. Αἰβοῖ ! νὰ κιᾶλλο σημεῖο πῶς θὲ νὰ πολλοζήσετε.

Ἐξήντα βελώνης.

Ποιό ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Καὶ δὲν βλέπετε ὡς ποῦ πάγει τοῦτο δὰ νὰ τὸ χάραγμα ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐ ; καὶ τί θὲ νὰ ᾤη αὐτό ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Τοῦτο θὲ νὰ πῇ χρόνους ἑκατόν. Τοῦ λόγου σας ὅμως θὲ νὰ περάσετε καὶ τοὺς ἑκατόν εἰκοσι.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ εἶναι δυνατόν ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Τὰ πολλὰ τὰ λόγια εἶναι φτώχεια. Ἐγὼ σᾶς λέγω πῶς θὲ νὰ ζήσετε νὰ θάψετε καὶ τὰ παιδιὰ σας καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν σας.

Ἐξήντα βελώνης.

Τόσῳ καλῆτερα ! Πῶς πάγει ἡ δουλειά μας ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Καὶ χρειάζεται νὰ μ' ἐρωτᾶτε ; Ἐγὼ ὅλα τάβγάζω 'ς τὸ κεφάλι. Γιὰ ταῖς πανδρειαῖς δὰ ἔχω μιὰ χάρι ξεχωριστή. Ὡς καὶ τὸ λύκο, σὰ θελήσω, τὸν ἐπανδρεύω μὲ τὴν προβατίνα. Ἀγκαλὰ 'ς αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι δὲν ἐχρειάσθηκε μεγάλος κόπος. Ἐμίλησα τὴ τσάτσα τση (α) πῶς ἀγαπάτε τὴ Χαρίκλεια, ἀπαι τὴ στιγμὴν ἀποῦ τὴν ἴδετε 'ς τὸ γωνιακό, νὰ παίρη τὸν ἀέρα τση.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐ ! τί σ' ἀποκρίθηκε ;

(α) Τσάτσα παρὰ Σμυρναίοις καὶ Χίοις κοινῶς ἡ μήτηρ, κατὰ παραφθοράν ἀπὸ τοῦ Κυρία, Κυράτσα. Μεταχειρίζονται δὲ τὴν προσφώνησιν ταύτην καὶ εἰς τὰς προβεβηκυίας τὴν ἡλικίαν, χάριν τιμῆς. Γωνιακὸν μόνον ἐπιθετικῶς λέγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ Σμυρναῖοι τὸ εἰς τὴν γωνίαν παράθυρον.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐδέχθηκε τὸ ζήτημα μὲ τῇ χαρᾷ. Τῆς εἶπα καὶ πῶς ἐπιθυμᾷτε νὰ παρευρεθῇ ἡ κόρη τῇ ἀπόψε 'ς τὴν ἀβραβῶνα τῆς ἀκριβοῦς σας· καὶ τῷστερξε χωρὶς δυσκολία.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγώ, κεράτσα Σοφουλιώ, θε νὰ κάμω καὶ δεῖπνον τὸν κυρίτση Βαρθαλαμπούμπαν, κ' ἤθελα νᾶναι κ' ἐκείνη 'ς τὸ τραπέζι.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἔχετε δίκαιον. Πρέπει λοιπὸν ἀπομεσήμερα νὰ ἔλθῃ νὰ χαιρετήσῃ τὴν κόρη σας. Κι ἀπέκει κάμνομε ματσί ἕναν περίπατον ὡς τὰ περβόλια, καὶ κατόπι ἂς ἔλθῃ νὰ δειπνήσῃ.

Ἐξήντα βελώνης.

Πολλὰ καλὰ. Πᾶνε ματσί μὲ τὴν κόρη μου. Πάγουν ἂν θέλουνε καὶ 'ς τὸ γιαλό. Ἐγὼ στέλλω καὶ ταῖς ὁτοιμάζω καίκι.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Δὲν βολεῖ καλῆτερα.

Ἐξήντα βελώνης.

Κι αὐμὲ περὶ προίκας ἐμίλησε; τίποτε κεράτσα Σοφουλιώ; Εἶπες τῇ τσάτσα τῆς, ὅτι πρέπει, ἔτσι δά, νὰ κάμῃ καρδιὰν κομματάκι, νὰ βάλῃ τὰ δυνατά τῆς, νὰ δώσῃ μὲ τὸ παραπάνω, γιὰ τέτοια μιὰν τύχη τοῦ κοριτσιοῦ τῆς; Ἐπειδὴς κι ἄλλον ἕνα, κάνεις δὲν παίρει γυναικα χωρὶς νὰ τοῦ φέρῃ καὶ κᾶτι τοι.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Μάλιστα! ἡ κόρη θε νὰ σᾶς φέρῃ πέντε χιλιάδες γρόσσα εἰσόδημα τὸν καθέκαστο χρόνο.

Ἐξήντα βελώνης.

Τὸν καθέκαστο χρόνο;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ναῖσκε τσελεμπή! Ἡ κοπελλούδα εἶναι μαθημένη νὰ φυλάγῃ καλὰ τὸ στόμα τῇ. Εἶναι συνειθισμένη νὰ ζῇ μὲ σαλάταις, μὲ γάλας, μὲ τυράκι, μὲ 'πωρικά, καὶ δὲν θε νὰ ζητῇ τραπέζι μὲ ζωμιὰ καὶ σούπαις, καὶ ὅτ'α καὶ καλὰ κρασάκια καὶ ἄλλαις κακοεξοδαῖς. Ἀπὸ 'δῶ, μὰ τὴν ἀλήθεια, ὑπορεῖτε νὰ κερδαίνετε κᾶθε χρόνο τ' ὀλιγώτερο χίλια πεντακόσια γρόσσα. Ἀπ' ἄλλο μέρος, ἡ κοπέλλα ἀγαπᾷ νὰ ᾔῃ παστρικούτσικα 'ντυμένη, δὲν θέλει ὅμως μῆτε περίφαναις φορεσιαῖς, μῆτε διαμαντικά, μῆτε στρωτικά πολυέξοδα, 'σάν ἄλλαις

λωλαίς. Κι' από 'δῶ ἔχετε νὰ κερδαίνετε πλείοτερα 'πὸ δυὸ χιλιάδισαις. Τὸ παιγνίδι δὰ καὶ ταῖς περιδιάβασαις, ταῖς μισεῖ 'σάν τὸν διάβολο, καὶ δὲν σηκώνει τὸ κεφάλι τη ἀπὸ τῆ δουλειά τση. Πράγμα ἀσυνεθίστο 'ς ταῖς ἄλλαις κεράδες τῇ Σμύρνης. Ὅλαις σχεδὸν αἱ ἀρχόντισσαις μας δὲν τὸ καταχρειάζονται νὰ δουλεύουνε. Φαγιά μονάχα θέλουνε, καὶ χωριά, καὶ στολίδια, καὶ χορούς, καὶ ἐγγάστρια πυκνά. Γιὰ τοῦτο ἔχουνε πάντα παραμάνναις. Ἐγὼ ἔχω μιὰ καλὴ γειτόνισσα, τῆς ὁποίας ὁ ἄνδρας 'πάγει νὰ χάσῃ ἐξ αἰτίας τῆς ὅλο τοῦ βίος του. Τρεῖς χιλιάδες γρόσσα δὲν τότε πώνουνε κάθε χρόνο σὲ χωριά καὶ λουτρά καὶ παραμάνναις, καὶ ἄλλα κακὰ ἐξοδα τῆς κοκκώνας του. Βάλε τοῦ λόγου σου μονάχα χίλια πεντακόσια γρόσσα κέρδος ἀπὸ τέτοιαις παραλυσιαῖς, καὶ χίλια πεντακόσια ἀπὸ τὴν καλὴν οἰκονομία τοῦ τραπέζιου τση, τρεῖς χιλιάδες· καὶ δυὸ ἀπὸ τῆ φορεσιά τση, νὰ πέντε χιλιάδες γρόσσα τὸν καθέκαστο χρόνο κύριον εἰσόδημα.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

Καλὰ 'ναι κι' αὐτά· μετρητὰ ὅμως δὲν βλέπω παρὰ.

Κ ε ρ ἄ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ὡ.

Νὰ μὲ συμπαθήσετε! καὶ δὲν εἶναι σωστὴ προῖκα, ἔτσι μιὰ καλὴ ἀνατροφή τῆς κοπέλλας.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

'Ε δὰ καὶ σύ! Τοῦτο εἶναι 'σάν νὰ χωρατεύῃς. Τί με λογαριάζεις ὡς προῖκα πραγματικὴν, ὅσα ἐξοδα δὲν θὲ νὰ κάμῃ; Πρέπει, πρέπει· χ' εἰς τὸ χέρι κ' αὐτὴ τοι. Ἀλλεῖως...

Κ ε ρ ἄ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ὡ.

'Ελα Χριστὲ καὶ Παναγιά! Καλὲ θὲ νὰ πάρετε καὶ 'ς τὸ χέρι. Μ' εἶπανε πῶς ἔχουνε, δὲν ἐξέρω σὲ ποῖο χωριό, χωράφια καὶ ὑποστατικά, εἰς τὰ ὁποῖα θὲ νὰ γενῇτε νοικοκύρης.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

'Ἐτσι δὰ! Τώρα 'μιλεῖς κατὰ που πρέπει. Ἐνα πράγμα μὲ πειράζει ἀκόμα, καὶ νὰ σοῦ τὸ 'πῶ. Ἡ κόρη εἶναι νέα, καὶ οἱ νέοι πολλαῖς φοραῖς ἀγαποῦνε τοὺς ὁμοίους των. Φοβοῦμαι λοιπὸν μήπως ἡ κοπέλλα δὲν νοστιμευθῇ ἕναν ἄνδρα τῆς ἡλικίας μου, καὶ τοῦτο πᾶς καὶ μοῦ προξενήσῃ κάποιαις δυσαρέσκειαῖς μικραῖς!

Κ ε ρ ἄ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ὡ.

Ἄ! δὲν γνωρίζετε καλὰ τὴν κοπέλλαν, ἀρέντη. Ἐχει μιὰ παρά-

Ξενη χάρι, καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀκούσετε. Καθόλου νὰ μὴν ἰδοῦν τὰ
 ῥάτια τῆς νεᾶ παλληκάρια. Ὡς τὸν τοῖχο νὰ τὰ ἴδῃ, τὰ ξύνει. Μο-
 νάχα γέροντες ἀγαπᾷ.

Ἐξήντα βελώνης.

Νὰ σὲ χαρῶ ;

Κεράτσα Σοφουλιῶ.

Μὰ τὴ ζωὴ μου ! ἤθελα νὰ τὴν ἀκούεις περὶ τούτου νὰ ῥιμῇ ! Δὲν
 ῥπορεῖ, λέγει, νὰ ὑποφέρῃ τῶν νειῶν τῇ μούραις. Αὐλαίνεται μο-
 νάχα ὅταν ἴδῃ ὡμορφον γέρον με μακρεῖα γένεια. Κι ὅσο γεροντότερος,
 τόσο καλλιῶτερος τῇ φαίνεται. Γιὰ τοῦτο σὰς τὸ προλέγω νὰ μὴ
 θελήσετε νάθυσσασθε, γιὰ νὰ φανῇτε νειώτερος ἀπ' ὅ,τι εἴσθε. Ἐ-
 ξηντάρης, τ' ὀλιγώτερο, θέλει νᾶναι ὁ ἀγαπητικὸς τῆς. Δὲν εἶν' ἀκό-
 μη τέσσερες μῆνες, ἀρ' οὗ χάλασεν ἀτήτη μὴν ὑπανδρεῖαν κοντὰ νὰ
 τελέψῃ. Ἐπειδὴ τῆς ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἀγαπητικὸς τῆς εἶχε μονάχα τοὺς
 πενήντα πέντε, καὶ δὲν ἤθελε ματογυῖαλια ὅταν ἐπῆρε νὰ υπογρά-
 ψῃ τὸ γράμμα τῆς ἀρραβώνως.

Ἐξήντα βελώνης.

Μονάχα διὰ τοῦτο ;

Κεράτσα Σοφουλιῶ.

Κι ἐμὲ τί θαρρῶτε, παρακάτω ἀπὸ ἐξήντα δὲν χωνεύει κανέναν.
 μάλιστα κι ἂν δὲν φορῇ ῥματογυῖαλια ὥς τὴ μύτη.

Ἐξήντα βελώνης.

Καινούρια πράγματα με λέγεις ὥς τὴν ζωὴν μου !

Κεράτσα Σοφουλιῶ.

Νὰ σὰς εἰπῶ καὶ ἄλλα νὰ θαυμάσετε. Εἶχ' ἡ τσάτσα τῆς ὥς τὴ
 κάμαρά τῆς κάμποσαις ζουγραφαῖς νειῶν παλληκαριῶν, τὸν Πάρι,
 λέγανε, τὸν Ἀδωνι, τὸν Κέραλον, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἄλλους. Κι
 αὐτὴ μάτσεψεν ὅλαις αὐταῖς ταῖς εἰκόνες, κ' ἤθελε ὥς τὴ κάμαρά τῆς
 ὅλο γέροντες ἀσπρογένηδες, τὸν Κρόνο, λέγει, καὶ τὸν Τιθωνό, καὶ τὸν
 Πρίαμο, καὶ τὸν Νέστορα· κι ἄλλους δὲν ἐξέρω πῶς τοὺς ὀνομάζει.

Ἐξήντα βελώνης.

Παράξενο πρᾶγμα ! Τοῦτο δὰ ποτὲ μου δὲν τῶσανεν ὁ νοῦς μου.
 Μὰ τὴν ἀλήθεια πολλὰ μ' ἀρέζει ἡ διάθεσίς τῆς. Κ' ἐγώ, ἂν ἤμουνε
 γυναῖκα, δὲν ἤθελ' ἀγαπήσει ποτέ μου νέον.

Κεράτσα Σοφουλιῶ.

Τὸ πιστεύω. Γιὰ ὅδες ὡμορφα κομμάσια νὰ τ' ἀγαπήσῃς κιόλας !

(TOM. Δ')

Σκατόπαιδα. Βρώμαις. Νὰ τσουζούνε μονάχα 'ξέρουνε πολύ, γιὰ νὰ γυαλίζη τὸ πετσί των· ἤθελα νὰ 'ξέρω ποιὰν νοστιμάδα 'βρίσκουνε σ' αὐτούς !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Κ' ἐγὼ δὲν καταλαμβάνω. Κι ἀπορῶ πῶς τοὺς ἀγαποῦνε κάμποσαις γυναῖκες.

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Λωλαῖς ξεμουλισμένες ! Μηδὲ δυὸ δράμια γνῶσι δὲν ἔχει ὅποια 'γαπᾷ τῇ νεότητι. Ἀνθρωποὶ 'ναὶ κ' οἱ νέοι. Κ' ἐμπορεῖ κάνεις νὰ προσηλωθῇ σὲ τέτοια περιφάνια ξόανα ; Νὰ ἄνθρωπος ὥραϊος ! Νὰ πρῶσωπο γιὰ 'γάπη. 'Σὰν καὶ τὴν εὐγενίᾳ σας πρέπει νά'ναι καμωμένος, κ' ἐντυμένος ὅστις θέλει νά'χῃ ἀγαπητική.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Εὐμορφον μ' εὐρίσκεις Σοφουλιώ.

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Τρέλα ! τὸ πρόσωπό σας εἶναι γιὰ ζουγραφιά. Γιὰ γυρίστε κομματάκι τὸ λαιμό σας ; Ἀγάπη μου ! 'Σὰν τὸ καϊμάκι. Γιὰ περπατήστε νὰ σᾶς ἰδῶ ; Μάτια μου ! Κορμὶ 'σὰν κυπαρίσι. 'Ωμορφο, καὶ ἴσο, καὶ ὀρθὸ χωρὶς ψεγάδι, χωρὶς κανένα πάθος.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Δὲν ἔχω πολλά ! Δόξα σοι ὁ Θεός ! Μονάχα καταβρόῃ μὲ καταιβαίνει κάμμιὰ φορὰ. Κάχα ! Κάχα ! χα !

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Αὐτὸ δὲν θὲ νὰ 'πῇ τίποτας. Ἡ καταβρόῃ δὲν σᾶς ἀσχημίζει' ὁ Βήχας σας εἶναι πολλὰ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀρχοντικός.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Γιὰ 'πέ με ! Μ' εἶδε ποτὲ τῆς ἡ Χαρίκλεια, ἡ ἀκόμα !

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Ἀκόμα. Γρυκηθήκαμεν ὅμως πολλὰ καλὰ. Τῆς ἐζουγράφισα τὸ πρόσωπό σας· τῆς εἶπα ταῖς χάrais σας, καὶ τὴν ἐκαλοτύχησα πῶς θὲ ν' ἀξιωθῇ νὰ 'πάρῃ τέτοιον ἄνδρα.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Καλὰ ἔχαμες ! σὲ εὐχαριστῶ !

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

'Εγὼ, Ἀφέντη, ἔχω καὶ μιὰ παρακάλεσι νὰ σᾶς κάμω. Μὲ γυρεύουνε τὸ 'νοῖκι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ μ' ἔχουνε τὰ δυὸ ποδάρια 'ς ἓνα

παποῦτσι. (Ὁ Ἐξηνταβελώνης σκοτουφρυάζει) Μεγάλη καλοσύνη θὲ νὰ μοῦ κάμετε, ἂν θελήσετε νὰ μὲ δανείσετε—Γιὰ τί λέτε Ἀφέντη! Πολλὴν χαρὰν θὲ νὰ λῆβῃ ἡ κοπέλλα ὅταν σᾶς ἰδῇ. (Ὁ Ἐξηνταβελώνης χαμογελᾷ.) Ἀχ! πόσο θὰ τῆς ἀρέσετε! τ' ἄσπρα σας μουστακᾶκια θὲ νὰ τῆνε λωλάλουνε, καὶ μάλιστα τὸ κεμεράκι σας μὲ τὰ κίτρινα καρφᾶκια.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἀληθινά; Ἄ! Σοφουλάκι μου, ζάχαρ' εἶν' τὰ λόγια σου.

Κ ε ρ ᾶ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ.

Κι ἂν μ' ἐβγάλουν, Ἀφέντη, δὲν ἔχω ἡ καψούλα σκέπασι νὰ βάλω τὸ κεφάλι μου. (Ὁ Ἐξηνταβελώνης πάλιν σκυθρωπάζει) Τὸ μισὸ τὸ νοῖκι ἂν μ' ἐδίδετε, θαῖρῶ γιὰ τ' ἄλλο—Ἔτσι δὲ τὸ Χαρι-κλάκι μας σοῦ τῶκαμα ἔγω—(Ὁ Ἐξηνταβελώνης χαμογελᾷ) νᾶχη τ' ὄνομά σας μαστίχη ἔς τὸ στόμα του, καὶ νὰ μὴνε γλέπη τὴν ὥρα πότε νὰ τελειώσῃ ἡ πανδρειά.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Μεγάλην χάριν μ' ἔκαμες τσάτσα Σοφουλιῶ. Σὲ ὁμολογῶ ὅλαις ταῖς εὐχαριστίαις τοῦ κόσμου.

Κ ε ρ ᾶ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ.

Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, Ἀφέντη, καὶ σᾶς ἐπροσκυνῶ, νὰ μὲ βοηθήσετε τὴν καψούλα ἔς αὐτὴν μου τὴν ἀνάγκη. (Ὁ Ἐξηνταβελώνης στραβοστομίζει). Μεγάλη κλωσύνη θὲ νὰ μὲ κάμετε τὴ φτωχὴ!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Πολλὰ τὰ ἔτη σας, Κεράτσα Σοφουλιῶ. ἔγω θὲ νὰ πάγω νὰ δώσω ταῖς προσταγαῖς μου.

Κ ε ρ ᾶ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ.

Σᾶς τάσσω, Ἀφέντη, ὅτι ποτὲ δὲν θὲ νὰ λησμονήσω τὴν καλωσύνη σας.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Νὰ διορίσω νὰ σᾶς πιάσουνε καὶ καίει, νὰ πάρετε τὸν ἀέρα σας ἔς τὴ θάλασσα πρὸς τὸ βράδυ βράδυ.

Κ ε ρ ᾶ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ.

Ἄν δὲν εἶχα μεγάλην ἀνάγκην δὲν σᾶς ἐδάρυνα . . .

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Νὰ φροντίσω καὶ διὰ τὸ δεῖπνο νὰ γένῃ ἠνωρὶς νὰ μὴν κακοπαθήσετε,

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Λυπηθῆτέ μ', Ἀφέντη! Μεγαλῆτερο ψυχικό...

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐ! Πάγω νὰ φύγω! μὲ φωνάζουν! Νά με κ' ἐβρακα! (φεύγει).

Κεράτσα Σοφουλιώ (μόνη).

Ἄ που νὰ σὲ πνίξουν ὅλοι οἱ διαβόλοι! Σκυλλοφυλάργυρε! Βρὲ τὸ ληστή τὸν ἀθεόφοβον! Ἄπ' ὅπου τὸν ἐπίασα τρόπος δὲν ἐστάθηκε νὰ τόνε κορφολογήσω. Ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι. Ἐχω τ' ἄλλο μέρους, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἐξάπαντος θὲ νὰ πληρωθῶ τὴ δούλεψί μου.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΡΑΞΕΩΣ.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ἐξηνταβελώνης, Κλεάνθης, Ζωήτσα, Δημητράκης,

Κερά Μαρία (μὲ τὴν γροκαλιὰν εἰς τὸ χέρι),

Κὺρ Γιάννης, Βράκας.

Ἐξηνταβελώνης.

Ποῦ 'σθε παιδιά! Ἐλᾶτε δῶ πέρα ὅλοι νὰ σᾶς μοιράσω ταῖς προσταγαῖς μου, γιὰ νὰ ἑυρῇ καθένας τὴ δουλειά του. Ἐλα Κερά Μαρία! Ἄς ἀρχίσω πρῶτ' ἀπὸ σένα. Χά! Χά! Χά! Εὐγε! Ἐτοιμη στέκεσαι μὲ τ' ἄρματα 'ς τὸ χέρι. Ἄμε δὲ νὰ παστρέψης παντοῦ, τὸ δῶμα, τ' ἀνῶγι, ταῖς κάμαραις, τὴ σάλλα. Πρόσεχε ὅμως μὴν τινάζῃς πολὺ τὰ προσκέφαλα καὶ τὰ μουντέρια νὰ μὴ τρυπήσουνε. Ἄφ' οὗ περάσῃ ἡ ἑορτή μας ἐνθυμήσου αὐριο νὰ τὰ ξεστρώσης, καὶ νὰ τὰ ματσέψης κατὰ τὴ συνήθειά μας. Ταῖς καθημεριναῖς δὲν πρέπει νᾶναι στρωμένοι οἱ καναπέδες, γιὰ νὰ μὴ γεμίζουνε κορεοὺς. Εἰς τὸ τραπέζι ἐσὺ νὰ ἔχῃς τὴν φροντίδα τῶν Μποκαλιῶν, κιόλωνε τῶν γυαλικῶν. Κύτταξε καλὰ νὰ μὴ σπάσῃ τίποτας! Ὅ,τι καὶ ἂν ᾔῃαι θὲ γὰ σοῦ τὸ περάσω 'ς τὸν λογαριασμόν.

Κὺρ Γιά ν ν η ς (σιγά).

Ὡ πολλὰ εὐγενική παιδεία!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς (πρὸς τὴν Κερὰν Μαρίαν).

Ἄμε! τὴ δουλειά σου!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς, Κ λ ε ά ν θ η ς, Ζ ω ή τ σ α,

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς, Κὺρ Γιά ν ν η ς, Β ρ ά κ α ς.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

Ἐσὺ, Βράκα, ν' ἀλλάζης πιάτα, καὶ νὰ κόφτης λεπταῖς φέταις ψωμί μετὸ διωρισμένον τὸ χιώτικο μαχαῖρι, γιὰ νὰ μὴν τρίβεται τὸ πλαστό. Νὰ πλύνῃς προσέτι τὰ ποτήρια, καὶ νὰ κερνάς. Δὲν πρέπει νὰ λαμβάνουν τὸν κόπον ἀτοί των οἱ φίλοι νὰ κερνοῦν. Δίδε τους ἐσὺ νὰ πίνουν, ὅμως μονάχα ὅταν διψοῦνε. Μὴν κάμῃς καὶ σὺ ἄν καμπόσους ἀδιακρίτους δούλους, οἱ ὅποιοι φορτόνουνε κρασί τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ ζητοῦν. Πρόσμενε ὅσω νὰ σὲ ζητήσουν δυὸ καὶ τρεῖς φοραῖς, καὶ τότε κέρνα. Μὴ λησμονῇς νὰ βάνῃς πάντα καὶ πολὺ πολὺ νερόν.

Κὺρ Γιά ν ν η ς.

Κιὰ μμῆ! τ' ἄδουλου κρασί χτυπᾷ 'ς τοῦ κεφάλι.

Β ρ ά κ α ς.

Καὶ μ' αὐτὰ τὰ φορέματ', Ἀφέντη;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

Ναῖσκε, τὰ φορέματά σου νᾶναι παστρικά νὰ μὴ σὲ σιχαίνωνται οἱ φίλοι!

Β ρ ά κ α ς.

Κ' ἐμένα ἡ γουνέλα μου εἶναι σὲ κακὴ κατάστασι. Ἡ μιὰ ποδιά της ἔχει μιὰ λαδιά, ἴσα μετὸ φεγγάρι.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὡ ν η ς.

Ἡ γουνέλα σου;

Β ρ ά κ α ς.

Ναῖσκε! Καὶ τὸ βρακί μου εἶναι κόσκινο κιὰπὸ πίσω κιὰπ' ὅμ' πρὸς. Ἐάν ὑπηρετῶ φοβοῦμαι θεὸ νὰ φαίνωνται, μετὰ συμπάθειο...

Ἐξήντα βελώνης.

Ἔ, σιωπά! Φέρε τὸ γερώτερον ὁμπροσθά, καὶ στέκου προσεκτικός, καὶ ἂν ποτε γυρίσης, γύριζε κώλου κώλου. Ὅσῳ διὰ τὴν γουνέλα σου, κράτει πάντα τ' ἀριστερό σου χέρι ἔτσι δὲ νὰ (τὸν δείχνει πῶς νὰ κρατῇ τὸ χέρι του) γιὰ νὰ μὴ φαίνεται τὸ λάδι, καὶ δούλευε πάντα μὲ τὸ δεξι. Ἄμε καὶ σύ! Γιὰ νὰ σοῦ 'πῶ! καλὰ καὶ τὸ θυμήθηκα. Πρόσεχε τὴν πόρτα νᾶναι πάντα κλεισμένη, καὶ μάλιστα ὅταν βραδύάζῃ. Τότε συνειθίζουν οἱ καλοὶ μας γειτόνοι νὰ ζητοῦν, ὁ ἓνας φωτιάν, ὁ ἄλλος νερόν, ἄλλος τὸ γουδί, ἄλλος τὴν πλασταριάν, ὅλο πρόφασαις εὐρίσκουνε σὲ τέτοιον καιρό, γιὰ νὰ σουρρώσουν τίποτας. Βάλε τὸ σίδηρο, κι ὅζω ἀπὸ τοὺς φίλους μὴν ἀνοίξης κἀνέναντε. Ἀῖδε.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Κλεάνθης, Ζωήτσα,

Δημητράκης καὶ Κὺρ Γιάννης.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐσύ, κόρη μου, ἔχε τὰ μάτια σου ἔς τὰ φαγητά, ὅσα σηκώνουν ἀπ' τὸ τραπέζι, καὶ πρόσεχε νὰ μὴ γίνεταί κάμμιά φθορά. Ἔτσι πρέπει νὰ κάμνουν αἱ κόραις ὡς ἀν οἰκοκυραίς. Ἐτοιμάσου ὅμως προτῆτερα νὰ ὑποδεχθῇς τὴν ἀγαπητικὴ μου, ἡ ὑποία θὲ ν' ἀλθῇ νὰ σὲ χαιρετίσῃ, καὶ ὕστερα νὰ τὴν συντροφεύσῃς εἰς τὸν περίπατον. Ἀκοῦς τί σὲ λέγω;

Ζωήτσα.

Ναῖσκε, Παππάκη! (ἀναχωρεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Κλεάνθης, Δημητρά-

κης καὶ Κὺρ Γιάννης.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ σύ, υἱέ μου τζελεμπῇ μου, ἀφ' οὗ δὲ ἀπὸ μόνην μου καλωσύνην σ' ἐσυγχώρησα τόσα καὶ τόσα—πρόσεχε νὰ μὴ κάμῃς τίποτα μούραις εἰς τὴν Κοπέλλαν.

Κλεάνθης.

Ἐγώ, Παππάκη, μούραις ; καὶ διὰ τί ;

Ἐξήντα βελώνης.

Θαυμάζομαι σε ! Ἡμεῖς ἐξέρομεν τὰ παιδιὰ μὲ τὶ ῥά τι βλέπουσι ταῖς μητρυαῖς των. Ἄν ὅμως ἐσὺ θέλεις νὰ λησμονήσω καὶ τὴν ὑστερινήν σου τρέλαν, σὲ ἔξανηπαγγέλλω νὰ κυττάζης μὲ γελάσιο πρόσωπο τὴν ἀγαπητική μου, καὶ νὰ τὴν ὑποδεχθῇς μὲ ὅσο ἴσως μπορεῖς φιλικὴν ὑποδεξίωσιν.

Κλεάνθης.

Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, Παππάκη, δὲν παρὰ τὸ νοστιμεύομαι νὰ γένη μητρυιά μου· καὶ ἂν σᾶς τὸ ὑποσχεθῶ, θέλω φανῇ ψεύστης. Ὅσον ὅμως νὰ τὴν ὑποδεχθῶ ἡμερὰ καὶ γελαστά, σᾶς τὸ ὑπόσχομαι ἐξ ὅλης καρδίας.

Ἐξήντα βελώνης.

Πρόσεχε δά !

Κλεάνθης.

ὦ ! ὅσον διὰ τοῦτο, δὲν ἔχετε νὰ παραπονεθῆτε !

Ἐξήντα βελώνης.

Φρόνιμα θὰ κάμης !

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Δημητράκης, καὶ Κύρ Γιάννης.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐλα τώρα, Δημητράκη, νὰ μὲ βοηθήσης ἐδῶ. Ἐκὺρ Γιάννη ! ἐσέ-
να σ' ἀφῆκα ὅλον κ' ὕστερα.

Κύρ Γιάννης.

Τί νη οὔρισμός σας ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγώ, κύρ Γιάννη, θε νὰ κάμω ἀπόψε τραπέζι.

Κύρ Γιάννης.

Μεγάλου θᾶμα ! πῶς ἦταν αὐτό !

Ἐξήντα βελώνης.

Γιὰ πές με θε νὰ μᾶς κάμης καλὰ φαγιά ;

Κὺρ Γιάννης.

Μπὰ ἀμ. γιατί· 'σὰ μοὶ δώστει πουλλά γρόσια.

Ἐξήντα βελώνης.

Τὶ διάβολο ! ὅλο γρόσσα. Τοῦτ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἄλλο τίποτε νὰ 'πούν, μονάχα γρόσσα, γρόσσα, γρόσσα ! Τοῦτον τὸν λόγον ἔχουνε πάντα 'ς τὸ νοῦ των γρόσσα ! Σκατά ! ὅλον αὐτὰ μασσοῦνε ! Γρόσσα ! χμ !

Δημητράκης.

Μήδ' ἐγὼ δὲν ἤκουσα εἰς τὴν ζωὴν μου τόσον ἀδιάντροπον ἀπόκρισιν. Ἄ ! Μεγάλη τέχνη μαθὲ νὰ κάμῃ κἀνεὶς καλὰ φαγητὰ μὲ πουλλά γρόσσα. Τοῦτο τὸ κάμνει καὶ ὁ πλεόν οὖριος χωριάτης. Τὸ κάμνει κ' ἡ γάτα μας. Ὁ καλὸς ὁ μάγειρος πρέπει νὰ κάμνῃ καλὰ φαγητὰ μὲ ὀλίγα γρόσια.

Κὺρ Γιάννης.

Καλὰ φαῖα μεὶ 'λίγα γρόσια ;

Δημητράκης.

Ναί !

Κὺρ Γιάννης.

Μὰ τν ἀλήθεια σὰ 'μπουρεῖς ἡ ἀφεινδιά σ' μάθει μει κ' εἰμέν' αὐτὸ τοῦ μυστικό. Εἰ δεῖ μή, πάρτ' τν ἀξία μ' καὶ ζώσου τὴν πουδιά μ' καὶ γένει μάειρας. Σὶ ὅλα τὰ πράματ' ἀνακατώνεισ' εἰδῶ μέσσα, 'σάν τοῦ κρουμμύδ' 'ς τὰ φαῖα.

Ἐξήντα βελώνης.

Σιωπή ! τί θὲ νὰ μᾶς χρειασθοῦν κὺρ Γιάννη ;

Κὺρ Γιάννης.

'Ἀμ' νὰ εἰδῶ ἡ 'πίτροπός σας (α) ! Αὐτὸς ξέρ' νὰ κάμ' καλὰ φαῖα μεὶ 'λίγα γρόσια.

Ἐξήντα βελώνης.

'Ἰφοῦ ! Ἐγὼ θέλω νὰ μ' ἀποκριθῇς ἐσύ.

Κὺρ Γιάννης.

Πόσ' θὰ νᾶστῃ 'ς τοῦ τραπέζ' ;

(α) Θετταλικὸν ἔθος νὰ προφέρωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἀρσενικά ὀνόματα μὲ ἄρθρον θηλυκόν. Ἡ συνήθεια ἔμεινεν ἀπὸ τούς παλαιούς Δωριεῖς μας. Ἐκεῖνοι ἔλεγον, ἡ Τάρταρος, ἡ Φθόγγος, ἡ Ἰσθμός, καὶ ὅλα τὰ οὐσιαστικά των ὡσαύτως· ἴδε περὶ Διαλέκτων Ἰάκωβ. Ζύγκερον.

Ἐξήντα βελώνης.

Θεὸς νὰ ῥυθμίσῃς ὁκτώ, ἢ δέκα. Βάλε σὺ ὁκτώ. Ἐκεῖ ποῦ θεὸς νὰ ῥυθμίσῃς ὁκτώ, τρώγουνε καὶ δέκα.

Δημητράκης.

Βέβαια!

Κὺρ Γιάννης.

Καλὸ! Βάλε ἕξ οὐκάδεις κρέας βουδιὸ διὰ σούπα καὶ βραστό. Δέκα ὄρνιθες. Ἐν' ἄρτι διὰ μαγειρητό...

Ἐξήντα βελώνης.

Τὶ διάβολο! Αὐτὰ φθάνουνε νὰ φιλεύσω ὅλη τὴν πολιτείαν!

Κὺρ Γιάννης.

Ὅπτό...

Ἐξήντα βελώνης

(βάνει τὸ χέρι του εἰς τὸ στόμα τοῦ κὺρ Γιάννη).

Ἄ κατηραμένε! Ἐσὺ θεὸς νὰ φᾶς ὅλο τὸ βίός μου.

Κὺρ Γιάννης.

Ευρίχια, Σαλάτ...

Ἐξήντα βελώνης (μετὰ τοῦ φράζει τὸ στόμα).

Ἀκόμα;

Δημητράκης.

Μὴ πως έβαλες κατὰ νοῦν νὰ κάμῃς τὸν κόσμον νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ φαγί; ἢ μήπως ὁ Αὐθέντης ἐδῶ ἐπροσκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς σκοτόσῃ μετὰ τὴν πολυφαγίαν; Ἄμε νὰ διαβάσῃς ὀλίγον τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα τῶν ἱατρῶν, ἢ καὶ νὰ τοὺς ἐρωτήσῃς νὰ ἰδῇς, ἂν ἦναι ἄλλο βλαβερώτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀμετροφαγίαν!

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐχει δίκαιον!

Δημητράκης.

Γινώριζε, κὺρ Γιάννη, καὶ σὺ καὶ οἱ συντεχνῖταί σου, ὅτι τράπεζα μετὰ πολλὰ φαγητὰ εἶναι μακελλεῖον τῶν ἀνθρώπων. Ὅστις ἀγαπᾷ τοὺς φίλους του πρέπει νὰ τοὺς φιλεύῃ εἰς συμπόσιον ὀλιγοῦς ἡμέρας καὶ ἀπλοῦν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς παλαιούς μας φιλοσόφους ἔλεγεν ὅτι, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τρώγῃ, διὰ τὰ ζῆ, καὶ ὄχι νὰ ζῇ, διὰ τὰ τρώγῃ(α).

(α) Τὸ γνωμικὸν τοῦτο ἐστὶ τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἔλεγε «τοὺς μὲν φαύλους ζῆν, τοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν τοῦ ζῆν» (Πλούταρχ. Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημ. ἀκούειν §. δ). Σημ. Ἐκδ.

Ἐξήντα βέλωνης.

ὦ τί καλός, τί ὡμορφος λόγος ! Ἐλα νὰ σ' ἀγκαλιάσω, Δημητράκη μου, διὰ τοῦτόν σου τὸν λόγον. Νὰ ἀξιόλογον γνωμικόν, τὸ ὅποιον δὲν τὸ εἶχ' ἀκούσει εἰς τὴν ζωὴν μου ! Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ζῇ, διὰ νὰ τρώγῃ, καὶ ὅχι νὰ τρώγῃ διὰ ν... . Ὁχι, δὲν πᾶγει ἔτσι ! Πῶς τὸ εἶπες μάτις μου ;

Δημητράκης.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τρώγῃ, διὰ νὰ ζῇ, καὶ ὅχι νὰ ζῇ, διὰ νὰ τρώγῃ.

Ἐξήντα βέλωνης.

Ἄ ! (Πρὸς τὸν κύρ Γιάννη) τ' ἀκοῦς ἐσύ ; (Πρὸς τὸν Δημητράκη) Καὶ ποῖος μέγας ἄνθρωπος εἶπεν αὐτὴν τὴν γνώμην ;

Δημητράκης.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τ' ὄνομά του. Θαρρῶ ὅμως... ὁ Ἐπίκουρος.

Ἐξήντα βέλωνης.

Ὁ Θεὸς συγχωρήσαι τον ! Ἐνθυμήσου, νὰ ζῇς ! νὰ μοῦ τὰ γράψῃς αὐτὰ τὰ λόγια. Θέλω νὰ τὰ χαράξω μὲ χρυσὰ γράμματα εἰς τὸ ἔμβασμα τῆς τραπεζαρίας μου.

Δημητράκης.

Δὲν θέλω λείψει, Αὐθέντα ! Καὶ διὰ τὸν δεῖπνον, ἄφες' ἐμένα νὰ τὸν ἐτοιμάσω. Ὅλα θέλω τὰ οἰκονομήσει κατὰ τὸ πρέπον.

Ἐξήντα βέλωνης.

Ἐτοίμασέ τα λοιπόν.

Κύρ Γιάννης.

Τόσου καλλιώτερα. Γλυτόνου ἡ γὰρ τοῦ γκόπου.

Ἐξήντα βέλωνης.

Ἐδῶ, Δημητράκη, χρειάζονται πράγματα νὰ χορταίνουν τὸν ἄνθρωπον εὐθύς. Ὁμπρὸς ὁμπρὸς ἓνα πελάφι ἀνακατωμένον μὲ βοβίθια, ἢ μὲ χονδρά φασούλια. Ὑστερὰ κἄνα ζυμαρικό μὲ κάστανα καὶ λίγο κρέας. Καὶ ἄλλα παρόμοια καθὼς ἑυρεῖς. Μάλιστα νᾶσαι κ' εἰς ταῖς φωτιαῖς προσεκτικός. Ὀλίγη φωτιά καὶ σιγανὴ ψήνει καλὰ τὸ φαγί. Βούτουρας δὲ δὲν μᾶς χρειάζεται. Ὁ Βούτουρας χαλᾷ τὸ στομάχι. Ὅταν τόνε φάγω, ὁ στόμας μου πάντα εἶναι πικρός.

Δημητράκης.

Μή σας μέλη. Ἐλπίζω νὰ εὐχαριστηθῇτε κατὰ πάντα ἀπὸ τὰ φαγητά μου.

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς (σιγά).

Τέτοια φαῖά θέλουν κῆ πουλὺ πουλὺ πιπέρι, πουντικόσκατα.

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ὀλίγα θέλουν εἶσθαι τὰ φαγητά, ὅμως —

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς (σιγά).

Γιὰ τ' ἀναγκαῖου! χου! χου! χου!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ὀλίγα καὶ καλά! Ἔχε τὴν εὐχὴ μου! Ποῦσαι σὺ τώρα κύρ Γιάννη! ἐτοίμασε τὸ γάδαρο νὰ πᾶς μὴν ὅρα εἰς τὸ Σεϊδίκιοι ἢ εἰς τὸ Χατζηλάρει νὰ ὤσωνίσης δέκα δεκαπέντε αὐγά. Ἐκεῖ εἶναι εὐθιγνότερα. Πρέπει ὅμως νὰ τὰ δοκιμάσης εἰς τὸ νερὸν νὰ μὴν ᾔναι οὐρια. Ἀλλεῶς δὲν σου τὰ πλερόνω. Ἄμε!

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς.

Τοῦ γαῖδαρου νὰ τοιμάσου; Ἄμ' ἐκείνους εἶναι ἄρρυστους. Κεῖτητη τώρα μιὰ ἑδομαδά ἔς τὰ κότσαλ' ἀπ' τ' ἄχυρα. Σὲ τέτοια κατὰστασ' ἤρθ' ἀπὸ τὴ νηστεία. Δὲν ἔμπουρεῖ νὰ σπαράξ' ἀπ' τοὺν τόπου τ'. Σὰ φάνταγμα γίνκει. Πειτσί κῆ κόκκαλα.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ὦφοῦ καψούλη καὶ σύ! Ὁ Γάδαρος ἄρρωστος! Καὶ τί διάβολο κάμνει;

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς.

Ἐ κιᾶν δὲν κάμνει τίπουτ', Ἀφέντη δὲν πρέπει νὰ τρώῃ κῆ τίπουτα; Κάλλια νὰ δούλευει κῆ νάτρουγει. Ἡ καρδιά μ' κόπτητη μεὶ τοῦ καϊμένου τοῦ ζώου! Σὰν πάγου κῆ τοῦ γλέπου πῶς βογγαῖ, θαρρῶ πῶς εἶμι γώ, κῆ μεὶ παίρουν τὰ δάκρυα. Ὅποιους δὲν πουνεῖ τὰ ζῶα εἶναι σκυλλόκαρδους, δὲν πουνεῖ μηδεὶ τοὺν ἀδαιρρό του.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Καὶ δὲν εἶναι δὲ πολλὺς κόπος ἀπὸ ὧ, ὡς τὸ χωριό!

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς.

Ὁχι, Ἀφέντη! ἡ Θεὸς νὰ μεὶ φυλάξῃ! Εἰγὼ δὲν μ' ἀφίν' ἡ καρδιά μου νὰ τοὺν ἀνθῶ, κῆ νὰ τοὺν στεينوχουρῶ νὰ περπατῇ. Τοῦ καϊμένου τοῦ ζώου! δὲν ἔμπουρεῖ νὰ σύρ' τοῦ κουρμίτου, θέλ' νὰ σύρ' κ' εἰμένα. Νάχα τὰ πουδάρια μ' γειρά, πάγεινα πειζός.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Στέλλω καὶ γὼ τὸν γείτονά μας τὸν Τράκαν με τὸν γάδαρο ἔς τὸ

χωριό. Ἴσως, ἀφ' οὗ γυρίσῃ μᾶς χρειασθῇ, νὰ μᾶς ὑπηρετήσῃ καὶ
ἔς τὸν δεῖπνο.

Κὺρ Γιάννης.

Ἀκόμα καλλιώτεραι! Ἄς ψουφήσῃ τοῦ τσιλβίπουρου τοῦ γουμάρ'
σ' ἄλουνοῦ χέρι καὶ ὄχ' ἔς τὰ δικά μου.

Δημήτρης.

Ὁ κύρ Γιάννης μας κάμνει τὸν φρόνιμον!

Κὺρ Γιάννης.

Ἡ κύρ Ἰππικὸς μας εἰδῶ κάμνει τοὺν οἰκονόμου.

Ἐξήντα βελώνης.

Εἰρήνη! Σιωπή!

Κὺρ Γιάννης.

Ἀφέντ' εἰγὼ δὲν ἔμπουρῶ νὰ ὑποφέρω τῆς κολακείας. Ἡμεῖς οἱ
Τουρναβίτης (α) γειννώμασται ὅς ἀξισκέπασα ὀσπῆτια, καὶ λέμεν
πάντα τὴν ἀλήθεια. Αὐτοὶ εἰ ψιλοὶ λουγχιασμοὶ γιὰ τοῦ κρασί, καὶ
γιὰ τοῦ ψουμί, καὶ γιὰ τὰ ξύλα, καὶ γιὰ τ' ἄλλας γένουνται, ὅλου γιὰ
νὰ σὲ κολακεύ' καὶ νὰ σὲ σκαλίζ' αὐτὸς ἡ ἀνθρωποὺς. Εἰγὼ δημου-
νίζουμῃ. Σκάζου ἀπ' τοῦ κακὸ μ', ὅσῃ ἀκούγου, τί λέν οἱ ἀνθρωποὶ
γιὰ τὴν ἀφεινδιά σου. Τρώγου τοῦ ψουμί σας, καὶ θέλου τοῦ καλὸ σας.
Πρῶτ' ἀγαπῶ τοῦ κεφαλὶ μ', καὶ δεύτερου τοῦν ἀφέντη μου.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ἔμπορῶμαι νὰ ἔξέρωμε καὶ μεῖς κύρ Γιάννη τί λέν ὁ κόσμος
γιὰ τ' ἐμᾶς;

Κὺρ Γιάννης.

Μάλιστα! Ἀφέντη, σὰς τᾶλειγα, ἀν' ἥξηρα πῶς θὰ μὴ σᾶς κα-
κουραῇ.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐμένα; Καθόλου, κύρ Γιάννη, δέν με κακουραίνεται!

Κὺρ Γιάννης.

Νὰ μοὶ συμπαθήσῃ! Εξόρου καλὰ πῶς θὰ σᾶς κακουραῇ!

Ἐξήντα βελώνης.

Νά! καθόλου σὲ λέγω. Μαλιστα θὲ νὰ τὸ νοστιμευθῶ, ἀν' μάθω
τὶ μιλοῦν ὁ κόσμος γιὰ τ' ἐμένα.

(α) Τουρναβός καὶ τὸ παλαιότερον Τρίνοβος, πόλις Θεσσαλίας, πλησίον
τῆς Λαρίσης.

Κ Ὑ Ρ Γ Ι Ἀ ν ν η ς.

Ἔ' Ἀφέντη ! ἐπειδὴς κῆ τοῦ θέλειται, σᾶς τὰ λέγου εἰλεύθερα. Οὔλοι σᾶς περιπαίζουσιν ! Ὁ που κιᾶν μᾶς ἰδοῦν τοὺς δούλους σου, μεῖ τὰ σάπεια τὰ λειμόνια μᾶς ἔχουν. Μᾶς λέν γιὰ τὴν ἀφεινθείᾳ σ', ὅσα σὺρ' τοῦ φουκάλ'. Ἰσα μεῖ τὸν κώλου τσ', μεῖ συμπάθειου, δὲν σεῖ μειτροῦν. Ὁλου γιὰ τὴ φιλαργυρία σου σπουρίζουν (α). Ἄλλοι λέν πῶς γειλᾷς τοὺς ὁπητικούς σου νὰ δειριζίζουσιν, κῆ νὰ νηστεύουν συγνά, ὅχι ἀπὸ κῦλάθειαν, ἀλλὰ μόνον γιὰ νὰ κειρδαίνης ἀπ' τὴ νηστεία των. Ἄλλοι πῶς μαλλόνς μεῖ τοὺς δούλους, ὅταν τελειόνη ἡ κηρός των, γιὰ νὰ βροίκαης ἡτίης νὰ μὴν τοὺς πληρώνης τὴ βόγα των. Ἄλλους, λεῖ, πῶς ἐπινίξεις μιὰ φουρά τὴ γάτα τοῦ γαίτουνά μας· ἐπειδὴς κῆ σ' ἐφαγειν ἓνα κουμμάτι κρέας. Ἄλλους, πῶς κλέφτεις τὰ πιάτα κῆ τὰ ταψιά π' τοῦ μαγειριῦ, κ' ὅστερα βάνεις τοῦ μάγειρα κῆ σεῖ τὰ πληρόνει. Κῆ τάχα ἡ μάγειρας ἡ προυκάτουχός μου σ' ἐπιασει μιὰ νύχτα ἔς τὰ σκοτεινά, κῆ σεῖ τίναξει ξύλου διαβουλειμένου. Κῆ σὺ τσ' ἐφαγεις κῆ μούλουξεις (β). Ὅσ' ἀμανέτια σ' ἐφειραν, οὔλα τ' ἀρνήθηκεις, κῆ πῆρεις ὅρκουν. Ὅσους συντρόφους ἔκαμεις, οὔλους τοὺς ἐβγαλεις μεῖ τοῦ δάχλου ἔς τοῦ στόμα. Ὅσα καλὰ θέλουν νὰ κάμουν ἔς τὴν πολιτεία, εἰς ὅλα στέκεις ἀντίμαχους γιὰ νὰ μὴ δώσης κῆ σὺ βουήθειαι κἀνέναν παρᾶν. Τὶ τὰ θέλειται ! δὲν εἶνι μέρους ὅπ' νὰ μὴν ἔχουν τν ἀφειλουγῆ σου. Γίνθηκεις τοῦ παραμύθ' κῆ τοῦ πειργέλιου τῆς Σμύρνης. Πουτὲς δὲν ἀναφέρουν τ' ὄνουμά σου καθὼς πρέπει. Μοῦν' ὅλου ἡ φιλάργυρους ! ἡ ἄρπαγας ! ἡ γύφτους ! ἡ καρμοίρης ! Κ' οἱ Χιώτης σεῖ λέν, ἡ Πάφίλας !

Ἐ ξ η ν τ α ε λ ῶ ν η ς.

Εἶς' ἓνας τρελός, ἓνας ἀχρεῖος, ἓνας ἀδιάντροπος, ἓνας δαιμονισμένος (τὸν δέρει).

Κ Ὑ Ρ Γ Ι Ἀ ν ν η ς.

Ἔμ τώρα ; Δὲν τοῦ προσητέψα ἡγώ ; Μὰ δέ μοι πῖστευεις. Εἰ- γὼ σοὶ τοῦπα ὅθ' σοὶ κακορηνῇ ἴσάν σοι πῶ τν ἀλήθεια !

(α) Σ π ο υ ρ ῖ ζ ω Θετταλιστὶ τὸ Συνδιαλέγομαι παρεφθαρμένον ἀπὸ τὸ Συμπορίζω. Ὅτι οἱ διαλεγόμενοι συμπορίζονται καὶ συζητοῦσι καὶ συνθη- ρεῖουσιν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν ἀπαντᾷται ἡ λέξις καὶ εἰς τοὺς παλαιούς.—(β) Μ ο υ λ ὄ ν ω παρὰ Θετταλοῖς τὸ Σιωπῶ, καὶ Ἦσο- χάζω, ἐκ τοῦ παλαιοῦ Μ ω λ ὄ ω καὶ Μ ω λ ὄ ν ω τὸ Πράνω, καὶ Ἀμβλύνω καὶ Καταστέλλω. Ἦσυχ.

Ἐξήνταβέλωνης.

Μάθε νὰ μιλῇς.

Δημητράκης.

Καλὰ νὰ πάθης, ἀχρεῖε! Περισσότεραι σ' ἐχρειάζοντο. Πλὴν ὁ αὐθέντης εἶναι πολλὰ σπλαγγχνικός. Αὐθάδη! Βάρβαρε! χάχα! (τὸν ἀμ.πώχνει).

Κὺρ Γιάννης.

Κ' εἰπύ, κ' εἰσὺ Σκατου. . . .

Ἐξήνταβέλωνης.

Ἐ! μὴ φωνάζης! (ἀν.χωρῶν).

Κὺρ Γιάννης (μόνος).

Νὰ 'πάρ' ἡ οὐργὴ καὶ τὴν ἀλήθεια κιόποιους τὴν ἀγαπᾷ. Κακὸ πρᾶμα, τοῦτον τὸν κηρὸν νᾶν κανεῖς ἀληθινὸς κ' ἐμπιστευμένος. Ἀνάθειμά μοι, καὶ νὰ μεταπῶ ἀλήθεια! Μπρέμ' γιὰ τοὺν ἀφέντη μ' ἄς εἶνι δά! Τὶ θὰ κάμου! Ἄμ καὶ τ' ἄλλου τοῦ σκυλλί, ὡς κ' εἰκείνου νὰ μ' ὑβρί-
ζῃ. Καλὸ! Ἄν μπουρέσου θὰ τοὺν φέρου ἀπὸ δίκου!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Χαρίκλεια, Κεράτσα Σοφουλιώ, καὶ Κὺρ Γιάννης.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ξεύρεις, κύρ Γιάννη, ἂν εἶναι, ἴδῳ πέρα ὁ Ἀφέντης σου;

Κὺρ Γιάννης.

Μάλιστα ἴδῳ εἶνι. Χμ! τοῦ ξέρου πουλλὰ καλά.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἄμε δὰ 'πές τονε, σὲ παρακαλῶ, πῶς εἵμαστ' ἐδῶ.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

Χαρίκλεια, Κεράτσα Σοφουλιώ.

Χαρίκλεια.

Ὡφου, Κερά Σοφουλιώ. Δὲν ἐξεύρω πῶς εἶμαι τόσον τεταραγμένη!
Ἄν πρέπει νὰ σὲ εἰπῶ τί αἰθάνομαι· ἡ θεωρία τούτου τοῦ ὁσπητίου
πολλὰ μὲ τρομάζει.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Καί γιατί κόρη μου; πῶς πάλι τόση ἀνητυχία!

Χαρίκλεια.

Ἀλλοίμονον! Καί μὲ τὸ βρωτᾶτε; Δὲν συλλογίζεσθε πόσον φόβον πρέπει νὰ ἔχη καθεὶς, ὅταν τὸν σύρουν εἰς κάμμιαν καταδίκην.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Τῶνοιωσα! Ὁ Ἐξηνταβελώνης σου φαίνεται ὅτι καταδίκην. Καί καθὼς γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι σου, τὸ παλληκάρι, περὶ τοῦ ὁποίου εἶ-
χες μὲ μιλήσει, ἐρχεται πάντα ἔς τὸ νοῦ σου.

Χαρίκλεια.

Ναῖσκε Κερά μου. Δὲν θέλω νὰ σοῦ τὸ κρύψω. Οἱ πυκνοὶ καὶ φρό-
νιμοὶ καὶ γλυκεῖς χαριετισμοὶ τοῦ μοῦ ἵπληγωσαν τὴν καρδίαν.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Κ' ἐμαθες, κόρη μου, ποίος εἶν' αὐτός; ὁ νέος;

Χαρίκλεια.

Ὅχι! Ποῖος εἶναι δὲν ἐξεύρω· ξεύρω ὅμως ὅτι εἶναι κηωμένος
διὰ ν' ἀγαπᾶται! Καὶ ἂν ἦτον εἰς τὸ χέρι μου, δὲν ἤθελα ἵπάρειν
ἄλλον παρ' αὐτόν. Τοῦτο μὲ κάμνει νὰ τρομάξω ὡςτὴν κόλασιν τὸν
ἄλλον τοῦτον ἀρραβωνιαστικόν.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Αἶ, κόρη μου! Τὶ νὰ σοῦ πῶ! Ὅλα ταῦτα νὰ τὰ πάλληκάρια εἶ-
ναι νόστιμα, καὶ διηγιδῶνται ταῖς χάρις των ὡμορρα καὶ καλά. Τὰ
πλειότερα ὅμως εἶναι θεόγυμνα ὅσον τοῦ ποντικίου. Τὸ καλῆτερον εἶναι
νὰ πάρης γέρον ἄνδρα κυβερνημένον. Αἰσθάνομαι ὅτι ἀπὸ τέτοια ὑπο-
κείμενα τὸ ῥάτι δὲν χορταίνει· κιἄληθινὰ μ'πορεῖ νὰ εὕρῃ κάποιαις
ἀνοστάδαις μιὰ νέα κοπέλλα εἰς ἓνα γερὸν. Δὲν θὲ νὰ ταῖς ἔχῃ ὅμως
πολὺν καιρὸν. Αὐρίον ἀπαιθαίνει καὶ σ' ἀρίνει σὲ κατάστασι νὰ ἵπάρ-
ρῃς ἄλλον ὡμωρρον, νὰ τὸν ἔχῃς νὰ τότε χαίρεσαι.

Χαρίκλεια.

Καλὲ Κερά μου! καὶ ὅταν ἐμ'πορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι κατ' ἄλλον τρό-
πον εὐτυχής, εἶναι πολλὰ παράξενον νὰ εὐχεταὶ ἢ νὰ προσμένῃ τὸν
θάνατον τοῦ ἄλλου. Κ' ὕστερα, τί ξεύρω καὶ ἰγώ! Ὁ θάνατος δὲν
ἀκολουθεῖ τὰ θελήματα τὰ δικὰ μας.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Καλὲ χωρατεύεις κόρη μου; Ἐσὺ θὲ νὰ τότε ἵπανδρευθῇς μὲ συμ-
φωνία, σὲ λίγον καιρὸ νὰ σ' ἀφήσῃ χήραν. Καί, νὰ σὲ κάμω νὰ γελά-
ς.

σης, τοῦτο πρέπει νὰ γραφῇ καὶ 'ς τὸ προικοσύμφωνον. Πολλὰ ἀδιάκριτος θε νᾶναι ἂν δὲν ἀποθάνῃ σὲ τρεῖς μῆνες! Νάτος ἀτός του.

Χαρίκλεια.

Αἰετοὶ Κερά μου! καὶ τί μούρη εἶν' αὐτὴ!

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Χαρίκλεια, Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐξήντα βελώνης.

Μή σας κκοφανῇ, Κοκκῶνά μου, ἂν παρρησιάζομαι ἐμπροσθὰ σας μὲ 'ματογυάλια. Τὰ κάλλη σας κτυποῦν 'ς τὰ μάτια. Λάμπουνε καὶ φέγγουν θαυμαστά. Δὲν χρειάζεται κανεὶς 'ματογυάλια νὰ τὰ 'δῇ. Τὰ ἄστρα ὅμως τὰ παρατηροῦνε μὲ 'ματογυάλια. Κ' ἐγὼ σᾶς βεβαιώνω ὅτι εἴσθε καὶ ἡ εὐγενία σας ἓνα ἄστρον. Μὰ ἓνα ἄστρον τὸ πλεονεῖν εὐμορφότερον ἀπὸ τ' οὐρανοῦ τὰ ἄστρα... Καλὲ Κεράτσα Σοφουλιώ, κατὶ δὲν ἀποκρίνεται ἡ Κοκκῶνα. Κεθῶς βλέπω δὲν παρανοστιμύεται τὴν παρουσία μου.

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Χι! χι! Σᾶς εἶδεν ἑξαφν', Ἀφέντη, κι απόμεινε σδυτή. Αἱ κοπελ-λουδαὶς πάντα ν' τρεποῦνται 'ς ταῖς ἀρχαῖς νὰ δείχνουνε τὴ γκαρδία τωνε.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐχεις δίκαιον! (Πρὸς τὴν Χαρίκλειαν) Νὰ κ' ἡ κόρη μου, Χαδεμένη μου! ἔρχεται νὰ σᾶς χαιρετήσῃ.

ΣΚΗΝΗ ΕΝΝΑΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Ζωήτσα, Χαρίκλεια, καὶ Κεράτσα Σοφουλιώ.

Χαρίκλεια.

Πολλὰ ἀργά, Κερά μου! ἤλθα νὰ πληρώσω τὸ χρέος μου.

Ζωήτσα.

Ἐκάμετε, Κερά μου! ὅ,τι ἔπρεπε προθέτερα νὰ κάμω ἐγώ. Τοῦτο ἦτον ἰδικόν μου χρέος. (Χαιρετοῦνται μὲ ἀσπασμόν).

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Να δά ! βλέπετε τὴν κόρη μου πόσο 'μεγάλωσε ; Τὰ λωλύδενδρα
γλήγορα θρέφονται !

Χ α ρ ί κ λ ε ι α (σιγά, πρὸς τὴν Σοφουλιών).

Ὡρου, τί ἄνοστος ἄνθρωπος !

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς (πρὸς τὴν Σοφουλιών).

Τί λέγ' ἡ Κοκκωνίτσα ;

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ .

Σᾶς εὐρίσκει πολλά ὤμορφον.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Πολλὴ τιμὴ γιὰ λόγου μας, χαριτωμένη Κοπελλοῦδα.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α (σιγά).

Τί ζῶον !

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Σᾶς εἶμαι ὑπόχρεως διὰ τὰ καλὰ φρονήματά σας.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α (σιγά).

Δὲν ἐμπορῶ πλέον νὰ ὑποφέρω !

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς, Χ α ρ ί κ λ ε ι α, Ζ ω ή τ σ α, Κ λ ε ά ν θ η ς,
Δ η μ η τ ρ ά κ η ς, Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ , καὶ Β ρ ά κ α ς.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Νὰ καὶ ὁ υἱός μου, Κοκκωνά μου, ἔρχεται νὰ σᾶς προσκυνήσῃ.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α (πρὸς τὴν Σοφουλιών σιγά).

Ἄ ! Ἄ ! Κερά μου ! τί βλέπω ; Νὰ τὸ παλληκάρι, περὶ τοῦ ὁ-
ποίου σὲ εἶπα !

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ (σιγά).

Τὸ καλὸ σου τὸ ριζικό !

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Θε νὰ παραξενεύεσθε πῶς ἔχω τόσο μεγάλα παιδιὰ ! Γλήγορα ὅμως
θε νὰ τὰ 'ξεφορτοθῶ καὶ τὸν ἕνα καὶ τὴν ἄλλη.

Κ λ ε ά ν θ η ς (πρὸς τὴν Χαρίκλειαν).

Ἀληθινά, Κυρία μου, δὲν ἤλπιζα ποτὲ μου τὴν σημερινὴν τύχην.

(ΤΟΜ. Α΄.)

Τῷ ὄντι ὁ Παππάκης μου μ' ἔκαμεν ἐκστατικόν, ὅταν μ' εἶπε τὸν σκοπὸν τοῦ διὰ τὸ χαριτωμένον σας ὑποκαίμενον.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α.

Τὸ αὐτὸ σὰς ἀποκρίνομαι καὶ ἔγω. Ἡ ἐξαφνος ἀντάμωσίς μας μ' ἔρριψεν εἰς ἐκστασιν ἀπροσδόκητον. Καθόλου δὲν ἤμην προδιατεθειμένη διὰ τοιοῦτο περιστατικόν.

Κ λ ε ἄ ν θ η ς.

Τῷ ὄντι, Κυρία μου, ὁ Παππάκης μου δὲν ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ καλλιωτέραν ἐκλογήν. Χαίρω, διότι σὰς βλέπω. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν νοστιμεύομαι νὰ γενῇτε μητρυιά μου. Τοιαύτην φιλοφρονητικὴν ὀνομασίαν εὐχομαι νὰ μὴν ἀξιώθῃ νὰ σὰς ὀνομάσω ποτέ μου. Ὁ λόγος μου θέλει προσπέσει ἀπολίτευτος καὶ βαρὺς εἰς τινὰς ἀπὸ τοὺς παρόντας. Ἡ εὐγενία σας ὅμως, Κυρία μου, καταλαμβάνετε καλὰ, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ συνοικέσιον δικαίως πρέπει ν' ἀντισταθῇ. Γνωρίζετε πόσον μὲ πειράζει! . . . Ἄν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ πατρός μου, τολμῶ νὰ σὰς εἰπῶ, ὅτι ὁ ὑμέναιος οὗκος δὲν ἤθελε τελειώσει ποτέ.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ῶ ν η ς.

Νὰ δὴ ἓνα χωριάτικο καὶ ἀδιάκριτο κομπλιμέντο! Καὶ γὰρ τί πάλι νὰ τῆς κάμῃς τέτοιαν ὁμορφὴν ἐξομολόγησι!

Χ α ρ ί κ λ ε ι α.

Παρομοίως σὰς ἀποκρίνομαι καὶ ἔγω. Ὅσον ἀντιστέκεσθε νὰ μ' ἰδῇτε μητρυιάν σας, ἄλλο τόσον ἀντιστέκομαι νὰ σὰς ἰδῶ πρόγονόν μου. Μὴ νομίσητε, παρακαλῶ, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ σὰς προξενήσω τοιαύτην ἀνησυχίαν. Πολλὰ λυποῦμαι, ἂν σὰς ἐνοχλήσω καὶ εἰς τὸ παραμικρόν. Ἄν κάμμία ἀπεριόριστος δύναμις δὲν μὲ ἀναγκάσῃ, σὰς δίδω τὸν λόγον μου, ὅτι ποτέ δὲν θέλω συγκατανεύσει εἰς συνοικέσιον, τὸ ὁποῖον σὰς πειράζει.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ῶ ν η ς.

Ἐχει δίκαιον! Εἰς τέτοιον ἀνάλατον κομπλιμέντο τέτοι' ἀπρόκρισις ἔπρεπε! Σὰς ζητῶ συμπάθειο, Κοκκωνίτσα μου, διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ υἱοῦ μου. Εἶναι ἓνας νέος τρελός, ὅστις δὲν ἐξέρει τί μιλᾷ.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α.

ὦ! σὰς βεβαιώνω, ὅτι τὰ λογιά του δὲν μ' ἐπείραξαν καθόλου! Μάλιστα μ' ἐχαροποίησε μὲ τὸ νὰ ἐξηγήθῃ τόσον καθαρά, τοιαύτην

ἐξομολόγησιν πολλά τὴν ἐπιθυμοῦσα ! καὶ ἂν ὠμιλοῦσε κατ' ἄλλον τρόπον, ἤθελα σμικρύνει τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόληψίν μου.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἡ πολλή σας καλοσύνη σᾶς κάμνει νὰ δικαιολογῇτε τὰ σφάλματά του. Μὲ τὸν καιρὸν θὲ νὰ φρονιμεύσῃ, καὶ θὲ νὰ ἰδῇτε ὅτι θὲ ν' ἀλλὰξῃ γνώμην.

Κλεάνθης.

Ὅχι, Ὅχι, Παππάκη ! Ἐγὼ δὲν μεταβάλλομαι ποτέ, καὶ τοιοῦτον παρακαλῶ τὴν Κοκκῶναν νὰ μὲ νομίζῃ.

Ἐξήντα βελώνης.

Γιὰ 'δὲ παραξεναίς ! Πάλιν ὅλον ἔνα, 'σάν ὁ κωρὸς τὸ τούμπανο ;

Κλεάνθης.

Καὶ πῶς θέλετε ; νὰ ἀρνηθῶ τὴν καρδίαν μου καὶ τὰ φρονήματά μου ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἀκόμα ; Καλὲ δὲν ἀλλάζεις ὀμιλίαν ; Ὑπαγε ὀπίσω μου . . . !

Κλεάνθης.

Πολλὰ καλὰ ! Ὑπεῖδ' ἡ καὶ θέλετε νὰ ὀμιλήσω κατ' ἄλλον τρόπον, ὑποφέρετε, Κυρία μου, νὰ ἔμβω εἰς τὸν τόπον τοῦ πατρός μου, καὶ νὰ σᾶς ὁμολογήσω, ὅτι ὠραιότερον πλάσμα δὲν ἴδα εἰς τὸν κόσμον ἄλλο παρὰ σᾶς. Μακάριος εἶναι, ὅστις σᾶς εὐαρεστήσῃ ! Τὸ νὰ ὀνομασθῇ κάνεις συζυγὸς σας εἶναι μία δόξα, μία εὐτυχία, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἤθελα προτιμῆσαι ἀφ' ὅλας τὰς τύχας τῶν ἡγεμόνων τῆς γῆς. Ναί, Κυρία μου ! Τὸ νὰ συναφθῇ κάνεις μαζί σας εἶναι ἡ τελειοτάτη ἀπὸ τὰς εὐδαιμονίας τούτου τοῦ κόσμου. Τοῦτο ἐπιθυμῶ. Εἰς τοῦτο προσηλόνω ὅλην μου τὴν φιλοτιμίαν. Τὰ πάντα κάμνω, τὰ πάντα ὑπομένω διὰ τοιοῦτον πολῦτιμον θησαυρόν ! Τὰ πλέον σκληρότερα ἐμπόδια . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Σιγά δά ! Σιγά !

Κλεάνθης.

Καὶ γὼ 'πὸ μέρους σας κάμνω ταύτας τὰς φιλοφροσύνας εἰς τὴν Κοκκῶναν.

Ἐξήντα βελώνης.

Σπολάτη ! Σ' εὐχαριστῶ ! Ἐχω καὶ γὼ κομμάτι γλῶσσα νὰ ἔξηγηθῶ. Δὲν χρειάζομαι δραγομάνον 'σάν καὶ σένα ! Ἐλᾶτε δά, καθήστε μὲ τὴν ἀνάπαυσί σας !

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ὅγεσκε : Κκλιώτερα νὰ 'πᾶμε 'ς τὸν περίπατο, γιὰ νὰ γυρίσω-
με 'νωρίς, καὶ νᾶχωμεν καιρὸν ὕστερα νὰ μιλήσωμεν.

Ἐξήνταβελώνης.

Τώρα δὲ πάτε ! (πρὸς τὸν Βράκκην) Ἄμε νὰ πιάσῃς καίκι.

ΣΚΗΝΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ.

Ἐξήνταβελώνης, Χαρίκλεια, Ζωήτσα, Κλεάνθης,
Δημητράκης, καὶ Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐξήνταβελώνης.

Σᾶς παρακαλῶ, Κοκκωνά μου, νὰ με συμπαθήσετε, διότι δὲν ἐτοί-
μασα τίποτε νὰ σᾶς φιλεύσω.

Κλεάνθης.

Ἐφρόντισα 'γώ, Παππάκη ! Παρήγγειλα ἀπὸ μέρους σας εἰς τὸν
Φραγγομαχαλᾶν καὶ μᾶς ἔφεραν ζαχαρικό διάφορα, κομπρέτα, πισκο-
τίνα, λεμονάδαις, παγωτὰ καὶ . . .

Ἐξήνταβελώνης (πρὸς τὸν Δημητράκην σιγά).

Δημητράκη ! τ' εἶν' αὐτά ;

Δημητράκης (πρὸς τὸν Ἐξήνταβελώνην σιγά).

Ἐχασε τὸν μυελόν του.

Κλεάνθης.

Πῶς ; ὀλίγα τὰ εὕρισκετε Παππάκη ; Ἡ Κοκκώνα ἔχει τὴν κκ-
λωσύνην νὰ μᾶς συγχωρήσῃ.

Χαρίκλεια.

Ἄ, μὴδ' αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα.

Κλεάνθης.

Ἰδετε ποτέ σας, Κυρία μου, πλέον λαμπρότερον διαμάντι ἀπ' ἐκεῖ-
νο ὃ,που φορεῖ ὁ Παππάκης μου εἰς τὸ δάκτυλόν του ;

Χαρίκλεια.

Πολλὰ λαμπρὸν εἶναι τῇ ἀλήθειᾳ.

Κλεάνθης (ἐκβάλλει ἀπὸ τὸ δάκτυλον τοῦ πατρός του
τὸ δακτυλίδι, καὶ τὸ δίδει τὴν Χαρίκλειαν).

Ἰδέτε το καὶ ἀπὸ σιμά,

Χαρίκλεια.

Πολλά εὐμορφον ἀληθινά. Στράπτει μὲ πολλὰς ἀκτῖνας ἀπ' ὅλα του τὰ μέρη. (Θέλει νὰ ξαναδώσῃ ὀπίσω ἡ Χαρίκλεια τὸ δακτυλίδι).

Κλεάνθης (στέκεται ἔμπροσθέν της).

Ὅχι, Κυρία μου! εἰς καλὰ χέρια στέκει! Ὁ Παππάκης μου σὰς τὸ προσφέρει δῶρον.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγώ!

Κλεάνθης.

Δὲν θέλετε, Παππάκη, νὰ τὸ φυλάγῃ ἡ Χαρίκλεια εἰς σημεῖον τοῦ ἐρωτός σας;

Ἐξήντα βελώνης (πρὸς τὸν Κλεάνθην σιγά).

Πῶς;

Κλεάνθης (πρὸς τὴν Χαρίκλειαν).

Εὐμορφον διαμάντι! ὁ Παππάκης μου μὲ κάμει νεῦμα νὰ σὰς βιάσω νὰ τὸ δεχθῇτε.

Χαρίκλεια.

Δὲν ἀγαπῶ νά....

Κλεάνθης.

Καλὲ παίζετε; Ἐκεῖνος δὲν τὸ παίρει ὀπίσω πλέον.

Ἐξήντα βελώνης. (σιγά).

Δαιμονίζομαι!

Κλεάνθης (ἐμποδίζων πάντα τὴν Χαρίκλειαν).

Ὅχι, σὰς λέγω! τὸν πειράζετε!

Χαρίκλεια.

Συμπάθειον....

Κλεάνθης.

Δὲν εἶναι τίποτε!

Ἐξήντα βελώνης (σιγά).

Σκορδοῦλα νὰ σὲ....

Κλεάνθης.

Νά τοις πῶς χωλοσκάνει, διότι δὲν τὸ δέχεσθε.

Ἐξήντα βελώνης (σιγά).

Ἄχ! προδότα!

Κλεάνθης.

Βλέπετε, πόσον ἀδημονεῖ;

Ἐξήντα βελώνης (δαγκάνων τὸ χέρι του).

Ἄχ φονέα! ἄχ!

Κλεάνθης.

Πάππάκη! δὲν εἶναι ἴδικόν μου τὸ σφάλμα. Κάμνω τὰ δυνατὰ μου νὰ τὴν καταπείσω νὰ τὸ δεχθῇ, αὐτὴ ὅμως εἶναι πεισματική.

Ἐξήντα βελώνης (πάντα φοβερίζων).

Κρεμασμένε!

Κλεάνθης.

Βλέπετε, Κυρία μου, ὅτι γίνεσθαι αἰτία νὰ μὲ μαλλόνη ὁ πατήρ μου;

Ἐξήντα βελώνης (μὲ πολλὰς χειρονομίας).

Θεοκατάρατε!

Κλεάνθης (πρὸς τὴν Χαρίκλειαν).

Θέλετε τὸν κάμει ν' ἀρρώστησῃ. Συμπάθειον, Κυρία μου! Δὲν πρέπει πλέον ν' ἀντιστέκεσθε!

Κεράτσα Σοφουλιώ. (πρὸς τὴν Χαρίκλειαν).

Ἄν ἀγαπᾷς τὸ Θεό! Καὶ τί χρειάζονται τόσαις δυσκολίαις; Ἐπαρε τὸ δακτυλίδι· σὰν προστάζει ὁ Ἀφέντης.

Χαρίκλεια (πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην).

Διὰ νὰ μὴ θυμόνετε τὸ δέχομαι κατὰ τὸ παρόν, καὶ ἄλλοτ' εὐρίσκω τὸν καιρὸν νὰ σᾶς τὸ ἐπιστρέψω.

ΣΚΗΝΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Χαρίκλεια, Ζωήτσα, Κλεάνθης,

Δημητράκης, Κεράτσα Σοφουλιώ, Βράκας,

ΚεράΚακούλη.

Βράκας.

Ἀφέντη μιὰ γυναῖκα θέλει νὰ σᾶς ἱμιλήσῃ.

Ἐξήντα βελώνης.

Πές την δὲν εὐκαιρῶ! ἄλλην φορὰν ἄς ἔλθῃ! ἔπιασες καίχι;

Βράκας.

Λέγει ὅτι σᾶς φέρει κάτοι ἄσπρα.

Ἐξήντα βελώνης (πρὸς τὴν Χαρίκλειαν).

Συμπάθειον! εὐθύς! (Ἐνῶ σηκώνεται μὲ βίαν νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὴν θύραν, ὅπου πρόσκεινεν ἡ γυναῖκα, πίπτει κατακέφαλα.)

Βράκας.

Σιγά 'Αφέντη.

'Εξηνταβελώνης.

'Ω! τὸ χέρι μου.

Δημητράκης (τὸν σηκώνει).

'Εκτυπήσετ' Αὐθέντα;

'Εξηνταβελώνης.

'Ολίγον. 'Ετρεξα μήπως ὁ κλέπτης τοῦτος προλάβῃ, κ' ἐπάρῃ 'ς τὸ χέρι του τ' ἄσπρα μου.

Βράκας.

Νὰ μὲ συμπαθήσετ' 'Αφέντη. Κιὰν τὰ ἔπερνα 'δικά σας ἦταν' μονάχα τὸ ναῦλο τοῦ καϊκιοῦ ἤθελα νὰ κρατήσω.

'Εξηνταβελώνης (πρὸς τὴν γυναῖκα).

Τ' εἶναι γυναῖκα;

Κερά Κακούλη.

'Αφέντη ὁ δοῦλός σας ἦλθ' ἐφές τὴ νύχτα, καὶ μ' ἐπρόσταξε ν' ἄλθω σήμερα νὰ σᾶς φέρω τὸ νοῖκι. Αὐριον τελειώνει τὸ μηνιάτικο. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ κατερέσετε ὡς τὴν Πέφτη, καὶ σᾶς φέρω τὰ δέκα γρόσσα.

'Εξηνταβελώνης.

'Ὡς τὴν Πέφτη; 'Οξω γλήγορ' ἀπὸ τὸ σπῆτι. Θέλω τ' ἄσπρα μου τούτη τὴ στιγμή. Ἐχω κ' ἐγὼ ἔξοδα. Νὰ ἀτήσου ἄκουσες τὸ δοῦλο πῶς τοῦ χρεωστῶ τὸν ναῦλο. 'Απ' αὐτὰ τὰ εἰσοδήματα προσμένω τὸ καθημερινό μου.

Κερά Κακούλη.

Δὲν ἔχω, 'Αφέντη, παρὰ μονάχα τοῦτα δὰ νὰ τὰ δυὸ γρόσσα, νὰ πάρω ἀλευρί τῶν παιδιῶν μου. 'Ὡς τὴν Πέφτην ἴσως ἔλθῃ ὁ ἄνδρας μου ἀπὸ τὴν Μαγνησίαν καὶ σᾶς δίνει τὸ χρέος.

'Εξηνταβελώνης.

'Α! 'ς αὐτὸ τὸ πλευρὸ πέσει. Θὰ προσμένω γὰρ πότε ν' ἄλθῃ ὁ μεθύστακας ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν Μαγνησίαν! 'Η τ' ἄσπρα μου σήμερα, ἢ ὅξω 'πὸ τὸ σπῆτι.

Κερά Κακούλη.

Γιὰ τὸ Θεὸ τὸ κάμνεις 'Αφέντη!

'Εξηνταβελώνης.

Μὴ μωρολογᾶς! 'Εχεις ἀμανέτι νὰ μὲ φέρῃς;

Κε ρ ἄ Κ α κ ο ὕ λ η.

Δὲν ἔχω ἄλλο παρὰ μονάχα ἓνα καζάνι, 'ποῦ πλουνοῦμασθε.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

"Ἄμε νὰ τὸ φέρης. Δόσε με πρῶτα πόσα βαστᾶς ἐπάνω σου ;

Κε ρ ἄ Κ α κ ο ὕ λ η.

Δυὸ γροσσῶνε ψιλοὺς παράδες γιὰ τέσσερες ὀνάδες ἀλεῦρι.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

Φέρε τους ἐδῶ ! Θέλεις κι'ἀλεῦρι ! "Ἄμε νὰ ψωμοζήτησης νὰ θρέψης τὰ παιδιὰ σου ! Αὐτὰ τὰ ἄσπρα ἀνήκουν εἰς ἐμένα. Χά ! μὲ ξέ-
να κόλυβα δὲν ἀγιάζουνε ! Μέτρα τους ἐδῶ νά !

Κε ρ ἄ Κ α κ ο ὕ λ η.

"Ὀῖμε τὴν κατακακοῖριζικη ! "Επαρέ τους !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς (μετρᾷ).

Πᾶ πᾶ πᾶ ! "Ὅλο κάλπινοι καὶ κουρεμένοι. "Ὀγδῶντα παράδες μὴδ' ἓνα γρόσσιο δὲν ἀξίζουν. "Ἄς εἶναι δά ! κουρεύου ! Τοὺς κρατῶ καὶ γιὰ ἓνα γρόσσιο. "Ἄμε νὰ μὲ φέρης καὶ διὰ τὰ ἐννέα τὸ καζάνι ἁμανέτι, ὅσῳ νὰ τὰ μετρήσης. "Ἄμε μαζί της Βράκα, 'μπορεῖ νὰ μᾶς χρειασθῇ ἀπόψε εἰς τὸ μαγειρεῖόν. Γλήγορα νὰ τὸ φέρης.

Β ρ ἄ κ α ς.

Μὲ ταῖς χαραῖς ! (σιγά) "Ἀνάθεμά σε σκύλλε ! μὲ τὴν καρδιὰν ἀφῆ-
κες τὰ φτωχὰ παιδιὰ ν' ἀπαιθάνουν τῆς πείνας ! "Σ τὴν πίσσα νὰ πᾶν τέτοια ἄσπρα ! Αἶμα στάζουνε τ' ἀφωρισμένα. Οἱ φιλάργυροι, κη-
θῶς βλέπω, γεμίζουνε τὴν σακκούλα τῶν πλειότερ' ἀπὸ δάκρυα καὶ
στεναγμοὺς τῶν φτωχῶνε πάρεξ ἀπὸ γρόσσα ! Κάλλιο ψωμοζήτησης,
παρὰ φιλάργυρος !

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς, Χ α ρ ί κ λ ε ι α, Ζ ω ή τ σ α, Κ λ ε ά ν θ η ς,

Κε ρ ἄ τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ῶ, καὶ Δ η μ η τ ρ ἄ κ η ς.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

"Ἐως νὰ ἔλθῃ ὁ δοῦλος, Παππάκη, νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ καίκι,
μὲ τὴν ἄδειάν σας νὰ περιδιαβάσω τὸ 'σπῆτί μας τὰς κυρίας ; Νὰ
τὰς ὑπάγω καὶ εἰς τὸ περιβόλι διὰ νὰ τὰς φιλοφρονηθῶμεν ἐκεῖ μὲ
πὰ γλυκίσματα ;

Ἐξήνταβελώνης.

Χμ! πολλὰ καλὰ! Γιὰ νὰ σοῦ 'πῶ Δημητράκη!

Δημητράκης.

Αὐθέντα!

Ἐξήνταβελώνης (σιγὰ).

Ἔχε τὸ 'μάτι σου, σὲ παρακκλῶ, εἰς ὅλα τὰ πράγματα' ἀνοικτόν· καὶ κύτταξε ἴσως γλυτώσης τὰ περισσότερα γλυκίσματα, νὰ τὰ στείλωμεν ὑπίσω 'ς τὸν παραγματευτήν.

Δημητράκης.

Μὴ σᾶς μέλη.

Ἐξήνταβελώνης (μόνος).

Ἄχ ἀδιάντροπε καὶ παραλυμένε υἱέ! Ἔβαλες κατὰ νοῦν νὰ με σδύσης! (Σκύπτει κατὰ γῆς). Νὰ ἔνα βελόνι! ἄς τὸ 'πάρω! Ἄχ ὁ δυστυχής! Μὲ τὸ βελόνι τὰ σινάζω, καὶ με τὸ ρτυάρι μοῦ τὰ σκορπίζουνε!

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Κλεάνθης, Χαρίκλεια, Ζωήτσα, καὶ

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Κλεάνθης.

Ἄς ἐμβῶμεν εἰς τὸν κῆπον! Ἐδῶ βλέπομεν τὴν ἀθῶαν φύσιν, ἥτις μοιράζει πλουσίως καὶ δικαίως εἰς ὅλους τὰς δωρεάς της! Ἐδῶ τὸ γέρικον δένδρον δὲν φθονεῖ τοὺς νέους βλαστούς! Ἐδῶ ὁ ὥρμος καρπὸς παραχωρεῖ τὸν τόπον εἰς τὰ τρυφερά ἀνθη! Ἐδῶ δὲν ἔχομεν μαζί μας κανένα πρόσωπον νὰ μᾶς στραβοκυττάζῃ, καὶ ἐμποροῦμεν νὰ ὁμιλήσωμεν ἐλεύθερα!

Ζωήτσα.

Ναῖσκε, Κερά μου! Ὁ ἀδελφός μου μ' ἐξωμολογήθη τὸν ἔρωτά

του. Λυποῦμαι διότι εὐρίσκεσθε εἰς τοιαύτας περιπλοκάς. Ἐξεύρω πόσας λύπας προξενοῦσιν εἰς τὰ τοιαῦτα αἱ ἐναντίαι περιστάσεις καὶ σὰς βεβαιῶνω μὲ πολὺν πόνον τῆς ψυχῆς μου, ὅτι λαμβάνω πολὺ μέρος εἰς τὴν κατὰστασίν σας.

Χαρίκλεια.

Καὶ τοῦτο εἶναι μεγάλη μου παρηγορία νὰ βλέπω τὸ χρυσοῦν ὑποκείμενόν σας νὰ λαμβάνῃ μετοχὴν ἀπὸ τὴν κατὰστασίν μου. Σὰς παρακαλῶ, Κερά μου, νὰ φυλάττετε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν γενναίαν σας ταύτην πρὸς ἐμένα φιλίαν καὶ ὅσον εἶναι δυνατὸν, νὰ μοῦ γλυκαίνειτε τῆς τύχης μου τὰς πικρίας.

Κεράτσα Σοφοῦλιώ.

Ἐσεῖς δὲ, ἔς τὴν πίστιν μου, εἴθε κακοῖρίζικα κεφάλαια καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος. Πῶς ἔως τώρα νὰ μὴ με δώσετε εἰδήσιν καθόλου περὶ τῆς ὑποθέσεώς σας; Βέβαια ἐγὼ τὰ ἑγύριζ' ἀλλεῖς τὰ πράγματα, καὶ δὲν τὰ φερνα ὡς ἐδῶ.

Κλεάνθη.

Τί τὰ θέλεις; ἡ μοῖρά μου ἡ κακὴ! Καὶ τί ἀπεφασισες φῶς μου Χαρίκλεια;

Χαρίκλεια.

Ἄλλοι! Κ' ἐμπορῶ ἐγὼ ν' ἀποφασίσω; Ἐσὺ βλέπεις ὅτι κρέμαμαι ἀπὸ ἄλλον. Τί ἄλλο πλέον μὲ μένει παρὰ νὰ εὐχωμαι;

Κλεάνθη.

Ἄχ! καὶ δὲν ἔχεις ἄλλην πλέον κάμμιαν βοήθειαν δι' ἐμέ, παρὰ μόνον ξηρὰς εὐχάς; Δὲν ἔχεις σπλάγχνα βοηθητικά; Δὲν ἔχεις διαθέσιν ἐνεργὸν καὶ δραστηκὴν;

Χαρίκλεια.

Καὶ τί νὰ σὲ εἰπῶ, Κλεάνθη! βάλε τὸν ἐκυτὸν σου εἰς τὸν τόπον μου, καὶ ἰδὲ τί ἐμπορῶ νὰ κάμω; Συμβούλευτέ με! Ἐπειδὴ γνωρίζω πολλὰ καλὰ, ὅτι ἡ φρόνησίς σου δὲν θέλει ζητήσει ἀπὸ ἐμέ, παρὰ ὅτι μὲ συγχωρεῖ ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθήκον.

Κλεάνθη.

Ἄλλοίμονον! Ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθήκον σπανίως συμφωνοῦν μὲ τὰ πάθη τῶν ἐραστῶν.

Χαρίκλεια.

Καὶ τί θέλεις νὰ κάμω; Ἄς ἀφήσω νὰ κουρεύωνται τὰ στόματα τοῦ κόσμου! Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ ἀμελήσω καὶ τὸ πρὸς τὴν μητέ-

ρα μου σέβας ! Μ' ἔδωκε τὸ ζῆν ! Μὲ ἀνέθρεψε μὲ πολλοὺς κόπους !
Μὲ ἀγαπᾷ τρυφερώτατα. Κάλλιον προκρίνω νὰ ἀποθάνω, παρὰ ποτέ
μου νὰ τὴν πικράνω. Προσπάθησον ὅπως δυνήθῃς νὰ τῆς κερδήσῃς
τὴν καρδίαν. Κάμε καὶ εἰπὲ ὅτι θέλεις. Σοῦ δίδω ὅλην τὴν ἐξουσίαν.
Καὶ ὅταν χρειασθῇ νὰ σὲ βοηθήσω καὶ ἐγώ, ἔσο βέβαιος, ὅτι θέλω
τῆς ὁμολογήσει ὅ,τι αἰσθάνομαι περὶ σοῦ.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Τσάτσα Σοφουλιώ ! Κεράτσα μου ! δὲν μᾶς βοηθεῖς καὶ σύ ;

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Ἄ παιδάκι μου ! καὶ χρειάζεται νὰ μὲ τὸ ῥωτᾷς ; μὲ ὅλην τὴν
καρδίαν μου. Ἐσὺ ἔξέρεις τὸ φυσικὸ μου πόσον εἶμαι πονητικὸ ! Δό-
ξαν νάχῃ ὁ Θεός ! δὲν μ' ἔπλασε μὲ σιδηρίτικην καρδίαν. Ἐχω πολ-
λὴν προθυμίαν νὰ βοηθῶ ὅσο ἔμπορῶ, ὅσους ἀνθρώπους βλέπω, ὅτι ἀγα-
πιῶνται μὲ τιμὴ καὶ μὲ καλωσύνη. Τί ἔμποροῦμε νὰ κάμωμ' ἐδῶ πέρα ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Συλλογίσου δά, σὲ παρακαλῶ.

Χ α ρ ί κ λ ε ι α.

Ἄνοιξέ μας κἀνένα δρόμον.

Ζ ω ή τ σ α.

Εὔρε κἀνὲν ἐφεύρεμα νὰ χαλάσῃς ὅσα ἔκαμες ἀτῆ σου.

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Ἐδῶ εἶναι μεγάλη δυσκολία ! (Πρὸς τὴν Χαρίκλειαν) Ὅσοι δὲ
γιά τὴν τσάτσα σου, ἐκεῖνη δὲν εἶναι λωλή. Ἴσως τῆνε καταπείσω-
με νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν υἱὸν τὸ πούλουδον ὅ,που τοῖμαξε διὰ τὸν
πατέρα. (Πρὸς τὸν Κλεάνθην) Ὅλο τὸ κηκὸν εἶναι, υἱέ μου, ὅτι ὁ
πατέρας σου—εἶναι πατέρας σου.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Βέβαια ! τὸ ἔξέρω !

Κ ε ρ ά τ σ α Σ ο φ ο υ λ ι ώ.

Θέλω νὰ πῶ τάχα, ὅτι θε νὰ φυλάξῃ πείσμα ἅν τὸν εἰποῦνε
πῶς δὲν τὸν ἐθέλουνε, καὶ δὲν θε νὰ στέρξῃ νὰ τῆνε ἁπανδρευθῇς ἐσὺ.
Γιὰ νὰ γένῃ τὸ πρᾶγμα καλὰ, πρέπει νὰ τόνε καταφέρωμε νὰ χα-
λάσῃ ἀτὸς του τὴ συμφωνία. Καὶ νὰ τόνε κάμωμε μὲ κἀνένα τῶπο
νὰ τὴν ἀηδιάσῃ.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἐχεις δίκαιον !

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ναίσκε, ἔχω δίκαιον, κ' ἐγὼ τὸ 'ξεύρω. Τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμε. Πῶς ὅμως νὰύρωμε τὸν τρόπο. Γιὰ σταθῆτε! — "Ἄν εἴχαμε κάμμιὰ γυναῖκα ἡλικιωμένη, τῆς τέχνης μου, νὰ ἔμπορῶσε νὰ ὑποκριθῇ πῶς εἶναι κάμμιὰ Ἀρχόντισσα νεοφερμένη ἀπὸ τὴν Πόλιν. Νὰ ἔχη κ' ἐτοιμασμένην πρὸς ὦραν ἀρκετὴν συνουσίαν, τότε ἔμπορῶσα γὰ νὰ κάμω τὸν Κύριν σου νὰ πιστεύσῃ, ὅτι εἶναι πλουσία μ' ἑκατὸν χιλιάδες γρόσσα προῖκα, ἔξω τῶν ὑποστατικῶν της, καὶ ὅτι εἶναι τρελὴ ἀπὸ τὸν ἔρωτά του, καὶ θέλει νὰ τὸν ἐπάρῃ ἄνδρα. Εἰς ἓνα τέτοιο πρόβλημα, δὲν ἀμφισβάλω, ὅτι ἔδινε τ' αὐτὶ τοῦ μετὰ χαρᾶς, καὶ τότε φαίνομεν τὸ παννὶ μας. Ἀληθινά, παιδί μου, ὁ πατέρας σου σὲ ἀγαπᾷ πολὺ, τὸ 'ξεύρω. Ἀγαπᾷ ὅμως κομμάτι περισσότερο τ' ἀσπρουλάικα. Κεὶ ὅταν, ἀπατημένος ἀπὸ τὸ δόλωμα τοῦτο, συγκατανεύσῃ μὴ φορᾶν εἰς τὸν σκιπὸν σου, δὲν μας μέλει ὕστερα ἴσάν τὸ νοιώσῃ πῶς μελίσθηκεν, ὅταν θὲ νὰ 'δῇ τῆς Ἀρχόντισσας τὰ πλούτη.

Κλεάνθης.

"Ὅλ' αὐτὰ πολλὰ καλὰ τὰ ἐστοχάσθης!

Κεράτσα Σοφουλιώ.

"Ἄρες μ' ἐμένα γιὰ τέτοιαις δουλειαῖς! Τώρα θυμῆθηκα μὴ φιλιναῖά μου, ἡ ὁποία θὲ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ. Ἐχω καλαὶς ὀλπίδας. Σὲ μὴ ὦρα γίνονται πολλὰ πράγματα.

Ἡ νύχτα ἐπίσκοπον γεννᾷ κικλὺγὴ Μητροπολίτην.

Κλεάνθης.

"Ἀχ! Κερά Σοφουλιώ! ἂν κατορθώσῃς τὸ πρᾶγμα, πρόσμεινε βεβαίως τὴν εὐχάριστον ἀνταμοιβὴν μου. Ἀλλ', ὦ γλυκητὰτη Χαρίκλεια, ἃς ἀρχήσωμεν ἡμεῖς ἐν τοσούτῳ νὰ κερδαίνωμεν τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς σου! Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτιστον καὶ ἀναγκαιότατον. Σὲ παρακαλῶ θεομῶς! βάλε ὅλα τὰ δυνατὰ σου. Μεταχειρίσου πρὸς βοήθειάν σου τὴν μητρικὴν τῆς φιλοστοργίαν. Δεῖξε ὅλας τὰς χάριτας τῆς εὐγλωττίας σου, ὅλα τὰ θέληγῆτρα, μὲ τὰ ὅποια ἐστόλισεν ὁ Οὐρανὸς τὸ στόμα σου καὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου! Μὴ λησμονήσῃς κάμμιαν ἀπὸ τὰς κατανυκτικὰς ἐκείνας φιλοφροσύνας, μὲ τὰς ὁποίας τὰ τέκνα θριαμβεύουν εἰς τῶν γονέων τὰς ψυχὰς. Βρέξε διὰ χάριν μοῦ, μὲ τὰ τρυφερά σου δάκρυα τὰ μητρικά της στήθη. Τὰ δάκρυα μαλακόνουν πολλάκις καὶ τὰς πέτρας.

Χαρίκλεια.

Ἔσο ἥσυχος! Θέλω κάμει ὅ,τι δυνήθω.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἐξήνταβελώνης, Κλεάνθης, Ζωήτσα.

Ἐξήνταβελώνης (ἀπὸ τὴν ἄκραν χωρὶς νὰ φαίνεται).

Ἦγοῦ! Ὁ υἱός μου φιλεῖ τὸ χέρι τῆς μελλούσης μητρειᾶς του, καὶ ἡ μέλλουσα μητριὰ του δὲν ἀντιρρίεται παντελῶς. Μήπως κρύβετ' ἐδῶ ποκάτω κἀνένα μυστικό; Γιὰ νὰ δοκιμάσωμεν!

Ζωήτσα.

Νὰ ὁ Παππάκης.

Ἐξήνταβελώνης.

Ὁ δοῦλος καὶ τὸ καΐκι στέκουν ἑτοιμα. Ὅταν ὀρίζετε ἔμπορεῖτε ναῦγητε ἔς τὸν περίπατο.

Κλεάνθης.

Ἐπειδὴ καὶ σεῖς, Παππάκη, δὲν ὑπάγετε, με τὴν ἄδειάν σας νὰ πάγω γὼ νὰ τὰς συντροφεύσω;

Ἐξήνταβελώνης.

Ὅχι! Στάσου ἴδω. Πάγουνε τοῦ λόγου των μοναχαίς των. Ἐσένα σὲ χρειάζομαι.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἐξήνταβελώνης, Κλεάνθης.

Ἐξήνταβελώνης.

Ἔτσι δὰ παιδί μου. Τ' ὄνομα τῆς μητρειᾶς ἄς σταθῇ ἔς τὴν ἄκρη. Πῶς σὲ φαίνεται ἀλλειῶς αὐτὸ τὸ ὑποκαείμενον;

Κλεάνθης.

Ἄ! Ἔτσι κ' ἔτσι!

Ἐξήνταβελώνης.

Ἀκόμ' ἀκόμα;

Κλεάνθης.

Νὰ σὰς ὁμιλήσω ἐλεύθερα, Παππάκη; Δὲν εὗρηκα εἰς αὐτήν, ὅ,τι.

ἤλπίζα νὰ εὕρω. Ὁ ἀέρας της μ' ἐράνην ὀλίγον ἐρωτικός· τὸ κόψιμόν της στραβόν· τὸ κάλλος της μέτριον· τὸ πνεῦμά της ὀλίγον καὶ κοινόν. Μὴ νομίζετε, Παππάκη, ὅτι σᾶς ὁμολῶ τοιοῦτοτρόπως διὰ νὰ τὴν ἀηδιάσετε. Μητρυὰ διὰ μητρυιάν, κάλλιον ἀγαπῶ αὐτὴν παρὰ κάμμιαν ἄλλην.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐσὺ ὥστόσο τὴν ἐμίλησες κομμάτι...

Κλεάνθης.

Μάλιστα! τῆς ὠμίλησα κάμποσα γλυκὰ λόγια ἀπὸ μέρους σας, καὶ ἐξαχάρωσα (α) μαζί της μόνον διὰ νὰ σᾶς ἀρέσω.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ δὲν ἔχεις, Κλεάνθη μου, κάμμιαν κλίσιν πρὸς αὐτήν;

Κλεάνθης.

Ἐγώ; Καθόλου!

Ἐξήντα βελώνης.

Τοῦτο μὲ πικραίνει, ἐπεὶδὴ καὶ μοῦ χαλᾷ ἓνα στοχασμόν, ὅστις μοῦ ἤλθε πρὸ ὀλίγου κατὰ νοῦν. Ἐγώ, παιδί μου, ὅταν τὴν ἐβλεπα ἴδω πέρα, συλλογίσθηκα τὴν ἡλικία μου, καὶ ἐσυμπέρανα, ὅτι θεὸς νὰ μὲ κατηγορήσουν ὁ κόσμος, ἂν ὑπανδρευθῶ μιὰν τέτοια νέαν κοπελοῦδαν. Αὐτὸς ὁ στοχασμὸς μ' ἔκαμε ν' ἀλλάξω γνώμην. Καὶ ἐπειδὴς ἀκόμα δὲν ἐτελέψαμεν τὸν ἀρραβῶνα παρὰ μονάχα μὲ λόγια, ἔμπορῶσα νὰ σοῦ τήνε δώκω ἂν δὲν εἶχες ἀποστροφὴν πρὸς αὐτήν.

Κλεάνθης.

Ἐμένα;

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐτένα!

Κλεάνθης.

Νὰ τὴν ὑπανδρευθῶ;

Ἐξήντα βελώνης.

Νὰ τήνε ὑπανδρευθῆς.

Κλεάνθης.

Ἀκοῦτε, Παππάκη! Ἀληθινὰ δὲν παρὰ εἶναι τῆς ὑρέξεώς μου αὐ-

(α) Ζαχαρόνω παρὰ Σμυρναίοις κοινῶς τὸ συνδιαλέγομαι μετὰ γυναικὸς ἡδέως. Ἀντίστοιχον τοῦ παλαιοῦ μας Ὁ ἀρὶ ξω.

τῇ ἡ κοπέλλᾳ. Διὰ τὴν κάλῳ τὸν λόγον σας ὁμῶς, ἀπορρασίζω νὰ τὴν ἐπάρω, ἂν ὀρίζεστε.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγώ; Ἐγώ, παιδί μου, εἶμαι στοχαστικώτερος ἀπὸ ὅ,τι μὲ νοσε μίξεις. Δὲν θέλω ποτὲ νὰ βιάσω τὴν ὀρεξί σου.

Κλεάνθης.

Ἐγώ, Παππάκη, στέργω ταύτην τὴν βίαν δι' ἀγάπην σας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ὅχι, ὅχι! ἡ 'πανδρεία στέκει εἰς τὸ θέλεις με καὶ θέλω σε. Ἀλλειῶς, ἂν λείπῃ ἡ ἀμοιβαία κλίσιν, δὲν ἔχει τέλη καλὰ.

Κλεάνθης.

Τοῦτο, Παππάκη, ἔμπορεῖ νὰ γένῃ καὶ ὕστερον. Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὸ γυναικόν; Πολλάκις εἶν' ὁ ἔρωτας καρπὸς τῆς ὑπανδρείας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ὅχι! ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνδρός δὲν πρέπει νὰ γίνωνται τέτοιαις συγκατάθεσιν. Ἐδῶ κινδυνεύουνε νὰ συμβοῦνε κακὰ ἐπακόλουθα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀγαπῶ νὰ ἐνέχωμ' ἐγώ. "Αν εἶχες ἄποιαν κλίσιν εἰς αὐτήν, μὲ ταῖς χαραῖς! σὲ εἶδ' ἀνα τότε 'ς τὸν τόπο μου. Ἐπειδὴς ὁμῶς τοῦτο δὲν εἶναι, ἀκολουθῶ τὸν πρῶτό μου σκοπὸν, καὶ τὴν ἐπαίρω ἀτὸς μου.

Κλεάνθης.

Ἐ, Παππάκη! Ἐπειδὴ κατήντησε τὸ πρᾶγμα ὡς ἐδῶ, πρέπει νὰ σὰς ἀνοίξω τὰ φύλλα τῆς καρδίας μου, καὶ νὰ σὰς ἐξομολογηθῶ τὸ μυστικόν μας. Ἐγὼ ἀγαπῶ τὴν Χαρίκλειαν ἀφ' ἧς ὥρας τὴν ἶδα εἰς τὸν περίπατον, καὶ πάντα εἶχα σκοπὸν νὰ σὰς τὴν ζητήσω γυναῖκα. Ἐμποδίστην ὁμῶς ἀπὸ τὴν προκήρυξιν τοῦ σκοποῦ σας, φοβούμενος μή σας παραπικράνω.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ πῆγες, τὴν ἐπισκέφθηκες;

Κλεάνθης.

Ναῖσκα, Παππάκη!

Ἐξήντα βελώνης.

Πολλάκις φοραίς;

Κλεάνθης.

Ἀρκεταίς. Τώρα εἶναι καιρὸς ἀφ' οὗ τὴν ἀγαπῶ.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ σὲ ὑπεδέχθηκε καλὰ ;

Κλεάνθης.

Πολλὰ καλὰ ! χωρὶς ὅμως νὰ ᾿ξεύρῃ ποῖος εἶμαι. Διὰ τοῦτο ἐξ-
φνίσθη ὅταν μ' εἶδεν ἐδῶ.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ τῆς ὁμολόγησες τὸ πάθος σου, καὶ τὸν σκοπὸ σου νὰ τήνε
᾿πανδρεύθῃς ;

Κλεάνθης.

Πρὸ πολλοῦ ! Χάραζα μάλιστα καὶ κάποια λόγια πρὸς τὴν μη-
τέρα της.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἔ ; Πῶς ἄκουσε τὸ πρόβλημά σου περὶ τῆς κόρης της ;

Κλεάνθης.

Πολλὰ πολιτικά.

Ἐξήντα βελώνης.

Κ' ἡ κόρη ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἔρωτά σου ;

Κλεάνθης.

Ἄν πρέπει νὰ πιστεύω τὰ φαινόμενα, μὲ πληροφορεῖ ὅτι ἔχει κά-
ποιαν εὐσπλαγχνίαν πρὸς ἐμέ.

Ἐξήντα βελώνης (σιγὰ).

Εἶμαι πολλὰ εὐχαριστημένος, ὅτι ἔμαθα ἓν τέτοιο μυστικόν. Ἰσα
ἴσα, τοῦτο ἤθελα κ' ἐγώ. (Ἀψά) Ἔ, παιδί μου ! ᾿ξεύρεις τί πρέπει
νὰ κάμῃς ; Νὰ προσπαθήσῃς, ἂν θέλῃς, νὰ ξεκάμῃς ἀπ' αὐτὴν τὴν
ἀγάπην καὶ νὰ παύσῃς ἀπὸ τοῦ νὰ ζαχαρόνῃς μὲ μιάν κοπέλλαν,
τὴν ὁποίαν ἐγὼ διώρισα γιὰ τὸν ἑμαυτό μου. Εἰς ὀλίγο ᾿πανδρεύεσαι
μ' ὅποιαν σὲ διορίσω ἐγώ.

Κλεάνθης.

Καλὲ Παππάκη, τοιοῦτοτρόπως νὰ μὲ παίζετε ; Καλὰ !—Ἐπειδὴ
λοιπὸν καὶ τὰ πράγματα ᾿γύρισαν ἀνάποδα, σὲ τὸ κηρύττω φανερά
ὅτι δὲν ἀφίνομαι ποτὲ ἀπὸ τὸν πρὸς τὴν Χαρίκλειαν ἔρωτά μου. Δὲν
εἶναι τιμωρία, τὴν ὁποίαν δὲν θέλω ὑπομείνει μετὰ χαρᾶς, ἀφ' οὗ
πιασθῶ μαζί σας, ἕως νὰ ἰδῶμεν ποῖος ἔχει νὰ τὴν κερδήσῃ. Ἄν
ἑσεῖς ἔχετε πρὸς βοήθειάν σας τὴν συγκατάθεσιν τῆς μητρὸς της, ἔχω
καὶ ἡγὼ ἄλλα μέσα νὰ μὲ ὑπερασπισθῶσι.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Πῶς κρεμασμένε ! καὶ τολμᾷς νὰ φωλεύῃς εἰς τήνε ἰδική μου τῇ
φωλεά ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἔσεῖς φωλεύετε εἰς τὴν ἰδικήν μου. Ἐγὼ πρῶτα τὴν ἀγάπησα.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Δὲν εἶμαι πατέρας σου ; δὲν χρεωστεῖς νὰ μὲ σέβῃσαι παντοῦ ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ἐδῶ δὲν εἶναι πρᾶγμα νὰ τὸ παραχωροῦν τὰ τέκνα εἰς τὸν πα-
τέρα. Ὁ ἔρως δὲν διακρίνει πρόσωπα.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἐγὼ θε νὰ σὲ κάμω διακριτικὸν μὲ κάμπουσας καλαῖς ξυλαῖς.

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Ὅλοι σου οἱ φοβερισμοὶ τίποτε δὲν κατορθώνουν.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἀφίνεις τὴν Χαρίκλειαν ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

Καθόλου !

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς (ἀνασκομπόμεναι).

Φέρτε μου ἰδῶ μιὰ σχίζα ! τούτῃ τῇ στιγμῇ !

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς, Κ λ ε ά ν θ η ς, καὶ Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς.

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς.

"Ε ! "Ε ! "Ε ! Ἀφειντάδεις ! Τ' εἶνῃ ἰδῶ ; Τί ἔχειται κατὰ νοῦν ;

Κ λ ε ά ν θ η ς.

"Ολ' αὐτὰ τὰ περιπαίζω.

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς (πρὸς τὸν Κλεάνθην).

"Ω ! Ἀφειντικό ! ὑπομουνὴ δά ;

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Νὰ μὲ ἢ μιλῇ μὲ τέτοιαν ἀδιαντροπιάν ;

Κ ὕ ρ Γ ι ά ν ν η ς (πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην).

"Ω ! Ἀφέντῃ ! Συμπάθει !

(ΤΟΜ. Α΄.)

Κλεάνθης.

Δὲν ξεκολλῶ καθόλου!

Κὺρ Γιάννης (πρὸς τὸν Κλεάνθην).

Μὴ δὰ ἔτσι! τοὺν πατέρα σου!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἀφῆσέ με! τὸ σκυλλί!

Κὺρ Γιάννης (πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην).

Μὴ δὰ ἔτσι! τοῦ πηδίου σου! Ἀφῆσέ του γιὰ χατῆρί μου!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐσένα θέλω νὰ κάμω κριτή, κύρ Γιάννη, 'ς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι, γιὰ νὰ 'δῇς ποίους ἔχει δίκαιο.

Κὺρ Γιάννης.

Κκλό! τοῦ δέχουμη! (σιγά) Ἄ, κύρ Γιάννη! Τώρα ὅσου 'μπού-
ρεῖς ψέματα. Αὐτοὶ δὲν θέλουν ἀλήθεια! (Πρὸς τὸν Κλεάνθην) Στάς
πηδί μ' κουμμάτ' παρέκει!

Ἐξηνταβελώνης.

Ἐγὼ ἀγαπῶ μιὰ κόρη, καὶ θέλω νὰ τὴν ἐπάρω. Κι αὐτὸς ὁ παρ-
λυμένος ἔχει τὴν αὐθάδειαν νὰ τὴν ἀγαπᾷ ματσί μου· καὶ νὰ τήνε
ζητᾷ 'ς τὸ πείσμα μου.

Κὺρ Γιάννης.

Ἄ! ἄδικου ἔχει!

Ἐξηνταβελώνης.

Δὲν εἶναι νὰ σκάση κάνεῖς; Ὁ υἱὸς νὰ ἐμδαίνει σὲ συνερισιάν μὲ
τὸν πατέρα! Δὲν ἔπρεπεν ὁ ἀχρεῖος διὰ τὸ σέβας τὸ πατρικὸν νὰ
μὴ πειράζῃ τὴν ὀρεξί μου!

Κὺρ Γιάννης.

Ἐχετε δίκηου, Ἀφέντη! Ἀφήσται με νὰ τοὺν οὐμιλήσω εἰγὼ κῆ
σταθῇτ' αὐτοῦ.

Κλεάνθης (πρὸς τὸν κύρ Γιάννην πλησιάζοντα κοντά του).

Ἐ! ἐπειδὴ καὶ σ' ἐδιάλεξε κριτὴν μας, δὲν ἀποφεύγω. Δὲν με
μέλει ὅποιος καὶ ἂν μᾶς κρίνῃ. Κ' εἰς ἐσένα, κύρ Γιάννη, θέλω ν' ἀνα-
φέρω τὴν διαφορὰν μας.

Κὺρ Γιάννης.

Ὡ! αὐτὸ δὰ εἶναι πουλλὴ τιμὴ γιὰ μένα!

Κλεάνθης.

Ἀγάπησα μίαν κοπέλλα, ἥτις ἀνταποκρίνεται καὶ αὐτὴ τρυφερᾶ

εἰς τὸν ἔρωτά μου. Τώρα ὁ πατήρ μου ταρασσεῖ τὴν ἀμοιβαίαν μᾶς ἀγάπην, καὶ ζητεῖ μὲ βίαν νὰ τὴν ἐπάρῃ αὐτός.

Κὺρ Γιάννης.

Μειγάλου ἄδικου ἔχει!

Κλεάνθης.

Δὲν εἶν' ἐντροπὴ εἰς τὰ γηρατεῖά του νὰ θέλῃ νὰ 'πανδρευθῇ; Τὸν πρέπει νὰ κάμνῃ ἀκόμῃ τὸν ἀγαπητικόν; Δὲν πρέπει νὰ παραχωρήσῃ τοῦτο τὸ προνόμιον εἰς τὰ παλληκάρια;

Κὺρ Γιάννης.

Δίχου ἔχειται! "Αφσέ μὲι 'μένα νὰ τοὺν εἰπῶ δυὸ λόγια. Γειλᾶσθαι κιαυτὸς 'σάν ἀνθρουπους. (Πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην) Δὲν δὲ ἡ γυιὸς σὰς τόσου παρᾶξινοῦς, καθὼς τοὺν λέτει. 'Παίρ' ἀπὸ λόγια! Αὐτὸς λῆι πῶς γνουρίζ' τοῦ σέβας τοῦ πατρικό του. 'Σάν νέους παρᾶρθῃκε 'ς τὴν πρώτη βράσι τοῦ θυμοῦ του. Τώρα ὅμοις δὲν ἀπουφεύγει, ὅτι τὸν προυντάζειται. Μουναχὰ νὰ τοὺν μεταχειρίζησθαι κουμμάτ' γλυκώτερα, κὴ νὰ τοὺν ὑπανδρέψῃται μὲι κἀνένα καλὸ κουρίτσι τῆς ἀρεσιᾶς του!

Ἐξηνταβελώνης.

"Αχ! Πές τονε κύρ Γιάννη! ὅτι μὲ τέτοιο φέριμο ἔμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ ὅλα τὰ πράγματα' ἀπὸ μένα. "Οἷω 'πὸ τὴν Χαρίκλεια, τὸν δίδω τὴν ἄδεια νὰ διαλέξῃ ὅποιαν θέλει.

Κὺρ Γιάννης.

Χά! "Αφσέ μὲι τώρα. (Πρὸς τὸν Κλεάνθην). Δὲν δὲ ἡ πατέρας σου τόσου ἀστόχαστους καθὼς μοι τοὺν ζουγραφίζεις. Αὐτὸς μοι ὡμουςε πῶς ἡ τρέλῃς σου τοὺν θύμωσαν. Φέρνειτῃ μαζί σου, καθὼς φέρναισῃ κὴ σύ. Εἶνι ὅμοις ἔτοιμοις νὰ σοὶ δώσῃ ὅ,τ' ἀγαπᾷς, ἂν θελήσῃς νὰ τοὺν πάρῃς μὲι ταπείνουσι κὴ γλυκάδα, κὴ νὰ τοὺν δείχῃς ὑπόκλισι κὴ σέβας, καθὼς χρειωστοὺν τὰ πηδιά πρὸς τοὺν πατέρα.

Κλεάνθης.

"Αχ! κύρ Γιάννη! Βεβαίωσέ τον, ὅτι, ἂν μ' ἀφήσῃ τὴν Χαρίκλειαν ἔχει νὰ μὲ βλέπῃ πάντα τὴν πλέον εὐπειθέστερον ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Τίποτε δὲν θέλω κάμνῃ χωρὶς τὸ θέλημά του.

Κὺρ Γιάννης (πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην).

Τελειάουσι! Δέχειτ' ἡ γυιὸς σὰς ὅτι τοὺν εἰπαῖται.

Ἐξηνταβελώνης.

Τώρα δὲ πᾶνε τὰ πράγματα καθὼς θέλει ὁ Θεός!

Κὺρ Γιάννης (πρὸς τὸν Κλεάνθη).

Σώθηκαν ὅλα ! Εὐχαριστῆται ἡ πατέρα σου εἰς τὴν ὑπόσχεσί σου.

Κλεάνθη.

Δόξα σοι ὁ Θεός !

Κὺρ Γιάννης.

Τὼρ ᾿Αφειτάδεις οὐμιλῆσται κῆ μοναχοί σας ! Νὰ που εἴσται σύμφωνοι σὲ ὅλα. Μάλλουνέται χωρὶς νὰ ᾿ξέρηται γιατί. Στὰ σκουτίδια χουρόν !

Κλεάνθη.

Καλέ μου ἄνθρωπε κύρ Γιάννη ! σοῦ εἶμαι εὐχάριστος εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μου.

Κὺρ Γιάννης.

᾿Α ! Τοῦ χρέους μου ἔκαμ' ᾿Αφειντικό !

᾿Εξήντα βελώνης.

Μεγάλην χάριν μ' ἔκαμες κύρ Γιάννη. Μὰ τὴν ἀλήθεια σὲ πρέπει καλὴ πληρωμὴ. (Βάλλει τὸ χέρι του εἰς τὴν τσέπην καὶ σκαλίζει. Ὁ κύρ Γιάννης ἀπλῶνι τὸ χέρι του. Ὁ ᾿Εξήνταβελώνης μετ' ὀλίγον ἐκβάλλει τὸ κομπολόγι του, λέγων) ᾿Αμε δὰ κύρ Γιάννη ! ἔχω τὴν ἐγνοια σου ! Μὴ σὲ μέλη !

Κὺρ Γιάννης.

Σᾶς προυσκυνῶ ! κῆ φιλῶ τὸ χεράκι σας (ἀναχωρεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

᾿Εξήντα βελώνης, Κλεάνθη.

Κλεάνθη.

Σᾶς ζητῶ συγχώρησιν, πάτερ μου, διὰ τὸν παράλογον θυμὸν μου !

᾿Εξήντα βελώνης.

Δὲν κάμνει τίποτες ! ἐπέρασαν ὅλα !

Κλεάνθη.

Σᾶς βεβαιῶνω ὅτι διὰ τοῦτο μετανοῶ ἐξ ὅλης μου καρδίας !

᾿Εξήντα βελώνης.

Καὶ ᾿γὼ χαίρω ἐξ ὅλης καρδίας, ἐπειδὴ σὲ βλέπω φρόνιμον !

Κλεάνθη.

Μὲ πόσην καλωσύνην ἐσυγχωρήσατε πάραυτὰ τὸ σφάλμα μου !

Ἐξήντα βελώνης.

Εὐκόλα συγχωροῦν οἱ πατέρες τὰ σφάλματα τῶν παιδιῶν των;
ὅταν αὐτὰ συνέλθωσιν εἰς τὸν ἑαυτὸν των.

Κλεάνθης.

Πῶς, Παππάκη! νὰ μὴ μνησικακήσετε καθόλου δι' ὅλας μου τὰς
τρέλας!

Ἐξήντα βελώνης.

Ἔτσι μὲ ἀναγκάζεις υἱέ μου μὲ τὸ σέβας σου καὶ τὴν ὑπακοήν
σου!

Κλεάνθης.

Σὲ ὑπόσχομαι, ὅτι θέλω διαφυλάξει τὴν ἐνθύμησιν τῶν εὐεργε-
σιῶν σας ἕως εἰς τὸν τάφον.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ γὰρ, παιδί μου, σὲ ὑπόσχομαι, ὅτι δὲν εἶναι πρᾶγμα νὰ μὴ
τὸ ἀπολαύσης ἀπὸ μέρους μου!

Κλεάνθης.

Ἀχ, Παππάκη! τίποτε πλέον δὲν ζητῶ μὲ χάριτες τὰ πάντα
εἰς τὴν Χαρίκλειαν!

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς;

Κλεάνθης.

Θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ, Παππάκη, ὅτι εἶμαι κατὰ πάντα εὐχαριστη-
μένος ἀπὸ σᾶς. Ὅλα τὰ καλὰ τ' ἀπῆλαυσα ἀπὸ τὴν καλωσύνην σας,
μὲ τὴν ὁποίαν μοῦ παρητήσατε τὴν Χαρίκλειαν

Ἐξήντα βελώνης.

Σοῦ παραίτησα τὴν Χαρίκλειαν. Καὶ τίς σὲ τῶπε;

Κλεάνθης.

Ἔσεῖς, Παππάκη!

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐγώ;

Κλεάνθης.

Βέβαια!

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς Βρέ! Σὺ με ὑπεσχέθηκες νὰ τὴν ἀφήσης!

Κλεάνθης.

Ἐγὼ νὰ τὴν ἀφήσω;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναίσχε !

Κλεάνθης.

Μὴ γένοιτο !

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ δὲν ἔπαυσες νὰ τήνε γυρεύης !

Κλεάνθης.

Τὸ ἐναντίον ! Τώρα μάλιστα λωλαίνομαι δι' αὐτήν.

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς κρεμασμένε ; παράλυτε ; παραλυμένε δέκα φοραῖς ;

Κλεάνθης.

Τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ ν' ἀλλάξω γνώμην !

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐχω νὰ σὲ κάμω ! — Προδότα !

Κλεάνθης.

Κάμετε ὅ,τι σᾶς ἀρέσῃ !

Ἐξήντα βελώνης.

Σὲ προστάζω νὰ μὴ μετὰφρανῇς ὁμπροσθὰ μου !

Κλεάνθης.

Μετὰ χαρᾶς !

Ἐξήντα βελώνης.

Σὲ διώχνω ἀπὸ τὸ σπῆτί μου !

Κλεάνθης.

Δίωξέ με !

Ἐξήντα βελώνης.

Δὲν σὲ γνωρίζω πλέον υἱόν μου !

Κλεάνθης.

Ἄς ᾔναι καὶ αὐτό !

Ἐξήντα βελώνης.

Σὲ ἀποκηρύττω !

Κλεάνθης.

Ὅ,τι ὀρίζετε !

Ἐξήντα βελώνης.

Σὲ δίδω τὴν κἀτάρά μου !

Κλεάνθης (στενάζει σιγά).

Ἄχ ! — (Ἀψὰ μὲ ἀπελπισίαν) Δὲν πταίω, καὶ δὲν με μέλει (ἀναχωρεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Κλεάνθης, Στροβίλης.

Στροβίλης (ἐκβαίνων ἀπὸ τὸ περιβόλι μὲ μίαν κασσέλαν).

Ἰησοῦ Ἀφεντικό! πῶς σᾶς ἀπάντησα ἔς τὴν ὥρα. Ἀκολουθᾷτέ με ὡχονοῦς.

Κλεάνθης.

Τ' εἶναι;

Στροβίλης.

Ἀκολουθᾷτεν, σᾶς λέγω. Καλὰ τὴν ἔχομε!

Κλεάνθης.

Πῶς;

Στροβίλης.

Νάτεν ἡ δουλειά σας.

Κλεάνθης.

Τί;

Στροβίλης.

Ἐδῶ νὰ παραφύλαγα ὅλη ἡμέρα.

Κλεάνθης.

Ἔ; καὶ τ' εἶναι δά; πές το!

Στροβίλης.

Ὁ θησαυρὸς τοῦ Πάγε σας. Τὸν ἐπίασα ἔς τὴ μπαγίδα μου.

Κλεάνθης.

Καὶ πῶς τὴν κατὰφερες;

Στροβίλης.

Ὅλα τὰ μαθίνετεν. Ἐλᾶστε! Παποῦτσι! Ἀκούω τον καὶ φωνάζει!

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

Ἐξηνταβελώνης

(τρέχων ἀπὸ τὸν κῆπον μὲ φωνὰς μεγάλας).

Κλέφταις! Κλέφταις! Γιὰ τὸ Θεό, Χριστιανοί! Ληστές! φονιάδες! Δίκαιε Θεέ μου! Δικαιοσύνη! Χάνομαι! Σκοτόνομαι! Μ' ἐσφά-

Ξανε! Μοῦ κλέψαν τ' ἄσπρα μου! Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ φονιάς; Ποιὸς μ' ἔκαμε τὸ κακό; Ποῦ εἶναι; Ποῦ ἔχωθηκε; Τί νὰ κάμω νὰ τὸν εὔρω; Ποῦ νὰ τρέξω; Ποῦ νὰ μὴ τρέξω; Πᾶς κ' εἶν' ἐκεῖ; Πᾶς κ' εἶναι ὁδῶ; Ποιὸς εἶσαι σύ; Στάσου σκυλλί! (Πρὸς τὸν ἑαυτὸν του κρατῶν τὴν ποδιάν του) Δὸς μου τ' ἄσπρα μου ἀθεόφοβε! — "Αχ! εἶμαι γὰρ ἀτάς μου! Σάλεψεν ὁ νοῦς μου! Δὲν ξεύρω ποῦ θρίσκομαι μῆτε ποιὸς εἶμαι, μῆτε τί κάμνω. Ἀλλοίμονον! "Αχ! Ἀσπρουλάκια μου! Ἀσπρουλάκια μου! Πιστεμένοι φίλοι μου! Ποιὸς μ' ἐχώρισ' ἀπὸ σᾶς! Σᾶς ἔχασα φλωράκια μου! Πάγ' ἡ παρηγοριά μου, ἡ λπίδα μου, ἡ χαρά μου. Τελέψανε τὰ πάντα γιὰ ἔμένα. Ξέκαμ' ἀπὸ τὸν κόσμον! Χωρὶς τ' ἀσπρουλάκια μου ἀβόλετο νὰ ζήσω! Τέλεψα! Δὲ μ'παρῶ πλειά! Ἀπαιθαίνω. Ἡπαίθανα κ' ἐθάφθηκα! Δὲν εἶναι κάνεις νὰ μ' ἀναστήσῃ; "Α! Νεκρανάστασι Θεέ μου! Νὰ μοῦ δώσῃ τ' ἄσπρα μου! ἢ νὰ πῇ παιὸς μοῦ τὰ πῆρε! "Ε; Τί λέτε; Τί λέτε; Κάνεις δὲν εἶν' ἐδῶ! "Ωἴμε! ὅποιος μ' ἔκαμε τὸ κακό, παραμόνεψε καλὰ τὴν ὥρα κ' ἤρθε τὸν καιρὸν ἴσα ἴσκι, ὅταν ἐμιλοῦσα μὲ τὸν πα-
ραλυμένο τὸ γυῖό μου! "Αχ! ὁ κακόμοιρος. "Ας ἐβγῶ πὸ ὁδῶ! Νὰ πάγω νὰ ζητήσω δικαιοσύνη! νὰ φέρω νὰ ἱξετάξουνε ὅλον μου τὸ σπῆτι. Τὴ δουλεύτρα, τοὺς δούλους, τὴν κόρη, τὸ γυῖό μου, κ' ἐμένα τὸν ἴδιον.
— Γιὰ ὅδε πόσοι εἶναι ματσεμένοι! Σ' ὅποιον ρίξω τὸ μᾶτι, τὸν ὑπο-
πτεύομαι. Καθένας μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κλέφτης. "Ε; Γιὰ τίνα, γιὰ τίνα νε μιλεῖτε! Γιὰ τὸν κλέφτη μου; Πῶς μὲ ἱεγύμνω-
σε; "Α! κατὶ βρόντος ἀκούεται ὁδῶ πάνω! Πᾶς κ' εἶν' ὁ κλέφτης αὐτοῦ; "Αν ἀγαπάτε τὸ Θεό! "Οποιος ἱεφύρει τίποτε γιὰ τὸν κλέφτη μου, ἄς μὲ τὸ πῇ! Πᾶς κ' εἶναι κρυμμένος ἀνάμεσά σας; "Ωἴμε! "Ολοι μὲ βλέπουν καὶ γελοῦνε! Νὰ δῆς ὅτι ὅλοι ἔχουνε τὸ χερί των σ' αὐτὴν τὴν κλεψιά! Χωρὶς ἀμφισβηλία! Γλήγορα! Γλήγορα! "Σ τὸ Κοινό, ἔς τὴν Κρίσι, ἔς τὸ Μουλᾶ, ἔς τὰ Μουσελίμη! "Σ τὰ σίδερα, ἔς τὸ σκοινί, ἔς τὸ παλαῦκι, ἔς τὴν κρεμάλα! Θὰ κρεμάσω ὅλον τὸν κά-
σμον. Κι ἐν δὲν εὔρω τ' ἄσπρα μου, ὅλον κ' ὕστερα θὰ κρεμασθῶ κι' αὐτός μου!

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς, καὶ Ἀ ρ χ έ λ α ο ς
(ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Κοινοῦ μὲ δύω μεγάλα κλειδιά εἰς τὸ χέρι).

Ἀ ρ χ έ λ α ο ς.

Νὰ τώρα ὅτι ἐκλείδωσα τὸ Κοινόν ! Ὅλην τὴν ἡμέραν σήμερον μόνος μου ἐθεώρησα τύσας ὑποθέσεις ! Οἱ ἄρχοντες Δημογέροντές μας ὑπῆγαν εἰς τὰ χωρία ἀπὸ προθέσεως, καὶ λησιμόνησαν ὅτι εἶναι αἱ Πατέρες τόσο λαοῦ ! Ἀλλοίμονον εἰς τὴν πολιτείαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας αἱ Ἀρχοντες κυττάζουν περισσότερο τὸ ἴδιον κέρδος παρὰ τὸ κοινόν. Αὐτοὶ τρυφοῦν καὶ ξεφαντόνουν, καὶ οἱ ταλαίπωροι πτωχοὶ καίονται καὶ φλογίζονται ! Περαιστικά δὲ κυρίτζ' Ἐξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς. Ἐπληροφορήθηκα τὰ πάντα. Μὴ λυπεῖσαι. Ὁ κλέπτης εἶν' οἰκιακός σου, καὶ ἐλπίζω νὰ τὸν εὕρω. Ὑπομονή ! Ἐεὐρω γὰρ πῶς νὰ κάμω τὴν ἐξέτασιν. Ἐγὼ ἐγῆρασα εἰς αὐτά. Ὅσους κλέπτας ἔχω σταλμένους εἰς τὴν κρεμάλαν, τόσα καλὰ νὰ ἔχω !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Εἰς τέτοιαις ὑπόθεσιν, Ἀρχων Γραμματικέ, ὅλοι οἱ Ἀρχοντες ἐμβαίνουν μὲ προθυμίαν, ἐπειδὴς καὶ ἐλπίζουν νὰ κερδέσουν. Ἄν δὲν μ' εὕρης τὸν κλέπτη, ὅλους τοὺς Δημογέροντας θὰ σὰς σύρω εἰς τὴν κρίσιν.

Ἀ ρ χ έ λ α ο ς.

Ὑπομονή δά ! Ἐδῶ πρέπει νὰ κάμωμεν ὅλας τὰς λεπτομερεῖς ἐρεῦνας. Τί λέγεις, ὅτι εἶχες εἰς τὴν Κασσέλαν ;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα.

Ἀ ρ χ έ λ α ο ς.

Εἰκοσιπέντε χιλιάδας γρόσσα ;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσσα. Πενῆντα πούγγεϊα σφττά,

Ἄρχελαος.

ὦ! καὶ κᾶτι μεγάλη κλεψιά!

Ἐξήντα βελώνης.

Δὲν εὐρίσκεται τιμωρία ἱκανή διὰ μίαν τέτοιαν ἀδικίαν! "Αν τοῦτο τὸ κακὸν μείνῃ ἀτιμώρητον, καὶ τὰ πλέον ἱερώτερα πράγματα δὲν εἶναι πλέον εἰς ἀσφάλειαν!

Ἄρχελαος.

Καὶ εἰς τί εἶδος νομίσματος;

Ἐξήντα βελώνης.

Εἰς δύο χιλιάδες κομμάτια Ὀλλανδέζικα, ζυγιασμένα ἓνα πρὸς ἓνα. Ὅλα πρίσθαρα!

Ἄρχελαος.

Καὶ εἰς ποῖον ἔχεις ὑποψίαν ὅτι σοῦ τὰ ᾤησεν.

Ἐξήντα βελώνης.

Εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ὅλους θεὸν νὰ τοὺς φυλακίσω καὶ τὴν πολιτείαν καὶ τὰ χωριά!

Ἄρχελαος.

"Αν θέλῃς νὰ μ' ἀκούσῃς, δὲν πρέπει ν' ἀγριεύῃς κἀνένκ, μόνον σιγὰ σιγὰ νὰ πιάσωμεν πρῶτον ὑλίγα σημεῖα, κ' ὕστερα προχωροῦμεν μετ' αὐστηρότητα νὰ εὑρωμεν τὰ κλεμμένα.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἐξήντα βελώνης, Ἀρχιγγραμματεὺς, Κυρ Γιάννης.

Κυρ Γιάννης.

(Ἀπὸ τὸ ἐσώτερον τοῦ θεάτρου ἐρχόμενος παρεμπρός).

Εἰγὼ θὰ γυρίσω. Κεῖν τοὺς ἴελασα τί φταίγου! ἔτσι θέλουν. Ἄς μὲι σφάζουν τούτην τὴν ὥραν, ἄς μὲι κρεμάσουν, ἄς μὲι βράσουν, ἄς μὲι ψήσουν, κιᾶς μὲι φάγουν.

Ἐξήντα βελώνης.

Ποιόν, τὸν κλέφτη μου;

Κυρ Γιάννης.

Ἄ! μιλῶ γιὰ ἓνα γουρουνάκι γαλατειρό. Νὰ ᾗθειλαι ν' ἀγοράσῃ

ἡ 'πίτρουπόσ' σας; ἤθειλα νὰ τοῦ φτειάστου, νὰ γλύψῃ τὰ δάχτυλά σας!

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐδῶ δὲν εἶναι ὁ λόγος πλειὰ γιὰ γουρουνάκια. Νὰ ὁ Ἀρχωντας ἐδῶ, πρὸς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ μιλήσῃς ἄλλα πράγματα.

Ἀρχέλαος.

Μὴ φοβεῖσαι Χριστιανέ! Δὲν εἶμ' ἐγὼ ἄνθρωπος; νὰ σὲ πειράζω. Τὰ πράγματα θέλουν ὑπάγει σιγὰ σιγὰ.

Κὺρ Γιάννης.

Εἶναι κι' ἀφέντης εἰδῶ ἓνας ἀπ' τοὺς ἀπουφесινούς μας φίλους;

Ἀρχέλαος.

Ἐδῶ, φίλε μου, δὲν πρέπει νὰ κρύψῃς τίποτ' ἀπὸ τὸν Ἀφέντην σου.

Κὺρ Γιάννης.

Μὰ τὴ μπίστι μ', Ἀφειντικό, θὰ δείξω ὅλη μου τὴν τέχνη. Εἰγὼ πάντα 'ς τοῦ μαχειριό γυρίζου! ἄς πῆρῃ τὴν φροντίδα ἡ κὺρ 'πίτρουπόσ' μας. Εἰγὼ πάλι θὰ κάμω τὴ φιλιά!

Ἐξήντα βελώνης.

Ὡφρου! καὶ δὲν εἶναι ὁ δῶ ὁ λόγος διὰ φιλικαίς!

Κὺρ Γιάννης.

Τὶ νὰ κάμου! Ἦθειλα νὰ κάμου πολλὰ καλὰ φαγιά. Ἀνάθειμα τοὺν 'πίτρουπόσ' μας. Αὐτὸς μ' ἔκουφει τὰ φτειρά μὲ τοῦ ψαλίδι τῆς οἰκονομίας του!

Ἐξήντα βελώνης.

Προδότα! Ἄλλο πρᾶγμα ζητοῦμεν ἐδῶ. Τὶ μωρολογᾷς γιὰ τραπέζια; Θέλω νὰ μὲ 'πῇς ποῖς ἤκλειψε τ' ἄσπρα μου!

Κὺρ Γιάννης.

Σᾶς ἔκλειψαν τ' ἄσπρα σας;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναῖσκε, Ἀχρεῖε! καὶ θε νὰ σὲ κρεμάσω, ἂν δέν μου τὰ δώκῃς.

Ἀρχέλαος (πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην).

Ἄν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν! μὴ τὸν σφίγγῃς τὸν ἄνθρωπον! Ἐγὼ τὸν γνωρίζω ἀπὸ τὸ πρόσωπον ὅτι εἶναι ἄνθρωπος τιμημένος καὶ χωρὶς νὰ φυλακωθῇ, θέλει μᾶς εἰπεῖ, ὅ,τι θέλεις νὰ μάθῃς. Ναῖσκε, φίλε μου! ἂν μᾶς ὁμολογήσῃς τὸ πρᾶγμα, δὲν παθαίνεις κόνεν κακόν. Ἐχῇς μάλιστα ν' ἀνταμειφθῇς πλουσιοπάροχα ἀπὸ τὸν αὐθέντην σου.

Σήμερον τοῦ ἔκλεψαν τ' ἄσπρα του. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴν ἔχῃς ἐστὶ καμμίαν εἰδήσιν περὶ τούτου.

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς (σιγά).

Νὰ κηρὸς νὰ φέρου 'ποῦ δίκηρου τὸν κὺρ 'πίτρουπό μας. Αφ'οῦ ἤρ-
θει ἰδὼ μέσα, αὐτὸς εἶναι πλειὰ ἢ ἀγαπημένους. Αὐτονοῦ ταις συμ-
βουλαῖς ἀκοῦν. 'Ακόμα 'ς τὴν καρδιά μ' κάθουντη ἢ βρισαῖς του κὴ
τὰ σπρουζίματά του!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

Τὶ ξηρομασσέσαι!

Ἀ ρ χ ἑ λ α ο ς.

'Αφῆσατε δά! 'Ετοιμάζεται νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ. 'Εγὼ σὲ τῶπα,
εἶναι τιμημένος ἄνθρωπος.

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς.

'Αφειντικό! Θέλς νὰ σοὶ 'πῶ τν σ'λήθεια; Εἰγὼ, θαρρῶ, πῶς ἡ
ἀγαπημένους ἢ 'πίτρουπός σας, τιμὴ νάχουν τὰ πρόσσουπά σας! σ'
ἔχουσι τοῦ παλοῦκι.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

'Ο Δημητράκης!

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς.

Ναῖσκι.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

Κάλ' αὐτὸς ὁ τόσον ἐμπιστεμένος;

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς.

Αὐτός, αὐτὸς σοὶ 'ξειγύμνουσι.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

Κἀπαὶ ποῦ τὸ 'ξεύρεις.

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς.

Τοῦ 'ξεύρου... — ποῦ 'κεῖ 'π' τοῦ 'ξεύρου.

Ἀ ρ χ ἑ λ α ο ς.

Πρέπει δὰ νὰ μᾶς εἰπῇς, καὶ ποῖα σημεῖα ἔχεις!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ὠ ν η ς.

Τὸν ἴδες νὰ κλωθογυρίζῃ εἰς τὸν τόπον, ὅπου εἶχα χωσμένα τ'
ἄσπρα μου;

Κ ὕ ρ Γ ι ἄ ν ν η ς.

Ναῖσκι! τοῦ σουστό! Ποῦ τὰ εἶχεις τ' ἄσπρα σου;

Ἐξήνταβελώνης.

Ἦν τὸ περβόλι.

Κύρ Γιάννης.

Ἰσα Ἰσα 'ς τοῦ περιβόλ' τὸν εἶδα κήγώ νὰ κάμνη γύρης. Κῆ σεῖ
τὶ μέσα ἦταν τ' ἄσπρα σου;

Ἐξήνταβελώνης.

Εἰς μίαν κασσέλαν.

Κύρ Γιάννης.

Ναίσκι, Ναίσκι! μά τν ἀλήθεια τοῦν εἶδα μὲι μιὰ κασσέλα.

Ἐξήνταβελώνης.

Καὶ τῆς λογῆς ἦτον αὐτὴ ἡ κασσέλα; νὰ 'δοῦμε πρῶτα ἂν ἦτονε
'δική μου.

Κύρ Γιάννης.

Τῆς λουγῆς ἦταν;

Ἐξήνταβελώνης.

Ναί!

Κύρ Γιάννης.

Ἦταν—ἦταν ἀπαράλλακτη κασσέλα.

Ἀρχέλαος.

Τοῦτο δ' ἔννοεῖται! Ζωγράφισέ μάς την καὶ κομμάτι περισσότερον
νὰ καταλάβωμεν!

Κύρ Γιάννης.

Ἦταν μία μειγάλη κασσέλα.

Ἐξήνταβελώνης.

Κ' ἡ 'δική μου ἦτονε μικρή.

Κύρ Γιάννης.

Ἦ! ἀπ' ὅξου μικρὴ ἦταν. Τοῦτο δὲν τ' ἀρνούμη κήγώ. Ἀπὸ μέ-
σα ὅμους ἦταν πουλλὰ μεγάλῃ' ἐπειδὴς εἶχει μειγάλουν θησαυρόν.

Ἀρχέλαος.

Καὶ τί χρώμα εἶχε;

Κύρ Γιάννης.

Τί χρώμα;

Ἀρχέλαος.

Ναί!

Κύρ Γιάννης.

Εἶχεν ἓνα χρώμα—ἓνα καί ποίου χρώμα—βαμμένου σὰν τέτοιου!

Πῶς τοῦ λέν', ἀνάθεμά του ! Δὲν ἐρχεῖται 'ς τὴ γλῶσσά μου. Πές του Ἀφραιντικό !

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐ;

Κὺρ Γιάννης.

Δὲν ἦταν ὥσάν κόκκινη ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ὅχι ! γαλάζια !

Κὺρ Γιάννης.

Ναῖσι, Ναῖσι ! γαλαζουκόκινη ! Αὐτὸ ἤθελαν νὰ πῶ κήγῳ !

Ἐξήντα βελώνης.

Δὲν εἶν' ἀμφισβόλια ! Αὐτὴ εἶναι βέβαια ! Γράψε, Ἀρχων Γραμματικέ ! γράψε τὴν μαρτυρίαν τοῦ κὺρ Γιάννη. ὦ Θεέ μου ! καὶ ποῖον νάμπιστευθῇ κάνεις εἰς τὸ ἐξῆς ; Κάνέναν ὄρκον δὲν πρέπει πλέον νὰ πιστεύωμεν ! Καὶ γὰρ ἀτός μου ἔμπορῳ νὰ κλέψω τὸν ἑμαυτό μου.

Κὺρ Γιάννης (πρὸς τὸν Ἐξήνταβελώνην).

Νὰ τοὺς ἡ φίλους ἐρχεῖται ! Μὴ τοὺν πῆς, Ἀφραιντικό, πῶς εἰγὼ τοὺν πρῶδουσα !

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Ἀρχέλαος, Δημητράκης,

Κὺρ Γιάννης.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐλα ἴδω κοντά ! Ἐλα νὰ ὁμολογήσης τὸ πλέον ἐντροπιασμένον σου ἔργον· τὴν πλέον φουερωτέραν παρανομίαν ἀπ' ὅσας ἐπραξαν οἱ ἀνθρώποι ποτε !

Δημητράκης (συνεσταλμένος).

Τί θέλετε, Αὐθέντα ;

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς, πομπειασμένε ; Καθόλου δὲν κοκκινίζεις διὰ τὴν κατεργαρίαν σου ;

Δημητράκης.

Ποίαν κακουργίαν μου ;

Ἐξήντα βελώνης.

Ποίαν κακουργίαν σου ἄπιστε ; ἴσάν νά μὴ ἔξούρης περὶ τίνος σὲ μιλῶ ! Τοῦ κάκου προσπῆθεῖς νὰ κρυφθῇς ! Ἡ πομπή σου ἔεσκεπάσθηκεν. Ὅλα μοῦ τ᾿ἔπανε. Πῶς ; Σὲ περιμάτσεια ἀχάριστε, διὰ νὰ κακομεταχειρισθῇς τόσο τὴν καλωσύνη μου ; Ἐμβήκες εἰς τὸ ὕπνῳ μὲ ἐξεπίτηδες διὰ νὰ μὲ προδώσῃς καὶ νὰ μὲ ἀτιμάσῃς ;

Δημητράκης.

Αὐθέντα ! ἐπειδὴ καὶ ἐμάθετε τὰ πάντα, δὲν ἔχω πλέον εὐρεσιολογίας διὰ νὰ ἀρνηθῶ τὸ πρᾶγμα. Τὸ ὁμολογῶ !

Κύρ Γιάννης (σιγῇ),

ὦ χοχό ! τὴν προσηύτεισα χουρὶς νὰ τοῦ ἔξούρου !

Δημητράκης.

Ἐγὼ εἶχα σκοπὸν νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τούτου, καὶ πρόσμενα νὰ εὐρω καιρόν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἐπρωμάθετε, μὴ θυμώσητε, σᾶς παρακαλῶ, ἀλλὰ θελήσατε ν' ἀκούσῃτε εὐμενῶς τὰς ἀπολογίας μου !

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ τί ἔμπορεῖς νὰ μ' ἀπολογηθῇς, κλέφτη ; παραλυμένε ;

Δημητράκης.

Μὴ δά ! Μή, αὐθέντα, τὰς παρακαλῶ. Δέν με πρέπουσιν ταυτὰ ὀνόματα. Ἐγὼ σᾶς ἔπαισα, ἀληθινά· πλὴν τὸ πταίσμά μου, τελευταῖον, δὲν εἶναι ἀσυγχώρητον !

Ἐξήντα βελώνης.

Πῶς ; δὲν εἶναι ἀσυγχώρητον ; Τέτοια μιὰ κλεψιά ! Τέτοιος ἕνας φόνος !

Δημητράκης.

Μὲ συμπάθειον ! Μὴ θυμόνετε ! Ἀφ' οὗ μ' ἀκούσατε, θέλετε ἰδεῖν, ὅτι τὸ κακὸν δὲν εἶναι τόσον μεγάλον, ὅσον τὸ κάμνετε !

Ἐξήντα βελώνης.

Τὸ κακὸν δὲν εἶν' τόσον μεγάλον, ὅσῳ τὸ κάμνω ; Τί ; τὸ αἷμά μου, τὰ σπλάγχνα μου, σκυλλί !

Δημητράκης.

Τὸ αἷμά σας, Αὐθέντα, δὲν ἔπεσεν εἰς κακὰ χέρι. Τὸ γένος μου, ἡ κατάστασίς μου δὲν τοῦ κάμνει ἀτιμίαν. Ὅλα διορθώνονται.

Ἐξήντα βελώνης.

Τοῦτο θέλω καὶ ἰγὼ, νὰ διορθωθῶν. Δόσε μου τὰ μου πᾶρες.

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Δέν σας ἐπῆρα τίποτε. Ἡ τιμὴ σας, Αὐθέντα, εἶναι ἀκέραια καὶ ἀβλαβής.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Δέν εἶν' ὁ λόγος τώρα περὶ τιμῆς. Γιὰ 'πέμε ποῖος διάβολος σὲ παρακίνησε νὰ τὸ κάμῃς ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ἄλλοι ! καὶ μὲ τὸ ἐρωτᾶτε ;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Ναῖσκε, σὲ τὸ ῥωτῶ.

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ἕνας Θεός, ὅστις ἀτός του ἀπολογεῖται δι' ὅσα καὶ ἂν κάμῃ. Ὁ Ἔρως !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Ὁ ἔρωτας ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ναὶ Αὐθέντα !

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Ὁμωρρος ἔρωτας ! ὁ ἔρωτας τῶν Ὀλλανδεζικῶν μου !

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ὅχι, Αὐθέντα ! Δέν μ' ἐσκάνδαλισαν τὰ πλούτη σας ! Δέν μ' ἐθάμβωσαν τὰ Ὀλλανδεζικά σας. Μὲ μάρτυρας σᾶς βεβαιώνω, ὅτι δέν θέλω μηδὲ ὀβολὸν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σας. Φθάνει μόνον νὰ μ' ἀφήσετε, μὲ τὴν εὐχὴν σας, τοῦτον τὸν θησαυρόν μου.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Μὰ τοὺς διαβόλους ὅλους δέν θὰ σὲ τὸν ἀφήσω. Βρὲ γιὰ 'δὲ μιὰν αὐθάδεια ! νὰ θέλῃ μ'προσθὰ 'ς τὰ 'μάτια μου νὰ κρατήσῃ τὰ μ' ἐκλεψέν ὁ κατεργάτης !

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Καὶ κλεψίαν ὀνομάζετε τοῦτο τὸ ἔργον ;

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Κλεψίαν τὸ ὀνομάζω ; Βρὲ σκυλλὶ τέτοιον ἕνα θησαυρόν ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ἀληθινὰ εἶναι θησαυρὸς ὁ πλέον πολυτιμότερος ἀφ' ὅσους ἔχετε θησαυροὺς ! Μήπως ὅμως θέλετε τὸν χάσει, ἀφ' οὗ τὸν ἀφήσετε εἰς ἐμέ ; Εἰς τὰ γόνατά σας προσπίπτω. Χαρίσατέ μου, παρακαλῶ, τοῦτον

τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρόν ! Αὐθέντα μου ! συγκατανεύσατε εἰς τὴν
ζήτημά μου !

Ἐξήντα βελώνης.

Καλὲ τί θέ νὰ ποῦν αὐτά ;

Δημητράκης.

Ἵπεσθέθμεν πρὸς ἀλλήλους· πίστιν ἀμοιβαίαν, καὶ ὠρκίσθημεν νὰ
μὴ χαρισθῶμέν ποτε !

Ἐξήντα βελώνης.

Ὡ νόστιμη ὑπόσχεσις ! καὶ ὁ ὄρκος θαυμαστός.

Δημητράκης.

Ναῖσκε, Αὐθέντα, ἐσυμφωνήσαμεν νὰ συζήσωμεν ἀχώριστοι διὰ
παντός.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἄ ἐγὼ θέ νὰ σᾶς χωρίσω ! Σᾶς βεβαιώνω !

Δημητράκης.

Ἄλλο, παρὰ τὸν θάνατον, δὲν θέλει μᾶς χωρίσει ποτέ !

Ἐξήντα βελώνης.

Ὡ τὸ Θεό μου τοῦτος ἐδαιμονίσθηκε γιὰ τ' ἄσπρα μου !

Δημητράκης.

Ἐγὼ, Κύριέ μου, σᾶς εἶπα· Δὲν μ' ἐβίασε τὸ κέρδος νὰ κάμω ὅ,τι
ἐκαμα. Ἡ καρδιά μου δὲν ἐκινήθη, ὡς νομίζετε, ἀπὸ ἐλατήρια χα-
μερπῆ καὶ οὐτιδανά. Ἄλλο τι εὐγενέστερον αἴτιον μοῦ ἐνέπνευσε τὴν
ἀπόφασίν μου.

Ἐξήντα βελώνης.

Νὰ ἰδῆς ὅτι τοῦτος ὁ καλὸς Χριστιανὸς μας ἤκλεψε τὸ βίος μου
γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον. Ἐγὼ ὅμως τὰ διορθῶνω ὅλα. Τώρα,
τώρα, ἀδιάντροπε, κρεμασμένε, σὲ διδάσκει ὁ Μουλᾶς, ὅτι πρέπει νὰ
μὲ δώσης τὸ δίκαιόν μου.

Δημητράκης.

Κάμετε ὅ,τι ἀγαπᾶτε ! Εἶμαι ἕτοιμος νὰ ὑποφέρω, ὅσα βάσανα
θελήσητε. Σᾶς παρακαλῶ ὅμως τούλάχιστον νὰ ἦσθε πληροφορημέ-
νος, ὅτι διὰ τοῦτο τὸ κακόν, ἂν εἶναι κακόν, ἐμένα μόνον πρέπει νὰ
κατηγορῆτε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ αἴτιος. Ἡ κόρη σας εἶναι παντάπασιν ἀθώα.

Ἐξήντα βελώνης.

Τὸ πιστεύω βέβαια ! Ἀλλεὶ ὡς ἤθελεν εἶσθαι παράξενον πρᾶγμα νὰ
τσαλαβουτήσῃ καὶ ἡ κόρη μου σὲ τέτοια μιὰ λάσπη ! Τὴ δουλειά μας,

(TOM. Α΄.)

20

τῇ δουλειᾷ μας! Ἔλα νὰ μοῦ πῆς παστρικά μὲ ποιὸν τρόπον μοῦ τὴν ἐπῆρες;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ἐγώ; Δὲν τὴν ἐπῆρα Αὐθέντα! Ἐκείνη εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν σας.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς (σιγά).

Ἄχ! Φῶς μου! Κασσελίτσα μου! (Ἀψά) Δὲν ἦδγεν ἀπὸ τὸ σπῆ-
τί μου;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ὅχι, Αὐθέντα!

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἐ; Γιὰ πέ με τὴν ἄγγιζες καθόλου.

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ἐγὼ νὰ τὴν ἐγγίζω; Θεὸς φυλάξοι! Ἀδικεῖτε κ' ἐκείνην κ' ἐμέ-
να! Ἐγὼ καύομαι δι' αὐτὴν ἀπὸ φλόγα καθαρὸν ὅλην καὶ ἀκη-
λίδωτον.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Καύεται διὰ τὴν κασσέλα μου!

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ἦθελα προκρίνει καλῆτερὰ ν' ἀποθάνω, παρὰ νὰ τῆς δείξω κἀνὲν
σημεῖον, καὶ λόγον ἀπλῶς αἰσχροὺν καὶ ὑβριστικόν! Ὅσον διὰ τὰ
τοιαῦτα εἶναι πολλὰ φρόνιμος καὶ τιμημένη.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Ἦ κασσέλα μου τιμημένη!

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ὅλοι μου αἱ ἐπιθυμίαι περιορίζονται εἰς τὸ νὰ τὴν βλέπω καὶ νὰ
τὴν χαίρωμαι. Κάμμία παρανομία δὲν ἐμίανε τὸ πάθος, τὸ ὑπότιον
μοῦ ἐνέπνευσαν τὰ εὐμορᾶ ῥάματα τῆς.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Τὰ εὐμορᾶ ῥάματα τῆς κασσέλας μου! Τοῦτος ῥιμλεῖ γι' αὐτὴν ὅαν
ἓνας ἀγαπητικὸς γιὰ τὴν ἀγαπητικὴν του!

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς.

Ἦ καὶ Μαρία ἔξυρει, Αὐθέντα, τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, κ' ἐμπορεῖ
νὰ μαρτυρήσῃ...

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς.

Τί; ἡ δουλεύτρα μου; Εἶναι κι' αὐτὴ ῥιμλεμένη ἔς αὐτὴν τὴ
δουλειά;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ναίσκε, Αὐθέντα ! αὐτὴ εἶναι μάρτυς τῶν συμφωνιῶν μας. Αὐτὴ ἄφ' οὗ ἐγνώρισε τὴν τιμὴν μου κλίσιν μ' ἐβοήθησεν εἰς τὸ νὰ καταπεισθῇ ἡ κόρη σας νὰ με δώσῃ τὸν λόγον τῆς, καὶ νὰ δεχθῇ τὸν ἰδικόν μου.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Τὶ διάβολο ! (σιγὰ) Πᾶς κι' ἀλλαλόγησε καὶ τᾶχας' ἀπὸ τὸ φόδο του ; (Ἀψά) Τί βατταλαλεῖς ἐδῶ πέρα βρὲ γιὰ τὴν κόρη μου ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Σὰς λέγω, Αὐθέντα, ὅτι ἐδοκίμασα ὅλας τὰς δυσκολίας τοῦ κόσμου ἕως νὰ κάμω τὴν παρθενικὴν τῆς αἰδῶ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἔρωτός μου.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Τίνος παρθενικὴν . . . πῶς τῶπες ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Τῆς κόρης σας. Καὶ μόλις ἐχθὲς ἀπεφάσισε νὰ ὑπογράψῃ τὸ συμφωνητικὸν τοῦ ἀρραβωνός μας.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Ἡ κόρη μου ὑπέγραψε συμφωνητικὸν πῶς ἀρραβωνίσθηκε ματσί σου ;

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Ναίσκε, Αὐθέντα, καθὼς κ' ἐγὼ τῆς ὑπέγραψα ἄλλο ἀπὸ μέρους μου.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

ὦ Θεέ μου ! ἄλλη δυστυχία !

Κ ὺ ρ Γ ι ά ν ν η ς (πρὸς τὸν Ἀρχιγραμματέα).

Γράψι, γράψ', Ἀφειντικό ! Αὐτὸς εἶναι ἡ κλέφτης.

Ἐ ξ η ν τ α β ε λ ώ ν η ς .

Ἀχ προσθήκη τῆς δυστυχίας μου ! Αὕξησις τῆς ἀπελπισίας μου ! (Πρὸς τὸν Ἀρχιγραμματέα) Τί προσμένεις Γραμματικέ ; Κάμε τὸ χρέος σου ! μαρτύρησέ τον ἐγγράφως ὅτι εἶναι καὶ κλέπτης, καὶ πλάνος.

Κ ὺ ρ Γ ι ά ν ν η ς .

Ἀ ! κὴ κλέφτης κὴ πλάνους, κὴ κλέφτης κὴ πλάνους !

Δ η μ η τ ρ ά κ η ς .

Τοῦτα εἶναι ὀνόματα τὰ ὅποια καθόλου δὲν μ' ἐτερειάζουν. Ὅταν μὲ γνωρίσωσι ποῖος εἶμαι . . .

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἐξήντα βελώνης, Ζωήτσα, Χαρίκλεια, Δημη-
τράκης, Κεράτσα Σοφουλιώ, Κύρ Γιάν-
νης, καὶ Ἀρχιγραμματεὺς.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἄ κόρη μιὰρά ! Κόρη ἀναξία τοιούτου πατρός ! Τέτοια μαθήματα
σὲ δίδαξα ἰώ ; Ν' ἀγαπᾷς ; Κεὶ ν' ἀγαπᾷς ἕναν ἄτιμον κλέφτην !
Καὶ νὰ τὸν ἀρραβωνισθῇς χωρὶς τὴν εἰδήσίν μου ; Κακὰ ὅμως τάχετε
κ' οἱ δύο σας ! Ἰγλασθήκατε ! Ἐγώ, μωρή, πρῶτα νὰ σὲ γαδαρουκα-
θίσω, κιὰπέκει μιὰ πέτρα ἔς τὸ λαυμό, καὶ μέσα ἔς τὸ ἱαλύ ! (Πρὸς
τὸν Δημητράκην) Καὶ ἑένα, παράλυτε, κλέφτη, μιὰ ἴψηλή, ἴψηλή
κρεμάλα θε νὰ σοῦ πληρώσῃ τὴν αὐθάδεια.

Δημητράκης.

Δὲν θέλει κρίνει ὁ κριτὴς τὴν ὑπόθεσίν μας κατὰ τὸ δικόν σας πα-
θος. Ἰσως ἀκούσουν κ' ἐμένα νὰ εἰπῶ δυὸ λόγους πρὶν με κρεμάσουν.

Ἐξήντα βελώνης.

Ὅχι ! Ἀδικον εἶπα κρεμάλα. Τιμὴν σὲ κάμνει ! Θὰ σὲ κάψω βρέ !
θὰ σὲ κάψω ζωντανόν !

Ζωήτσα (προσπύπτουσα εἰς τὰ γόνατα τοῦ πατρὸς της).

Ἀχ ! Παππάκη ! Λάβετε ὀλίγην φιλανθρωπίαν, σὰς παρακαλῶ !
Μὴν ἀμπώχνετε τὰ πράγματα μὲ τὴν ἐσχάτην βίαν τῆς πατριῆς σας
ἐξουσίας. Μὴν ἀφίνεσθε νὰ σὰς σύρῃ ὁ χεῖμαρρος τοῦ θυμοῦ σας ! Στα-
θῆτε ὀλίγον καιρὸν νὰ συλλογισθῆτε, τί μέλλετε νὰ κάμνῃτε. Λάβετε
τὸν κόπον νὰ περιεργασθῆτε καλῆτερα τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τοῦ ὁποίου
παροργίζεσθε ! Δὲν εἶναι τοιοῦτος, καθὼς τὸν κρίνουν οἱ ὑφθαλμοὶ σας !
Σὰς βεβαιῶνω, ὅτι δὲν θέλετε παραξενευσθῆ, πῶς παρεδόθη εἰς τὴν
ἀγάπην του, ἂν ἐνθυμηθῆτε, ὅτι, χωρὶς αὐτόν, πρὸ πολλοῦ μὲ εἶχε-
τε χαμένην. Αὐτὸς εἶναι, Παππάκη, ὅστις μὲ ἔσωσεν, ὡς ἐξεύρετε,
ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς θαλάσσης, ὅταν ἐγυρίζαμεν ἀπὸ τὸν Βουρνόβαν.
Εἰς αὐτὸν χρεωστεῖτε τὴν ζωὴν αὐτῆς τῆς κόρης, τὴν ὁποίαν . . .

Ἐξήντα βελώνης.

Τίποτ' ἀπ' αὐτὰ δὲν θέλω νὰ ξεύρω. Καλῆτερο ἦτανε γιὰ μένα,
νὰ σ' ἀφήσῃ νὰ πνιγῇς, παρὰ νὰ κάμῃ, ὅτι, ἔκαμε.

Ζωή τσα.

Χρυσέ μου Παππάκη! σὲ ὀρκίζω εἰς τὴν πατρικὴν σου ἀγάπην νὰ...

Ἐξήντα βελώνης.

Ὁχι! Ὁχι! τίποτε δὲν θέλω ν' ἀκούσω. Πρέπει νὰ σᾶς τιμωρήσῃ ἡ δικαιοσύνη!

Κύριε Γιάννης (σιγά).

Ἄ! διάβουλει! Θὰ μοὶ πληρώσῃς τῆς βρισιαί; σου! Δὲν ἤθελα ὅμως ἡ καϊμένους νὰ καῇ!

Κεράτσα Σοφοῦλιώ (σιγά).

Ἀνόλιστη ταραχή! Ἐδῶ μέσα ὅλοι γι' ἀγάπαι; λωλαθήκανε! Πᾶσα ψαλμὸς τελεεύει 'ς τ' Ἀλληλουϊά! Καθὼς φαίνεται, 'ς τὸ σπητι-
κὸ τοῦ φιλαργύρου ὅλα τὰ πάντα καταντῶνε 'ς τὴν παραλυσία!

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Βαρδαλαμπόπουλας, καὶ οἱ ἀνωτέρω.

Βαρδαλαμπόπουλας.

Καλὴ Ἑσπέρα σας! (Τὸν προσηκόνονται) Τ' εἶναι κυρίτσο! Ἐξήντα βελώνη; σὲ βλέπω πολλὰ τεταραγμένον.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἄ! κυρίτση Βαρδαλαμπόπουλα! εἶμαι ὁ πλέον δυσχερέστερος ἀν-
θρῶπος τοῦ κόσμου! Μεγάλῃ ταραχῇ καὶ δυστυχίᾳ μοῦ συνέβηκε. Πάγει 'ς τὸν διάβολον ἡ συμπεθεριά μας! Μὲ σκοτώσανε 'ς τὸ ἔχει μου. Μὲ σκοτώσανε 'ς τὴν ὑπόληψί μου! Γιὰ 'δὲ 'δῶ πέρα ἕναν προ-
δότην, ἕναν κατεργάρην! ὁ ὅποιος ἐτσαλαπάτησε τὰ πλέον ἀγιώτερα δικαιώματά μου! Γλύστρησε κ' ἐμβόηκε 'ς τὸ 'σπῆτί μου τὸ 'φίδι τὰ-
χα 'σὰν δοῦλος, νὰ μοῦ κλέψῃ τ' ἄσπρα μου, καὶ νὰ πλανέσῃ τὴν κόμη μου.

Δημητράκης.

Τί με μέλει πάλιν διὰ τ' ἄσπρα σας; Τίποτε δὲ καταλαμβάνω ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνακατωμένῃν του ὀμιλίαν!

Ἐξήντα βελώνης. (πρὸς τὸν Βαρδαλαμπόπουλαν).

Ναῖσκε, ἀδελφέ μου! ἔδωκαν ἕνας τοῦ ἄλλου ὑπόσχεσι νὰ 'παρ-
θοῦνε. Αὐτὴ ἡ ἀτιμία σὲ λογου σας ἀνήκει, κυρίτση Βαρδαλαμπόπουλα.

Τοῦ λόγου σας πρέπει νὰ σηκωθῇτε κατὰ ἄνω του, καὶ μὲ ἐξοδὰς σας νὰ τότε σύρετε σὲ ὅλαις ταῖς κρίσαις γιὰ νὰ ἐκδικηθῇτε τὴν ἀχρειότητά του.

Βαρδαλαμπούμπας.

Ἐγώ, ἀδελφέ μου, δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ ἴπάρω γυναῖκα στανικῶς. Δὲν ζητῶ ποτὲ μου καρδίαν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει κλίσιν νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν ἰδικήν μου. Καλῆτερον ὅτι ἔγινε τοιοῦτοτρόπως! Ἴσως ἡ κόρη ἐμελλε νὰ δυστυχῇ εἰς ἐμέ! Ὅσον ὅμως διὰ τὸ συμφέρον σας, εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς συνεργήσω, καὶ νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν ὑπόθεσίν σας ὡς ἂν ἰδική μου. Εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων εὐρίσκω τὴν παρηγορίαν τῶν θλίψεών μου.

Ἐξηνταβέλωνης.

Ἐδῶ πέρα ἔχομεν καὶ τὸν Ἀρχον Γραμματικὸν τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος, καθὼς μὲ ὑπεσχέθηκε, θὲ νὰ μαρτυρήσῃ τὰ πάντα. (Πρὸς τὸν Ἀρχέλαον δείχνων τὸν Δημητράκη) Φύρτωσέ τον τὸν ἄπιστο, καθὼς τὸν πρέπει. Ὅσο ἔμπορεῖς τάνυσε τὸ σκοινί, καὶ γράψε ταῖς παρανομίαις του μὲ αἶμα!

Δημητράκης.

Ἐγὼ δὲν βλέπω ποῖαν παρανομίαν ἔκαμα, διότι ἠγάπησα τὴν κόρην σου τιμημένα. Οὔτε καταλαμβάνω, πῶς, καθὼς νομίζεις, ἔχω νὰ καταδικασθῶ, διότι τὴν ἡρβαωνίτην, ἀφ' οὗ μάλιστα μὲ μάθουν ποῖος εἶμαι.

Ἐξηνταβέλωνης.

Ὅ,τι φθάσῃς, λέγεις. Ὅλο παραμύθια! Ὁ κόσμος τὴν σήμερον εἶναι γεμάτος ἀπὸ τέτοιους κλέφταις εὐγενικοῦς, ἀπὸ πλάνους καὶ ἀπατεῶνας, οἱ ὁποῖοι ὅσον εἶναι σκοτειναὶ καὶ ἀγνώρισται ἢ φαιμελιαὶ τῶνα, τόσον εὐκολώτερα ἐνδύνονται τὸ φόρεμα τῆς εὐγενείας· καὶ ἐρχόμενα ἔδω πέρα ἀπὸ τοῦ διαβόλου τὴ μάννα, ὀνομάζονται μὲ τὰ πλέον λαμπρότερα ὀνόματα.

Δημητράκης.

Γινώριζε, Αὐθέντα! ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω τοιαύτην καρδίαν, ὥστε νὰ ἐπαγγέλλωμαι πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν μου ἀνήκουν. Ὅλη ἡ Θεσσαλονίκη ἐμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ἀπὸ τί γένος εἶμαι.

Βαρδαλαμπούμπας.

Καλόν! Κύταξε καλά, τί λέγεις! ἐδῶ κινδυνεύεις, ὅσον δὲν ἔμπορεῖς νὰ στοχασθῇς. Ὅμιλεῖς πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις γνωρίζει τὴν

Θεσσαλονίκη, ὅλην μὲ τὴν σπιθαμὴν, καὶ ἔμπορει νὰ διακρίνῃ λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν σου.

Δημητράκης.

Δὲν ἔχω τίποτε νὰ φοβηθῶ! Ἄν γνωρίζετε τὴν Θεσσαλονίκη, ἐξεύρετε λοιπὸν καὶ τὸν κύρ Μεγάδωρον τὸν Φιλίνην.

Βαρδαλαμπόπουας.

Μάλιστα, τὸν ἐξεύρω! καὶ — πολλὰ ὀλίγοι, ἴσως τὸν ἐγνώρισαν καλῆτερ' ἀπὸ μένα.

Ἐξηνταβελώνης.

Αἶ! Τὶ μὲ κοφτεῖ γιὰ τὸν κύρ Μεγάδωρον, καὶ γιὰ τὸν κύρ Πολύδωρον (βλέπει δύο κηρία ἀναμμένα καὶ σβύνει τὸ ἓνα).

Βαρδαλαμπόπουας.

Συμπάθειον! Ἄφετέ τον νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ ἰδῶμεν τί ἔχει νὰ εἰπῇ.

Κύρ Γιάννης (σιγὰ ὑπάγει καὶ ἀνάπτει πάλιν τὸ κηρίον χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ ὁ Ἐξηνταβελώνης).

Δημητράκης.

Θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ὁ Μεγάδωρος εἶναι πατὴρ μου.

Βαρδαλαμπόπουας.

Ὁ Μεγάδωρος;

Δημητράκης.

Ναῖσκε!

Ἐξηνταβελώνης (σιγὰ).

Ὁ Μεγάδωρος! Χμ! ἤγουν ὁ Μέγας γάδαρος! (βλέπει πάλιν τὸ κηρίον ἀναμμένον, καὶ τὸ σβύνει, καὶ τὸ ἐκβάλλει, καὶ τὸ βχλλει εἰς τὴν τσέπην).

Βαρδαλαμπόπουας.

Μὴ ψεύδουσαι Νέε! Ζήτησον ἄλλην καμμίαν ἱστορίαν νὰ βοηθηθῇς! Μὲ τοιαύτην ἀπάτην μὴν ἐλπίζης νὰ σωθῇς.

Δημητράκης.

Μάθετε νὰ ὁμιλῆτε! Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπατεῶν. Τίποτε δὲν λέγω, ἂν δὲν εἶμαι καλὸς καὶ νὰ τὸ ἀποδείξω.

Βαρδαλαμπόπουας,

Πῶς; Καλὲ τολμᾶς νὰ ὀνομαζέσαι υἱὸς τοῦ Μεγαδώρου;

Δημητράκης.

Ναῖσκε, τολμῶ! Καὶ εἶμαι ἑτοιμὸς νὰ παραστήσω ταύτην τὴν ἀλήθειαν εἰς καθένα, ὅστις δῇποτε καὶ ἂν ᾔναι!

Βαρδαλαμπόπουλος.

Παράξενος αὐθαδεια ! Πλὴν διὰ νὰ σ' ἀποστομώσω, μάθε, ὅτι εἶναι δεκαεῖς χρόνοι τὸ 'λιγώτερον, ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖς, ἐπνίγη εἰς τὴν θάλασσαν, ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκά του, καὶ τὴν κόρην του καὶ τὸν θετὸν υἱὸν καὶ ἀναψιὸν του, ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν πατρίδα του νὰ μετοικήσῃ εἰς τὴν Σμύρνην, χάριν ἐμπορίου.

Δημητράκης.

Ναῖσκε ! Πλὴν, διὰ νὰ σὰς ἀποστομώσω, μάθετε, ὅτι ὁ ἐκ βρέφους θετὸς υἱὸς καὶ ἀναψιὸς του, περίπου ἑπτὰ χρόνων τὴν ἡλικίαν, διεσώθη ἀπὸ τὸ ναυάγιον μαζὶ μὲ ἓνα δοῦλον, ἀρπαχθεὶς ἀπὸ μίαν βάρκαν Νυδριώτικην. Καὶ ὁ θετὸς υἱὸς καὶ ἀναψιὸς του, εἰμ' ἐγώ, ὅστις σὰς ὁμιλῶ ! Μάθετε, ὅτι ὁ Νυδριώτης Καρδακῆρης, κατακυχθεὶς ἀπὸ τὴν δυστυχίαν μου, μὲ ἠγάπησε, καὶ μὲ ἀνέθρεψε, καὶ μ' ἐπαίδευσε, ὡς ἰδιὸν του τέκνον. Μάθετε ὅτι, ἀκούσας ὕστερον, ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ πατήρ μου, καθὼς ἐνόμιζα, ἔλαβα τὴν ἄδειαν νὰ περιέλθω νὰ τὸν ζητήσω. Διαβαίνων ἀπὸ τὴν Σμύρνην, εἶδα τὴν ὥραιαν Ζωήτσαν. Ἐτρώθη ἀπὸ τὸ κάλλος της. Ἡ βία τοῦ ἔρωτος, καὶ ἡ σκληρότης τοῦ πατρός της μὲ ἠνάγκασαν νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὴν οἰκίαν των, ὡς ὑπηρέτης. Δὲν ἔμεινα ἄμωρος κατὰπιν ἀπὸ τὸ πατρικὸν μου χρέος. Ἔστειλα ἄλλον νὰ τὸν ζητήσῃ πανταχοῦ. Ἰδοὺ, Ἄρχων, ἡ ἱστορία μου, κρίνε τὴν τῶρα ὅσον, καὶ ὅπως θέλεις.

Βαρδαλαμπόπουλος.

Καὶ ἔχεις καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, ἐξω ἀπὸ τοὺς λόγους σου, νὰ μὴς βεβαιώσῃς, ὅτι ἡ ἱστορία σου δὲν εἶναι μῦθος θεμελιωμένος, εἰς μίαν ἀλήθειαν ;

Δημητράκης.

Ἔχω τὸν Νυδριώτην εὐεργέτην μου. Ὅλοι γνωρίζουν ἐδῶ Ἀποστόλῃν τὸν Γλυκοφρύδην. Ἔχω τὴν σφραγίδα τοῦ ἀγαθοῦ πατρός μου εἰς ταῦτα τὸ δακτυλίδι, καὶ ταῦτα τὸ ἐγκόλπιον, τὰ ὅποια μοῦ τὰ εἶχεν ἡ μήτηρ μου ἐπάνω μου κρεμασμένα. Ἔχω καὶ τὸν γέρο Φίλανδρον τὸν παλαιὸν μας δοῦλον, ὅστις μὲ προσμένει εἰς τὴν Νύδραν.

Χρῖς κλεια (ἐκστατικῇ).

Αἰῶοι ! Τί ἀκούω ; Μὴ φροντίζῃς περισσότερον διὰ μαρτυρίας. Ἀφ' ὅσα εἶπες — συμπεραίνω — ὅτι εἶσαι — Ἀδελφός μου !

Δημητράκης (ἐκστατικῶς).

Σὺ εἶσαι ἀδελφή μου ;

Χαρίκλεια.

Ναίσκε! 'Αφ' οὗ ἀνοιξες τὸ στόμα σου, ἄρχισεν ἡ καρδιά μου νὰ κτυπᾷ! 'Εγὼ εἶμαι ἡ κόρη τοῦ Μεγαδώρου! 'Η μήτηρ μας εἶναι 'δῶ. Χιλιάκις μ' ἐδιηγέθη ἀπαράλλακτα τὴν δυστυχίαν τῆς φαμιλίας μας, καὶ ἐγὼ σῶζω εἰς τὴν μνήμην μου ἀμυδρότατα αὐτῆς ἔχγη. 'Ο Θεὸς δὲν ἀρῆκε μὴδ' ἡμᾶς νὰ χαθῶμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ναυάγιον. Πρὸς τὸ ἐξημέρωμα ἐγὼ καὶ ἡ μήτηρ μου ἐπᾶνω εἰς μίαν σανίδα ἐλυτρώσαμεν τὴν ζωὴν μας μετ' τὸν χαμὸν τῆς ἐλευθερίας μας. 'Επέσαμεν εἰς χεῖρας Μανιατῶν, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐκράτησαν τρεῖς ὁλοκλήρους χρόνους εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. 'Ενας Χριστιανὸς μᾶς ἐξηγόρασεν. 'Επιστρέψαμεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' εὐρήκαμεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας διηρπασμένα. Τίποτε δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν περὶ τοῦ πατρὸς μας. 'Υστερον ὑπήγαμεν εἰς τὴν Ἐλασσῶνα, ὅπου ἡ μήτηρ μου ἐσύναξεν ὀλίγα δυστυχῇ λείψανα μιᾶς συγγενικῆς τῆς κληρονομίας, καὶ μ' ἀνέθρεψεν ἐλευθερίως ὅπως οὖν. 'Η ἐλπίς νὰ εὐρωμεν ἐδῶ ἕνα θεῖόν της, μᾶς ἔφερεν εἰς τὴν Σμύρνην. Εὐρήκαμεν καὶ τὸν θεῖον ἀπαθαμμένον· καὶ ζῶμεν ἤδη ἑπτὰ χρόνους εἰς ταύτην τὴν πόλιν πολλὰ στενοχωρημένα.

Βαρδαλαμπόμπας.

(σηκόνεται ὀρθίος καὶ ἐκβᾷλλει τὴν σκούφιν του).

Μέγας εἶσαι, Θεέ μου, καὶ ἀνεξερευνήτα τὰ κρίματά σου! Μόνῃ ἡ παντοδυναμία σου, Κύριέ μου, δύναται νὰ ἐνεργῇ τοιαῦτα θαυμάσια! 'Ελᾶτε, παιδιὰ μου νὰ σᾶς ἐναγκαλισθῶ. 'Ελᾶτε, σμίξτε τὴν ταραχὴν τῆς χαρᾶς σας μετὰ τὰ χαρμόσυνα δάκρυα τοῦ πατρὸς σας!

Δημητράκης.

Σὺ εἶσαι ὁ πατήρ μας!

Χαρίκλεια.

Τὸν ὅποιον ἀκόμῃ κλαίει ἡ μήτηρ μας!

Βαρδαλαμπόμπας.

Ναίσκε, κόρη μου! Ναίσκε, υἱέ μου! (τοὺς ἀγκαλιάζει) 'Εγὼ εἶμαι Μεγάδωρος ὁ Φιλίνης. Διάσωσε καὶ ἐμένα ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ναυαγίου. Δεκαεὶς ἤδη χρόνους σᾶς εἶχα ὅλους πνιγμένους. 'Αφοῦ περιῆλθα πολλὰς πόλεις καὶ χώρας νὰ παρηγορῶ τὴν λύπην μου, κατήντησα πρὸ τριῶν ἡδὴ ἐνιαυτῶν εἰς τὴν Σμύρνην. Κατοικῶ εἰς τὸ Χατζηλᾶρι μεταλλάξας τὸ ὄνομά μου διὰ πλειοτέραν μου ἡσυχίαν. Εἰς ἐκεῖνο τὸ χωρίον, καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν εὗρισκα ἕως σήμερον τὴν παρηγορίαν

μου. Εἶχα σύτροφόν μου τὴν μοναξίαν ὑποκάτω εἰς τὸν γλυκὺν καὶ ἡμερον τῆς Ἰωνίας οὐρανόν. Επεριπάτουν συχνότατα εἰς τὰς ἀνθηρὰς τοῦ χωρίου πεδιάδας, ὅπου βασιλεύει παντοταῖν ἡ ἀνοιξίς. Πολλὰ σπάνια κατέβαινα εἰς τὴν Σμύρνην, διότι δὲν ἤθελα νάχω μάρτυρας τῆς θλίψεώς μου, ἥτις ἕως τῶρα μοῦ κατέτρωγε τὴν καρδίαν. Ἄ, φίλτατα τέκνα μου! πόσον μ' ἐτυράννησεν ἡ φαντασία τοῦ χωρισμοῦ σας. Πάντοτε ἐνήχουν εἰς τ' αὐτία μου αἱ πικραὶ φωναὶ τοῦ πνιγμοῦ σας. Πάντοτε σὰς ἐβλεπα παλαιόντα μὲ τὴν ἀγρίαν θάλασσαν. Πολλάκις πλανώμενος εἰς τὰ λιβάδια, κατέβαινα ἕως εἰς τὸν Αἰολικὸν κόλπον καὶ παρεκάλουν τὰ κωφὰ κύματα νὰ μοῦ φέρουν κἀνὲν σημεῖον τῆς ὁποίας κατέπιαν φαιμιλίας μου. Τὸ πρῶν ἐγυαλίζετο ἡ αὐγὴ εἰς τὰ δάκρυά μου, καὶ τὸ ἑσπέρας, εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἐβλεπα τὴν ἀμυδρὰν σκιὰν τῆς προτέρας μου εὐτυχίας. Αἱ στιγμαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μοῦ ἐφαίνοντο χρόνοι. Ἐκινδύνευσα νὰ πέσω εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν. Φίλοι μου τινές, κινούμενοι ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν, μὲ ἠνάγκασαν νὰ εὗρω εἰς κάμμίαν νέαν σύζυγον τῆς οἰκογενείας μου τὴν ἀνάκτησιν. Ἐδῶκα τὸν λόγον μου. Καὶ—ἴσως ἤθελα γενῇ περισσότερον δυστυχίς, ἂν ὁ Θεὸς δὲν μ' ἐσπλαγχνίζετο. Ἐλθετε, τέκνα μου! Ὁδηγήσατέ με εἰς τὴν κατοικίαν τῆς μητρός σας! Ὡ Θεέ μου! Τὶ ἀνέλπιστος εὐτυχία!

Ἐξήντα βελώνης.

Γιὰ σταθῆτε, κυρίστη Βαρδαλαμπούμπα! Συμπάθειο κιόλας! ἐγὼ μὲ τὸ συνειθισμένον τ' ὄνομά σου θὰ σὲ φωνάζω. Τοῦτος δὲ εἶναι υἱὸς σας;

Βαρδαλαμπούμπα.

Ναῖςκα!

Ἐξήντα βελώνης.

Λοιπὸν θεὸς νὰ σὰς πιάσω 'πὸ τὴν τραχηλὶὰ νὰ μὲ πληρώσετε ταῖς εἰκοσιπέντε χιλιάδας γρόσσα σφισταῖς, καθὼς μοῦ ταῖς ἐκλεψε.

Βαρδαλαμπούμπα.

Καὶ αὐτὸς τὰς ἐκλεψέν;

Ἐξήντα βελώνης.

Αὐτός, ἀτός του, ἡ εὐγενία του.

Δημήτριάκης.

Καὶ τίς σας τὸ εἶπεν;

Ἐξήντα βελώνης.

Ὁ κύρ Γιάννης.

Δημητράκης (πρὸς τὸν κύρ Γιάννην).

Ἐσὺ τοῦ τῶπερ;

Κύρ Γιάννης.

Κὴ σὺ γλέπερ πῶς εἰγὼ δὲν λέγου τίπουτας.

Ἐξήντα βελώνης.

Ναίσκε! Νὰ ἐδῶ πέρα ὁ ἄρχων Γραμματικὸς ἤκουσε τὴν μαρτυρίαν του.

Δημητράκης.

Καὶ ἔμπορεῖτε νὰ μὲ στοχασθῆτε ἐπιδεκτικὸν τσιαύτης κισχράς πράξεως;

Ἐξήντα βελώνης.

Δεκτικόν, ἢ ἀκατάδεχτον! Ἐγὼ θέλω τ' ἄσπρα μου!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Κλεάνθης, Στροβίλης, καὶ οἱ ἀνωτέρω.

Κλεάνθης.

Μὴ βασανίζεσθε, Παππάκη, τοῦ ἀκού! Μὴ κατηγορῆτε κανένα διὰ τὰ ἄσπρα μας. Ἐγὼ ἔμαθα κᾶτιτοι, καὶ ἦλθα νὰ σᾶς εἰπῶ, ἂν μὲ συγχωρήσετε πρώτον. Ἡ κατάρρα σας μὲ τρομάζει.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἐχε τὴν εὐχή μου! ἔχε τὴν εὐχή μου! Λέγε! Τί 'ξεύρεις;

Κλεάνθης.

Ἐ, Παππάκη! Ἐδῶ χρειάζεται σιμὰ εἰς τὴν εὐχήν σας νὰ μὲ χαρίσητε καὶ ἄλλο κᾶτιτοι. "Αν μ' ἀφήσετε νὰ πάρω—καὶ—τὴν Χαρίκλειαν, ἐγὼ μεσιτεύω νὰ σᾶς δοθῶσιν ὀπίσω τ' ἄσπρα σας.

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ ποῦ εἶναι; Τίς τὰ ἔχει;

Κλεάνθης.

Δέν σας μέλει. Εἶναι εἰς τόπον, ὅπου ἐγὼ ἔχω μεγάλην ἐπιρροήν. Εἰς τὸ χέρι σας στέκει μόνον νὰ προτιμήσητε ἐν ἀπὸ τὰ δύο, ἢ τὴν Χαρίκλειαν, ἢ τὴν Κασσέλαν.

Κεράτσα Σοφουλιῶ (στεκομένη ὀπισθεν τοῦ Κλεάνθους καὶ μνεί πρὸς τὸν Ἐξηνταβελώνην νεύματα μὲ τὰ μᾶτις καὶ μὲ τὰ χεῖρια).

Ἐξήντα βελώνης.

Ἡ τὴν Χαρίκλειαν, ἡ τὴν Κασσελαν. Καὶ τὰ δύο μου εἶναι στενά.
Τί λές Κεράτσα Σοφουλιώ;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Νά σᾶς ᾠδῶ Ἀφέντη! Ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ πᾶτε τὸ Χαρικλάχι μας.
Δεν θέλω ὅμως καὶ νὰ ζημιωθῆτε. Ἡ κασσέλα σας μοῦ καύει τὴν
καρδίαν. Κ' ὕστερα ὕστερα, τὸ Χαρικλάχι μας, ἂν τὸ παρατήσετε 'ς
τὸ γυιό σας, πάντα παιδί σας θὲ νᾶναι. Ἐλάτε, 'ς τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ!
πᾶτε τὴν κασσέλα, κ' ἔχει ὁ Θεός. Αὔριο γὼ σᾶς ὁτοιμάζω ἕνα...

Ἐξήντα βελώνης.

Τί;

Κεράτσα Σοφουλιώ.

Ἐδῶ, Ἀφέντη, εἶναι μία Ἀρχόντισσα Πολίτισσα, ἡ ὁποία σᾶς
γνωρίζει. Κάθεται 'ς τὸ γυαλό... Αὔριο τὰ μιλοῦμε! Ἐλπίζω νᾶναι
ὡμορφότερη καὶ πλουσιώτερη παρὰ τὸ Χαρικλάχι μας! Νὰ μὲ συμ-
παθήσης, κόρη μου! Ἐγὼ κιὰπὸ πίσω, κιὰπὸ μπρὸς λέγω πάντα
τὴν ἀλήθεια. Τί νὰ σὲ κάμω! Ἐτένα τέτοιον εἶναι τὸ ριζικό σου. Ὅσοι
δὲν ἀγαπᾶς τὰ παλληκάρια, τόσῳ σὲ μπερδεύει 'ς τὰ δίχτυά τω.

Ἐξήντα βελώνης (πρὸς τὸν Κλεάνθην).

Ἐ, καὶ δὲν ἐπῆραν τίποτε ἀπὸ τὴν κασσέλαν;

Κλεάνθης.

Τίποτε, καθόλου! Κυττάξατε λοιπόν, ἂν ἦναι ὀρισμός σας, νὰ ὑπο-
γράψετε τὸ γράμμα τοῦ ἀρραβωνός μου, καὶ νὰ συγκατανεύσετε συμ-
φώνως μὲ τὴν μητέρα τῆς Χαρικλείας, ἥτις τὴν ἔδωκε τὴν ἀδειαν νὰ
ἐκλέξῃ ὅποιον ἀπὸ τοὺς δύο μας θέλει.

Χαρίκλεια (πρὸς τὸν Κλεάνθην).

Δὲν ἐξεύρεις ὅμως ὅτι ἡ συγκατανευσις αὕτη δὲν ἀρκεῖ. Ὁ οὐρανὸς
μ' ἔχαρισε σήμερον, μαζὶ τὸν ἀδελφόν μου (δείχνει τὸν Δημητράκη)
καὶ τὸν φίλτατόν μου πατέρα (δείχνει τὸν Μεγάδωρον), ἀπὸ τὸν
ὅποιον ἐλευθέρως ἐμπορεῖς νὰ μὲ ζητήσης.

Βαρδαλαμπόπουλας.

Ὁ Θεός, φίλτατά μου τέκνα, δὲν μ' ἐξαναχάρισεν εἰς ἐσᾶς διὰ νὰ
σᾶς πικραίνω, ἀντιστεκόμενος εἰς τὰς νομίμους καὶ τιμίας σας ἐπιθυ-
μίας! Κυρίτω! Ἐξήνταβελώνη! καταλαμβάνετε καὶ ἀτός σας, ὅτι ἡ
νῆα θὲ νὰ ἐκλέξῃ καλλίτερα τὸν υἱόν, παρὰ τὸν πατέρα. Μὴν ὁμιλεῖ-
τε πλέον μάταια πράγματα. Συγκατανεύσατε ἀσμένως εἰς τὸν δι-

πλοῦν τοῦτον ὑμέναιον, καὶ θελήσατε νὰ ἰδῇτε μὲ χαρὴν σας ἀντὶς ἐσᾶς νυμφίον τὸν υἱὸν σας, καθὼς ἐγὼ μὲ ἄκραν μου εὐφροσύνην βλέπω εἰς τὸν τόπον μου τὸν υἱὸν καὶ ἀνελπίον μου.

Ἐξήντα βελώνης.

Πρέπει πρῶτον νὰ βεβαιωθῶ ὅτι ἔχω νὰ ἰδῶ τὴν κκσσέλαν μου σφάν καὶ ἀπείρακτον.

Κλεάνθης.

Μάλιστα! τὴν βλέπετε παρευθὺς σφάν καὶ ἀπείρακτον, καὶ ἀνέγκυκτον.

Ἐξήντα βελώνης.

Δὲν ἔχω ὅμως νὰ ζοδοεύω παρὰν εἰς τὸν γάμον τῶν παιδιῶν μου.

Ὁμπροσθὰ τὰ λόγια!

Βαρδαλαμπούμπας.

Πολλὰ καλὰ! Μή σας μέλῃ. Ἐγὼ ἐξοδεύω.

Ἐξήντα βελώνης.

Ἵπόσχθε λοιπὸν τιμημένα νὰ κάμετε καὶ τῶν δύο γάμων τὰ ἐξοδα;

Βαρδαλαμπούμπας.

Ναῖσκε, ὑπόσχομαι. Εἴθε εὐχαριστημένος;

Ἐξήντα βελώνης.

Ναῖσκε. Ὅμως—νὰ σᾶς κάμω νὰ γελάσετε; Οὐκ ἔχω ἐνδύμα γάμου. Ἄν ὀρίζετε κάμμιαν φορεσιάν!—

Βαρδαλαμπούμπας.

Ὅρισμός σας! Ὅτι θέλετε. Ἄς υπάγωμεν ν' ἀπολαύωμεν τὴν χαρὰν τῆς παρουσίας ἐσπέρης. (ἀναχωροῦν).

Ἀρχέλαος.

ὦ! Ἀρχοντες! σιγὰ δά! Μὲ συμπάθειον! Τίς θέλει μοῦ πληρώσει τὸν κόπον τοῦ μαρτυρικοῦ γράμματος;

Ἐξήντα βελώνης.

Καὶ μείς πλέον δὲν ἔχομε χρεῖαν ἀπὸ τὸ γράμμα σας!

Ἀρχέλαος.

Ναῖσκε. Πλὴν ἐγὼ δὲν τῷγραψα διὰ νὰ μὴ τὸ χρειασθῇτε!

Ἐξήντα βελώνης (δείχνων τὸν κύρ Γνάννην).

Γιὰ πληρωμὴ, σᾶς χαρίζω τοῦτον δά τὸν καλὸ τὸν ἄνθρωπο. Κάμετέ τον ὅτι θέλετε. Κιᾶν ὀρίζετε, κρεμάσατέ τον.

Κὺρ Γιάννης.

Βρε γιὰ ὄνομα Θεοῦ ! Κῆ τί διάβουλου νὰ κάμῃ κάνεις ! 'Σὰν 'πῶ ἀλήθεια, μὲι κουπανίζουν. 'Σὰν 'πῶ ψέματα, 'τοιμάζουν νὰ μὲι κρεμάσουν !

Βαρδαλαμπόμπας.

"Ε ! Κυρίτση Συμπέθερε, συγχωρήσατέ τον δὲ καὶ τὸν κύρ Γιάννη !

"Ε ξηναβελώνης.

Πληρόνετέ λοιπὸν ἡ αὐθεντία σας καὶ τὸν Ἄρχον Γραμματικόν ;

Βαρδαλαμπόμπας.

"Ας ᾔναι καὶ τοῦτο ! "Ω ! ἄς ὑπάγωμεν τὸ γρηγορώτερον νὰ ριφθῶμεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς φιλτάτης μητρὸς σας, καὶ νὰ τὴν κάμωμεν συμμέτοχον τῆς χαρᾶς μας !

"Ε ξηναβελώνης.

Καὶ ἔγω μ'αὐτὴν σας, νὰ ἰδῶ τὴν φιλτάτην μου Κασσέλλαν. —

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΥ.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΠΕΡΙ

ΣΜΥΡΝΗΣ.

§. α. Ἡ Σμύρνα (α), κατὰ τὴν πιθανωτέραν χρονολογίαν, ἐκτίσθη εἰς τὴν Αἰολίδα τῆς Ἀσίας χιλίους ἑκατὸν τριάκοντα χρόνους πρὸ Χριστοῦ (β), ἔχουν τρεῖς χιλιάδας παρὰ πεντήκοντα τρεῖς χρόνους πρὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας (γ). Τινὲς ἀναβιβάζουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς ἀκόμη παλαιότερων χρόνων ἐποχὴν. Στέφανος ὁ Βυζάντιος (δ) καὶ ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης (ε) κηρύττουσι ταύτην τὴν πόλιν κτίσμα τοῦ Ταν-

(α) Σημειώσαι ὅτι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς (Βλ. Boeckhij Corp. Inscr. Graec. T. I. p. 362, 529. T. II. p. 736, 740, 753, 757, 762) καὶ ἐν ἀρχαίοις νομίσμασι (Βλ. Spanhem. Observ. ad Callim. Hymn. in Delum v. 78 καὶ ἐφεξ. §. ια) εὐρεῖται ἡ Σμύρνα γεγραμμένη Ζμύρνα καὶ Ζμυρναίων ἀντὶ Σμύρνα, Σμυρν. διὰ τὴν καὶ παρ' ἡμῖν τάνυν σωζομένην παλαιστάτην τοῦ Σ πρὸ τοῦ Μ ζητόφθογγον προφοράν, ἣν ὅ, τε Λουκιανὸς (Δίκη φωνηέντ. §. 9) καὶ Σέξτος ὁ Ἑμπειρικὸς (π. Γραμματ. §. κθ) μαρτυροῦσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν χειρογράφοις φέρονται ἀρχαῖαι γραφαὶ ζμικρός, ζμινύη, ζμῆγμα κτλ. ἀντὶ σμικρός, σμινύη, σμῆγμα κτλ. (Βλ. τοῦ ἡμετ. Πατρὸς περὶ τῆς γνησ. προφορ. τῆς Ἑλληνικ. γλώσσ. σελ. 72, 468 κτλ.). Ὁ δὲ σοφὸς Θηρούαλλος (Thirynal Hist. des Orig. de la Grèce ancien. T. I. p. 368) καὶ ἄλλοι τῶν πεπαιδευμένων Εὐρωπαίων ἀπροσέκτως ἀναγνόντες τὰ παρ' Ἀθηναίῳ «Τῷ δὲ τοῦ μύρου ὀνόματι πρῶτος Ἀρχίλοχος κέχρηται . . . Μύρρα γὰρ ἡ σμύρνα παρ' Αἰολεῦσιν, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζετο» (Δειπνός. ΙΕ. σελ. 688) ἐπλασαν ὅτι ἡ πόλις Σμύρνα ἐλέγετο τὸ πάλαι καὶ Μύρρα !! Περιέπεσε δὲ εἰς τὴν αὐτὴν πλάνην καὶ ὁ ἀκριτῶς τὰ τῶν ξένων ἀντιγράφων Κυριακὸς ὁ Μυλωνᾶς (De Smyrnaeor. reb. gest. p. 20. Gotting. 1866). Καὶ ἄλλα δὲ τινα τῆς τοῦ γράψαντος κενσπουδίας μαρτυρία περιέχει τὸ βιβλίον, ἀλλ' οὐ τοῦ παρόντος ὁ ἐλεγχος. Σημ. Ἐκδ.—(β) Voyage du J. Anachars. Tom. 7. Table. 1. καὶ Tabl. IV.—(γ) Τοῦτέστι τῷ 1847 ὅτε τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἡ διατριβή. Σημ. Ἐκδ.—(δ) «Σμύρνα, πόλις Ἰωνίας, ἣν πρῶτον ἐκτίσσε καὶ ὤκησε Τάνταλος. Καὶ τότε μὲν Ναύολον, ὅστερον δὲ Σμύρνα προσηγορεύθη, ἀπὸ Σμύρνης Ἀμαζόνος, κατασχούσης τὴν Ἐφeson». Περὶ πόλεων. Λεξ. Σμύρνα.—(ε) Προσφωνητ. Σμυρν.

τάλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθη Ναύλοχον κατ' ἀρχάς (α). Σμύρνα δὲ ὕστερον ἐκλήθη ἀπὸ τινος τῶν Ἀμαζόνων. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος (β) μᾶς βεβαιώνει, ὅτι κτίστης καὶ θεμελιωτὴς τῆς Σμύρνης ὑπῆρξε μετὰ τῶν Αἰολέων Κυμαίων ὁ Θησεύς (γ), ὅστις καὶ τὴν ὠνόμασε Σμύρναν εἰς μνημόσυνον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σμύρνης. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος πάλιν εἰς τὰς Μούτας του λέγει, ὅτι ἡ Σμύρνα ἐκτίσθη ἀπὸ τοὺς Κολοφωνίους (δ). Ἰσως ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν ἀπὸ τῶν Κολοφωνίων δευτέραν κατοίκησιν τῶν Σμυρναίων εἰς τὴν πόλιν των, τὴν ὁποίαν ἀναγκασθέντες οὗτοι νὰ παραιτήσωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Αἰολεῖς, κατέφυγον εἰς τὴν Κολοφῶνα, καὶ πάλιν βρμῆσαντες τὴν ἐπανελάθον, βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Κολοφωνίους (ε). Ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα περὶ ἀρ-

(α) Σημειῶσαι ὅτι ὁ Πλίνιος μνημονεύει πάλιν Τανταλίδαν καταστραφεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν κεκμένην ἐν Σίπυλῳ (Hist. Nat. II. 93, V. 31). Ἐν δὲ τῷ Σίπυλῳ λέγει ὁ ῥήτωρ Ἀριστέδης ὅτι ἡ πρὸ οὐραίων πόλις τῆς Σμύρνης ἐκτίσθη, ἡ ὁποία ὕστερον κατέπεσεν ἐν τῇ λίμνῃ (Σμυρν. πολιτικ. σελ. 229). Ἐκ δὲ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ Σμύρνα οὐ μόνον Ναύλοχον, ἀλλὰ καὶ Τανταλὶς ἐκαλεῖτο. Ὅτι δὲ τὰ περὶ Σίπυλον ἀντεγράφησαν ὑπὸ αἰσμοῦ μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστέδης (Μετεωρολ. β. η. πρὸλ. καὶ Στράβ. IB. σελ. 579. Πausan. Z. κδ.).—(β) Περὶ τῆς Ὀμήρου βιοτ. §. α. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς Κριτικούς θεωροῦσι τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ἡροδότου ὡς νόθον διὰ τινὰς μάλιστα διαφορὰς χρονολογικάς, αἱ ὁποῖαι δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὰς Μούτας του. Ὁ Βόσσιος ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους (De Histor. Graec. I. 3) καὶ ὁ Καισαρότης ἀπὸ τοὺς νεωτέρους (Vulgariat. Iliad. Omer. Tom. 1. pag. 39) διαχωρίζονται, ὅτι εἶναι γέννημα χειρὸς νεωτέρου τοῦ Ἡροδότου. Ἀλλ' ὁ Τατιανὸς (Λόγ. πρὸς τοὺς Ἕλληνας §. 48), ὁ Εὐστάθιος, ὁ Σουΐδας (λ. Ὀμήρου), ὁ Βυζάντιος Στέφανος (λ. Νέων τεύχος) γνωρίζουσι τὸ βιβλίον γνήσιον τοῦ Ἡροδότου πόνημα.—(γ) Ὁ Ἡρόδοτος ἐννοεῖ ἄλλον Θησεῖα τοῦ μεγάλου Θησεῖος νεώτερον, Θεσσαλόν, ἐγγονον τοῦ Ἀθρήτου. Ἀλλ' ὁ Πausanίας (Ἀχαϊκ.) καὶ ὁ Ἀριστέδης (ἐπιστ. περὶ Σμύρν. καὶ Προσφών. Σμυρναϊκ.) καὶ ὁ Ἀρχαῖος ἐπιγραμματοποιός, τοῦ ὁποίου ἀναφέρωμεν παρακατιόντες τοὺς δύο στίχους, καὶ ὁ Ῥωμαῖος Ἱστορικός Τάκιτος (Annal. IV. 56), φαίνονται, ὅτι ἐννοοῦσι τὸν μεγάλον Θησεῖα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι περὶ τοῦ Ἡρώου τούτου δὲν ἱστορεῖται τοιοῦτον ἔργον ἀπὸ τοὺς σωζομένους Ἕλληνας ἱστοριογράφους. Πλὴν τούτου ἡ εἰς τὴν Ἀσίαν τῶν Αἰολέων καὶ Ἰωνῶν ἀποικία ἐγένετο πολὺ ὕστερον τοῦ μεγάλου Θησεῖος. Ἀλλ' ἀπ' ἄλλου μέρους λέγουσιν, ὅτι ἡ Σμύρνα ἦτο μία τῶν Ἀμαζόνων, πρὸς τὰς ὁποίας ἐπολέμησεν ὁ Θησεύς μετὰ τῶν Ἡρακλέους, καὶ ταύτην ἐνομφεύθη πρὸ τῆς Ἰσπολύτης. Τριουτοτρόπως εἰς τοὺς μυθώδεις χρόνους εἶναι ἀνεξέυρετος ἡ ἀλήθεια.—(δ) Κλεισὶ Κεφ. ις.—(ε) Στράβ. ΙΑ. σελ. 634. Βλ. καὶ Plin. Hist. Nat. V. 31. Tacit. Annal. IV. 56.

χῆς τῆς Σμύρνης δοῖα φαίνεται ἡ τοῦ Στράβωνος. Ὁ φιλόσοφος οὗτος Γεωγράφος λέγει (α), ὅτι Σμύρνα πρῶτον ὠνομάσθη ἀπὸ μιᾶς τινος τῶν Ἀμαζόνων μέρος τῆς Ἐφέσου (β). Ἐπειτα πλῆθος τῶν Ἐφεσίων ἦλθον καὶ ἐκατοίκησαν τὴν Αἰολικὴν Σμύρναν, διώξαντες ἀπ' αὐτὴν τοὺς Ἀέλεγας, παλαιὸν ἔθνος Καρικόν, καὶ τὴν παρωνόμασαν ἀπὸ Σμύρνης τῆς Ἐφέσου. Φαίνεται λοιπὸν ἡ Σμύρνα κυρίως ἀποικία τῶν Ἀθηναίων (γ)· ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἐφέσιοι ἦσαν Ἀθηναῖοι (δ), ἀποικιοὶ δηλονότι τῶν Ἰωνῶν ἐκείνων, οἵτινες ἦλθον εἰς Ἀσίαν ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόκλου γνησίου υἱοῦ τοῦ Κόδρου βασιλέως τῶν Ἀθηναίων (ε) καὶ τοῦτο ἴσως ἐννοεῖ ὁ παλαιὸς ἐκείνος Ἐπιγραμματικοὺς ὀνομάζων Ἀθηναῖον καθὼ Σμυρναῖον τὸν Θεῖον Ὅμηρον.

»Ἡμέτερος γάρ ἐκείνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,

»Εὔπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπώκισαμεν (ζ).

§. β'. Οἱ Σμυρναῖοι εἰς τὴν πρώτην ἐποχὴν τῶν δὲν ἐφάνησαν κατ' αἰῶνες τῆς παλαιᾶς εὐγενείας τῶν. Καὶ εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὴν ἀνδρίαν διέλαμψαν, ὥσον καὶ οἱ Μιλήσιοι, καὶ οἱ Ἐφέσιοι, καὶ οἱ Κολοφώνιοι, καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοι αὐτῶν Ἴωνες. Ἀν αἱ Κλαζομεναὶ καυχῶνται διὰ τὸν Φυσικὸν Ἀναξαγόραν, καὶ ἡ Μίλητος διὰ τὸν Ἀναξίμενην καὶ τὸν Θαλῆν (η), ἔχει καὶ ἡ Σμύρνα νὰ καυχῇ καὶ δι' ἄλλους πολλοὺς βλαστοὺς τῆς, καὶ διὰ τὸν ἀθάνατον Πατέρα τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τὸν Ὅμηρον. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν ὕστερον. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀνδρίας τῶν παλαιῶν Σμυρναίων, δοῖα αὐτοὺς ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἔκαμον κατὰ τῶν συνεπαρχιωτῶν καὶ πορθητῶν αὐτῶν Αἰολέων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν ἀδικίαν ἐλευθερωθέντες, συνήρθησαν μὲ τοὺς Ἴωνας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Σμύρνα μετέβη ἀπὸ τὴν Αἰολίδα ἐπαρχίαν εἰς τὴν Ἰωνίαν (θ). Τόσον καλὴ καὶ περιμάχητος, λέγει ὁ Στράβων, ἦτο ἡ παλαιὰ Σμύρνα (ι), ὥστε ἐμάχοντο περὶ αὐτῆς ὡς περὶ καλλίστης παρθένου, τὰ δύο ἀξιολογώτερα τῆς Ἀσίας ἔθνη, οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Αἰολεῖς. Καὶ αὕτη ἡ γνώμη τοῦ Γεωγράφου μαρτυρεῖ-

(α) Στράβ. ΙΔ. σελ. 633.—(β) Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ἀρχαῖον νόμισμα φέρει προτομὴν Ἀμαζόνος μετ' ἐπιγραφῆς ἐντεῦθεν μὲν Σμύρνα, ἐτέρωθεν δὲ Σμυρναῖον ἐπικυροῖ ταύτην τὴν παράδοσιν. Βλ. Eckhel Doct. Num. vet. T. 2. p. 544. Σημ. Ἐκδ.—(γ) Λουκιαν. Εἰκόσ. §. 15. Ἀλλ. Ἀριστείδ. περὶ ὁμον. τ. πόλ. Τόμ. 2. σελ. 523.—(δ) Πλάτ. Ἴων. σελ. 202. Bip.—(ε) Στράβ. ΙΔ. σελ. 632—633.—(ζ) Ἐπιγραμ. Βιβλ. Ε. σελ. 438. Francof.—(η) Βλ. Στράβ. ΙΔ. σελ. 635, 642.—(θ) Ἡρόδοτ. Κλειοί. κεφ. 150.—(ι) Στράβ. ΙΔ. σελ. 634.

και ὑπὸ τοῦ περιφρήμου Ποιητοῦ Μιμνέρμου, τοῦ ὁποίου ἀναφέρει ὁλόκληρον ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ποίημά του, τὸ ἐπιγραφόμενον Ναννώ (α).

§. γ'. Μετὰ ταῦτα οἱ Συμυρναῖοι ἀναπαυόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐθηνίας, ἐπαθον ὅτι πάσχουσιν συνήθως ὅλαι αἱ εὐδαίμονες πόλεις, κατήντησαν δηλονότι εἰς τὴν κατάχρυσιν τῆς τρυφῆς. Ἀπ' αὐτοῦ; μάλιστα ἔλαβον τὴν ἀφορμὴν δύω παλαιαὶ παροιμίαι Ἰωνικῇ τρυφῇ (β), καὶ Συμυρναίων ἦθη (γ). Διὰ ταῦτα ἀκολούθως αἱ τρυφεραὶ αὐτῶν χεῖρες δὲν ἐκράτησαν ἀξίως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρίας τὰ κοντάρια κατὰ τῶν Λυδῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους προτίτερα γενναίως εἶχον ἀντισταθῇ (δ). Ἀναγκασθέντες νὰ πολεμήσωσι τὸ τελευταῖον κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων γειτόνων των οἱ Συμυρναῖοι, ἐνίκηθησαν (ε), καί, ἐπειδὴ ἡ πόλις αὐτῶν κατεσάφη, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ πέριξ χωρία. Τὴν δυστυχίαν των ταύτην ἐλεεινολογεῖ ὁ μακαρίτης Θέογνις εἰς τὰ Ἑλεγεία του.

» Ἵθρῖς καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα

» Καὶ ΣΜΥΡΝΑΝ — — — — (ζ).

Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Συμυρναῖοι καὶ διεσκορπισμένοι διετήρησαν τὴν ὑμῶνοϊάν των, καὶ ἐφύλαξαν ἀμικτον καὶ ἀκέραιον τὸ ἔθνος των. Ὁ Στράβων (η) μᾶς βεβαιώνει, ὅτι οἱ Συμυρναῖοι ἐκατοίκουν τετρακασίους χρόνους κομητὸν πέριξ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεώς των. Πιθανώτατα εἶχον τὰς κατοικίας των εἰς τὴν καλλίστην τῆς Συμυρναϊκῆς χώρας πεδιάδα, ὅπου τώρα εὐρίσκονται καλὰ χωρία καὶ ἐν αὐτοῖς τῶν Συμυρναίων τὰ ἀγροκήπια. Ὁ Βουρνόζας μὲ τοὺς χρυσοὺς του κήπους, τὸ Ναρλήκιον μὲ τὰ σκιερά, δάση τῶν ροιδιῶν του, τὸ Χαζήλαριον μὲ τὰς εὐμόρφους σειρὰς τῶν καρποφόρων ἐλαίων του, τὸ Βουνάρπασι

(α) Αἰ. αὐτόθ.—(β) Ζηνοβ. Παροιμ. Ε. 57. Διογεν. Γ. 87. Ἰωνικόν, τρυφερόν, ἢ ἀπὸ τοῦ κατεαχότος καὶ θηλυκοῦ· ἐπὶ τούτων γὰρ ἐκωμωδοῦντο οἱ Ἴωνες. Ἡσύχ. Βλ. καὶ Λουκιαν. Εἰκόσιν. Ἀριστοφ. Ἑκκλ. στίχ. 943. Μάξιμ. Τύρ. Λόγ. Γ. §. γ.—(γ) Ἀποστόλ. Παροιμ. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε. Μελέτ. Γεωγρ. Τόμ. Γ. σελ. 464.—(δ) Πausan. Μεσσηνικ. κεφ. κζ. Πρὸς. Ἡρόδ. Α. 44. Τὴν πρώτην κατὰ τοῦ Γύγου καὶ τῶν Λυδῶν νίκην τῶν Συμυρναίων ὕμνησεν ὁ Μίμνερμος εἰς τὰ Ἑλεγεία του, τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ Πausan. Βοιωτικ. κεφ. θ'. (Τῶν τοῦ Μίμνερμου Ἑλεγειῶν ὀλίγα λείψανα σώζονται παρὰ τῷ Στοβαίῳ (Ἀνθολ. Ζ. 10). Ἐξέδωκαν δὲ ταῦτα ἄλλοι τε καὶ ὁ Bach ἐν Λειψίᾳ τῷ 1826. Ἦν δὲ ὁ Μίμνερμος ἐκ Κολοφῶνος (βλ. Στράβ. ΙΔ. σελ. 643). Σημ. Ἐκδ.).—(ε) Νικολ. Δαμασκ. σελ. 243. ἔκδοσ. Κοραῆ. Ἡρόδ. Κλεισί. α.—(ζ) Γνωμ. Ἑλεγ. στίχ. 4404.—(η) Γεωγρ. ΙΔ. σελ. 646.

(τὰ παλαιὰ Περίκλυστα (α)) μὲ τὰ κρυστάλλινα νερά του, ὁ Κου-
κλουζᾶς μὲ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν του, ὁ Βουζᾶς μὲ τοὺς ἀκόμη σώζον-
τας τὸ ὄνομα Παραδεισούς του, τὸ Σεϊδίκιον μὲ τοὺς ἀνθρώπους του
καὶ χαριεστάτους λόφους, ὅλα ἀπλῶς τὰ πέριξ τῆς Σμύρνης χωρία,
ὅσον καὶ ἂν ἐβαρβαρώθησαν κατὰ τὰ ὀνόματα, σώζουσιν ὅμως τὴν
φυσικὴν αὐτῶν εὐγένειαν καὶ χάριν, ἥτις τὰ ἔκαμνεν εὐμορφα μέλη
τῆς δυστυχῶς διαμελισθείσης ποτὲ Σμύρνης.

§. δ'. Τοιοῦτοτρόπως διεσκορπισμένοι ἔζων οἱ Σμυρναῖοι εἰς τὴν
ἀκμὴν τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ καὶ συνοικισμένοι ἂν ἦσαν
εἰς μίαν πόλιν, πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοῦτον
τὸν χεῖμαρρον, καθὼς δὲν ἀντεστάθησαν ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις τῆς
Ἰωνίης, ὅλαι αἱ νῆσοι, ὅλη ἡ Ἑλλάς πλὴν τῆς Πελοποννήσου, τῆς
ὁποίας ἡ δύναμις μετὰ τοῦ ἀκαταναυμαχίτου κράτους τῶν Ἀθη-
ναίων ἐμελλον νὰ κατατροπώσῃ τὸ τέρας τοῦτο τῆς βαρβαρότητος,
καὶ καταναγκάσῃ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ βασιλείον του, ἀφ' οὗ ἀφῆ-
κεν ἐλευθέραν καὶ τὴν θάλασσαν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅλην τὴν μικρὰν
Ἀσίαν. Ἀλλὰ τὴν τελείαν ἐκδίκησιν τοῦ ἐχθροῦ τῆς Ἑλλάδος Πέρ-
σου ἀπέκειτο εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον νὰ ἐκτελέσῃ. Ὁ Μέγας
οὗτος πορθητὴς τῶν βαρβάρων διαβαίνων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν
Ἀσίαν, διὰ νὰ στήσῃ τὰς τροπαιοφόρους αὐτοῦ σημαίας εἰς αὐτὰ τῆς
Περσίας τὰ σπλάγχνα, ἐσεβάσθη τὴν εὐγένειαν τῶν Σμυρναίων, καὶ
ἠθέλησε κατὰ τινα χρησμὸν νὰ ἀναγνώσῃ τὴν παλαιὰν τοῦ Ὁμήρου
Πατρίδα. Ἐσύναξε λοιπὸν τοὺς συμπολίτας τούτου τοῦ Ποιητοῦ ἀπὸ
τῶν κωμῶν αὐτῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τοὺς συνοίκησεν εἰς μίαν πόλιν,
κτίσας τὴν σημερινὴν μας Σμύρναν μέρος εἰς τὰ πλάγια τοῦ ὄρους
Πάγου καὶ μέρος εἰς τὸ ὑποκείμενον παραθαλάσσιον πεδῖον (β). Ἀπέ-
χει δὲ τῆς παλαιᾶς ἡ σημερινὴ Σμύρνα, κατὰ τὸν Στράβωνα (γ), εἴ-
κοσι σταδίους, δηλονότι τρία τέταρτα λεύγας Γαλατικῆς, ἢ ἂν θέλῃς,
τρία τέταρτα ὥρας Τουρκικῆς κατὰ τὸ συνειθισμένον παρ' ἡμῖν μέτρον.
Ποῦ ἦτο ἡ θέσις τῆς παλαιᾶς Σμύρνης δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον εἰς τὴν
Ἀρχαιολογίαν νὰ μᾶς βεβαιώσῃ. Ἡ παλαιὰ Σμύρνα ἦτο πλησίον τοῦ

(α) Τόπος δὲ ἐστὶν οὗτος τὰ Περίκλυστρα (γράφ. Περίκλυστα) ἐγγὺς πρὸς τῆς
Σμύρνης, διὰ τὸ πολλοῖς τοῖς ὕδασι περικλύζεσθαι οὕτω πως κατονομαζόμενος.
Γεώρ. Ἀκροπολ. Ἱστορ. §. νβ. σελ. 44.—(β) Παισαν. Ἀχαικ. Ε. Ἀριστείδ. ὁ
Ῥήτ. Λογ. ΚΑ. ΚΒ. καὶ Ἐπιστ. π. Σμύρν. Πλίν. Ε. 34.—(γ) Στράβ. ΙΔ.
σελ. 634.

Μέλητος ποταμοῦ, παρὰ τὴν θάλασσαν κτισμένη εἰς τὸν Αἰολικὸν
 μυχόν, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶναι τὸ βαρβαρικώτερον σήμερον ὀνομαζόμε-
 νον Δαραγάτσιον. Κατὰ ταύτην τὴν θέσιν της, ἥτις διορίζεται ὑπὸ
 τοῦ Στράβωνος (α) καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὁμήρου (β), φαίνεται ὅτι ἡ
 παλαιὰ Σμύρνα ἐκτείνετο ἕως τῶν λουτρῶν τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ Τουρ-
 κικώτερον τοῦ Χαλκαμπουνκρίου τὰς ὄχθας* καὶ τοῦτον ἐνόμισαν Μέ-
 λητα τινὲς τῶν ἀλλοφένων Περιηγητῶν (γ). Ἀλλ' ὁ Στράβων ὀνομά-
 ζει φανερώς Μέλητα τὸν σημερινὸν τοῦ Γεφυρίου μας ποταμόν* ὡσαύ-
 τως καὶ ὁ Σμυρναῖος Ἀριστείδης (δ)* καὶ τοῦτο, φαίνεται, εἶναι τὸ ἀλη-
 θές. Ἡ παλαιὰ Σμύρνα ἔκειτο βέβαια εἰς τὸν Αἰολικὸν μυχόν. Ὁ
 χρησμὸς εἶπε τοὺς Σμυρναίους νὰ περάσωσι τὸν Μέλητα καὶ νὰ ἐλ-
 θωσι πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Πάγου διὰ νὰ κτίσωσι τὴν νέαν των πατρίδα.

»Τρισμάχαρες κείνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται,

»Οἱ Πάγον οἰκήσουσι πέρην ἱεροῖο Μέλητος (ε).

Πάγος εἶναι τὸ ὄρος εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κτισμένη ἡ σημερινὴ Σμύρνα.
 Ποταμός, ἄξιος τοῦ ὀνόματος, δὲν εἶναι ἄλλος νὰ περάσωμεν ἐρχό-
 μενοι ἀπὸ τοῦ Ἀἰολικοῦ μυχοῦ πρὸς τὸν Πάγον παρὰ τοῦ Γεφυρίου
 τὸν ποταμόν. Ἔπεται λοιπὸν νὰ ᾔναι οὗτος ὁ Μέλης* καὶ ἔχει δι-
 καιον ὁ Στράβων. Ἀλλ' ἡ παλαιὰ Σμύρνα, λέγουσιν οἱ ἀντικείμενοι,
 ἔκειτο πλησίον τοῦ Μέλητος καὶ ὅχι τόσον μακρὰν, ὅσον φαίνεται
 τώρα. Ναί, ἀποκρίνομαι* πλὴν δὲν εἶναι πρῶτος ὁ Μέλης, ὅστις ἡ-
 ναγκάσθη ἀπὸ τὸν καιρὸν νὰ παρεκτραπῇ ἐκ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ κοίτης.
 Ἔπειτα, καὶ τώρα ἀκόμη πλημμυρῶν τὸν χειμῶνα βρέχει τῆς πα-
 λαιᾶς Σμύρνης τὰ κρᾶσπεδα. Ἀλλ' ὅστις ἂν ᾔναι ὁ Μέλης, καὶ ὅπου
 ἂν ἔκειτο ἡ παλαιὰ Σμύρνα, τῆς σημερινῆς ἡ θέσις εἶναι ἔργον τοῦ
 Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸν Πausανίαν, ἢ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Ἀντιγόνου
 καὶ Δυσιμάχου, κατὰ τὸν Στράβωνα (ζ). Ὡστε ἡ πόλις αὕτη ζῇ δύο

(α). Αὐτ. αὐτόθ.—(β) Αἰολίδα Σμύρναν Ἀλ. γ. εἰ. τ. ο. α., Ποτινιάνατον.
 Ἐπιγρ. ΑΖ.—(γ) Magasin Encyclopéd. Tom. 5. 1813. Dissert. sur Smyrne. par
 Mr. Truon. [Τὴν γνώμην τοῦ Τρουῶνος ἐπεδέξατο καὶ ὁ ἐλλόγιμος Σμυρναῖος
 Σλαόρσιος (Slaars) γράψας μακρὰν διατριβήν, ἐν ᾗ ἐρμηνεύων ὅσα ἐγράψαν
 ὅ,τε Ἀριστείδης καὶ Φιλόστρατος καὶ Ἰμέριος περὶ τοῦ Μέλητος ποταμοῦ
 ἐσφάλη ἐν οὐκ ὀλίγοις τολμηρότερος φανείας. (Βλ. Dissertation qui précise la situa-
 tion du Fleuve Mélios, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ Γαλλιστὶ ἐρμηνείᾳ ταύτης τῆς
 Διατριβῆς, ἐπιγραφουμένη Etude sur Smyrne par C. Jconomos. Trad. par B. F.
 Slaars. pag. 404-448. Smyrne, 1868. Σημ. Ἐκδ.].—(δ) Μονωδία ἐπὶ Σμύρν. Προ-
 σφωνητ. Σμυρν.—(ε) Παρὰ Πausαν. Ἀρχαίκ. Ε.—(ζ) Στράβ. Βιβλ. ΙΔ. σελ. 664.

χιλιάδας καὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα περίπου ἑναικοὺς ἀπὸ τῆς θμελιώ-
σεως τῆς ἕως τῆς σήμερον.

§. ε. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Σμύρνα ἐχειροτονήθη
μητρόπολις τῆς Ἰωνίας, καὶ καθέδρα τοῦ Ἀντιγόνου, ὅστις ἔμεινε
διοικητὴς ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Διὰ ταῦτα ἐπεῖχεν ἑνδοξον τόπον
καὶ ἡ νεωτέρα, ὡς καὶ ἡ παλαιὰ Σμύρνα εἰς τὰ Πανιώνια κοινὴν τῶν
Ἰώνων εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος Πανήγυριν (α). Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ
παλαιὸν αὐτῆς νόμισμα, ἐπιγραφόμενον ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ,
καὶ ἀπὸ τοῦ Πausανίου τὴν μαρτυρίαν (β). Ἀναφέρει δὲ ὁ Pausa-
νίας καὶ ἰδιαιτέραν Ἰωνικὴν Πανήγυριν εἰς τὴν Σμύρνην συγκροτου-
μένην χάριν ἀγώνων (γ). Τούτους δὲ τοὺς ἀγῶνας ὠνόμαζον καὶ πρῶ-
τους κοινούς τῆς Ἀσίας, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων
Μαξιμίνου, καὶ Γορδιανοῦ καὶ Γαλλικίου νομίσματα τῆς Σμύρνης, τὰ
ὅποια ἐπιγράφονται ΠΡΩΤΑ. ΚΟΙΝΑ. ΑΣΙΑΣ. ΕΝ. ΣΜΥΡΝΗ (δ).
Ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ κατέπιεν ἡ Ῥώμη τὴν Ἑλληνικὴν βασιλείαν, ἡ
Σμύρνα ἐτιμήθη καὶ ἐκοσμήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐνδόξους Αὐτοκράτορας
τῆς Ῥώμης, ὥστε καὶ ἐνομιζέτο καὶ ὠνομάζετο ἡ λαμπροτέρα πόλις
τῆς οἰκουμένης (ε). Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Φιλόστρατον (ζ), ἡ πόλις
αὕτη ἐφθασεν εἰς τόσῃν ἀκμὴν, ὥστε καμμία πόλις ἀπὸ τὰς λαμ-
προτάτας τῆς σημερινῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι ἄξιον νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐ-
τήν. Τὸ ἐμπόριον, αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, τὰ δημόσια καὶ ἰδιαίτε-
ρα οἰκοδομήματα (η), ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ φιλανθρωπία τῶν Σμυρναίων
ἀνέδησαν εἰς τὸν ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος βαθμόν. Ναοί,
Σχολεῖα πάσης μαθήσεως, καὶ ἰδιαιτέρως Ἱατρικῆς, Λουτρά, Νοσοκο-
μεῖα, Στοαὶ μεγάλαι, λιθόστρωτοι ὁδοί, θαυμαστὴ ρυμοτομία, Θέα-
τρα, Γυμνάσια, Βιβλιοθήκαι, ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κοσμήματα
τῆς Σμύρνης ἀπέδωκαν τὸ πρωτότυπον τῆς καλλονῆς καὶ τῆς εὐτα-

(α) Ἡρόδοτ. Βιβλ. Α. κεφ. 148. Διόδωρ. ΙΕ. 49. καὶ Στράβ. Θ. σελ. 384.
ΙΔ. 639. [Τὸ δὲ Πανιώνιον καλεῖται σήμερον Τσαγκλί. Βλ. Texier Descript.
de l'Asie min. T. 2. p. 292. Σημ. Ἐκδ.]—(β) Pausan. Ἀχαΐκ. Ε. Eckhel T.
2. p. 545.—(γ) Ἡλείακ. Β. κεφ. ΙΔ.—(δ) J. Eckhel, Doct. N. T. 2. pag. 560.
—(ε) Αἰλ. Ἀριστείδ. Λόγ. ΚΑ.—(ζ) Φιλόστρατ. ἐν βίαις Σοφιστ.—(η) Εἰς
κτᾶσκειν τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων συνεισφέροντες γενναίως καὶ πλουσι-
παρόχως οἱ φιλότιμοι Σμυρναῖοι φροντίζοντες ἀείπατε περὶ τε τῆς διατηρή-
σεως καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτῶν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ σωζόμεναι ἐπιγραφαί.
Βλ. Boeckh. C. Inser. T. 2. pag. 701—713. 733. Σημ. Ἐκδ.

ξίας. Ὡστε καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς Στράβων ἠναγκάσθη, ὅταν ἶδε τὴν Σμύρναν, νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αὕτη ἡ πόλις ἦτο ΚΑΛΛΙΣΤΗ ΠΑΣΩΝ (α). Ὁ δὲ Πausanias ἀναφέρει ὡς κάλλιστα καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ὑπὸ τῶν Σμυρναίων μάλιστα τιμωμένων Νεμέσεων καὶ Χαρίτων, μνημονεύων ἐνταυτῷ καὶ τὸ Ὡδεῖον τῆς Σμύρνης, καὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ (β). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ συνέτρεχαν ἀπὸ νήσους καὶ ἡπείρους οἱ νέοι νὰ παιδευθῶσιν εἰς τῆς Σμύρνης τὰ σχολεῖα. Διὰ τοῦτο ὠνομάζετο Δάσος τῆς καλλιγραφίας τῶν σσηῶν, Μουσεῖον τῆς Ἰωρίας, Χαρίτων καὶ Μουσῶν καταγέγον (γ).

§. 5'. Πλὴν τούτων καὶ τῶν τοιούτων μαρτυριῶν, τῆς Σμύρνης ἡ δόξα κηρύττεται καὶ ἀπὸ διάφορα παλαιὰ μνημεῖα τῆς Ἀρχαιολογίας. Ὁ περιηγητὴς Σπόνιος (δ) ἀναφέρει μίαν λαμπρὰν ἐπιστολὴν τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης Σεβήρου καὶ Ἀντωνίνου Καρακάλλα, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Σμυρναίους θαυμασίας τιμὰς διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ σοφίαν αὐτῶν. Τὰ Ὁξωνιακὰ μάρμαρα περιέχουσιν ὡσαύτως καλλίστας περὶ τῆς Σμύρνης ἐπιγραφάς (ε). Αἱ λαμπρότεραι ὅμως τῆς παλαιᾶς δόξης τῶν Σμυρναίων μαρτυρίαι συνάγονται ἀπὸ τὰ σωζόμενα νομίσματά των. Εἰς ἄλλα ἐξ αὐτῶν βλέπομεν, ὅτι ἡ Σμύρνα εἶχε Πρυτανεῖον, διότι φέρουσι τὸ ὄνομα *Πρυτανέων*, μετὰ τὸν τοῦ Αἰθερίου Διὸς (ζ). Τοῦτον ἐτίμων οἱ Σμυρναῖοι εἰς τὴν ἀκόμῃ τώρα σωζομένην Ἀκρόπολιν των, τὴν ὁποίαν ὁ Πausanias μᾶς λέγει, ὅτι τὴν ἐπωνόμαζον Κορυθὴν, καὶ αὐτοῦ ἦτο ναὸς ΔΙΟΣ ΚΟΡΥΘΑΙΟΥ, ἢ ΔΙΟΣ ΔΚΡΑΙΟΥ, ὡς φαίνεται εἰς χάλκινον τῆς Σμύρνης νόμισμα (η).

§. 6'. Ἄλλο νόμισμα τῶν Σμυρναίων ἔχει ἐπιγραφὴν ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑΣΙΑΣ. Τοῦτο τὸ νόμισμα ἐκοψαν οἱ Σμυρναῖοι εἰς τιμὴν τῆς Σαβίνης Τρακυλλίνης· ἔχει δὲ ἄρ' ἐνὸς μέρους τὴν εἰ-

(α) Στράβ. Γεωγρ. ΙΔ. σελ. 646. καὶ Λουκιαν. Εἰκός.—(β) Πausan. Β. κερ. κτ. Ζ. ε. καὶ Θ. λέ.—(γ) Φιλόστρ. βίαις Σοφιστ. Α. κβ. Ἀριστείδ. Περὶ ὁμον. τ. πάλ. Τ. Β. σελ. 307.—(δ) Voyag. Tom. 3. pag. 426. [Bl. καὶ Boeckhij Corp. Inscr. T. 2. pag. 726].—(ε) Βλέπ. Encyclopéd. Tom. 31. articl. Smyrne.—(ζ) Αὐτόθ. καὶ Eckhel Doct. N. T. 2. p. 537. 553.—(η) Bl. Eckhel. Doct. N. T. 2. p. 543. 557. [Spon Miscel. Erud. antiq. p. 74. Καὶ ἐν ἐπιγραφῇ μνημονεύεται ὁ τοῦ Ἀκράϊου Διὸς ναὸς. Bl. Boeckhij. Corp. Inscript. T. 2. p. 744. Σημ. Ἐκδ.]

κόνα τῆς Δήμητρος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐτέρου τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμαζόνος, τὴν ὁποίαν ἐτίμων οἱ Σμυρναῖοι ὡς ἐπώνυμον τῆς πόλεως αὐτῶν (α). Ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν συμπεραίνεται εὐκόλως, ὅτι οἱ Σμυρναῖοι ἐτίμωντο ὡς πρῶτοι τῆς Ἀσίας, τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ῥωμαῖος Τάκιτος (β).

§. ἡ. Διὰ ταύτην τὴν δόξαν τῶν ἡμιλλῶντο αἱ ἐνδοξότεραι πόλεις τῆς Ἀσίας νὰ διατηρῶσιν ὁμόνοιαν μὲ τὴν Σμύρναν. Εἰς ἐν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης φαίνεται ἐπιγραφὴ ΕΦΕΣΙΩΝ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. εἰς ἄλλο πάλιν ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ. ΙΕΡΑ-ΠΟΛ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. καὶ εἰς ἕτερον ΟΜΟΝΟΙΑ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΧΙΩΝ. ΕΦΕΣΙΩΝ (γ). Εἰς μάτην ἐφιλοτημήθη ἡ Ἐφεσος νὰ λάβῃ τὰ πρωτεῖα τῆς Ἀσίας μὲ ὅλην τὴν δόξαν της. Ἐτύπωσαν καὶ οἱ Ἐφέσιοι νόμισμα μὲ ἐπιγραφὴν ΕΦΕΣΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑΣΙΑΣ (δ). Ἀλλ' εὐθύς οἱ φιλότιμοι Σμυρναῖοι τοὺς ἀντέστησαν μὲ ἄλλο νόμισμα ἐπιγραφόμενον ΣΜΥΡΝΑ. ΠΡΩΤΗ. ΑΣΙΑΣ. ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΕΘΕΙ (ε).

§. θ'. Ἀλλ' ἡ περὶ ἐκυτῶν μαρτυρία τῶν Σμυρναίων δὲν ἤθελεν ἴσως εἶσθαι τόσον ἀξιόπιστος, ἂν δὲν ἐφιλοτιμοῦντο καὶ οἱ Καίσαρες τῆς Ῥώμης νὰ βεβαιώσωσι τὰ πρωτεῖά των. Ὁ Τιβέριος ἐχειροτόνησε τὴν Σμύρναν μόνην ἀφ' ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀσίας Νεωκίρον (ζ). ἦτο δὲ αὕτη λαμπροτάτη τιμὴ, τὴν ὑποίαν ἐχάριζαν οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης εἰς τὰς πόλεις ἐκεῖνας, ὅπου κατένευσαν νὰ κτισθῶσι ναοὶ εἰς ἀποθέωσιν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν (η). Τοιοῦτο ἀξίω-

(α) Mémoires de littérat. Tom. XVII. 4—4. Eckhel D. N. T. 2. p. 544, 556.—(β) Histor. Libr. IV. 56.—(γ) Spon Voyag. T. 3. p. 473—476. [Οἱ Σμυρναῖοι διετήρουν ὁμόνοιαν καὶ μετὰ τῶν ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σωζόμενα νομίσματα. Βλ. Spon l. c. pag. 475, 484. καὶ Eckhel T. 2. p. 564, 562. Σημ. Ἐκδ.].—(δ) Βλ. Eckhel D. Num. T. 2. p. 547. [Οἱ Ἐφέσιοι ὑπὸ κενοδοξίας κινούμενοι ἐτύπωσαν καὶ ἄλλο νόμισμα φέρον τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν. ΕΦΕΣΙΩΝ. ΜΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑΣΙΑΣ. (Eckhel αὐτ. σελ. 524). Σημ. Ἐκδ.].—(ε) Βλ. Eckhel D. N. T. 2. p. 556. Περί κάλλους καὶ μεγέθους τῆς Σμύρνης βλέπε πολλὰς μαρτυρίας συνηθροισμένας ἀπὸ τὸν Σπαργέμιον. (Spanhem, De usu et praest. numism. antiq. Tom. I. pag. 650).—(ζ) Tacit. Ann. IV. 55. 56. [Καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ἡ τιμητικὴ αὕτη ἐπωνυμία οἶον, «ἡ νεωκίρος Σμυρναίων πόλις» Βλέπ. Βοικχίου Ἑλληνικ. ἐπιγρ. Τόμ. Β. σελ. 744. Σημ. Ἐκδ.].—(η) M. Vaillant sur les Néocores Dissertat. 4.

μα τὸ ἐπενόησε βέβαια κατ' ἀρχὰς ἡ καλακεία, μ' ὅλον τοῦτο ὕπε-
ρον ἀπέβη ζηλωτὸν σημεῖον τῆς εὐνοίας τῶν Αὐτοκρατόρων πρὸς τοὺς,
εἰς τοὺς ὁποίους ἐχαρίζετο. Δεύτερον ἐχειροτονήθη ἡ Σμύρνα Νευκόρος
ἀπὸ τὸν Ἀδριανόν, ὡς φαίνεται εἰς τὰ Ὀξωνιακὰ Μάρμαρα (α), καὶ
ἀπ' αὐτοῦ παρωνομάσθη ΑΔΡΙΑΝΗ. ΣΜΥΡΝΑ, ὡς φαίνεται εἰς ταύ-
της τῆς ἐποχῆς τὰ νομίσματά της (β). Καὶ τρίτον τέλος ἐτιμήθη καὶ
μὲ τοῦ Νευκόρου τ' ὄνομα, καὶ μὲ τὴν ἐπωνυμίαν ΠΡΩΤΗ. ΑΣΙΑΣ.
ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Καρκαλλαν (γ). Αὗται αἱ τιμαὶ τῆς ἀποδει-
κνύονται καὶ ἀπ' ἄλλο νόμισμά της, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται
ἐπιγραφή, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Γ. (τρίς) ΝΕΥΚΟΡΩΝ (δ).

§. ι. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς τῶν Σμυρναίων εὐγε-
νείας δὲν ἐσώζοντο, ἡ Ἱστορία εἶναι ταύτης ἀψευδέστατος μάρτυς.
Ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν Τάκιτον μανθάνομεν, ὅτι εὐθύς ἀφ' οὗ ἐξουσίασαν
τὴν πόλιν ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι, τὴν ὑπερασπίσθησαν ἀπὸ τὸν πόλεμον
τοῦ Ἀντίοχου, καὶ τὴν ἐτίμησαν καὶ διὰ τὰς φυσικὰς καὶ διὰ τὰς
πολιτικὰς αὐτῆς χάριτας. Ὅταν ἐπολέμει ὁ Καῖσαρ μὲ τὸν Πομπήϊον,
οἱ Σμυρναῖοι ἐκνήρυχθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Πομπήϊου, καὶ τὸν ἐβοή-
θησαν μὲ ἱκανὰ καράβια. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος οἱ Σμυρ-
ναῖοι ἀντέστησαν εἰς τὸν μαχιμώτατον Δολαβέλλαν. Καὶ ὅταν ἔπε-
σεν ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ φοβερώτατον σεισμόν κατὰ τὸ 177 ἀπὸ Χρι-
στοῦ (ε), ὁ Μάρκος Αὐρήλιος ἐφρόντισε νὰ τὴν ἀνακτήσῃ μὲ πολλὴν
λαμπρότητα καὶ εὐπρέπειαν. Ἐπεστάται δὲ εἰς τὴν ἀνάκτισιν Δημο-
χάρης Σμυρναῖος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήγειραν οἱ συμπατριῶταί του εἰ-
κόνα μὲ ἐπιγραφὴν

»Δαμόχαρι, κλυτόμητι, δικασπόλε, σοὶ τόδε κῦδος

»Ὅστις τὴν Σμύρναν μετὰ λoίγια πῆματα σεισμῷ

»Ἐσσυμένως πονέων, αὐθις πόλιν ἐξετέλεσσας (κ).

§. ια. Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὅταν οἱ Σμυρ-
ναῖοι ἦσαν αὐτόνομοι, εἶχαν ἐπώνυμον τοῦ ἐνιαυτοῦ ὄχι Ἀρχοντα,
ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' Ἱερέα, ὅστις ἐπωνομάζετο Στεφανηφόρος. Τὸ

(α) Βλ. Marmar. Oxon. Maill. 40 [καὶ Boeckhij Corp. Inscr. T. 2. p. 743].
—(β) Eckhel. T. II. pag. 544.—(γ) Βλ. Boeckhij Corp. Inscr. T. 2. p. 727.
737. Σημ. Ἐκδ.—(δ) Βλ. Spon Voyage T. 3. pag. 184. 202. 204.—(ε) Ἐπὶ
τούτου τοῦ σεισμῷ, ὡς εἶκασεν ὁ σοφὸς Κάλλος, Θράσαν ὁ Διογένης ἀνέ-
στης στολὶδα εἰς μνήμην τῶν φογευθέντων δύω υἱῶν αὐτοῦ. Βλ. Boeckhij
Corp. Inscr. T. 2. p. 763. Σημ. Ἐκδ.—(ε) Ἀνθολ. Ἐπιγράμ. Βιβλ. Δ. σελ. 432.

ἀξίωμα τοῦτο εἶχε καὶ ἡ Μαγνησία, καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας. Διέμεινε δὲ καὶ εἰς αὐτάς καὶ εἰς τὴν Σμύρνην μέχρι καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης (α). Ὁ Στεφανηφόρος ἦτο ἱερεὺς ἐνός τινος Θεοῦ, τὸν ὁποῖον παραβάλλει ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος μὲ τοὺς παρὰ Ῥωμαίοις ἱερέας τοὺς λεγομένους Φλάμινας (Flamines) (β). Τοιοῦτος Στεφανηφόρος τῆς Ἀθηνᾶς ἐχρημάτισεν ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Μαγνησίαν (γ). Τῆς δὲ Σμύρνης Στεφανηφόρους πολλὰ ὀλίγους γνωρίζομεν, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ὑπῆρξε καὶ ὁ σοφιστὴς Ἡρακλείδης (δ). Τοῦ Στεφανηφόρου ἡ ἀρχοντία διήρκει ἓνα ἐνιαυτὸν ὡς καὶ τοῦ Ἀρχοντος εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἦσαν καὶ τῶν δύο τὰ αὐτὰ ἔργα. Ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων προσέλαθεν ἡ Σμύρνα, καθὼς καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀσίας, καὶ ἄλλο ἱερατικὸν ἀξίωμα, τοῦ Ἀσιάρχου, τὸ ὁποῖον πρῶτον μὲν ἐσῆμκινε τὸν πολιτικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀσίας, ὕστερον δὲ Ἀσιάρχαι ὠνομάζοντο οἱ ἐπιστάται τῶν κοινῶν μιᾶς τινος ἐπαρχίας ἀγώνων, ἐορτῶν, καὶ ἄλλων ἱερῶν τελετῶν (ε). Τοιοῦτοι Ἀσιάρχαι ἦσαν συνηγμένοι εἰς τὴν Ἐφεσον κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς βλέπομεν εἰς τὸ ΙΘ κεφάλαιον τῶν Πράξεων. Εἶχε δὲ ἡ Σμύρνα καὶ Ἀρχιερέα ἰδιαίτερον, ὡς φαίνεται εἰς τὰ νομίσματά της. ΕΠΙ. ΤΕΡΤΙΟΥ. ΑΣΙΑΡΧΟΥ. καὶ εἰς ἄλλο. ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. ΑΡΧΙΕΡΕ. (ζ). Ἐγίνετο δὲ ὁ αὐτὸς πολλάκις καὶ Ἀσιάρχης καὶ Ἀρχιερεὺς, καὶ Στεφανηφόρος. Ἀσιάρχης μὲν, καθὼς ἔφορος τῶν κοινῶν τῆς Ἐπαρχίας ἱερῶν. Ἀρχιερεὺς δὲ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Στεφανηφόρος δὲ ἱερεὺς ἐνός τινος ναοῦ, οἷον Νεμέσεων, Ἀθηνᾶς, Ἡρακλέους κτλ. Μ' ὅλον δὲ ὅτι, καθὼς εἶπομεν, ἡ ἀρχὴ τοῦ

(α) Φιλοστράτ. ἐν βίοις Σοφιστ. Βιβ. Β. κεφ. κς. σελ. 643.—(β) Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιολ. Ῥωμ. Β. 64.—(γ) Ἀθην. Δειπνός. ΙΒ. σελ. 533.—(δ) Φιλόστράτ. ἐνθ. ἄνωτ. «Τὴν Στεφανηφόρον ἀρχὴν παρ' αὐτοῖς ἤρξεν Ἡρακλείδης» ὅπου ὁ σημειωτὴς Ὀλεάριος πλανηθεὶς, στεφανηφόρον ἀρχὴν ἐνόμισε τὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ὀπλων στρατηγού· ἀλλὰ πρὸς τοῦτον ἰκανῶς ἀπήντησεν ὁ πολυμαθέστατος Ἐκκελίου (Eckhel Tom. IV. de Magistrat. p. 243). [Ὁ δὲ Ὀλεάριος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ καίμενου τοῦ Φιλοστρατείου βίου τοῦ στεφανηφόρου Ἡρακλείδου ἀδιανοήτως ἐξέδωκεν. Ἐθεράπευσεν δὲ τὰ κακῶς ἔχοντα ὁ ἡμέτερος Πατὴρ γράψας εἰς τὴν πέζαν τῆς 642 σελίδος τὰ ἐξῆς: «Οὕτως (οἶμαι) γραπτέον» «Καὶ Ἡρακλείδης ὁ Λυκίος, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος, καὶ τὰ οἴκα μὲν (ἐπειδὴ πατέρων τε ἀγαθῶν ἔφυ, καὶ ἀρχιερέων Λυκίων ἐγένετο, τὴν δὲ τὴν λειτουργίαν οὖσαν οὐ μεγάλου ἔθνους, Ῥωμαῖοι μεγάλων ἀξιοῦσιν, ὑπὲρ ἐμμαχίας, οἶμαι, παλαιᾶς) ἐλλογιμώτερος δὲ κτλ. Σημ. Ἐκδ.].—(ε) Βλ. Schleusa. Lexic. N. Testam. λ. Ἀσιάρχης.—(ζ) Eckhel T. 2. p. 533.

Στεφανηφόρου ἤκμαζεν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων· ἡ ἐπιστημοτέρα ὕμῳ ἀρχοντία τῆς Σμύρνης ἦτο τότε ὁ Πραίτωρ, ἦτοι ὁ Στρατηγός, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐχαράσσετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ νομίσματα οἷον, ΕΠΙ. ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. ΣΤΡΑ. ΣΚΡΙΒΩΝΙΟΥ. ΣΜΥΡ. (α). Εἶχαν δὲ οἱ Σμυρναῖοι καὶ Γερουσίαν, ἡ συνέδριον Γερόντων τιμώμενον ἀπὸ τοῦς Αὐτοκράτορας μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν Σεμνότατον, ὡς φαίνεται εἰς ἓν τῶν Ὀξονιακῶν Μαρμάρων ΤΩ. ΣΕΜΝΟΤΑΤΩ. ΣΥΝΕΔΡΙΩ. ΤΩΝ. ΕΝ. ΣΜΥΡΝΗ. ΓΕΡΟΝΤΩΝ. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέδριον ὠνομάζετο καὶ ἱερὰ Σύγκλητος, ὡς φαίνεται εἰς νόμισμα Σμυρναίων, ἔχον ἐπιγραφὴν ἐντεῦθεν μὲν ΙΕΡΑ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. ἐτέρωθεν δέ. ΓΑ. ΚΑ. ΒΙΩΝΟΣ. ΤΑΜΙΟΥ. ΣΜΥΡΝ. Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ὅτι καὶ ὁ Ταμίης παρὰ Σμυρναίοις ἦτο διαπρεπέστατον ἀξίωμα· διὰ τοῦτο ἐπωνομάζετο καὶ ταμίης τῶν Ὀσίων προσόδων (β). Ἄρ' ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μαρτυρεῖται ἡ παλαιὰ τῶν Σμυρναίων λαμπρότης.

§. ιβ'. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων ἡ Σμύρνα ἐθεωρεῖτο ὡς δευτερεύουσα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ διὰ τῆς εὐσεβείας τῆς τὴν δόξαν. Ἡ Σμύρνα ὑπάρχει μία ἀπὸ τὰς ἐπτὰ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἐκκλησίας (γ), ἥτις κυρίως σώζεται ἀκόμη πολὺ παρὰ τὴν Πέργαμον καὶ τὰ Θυάτειρα βεβαιότερα· διότι Σάρδεις, καὶ Ἔφεσος, καὶ Λαοδικεῖα, καὶ Φιλαδέλφεια δὲν εἶναι πλέον αἱ παλαιαὶ ἐκεῖναι πόλεις, ἀλλὰ λείψανα αὐτῶν μετοικισμένα εἰς ἄλλην παρὰ τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν. Ἐτίθετο δὲ ἡ Μητρόπολις τῆς Σμύρνης ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοροῦ μεταξὺ τῶν Αὐτοκρατόρων λεγομένων Μητροπόλεων (δ). Εἶχε δὲ καὶ Ἐπισκοπὰς ἐξ, ὡς φαίνεται εἰς τὴν διάταξιν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Γέροντος (ε). Τὴν Φώκαιαν, τὴν Μυγνησίαν, τὸ Ἀνήλιον, ἡ Ἠλείον, τὰς Κλαζομενάς, τὸν Ἀρχάγγελον, τὴν Πετραν.

§. ιγ'. Ἄλλ' ἐμελλον ποτὲ νὰ περάσωσι καὶ τῆς Σμύρνης, καθὼς καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος αἱ πρὸς δύσιν ἤδη κλίνουσαι εὐτυχεῖς ἡμέραι. Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐξέπιπτεν εἰς δυστυχίας.

Ἦν ὁ ἄρα καὶ πῦρ ἐς πλέον ἄλλου πυρὸς καίον,

Καὶ κακοῦ κακὸν ἄλλο χρεϊότερον!

(α) Eusebius p. 554.—(β) Μαρμ. Ὄξον. Β. στίχ. 58.—(γ) Ἀποκλ. Γ.—(δ) Κωδ. Κουρσακιάτ. σελ. 292.—(ε) Αὐτ. σελ. 340.

Τῷ 1084 Τσαγᾶς, Τούρκος πειρατής, κηρυχθεὶς βασιλεὺς ἀπὸ τῶν ὁπαδῶν του, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὴν Σμύρναν, καὶ αὐτοῦ ἐστήσας τὸν θρόνον του. Μὲ τὸν μικρὸν του στόλον ἐξουσίασε τὰς Κλαζομενάς, τὴν Φώκαιαν, τὴν Χίον, τὴν Σάμον, τὴν Μιτυλήνην, καὶ ἄλλας παραθαλασσίους χώρας καὶ νήσους. Ἦτο δὲ τότε Σουλτάνος τῶν Τούρκων (α) Σολιμάν ὁ Α΄. ἔχων τὸν θρόνον του εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1097 ὁ Δούκας Ἰωάννης, γυναικᾶδελφος τοῦ τότε Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, σταλθεὶς ἀρχιστράτηγος διὰ ξηρᾶς, μετὰ τοῦ ἀρχιναυάρχου Κάσπακος, ἀνέλαβε πάλιν τὴν Σμύρναν μὲ συνθήκας, νὰ ἀπολύσῃ τὸν Τσαγᾶν καὶ τοὺς ὁπαδοὺς του· κατέστησε δὲ εἰς αὐτὴν Ἠγεμόνα ἢ Δούκα, ὡς τὸν ὀνομάζει ἡ Κομνηνὴ Ἄννα, τὸν Κάσπακα (β). Ὁ Κάσπαξ ἐφρονεύθη πάραυτα ἀπὸ ἑνα Τούρκου, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐξεληθόντες ὁ ναυτικός ὄχλος ἀπὸ τὰ πλοῖα κατέσφαζαν δέκα χιλιάδας Σμυρναίους, διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιναυάρχου των. Ὁ δὲ Δούξ Ἰωάννης ἀφῆκεν ἀντ' αὐτοῦ διοικητὴν τῆς Σμύρνης τὸν Ἰαλέα. Μετὰ τινα χρόνον ἐπελθὼν πάλιν ἐκυρίευσεν τὴν Σμύρναν ὁ Τσαγᾶς. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος· τὸν ἐξέδαλε διὰ τοῦ θαλασσοκράτορος Δαλασσηνοῦ· τὸν ἐκατηγόρησε δὲ ἐνταυτῷ καὶ ὡς αὐτοχειροτόνητον βασιλέα πρὸς τὸν τότε πενθερόν του καὶ Σουλτάνον Κιλιτζλῆ Ἀσλάν (σπαθήρη Λέοντα). Διὰ τοῦτο παρυξυνθεὶς ὁ Σουλτάνος, συναφθεὶς μὲ τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων, ὤρμησε κατὰ τοῦ Τσαγᾶ, ἐν ᾧ ἐπολιόρκει τὴν Ἀβυδὸν, καὶ προσκαλέσας αὐτὸν εἰς συμπόσιον τὸν ἐμέθυσε, καὶ τὸν ἐσφαξεν.

(α) Οἱ Τούρκοι εἶναι ἔθνος Σκυθικόν, πρόγονοι τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ κατὰ τινας τὸ παλαιὸν λεγόμενοι Μασσαγέται. Ἦρχισαν δὲ νὰ ταραττώσι τὴν Ἀσίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ. Μετὰ ταῦτα ὀνομάσθησαν Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τοῦ Ὀθμᾶν ἢ Ὀσμᾶν, ἐγγόνου τοῦ Σολιμᾶν Σάχ Τούρκου καὶ αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸν Ὀσμᾶν κατὰγονται οἱ καὶ σήμερον βασιλεύοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σουλτάνοι· ἐσημαίνει δὲ τὸ ὄνομα, Τούρκος, κατ' ἀρχὰς καλὸς ἢ ἐραστός· ἐπειτα κατ' εἰρωνείαν ἐξέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βάρβαρος, διὰ τοῦτο διακρίνεται μέχρι σήμερον ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ τὸ ὄνομα Τούρκος ἀπὸ τοῦ Ὀσμανλῆς· καὶ τοῦτο μὲν ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ πεπολισμένου, τὸ δὲ Τούρκος ἀντὶ τοῦ ἀπολίτευτος. Βλέπε. Προλεγ. Δημητρ. Καντεμ. Ἱστορ. Ὀθωμ. Τόμ. Α. καὶ Λαόνικ. Χαλκοκονδ. Ἱστορ. βιβλ. Α.—(β) Βλ. Ἄνναν Κομνηνὴν Ἀλεξιάδ. ΙΑ. σελ. 322, 323. καὶ Ἰωάν. Καντακουζ. Ἱστορ. βιβλ. Γ. 68. καὶ Μιχαήλ Δούκαν Ἱστορ. 7. καὶ Tournefort voyage de Levant. Letr. XXI. καὶ Chandler Voyage dans l'Asie mineure. Tom. 1. Chap. 48. Τὸν δὲ Τσαγᾶν, Ζαχάτην ὀνομάζει ὁ Ζωναρᾶς· Τσαχατσᾶν δὲ ὁ Γλυκάς.

§. ιδ'. Ὅλη ἡ μικρὰ Ἀσία ἤρχησεν ἤδη νὰ ἐρημόνηται ἀπὸ τοὺς βαρβαρικοὺς πολέμους. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἔστειλε τὸν Φιλοκάλην νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰς κατηδαφισμένας πόλεις (α') καὶ συνάικησε πολλὰς καὶ μεταξὺ τούτων τὸ Ἀδραμύτιον, τοῦ ὁποίου τότε δὲν εἶχε μείνει μηδὲ ἕχνος. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιγ' αἰῶνος ἐπόλισε τελειότερον τὴν Σμύρναν, καὶ ἀνώρθωσε τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν αὐτῆς ὁ φιλόμουσος Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτσης, ὅστις ἐβασίλευσε κατὰ τὸ 1222. Εἰς ταύτην τὴν ἀνάκτισιν τῆς Σμύρνης ἐπεσάται, λέγουσιν, ὁ τότε ἀνθύπατος Θεοδόσιος, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέστησαν οἱ Σμυρναῖοι μαρμαρίνην εἰκόνα μετὰ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα·

Τὸν μέγαν ἐν βουλαῖς Θεοδόσιον Ἀσίδος ἀρχὸν
Εἰκὸνι μαρμαρῇ στήσαμεν Ἀνθύπατον,
Οὐνεκα Σμύρναν ἡγείρε καὶ ἡγάγεν ἐς φάος αὐτῆς
Ἔργῳι θαυμασίῳι πολλὸν ἀειδομένην (β').

Εἶχον δὲ τότε τὴν καθέδραν εἰς τὴν Νίκαιαν οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὴν δὲ Κωνσταντινούπολιν κατεῖχον εἰσέτι οἱ Λατῖνοι. Ὁ Βατάτσης πληγεὶς ἀπὸ ἀποπληξίαν κατέβη νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὸν ἐν Σμύρῃ περιφημότετον Ναὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸ σήμερον λεγόμενον τοῦ Κεσπενε παζάρ (Καστανοπωλείου) τσαμίον· μετὰ ταῦτα διέτριψε χρόνον ἱκανὸν εἰς τὰ Περίκλυστα (τὸ Βουνάρπασι) ἀναλαμδάνων τὴν ὑγίαν του· ἔπειτα ἐλθὼν κατὰ τὸ 1255 ἀπέθανεν εἰς τοὺς κήπους τοῦ Νυμφαίου, ὅπου ἦσαν καὶ βασιλικὰ Παλάτια (γ). Τὸ δὲ σῶμά του ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τῆς Σωσάνδρας (δ), τὴν ἐπὶ τοῦ Σιπύλου, τοῦ βαρβαρικώτερον Κουζινᾶ, ὅχι μακρὰν τῆς Μαγνησίας (ε).

§. ιε'. Τῷ δὲ 1313 ὁ Ἀἰδίν, ἄλλος Τοῦρκος πορθητὴς στρατηγὸς τοῦ πρώτου τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνου Ὀσμάν, κυριεύσας τὴν Λυδίαν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἔστησε τὰς αἵματοσταγεῖς κύτου σημαίας ἐξω τῆς Σμύρνης· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ

(α) Βλ. Ἀν. Κομνην. Ἀλεξ. ΙΔ. σελ. 420.—(β) Ἀνθολογ. Ἐπιγράμμ. Β:6λ. Δ. σελ. 432.—(γ) Γεωρ. Ἀκροπολιτ. ἱστορ. §. νβ.—(δ) Ὁ τούτου τάφος εὐρέθη, ὡς λέγεται, πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν. Βλ. Ἀμάλθ. τῆς 5 Ὀκτ. 1862. Σημ. Ἐκδ.—(ε) Διὰ τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον οἱ Μάγνητες ἐπιτελοῦσιν ἐτήσιον μνήμην τοῦ αἰοῦμένου τούτου καὶ εὐσεβεστάτου βασιλέως, ψάλλοντες καὶ ἀκολουθίαν κατὰ τὴν δ. Νοεμβρίου. [Συνέταξε δὲ τὴν ἀσματικὴν ἀκολουθίαν ὁ ἀκάματος Νικολῆμος (Βλ. Συναξαρ. Τ. Α. σελ. 233). Σημ. Ἐκδ.].

καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὁμερ ἐγείνηται Σατραπὴς τῆς Σμύρνης τῷ 1332. Μετὰ δώδεκα ἔτη, ἐν ᾧ ὁ κατὰ κράτος οὗτος ἔλειπε μὲ τὸν στόλον του καταπορθῶν τὰ παραθαλάσσια τῆς Προποντίδος, οἱ ἱππεῖς τῆς Ῥόδου, μὲ ὀλίγα πολεμικὰ πλοῖα ἐλθόντες ἐκαύσαν πολλά καράβια εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης, καὶ ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τὸ παραθαλάσσιον, τὸ ὁποῖον ἐπωνόμασαν τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ἐπιστρέψας ὁ Ὁμερ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκβάλῃ τὸν ἐχθρὸν οὔτε ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἐκράτει ἀξιώλογον μέρος τοῦ λιμένος, οὔτε ἀπὸ τοῦ φρουρίου καὶ τὰς πέριξ αὐτοῦ συνοικίας· ἔμεινεν ὁμοῦς ἡ ἄλλη πόλις εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων. Τὸν ἀκόλουθον ἐνιαυτὸν, ὁ Πάπας ἔστειλεν εἰς τὴν Σμύρναν τὸν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι κατὰ τὸ σῶνθηες εἰς τὴν Ῥώμην χειροτονούμενον Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ δώδεκα Κάτεργα. Ἀλλ' εἰς μίαν ἐορτήν, ἐν ᾧ οἱ Λατῖνοι ἐξῆλθον μετὰ τοῦ Πατριάρχου των νὰ πανηγυρίσωσιν εἰς τὴν τότε Μητρόπολιν Ἐκκλησίαν, ἥτις εἶναι τὸ τῶρα πλησίον τοῦ φρουρίου κείμενον Ἰσὰρ (τοῦ ἄστεως) τσαμίον, ἐφηρημάς ὁ Ὁμερ τοὺς διεσκόρπισε καὶ ἐσφαξέ πολλοὺς καὶ αὐτὸν τὸν Πατριάρχην ἐνδεδυμένον τὴν ἱερατικὴν στολήν· τοὺς δὲ ἄλλους ἰνάγκασε νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον, ἐμπροσθεν τοῦ ὁποῖου ἔπεσε καὶ αὐτὸς τοξευθεὶς. Οὕτω διέμεινεν ἡ Σμύρνα ὑπὸ δύω ἀρχάς ἔτη 57. Τὴν ἐπολέμησεν ὁ Σουλτάνος Ἀμουράτ ὁ Α'. τὴν ἐπολιόρκησεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαϊάζητ διὰ θαλάσσης χρόνους ἑπτὰ· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διώξωσι τοὺς Λατίνους.

§. 15'. Κατὰ δὲ τὸ 1402 ὁ περίφημος Ταμερλάνος (α) πορθῶν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, μαθὼν ὅτι ἡ Σμύρνα εἶναι διαμερισμένη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Λατίνων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν ἐπεστράτευσε κατ' αὐτῆς διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Διὰ νὰ χαλάσῃ τὸν περίφημον κλειστὸν αὐτῆς λιμένα, ἐπρόσταξεν ἕκαστον στρατιώτην νὰ ρίψῃ εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ἀπὸ μίαν πέτραν, καὶ ἐχέρσωσεν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ναυστάθμου, τὸ ὁποῖον τῶρα ὀνομάζεται Ἀλῆ Πασσά Βερανέ (Πεδιάς). Μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας γενόμενος κύριος τῆς πόλεως ἐσφαξέ πολλοὺς, ἐπυρπόλησεν οἰκίας, κατηδάψισε παμπόλους οἰκοδομάς καὶ αὐτὸ τὸ φρούριον τοῦ ἁγίου Πέτρου. Οἱ ἱππεῖς τῆς Ῥόδου ἀπὸ τοῦ φρουρίου, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι, μετέβησαν εἰς τὰ παραπλέοντα πλοῖα των καὶ ἔφυγαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ αἰχμαλώτου ὁ Ταμερλάνος

(α) Τεμίρην τοῦτον ὀνομάζει ὁ Χαλκικονδύλης. Ἱστορ. βιβ. Γ.

ἀποκεφαλίσας χιλιούς ἔκτισε, μνημεῖον τῆς νίκης του, πύργον ἀπὸ πέτρας καὶ ἀπὸ τὰ κρανία τῶν νεκρῶν! (α).

§ ιζ'. Ἀναχωρήσας ὁ Ταμερλάνος ἀφῆκε τὴν ἐξουσίαν τῆς Σμύρνης εἰς τὸν πρότερον ἡγεμόνα τῆς Τοῦρκον Κινεῖτ ἢ Τσινεῖτ, ὡς τὸν ὀνομαζέει ὁ Δούκας, υἱὸν τοῦ Καρασούμπασι ἡγεμόνος τῆς Ἐφέσου, εὐνοούμενον τοῦ Σουλτάνου Βαϊαζήτ. Ὁ Κινεῖτ φρονήσας ὑπὲρ τὴν δύναμίν του ἠθέλησε νὰ γείνη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Α' ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦτου τῷ 1419, τοῦ ἐπῆρε τὸ Νύμφαιον, τὴν Κύμην, καὶ ἐν φρούριον ἰσχυρὸν κτισμένον εἰς τὴν παλαιάν Τῆμνον, τὴν νῦν λεγομένην Μενεμένην (β), καὶ τέλος καὶ τὴν Σμύρναν αὐτήν. Ὁ Σουλτάνος κατηδάφισεν ὅλα τὰ φρούρια τῆς Σμύρνης, δὲν ἐβλάψεν ὅμως τοὺς κατοίκους αὐτῆς· ἐσυγχώρησε δὲ καὶ τὸν Κινεῖτ νὰ ἔχῃ πάλιν τῆς πόλεως τὴν ἡγεμονίαν. Τῷ δὲ 1424 ὁ Σουλτάνος Ἀμουράτ ὁ Β' ἐδίωξε τὸν Κινεῖτ, καὶ διώρισεν ἄλλον τῆς πόλεως Σατράπην. Ἀπὸ τοῦτον τὸν Σουλτάνον ἐλάβε, λέγουσιν, ἡ Σμύρνα τὸ προνόμιον νὰ κόπῃ νόμισμα μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου. Ἐδόθη δὲ αὕτη ἡ χάρις ὕστερον καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν (γ). Οἱ δὲ Τοῦρκοι τῆς Σμύρνης ἀνήγειραν πάλιν τὸ ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου κατεδαφισθὲν παραθαλάσσιον φρούριον τοῦ ἁγίου Πέτρου, τὸ ὁποῖον σώζεται μέχρι σήμερον· τὸ δὲ ἄλλα τῆς θαλάσσης λεγόμενον τεῖχος, τὸ κείμενον εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης πλησίον τῶν λεγομένων Μυρμύκων ἀντικρὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμου (δ) ποταμοῦ, ἢ Τουρκικώτερον Γεδιζίου, ἐκτίσθη ὡς προπύργιον τῆς Σμύρνης ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ τῷ 1656, μετὰ τὴν εἰς τὸν Ἑλλησποντον φθορὰν τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν (ε).

(α) Οἱ ἱππεῖς τῆς Ρόδου τῷ 1475 ἐπλευσαν πάλιν μετὰ στόλου κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ Μοκνίγου εἰς τὴν Σμύρνην ἵνα κυριεύσωσι τὸ φρούριον· κατακύψαντες δὲ τὴν πόλιν ἀπῆλθον ἀπρακτοί. Βλ. Texier Descript. de l'Asie min. T. 2. pag. 298. Paris 1849. Σημ. Ἐκδ.—(β) Βλ. Chandler Voyage T. 1. pag. 442.—(γ) Δημήτρ. Καντεμίρ. ἱστορ. Ὀθωμ. Β. βλ. Α. κεφ. β. σημ. Ι.—(δ) Εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Ἑρμου, ὡς καὶ τοῦ Μέλητος, πρὸς διάγνωσιν μάλιστα τῆς τοπικῆς θέσεως, ἔκοψαν νομίσματα οἱ παλαιοὶ Σμυρναῖοι ἔχοντα τύπον ποταμοῦ, καὶ ἐπιγραφὴν ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΕΡΜΟΣ. ΕΠΙ. ΙΩΝΙΟΥΣ. καὶ ἄλλα. ΕΠΙ. ΒΩΛΑΝΟΥ. ΕΡΜΟΣ. Βλ. Encyclopéd. artiel. Smyrn. καὶ J. Eckhel T. 2. pag. 504.—(ε) Βλ. Chandler Voyage T. 1. p. 167. [Ὁ δὲ περιηγητὴς Ταβερνιέρος (Six Voyag. T. 1. p. 402 παρὰ Slaars pag. 42) ἱστορεῖ ὅτι τοῦτο τὸ φρούριον ὠκοδόμηθη μικρὸν πρὸ τοῦ 1631, ὅτε οἱ Τοῦρκοι καταστρέ-

Τὸ τεῖχος τοῦτο ὀνομάζεται Τουρκικώτερον Σαντζάκ μπουρνου (σημαίαις ἄκρα), διὰ τὴν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρεμασμένην ἐπ' αὐτοῦ Τουρκικὴν σημαίαν. Μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σουλτάνου Ἀμурсάτ ἔμεινεν ἡ Σμύρνα ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἐξουσίαν ἀπολέμητος ἀπ' ἄλλας δυνάμεις. Τῷ 1694, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Β'. οἱ Ἑνετικοὶ κυριεύσαντες τὴν Χίον, ἤλθον καὶ εἰς τὴν Σμύρναν με ἀρκετὰ πολεμικὰ καράβια διὰ νὰ τὴν πολιορκήσωσιν. Ἄλλ' οἱ ἐν τῇ Σμύρνῃ Πρόξενοι (Κόνσουλοι) τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, Γάλλων, καὶ Ἀγγλῶν, καὶ Ὁλλανδῶν ἀπαντήσαντες εὐθὺς τὸν Ἀρχινάρχον τῶν Ἑνετῶν, παρεκάλεσαν νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος ἐμελλε νὰ ἐξαργιώσῃ τοὺς Σμυρναίους Τούρκους κατὰ τῶν παρεπιδημούντων μάλιστα Εὐρωπαϊῶν, καὶ νὰ προσενήσῃ ὄλεθρον καὶ εἰς τὰς πραγματείας καὶ εἰς τὰ σώματά των. Ὁ Ἀρχινάρχος φεβηθεὶς τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν βασιλείων, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος (α) καὶ ἀφῆκε τὴν Σμύρναν εἰς ἡσυχίαν, ἥτις δὲν διεκόπη μέχρι τῆς σήμερον, ἐκτὸς ἐὰν ἐξαίρεσις ἐσωτερικὰς τινας ὅχι ἀξιολόγους ταραχάς, καὶ τὴν ἐροδον, τὴν ὁποίαν ματαίως ἔκαμε κατ' αὐτῆς ὁ ὀποστάτης Σαριμπέογλος κατὰ τὸ 1736 (6).

§. ιη. Μετὰ τοσαύτας μεταβολὰς φανερόν εἶναι, ὅτι ἡ δυστυχὴς Σμύρνα ἐφόρεσεν ἱκανοὺς χρόνους πένθιμον σχῆμα. Οἱ πόλεμοι, οἱ σεισμοί, αἱ πυρκαϊαί, τὸ θανατικόν (γ), ἡ αἰχμαλωσία ἐπροξένησαν πολλὴν

ψαντες τὸ ἀμφιθέατρον μετεκόμισαν τοὺς λίθους πρὸς χρῆσιν τοῦ κτιζομένου φρουρίου. Σημ. Ἐκδ.].

(α) Δημήτρ. Καντεμίρ. Ἱστορ. Ὀθωμαν. Βιβ. Δ. 48.—(6) Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Σαριμπέογλου γενομένης ἐπαναστάσεως διέλαθεν ὁ περιηγητὴς Ποκκίκιος (Beschreib. des Morgenl. T. 3. p. 36). Καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1797 συνέβη μεγάλη ταραχή. Κατέσφαξαν δὲ τότε αἱ Τούρκοι ὑπὲρ τὰς ἐξ ἑκατομμυρίων χριστιανῶν ἀθῶων Γραικῶν, καὶ κατέκαυσαν τὸ κάλλιστον τῆς πόλεως μέρος, ὡς ἐσημειώσατο ὁ ἀοιδιμος ἡμῶν Πατὴρ ἀλλαχού (Λόγ. Ἐκκλησιαστικ. σελ. 266). Διέλαβε δὲ περὶ ταύτης τῆς ταραχῆς καὶ ὁ Τρικῶν (βλ. Slaars I. c. p. 44—45). Σημ. Ἐκδ.—(γ) Διέλαβε περὶ τοῦ μεγίστου κακοῦ τῆς πανώλης, καὶ ὁ ἐξαπόστολος Γερμανὸς Λυδίκης ἱστορεῖν ὅτι κατὰ τὸ 1759, 1760, 1762 καὶ 1765 ἐτελεύτησαν ἐν Σμύρνῃ εἴκοσι χιλιάδες (βλ. Chr. W. Lüdecke Glaubw. Nachrichten von dem Türkisch. Reiche etc. pag. 32. Frankfurt, 1774). Τὸν δὲ κατὰ τὸ 1784 γενομένον φθοροποιὸν λοιμὸν διέγραψεν ὁ ἱατρὸς Εὐσ. Βαλλῆς (βλ. Eus. Valli Memoria Sulla peste di Smirna del 1784. Losanna, 1788). Κατὰ δὲ τὸ 1813 ἐτελεύτησαν ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ πανώλης 40 χιλιάδες, ἐξ ὧν αἱ 8, ἦσαν χριστιανοὶ (βλ. τοῦ ἡμετ. Πατρὸς Λόγ.

ἐρήμωσιν εἰς τὴν περικαλλεστάτην ταύτην πόλιν ὀλίγαι οἰκογένειαι διετῶθησαν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦς αὐτῆς βλαστοῦς. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα τῆς λαμπρᾶ οἰκοδομήματα κατεπόθησαν. Ὁ κατὰ τὸ 1688 συμβᾷς εἰς αὐτὴν φοβερός σεισμός (α) κατεπόντησεν πολλὰς συνοικίας καὶ τὰ δημόσια γραμματοφυλακεῖα καὶ ἀρχεῖα καὶ τὰ Ἑλληνικά καὶ τῶν παρεπιδημούντων Εὐρωπαίων, τὰ ὅποια ἦσαν οἰκοδομημένα πλησιέστερον τῆς θαλάσσης (β). Διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκονται εἰς ταύτην τὴν πόλιν κώδικες ἀρχαιότεροι τῆς εἰρημένης ἐποχῆς. Ἀπὸ τὰ παλαιὰ τῆς οἰκοδομήματα μόνις ἔμεινε τὸ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δούκα κτισμένον τείχος εἰς τὸν τόπον τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Ἀκραίου Διός. Πολὺ μέρος τούτου τοῦ τείχους εἶναι παλαιὸν Ἑλληνικὸν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου (γ). Πόσον σέβας ἐμπνέει εἰς τὸν Θεωρὸν ἡ εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα λείψανα ἐμβασιλεύοντα σοδορὰ Ἑλληνικῆ ἀρχαΐτης! καὶ πόσον μικρὰ φαίνονται τὰ ἐπ' αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἐποικοδομημένα μέρη τοῦ τείχους! Ἐπάνω τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πύλης, εἰς τὰ ἔξω, ἐμβαδίνοντος πρὸς δεξιάν, σώζεται ἡ προτομὴ

Ἑκκλησιαστικ. σελ. 228. πρὸλ. καὶ I. M. Tancoigne Voyage à Smyrne etc, T. 1. pag. 30. Paris, 1847). Τῷ δὲ 1837 ἀπέθανον 1834, ὡς γράφει ὁ Γάλλος ἱατρός Δε-Merou (βλ. Slaars l. c. p. 46). Σημ. Ἐκδ.

(α) Τῶν ὑπὸ τούτου τοῦ σεισμοῦ γενομένων καταστροφῶν τὴν ἀφήγησιν βλέπε παρὰ τῷ Slaars p. 428—431. Καὶ κατὰ τὸ 1664 συνέβη καταστρεπτικὸς σεισμός, ὡς ἱστορεῖ ὁ περιηγητὴς Ταβερνιέρος (l. c. p. 363). Ἄλλου δὲ σεισμοῦ γενομένου τῷ 1739 μνημονεύει ὁ Παγκόμιος (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 56). Σημ. Ἐκδ.—(β) Τούτου τοῦ σεισμοῦ γίνεται μνεία εἰς μάκρῳρον κείμενον ἐπάνω τῆς δυτικῆς πύλης τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ὅστις τότε ἔπεσε καὶ αὐτός· ἀνικοδομήθη δὲ τῷ 1698 καὶ πάλιν πυρποληθεὶς τῷ 1763 ἀνεκτίσθη τῷ 1792. [Βλ. ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ὁλόκληρον ἐν Χρυσάλλιδι. Τόμ. Δ'. σελ. 407. Ἀθήνησι. 1866. Περὶ δὲ τῆς τῷ 1763 γενομένης πυρκαϊᾶς βλέπ. Ludeke l. c. p. 20 καὶ 335]. Μνημονεύει δὲ καὶ ὁ Κεδρηνός (Τόμ. Β. σελ. 568) καὶ ἄλλον μεγάλον σεισμόν τῆς Σμύρνης συμβάντα κατὰ τὸ 1048. Ὅτις δὲ τῆς πύλης ταύτης σεισμός ἀναφέρεται ὁ κατὰ τὸ 1778 μετὰ πυρκαϊᾶς συνημμένος, ὅστις ἐπροξένησε πολλὴν φθορὰν καὶ ζημίαν. [Ἐξιστόρησε τὰς ὑπὸ τούτου τοῦ σεισμοῦ γενομένας φθοράς ὁ Φοντῶν. Βλ. Slaars l. c. p. 432—433]. Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι ὅλοι οἱ ἀξιωματικὸν εἰσὶν οἱ σεισμοὶ συνέβησαν εἰς ταύτην τὴν πόλιν τὸν Ἰούνιον.—(γ) Σημειῶσαι ὅτι περὶ τὴν βάσιν τοῦ ὀχυρώματος σώζονται ἀρχαῖα λείψανα κυκλωπείων τειχῶν. Ἐπὶ δὲ τούτων κεῖνται τὰ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου γενόμενα τείχη, ὡς παρετήρησαν οἱ περὶ τὸν ἀρχαιολόγον Φωβέλιον. Βλ. Michaud Correspond. d' Orient. T. A. p. 24. Bruxelles, 1835. Σημ. Ἐκδ.

τῆς Ἀμαζόνος Σμύρνης, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἀρχαιολόγων, ἡ τοῦ Ἀπολλωνίου κατ' ἄλλους. Εἰς δὲ τὴν εἰσοδὸν τῆς μεγαλοπρεπεστάτης βορρείας πύλης ἐπάνω τῆς καμάρας φαίνονται εἰκόνες δύο ἀετῶν, καὶ μία δυσανάγνωστος ἐπιγραφή εἰς τιμὴν τοῦ Ἰωάννου Δοῦκα, καὶ τῆς ὡραίας βασιλίσσης αὐτοῦ (α). Εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀκροπόλεως ἐντὸς τοῦ τείχους στέκει ἀκόμη ἡ κατὰ τινὰς παλαιὰ Ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μεταμορφωμένη εἰς Τσαμίον ἐρημον ἥδη. Πλησίον δὲ τούτου σώζεται ἀρχαία εὐρυχωροτάτη δεξαμενὴ (Κιστέρνα) ὑπόγειος, τῆς ὁποίας ἡ ὄροφ' ἐπαναπαύεται εἰς ἕξ μεγάλας καμάρας κατὰ μῆκος, καὶ πέντε κατὰ πλάτος (β). Ἀπὸ δὲ τὴν δυτικὴν πύλην τοῦ τείχους ἐξ ἀριστερῶν καταβαίνων πρὸς τὴν θάλασσαν, εὐρίσκεις ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ καλλίστου σταδίου, ἧς, ὡς τὸ ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι, Ἀμφιθεάτρου, τὸ ὁποῖον ἐπεστηρίζετο μέρος εἰς τὸν λόφον τοῦ Πάγου, καὶ μέρος, τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἐπάνω εἰς μεγάλας καμάρας, τῶν ὁποίων ἔχνη σώζονται μέχρι τῆς σήμερον. Ἐπάνωθεν δὲ τούτου στέκει καὶ μέρος ἱκανὸν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, μεταμορφωμένης εἰς ἥδη ἐρημον Τσαμίον, ὅπου ἦτο καὶ ὁ τόπος τοῦ μαρτυρίου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Ἐξερχόμενος δὲ ἀπὸ τὴν βορρείαν πύλην τῆς ἀκροπόλεως διακρίνεις ἔχνη τοῦ παλαιοῦ θεάτρου καταντικρὺ τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου (γ) καὶ παρακάτω σώζεται ἄθλιον τειχίον, τὸ ὁποῖον ἀνήγειραν οἱ κρατοῦντες πρὸς ἀντίστασιν τοῦ εἰρημένου Σαρικπέογλου. Εἰς τὸ Ναμαζγκιάπασι (Πρωτεύκτηριον) λεγόμενον διὰ τοὺς περὶ τὸν Τουρκικὸν τάφον χωρίον τῆς πόλεως στέκονται ἀκόμη λείψανα ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ναοῦ τινος ἴσως τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου, ὡς λέγουσι, δέκα στήλαι ὑψηλαί, καὶ ἄλλα μαρμάρων ἀποκόμματα (δ). Εἰς δὲ τὴν ἐπάνω συνοικίαν τῶν Γραι-

(α) Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ἐξέδωκεν ὁ Χάνδλερς (Inscript. antiq. p. 5). Τὴν δὲ πύλην μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς πρὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν κατέστρεψαν οἱ Ὀθωμανοί. (βλ. Texier Descript. etc. T. 2. pag. 297 καὶ τὸν μισέλληνα Michaud Correspondance d'Orient. T. 4. pag. 24—25). Σημ. Ἐκδ. — (β) βλ. Spon Voyage T. 1. p. 306. Chandler Voyage T. 1. p. 436. Ὁ δὲ ἐλλόγιμος Σιλαάρισος (l. c. p. 48, 424), εἶπω πιστός, διατείνεται ὅτι ἡ ὑπόγειος αὕτη δεξαμενὴ ἦν οἰκοδόμημα τῶν Λελέγων, ἐν ᾧ οὗτοι ἐναπέθετον τοὺς τῶν χρημάτων θησαυρούς. Σημ. Ἐκδ. — (γ) Τὴν περιγραφὴν τούτου τοῦ θεάτρου βλ. παρὰ Storari Guida di Smyrne, pag. 44. Σημ. Ἐκδ. — (δ) Τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου τούτου οἰκοδομήματος ὑπέλαβον οἱ περὶ τὸν Τεξίερν (T. 2. pag. 296) ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀγοράν. Ὁ Στοράρης (Guida di Smirne pag. 44. Το-

κῶν, κατὰ τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Κρουφὴ Πανάγια, φαίνεται ὑπόνομος παλαιοῦ ὑδραγωγείου, τὸ ὅποιον, ὡς λέγουσιν, ἐκοινωνεῖ μετὰ εἰς τὸν δρόμον τοῦ Βουζᾶ σωζομένης ὑδραγωγικᾶς καμάρας. Πλησίον τῶν λουτρῶν τῆς Ἀρτεμίδος ἢ τοῦ Χαλκᾶ Μποναρίου, πρὸς τοὺς μύλους, σώζονται μάρμαρα καὶ ἀψίδες, λείψανα λαμπροτάτης οἰκοδομῆς (α). Ἀπ' ἐδῶ, λέγουσιν, ὅτι μετεκομίσθη ἡ εἰς τὸ ἐν Βουρνόδα τσαμίον ἀκόμη καὶ σήμερον σωζομένη στήλη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται αὕτη ἡ ἐπιγραφή.

ΥΜΝΩ. ΘΕΟΝ. ΜΕΛΗΤΑ. ΤΟΝ. ΣΩΤΗΡΑ. ΜΟΥ.

ΠΑΝΤΟΣ. ΔΟΙΜΟΥ. ΤΕ. ΚΑΙ. ΚΑΚΟΥ. ΠΕΠΑΥΜΕΝΟΝ (ε).

Ἀπὸ δὲ τὸν κύκλον ἢ τὸ καθ' αὐτὸ τεῖχος τῆς πόλεως δὲν σώζονται λείψανα, εἰμὴ ἀμαυρά τινα ἔχνη ὀπισθεν τῆς ἀκροπόλεως, ὅθεν φαίνεται τοῦ Μέλητος ἡ κοιλάς (γ). Εἰς τὸν μετὰ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τόπον, ὁ ὁποῖος Λατινικώτερον ὠνομάζετο Πομήριον (δ) (post mu-

rimo, 1857) νομίζει ὅτι εἰσὶ μέρη βασιλικῆς τοῖνος παλατίου! Ὁ δὲ Σλαάριος (I. c. p. 54) ἐπενόησεν ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τινα μεγάλην τετράγωνον στοάν. Ἀλλ' ὅμως ἀκριβέστεραι καὶ κριτικώτεραι ἔρευναι, οὐ μόνον κατεξελέγξουσιν τῶν γνωματευμάτων τούτων τὸ ἀτελὲς καὶ φαντασιώδες, ἀλλὰ καὶ καταδείξουσιν τὸ ἀληθὲς τοῦ οἰκοδομήματος ὄνομα. Σημ. Ἐκδ.

(α) Τῶν λειψάνων τῆς λαμπρᾶς ταύτης οἰκοδομῆς μνημονεύει καὶ ὁ κλεινὸς Τουρνεφόρτιος (Voyage T. 3. p. 388). Κατὰ δὲ τὸ 1847 γενομένων ἀνασκαφῶν εὑρήται ἄγαλμα τῆς Ἀρτεμίδος (B). Storari I. c. p. 53). Ἐκ δὲ τούτου εἰκασεν ὁ Σλαάριος (τελ. 52) ὅτι αὐτόθι ἦν τῆς Ἀρτεμίδος ναός, οὗ μνημονεύει Κόϊντος ὁ Σμυρναῖος (IΒ. στίχ. 309)!! Σημ. Ἐκδ. — (β) Ἐκδέσεται ἡ ἐπιγραφή καὶ παρὰ Βοιχυίῳ (Corp. Inser. T. 2. p. 749) ἔχουσα «ποταμόν» μετὰ τὸ Μέλητα καὶ «μὲν» κατόπιν τοῦ παντός ἐκ διορθώσεως τοῦ ἐκδότου, μεταβαλλόντος τὸ ἐν τῷ κειμένῳ «δὲ», ὅπερ ἐξέδωκεν ἀπαρallάτως ὁ ἐλλόγιμος Σλαάριος (I. c. p. 53) καὶ λιμοῦ ἀντὶ λοιμοῦ, ἅπερ τότε ἱαμβικὸν ἀναγινώσκει τοῦ ἐπιγράμματος μέτρον, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Μ. Λυρηλίου (ὅτε φαίνεται γεγραμμένη ἡ ἐπιγραφή) καθ' ὅλην τὴν Ῥωμαικὴν ἐπικράτειαν μεμαρτυρημένου δεινοῦ λοιμοῦ, οὗ μάλιστα ὁ θεὸς Μέλης (ἄτε καθαρτικὸς ποταμός) ἦν ἀλεξιτέριος, τὸν ἀμαρτήρητον εἰσάγουσι λιμόν. Σημειώσαι δ' ὅτι ἐν ᾧ ἡμεῖς ἔχομεν διεφθαρμένῳ τῆς Διατριβῆς χειρογράφῳ μετὰ τὴν λέξιν πεπαυμένον κεῖται τὸ (α), μαρτυροῦν ὅτι κάτωθι σημειώσεις ἦν δηλοῦσα τὰς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ κείμενον γενομένας διορθώσεις, ὡς ὅμως οὐκ εἶδ' ὅπως παρέλιπον οἱ τοῦ Λογίου Ἑρμού ἐκδοταί. Σημ. Ἐκδ. — (γ) Περὶ τῶν σωζομένων λειψάνων τοῦ τεύχους τῆς πόλεως μακρότερα διέλαθεν ὁ Ποκκόκιος (Beschreib. des Morgenl. T. 3. p. 52). Σημ. Ἐκδ. — (δ) Πλούταρχος ἐν βίῳ. Ῥωμύλ. § ια.

rus), ἦσαν οἱ τάφοι τῶν πολιτῶν. Κατὰ τὸ 1615 ἀνεκάλυψεν ὁ Περιηγητὴς Πούρνελος πολλὰς ἐπιγραφὰς τούτων τῶν τάφων πλησίον τοῦ χωρίου Ἰσσηκλάρι (Λαμπηδόων) πέραν τοῦ Μέλητος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μαγνησίας (α). Ἀπὸ τὸ τεῖχος καὶ τὸ θέατρον καὶ τὰς ἄλλας λαμπρὰς τῆς Σμύρνης οἰκοδομὰς, ἐκτίσθησαν ἔπειτα λουτρά, καὶ ξενοδοχεῖα, οἷον τὸ Βεζιργάνιον καὶ ἄλλα, καὶ τὸ παλαιὸν ἐμπορεῖον ἢ Βεζεστένιον, τὸ ὑποῖον εἰς τὰ 1675 δὲν ἦτο ἀκόμῃ τελειωμένον (β). Ὁ Χάντλερος μᾶς βεβαιώνει, ὅτι κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν ἐσώζοντο ἀκόμῃ εἰς τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον Τρίστρατον πολλὰ ἀξιοθέατα ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, τὸ ὅποιον μνημονεύει δ Στράβων (γ). Ἀλλὰ καὶ τώρα σκάπτοντες πολλοὶ πρὸς οἰκοδομὴν νέων οἰκιῶν, εὐρίσκουσιν εἰς τὰ θεμέλια στήλας, καὶ ἀγάλματα, καὶ θήκας, καὶ ὑποστυλῖα, καὶ μάρμαρα, μνημεῖα τῆς παλαιᾶς δόξης τῆς Σμύρνης. Κάμμια ἄλλη πόλις Ἑλληνική, λέγει ὁ Χάντλερος, δὲν συνεισέφερεν εἰς τὰ ταμεῖα τῆς ἀρχαιολογίας, τόσα νομίσματα, καὶ ἀγάλματα, καὶ ἐπιγραφὰς, ὡς ἡ πολυπαθεστάτη Σμύρνα.

§. ιθ'. Μ' ὅλας ταύτας τὰς δυστυχίας τῆς ἡ πόλις αὕτη ἤρριψε πάλιν νὰ ἀνθῇ. Κατὰ τὸ 1717, ἓνα δηλαδὴ ὀλόκληρον αἰῶνα πρὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας, ὁ Τουρνεφόρτιος ἠρίθμει κατοικοὺς τῆς Σμύρνης δεκαπέντε χιλιάδας Ὀθωμανοὺς, δέκα χιλιάδας Γραικοὺς, χιλίους ὀκτακοσίους Ἰουδαίους, διακοσίους Ἀρμενίους, καὶ ἄλλους τόσους Ψεράγκους (δ). Τώρα ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης ἀναβαίνει εἰς ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας, τῶν ὑποίων τὰ δύο πέμπτα περίπου εἶναι Γραικοί (ε). Ἡ γλυκύτης τοῦ Ἰωνικοῦ κλίματος, τὸ εὐκρατον τοῦ ἀέρος (ζ), ἡ ἀρεθονία καὶ ποικιλία τῶν τροφῶν (η), ἡ ἐλευ-

(α) Wheler, pag. 243. Spon. Tom. 1, pag. 430, καὶ 340, Pococke, pag. 93. καὶ Chandler T. 1. p. 444.—(β) Βλ. Spon Voyage T. 1. p. 305. Ἀπὸ τὰ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κτισθέντα δημόσια οἰκοδομήματα ἀριθμοῦνται τώρα εἴκοσι μεγάλα Τσαμῖα ὅσα ἐμπορεῖα ἢ Βεζεστένια, εἰκοσιπέντε εὐρύχωρα λουτρά, πεντήκοντα ξενοδοχεῖα, τῶν ὁποίων ὑπερέχουσι μάλιστα τὸ μέγαλον Βεζιργάνιον, τοῦ Δεσβίσογλου τὸ χάνιον, καὶ τὸ τοῦ Καρασσιμάνογλου.—(γ) Γεωργ. Π. σελ. 634, 546.—(δ) Βλ. Tournefort Voyage Lettr. XXI.—(ε) Ἡδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων συμποσοῦται εἰς 187 χιλιάδας, ἐξ ὧν αἱ 73 χιλιάδες εἰσὶ Γραικοί, κατὰ τὸν Σλαάρσιον, ὅστις καὶ πίνακα συγκριτικῶν τῶν κατοίκων ἀπὸ τοῦ 1631 μέχρι τοῦ 1868 κατέταξεν ἐν ταῖς παρεμβολαῖς αὐτοῦ (βλ. Slaars l. c. p. 438—443). Σημ. Ἐκδ.—(ζ) Βλ. Ἀριστιεῖδ. Τόμ. Α. σελ. 406.—(η) Τὰ φτωχῶτα προϊόντα τῆς Σμύρνης ἐκ μὲν τῆς ξηρᾶς εἶναι κάλλιστα σταφύλια, καὶ

θερία τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, τὴν ὑποίαν καὶ ὁ Τουρνεφόρτιος ἐθαύμασεν, ὁ πολιτισμὸς τῶν ἡθῶν, ἡ παρεπιδημία τῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες ἔχουσιν ἐμπορικὸν σύστημα καὶ Κονσουλάτα, ἡ φρόνιμος διοίκησις τοῦ Κοινοῦ τῶν Γραικῶν, καὶ τελευταῖον τὸ πολυσχιδέστατον ἐμπόριον συνεισέφερον πολὺ εἰς τὴν πολυάνθρωπον συνοίκισιν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ποικιλίαν τῶν τεχνῶν. Ἐννενήκοντα πέντε τεχνικὰ συστήματα ἢ συνάφια ἀριθμοῦνται σήμερον εἰς τὴν Σμύρναν, μικρὰ καὶ μεγάλα, τὰ ὅποια, ἐὰν ἐξαίρετης ἀπ' ὀλίγα ὀλίγους ἄλλοθενεῖς, συνίστανται ὅλα ἀπὸ Γραικοῦ. Οἱ Σμυρναῖοι φαίνεται ὅτι εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλομάθειαν δὲν ἐλησμόνησαν τοὺς παλαιούς αὐτῶν προγόνους. Εἰς τὴν ἀνάερασιν τῶν δυστυχιῶν τῶν ἐφρόντισαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος νὰ συστήσωσι τὸ περίφημον Νοσοκομεῖόν των (α), καὶ τὸ ἤδη παλαιὸν λεγόμενον Σχολεῖον (β). Κετὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος συνέστησαν τὸ

τὰ φημιζόμενα ρόδια, καὶ σῦκα, καὶ σταφίδες, καὶ οἶνος, καὶ βύσσαινα, καὶ πορτοκάλια, καὶ ἄλλαι καλαὶ ὀπωραὶ, καὶ σίτος, καὶ ἐλαταί, καὶ κρέας καλόν, μάλιστα τὸ βοδινόν, καὶ ποικίλα καὶ ἀμπολλὰ κυνήγια· ἐκ δὲ τῆς θαλάσσης, ὀψάρια παντοδαπά, καὶ μαλάκια, καὶ σελάχη, καὶ ὀστρακόδερμα. Οἱ Δειπνοσοφισταὶ ἔκριναν τὰς Καρίδας τῆς Σμύρνης· μεγίστας καὶ καλλίστας ὄλων τῶν ἄλλων θαλασσῶν, μετὰ τὰς ἐν Μιντοῦρναϊς τῆς Καμπανίας (Ἀθην. Δειπνοσοφιστ. Α. σελ. 7). Ὁ Δωριῶν (παρ' Ἀθην. Ζ. σελ. 349) ἔκρινε τὰς Ῥίνας καὶ ὅλα τὰ σελάχη τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου, ὡς ὄλων τῶν ἄλλων διαφέροντα. Αἱ Ζύγαιναί (εἶδος Σκυλοψέρου) ἐπιχωριάζουσι μάλιστα εἰς τὴν Σμύρνην (Βελλῶν. παρὰ Κοραῆ ἐν σημειώσ. εἰς Ξενοκρ. σελ. 409). Τὰ τῆθεα τέλος, τὰς κοινότερον Φούσκας, ἢ Σβουρδούκλους τῆς Σμύρνης ἐπαινεῖ ὡς καλλίστα ὁ Ξενοκράτης (§. νη'. Ἐκδ. Κοραῆ). Τεχνικὰ δὲ προϊόντα εἶναι μαλλίον, καὶ μέταξα, καὶ βαμβάκιον, καὶ ὑφάσματα πολυποίκιλα, καὶ πρὸς τούτοις ἡ Σμυρναϊκή, κατ' ἐξοχὴν λεγόμενη, γῆ, καὶ κοινότερον Σαπωνόχωμα, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐργάζονται καθαριστικῶτατον σαπῶνινον.

(α) Τὸ Νοσοκομεῖον τοῦτο ὠκοδομήθη τῷ 1748 κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀείμνηστου Παντολέοντος Σεβαστοπούλου. Πυρποληθὲν δὲ τῷ 1797 (Μαρτ. 4) ἐπέσκευασθῆ ὑπὸ I. Κανᾶ, I. Μαυρογαρδᾶτου, Δ. Βαχατῶρη, Ν. Βαχατῶρη κατὰ τὸ 1797 (Ἰουν. 15). Ἀνηγέρθη δὲ ἐκ βάθρων μεγαλοπρεπέστερον τῷ 1852 τῇ συνδρομῇ τῶν ὁμογενῶν. Ἐν τούτῳ τῷ ἀξιολόγῳ καταστήματι εἶαι καὶ παραρτήματα περιλαμβάνοντα Γηροκομεῖον καὶ Φρενοκομεῖον. Βλ. Χρυσολλῖδα. Τόμ. 4. σελ. 408. Σημ. Ἐκδ.—(β) Καὶ εἰς τῶν ὧν τούτων κοινωφελεατάτων καλῶν τὴν οἰκοδομὴν προεῖχε τῶν ἄλλων Σμυρναίων κατὰ τὸν ἔθλον ὁ ἀείμνηστος Σαρῆ Παντελῆς. Τοιούτων φιλοκάλων καὶ φιλανθρώπων ἀνδρῶν τὰ ὀνόματα μνημονεύονται καὶ θέλουσι μνημονεύεσθαι διὰ παντὸς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ὡς εὐεργετῶν καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ὁμογενῶν

Νέον Φιλολογικόν των Γυμνάσιον ὅχι μακρὰν τοῦ παλαιοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης. Ἀλλὰ καὶ ὁ καλλωπισμὸς τῶν ἱερῶν Ναῶν, εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὰς πρώτας φροντίδας τῆς εὐσεβείας τῶν Σμυρναίων. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Τουρνεφόρτου ἦσαν εἰς τὴν Σμύρναν δύο μόνον Παρεκκλήσια τῶν Γραικῶν. Τώρα εἰναι ἀξιόλογοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς τρεῖς ναοί, δύο εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς Σμύρνης, ὁ μὲν τῆς Ἀγίας Φώτεινης (α), ὁ δὲ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, κτισμένοι ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ μετὰ ταῦτα Πατριάρχουσάντος σαφωτάτου κυρίου Γρηγορίου καὶ ἄλλος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου ἀνεγνηγερμένος πρότινων ἐνιαυτῶν ἐπὶ τοῦ νῦν εὐκλεῶς Ἀρχιερατεύοντος φιλομούσου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Ναξίου (β). Ὑπάρχει δὲ καὶ παλαιὸν Παρεκκλήσιον

των. (Περὶ δὲ τῆς παλαιᾶς Σχολῆς ἔγραψεν ἀφήγησιν σύντομον ὁ ἐλλόγιμος Κ. Σ. Ξανθόπουλος ἐν τῷ «Λόγ. ἐκφωνηθ. ἐπὶ τῆς ἐνάρετ. τῶν ἐξετάσ. τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις, 1862». Πρὸς. καὶ τὸ καλὸν τοῦ καλῶς κάγαθου φίλου Ματθ. Κ. Παρανίκα Σχεδίασμα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλλην. Ἐθνει καταστάσεως τῶν Γραμμάτων κτλ. σελ. 446. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867. Σημ. Ἐκδ.).

(α) Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Φώτεινης διατηρεῖται χειρόγραφον ἐν μεμβράνῃ κάλλιστον περιέχον τὴν Πεντάτευχον μετὰ σχολίων, γεγραμμένον ὡς κατὰ τὸ 800 μ. Χ., ὡς λέγει ὁ Ποκόκιος (Beschreib. des Morgel. T. 3. p. 56), ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΑ αἰῶνα (βλ. Tischendorf Terre-Sainte. pag. 486. Paris, 1868). Κοσμοῦσι δὲ τοῦτο διάφοροι ζωγραφαὶ κάλλιστα εἰργασμένοι. Λεῖπεται δὲ τὰ πρῶτα καὶ ὑστάτα φύλλα τούτου τοῦ χειρογράφου (βλ. Χρυσσαλλίδα. Τόμ. Δ. σελ. 125). Σημ. Ἐκδ.—(β) Ὁ ναὸς οὗτος κατὰ τὴν πρό τῆς εἰσόδου σωζομένην ἐπιγραφὴν ἀνωκοδόμηθη τῷ 1804, τῇ προστασίᾳ τῶν ὀριζήμων Παναγιώτου καὶ Δημητρίου τῶν Μουραζῶν. Τούτου τοῦ ναοῦ ὑπερεπαινέται τὸ ἐκ καρύας ξύλου τέμπλον διὰ τὸ λεπτὸν τῆς τεχνουργίας. Ἐν δὲ τῷ Ἐπιτροπικῷ τοῦ ναοῦ τούτου διατηροῦνται κώδικες ἐν μεμβράναις ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἐν οἷς ὑπάρχει πολῦτιμος Εὐαγγέλιον τοῦ Θ'. αἰῶνος, ὡς λέγεται, κάλλιστα γεγραμμένον καὶ πλουσιοπαρόχως κεκοσμημένον. Ἀναγινώσκονται δὲ ἐν τῷ τέλει σημειώσεις δηλοῦσαι ὅτι ἔγραψεν ὑπὸ Δανιὴλ Μοναχοῦ κατὰ τὸ 807 ἔτος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου καὶ Εἰρήνης προτροπῇ καὶ δαπάνῃ Γερασίου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως. Κατὰ δὲ τὸ 1709 ἐκοσμήθη καὶ ἐκαλλωπίσθη δι' ἀργυροῦ δεσμάτος δαπάνῃ τοῦ μητροπολίτου Ἐφῆσου Μελετίου τοῦ Πετροκικκίνου κτλ. (βλ. Χρυσσαλλίδα. Τόμ. Δ. σελ. 125). Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ διατηροῦνται τρεῖς κώδικες ἐν μεμβράναις περιέχοντες τὰ Δ. Εὐαγγέλια. Πρὸς δὲ τούτοις Μιχαὴλ Ἐφῆσιου Σχόλια εἰς τὴν Μεταφυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως καὶ Γεωργίου τοῦ Κορρασιῶ τοῦ διαφόρα συγγράμματα. Ἀνωνύμου Ἐπιστολάριον. Γνωμικὰ φιλοσόφων τινῶν ἐκ τῆς Ἱταλικῆς γλώσσης μεταφρασθέντα. Τριμη-

τῆς ἀγίας Παρασκευῆς, πλησίον τοῦ ὁποίου ἔκειτο πιθανώτατα τὸ παλαιὸν Μητρώον. Οἱ δὲ Δυτικοὶ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ δύο εὐρυχωροτάτας Ἐκκλησίας. Τοιουτοτρόπως ἡ Πρόνοια διετήρησε τὴν Σμύρναν καὶ ἄρ' οὐ ἔπαθε τὰ πάνδεινα. Εἰς τὴν φοβερὰν τοῦ γένους δυστυχίαν, ἐν ᾗ ὅλη ἡ Ἀσία ἔχασε καὶ τὰ φρονήματα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ Σμύρνα ἔγεινε τὸ ἄσυλον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν ἀνεδόθη καὶ ἀνεβλάστησεν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὸ μόνον γνώρισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἡ Σμύρνα μ' ὅλας τῆς τὰς δυστυχίας, μ' ὅλας τὰς φυσικὰς καὶ πολιτικὰς μεταβολὰς τῆς, σώζει τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας αὐτῆς εὐγενείας, καὶ τιμᾶται παρ' ὅλων τῶν προνίμων ὡς τροφὸς καὶ τῆς προτεχοῦς τῆς Ἡπείρου, καὶ τῶν παρακειμένων τῆς νήσων, εἰς τὰς ὁποίας μεταδίδει καὶ φῶτα γνώσεως καὶ πόρον ζωῆς διὰ τὴν ἐμπορικωτάτην θέσιν τῆς.

§. κ'. Εἶναι δὲ τὸ σημερινὸν σχῆμα τῆς Σμύρνης σχεδὸν ἑλλειψοειδές, πιεζόμενον ἔνθεν μὲν ἀπὸ τὸν ὁμώνυμον αὐτῆς κόλπον, ἐτέρωθεν δὲ ἀπὸ τὰς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Πάγου ἀνωμαλίας. Καὶ πρὸς μὲν τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος γειτονεύουσι μνημεῖα Ἑβραϊκὰ καὶ ἀνωτέρω λόφοι γεωργήσιμοι στολισμένοι μὲ πύργους εὐμόρφους. Μετὰ ταῦτα προελθὼν ὀλίγον εὐρίσκεις ἄλλος παλαιοτάτων ἐλαιῶν. Ἐφεξῆς δὲ προχωρήσας ἕως 40 σταδίου, ἢ 5 μίλλια, (περίπου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν Τουρκικὴν) ἀπὸ τῆς πόλεως καταντᾷ εἰς τὰ περίφημα τοῦ Ἀγαμέμνονος Λουτρά, εἰς τὰ ὅποια τὸ παλαιὸν ἐσύχναζον οἱ Σμυρναῖοι (α). σώζονται δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον, κείμενα πλησίον τοῦ πάλαι ποτὲ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς δὲ τὸ βορρεϊοανατολικὸν τῆς Σμύρνης κεῖνται τὰ καλὰ περιβόλια ἢ κῆποι, τετρακόσιοι περίπου τὸν ἀριθμὸν. Εἰς τούτους τοὺς κήπους, καὶ ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα ὅπισθεν τοῦ Πάγου, εἶναι ὠκοδομημένοι πύργοι πολλοί, ἀγροκήπια τῶν Ὀθωμανῶν οἱ πλείότεροι. Πόσον τερπνὸν καὶ κατάγραφον εἶναι οὗτοι οἱ τόποι, καὶ πόσον καλὴ φαίνεται ἡ ὅπισθεν τοῦ Πάγου κοιλάς, διὰ τῆς

νεῖα τῶν ἀναστασίμων κανόνων κτλ. Διετηρεῖτο καὶ παρὰ τῇ Σμυρναϊκῇ οἰκογενεῖᾳ Παρόδου πολῦτιμον χειρόγραφον, τοῦ Θ αἰῶνος, περιέχον τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, χαρακτηρῶσι γραμμάτων κεφαλαίωνδεσι γεγραμμένον, ὅπερ προτροπῇ τοῦ Τισχενδόρφου (τῷ 1859) οἱ κτήτορες προσήνεγκον ὧρον εἰς τὴν ἐν Πέτρου πόλει Δημοσ. Αὐτοκράτορ. Βιβλιοθήκην (βλ. Tischendorf l. c. p. 289 καὶ Muralt Catalog. des Manusc. Grecs etc, pag. 21. St. Petersburg. 1864). Σημ. Ἐκδ.

(α) Στράβ. ΙΔ. σελ. 645. καὶ Φιλόστρ. Ἡρωϊκ. κεφ. Β. ιη. σελ. 694.

ὁποίας ῥέων ὁ σεβάσμιος Μέλης, στολίζει τὰς ὄχθας αὐτοῦ καὶ τοὺς παρακειμένους λόφους μὲ δένδρα ἀειθαλῆ καὶ παντοταινὴν πρασινάδα! Κεῖται δὲ ἡ Σμύρνα εἰς τὴν 38, μοῖραν καὶ 25', 54" τοῦ πλάτους, καὶ 44, 46', 33", τοῦ μήκους (α), ἀπέχουσα τῆς Κωνσταντινουπόλεως 75, περίπου λεύγας Γαλατικὰς. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ἀπέχει κατ' εὐθείαν γραμμὴν 320, σταδίους, ἢ 40, μίλλια, ἥτοι 12, λεύγας Γαλατικὰς, περίπου 12, ὥρας Τουρκικὰς. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κήθησε νὰ κάμῃ εὐκολωτέραν τὴν κοινωνίαν τῶν δύο τούτων πόλεων, τὰς ὁποίας ὠνόμαζεν ὑφθαλμοὺς τῆς Ἀσίας, προστάξας νὰ διορύξωσι τὸν διαχωρίζοντα αὐτάς ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, διὰ νὰ ἐνωθῶσιν οἱ κόλποι των (β). Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐργάται ἀπήντησαν δυσκολίας πολλὰς, ὅταν ἐφθασαν εἰς τὰ πετρώδη χωρία, ἀφῆκαν τὸ ἔργον ἀτελές. Φαίνεται δὲ μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὄρυγμα εἰς τὴν πεδιάδα, πλησίον τῆς ὁδοῦ τῶν Βρουύλων (γ), τὰ ὅποια εἶναι ἡ παλαιὰ Δάφνος, ἢ κατ' ἄλλους τὸ Χύτριον (δ). Ὁ λιμὴν τῆς Σμύρνης κρίνεται ὁ μέγιστος καὶ εὐρυχωρότατος ὅλων σχεδὸν τῶν τῆς Ἀσίας λιμένων. Διὰ τοῦτο ἴσως ὠνομάζετο ἐξ ἀρχῆς καὶ Ναύλοχον ἡ Σμύρνα, ὡς δυναμένη παμπόλλας νῆας νὰ χωρῇ. Ὑπέρκειται δὲ τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου πρὸς μὲν τὸ δυτικονότιον μέρος τὸ Κοράκιον ὄρος, τὸ κοινότερον λεγόμενον τῶν δύο ἀδελφῶν, διὰ τὰς ἐξεχούσας δύο γειτονικὰς κορυφὰς του· πρὸς δὲ τὸ ἀνατολικοδὸρρίειον, ὁ Σίπυλος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάζετο καὶ ἡ παλαιὰ Σμύρνα Σιπυλήνη (ε). Σιπυλήνη δὲ ἐπωνομάζετο καὶ ἡ Κυβέλη, τὴν ὁποίαν ἐτίμων μάλιστα οἱ πρὸς Σίπυλον Μάγνητες (ζ) καὶ οἱ Σμυρναῖοι (η). Εἰς τὸ ε', τῶν Ὄξονιακῶν μαρμάρων σώζεται συνθήκη μεταξὺ Μαγνήτων καὶ Σμυρναίων μὲ τὸν ἐρεξῆς ὄρκον «Ὁμνύω Δία, Γῆν, Πῆλον, Ἄρην, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον, καὶ ΤΗΜ ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΝ ΣΙΠΥΛΗΝΗΝ» (θ). Διὰ τοῦτο οἱ Σμυρναῖοι εἶχον καὶ νόμισμα ἐντεῦθεν μὲν φέρον τύπον γυναικείας πυργοφόρου κεφαλῆς, καὶ ἐπιγραφὴν, ΣΙΠΥΛΗΝΗ· ἐτέρωθεν δὲ φαίνεται ἐπιγραφή ΣΜΥΡ-

(α) Ἄλλοι δὲ ἄλλως καταγράφουσι τὸ μήκος καὶ πλάτος τῆς Σμύρνης. Βλ. Θ. Γ. Μ. Μαθήματα τῆς Ναυτικῆς ἐπιστήμης. Τόμ. Β. Βοιωτία 1806. Slaars l. c. pag. 62. Σημ. Ἐκδ.—(β) Παυσαν. Β. α. Πλίν. Ε. 34.—(γ) Βλ. Chandler T. 1. p. 189.—(δ) Chandler αὐτ. σελ. 420.—(ε) Ἀριστείδ. Τόμ. Α. σελ. 229.—(ζ) Παυσαν. Βιβ. Γ. κεφ. κδ.—(η) Ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Σιπυλήνη καὶ ἀρχηγέτις ὑπὸ τῶν Σμυρναίων. Βλ. Boeckhij Corp. Inser. T. 2. p. 790. Σημ. Ἐκδ.—(θ) Βλ. Boeckhij Corp. Inser. T. 2. pag. 696. Σημ. Ἐκδ.

ΝΑΗΝ, καὶ εἰκὼν λέοντος μετὰ τυμπάνου (α). Ταῦτα δὲ ἦσαν τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν τὰ παράσημα,

Ἡ κρατάλων, τυπάνων τ' ἰαχῇ, σύν τε βρόμος αὐλῶν
Εὐαδεν, ἥδ' ἐ λύκων κλαγγή, χαροπῶν τε λεόντων (β).

Διοικεῖται δὲ τῶρα ἡ Σμύρνα τὰ πολιτικὰ ἀπὸ Ἐπαρχον (Μουσελμην) καὶ Κριτὴν (Μουλαῦν) καὶ Δήμαρχον (Ἀγιάμπασην). Τὰ δὲ τέσσαρα γένη τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ Ἑβραίων, καὶ Ἀρμενίων, καὶ Γραικῶν ἔχουσι καθεν ἰδιαιτέρως Κοινὸν ἰδικόν των, καὶ ὅλα ὁμοῦ κοινὴν ἐταίριαν, τὸ λεγόμενον Καζάνιαν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πληρόνουσι ἀναλόγως τοὺς διωρισμένους βασιλικούς φόρους. Τὸ δὲ Κοινὸν τῶν Γραικῶν διοικεῖται ἀπὸ πέντε δημογέροντας, καὶ δώδεκα ἐφόρους, τοὺς ὀνομαζομένους δωδεκάνους, οἵτινες ἀλλάσσονται κατ' ἔτος, καὶ πάλιν εἰς ἄλλου χρόνου περίοδον ἐκλέγονται οἱ εὐδοκίμησαντες. Εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ τῶρα ἡ Σμύρνα εἶναι τιμημένη με λαμπρὸν καὶ ἑγκριτον θρόνον Μητροπολίτου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπόκειται μία Ἐπισκοπὴ τὰ Μοσχονήσια, αἱ παλαιαὶ Ἑκατόννησοι, οἷον Ἀπολλωνήησοι, διότι ἐτιμᾶτο μάλιστα ὁ Ἑκατος Ἀπόλλων εἰς αὐτὰς καὶ τὴν παρ' αὐτάς παραλίαν γῆν (γ).

§. κα. Δὲν κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω πλατὺν κατάλογον τῶν ἑκπαλαι διαλαμψάντων ἐκ τῆς Σμύρνης ἐνδόξων ἀνδρῶν. Οἱ ἐνδοξότεροι τούτων εἶναι γνωστοὶ εἰς τοὺς πλείοτους ὁμογενεῖς μου, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς Σμυρναῖους, οἵτινες σπουδάζουσι νὰ μιμῶνται τὰς πράξεις αὐτῶν. Ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικούς ὁ πρῶτος Ἀρχιερατεύσας τῆς Σμύρνης Ἀπόστολος Πολύκαρπος, καὶ ὁ μετ' αὐτόν, ἡ πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τινας, ἅγιος Βουκόλος τιμῶνται ἀφ' ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς ὡς στυλὰ τῆς Πίστewς. Μετὰ τούτους τοὺς θεῖους ἀνδρας ἡ τῶν Σμυρναίων Ἐκκλησία ἐτιμήθη ἀπὸ πολλοὺς ἀειμνήστους Μητροπολίτας. Θεόκληπτος, Νικηφόρος, Γρηγόριος ὁ Κονταρῆς, Ἀνανίας, Νεόφυτος, καὶ ἄλλοι ἦσαν Ἀρχιεπίσκοποι τῆς Σμύρνης περίφημοι διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ ἀρετὴν των. Νεόφυτος ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης ἦτο Σμυρναῖος (δ).

(α) Eckhel Doct. N. T. 2. p. 543. — (β) Ὁμήρ. Ὑμν. IB. στίχ. 3. — (γ) Στράβ.

Π. σελ. 618. — (δ) Ἐπατριάρχευσεν ὁ Νεόφυτος τῷ 1789 Μαρωνείας ὡς ἐπίσκοπος, οὗτινος ἐπαινεῖται ἡ χρηστότης καὶ φρόνησις καὶ θεοσέβεια καὶ ἡ πολιτικὴ σύνεσις καὶ δεξιότης πρὸς οἰκονομίαν πραγμάτων (βλ. Κατάλογ. ἱστορικ. τῶν Πατριαρχ. σελ. 261). Οὗτος ἐν τῷ κατὰ κόσμον βίῳ ἐκαλεῖτο Νικόλαος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἔχων συμμαθητὴν τὸν Α. Κοραῆν, ὅστις ἔγραφε περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην τῆς Σμύρνης (τῇ 4

Προκόπιος καὶ Γρηγόριος οἱ μετὰ κλέους Πατριαρχεύσαντες μετέβησαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικὸν ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς Σμύρνης (α).

Ἰουλίου 1790) τὰ ἐξῆς: «Παρακαλῶ νὰ μὲ σημειώσῃς τὸ ὄνομα τοῦ νῦν Πατριάρχου. Δὲν ἐξεύρεις ὅτι αὐτὸς εἶναι συμμαθητὴς μου, καὶ ὅτι ἐσπούδασεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον εἰς τοῦ μακαρίτου Ἱεροθέου; Ὅταν ἦτο χριστιανός, ὠνομάζετο Νικόλαος» (!). (Βλ. Α. Κορνήϊ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σμύρνης Πρωτοψάλτην σελ. 36. Παρις. 1838). Σμυρναῖος ἦν καὶ Γαβριήλ Γ'. ὁ κατὰ τὸ 1702 Πατριαρχεύσας, ἐκ γονείων ἐπιφανῶν γεννηθεὶς (κατὰ τὸν Ῥύσιον), ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ πράτατος, καὶ παιδείας δὲ ἀμφίλαφους ἐγκρατῆς ἑλληνικῆς καὶ τῶν θείων Γραφῶν ἐμπειρότατος καὶ διδακτικῆς. (Βλ. Δημήτρ. Προκοπί. παρὰ Fabric. Biblioth. Graec. T. XI. p. 774). Πρὸς τοῦτον προσεφώνησε Φραγκίσκος ὁ Προσαλέντης ὁ Κερκυραῖος τὸ κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀξιόλογον αὐτοῦ πονημάτιον, οὗ ἡ ἐπιγραφή· «Ὁ αἰρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενος. Ἀμστελδάμ, 1706». (Μετατυπώθη δὲ τοῦτο τὸ δεύτερον τῷ 1862 Ἀθήνησι ὑπὸ Παύλου Λάμπρου προτάξαντος καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Α. Μουσταζόζου βιογραφίαν τοῦ Προσαλέντου). Οὗτος Συνδικτὴ ψήφῳ (τῷ 1703 κατὰ μῆνα Ἰουνίον) ἐκύρωσε κατ' αἵτησιν τῶν οἰκητόρων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Συμμαχίου συντεταγμένην Ἀκολουσίαν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Σηκοῦρον καὶ πανήγυριν ἐκανόνισε «περιγραφομένην ἐν μόναις ταύταις ταῖς νήσοις». Ἐκδόδοται δὲ ἡ Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ μετὰ πολλῶν σφαλμάτων ἐν ἀρχῇ τῆς Ἀθήνησιν ἐπιμελείᾳ Σεργίου τοῦ Ῥαφάνη τῷ 1844 τυπωθείσης Ἀκολουσίας τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου τοῦ Νέου. σελ. ζ—ιδ. Ἐξόμνησε δὲ λαμπρῶς τὰς ἀρετὰς τοῦ Γαβριήλ ὁ ἀοιδίμος Δικημαντῆς ὁ Ῥύσιος (τῷ 1703) συνδικτικῶς ἀπαγγείλας προσφώνημα, (βλ. Δ. Ῥυσιῶν Λατίνων Ὁρησκι. Ἐλεγχοί. σελ. 290—315 καὶ σελ. XIV). Σμυρναῖος ἦν καὶ Γαβριήλ Δ, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν, πατριαρχεύσας τῷ 1780. Ἀνὴρ εὐπρεπῆς τὸ σῶμα καὶ ἀγαθὸς τοῦς τρόπους, ἐκκλησιαστικώτατος καὶ τῆς Μουσικῆς ἐγκρατῆς. Ἐπ' αὐτοῦ ἠθωώθη ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος ὁ Πάριος συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τινῶν Ἀγιορειτῶν ὡς τὰ μνημόσυνα τῶν τεθνεώτων ἀναιρῶν ἐν ταῖς ἀναστασίμοις ἡμέραις τῶν Κυριακῶν (βλ. Ἀντίπαπαν σελ. 187—190), ὅστις μετὰ ταῦτα πρὸς αὐτὸν προσεφώνησε τὸν Ἀντίπαπαν δημοσιευθέντα τῷ 1785 (ἴδ. ἐν Βιέννῃ). Σημ. Ἐκδ.

(α) Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνω εἰρημένων περὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ γενομένων ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων καταγράφωμεν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ὅσοις ἐνετύχωμεν μνημονευομένοις ἐν διαφόροις βιβλίοις. Ἐν ταῖς Διαταγαῖς τῶν Ἀποστόλων (Ζ, 46) μνημονεύονται τρεῖς ἐπίσκοποι: πρὸ τοῦ Βουκόλου χειροτονηθέντες ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Α) Ἀρίστων. Β) Στρατιάς ὁ Λώιδος. Γ) Ἀρίστων Β. (Βλ. Cotelier. Part. Apostol. T. 2. pag. 384). Δ) Ὁ ἅγιος Βουκόλος, ὃν ὁ μὲν Σουίδας (Λ. Πολύκαρπος) τίθει πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον Σμύρνης, ὁ δὲ Πιόνιος διδάσχον τοῦ ἁγίου Παύλου

Ὅσον δὲ διὰ τοῦ σοφοῦ τῆς Σμύρνης βλαστοῦς ἱκανὰ εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν παλαιῶν αὐτῆς Ἰεσίων καὶ Ἰασόνων καὶ

κάρπου ἀναγράφει. Τελεῖ δὲ τοῦτου τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία τῇ 6 Φεβρουαρίου. Ε) Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, μαθητὴς γενόμενος Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ὁ προφητικὸς οὗτος ἀνὴρ ἐκαλεῖτο πατὴρ τῶν χριστιανῶν καὶ διδασκαλὸς τῆς Ἀσίας (βλ. Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ. λρ. Δ. ιε). Ἐγράψεν ἐπιστολάς πρὸς τε τοὺς Φιλιππησίους καὶ πρὸς τὸν μέγαν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην καὶ πρὸς ἄλλας Ἐκκλησίας, ἐξ ὧν σώζεται ἡ πρὸς Φιλιππησίους παγκάλῃ αὐτοῦ ἐπιστολή. Ἀπῆλθε καὶ εἰς Ῥώμην διὰ τινὰς περὶ τοῦ Πάσχα ἐριδας ἐκεῖ δὲ καὶ ἀνεκαλείετο πολλοὺς ἀπὸ τῆς πλάνης Μαρκιανῶς καὶ Βαλλεντίου (Σουὶδ. Α). Μαρτυρήσαντος δὲ τῷ 443 ἐπὶ Ἀντωνίου τοῦ Πίου, τελεῖ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία τῇ κγ. Φεβρουαρίου. ς) Παπίριος. Ζ) Κημέριος. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων μνημονεύει ὁ Πιόνιος ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου βίῳ. (Ἦν δὲ ὁ Πιόνιος πρεσβύτερος τῆς Σμυρναίων ἐκκλησίας μαρτυρήσας ἐπὶ τῶν ὑπὸ Δεκίου διωγμῶν τῷ 254. βλ. Νικητόμ. Συναξαριστ. Τόμ. Β. σελ. 204. Η) Εὐδαίμων. Θ) Εὐτύχιος τῷ 325. Οὗτος παρῆν ἐν τῇ Α'. Οἰκουμ. Συνόδῳ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γελασίου (βλ. Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Α. σελ. 484). Ι) Ἰδοῦσας, τῷ 431. Μνημονεύεται δὲ οὗτος ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τῆς Γ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Α. σελ. 492). ΙΑ) Αἰθέριος τῷ 440, ὅστις παρῆν ἐν τῇ κατὰ τὴν Χαλκηδὸνα συναθροισθείσῃ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (βλ. Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Β. σελ. 43). ΙΒ) Καλλόσας τῷ 536 (βλ. Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Β. σελ. 326). ΙΓ) Φώτιος τῷ 546. ΙΔ) Στέφανος τῷ 692. Παρῆν δὲ οὗτος ἐν τῇ Πενθέκτη Συνόδῳ (Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Β. σελ. 699). ΙΕ) Ἐν δὲ τῇ Ζ'. Οἰκουμ. Συνόδῳ τῷ 783 παρίσταται ὁ τοῦ Σμύρνης τὸν τόπον ἐπέχων πρεσβύτερος Γρηγόριος (Συνόδ. Σουλ. Τ. 2. σελ. 725), ἀλλ' ἐν τῇ δ' καὶ ζ'. πράξει ταύτης τῆς Συνόδου ὑπογράφεται Ἀντώνιος μοναχὸς ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Σμύρνης (σελ. 808, 870, 855). Καὶ φαίνεται ὅτι τοῦ Γρηγορίου τελευτήσαντος ἀπεστάλη ὁ Ἀντώνιος. Ὁ δὲ λόγος τῆς τοῦ Σμύρνης ἀπουσίας αὐτῷ δηλοῦται, αὐτὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ γνωστὸν ἡμῖν γα. Ις) Μητροφάνης τῷ 850. Γνωστὸς δὲ ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν κατὰ τοῦ Φωτίου τοῦ Πατριάρχου συκοφαντιῶν, ὅς ἐν τῇ πρὸς Μανουὴλ τὸν Πατρικίον ἐπιστολῇ συνεφέρησε (βλ. τὰ ἡμέτερ. προλεγ. εἰς Φωτίου Ἀμφιλόχ. σελ. 44). ΙΖ) Νικήτας ὁ τούτου διάδοχος, τῷ 879 (βλ. Συνόδ. Σουλ. Τόμ. Β. σελ. 929). ΙΗ) Νικήτας Β. πρὸς ὃν Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς ἐγράψεν ἐπιστολάς, ἔνθα σοφώτατον καὶ φιλοσοφώτατον ἱερέων αὐτὸν ἀποκαλεῖ καὶ τὴν τοῦ βίου εὐπρέπειαν ἐπαινεῖ (βλ. Συμ. τοῦ Μεταφραστοῦ Τὰ εὐρισκόμ. Τόμ. Α. σελ. 228. Paris. 4864). ΙΘ) Ἰωάννης, τῷ 1043, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου. Κ) Γεώργιος, τῷ 1210, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ τοῦ Β (βλ. Πάλλη Σύνταγμ. τῶν θείων καὶ ἱερ. κανόν. Τόμ. Ε. σελ. 144). ΚΑ) Θεόδωρος, τῷ 1256, ἐπὶ πατριάρχ. Ἀρσενίου τοῦ Αὐτοριανοῦ (βλ. Acta Patriarch. Constantin. T. 1. p. 449). ΚΒ) Καλοφύρος, τῷ 1261, ἐπὶ πατριάρχ. Νικηφόρου Β

Μενεκρατῶν, καὶ Μηνοδώρων, καὶ Ἑρμογενῶν, καὶ Ἰατροδώρων (α),

(βλ. Παχυμέρ. Μιχ. Παλαιολ. Β. 47). ΚΓ) Τοῦτον δὲ ἀπαγορεύσαντα διελέ-
ξατο Ἰσαάκ, ἀνὴρ γεναρός, ἐκ τῆς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Σηροποτάμου μονῆς
ὁρμώμενος (Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. Β. 22). ΚΔ) Θεόδωρος Β, ὁ γράψας κατὰ
Ἀζύμων, καὶ περὶ ἐκπαρεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος (βλ. Allatij Vind. Syn.
Ephes. pag. 293). ΚΕ) Ξενοφῶν, τῷ 4324, ἐπὶ πατριάρχ. Ἰσαάκ τοῦ Ἀθω-
νίτου (βλ. Acta Patriarch. Const. T. 1. pag. 402). Κς) Τῷ 4347 Ἰαίδωρος
ὁ πατριάρχης ἐνέθετο τῷ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας ὡς τὰ δικαιὰ τὰ δίκαια
τῆς μητροπόλεως Σμύρνης (Act. Patr. Const. T. 1. p. 256). ΚΖ) Τῷ 4363
ἐπὶ πατρ. Καλλίστου ὁ Καμπανίας . . . προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Σμύρ-
νης. Καὶ ἐμφιλοχωρῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ μὴδὲ φροντίζων παντάπασιν περὶ τῆς
εἰς Σμύρνην μεταβάσεως ἐπιτάσσεται συνοδικῶς ὅσον τάχος μεταβῆναι ἐκεῖ
(Acta Patr. Const. T. 1. p. 445). ΚΗ) Διονύσιος τῷ 4389, ἐπὶ πατριάρχ. Ἀν-
τωνίου τοῦ Δ (Act. Patr. Const. T. 2. p. 429). ΚΘ) Γαβριήλ, τῷ 4575 (βλ.
Crusij Turcograec. pag. 507). Λ) Μακάριος, τῷ 4585, ὁ συνοπογράφας εἰς
τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχ. Παχωμίου τοῦ Πατίστου (σώζεται δὲ παρ' ἡμῶν
ἡ καθαίρεσις αὕτη ἐν χειρογράφῳ). ΛΑ) Μεθόδιος, τῷ 4592, ὁ συνοπογράφας
εἰς τὸ γράμμα τὸ Συνοδικὸν τὸ ἐπικυρωτικὸν τῆς τοῦ Ἰωβ χειροτονίας εἰς
πρῶτον Πατριάρχην Ῥωσίας. ΛΒ) Θεόκλητος. ΛΓ) Νικηφόρος. ΛΔ) Ἀθα-
νάσιος, τῷ 4688 (βλ. Τὸ Κανονικὸν δίκαιον κτλ. σελ. 87. ἐν Κωνσταντινουπ.
1865). ΛΕ) Γρηγόριος ὁ Κονταρῆς, τῷ 4690. Λς) Κυπριανὸς τελευτήσας τῷ
4707. ΛΖ) Τοῦτου διάδοχος Παρθένιος (βλ. Ῥωσίου Λατίν. ὁρηκ. ἐλεγχ. σελ.
346, 373). ΛΗ) Ἀνανίας, τῷ 4724 (Le Quien Oriens Christ. T. 1. p. 746).
ΛΘ) Νεόφυτος. Μ) Καλλίνικος (βλ. Ἀγγελιοπούλ. τὰ κατὰ τὸν Πατρ. Γρηγόρ.
Ε. Τόμ. Β. σελ. 484). ΜΑ) Προκίπιος, ὅστις τῷ 4785 μετέβη εἰς τὸν Οἰκουμε-
νικὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον. ΜΒ) Τοῦτου διάδοχος ὁ ἱερομάρτυς Γρηγόριος, τῷ
4785—4797. ΜΓ) Ἀνθίμος, τῷ 4797—4822, ὅτε μετέβη εἰς τὸν Οἰκουμεν.
Θρόνον. ΜΔ) Τοῦτου διάδοχος Παΐσιος. ΜΕ) Δωρόθεος, ὁ Ἀθηναῖος. Μς) Σαρα-
φείμ, ἐκπεσὼν τῷ 4833 τοῦ θρόνου, καὶ ἔλθων εἰς τὴν βασιλευσμένην Ἑλλάδα διω-
ρίσθη Ἀνδρου τῷ 4837, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε τῷ 4842 (βλ. Κ. Οἰκονόμ. Τὰ σω-
ζόμε. ἐκκλ. συγγράμ. Τόμ. Β. σελ. 360, 366, 490). ΜΖ) Παΐσιος Β, ὁ ἐκ Σκοπέλου,
τῷ 4834. ΜΗ) Χρύσανθος, ὁ Βυζαντινός. ΜΘ) Ἀθανάσιος Β, τῷ 4844. Ν) Ἀνθί-
μος Β, ὁ Σμυρναῖος. ΝΑ) Παΐσιος Γ, ὁ ἐξ Ἑπείρου τῷ 4853. ΝΒ) Χρύσανθος, τῷ
εἰ, τῷ 4858—4869, ὅτε ἐτελεύτησε. ΝΓ) Τοῦτου διάδοχος Μελέτιος ὁ νῦν. Καὶ
ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐνόντων μικρὸν ἔρανον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ
τοῦ ἔθνους ἡμῶν εἰσφέρμεν ἄσμενοι, εὐχόμενοι καὶ ἄλλους προθυμηθῆναι περὶ τὰ
τοιαῦτα σπουδάσματα, ἐξ ὧν μέλλει ποτὲ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀκραιά καὶ πλήρης
ἡ ἱστορία ἀπαρτισθῆναι μετὰ ἐναργείας καὶ πίστεων ἀναντιρρήτων. Σημ. Ἐκθ.

(α) Οἱ διάσημοι οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ἱατροὶ ὁπαδοὶ τοῦ Ἑρακλιστράτου. Ἐ-
λάμπρυνε δὲ τὴν σχολὴν τῶν Ἑρακλιστραπευῶν ὁ Ἰκίστιος συστήσας διδασκα-
λεῖον ἱατρικῆς ἐν Σμύρνῃ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ πατρὸς τοῦ Στραβωνίου (Γεωργ.

καὶ Ἀντιφάνων (α), καὶ Στεφάνων (β), καὶ Βιωνίων (γ), καὶ Κοῖν-

ΙΒ. σελ. 580). Οὗτος ἔγραψε Περὶ τροφῶν (βλ. Ἀθῆν. Δειπνισσοφ. Γ. 87, 446, 448. Ζ. 288, 304, 306, 340, 342—345, 324, 323, 328) Περὶ ὕλης βιβλία δύο (Ἀθῆν. Ζ. 282, 294, 298. ΙΕ. 684, 689) Περὶ φυτῶν καὶ μύρων. Καὶ περὶ τῆς τοῦ οἴνου κατασκευῆς καλὰς ὁδηγίας συνέταξε (Plin. XIV. c. 49) ἦν δὲ ἡ Σμύρνα ἐπίσημος διὰ τὸν καλὸν οἶνον (Στράβ. ΙΔ. σελ. 637). Συγγενὴς τοῦ Ἰακείου ἐγένετο Μανεκράτης ὁ διάσημος ἱατρός (βλ. Boeckhij Corp. Inscript. T. 2. pag. 442). Καὶ Ἰάσων ὁ τοῦ Μανεκράτους (βλ. Σουῖδ. λ. Ἰάσων) εἶχεν υἱὸν Ἰάσωνα καὶ αὐτὸν καλούμενον, ὡς γίνεται ὀφλὸν ἐκ τῶν Σμυρναϊκῶν νομισμάτων (βλ. R. Mead Dissert. de nummis quibusdam a Smyrna in medicar. honor. percus. pag. 64. Gotting. 4748). Κ. ἢ Μηνόδωρος ἦν Ἰακείου φίλος καὶ συνεργάτης (βλ. Ἀθῆν. σελ. 58. πρβλ. Becker Gesch. der Heilkunde. T. 1. p. 294). Τούτου ἀδελφὸς ἐγένετο Πασικράτης, ὁ γράψας χειρουργικά, κατὰ τὸν Ὀρειδάσιον. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων ὁ πατήρ ἐκαλεῖτο Καπίτων Πασικράτης (Mead l. c. p. 68 καὶ Fabric. Bibl. Graec. T. 13. p. 357). Ἐρμογένης ὁ τοῦ Χαριδήμου υἱός, μακρόβιος γενόμενος, ἔγραψε διάφορα συγγράμματα ἱατρικά, ἱστορικά, γεωγραφικά καὶ στρατηγηματικά (βλ. Boeckhij l. c. p. 768, 779 καὶ §. xvi). Γνωστὸς δὲ καὶ ὁ Ἰατρόδωρος ἐκ τῶν νομισμάτων (βλ. Mead l. c. p. 63). Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Μεθοδικῆς σχολῆς διέπρεψαν ὅτε Κ. Μόδιος ὁ Ἀσιατικὸς καὶ Μάρκος Ἀρτώριος Ἀσκληπιάδης ὁ γράψας περὶ μακροβιότητος καὶ ὑποφοβίας (βλ. Boeckhij l. c. p. 761. Becker l. c. p. 396). Καὶ κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας εἶχεν ἡ Σμύρνα ἀρίστους ἱατρούς. Τοιούτοις μνημονεύεται ὁ τῷ 4660 ἐν Παταβίῳ σπουδάζας καὶ τὸ τοῦ ἱατροφιλοσόφου δίπλωμα λαβὼν Βασίλειος Δαμιανὸς (βλ. Cenni ed iscrizioni di Padova. p. 46. Padova, 1844). Χριστόδουλος ὁ τοῦ προμνημονευθέντος πατριάρχου Γεωργίου τοῦ Δ, αὐτᾶδελφος, ἐπίσημος οὐ μόνον διὰ τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν διδάξας τὸν Ἑλληνα λόγον ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ τούτου μαθητὴς Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (βλ. τὴν ἀφιερωτ. ἐπιστολὴν ἐν τῷ Ἀντίπαφ). Μασσανᾶς ἱατρός καὶ χειρουργὸς διατελέσας τοῦ Νοσοκομείου, Ἰωαννίδης, ὃν ἐπαινεῖ ὁ Εὐσ. Βαλλῆς (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 80 καὶ 442). Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν μιᾷ τῶν Σμυρναϊκῶν ἐπιγραφῶν γίνεται μνεία παιδικῶν τινῶν νοσημάτων (βλ. Boeckhij T. 2. p. 755). Διέλαβε δὲ ἐν γένει περὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ ἐπιχωριαζόντων νοσημάτων ὁ Λυδένης (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 32). Σημ. Ἐκθ.

(α) Ὁ Ἀντιφάνης υἱὸς Δημοφάνους, κωμικὸς τῆς μέσης κωμωδίας, ἐγένετο κατὰ τὴν γ' Ὀλυμπιάδα, ἔγραψε κωμωδίας τέξ, κατ' ἄλλους σπ' νίκας δὲ εἴλε γ' ἐτελεύτησεν ἐν Κίῳ ὀγδόηκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν κατὰ τινα τύχην ἀπίω βληθείς. Σουῖδ. λ. Ἀντιφάνης. Σημ. Ἐκθ.—(β) Ὁ δὲ Στέφανος υἱὸς τοῦ Ἀντιφάνους, ἦν καὶ αὐτὸς κωμικός. Σουῖδ. Σημ. Ἐκθ.—(γ) Βίων, βουκολικὸς ποιητής, οὐκ ἔστιν οὐδ' ἔστιν αὐτοῦ ποιημάτων καὶ ὁ Ἀδωνίδης ἐπιτάφιος. (βλ. τοῦ ἡμετέρ. Πατρὸς Γραμματικ. Βιβλ. Β. Τ. Δ. κεφ. Δ. §. φκθ). Περὶ δὲ ἄλλων Σμυρναίων Βιωνίων διαπρεφάντων ἐν ταῖς ἀρχοντίαις τῶν ρεφανηφόρων, κρατηγῶν, ταμιῶν κτλ. βλ. Βοίχ. Ἐπιγρ. Τ. 2. σελ. 789 καὶ ἐπισθ. σελ. 330. Σημ. Ἐκθ.

των (α), καὶ Διομένους τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἀναξάρχου, καὶ τοῦ ῥήτορος Δημητρίου (β), καὶ τῶν μεταγενεστέρων τῆς Σοφιστῶν, τοὺς ὁποίους μνημονεύει ὁ Φιλόστρατος, ἱκανοῦσι, λέγω, ταῦτα νὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι ἡ Σμύρνα ἐστῆθη Μουσεῖον τῆς Ἰωνίας (§. ε).

§. κβ'. Ἀλλ' ἡ λαμπροτέρα δόξα τῆς σοφίας τῆς Σμύρνης εἶναι ὁ Θεῖος Ὅμηρος, τοῦ ὁποίου καυχᾶται, ὅτι εἶναι πατρίς. Περί τούτου ἂς μὲ συγκορηθῇ νὰ ἀναφέρω συντόμως τὰς κυριωτάτας μαρτυρίας, ὁποίας καμμὶ ἀλλή πῶλις ἀπὸ τὰς ὅσαι ἀντιστοιχοῦνται τὸν Ὅμηρον, δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ.

Α'.) Αὐτὸς ὁ Ὅμηρος εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φερόμενα ἐπιγράμματα τοῦ (γ)

(α) Ὁ Σμυρναῖος Ποιητὴς τῶν 44 βιβλίων τῶν Παραλειπομένων τοῦ Ὅμηρου δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν πῶς ὠνομάζετο· τὸ λατινικὸν ὄνομα Κόϊντος φαίνεται ὅτι ἦτο τοῦ κτήτορος τοῦ βιβλίου ἐπιγεγραμμένον κατὰ τὸ σῆμα εἰς τὸ προμετώπιον. Εὗρε δὲ τὸ ποίημα Βησσαρίων ὁ Τραπεζούντιος εἰς τὴν πόλιν τῆς Καλαβρίας. Διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ὁ Ποιητὴς καὶ Καλαβρός, καὶ Κόϊντος Σμυρναῖος. Βλ. Chandler T. 4, pag. 464, Fabric. Biblioth. Graec. T. 1, p. 359.—(β) Διογένης. Αἰερ. Βιβ. Ε. κεφ. ε. §. 1α. καὶ Θ. κεφ. ι. §. 4.—(γ) Τὰ Ἐπιγράμματα τοῦ Ὅμηρου, ὡς καὶ τοὺς Ὕμνους του, κατέχρηναν ὡς νόθα πολλοὶ Κριτικοί. Ἀλλ' ὁ Θεουκλίδης (Γ. 404) μᾶς ἐπικυρόνει τὸν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνον του. Καὶ ὁ Πλάτων (Φαῖδρ. σελ. 359) τὸ εἰς Μίδαν ἐπίγραμμα (βλέπ. Φαβρικ. Βιβλιοθ. Ἑλλην. Τόμ. Α. βιβ. Β. κεφ. 6. §. 3, καὶ Ἰωσ. Σκαλιγ. ἐπιστ. α. εἰς τὰ Χρονικά τοῦ Εὐσεβ. φῶλ. 74 καὶ Ἀγῶνα Ὅμηρ. καὶ Ἡσιόδ. καὶ Σουτῶ. ἐν Αἰξ. Μίδας). Ἀλλὰ καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρων τινῶν γνώμην, ὅτι τὸ εἰς τὸν Μίδαν ἐπίγραμμα εἶναι τοῦ Κλεοβούλου, μαρτυρεῖ ὅτι κοινῶς ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ὅμηρον (Βιβ. Α. κεφ. γ. §. 2). Εἶναι βέβαιον λοιπὸν ὅτι ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος ὕμνους καὶ ἐπιγράμματα. Τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος εἰς τὸ περὶ Ὅμηρου βιβλίον. Ἐάν δὲ ὁ Στράβων (Βιβ. ΙΒ. σελ. 554) λέγῃ ῥητῶς, ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἐμνημόνευσεν οὐτε τὸν Μέλητα, οὔτε τὴν πατρίδα του Σμύρναν, τοῦτο πρέπει νὰ περιορίσωμεν μόνον εἰς τὸν ἐν Ἰλιάδι κατάλογον τῶν πόλεων· ἐπειδὴ ἄλλως ὁ μέγας Γεωγράφος δὲν συμφωνεῖ οὔτε μὲ τὸν Ποιητὴν, οὔτε μὲ τὸν ἑαυτὸν του· εἰς τὸν αὐτὸν παράγραφον λέγει ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἐμνημόνευσεν οὔτε τὴν Λέσβον, οὔτε τὴν Τένεδον· καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ Γεωγράφος (ΙΓ. σελ. 604) ἀναφέρει τὸν Ὅμηρικὸν ἐκεῖνον στίχον περὶ τῆς Τενέδου

Τενέδοί τε Ἰφι ἀνάσσεις. Ἰλιάδ. Α. στίχ. 38.

ὥσαύτως καὶ τὴν Λέσβον ὀνομάζει Μάκαρος πόλιν (Γεωγ. Η. σελ. 356) ὡς τὴν ὠνόμασεν ὁ Ποιητὴς

Ὅσσον Λέσθος ἄνω Μάκαρος ἔδος ἐντὸς ἱέργει. (Ἰλιάδ. Ω. στίχ. 544). Εἶναι ὅμως ἀληθές ὅτι οὔτε τὴν Λέσβον, οὔτε τὴν Τένεδον ἀναφέρει εἰς τὸν Κατάλογον ὁ Ὅμηρος. Τοῦτο πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καὶ διὰ τὸν Μέλητα καὶ τὴν Σμύρναν.

παρὰ πονούμενος διὰ τὴν ἀφιλοξενίαν τῶν Κυμαίων μαρτυρεῖ Μητέρα καὶ πατρίδα του τὴν Σμύρναν· ἰδοὺ τὰ ἔπη του αὐτά.

Οἷη μ' αἴση δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
 Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων!
 Ἥ ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς Αἰγυόχοιο
 Λαοὶ Φρύκωνος (α), μάργων ἐπιθήτορες ἵππων,
 Ὀπλοῦνται, μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα,
 Αἰολίδα ΣΜΥΡΝΑΝ ἀλιγείτονα ποτινιάνακτον.

Β.) Ὁ Ὀμηρος ὀνομάζεται ἀπὸ ὅλους συμφώνως υἱὸς Μέλῃτος, καὶ Μελησιγενὲς καὶ Μελησιάνης. Ὁ Μέλῃς εἶναι Σμυρναῖος· ἔπεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ Ὀμηρος ἦναι Σμυρναῖος. Ὁ Μέλῃς εἶναι ποταμός, καὶ ὁ ποταμὸς δὲν δύναται νὰ γεννᾷ υἱόν, εἰμὴ εἰς τὴν χώραν τῆς μυθολογίας. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος (β) ἐρμηνεύει τὴν ῥῆσιν ταύτην, ὅτι ἡ Κριθή, ἡ μήτηρ τοῦ Ὀμήρου, ἐγέννησεν αὐτὸν πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

Γ.) Πλὴν τοῦ Μέλῃτος καὶ τοῦ Ἡροδότου, ἀνώνυμός τις Ἑλλήν συγγραφεὺς τῆς ζωῆς τοῦ Ὀμήρου ἀναφέρει μαρτυρίαν τοῦ Πινδάρου, καὶ ὁ Πλούταρχος τοῦ Ἀριστοτέλους (περὶ βίου Ὀμήρου), ὅτι ὁ Ὀμηρος ἦτο γέννημα τῆς Σμύρνης (γ).

Δ.) Μόσχος Βουκολικὸς ποιητὴς ἐν τῷ ἐπιταφίῳ αὐτοῦ εἰς τὸν Σμυρναῖον Βίωνα κλαίει τὴν Σμύρναν, ὅτι ἔχασε τοῦτον τὸν βλαστὸν τῆς μετόψης ζημίας, μὲ ὅσῃν εἶχε χάσει καὶ τὸν παλαιὸν υἱόν της τὸν Ὀμηρον·
 «Τοῦτο, Μέλῃ, νέν ἄλγος! Ἀπώλετο πρὸν τοι Ὀμηρος (δ).

Ε.) Ὁ Στράβων, ἀφ' οὗ ἐμπαρόδως ἀναφέρει ὅτι καὶ οἱ Κολοφῶνιοι καὶ οἱ Χῖοι ἀντιποιοῦνται τοῦτον τὸν ποιητὴν, αὐτὸς φαίνεται ὅτι συγκατατίθεται μὲ τοὺς Πελῶντας λέγοντας τὴν Σμύρναν πατρίδα τοῦ Ὀμήρου (ε). Ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺ πρὸ τοῦ Στράβωνος καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου ἀκμάσας Σκύλαξ ὁ Καρυανδινὸς εἰς τὸν Γεωγραφικὸν του Περίπλου λέγει τὸν Ὀμηρον Σμυρναῖον (ζ).

(α) Λαοὶ Φρύκωνος ὀνομάζει τοὺς Κυμαίους· ἡ δὲ Κύμη ἀνομάσθη Φρικωνίς ἀπὸ Φρικίου ὄρους τῆς Λοκρίδος, ὅπου διατρίψαντες πολλὸν χρόνον οἱ Αἰολεῖς διέβησαν ὕστερον εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Ἀγαμέμνωνος ἀπογόνων, καὶ ἐκτίσαν τὴν Κύμην, εἰς τὴν ὅποιαν συνοίκισαν τοὺς πολλοὺς πρόσθεν ἀπωκισμένους, καὶ ἤδη ὑπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου κεκακωμένους Πελασγούς (Στράβ. ΙΓ. σελ. 582 καὶ 624). — (β) Περὶ τῆς Ὀμήρ. Βιοτῆς. §. α' — (γ) Ἀνώνυμ. Περὶ Ὀμήρ. σελ. XIII. ἐκδ. ὑπὸ Ἱησοῦ Βαρνεσίου. — (δ) Μόσχ. Εἰδύλ. Γ. στίχ. 74. — (ε) Γεωγρ. ΙΔ. σελ. 646 καὶ ΙΒ. σελ. 554. — (ζ) Σκύλ. Περιπλ. σελ. 79. Τόμ. Α. Συλλογ. Γεωγρ. ἐκδοθ. ὑπὸ Ζωσιμάδ. Βιέν. 1807.

ΣΤ΄.) Ὁ Πλούταρχος ἐξ ἰδίας γνώμης ἡκολογεῖ τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον (α).

Ζ΄.) Ὁ Φιλόστρατος μεταξὺ τῶν ἄλλων τοῦ Εἰκόνων ἔγραψε (Βιβλ. Β. η) καὶ καλλίστην τοῦ Μέλητος εἰκόνα χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὁμήρου.

Η΄.) Πολλὰ νομίσματα τῶν Σμυρναίων φέροντα τὸν τύπον τοῦ Ὁμήρου (β), παριστάνουσι τὸ δικαίωμα των περὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα των γεννήσεως τούτου τοῦ Ποιετοῦ διὰ τοῦτο εἶχε καὶ Ὁμηρεῖον, ἢ Ναόν εἰς τιμὴν τοῦ Ὁμήρου, καὶ νόμισμα ἰδιαίτερος παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ ποιετοῦ ΟΜΗΡΕΙΟΝ (γ).

Θ΄.) Ἄλλων πόλεων νομίσματα μαρτυροῦσι τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον· οὕτω σώζεται νόμισμα τῶν ἐκ Παφλαγονίης Ἀμαστρινῶν ἔχον ἐπιγραφὴν ἐντεῦθεν μὲν, ΟΜΗΡΟΣ, ἐτέρωθεν δέ, ΜΕΛΗΣ (δ).

Ι΄.) Ἀκόμη δείκνυται εἰς τοὺς περιηγητάς τὸ σπήλαιον τοῦ Ὁμήρου, τὸ ὁποῖον μνημονεύει ὁ Πausanias (ε) τιμώμενον εἰς τὸν καιρὸν του, διότι εἰς αὐτὸ ἔγραψε τὰ ποιήματα. Πιθανώτατα τὸ σπήλαιον τοῦτο κεῖται ὀπίσθεν τοῦ Πάγου πλησίον τοῦ παλαιοῦ ὑδραγωγείου πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς καίτης τοῦ ποταμοῦ Μέλητος, ὡς παρετήρησεν ὁ Χάντλερος (Τόμ. Α. σελ. 162. [Πρόβλ. καὶ Στοράρ. σελ. 59]).

ΙΑ΄.) Εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Φιλολογίας (Mémoires de Littérature) σώζεται παλαιὰ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ εὐρημένη εἰς τὴν Σμύρναν, ἥτις ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Σμυρναίου ἱατροῦ Ἑρμογένους, υἱοῦ τοῦ Χαριδήμου, καὶ τὰ διάφορα συγγράμματα του, μεταξὺ τῶν ὁποίων φαίνεται καὶ ἓν περὶ πατρίδος Ὁμήρου (ζ). Ὁ Σμυρναῖος Ἑρμογένης, ὅστις ἤκαμαζεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθούσης Ἑλλάδος, εἶχεν ἴσως πολλὰ ἀξιοπιστότερα δικαίωματα νὰ ἀποδείξῃ συμπατριώτην του τὸν Ὅμηρον, παρὰ ὁ μετὰ ΙΗ΄. ἐκχτονταετηρίδας γεννηθεὶς Ἀλλάτιος ὁ Χίος,

(α) Ἐν βίῃ Δημητρ. καὶ περὶ βίου Ὁμήρ.—(β) Βλ. Spohn Voyag. T. 3. p. 493.—(γ) Στράβ. ΙΔ΄. σελ. 646. Πλίν. Δ. 42. Κικέρ. Ἀρχ. η.—(δ) J. Eckhel Doct. N. T. 2. pag. 362. [Ἡ δὲ Ἀμαστρίς πιθανῶς ἦν ἀποικία τῶν Σμυρναίων. Βλ. Visconti Iconogr. Graec. T. 1. p. 74. Σημ. Ἐκδ].—(ε) Πausan. Ζ. κεφ. 5.—(ζ) «Ἑρμογένης Χαριδήμου... συνέγραψε βιβλία ἱατρικὰ μὲν οὗ, ἱστορικά δέ, περὶ Σμύρνης α, β, περὶ τῆς Ὁμήρου σοφίας α καὶ πατρίδος α» κτλ. [Βλ. Boeckhij Corp. Inscr. T. 2. p. 768, ἐνθα καὶ ὁ σοφὸς Βοίχχιος σημειοῖ Smyrnaeum credo Homerum probabat Hermogenes Smyrnaeus. Σημ. Ἐκδ.].

ἔστι· διςχυρίζεται, ὅτι ἔχει συμπατριώτην του τὸν Ὅμηρον (α), ἐν ᾧ ἄλλως καταξοχίζει τὸσον ἀπάνθρωπα τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ὁμήρου (β).

IB.) Οἱ ἐνδοξότεροι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, οἷον Λουκανὸς (γ), Σίλιος Ἰταλικὸς (δ), Κικέρων (ε), καὶ ἄλλοι ὁμολογοῦσι τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον.

II.) Πολλοὶ ἀλλογενεῖς νεώτεροι σοφοί, οἷον, Κύστερος (Kuster), Τάνεγυς (Tanegy), Λεφάβριος (le Favre), ἡ κυρία Δακιέρα (Madame Darier), Κύπερος (Cuper), Σχότος (Schotte), Φαβρίκιος (Fabricius), Τουρνεφόρτιος (Tournefort) (ζ), Λάμιος (Lami) (η), Νοέλος (Noel) (θ), καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ Ἄγγλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ (ι) κρίνουσιν ἄδικον προφανέστατον, ἀφίνοντες τὸν Μέλητα καὶ τὴν Σμύρναν νὰ ζητῶσιν ἄλλου τοῦ Ὁμήρου τὰ γενέθλια.

§. κγ'. Ἀλλ' οἱ φιλόκαλοι καὶ φιλότιμοι Χῖοι θέλουσι τὸν Ὅμηρον ἰδικόν των.

Προβάλλουσιν εἰς μάρτυρα τὸν Βουκολικὸν Θεόκριτον, ὅστις ὠνόμασε φανερά τὸν Ὅμηρον «Χῖον αἰοιδόν» (κ).

Ἀναφέρουσιν αὐτοῦ τοῦ Ποιητοῦ μαρτυρίαν

«Τυφλὸς ἀνὴρ, οἶκε δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσῃ» (λ).

Προβάλλουσι παλαιὰν φαμίλιαν τῆς πατρίδος των, ἥτις ὠνομάζετο ποτὲ Ὁμηρίδαι.

Δεικνύουσι νομίσματα τῆς Χίου μὲ τὸν τύπον τοῦ Ποιητοῦ.

Δεικνύουσι Σχολεῖον Ὁμήρου, καὶ καθέδραν, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ Ποιητής.

Ὅλαι αὗται αἱ μαρτυρίαι των καὶ ἂν ἦσαν ἀληθιναί· καὶ μάλιστα δὲν βεβαιώνει τὴν Χίον πατρίδα τοῦ Ὁμήρου.

(α) Βλ. Allatij de patria Homeri. Lugdun. 1640. — (β) Σημειῶσαι δὲ ὅτι καὶ ὁ πρεσβύτερος Πιόνιος ἀνακηρύττει τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον. Βλ. Fabric. Bibl. Graec. T. 1. p. 259. Σημ. Ἐκδ. — (γ) Smyrnaei vatis honores (τοῦτ. Homeri). Pharsal. Libr. IX. v. 984. — (δ) Smyrnaeis aemula plectris (pro Homericis) Punic. L. VIII. v. 594. — (ε) Pro Archia. 8. — (ζ) Voyage de Levant. Lettr. XXI. — (η) Βλ. Harles Introd. in Histor. Linq. Graec. T. 1. p. 144. — (θ) Noel Diction. de la Fable. — (ι) Καὶ ὁ περικλητὸς ἀρχαιολόγος Βισκόντης νομίζει ὅτι ὁ Ὅμηρος ἦν Σμυρναῖος (βλ. Visconti Iconograph. Graec. T. 1. pag. 64 καὶ 72. Milan, 1824). Οὕτω καὶ ὁ σοφὸς Γερμανὸς Κ. Ο. Μύλλερ (Ἱστορ. τῆς Ἑλλάδος. Φιλολογ. T. A. σελ. 56. Ἀθήνησ. 1867), καὶ ὁ ἐλλόγιμος Σλαβός (I. e. p. 77). — (κ) Εἰδύλ. Z. 47. — (λ) Ὑμν. εἰς Ἀπόλ. στίχ. 172.

Ὁ Ὅμηρος λέγει, ὅχι ὅτι ἐγεννήθη, ἀλλ' ὅτι κατοικεῖ εἰς τὴν Χίον (α).

Ὅμηριδαι ἦσαν εἰς τὴν Χίον· ἀλλ' οὕτως ὠνομάζοντο ὅχι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ποιητοῦ, ἀλλ' οἱ ἀπὸ Κυναιθίου Ῥαψωδοί, οἵτινες ἐψάλλον καὶ ἐδίδασκον τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου (β). Ἐπειτα καὶ ἀπόγονοί του ἂν ἦσαν, ὁ Ὅμηρος, ὡς μᾶς βεβαιώνει ὁ Ἡρόδοτος, ἢ ὁ ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ Ἡροδότου γράψας τὸν βίον τοῦ Ὁμήρου, ὁ Ὅμηρος ἐδίδασκεν εἰς τὴν Χίον, καὶ ἐνυμφεύθη καὶ ἐγέννησε δύο θυγατέρας, τὰς ὑποίας, καὶ ὑπάνδρευσεν αὐτοῦ. Πιθανὸν εἶναι οἱ ἐγγυνοὶ του νὰ ὠνομάσθησαν Ὅμηριδαι. Δὲν ἦτο ὅμως διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὅμηρος Χίος (γ). Πολὺ δικαιοτέρον δύναται νὰ καυχήθῃ ἡ Σμύρνα διὰ τὴν ἀκόμη σωζομένην ἀρχαιοτάτην οἰκογένειαν τῶν Ὁμήρων, τοὺς ὑποίους, καὶ ἂν ἀλλας ἀποδείξεις δὲν εἶχεν, ἡδύνατο νὰ τοὺς προβάλλῃ ὡς ἀποδείξιν, τοῦ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἦτο Σμυρναῖος.

Οὐδ' ἀπὸ τὸ νόμισμα δὲν ἀποδεικνύεται Χίος ὁ Ὅμηρος. Εἰς ἔξωνων πολλῶν πολλὰ πόλεις τιμὴν ἔκοψαν νομίσματα. Οὕτως οἱ Φεραῖοι καὶ αὐτοὶ οἱ Σμυρναῖοι ἐτύπωσαν εἰς τὸ νόμισμά των τὸν Ἡρακλῆν, καὶ οἱ Σάμιοι τὸν Μελέαγγρον· ἀλλ' οὕτε ὁ Ἡρακλῆς ἦτο Φεραῖος, ἢ Σμυρναῖος, οὕτε ὁ Μελέαγγρος Σάμιος. Ὁ Ἀριστοτέλης μάλιστα μᾶς βεβαιώνει ῥητῶς, ὅτι «Χῖοι τετιμῆκασιν Ὅμηρον ΟΥΚ ὄντα πολίτην» (δ). Ἐπειτα καὶ ἂν οἱ παλαιότεροι Χῖοι, θέλοντες νὰ ἀντιποινηθῶσι τὸν Ὅμηρον, ἔκοψαν, ὡς καὶ οἱ Κολοφώνιοι, καὶ οἱ Ἀμαστρια-

(α) Τοῦτ' αὐτὸ βεβαίως καὶ ὁ κλεινὸς Βισκόντης, λέγων L'auteur de l'Hymne dit bien que Chio est sa demeure; mais il ne dit nulle part que Chio est sa patrie (Iconogr. Grecq. T. 1. p. 65). Συμφωνεῖ καὶ Μύλλερς (Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Φιλολογ. T. A. σελ. 55). Σημ. Ἐκλ.—(β) Ὁ Κύναιθος ἦτο Χίος, ἀκμάσας κατὰ τὴν 69 Ὀλυμπιάδα. Ὁ Εὐστάθιος (εἰς Ἰλιάδ. Α. σελ. 6) καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου (Ném. B. στίχ. 4) λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανέστατος, τῶν ραβδῶν ἢ ραψωδῶν, οἵτινες συνέβραπτον εἰς τὰς ᾠδὰς των τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου, κρατοῦντες ραβδὸν εἰς τὰς χεῖρας. Λέγεται δὲ ὁ Κύναιθος ὅτι παρενέλαβε πολλοὺς ἰδικούς του στίχους εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Ὁμήρου καὶ τινὰς ἀπὸ τοῦ ἐπιγεγραμμένου εἰς τὸν Ὅμηρον ὕμνου· πολλοὶ κριτικοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὸν Κύναιθον.—(γ) Συνεῖδε τοῦτο καὶ Μύλλερς ὁ σοφός· λέγει γάρ· «Ἄλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἤκμασαν ἐν Χίῳ Ὅμηριδαι... δὲν συνάγεται ὅτι καὶ ἐγεννήθη ἐν τῇ Χίῳ ὁ Ὅμηρος, διότι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀπὸ πολλοῦ διέφυγον τὰς διαφορὰς ταύτας». (Ἱστορ. τῆς Ἑλλην. Φιλολογ. T. A. σελ. 55). Σημ. Ἐκδ.—(δ) Ἀριστοτ. Ῥητορικ. Βιβλ. Β. κεφ. κη.

νοί (α), νόμισμα εἰς τιμὴν του, μήπως μὲ τοῦτο ἠδυνήθησαν νὰ ἀφαιρέσωσι τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ποιητοῦ δικαιώματα τῆς Σμύρνης; Εἰς τὸ νόμισμα ἠδυνήθησαν νὰ μιμηθῶσι τοὺς Σμυρναίους, ἀλλὰ Μέλητα ἄλλον δὲν ἠδύναντο ποτὲ νὰ κάμωσι τὴν Χίον νὰ ἀναδῶσθαι.

Οὐτε τὸ φημιζόμενον σχολεῖον τοῦ Ὁμήρου δὲν δέχεται ὁ περιγητῆς Χάντλερος (β), ἀλλὰ διατείνεται, ὅτι ἐκεῖ ἦτο ναὸς τῆς Κυβέλης, ὡς ἀποδεικνύεται, λέγει, ἀπὸ τὰ πλησίον τοῦ θρόνου πωζόμενα ἐκτυπώματα τῶν λεόντων.

Ὅσον διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοκρίτου, εὐκόλῃ δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ὁ Θεόκριτος ὠνόμασε τὸν Ὁμηρον Χίον αἰοιδόν, ἢ ὡς ποιητογραφηθέντα ἀπὸ τοὺς Χίους, ἢ ὡς διδάξαντα τὰ ποιήματά του εἰς τὴν Χίον.

§. xδ'. Ταῦτα ἔγραψα αὐτοσχέδιον καὶ σύντομον περὶ Σμύρνης διατριβὴν, ἀνγκασθεῖς νὰ λύσω μικρὰν τινα διαφορὰν συμβᾶσαν μεταξὺ

(α) Βλ. Rasch. Lexic. univers. r. numar. Tom. II. P. II, pag. 348. — (β) Chandler Voyage dans l'Asie mineure. T. 1. p. 449 καὶ 440. [Τούτῳ συγκαταβάσκει καὶ ὁ ἡμέτερος Καραῆς καταδικάζων τοὺς πιστεύοντας ὅτι τὰ πωζόμενα τούτου τοῦ ναοῦ λείψανα ἀνέχουσιν εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Ὁμήρου (Βλ. Ἀτάκτ. Τόμ. Γ. σελ. 30). Καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς ὁ σοφὸς φιλολόγος κατέταξε τὸν Ὁμηρον ἐν ἡ συνέγραψε Βιογραφίᾳ Χίων ὀνομαστῶν πλαγίως πως ἀποκλίνων πρὸς τοὺς νομίζοντας τὸν Ποιητὴν Χίον, (ἐν οἷς οὐκ ὀρθῶς προσέθηκε καὶ τὸν Θουκυδίδην. Ἀλλ' ὁ μέγας ἐκείνος καὶ φιλαλήθης ἱστορικός ἐξ ὧν γράφει καταφαίνεται ἀναντιρρήτως πιστευὼν περὶ τοῦ Ὁμήρου μόνον ὅτι κατέφυγεν ἐν Χίῳ), καὶ ἀποσιωπῶν τὰς περὶ τῆς Σμύρνης (ὡς πατρίδος Ὁμήρου) μαρτυρίας τῶν συγγραφέων, αἵτινες προφανῶς ἀντιβαίνουν πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως ὑποπιεζόμενος τὸ πρᾶγμα καὶ προλαμβάνων τὴν ἀντιρρήσιν ἐπάγει· «Ἀλλ' ἐὰν ἡ Χίος δὲν ἐγέννησε τὸν Ὁμηρον, αὐτὴ ὅμως χωρὶς ἀμφιβολίας ἐ χρημάτισεν (:) ἡ θετὴ του πατρίς, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν εὗρηκε φιλοφρονεστέραν ὑποδοχὴν, καὶ εἰς αὐτὴν παρὰ εἰς κἀμίαν ἄλλην ἐπρόκρινε νὰ διατρίψῃ τὸν βίον του!» Ἀλλὰ τοιαῦτα ἀμάρτυρα γράφων ὁ σοφὸς Καραῆς φαίνεται πως ἐπέκεινα πάσης πιθανότητος αὐτογνωμονῶν. Τούτοις δ' οὐκ ἀρκεσθεῖς ὁ κριτικὸς ἐπήγαγε καὶ τὰ ἐξῆς, λέγων· «Ἀλλ' ὅταν συλλογιασθῇ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μυθώδη ὅλα, ἢ καὶ τὰ πλείοτερα, συμφωνοῦν περὶ τῆς εἰς Χίον κατοικίας τοῦ Ὁμήρου, τί ἄλλο δύναται νὰ συμπεράνῃ, πλην ὅτι μόνοι (πῶθεν μαθὼν;) οἱ Χίοι, κρίναντες τὴν ἑξίαν τοῦ Ποιητοῦ, τὸν υἱοθέτησαν καὶ τὸν ἑκαμαν πολίτην ἴδιον;» (Αὐτόθ. σελ. 241—243). Καὶ ὧδε πάλιν ὁ περίσοφος ἀνὴρ χιάζει ὑπερβολικώτερον! Ὁ δὲ μακαρίτης Χίος ἱατρὸς Ἀλέξ. Βλαστός (Χιακῶν Τόμ. Α. σελ. 417) ὁμολογεῖ ὅτι ἡ τῶν θελόντων τὸν Ὁμηρον Σμυρναῖον γνώμη ἔχει «περισσότεραν πιθανότητα». Σημ. Ἐκδ.]

φιλομαθῶν τινῶν Σμυρναίων καὶ ἐξωμεριτῶν περὶ τῆς πόλεως ταύτης· Αἱ κηθημεριναὶ ἀσχολίαι τοῦ ἐπαγγέλματός μου δὲν μὲ συγχωροῦσι νὰ ἐπιθεωρήσω μετ' ἐπιστάσις τὸ πόνημα. Ἄν παρεισέφρησαν εἰς αὐτὸ λάθῃ πολλὰ ἢ ὀλίγα, ἃς χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς πεπαιδευμένους τῶν Σμυρναίων ὡς κέντρα, διὰ νὰ ἐξετάσωσι βαθύτερα καὶ νὰ ἐκθέσωσι πλατύτερα τὴν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος αὐτῶν.

§. κέ. Ὅσον διὰ τοὺς φιλομούσους Χίους ὁμολογῶ, ὅτι εἶναι ἄξιοι νὰ ἀντιφιλοτιμῶνται πρὸς τοὺς Σμυρναίους περὶ τοῦ μεγάλου Ποιητοῦ, διότι εἶναι ἐπίσης ζηλωταὶ καὶ σπουδασταὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, νομίζω, ἂν ἦτο τρόπος νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ του ἀπὸ τὸν τάφον, ἤθελεν εἰπεῖ καὶ πρὸς τοὺς συμπατριώτας του Σμυρναίους καὶ πρὸς τοὺς ἐραστὰς του Χίους, καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅτι «*Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου εἶναι οἱ μιμούμενοί τήν ἀρετήν μου (α)*».

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ.

Πρὸς τοὺς ἐλλογίμους ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Ἐπειδὴ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων αἱ ἀγγελίαι πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται πανταχόθεν εἰς τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ τὴν ἐστίαν, διὰ νὰ ἀντανακλῶνται καὶ διασπείρωνται ἀπ' αὐτοῦ θερμότεραι καὶ ὀξύτεραι εἰς ὅλον τὸ Πανελλήνιον· διὰ τοῦτο καὶ ἐγώ, χρέος φιλογενείας ἐκπληρῶν, ὡς ἀναγγέλλω πράγμα, τὸ ὁποῖον, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν φαίνεται καθ' ἑαυτό, δὲν εἶναι παντάπασιν ἀδιάφορον καὶ ἀκερδὲς εἰς τὰς παρούσας τοῦ Γένους ἡμῶν περιστάσεις. Μάθετε φίλοι μου, ὅτι εἰς τὴν Σμύρνην ἐσυστήθη ἀρτίως ἐμπορικὴ Λέσχη. Σμυρναῖοι καὶ Χῖοι φιλογενεῖς ἔμποροι, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν εἰς ταύτην τὴν πόλιν παρεπιδημούντων Ἑλλήνων συμβουλευθέντες φρονίμως συνείργησαν εἰς σύστασιν ταύτης τῆς ἐμπορικῆς, ἣ νὰ τὴν ὀνομάσω προσφύεστερον, Ἰωνικῆς Λέσχης, πρὸς εὐκολωτέραν διοίκησιν τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν συμ-

(α) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον αὕτη ἡ Διατριβὴ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ ἔτ. 1817. σελ. 520—530 καὶ 549—567. Περί Ὀμήρου ἱκανοὶ καὶ τῶν ἡμετέρων ἔγραψαν κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, οὐκ εὐκαταφρόνητα· ἀλλὰ πάντας ὑπερέβαλε καὶ κατ' εἶδος καὶ καθ' ὕλην ὁ ἐλλόγιμος Κ. Ι. Βαλέστας, ἐκδὸς τῷ 1867 ἐν Λονδίῳ μετὰ πλείστης φιλοκαλίας «*Ὀμήρου Βίον καὶ Ποιήματα*». Σημ. Ἐκδ.

φερόντων. Παρατυχῶν εἰς τὰς πρώτας αὐτῶν συνελεύσεις ἐκ τοῦ διαβατικοῦ, ἐθαύμασα τὸν ζήλον καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐτυχίας. Προθυμότατα κατέβαλον χρήματα, διώρισαν οἰκίαν, διέταξαν τὰ πάντα, καὶ συνήχθησαν τὸ πρῶτον τὴν εἰκοστὴν πρώτην τοῦ Δεκεμβρίου τὸ ἑσπέρας. Ἐν πνέοντες, πρὸς ἕν βλέποντες, τὸ κοινὸν ὄφελος, ἐξακολουθοῦσιν ἕκτοτε νὰ ἐκτελῶσι τὰς συνάξεις των κοσμιώτατα. Ἐξέδωκαν δὲ καὶ κανόνες τινὰς τοῦ συστήματός των, τοὺς ὁποίους ἔχετε ἐφεξῆς.

Κανόνες τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐμπορικῆς Λέσχης.

Ἀρχὴ τῶν καλῶν ἀπάντων καὶ βάσις ἀσφαλῆς καὶ εἶναι καὶ νομίζεται ἡ ὁμόνοια. Τροφὸς δὲ καλλίστη καὶ συνεργὸς τῆς ὁμονομίας ὑπάρχει ἡ πρὸς ὁμοίους ὁμοίων συνήθεια καὶ συγνή, συναναστροφή. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ἔμποροι τῆς Σμύρνης ἐπικαλεσάμενοι τὸν ὕψιστον τῶν φῶτων Πατέρα καὶ Θεὸν τῆς ἀγάπης μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ καρδίᾳ συνεστήσαμεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐμπορικὴν Λέσχην (Καζίον). Αὕτη δὲ τῆς Σμύρνης ἡ Λέσχη μίαν ἔχει σπουδὴν, ἕν τέλος, ἕνα σκοπὸν, νὰ συνεργώμεθα ὁμοθυμαδὸν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, διὰ νὰ ἀδολεσχωμεν κατὰ Θεὸν συμβουλευόμενοι περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων ἐμπορικῶν συμφερόντων, κοινοποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους εἰλικρινῶς τὰς ἀφορώσας εἰς τὸ ἡμέτερον ἐπάγγελμα γνώσεις, βοηθοῦντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον εἰς τὰς προτυχούσας ἀνάγκας, εὐκολύνοντες, ὅσον τὸ δυνατόν, τῶν συναλλαγμάτων τὰς δυσκολίας, ἐμπληροῦντες ἀπλῶς τῆς φιλανθρωπίας τὰ χρέη, ὅσα ἐπιβάλλει τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ὁ νόμος καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον μερικῶς, καὶ καθόλου εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ἐπαγγελματίων τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Πρὸς ἀσφαλῆ στερέωσιν τοῦ ἠθικοῦ τούτου καὶ κοινωφελοῦς συστήματος, μὲ κοινὴν συγκατάθεσιν καὶ συμφωνίαν ὅλων τῶν τῆς Λέσχης Μετόχων ἐψηφίσθησαν καὶ ἐκυρώθησαν οἱ ἐφεξῆς Κανόνες.

Α'. Ἡ διοίκησις τῆς Λέσχης καὶ ἡ ἐπιστασία τῆς κατ' αὐτὴν εὐταξίας παρεδόθη εἰς ἑξ' Ἐφόρους, εἰς τῶν ὁποίων ἐξελέχθη ὁ αὐτὸς καὶ Ταμίας· καὶ προσέτι εἰς τρεῖς Συμβούλους. Οὗτοι πάντες θέλουσι ψηφίζεσθαι κατ' ἑτος εἰς γενικὴν ὅλων τῶν τῆς Λέσχης Μετόχων Συνέλευσιν.

Β'. Οἱ ἑξ' Ἐφοροὶ χρεωστοῦσι νὰ φροντίζωσι διὰ νὰ διατηρῆται ἡ εὐταξία καὶ νὰ ἐκτελῶνται τὰ πάντα μὲ κοσμιότητα καὶ εἰς τὰς ὁμι-

λία· καὶ εἰς τὰς πράξεις, ἐνεργοῦντες μὲ ἀπερίοριστον δύναμιν πᾶν, ὅτι ἀποδίδει πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Λέσχης, συναινούντων καὶ τῶν τριῶν Συμβούλων.

Γ'. Ἐάν τις τῶν Μετόχων ἔχῃ κἀνὲν παράπονον ἢ ἀπὸ τοὺς ὑπερέτας τῆς Λέσχης, ἢ ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλο ὑποκείμενον ταύτης τῆς Ἑταιρίας, νὰ ἀναφέρῃ τὸ ἔγκλημα πρὸς τοὺς Ἐφόρους, εἰς τοὺς ὑπολείους μόνους ἐναπιστεύθη ἡ διοίκησις καὶ ἡ περὶ τῆς εὐταξίας φροντίς.

Δ'. Ὁ Ταμίας, ὅστις ἔχει τὴν ἐπιστάσιαν τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Λέσχης, χρεωστῇ νὰ ἀποδώσῃ λόγον εἰς τὸ τέλος τῆς προθεσμίας ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως, ἣτις μέλλει νὰ συγκροτῇται εἰς ἐκλογὴν τῶν νέων Ἐφόρων τοῦ ἐπιόντος ἔτους. Τότε θέλει παραδίδει εἰς τὸν διάδοχόν του, ἂν περισσεύσῃσι μετρητά· ἐξ ἐναντίας, ἂν τύχωσι χρέη, θέλει λαμβάνει αὐτὰ παρὰ τῶν Μετόχων, ἐνὸς ἐκάστου ἀναλόγως ἐξ ἴσου καταβάλλοντος τὴν ἀνήκουσαν ποσότητα.

Ε'. Ἐκαστος τῶν Μετόχων χρεωστῇ νὰ καταβάλλῃ τοῦτο τὸ ἔτος ἔρχοντο γρόσια ὀγδοήκοντα καὶ οὕτω νὰ λαμβάνῃ ὑπὸ τὸν Ταμίαν τὸ Σύμβολον τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Λέσχην, καταγραφόμενος εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ἑταιρίας.

ΣΤ'. Οἱ Μέτοχοι ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ εἰσάγῃσιν εἰς τὴν Λέσχην ἕκαστος τοὺς εἰς αὐτὸν συστημένους ξένους ἐμπόρους ἢ καρβοκυρίους δώρεάν, εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον εἰδοποιήσῃσι τοὺς Ἐφόρους· μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν ταύτης τῆς προθεσμίας ἢ θέλουσι καταγράφεσθαι καὶ οἱ ξένοι εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ἑταιρίας, ἢ παύουσι πλέον νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν Λέσχην.

Ζ'. Ἀπαγορεύεται πρὸς ὅλους τοὺς Μετόχους νὰ μὴ εἰσάγῃσιν εἰς τὴν Λέσχην ἐντοπίους, ἢ φίλους, ἢ συντρόφους των, ἢ συγγενεῖς των μὴ καταγεγραμμένους· διότι ἐκ τούτου ἀδικεῖται ἡ Ἑταιρία.

Η'. Ἐκαστος τῶν Μετόχων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ ἕνα τινὰ, ὅστις θέλει νὰ γείνῃ μέλος τῆς Λέσχης. Τὸ πρόβλημά του ὑφείλει ν' ἀναφέρῃ πρὸς ἕνα τινὰ τῶν Ἐφόρων, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ τῶν τριῶν Συμβούλων ἀνακρίνοντες ἀκριβῶς τὸ προβαλλόμενον ὑποκείμενον θέλουσι δέχεσθαι, ἢ ἀποβάλλει αὐτό.

Θ'. Μετὰ τὰς ὥρας τοῦ Συμβουλίου θέλει γίνεσθαι ἀνάγκῃσι ἐφημερίδων, ἢ βιβλίων ἐμπορικῶν, καὶ ἠθικῶν εἰς ἐπήκουσιν πάντων ἀπὸ τὸν ἐξεπίτηδες ἐκλελεγμένον Γραμματέα ἢ Ἀναγνώστην· πρὸς αὐτῶν διάχυσιν συγχωροῦνται μετὰ ταῦτα καὶ τινὰ κόσμια παιγνίδια· τὸ

παίγνιδιον τῶν χαρτίων εἶναι αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον· μόνον τὸ σφαιριστήριον (βιλλάρδον) ἐσυγχωρήθη καὶ ἡ κυβεΐα (τὸ τάβλι) διὰ τινὰς ἀσθενικούς. Ἀλλὰ τὸ σύνθεμα τῶν δύο τούτων παιγνιδίων, ὅπως καὶ ἂν γίνηται, δὲν δύναται νὰ ἀναβῇ περαιτέρω ἀπὸ ἓν γρόσιον εἰς τὴν τριπλὴν παιζίαν (παρτίδα).

Ι'. Ἡ Οἰκία τῆς Λέσχης θέλει εἶσθαι ἀνοικτὴ ἀπὸ τὰς ἑπτὰ ὥρας τὸ πρωῒ, ἕως τὰς δώδεκα τῆς νυκτός.

ΙΑ'. Ἐν φωραθῇ τις, ὅτι ἐπῆρεν ἐξω ἀπὸ τὴν Λέσχην κἀνεν σκευὸς κοινόν δι' ὅποιανδήποτε πρόφασιν, θέλει πληρῶναι ποινὴν γροσίων ἑκατόν.

ΙΒ'. Ὅταν οἱ Ἐφοροὶ συγκαλέσωσι γενικὴν Συνέλευσιν περὶ πραγμάτων ἀντηκόντων εἰς τὸ σύστημα τῆς Ἑταιρίας, ὅσοι τύχῃσι παρόντες ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἀποφασίζωσι περὶ τοῦ πράγματος, χωρὶς νὰ δύνανται οἱ ἀπόντες νὰ ἀντιτείνωσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως.

ΙΓ'. Ὅταν ἀπ' ἐδῶ ἀναχωρήσῃ μέτοχός τις τῆς Ἑταιρίας δύναται ὁ σύντροφος ἢ ὁ διάδοχός του νὰ εἰσέλθῃται αὐτοῦ εἰς τὴν Λέσχην· τοῦτον δὲ τὸν διάδοχον ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ εἰσάγῃ εἰς τὴν Λέσχην καὶ τριάκοντα ἡμέρας πρὶν ἀναχωρήσει ὁ καταγεγραμμένος σύντροφος, ὡς μέλλοντα νὰ γείνη μέλος τῆς Ἑταιρίας.

ΙΔ'. Τὸ κάπνισμα τῆς πίπας (τὸ τοιμπούκι) εἶναι ἐμποδιζόμενον εἰς τὴν μεγάλην τῆς Συνελεύσεως στοάν, καὶ εἰς τὰς δύο καμάρas τοῦ σφαιριστηρίου.

ΙΕ'. Ἐὰν οἱ Ἐφοροὶ ἀνακαλύψωσιν τινὰ παραβάτην τῶν συνθηκῶν τῆς Ἑταιρίας, τὴν μὲν πρώτην φορὰν θέλουσι συμβουλευσεῖ αὐτὸν κατὰ μόνας, τὴν δὲ δευτέραν θέλουσι ἀποβάλλει διόλου ἀπὸ τὴν Ἑταιρίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ δίκαιωμα νὰ ζητῇ ὀπίσω τὸν ἔρανον.

ΙΣ'. Ὅλοι οἱ Λεσχαῖοι γνωρίζοντες ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τούτου τοῦ ἡθικοῦ συστήματος θεμελιώνεται εἰς τὴν κοινωφελεστάτην ἁρμονίαν τῶν διαφόρων αὐτοῦ μελῶν, καὶ εἰς τὴν ἐγκάρδιον ὑποταγὴν καὶ πειθαρχίαν πρὸς τοὺς ἀνωτέρω διακηφθέντας Κανόνας, ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἀποδεχόμεθα τὰ δεκαεξὶ κεφάλαια, ὑποσχόμενοι καὶ ὑποχρεούμενοι νὰ φυλάζωμεν αὐτὰ ἀκριβῶς πρὸς παντοτεινὴν τῆς Ἑλληνικῆς Λέσχης στερέωσιν. Καὶ ταύτην τὴν ὑπόσχεσιν ἐπισημαίνεται ἕκαστος ἐξ ἡμῶν διὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὑπογραφῆς.

Ἐξεδόθησαν ἐν Σμύρνῃ τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ Σωτηρίῳ ἔτει· Ἰαννουαρίου πρώτῃ.

Ἐφοροι τούτου τοῦ ἔτους ἐψηφίσθησαν :

Χριστόδουλος Ἡσαΐου. Μανώλης Ῥοδοκανάκης. Ἰωσήφ Μαγγιορά-
νης. Μιχαήλ Ἀγέλαστος. Μιχαήλ Δέλτας. Κ. Ῥενιέρος.

Σύμβουλοι δὲ

Νικόλαος Μαυρογορδάτος. Μιχαήλος Εὐμορφόπουλος. Ἀντώνιος
Ἰαλούσης.

Οὗτοι, φίλοι μου, εἶναι οἱ κανόνες τῆς νεοσυστάτου Ἰωνικῆς Λέ-
σχης, οἵτινες ἐτυπώθησαν εἰς τὴν ἐν Σμύρνῃ μικρὰν τυπογραφίαν ἀπα-
ρλλάκτως καθὼς τοὺς βλέπετε (α), καὶ διεμοιράσθησαν εἰς ἓνα ἕκα-
στον τῶν Μετόχων. Μέτοχοι ἕως τὴν σήμερον εἶναι καταγεγραμμένοι
περίπου ὀγδόηκοντα, ὅλοι ἐκ τῶν χρησιμωτάτων ἐμπόρων Γραικῶν.
Τὸ σύμβολον τῆς εἰς τὴν Λέσχην εἰσόδου εἶναι πινάκιον τετράγωνον
μικρόν, περιγεγραμμένην ἔχον εἰς τὰ ἄκρα σειρὰν ὑπὸ κρίκων ἀλλη-
λουχομένων συνεστηκυῖαν, καὶ εἰς τὸ μέσον, τοῦ Λεσχαίου ἢ Λεσχη-
νότου, ὡς ἔλεγον τοὺς τοιούτους οἱ παλαιοὶ Ἴωνες, τὸ ὄνομα ἡ οἰ-
κία τῆς Λέσχης εἶναι εὐρυχωροτάτη. Εἰς τὴν εἰσόδον τῆς αἰθαύσης
ἐπικρέμαται τὸ πινάκιον τῶν Κανόνων ἔχον κατὰ κορυφῆς ἔμβλημα,
δύω χεῖρας συσφιγγομένας, καὶ ἐπιγραφὴν, Ἄ δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα
ἰζεῖ. Εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ προδόμου τῆς μεγάλης Στοᾶς εἶναι αὕτη
ἡ ἐπιγραφὴ, *Μηδεὶς ἀνελάνθρωνος εἰσέτω* ἐπάνω δὲ τῆς θύρας αὐ-
τῆς τῆς Στοᾶς, *Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφύλησαν*. Ἡ Στοὰ εἶναι
ἐστολησμένη μὲ καλὰ καὶ καθάρια ἐπιπλά, καὶ θρονία. Γύρωθεν κρέ-
μανται σεμνόταται εἰκόνες· εἰς δὲ τὸ μεταξὺ τῶν εἰκόνων κρέμανται
ἀδιάκτα μικρὰ μὲ ἐπιγραφὰς φιλοσοφικάς, καὶ τῆς θείας Γραφῆς· οἷον.
Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ, *Δικαιοσύνην μά-
θετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς* καὶ, *Ἀγαθοποιεῖτε καὶ δαρεῖσθε*
μηδὲν ἀπελπίοντες καὶ, *Γίνεσθε ἡρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέ-
ραι οὗτως αἱ περιστεραὶ* καὶ, *Ὅπως θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ*
ἄνθρωποι καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως καὶ, *Σοφίαν καὶ παι-
δείαν ὁ ἐξουθενῶν ταλαίπωρος* καὶ, *Ρῖζα πάντων ἀγαθῶν εὐσέ-*

(α) Σημειωτέον δὲ ὅτι τοῦτο τὸ μικρὸν τυπογραφεῖον συνέστη τῷ 1819 ὑπὸ
τινος Ἰταλοῦ. Καὶ κατὰ τὸ 1813 ὁμογενὴς τις εἶχε συστήσας ἐν Κουκλουτζᾷ
μικρὸν τυπογραφεῖον, ἐξ οὗ προέκυψε ποιημάτιόν τι τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς.
Διελαθόμεν δὲ περὶ τούτου ἔντινι ἀνεκδότῳ ἡμετέρα ἐπιστολικαία διατριβὴ
πραγματευομένη *Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν τυπογραφείων*. Βλ.
Πανδώραν. Τόμ. 10. σελ. 156. Σημ. Ἐκδ.

βεια κτλ. Ὁμοίως καὶ γνώμας φιλοσοφικῆς· οἷον, *Δός τι καὶ λάβεις τι καί, Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἴσα ἄτησι· καί, Κέρδος πορρίζον πάντοθεν πλὴν ἐκ κακῶν· καί, Ψεύδεια μὴ βάλλειν· τὰ δ' ἐτήτυμα πάντ' ἀγορεύειν· καὶ Ἐπὶ χρήμασι μὴ φρονέει μέγα, ὧν ἐστὶ πάντων ἐπίσι· ἄνεμος κύριος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, τὰ ὅποια γίνονται πολλάκις ἀφορμὴ πολλῶν ἠθικῶν ὁμιλιῶν εἰς τὴν ἐν τῇ στοᾷ κοσμιωτάτην Συνέλευσιν τῶν Μετόχων. Πόση εἶναι, φίλοι μου, ἡ ἐκ τοῦ συστήματος τούτου ἐλπίζομένη ὠφέλεια τῆς Σμύρνης, συμπεράνατε ἀπὸ τοῦ ἐρεσῆς ὑπόδειγμα. Τῇ κδ. τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου πρῶτῃ συνεβή κατὰ δυστυχίαν εἰς τὴν πόλιν μας δεινὴ πυρκαϊὰ κατὰ τὴν συνοικίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τεσσαράκοντα περίπου οἰκίαι καλαὶ καὶ μεγάλαι ἠφανίσθησαν. Ἐκλήσαν δὲ καὶ δεκαπέντε ἐργαστήρια· ἡ ζημία ἐστάθη μεγάλη. Διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα σφοδρότατον ἄνεμον ὕλας τὰς ῥηθήσας οἰκίας κατέφαγεν ἡ φλόξ εἰς τρεῖς ὥρας. Ὀλίγοι ὀλίγα πράγματα ἐπρόφθασαν νὰ διασώσωσι. Τὰ ἄλλα ὕλα ἐγένιναν παρανάλωμα τῶν ἀγγρίων γνάθων τοῦ παμφάγου πυρός. Εἰς ταύτην τὴν πυρκαϊᾶν ἔχασεν ἡ Σμύρνη περίπου ἓν καὶ ἥμισυ μιλλιονίων γροσίων συνυπολογιζομένων τῶν οἰκιῶν ἅμα καὶ τῶν μετ' αὐτῶν καταρλεχθέντων σκευῶν. Οἱ ζημιωθέντες εἶναι ὅλοι χρήσιμοι· καὶ μετὰ αὐτῶν πτωχαὶ γῆραι, καὶ πένητες οἰκονομούμενοι φειδωλῶς ἀπὸ τὰ πατρῶα κτήμενά των. Τὸ Κοινὸν τῆς Σμύρνης ἔλαβε φροντίδα περὶ αὐτῶν. Οἱ δὲ κηλοὶ Δεσχαῖοι αὐτόμολοι συνέδραμον εἰς παραμυθίαν τῶν δυστυχησάντων ἀδελφῶν, καταβαλόντες τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δέκα χιλιάδων συναχθέντων γροσίων. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν δὲν πρέπει νὰ σιωπήσω καὶ τὴν φιланθρωπίαν τῶν ἐν Σμύρῃ κατοικούντων Εὐρωπαίων. Καὶ οὗτοι εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν Δέσχην συνηγμένοι, κατέγραψαν δύω χιλιάδας γροσίων συνδρομὴν, καὶ ἐμοίρασαν ἀναλόγως εἰς τοὺς ζημιωθέντας Γραικοὺς. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἶναι τὸ φιάνθρωπα ἔργα τῶν εἰς ἓν συνερχομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους συμφωνούντων χρησίων πραγματευτῶν. Εἶθε, φίλοι μου, νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τῶν Σμυρναίων τὴν περὶ τὰ καλὰ καὶ κοινωφελῆ πράγματα σπουδὴν! (α).*

(*) Ἐξεβόθη ἀνωμόμως ἐν τῷ Λογ. Ἑρμῇ ἐτ. 4849. σελ. 225—227. Σημ. Ἐκδ.

ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΤΩΝ ΡΩΣΣΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΤΟΝ Α'. (α)

Θεόστεπτε Αὐτοκράτωρ !

Ἀπέναντι τοῦ θρόνου τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικωτάτης Μεγαλειότητος τολμῶμεν διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς ἀναφορᾶς νὰ παρασταθῶμεν οἱ πάντων ἀνθρώπων ἐλεεινότατοι. Μέλη ἀξιοδύκρυτα τοῦ κατασπαρασσομένου Ἑλληνικοῦ Γένους, λείψανα πολυπαθῆ, διαδράντα τῆς ῥομφαίας τὸ στόμα, κατεφύγομεν, τρισμέγιστε Αὐτοκράτωρ, γυμνοὶ καὶ πεινῶντες εἰς τὸ ἄσυλον τῆς εὐρυχωροτάτης Ἐπικρατείας Σου, ὅχι μόνον νὰ διασώσωμεν τὴν ἀθλιωτάτην ζωὴν μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τολμήσωμεν νὰ παρασταθῶμεν ἰκέται πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Σου Μεγαλειότητα. Ἀπὸ τὸ μέσον τῆς ὑπερλάμπρου Αὐλῆς Σου ἀναβαίνει διὰ τῶν οἰκτρῶν μας στομάτων πρὸς τὴν φιланθρωποτάτην Σου ψυχὴν ὅλης τῆς βασανιζομένης Ἑλλάδος ἡ φωνή. Τρισμέγιστε, τρισσέβαστε Αὐγουστε ! ἐπάκουσον τοὺς γοεροὺς στεναγμοὺς τῆς, ἐπίβλεψον εἰς τὰ δάκρυά της, κάμνητι πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον δυστυχίαν της. Τὸ εὐσεβὲς Ἑλληνικὸν γένος, θεόστεπτε Καῖσαρ, τὸ καὶ πρόην μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς διὰ τὰ ἀγαθὰ του περικλεέστατον, καὶ ὕστερον διὰ τὴν εἰς τὰς συμφορὰς του γενναϊότητα περιώνυμον, κινδυνεῖ τῶρα πλέον νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Τέσσαρας ἤδη αἰῶνας θανασίμως ἐτυραννήθη ὑπὸ τοῦ βαρβάρου ἐχθροῦ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Κατεξάινετο καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν αἱμοδόρων ὀνύχων τῆς ἀδικίας. Καθ' ἡμέραν κατὰ πόλεις ἐγίνετο σφάγιον τῆς ὠμοτά-

(α) Ἐδημοσιεύθη αὕτη ἡ ἀναφορὰ τὸ πρῶτον ὑπὸ I. Φιλήμονος (Δοκίμ. περὶ τῆς Ἑλλ. ἐπανάστας. Τ. Δ. σελ. 370). Ἐκδίδομεν δ' αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν σωζόμενον ἀπόγραφον, ὅπερ αὐτὸς ὁ συντάκτης ἔχει διωρθωμένον. Σημ. Ἐκδ.

της ἀσεβείας, τοῦ λοιμοῦ, τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τῆς ἀνομίας. Καθ' ἡμέραν ὑπέμενον ὕβρεις, καὶ πληγὰς, καὶ βασάνους, ὅποιας δὲν ἐβλεπεν ὁ ἥλιος ἄλλας εἰς ὅλον τῆς γῆς τὸ πρόσωπον. Ἡ θρησκεία, ἡ τιμὴ, ἡ περιουσία καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ κατεσπαράσσοντο κοινῶς καὶ ἀνυποστόλως καὶ ὑπὸ τοῦ οὐτιδανωτάτου ὑπηρετοῦ τῆς τυραννίας. Εἰς τὴν ἰδίαν του πατρίδα πιεζόμενον ἀπὸ τὰς ἀλύσεις ἐνὸς ἀθεωτάτου καὶ ἀσυμφύλου δυνάστου, ἀντὶ νὰ ἐλαφρώσῃ αὐτὰς μὲ τὴν ἄκραν ταπείνωσιν καὶ ὑποταγὴν του, τὰς ἐβάρυνεν ἐπὶ πλεόν, καὶ μὲ τὴν ὑπόκλησιν τοῦ αὐχένου· του παρωζῶνε μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν σπάθην τοῦ αἰμοδόρου τυράννου του. Ἐκ τοιούτων καὶ τοσούτων κακῶν ἐτόλμησε κατὰ μέρος νὰ στενάξῃ καὶ νὰ σωθῇ ὡπωσδήποτε ἀπὸ τὸν ἐσχάτως ἐπικρεμασθέντα κίνδυνον. Ἄλλ' ἰδοὺ παρὰ πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπότητος διακωλύματα κινδυνεύει ὑλόκληρον νὰ ρισθῇ εἰς τὸ βάραθρον τοῦ παντελοῦς ἀφανισμοῦ. Πᾶσα πόλις τῆς Ἑλλάδος καὶ χώρα, τριτμέγιστε Αὐτοκράτωρ, ἔγεινεν ἤδη θέκτρον τραγικωτάτων σφαγῶν. Καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ἀθλίη Κωνσταντινούπολις, ἀπέβη κλαυθμῶνος καὶ λᾶς, καὶ φοικτὴ κατοικία τοῦ τρόμου καὶ τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου· καὶ ἀγοραί, καὶ ἀγυαί, καὶ κατοικίαι τῆς πόλεως ταύτης πλημμυροῦσιν ἀπὸ αἵμα ἀθῶων Χριστιανῶν· τὸ ἐν αὐτῇ ἄνθος τοῦ Γένους ἀπεθερίσθη· πάσης ἡλικίας καὶ πάσης τάξεως ταλαίπωροι Γραικοὶ καθ' ἡμέραν, καθ' ὥραν, ἀγχονται, πνίγονται, σφάζονται· οἱ δὲ ζῶντες φαίνονται καὶ τῶν φονευομένων ἐλεεινότεροι διὰ τὸν φόβον, καὶ τὴν πείναν, καὶ τὴν γύμνωσιν, καὶ τὰς ὕβρεις, καὶ τὰς βασάνους, μὲ τὰς ὅποιας, καὶ πρὶν τοῦ θανατώσῃ, ἀνασπᾷ τὴν ζωὴν αὐτῶν μυριάκις ἡ ὁμότης τοῦ ὀλοθρευτοῦ. Αἱ οἰκίαι παντοῦ ἐρημόνονται· αἱ εἰρκατὶ στενοχωροῦνται ἀπὸ τῶν σφαγῶν τὸ πλῆθος· οἱ νεκροὶ ρίπτονται ἄταφοι εἰς ἐρῶμα τῶν θηρίων τῆς γῆς καὶ θαλάσσης· οἱ ὑπῆκοι ἀνδραποδιζονται ὡς αἰχμάλωτοι· τὰ δυσσεβῆ ἔθνη ἐπιγελῶσι, καὶ τὸ ἄθλιον Γένος τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων κατὰ μικρὸν ὀλιγοστεύει καὶ ἀφανίζεται. Ὑπάρχουσι δεινὰ παρὰ ταῦτα δεινότερα; Πρόσθε, θεοσεδέστατε Αὐτοκράτωρ, καὶ τὰ κατὰ τῆς εὐαγοῦς ἡμῶν πίστεως. Τὰ θεῖα μυστήρια καθυβρίζονται· τὰ ἅγια ρίπτονται εἰς τοὺς δρόμους ἀπὸ τοὺς κύνας εἰς ἄλλων κυνῶν καταπατήματα· οἱ ἱεροὶ ναοὶ βεβηλόνονται καὶ κατακαίονται καὶ κατεδαφίζονται· οἱ Χριστιανοὶ βιάζονται πρὸς ἐξώμισιν· οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἰψίστου καταξάινονται καὶ στρεβλόνονται, οἱ Ἀρχιερεῖς ἀνιλεῶ· κατὰφρίζονται· οἱ φωστῆρες τῆς ἀγιοτά-

της Συνόδου μας ἀπεσθῆσθῃσαν· τέσσαρες ἐκρεμάσθησαν, καὶ οἱ λοιποὶ φυλάττονται σιδηροδέσμιοι εἰς σφαγὴν. Ὁ δὲ Παναγιώτατος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐκρέματο τὰς τρεῖς ἡμέρας τοῦ Πάσχα ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ περισυρὲν καὶ καθυβρισθὲν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν θεῖα τις νεῦσις διέσωσεν αὐτὸ εἰς τὴν Ὁδησσόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων καὶ οἱ ἄλλοι οἱ πρῶν δύο γέροντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι, καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπαπειλοῦνται μετ' ὀλίγον, (ἐὰν μέχρι τῆς ὥρας δὲν ἐπαθόν,) νὰ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτά. Θεόστεπτε τῆς ὀρθοδοξίας Προστάτα! Ἰδὲ τὴν τῆς Ἐκκλησίας Σου κἀκωσιν νόμισον, ὅτι βλέπεις ἐνώπιόν Σου τὴν πνευματικὴν Σου ταύτην τροφὸν καὶ μητέρα ἐκτείνουσαν τὰς ἀγίας τῆς χειρὸς πρὸς τὴν θεόχοιστον κορυφὴν Σου, καὶ ρωνοῦσαν ἐλεεινῶς, καὶ δεικνύουσαν τὰς καιριωτάτας πληγὰς τῆς, καὶ ἐπικαλουμένην τὸν κραταῖόν Σου βραχίονα πρὸς ἀντίληψιν. Ἰδὲ, φιλανθρωπότητε Καῖσαρ, πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ ὁμοπίστου Σου Γένους κλίνουσαν ἐνώπιόν Σου τὸ γόνυ, καὶ ζητοῦσαν ἐκ κατωδύνου καρδίας τὴν εὐσπλαγχνίαν Σου. Ἰδὲ τὴν παναθλίαν Ἑλλάδα πάσχουσιν ἤδη, ὅσα μῆτε ἀπὸ τοῦς τυράννοισι τῆς πίστεως, μῆτε ἐν καιρῷ τῆς ἀλώσεώς τῆς ἐπαθε δεινά. Ἐπάκουσον τὰς γοερωτάτας φωνὰς συγγενῶν ἀποσχιζομένων ἀπ' ἀλλήλων, γηρῶν κλαιουσῶν τοὺς συζύγους των, παιδίων ἀκάκων ἀποθνησκόντων τοὺς σφαζομένους γονεῖς των, γεράντων ἀθλίων ὀδυρομένων τῶν οἰκιῶν τὴν ἐρήμωσιν. Γενοῦ σωτὴρ ἔθνοισι ὀλοκλήρου, τὸ ὅποιον ἤδη λογίζεται ὡς πρόβατον σφαγῆς, ἐν ᾧ ἡ ἐν Σοὶ θριαμβεύουσα πίστις τὸ ἔχει ἐμπειπιστευμένον ὡς ἱεράν παρακαταθήκην εἰς τὴν θεόστεπτόν Σου Μεγαλειότητα. Σοὶ ἐγκαταλέλειπται θεόθεν, εὐσεδέστατε Αὐτοκράτωρ, ὁ πτωχὸς λαὸς τῶν Γραικῶν. Ἐθνεὶ ὀρφανῷ καὶ τῶν πατρῶων ἀγαθῶν ἀπεστερημένῳ Σὺ προωρίσθης ἀνωθεν βοηθός. Ἐλέησον, ἐλεημονικώτατε Πάτερ, τοὺς τρισυθλίους ἱκέτας Σου. Πρέσβεις προσφέρομεν πρὸς τὸ Κράτος Σου ὅλων τῶν εὐσεβῶν βασιλέων τὴν χρυσὴν σειράν, ὅσοι διέσωσαν τὴν ὀρθοδοξίαν ἀπὸ τῶν τυράννων τὸν διωγμόν. Ὅλων τῶν Χριστοκλήρων Πατέρων ἡμῶν τὸν χορόν, τῶν ὁποίων αἱ χεῖρες ἐφύτευσαν εἰς τὴν εὐκλεσεστάτην Ῥωσσίαν τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ. Αὐτὸν τελευταῖον τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεθείας νεωστὶ πεσόντα σεβασμιώτατον ἡμῶν Πατριάρχην, ὅστις κατὰ θεῖαν βέβαια εὐδοκίαν κατέφυγε καὶ νεκρὸς ἱκέτης πρὸς τὴν θεόστεπτον Αὐτοκρατορίαν Σου. Ἀπὸ τῆς λάρνακος τοῦ,

εἰς τὴν ὑποίαν εἰσέτι ἄκρος κείται ὁ σεβάσμιος Γέρον, δεικνύει πρὸς τὸ θεοπεθέστατον Σου Κράτος· τὴν ἐν αὐτῷ περυνδρισθεῖσαν ἐσχάτως ὀρθοδόξαν Σου, καὶ ἄφωνος ἐπικαλεῖται τὴν κραταιὰν δεξιάν Σου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν σφαζομένων ὁμογενῶν του καὶ ὁμοθρήσκων Σου, καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ ὠμοτάτου καὶ ἀνοσιουργοτάτου τυράννου. Εὐδόκησον, ὦ Ποιμὴν ἀγαθὲ τρισευδαμόνων λαῶν, νὰ ἀναστήσῃς καὶ ἕνα λαὸν προγόνων ἀγαθῶν, ἐξ οἷας εὐτυχίας εἰς οἷαν κακοδαιμονίαν ἐκκυλισθέντα. Ἐπίβλεψον συμπαθῶς, ὦ πρόμαχε τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων δικαιοματίων, εἰς ἔθνος δυσυχές, ἀγωνιζόμενον δι' αἵματος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Νέυσον, καὶ ὁ ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν ἡφνίσθη, ὡς καπνός. Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα εἶναι τὰ τρόπαιά Σου, τρισμέγιστε Αὐγουστε, πολλὰ τῶν βασιλικωτάτων Σου ἀρετῶν τὰ ἐγκώμια· θέλησον, ὦ Μεγαλουργὲ τῆς ἀγαθῆς θελήσεως Ἰερως, θέλησον νὰ προσθέσῃς εἰς τὰς περικλεεστάτας ἐπωνυμίας Σου καὶ τὰς ζηλωτάς καὶ ἀθανάτους προσφωνήσεις ἐξείνας «ΣΩΤΗΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΥΠΕΡΜΑΧΟΣ». Τοιοῦτόν Σέ, θεόχριστε Αὐτοκράτωρ, φρονοῦντες καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν προσφωνοῦντες, παύομεν τὴν οἰκτρὰν ἱκεσίαν μας μὲ βαθύτατην σέβας, μὲ πικροστάλακτα δάκρυα, μὲ στεναγμούς ἐγκαρδίους, καὶ μὲ ἐλπίδας χρηστάς, Καῖσαρ καὶ Αὐτοκράτωρ τρισεδέαστε.

ΑΩΚΑ'. Μαΐου ΙΕ'.

Τῆς Ὑμετέρας κραταιότητος, τρισεδέαστου καὶ θεοχρίστου Μεγαλειότητος
οἰκτρότατοι δούλοι καὶ ἱκέται

ΟΙ ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ ΣΕΣΩΣΜΕΝΟΙ ΓΡΑΙΚΟΙ.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ ΓΡΑΙΚΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ (α).

Ἀδελφοὶ Ἕλληνες, κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ! Ἐν ὀνόματι τῆς φιλῆς Πατρίδος προσκαλῶ ὑμᾶς ν' ἀκούσητε λόγους ἀδελφοῦ ὁμογενοῦς,

(α) Ἐξεφωνήθη δὲ ὁ Προτρεπτικὸς οὗτος τῇ 20ῃ αὐγῆς Ἰουνίου ἀ συνεδριαζόντων διαφόρων ἐκλεκτῶν ὁμογενῶν τῆς ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ διασκεπτομένων περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, διχονοούντων ὁμῶς καὶ φειδωλομένων, ὧς αὐτὸς μαρτυρεῖ. Μνημονεύει δὲ τοῦ λόγου τούτου ὁ φιλόπατρις Ι. Φιλήμων, καίπερ μὴ πάνυ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἀκριβοῦς. (Βλ. Δοκίμ. περὶ τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως. Τόμ. Α. σελ. 23). Σημ. Ἐκ2.

τοὺς ὁποίους με ὑπαγορεύει τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα ἐρωτάτων χρέος. Εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα ἕκαστος Ἕλληνα χρεωστεῖ καὶ νὰ πράττῃ καὶ νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἀκούῃ ὅ,τι φαίνεται συμφέρον εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ.—Φίλοι καὶ ἀδελφοί! ὁ καιρὸς, τὸν ὁποῖον ὠδιναν τόσοι αἰῶνες, τὸν ὁποῖον ματαίως ἐπεθύμησαν οἱ προπάτορες ἡμῶν, τὸν ὁποῖον ὁ δάκτυλος τῆς θείας προνοίας εἶχε θησαυρισμένον διὰ τὰς ἡμετέρας ἡμέρας, ὁ καιρὸς τοῦ θριάμβου τῆς εὐσεβοῦς Ἑλλάδος εἶναι ἤδη παρών. Ἡμᾶς τοὺς νῦν ζῶντας Ἕλληνας συνεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων νὰ τιμῶμεν τὸν ζυγὸν τῆς ἀπεθείας καὶ ἀνομίας, καὶ νὰ ἰδῶμεν ἐλευθερίαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἐποχὴ μακκρία! Ὁ τύραννος πίπτει. Ὁ Σταυρὸς θριαμβεύει καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἀναγεννᾶται. Πρὸς ταύτην τὴν θεῖαν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Πατρίδος φωνὴν δὲν ἔμεινε κωφὸς κανεὶς γνήσιος Γραικός. Εἰς ὅλον τὰ στήθη ἀναψεν ἡ γλυκυτάτη φλόξ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐλευθερίας. Ἄνδρες Ἕλληνας συντρέχετε πανταχόθεν, καὶ χύνουσι τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος. Ἄλλοι συνεισφέρουσι χρήματα ἄλλοι τροφὰς καὶ ἀποσκευάς· ἄλλοι συμβουλὰς ὠφελίμους, καὶ ἕκαστος, ὅτι δύναται πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Καὶ σεῖς, φιλογενεῖς Γραικοὶ τῆς Ὀδηγσοῦ, καὶ σεῖς μάλιστα ἐδείξατε ἐξ ἀρχῆς καὶ προθυμίαν καὶ ἀπαράμιλλον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς φιλότατης Πατρίδος. Ἀλλὰ τώρα, συγχωρήσατέ με νὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς, ὅτι φαίνεσθε κτώτεροι ἀπὸ τὸν ἐκυτὸν σας. Ἀγνοῶ ποῖος δάκμων φθονερὸς ἐρύσχηεν εἰς τὸ μέσον ὑμῶν τὸν φθοροποιὸν ἄερα τῆς διχονοίας καὶ ὀκνηρίας. Ἀληθῶς συνέβησαν περιστάσεις τινὲς ἐναντίαι καὶ κωλύματα μικρά, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος (α). Ἀλλὰ τοιαῦτα κωλύματα, ἀντὶ νὰ ψυχράνωσι τὰς εὐγενεῖς τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς, πρέπει ἐξ ἐναντίας νὰ ἐκκαίωσιν αὐτάς περισσότερον εἰς τὰ γενναῖά των κατορθώματα. Τοιαῦτα κωλύματα πρέπει, ἀδελφοί, νὰ κάμωσι καὶ ὑμεῖς δραστηριοτέρους καὶ προθυμότερους νὰ ἐνεργῇτε καὶ με χεῖρα, καὶ με πόδα, καὶ με φωνήν, καὶ με ψυχὴν, διὰ νὰ φθάσητε τὸ γρηγορότερον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ὑμῶν εἰς τοῦ ἀγῶνος τὸ τέρμα. Πρῶτον δὲ σημεῖον καὶ ἀπόδειξις τῆς ὑμετέρας προθυμίας εἶναι ἡ χρηματικὴ συνεισφορά. Πλούσιοι ἔμποροι, καὶ μέσης, καὶ τρίτης

(α) Αἰνίσσεται ὁ λόγος τὴν ἐν Γαλαζίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου συμβῆσαν ἔσταν τῆς ἐκεί Ἑλληνικῆς δολίγης στρατιάς.

κατατάσεως ἀδελφοί! νεῦρα τοῦ πολέμου καὶ ἐλατήρια τῆς νίκης εἶναι τὰ χρήματα. "Αν τῷ ὄντι ἀγαπᾶτε νὰ νικήσῃ ἡ Πατρίς, χρήματα πρέπει νὰ καταβάλλητε. "Απατρίς, ἀνόσιος, ἀσεβὴς καὶ εἶναι καὶ νομίζεται μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ὅστις εἰς τοιοῦτον καιρὸν φειδωλεύεται, καὶ δὲν συνεισφέρει ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Γένους. "Απατρίς, διότι, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, μὲ τὴν φειδωλίαν πωλεῖ τὴν Πατρίδα, καὶ προδίδει αὐτὴν εἰς τοὺς βαρβάρους ὀλοθρευτάς της. Ἀνόσιος, διότι γίνεται παραίτιος τοῦ ρόγου τῶν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μαχομένων ἀδελφῶν, τοὺς ὁποίους δὲν διατρέφει καὶ δὲν ἐνισχύει μὲ τὴν ἀναγκαίαν σύνταξιν καὶ δαπάνην. Ἀσεβὴς τέλος, διότι καταπατεῖ καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα, προδίδει τὴν πίστιν εἰς τοὺς τυράννους αὐτῆς, ἀλλάζει μὲ ἀργύριον ὅλον τοῦ τὸ Γένος τὸ εὐσεβές, παραμελῶν ἐκεῖνο νὰ χαθῇ, ἵνα ζῇ πολυτάλαντος αὐτός. Τί; δύνανται ποτὲ νὰ εὐρεθῶσι τοιαῦται ψυχὰι μεταξύ τῶν Ἑλλήνων; καὶ ποῖον κέρδος δύνανται πλέον ἀδελφοί νὰ ἔχωσιν οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ τὰ χρήματά των; ἂν τὸ Γένος, ὃ μὴ γένοιτο, δυστυχῇ, ποῦ θέλωσι δυνηθῇ νὰ ζήσωσιν; εἰς τὴν Πατρίδα; ἀλλ' ἐκεῖ θέλουσιν εὐρεῖ τὸν ὄφιν τῆς τυραννίας τόσον ἐτοιμότερον νὰ καταπῇ αὐτούς, ὅσον πολυχρονιώτερον θέλει ἐνθυμῆσθαι τὴν πληγὴν τοῦ ἐπιχειρισθέντος ἀφανισμοῦ του; εἰς τὴν ξενιτείαν; ἀλλ' αὐτοῦ θέλει τοὺς μαστίζει ἡ ἀτιμία καὶ καταφρόνησις ὅλων τῶν ἀλλογενῶν, καὶ θέλει τοὺς συνοδεύει εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἐπιχειρήσεις ἡ ὀργὴ τῆς θεῖας Δικαιοσύνης. Φορτωμένοι πλέον τὰς κατάρας τῶν ὁμογενῶν των παρ' ὅσον τὰ χρήματα, θέλουσι ζῇ δακτυλοδεικτούμενοι καὶ περιπαιζόμενοι καὶ ὑπ' αὐτῶν τοῦ Γένους αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, ὡς ἄχρηστα ἀνδράποδα βαρύνοντα τὴν ξένην γῆν. Καὶ πάλιν, ἂν τὸ Γένος εὐτυχῇ, καθὼς θέλει, σὺν Θεῷ, εὐτυχῇ, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγωνισθέντες θέλουσιν ἀπολαμβάνει τῶν γενναίων αὐτῶν κόπων τοὺς καρπούς; οἱ ἄθλιοι φιλάργυροι ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδίας των συνειδήσεως θέλουσι ζητεῖ τόπον νὰ κρυφθῶσιν ὁμοῦ μὲ τὸν τύραννον τῆς Πατρίδος εἰς τῆς αἰωνίου κατασχύνης τὰ βάραθρα.

Φίλοι ὁμογενεῖς, δὲν πιστεύω ποτὲ νὰ εὐρίσκωνται μεταξύ ὑμῶν τοιαῦται ὄχι Ἑλληνικαί, ἀλλ' Ἀφρικαναὶ ψυχαί. Σεῖς καὶ πρότερον καταβάλλετε, καὶ τώρα, καθὼς ἀκούω, ἐτοιμάζεσθε νὰ συνεισφέρητε χρήματα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος. Ἀλλ' ἀναβάλλετε καὶ μεταθέτετε τὰς ἡμέρας, δι' αἰτίας οὐδαμινάς, Φίλοι Ὀδησσηνοί, ἄφετε τὰς ἀναβολάς.

Εἰς ἀνάγκας κατεπειγούσας, πᾶσα ἀργοπορία εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ ὀλέθριον. Ἡ Πατρίς κινδυνεύει ἢ νὰ χαθῇ ἢ νὰ ἐλευθερωθῇ, καὶ ὑμεῖς εὐρίσκετε προβάσεις καὶ δυσκολίας; Τὸ Γένος παλαίει μετὰ τοῦ θανάτου, καὶ ὑμεῖς ἔχετε καιρὸν νὰ τρυᾶτε, καὶ νὰ παίζετε, καὶ ἐμπορεύεσθε, καὶ νὰ περιφέρεσθε βλαστημοῦντες εἰς τὸν ἄλλον, καὶ λογοποιοῦντες ἀκρίτως, καὶ πλάττοντες, νέα ψευδῆ, καὶ ὄνειροπολοῦντες ματαιάς ἐλπίδας; ὦ! συνέλθετε εἰς ἐαυτοὺς δι' ἀγάπην Θεοῦ. Φοβήθητε τοὺς κεραυνοὺς τῆς θείας Δικαιοσύνης. Ἐντράπητε κἄν τοὺς ἀλλοφύλους, μήπως κανεὶς φρόνιμος ἐξ αὐτῶν παρασταθεὶς ἐξαίφνης εἰς τὸ μέσον ὑμῶν, ἐκφωνήσῃ πρὸς αἰσχύνην σας τὸν ἐλεγχον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ κοχλιοθήρας εἰς τοὺς ψηνομένους καὶ τρίζοντας κοχλίας· *Κάκιστα ἦναι, τῶν οἰκῶν ὑμῶν περιπραμένων, ὑμεῖς ἄδετε;* «Ἕλληνες, ἀνάξιοι τοῦ ὀνόματος! Οἱ συμπατριῶται ὑμῶν σφάζονται. Ἡ πατρίς ἐρημοῦται. Οἱ Νεοὶ καίονται, καὶ ὑμεῖς τερετίζετε καὶ παίζετε; *Τῶν οἰκῶν ὑμῶν περιπραμένων, ὑμεῖς ἄδετε;*»

ὦ ἀδελφοί μου! στρέψατε μίαν φορὰν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν εἰς τοὺς ὑμετέρους ἄλλους ἀδελφούς. Ἰδέτε αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον, πῶς χαίροντες θυσιάζουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Ἰδέτε αὐτοὺς εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὰς Νήσους, εἰς τὴν Θάλασσαν, πῶς μάχονται πρὸς τὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς τυράννους ὑπὲρ τῆς φίλης Πατρίδος. Ἐκεῖνοι ἀφειδούσι καὶ κόπους, καὶ χροῖματα, καὶ κτήματα, καὶ γυναῖκας, καὶ τέκνα, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν. Ἐκεῖνοι ποτιζοῦσι τὴν Πατρίδα μὲ τὸ αἷμα αὐτῶν πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ γάλακτός της· καὶ ὑμεῖς θέλετε κρατῆσαι ψιλὸν χρηματικὸν λογαριασμόν, μήπως ὀλιγοστεύσῃτε παρὰ πολὺ τὴν περιουσίαν ὑμῶν; Καὶ ποῖος νόμος βαρβαρικὸς δύναται νὰ συγχωρήσῃ τοιαύτην ἀδικίαν; Νὰ τρέζωμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν πόλεμον, τοῦτο βέβαια εἶναι ἀδύνατον. Σεῖς, καθὼς καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς, ζῆτε ἐν ἀνέσει ὑποκάτω εἰς τὰς πτέρυγας τοῦ Ἀιγυπτίου Ἄετος. Ἄλλ' εἰς τὸν κοινὸν τῆς Πατρίδος ἀγῶνα χρεωστέεσθε νὰ καταβάλῃτε τὸ μέρος ὑμῶν, ὡς κοινοὶ τῆς ἐλευθερίας ἐταῖροι. Εἶναι ἐντροπὴ! Εἶναι ἀδικία καὶ φρικτὴ ἀθεμιτοουργία, νὰ ἀμελήτῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέους ὑμῶν. Μὲ χεῖρας κουλλὰς δὲν ἀπωθεῖται ὁ ἐχθρός. Παλάμη ἐκτεταμένη καὶ στίβαροι βραχίονες θέλουσι διώξαι τὸν τύραννον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας. «Καὶ καλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ μικρόψυχός τις ἐξ ὑμῶν, τί νὰ κάμωμεν; νὰ ἐξοδύση ἑκαπτος ἡμῶν ὅλον αὐτοῦ τὸ ἔχειν, καὶ νὰ μείνωμεν ὕστερον γυμνοί;»

Ναί, φίλοι. γυμνοὶ καὶ ἐλεύθεροι! Εὐτυχέστεροι εἶναι ἐλεύθεροι πτωχοί, παρὰ ἀκλῆδος τῶν Ἀγαρηνῶν δεδεμένοι· μὲ ἄλυσιν χρυσῶν. Ὅστις προτιμᾷ πλοῖπτη, ἢ δούξαν, ἢ ζωὴν, παρὰ τὴν ἐλευθερίαν, εἶναι ἄξιος νὰ ζῇ εἰς τὴν δουλείαν τοῦ Σουλτάνου, ἢ γοῦν νὰ ζῇ ὡς ἄλογον θρέμμα, φυλαττόμενον εἰς ἡμέραν σφαγῆς, ἵνα ζήσῃ αἰσχρῶς καὶ ἀποθάνῃ αἰσχρότερα. Ἐπειτα τὸ νὰ ἀφιερώσῃ τις ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὸ Γένος, τοῦτο εἶναι ἀρετὴ τῶν τελείων χριστιανῶν, οὔτινες εἶναι σπανιώτατοι εἰς τὸν κόσμον. Ἐξ ὑμῶν, ὅσοι συνεισφέρετε, συνεισφέρετε πάντοτε ἀναλόγως πρὸς τὴν ὑμετέραν κατάστασιν· καὶ ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι ἴσως πολλὰ μικρὰ μεταξὺ τῶν ὕψων προσφέρετε εἰς τὸ Γένος, καὶ τῶν ὅσα κρατεῖτε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας. Μ' ὅλον τοῦτο ἂν φυλάττητε συχνὰ ταύτην τὴν ἀνλογία, πάλιν εἰσθε ἐπικινετοί. Δεῦτε λοιπόν, Ἀγαπητοί, συνάχθητε πάλιν, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος. Καταβάλλετε πάλιν, καὶ πάλιν, ἂν τύχῃ, καὶ πολλάκις γενναίως. Οἱ πλούσιοι πλούτι, εἰ μέτριοι μέτρια, καὶ οἱ μικροὶ μικρά. Μηδεὶς ἅ· μὴ μείνῃ ἀμέτοχος τυχύτης τῆς τιμῆς. Οἱ πλουσιώτεροι ἅς γίνωνται κληὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους, καὶ οἱ ὑποδεεστεροὶ ἅς ἀκολουθῶσι κατὰ δύναμιν τοὺς πλουσιωτέρους. Ἐν ἑκκομμύριον βουδιλίων ἔπρεπε νὰ ἔχητε ἔως τώρα εἰς τὴν Κάσσαν τῆς ὑμετέρας ἐταιρίας, ἵνα ἐξοδεύητε εἰς ἀποδεδειγμένας ἀνάγκας, διὰ μέσου τιμιῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ πέμψητε τὰ πρόσφορα βοηθήματα εἰς τὴν πάσχουσαν Πατρίδα, πρὸς τὴν ὁποίαν κυρίως πρέπει νὰ ἀποβλέπωσιν ὅλων ὑμῶν οἱ σκοποί. Τοῦτο προσπαθήσατε τάχιστα νὰ κατορθώσητε, ἀδελφοί. Τοῦτο εἶναι ἡ βῆσις πολλῶν γενναίων κατορθωμάτων, περὶ τῶν ὁποίων συνεργούμενοι καθ' ἡμέραν συσκέπτεσθε μὲ μυστικότητα καὶ φρόνησιν. Τί ἠθέλετε κάμει, παρακαλῶ, ἂν ὁ τύρκενος τῆς Πατρίδος ἠθέλεν ἐπιβάλει εἰς ὑμᾶς μίαν ἀπὸ τὰς συνειθισμένας αὐτοῦ βαρεῖας φορολογίας; τί ἄλλο ἠδύνασθε νὰ κάμητε, παρὰ νὰ πληρώσητε αὐτὴν καὶ μὲ κατὰφρόνησιν ὑμῶν; Τώρα δέ, ἐν ᾧ ἡ Πατρίς ἀπαιτεῖ τὴν συνεισφορὰν πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὀρθοκείας ὑμῶν, ὀνειρεῖτε, καὶ ἀναβάλλετε τὸν καθήκον, καὶ προφασίζεσθε προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις. Εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τὰ τάρταρα, καὶ ὁ τυρλὸς πλούτος καὶ ὁ τυρλότερος πλούσιος, ἐκεῖνος, ὅστις προτιμᾷ τὸ χρυσίον αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς Πατρίδος! Ἐπειτα, φίλοι Ὀδησσηνοί, ἐνθυμήθητε καὶ τοῦτο. Σεῖς ἐν πρώτοις μάλιστα συνεδρέμετε εἰς ἐπίσπευσιν τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀγῶνος. Τὰ

ἔθνος· ὅλον (καθὼς γινώσκετε) δὲν ἦτο ἀκόμῃ προπαρασκευασμένον εἰς αὐτόν· χωρὶς ὄπλα, χωρὶς χρήματα, χωρὶς τὰς ἀναγκαίαις ἐτοιμασίας, ἐβιάσθη νὰ ὑπερασπίζηται ἤδη τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ. Ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας! "Αν δαίανδρίσητε, καὶ ὀκνήσητε ἕως τέλους, ὁ μὲν ἄγων σὺν Θεῷ θέλει λάβει αἶσιον τέλος, ἀλλ' ὑμεῖς θέλετε θεωρεῖσθαι δικαίως ὡς ἄλλοπρόσαλλοι, καὶ νόθοι τῆς Πατρίδος υἱοί, καὶ πολλῶν παραίτιοι συμφορῶν αὐτῆς. "Οτι δὲ πρέπει νὰ ἔχητε πρὸς ἀλλήλους ἀδελφικὴν ἔνωσιν καὶ εἰλικρινῇ ὁμόνοιαν, νομίζω περιττὸν νὰ ἐξοδεύσω λόγους πολλοὺς. Καὶ μόνοι αἰσθάνεσθε πόσον φρικτὸν πρᾶγμα εἶναι νὰ ἐμφωλεύωσι μεταξὺ ὑμῶν διαφοραὶ καὶ ταραχαί. Αἱ διαφοραὶ προέρχονται πολλάκις ἀπὸ πάθη ἀνόητα, τὰ ὅποια γίνονται αἰτία ἀφανισμοῦ. Πῶς; Εἰς τὸ ἐνδοξον τοῦτο στάδιον, ἀντὶ νὰ φιλοτιμησθε, τίς τινα νὰ ὑπερβῇ εἰς τὴν ἐλευθεριότητα καὶ ἀγάπην καὶ τιμὴν, καὶ νὰ καταριλῇτε ἀλλήλους συχνάκις μὲ δάκρυα χαρᾶς, διότι ἠξιώθητε νὰ βουλευσθε καὶ νὰ εὐεργετῇτε τὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος, ὑμεῖς διαφέρεσθε, καὶ ἀντιλέγετε ἄτακτα πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνερίζεσθε ποίους νὰ καταβάλλῃ ὀλιγώτερα, διότι δὲν κατέβαλεν ἄλλος πολλὰ, καὶ ἀνχωρεῖτε ἀπὸ τῶν συνάξεων ἔχοντες διχόνοιαν καὶ ἀποστροφήν. "Α! δι' ἀγάπην Θεοῦ, σιωπάτε· μὴ ἀκούσωσιν ἡμᾶς οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, καὶ γίνωσιν ἀκράτητοι εἰς τὰς ὕβρεις αὐτῶν. Ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς! Λυπήθητε καὶ τὸ Γένος καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς· συνέρχεσθε συχνάκις εἰς ἓν, συσκέπτεσθε φρονίμως χωρὶς πείσματα καὶ μάχας καὶ πάθη σατανικά· φιλοτιμεῖσθε νὰ ὑπερβαίνητε ἀλλήλους εἰς τὸ καλόν, συνεισφέρετε γενναίως, καὶ μεταχειρίζεσθε φρονίμως τὰ συνεισφερόμενα.

Ναί, φίλτατοι πατριῶται, ἐπακούσατε τὴν δέησίν μου, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ δέησις τῆς Πατρίδος. Ἐκείνη δι' ἐμοῦ κραυγάζει γοερῶς, καὶ προσκαλεῖ τὴν βοήθειαν ὑμῶν ἐναντίον τῶν ἀνηλεῶν τυράννων αὐτῆς καὶ βασιανιστῶν. Ἀλλ' ἂν ἡ ἰδική μου φωνὴ φανῇ ἀσθενής, ἂν ἡ φωνὴ τῆς ἰδίας ὑμῶν συνειδήσεως ἀδυνατίσεν, "Α! Ἀκούσατε ἄλλας φρικτοτέρας κραυγὰς, αἵτινες εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κινήσωσιν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Ἀκούσατε τὰς γενναίας φωνὰς τῶν ἐν Γαλαζίῳ πεσόντων ἀδελφῶν ἡμῶν, πῶς προσκαλοῦσιν ὑμᾶς εἰς ἐκδίκησιν. Ἀκόμῃ ἀντηχοῦσιν εἰς τὸν αἶρα οἱ ἄσβεστοι κρότοι τῶν πυροβόλων. Ἀκόμῃ εἶναι ἑναυλος εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ἡ τελευταία αὐτῶν λέξις, *Πατρίς*. Ἀκούσατε τέλος τὰς γοερὰς φωνὰς τῶν εἰς Κωνσταντινού-

πολιν καὶ ἀλλαχοῦ σφάζομένων, κορμιζομένων, πνιγμένων Πατρι-
χῶν, Ἀρχιερέων, Ἱερέων, Εὐπατριδῶν, πτωχῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν
ἡμῶν. Ἰδετε τὰ ἀήνω αἵματα αὐτῶν, πῶς ἀχνίζοντα κραυγάζουσιν
ἐκδίκησιν εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ εἰς ὑμᾶς. Ἰδετε τὰς χήρας αὐτῶν καὶ
τὰ ὀρφανὰ, πῶς σύρονται εἰς αἰχμαλωσίαν. Ἰδετε καὶ εἰς τὸ Καθαρ-
τήριον (Καραντίναν) καὶ εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως ταύτης τόσα
σφάγια τῆς τυραννίας, τὰ ὅποια διέφυγον τῆς ρομφαίης τὸ στόμα,
πῶς πεινώσι, καὶ γυμνητεύουσι, καὶ ὀλοφύρονται, καὶ μὲ σῆμα καὶ
μὲ πρόσωπον καὶ μὲ φωνὴν ἐλεεινὴν ζητοῦσι τὴν προστασίαν ὑμῶν.
Ἄ! Τοιαῦτα φρικτὰ ὁμότητος παραδείγματα θέλουσι κάμει μὲ τὴν
Ἱστορίαν αὐτῶν νὰ φρίττωσιν ὅλοι οἱ αἰῶνες, καὶ ἡμεῖς τὰ βλέπομεν,
τὰ ἀκούομεν, καὶ ἀκόμη στέκομεν; ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ. ἀδελφοί! ΕΛΕΥ-
ΘΕΡΙΑ. ΠΑΤΡΙΣ. Ἄς ρεύσῃ καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ αἷμα ἡμῶν νὰ
πνίξῃ τὸν τύραννον, καὶ νὰ καταβιβίσωμεν ἀλλήλους Ἐλευθεροὶ ἢ
εἰς τὸν Οὐρανόν, ἢ εἰς τὴν Πατρίδα. Εἶπα, ἠκούσατε, ὁρμήτατε. Εὐ-
τυχεῖτε!

ΑΩΚΑ. Ἰουνίου α΄.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

§. α. Ἀρχομένου τοῦ 1821 ἔτους πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου
μηνὸς ὁ Μέγας τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους Διερχομένου Ἰωάννης Καλλι-
μάχης μετακαλεσθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Σουλτάνου προσετάρχθη
νὰ μεταφράσῃ καὶ ἐξηγήσῃ καταλεπτῶς γράμματά τινα Ἑλληνικά,
ἀποσταλέντα παρὰ τοῦ Σατράπου τῆς Βιδίνης Σελίμπατα. Ἦσαν
δὲ ταῦτα τὰ γράμματα ἐπιστολὴ τοῦ πρίγκηπος Ὑψηλάντου πρὸς
τὸν πρίγκηπα τῶν Σέρβων παρακινούσα πρὸς ἐπανάστασιν, καὶ ἄλ-
λαι τινῶν προσηλύτων εἰς τὴν Ἑταιρίαν διευθυνόμεναι πρὸς τὴν λε-
γομένην γενικὴν ἀρχὴν τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν. Ταῦτα τὰ γράμ-
ματα ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ Ἀριστείδης ὁ ἐκ Τρικκάλων τῆς Θεσσαλίας,
εἰς τῶν ἀποστόλων τῆς Ἑταιρίας περιελθὼν ὡς ἐπὶ συλλογῇ συνδρο-
μητῶν εἰς ἐκδοσὶν βιβλίου τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Σμύρνην
καὶ τινὰς τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, τὸ δ' ἀληθὲς εἰς κατήχησιν τοῦ μυ-
στηρίου τῆς ἐπανάστασεως. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ἀριστείδην πιάσας εἰς

Βιδίνην ὁ Σατράπης ὡς κατὰ σκοπον ἐρυλάκωσεν, καὶ ἐδασάνισεν, καὶ μηδὲν ὁμολογήσαντα ἐκρέμασεν· τὰ δὲ παρ' αὐτῷ εὐρεθέντα γράμματα καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἱστορίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Σουλτάνου (α). Ὁ δὲ Διερχμηνὺς Ἰωάννης παραλαβὼν τὰ γράμματα καὶ συσπερθεῖς μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Σούτσου μετέβηκε μὲν καὶ ἤρμηνευσεν, ἀλλ' ὅμως τόσον συνετῶς, ὥστε παρέστησε πρὸς τὸν Ἐπίτροπον καὶ τὸν μυστικὸν σύμβουλον τοῦ Σουλτάνου καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅτι τὰ ἐπαναστατικὰ ταῦτα φρονήματα εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Ῥήγα τοῦ ἐκ Βελεστίνου τῆς Θεσσαλίας, ὅστις γελοῖα καὶ ἀνόητα βουλευθεῖς κατὰ τοῦ Μωαμεθανικοῦ Κράτους ἔλαβεν τέλος τὴν ἐκδίκησιν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐπέισθησαν ἢ ἐπροσποιήθησαν οἱ Τοῦρκοι.

§. 6'. Ὀλίγας δ' ὕστερον ἡμέρας Ἀσημάκης τις Πελοποννήσιος (β) μυούμενος τῆς ἐπαναστάσεως τὴν μελέτην προσελθὼν πρὸς τινὰ τῶν βουλευτῶν Ἀπτή-μπεγιν Λαρισσαῖον ἐμήνυσε τὸ μυστήριον. Ἐλεγε δὲ καὶ πρότερον τοιαῦτά τινα πρὸς τὸν Λαρισσαῖον Ὁθωμανὸν ὁ Ἀσημάκης, ἀλλ' εἰς ἐκείνον ἐφαίνετο πάντῃ ξένον τὸ εἶδος τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ ἐγὼ μὲν ἀκούων κίτρινα κηρία ἀναπτόμενα καὶ ὄρκους, καὶ μᾶλλον *Φαρμαυορίαν* ἐνόμιζε τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν. (Μετέιχε δὲ πολλῶν γνώσεων ἱστορικῶν καὶ ἐθνικῶν ὁ Ἀπτή-μπεγίς). Τότε δὲ ὁ προδότης Ἀσημάκης καὶ τὸν ὄρκον μεταφράσας προσέφερε πρὸς τὸν Ὁθωμανόν, καὶ κατὰ παντοίους τρόπους ἠγωνίζετο ἵνα πείσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Σουλτάνου ἐκοίνωσεν ὅσα ἔμαθεν· οἱ δὲ βουλευταὶ τότε μὲν εἶπον εἰς τὸν Ἀπτήν, ὅτι ταῦτα εἶναι μάταιοι φόβοι καὶ φλυαρίαι φαρμασονικαί· εἰ δὲ καὶ εἶναι τις μελέτη ἐπαναστάσεως, πρέπει νὰ φυλαχθῇ μυστικῇ ἵνα μὴ

(α) Ἐξιστόρητε τὰ περὶ τοῦ Θεττάλου Ἀριστείδου Παπαῦ οὐ πάνυ ἀκριβῶς ὁ ἐλλόγιμος Ἰωάν. Φιλήμων (Δοκίμ. περὶ τῆς Ἑλλην. ἐπαναστ. Τόμ. Β. σελ. 90—92). Σημ. Ἐκδ.—(β) Ἀσημάκη Θεοδώρου τοῦ Πελοποννησιοῦ προδότου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ διαθήκη καὶ ἐξομολογήσεις, γεγραμμέναι τῷ 1823 Φεβρ. 3 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπ' αὐτοῦ καθεργγμένου ἐν τῷ φούρνῳ τοῦ Βουτανζήμπαση πρὶν θανατωθῆ, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ σχέδιον, ὅπερ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Σουλτάνου συντάξας ὑπέβαλε πρὸς ὑποζύγους πάλιν τῆς Ἑλλάδος· πάντα ταῦτα εὐρεθέντα γεγραμμένα ἐν τοῖς ἀγράφοις φύλλοις ἀντιτύπου τινὸς τῆς μεταφράσεως τῆς τοῦ Σοαβίου Ἡθικῆς ἐξεδόθησαν τῷ 1824 ἐν τῇ ἐφημερίδι Φίλω τοῦ Νόμου (ἀριθ. 48)· ἐτυπώθησαν δὲ καὶ ἰδίᾳ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν Ἰδρα (βλ. ἀριθ. 57 τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος). Σημ. Ἐκδ.

προξενήσῃ ταραχὴν εἰς τὸν ὄχλον. Ἐτυχον δὲ τότε ἐγκοιτοῦντες αἱ Ἰανίτσαροι κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ τότε πρίγκηψ τῆς Βλαχίας Ἀλέξανδρος Σούτσος, ὡς λέγουσι, μαθὼν τὸ μελέτημα, ἐμήνυσεν ἐκ Βουκουρεστίου τοὺς ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ Σουλτάνου, γίνεται βουλὴ καὶ σκέψις σπουδαιότερα περὶ τῶν διαφρμιζομένων. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ᾖναι προσεκτικοί, καὶ νὰ μανθάνωσιν ἐτι περιεργότερον καὶ παρὰ τοῦ Ἀσημάκη καὶ παρ' ἄλλων τὰ λεγόμενα, διπλασιασάντες τοὺς φύλακας εἰς τὸν ναύσταθμον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀσημάκης μνηύων τὴν ἐπιβουλὴν εἶπεν ὅτι μέλλει πρώτη νὰ ἐπαναστατήσῃ ἡ Πελοπόννησος, προσετάχθη ὁ Διερμηνεὺς μηδὲν ἐκ τούτων εἰδὼς νὰ μετακαλέσῃ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ἐπιτρόπου τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρόντας ἐφόρους τῶν Πελοποννησίων Θάνον καὶ Περούκαν καὶ Ἀναφνώστην ἵνα ἐρωτηθῶσι τι περὶ τοῦ Ἐπάρχου τῆς Πελοποννήσου. Ἐκεῖνοι δὲ ἐλθόντες καὶ ἰδόντες εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Διερμηνευτοῦ τουρκιστὶ γεγραμμένα τὰ ὀνόματα αὐτῶν (διότι τὰ ἐδώκεν εἰς πιττάκιον σημειωμένα ὁ Ρεῖζ-εφένδης, Δειτουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν πραγμάτων κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀσημάκη) ἐνόησαν ὅτι ὅχι διὰ καλὸν ἐφρόντισεν ἡ ὑψηλὴ Πόρτα νὰ ἐνθυμηθῇ αὐτοὺς ὀνομαστί. Ὀντες δὲ προμεμυημένοι καὶ περὶ τῆς ἡδὴ ἐγγιζούσης ἐπαναστάσεως καὶ φοβηθέντες προδοσίαν, ἀνεχώρησαν ἡσυχῶς ἀπὸ τοῦ οἴκημα τοῦ Διερμηνέως, ἀφ' οὗ ἐκεῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ρεῖζ-εφένδην νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν. Καὶ οὕτως οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἔγιναν ἄφαντοι· ὁ δὲ Διερμηνευτὴς ἐπιπληχθεὶς ἐσυγχωρήθη πάλιν διὰ τὴν εὐνοίαν τοῦ μέγιστα δυναμένου σουλτανικοῦ Συμβούλου Χαλέτη, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Διερμηνεὺς ἐτι τὴν Διερμηνείαν τοῦ Στάλου διοικῶν εἶχε μετ' ἑαυτοῦ καὶ ἔτρεφεν ὡς ἰδίον γραμματέα εἰς τὰς τουρκικὰς ἐπιστολάς, καὶ προήγαγε κατὰ μικρόν, ἕως οὗ τὸν εἶδε νὰ γείνη ἀρχισύμβουλος καὶ ἡνίοχος τοῦ Σουλτάνου.

§. γ'. Περὶ δὲ τὴν 21 τοῦ Ἰανουαρίου ἐρχεται ἡμεροδρόμος εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἀγγέλων τὸν θάνατον τοῦ Αὐθέντου τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Σούτσου, ἀποθανόντος τῇ 12 ἢ 14 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἐκινήθησαν λοιπὸν οἱ εὐγενεῖς Βυζάντιοι κατὰ τὸ σύνθημα Ζητούντες τὴν Αὐθεντίαν. Ἦσαν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπιδοξοὶ ὅτι θέλωσιν ἡγεμονεύσει αἱ τέσσαρες οἰκίαι, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκλέξει πρὸ δύω ἐτῶν ὁ Σουλτάνος ἀποκλείσας τὰς λαϊπὰς. Ἦσαν δὲ αὗται μία μὲν ἡ Μουρουζική, δευτέρα δὲ ἡ τοῦ Καλλιμάχη, τρίτη δὲ ἡ

τοῦ ἀποθανόντος ἀρτίως Ἀλεξάνδρου τοῦ Σούτσου, καὶ τέλος τετάρτη ἡ τοῦ ἐν Μολδαβία ἡγεμονεύοντος Μιχαήλ Σούτσου τοῦ Δρακοντίδου. Ἐκ τούτων τῶν τεσσάρων οἰκιῶν κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦ Σουλτάνου ἔπρεπε νὰ ἐκλέγωνται δύο μὲν ἡγεμόνες ὁ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὅρον ἔχοντες τῆς ἡγεμονίας ἐπταετίαν ἐκάτερος, δύο δὲ διερμηνεῖς, ὁ τῆς ὑψηλῆς Πόρτας καὶ ὁ τοῦ Στόλου. Τούτων λοιπὸν τῶν οἰκιῶν οἱ πρίγκηπες εἰς ὅσους καθῆκεν ἡ τάξις ἐνεῖργουν ἐρίζοντες νὰ λάβωσι τὴν χρεεύουσαν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν. Ἦριξε μὲν ὁ υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος ἡγεμόνος, ἦριξε δὲ ὁ πρίγκηψ Κωνσταντῖνος ὁ Μουρούζης, ἦριζον δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ Καλλιμάχαι ὅτε Διερμηνεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ ἡγεμὼν Σκαρλάτος, ἀντιφερόμενος δεινῶς πρὸς τὸν ἀδελφόν. Οὗτος καὶ προετιμήθη τῶν ἄλλων φορέσας τὸν μανδύαν τῆς ἡγεμονίας κατὰ τὴν β'. Φεβρουαρίου. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ δύο περὶ τοῦ μηνῶν εἶχε διορισθῇ διὰ θεσπίσματος παρὰ τοῦ Σουλτάνου μεσίτης καὶ διαιτητὴς τῶν μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας καὶ Ὁθωμανῶν μικρῶν τινων διαφορῶν, ἐπεσκέπτετο καὶ ταύτας τὰς διαφορὰς ὁ ἡγεμὼν Σκαρλάτος συνερχόμενος εἰς ἡμέρας διωρισμένας καὶ συσκεπτόμενος μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Αὐτοκρατορικῆς τῶν Ῥώσων Αὐλῆς βαρῶνου Στρογανόφου, ἀνδρὸς γενναίου καὶ φιλανθρώπου, καὶ πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα εὐεργετήσαντος ὕστερον τοῦς Ἕλληνας.

§. δ'. Ὁ δὲ Διερμηνεὺς Ἰωάννης ὁ Καλλιμάχης ἀποτυχὼν τῆς Αὐθεντείας ἐπρόβλεπεν ὅτι θέλει νὰ παραιτηθῇ καὶ τὴν Διερμηνείαν, ὡς ἀξίωμα πολυδάπανον, πρὸς τὸ ὅποιον δὲν ἐξικανεῖ πλέον ἐκδαπανήσας καὶ τὰ οἰκεία καὶ πολλὰ δάνεια. Καὶ εἶναι μὲν τῷ ὄντι δαπανηρότατον τὸ ὑπουργεῖμα (α). Οἱ δωρολῆπται, ἂν τινες ἐτύγγανον διερμηνεῖς ἐπο-

(α) Τοῦ Διερμηνεύου τῆς Ὁθωμανικῆς αὐλῆς τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα ἦτο μόνον χίλια διαχίσια γρόσια ἀπὸ τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον διὰ τροφήν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα τεταγμένα σιτηρέσια· πέντε μὲν χιλιάδας ἐλάμβανεν ἐτήσιον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἑννέα δὲ χιλιάδας ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ὄρους, τριάκοντα δὲ χιλιάδας ἀπὸ τῶν δύο ἡγεμονιῶν τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας· τὰ πάντα τεσσαράκοντα καὶ πέντε χιλιάδας γρόσια. Ἀλλ' ἐκ τούτων ὀλιγώτατα ἐκέρδαινε δι' ἑαυτὸν ὁ Μέγας Διερμηνεὺς. Τὰ πλεῖστα εἰς τοὺς τελευταίους μάλιστα χρόνους ἐξωδεύοντο πάλιν εἰς τὴν δωροφάγον Ὁθωμανικὴν αὐλήν. Ἀπὸ τῶν δύο ἡγεμονειῶν ἡ μὲν Βλαχία εἶχεν ἐσχάτως περὶ τοῦ πέντε ἑκατομμύρια, ἤτοι πεντακοσίας μυριάδας γροσίων ἐτήσιον εἰσόδημα, τὸ τρίτον δὲ τούτων ἡ Μολδαβία· ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγα ἔμενον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν ἡγεμό-

ρίζοντο καὶ πλείοτερα παρὰ τῆς δαπάνης των· ἀλλ' ὅμως ὅλοι ἀπλῶς μετεχειρίζοντο τὴν Διερμηνείαν ὡς μέσση βαθμίδα εἰς τὴν τῆς Ἡγεμονίας ἀνάβασιν. Ὁ δὲ Ἰωάννης Καλλιμάχης εἴτε ἀποδυσπεπτήσας πρὸς τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἀνέχη ἐπταετίαν ὅλην, ἕως νὰ περιέλθῃ πάλιν εἰς αὐτὸν τῆς Ἡγεμονίας ἡ τάξις, εἴτε καὶ προδότης, τὸ πιθανώτατον, τοὺς κινδύνους, ἐξ ὧων προεμάντευε ταραχῶν τῆς Ἑλλάδος, παραιτεῖται πεισματικῶς τῆς Διερμηνείας, ἀκοντοῦ τοῦ Ἀρχισυμβούλου καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου· διὸ καὶ περιπεσὼν εἰς ὀργὴν ἐξορίζεται εἰς Καισάρειαν αὐθιμερόν, ἀφ' οὗ παρητήθη.

§. ε. Μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν τοῦ Καλλιμάχου τῇ ἐπαύριον δεκάτῃ ἐβδόμῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς πέμπεται κλήτωρ ἐκ τῆς Ὁθωμανικῆς Πόρτας πρὸς τὸν Ἡγεμονίδην Κωνσταντῖνον Μουρούζην, προσκαλὼν αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος νὰ φορέσῃ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ μεγάλου Βεζύρη τὴν τήβεννον τῆς Διερμηνείας· καὶ τῇ ἐπαύριον τὴν ἐνεδύθη μετὰ λαμπρότητος καὶ πολλῆς εὐμενείας τῶν βουλευτῶν (α).

§. ε'. Κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται σπινθήρες τῆς ταραχῆς τῆς Ὁθωμανικῆς αὐλῆς. Εἴχεν ἤδη ἔλθει ἡ ἀγγελία, ὅτι

νῶν. Δι' ἐν ἐγχειρίδιον (χαντσέρι), τὸ ὁποῖον ἔστειλεν ἐνίοτε πρὸς τὸν Ἡγεμόνα εἰς σημεῖον εὐνοίας ὁ Σουλτάνος, ἐλάμβανε μὲν αὐτὸς ἐπτακοσίας πεντήκοντα χιλιᾶδας γροσίων, ὡς σημεῖον εὐγνωμοσύνης παρὰ τοῦ Αὐθέντου, πεντακοσίας χιλιᾶδας ὁ μυστικὸς ἀρχισύμβουλος τοῦ Σουλτάνου, πεντήκοντα εἰς ὁ κομιστὴς τοῦ ἐγχειριδίου διὰ τὸν κόπον του!

(α) Τὸν μακάριον Κωνσταντῖνον Μουρούζην, ἔσχατον γενόμενον τῶν Βυζαντινῶν τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους Διερμηνέων, ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ ἀπεκεφάλισε τῷ 1824 Ἀπριλ. 2, ὡς συμπράκτορα καὶ συμμέτοχον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸν φιλογενέστατον τοῦτον ἄνδρα καὶ πρότερον (τῷ 1849) κατέβληψεν ἡ Ὁθωμανικὴ αὐλὴ ἐξορίσασα ἀνόμως εἰς Μιτυλήνην, ὅπου μείνας ὀλίγους μῆνας ἐπανεκαλήθη πάλιν ἐντίμως (βλ. Κατάλογον ἱστορ. τῶν Πατριαρχ. σελ. 284). Πρὸς τὸν γενναῖον τοῦτον ὑπερασπιστὴν τῶν καλῶν διατρίβων τότε (τῷ 1849) ὁ ἀοιδίμος ἡμῶν Πατὴρ ἐν Κυθωνίαις ἔγραψεν ἐπιστολὴν διαγράφων τὰ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ προτρέπων τὸν ἄνδρα ἵνα προστατεύῃ τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν Κυθωνιατῶν. Ὁ δὲ ἱλαρὸς καὶ φιλόκαλος Κ. Μουρούζης ἀπήντησε (τῇ 12 Ἰουνίου 1849) ἐκ Μιτυλήνης πρὸς τὸν ἀοιδίμον λέγων ὅτι «δέχεται οὐ μόνον τὴν ἐπιγραφὴν Προστάτου, ἀλλὰ καὶ τὴν καταγραφὴν συμπολίτου τοιαύτης χώρας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐλπίζῃ τὸ Γένος ἀγαθὰ ἀποτελέσματα». Ἐξέδωκε δὲ ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἐπιστολάς ἡ ἐλλόγιμος Χαρίκλεια Σταυράκη (βλ. Αἱ Κυθωνίαι πρὸ τοῦ 1824 κτλ. σελ. 57—60, Σμύρνη, 1864). Σημ. Ἐκθ.

Θεόδωρος τις Βλαδιμηρέσκος Βλάχος τὸ γένος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας ἐπαναστάτησε, προβάλλων δικαιο-
λογήματα πολλά κατὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ ζητῶν
ἱκετικῶς παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ μὴ προχειρίζωνται εἰς τὸ ἐξῆς ἡγε-
μόνες τῆς Βλαχίας Γραικοί, ἀλλὰ Βλάχοι (α). Ταύτας τὰς δικαιώσεις

(α) Ἐτετέλεσε δὲ μετὰ μικρὸν τὴν ἐρσιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἡ Ὑψηλὴ
Πύλη θεασίσατα ἵνα μηδέποτε Γραικοὶ ἀναδιβάωνται εἰς τὰς τῆς Βλαχίας
καὶ Μολδαβίας ἡγεμονείας (Βλ. Rafflenel Continuation de l'Histoire des évé-
nem. de la Grèce. pag. 433 καὶ 436. Paris, 1824). Κατέλαβε δὲ τότε ἀμφο-
τέρας τὰς ἡγεμονείας πέμψασα στρατὸν ἐγκρίσει τῆς ἐν Λαυδάχῃ συγκροτηθείσης
τῶν Βασιλέων Συνόδου, καὶ ἀναλήγτως ἐδίδεπε τὸν στρατὸν ληστεύοντα τοὺς κα-
τοίκους καὶ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν τῆς Ρωσσίας ὑπηκόων πολυειδῶς καὶ
πολυτρόπως ὑπὸ τῶν Σατραπῶν κατασυντριβόμενα (Βλ. B. A. La Principauté de
Valachie sous le Hospodar Bibesco. pag. 17—19. Bruxelles, 1847). Ἐκ δὲ τούτων
καταφαίνεται πασιφανῶς πόσον ἐπλανήθησαν οἱ εἰπόντες ὅτι ἡ δολοφῶν πολι-
τικὴ τῆς Ρωσσίας χάριν τοῦ Πανσλαβισμού κατώρθωται ἵνα ἐξωθῇ ἐξ ἐκεί-
νων τῶν χωρῶν ὁ Ἑλληνισμός!! Τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἐξαφθὲν
ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Βλάχων οὐ συναπώλετο ἐκείνῳ, ἀλλ' ὁσημέραι προύκυ-
πεν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες παραδόξως πρῶτοι ἐξήγειραν ἐναύσαν-
τες αὐτὸ ἐν ταῖς πεπωρωμέναις καρδίαις τοῦ ὄχλου διὰ τε τῆς ἐξοστρακί-
σεως ἐκ τῶν Ἑκκλησιῶν τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης καὶ τῆς μεταπλάσεως τῆς
τοῦ Κυριλλείου ἀλφαβήτου μορφῆς πρὸς τὸ Λατινικώτερον (Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν
τοῦ ἐτ. 1848. σελ. 567), καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Βλαχικῆς γλώσσης ἐν
τοῖς Σχολαῖς, ἣν οἱ κάτοικοι ἐγίνωσκον μόνον ἐκ τῆς χρήσεως (Βλ. F. R.
Lettres sur la Valachie pag. 408 καὶ 413. Paris, 1824). Τὸ δὲ τοιοῦτο ἐθνι-
κὸν φρόνημα, ὅπου ἡρῴετο, ἐξεδηλοῦτο συνήθως μετὰ παρρησίας κατὰ τῶν
Ἑλλήνων. Οὕτω πολὺ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Μυρῶν ὁ Κωστὴν
γράφας «Βιβλίον ἱστορικόν, περιέχον τὰς ἡγεμονείας
καὶ διαγωγὰς τῶν ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονευσάντων Αὐ-
θεντῶν, καὶ ἐτέρων γεγενησάντων κατασποράδην ἀρ-
χόμενον ἀπὸ τοῦ Δραγόση Βόδα, καὶ καθ' ἑξῆς περὶ τοῦ
μεινον μέχρι τοῦ νῦν» (Μετὰφράσις δὲ τοῦτο ἐκ τῆς Μολδαβικῆς γλώσ-
σης προσταγῇ τοῦ ἡγεμόνος Ι. Γρηγορίου Γκίκα Βοεβόδα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς
φωνῇ ὑπὸ τοῦ Συμυρναίου Ἀλεξάνδρου Ἀμυρᾶ ἐν Ἰασιφ τῇ 1729 ταύτης δὲ τῆς
ἐρμηνείας τὸ χειρόγραφον διατηρεῖται ἐν τῇ τῶν Παρισίων Δημ. Βιβλιοθήκῃ, περὶ
οὗ διέλαβε διὰ μακρῶν ὁ σοφὸς Ἀσσης. Βλ. Notices et extraits des Manusc. de la
Biblioth. du Roi etc. T. XI. p. 274—394. Paris, 1827) πικρῶς κατεφέρετο
κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς βλαφάντων καιρίως «καὶ τὴν Τσάραν καὶ τοὺς ἀρ-
χοντας αὐτῆς» (Βλ. Notices etc. p. 282). Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Πέστη τῆς Οὐγ-
καρίας διατρίβοντες Βλάχοι ἀπέβαλλον ἐκ τῆς Ἑκκλησίας τὴν Ἑλληνικὴν
γλῶσσαν, εἰς ἣν ἐκπαλαί ἐτελοῦντο τὰ τῆς θείας μυσταγωγίας, εἰσαγαγόντες

του καὶ ἄλλας τινάς, περὶ τῶν ὁποίων θέλωμεν ἀκολουθῶς διαλάβει ἐξιστοροῦντες τὰ τῆς Βλαχίας (α), ἐπρότεινεν ἐγγράφως εἰς τὸ Ὅθωμα-νικὸν Κράτος, καὶ ὁ προβληθεὶς ἤδη ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Σκαρλάτος ὁ Κελλιμάχης μετερχόμενος καὶ καταπραύνων τοὺς Αὐλικούς ἡγωνί-ζετο νὰ καταπαύσῃ τὴν ταραχὴν, πέμπων μὲν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Βλαχίας, πέμπων δὲ πρὸς τινὰ Σάββαν χιλιάρχον τῆς Ἡγεμονείας καὶ ἐκπαλαὶ γινώριμόν του, νὰ πείσωσιν ἢ νὰ βιάσῃσι τὸν Θεόδωρον πρὸς ἡσυχίαν.

§. ζ'. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν Μαρτίου ἐντρομός ταχυδρόμος ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀναγγέλλει τὰ κατὰ τὸ Γαλάζιον τῆς Μολδαβίας ἀρτίως συμβάντα· ὅτι Χριστιανοὶ τινες ἀπελθόντες ἐκεῖ ἐφόνευ-σαν τοὺς παρατυχόντας Τούρκους, καὶ τὸ Γαλάζιον εἶναι ἤδη εἰς ἀπο-στασίαν. Τότε ἤδη ὁ λειτουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν πραγμάτων μετα-καλέσας τὸν ἑφορον καὶ ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Νικό-λαον Σούτσον ἠρώτησεν, ἐὰν ἤκουσέ τι νεώτερον ἀπὸ τῆς Μολδαβίας· ὁ δὲ Νικόλαος ἡσύχως ἀπεκρίθη ὅτι συνέβη μικρὰ ταραχὴ κατὰ τὸ Γαλάζιον μεταξὺ μεθυσμένων τινῶν Χριστιανῶν καὶ Τούρκων ὑβρι-στῶν, καὶ ὅτι ὁ Ἡγεμὼν εὐθὺς ἀπέστειλε τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ μὲ ἀν-

τὴν Βλαχικὴν (Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἐτ. 1846. σελ. 307). Μὴν ὑπὸ τῆς Ῥω-σίας κῆκεῖνοι παρωθούμενοι; Ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα μεσελληνισμοῦ τῶν Βλάχων παραδείγματα, καὶ μάλιστα μετὰ τὸ 1824, παραλείπομεν, ὡς γνωστὰ, ἐπευχό-μενοι ἵνα ἀπαξάπαντες οἱ ὁμόδοξοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαοὶ ἀποσκορακίσαντες τὸ ὑπὸ τῶν ἀλλοδόξων στρεβλῶς χαλκευθὲν τῶν ἐθνοτήτων ἐπινόημα (δι' οὗ οἱ ἀλάστορες ἐξεγείροντες τὰς φυλετικὰς ὁρμὰς κατασπεύδουσι τὴν ἐκπολέμωσιν τῶν ὁρθοδόξων λαῶν καὶ ἀνακυκλῶσιν ἐμφυλίους στάσεις ἀδελφῶν πρὸς ἀδελφούς) διάχωσιν ἐν εἰρήνῃ ἀποσοθεύοντες κοινῇ τὰς ἐναντίας τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιβουλὰς τῶν τῆς Δύσεως προσηλυτιστῶν, αἵτινες περιτρέχουσι γῆν καὶ θάλασσαν πᾶν μετερχόμενοι μέσον πρὸς διάσπασιν τοῦ σωτηρίου συνδέσμου τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν, ἵνα εἰσέλθωσι διὰ τοῦ τῆς μάνδρας χαλάσματος ὡς λύκοι εἰς τὸ ποί-μνιον. Εἶπομεν δὲ τίνα καὶ ἄλλοτε (βλ. Βίον Γρηγορίου Μητροπολ. Εἰρηνοῦ πόλ. σελ. 38—40) περὶ τῶν ὑποκινουμένων φλογοποιῶν τούτων δολοφονημάτων τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, ἅτινα τεύνουσι πρὸς διάσπασιν τοῦ στερέωτάτου συνδέσμου τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Σημ. Ἐκδ.

(α) Ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐζήτει πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἀποπομπὴν τῶν ἐν ὑπὴ-ρεσίᾳ διατελούντων Φαναριωτῶν ἐκ τῆς Βλαχίας καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς τῶν τσαράνων καταθλίψεως παρὰ τῶν εὐγενῶν Βλάχων, καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ σώ-ματος τῶν Πανδούριδων (τοπικῆς φρουρᾶς συγκειμένης ἐξ 9600 στρατιωτῶν), ὧν τὴν ἀρχηγίαν αὐτὸς ἠδούλετο ἔχειν. Σημ. Ἐκδ.

θρώπους ἱκανοὺς ὥπλισμένους νὰ καταπαύσῃ τὸν θόρυβον τιμωρήσας τοὺς ἐνόχους. Τὰ δ' αὐτὰ αὐτοκλήτως ἀπελθὼν καὶ πρὸς τὸν μέγαν δυνάμενον Χαλέτην, τὸν πρῶτον σύμβουλον τοῦ Σουλτάνου, ἀνήγγειλεν ἀτάραχος, ὑποσχόμενος βεβαίως ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ἀποσταλθῇ οἱ ἐνόχοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὰ πράγματα εἶναι ἤδη εἰς ἡσυχίαν. Οἱ δὲ Αὐλικοὶ ἐράνησαν ὅτι κατεπεῖσθησαν περιμένοντες νὰ μάθωσιν ἄλλο τι βεβαιότερον.

§ 7. Τῇ δὲ 4 Μαρτίου ἐξαίφνης ἔφυγον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο ἔφοροι τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Νικόλαος ὁ Σούτσος ἀδελφὸς τοῦ Ἡγεμόνος, καὶ Ἰωάννης Σχινᾶς γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπ' ἀδελφῇ. Ἐφυγον δὲ μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας αὐτῶν. Αὕτη ἡ ἔξαρτος φυγὴ ἐκίνησε τὴν Ὀθωμανικὴν ἀρχὴν εἰς πολλὰς ὑποψίας, καὶ ἐβεβαίωσε τὰ περὶ τῆς ἀποστασίας λεγόμενα. Πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ ἡ φυγὴ τοῦ πρὸ χρόνων ἰδιωτεύοντος πρῶην ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Χαντσερῆ, ὅστις ἔφυγε καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ κατὰ τὴν 7 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Συνέφυγε δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Γεώργιος, υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἰωάννου Καρατσᾶ, φυγόντος ἤδη πρὸ τριῶν χρόνων ἐκ τῆς Βλαχίας εἰς Ἰταλίαν. Τῶν εὐγενῶν τούτων αἱ αἰρνίδιαι ἀναχωρήσεις καὶ ἡ μετὰ δύο ἡμέρας ἀκουσθεῖσα εἴσοδος τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ ἡ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς μετ' αὐτοῦ συνωμοσία ἐκίνησαν τὸ Ὀθωμανικὸν βουλευτήριον εἰς ἐνέργειαν.

§ 8. Πρῶτον λοιπὸν ἐλθὼν ὁ ἀρχικληπουρὸς (Βοσανζίπασης) τοῦ Σουλτάνου εἰς Θεραπεῖα κατὰ τὴν δεκάτην Μαρτίου συλλαμβάνει κοσμίως τὸν ἀοίδιμον μητροπολίτην τῆς Ἐφέσου Διονύσιον τὸν Καλλιάρχην, ἄνδρα κεκοσμημένον μὲ παντοίας ἀρετάς, καὶ πολλὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ὠφελήσαντα διὰ τὸν πρὸς τὰ κοινὰ καλὰ ζῆλόν του. Οὗτος συνήργησεν εἰς στερεώσιν τοῦ ἐν Κυθωνίας ἀνεγερθέντος ἑλληνικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ Σχολείου, καὶ τὸν πρῶτον αὐτοῦ διδάσκαλον Βενιαμὴν τὸν Λεσβιον, ὡς κακόφρονα συνοδικῶς κατηγορηθέντα ὑπερασπίσθαι, καὶ αὐτὸ τὸ Σχολεῖον ὑπὸ συκοφαντῶν κινδυνεύσαν· . . . (α).

(α) Τὸ παρὸν Ὑπόμνημα ἤρξατο ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν Πατὴρ συντάττειν κατὰ τὸ 1822 ἐν Ὁδησσῷ συλλέξας τὴν ἀνήκουσαν ὕλην, ἐκ ἧς τινα δοθέντα παρ' ἡμῶν τῷ ἑλληγίμῳ Ἰωάννῃ Φιλήμονι ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ Δοκιμίῳ αὐτοῦ (βλ. Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τόμ. Β. σελ. 362 καὶ προλεγομ. σελ. χγ). Ἀγνοῶ δὲ διὰ τίνος λόγου ὁ ἀοίδιμος ἔστη μὴ προ-

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΓΙΑΦΤΑ,

ἦτοι τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπιγεγραμμένης
εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, πόσῃν εὐνοίᾳ καὶ πόσας εὐεργεσίας ἀπέλαυσεν ἡδὴ
τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ὁ Τεπελενλῆς Ἀλῆ πασᾶς ὑπὸ τὴν
σκιὰν καὶ τὴν τρισόλβιον προστασίαν τῆς ὑψηλῆς Πόρτας, καὶ μὲ πό-
σας χώρας καὶ ἐπαρχίας προσήύξησε τὴν Σατραπείαν αὐτοῦ, καὶ πόσαι
χάριτες ἐπαδαψιλεύθησαν κατὰ νεύσιν ὑψηλὴν καὶ εἰς αὐτόν, καὶ εἰς
τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτόν. Ἀλλὰ μὴ ὅλα
ταῦτα, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τοσαύτας εὐεργεσίας, καὶ πάντοτε προσ-
φερόμενος μετ' ἐπισήμου ἀχαριστίας ἐναντίος εἰς τὰς βουλὰς τῆς εὐ-
εργετιδὸς του, τῆς ὑψηλῆς Πόρτας, ἥτις εἶχεν ἐπισωρεύσει εἰς αὐτόν
μέχρι τοῦ νῦν ἀνκρίθημετα τεκμήρια τῆς εὐνοίας τῆς, δὲν ἄφηνεν ὁ ἄν-
θρωπος ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν ὅτεν ἐπραΐεν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς, τοὺς
δούλους τοῦ Θεοῦ.

Αἱ παρανομίαι, καὶ ἀθεμιτουργίαι, τὰς ὁποίας ἐπραΐεν οὗτος ὁ ἄν-
θρωπος, οὐτ' ἠκούσθησαν, οὐτ' ἐφάνησαν ἄλλοτε ποτέ. Ποτέ δὲν ἦτο
ἡσυχος ἡ παντοῦ, ὅπου συναίθεεν ἐπανάστασις, ἡ ἀποστασία, αὐτὸς
ἦτο, ἡ προφανῶς, ἡ ἀφανῶς τὸ πρῶτον κινεῖν, αὐτὸς ἐλάμβανε μέ-
ρος εἰς αὐτήν, καὶ τὴν ἔτρεφεν, ἡ μὲ χρήματα, ἡ μὲ τὰς σκευωρίας του.

Μὴ εὐχαριστοῦμενός εἰς τὰς γαίας καὶ χώρας τὰς ἐμπιστευθείσας
εἰς τὴν διοίκησίν του, ἐσπούδαζε διὰ παντός νὰ ἐπεκτείνει τὰ ὅρια
τῆς ἐπικρατείας του, εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, διεγείρων παντοίας στάσεις
καὶ ταραχάς, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, ἄλλων ἥρπαζε τὰ κτή-
ματα, ἄλλων κατεπάτει τὴν τιμὴν, οἰκογενείας ὅλας ἐξωλόθρευεν,
ἐγίνετο μάλιστα τῶν δυστυχῶν ὑπηκόων, οἵτινες εἶναι πολυτιμότερον
ἐνέχυρον, τοῦ ὁποίου ἡ φύλαξις ἐνεπιστεύθη ἀπὸ τὸ ὑψιστον Ὄν, εἰς
ἓνα Μονάρχην.

Ἐσῴωσε πολλάς οἰκογενείας εἰς τὴν Ἀλβανίαν, εἰς τὴν Λάρισσαν,
εἰς τὸ Μοναστήριον, εἰς τὴν Σαρίγκιολην, καὶ εἰς ἄλλους τόπους,

χωρήσας εἰς τὴν τοῦ ἔργου ἀποπεράτωσιν. Μεταξὺ δὲ ταύτης τῆς ὕλης ἦν
καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη μετάφρασις τοῦ Γιαφτᾶ, ἣν ἐκρίναμεν καλὸν δη-
μοσιεῦσαι, ὡς χαρακτηρίζουσιν καὶ διὰ τουρκικῶν τῶν κρατούντων στομάτων
τὰς θηριωδίας τοῦ ἐπαράτου τῆς Ἡπείρου νέου Ἐχέτου, Σημ. Ἐκδ.

ὅπου ἡδύνατο νὰ ἐκτείνῃ τὸν φονικὸν τοῦ βραχίονα, καὶ μὲ τοιαύτας ἀδικίας, συνήλασεν εἰς ἀπελπιτίαν πολλὰς οἰκογενεάς καὶ πολλοὺς κατοίκους ἐκείνων τῶν τόπων νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των. Ἡ δὲ ὑψηλὴ Πόρτα, γνωρίζουσα ταῦτα τὰ βίβλια ἔργα αὐτοῦ, ἐνουθέτησεν αὐτὸν πολλάκις νὰ ἀλλάξῃ διαγωγὴν, καὶ νὰ συλλογισθῇ τὰ ἄθλια τέλη του. Ἀλλ' ὁμοῦ αὐτός, δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὰς ἐπαναλαμβανομένας προτροπὰς αὐτῆς, ἀλλὰ πάντοτε ἐξηκολούθει βαδίζων τὴν πονηρὰν τοῦ οὐδὲν. Ἐπιθέτων δὲ τὸν κολορῶνα εἰς τὰς ἀπιστίας καὶ ἀνοσιουργίας του, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐμίσει ὡς ἐναντίους του, οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὴν καθέδραν τοῦ Κράτους Κωνσταντινούπολιν, ἐτόλμησε νὰ ἐπιβουλεύῃ τὴν ζωὴν αὐτῶν ρίψας κατ' αὐτῶν δύο πιστολίκας διὰ χειρὸς τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλέντων ὑπουργῶν του.

Ἐπειδὴ λοιπόν, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης, καὶ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν εἰς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Κράτους γενομένων παρ' αὐτοῦ ὕβρεων, ἀπεδείχθη ἀναγκασία ἡ τούτου τιμωρία, καθαρῆς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν Σατραπείαν του, καὶ ἡ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν του ἐνεχειρίσθη εἰς ἄλλον· ἀλλ' αὐτὸς τότε προφανῶς διακηρυχθεὶς ἀποστάτης, καὶ ὄνειροπολήσας ὅτι θέλει δυνηθῇ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοὺς ἀπίστους αὐτοῦ σκοπούς, προπαρεσκευασμένος ἤδη πρὸ πολλοῦ, ὡχυρώθη εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίων, πεπεισμένος ὅτι θέλει δυνηθῇ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ὑψηλῆς Πόρτας, τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐεργετιδος. Ἀπέδειξε δὲ καὶ τὴν μυστικὴν συνωμοσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε μετὰ τῶν ἀποστατησάντων Ἑλλήνων, καὶ πέμψας μεγάλην ποσότητα χρημάτων εἰς τοὺς Πελοποννησίους καὶ Σουλιώτας, παρώρμησεν αὐτοὺς νὰ καθοπισθῶσι κατὰ τοῦ λαοῦ τῶν Μουσουλμάνων. Διὰ τοιούτων ἐγχειρήσεων ἀπεδείκνυνεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὅτι ἦτο ἄθρησκος καὶ ἄπιστος ἄνθρωπος. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Κράτους ἀπῆλθον τὸν θάνατον αὐτοῦ, διορισθεὶς ὁ πολυπόθητος Σατράπης τῆς Ρουμελίας καὶ ἀρχιστράτηγος Χουσρέτ πασᾶς συνέλαβε τὸν κακούργον, καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ φερτᾶ νομικὴν ἀποφασιν καὶ κατὰ τὴν φοβεράν τοῦ εὐθυδικούντος Κράτους ἐπιταγὴν ἐπέφερε κατ' αὐτοῦ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου· καὶ οὕτως ὁ λαὸς τῶν Μουσουλμάνων ἐλευθερώθη ἀπὸ τῆς βίας καὶ τυραννίας τούτου τοῦ ἀποστατήσαντος ὑπηκόου. Αὕτη εἶναι ἡ κεφαλὴ τοῦ προρρηθέντος προφανεστάτου προδότου Τεπελενλῆ Ἀλῆ πασᾶ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΝΔΡΑΓΑΘΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΞΟΧΩΤΑΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΔΡΩΛΤΟΥ

ΛΑΝΖΕΡΩΝ.

Μεταφρασθὲν ἐκ τῆς βιογραφικῆς Εἰκονογραφίας τῶν
νεωτέρων ἐνδόξων ἀνδρῶν, τῆς ὑπὸ τῆς Κυρίας
Μαυίερας Ζωγράφου κατὰ τὸ 1818 Γαλλιστὶ
ἐκδοδομένης, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης
προσθήκης ἐπαυξηθὲν.

» Ἕλληνες ἄνδρες οὐ κακῶς νομίζομεν

» Τιμᾶν τὸν ἐσθλόν, καί γε τοὺς φίλους, φίλους

» Ἥγεισθ' αἰεὶ ποθ', ὥς ἂν Ἑλλάς εὐτυχῇ!

Εὐριπ. Ἑκάβ. στίχ. 325—330.

1822.

ΤΩ ΕΞΟΧΩΤΑΤΩ ΚΟΜΗΤΙ
ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΙΩ ΣΤΡΑΤΗΓΩ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΑΝΔΡΩΤΩ
ΛΑΝΖΕΡΩΝ.

ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΧΕΡΣΩΝΟΣ. ΤΑΥΡΙΔΟΣ κτλ.

ΙΠΠΕΙ ΠΟΛΛΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ
ΡΩΣΣΙΑΣ. ΑΥΣΤΡΙΑΣ. ΓΑΛΛΙΑΣ.
ΠΡΟΥΣΣΙΑΣ. ΣΒΕΚΙΑΣ κτλ.

ΗΓΕΜΟΝΙ ΟΔΗΣΣΟΥ.

ΟΤΙ ΤΟΤΕ ΕΝΤΑΤΘΑ ΕΞΟΙΚΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΑΡΑΜΥΘΕΙΤΑΙ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΠΕΙ, ΑΞΙΟΧΡΕΩΣ ΕΚΠΛΗΡΩΝ ΤΗΝ ΦΙΛΑΝ-
ΘΡΩΠΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ ΕΥΔΟΚΙΑΝ

ΤΟΥ ΤΡΙΣΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΣΙΩΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΥΛΙΔΟΥ.

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ο έκδοτης.

§. α. Ὑπάρχουσιν ἄνδρες πολεμισταί, εἰς τοὺς ὁποίους φαίνεται ὅτι ἐπεδαψίλευσε πλουσίως ἡ φύσις καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις καὶ τὰς σωματικὰς, διὰ τὴν ἀναδείξην αὐτοὺς ἐπιστήμων καὶ δεινῶν εἰς τελεσιουργίαν τῶν εὐγενῶν καὶ φοβερῶν ὑπουργημάτων τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν. Καὶ ἡ τύχη δὲ εἰς τούτους συμφώνως μετὰ τὴν φύσιν φαίνεται, ὅτι χαρηγεί τὰς εὐκαιρίας τοῦ κατορθοῦν. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ἰχνογραφουμέν τὰ κατορθώματα. Εἰς τόσας πολιορκίας καὶ μάχας εὐδοκίμησεν, ὥστε τινὲς ἐπειράθησαν νὰ ἐρωτήσωσι· «Πόσοι ἄρ' στρατηγοὶ συνελθόντες συνέπραξαν τσαῦτα ἀνδραγαθήματα; ἢ, ἀνίσως εἰς μόνον κατάρθωσεν αὐτά, πόσους αἰῶνας ἐξῆσεν;» Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς, φυλάττων τῆς συντομίας τὰ ὅρια, ἀρκεῖται μόνον νὰ ἀπαριθμήσῃ αὐτὰ κατ' ὄνομα. Καὶ ἄλλως δὲ τοιαῦτα λαμπρὰ ἔργα δὲν ἔχουσι χρεῖαν ῥητορικῆς τερατείας, διὰ τὴν ἐκτιμηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν.

§. β'. Λουδοβίκος—Ἀλέξανδρος Ἀνδρῶλτος, LANZEPON, Κόμης τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ, τεταγμένος εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, Ἰππεὺς τῶν ταγμάτων τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὸν ἀδαμαντοκόλλητον ἀστέρη, τοῦ μεγάλου σταυροῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου δευτέρας τάξεως, τοῦ μεγάλου σταυροῦ τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου τῆς πρώτης τάξεως, τοῦ τῆς ἁγίας Ἀννῆς τῆς πρώτης τάξεως, τῆς Μάχτας, τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Μαρίας Θερεσίας τῆς τρίτης τάξεως, τοῦ βασιλικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Λουδοβίου, τοῦ τῆς Προυσίας τάγματος τοῦ μαύρου ἀετοῦ καὶ τοῦ ἀετοῦ τοῦ ἐρυθροῦ τῆς πρώτης τάξεως, τοῦ μεγάλου σταυροῦ τοῦ τάγματος τοῦ ξίφους τῆς Σβετίας τῆς πρώτης τάξεως, τοῦ Κιχιννάτου, ξιφηφόρος τοῦ χρυσοῦ ξίφους τῆς Ῥωσσίας μετ' ἐπιγραφῆς ΤΗ ΑΝΔΡΑΓΑΘΙΑ (à la bravoure), φέρων τὸ χρυσοῦν νόμισμα τὸ τυπωθὲν εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσης τοῦ Ἰσμαηλίου, καὶ τὸ νόμισμα τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1812 ἔτους, καὶ τὸ κόσμημα τῶν Κρίνων, Στρατάρχης τῆς τετάρτης φάλαγγος τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, Διοικητὴς Χερσῶνος καὶ Ταυρίδος καὶ Αἰκατερινουπόλεως, Ἡγεμὼν Ὁδησσοῦ κτλ. κτλ. κτλ.

Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1763 Ἰανουαρίου 13, καὶ ἤρχησε τὸ

πρῶτον κατὰ τὸ 1777 νὰ ὑπηρετῇ τὴν πατρίδα του Γαλλίαν, γινόμενος σημαυφόρος εἰς τὰς Γαλλικὰς φρουράς· μετὰ ταῦτα ἐγένετο ὑποστράτηγος τῶν Λεγεῶνων τοῦ Αἰμουσίνου καὶ Βουρβωνικοῦ πεζικοῦ.

§. γ'. Κατὰ δὲ τὸ 1782, καὶ 1783, συνεστράτευσε εἰς τὰς Ἰνωμένους ἐπαρχίας τῆς Βορρείου Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς Κυρίσσαον (Curaçao), καὶ εἰς τὸν ἅγιον Δομίνιον (saint-Domingue). Παρευρέθη εἰς πολλὰς ναυμαχίας, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων, εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀετοῦ μακροῦ πλοίου (frégat) τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ Ἐκτορος μακροῦ πλοίου τῶν Ἀγγλων, καὶ εἰς ἄλλαν ναυμαχίαν τοῦ αὐτοῦ Ἀετοῦ πρὸς ἑτέρα δύο πλοῖα Ἀγγλικὰ τὸν Λέοντα, καὶ τὸ τοῦ Βαρβίκκου. Κατὰ δὲ τὸ 1786 προσελήθη λοχαγὸς (capitaine) ἀκόλουθος τοῦ Λεγεῶνος (Régiment) τῶν δρακοντοφόρων (dragons) τοῦ Κονδέ, καὶ μετ' ὀλίγον δεύτερος χιλιάρχος (colonel) τοῦ πεζικοῦ Λεγεῶνος τοῦ Μεδόκου. Κατὰ δὲ τὸ 1788, χιλιάρχος ἀκόλουθος τοῦ Λεγεῶνος τοῦ Ἀρμυγκασίου (Armagnac) πεζικοῦ.

§. δ'. Κατὰ δὲ τὸ 1790 μετέβη εἰς τὴν ὑπουργίαν τῆς Ῥωσσίας ὡς χιλιάρχος ταχθεὶς εἰς τὸν Λεγεῶνα τῶν Ῥωδοφόρων (Grenadiers) τῆς Μοσχοβίας. Ἐγούμενου τοῦ ἀρχιναύαρχου πρίγκηπος Νασσάου ἐκυβέρνησε μίαν μῆραν (division) κανονιοφόρων λέμβων (chaloupes canonieres) ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Βαλτικὴν μικροῦ στόλου τῆς Ῥωσσίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Σβεκίας πόλεμον. Παρευρέθη δὲ καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ Ῥογέλου (Rogel) καὶ Ῥοχενσάλμου (Rochensalme), ἐπὶ δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Βιόρκου (Biork) καὶ τοῦ Κοργησαρίου (Korgesari).

§. ε'. Τῇ αὐτῇ ἔτει (1790) ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ τὸν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ στόλον τῆς Ῥωσσίας. Παρευρέθη δὲ καὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Δανούβιον τρεῖς ναυμαχίας καὶ εἰς τὴν πολιιορκίαν καὶ τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τοῦ Ἰσμαηλίου, συνχωρισθεὶς μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ ἀρχιστρατήγου Σουβαρόφου Ῥιμνιστίκου, ἥτις ἦτο μέρος τοῦ μεγάλου Ῥωσικοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον διοικοῦσεν ὁ μέγας στρατοπεδάρχης (feld-marechal) καὶ πρίγκηψ Ποτεμκίνος. Κατὰ δὲ τὸ 1792, ἠγωνίσθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαρσινίου πλησίον τῆς Ἰδραΐλας, ἠγούμενου τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ πρίγκηπος Ῥεπνίνου.

§. ς'. Τὸν αὐτὸν ἑνιαυτὸν ἀπεστάλη παρὰ τῆς Μεγαλειότητος Αὐτοκρατορίσης πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Αἰκατερίνης τῆς Β' εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατὸν τῶν Αὐστριακῶν, καὶ Προύσσων, καὶ Ἀγγλων, καὶ Ὁλλανδ.

δῶν, ὅπου ἡγωνίσθη ὡς τρίτος στρατηγός (major) τῆς Αὐστριακῆς στρατιάς, ἡγουμένων τοῦ τε βασιλέως τῆς Πρωσσίας, καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου τοῦ Β', καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς Βρουμβίλου, καὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου καὶ πόλεως Κόβουρ-γου, καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῆς πυροβολοστασίας (artillerie) κόμητος Κλερφαίτου. Μετὰ ταῦτα τῷ 1792, καὶ 1793, καὶ 1794, συμμετέσχεν τῶν εἰς Καμπανίαν (Champagne) καὶ Κάτω χώρας (Pays-bas) καὶ τὰ Παρρρήνια (Sur le Rhin) γενομένων στρατειῶν, παρῶν εἰς τὰς μάχας τῆς Μαβεύγης (Maubeuge) καὶ Κατιλλονίας (Catillon) καὶ Λανδρεκίας (Landrecies) καὶ τοῦ Λαννῶου (Lannoy) καὶ Τουρναιῖου (Tournai) καὶ Φλεύρου (Fleurus). Ἠγωνίσθη δὲ καὶ εἰς τὰς μάχας τῆς Γρισουέλλης (Grisuelle), τῆς Θιομβίλλης (Thierville), τοῦ Σχίου (Scy), τοῦ Καισαρικοῦ πεδίου (Camp de César), τοῦ Γιφφελδίου (Giffeld), τοῦ Ἐφφεριγκοῦ (Elferinkouk), τῆς Ῥοζενδάλλης (Rozendall), τοῦ Μορμαλικοῦ δάσους (Forêt de Mormal), τῆς Βαττιγνίας (Wattignies), τοῦ Καρολικοῦ (Charleroi), τοῦ Μασετρίκτου (Maëstricht), τῆς Ιουλίας (Juliers), τοῦ Βατερλόου (Waterloo) κτλ. Παρενέβη καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τῆς Βαλεντιανῆς (Valentiennes), τοῦ Κεσνῶου (Kuesnoy), τῆς Δουγκέρκης (Dunkerque) καὶ Μαβεύγης, καὶ Λανδρεκίας. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τοῦ σκεπαστοῦ περιταρρεύματος (Chemin-couvert), καὶ τοῦ ἀερατοσιδοῦς χαρακώματος (ouvrage à corne) τῆς Βαλεντιανῆς, ἐπὶ δὲ καὶ εἰς τὸν βομβοπυροβολισμὸν τοῦ Δουσελδόρφου (Dusseldorf).

§. ζ'. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ῥωσίαν προεχειρίσθη κατὰ διαδοχὴν χιλιάρχος μὲν τοῦ Λεγεῶνος τῆς μικρᾶς Ῥωσίας τῷ 1795, ταγματάρχης δὲ (Brigadier) τῷ 1796, δεύτερος δὲ στρατηγός καὶ πρωτοστάτης τοῦ Λεγεῶνος τοῦ Οὐρμίσκου τῷ 1797, ἀντιστράτηγος δὲ (lieutenant-général) τῷ 1798, Σταθμάρχης δὲ (Quatrier-maitre-général) τῆς φάλαγγος (corps) τοῦ Σαμογεδικοῦ τῆς Ῥωσίας στρατοῦ, ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου Βαρόνου Βεκενδόρφου, καὶ μετ' ὀλίγον στρατηγός διοικητὴς τῆς αὐτῆς φάλαγγος τῷ 1799. Κατὰ δὲ τὸ 1800, ὠνομάσθη πρωτοστάτης τοῦ Βαῦσκιου Λεγεῶνος, καὶ ἐφορὸς τῆς μόρας τοῦ Βρεστολιτευσκίου (Brest-Litewskj) πεζικοῦ, ἡγουμένου τοῦ Καισαρίδου καὶ μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου τοῦ Παυλίδου.

§. η. Κατὰ δὲ τὸ 1805, ἐστράτευσεν εἰς Μοραβίαν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἦτο παρῶν εἰς τὴν μάχην τοῦ Αὐστερλιτς (Austerlitz)

διατάκτωρ (commandant) τῆς δευτέρας στήλης (colonne) ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου Κουτουσόφου. Τῷ δὲ 1806, καὶ 1807, ἐστράτευσεν εἰς Βασσαραβίαν κατὰ τῶν Τούρκων, στρατηλάτης στίφους πεζικοῦ μετὰ τῶν δύο πεζάρχων τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοπέδου Μιχελσὼν καὶ Μευενδόρφου, καὶ πρεφωρθε εἰς τὰς μάχας Καρακούρτης καὶ Βαβίλης καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰσμηλίου. Τῷ δὲ 1808, γενομένης ἀναγκῆς διέτριψεν εἰς Βασσαραβίαν διέπων τὸ ἀριστερόν κέρας τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἡγουμένου τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου καὶ πρίγκηπος Ποζορούσκη. Ὡσαύτως καὶ τῷ 1809 διείπεν εἰς Βλαχίαν τὸν τῆς προμηθείας στρατὸν (armée de reserve) ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου πρίγκηπος Παγκρατίωνος. Μετὰ ταῦτα κατεπολέμησεν εἰς Φρακίαν (μεταξὺ Βουκορεστίου καὶ Γιουργέβου) τὴν προσυλλαχὴν τοῦ μεγάλου Βεζύρη (Ἐπάρχου), καὶ διὰ τῆς εὐδοκημήσεως τῶν ὤπλων τοῦ ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ μὴ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν Βλαχίαν. Ὑστερον ἐπιστεύθη τὴν ἐπιστάσιν τῆς πολιορκίας τῆς Δρύστρας, ὅπου ἀπώθησε δις ἐξελθοῦσαν τὴν Ὀθωμανικὴν φρουράν. Τὸν δὲ χειμῶνα διέτριψεν εἰς Ἰάσιον καὶ τὴν Μολδαβίαν διέπων τὸν ἐν αὐτῇ παρὰχειμαζόντα στρατὸν. Τῷ δὲ 1810 ἐστρατήγησε φάλαγγα πεζῶν, ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου κόμητος Καμέσκη δευτέρου. Ἐπῆρε τὴν Δρύστραν μετὰ ἑπταήμερον περιτάφρευσιν. Ἀπῆντησε γενναίως εἰς Δερέκιον πλησίον τῆς Σούμλας μὲ δισχιλίους ὀτακασίους ἄνδρας τὴν ἐφοδὸν ὄλου τοῦ μεγάλου τῶν Τούρκων στρατοῦ, στρατηγοῦντος τοῦ Βεζύρη. Ἐστράτευσε δὲ καὶ εἰς Ζουμάν, καὶ ἔως εἰς τὸν Αἴμον. Ἠγεμόνευσεν εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Ῥουσουκίου καὶ Γιουργέβου, τὰ ὅποια παρεδόθησαν ἀμφοτέρω μὲ συνθήκας. Τὸν δὲ χειμῶνα πάλιν ἐποίησαν τὸν στρατὸν εἰς Ἰάσιον, καὶ Μολδαβίαν, καὶ τὴν Βασσαραβίαν.

§. θ'. Τῷ δὲ 1811 παρέλαβε τὴν στρατηγίαν ὄλου τοῦ ἐν Μοραβίᾳ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἐν ᾧ ἦτο ἄρρωστος ὁ κόμης Καμέσκη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ στρατηγῶν μίαν φάλαγγα τούτου τοῦ στρατοῦ, ἠγωνίσθη γενναίως εἰς τὴν ἰσχυρὰν μάχην τοῦ Ῥουσουκίου ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου Κουτουσόφου.

§. ι'. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην προβιβασθεὶς εἰς τὴν πεζαρχίαν, ἐστρατήγησεν ὁλόκληρον τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν, ἀρχιστρατηγοῦντος Κουτουσόφου, ᾧ οὐ διέβη τὸν Δανούβιον ὁ Τουρκικὸς στρατὸς κατὰ διαταγὴν τοῦ Βεζύρη. Τότε ὁ γενναῖος στρατηγὸς ἠγωνίσθη εἰς τρεῖς μάχας, καὶ ἄλλους τρεῖς περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ Τουρ-

κικοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον τέλος παρεδόθη μὲ συνθήκας τὸν Δεκέμβριον μῆνα μετὰ 99 ἡμερῶν περικύκλωσιν (δίουσας), ἀπέχουσαν ἀπὸ τοὺς πολεμίους ὡς κανονίου βολήν, καὶ μετὰ ταῦτα παραλαβὼν ὅλον τὸν αἰχμαλῶτον Τουρκικὸν στρατὸν ἐπανῆλθε νὰ παραχειματῇ εἰς τὴν Βλαχίαν.

§. ια'. Τῷ δὲ 1812, γενομένης εἰρήνης μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πόρτας, ἐστρατήγησε μίαν ράλαγγα τοῦ Ῥωστικοῦ στρατοῦ ἡγουμένου τοῦ στολάρχου Τσισακόρου, καὶ ἐστράτευσεν εἰς Βολυνίαν (Vohynie) ἐναντίον τῆς Αὐστριακῆς στρατιᾶς στρατηγουμένης ἀπὸ τὸν μέγαν στρατοπεδάρχην καὶ πρίγκηπα Κάρολον Σφαρσεμβέργον. Παρευρέθη εἰς τὰς μάχας τῆς Γραβόνης (Grabova) καὶ Λυβομέλης (Lubomele) παρὰ τὸν Βούγαν (Bouge) καὶ τῆς Λέσνης (Leczna) παρὰ τὸ Βρεστολιτεύσκιον. Ἐπειτα προχωρήσας εἰς Λιθουανίαν κατὰ τοῦ μεγάλου στρατοῦ τοῦ Ναπολέοντος, παρευρέθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Βορισκόβου (Boriscow), τῆς Βερεζίννας (Beresinne), τοῦ Στακόφου (Stakow), τοῦ Βρίλλου (Brill) καὶ εἰς τὴν δίωξιν τοῦ Ναπολεοντείου στρατοῦ μέχρι τοῦ Νιέμα (Niemen).

§. ιβ'. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1813, στρατοπεδεύσας περὶ τὴν πόλιν Θόρνον (Thorn) παρὰ τὸν Οὐϊστούλαν (Vistule) ἐπολιόρκησεν αὐτὴν κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα, ἡγουμένου τοῦ πεζάρχου Βιρκλαιδετόλλου. Κυριεύσας δὲ ταύτην μετὰ ἐπταήμερον περιτάρρευσιν, ἐστράτευσεν εἰς Λυσάκην (Lusace). Ἠγωνίσθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Βασιλοβάρθαν (Koenigs-Warta) ὅπου ἔλαβε πέντε κανόνια, καὶ τέσσαρας στρατηγούς αἰχμαλώτους, καὶ χιλίους διακοσίους ὁπλίτας. Εὐδοκίμησε εἰς τὰς μάχας τῆς Βωζίνης (Bautzen) καὶ εἰς τὴν ἐν Σιλεσίᾳ ὀπισθοχώρησιν τῶν ἐχθρῶν μέχρι τῆς Σβεδνίσσης (Sweidnitz).

§. ιγ'. Κατὰ δὲ τὸν Αὐγούστον μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἀνακωχῆς ἐγένει φαλαγγάργης πεντήκοντα χιλιάδων ὁπλιτῶν, οἵτινες ἦσαν μέγας τοῦ ἐν Σιλεσίᾳ μεγάλου στρατοῦ, ἡγουμένου τοῦ ἱππάρχου Βλυχέρου. Παρευρέθη εἰς τὰς μάχας τῆς Σειβενίχης (Sieben-Eichen) καὶ Λαβεμβέργης (Lawemberg) καὶ Χρυσουπόλεως (Goldberg) καὶ Κατσβάθης (Katzbath) ὅπου ἡχμαλώτισε τρεῖς χιλιάδας πολεμίων, καὶ εἰκοσιοκτὼ κανόνια. Εὐδοκίμησε δὲ καὶ δεύτερον εἰς τὰς μάχας τῆς Σειβενίχης καὶ Χρυσουπόλεως, λαβὼν χιλίους διακοσίους αἰχμαλώτους καὶ δύο κανόνια. Ἠρίστευσεν ἔπειτα εἰς τὴν ἐν Πλαγγουίτφ (Plagwitz) μάχην, ὅπου ἔλαβεν αἰχμαλῶτον τὸν στρατηγὸν Ποῦθον με-

ὅλην αὐτοῦ τὴν μόραν, καὶ δεκαεῖς κανόνια, καὶ τρεῖς ἀετούς. Μετὰ ταῦτα ἠγωνίσθη εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀρταύης (Hartau) καὶ Βισχοφβέρδης (Bischoffs-Verda) καὶ εἰς τὴν διχάσιν τῆς Ἑλβας, καὶ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαρτεμβούργου (Wartembourg) καὶ τῆς Μωκέρνης (Mokern) παρὰ τὴν Δειψίαν, ὅπου τὸ ὀπλιτικόν του στίφος ἔλαβε δεκατρία κανόνια, καὶ μίαν σημαίαν. Ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Δειψίας, ὅπου ἐκυρίευσεν τὸ πολίχνιον Σχοιφέλδην (Schoenfeld) καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Δειψίας, ὅπου ἡ στρατιά του ὁμοῦ μετὰ τὴν τοῦ Σάκκα, στρατηγοῦ τοῦ Ῥωσικοῦ πεζικοῦ, εἰσεβίασεν τὴν εἰσόδον τῆς πόλεως, καὶ ἔλαβε πεντήκοντα ἐπτὰ κανόνια. Παρὼν ἦτο καὶ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βεῖσενφέλδου (Weissenfeld) καὶ εἰς τὴν διώξιν τοῦ Ναπολεοντικοῦ στρατοῦ ἕως εἰς τὸν Ῥήνον.

§. ιδ'. Τὸν δὲ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1813, ἐκύκλωσε τὸ Κάσσελὸν ἀντικρὺ τῆς Μαγουντίας (Mayence).

§. ιε'. Κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1814, διέβη τὸν Ῥήνον εἰς Κάζην (Caube), ἐκυρίευσεν τὴν Βίγγην (Bingen), ἐκύκλωσε καὶ περιτάρρευσεν τὴν Μαγουντίαν. Περί δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου εἰσεβάλεν εἰς τὴν Γαλλίαν, συναφθεὶς μετὰ τὴν στρατίαν τοῦ μεγάλου στατοπεδάρχου Βλυχέρου παρὰ τὴν Σουϊτσῶνα. Αὐτοῦ ἐπρομάχησεν ὑπὲρ ταύτης τῆς πόλεως ὑποστῆς τὴν ἐφόδον μιᾶς μοίρας τοῦ Ναπολεοντικοῦ στρατοῦ. Παρευρέθη δὲ καὶ εἰς τὰς μάχας τῆς Κραόννης (Craonne) καὶ τοῦ Λαόνου (Laon) καὶ εἰς τὸν ἐν Γρασσίῳ (Grassy) ἀγῶνα, καὶ εἰς τὴν μάχην τέλους τῶν Παρισίων, ὅπου τὸ στίφος τῶν ὀπλιτῶν αὐτοῦ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὰς ἀκρας τοῦ Μοντεμάρτου (Montemartre), ἔλαβεν εἰκοσιεννέα κανόνια, καὶ ἐπῆρε μετὰ συνθήκας τὴν πόλιν τοῦ ἀγίου Διονυσίου.

§. ις'. Γενομένης δὲ τῆς εἰρήνης, καὶ ἀποκατασταθέντος τοῦ III'. Λουδοβίκου εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, παρέλαβε τὴν στραταρχίαν τῆς τετάρτης φάλαγγος τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥωσίαν.

§. ιζ'. Τῷ δὲ 1815, παραχθέντων πάλιν τῶν πραγμάτων τῆς Γαλλίας, εἰσέβαλε τὸ δεύτερον εἰς αὐτήν, στρατιηλατῶν τὴν ὑπ' αὐτῷ τεταγμένην φάλαγγα. Μετὰ δὲ τὴν ἐν Βατερλόω μάχην, καὶ τὴν εἰς Γαλλίαν εἰσόδον τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ἐξεπολιόρκησε τὰ φρούρια Ἀλσάκην (Alsace) καὶ Λορραίνην (Lorraine), τὰ ὅποια δὲν εἶχον ἀκόμη ὑποταχθῆ εἰς τὸν βασιλέα, τὸν III', Λουδοβίκον. Τελευ-

τῶντος δὲ ἤδη τοῦ 1815, προεχειρίσθη καθολικὸς καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν τριῶν τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας ἐπαρχιῶν, Χερσῶνος, Ταυρίδος, Αἰκατερινοσλαβίας, καὶ ἡγεμὼν τῆς πόλεως Ὀδησσοῦ, καὶ Ταξίαρχος τῶν παρὰ τὸν Ὑπαννιν (Bug) καὶ τὴν Μαύρην θάλασσαν Καζάκων. Εἰς ταύτην τὴν ἡγεμονείαν διαπρέπει ἀξιοχρέως μέχρι τῆς σήμερον.

§. ιη'. Ὁ γενναῖος αὗτος Κόμης καὶ στρατηγὸς εἶναι θυμαστὸς ὄχι μόνον διὰ τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ μάλιστα διὰ τὴν φιланθρωπίαν του. Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Μαρτίου τοῦ παρελθόντος ἔτους 1821, μέχρι σήμερον (1822 Φεβρουαρίου 20) συνέβρευσαν εἰς Ὀδησσὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βλαχίας ὑπὲρ τας τέσσαρας χιλιάδας Γραικῶν, καταφεύγοντες ἀπὸ τὰς παραχᾶς τῆς Πατρίδος εἰς τῆς κραταιᾶς Ῥωσσίας τὴν ὑπεράσπισιν. Πρὸς ὅλους τούτους τοὺς δυστυχεῖς ἐξοίκους Ἑλλήνας ὁ Κόμης Λανζερὼν ἐφάνη φιλανθρωπύτατος καὶ φιλοξενώτατος, φροντίζων περὶ τῆς ἀνέσεως καὶ παραμυθίας αὐτῶν, καὶ γινόμενος προθυμότατον ὄργανον τῆς πρὸς αὐτοὺς πατρικῆς εὐσπλαχνίας, καὶ προστασίας, καὶ συμπαθείας τοῦ Τρισεβαστοῦ καὶ Θεοστέπτου Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΥΛΙΔΟΥ.

Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ !

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΟΖΟΥ.

§. α. Ἰωάννης Βόζος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1766 Ὀκτωβρίου 26, ἐν Γαστούνη πόλει τῆς Πελοποννήσου, ἐκ πατρὸς Πανάγου Βόζου (α), καὶ μητρὸς Μαρίας Σισίνης. Ἦδη δὲ τὴν ἡλικίαν ἐνναέτης, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῆς δὲ μητρὸς προαποθανούσης, συνκριθμύνη μετὰ τῶν ἐκλεχθέντων εὐφῶν καὶ εὐγενῶν παιδιῶν, τὰ ὅπου κατὰ διαταγὴν

(α) Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα Πανάγος καὶ Παναγιώτης εἰς τὴν Ῥωστικὴν γλῶσσαν δὲν συνεθίζεται, μεταφράσθη παρὰ τοῖς Ῥώσοις Παντελεήμων διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης Παναγιώδης γνωρίζεται τὴν σήμερον εἰς τὴν Ῥωσσίαν μετὰ παρωνυμικὸν ὄνομα Παντελεημονίδης καὶ συγκατὰ Παντελεΐδης.

τῆς αἰμνήστου Αὐτοκρατορίσσης πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Αἰκατερίνης τῆς Β'. παρέλαβεν ὁ ἀρχιστράτηγος κόμης Ὁρλόφος ἐκ τῆς τότε δυστυχιστάτης Πελοποννήσου, ἵνα παιδευθῶσιν εἰς τὸ κατὰ τὴν Πετρούπολιν ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορίσσης συστῶθεν καὶ Γραικικὸν ἐπικληθὲν Σχολεῖον, ὡς διωρισμένον ἐξεπίτηδες διὰ τοὺς Γραικοὺς μόνους. Εἰς τοῦτο τὸ Σχολεῖον μετακομισθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνοπαίδων καὶ Ἰωάννης ὁ Βόζος κατὰ τὸ 1775, ἐπαιδεύθη δι' ὅλης ὀκταετίας πάντα τὰ ἐν αὐτῷ διδασκόμενα μαθήματα μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ἀναγκασιτέρων ἐπιστημῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1783 διὰ τὰς προόδους αὐτοῦ καὶ τὴν περὶ τὰ Ναυτικὰ μάλιστα εὐφυΐαν μετετέθη δι' ὑψηλῆς προσταγῆς εἰς τὸ κατὰ τὸ Κρόν-Στάτ τῆς Πετροπόλεως ἰδιαιτέρον διδασκαλεῖον τῆς Ναυτικῆς, ὅπου τελειοποιηθεὶς περὶ τὰς θαλασσίους γνώσεις, ἐκβῆκεν ἀξιωματικὸς κατὰ τὸ 1785.

§. 6'. Ἐκτοτε δι' ἐτῶν ὅλων εἴκοσι καὶ ἐνὸς ἐδούλευσεν εἰς τὸν Ῥωσικὸν στόλον εὐδοκίμων καὶ τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ τε τῶν ἰδίων ἀρχηγῶν καὶ τῶν τεταγμένων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ. Περιῆλθε τὸν Ἀρκτικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν Λευκὴν θάλασσαν καὶ τὴν Βαλτικὴν καὶ τὴν Κασπίαν συνεκδημῶν εἰς διαφόρους στρατείας τοῦ εὐλοῦ, καὶ διοικῶν αὐτὸς εἰκοσιπέντε πλοῖα φορτηγὰ (transports). Παραυρέθη δὲ συμμέτοχος καὶ εἰς ἄλλας ἄλλοτε ναυμαχίας. Ἰδίως δὲ εἰς τρεῖς μάλιστα κυστειράς συμπλοκάς τοῦ Ῥωσικοῦ μετὰ τοῦ Σβεδικοῦ στόλου, ἐπὶ τοῦ διατοῦς (ἀπὸ 1788, ἕως 1790) μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Σβεκίας πολέμου, ὁπότε καὶ ἀνδραγάθησε προκινδυνεύων γενναίως, καὶ μεταξὺ τῶν προμάχων ἀτρόμητος διατάσσων τὸν κενονοβολισμόν. Διὰ δὲ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ καὶ πίστιν καὶ ἐμπειρίαν καὶ τὸ τίμιον καὶ κόσμιον τῆς ἐνέργειαις διαγωγῆς προεβιβάσθη μὲν κατὰ καιροῦ καὶ εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα, Καπετάνιος γενόμενος καὶ ὕστερον Μαγιόρος· ἐβραβεύθη δὲ καὶ μὲ τὸν σταυρὸν τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τὸ ἐξαίρετον παράσημον τῆς ἀνδραγαθίας, ὡς ἐνδοξος πολεμιστῆς καὶ τίμιος ἀξιωματικὸς. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν Ἀρχηγίαν ἐμαρτυρήθη δι' ἰδιαιτέρων ἐγγράφων μαρτυρικῶν ὑπὸ τριῶν ἐφεξῆς στολάρχων, τοῦ τε κόμητος Βαλεσιανοῦ Ζουβόρου καὶ τῶν στρατηγῶν Σεργίου Βουλγακόβου καὶ Παύλου κόμητος Τζίτζινόβου, καὶ τέλος· ἔλαβεν αὐτόγραφον ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ πρώτου, χαριστήριον διὰ τε τὰς ἀνδραγαθίας αὐτοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην, μετ' ἧς ἔκρινεν ἐγκλήματα πολέμιων, διορισθεὶς

πολλάκις πρόεδρος τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δικαστικῶν ἐπιτροπῶν (com-missions).

§. γ'. Κατὰ δὲ τὸ 1806 ἔτος ἀσθενήσας παρητήθη, ὑπουργήσας τὴν εὐεργέτιδα Ῥωσσίαν πολυτρόπως καὶ πολυετῶς καὶ ἀμωμῆτως ἐπὶ τριῶν αὐτῆς ἐφεξῆς αἰοιδίμων Αὐτοκρατόρων, Αἰκατερίνης καὶ Παύλου καὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπελύθη μετὰ τῆς ἀξιωματικῆς αὐτοῦ στολῆς ἐπιβραβευθεὶς καὶ μὲ σιτηρέσιον ἐτήσιον διὰ βίου.

§. δ'. Τὸ δὲ πάντων μάλιστα ἀξιώπαινον τῶν προτερημάτων τοῦ εὐκλεοῦς Ἰωάννου Βόζου εἶναι, ὅτι ὁ ἐνάρετος οὗτος Ἕλλην καὶ τοι ἀνήλικος ἐκλιπὼν τὴν πατρίδα καὶ ὅλως ἀριερωμένος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐγκαρδίου πίστεως καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, τὴν ὑποίαν ἐγνώρισε δευτέραν αὐτοῦ πατρίδα, δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως τὴν πρώτην αὐτοῦ γεννήτριαν καὶ μητρίδα, οὐδ' ἐπαυσε ποθῶν τὸ φίλτατον αὐτοῦ γένος καὶ τὰ κάλλιστα εὐχόμενος καὶ ἐνεργῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· καὶ πάντα συμπατριώτην, ὅπου εὔρισκε χρεῖαν ἔχοντα, προθύμως βοηθῶν καὶ παντοίως παρηγορῶν. Ὡς δὲ παρητήθη τῆς ὑπουργίας, ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὴν Ἀστραχάνην, ὅπου συνεφιλιώθη ἐγκαρδίως μετὰ τοῦ αἰοιδίμου Ἰωάννου Βαρδάκη, συμμελετῶν πάντοτε μετ' αὐτοῦ καὶ συνδιασκεπτόμενος περὶ τῶν ἱερῶν χρεῶν ἐκάστου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῶν κατὰ τὸ δυνατόν.

§. ε. Κατὰ δὲ τὸ 1821 ἀκούσας τὴν ἀγγελίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως μετέβη παρευθὺς εἰς Ταῦράνιον, ἐπιθυμῶν νὰ μανθάνῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον τὰς ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰδήσεις, καὶ προθυμώμενος νὰ βοηθῇ τοὺς ἐκεῖ πολλαχόθεν καταφυρόντας ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ διωγμοῦ δυστυχεῖς ὁμογενεῖς, τοὺς ὁποίους καὶ περιέθαλπε παντοίως. Ἐξώδευσε δὲ χρήματα ἱκανὰ καὶ εἰς σύνταξιν βιβλίου «περὶ τῶν ἐξ ὁμοφιλίας ἀγαθῶν, καὶ τῶν κακῶν τῆς διανοίας» ἐκ παραδειγμάτων ἱστορικῶν. Τοῦτο τὸ σύνταγμα ἐπενόησεν αὐτὸς καὶ ἤθελε νὰ πέμψῃ αὐτὸ πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας, ἀλλὰ κατ' ἀτυχίαν περιστάσεις ἐναντίαι ἐμπόδισαν μέχρι σήμερον τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τύπωσιν τῆς κοινωφελοῦς ταύτης συγγραφῆς (α).

(α) Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέλαβον συντάξαι καὶ ἐκδοῦναι, οἱ ἀδελφοὶ Καπετανάκη, ἀλλ' οὐκ ἐξετέλεσαν τὴν ὑπόσχεσιν «διὰ τὸ ἀσύμφορον τῆς ἐν Βιέννῃ ἐκδόσεως βιβλίου λίαν καταφερομένου κατὰ τοῦ ψευδοπροφήτου καὶ τῶν ὑπαδῶν του», ὡς ἔγραφον τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1827! Σημ. Ἐκδ.

§. 5'. Εἰς τὸ Ταῦγάνιον ἐξελέχθη ἐπίτροπος τοῦ μακαρίτου Γερασίμου Τυπάλδου, καὶ διέταξεν ἄριστα τὰς ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ καθιερωθεῖσας ἀγαθοεργίας, συστήσας ἐν τῷ Ταῦγάνῳ τὸ Γραικικὸν ξενοδοχεῖον, καὶ τὰ εἰς ἐξαγόρασιν τῶν αἰγμάλωτων Ἑλλήνων διωρισμένα χρήματα κάλλιστα ἐξοικονομήσας, καὶ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἀποστέλλας ἀσφαλῶς τὰς διατεταγμένας ἐβδμηκοντα πέντε χιλιάδας ρουβλίων (α).

(α) Περί τούτου τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Τυπάλδου, τελευταίαντος τῷ 1824 ἐν Ταῦγάνῳ, διέλαθεν ἐν τῇ «Περὶ τῆς σχολαζούσης περιουσίας τοῦ ἀσκήτου Βαρθάκη» ἐπιστολῇ ὁ μακαρίτης Βόζος (σελ. 43). Ἐγράφε δὲ τῇ 7 Μαρτίου τοῦ 1830 ἐκ τοῦ Ταῦγανίου πρὸς τὸν ἡμέτερον Πατέρα εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ ὁ μακαρίτης Δημήτριος Οἰκονομίδης ὁ Πέζαρος, ὅτι διὰ μὲν τὸ Γένος ἦτο 75,000 ρουβλίων, διὰ δὲ ἐξαγορὰν αἰγμάλωτων 25,000, ἐξ ὧν αἱ 22,758 εἶχον ἀποσταλῇ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βλάχιον (Black). Ἦν δ' οὗτος ὁ Δημήτριος πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ περικλεοῦς τῆς Τυρνάβου Οἰκονόμου καὶ Διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Πεζάρου, μαθητῆς εὐγνώμων τοῦ ἐν Σμύρῃ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, εἰς Ταῦγάνιον περιελθὼν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν δι' αὐτῶν τοὺς ἐκεῖ Ἑλληνόπαιδας ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως, ἧς ἐνεκα ὁ διδάσκαλος μαρτυρικόν τι ἐξέδοτο καὶ τὴν πρὸς τὸν τότε διευθυντὴν τοῦ ἐν Χαρκόφ Πανεπιστημίου συστατικὴν ἐπιστολὴν ἀπέστειλεν. Ἐκδίδωμεν δὲ τούτα χάριν περισσεύας καὶ ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ χρηστοῦ Οἰκονομίδου· ἔχει δὲ τὸ μὲν μαρτυρικὸν ὡς ἑξῆς· «Δημήτριος Ἰωαννίδης Οἰκονομίδης ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1794 ἐν Τυρνάβῳ, πύλῃ τῆς Θεσσαλίας, ἐκ πατρὸς Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ Οἰκονόμου τῆς Μητροπόλεως Τυρνάβου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ σχολῆς ἀρχιδιδασκάλου, ἀνδρὸς κοινωνοφλεστότου γενομένου, καὶ μεταξὺ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιστημοτάτων σοφῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ τὰ μέλιστα διαπρέψαντος. Οὗτος καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δημήτριον ἐν τε ταῖς ἱεροῖς τῆς Πίστεως δόγμασιν ὡς γνήσιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνον ἀνέθρεψε, καὶ τὰς βάσεις τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐδίδαξε. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ὁ Δημήτριος ἀπάρas εἰς Σμύρνην ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ κατ' αὐτὴν Πατριαρχικῷ Φιλολογικῷ Γυμνασίῳ δι' ὅλης ἐπταετίας ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σχολαρχίας καὶ διουκείσεως τοῦ Γυμνασίου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διδασκόμενα μαθήματα πάντα διήκουσε· λέγομεν δὲ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ρητορικὴν, ἱστορίαν, ποιητικὴν, ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν καὶ τὰς ἄλλας μαθηματικὰς ἐπιστήμας, φυσικὴν, χημείαν, φυσικὴν ἱστορίαν, ἀστρονομίαν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν ἐπιτομωτέραν θεωρίαν. Ἐδιδάχθη δὲ καὶ τὴν Λατινικὴν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀναγκασιότερας τῶν νεωτέρων τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν. Περί τούτων δὲ τῶν μαθημάτων ἀπάντων ἐν τε ταῖς μερικαῖς καὶ ταῖς δημοσίαις δοκιμασίαις ἐξέτασθεῖς, ἠδυσκίμησε, καὶ τὰς περὶ τῶν ἰδίων διδασκάλων εἰθισμένας ἔλαβεν ἀποδείξεις, καὶ αὐτὸς τὴν ἑαυτοῦ παιδείαν διὰ σχολικῶν συνταγμάτων ἐδύλω-

Σ. Ζ'. Εἰς τὸ Ταῦγάνιον τέλος ἀπεχαιρετίσθη καὶ μετὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ὁμοφύχου φίλου του Ἰωάννου Βαρβάκη, ὅστις ὀποδῆμῶν

σεν, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ βίον ἀπεδείξατο σάφονα καὶ ἀμώμητον ἀξίως τῆς ἐαυτοῦ γενέσεως καὶ ἀνατροφῆς. Ταῦτα μαρτυροῦμεν περὶ τοῦ Δημητρίου Ἰωαννίδου Οἰκονομίδου, ἀνδρα πεπαιδευμένον αὐτὸν εἰδότες ἀκριβῶς, καὶ ἱκανὸν διδάσκειν καὶ ἄλλους μετὰ καρποφορίας ὅσα τῶν μαθημάτων ἐξέμαθεν· ἐφ' ᾧ καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον μαρτυρικὸν γράμμα πέμπομεν αὐτῷ, ἐπιβεβαιούμενον τῇ ἰδιοχείρῳ ἡμῶν ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι. Ἐκ Πετροποπόλεως· ἔτει σωτηρίῳ 1834, Μαΐου 26». Πρὸς δὲ τὸν Διευθυντὴν τοῦ ἐν Χερσόβῳ Πανεπιστημίου Βλαδίμηρον Φιλήτοβα ἔγραψε (τῇ 2 Ἰουνίου) τὰδε· «Ἐξοχώτατε. Πρὸς τὴν ὑμετέρων προτερημάτων, μὲ τὰ ὅποια στολιζετε τὸ κοινωρελὲς ὑμῶν ἐπάγγελμα ἔχει προσηλωμένους εἰς τὴν ὑμέτεραν ἀγάπην καὶ πολλούς, ὅσοι δὲν γνωρίζουσιν ὑμᾶς προσωπικῶς. Τούτων εἰς εἶμαι καὶ ἐγὼ διὰ τοῦτο θαρρόντως ἐρχομαι διὰ τῆς παρουσίᾳ μου νὰ προσφέρω τὴν ἀνέγκουσαν τιμὴν, καὶ συγχρόνως νὰ δώσω εἰς ὑμᾶς ἀφορμὴν πρὸς ὄφελος κοινόν, εἰς τὸ ὅποτον ἀποδίδει πάντοτε ἡ ὑμέτερα φιλανθρωπία. Εἰς τὸ Ταγαρρόκον διατρίβει Ἕλλην πεπαιδευμένος τ' ὄνομα Δημήτριος Οἰκονομίδης, ὅστις παρεκλήσθη παρὰ τῶν ἐκεῖ κατοικούντων ὁμογενῶν Γραικῶν νὰ διδάσκη τὰ παιδιὰ αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον του τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν Καταστιχογραφίαν. Περὶ τούτου ἐζήτησεν ὁ Οἰκονομίδης αὐτὸς τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διρέκτορος τοῦ ἐν Ταγαρρόκῳ Γυμνασίου, καὶ ὁ Διρέκτωρ ἔγραψε πρὸς τὴν αὐτῆς Οὐνιβερσιτάν, ἥτις ἀπεκρίθη κατὰ τὰς ἐξουσίας του καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του. Περὶ τούτων ἐξοχώτατε κρίνω καὶ ἐγὼ χρέος ἰδίῳ μου νὰ δηλοποιήσω εἰς ὑμᾶς τὰ ἐφεξῆς. Ὁ Δημήτριος Οἰκονομίδης εἶναι τέκνον οἰκογενείας ἐπιστήμου, καὶ πεπαιδευμένος ἀληθῶς καὶ τὰ ἥθη χρηστός καὶ τίμιος· ἐπαυδαῖν κατὰ τὰς ἐξουσίας εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Φιλολογικὸν Γυμνάσιον Σμύρνης, καὶ ὅν καιρὸν ἦεν ἐγὼ τοῦ Γυμνασίου τούτου Σχολάρχης. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ταγαρρόκον ἐνησχολήθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἐμπόριον παρὰ τῷ μακαρίτῃ Βαρβάκῃ. Μετὰ δὲ τὴν τούτου ἀναχώρησιν περιπεσὼν εἰς διαφόρους περιστάσεις ἐδυτύχησεν, ἀλλὰ δὲν ἠδίκησεν οὐδένα· ἔμεινε πτωχὸς καὶ τίμιος· καὶ τῶρα θέλων νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, εἶμαι βέβαιος, ὅτι μὲ τὴν πολυμάθειάν του καὶ χρηστοθήθειαν θέλει ὠφελέσει τῶν ὁμογενῶν τὰ τέκνα. Ἐστεῖλα πρὸς αὐτὸν ἰδιόχειρόν μου γράμμα μαρτυρικὸν τῆς παιδείας καὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ διαγωγῆς, νὰ παραστήσῃ κατὰ τὰς ἐξουσίας τοῦ Διρέκτορος τοῦ Γυμνασίου εἰς τὸ Κομητάτον τῶν Σχολείων τὸ κατὰ τὴν Οὐνιβερσιτάν τοῦ Χερσόβου. Γράφω καὶ πρὸς τὴν ὑμέτεραν ἐξοχώτητα ἰδίως, παρακαλῶν νὰ συνεργήσητε νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια εἰς τὸν Οἰκονομίδην, διὰ νὰ διδάσκη κατ' οἶκον τὰ τέκνα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ. Δύω καλὰ θέλousι πηγᾶσαι ἐκ τούτου· πρῶτον θέλousι προκύψῃ τὰ τέκνα τῶν Ταγαρρόκων Γραικῶν καὶ κατὰ τὴν παιδείαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ κατὰ τὴν χρηστοθήθειαν. Δεύτερον θέλει πορισθῇ καὶ αὐτὸς ὁ τίμιος ἄνθρωπος τὰ ἀναγκαῖα ἐξοδα, ζῶν μὲ τὸν ἰδῶτα τοῦ προσώπου του καὶ μὲ τὸ κοινωφελὲς ἐπάγγελμά του. Καὶ

(τῷ 1824 κατὰ μῆνα Μάρτιον) εἰς τὴν πατρίδα παρέδωκεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν διαθήκην του, ἀφήσας αὐτὸν πρῶτον καὶ κύριον ἐπίτροπον, καὶ εἰς αὐτὸν ἐμπιστεύσας τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἀποστολὴν τῆς καθιερωθείσης εἰς τὴν πατρίδα μεγάλης δωρεᾶς. Μετὰ ταῦτα ὁ φιλόπατρις Βόζος νοσῶν ἤδη πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρους ὑπὸ καταρακτῶν αἰνιδικῶς ἐπιπεσόντων, ἀπῆλθεν εἰς Μόσχαν πρὸς θεραπείαν, ὅπου καὶ χειρουργηθεὶς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὤφελθῃ ἂν καὶ ὄχι τελείαν ὠφέλειαν, διότι παρέμεινεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀσθένεια καὶ ἀμυδρότης τῆς ὁράσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ (τῷ 1825 Ἰανουαρ. 12) ὁ ἀείμνηστος Βαρθάκης, ἡ δὲ τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐκπλήρωσις ἀπῆντησε κατὰ δυστυχίαν πολλὰς καὶ ἰσχυρὰς ἀντιστάσεις καὶ κρισολογίας, καὶ τὸ τοῦ Γένους ἀφιέρωμα διεκινδύνευε νὰ ματαιωθῇ, ὁ γενναῖος Βόζος καὶ ἀμβλυωπῶν ἐκ τῆς ὀφθαλμίας καὶ γέρον ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ ποδαλγικός καὶ ἄλλως ἀσθενικός, ἀνέλαβεν ὅλον τὸν ὑπὲρ τοῦ Γένους ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀντιπάλων, καὶ ἐτίεχεν ἄνω καὶ κάτω μακρὰς ὁδοιπορίας, ἀναβάς καὶ εἰς Μόσχαν καὶ εἰς Πετροῦπολιν, καὶ ἀνενδότως ὑπερμαχῶν, ἵνα κυρωθῇ ἡ διαθήκη καὶ σταλθῇ τὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸ Γένος. Τοῦτον τὸν ζῆλον τῆς αὐτοῦ φιλογενεῖας ἐπῆνεσε καὶ δι' ἰδίων ἐπιστολῶν ὁ καὶ πρότερον αὐτὸν γνωρίζων καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ τιμῶν Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας, ἐγκαρδιόνων αὐτὸν καὶ μακρόθεν καὶ συνεργῶν εἰς τὰ δυνατὰ. Ἠγωνίσθη δὲ τὸν καλὸν τοῦτον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα ὁ φιλόπατρις Βόζος χρόνους ὀλοκλήρους ἑπτὰ, μῆτε κόπων φαιδόμενος, μῆτε δαπάνης ἰδίας μηδεμιᾶς, ἀλλὰ πάντων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀφροντιστήσας καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς, τὴν ὁποίαν πολλὰκις διεκινδύνευσεν ἐν καιρῷ μάλιστα τῆς χολέρας νόσου, ἥτις ἐμάστιξε τὴν Μόσχαν καὶ τὴν Πετροῦπολιν, ὅπότε διέτριβε καὶ περιέτρεχεν εἰς ταύτας τὰς πόλεις ὁ ἀληθινὸς οὗτος Ἕλλην. Ἔως οὗ τέλος κατώρθωσε τὴν ἀνάκρισιν τῶν κατὰ τῆς διαθήκης τοῦ Βαρθάκη διεγερθέντων ὑπὸ

εἰς τὰ δύο ταῦτα καλὰ λαμβάνει πολὺ μέρος, ἐν ἀμφιβάλλῳ, καὶ ἡ φιλόανθρωπος ὁμῶν ψυχὴ. Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι θέλω λάβει τὴν χάριν νὰ ἰδῷ τελευτωμένην τὴν δικαίαν αὐτὴν σύστασιν καὶ παράκλησίν μου», κτλ. Τοῦ ἐξ μακαρίτου Δημητρίου Οἰκονομίδου Πεζάρου σώζεται ἀνέκδοτος σύντομος περὶ Συντάξεως πραγματεία, ἣν ἐγραψε χάριν τῶν πρωτοπειρῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ χορηγὸς Δημήτριος τῷ 1836 ἐν Σόφῳ. Σημ. Ἐκτ.

τῆς φιλοχρηματίας μυρίων σκευωρημάτων, καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα νομίμου ἀποστολῆς τοῦ ἀριερώματος (α).

§. 4. Καθιερῶσας δὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλο-
τρίων εὐεργετημάτων βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, καθιέρωσεν εἰς αὐτὴν τέλος
καὶ πᾶσαν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν ὁ φιλόπατρις Βόζος γενόμενος τέ-
λειον ὀλοκάρπωμα τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὴν πατρίδα· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ
τῶν ἀριερωμένων χρημάτων ἡτοίμασεν ἥδη νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἑλλά-
δα (β)· τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ κρατήσας νὰ τὸ καρπολογῇ πρὸς ἰδίαν του
δικαιοσύνην, διέταξε εἰς τὴν διαθήκην πῶ νὰ σταλθῇ μετὰ θάνατον
αὐτοῦ. Ἀλλὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀφιέρωσιν καὶ τὸν πόθον τῆς πατρί-
δος διακηρύττει ἡ καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ συνταχθεῖσα διαθήκη, ἥτις
μέλλει νὰ σταλθῇ εἰς τὴν φίλην Ἑλλάδα.

§ 5. Τὸν σεβασμιον τοῦτον ἄνδρα ἐγνωρίσαμεν καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς
διατρίβοντας εἰς Πετρούπολιν, καὶ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ μάρτυρες ἐγε-
γόνμεν αὐτῆσιν καὶ αὐτόπται, καὶ συναναστράφημεν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ
διετίαν, ὅθεν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐσέβειαν τιμῶντες τὴν
παρούσαν συνετάξαμεν σύντομον βιογραφίαν ὅχι πρὸς αὐτοῦ εὐαρέστη-
σιν, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων του ἀρετῶν ἔχει καὶ τὴν μετριοφροσύ-
νην σπουδάζουσιν νὰ ἀγαθοποιῇ ἡσύχως καὶ σιωπηλῶς καὶ γνωρί-
ζουσιν χρεὸς ἱερὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ τὴν
πρὸς τὸν πλησίον καὶ μάλιστα πρὸς τὴν πατρίδα εὐεργεσίαν, ἀλλὰ
παρὰδίδοντες εἰς τὴν ἱστορίαν μνημεῖον ἀνδρὸς ὁμογενοῦς ἀξιωματιό-
νευτον καὶ γνωστοποιούντες εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐνδοξον ζωὴν τοῦ
ἐναρέτου τούτου συμπατριώτου καὶ ἀληθῶς υἱοῦ καὶ εὐεργέτου τῆς

(α) Διέλαβε διὰ μικρῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἀσιδῖμος I. Βόζος περὶ τῶν ὑπὸ τῆς
θυγατρὸς τοῦ μακαρίτου Βαρβάκη γενομένων ποικίλων σκευωρημάτων καὶ τῶν
ἀγώνων, οὓς ἐκαμάτω· ἡγωνίσθη πρὸς κύρωσιν τῆς διαθήκης, ἐν ᾗ ἔγραψε
(τῷ 1844 Ἀπριλ. 30) ἐν Ταγαρόρτικῃ ἐπιστολῇ «Περὶ τῆς σχολαζού-
σης περιουσίας τοῦ ἀσιδῖμου Ἰωάννου Ἀνδρ. Βαρβάκη
κατ' ἐκείνης ἀνεγέρσεως Σχολείου Ναυτικοῦ εἰς τὴν νῆσον
Ἀγρινεον». Ἐκδόσθαι δὲ αὕτη ἡ ἐπιστολή τῷ 1844 Ἀθήνησι, τύποις
Ἀνδρ. Κορομηλά. Σημ. Ἐκδ.—(β) Ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τούτου τοῦ κληροδο-
τήματος διέταξεν ὁ φιλόπατρις Βόζος ἵνα ἐκπαιδεύωνται πένητες μαθηταὶ σώ-
φρονος διαγωγῆς ἐν Ἑλλάδι. (Βλ. Ἐπιστολ. περὶ τῆς σχολαζ. περιουσίας κτλ·
σελ. 62). Τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦ κληροδοτήματος, ἀπαρτιζόμενον ἐξ 424,827
δραχμῶν, μετὰ τὴν τοῦ Βόζου ἀποθίωσιν ἀπεστάλη ἐκ Ρωσσίας τῷ 1860
καὶ κατετέθη εἰς τὴν Ἐθν. Τράπεζαν. Μεταβληθέντων δὲ τῶν τόκων εἰς πα-

πατρίδος, ὥστε νὰ ἔχῃσι καὶ ἐξ αὐτοῦ παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ ζῆλον ἀρετῆς (α).

ΛΟΓΟΣ

Προσφωνηθεὶς τῷ Βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνι κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀποβατηρίων ὑπὸ τοῦ Δημάρχου τῶν Ναυπλίων Σπυρ. Παπαλεξοπούλου τῷ 1833 (δ).

Βασιλεῦ!

Ἐπανηλθες εἰς τὴν πόλιν τῆς Ναυπλίας μετὰ τῆς Ἑορτῆς, καὶ ἡ πόλις πανδημεὶ συνελθοῦσα χαίρει μὲν φαιδρῶς ἐπὶ τῇ Βασιλικῇ παρουσίᾳ σου, ἐορτάζει δὲ κοινῶς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης τὴν ἐτήσιον ἀνάμνησιν τῆς πρώτης ἐπιφανείας σου. Τρίτος ἤδη, Βασιλεῦ, ἄρχεται ἐνιαυτός, ὁπότε, ὡς ἡ σήμερον ἡμέρα, Σὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ρωνὴ τοῦ λαοῦ σου καὶ ὁ Θεός· καὶ τότε πρῶτον ἐπάτησας τὸ κλεινότατον τοῦτο ἔδαφος, συνάπτων παραδόξως εἰς τὸ πρῶτόν σου βῆμα τεσσαράκοντα σχεδὸν αἰώνων τὴν αὐτὴν ἐκ περιόδου ἐποχὴν. Εἰς τοὺς αἰδιμούς τούτους Ἀπαθάμους πρὸ τεσσαρῶν περίπου χιλιᾶδων ἐνιαυτῶν ὑπεδέχθησαν οἱ παλαιοὶ προπάτορες ἡμῶν τὸν Δαναῦν, ὅστις ἐπέμφοι ὑπὸ τῆς τὰ πάντ' ἐφορώσης θείας Προνοίας πρῶτος ἐξῶθεν Βασιλεὺς καὶ συνεργὸς τῆς τότε ἀρχομένης πολιτικῆς διαπλάσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅθεν ἐμελλεν ἔπειτ' ἀναβλαστήσειν ἡ διὰ τῆς εὐνομίας καὶ παιδείας ἐξημέρωσις ὅλου τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Εἰς τοὺς αὐτοὺς Ἀπαθάμους ἡ αὐτὴ πανσθενουργὸς καὶ παντέφορος Πρόνοια ἐπέβητε καὶ Σὲ παρμοίως πρῶτον Βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἀνε-

ραγωνικῇ κεφάλαια ἀνευθρόσθη ἤδη τὸ κληροδότημα εἰς 204,900 δραχμ. Βλ. Ἐκθεσιν συνοδευούσ. τὴν ἐγκαθάρσι. τῶν διαφόρων κληροδοτημάτων κτλ. σελ. 40. ἐν Ἀθήναις, 1870. Σημ. Ἐκλ.

(α) Ἐγραψε ταύτην τὴν σύντομον βιογραφίαν ὁ αἰδιμος ἡμῶν Πατὴρ τῷ 1832 ἐν Περτροπόλει. Σημειώτεον δὲ ὅτι ὁ φιλόπατρις Βόζος καὶ εἰς τὴν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1833 γενομένην ἐκδοσιν τῶν ἐν Ὁδῆσῳ ἐκφωνηθέντων Ἑκκλησιαστικῶν λόγων γενναίως συνέδραμε διὸ καὶ ἀνετέθησαν εἰς αὐτόν. Σημ. Ἐκδ.—(β) Τὸν λόγον τοῦτον συνταχθέντα κατὰ παράκλησιν τοῦ Δημοτικοῦ συμβουλίου Ναυπλίας ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Πατρός, ἐξέδωκεν ἡ ἐφημερὶς Ἐφορὰς στρατιωτικῆς. σελ. 214. Ναυπλία, 1833. Σημ. Ἐκλ.

γεραιμένης ἤδη ἀπὸ τῆς μακρᾶς καὶ βαρείας αὐτῆς πτώσεως παρ' ἑλπίδα καὶ πρὸς ἐκπληξιν τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἥλθε καὶ Σὺ, Βασιλεῦ, ὡς ἐκεῖνος «Ἐκ γῆς τηλεθαπῆς, ἔχων, οὐκ ἐλεφαντίναν ξίφος χρυσόδετον λαθάν», ἀλλὰ χρυσὴν μὲν ψυχὴν, χρυσᾶς δὲ φρένας, χρυσῇ δὲ γενέθλην καὶ ἀγωγὴν, ἐξ ἀρχαίας καὶ μεγαλοδόξου κρητίδος προγόνων Βασιλέων ὑπὸ Βασιλεῖ πατρὶ φιλέλληνι γεννηθείς καὶ τραφεὶς καὶ αὐξήνθείς. Ἥλθε, ἵνα ἀναβῇς τὸν ἀρχαιότατον καὶ περικλεέστατον ὅλων τῶν Βασιλικῶν Θρόνων τῆς Οἰκουμένης, τὸν Θρόνον τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον, διὰ Σὲ πρῶτον ἀνέστησεν ὁ πολυαίματος καὶ πολυχρόνιος ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας γενναίως ἀγωνισθέντες, ἐπεβρώσθησαν τέλος τοὺς ἀπικυδοκῶτας αὐτῶν βραχίονας ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἥλθε πολυπόθητε, δῶρον θεόπεμpton εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔστη τῆς Ἑλλάδος ὁ κλόνος, καὶ ἔστηρίχθη αὐτῆς ἡ αὐτονομία, καὶ ἀνέζησε πάλιν ἀπὸ Σοῦ ἀρξαμένη ἡ Βασίλειος αὐτῆς δύξις καὶ μεγαλοπρέπεια. Καὶ ἀπέκειτο ἅα μέχρι τῆς σήμερον εἰς ἓν καὶ μόνον ἐκ πάντων τῶν πεπτωκότων παλαιῶν καὶ μεγάλων τῆς Οἰκουμένης ἔθνων, τὸ πάντων εὐκλεέστατον, εἰς μόνον τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἀπέκειτο, ἵνα ἀναζήσῃ πολιτικῶς, ἀρξαμένης τῆς ἀναγεννήσεως εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους τόπους, ὅπου κατεβλήθησαν αἱ πρῶται τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως ἀρχαί. Τοιοῦτος προορισμὸς τῆς θείας σοφίας, διὰ τοσούτων ἐνεργούμενος αἰώνων, ἐπληρώθη τέλος εἰς τὴν Βασιλικὴν Σοῦ κορυφὴν καὶ τὴν ἀγέρραστον Ἑλλάδα Σοῦ.

Ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καθιέρωσε τὴν λαμπρὰν τῆς ἐλευσεως Σοῦ ἡμέραν, ὡς μίαν τῶν εὐκλεεστάτων, ὅσα ποτ' ἐξέλαμψεν ὁ Ἥλιος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ταύτης τῆς ἀειμνήστου ἐποχῆς ἡ τῶν Ναυπλιέων πόλις προσήνεγκε πρὸς τὴν Βασιλείαν Σοῦ μνημεῖον δικαιοτάτον, ὑπὲρ καὶ ἐδέχθης εὐμενέστατα, καὶ πρῶτος πέρυσι κατέβαλες τὸν πρῶτον λίθον τῶν αὐτοῦ θεμελίων εἰς τοὺς ὄχι μᾶλλον τοῦ Δαναοῦ παρὰ τοῦ Ὁθωνος Ἀποβάθμους, ἡ δὲ τούτου ἀνέγερσις ἐκ περιστάσεων ἀναβληθεῖσα περιέμεναν, ὡς φαίνεται, ἵνα συμμεθέξῃ καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς λαμπρότητος, τὴν ὁποῖαν περιβάλλει τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἡ παναισία καὶ πανεύφημος ἀνάβασίς Σοῦ εἰς τὸν Θρόνον Σοῦ.

Τοῦτό Σοῦ, Βασιλεῦ, τὸ μνημεῖον περιστοιχούμενον ὑπὸ τῶν μακραιώνων Κυκλωπείων τειχῶν, καὶ τοῦ ἀειθαλοῦς τῆς Ἰνάχου πόλεως πεδίου, καὶ τοῦ ἀκραδάντου βράχου τοῦ Παλαμῆδους, καὶ τοσούτων

ἄλλων ἐνδοξῶν χωρίων καὶ μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, μέλλει ἀναγγέλλειν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς τὴν δόξαν τοῦ πρώτου κεκλημένου Βασιλέως τῆς οὕτω παραδόξως καὶ περ φανῶς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἔχεις καὶ ἄλλο τῆς ἐλεύσεώς Σου μνημεῖον πολὺ μακροχρονιώτερον καὶ λαμπρότερον παρὰ πάντα τὰ χειροποίητα μνημεῖα τοῦ κόσμου, τὰ ὅποια καὶ μικρὸς τῆς γῆς σεισμὸς πολλὰκις διέστεισε. Τὸ κάλλιστον ἄγαλμά Σου ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀναξιώσις τῆς Ἑλλάδος, ἣτις ἀναθαίνουσα ὡς ὄρθρος Ἀνατολῆς καὶ ἐξ Ἀνατολῶν, κατέναντι τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐθνῶν τοῦ σύμπαντος κόσμου, φέρει Σὲ πρῶτον στέφανον Βασιλείου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Ὡς νέε τῆς νέας Ἑλλάδος ἡγεμὼν καὶ φροντιστὴ καὶ τροφῇ, τρισευδαῖμον Βασιλεῦ, ὅποιον ἔχεις τὸ ὕψος τοῦ ἐνδοξοτάτου διορισμοῦ Σου! Ἄμψ ἐξεφώνησεν ὁ Παντοκράτωρ, Ὁξείκελρον Ἑλλάς, καὶ Βασιλεὺς Ὁθίων!

Ἄλλ' ἀνάβα, τέλορ, τὸν Θρόνον Σου, καὶ ἀνάλαβε τοῦ Κράτους Σου τὰς ἡνίας. Ἐγγίξει ἤδη ἐκείνη ἡ πολυευκτος ὥρα πρὸς ἣν ἀφαιρῶσιν ὅλοι τοῦ πιστοῦ λαοῦ Σου αἱ ψυχαὶ καὶ αἱ ἐλπίδες, καὶ αὐτὰ τῆς ἐκ τῆς Ἑλλάδος φωτισθείσης Ευρώπης τὰ βλέματα. Ἐπέρχεται, Βασιλεῦ, εἰς πατέρας παίδων προσφιλέστερος, εἰς νιούς πατέρων φιλοστοργότερος, εἰς ἀδελφοὺς ἀδελφῶν ποθεινότερος, εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν καρδίαν ἐκ τοῦ ἀγαπητότερος. Οὔτε λιμὴν ἀνεφάνη τόσον ἀσπαστὸς εἰς τοὺς μακρὰς θαλασσοποροῦντας, οὔτε δροσοδόλος ὄμιλος εἰς διψῶν γεώργιον, οὔτε αὖρα, οὔθ' ὕγεια, οὔτε ρῶς εἰς τοὺς χρεζόντας τόσον γλυκὺ καὶ ποθεινόν, ὅσον Σὺ, Βασιλεῦ, καὶ τὸ πρῶτον ἐπῆλθες, καὶ νῦν ἐπιστρέφεις εἰς τοὺς Ἕλληνας. Μεγάλας χάριτας ὁμολογοῦμεν εἰς τὴν ὑψηλὴν Ἀντιβασιλείαν δι' ὅσα διετίχην ὅλην ὠρέλγητε διοικοῦσα τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα καὶ κάλλιστα ἀπεταμιεύθησαν εἰς Σέ, τὸν τοῦ Κράτους Κύριον. Σὺ, Βασιλεῦ, ἐρχεσαι διάδοχος τοσοῦτον Βασιλείων καὶ Ἡρώων εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν ὅποιον τὰ τρόπαια καὶ τὰς ἀριστείας καὶ τὰλλα τῶν μεγάλων ἀρετῶν ἀνεξάλειπτα ἔχνη, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις νεοχάρακτα γνωρίσματα τῆς ἀνδρείας τῶν γνησίων αὐτῶν ἀπογόνων, ἀπαντῆς καθ' ἕκαστον βῆμα, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ὅθεν διέλθης, εἰς λιμένας, εἰς ποταμούς, εἰς ὄρη, εἰς πεδία, εἰς τὰς νήσους, εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν στερεάν, εἰς ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν Σου Ἐπικράτειαν. Ἐπέρχεται πατὴρ λαοῦ Βασιλόπαιδος, λαοῦ φέροντος καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ εὐγενείας, καὶ γωπάς τὰς τῶν σγόνων καὶ

τῶν ἄλλων συντριμμάτων αὐτοῦ τὰς οὐλὰς, λαοῦ, τὸν ὁποῖον, μυρία παθόντα καὶ πικρῶς διαμελισθέντα, συνάψεις, τέλος, καὶ συναρμώσεις εἰς ἓν ὁλομελές καὶ εὐρωστον σῶμα, οὕτινος ἐτάχθης θεόσδοτος κεφαλὴ. Σὲ περιμένουσι καὶ αἱ ζῶσαι πόλεις ἵνα εὐδαιμονήσωσι, καὶ τὰ σωζόμενα τῶν κατεστραμμένων ἔχνη καὶ ὀνόματα ἵνα ἀναζήσωσι καὶ συνοικισθῶσι. Πρὸς Σὲ ἀποβιέπουσι καὶ Νόμοι, καὶ Μοῦσαι, καὶ τέχναι, καὶ ἐμπορεῖα, καὶ ἡ τῶν ἀρχόντων διακόσμησις, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τὴν νεολαίας μόρφωσις, καὶ τὰ τοῦ ἔθνους δικαιώματα, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ λαοῦ Σου εὐδαιμονία· διότι πρὸς Σὲ καὶ τὰς σὰς ἀρετὰς οἱ Ἕλληνες ἀφροῶντες μέλλουσι συσχηματίζεσθαι παρομοίως, διάγοντες μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ ὁμονοίας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πατρὸς αὐτῶν καὶ Βασιλέως.

Ἀλλὰ συγχώρησον, Βασιλεῦ, ἂν μακρότερον τοῦ δέοντος ἐπιτείνωμεν τὸν λόγον, ἐνθουσιῶντες ὑπὸ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων καὶ τῆς γλυκυτάτης παρουσίας Σου. Καὶ ἄλλως δὲ συγγνώμη εἰς τοὺς πιστοὺς Σου Ναυπλιεῖς, οὕτινες διψήσαντες τὴν Βασιλικὴν Σου θέαν ἐκχέουσι πλατύτερον τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας αὐτῶν. Πρότερον ἢ πόλις τῆς Ναυπλίας λαμπρῶς ἐκαλλωπίζετο, διότι Σὲ εἶχεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς, ἀλλὰ καὶ μετοικήσαντος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος, μεγάλην ἔχει παρηγορίαν καὶ πεποιθήσιν, ὅτι ἡ ἀγαθὴ Σου καρδιά βεβαίως οὐδέποτε λησμονήτει τὴν πρώτην Βασιλικὴν Σου καθέδραν, καὶ τοὺς κλεινοὺς Ἀποδάθμους, ὅπου πρῶτον ἐπάτησαν οἱ πόδες Σου ἐδάφος Ἑλληνικόν. Ἐπὶ τούτων καὶ σήμερον συνελθόντες πνηγυρίζομεν τὰ χαρμόσυνά Σου Ἀποδάσια· καὶ καίεται μὲν λογικὴ οὐσία τῆς εὐσεβείας, ἀναθαίνει δὲ καθαγιαζὼν τὸν ἀέρα ὁ ἱερός τῶν θυμιαμάτων καπνός, συναναβαίνουνσι δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ αἱ τῶν ἐξ ἀγάπης Σου καιομένων καρδιῶν τοῦ λαοῦ Σου πρὸς τὸν Ἰψιστον ἐκπεμπόμεναι εὐχαί, καὶ πάντες κράζομεν ὁμοφώνως· Ἰψιστε Παμβασιλεῦ, σῶσον τὸν Βασιλέα, καὶ δὸς αὐτῷ τὴν φρόνησιν τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἑνὸς τῶν παλαιῶν αὐτοῦ προκατόχων, τοῦ Τριγέροντος τῆς Πύλου, τὴν μακράϊωνα ζωὴν. Ζήτω ὁ Βασιλεὺς!

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

§. α. Ἐσειεν ὁ Θεὸς πρὸ τινων ἡμερῶν (καὶ νῦν ἐκ διαλειμμάτων εἰσέτι σείει) τὰ παρὰ τὴν Τροίαν Μεθανα. Ἐκινήθη δὲ καὶ πᾶσα ἡ Πελο-

πόννησος καὶ ἡ Ἀττικὴ καὶ τῶν νήτων συχναί, καὶ μάλιστα ἡ Κε-
λαύρια, καὶ ἡ πολλὰ καὶ δεινὰ παθοῦσα βαθυκλεῖς Ἰδρέα. 1 αἱ βρά-
χος ἀνωθεν ἀπὸ τῶν Μεθάνων, καὶ ἄλλοι παρὰ τὴν Ἐπίδαυρον, ἀπορ-
ραγόντες, ὡς ἂν πύργοι μεγάλοι, κατέπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ
Θειώδης ὕσμη προσέβαλε τὴν παραλίαν ἐκείνην, ἐκ τῆς θαλάσσης
ἀναδοθεῖσα. Ἐν δὲ τούτοις ἡ φιλόσοφος καὶ φιλόανθρωπος Μούσα,
συμφορὰς ἐπισκοποῦσα θνητῶν, «δίζηται, κατὰ τὸν ποιητὴν, τί τε
πρόσω τὰ τ' ὀπίσω, χρόνῳ ξυνείρουσα χρόνον, παλαιὰ τ' ἐπὶ και-
νοῖσι ξυντιθεῖσα ἔργματα καὶ πάθη».

§. 6. Τοιαύτης Μούσης ἔργον εἶδομεν ἐν τῷ 422 ἀριθμῷ τῆς Ἀθηνᾶς
τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἀρχαιολόγου Ρ[ό:] ἐκδεδομένην διατριβήν, ἐν ᾗ
πρὸς τὸν πρόσφατον τῶν Μεθάνων σεισμὸν παραβάλλει καὶ ἄλλα πάσαι
ποτὲ κατὰ τὴν αὐτὴν συμβεβηκότα χῶραν ὑφαισταναι παθήματα, τῷ
τε παρὰ τῷ Στράβωνι διαγραφόμενον, καὶ τὸ παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ ποιη-
τῇ Ὀβιδίῳ. Ἐπαινοῦμεν τὸν ἄνδρα διὰ ταύτην τὴν μικρὰν μὲν, ἀλ-
λὰ χαρίεσαν διατριβήν (α), καὶ προσφέρομεν εἰς αὐτήν, ὡς ἐπίμε-
τρον, καὶ τρίτον ἄλλο περὶ τῶν Μεθάνων ἱστορήμα τοῦ Παισανίου,
σύμφωνον πρὸς τὸ τοῦ Στράβωνος. Λέγει δὲ ταῦτα ὁ Παισανίας.
«Τῆς δὲ Τροιζηνίας γῆς ἐστὶ ἰσθμὸς ἐπὶ πολὺ διήκων εἰς θάλασσαν,
ἐν δὲ αὐτῷ πόλισμα οὐ μέγα ἐπὶ θαλάττῃ Μέθανα ὄκισται. Τοῦ δὲ
πολίσματος τριάκοντά που στάδια ἀπέχει θερμὰ λουτρά. Φασὶ δέ,
Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου βασιλεύσαντος, τότε πρῶτον τὸ ὕδωρ φη-
νῆναι· φανῆναι δὲ οὐχ ὕδωρ εὐθὺς, ἀλλὰ πυρ ἀναζέσαι πολὺ ἐκ τῆς
γῆς, ἐπὶ δὲ τούτῳ μακροθεντι ρυῆναι τὸ ὕδωρ, ὃ δὴ καὶ εἰς ἡμᾶς
ἀνεισι, θερμὸν τε καὶ δεινῶς ἀλμυρὸν (β). Λουσαμένῳ δὲ ἐνταῦθα,
οὔτε ὕδωρ ἐστὶν ἐγγὺς ψυχρὸν, οὔτε ἐσπεύοντα εἰς τὴν θάλασσαν

(α) Πάντοτε παρ' Ἑλλήσι τιμὸς ἐστὶ καὶ ἀγαπητός ὁ σοφὸς Ρ[ό:]. Πολὺ δὲ
μᾶλλον ἀγαπηθῆσεται καὶ ἂν τὰς ἐν Ἑλλάδι γινόμενας ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πολυ-
μαθείας ἀρχαιολογικὰς εὑρέσεις ἐκτίθῃ μὴ μόνον Λατινιστὶ καὶ Γαλλιστὶ διὰ
τοὺς Εὐρωπαίους, ἀλλὰ καὶ Ἑλληνιστὶ διὰ τοὺς Ἑλληνας, τῶν ὁποίων καὶ
τὴν γλῶσσαν ἐξηκρίβωκε, καὶ τὴν πατρίδα κατοικεῖ, καὶ τὸ δημόσιον τῆς
παιδείας σύστημα κοσμεῖ.—(β) Ταῦτα, ἴσως, τὰ ἐπὶ τοῦ Παισανίου θερμὰ
τῶν Μεθάνων ὥζονται καὶ τὴν σήμερον, ἱκανὸν ἐπέχοντα τόπον, καὶ καλοῦν-
ται κοινῶς Βρωμολίμνη, διὰ τὴν κακὴν τῶν ὑδάτων ὁσμὴν. Ἐπειδὴ δὲ κοι-
νωνοῦσιν ἡρῇ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀπέβαλον μὲν τὴν θερμότητα, ὅσα δ' ἐν
αὐτοῖς εἰσπέσωσι θαλάσσια ὀψάρια, ἂν ἐνδιατριψῶσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀπο-
ξάνουσιν ἀγρῇ. Ἀλλ' ἐν τὰ παρὰ τῷ Παισανίῳ ἱστορούμενα θερμὰ τῶν Με-

ἀκινδύνως νήεσθαι· θρηξί γάρ καὶ ἄλλα καὶ κύνας παρέχεται πλείστους, κτλ.». (Πχυτ. Βιβλ. Β. κεφ. λδ. §. 2'.

§ γ'. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου διορίζεται πιθανῶς ὁ χρόνος τοῦ παρὰ τῷ Στράβωνι γεωγραφουμένου φλογώδους ἀναφυσήματος, ἀναβλήθέντος τὸ πρῶτον ἐπ' Ἀντιγόνου βασιλεύσαντος (τῷ 275 Π. Χ.). Ἀδύνατα δὲν λέγει, ἅν τις εἴπῃ διέφορον τὸ τοῦ Πausανίου παρὰ τὸ τοῦ Στράβωνος περὶ τοῦ ἀναφυσθέντος πυρὸς ἱστόρημα, κατ' ἄλλους ἕως χρόνους ἐκάτερον συμβᾶν. Τὰ αὐτὰ φαινόμενα συμβαίνουσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς πολ-
λὰς τόπους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ χρόνους τοὺς αὐτοὺς (α). Πλὴν ἀλλ' ὁ πάντοτε τὸν Στράβωνα μετὰ χειρὸς φέρων Πausανίας (ὡς ἐκ πολλῶν καὶ ἄλλων χωρίων καταφαίνεται) τοῦτο πιθανώτατα τὸ περὶ τῶν Μεθάνων ἱστόρημα τοῦ Γεωγράφου ἀναπλήρων, διέγραψε μὲν καὶ αὐτός (ἂν καὶ παρ' ἐκείνων συντομώτερον) τὴν ἀνάξουν τοῦ πολλοῦ πυρὸς, προσέθηκε δὲ καὶ τὴν τῶν θερμῶν ἀνάδοσιν, καὶ τὸν χρόνον τοῦ συμβεβηκότος (β).

§ δ'. Τούτου τεθέντος, βεβαιοῦται λοιπὸν καὶ ἐκ τοῦ Πausανίου ἡ διόρ-
θωσις τοῦ ἀειμνήστου Κοραῆ, καθ' ἣν ἐκεῖνος ἀνεπλήρωσε τὸ ἐλλειπές τοῦ Στράβωνος χωρίον ἀναγράφον δὲ τοῦτο ἐλόκληρον. «Περὶ Με-
θώνην δὲ τὴν ἐν τῷ Ἑρμιονικῷ κόλπῳ [πῦρ] ἐπτά σταδίων τὸ ὕψος ἀνεβλήθη, γεννηθέντος ἀναφυσήματος φλογώδους, μεθ' ἡμέραν μὲν ἀπρόσιτον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς θειώδους ὁσμῆς (γ) νύκτωρ δ'

θάνων ἔχοντι τινα συγγένειαν πρὸς τὴν Βρωμολίμνην, ἣ ἐξέτασις ἀνέκει εἰς τὴν σφίαν τῶν καθ' ἡμᾶς χημικῶν, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ ἀκαμάτου Λανδέρρου (πρὸβλ. (Exped. scientif. de la Morée. T. 2. p. 2. pag. 246) τῆς δὲ πάλιν γεωγραφικῆς τοποθεσίας τῶν θερμῶν (ἂν παντάπασιν ἐξέλιπον ὑπὸ χρόνου ἐκτυφλωθέντα), καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς χερσονήσου (Θουκυδ. Δ. 45) παλαιῶν τῶν Μεθάνων πολισματος ὁ ἀκριβὴς διορισμός, εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἀκριβειαν αὐτοῦ μάλιστα τοῦ πολυμαθεστάτου Ρόδου).

(α) Ὑπερωτέρων νομίζουσι τὴν παρὰ τῷ Πausανίᾳ ἱστορουμένην ἐκρηξιν καὶ οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ δίχα ὅμως ἀποδείξαι. Βλ. Exped. scient. de la Morée T. 2. P. 2. pag. 246.—(β) Οὕτω καὶ ἄλλα τινὰ γεωγραφικὰ χωρία διέγραψεν ὁ Πausανίας ἀκριβέστερον παρὰ τὸν Στράβωνα. Βλ. Gell Argolis p. 30, καὶ Leake Topography of Ath. p. 33.—(γ) Ἀλλὰ ἐκδόσεις ἔχουσιν «ὑπὸ τῆς τοῦ θερμοῦ καὶ θειώδους ὁσμῆς» ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τῆς θειώδους ὁσμῆς. ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ θειώδους ὁσμῆς. Ἡ ἐσχάτη αὕτη ἀνάγνωσις βαρβαρίζει. Ὁ δὲ Κοραῆς ἐκ τούτων ὑπενόησε πιθανὴν ὑπόνοιαν, ὅτι τὸ πάλαι ἐγράφετο «ὑπὸ τῆς τοῦ θερμοῦ θειώδους ὁσμῆς». (Στράβ. Γεωγρ. Μέρ. δ. σελ. 29).

εὐωδές, (α) ἐκλάμπον πόρρω, καὶ θερμαῖνον, ὥστε ζεῖν τὴν θάλατταν ἐπὶ σταδίοις πέντε, θολερὰν δ' εἶναι καὶ ἐπὶ εἰκοσι σταδίοις, προσχωσθῆναι δὲ πέτραις ἀπορρώξει, πύργων οὐκ ἐλάττωσι» (Στράβ. Α. 59. ἀρχ. ἐκδ.—καὶ ἐκδ. Κοραῆ Τομ. Α. σελ. 76).

§. ε. Εἰς τὰς παλαιὰς τοῦ Στράβωνος ἐκδόσεις ἔλειπε τὸ πῦρ, καὶ ὁ λόγος ἐγένετο ἀσυνάρτητος. Ὁ δὲ Κοραῆς προσθεῖς τὴν λέξιν, ἐσημείωσεν ἐν τοῖς σχολίοις καὶ ὅτι, «Τινὰ τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων φέρει «Π περὶ Μεθώνην δὲ τὴν ἐν τῷ κτλ.» ὃ καλῶς ἂν ἴσως εἶχαν, εἰ τὸ προπαρτελευταῖον ἄρθρον (Ἡ) ἐτρέπετο εἰς τὸ ΓΗ, ὅπερ ἐξέφρασαν οἱ ἀρχαῖοι μεταφρασταί, ὅτε Λατίνος καὶ ὁ Ἰταλὸς» κτλ. (β)—Ἀλλ' ἡ

(α) Τοῦτο τὸ εὐωδές διαστερίσας ὁ σοφὸς ἐκδότης ἐν τῷ καιμένῳ, ἐσημείωσεν ὁρθῶς ὅτι, «Ἡ διαγραφτέον τὴν λέξιν, ἢ τρεπτέον εἰς τὸ φλογώδες ἢ πυρῶδες, ὡς ἀλλότριον ὄν τὸ εὐωδές πρὸς τὴν ἐννοίαν» (Μέρ. δ. σελ. 29). Ἀλλὰ τὸ φλογώδες μὲν πιστοῦται καὶ ἐξ ἧς ἐμνημόνευσε ῥήσεως τοῦ Ἀριστοτέλους (αὐτοῦ). Πυρῶδες δὲ πῦρ, οὐδέποτε ἂν ἔγραψε (νομίζομεν) ὁ Στράβων· πάντων δὲ πιθανώτατον ἔκρινε τὸ πρῶτον, ὅτι διαγραφτέον τὴν λέξιν παντελῶς· διότι τὸ εὐωδές φαίνεται προστεθειμένον ὑπ' ἀντιγραφίαν ἀδελφίας, πλανηθέντων ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν παρακειμένων λέξεων θειώδους ὁσμῆς. [Ἐν τῷ περιθωρίῳ τῆς σελίδος πρόσκειται «ἰσ. ἰωδές,» ἥπερ καὶ εὐστοχωτάτη πασῶν ἐμοὶ γε δοκεῖ τοῦ νοσοῦντος χωρίου θεραπεία. Σημ. Ἐκδ.]—(β) Ἰδοὺ κατὰ λέξιν ἡ ἀρχαία τοῦ χωρίου Λατινικὴ μετάφρασις. «Circa Methonam—terra altitudine septem stadiorum egesta est a flammosa quadam efflacione: locus que is interdum inaccessus est ob calorem et sulfureum odorem», etc. τοῦτέστι· περὶ Μεθώνην—ἡ ΓΗ τὸ ὕψος ἐπὶ τὰ σταδίων ἐξήχθη ὑπὸ τινος φλογώδους ἀναφυσήσεως· καὶ ὁ τόπος οὗτος μεθ' ἡμέραν ἀπρόσιτος ἐστὶν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς θειώδους ὁσμῆς» (Στράβ. Α. 59. ἐκδ. Lutet. Paris. 1620). Τὸν Λατίνον ἠκολούθησε πιθανώτατα καὶ ὁ Ἰταλός. Ἀλλ' οὐδ' εἰς τὰ παρ' αὐτοῖς ἀντίγραφα τοῦ Στράβωνος ἐφέρετο τὸ ΓΗ. Προσέθηκαν δὲ τὴν λέξιν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὴν μετάφρασιν, ἀναγκασθέντες ἐφευρεῖν ποίαν τινα θεραπείαν τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἐλλειποῦς καιμένου. Φαίνεται δὲ· διότι προχωροῦντες οἱ μεταφρασταί, καὶ στενοῦμενοι ὑπὸ τῶν ἐφεξῆς ἐπιφερομένων οὐδετέρων τοῦ καιμένου ἐπιθέτων, τῶν, «ἀπρόσιτος, ἐκλάμπων, θερμαῖνον» (ἅτινα προφανῶς ἀπαιτοῦσι καὶ οὐδέτερον ὑποκειμένον, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ΓΗ), προσέθηκαν εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ τὸ «ὁ τόπος οὗτος», τοῦτο πλάσαντες νέας περιόδου ὑποκειμένον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐφαρμόσαντες τὰ οὐδέτερα ἐπιθετικά. Σημείωσαι δὲ καὶ πῶς, ὁ μὲν Στράβων εἶπεν ἀναφύσῃμα, αὐτὸ δηλῶν τὸ ἀναφυσθῆν πρᾶγμα, τὸ φυσῶν εἰς ὕψος φλογώδες ἀσθμα ἢ ἀναμμα τοῦ πυρός (ὡς εἶπε καὶ ἄλλαχού «γῆς καὶ θαλάσσης ἀναφυσήματα» αὐτὰ τὰ ἀναφυσώμενα)· οἱ δὲ μεταφρασταί ἡρμήνευσαν ἀναφύσῃιν (efflacionem), τὴν πράξιν καὶ ἐνέργειαν ἢ τὴν ἐνεργοῦσαν δύναμιν

μόνη γνησία διόρθωσις φαίνεται ἢν αὐτὸς διώρθωσεν ὁ μακαρίτης καὶ παρεδόθη εἰς τὸ κείμενον. Πῦρ ἔχει ὁ Πausanias (οὗτινος ἡ μαρτυρία ἄπορον πῶς διέφυγε τὴν ἀκμαιοτάτην μνήμην ἐκείνου τοῦ κριτικοῦ καὶ φιλολογωτάτου νοῦ!). Πῦρ ἀπαιτοῦσι καὶ τὰ ἐπαγόμενα μετοχικὰ οὐδέτερα. Καὶ τὸ μέτρον δὲ τοῦ ὕψους τοῦ πυρὸς προστιθέμενον, σύνηθες παρὰ τοῖς Γεωγράφοις, οἵτινες πολλάκις καταμετροῦσι καὶ τῶν κινητῶν φαινομένων τὸ μέγεθος, πρὸς τὸ πιθανώτατον εἰκάζοντες. Αὐτίκα αὐτὸς ὁ Στράβων (ἵνα παραλείπωμεν ἄλλα παραδείγματα Ἑλληνικά) (α), ἱστορῶν ἀλλαγῶν (ς, 274) τὰ περὶ τῆς Αἰτνης λέγει, ὅτι ἐφάνη ποτὲ «ὑπὲρ τοῦ βουνοῦ νέρος· ὄρθιον διανεστηκὸς εἰς ὕψος, ὅσον διακοσίων ποδῶν ἤρεμοῦν». Οὕτως εἶπε καὶ «πῦρ ἐπὶ τὰ σταδίων τὸ ὕψος ἀνεβλήθη.»

§. ζ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ εἰς τὸ μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Στράβωνος ὑποσημείωσις τοῦ σοφοῦ Ἀρχαιολόγου P. φαίνεται ἀπρόδουσα πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Γεωγράφου. Οὗτος ἐρίζει τὸ μέτρον τοῦ ὕψους τοῦ πυρὸς· ὁ δὲ P. ἐκλαβὼν τὸ μέτρον ὡς ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὑψηλῶν χωρίων, ἐσημείωσεν ὅτι «τὸ κείμενον εἶναι διορθωμένον· διότι τὸ ὑψηλότερον ὅρος τῶν Μεθάνων δὲν ἔχει εἰμὴ 312 σταδίων, ἢ 2,300 ποδῶν ὕψους». (β) Ἴσως ὁ ἀρχαιολόγος ἀπέβλεψε μᾶλλον εἰς τὴν Λατινικὴν τοῦ χωρίου μετάφρασιν, προτιμήσας ὡς πιθανώτερα·

μιν ἀντὶ τοῦ πράγματος ἐκλαβόντες. Ἐσφάλησαν λοιπὸν οἱ ἄνδρες προφανῶς περὶ τοῦ Στράβωνείου τούτου χωρίου τὴν ἐρμηνείαν. Περιττὴ δὲ πῶς φαίνεται καὶ ἡ πρὸς ποίαν τινα δικαιοσύνη τῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Κοραῆ προσβληθεῖσα τροπὴ τοῦ Ἡ εἰς τὸ ΓΗ. Τὴν μόνην ἀληθῆ τοῦ κειμένου γραφὴν αὐτὸς ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς, προσθεὶς μὲν τὸ ἐλλείπον ΠΥΡ, μηδὲν δὲ παραδεξάμενος τὴν ἐντισιν (ὀλίγοις) ἀρχαίοις ἀντιγραφοῖς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου προσθήκην τοῦ ἄρθρου Ἡ. διότι καὶ τοῦτο προσετέθη πάλιν ὑπ' ἀντιγραφῆς παρεκτραπέντος ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ ἀρχικοῦ τῆς περιόδου κεφαλαίου γράμματος Π. ἢ ἀντιγράφαντος τὸ πρῶτον ἐξ ἀπροσεξίας δις τοῦ αὐτοῦ γράμματος τὰς κεραίαις, ὅθεν ἔπειτα παρεπλάσθησαν δύο στοιχεῖα Η καὶ Π.

(α) Καὶ εἰς τὴν θεϊάν Γραφὴν (τῶν τριῶν Παῖδ. αἰνέσ. 23) ἀναγινώσκωμεν «Καὶ διεχεῖτο ἡ φλόξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πῆχους τεσσαράκοντα ἐννέα».—(β) Οὐδ' εἰς τοῦτο τὸ μέτρον συμφωνεῖ ἡ κατὰ τὸ 1828 περιηγηθεῖσα τὴν Πελοπόννησον ἐταιρία τῶν Γάλλων (οἵτινες ὅμως καὶ αὐτοὶ τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος κατὰ τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν ἀναγνώσαντες ἐξέλαβον τὸ ὕψος τῶν ἐπτά σταδίων ὡς ἐπὶ τῆς ἀναδληθείσης γῆς). Οὗτοι μὲν τὸ ὕψος τῶν Μεθάνων ἀπὸ γῆς μέχρι τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς λέγουσιν ἐπὶ τὰ περίπου σταδίων (875 ποδ.) Ἀλλ' ὅμως τὴν ἀνάδοσιν τοῦ πυρὸς ἴσχυ

ἀλλ' ἡμεῖς ταύτην ἡμαρτημένην νομίζομεν· ὀρθοτάτην δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ διόρθωσιν τοῦ κειμένου· καὶ τοὺς λόγους (ἂν μὴ παρελογίσθη-
μεν παντάπασιν) εἶπομεν ἀνωτέρω. Πρόσθετε εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀκυ-
ρολεξίαν τοῦ «ἀναβλήθη γῆ» (ἂν ὑποτεθῇ γνησία ἢ ἀνάγνωσις αὐτῇ),
ἀκυρολεξίαν πάντῃ ἄλλοτρίαν τῆς τοῦ Στράβωνος ἀκριβείας καὶ τοῦ
ἀκραιφνοῦς Ἑλληνισμοῦ· διότι ὁ Στράβων εἶπεν ἂν μᾶλλον τὴν γῆν,
(τὸ πέδον, τὸ ἔδαφος) ἀρουιῆσαι, ἀποιδῆσαι, ἐξουιδῆσαι, ἐξογκωθῆ-
ναι, μετεωρισθῆναι, μετεωρισμὸν λαβεῖν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο ῥῆμα
σύνθετε ἐπὶ τῆς εἰς ὕψος ὀγκώδους ἀνατάσεως καὶ ἀναφύσεως τῶν
πρώτων ὀμαλῶν καὶ ἐπιπέδων. Οὕτως εἶπε καὶ Ὀβιδίδιος εἰς τὸ παρα-
βλήθην χωρίον ὅτι, ἡ βίς τῶν ὑπογείων ἀνέμων ἐξοιδῆσε καὶ ἐξώγ-
κωσε τὸ ἔδαφος, (ὡς αὐτὸς ὀρθῶς μετέφρασεν ὁ P.) τὸ δὲ ἀναβλήθη-
ναι μεταχειρίζεται μᾶλλον ὁ Στράβων ἐπὶ τῶν ἐκ βάθους εἰς ὕψος,
ἢ ἐξω που εἰς τὴν ἐπιφάνειαν βιαίως ἀναφερομένων, ὡς εἶπεν «τὴν Σι-
κελίαν ἀναβλήθεισαν ὑπὸ τοῦ Αἰτναίου πυρὸς ἐκ βυθοῦ», καὶ «θαλάσ-
σης ἀναφύσματα εἰς ὕψος ἀναβληθέντα,^α καὶ «νεκρὸν ἢ ξύλον ὑπὸ
τοῦ κύματος εἰς γῆν ἀναβλήθηναι (ἐκβρασθῆναι) (A. 49, 53, 54).
^α Ἀλλὰ καὶ δοθῇ καὶ τὸ ἀναβλήθηναι ἀντὶ τοῦ ἀρουιῆσαι καταχρη-
στικώτερον τὸ ἐν, τί σημαίνει, παρακαλῶ, τὸ «Γῆ ἀνεβλήθη, γενη-
θέντος ἀναφύματος φλογώδους»; Πότερον, αὐτὸ τὸ ἀναφύσμα
ὑπῆρχε τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ἀναβληθεῖσα γῆ; Καὶ τί ἐχρειάζετο τοιαύτη
φλύαρος παλιλλογία παρὰ τῷ συντόνῳ καὶ βραχυλόγῳ Στράβωνι; Ἡ
πῶς ὑπὸ τὴν ἀναβληθεῖσαν γῆν ὑποκρυπτόμενον τὸ φύσημα ἢ ἄσθμα
τοῦ πυρὸς ἐφαίνετο συγχρόνως καὶ φλογώδες καὶ πόρρωθεν ἐκλάμ-
πον; Πῶς δὲ καὶ ἡ γῆ ἀνεβάλλετο καὶ ἐξωγκούτο ὑπὸ τοῦ φουσῶν-
τος ὑποκάτωθεν πυρὸς ἀναφερομένη, ὡς ἂν ζύμη μαλακῇ καὶ ἀρραγῇ,
ἢ ὡς ὁ τοῦ Ὀβιδίδιου λόφος, ὃν ἡ βίς τῶν ὑπογείων πνευμάτων ἐξοί-
δαιεν ὡς φουσωμένην τραγίσκου κύστην; Ἡ μήπως ἕτερον μὲν ἦν τὸ
γενόμενον ἀναφύσμα, ἕτερον δὲ ἡ ἀναβληθεῖσα γῆ; Ἀλλὰ περὶ τῆς
ψευδοῦς ταύτης ἀναγνώσεως μακρότεροι γινόμεθα τοῦ δέοντος ἂν λέ-
γωμεν ἐκτενέστερα.

§. ζ. Τὸ δὲ τοῦ Ὀβιδίδιου διήγημα παρεβλήθη μὲν πρὸς τὸ τοῦ Στράβω-

ροῦσιν οὐ κατ' αὐτὸν τὸν τόπον ὅπου τὸ ὕψος μετροῦσιν εἰς ἑπτὰ στάδια ἀνα-
βαῖνον, ἀλλὰ πολὺ πλαγιώτερον κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου
καὶ τὴν σήμερον ὁ τόπος καλεῖται «καυμένη πέτρα». Βλ. *Exposit. Scient.*
de la Morée. T. 2. P. 2. p. 246.

νο· μουσικώτατα, ὡς κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν καὶ τοῦτο συμβεβηκός· Ὅτι δὲ τοῦτο διαφέρει πολὺ παρὰ τὸ τοῦ Στράβωνος «*φλογῶδες ἀναρύσημα*», καὶ τὴν παρὰ τῷ Πausanίᾳ «*τοῦ πολέου πυρὸς ἀνά-
ζεσιν*», φανερόν· διότι οὗτοι μὲν ἱστοροῦσι περ ἀναδυθέν, ὁ δὲ Δα-
τίνος ποιητὴς ἔψαλεν «*ἀνέμων βίαν*» ἐξοιδάναςαν τὸ ἔδαφος εἰς λό-
φον, διὰ τοῦ μακροῦ αἰῶνος ἀποσκληρωθέντα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι
περὶ τίνος ἄλλου φυσικοῦ παθήματος ἐλάλησεν ὁ Ῥωμαῖος τῶν Μετα-
μορφώσεων αἰδός, πάλαι ποτὲ περὶ τὴν Τροϊζήνα συμβάντος· τοῦτο
δὲ παρὰ τῆς ρήμης ἢ ποιητικῆς φαντασίας παραλαβοῦσα, κατεσκεύα-
σεν ὀγκωδέστερον, τερατοποιήσασα τὸν γενόμενον ἐκείνον ἀνώμαλον
τῆς γῆς μετασχηματισμόν, ὅποιοι συμβαίνουσι κατὰ τόπους «*ἐκ τε
ὑδατος καὶ πυρὸς καὶ σεισμῶν καὶ ἀναφυστημάτων καὶ ἄλλων τοιού-
των*» ὡς ὁ Γεωγράφος φυσιολογεῖ. Ἴσως δὲ καὶ ὁ λόφος τῷ ὄντι συνέ-
στη συγκριθεὶς ἐκ τινων γηγενοῦς πυρὸς ἀναφυστημάτων, ὁποίους λό-
φους ἱστοροῦσι καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εἰς τὴν κατακεκαυμένην χώραν τῆς
Μυσιάς, ἀνωμάλους καὶ τραχεῖς πλησίον ἐσθραμμένων ἤδη κρατήρων
ὑπερκειμένους, οἵτινες πιθανῶς συνεσωρεύθησαν ἐκ τῶν ἀναφυστηθέντων
μύδρων (Στράβ. II, 628). Ἀλλὰ τὸ τῶν Μεθάνων παρὰ τῷ Γεωγρά-
φῳ μνημονευόμενον ἀναρύσημα πρῶτον ἱστορεῖται, καὶ τοιούτων
ἐκρηγμάτων ἄγονον, φλογῶδες δὲ μόνον καὶ τηλαυγές· εἰ δὲ τοῦτ' αὐ-
τὸ ἐννοεῖ καὶ ἡ Μοῦσα τοῦ Ὀβιδίου, πῶς ἂν παρέλιπε τὴν ἐκπληκτι-
κὴν τοῦ πυρώδους φαινομένου ζωγραφίαν, τὴν ὑποίαν καὶ αὐτὸς ὁ
Γεωγράφος τύσον ἐναργῶς ἐξίστῃρησε;

§. η. Τελευταῖον τὰ παρὰ τῷ Πausanίᾳ Μέθανα, Μέθανα καὶ ὁ Στράβων
εἶπεν ἀλλαχοῦ (H. 374.—ἐκδ. Κορ. T. B. σελ. 127). «*Μεταξὺ (λέγει)
Τροϊζήνος καὶ Ἐπιδάουρου χωρίον ἦν ἐρυμνόν, Μέθανα, καὶ χερρόνησος
ὁμώνυμος τούτῳ. Παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ ἐν τισιν ἀντιγράφοις Μεθώνη
φέρεται,*» κτλ. (α). Ἀλλὰ τὰ Μέθανα φαίνεται τὸ συνηθέστερον ὄνομα
τοῦ τόπου, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τὴν σήμερον ὅλη ἡ χερσό-
νησος (τὰ δ' ἐπ' αὐτοῦ τὴν σήμερον ἑπτὰ χωρία ἔχουσιν ἕκαστον ἰδίαν
ὀνομασίαν). Ἐν δὲ τῷ Σκύλακος περίπλῳ γράφεται τὸ ἀρχαῖον πόλι-
σμα Μεθάνα (ἢ). «*Μεθάνα πόλις καὶ λιμὴν*» (β). Ἄν ἡ γραφὴ αὕτη

(α) Οὕτω καὶ νῦν ἀναγινώσκεται παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Δ. 48.—(β) Ὁ Σκύ-
λαξ ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τῆς Ἐπιδάουρου τῆς ἱερᾶς, (ἥς πλησίον κεί-
νεται τὰ Μέθανα) πρὸς τὴν Ἐπίδαυρον τὴν λιμηράν, ταύτης πλησίον ἔταξεν
ἐκτοπίσας τὴν πόλιν τῶν Μεθάνων (Βλ. Σκύλ. περίπλ. καὶ εἰς τοῦτον Σχόλ.

ὑπάρχει ὁρθή, φαίνεται ὅτι ἡ Μεθώνη ἐλέγετο δωρικώτερον καὶ Μεθάνᾱ (κατὰ τὴν συνήθη δωρικὴν τροπὴν τοῦ ω καὶ η εἰς α)· ἡ δὲ Μεθάνᾱ μετεπλάσθη καὶ εἰς τὰ Μέθανα κατὰ πληθυντικὸν οὐδέτερον σχηματισμὸν (ὡς ἡ Καρύανδα, καὶ τὰ Καρύανδα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα). Ἄλλ' ὑποπτεύω πολὺ, καὶ σχεδὸν νομίζω βέβαιον, ὅτι ἡ κακοὶ ἀντιγραφεῖς, ἢ ἀλλόγλωσσοι ἐκδόται παρετόνισαν καὶ τὸ παρὰ τῷ Σκύλακι Μέθανα (τά) γράψαντες Μεθάνᾱ (ἡ). Οὕτω καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τῷ Στράβωνι Μέθανᾱ οἱ Ἀκτιῖνοι σχολιασταὶ τοῦ ἐθνογράφου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου μνημονεύσαντες, ἔγραψαν καὶ μετέφρασαν Μεθάνᾱν (Methanam) (α). Τὰ γὰρ Μέθανᾱ καὶ ἡ Μεθώνη (ὡς ἐκ πρωτοτύπων Μέθας, Μέθων) ἐτυμολογῶνται ἢ παρὰ τὸ κύριον Μέθων, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ (δ), ἢ καὶ γενικώτερον παρὰ τὸ μέθυ (ὁ οἶνος, ὅθεν καὶ ὁ Μέθων) διὰ τὸ εὐοῖνον τῶν οὕτω καλουμένων χωρίων. Ἐπαινεῖται δὲ καὶ τὴν σήμερον ὁ οἶνος ὁ τῶν Μεθάνων. Καὶ οἱ παλαιοὶ Μεθανῖται ἐκαλλιέργουν τὰς ἀμπελούς· ἐπειδὴ δὲ τούτων τὴν βλάστην ἐβλαπτεν ὁ λίψ ἄνεμος προσπίπτων ἐκ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ὁπότε τοῦτον ἡσθάνοντο πνέοντα οἱ Μεθανῖται, ἐσχίζον εἰς τὸ μέσον ὀλύλευκον ἀλεκτρυόνα, καὶ κρατοῦντες δύο τινες τὰ δύο ἡμίτομα, ἐκάτερος τὸ ἕτερον, περιήρχαντο τὰς ἀμπελούς ἐναντίοι πρὸς ἀλλήλους τρέχοντες, καὶ ὡς ἐφθανον πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ὅθεν ὀρμήθησαν, κατέθιπτον ἐκεῖ τὸν ἀλεκτρυόνα, καὶ ἀπέτρεπον τὸν λίβα, (καθὼς ἱστορεῖ ὁ Πausanias). Ἄλλ' ὅσον κατὰ τοῦτο οἱ σημερινοὶ Μεθανῖται φαίνονται φρονιμώτεροι τῶν παλαιῶν αὐτῶν προγόνων· διότι φυτεύουσι τὰς ὀλίγας αὐτῶν ἀμπελούς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τόπους ἐπισκεπεῖς ἀπὸ τοῦ λιθός,

Palmerij ἐν Συλλογῇ τῶν ἐν ἐπιτομ. Γεωγράφ. Τ. α. σελ. 39. ἐκδ. Βιένν. 1807).

(α) Βλ. Στέφ. Βυζαντ. λέξ. Μεθώνη, καὶ Σχόλ. λατιν. ἐκδ. Lugd. Batav. 1694. Πέντε δὲ ἀριθμοῦνται Μεθῶναι· ἡ Μεσσηνιακὴ (ὁ Θουκυδίδης (Β. 25) Λακωνικὴν αὐτὴν λέγει· ταύτην ὁ Pausanias καὶ Μεθώνην ὀνομάζει, καθὼς καὶ νῦν οἱ πολλοί), ἡ Μακεδονικὴ, ἡ Θετταλικὴ, ἡ Θρακία, καὶ πέμπτη δὲ τὰ Μέθανᾱ (Στράβ. Β.), ὁ δὲ Στέφανος ἀριθμεῖ ἕκτην καὶ ἐν Εὐβοίᾳ. Τὰ δὲ τοπικά, τῶν μὲν Μεθάνων ὁ πολίτης παρὰ Πausanias σχηματίζεται Μεθανίτης (ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον), τῶν δὲ Μεθωνῶν, τῶν μὲν ἄλλων ὄλων, Μεθωναῖος, μόνης δὲ τῆς Μεσσηνιακῆς Μεθωναιεύς, ὡς καὶ τῆς Κορώνης Κορωναιεύς. Ἀλλὰ καὶ τούτους ἡ συνήθ. Μεθωναῖον καὶ Κορωναῖον καλεῖ· Βλ. Στέφ. Βυζαντ. λ. Μεθώνη καὶ Εὐστάθ. εἰς Ἰλιαδ. Β. καὶ Ἀρποκρατ. καὶ Σουῖδ. λ. Μεθώνη.—(β) Μέθανᾱ πρόγονον Ὀρφῆος ἱστοροῦσι πρῶτον τὴν ἐπὶ Θράκης πόλιν ὀνομάσαι Μεθώνην. Πλούταρχ. Ἑλληνικ. κεφαλ. καταρχ.

δπου οὐτ' ἐκαῖναι βλάβην πάσχουσιν, οὐτ' αὐτοὶ χρεῖαν ἔχουσιν ἀλεκ-
 τρυόνων, οὔτε λευκοπτέρων οὔτε μελανοπτέρων εἰς ἀνέμων δῖωξιν, εἰς
 θάλασσαν δὲ καὶ μάλα. — αὐλζ. Μαρτίου λ'. Κ. (α).

(α) Ἐγραψεν ὁ ἀοιδίμος τὸ Φιλολογικὸν τοῦτο Ἔπὸμνημα ἐν Ναυπλίῳ,
 ὅπου ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τῷ μακαρίτῃ Μ. Σχινᾷ, ὅστις ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐν
 τῷ Θεατῇ. Ἀριθμ. 12. σελ. 44—46. Βλ. καὶ σημ. εἰς Οἰκονόμου Τὰ σωζό-
 μεν, Ἐκκλησι. συγγράμ. Τόμ. Α'. σελ. 304. Σημ. Ἐκδ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΕΙΣΑΙ.

Σελ. 58. στίχ. 21. «Γεώργ. Ἰωαννίδης Σμυρναῖος», πρόσθετες τὴν ἐξῆς σημειώσιν. Ὁ Γ. Ἰωαννίδης (ὁ καὶ Φοῖβαπόλλων) ἀπελθὼν ἐκ Σμύρνης μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου διατρίβων μετέφρασεν ἐκ τῆς *Kleine encyclopaedische Bibliothek* τὸ περὶ Ζωολογίας ἄρθρον (βλ. Δόγιον Ἑρμῆν. ἔτ. 1819. σελ. 361—377). Μετέφρασε δὲ ἐκ τοῦ Λακροῦ καὶ τὴν περὶ τῶν Διαφορῶν καὶ Σειρῶν διατριβήν, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐν Πηκισίῳ τῷ 1819 ἐκδιδομένῃ Ἀθηνᾶ (σελ. 19. Πρβλ. καὶ Δόγιον Ἑρμῆν ἔτ. 1819. σελ. 389). Τῷ δὲ 1825 μετέφρασε τὴν Ἀστρονομικὴν Γεωγραφίαν τοῦ Βεζούτου (Bezout). βλ. Δεικνύοντα Σχεδιάσμα κατόπτρου τῆς Ἑλλήν. Φιλολογ. σελ. 41.

Σελ. 161. στίχ. 31. Πρόσθετες τὴν ἐξῆς σημειώσιν. Σημειωτέον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν προσέτι ἀγῶνα τῆς Λαμπάδος εἰς τε τὴν ἑορτὴν τοῦ Πανός, οὗτινος ἱερὸν ἦν ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει (Ἡρόδ. β. 105), καὶ ἐν Πειραιεὶ τῇ εἰκοστῇ τοῦ Θωρηγλιῶνος μηνός, ὅτε ἐωρτάζοντο τὰ Θωρηκὰ Βενδίδεια. Βένδις δὲ ἡ Ἀρτεμις, Θωρηκιστὶ (Ἡσύχ.). Οὗτος δὲ ὁ ἀγὼν εἰσῆχθη ἐπὶ Πλάτωνος, ὅτε οἱ ἀγωνιζόμενοι ἐτρέχον ἐριπποὶ (Πλάτ. Πολιτ. Α. σελ. 141). βλ. καὶ Meursij Graec. Fer. pag. 57, 58. Turnebi Advers. L. xiv. c. 11. pag. 260. Aurelior. 1604.

Σελ. 164. στίχ. 30. Πρόσθετες τὴν ἐκπεσοῦσαν σημειώσιν μετὰ τὸ «302». Σημειώσαι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐ μόνον ἀσθενοῦντες ἀλλὰ καὶ οἴκοι καθήμενοι ἐρόρουσιν πιλίδια, ὡς γίνεσθαι δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων τοῦ Πλουτάρχου. «Καὶ πυθανόμενός τι παθὼν (ὁ Ἑπαμεινώνδας) ἐδάδιζε διὰ τῆς Πελοποννήσου μέσης, καὶ οὐ πιλίδιον ἔχων οἴκοι καθῆτο, δηλαδὴ περὶ τὴν τῆς γαστροῦ ἐπιμέλειαν ὅλος καθεστῶς» (πρὸς Κολῳτ. §. λγ. σελ. 604. Wyl.).

Σελ. 188. στίχ. 2. μετὰ τὸ «κα, 22)» (πρόσθετες) καὶ «ῥύμη βασιλική (ἐν παπύρῳ τῆς Αἰγύπτου τῷ 104 π. Χ., ὃν ἐδημοσίευσεν Ῥωσιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ὁ σοφὸς Ἀλέξ. Ὀλένιν τῷ 1822 ἐν Πετροπολὶν, σελ. 26).

Σελ. 264. στίχ. 35. Ζύγκερον. (πρόσθετες) πρβλ. καὶ τὸ τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς περὶ τῆς γυναικ. προφορᾶς τῆς Ἑλλήν. γλώσσ. βιβλίον σελ. 270.

Σελ. 323. στίχ. 4. «ἐβαρβαρώθησαν κατὰ τὰ ὀνόματα», Πρόσθετες

τὴν ἐξῆς σημειώσιν. Σημειωτέον ὅτι αἱ Τουρκικαὶ ὀνομασίαι τῶν χωρίων τῆς Σμύρνης ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ Ὀθωμανοὶ κατεξουσιάσαντες τὴν χώραν πολλὴν τῶν ἐγχωρίων κατοίκων φθορὰν ἐπῆνεγκον. Ἡ βία καὶ ἐπικράτησις τῶν κατακτητῶν καταλαμβάνουσα τὰς κώμας μετέφραξεν ὥς τὰ πολλὰ καὶ τὰ ὀνόματα εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν εἴτε ὀρθῶς· εἴτε κακῶς, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ τὰς φωνὰς αὐτὰς ἐπὶ τὴν ἰδίαν παρέσπα παχυστομίαν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐξέπεσαν τὰ ἐγχώρια ὀνόματα. Ὡστε δύναται τις πολλὰκις ἐν τοῖς ἐπιγραφοῦσι νῦν ἀνευρεῖν τὰ πάλαι φυγαδευθέντα γνήσια πολλῶν χωρίων ὀνόματα. Αὐτίκα· ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ στρατοπεδάρχου Φωκᾶ συνταχθέντι τῷ 1235 *Καθολικῇ περιουρίῳ τῆς Μονῆς τῶν Ἀέμβων* (ἐκεῖτο δὲ αὕτη ἡ Μονὴ κατὰ τὸ ὄρος τῆς Σμύρνης, ὡς μαρτυροῦσι διάφορα ταύτης χουσόδουλλα, προστάγματα, πατήρια, ἐκδοτήρια, διαθηκῶν γράμματα κτλ. ἐκδεδομένα ἤδη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ I. Μυλλέρου ἐν τῷ τετάρτῳ Τόμῳ τῶν *Acta et Diplomata* σελ. 1—289) ἀπαντῶνται διάφορα τῶν περὶ τὴν Σμύρνην τοποθεσιῶν ὀνόματα· οἷον τὸ «ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Κόγχης πλησίον τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ» κτλ. (σελ. 8), ἐξ οὗ δύναται τις εἰκάσαι ἀκινδύνως ὅτι οἱ βάρβαροι κατακτετὰς τὴν Κόγχην μεθερμήνευσαν Βουτζᾶ (τὴν δὲ τουρκικὴν ταύτην ὀνομασίαν ὁ ἐλλόγιμος Δάτρις μετέφρασε *Gorlar*. Βλ. Slaars l. c. p. 9). Καὶ πάλιν τὸ «ἀπὲρ χεῖται τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸν Κούκουλον ἀπαγούσης» (σελ. 11) καταδεικνύει ὅτι οἱ παρατραυλίζοντες κατακτετὰς μετέστρεψαν τὸν Κούκουλον εἰς τὸ *Κουκλουτζᾶ*· ἐλέγετο δὲ τοῦτο καὶ «χωρίον τῆς Κουκούλης» (σελ. 9). Τὸ δὲ «χωρίον τῆς 'Ρούζης» (σελ. 35), οὕτινος οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο 'Ρουζάται καὶ 'Ρουζίται (σελ. 39, 42) μεθερμήνευσαν Ναρλίκιοι (Ναρλήκιον). Ἐκτὸς δὲ τούτων μνημονεύεται καὶ «ἐνορία Λεύκης», ἡ σήμερον τουρκιστὶ λεγομένη *KavaKlidère*, καὶ «τοποθεσία τοῦ Φοίνικος» (σελ. 8), ἡ κοινότερον λεγομένη *Κουρμαδιά*, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐλέγετο Φοινικῶν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ «Χερσίφων Ἀσιάρχης τοὺς κήπους εἰς τὸν Φοινικῶνα» (στίχ. 9) ἐπιγραφῆς Σμυρναϊκῆς ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ γεγραμμένης (Βλ. Boeckh. Corp. Inscript. Graec. T. 2. p. 713). Ἡ γοῦν παραβολὴ τούτων τε καὶ ἄλλων πολλῶν λέξεων ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων πρὸς τὰς σήμερον τουρκικὰς ὀνομασίας οὐ μόνον συντελέσει πρὸς ἐξάκριθωσιν τῆς τε ἀρχαιοτέρας καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χωρογραφίας τῆς πόλεως Σμύρνης, ἀλλὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν γνησίων ὀνομασιῶν

καὶ ἀποσκορρίκισιν τῶν βαρβάρων ἐξευκρίσει. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρουνᾶ δέλλιον καὶ Αετρώνα ἐκ τινος ἐπιγραφῆς εὗρεθε/σης εἰς τὸ Σειδίχιον ὑπέ-
λαβον ὅτι τὸ πάλαι τοῦτο ἐκαλεῖτο «Τρικωνὸν πόλις» (Βλ. Boeckh. I. c. p. 728). Ἀλλ' ἐκ τῆς τουρκικῆς ὀνομασίας σημαίνουτης χωρίον ἐρωτος ἢ ἐρωστὸν δύναται τις εἰκάζει ὅτι ἐπὶ τῶν Βύζαντινῶν ἐκα-
λεῖτο λατινικώτερον Ἀμόριον. Ἡ, τὸ πιθανώτερον, ἐκαλεῖτο Ἡδιανὰ, διότι μνημονεύεται ἐν ταῖς Σμυρναϊκῇς ἐπιγραφαῖς Κορνήλλιος Λο-
λιανὸς ὁ Ἡδιανός, Ἀσιάρχης καὶ ῥήτωρ γενόμενος τῆς πόλεως Σμύρ-
νης (Βλ. Boeckh. I. c. p. 732). Ἀπαντᾷται δὲ ἐν ταῖς Σμυρναϊκῇς ἐπιγραφαῖς καὶ «Ἡδὲξ Τίμωνος» (Boeckh. I. c. p. 745). Τελευ-
ταῖον. Ἐκ τῶν προσηρημένων ἐγγράφων τῆς Μονῆς καταφαίνονται
προσέτι καὶ πολλῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν οἰκογενειῶν τὰ ὀνόματα. Οἷον
Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος οἱ Γορδάτοι (σελ. 94, 99, 113, 125), Μι-
χαὴλ καὶ Γεώργιος οἱ Πετρίτζαι, ἄνδρες στρατιωτικοὶ (σελ. 69, 88,
92, 130, 160· ὁ δὲ Γεώργιος Πετρίτζης ἦν γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ
Γορδάτου), Γεώργιος Κάππαρις (σελ. 264) κτλ. Ἐκ δὲ τούτων κατα-
δείκνυται τρανῶς πῶσον ἐπλανήθησαν οἱ εἰπόντες ὅτι αἱ ἐπιδρομαὶ
τῶν ξένων ἐθνῶν καὶ οἱ συμβαίνοντες λοιμοὶ κατέστρεψαν ἀπάσας
τὰς ἀρχαίας τῆς Σμύρνης οἰκογενεῖς (Βλ. Slaars I. c. p. 102). Μνη-
μονεύεται δὲ καὶ Ἰωάννης Μέλης (σελ. 124), ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι οἱ τό-
τε κάτοικοι ἐνησμενίζοντο τῇ ἐκ τοῦ Μέλῃτος ποταμοῦ προσωνυμίᾳ.

Σελ. 326. σίγ. 25. «Ἀκραίου». Ὁ Σλαῶρσιος (σελ. 19) σημειῶν ἐν-
ταῦθα ὅτι «τὰ περὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὁ Οἰκονόμος μετέφρασεν ἐκ τῆς Γαλ.
Ἐγκυκλοπαιδείας, ἥτις καὶ τοῦτο ὡς καὶ πολλὰ ἐκ τοῦ Τουρνεφορ-
τίου μετέγραψε», προστίθησιν ὡς αὐτὸς ἀντιλέγων· «Ἀλλ' ὁ Παιου-
νίας οὐ λέγει ὅτι ἐπὶ τοῦ Πάγου ἐτιμᾶτο ὁ Ἀκραῖος, καὶ ὅτι αὕτη
ἐκαλεῖτο Κορυφή. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς Κορυφῆς λέγει «Ἐποικήθη δὲ
καὶ κατ' ἐμὲ Σμυρναῖοις ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, μεταξὺ Κορυφῆς τε ὄρους
καὶ θαλάσσης ἀμιγροῦς ὕδατι ἀλλοίῳ» (Ζ, ε. 4), καὶ ἀλλαγῇ πάλιν
«ἀπὸ δὲ τοῦ Περγαμηνῶν Σμυρναῖοις γέγονεν ἐφ' ἡμῶν Ἀσκληπείον
τὸ ἐπὶ θαλάσῃ». (Β. κς. 7). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ζητητέον τὴν Κορυφὴν
πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῷ Πάγῳ. Le mont Coryphée
ne serait-il donc pas selon toute probabilité, le mont des mou-
lins (Déirmen tépé) sur les penchants duquel on voit le cimetière
des Juifs etc. ?» Οὕτω δὲ φαίνεται ὡς ἀποδεικνύων τὴν ἀληθῆ τῆς
Κορυφῆς θέσιν ἐπὶ τοῦ νῦν Deirmen tépé. Ἀλλὰ πολλῶ πρότερον χυτοῦ

ὁ Στοράριος ἐκάυχᾶτο ὅτι ὡς τοῦτο ἀποδείξας (Βλ. Storari l. c. p. 33. πρὸς pag. 11) ἀνασκευάζων τὸν Τουρνεφόρτιον. Θαυμαστὸν ἄρα πῶς ὁ Σλαῤῥσιος τὴν τῶν ἄλλων μεταγραφὴν ἐλέγχων αὐτὸς ἀλλότρια ἀνωνύμως μεταγράφει.

Σελ. 327. στίχ. 37. μετὰ τὸ Dissert. 1. (πρόσθετος). Βλ. καὶ A. Cherbuliez La ville de Smyrne et son orateur Aristide, pag. 51. Genève, 1853.

Σελ. 332. στίχ. 7. «Δούκας». Σημείωσαι ὅτι παρὰ τῷ Βανδίνῃ (Catal. Manusc. Bibl. Medic. Laurent. T. 2. p. 579) κεῖται ἡ ἐξῆς ἐν ἡρώφ μετρω ἐπιγραφὴ εὐρεθεῖσα, ὡς λέγει τὸ χειρόγραφον, «ἐν Σμύρνῃ ἐν κυκλοπερεῖ μαρμαρῷ». Παρτιθέαμεν δ' αὐτὴν ὡς ἐκεῖ ἐκδίδεται ἐν τισιν ἐσφαλμένω, ὡς συντελοῦσαν πρὸς ἐπιθεδαίωσιν τῶν ὑπὸ Ἰωάννου Δούκα γενομένων καλλωπισμῶν τῆς Σμύρνης. «Εἰ τραφερῆς πάσης ἀρχιτέκμονα κύκλον ὁδεύσης—Οὐποτέ τινα χώρον ἀρείονα τοῦδε νήσης—Θέσκελιν, οἷον ἔτευξεν ἀγαλνυτὸς Ἰωάννης—Κυδαίνων βασιλεῖν ὅλης χθονός» ἐκ ῥοδίων γάρ—Τερπωλὴν ἀκόρητον ἐν ἄστει θῆκεν Ὀμήρου».

Σελ. 335. στίχ. 26. μετὰ τὸ «p. 56» (πρόσθετος). Ὁ κακοῦργος οὗτος ἀντάρτης ληστής ἐπὶ ἐννεαετίαν ὅλην ἐκακοποιεῖ τοὺς κατοικοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· ἀλλὰ τέλος πολιορκηθεὶς ὑπὸ στρατοῦ εἰς Κολοσσούς καὶ ζωγρηθεὶς ἐφρονεῦθη (Βλ. Ἀθ. Ὑψηλάντου Ἰὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν» σελ. 334. ἐν Κωνσταντινουπόλ. 1870). Ταραχαὶ δὲ καὶ σφαγαὶ τῶν χριστιανῶν ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἐν Σμύρνῃ Τούρκων καὶ τῷ 1770, ὅτε ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος κατεστράφη ἐν Τζεσμὲ ὑπὸ τῶν γενναίων Ῥώσων (Βλ. Ὑψηλάντ. αὐτ. σελ. 467). — Αὐτ. στίχ. 31. μετὰ τὸ «45» (πρόσθετος). Τὰς δὲ κατὰ τὸ 1821 γενομένας σφαγὰς τῶν χριστιανῶν καὶ τὰς παντοίας ἀθεμιτουργίας τῶν κατορχουμένων βαρβάρων κατακτητῶν διέγραψεν ὁ φιλόπατρις Ι. Φιλήμων (Δοκίμ. περὶ τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάς. Τόμ. Γ. σελ. 239—257. Ἐν Ἀθήναις, 1860).

Σελ. 336. στίχ. 28. μετὰ τὸ «335» (πρόσθετος). Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Λυδέκου ἐξιστ. οροῦμενον σεισμόν ἐκλή καὶ ἡ Μητρόπολις, ἐρ' ἥς ἦσαν τὰ ἐξῆς καλὰ τοῦ μακαρίτου Ῥυσίου ἐπιγράμματα.

Ἰωνίης ὀφθαλμὸς ἦδ' ἐστὶ πόλις·

Πάλιν δὲ ταύτης ἐστὶν ἡ Μητρόπολις.

Ἐπὶ δὲ τῆς Βρύσεως αὐτῆς οἰνοπωλεῖον πρότερον οὔσης

Πέπαυκα Βάκχον εἰν ἐμοὶ ὀρχοῦμενον·

Κυμῶν δὲ νηράλιον κεραιμ' ἀναδύειν

Δι' Ἀρχιερεῶν νῦν ἔχω σεβάσμιον.

Bl. N. Piccolos Supplément à l'Anthologie grecque etc. pag.
100. Paris, 1853.

Σελ. 342. στίχ. 2. «Οἱ Δυτικοὶ ἔχουσι δύο Ἐκκλησίας». Πρόσθε-
τὴν ἐξῆς σημείωσιν. Τρεῖς ἤδη ἐκκλησίας ἔχουσιν οἱ Δυτικοὶ ἐν Σμύρνῃ
(Bl. Storari Guida di Smirne, pag. 25). Ὁ δ' ἐλλόγιμος Σλαβόσλαβος
(l. c. pag. 147—150) ἱστορικώτερον διαλαβὼν περὶ τῆς καθιδρύ-
σεως αὐτῶν ἐξιστόρησε καὶ τὰ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Φραγ-
κισκανῶν, Καπουκινῶν καὶ Ἰησουϊτῶν καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους εἰς
δόξαν Θεοῦ διαμάχας αὐτῶν. Ὡς δυτικὸς δ' οὐκ ἀπαναίνεται ὁ ἀνὴρ
καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄδικον διαβολὴν, ὡς ζητησάντων σφετερίσα-
σθαι τὰ γήπεδα τῶν δυτικῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν κατὰ διαφόρους
καιροὺς γενομένων πυρκαϊῶν, καταβιβρωσκουσῶν καὶ τὰς Ἐκκλησίας.
Ἄλλ' οἱ εἰδότες τὰς ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Ἑλλάδος μηχανορραφίας
καὶ ἄρπαγὰς ἐκκλησιῶν τῶν χρηστῶν τοῦ Παπικοῦ χριστιανισμοῦ
προμάχων καὶ ἐκδισαστῶν, πάσῃ μηχανῇ σπουδαζόντων καταδουλώ-
σασθαι τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησίαν ὑπὸ τῷ Παπικῷ τύφῳ, οὐδόλως
ξενισθῆσονται ἐφ' οἷς ὁ Παπιστὴς οὗτος διαβάλλει τοὺς Ἕλληνας ὡς
ἄρπαγας, ἵνα συσκιάζῃ καὶ καλύψῃ τὰς τῶν ἁγίων αὐτοῦ πατέρων
ἀθεμίτους ἄρπαγὰς. Οὕτω καὶ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Πολυκάριπου
ἀνεκαθεν προσήκοντος τοῖς Ἕλλησιν ἀντεπεξέρχεται διὰ πολλῶν
ἀλλ' ἀπιθάνων καὶ μόνον ἀλήθειαν οὐκ ἐχόντων λόγων κατὰ τοῦ φι-
λοπάτριδος Ἰεσίου Λάτρου, γράψαντος ὅτι ὁ ναὸς οὗτος τοῖς Ἕλλησι
προσῆκε. Καὶ ὁ αἰδίδιμος δὲ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε. ἔγραψε κατὰ
μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1798 πρὸς τὸν τότε Σμύρνης περὶ τῆς ὑπὸ τῶν
Γάλλων τρόποις, οἷς οἶδασιν ἐκεῖνοι, καταλειφθῆσης Ἐκκλησίας ταύ-
της, ἐνταλλόμενος ἵνα δι' ἀναφορὰς οἱ Σμυρναῖοι ἀποδείξωσι τὸν σφε-
τερισμὸν καὶ ἐξαιτήσωνται τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς (Bl. Γ. Ἀγγελοπούλου
Τὰ κατὰ τὸν πατρ. Γρηγόρ. τὸν Ε. Τόμ. Β. σελ. 464—469). Ἄλλ' ὡς
φαίνεται κατόπιν ὑπερίσχυσεν, ὡς εἶπεν, ἡ πολιτικὴ πίεσις, καὶ ἐμα-
ταιώθη ἡ δικαία τῶν Σμυρναίων ἀπαίτησις. Παρασημειωτέον δ' ὅτι οἱ
Ἰησουῖται, οἱ τῷ 1624 ἐν Σμύρνῃ συνεργεῖα τοῦ Γάλλου προξένου Σαμ-
ψῶνος Ναπόλωνος ἐγκατασταθέντες θρασύτητος οὐδεμίαν ὑπερβολὴν
ἀπολελοῖπασιν, διὰ τε Σχολεῖων τοὺς τῶν Ὁρθοδόξων παῖδας ἐκμαυλίζειν
πειρώμενοι, καὶ τί μὴ μετερχόμενοι; Ἐκαυχῶντο δ' ὅτι ἐκέρυττον τὸν
λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων γασίς, καὶ διὰ τῶν

λειψάνων τοῦ διαβόλου πάτρωνος αὐτῶν Ἰγνατίου τοῦ Λαυδία μὴ εὐχματόργουν θαύματα καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς τῶν Ὀρθοδόξων γυναιξίν, αἵτινας ἐξήτουν παρ' αὐτῶν «ἐκεῖνο τὸ λείψανον ὅπου βοηθῇ ταῖς γυναιξί» (Sic ! Βλ. Relation de l'etablissement des PP. de la compagnie de Jésus en Levant. publ. par Em. Legrand. pag. 13. Paris, 1869).

Σελ. 344. στίχ. 16. Μοσχοννήσια. Πρόσθετε τὴν ἐξῆς σημείωσιν. Σημείωσαι ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Μοσχοννησιῶν οὐχ ὑπέκειτο ἀνάκαθεν τῇ ἑρῶν τῆς Σμύρνης, ἀλλ' ἦν αὐτῇ τῇ Μιτυλήνης ἐπαρχίᾳ ἐπὶ δὲ Νεόφυτου ἐπαρχοῦντος ἐν Σμύρνῃ ὠκονόμησεν ἡ Μ. Ἐκκλησία μετὰ τὸ 1763 τὴν μετástασιν ταύτην ὡδὲ πῶς. Συνέβη δὲ γὰρ τῷ 1762 λοιμὸς πολλὴν λιπανθρωπίαν καταλιπὼν, καὶ τῷ 1763 σεισμὸς πολλῶν συνοικιῶν κατάπτωσιν ἐπαγαγὼν καὶ πυρκαϊὰ λαβροτάτη ἀποτερώσασα ἀπάσας σχεδὸν τὰς τῶν χριστιανῶν κατοικίας. Ἐκ δὲ τούτων τῶν θεομηνιῶν οὐ σμικρὰ δυσχέρειαι συνέβησαν περὶ τε τὴν ποιμαντορίαν καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ ἐν Σμύρνῃ ποιμένου. Θεραπείαν οὖν τῆς ἐνδείας ταύτης ἐξητήσατο παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὁ ἀείμνηστος Νεόφυτος αὐτοπροσώπως. Αὕτη δὲ ἐψηφίσατο τὴν ἔνωσιν τῆς ἐπισκοπῆς τῶν Μοσχοννησιῶν μετὰ τῆς Σμύρνης διὰ τοῦ ἐξῆς γράμματος, ὅπερ ἀντεγράψαμεν ἐκ χειρογράφου περιέχοντος διάφορα ἐκκλησιαστικὰ γράμματα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἀνήκοντος πάλαι ποτὲ τῷ διδασκάλῳ Κριτίᾳ, περὶ οὗ γράφει ἐν τῇ εἰσέτι ἀνεκδότῳ Νέᾳ Ἑλλάδι ὁ ἀοιδίμος Ζαβίρας τὰ ἐξῆς. «Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας· ἡλικία τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει σοφοῦς, ὅπου μετὰ κκίρον κατέστη διδάσκαλος καὶ ἐδίδαξε μὲ μεγάλην φήμην καὶ ἐπαινον. Ἐγένετο καὶ ὕστερον μέγας Ἐκκλησιάρχης τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἦτον ἀνὴρ δραστήριος ἐν τοῖς τοῦ Περιπάτρου λίαν ἐξησχημένος, ῥήτωρ γλαφυρώτατος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς καὶ Τουρκικῆς διαλέκτου. Μετέφρασεν οὗτος τὴν Λογικὴν τοῦ Κορυδαλέως εἰς τὴν τῶν Ὁθωμανῶν διάλεκτον. «Ἦκουσα (λέγει) Ἰώσηπος ὁ Μοισιοδάξ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ αὐτοῦ, πῶς ὁ περιβόητος Κριτίας ἀξιῶσαι μῆτε γινώσκω τίνος μεγιστάνος Κωνσταντινοπολίτου νὰ μετέφρασε τὴν Λογικὴν τοῦ Κορυδαλέως πᾶσαν ἢ μέρος ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Κρατούντων, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ τελεσφορία ἐπηκολούθησεν ὅπως πάντως ἔπρεπε νὰ ἐπακολουθήσῃ.» (Περὶ τοῦ Κριτίου ὅρα καὶ ὅσα ἐγράψεν ὁ φιλόπικρος ἱατρός Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης ἐν τοῖς μετὰ τὴν Ἄλυσιν, σελ.

316, 325, 351, 367). Σημειωτέον δ' ὅτι πολλῶν τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ φερομένων γραμμῶν συντάκτης φαίνεται ὢν αὐτὸς ὁ σοφὸς Κριτίας, οὗτινος καὶ τινες ἐπιστολαὶ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ. Ἐν δὲ τῷ πινακίῳ τοῦ χειρογράφου τούτου γέγραπται τὰ ἐξῆς. «Τὸ παρὸν εἶναι τοῦ μακαρίτου Κριτίου κληρικοῦ τῆς Μεγάλ. Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπουλήθησαν παρὰ τῶν τέκνων του διὰ τὰ χρέη του τὰ εἶδη του καὶ ὅλα τὰ βιβλία του καὶ πρὸς τοὺς Ἑβραίους μὲ τὴν ὁκᾶ' καὶ αὐτοὶ τὰ ἐπουλοῦσαν εἰς τοὺς δρόμους εἰς τοὺς μπαχλίδες καὶ χαλκοτζίδες κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἐξ ὧν ἠγόρασα καὶ ἐγὼ τὸ παρὸν. Ὁ Παῦλος Βλαστάρης Μιτυληναῖος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει». Τοῦτο δὲ τὸ πολύτιμον χειρόγραφον ἔχει ἤδη ὁ τοὺς οἶκας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀριστα κυβερνῶν, ὁ θεσπέσιος Γρηγόριος ὁ ς, συντάξας καὶ πίνακα πληρέστατον πάντων τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χειρογράφου. Τὸ δὲ τῆς ἐνώσεως γράμμα, ὅπερ συνέταξεν, ὡς εἰκεν, ὁ Κριτίας, ἔχει ὡς ἐξῆς. (σελ. 476). «Ἀντιλαμβάνεσθαι φιλοστοργῶς καὶ κηδεμονικῶς τῶν ἀπανταχοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν, ἐπαρχιῶν τε καὶ μητροπόλεων τῶν ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῷ θρόνῳ ἀνήκοντος τῇ κοινῇ μητρὶ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἅτε δὴ κεφαλῆς λόγον ἔχουσιν, καὶ κατ' ὕφειλὴν ἀπαραίτητον προνοουμένη αὐτῶν ὡς ἰδίων μελῶν τε καὶ μερῶν, καὶ μηδεμίαν αὐτῶν παρορᾶν ἀνεχομένη ἐστερημένῃ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ προσφόρου θεραπείας, ἐπειδὴν κατὰ τὸ καιροῦ ἀντίθουν τυγχῶν τινι περιπετεῖα καὶ συμφορᾷ φθάσῃ περιπεσοῦσαι καὶ τὴν προτέραν αὐτῶν εὐτυχίαν καὶ εὐκαταστάτῳ διαγωγῇ τάξιν τε καὶ μορφὴν ἀποδεβληκυῖαι ἀναγκαιῶς δῆπουθεν καὶ οἱ κατὰ καιροὺς προβεβλημένοι θεόθεν κοινοὶ προστάται καὶ κηδεμόνες καὶ τῶν οἰκίων ἐπειλημμένοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου, ὡς τὴν τοιαύτην κοινὴν μέριμναν τῶν ἐκκλησιῶν ἀνειληρότες καὶ χρέος ἀπαραίτητον ἔχοντες ἀγρύπνοις ὁμμάτων ἐπιβολαῖς ἐροῦν καὶ ἐποπτεύειν τὰς ὑποτελούσας αὐτοῖς κατὰ μέρος ἐπαρχίας, οὐ τὴν τυχοῦσαν φροντίδα καταβάλλονται ἀναλαμβάνειν καὶ ἀνακτᾶσθαι τὰς δ' ἡντιναοῦν περιπέτειαν ἐξ αὐτῶν πεπονηκυίας καὶ κακαθείσας, καὶ τούτων μάλιστα ὅσαι ἐπίσημοι γεγόνασιν ἀνωθεν μητροπόλεις καὶ τῇ ἰδίᾳ περιφανείᾳ τε καὶ λαμπρότητι τὸν ἀρχιερατικὸν αὐτῶν θρόνον ἐκόσμησαν, καὶ προστάτας ἔσχον ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ συλλόγῳ ὑπερανεστηκότας, καὶ τῆς ἰδίας κεφαλῆς τῆς μεγάλης δηλονότι τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διετέλεσαν

πρόκριτα καὶ ἐπίλεκτα μέλη· τὰς μὲν γὰρ τοιαύτας κἀκωσὶν τίνα πε-
πονθυίας καὶ δυστυχίας περιπεσοῦσας παραβλέπειν, ὀλιγωρεῖν καὶ μὴ
ἐκ τῶν ἐνόντων πειρᾶσθαι ἐνδυναμῶσαι καὶ ἀνακτήσασθαι, μὴ οὐχὶ
τῶν ἀδικημάτων [εἶη] εἰς τὸ ἐσχάτον, [ἀλλὰ] καὶ μεγάλης κατακρί-
σεως ἐπάγοιτο πρόκριμμα. Ὑπεῖδ' ἡ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἀγιοτάτη μητρό-
πολις καὶ ἐπαρχία Σαμόνης ἐπίσημος οὖσα καὶ διατελέσασα ἀνέκαθεν
μητρόπολις καὶ τῷ καταλόγῳ τῶν μητροπόλεων τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκου-
μενικοῦ θρόνου, ἀξία τε καὶ τιμὴ καὶ ὑπεροχὴ καὶ λαμπρότητι κοσ-
μουμένη καὶ προσέχουσα, πρὸ χρόνων ἤδη τινῶν, κρίμασιν οἷς μόνος
οἶδε Θεός, συνεχέσι καὶ ἐπαλλήλοις συμφοραῖς περιπέπτωκε, κοινᾶς
τε καὶ δημοσίαις πληγαῖς μεμαστίζονται, κατὰ τίνα φεῦ! θεωρηνίαν
δεινοῖς καὶ ἐξαισίσι τραύμασι βεβλημένη, σεισμῷ τε βαρυτάτῳ πολ-
λῶν συνοικιῶν ὑπέστη κατὰπτωσιν, ἐπιδήμια τε λοιμικὰ πάθη οὐ τὴν
τυχοῦσαν μοῖραν τοῦ οἰκουμένου λαοῦ τοῦ ζῆν ὑπέξετεμε καὶ θανά-
τῳ παρέπεμψε, τέως δ' ἐπιγενομένη καὶ ἡ ἐσχάτη πληγὴ τοῦ βαρυ-
τάτου πυρός, τῶν δυστυχημάτων τὸ χαλεπώτατον ἅμα καὶ φοικω-
δέστατον, τὸ λειπούμενον ἅπαν τοῦ καθ' ἡμᾶς χριστωνύμου πληρώμα-
τος ἐξέτριψεν, ὥστε ἐν ὑπαίθρῳ διάγειν καὶ μετὰ τῶν οἰκιῶν τῆς
οὐσίας ἀπάσης καὶ τῶν κτημάτων ἀθρόον καὶ ἐν βραχεὶ τὴν στέρησιν
καὶ ἀποβολὴν ὑποστῆναι πεποίηκεν· ἐπὶ τοσούτον καὶ γὰρ λαβροτάτη
βίη ἐπενεμήθη ἡ φλόξ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, καὶ σχεδὸν ἅπαν,
ὅσον ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων ᾤκειτο ὡς μηδὲ ἔχνος ὑπολε-
λειθθαι συνοικισμού, οὐδὲ οἰκίαν διασωθῆναι τινὰ τῶν ἡμετέρων χρι-
στιανῶν, ἀλλ' ἀπάσας ἀποτερεωθῆναι τῷ πυρὶ καὶ ἐξαφανισθῆναι, ἐλε-
εινὴν τε καὶ οἰκτρὴν τοῖς ὀρώσι τραγωδίαν προκείσθαι, καὶ εἰς ἐσχά-
την ἀμορρίαν μεταβεβλήσθαι τὴν πρὶν ἀνθοῦσαν καὶ ἀκμάζουσαν πό-
λιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ὀρθοδόξους ὡς ἐκ ναυαγίου δεινοῦ ἐκβολὴν ὑπο-
στάντας τῶν ὄντων ἀπάντων, καὶ μόλις τὸ ζῆν περισσεωκότας γυ-
μνοῦς, ἀοίκους καὶ πάσης περιθάλψεως τῆς περὶ τὸν βίον ἀπεστερη-
μένους πλανᾶσθαι. Ταῖς δὲ τοιαύταις καιρίαις πληγαῖς τραυματισθεί-
σης τῆς πόλεως καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐσχάτη πενία καὶ ἀπορία κατει-
λημμένων ἐπομένως καὶ ἡ μητρόπολις καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη (ἥτις περι-
χώρου μὲν καὶ περιόχων ἄλλων χωρίων καὶ κομῶν πάντῃ ἐστέρηται,
μὲν δὲ μόνῃ τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ καὶ τῷ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντι τῶν ὀρθο-
δόξων συστήματι τὴν ἐαυτῆς ἅπασαν διοίκησιν ἔχουσα περιειρημένην
(ἴσ. γρ. περιειλημμένην, ἢ περιειργμένην) ὡς ἐπ' ἀγκυρὰ μὲν σαλεύουσα, ἐν

τεῦθεν καὶ μόνον ἐκαρποῦτο καὶ εἶχε τὴν πρόσοδον καὶ τῶν ἀναγκαιῶν τὴν εὐπορίαν) τῷ κοινῷ συμπεριεῖληπται ἀτυχήματι καὶ τῆς πρὶν ἐπι-
καρπίας διὰ τὰ κοινὰ τῶν ἐνοικούντων πάθη ἐστέρηται, οὐχ οὐδ' αὖτε οὕσα
τοῦ λοιποῦ τρέφειν καὶ περιθάλπειν τὸν ἐκυτῆς προστάτην τε καὶ ποιμέ-
να· οὐ ἔνεκα παραγενομένου ἤδη σωματικῶς εἰς τὰ ὧδε τοῦ ἀρχιερατικῶς
προϊσταμένου αὐτῆς ἱερωτάτου μητροπολίτου Σμύρνης ὑπερτίμου καὶ
ἐξάρχου Ἀσίας ἐν ἀγ. κύρ Νεοφύτου καὶ τὴν τοσαύτην κοινὴν ἀτυ-
χίαν καὶ φθορὰν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ δεδηλωκότος ἡμῖν, καὶ τὸ μη-
κέτι ὑπολειπεῖσθαι τρόπον κυβερνήσεως τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτοῦ, ἐὰν μὴ
ἐπινοηθῇ καὶ προστεθῇ ἑτέρα τις πόθεν βοήθεια καὶ χορηγία ἀναπλη-
ρῶσαι ὑπώσασθαι δυναμένη τὴν ἐπισυμβῆσαν ὕψει καὶ ἄλλειψιν τῶν
πρὶν εἰσοδημάτων καὶ παρηγορῆσαι μικρὸν τὴν τοσαύτην στενωγῶριαν
καὶ ἔνδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἐφ' ᾧ δύνασθαι προσεδρεύειν καὶ ποιμαίνειν
ἐν ἀνάσει τὸν ἐν αὐτῇ τοῦ Κυρίου λαόν, σκέψας τε κοινῆς καὶ συνο-
δικῆς περὶ τούτου γενομένης ἐπὶ τῷ εὐρεθῆναι τὸν ἐφαρμόζοντα καὶ
δυνατὸν τῆς τοιαύτης θεραπείας καὶ διωρθώσεως τρόπον, τελευταῖον
ἐκκλησιαστικῶς καὶ συνοδικῶς ἐκρίθη καὶ ἐγνωμοδοτήθη καὶ ἀπεφάνθη
εὐλογον καὶ δίκαιον τὴν πλητίζουσαν καὶ οὐ μακρὰν διῡσταμένην
νῆσον τῶν Μοσχοννησίων, (τέως ἐξάρχίαν οἶσαν πατριαρχικὴν προσι-
λοτιμηθεῖσαν τῷ τιμωτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ ἀρχοντι μεγάλῳ πο-
στελνίκῳ κυρίτῃ Μανωλάκῃ, τῷ κατὰ πνεῦμα υἱῷ ἀγαπητῷ τῆς
ἡμῶν Μετριοτήτος) προστεθῆναι καὶ συνενωθῆναι τῇ μητροπόλει Σμύρ-
νης, καὶ μίαν τοῦ λοιποῦ μετ' ἐκείνης ἐπαρχίαν γενέσθαι ἀναφαιρέτως
καὶ ἀνχποσπάστως, καὶ τῇ τοιαύτῃ προσθήκῃ ἀνασώσασθαι τὴν μη-
τρόπολιν ταύτην τοῦ ἐπηρτημένου κινδύνου τῆς περὶ τὸ δύνασθαι ἐκ-
τρέφειν καὶ περιθάλπειν Ἀρχιερέα ἀμνηχανίας· ἐν τοιαύτῃ μέντοι συν-
θήκῃ καὶ συμφωνίᾳ τοῦ τὴν ἐξάρχίαν ταύτην τῶν Μοσχοννησίων συν-
ενωθῆναι μὲν τῇ μητροπόλει Σμύρνης ἀδιασπάστως καὶ ἀναφαιρέτως
εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ συνδεθῆναι ταύτῃ ἀδιαλύτως, ὑποκειμέ-
νην τε εἶναι ταύτῃ καὶ νῆσον ἐνοριακὴν τῆς μητροπόλεως Σμύρ-
νης εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ μέρος γνήσιον ἐκείνης γενέσθαι, μη-
κέτι ἔχουσιν τὸ τῆς ἐξάρχίας πρᾶγμα καὶ ὄνομα, μὴ μέντοι στερη-
θῆναι τὸν φθάσαντα καθάπαξ φιλοτιμηθῆναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς
ῤηθέντα ἀρχοντα κυρίτῃ Μανωλάκῃ τὸ σύνθηρ καὶ διωρισμένον
ἐτήσιον, ὅπερ ἐκαρποῦτο καὶ ἐλάμβανε μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ λαμβάνειν μὲν
αὐτὸ ἀνεοχλήτως ἐφ' ὅρου ζωῆς τῆς αὐτοῦ τιμιότητος ἰδίως καὶ πρὸς

σωπικῶς· μὴ μέντοι ἔχειν ἄδειαν παρχωρῆσαι καὶ δοῦναι ἑτέρῳ τινὶ προσώπῳ οἷα· δηποτοῦν τάξεως τε καὶ καταστάσεως τὸ τοιοῦτο διακρίωμα ἢ λόγῳ παρσιτήσεως ἢ οἰωδῇ τινι ἄλλῃ ἐκποιήσεως τρόπῳ, ἀλλὰ μένειν τοῦ λοιποῦ συνημμένον καὶ συνδεδεμένον ἀδιαφύττω· καὶ ἀδιαλύτως τῇ μητροπόλει Σμύρνης ὡς μέρος αὐτῆς λογίζομενον ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπαστον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ ὑποκειμένον τῷ τε ἡδὴ ἀρχιερατεύοντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Σμύρνης κύρ Νεοφύτῳ, καὶ τῷ μετ' αὐτὸν διαδεξομένῳ τὴν μητρόπολιν ταύτην. Καὶ δὴ γράροντες ἀποφαινομένη Συνοδικῶς, ἵνα ἡ ῥηθεῖσα νῆσος καὶ ἐπαρχία τῶν Μοσχοννησίων ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ὑπάρχῃ διόλου συνηνωμένη τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει Σμύρνης μέχρ' ὅσον ἀδιαφύττω καὶ ἀναφαίρετῳ, ἐνοριακῇ τελούσῃ τῆς αὐτῆς μητροπόλεως καὶ ὑποκειμένη ταύτῃ ὡς μέλος γνήσιον μετὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, δεσποζομένη καὶ ἐξουσιαζομένη καὶ νεομομένη ὑπὸ τοῦ ἡδὴ καὶ τοῦ κατὰ καιροῦ μητροπολίτου Σμύρνης, ἀναντιρρήτως ὀφείλοντος παρέχειν κατ' ἔτος τὸ διωρισμένον αὐτῆς ἑτήσιον κατὰ τὴν γενομένην Συνοδικὴν διάγνωσιν μόνῳ τῷ ῥηθέντι ἄρχοντι κυρίτζῃ Μανωλάκῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, οὐ μὴν ἢ μετ' ἐκείνου ἢ ζῶντος ἐκείνου ἑτέρῳ οἰωδῇ τινι προσώπῳ· ἔχῃ δὲ πᾶσαν ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ὅτε νῦν ἱερώτατος μητροπολίτης Σμύρνης καὶ συναδελφὸς ἡμῶν κύρ Νεόφυτος, καὶ ὡσαύτως καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐν ἐκείνῃ ἀρχιερατεύοντες ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν κτᾶσθαι τὴν νῆσον ταύτην τῶν Μοσχοννησίων ὡς ἐνοριακὴν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, καὶ ἀρχιερατεύειν ἐν αὐτῇ, καθὼς καὶ ἐν τῇ λοιπῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων τοὺς χριστιανοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελῶν κατὰ τὴν περίληψιν τῆς πράξεως αὐτοῦ, ποιμαίνων αὐτοὺς ἐν ἀγίῳ πνεύματι, ὡς ὑποκειμένον αὐτῷ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, λαμβάνειν τε παρ' αὐτῶν καὶ καρποῦσθαι τὰ ἐξ ἔθνους ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα ἀνεμποδίστως. Οἱ δὲ χριστιανοὶ τῆς αὐτῆς νήσου τῶν Μοσχοννησίων ὀφείλουσι γινώσκειν τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Σμύρνης γνήσιον αὐτῶν Ἀρχιερέα καὶ πνευματικὸν ποιμένα καὶ προστάτην ἀπαξάπαντες ἱερωμένοι τε καὶ λαϊκοί, μνημονεύειν τε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ πείθεσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ὡς ἰδίῳ Ἀρχιερεῖ καὶ πνευματικῷ πατρὶ ποδηγετοῦντι αὐτούς, καὶ διζάγοντι ἀρχιερατικῶς καὶ κανονικῶς, καὶ διδάσκοντι καὶ νοθετοῦντι

τα τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια· παρέχειν τε εἰρηνικῶς καὶ εὐπειθῶς τὰ ἀνήκοντα τῷ Ἀρχιερεῖ ἐκκλησιαστικά δικαιώματα, κανονικά δηλαδή συνοικέσια, πανηγύρεις, ἐμβατήρια, ζητείας καὶ εἴτι ἄλλο σύνθηες τῷ τόπῳ, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος, ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐπεδόθη καὶ τὸ παρὸν τῆς ἐνώσεως Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν ἐπιθεβαιωτήριον σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράνῃς γράμμα, καταστρωθὲν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας».

Σελ. 345. στίχ. 11. μετὰ τὸ «774» (πρόσθεαι) Ὁ αἰδίδιμος οὗτος πατριάρχης ἀπεκέρυξεν ἅμα ἐκδοθεῖσαν καὶ φανεῖσαν τὴν ὑπὸ Σεραρεῖμ τοῦ Μιτυληναίου γενομένην χυδαίαν μετάρρασιν τῆς Κ. Διαθήκης δι' ἐγκυκλίου Συνοδικῆς ἐπιστολῆς (τῷ 1704. Βλ. τὴν πρὸς τὸν τότε Σμύρνης ἐπιστολὴν τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας ἐν Ματθαίου Ἀντιρόθης. πρὸς τὴν ἐν εἰδει Ἀπολογίας περὶ τῆς εἰς τὸ χυδαῖον ἰδίωμα μεταφράσεως τῶν ἱερῶν Γραφῶν κτλ. σελ. νδ. Ἐν Κωνσταντινουπ. 1841).— Αὐτ. στίχ. 32. «Βιέννη». (πρόσθεαι) Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου πατριάρχου ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον τῇ 29 Ἰουνίου 1785 γράρει τὰ ἐξῆς Σέργιος ὁ Μακρῆς ἐν τοῖς εἰσέτι ἀνακδύτοις αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικοῖς ὑπομνήμασι, διατηρουμένοις ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς ἐσημειώσαμεν ἄλλαχοῦ (Βλ. Κ. Οἰκονόμου Τὰ σωζόμενα Ἐκκληστ. συγγράμ. Τόμ. Α. σελ. 511). «Ἦν μὲν οὖν ὁ Παναγιώτατος κύριος Γαβριὴλ τὸ γένος Σμυρναῖος τῶν εὐπατριδῶν, διὰ τε βίου σεμνότητη καὶ τρόπον ἀπλότητι παρὰ πᾶσιν ἐπαινούμενος. Ἠγαπᾶτο δὲ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πολυχλύτου Σμύρνης Νεοφύτου, σύγγελος αὐτῷ ὢν καὶ ἐν τοῖς ἐφημερίαις ἱερομονάχοις ταπτόμενος. Οὕτως οὖν εὐδοκίμων προχειρίζεται πρῶτον μὲν ἐπίσκοπος Μοσχοννησίων καὶ καλῶς οἰκονομήσας τὰ τῆς ἐπίσκοπῆς, ἐπεὶ τῶν Ἰωαννίνων ἡ μητρόπολις χρέεσσιν ὑπερμεγέθεσι καταπονεῖτο καὶ δυσδιαίκτης ἦν, εἰς ταύτην ἀποσταλθεὶς καὶ τῇ περιούσῃ πραύτητι τοῦ δεινοῦ ἀπαιτητῆς καταμαλῆξας καὶ δικαιήσας πρὸς καιρὸν, τῆς Πελοποννήσου ἀναστάτου γενομένης, καὶ τῶν ἐκεῖ Ἀρχιερέων τῶν πλειόνων ἐκπαρευγόντων (α), εἰς τὴν τῶν Πα-

(α) Σημειώτεον ὅτι ὁ Παλαιὸν Πατρὸν Παρθένιος, ὁ Κερῖνθου Μακρῆς, ὁ Χριστιανουπόλεως Δανιὴλ καὶ ὁ Ἀμοκλῶν Κύριλλος κατέφυγον τῷ 1771

λαίων Πατρῶν μητρόπολιν μετατίθεται, καὶ γνήσιος ἐκείνης ποιμὴν καὶ Ἀρχιερεὺς κατασταθεὶς, κατεσκαμμένην καὶ ἐρημον σχεδὸν καταλαβὼν, συμπονῶν καὶ συναγωνιζόμενος καὶ διαπαλαίων πρὸς τοὺς κακούργους ἐπηρεακτὰς τῶν λαῶν τοῦ Θεοῦ, ὑπεραμυνόμενος πρὸς τοὺς δεινοὺς τελγίνας, καὶ πᾶσαν τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὴν κάκωσιν φέρων, καὶ τὴν θηρωδίαν τῶν Ἀλθωνιτῶν ὑπενεγκών, συνήγαγε καὶ συνεστήσατο αὐθις ἐπὶ τὸ πρότερον. Ἐπεὶ δὲ τοῦ αἰδίδιμου Σωφρονίου πρὸς Θεὸν ἐκδημήσαντος, εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον προήχθη καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατὰστασιν τυραννομένην κατέλαθεν· ἐδυσχέρανε μὲν καὶ βαρέως ἔφερεν, ἀλλὰ τὴν προσοῦσαν δυσθυμίαν καὶ ἀπαρέσκεϊαν συνέκρυπτε καὶ τὸν οἰκονομῶν· διὸ καὶ ἐγκαίρως τὸν τότε Νικομηδείας ἀπετείσατο τῆς Συναδικῆς ἐλευθερίας προνοούμενος καὶ τῆς πατριάρχικῆς μεγαλειότητος ἄξια πράττων. Ἦν γὰρ φιλόγαθος, φιλοδίκαιος, ἐλεήμων, φιλόπτωχος, ἐπεικὴς, πραότατος, φιλόμουσος εὐμαθὴς ὢν. Ἐδόκει δὲ ἀπλούστατος καὶ ἀπράγμων, βαθύνους καὶ κρυφίους ὢν· διὸ καὶ διέλαθε τοὺς τυραννοῦντας, μὴδὲν ἀντιπράττοντα ὑπορωμένους.

εἰς Ζάκυνθον μετὰ τὴν τῶν Ἀλθωνίων εἰσβολὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον (βλ. Σάββα Τουρκοκρατουμέν. Ἑλλάς, σελ. 499. Ἀθήνησι, 1869, ὅστις, οὐκ οἶδ' ὅτι παθῶν, ἐκδούς τὸ παρὰ τοῦτων τῶν Ἀρχιερέων δοθέν πιστοποιητικὸν τοῖς ἀρχουσιν Ἀνδρ. Καλογεράκη καὶ Ἀναστ. Γαυλιμῇ περὶ τῶν ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐλευθερίας τῶν χριστιανῶν καταστροφέντων ἐν Αἰτωλίᾳ κτημάτων αὐτῶν παρῆλπε τὰ ὀνόματα τῶν μνημονευθέντων Ἀρχιερέων καὶ τὸν Χριστιανουπόλειως μετεποίησεν εἰς Μεθώνης! Ἐγραψε δὲ τοῦτο τὸ πιστοποιητικὸν γράμμα ὁ ἐν ἀγίοις Κορίνθου Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, ὅστις μετέστη πρὸς Κύριον τῇ 46 Ἀπριλίου τοῦ 1805 σωτηρίου ἔτους ἐν Χίῳ, οὗ τὸν μὲν βίον συνέγραψεν ὁ αἰδίδιμος διδάσκαλος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, τὴν δὲ ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν ὁ μακαρίτης ἱερομόναχος Νικηφόρος ὁ Χίος. Ἐξεδόθη δὲ αὕτη ἡ Ἀκολουθία τῷ 1863 ἐν Χίῳ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἰωσήφ ἐγκρίσει καὶ ἐπιεικέσει τοῦ σοφοῦ τῆς Χίου Μητροπολίτου Γρηγορίου τοῦ Βυζαντίου μετὰ συντόμου προλόγου. Τοῦ ἁγίου Μακαρίου σώζεται παρὰ τῷ στρατηγῷ Παναγ. Νοταρᾷ ἀνέκδοτος ψυχωφελὴς «Συλλογὴ παραινήσεων καὶ ὑποδειγμάτων τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν γραφείσα κατὰ τὸ ἄψα ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ», ὅτε διέτριβεν ἐν τῇ κατὰ τὰ Ὁμαλὰ τῆς Κεφαλληνίας κειμένη Μονῇ τοῦ ὁσίου Γερασίμου). Διαγράφει δὲ ὁ ἱατροφιλόσοφος Ὑψηλάντης τὰς σφαγὰς καὶ τὰς καταστροφὰς τῶν Ἀλθωνιτῶν, ἃς κατέπραξαν οἱ ἀλιτῆριοι ἐν Πάτραις καὶ ἄλλαχθ' τῆς Πελοποννήσου, ἐξισταρῶν καὶ τὴν τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸν Ρῶσσαν Δολγορούκην πολιορκουῖν τὴν Μεθώνην ἀποπν διαγωγὴν (βλ. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν, σελ. 462. Πρβλ. καὶ Π. Χιώτου Ἱστορικ. ἀπομνημονεύμ. Τόμ. Γ. σελ. 467. ἐν Κερκύρᾳ, 1863).

Τροσύτον δὲ πρῶτος ὠμίλει καὶ δεξιῶς, ἔπραττεν, ὥστε ἐν πάντε ἔτεσι τὸν Οἰκουμενικὸν διῆθύνας θρόνον οὐδένα παρελύπησεν, ἢ ἀλγοῦντα οὐκ ἐθεράπευσεν γνώμην ἐν πᾶσι φιλάγαθον ἐπιδειξάμενος. Ταύτην οὖν διὰ βίου ἐπὶ τέρμα ἀσκήσας καὶ τὰ κατ' αὐτὸν συνταξάμενος, καὶ εἴ τι αὐτῷ περιῆν, οὐ γὰρ τῶν πλουσίων ἦν, οὐδὲ ἀπὸ τῆς Πατριαρχείας πλὴν τῶν εἰς τροφήν προσελάβετο, πάντα θεωρίῳ διανεύμας, λαμπρῶς ἀπὸ τοῦ θρόνου πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησε, κοινὸν λαβὼν καὶ τὸν τύμβον ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀσωμάτων κατὰ τὸ Μέγα Ρεῦμα μετὰ τοῦ αἰοδίου μου προκατόχου αὐτοῦ Σωφρονίου τοῦ προεστάτου.

Σελ. 346. στίχ. 38. μετὰ τὸ «Κηρουλαρίου» (πρόσθεξ) Κ) Κωνσταντίνος ὁ Παρθένης, τῷ 1207 (βλ. Acta et Diplom. T. 4. pag. 12, 186, 190). ΚΑ) Γεώργιος ὁ Κηλοκτένης, τῷ 1228—1240, κτλ. (βλ. Acta et Diplom. T. 4. p. 41, 53, 144, 187. Ἄλλη κτλ.).

Σελ. 347. στίχ. 4. μετὰ τὸ «B, 22» (πρόσθεξ) ΚΕ) Ἰωάννης ὁ Φωκᾶς, τῷ 1274—1283 (βλ. Acta et Diplom. T. 4. p. 109—112, 132). ΚΖ) Θεόδωρος κτλ.—στίχ. 19. Νικηφόρος (πρόσθεξ) ΛΖ) Μακάριος Β. τῷ 1658 (βλ. Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν. σελ. 159). ΔΖ) Ἀθανάσιος κτλ.—στίχ. 21. «τῷ 1690» (πρόσθεξ) Ὁ φιλόκαλος οὗτος ποιμενάρχης συνετέλεσεν εἰς τε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὑπὸ σεισμοῦ καταπεσόντος ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς καὶ εἰς ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα τῆς πολιτείας Σμύρνης. Ἐταλευτά δὲ ὁ Γρηγόριος ἀπόπληκτος. Τοῦ δὲ θαλάτου ὑπαίτιος κατηγορήθη ὁ ἱερομόναχος Νεκτάριος, ὅστις καὶ αἰρέσει τότε ὑποβλήθεις ἡλωώθη τῷ 1699 διὰ συνοδικῆς πράξεως. Ἐχει δὲ ἡ ἀλωωτικὴ αὕτη πράξις ὡς ἔζη. «Εὐλογον δὴπου καὶ ἀξιόλογον ἐστὶ νόμοις ἱεροῖς καὶ ἀκριβεῖς θεῶν κανόνων πᾶσαν ὑπόθεσιν διαιτᾶσθαι τῆς ἐπὶ σεμνότητι καὶ εὐταξίᾳ συνεστῶσης ἱερᾶς καταστάσεως· ἀλλ' ἐστὶν ὅτε καὶ λόγος ἀπὸ σκέψεως προερχόμενος χώραν οὐχ ἥττον ἐσχηκεν ἀναγκαιῶς ἐν ἀδεκάτῳ δικαστηρίῳ, διαπεριστάτεσι (ἴσ. γρ. διὰ περιστάσεις ἢ διὰ περιστάσεως) δυσχερεῖας τινὸς (ἴσ. γρ. τινάς) ἀμφιβέβη τὴν ὑπόθεσιν ἀμυδρῶς πῶς σχεδιαζούσης (ἴσ. γρ. σχεδιαζούσας)· ἐκεῖ γὰρ εὐλόγως παραιτουμένης τῆς ἀκριβεῖς οὐκ ἐξω λόγου τῷ μετὰ σκέψεως λόγῳ παραπεπιδημένοις (ἴσ. γρ. παρὰ πεπιδημένοις) δικασταῖς ἀποπερατοῦται τὸ εἰς δίκην ὅπως ποτε προδιδόμενον, ἵνα μὴ τῷ τρήπῳ τῆς αὐστηρίαις τοῦ δικαίου διαμάρτωσιν οἱ δικάζοντες, ὅπερ ἐν τοῖς ἀμυρσθητομένοις οἶδε μᾶλλον δια-

νεργεῖσθαι φιλαγάθως (α). Ἐν γὰρ τοῖς ἀμφιβόλοις αἰεὶ νικᾷ τὸ φιλάνθρωπον, ὡς θεοὶ νόμοι ῥητῶς γνωματεύοντες διαγορεύουσιν (β). ἔνθεν τοι καὶ προλαβόντως μὲν τοῦ πρὶν μητροπολίτου Σμύρνης κύρ Γρηγορίου, περὶ στασέσιν ἀδοκῆταις τισιν ὁμιλήσαντος θανάτῳ, κρίμασιν οἷς μόνος ὁ Θεὸς ἐπίσταται, κατηγορήθη ὁ ἐρημέριος ἐκείνου, Νεκτάριος ἱερομόναχος, ὡς ὑπαίτιος τὴν πρὸς θάνατον δῆθεν αἰτίαν ἐκείνῳ παρεσχηκώς· ἐξαναστάς γὰρ ἐκεῖνος κατ' αὐτοῦ, φασί, μετ' ὑπερβαλλούσης ὀργῆς καὶ ζέοντος θυμοῦ διὰ τὸ φύσει ἐκείνου ὀξύθυμον καὶ ἀκρατὲς τῆς ὀργῆς, ἐδράξατο τῶν τριγῶν τῆς τούτου κεφαλῆς ἑλκων αὐτόν καὶ κρούων ὡς εἶχε δυνάμεις (γ), καὶ δὲ συμπλεχθέντων ἄμφω τότε, συνελκόντων τε καὶ συνελκομένων ἄλλης οὐ ἀποσπάσαντος τούτου μόλις τῶν ἐκείνου χειρῶν τὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τρίχας, καὶ ἀποστάντες πῶρῳ, ἐκεῖνος ἐκκλίνας ὑπέπεσεν ἐπὶ παρακειμένη στρωμνῇ, ἐν ᾗ καθεζόμενος ἦν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, λογομαχῶν τε καὶ πολλοῖς ὀνειδέσει καὶ λοιδορίαις ἐξυβρίζων τούτον μακρόθεν, καὶ ἐξελθόντος τούτου τῆς θύρας, ἐπερρέυσεν ἀθρόως ἐκείνῳ τὸ τῆς ἀποπληξίας ὀξύτατον πάθος, καθάπερ εἴωθεν αὐτῷ πολλάκις ἐπισυμβαίνειν, ἀπὸ παροξυσμοῦ τῆς ὀξυχολίας, ὀξύτατον ἄγαν ὑπάρχον, καὶ πλειστάκις αὐθωρὸν ἐπιφέρει τὸν θάνατον. Τούτων οὕτω γεγονότων, ἐκεῖνος οὐ τέθηγκεν ἀθρόως, ἀλλ' ἐκεῖτο ζήσας ἡμέρας παρὰ μίαν εἴκοσι, καὶ οἱ ἱατροὶ προσκληθέντες ἐπεσκέψαντο ἐκεῖνον, οἵτινες ὡμολόγησαν ἀποπληξίαν εἶναι τὸ πάθος ἀναντιρρήτως. Ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλικῆς κρίσεως προσκληθέντες οἱ τῷ κριτηρίῳ προσεδρεύοντες καὶ γυμνώσαντες ἐκεῖνον καὶ ψηλασθή-

(α) «Φιλαγάθως δεῖ τοὺς νόμους ἐρμηνεύειν ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις». Ἀρμενόπουλ. Πρὸχ. νόμ. Α. α. 23. σελ. 28. ἐκδ. Heimb. — (β) «Ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις τὸ φιλάνθρωπον κρατεῖ». Ἀρμεν. Α. ιθ. 8. σελ. 476. Πρὸβλ. καὶ Βασιλικ. Βιβλ. Β. Τίτλ. γ. νς. ρ'ιβ. Τ. Α. σελ. 68, 77. καὶ Βιβλ. ΜΔ, Τίτλ. ιη. Τ. Α. σελ. 437. ἐκδ. Heimb. — (γ) Σημειωτέον ὅτι ὁ θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος ἀπαγορεύει τοῖς ἐπισκόποις τὴν χειροδικίαν λέγων «δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἶναι μὴ πλὴκ τὴν» (Α'. Τιμοθ. γ'. 3). «Οπου ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ἐξηγῶν τὸ μὴ πλὴκ τὴν «μῆτε (λέγει) διὰ χειρῶν πλήττοντα, μῆτε διὰ πικρῶν λόγων καὶ ἀποτόμων ἀκαίρως». «Θθεν καὶ σύμπας ὁ χορὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων προσέτεξεν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας καθαριεῖσθαι». (Ἀποστολ. Καν. κζ.). Καὶ ὁ εὐσεβέστατος Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐθεσπίσατο ὅτι «Οἰκείαις χρασὶν οὐκ ἔξεστιν ἐπισκόπῳ τινὰ πλήττειν· τοῦτο γὰρ ἄλλότριον ἐστὶν ἱερέων» (Neap. PKF, σελ. 848. ἐκδ. Lipsiae, 1814).

παντες ακριβῶς οὔτε πληγὴν εὖρον τινὰ ἐπ' ἐκείνῳ, οὔτε σημεῖον φόνου σημαντικόν, ἐφ' οἷς καὶ χοτσέτιον ἐξέδωκαν ἀνασκευάζον τὴν τοῦ φόνου ὑποψίαν. Ἐντὸς δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διαφορᾶς (ἴσ. γρ. διὰ ἀναφορᾶς) κοινῆς ἐδηλοποίησαν ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ συμβάν οἱ τῆς πολιτείας ἐκείνης χριστιανοί, μετέπειτα δὲ τελευτήσαντος τοῦ Ἀρχιερέως ἦλθε μὲν ὁ ῥηθεις ἱερομόναχος εἰς τὰ ὧδε δικαιολογούμενος πολυτρόπως, καὶ ἀνάτιον ἐαυτὸν παριστῶν τῆς ἐκείνου τελευτῆς· οὐ μέντοι διέφυγε τὴν ποινὴν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ τὸν ὁπωσδήποτε παρακολουθήσαντα θάνατον, τοῦτο δὲ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀπερίσκεπτον ὑπόληψιν, ὡς ἀπειρίᾳ πραγμάτων, μόνῃ τῇ αἰσθήσει προσεχόντων, καθαιρέσει καθυπεβάλομεν αὐτόν, καὶ τοῦ ἱερατεῦειν ἀπεῖρξάμεν· καιροῦ δὲ διαδραμόντος οὐκ ὀλίγου, μετὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ὑπομονὴν προσέδραμε τῷ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι ἀνακτιῶς κατεδικάσθη, ἅτε μαρτυρίας ἀκριβοῦς ἄνευ τινος καὶ ἀποδείξεως προσηκούσης τοῖς τοῦ φόνου παρεδόθη ἐπιτιμίοις, καὶ ἀφόρητον ἐπιφορτίζει σήμεν, προκαλινδούμενός τε τῷ ἐδάφει τῆς Ἐκκλησίας οὐ διέλειπε μέχρι τοῦ νῦν παρακλητεύων ἀπαλλαγῆς τυχεῖν καὶ λύσεως τῆς ποινῆς· ἀνθ' ὧν συνοδικῶς γυμνασθέντος τοῦ πράγματος ἐγνωμοδοτήθη κοινῶς ὅρκῳ μόνῃ διαλυθῆναι τὴν ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν περιστάσεων (α). Ὅτι γὰρ ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς ἀποπληξίας ἐτελεύτησεν

(α) Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις ὁ ρ κ ο ε ἐνταῦθα κεῖται καταχρηστικώτερον ἀντὶ τῆς ἐν συνειδήσει διαθεβαιώσεως. Τὸ δὲ Ἀποστολικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ἔθιμον (βλ. Εὐθυμίου τοῦ Ὁρμιστῆς Φαρμακίδης σελ. 407, 486, 494—496, 436, 736. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1854), τελεῖται παρὰ τοῦ διαβεβαιούντος κληρικῷ ἄνευ τῆς ὁρωτικῆς ἐπαφῆς τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, ἣν διατάσσει εἰς τοὺς λαϊκοὺς ὁ πολιτικὸς νόμος (βλ. Ἀρμενοπούλ. Πρῶχ. νόμ. Α. ζ. §. 19. σελ. 404). Καὶ νόμος δὲ βασιλικὸς διατάσσει ὅτι «ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ τοῦ κανόνος οἱ κληρικοί κωλύονται ὁρκωμωτεῖν» (βλ. Πᾶλλη Σύναγμ. τῶν θείων Κανόν. Τόμ. Ε. σελ. 625). Προσημειωτέον δὲ ὅτι πρόκειται τὰ ἅγια Εὐαγγέλια ἐν τῇ πιστώσει τῆς ἐν συνειδήσει διαβεβαιώσεως· ἵνα διεγείρωσι τὸ σῆμα καὶ τὸ θεὸς τοῦ βεβαιούντος τῶν θείων μυστηρίων ἱεροουργοῦ, καὶ καταδεικνύωσιν αὐτῷ ἐναργέστερον ὅτι ἀσάφως ἐπιστήκεν ὁ Χριστός, ὅστις «κριτὴς ἐστὶν ἐνθυμήσεων καὶ καρδίας, καὶ τοὺς νῶν οἶδε τὸν ἐν ἡμῖν» (Γρηγορ. Παλαμ. Ὁμιλ. ΕΓ. §. ς. σελ. 285. ἐμ. ἐκδ.). Διὰ τοῦτο κατωτέρω ἡ Σύνοδος ἐκάλεσε ταύτην τὴν διαβεβαίωσιν καὶ ὁ ρ κ ο ν φ ρ ι κ ὅ ν, ὁ ρ κ ο ν εὐ α γ γ ε λ ι κ ὅ ν, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικῶς συγγραφῆσιν ἐν χρήσει οὖσαν περὶ τὰ τοιαῦτα ἑκφρασιν, Ὅθεν καὶ ὁ ἱε-

ἐμφανὲς· ὑπάρχει καὶ μεμαρτυρημένον ἐξ αὐτῶν ἐκείνων τε τῶν τοῦ πάθους ἀποτελεσμάτων ἐκείνου, οὐχ ἥττον τε καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἱατρῶν ἐγγράφου μαρτυρίας, τῆς φαινομένης ἐν ταῖς χερσὶ τούτου. Αἷτιον δὲ τῆς ἀποπλήξεως προσεχὲς ὁ θυμὸς ἐγένετο κατὰ φύσιν ἀναμφιβόλως· τὸ δὲ αἷτιον τοῦ θυμοῦ εἰ γὰρ καὶ πόρρω αἷτιον ἐπινοῆσαι, ἀφανὲς ἐστὶ καὶ ἐν ἀδήλοις κεῖται, καὶ οὐδενὶ γνωστὸν ἐστὶν ἐν ἀκριβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ εἰμὴ μόνῳ Θεῷ· καὶ γὰρ κατ' ἰδίαν οἴκοι τῆς ἔριδος αὐτῷ καὶ συμπλοκῇ· γεγонуίης οὐδεὶς ἄλλος παρῆν, οὐτ' ἐθέ-
 ἄσατό τις αὐτοψεί τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν πεπραγμένων· διὸ τὴν τοῦ ἀδήλου κρίσιν Θεῷ ἐπιτρέψαντες τῷ ἀπαρалоγίστῳ κριτῇ, τὸν ἱερομόναχον εἰς ὄρκον εὐαγγελικὸν ἐπαγαγεῖν διεκρίναμεν, ὅστις προκαιμένου τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἐδέξατο φοικτὸν ὄρκον, λέγων ὡς οὔτε ἔκρουσεν ἐκείνον οὔτε κατὰ γῆς ἔρριψεν, οὔτε ἐξηκού-
 τησεν, οὔτε μετοχὴν αἰτίας θανάτου πρὸς ἐκείνην τὸν Ἀρχιερέα ἔχει· κάντευθεν ἐν φιλανθρωπίᾳ τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ ἀναλαβεῖν κατενύσα-
 μεν. Τούτου χάριν γράφομεν καὶ ἀποραινόμεθα Συνοδικῶς, ἵνα ὁ ἱερο-
 μόναχος αὐτός Νεκτάριος ἀθῶος· ὑπάρχει καὶ ἀνέγκλητος, συγκεχω-
 ρημένος τε καὶ λελυμένος τῆς κατ' αὐτοῦ προβάσεως καθαιρέσεως, καὶ ἔχει τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἀκωλύτως ὡς καὶ πρότερον, εὐλογῶν καὶ ἀγιαζῶν τοὺς χριστιανούς ἀναντιρρήτως τιμώμενος τε καὶ εὐλαβούμενος παρὰ πάντων ὡς ἱερονομόναχος καὶ τὰ ἀνήκοντα τοῖς ἱερεῦσιν εἰσοδήματα καρπούμενος μηδενὸς ἐναντιουμένου αὐτῷ ἢ ἀντιλέγοντος ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, ἐν βάρει ἐπιτιμίου ἐξ ἀποφάσεως.
 Αἰχλθ. Σεπτεμβρ. Ἰνδικτ. Η.» Εὐρίσκεται δὲ αὕτη ἡ ἀθωωτικὴ πρᾶ-
 ξις ἐν τῷ προμνημονευθέντι χειρογράφῳ τοῦ Κριτίου (σελ. 583), ἐξ οὗ μετεγράψαμεν αὐτήν.

Αὐτόθ. στίχ. 23. «Ἀνανία» (πρόσθε) Τὸν Ἀνανίαν λογιώτατον ἀποκαλεῖ ὁ αἰδίδμος τῆς Πάτμου διδάσκαλος Μακάριος ἐν τινὶ ἐπι-
 στολῇ, καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν σπουδὴν ἐξομνεῖ, ἣν κατέθετο πρὸς συγκρότησιν ἐν Σμύρνῃ Σχολῆς, ἥτις, ὡς εἶοικε, προηγήσατο τῆς μετὰ ταῦτα (τῷ 1733) καθιδρυθείσης *Εὐαγγελικῆς Σχολῆς*. Ἔχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ οὕτως. «Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σμύρνης κυρίῳ κὺρ Ἀνανίᾳ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν. Καὶ αἰθὺς τὰ πανήσοα αὐτῆς γράμματα ἐλθόντα πάν-
 να

ρομόναχος Νεκτάριος προκαιμένου τοῦ θείου Εὐαγγελίου κατέθετο «κατὰ τὸ πρέπον ἱερεῦσιν ἐνώπιον Θεοῦ» τοῦ ἐπιτεταγμένου τὴν πίστωσιν.

με ἡδέως διέθετο τῆς τε χάριτος τῶν πανιερώων αὐτῆς εὐχῶν καὶ τῆς σπουδῆς, ἣν οὐ παρέργως κατέθετο εἰς συγκρότησιν τῆς Σχολῆς, ἥς τὰς ἀμοιβὰς καὶ τοὺς ἀμειβαντίνους στεφάνους ἀποδώσει αὐτῇ ὁ κοινὸς δεσπότης· ἀλλὰ καὶ ὅσοι αἰσθῆσιν ἔχουσι τοῦ κατέχοντος ἡμᾶς αὐχοῦ τῆς σκαιότητος πολλοῖς ἀμείβονται ἐπαίνοις οὐ μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνεργήσαντας ἐνδοξοτάτους αὐτῇ ἀρχοντας, οὓς καὶ προσαγορεύω ἐκ ψυχῆς διὰ τῆς θεσπεσίας σου φωνῆς πάντας, καὶ εἰδέναι βούλομαι ὅτι μόνος ὁ Ἰωάννης ὁ κατὰ προσταγὴν ὑμῶν τοιοῦτον θαρρήσας ἐπάγγελμα ἀδύνατος εἰς πέρας ἀγαγεῖν, μὴ συνεργῶντος· καὶ τοῦ λογιωτάτου κυρίου Δικμαντῆ· διὸ ἐγραψα αὐτῷ παροτρύνων ἐπιστατεῖν τῷ Ἰωάννῃ ὅσα καὶ διδάσκαλος μαθητῇ, τοῦτ' αὐτὸ πείσατε αὐτὸν ἢ ὑμετέρᾳ Πανερότῃ μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἀνεδῆξασθαι τὴν τοιαύτην φροντίδα. Ταῦτα μὲν οὕτως· αἱ δὲ πανιέροι αὐτῆς εὐχαὶ εἶησαν μετ' ἐμοῦ ἐν βίῳ παντί.» Σημειωτέον δὲ ὅτι Δικμαντὴν μὲν λέγων ὁ ἀοίδιμος Μακκάριος ἐννοεῖ τὸν Ῥύσιον, τὸν γράψαντα «*Λατίνων θρησκείας ἐλέγχοι*», ὅστις ἐδίδαξεν ἐν τῷ τῆς Σμύρνης φροντιστηρίῳ (βλ. *Λατίνων θρησκείας* κτλ. σελ. XIV) πεισθεὶς εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ τε Μακκαρίου καὶ τοῦ Ἀνανίου· Ἰωάννην δὲ ἴσως ἐννοεῖ Μανωλάκην τὸν Βυζάντιον, ὃν ἀπαντῶμεν ἐν τῷ προμετωπίῳ τῆς ἐν Ἀμστελοδαμῷ γενομένης τῷ 1748 ἐκδόσεως τῶν τοῦ Ῥυσίου *Λατίνων θρησκ. ἐλέγχων*. Μετεγράψαμεν δὲ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 495 χειρογράφου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βιβλιοθήκης τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Περιέχονται δὲ ἐν τούτῳ τῷ χειρογράφῳ ἐπιγραφομένη «*Ἐπιστολαὶ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου Μακαρίου τοῦ ἐν Πάτμῳ*», οὐ μόνον τοῦ ἀειμνήστου Μακαρίου ἐπιστολαὶ 170, ἀλλὰ καὶ Γερμανοῦ τοῦ Κυπρίου καὶ Σεβαστοῦ τοῦ Τραπεζουντίου ἐπιστολαί, καὶ ἀνωνύμων γυμνάσματά τινα ἐπιγραφόμενα «*Ἐκφράσις τῆς μελλούσης ζωῆς, Σύγκρισις τῆς ἐλεημοσύνης καὶ παρθενίας, Σύγκρισις Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους*» καὶ τοῦ ἀκαμάτου Κριτίου προσφώνημα εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου κτλ. Πρὸς τὸν αὐτὸν τῆς Σμύρνης μητροπολίτην Ἀνανίαν ἐγραψε τῷ 1720 ὁ ἀοίδιμος Μακκάριος καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ συμβουλεύει τὸν ποιμενάρχην, ἀσθενῇ ἔχοντα τὴν μνήμην, τὰ ἀρμόδια βοηθήματα πρὸς ταύτης ἐνίσχυσιν (βλ. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἐν Ὑψηλάντ. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σελ. 314). Ἐν δὲ τῇ τῆς Πάτμου Βιβλιοθήκῃ σῶζονται ἐν ἰδίῳι τετραδίοις Ἐπιστολαὶ τοῦ σοφωτάτου Μακκαρίου πρὸς διαφόρους «*πεντή-*

χοντα πρὸς ταῖς διακοσίαις,» ὡς γράφει ἐν τῇ εἰσέτι ἀνεκδότῳ Ἀναγραφῇ τῆς Πατριαρχῆς Βελιθοθήκης ὁ ἐλλόγιμος Ἰωάν. Σακελίων.

Αὐτόθ. στίχ. 24. «Νεόφυτος». Πρὸς τοῦτον καὶ ὁ ἀοίδιμος τῆς Πάτρμου διδάσκαλος Μακάριος ἐπέστελλεν ἐπαινῶν, καὶ ἐξαίρων τὴν ἀγλαΐαν τῶν ἀρετῶν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ ποιμενάρχου. Παρατιθέμεθα δὲ καὶ ταύτας ἐκ τοῦ Ἀγιοταφίτικοῦ χειρογράφου χάριν τῶν τὰ τοῦ σοφωτάτου Μακαρίου τιμώντων καὶ τὰ τῆς Πατριαρχῆς Σχολῆς περὶ πολλοῦ ποιουμένων ὡς εἰκός. Ἐν ταύταις γὰρ χαριστήριαι ἀποδίδει πρὸς τὸν φιλόκαλον ποιμενάρχην Νεόφυτον δι' ἣν πρόνοιαν ἐδείκνυσεν ὑπὲρ τῶν τῆς ἐν Πάτρμῳ μονῆς τοῦ Θεολόγου συμπερονόντων.

«Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σμύρνης ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Ἀσίας κυρίῳ κυρίῳ Νεοφύτῳ τὴν μεθ' ὅσης εὐλαθείας προσήκουσαν προσκύνησιν. Πείθει μὲν ἡμᾶς δεσμὰ φέρειν τοῖς χεῖλεσιν ἢ κατέχουσα ἀναξιώτης, ἡ δὲ νῦν φορὰ τοῦ καιροῦ ἐπαπειλοῦσα παντελεῖ ὄλεθρον τῇ ἀποστολικῇ ταύτῃ Μονῇ διὰ τῶν ἐπαλλήλων περιστάσεων πρὸς βίαν ἔλκει καὶ τοὺς χεῖρα ὀρεζάντας ἐπιζητεῖ διὸ τῆς καθ' ἐκυτοῦς ἀναξιώτητος ὀλιγωρήσαντες πρὸς τὴν σὴν Πανιερότητα πέμπομεν τὸν παρόντα Θεοφιλέστατον κύριον κύρ Νικόδημον ἐπίσκοπον πρώην Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου, δεόμενοι ὅπως δι' αὐτοῦ δεξιὰ ὀρθεῖν χεῖρ τῇ Ἀποστολικῇ ταύτῃ μονῇ ἢ ὑμετέρα Πανιερότης δι' ὧν οἶδε τρόπων τὰς ἀμοιβὰς προσδεχομένη παρὰ τοῦ Ἀποστόλου· εἰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου οὐ δίχα λόγου ἐρείπιον καὶ γὰρ ὁ ναὸς αὐτοῦ ὁ ἐν τῇ Κῷ γέγονεν ἡδὴ, καὶ τὴν ἐκ δευτέρου οἰκοδομὴν ἀπαιτεῖ, ἥς τὰ ἀναλώματα οὐκ ἔλαθεν αὐτήν. Τοῖς τοιούτοις γοῦν χαρίζομένη τὴν δυνατὴν χεῖρα ὀρεζάτω, ὅπως τὰ ἔτη αὐτῆς τῇ πρεσβείᾳ ᾧν ἐφοημεν εἰπόντες Ἀγίων γένοιτο πλεῖστα μεθ' ὧσιν ἐρίεται ἀγαθῶν· αἱ δὲ πανιέροι αὐτῆς εὐχαὶ εἶψαν μεθ' ἡμῶν ἐν βίῳ παντί». Καὶ «Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτ. μητροπόλεως Σμύρνης κυρίῳ κύρ Νεοφύτῳ μετὰ πάσης εὐλαθείας τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν. Οὕτω παρήλθε καιρὸς πολὺς ἐξ ὅτου τὰς πανιέρους αὐτῆς χεῖρας δι' εὐτελῶν συλλαβῶν προσεκυνήσαμεν καὶ τὰς δυνατὰς αὐτῆς εὐχαριστίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς ἀγρύπνου κηδεμονίας ἀπεδόσαμεν (α)' ἀλλ' ἴσως ἀπερ-

(α) Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἄλλη τις ἐπιστολὴ εὐχαριστήριος ἦν πρὸς τὸν Σμύρνης ἀπεσταλμένη παρὰ τοῦ αὐτοῦ· ἡ γὰρ ἐνταῦθα προηγουμένη οὐδαμῶς ἐστὶν εὐχαριστήριος.

ῥύησαν ἐκεῖνα τὰ γράμματα, διὸ ἐθαῤῥήσαμεν καὶ ταῦτα μάλιστα τὸ ἐνδόσιμον καὶ δικαίως ἀρομὰς λαβόντες ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ θεοφιλεστάτου κυρίου Νικοδήμου, ἐν οἷς γράμμασι διαβεβαιούται ὅτι ἀπούσης τῆς σῆς Πανιερότητος καὶ τοῦ θερμοῦ ζήλου, τῆς τε προστασίας καὶ ἐφαυίλλου σπουδῆς περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀποστολικοῦ ἐνταῦθα σκήνου· ἐγένετο οὐδέν. Ταῦτα καὶ διὰ δευτέρων τουτωνί τῶν γραμμάτων ἐθαῤῥήσαμεν ἡμεῖς μεθ' ὅσης τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ θερμῆς εὐλαθείας προσκυνῆσαι τὰ ἱερὰ αὐτῆς κράσπεδα, καὶ ὁμολογεῖται αὐτῇ τὰς ὑφειλομένας καὶ διὰ λόγου χάριτας, καίτοι· εἰδότες, καλῶς ὅτι ἡ ὑμετέρᾳ πανίερος ψυχὴ οὐ χαριζομένη ἡμῖν τοῖς εὐτελεσι καὶ οὐδενός, ἀξίοις, ναὶ μὴν καὶ προσκαίροις τοσαύτην κατεδάλατο σπουδὴν περὶ τὴν ὥνῃν τοῦ Μετοχίου, ἔργον ὅσον λυσιτελέε, ὅσον εἰς σύστασιν τῆς δε τῆς Μονῆς ἀνῆκον, τοσαῦτον οὐδ' εἰς ὄναρ ἤλθε τοῖς πρὸ αὐτῆς, καίτοι δοκοῦσιν εἶναι τι· ἀλλ' ὡς τρανῶς τὰ πράγματα κηρύττει, ὡς ἐν τῇ ἄλλῃ ἀγλαΐᾳ τῶν ἀρετῶν τὰ νικητήρια φέροι κατὰ πάντων, αὐτῶ καὶ ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἀπαρχαίλλῳ ἀγάπῃ, πρὸς ἣν καὶ μόνην ἀφορῶσα τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπούδασε δαιμονίως εἰς τέλος ἀγαγεῖν. Διὰ τοι ταῦτα καὶ τούτων πλείονα ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς· δούλοι τοῦ Ἀποστόλου τὰς διὰ λόγου δυνατὰς χάριτας, τὰς δὲ δι' ἔργου ὁ τῶν ἡγαπημένων τοῦ Χριστοῦ προεζάρχων ἐπιστήμιος καὶ τῆς μόνης μητρὸς καὶ παρθένου ἀξιώσει· ἀκοῦσαι υἱὸς ἀποδίδωται πάντως γε ἐν τε τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς ψιλὴν προσκύνησιν καὶ σημεῖον δουλικῆς εὐγνωμοσύνης. Ὅσα δ' ἀπαιτεῖ εἰς σύστασιν καὶ διαρκῇ κυβέρνησιν τοῦ αὐτόθι οἰκήματος, ὡς ἔφορος αὐτοῦ καὶ ἴδιος κύριος, οὐ μὴν ὡς ἐπίτροπος τῆς Ἀποστολικῆς ταύτης μονῆς, οἰκονόμησον μηδενὸς παρ' ἡμῶν προσδεχθείς, ἀλλὰ πάντα τῇ βαθείᾳ σου συνέσει διοίκησον· ἡμῖν δὲ τὰς πανιέρους εὐχὰς δαψίλει· πέμπε, καὶ ὡς οἰκείου· δούλου· πρὸς τὰ κρείττονα παρότρυνε, καὶ τὰ συνοίσοντα τῷ αὐτόθι οἴκῳ καὶ τοῖς ἐνταῦθα διάταττε καὶ δήπου παρὰ τε Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀποστόλου αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς ἀκηράτους ἀποδρέψῃ.

Ὁ δὲ θεσπέσιος Μακάριος καὶ πρὸς τοὺς Συμωναίους ἐγραψεν ἐπιστολὴν εὐχαριστήριον, ἐν ᾗ διακηρύττει τὴν τούτων εὐσέδειαν καὶ εὐγένειαν καὶ φιλανθρωπίαν. Ἐχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἐξ ἧς· «Τοῖς εὐσεβισταῖς καὶ εὐγενεστάτοις καὶ χρησιμωτάτοις προεσταμένους τῆς μεγαλοπόλως Σμύρνης τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀσπασμὸν καὶ ἀδελφικὴν ἐκ μέσης ψυχῆς πρόσρησιν, Σημεῖα εὐγενείας καὶ εὐσεβείας ἡ

μίμησις τὸν δυνατὸν τρόπον τοῦ παναγὰθου Θεοῦ, τοῦ ὄντως ὑπερτά-
του καὶ ἀνωτάτου πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας· μιμεῖται δὲ ἕκαστος τὸν
Θεὸν ἐν οὐδενὶ τῶν ἀπάντων, εἰ μὴ ἐν τῷ σπλάγγνα ἀνοίγειν οἰκτιρ-
μῶν τοῖς χρεῖαν ἔχουσι κατὰ μίμησιν τοῦ φύσει εὐσπλάγγνου καὶ
ἐλεήμονος Θεοῦ, καὶ μάλιστα μιμεῖται τὸν θεῖον ἔλεον ὁ ἐπισκεπτό-
μενος καὶ τὴν σύστασιν καὶ διαμονὴν σπουδάζων τῶν ἱερῶν καὶ ἀρ-
χαίων μοναστηρίων καὶ μάλιστα τῶν Ἀποστολικῶν, ὥσάν ὁποῦ οὐ
μόνον τοῖς Ἀποστόλοις ὡς αὐτόπταις τοῦ λόγου χρωστούμεν πάντες
οἱ ὀρθόδοξοι τὴν δυνατὴν εὐλάβειαν, ἀλλὰ καὶ ὡς διδασκάλους καὶ
πρωταιτίους τῆς εὐσεβείας· τοιοῦτος ἦν καὶ ἐστὶν ὁ κατ' ἐξοχὴν διὰ
τὴν ἄκραν καθαριότητα τοῦ βίου [παρθένος] ἀκούσας Ἰωάννης, ἡ τῶν
Θεολόγων πηγὴ καὶ πάσης Ἀσίας καὶ τῆς κλεινῆς Συμῆνης καὶ διδά-
σκαλος καὶ Θεολόγος. Τοῦτου καὶ πρότερον πολλοὶ ἐστάθησαν μιμηταί,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων τῶν ἀρχαίων ἠξιώθη γενέσθαι μαθητῆς διὰ λόγου
καὶ ἔργου, οὔτε μιμητῆς τῆς εὐσπλάγγνίας τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἡ ὑμε-
τέρα εὐσεβεία καὶ τιμιότης· λοιπὸν ὑμεῖς ὄντως εὐγενεῖς, ὑμεῖς ἀλη-
θῶς μακαρισμοῦ ἄξιοι καὶ πολλῶν στεράνων, ἅτε δὴ ἐν τοιούτοις και-
ροῖς δυστυχέσι, καὶ ζιγῶ βαρυτάτῳ τοιαύτῳ, καὶ ἐφροντίσατε ὑπὲρ τῆς
στερεώσεως τῆς Ἀποστολικῆς μονῆς, καὶ εἰς ἔργον ἡγάγετε· ὅθεν ὡς
γενήσιν μαθηταὶ τοῦ Ἀποστόλου ἐσπουδάσατε διὰ τοῦ διορισμοῦ τῶν
κουτίων ἔχειν καὶ τὸν Ἀπόστολον, τὸν πνευματικὸν πατέρα ἡμῶν
καὶ διδάσκαλον, ἀπόμοιράν τινα τῶν καθημερινῶν ἀναλωμάτων. Τοῦτο
σημεῖον ἀληθέστατον καὶ τῆς εὐγενεστάτης ἡμῶν ψυχῆς καὶ εὐσε-
βείας· τοῦτο ὅσων ἐπαίνων ἄξιον παρὰ τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, καὶ
αὐτοὶ μόνον οἶδατε, καὶ ὅσαι ὑγιᾶ ἔχουσι τὸν νοῦν· καὶ ἀρκετὴ ἡ
ἀποστολικὴ πρεσβεῖα εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς προσηκούσης εὐχαριστίας·
Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀνάξιοι αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου δούλοι
ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, κηρύττομεν τὴν εὐεργεσίαν, καὶ θερμότερον
ἐκτελούμεν αὐτὸν τὸν Ἀπόστολον, ὅπως χαρίζῃ ὑμῖν πᾶσι πλουσίαις τε
καὶ πένησι ζωὴν ἐπιμνησιστον, τῶν ὑπαρχόντων στερέωσιν, τῆς ψυχῆς
τὸν ἄστυον πλοῦτον καὶ ἀναφαίρετον, καὶ ἀπολογίαν ὀρθὴν καὶ ἐπαι-
νετὴν ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει. Ταῦτα μετὰ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης
γράφομεν πρὸς πάντας, καὶ ἀσπαζόμεθα τῷ σωτηρίῳ ἀσπασμῷ τῷ
Χριστῷ ἀνέστη· τὰ δὲ λοιπὰ ὅσα ζητεῖ κατ' ἀξίαν τῆς τοιαύτης
μεγαλοδωρεᾶς ἀναπληρώσει ὁ Κύριος ἀπάντων δεσπότης, οὗτινος τὸ
ἔλεος εἶναι μετὰ πάντων ἡμῶν». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Μακάριος. Ἐβρίσθη

δ' ἡμῖν παρρησιώσασθαι ὅτι ἐν τῷ Ἀγιοταφικῷ χειρογράφῳ τῶν τοῦ Μακκαρίου ἐπιστολῶν φέρεται καὶ ἄλλη τις ἀπάντησις πρὸς τὸν Σμύρνης Νεόφυτον ἥδε· «Τῷ πανιερω τάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Σμύρνης ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Ἀσίας κυρίῳ Νεοφύτῳ, ἐμοὶ δὲ ἐν Χριστῷ πατρί τε καὶ δεσπότῃ τὴν ὀφειλομένην μετὰ πάσης αἰδοῦς προσκύνησιν. Τὰ πανίερα αὐτῆς καὶ πατρικὰ γράμματα γέμοντα παρκαλήσεως ὅτι πλείστης ἐπεδύθησάν μοι βυθῷ αἰθυμίας καταβαπτιζομένων, καὶ τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς συμφορᾶς καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν τὸ παρὰ πᾶσιν εὐκταῖον ἀπολεγευμένῳ· ἅπερ ταῖς σοφαῖς αὐτῆς περακλήσεσι καὶ πατρικαῖς παραινέσεσι τὸ δάκνον τὴν ψυχὴν ἄλγος καὶ τὴν ἐνσκηψασαν αὐτῷ βαθεῖαν σκοτόμαιναν ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλγηδόνος διασκηδᾶσαντα, καθάπερ ἄγλυν ἥλιος ῥᾶν με ἐναπέτηναν, καὶ εἰς τὸ εὐθημότερον ἐπανήγαγον, καίτοι μικροῦ ἐδέησε, ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φρενῶν ἐξίστασθαι. Τοσοῦτον καὶ γὰρ μου καθίκετο τὸ ἄλγος τῆς ἐκείνου ἀποδιώσεως, καὶ γε ἐνδίκως· οὐδὲ γὰρ τὴν Ὑμετέραν Πανιερότητα ἔλκεν, οἷον ἐπὶ ξένης, ἐπ' ἐρημίας, οἰκείου, φίλου, προστάτου τοιοῦτου ἀπορρηνισθῆναι πατρός, διδασκάλου, κηδεμόνος καὶ τροφῆς, τοῦ κατ' ἄμω ἀνθρώπου, οὗ τὴν στέρησιν οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ καὶ πέπεισμαι καθικέσθαι καὶ τῆς Ὑμετέρας Θεσπεσίας ψυχῆς, οὐχ ἤττον δὲ καὶ τῶν αὐτόθι φιλοχρίστων καὶ εὐπατριδῶν χριστιανῶν. Νῦν δὲ ἀπῆρεν ὁ σὸς καλὸς καὶ πιστὸς φίλος καὶ ἐπαινέτης τῶν θεοφιλῶν ἔργων, ἐξῆλθε τῶν κοινῶν φίλων ὁ κοινὸς φίλος τῶν Σμυρναίων, ἀλλ' οἷμοι πῶς ἤδη κινῶ γλῶτταν ἐκείνης σιωπώσης, γλώττης τῆς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ δικηγυμένης, τῆς ὑπερασπιζούσης τῶν ὁρθῶν δογματῶν καὶ λόγων καὶ τρόπων τῆς παραμυθητικῆς τῶν ἐν θλίψεσι, τῆς τροφῇ τῷ (ἱσ. γὰρ τῶν) λιμῷ πολιορκουμένης (γὰρ πολιορκουμένων), καὶ ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑστερημάτων· τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ τῶν πλεονακτημάτων [τῆς] γλώσσης ἐκείνης; τί τῆς περὶ λόγους δυνάμεως; τίς ἄλλη ὥφθη ποτὲ οὕτω δεινὴ μὲν εὐρεῖν, δεινότερα δὲ εἰς τὸ διαθέσθαι τὰ εὐρεθέντα, ὅ καὶ σπάνιον συνδραμεῖν ἄμω ἐνί, ὡς πᾶτιν ὁμολογεῖται. Τεττάρων γὰρ ὄντων τῶν μερῶν τῆς περὶ τοῦ δημιουργοῦ τέχνης τὸ χαλεπώτατον ἐστὶ τε καὶ πιστεύεται ἡ εὐρεσις καὶ ἡ σύνταξις αὐτῇ διάθεσις· τίς ἄλλη οὕτω δεξιὰ εἰς τὸ σώζειν τάξιν κατὰλληλον ἐν τοῖς κεραιαῖς τῶν ἐσῶν λογίων; ἡλίκη κατὰ τὴν κλίρον ἐπαγωγὴν! οἶα, εἰσάγουσα τὰς δεξιὰς! ὅση, ὑποφέρουσα καὶ ἀνθυποφέρουσα! εἰς δὲ τὸ ἐπι-

μῶς προκαλεῖσθαι συμπάθειαν, ἔλεος πρὸς τοὺς δεομένους ἔχει τις ἄλλην εἰπεῖν ἐκείνης δραστηκωτέραν ἢ συντονωτέραν; σχήμασι, παραδείγμασι, παραβολαῖς καὶ δὴ τὸ μέγιστον, μετὰ γε τῆς πολυσυμνήτου κομμητικῆς γοργότητος· τοῦ δὲ κατὰ σύνταξιν τοῦ καθ' Ἑλληνας λόγου καὶ τῆς κατ' αὐτὸ καλλιπεύκας τίς ἄλλη φιλονεικήσειεν ἐκείνη περὶ τῶν πρωτείων; καὶ ὅλως εἰπεῖν οὐ ῥάδιον εὑρεῖν ὅτω τῶν καθ' ἡμᾶς παρεικάσειεν ἐκείνην ἄντις. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐκείνου πλεονεκτημάτων παρήμι, ἵνα μὴ τοῦ κατ' ἐπιστολὴν μέτρου ἐκπέσῃ ὁ λόγος. Ταῦτα τοίνυν ἀναλογιζόμενος ἐθρήνουν, δάκρυσιν ἐτηκόμην πρὸς δὲ καὶ τὸ νῦν δυστυχεῖς γένος ἀπωδυρόμην, ὅτε δὴ ἀρρηγμένον τοιούτου ἀνδρός, θς ἐκόσμη αὐτὸ ἀρεταῖς ταῖς τε θεωρητικαῖς, ταῖς τε ἠθικαῖς, καὶ ἀπαράμιλλον προσῆν αὐτῷ φρόνημα καὶ γλῶττα ἐτοίμη, ἐμψράττουσα γλῶσσαν κενὰ μελετῶσαν τῶν νῦν αἰρετιζόντων, ἀλλὰ νῦν (φεῦ) ταύτης ἀφῆρηται, καὶ τοῦτο ἴσως τῆς θείας προνοίας οὐκ ἀνεχομένης τοιαύτην ἐμψυχον ἰδέαν ἀρεταῖς ἐν τοῖς νῦν καιροῖς ἐμπολιτεύεσθαι διὰ τὴν ἀναξιοτήτα τῶν καθ' ἡμᾶς κατὰ τὸ *καφελεὶ Κύριος ἐξ Ἰερουσαλὴμ ἀνδρα σοφὸν τε καὶ ἐπιστήμονα*». Ταῦτα τοίνυν ὡς φθὰς ἐφθην κατὰ νοῦν στρέφοντι καὶ ἀπαρκαλήτως ὀλοθυρομένῳ, οὐκ ἀθεεῖ, ὡς οἴμαι, ἀνεφάνη μοι ἡ ὑμετέρα Πανιερότης παρκαλήτωρ καὶ συλλυπούμενη, τοῦτο μὲν ταῖς σοφαῖς αὐτῆς καὶ ἀρχιερατικαῖς εἰσηγήσεσι, τοῦτο δὲ ἐπαγγελίαις τε καὶ ἐπιστάσεσι πατρικαῖς καὶ ἀρωγαῖς κρείττοσι καὶ αὐτῶν δὴ τῶν κατὰ σάρκα γεννητόρων, αἵ τισιν ὑποθήκαις καὶ αὐτὸς πειθήνιον ἐμαυτὸν παρασχών, φέρω τὸ ἀπὸ τοῦδε εὐγνωμόνως τὴν διάστασιν, οὐ μόνον ἵνα μὴ τῷ ἀμέτρῳ τῆς λύπης (ὡς τῇ σῇ ἀρχιερατικῇ δοκεῖ συνάσει) ἀνηκέστω τι περὶ πέσω νοσήματι· ἀλλ' ἵνα μὴ καὶ ἀπιστίας φύγω φυγὴν τῷ ὑπερβάλλοντι τοῦ ἄλλου, ἀπιστίας καὶ γὰρ σημεῖον ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀθυμίας, καὶ ψυχῆς ἀγνοούσης τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ὡς δοκεῖ καὶ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ἐν οἷς φησὶν «Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγροεῖν ὡς ἑλθοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπησθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλις. Ἐγὼ δὲ τίσιν ἀμείβομαι Σε τῆς τε τοσαύτης πατρικῆς πρὸς με εὐνοίας, τῆς τε προνοίας, τῆς τε ἀκαπηλεύτου φιλίας πρὸς τὸν ἀπελθόντα; οὐδέσιν οἴμαι· τοῦ χάριν; ὅτι ἀνθρωπίνη δύναμις οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς εὐγνωμοσύνην τοιούτων καὶ τοσούτων ἀπαρμιλλῶν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνιστορήτων μέχρι τοῦδε χαρίτων· διὰ τοι τοῦτο λιπαρῆς ἐκέτης προσκλήθημι Θεῷ τῷ ἐπαγγελλομένῳ μηδὲ

ψυχροῦ ποτηρίου παριδεῖν ἀμισθον καὶ ἀγέραστον, ὅπως αὐτὴν κατ' ἀξίαν ἀμείψῃ τοῖς παρ' αὐτοῦ ἀκηράτοις τε καὶ ἀμαράντοις δώροις ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι, ἐν τε τῷ μέλλοντι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ παρακληθεὶς Γεράσιμος· αἱ δὲ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ ἐν βίῳ παντὶ παραμυθία τε καὶ σκέπη καὶ πρὸς τὰ κρείττω χειραγωγία». Ἀλλὰ ταύτης πατὴρ οὐκ ἔστιν ὁ θεοπέσιος Μακάριος, ἀλλ' ὁ μαθητῆς καὶ συνεργάτης καὶ διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν τῇ Πατριακῇ Σχολῇ τῶν ἱερῶν γραμμάτων θεραπείαν καὶ διαδόσιν, ὁ μακάριος ἱερομόναχος Γεράσιμος ὁ Βυζάντιος, περὶ οὗ γράφει ἐν τῇ ἀνεκδότῳ Νέῃ Ἑλλάδι ὁ μακαρίτης Ζαβίλας (μετέγραψαν δὲ ταῦτα ὁ τε Βενδότης (Μελετ. Ἑκκλησι. ἱστορ. Τ. 4. σελ. 221) καὶ ἄλλοι) τὰδε· «Γεράσιμος ὁ Βυζάντιος, ὅστις ἐχρημάτισε διάδοχος ἐν τῇ κατὰ Πάτριον Σχολῇ τοῦ Μακαρίου. Οὗτος εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην ἀγιότητα καὶ ὑψηλὴν ἀρετὴν ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ λειψάνον αὐτοῦ, τὸ καὶ νῦν σωζόμενον ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Κρήτην μονῇ τῆς ἀγίας Τριάδος πλὴν τῆς δεξιᾶς, ἥτις ἐφέρεθ' ἐν τῇ Πάτρῳ παρὰ τοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ ἐκ τῆς νήτου Κουτάλης· διὰ μακροῦ χρόνου ἐπέζητο πάθει λιθιάσεως ὁ ἱερός ἀνὴρ, ὅθεν καὶ τὸν βίον μετέλλαξε τῷ ἔτει 1740. Συνέθετο οὗτος διάφορα συγγράμματα, ὅμως τὰ πάντα εἰσὶν ἀνεκδοτα πλὴν τῆς Ἑρμηνείας εἰς τὸ Δ'. βιβλίον τῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ Γραμματικῆς, ἥτις ἐξεδόθη Ἐνετίῃσι τῷ 1757 εἰς δ' παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. Ὁ ἐκδότης τοῦ βιβλίου ἐν τῷ προοιμίῳ περὶ τοῦ Γερασίμου οὕτω φησί· «Ταύτην τὴν Ἑρμηνείαν κτλ. (σελ. 160). Ἐγὼ γοῦν τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς, ἣν σαφέστατα δεικνύουσι τοῦ Γερασίμου οὕσαν μάλιστα τὰ ἐν τέλει «καὶ ταῦτα μὲν ὁ παρακληθεὶς Γεράσιμος» μανθάνομεν ὅτι ὁ γράψας οὐκ ἦν παρὰ τῶν τελευταίων διδασκάλῳ ἐν Πάτρῳ, ἀλλ' «ἐπὶ ξένης, ἐπ' ἐρημίας» (ἐν Κρήτῃ ἴσως ἢ ἄλλοθί που). Πρὸς αὐτὸν ἀπορρανωθέντα «διδασκάλου, οἰκείου, φίλου, προστάτου» ὁ τῆς Σμύρνης ποιμενάρχης ἔγραψε «παρακλήσεως ὅτι πλείστης γέμουσαν» παραμυθητικὴν. Καὶ πρὸς ταύτην ἀποκρινόμενος ἀναγράφει λαμπρῶς ὁ Γεράσιμος τὴν τε παιδείαν καὶ τὴν ῥητορικὴν δύναμιν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς τοῦ περικλησεστάτου ἱδρυτοῦ τοῦ Πατριακοῦ φροντιστηρίου, ὃς καὶ τῶν τότε αἰρετιζόντων καὶ κενὰ μελετώντων τὰς ἀνοσίους τεθρῆεις ἀνῆρει γράφων τοὺς μελισταγεῖς καὶ κατὰ τῶν Παπικῶν καινοτομιῶν καὶ καινοδοξίῳ ἀντιρρήτικους αὐτοῦ λόγους. Ἐτελευταῖα δὲ ὁ μὲν Μακάριος ἐν Πάτρῳ τῷ 1737 τῇ

17 Ἰανουαρίου πάθει ἀφροδικῶς συνεχόμενος (κατὰ τὴν τοῦ Ἐρραῖου μαρτυρίαν ἐν τῷ προοίμῳ τῆς τοῦ Μακάριου Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος, σελ. ιγ. Ἐν Ἀθήναις, 1867), ὃ δὲ Γεράσιμος τῷ 1740 ἐν Κρήτῃ. Ἄπερ οὐκ εἰδὼς ὁ ἀπρόσεκτος τῶν τοῦ Μακαρίου ἐπιστολῶν συλλέκτης παρενέβαλεν ἐν αὐταῖς καὶ τὴν τοῦ Γερασίου.

Δύτ. σίχ. 28. ΜΕ) Δωρόθεος. Γράφ. ΜΗ) Ἰερόθεος ὁ Ἀθηναῖος, τῷ 1827—1831, Ὁκτωβρίου 15, ὅτε παρρητήθη. ΜΘ) Σεραφεῖμ κτλ.— σίχ. 31. «490» (πρόσθεσις, Ν) Χρῦσανθος ὁ ἐκ Μαδύτων, Δυρράχίου ὢν μητροπολίτης, τῷ 1833—1837, ὅτε μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Προύσης, ἐνθά τῷ 1849 πρὸς Κύριον ἐξεδέχθη. Ἐποίησε δὲ εἰς αὐτὸν ὁ μουσοτραφὴς Ἠλίας ὁ Τανταλίδης ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον καλλιπεπὲς καὶ χαρίεν (βλ. τὸ ἐπίγραμμα καὶ τινὰς τοῦ ἐλλογίμου Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ Ἀρχιερέως τούτου ἐν Κωνσταντίῳ τοῦ Α. Πατριάρχ. Κωνσταντίν. Συγγραμ. αἱ ἐλλάσσον. κτλ. σελ. 64. ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1866). ΝΑ) Παΐσιος. . . 1837—1840.— σίχ. 32. Χρῦσανθος (πρόσθεσις) Β, ὁ Βυζάντιος τὸ ἄ, Μυρέων ἐπίσκοπος ὢν, τῷ 1840—1844, ὅστις μετατυπώσας τὸ τοῦ αἰοδίου Νικηφόρου Θεοτόκη κατὰ τῆς Οὐνίας πόνημα εἰσηγήσει τῶν Δυτικῶν παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ ἐξέπεσε τῆς μητροπόλεως. ΝΓ) Τούτου διάδοχος ὁ Καστορίας Ἀθανάσιος Β, τῷ 1844—1851, ὅτε ἐτελεύτησε.— στίχ. 33. μετὰ τὸ αὐτοῦ Σμυρναῖος» πρόσθεσις, πρῶτον Ὑλιουπόλεως ὢν ἐπίσκοπος, τῷ 1851—1853, ὅτε ἀπεβίωσε. ΝΔ) Παΐσιος Γ. ὁ μέγας πρωτοσύγκελος ἐξ Ἑπείρου, τῷ 1853—1857, ὅτε προήχθη εἰς τὸν τῆς Φιλιππουπόλεως θρόνον. Νς) Χρῦσανθος Β', τὸ β', τῷ 1857—1869 κτλ.— στίχ. 34. μετὰ τὸ «Μελέτιος» πρόσθεσις, ὁ ἀπὸ Φιλαδελφείας ὁ νῦν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομῶν.

Σελ. 348. στίχ. 30. Μετὰ τὸ «112» πρόσθεσις. Ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἤκουσε Στυλιανὸς ὁ Σπαθῆς. Γεννηθεὶς οὗτος ἐν Σμύρνῃ τῷ 1796 ἐκ πατρὸς ἱατροῦ Νικολάου εὐδοκίμου ὄντος παρὰ τοῖς κρατοῦσιν, ἐπαιδεύθη τὸν Ἑλληνα λόγον καὶ τὰλλα τῆς προπαιδείας μαθήματα ἐν τῷ ἐκεῖ φιλολογικῷ Γυμνασίῳ, εὖ περικῶς πρὸς τὰ γράμματα καὶ φιλομαθῆς ὢν καὶ τὸ ἥθος χρηστός. Εἶτα δ' εἰς Γότιγγαν μεταβὰς περὶ τὴν ἱατρικὴν ἐσπούδαξε καὶ διατριβὰς τινὰς βοτανικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ (ἐτ. 1819. σελ. 617—640, 804—808, 837—848, 868—871, 864—866), καὶ ἀγγελίαν περὶ ἐκδόσεως τῆς Χημείας τοῦ Βρανθέμου ἐξέδωκε (βλ. τὴν ἀγγελίαν ἐν

Αδγ. Ἑρμῇ ἔτ. 1819, σελ. 391). Περὶ δὲ τὸ 1820 ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ, ἐπανήλθεν οὐκαδε, καὶ ἤσκηε τὸ ἱατρικὸν ἔργον εὐδοκίμως. Τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅμως ἀγώνος ἐπιστάντος ἀπεσώθη καὶ αὐτός, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου τῆς ἀδιακρίτου ἐκδικήσεως εἰς τὴν Ἑπτάνησον, ἐνθα τῷ 1824 διωρίσθη ἐν τῇ κατὰ τὴν Κέρκυραν Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ καθηγητῆς τῆς Βοτανικῆς, περὶ ἧς ἐκτενῆ πραγματείαν εἶχε γράψας. Ἐδίδαξε δ' αὐτόθι καὶ τὴν Ζωολογίαν ἐξ ἰδίων χειρογράφων. Ἀλλὰ καὶ Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐγράψεν ὁ φιλόπονος ἱατρός. Οὐκ ἐφθασε μέντοι οὐδὲν τούτων δημοσίᾳ ἐκδοῦναι· τῷ γὰρ 1827 (Νοεμβρ. 26) μόλις τὸ πρῶτον μετὰ τὰ τριᾶκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας ἄγων τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν. Ἀπόκειται οὖν τῷ ἑλλογίμῳ ἀντιφῶ αὐτοῦ Νικολῶ Σπαθῇ, παρ' ᾧ σώζονται τὰ χειρόγραφα τοῦ μακαρίτου συγγράμματα, διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν τὴν τε μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἀνεξίτηλον εἰς τὴν τοῦ ἔθνους συνείδησιν ἀποκαταστήσαι, καὶ εἰς αὐτοῦ τοῦ ἔθνους τὸν ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ἀμάρταντον ἐπιστημονικὸν ζῆλον νέον τεκμήριον παρασχεῖν καὶ ἀποδείξειν ὅτι ὁ Ἕλλην ἀεὶ τὰς Μούσας ἐρίλει καὶ τὰ ἐνόητα ἔθυσεν αὐταῖς χαίρων, καὶ μάλιστα χαριζόμενος αὐτῷ. Προσημειωτέον δ' ὅτι πρὸ τοῦ αἰοιδίμου Σπαθῆ καὶ Δημήτριος ὁ Ἀργυράμμος ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅπου καὶ κῆπον βοτανικὸν εἶχεν, ἐγράψε Ἀεζικὸν βοτανικὸν (βλ. τὴν ἡμετέραν Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου διατριβήν. σελ. 15). Καὶ πολὺ πρὸ τούτου ἐγένετο ἐν Χίῳ Δημήτριος Ἀμμιράλδης ὁ ἱατρός περὶ τὰ βοτανικὰ ἀρίστα ἐζησκημένος (βλ. Βλαστοῦ Χιακῆ. Τόμ. Β. σελ. 124). Διέπρεψε δὲ διδάσκων, τὴν Βοτανικὴν Γαλλιστὶ ἐν τῇ κατὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν Ἱατρικῇ Σχολῇ ὁ αἰοιδίμος Στέφανος Καραθεοδωρεῆς ὁ σοφὸς ἱατρός, ὅστις καὶ χειρόγραφον περὶ ταύτης τῆς ἐπιστήμης πραγματείαν ἐγκατέλιπε (βλ. Ἠλ. Τανταλίδου Βίον Στεφ. Καραθεοδωρῆ ἱατροῦ σελ. 38—54. Ἐν Κωνσταντινουπ. 1868). Νῦν δὲ διαπρέπει ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ διδάσκων τὴν Βοτανικὴν Θεόδωρος Γ. Ὁρφανίδης, ἐκ Σμύρνης καὶ οὗτος τὸ γένος ἔλκων, οὗτινος τὴν περὶ τὰ βότανα βαθεῖαν γνῶσιν καὶ οἰζύνοιαν ἄλλα τε μαρτυροῦσι καὶ οἱ τῷ 1869 ἐν τῇ κατὰ τὴν Πετρούπολιν συγκροτηθεῖσῃ Βοτανικῇ Συνόδῳ ἐκφωνηθεῖσαι δύο ὁμιλίαι περὶ τινων φυτῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλωσσίδος (βλ. Th. C. Orphanidès Deux Discours sur quelques plantes de la Flore Grecque etc. St. Pétersbourg. 1870, καὶ, Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 25. Νοεμβρίου

1867 ἡμέρα τῆς ἐπιστῆμ. ἐγκυθιδρ. τῶν νέων ἀρχῶν τοῦ Πανεπιστημ. Ἀθῆναι, 1868 (ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ τῆς αὐτοφυοῦς Ἑλληνικῆς βλαστήσεως), καί, Σύντομος ἐκθεσις περὶ τῶν λεμονοπορτοκαλεῶν τῆς Ἑλλάδος κτλ. Ἀθῆναι, 1859, καί, Σύντομος πραγματεία περὶ τῶν σπουδαίων φυτῶν νεώστι καλλιεργηθέντων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκτεθέντων ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων τοῦ 1870. Ἀθῆναι, 1870). Ὁ ἀκμάζοντος οὗτος τῆς φύσεως ἐρευνητῆς πολλάκις περιηγήθη πολλὰς τῆς τε ἑσῶ καὶ ἑξῶ Ἑλλάδος; χώρας ἐρευνῶν καὶ ἐξετάζων τὰ ἐν αὐταῖς ὑπάρχοντα φυτὰ. Τὰς δὲ ἀξιολόγους καὶ κριτικὰς αὐτοῦ ἀνακαλύψεις ἐδημοσίευσεν ὁ σοφὸς Ἐδ. Βοισσιέρους ἐν τῇ *Diagnosis plantarum Orientalium novarum series secunda. Fascic. I—VI. Lipsiae, 1854—1859*, ὅστις ἐπαινῶν δικαίως τὸν ἄνδρα λέγει *La Flore si riche et si variée de la Grèce doit beaucoup à M. Orphanidès; grace à ses efforts persévérants, elle est bien mieux connue que celle d'aucune autre partie de l'Orient* (Ed. Beissier *Flora Orientalis. pag. XIV—XV. Basileae, 1867*).

Σελ. 249. στίχ. 5. «Μουσεῖον τῆς Ἰωνίας». Πρόσθε, τὴν ἐξῆς σημείωσιν. Οὐ πᾶν δὲ περιττὸν ἴσως πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀτελείας τοῦ καταλόγου τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεψάντων Σμυρναίων καὶ Κωνσταντίνου μνημονεῦσαι τοῦ κατὰ τὸ 1612 ἀκμάζοντος ἱεράρχου Σοφίας, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐνδιατρίψαντος, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν καλλιεποῦς μὲν ἀλλ' ὑποκριτικῆς φιλοπατρίας ὁξούσης ἐπιστολῆς τοῦ δρχπετῖδου Νεοφύτου Ῥοδινοῦ τοῦ Κυπρίου. Ἔχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ οὕτως. «Κωνσταντίνου Σοφίας τῷ Σμυρναίῳ. Τὴν ἐλαφροβολίωνος τρίτην ἱσταμένου πρὸς ἐμέ σου γραφεῖσαν ἐπιστολήν, Μουνυχιώνας τρίτη καὶ τούτου ἱσταμένου μετὰ τὸ ἄριστον εἰσιόντι μοι εἰς τὸ Γυμνάσιον ὃ γραμματοφόρος ἐνεχείρισε φέρων, ἣν ἐγὼ λαβὼν ἀναγνοίς τε καὶ ἤσθεις (ἦν γὰρ πρὸ πολλοῦ τοῦτο καρποδῶν) ἐθαύμασα τί δήποτε ὅσα παρὰ σοῦ ἐλάβον γράμματα ἐξ οὗ ἐν Κοίμβῳρῃ διάγεις, αἰετοπε ἐν Γυμνασίῳ ταῦτα συνέδῃ λαβεῖν μὴ τὸ τῶν φιλοσόφων «ὅμοιον ὁμοίῳ χαίρει» (α), καὶ ὡς Ὀμηρῷ δόκει, «τὸν ὁμοῖον αἰεὶ Θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον ἄγει» (β); ἡ σημείον τοῦ, οὐ γνώσεως καὶ σοφίας μόνον, ἀλλὰ καὶ συνδρομῆς τόπου πρὸς τὴν

(α) Φιλοσόφους λέγων αἰνίττεται τὸν Ἀριστοτέλην (Πολ. Νικημαχ. Θ. γ) καὶ Πλάτωνα (Φαῖδρ.), ὧν τὰς λέξεις ἀλλαχοῦ (Γρηγορ. Παλαμ. Ὁμιλ. ΝΓ, 5. σ. σελ. 206) ἐσημειώσαμεν.—(β) Ὀμηρ. Ὀδυσ. P. 218.

ἐκείνων δεῖσθαι κατανόησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν Μουσεῖῳ ; ἢ ὅτι τὰ σοφῶν ἐν σοφῶν ἐδάφει ἐπάναγκας ἀναγινώσκεσθαι, ὡς ἐν ἱεροῖς τὰ ἱερά ; Ἐγὼ νῆ τὰς Μούσας, φίλε Κωνσταντῖνε, εἶγε μὴ ἀδικῶ, τοῦτο πᾶν τετήρηκα, ἢ καὶ σοὶ οὐ τηρήσεως δοκεῖ ἄξιον· πλὴν ἔλαβον ὁποῖω-
δηποτοῦν τρόπον καὶ ἔλαβον, καὶ χαίρω λαθὼν· πρὸς δὲ τὴν βασι-
τεῖα ἦν καὶ λήθην αὐτὸς καλεῖς αὐτῇ σοὶ ἡ ἀπολογία. Ἐγὼ μὲν ὦμην
σε ἐν Γαλλίᾳ τανῦν διάγειν, οὕτω παρὰ τινος τῶν ἡμετέρων Ἑλλή-
νων ἀκηκοώς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπέστελλον, ἐπεὶ περ ἐπιστείλαντε
οὐκ ἀντεπέστειλας ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι· ὃ δὴ τεκμήριον τῆς σῆς ἐποί-
ουν ἀποδημίας. Νῦν δὲ ἐπεὶ αὐτοῦ ἐτι τὰς διατριβὰς ποιῇ, οὐκ ὀκνήσω
Σε τοῖς ἐμοῖς ὁσημέραι γράμμασι προταγορεύειν· οὐ γὰρ (ὡς οἶσι) ἐπι-
λήσμων ἐγὼ τῆς πρὸς ἐμὲ σου, καὶ τοῦ σοφοῦ Βικεντίου εὐνοίας, εἴπερ
Ἰσοκράτης ἀληθεύει, τὴν τῶν σπουδαίων λέγων φίλιν τὸν πανδαμό-
τορα αἰῶνα λήθῃ παραπέμψαι μὴ δυνάμενον (α)· ἀλλ' οὖν ἅπερ χρόνος
δόμησε, καὶ λύσει χρόνος, τὴν ἐμὴν μέντοι γε καὶ σὴν φίλιν λύσει
χρόνος οὐδεὶς. Τοιγάρ τοι μὴ τῶν ἄλλων φίλων ἢ εὐτυχίας ἐπικτήτου
(τίς δ' ἂν εὐτυχία εἴη τῷ πατρὶδος ἐστερημένῳ) ἢ δοξαρίου δυστή-
νου ἔνεκα ὑπερῷοφθαι νόμιζε τὸ παράπαν· μὴ οὕτω γε μακρίην. Ἐφί-
λησα γὰρ σε καὶ φιλήσω, νῆ τὸν φίλιον, ὡς ἐμαυτὸν (εἴπερ ὁ φίλος
ἄλλος ἐγὼ) καὶ οὐκ ἐπιπολαίως, οὐδ' ὡς φαλός τις εἰς τὴν ἀληθῆ
φίλιν ἐξαμφοτέρων, ἀλλ' ὡς ὁ ταύτης ἀπαιτεῖ νόμος· τίνος δ' ἔνεκα
πατρικοῦ καπνοῦ καὶ πατρίδος ἐμνημόνευσας παρακαλῶ ; ἢ ὡς ἂν
τὴν ἐνδομυχοῦσαν φλόγα, οὐδέποτε ἐξ οὐπερ ἀνήρθῃ σβεσθεῖσιν,
μεῖζον ἐξάψης ;

Ἡ μάλα μευ καταδάπτει· ἀκούοντος φίλον ἦτορ (β).

Τουτὶ γὰρ ἀναγνούς καὶ τῆς οὐκ οἶδα γλυκυτέρας μέλιτος ἢ χολῆς πικρο-
τέρας πατρίδος ἀναμνησθεὶς καὶ βαλὺ στενάξας (οἶδεν ὁ γνούς) μικροῦ
δεῖν δάκρυα τοῖς γράμμασιν ἐπῃχκα, ὡς τὸν αὐτοκράτορα Μάρκον ποιῆ-
σαι λόγος ἐπὶ Σμύρνῃ τῇ σῇ κειμένη μονῳδίᾳ διεξερχόμενον (γ). Πῶς
ἐγὼ πατρίδος ἐπιλήσομαι πρὸς τῆς πατρίδος αὐτῆς ; Ἐγὼ πατρίδος
δι' ἣν πάσχω ἅ πάσχω, καὶ ἐπαθον καὶ πείσεσθαι ἔτοιμος, εἰ μόνον
ὄνησις τις ἐκείνῃ ἐκ τῶν τοιούτων ἔσομαι συμφορῶν· προσφόρος δὲ τῷ
ὄντι καὶ ἐν καιρῷ ταυτὰ σοὶ τοῦ Ὀμήρου ἀντηχῆσμαι ἔπεισιν ἔπη.

(α) Ἰσοκράτ. Παιριν. πρὸς Δημόνικ. § α.—(β) Ὀμηρ. Ὀδυσ. II. 92.—
(γ) Ἰστορεῖ τοῦτο Φιλόστρατος (Βίοι σοφιστ. Β. θ, §. 2, σελ. 582).

Οὐδ' εἴπερ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι (α).

Δεῖ μέντοι οὐ πρότερον ἐπάνοδον ζητεῖν, πρὶν ἂν τῇ τῶν λόγων καὶ ἐπιστημῶν κτήσει πέρως ᾗπερ ἔθος ἐστὶν ἀποδοῦναι.

Αἰσχρὸν γάρ τοι δηρὸν τε μένειν, κενεὸν τε νέεσθαι» (β).

*Εἰρώσω. Ἐν Σαλαμαντικῇ πόλει τῆς Ἰσπανίας. αχιβ». Κεῖται δὲ αὕτη ἡ ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ ἐν τῷ πολυτίμῳ χειρογράφῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἐπιστολαὶ διαφόρων μεταγενεστέρων Ἑλλήνων σοφῶν ἀπὸ τοῦ Αἴγ'. σωτηρίου ἔτους ἕως τοῦ Αἴγ'α», (φύλλω 434), ὅπερ ἔχει ὁ ἐκ τῆς Ἡπείρου ταῦν τὴν τῶν Δέρκων μητρόπολιν κοσμῶν εὐπαίδευτος καὶ τοὺς τρόπους χαρίεις καὶ ἀγγίλους ἱεράρχης Νεόφυτος, οὗ τὰς ποιμαντορικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἄλλην σύνεσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθαυμάσαμεν πειραθέντες. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χειρογράφῳ ὑπάρχουσι καὶ ἕτεραι τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Ῥοδινοῦ πεμφθεῖσαι ἢ μὲν πρὸς Νικηφόρον χαρτοφύλακα καὶ ἡγούμενον Πάτμου (τῷ 1607), ἢ δὲ πρὸς τὸν Χῖον Γεώργιον τὸν Κορέσιον (τῷ 1608 ἐκ Ῥώμης) καὶ ἡ τρίτη πρὸς Φραγκίσκον τὸν Κίτσκον, ἄνευ ἔτους, ὃν «ἀνδρῶν ἀριστον καὶ σοφώτατον» ἀποκαλεῖ. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸν ἡγούμενον Νικηφόρον ἐπιστολῆς καταχωρίζομεν τὸ ἐξῆς τεμάχιον, ἐξ οὗ φαίνονται τινὰ πρὸς τὴν βιογραφίαν τοῦ δραπετίδου τούτου λογίον ἀναγόμενα, ὅστις ἐν Κύπρῳ διάγων ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου ἱερομονάχου Λεοντίου τοῦ Εὐστρατίου (βλ. Κυπριανοῦ Ἱστορ. τῆς νῆσ. Κύπρου σελ. 360. Ἐνετ. 1788). Ἐχει δὲ τὸ χωρίον τῆς ἐπιστολῆς ὡς ἐξῆς. «Ἀνθρώτου καὶ γὰρ πάντα κάλων (ὃ δὴ λέγεται) σείσας καὶ τοῦ οὐ ἐρίεμην οὐχ αἰδῶς τε ὧν ἐν μετοχῇ γενέσθαι ἐν Ἑλλάδι τῇ ἐμῇ πατρίδι, ἄλλως τε καὶ τοὺς σοὺς πρὸ ὀρθαλμῶν αἰεὶ θέμενος λόγους, οὓς μοι πολλάκις ἐφησ' ἰα, αὐδὲν προτιμᾶν λέγων τῆς παιδείας, ἀλλὰ πάντων κατατολμᾶν τῆς εἰς Ἱταλίαν φερούσης ἡψάμην ὅλη ψυχῇ καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ φροντιστηρίου ἐγκρατῆς (ὡς καὶ αὐτὸς με ἐνούθεται) ἐγενόμην ὁπόσοις δὲ δυσχερέσι καθ' ὁδὸν ἐνέτυχον, νῦν μὲν πειραταῖς κατὰ θάλατταν, νῦν δὲ κλύδωσιν ὑποβρυχίου· ἡμᾶς ποιῆται ἀπειλοῦσιν, ἀσθενείαις ἄλλοτε, καὶ τοῖς τούτων παρὰ πλοῖσι, περιττόν ἂν ᾦν μοι διεξέρχεσθαι, ἅπερ δὴ καίπερ οὕτως ὄντα δεινὰ τὴν ἔρεσιν ἦν αἰσθᾶ με ἔχοντα εἰς τοὺς λόγους παρὰ σπλεῦσαι οὐκ ἔσχυσαν». Ἐν δὲ τῇ Σαλαμαντικῇ διατρίβῳ ἐδί-

(α) Ὅδου. Α. στίχ. 204.—(β) Ἰλιάδ. Β. 298.

ἔαξε τὰ Ἑλληνικά, καθὼς λέγει ὁ Ῥοδοτᾶς, ὅστις καὶ ἄλλας τοῦ βίου τούτου τοῦ λογίου τοῦ ἀπεκδυσαμένου τὰ τῆς πατρῴας ὀρθοδοξίας διδάγματα περιπετείᾳ διεξέρχεται (Del rilo Greco. Tom. 3 pag. 184). Ὁ παποσέπτης οὗτος ἱερομόναχος ἐκ τῆς Ἡπείρου μετεκόμισε ἐν Ῥώμῃ καλλιστον ἐν μεμβράναις χειρόγραφον περιέχον τοὺς 18'. Προφῆτας μετὰ τῶν τοῦ Θεοδώρητου σχολίων, περὶ οὗ διέλαβεν ὁ σοφὸς Δουκάς Ὀλστέϊνος (Epistolae. pag. 290). Συμυρναῖος ἦν καὶ Γρηγόριος ὁ τῷ 1769 Ἰωαννίνων γενόμενος μητροπολίτης (βλ. Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σελ. 413) καὶ Νικηφόρος ὁ διδάξας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ποστελνίκου Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, καὶ τῷ 1773 χειροτονηθεὶς Ἀδριανουπόλεως, ὅστις μετὰ ἐπταετῇ ποιμαντορίᾳν ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῷ 1780 (βλ. Ὑψηλάντ. ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 512, 519, 618).

Σελ. 377. στίχ. 31. Πρόσθετε τὴν ἐξῆς σημείωσιν. Τότε ἐπεμψε πρὸς τὴν ἀγιοτάτην Σύνοδον τῆς ἐξῆς ἀπολογίαν ὁ διδάσκαλος Βενιαμίν, ἦν ἀντιγράφαντες ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας (Τόμ. Ζ. σελ. 175—176) ἐκδιδομένῃ ἐνταῦθα, ἅτε τὸν τε χαρακτῆρα τοῦ γράψαντος πιστῶς εἰκονίζουσαν καὶ τὸν προστάτην ὑποδείκνυσαν. Ἀπολογία πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν τοῦ ἐν Κυθωνίαις σχολαρχοῦντος διδασκάλου κυρίου Βενιαμίν περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ διαβρυλληθέντων ἐνταῦθα.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ σοφωτάτην Παναγιώτητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερωτάτῃ Συνόδῳ δουλικῶς προσκυνῶ ἀσπαζόμενος τὴν παναγίαν Αὐτῆς δεξιάν. Ἐν Κυθωνίαις 10 Μαΐου 1805.

Δεόμενος, εἰ καὶ ἀνάξιος, τοῦ ὑπερτάτου τῶν ὄντων, ὅπως διαφυλάττῃ Αὐτὴν ἀνωτέραν παντὸς ἀνιεροῦ συναντήματος πρὸς καταρτισμὸν τοῦ πληρώματος τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, καὶ καύχημα ἑμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Αὐτῆς δούλου. Οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἐτέρου Παναγιώτατε Δέσποτα, εἰμὶ τὸ πνεῦμα τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ, ἀποφαίνεται ἡ αὐτοκαλύψαι ὅθεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι οὐ δυνάμεθα περὶ τῶν ἐτέρων ἀποφασίσαι ἐτέρωθεν, εἰμὶ ἐξ ὧν ἐκεῖνος ἐκφωνεῖ ἢ πράττει, ὡς ὄντων τῶν ἔργων καὶ λόγων ἀποτελεσμάτων τῶν βουλευμάτων τοῦ ἑωσπερικοῦ πνεύματος. Ἄνδρες τινὲς σεμνυνόμενοι τῷ τριβῶνι τῆς ἀρετῆς κητεῖπον κατ' ἑμοῦ πρὸς τὴν ὑμετέραν Παναγιώτητα καὶ τὴν ἱερὰν Σύνοδον τοσαῦτα, ὅσα πᾶμπολλοὶ ὁμοῦ κακοὶ μόλις ἂν εἶπον καὶ ἐπραξάν. Πᾶσα ἡ περὶ τούτου ἐμὴ ἀπολογία εἴη ἂν περιττή, καὶ εἴη πληρεστέρα ἐμὴ ἀθώωσις ἢ μόνη μαρτυρία τοῦ σεβασμιωτάτου μοι γέροντος ἁγίου Ἐφρέσου, οὗτινος ἡ ἀφίξις ἱστοροῦσά μοι ὅσα κατ' ἑμοῦ αὐτόθι

ἐλέχθησαν μὲ βιάζει εἰς ἀπολογίαν, ἡ μαρτυρία λέγω τοῦ ὅτι ἐγὼ ἐξερώνησα καὶ ἐπραξα οὐδὲν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι κατ' ἐμοῦ εἶπον· εἰ γὰρ ὁ εἰς καὶ πρῶτος τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ ποιμενάρχης ταύτης τῆς ἐπαρχίας ὡς ἐξ ἀπάντων τῶν ἐνταῦθα κατοίκων ἐμμεταρρύησαι πρὸς αὐτὴν τὸ ὅτι οὔτε οἱ λόγοι, οὔτε τὰ ἔργα, ἅπερ ὡς τέκνα ἐμὰ ἐκεῖνοι ἡμῖν παρεστήσαντο, εἰσι τέκνα ἐμὰ, καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμι πατὴρ τῶν τοιούτων τέκνων· οὐ μόνον ἐγὼ ἀθωοῦμαι, ἀλλὰ καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ ὅτι αὐτοὶ εἰσι γεννήτορες τῶν τοιούτων τέκνων, καὶ καθ' ἐαυτῶν παρεστήσαντο εἰς τὴν μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν ἄλλον γεννήτορα· τὸ γὰρ ἐμφανίσαι τινα κακὸν προϋποτίθῃσι τὴν κακίαν τῷ ἐμφανίσαντι, ἢ εὐρόντες αὐτὰ καθ' ὁδὸν ἠπάτησαν τὴν ἐαυτῶν μητέρα Ἐκκλησίαν, ὀνομάζοντες αὐτὰ τέκνα οὐπερ οὐκ εἰσι πατέρες· ἀλλ' εἰ κατὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια», ἀναγκαιῶς οὗτοι καθὼ ψεύσται εἰσὶν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα τὴν ἐαυτῶν μητέρα Ἐκκλησίαν βουληθέντες ἀπατήσῃσι ἢ πληρεσάτη, ἔφην, ἐμὴ ἀθώωσις εἴη ἂν ἡ μόνη μαρτυρία τοῦ σεβασμιωτάτου μοι Γέροντος, τοῦ ὅτι τὰ κατ' ἐμοῦ ὑπ' ἐκείνων λεχθέντα ἐπήγαγον ἐκ τοῦ ἐκείνου ἐγκεφάλου, ὅστις ἐστὶν ἡ μόνη πηγὴ τῶν ψευστῶν, καὶ ἐμοὶ γ' ἔδει μηδὲν ἐπιπροσθῆναι· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἂν εἴη ἱκανὴ ἡ μόνη μου ἀθώωσις, ἀλλ' ἀνήκει τῇ μητρὶ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ εἰδέναι καὶ πῶς τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα φρονοῦσι· διὸ ἰδοὺ ἐγὼ πῶς φρονῶ. Ἐγὼ ἐγεννήθην τέκνον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐγὼ ἀνετράφημι ὑπὸ τοῦ καθαροῦ αὐτῆς γάλακτος, αὕτη μόνη ἐτιθηκέναι με, ὥστε ἥδη ἐγὼ εἰμι ἐκεῖνο ὅπερ ἐγεννήθην, ἐκεῖνο ὅπερ ἀνετράφημι, εἰμι τέκνον τῆς ὑφ' ἧς ἐγεννήθην μητρὸς, ὥστε ὅσα ἡ ἐμὴ μήτηρ φρονεῖ, τσαῦτα καὶ ἐγώ, ὅσα ἐκείνη ἀναθεματίζει, τσαῦτα καὶ ἐγώ, καὶ ὅσα ἐκείνη δέχεται, τσαῦτα καὶ ἐγώ, διότι τινὸς προσθέσεως ἢ ἀφαιρέσεως. Ἐγὼ, Παναγιώτατε Δέσποτα, οὐκ εἰμι διδάσκαλος θεολογίας, ἀλλὰ μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν μαθημάτων· εἰς τὰ μαθηματικὰ νομίζω ἀδύνατον τὴν παρείσδυσιν τινὸς βλασφημίας, καὶ εἰ ὁ διδάσκων ἂν εἴη ὁ παγκράτιστος τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὰ φυσικά, εἶπον ὑμῖν οὗτοι οἱ σεβάσμιοι, κατὰγοντες (καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἐτέρου εἰδέναι) ὅτι ἐγὼ δογματίζω ἅπαντα ὅσα διδάσκω τοὺς μαθητάς· ἀλλ' εἰ τοῦτο ἦν ἀληθές, ἐγὼ ἂν ἦμην ὁ ἀλογώτερος τῶν ἀφ' οὗ γινώσκουν οἱ ἄνθρωποι [ἴσ. λείπει τὸ δύνανται ἢ οἶαί τε]. Εἰ γὰρ ἄπασαι αἱ τῆς Φυσικῆς ἐννοίαι, ὡς ἐστὶ γνωστόν, οὐκ εἰσὶν ἑτερόα

τι εἰμὴ ἀπλῇ πιθανολογία, καὶ τούτου χάριν καὶ διάφοροι καὶ ἐκ διαμέτρου ἐναντία δόξαι τῶν φυσικῶν περὶ ἐκάστης αὐτῆς ὑποθέσεως· καὶ εἰ ἐγὼ δέχομαι καὶ διδάσκω ὡς δόγματα ἅπαντα τὰ τῆς Φυσικῆς, ἐννοίας ἐναντίας δηλαδή, ἀναγκαιῶς ἐγὼ δέχομαι τοσαύτας ἀντιφάσεις, ὅσους παραγράφους περιέχει ἡ πραγματεία τῆς Φυσικῆς· ἀλλ' εἰ τό τινα δέχεσθαι μίαν μόνην ἀντίφασιν, ὡς ἐνταυτῷ ἐννοοῦνται, εἰμὴ ἐστὶν ἀλογία ἀντικρυς, ἥδη ἐγὼ δέχομαι κατ' αὐτοὺς μύθους, εἴην ἂν τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος. Ἀλλὰ τὰ πράγματα οὐχ ἔπονται τοῖς λόγοις, οἱ λόγοι ἔπονται τοῖς πράγμασιν· οὐ γάρ τις γίνεται τοιοῦτος, διότι τινὲς τοιοῦτον ἐμφανίζουσι τοῦτον, ἀλλὰ μένει τοιοῦτος οἷος ἐστὶν ἐκ φύσεως· εἰ ἐγὼ τοσοῦτον ἀνοηταίνω, εἵποιμι ἂν οὐδὲν περὶ τούτου, λέγω δ' ὅμως, ὅτι οὔτε ἔπαυσα ἄχρι τοῦδε οὔτε παύσαιμι ἂν τοῦ φρονεῖν καθάπερ ἡ ἐμὴ μήτηρ Ἐκκλησία, ἀμοιβὴν περὶ τούτου οὐδὲν ἕτερον παρ' ὑμῶν τῶν ταύτης προϋσταμένων δεόμενος, εἰμὴ τὰς παναγίας αὐτῶν εὐχάς, ὧν τὰ ἔτη εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευφρόσυνα.

Τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος δοῦλος ὑποκλινέστατος
BENIAMIN ἱερομόναχος Λέσβιος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Α.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (α).

Τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ αὐθ' ἔτος, Σεπτεμβρίου α', ἐπιτροπευόντων τῶν κυρίων Παντολέοντος Ῥοδοκανάκη, καὶ Φιλίππου Καππάρεως, καὶ Δημητρίου Τουφεξόγλου. Οὗτοι οἱ ἄνδρες, ὑπὸ γενικῆς συνόδου τῶν Δημογερόντων, καὶ Δωδεκανδρῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων καὶ προκρίτων ἐμπιστευθέντες τὴν ἐπιτροπίαν τοῦ τότε ἀκόμη ἀσυστάτου Γυμνασίου, ἐπροσκάλεσαν ἀρχιδιδάσκαλον αὐτοῦ τὸν εἰς Βιένναν τῆς Αὐστρίας διατρίβοντα Κ. Μ. Κούμαν, χορηγοῦντες τοῦ Κοινοῦ τὰ ἀπαιτούμενα ἐξόδα, διορίζοντές τον νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ φέρῃ μετ' ἑαυτοῦ συλλογὴν μικρὰν τῶν ἀναγκασιτέρων ἐπιστημονικῶν βιβλίων καὶ πειραματικῶν ὀργάνων* εἶναι δὲ ταῦτα τὰ σημειωμένα εἰς σελίδα 185 ταύτης τῆς βίβλου. Ἐλθὼν δὲ οὗτος καὶ παρὰ λῶδον τὴν σχολαρχίαν, ἤρχισε τὴν παράδοσιν τῶν Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, κατὰ τὴν προεκατεῖσταν ἡμέραν. Διὰ δὲ τὴν Φιλολογίαν ἐπροσκάλεσαν αἱ ἐπίτροποι ἀπὸ Θεσσαλονίκης, τὸν ἐκεῖ τότε διατρίβοντα (β) Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τὸν Πρεσβύτερον,

(α) Μετεγράφη ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν σωζομένου Κώδικος τοῦ Φιλολαγικῷ Γυμνασίου ἐπιγραφομένου «Βίβλος περιεκτικὴ τῶν γραμμάτων καὶ κτημάτων τοῦ Φιλολαγικοῦ Σχολείου τῆς Σμύρνης. Ἀπὸ μὲν συστάσεως αὐτοῦ ἔτει ὀγδόῳ* ἀπὸ δὲ Χριστοῦ ΑΩΙΖ. Ὁλυμπιάδος ΧΜΘ. τὸ Α». Σημ. ἡμετ.—
(β) Διέτριβεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ αἰδίδιμος ἡμῶν Πατὴρ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ἡ Μεγ. Ἐκκλησία μαθοῦσα ὅτι ὁ Οἰκονόμος ἐμελλε καὶ δεύτερον ἕνεκα συκοφαντίας ἵνα μετακαλεσθῇ ἐκ Τσαρισάνης εἰς Ἰωάννινα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τυράννου τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος Ἀλῆ Πασᾶ ὡς συνεταῖρος τοῦ αἰδίδιμου Πατῆρ Εὐθυμίου Βλαχάβα* καὶ ὑποστῇ δεινότερα τῶν προτέρων παθημάτων, προνοημένη ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, γεγραμμένης τῇ 4 Αὐγούστου 1808, διέταξεν αὐτὸν ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Σεβέρων

διδάτκαλον τῶν Γραμματικῶν, καὶ κήρυκα τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀπ' αὐ-
 θωνος λόγου. Ἦλθε καὶ οὗτος καὶ ἤρχισε τὰς διδασκαλίας του κατὰ
 τὴν α'. Ὁκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐδιοικήθη δὲ οὕτω τὸ Γυμνά-
 σιον εἰς οἶκον ἐνοικιαστὸν, ἕως τῆς ἱ. Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Περιστάσεις πολιτικαὶ τῆς Κοινότητος τῶν ὁμογενῶν μας ἐπαυσαν
 τὸ Γυμνάσιον ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔνοι κοινόν τῆς πόλεως διδασκαλεῖον, καὶ
 ἐμπόδισαν καὶ τὴν ἐκ κοινῶν προσόδων χορηγίαν τῆς δαπάνης αὐ-
 τοῦ. Διὰ τοῦτο ἄνδρες φιλογενεῖς συστήσαντες εἶδος τι ἐταιρείας διε-
 τήρησαν τὸ Γυμνάσιον διὰ τῆς κατὰ προαίρεσιν συνεισφορᾶς τῶν φι-
 λομαθῶν ὁμογενῶν. Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον, ἐπειδὴ παρητήθη-
 σαν οἱ ἐκ τοῦ Κοινοῦ διωρισμένοι ἐπίτροποι, ἀνέλαβαν τὴν φροντίδα
 τοῦ Γυμνασίου οἱ κύριοι Στέφανος Ῥάλλης, Ἀθανάσιος Κλοκῶνης καὶ
 Ἰωάννης Ἀλφιέρης, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιτροπὴ συνίστατο εἰς τὸ νὰ εὐ-
 ρίσκωσι συνδρομητὰς καὶ νὰ συνάγωσι τὴν συνδρομὴν, καὶ νὰ ἐνοι-
 κιᾶζωσιν οἰκίαν διὰ τὸ Γυμνάσιον ἁρμοδίαν, καὶ νὰ πληρώνωσι τοὺς
 μισθοὺς τῶν διδασκάλων. Ἡ δὲ οἰκονομία αὕτη ἤρχισεν ἀπὸ ἱα'. Αὐ-
 γούστου αὐτοῦ.

Συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου ἕως τῆς ἱ. Αὐγούστου τοῦ
 αὐτοῦ, ἐπειδὴ καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου ἐπληθύνοντο, καὶ ὁ ζῆλος
 τῶν Ἐπιτρόπων ἐπορίζετο ὅπως οὖν τὴν δαπάνην, διὰ νὰ προαχθῶσιν
 ἐπὶ τὸ τελειότερον τὰ ἐπιστημονικὰ μαθήματα, ἐπροβλήθη νὰ εὐ-
 ρεθῇ καὶ ἕτερος ἐπιστημῶν διδάσκαλος, καὶ οὕτω παρελήφθη Στέ-
 φανος Οἰκονόμος Ἰατρός διὰ νὰ παρὰδίδῃ Φυσικὴν Ἱστορίαν, καὶ Χη-
 μείαν καὶ τὴν τῶν Λατίνων γλῶσσαν.

Δύω λοιπὸν ἔτη διετηρήθη τὸ Γυμνάσιον μετὰ τὸν ζῆλον τῶν εἰρη-
 μένων Ἐπιτρόπων καὶ τὴν πρόθυμον συνδρομὴν τῶν φιλομαθῶν καὶ
 φιλοκάλων ἀνδρῶν· καὶ εἰς τοῦτο τὸ διετὲς διάστημα καὶ ἦτο καὶ
 ὑπελμβάνετο σχολεῖον ἰδιαίτερον· διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸν εὐαγγελικόν

σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τοῦ ἐνδόξου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάν. ὅπου περιέμενεν
 αὐτὸν ἄλλη πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἐπιτάττουσα ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Θεσσαλονίκην ὡς
 ἐξαρχος καὶ ἐπίτροπος τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντος Γερασίμου
 ποιμενάρχου τῆς τῶν Θεσσαλονικέων πόλεως. (Ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων πατρι-
 αρχικῶν ἐπιστολῶν σωζομένη παρ' ἡμῖν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Γ. Π. Ἀγγελόπουλου
 ἐν τοῖς κατὰ τὸν Πατρ. Κωνσ. Γρηγόριον τὸν Ε'. Τόμ. Α. σελ. 404). Διέμενεν ἐν
 Θεσσαλονικῇ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ἐπὶ ἓνα ὅλον ἐνιαυτὸν διεξάγων θεοφιλῶς τὴν ἐμπι-
 στευθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν καὶ εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τῆς ζωῆς. Σημ. ἡμετ.

λόγον ἐδίδασκεν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ διδάσκαλος Οἰκονόμος, ὁ Πρεσβύτερος.

Τελευτώντος δὲ τοῦ δευτέρου ἐκ τούτων τῶν ἐνιαυτῶν, ἐπειδὴ ἐγνώσθη εἰς ὅλους ἡ ἐκ τοῦ Γυμνασίου προκύπτουσα ὠφέλεια καὶ ἡ ταχεὶα καὶ εὐκόλος προκοπὴ τῶν μαθητευομένων· ἡ Κοινότης τοῦ γένους σκεψαμένη κατὰ βάλως τὸ πρῶγμα, ἔκρινεν εὐλογώτατον καὶ ὠφελιμώτατον ἔργον νὰ ἀναλάβῃ εἰς τὴν προστασίαν τῆς τῷ Γυμνασίῳ, καὶ ἂ τὸ περιποιηθῇ ὡς ἰδίον τῆς χοῆμα, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα κοινά, τὰ πρὸς ὄφελος τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν Γένους διατηρούμενα. Διὰ κοινῆς λοιπὸν γνώμης καὶ ἀποφάσεως, τὸ μὲν Γυμνάσιον ἐγνωρίσθη κοινὸν παιδευτήριον τῆς πόλεως Σμύρνης· οἱ δὲ Ἐπίτροποι, ἐπιστάται καὶ φροντισταὶ δημοσίου χρήματος. Πρὸς δὲ συντήρησίν του ἐπεισέστησαν πόροι κοινοὶ οἱ ἐφεξῆς· ἡ μὲν ἐκκλησία τῆς ἀγίας Φωτεινῆς ἔδωκε τὸν οἶκόν τῆς, ὅστις εἶναι ἰδίον τῆς κτῆμα, καὶ βλέπει μὲν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας, γειτονεῖ δὲ ἐνθεν μὲν πρὸς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, ἐκείθεν δὲ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωάννου Μεταξῆ, διὰ νὰ ᾔναι οἶκος Γυμνασίου, ἔως οὗ νὰ εὐρεθῶσι τρόποι οἰκοδομήσεως ἢ κτήσεως οἰκίας ἰδιοκτῆτου εἰς τὸ Γυμνάσιον· ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Γεωργίου ὑπεχρεώθη νὰ δίδῃ δύο χιλιάδας γρατίων· ἐν ταύτῃ δὲ ἐδιωρίσθησαν δίσκοι νὰ περιέχωνται εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ συνάξωσιν ἐθελούσιον προσφορὰν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Γυμνασίου· ὑπεσχέθη δὲ καὶ τὸ Κοινὸν νὰ συνάγῃ ἀπὸ γάμους καὶ λείψανα τυχερά τινα φιλοδωρήματα· τὰ δὲ ἐλλείποντα πρὸς ἐντελὴ συντήρησιν τοῦ Γυμνασίου νὰ εὐρίσκωσιν οἱ Ἐπίτροποι πάλιν ἐκ μετρίας τινὸς συνεισφορᾶς τῶν καὶ πρότερον συνεισφερόντων φιλοκαθῶν συνδρομητῶν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οἱ προϋχοντες ἐπρόσθεσαν ἓνα ἐπίτροπον τὸν κύριον Στέφανον Μυρογορδάτον, ἐπεκύρωσαν δὲ τοὺς λοιποὺς τρεῖς κυρίους Στέφανον Ῥάλλον, Ἀθανάσιον Κλοκωνήν, καὶ Ἰωάννην Ἀλφιερίην. Ἐκτοτε δὲ ἤρχησε πάλιν νὰ κηρύττῃ ἀπ' ἀμβωνος ὁ Οἰκονόμος ὡς κοινὸς τῆς Σμύρνης διδάσκαλος. Τὸ δὲ τῆς Κοινότητος γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκρίθησαν τὰ εἰρημένα, εἶναι τὸ ἐφεξῆς.

Ἴσον ἀπράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου τῆς Κοινότητος γράμματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγνωρίσθη κοινὸν τῆς πόλεως Σμύρνης Διδασκαλεῖον τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον.

Ο ΣΜΥΡΝΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΟΙ.

Ἵστι τὸ χρήμα τῆς παιδείας εἶναι ἀναγκαϊότατον εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Δημοσία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόιας

πον, καὶ χωρὶς αὐτῆς νεκροῦται ἡ λογικὴ αὐτοῦ δύναμις καὶ καταρ-
γεῖται, καὶ οὐτ' αἱ πράξεις του καταγγέλουσι τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ
πλασθέντα ἄνθρωπον, οὐτ' αἱ βουλαὶ του ἀποβλέπουσι τὸ κοινὸν τῆς
ἀνθρωπότητος καλόν, ἐξ ἐναντίας δὲ δι' αὐτῆς καὶ μετ' αὐτῆς ἐλλαμ-
πόμενος καὶ συζῶν, καὶ εἰς ἐαυτὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον του ἀποκα-
θίσταται, ὅσον δυνατόν εὐτυχῆς καὶ εὐδαίμων, εἶναι καὶ ἡλίου φα-
νώτερον, καὶ μόνον ὅστις τυφλώττει πρὸς τὰ καλὰ ἔχει χρεῖαν τῆς
τούτου πληροφάνειας· διότι καὶ Σολομὼν ὑπὸ Θεοῦ καθ' ὕπνου ἐρω-
τηθεὶς, τίνα τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν προαιρεῖται διὰ νὰ ἀπολαύσῃ
ἀπὸ τῆν θείαν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, τᾶλλα πάντα ὡς σκύβαλα λο-
γισάμενος, Σοφίαν ἐζήτησε, καὶ μετ' αὐτῆς προσαπέκτησε καὶ ὅλων
τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν τὴν σύνοδον. Καὶ Δαυὶδ ὁ προφητάναξ τὴν μά-
θησιν μόνην νομίζων τὸ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστὸν καὶ ἀποδεκτὸν χρῆμα,
ὀργὴν Θεοῦ ἐπαπειλεῖ κατὰ τῶν, ὅσοι ἤθελον τὴν ἀμελήσειν « Δρά-
ξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῇ Κύριος ». Ταῦτα κατανοοῦντες καὶ
ἡμεῖς ἐναργῶς, καὶ βλέποντες φανερῶς, ὅτι ἡ φροντίς ἡ περὶ τὴν μά-
θησιν τῶν τέκνων μας εἶναι ἡ μεγαλητέρα καὶ ἀξιολογωτέρα ἀπὸ
τὰς φροντίδας, ὅσαι ἀνήκουσιν εἰς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἡμῶν
καὶ πατρίδος Σμύρνης πρὸς ὠφέλειαν καὶ πρὸς τὸ κοινὴν ἀπάντων
τῶν ὁμογενῶν μας συμφέρον, ἐπειδὴ ἡ κοινὴ Σχολὴ παρμανηθεῖσα
πρὸ χρόνων τινῶν ἀπέβη σχεδὸν παντάπασιν ἄχρηστος, φροντίδα
ἐθέμεθα νὰ καταρτίσωμεν αὐτὴν καὶ ἀνακαινίσωμεν καὶ καταστήσω-
μεν ἱκανὴν νὰ παιδεύῃ τὰ τέκνα τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ νὰ τὰ ἀπο-
καθιστᾷ ἀγαθοὺς καὶ ἀξιόους πολίτας πρὸς ἀνακουφισμὸν τῶν ἐκ τοῦ
ὀδυνηροῦ τούτου βίου προσγενομένων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ταλαιπω-
ριῶν. Διὰ δὲ συνελύσεως γενομένης εἰς τὸ Κοινὸν τῆς πόλεως ἡμῶν
πληρεστίας, δηλονότι τῶν τε Δημογερόντων, καὶ τῶν δώδεκα Προε-
στώτων, καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ὅλων τῶν προκρίτων
καὶ προεχόντων, καὶ τῶν πρωτομαϊστόρων καὶ μαϊστόρων τῶν τε-
χνικῶν συστημάτων, κατὰ γνώμην καὶ ἐπίμονον θέλησιν καὶ συγκα-
τάθεσιν καὶ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου ἀγίου Σμύρνης κυ-
ρίου κυρίου Ἀνθίμου, σεβασμιωτάτου ἡμῶν Πατρός καὶ Δεσπό-
του καὶ κυριάρχου τῆς ἐπαρχίας, ἐκρίθη ὁμοφώνως καὶ ὁμογνώμωνως,
ἵνα τὸ ὑπὸ ἰδιαιτέρων συνεισφορῶν συντηρούμενον Φιλολογικὸν Γυ-
μνάσιον, ἀποκαταστήσωμεν κοινὸν τῆς πόλεως ἡμῶν Σχολεῖον διὰ
νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὸ τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν ἐν ἀνέσει καὶ ἀδείᾳ

τάς τε Ἐπιστήμας καί τήν Ἑλληνικὴν παιδείαν, καί τήν ἱερὰν Κατήχησιν τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν Ὁρθοδόξου Πίστεως. Ἐνθεν τοι διὰ τοῦ παρόντος κοινοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ γραμμάτος ἀποφαινόμεθα τὰ κοινῶς ὑπὸ ὑμορῶνων ψήφων κριθέντα καὶ ἀποφασισθέντα περὶ διοικήσεως καὶ συντηρήσεως ἀσφαλοῦς καὶ ἀδικοῦς τοῦ εἰρημένου Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τὰ ἐφεξῆς.

Α'. Τὸ εἰρημένον Γυμνάσιον γνωρίζομεν κοινόν τῆς πόλεως Σχολεῖον προστατευόμενον καὶ ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ τῆς φιλογενείας καὶ ἀγρόπνου φροντίδος τοῦ Κοινοῦ, ἥγουν τῶν κατὰ καιρὸν Δημογερόνων καὶ Προστώτων τῆς πόλεως ἡμῶν, οἵτινες θέλουν τὸ περιθάλπειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὡς ἐργαστήριον τῆς προκοπῆς τῶν τέκνων τῶν ἑμογενῶν μας, καὶ πρόξενον τῆς κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν εὐδαιμονίας του.

Β'. Πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ, ἥγουν τῶν ἀναγκαιῶν εἰς τε διδασκαλοπληρωμὰς καὶ ἄλλα χρειώδη ἐξόδων διορίζομεν ὡς βέβαια καὶ σταθερὰ εἰσοδήματα νὰ πληρώνωσιν ἐτησίως εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπους τοῦ Γυμνασίου 4000 γροσίων, ἥγουν χιλιάδας τέσσαρας αἱ δὺ Ἐκκλησίαι τῆς πόλεως ἡμῶν, ἡ τε τῆς ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κατὰ τὸ παρὸν ἀντὶ γροσίων δίδει τὸν τε μεγάλον αὐτῆς οἶκον τὸν γειτονεύοντα εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, καὶ τὸν πλησίον αὐτῆς μικρὸν καθὼς ἔχουσι, διὰ νὰ κατασταθῶσιν οἶκοι Γυμνασίου, ἥγουν νὰ παραδίδωνται εἰς αὐτοὺς τὰ μαθήματα, ἡ δὲ δευτέρα δίδει ματρητὰ γρόσια δὺ χιλιάδας. Τυχηρὰς δὲ προσόδους ἀπορραϊζόμεν, τὰ συναγόμενα ἀπὸ δίσκους περιφερομένους εἰς ἄλλας τὰς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἥγουν εἰς τε τὰς τρεῖς τῆς πόλεως Σμύρνης, καὶ εἰς τὰς τῶν χωρίων τῶν ὑποκειμένων τῇ ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει Σμύρνης. Πρὸς δὲ τούτοις, ὡς τυχηρὰ θέλει φροντίζειν τὸ Κοινὸν νὰ συνάγῃ καὶ νὰ παραδίδῃ εἰς χεῖρας τῶν Ἐπιτρόπων, τὰ προδιαταχθέντα νὰ διδῶνται λόγῳ δωρεᾶς εἰς τὸ Σχολεῖον ἀπὸ ἐνταφιασμοῦ καὶ γάμων καὶ ἐπικυρώσεως διαφόρων συμφωνητικῶν γραμμάτων ὅσα δὲ ἐλλείψωσι πρὸς τὴν τελείαν τοῦ Γυμνασίου ἐξοικονόμησιν ἐξοδα, θέλουν φροντίσειν οἱ ζηλωταὶ Ἐπίτροποι ἀπὸ διαφόρους πόρους, ὅσους εὐπορεῖ ἡ μεγαλόπολις ἡμῶν πατρίς Σμύρνη.

Γ'. Διορίζομεν δὲ πληρεξουσίους ἐπιτρόπους τοῦ Γυμνασίου τέσσαρας, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποχρεοῦνται οἱ Ἐπίτροποι τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ

ἐγχειρίζωσιν εἰς πρώτην των ζήτησιν τὴν εἰρημένην ἐκάστη 2000 γροσίων ποσότητα, καὶ οἱ ὅποιοι παραλαμβάνοντες καὶ τὰς ἄλλας εἰρημενας προσόδους θέλουν χορηγεῖν ἐξ αὐτῶν τοὺς διδασκαλικοὺς μισθοὺς, καὶ τὴν λοιπὴν χρειώδη δαπάνην. Κατὰ πᾶσαν διετίαν, θέλουν ἀποδίδειν οὗτοι ἀκριθεὶ λογαριασμὸν, καὶ θέλουν ἢ ἐπικυρώνεσθαι ἐκ δευτέρου, ἢ ἀντικαθιστάνεσθαι ὑπ' ἄλλων, καθὼς καὶ οἱ ἐπιτροποὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ Νοσοκομείου καὶ ἄλλων κοινῶν συστημάτων. Κατὰ τὸ παρὸν δὲ ἐκλέγμεν ἐπιτρόπους τοὺς κυρίους Στέφανον Πάλλην, καὶ Στέφανον Μαυρογορδάτον, καὶ Ἀθανάσιον Κλοκωννήν, καὶ Ἰωάννην Ἀλφιέρην ἄνδρας διακκῇ ζῆλον πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον τρέφοντας.

Δ'. Οἱ ἐπιτροποὶ πάντοτε θέλουν φροντίζειν ἐλευθέρως τὰ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ Γυμνασίου, ὡς ἀγαθοὶ τῆς Κοινότητος πατέρες, καὶ δὲν θέλουν προστάζεσθαι ποτὲ ὑπ' οὐδενὸς οὔτε μεγάλου οὔτε μικροῦ ὑπὸ δὲ μόνον τῶν κατὰ καιρὸν Δημογερόντων τῆς πόλεως, τότε μόνον θέλουν διευθύνεσθαι εἰς τὸ ὀρθόν, ὅταν (ὃ μὴ γένοιτο!) ἀμελήσωσι τῶν κοινωφελῶν χρεῶν των, ἄλλοτε δὲ οὐδέποτε. Θέλουν δὲ οὗτοι ἐκλέγειν πληρεξουσίως εἰς ἑλλειψιν ἀρχιδιδασκάλους τοῦ Γυμνασίου συμβουλευόμενοι καὶ μετὰ τῶν προκρίτων ἀρχόντων, καὶ τῶν εἰδημονεστέρων, διὰ νὰ εὕρισκωσι σοφοὺς καὶ τιμίους ἄνδρας.

Ε'. Γνωρίζομεν δὲ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν Φιλολογικοῦ Γυμνασίου Ἀρχιδιδάσκαλον καὶ διδάσκαλον τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων τὸν σοφολογιώτατον κύριον Κωνσταντῖνον Μ. Κούμαν, ὅστις ἔχει παρ' ἡμῶν ἀνεμπόδιστον ἐξουσίαν νὰ διατάττῃ μετὰ τῶν συνεργῶν του τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Γυμνασίου κατὰστασιν, καὶ μὲ τὴν γνώμην τῶν Ἐπιτρόπων νὰ εἰσάγῃ εἰς τὸ Γυμνάσιον τοὺς ἀπαιτούμενους διδασκάλους, καὶ ὑποδιδασκάλους νὰ διορίζῃ, καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχλῇ ἐκεῖνους ἐρωτῶν ὡσαύτως νὰ τιμᾷ μὲ ὅσα μέσα ἡξέουσι τοὺς ἐναρτέτους καὶ προκόπτοντας μαθητάς, καὶ νὰ σωφρονίζῃ ἢ καὶ νὰ ἀποδιώκῃ διόλου τοὺς ἀτάκτους καὶ κακοήθεις· ἀλλὰ τοὺς ἐρχομένους μαθητάς θέλει δέχεσθαι δι' ἐγγράφου ἀποδείξεως ἐνός τινος τῶν τεσσάρων Ἐπιτρόπων.

Σ'. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Φιλολογικοῦ ἡμῶν Γυμνασίου θέλει γενῆν ἀπὸ 10 Αὐγούστου τοῦ ἐνεστώτος 1812 ἐτους, ὅποτε λαμβάνει τέλος τὸ διὰ ἰδιαίτερων συνεισφορῶν συντηρούμενον.

Ταῦτα πάντα ἐπικυρώνοντες οἱ ὑπογεγραμμένοι ὑποσχόμεθα νὰ

φυλάττωμεν ἀκριβέστατα, καὶ δι' ἡμῶν οἱ μεταγενέστεροὶ ἡμῶν πρὸς κοινὸν ὄφελος καὶ φωτισμὸν τῶν τέκνων μας καὶ ὅλων τῶν εὐσεβῶν ἀδελφῶν μας· οὐδεὶς δὲ αὐτὲ ἡμῶν οὔτε τῶν μεταγενεστέρων μας δύναται νὰ διασεισῇ ἢ νὰ μεταβάλῃ τι τῶν ὀρισθέντων καὶ κριθέντων, ἐκτὸς ἐὰν κοινὴ συνέλευσις γενομένη, φροντίσῃ βελτίωσιν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ, ἀλλ' ὅχι μείωσιν καὶ καλὸῦσιν· ὅστις δὲ ἢ πάσει περφερόμενος, ἢ ἀνοίᾳ καὶ μωρίᾳ κυριευόμενος ἀποτολμήσῃ ἢ νὰ ἀντιπῇ εἰς τὰ καλῶς ἤδη ὁροθετηθέντα, ἢ μὲ δολίους τρόπους ἐπηρεάσῃ καὶ ὑποσκελίσῃ τὴν σύστασιν καὶ εὐεξίαν τοῦ κοινοῦ ἡμῶν Γυμνασίου, ὡς ἐχθρὸς τῶν ἀδελφῶν του Χριστιανῶν καὶ σπορευῶν ἀγρίων ζιζανίων εἰς τὴν καλλιεργουμένην χώραν μας, καὶ φθορευῶν τῆς χρηστότητος τῶν ἡθῶν, καὶ ψυχοκτόνος τῆς ἀπαλῆς νεολαίας τῶν τέκνων ἡμῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ κλέπτῃς τοῦ θησαυροῦ τῆς παιδείας, ὁ ἀλιτήριος λέγω οὗτος, ὅστις ἂν ᾖ, λογιζέται ὑπὸ πάντων ἡμῶν βδελυκτὸς καὶ ἀποτρόπαιος καὶ μισητὸς καὶ ἄλλος πτερνιστὴς Σατάν, ἐπιβουλεύων τοῦ ἀνθρώπου τὴν εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ πρόσδον. Προφανῶς δὲ ἐλεγχόμενος ὁ τοιοῦτος θέλει παιδεύεσθαι διὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως μὲ τὰ φρικτὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτίμια, καὶ ἀποκόπτεσθαι ὡς λύκος μικρὰν τῆς εἰρηνιαίας μάνδρας τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων.

Εἰς τοῖνυν τούτων ἀπάντων ἐνδειξὴν καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο τὸ παρὸν κοινὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν γράμμα ὑπογεγραμμένον ὑπὸ πάντων ἡμῶν, καὶ ἐπιβεβαιωμένον τῇ ἱερᾷ ἐπικυρώσει τοῦ πνευρωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν Δεσπότη τοῦ ἁγίου Σμύρνης κυρίου κυρίου Ἀνθίμου, καὶ καταστρωθὲν εἰς τε τὸν Κώδικα τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ εἰς τὸν τοῦ Κοινοῦ, ἐνεχειρίσθη τοῖς ἐντιμοτάτοις Ἐπιτρόποις, ἵνα δι' αὐτοῦ κατατελεσθῇ ἐλευθέρως καὶ πληρεξουσίως τὰ ἀποφασισθέντα. Σμύρνη.

Χ: Μανώλης Πογιατζόγλους Δημογέρων. Γ. Κονδυλάκης Δημογέρων. Σάββας Μουσιδάτζης Δημογέρων. Μ. Παππαδόκης Δημογέρων. Ἡλίας Βαλλῆς Δημογέρων. Χ: Ἰωάννης Πεστεμαλτζόγλους Δημογέρων.

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΑΙ.

Κωνσταντῖνος Ἐμμανουήλ. Ἀτὸς Περβάνογλου. Γεώργιος Βαλλῆς· Ἀντώνιος Γιαλούσης. Νικόλαος Μαργαρίτης. Ἡλίας Βαλλῆς. Γεώργιος Ὁμηρος. Δημήτριος Μαυρογορδάτος. Δημήτριος Μαργαρίτου. Κωνσταντῖνος Σκυλίτζης. Βασίλειος Ἀναστασιάδης. Παῦλος Ὁμηρος.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δουκάς Ἀμνράς. Δημήτριος Βαλλῆς. Χ: Ἀντώνιος Μιχαήλ. Στέφανος Ῥάλλης. Στέφανος Μαυρογορδάτος. Χριστόδ. Μ. Ἡσαΐας. Παρασκευᾶς Κάζηρας. Μουράτης Ζαχαρίου.

ΤΑ ΕΣΥΝΑΦΙΑ.

Γεώργιος Κόντογλου. Πρωτομαΐστωρ Γιαλιάδων. Παῦλος Μουσουδάκης. Ὁ Πρωτομαΐστωρ Βουτζάδων Χ: Παρατατάς. Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς. Σάββας Μουσουδάκης.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ.

Κωνσταντῖνος Πετρίτζης ἐπίτροπος τῆς ἀγίας Φωτεινῆς. Χ: Γιάννης Χ: Ἀναστασίου ἐπίτροπος τῆς ἀγίας Φωτεινῆς. Χ: Γεώργιος Κουτνουτζίης ἐπίτροπος τῆς ἀγίας Φωτεινῆς. Ἰωάννης Χ: Μανουὴλ ἐπίτροπος τῆς ἀγίας Φωτεινῆς. Μανουὴλ Καπινάκης ἐπίτροπος τῆς ἀγίας Φωτεινῆς. Ἡλίας Χ: Νικολάου ἐπίτροπος τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Πανανός Χ: Δημητρίου Προύταλης ἐπίτροπος τοῦ Θεολόγου. Χ: Ἀνδρόνικος Χ: Μιχαὴλ ἐπίτροπος τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Χ: Δημήτριος Πόσκος ἐπίτροπος τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Χ: Χρῆστος Χ: Μιχαὴλ ἐπίτροπος τοῦ ἀγίου Γεωργίου.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ.

Χ: Σινάνης ἐπίτροπος τοῦ Νοσοκομείου. Δημήτριος Χ: Μιχαὴλ ἐπίτροπος Νοσοκομείου. Χ: Γεώργιος Ἀγαλλόπουλος ἐπίτροπος Νοσοκομείου.

Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου, ἤγουν περὶ τὸν Αὐγουστον μῆνα τοῦ αἰωγ' ἔτους, παρητήθησαν τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Σχολείου οἱ Κύριοι Στέφανος Μαυρογορδάτος, Ἀθανάσιος Κλοκωνῆς, Ἰωάννης Ἀλφιέρης, ἀντ' αὐτῶν δὲ διὰ κοινῆς γνώμης ἐκλεχθέντες κατέστησαν οἱ Κύριοι Γεώργιος Ὅμηρος, Δημήτριος Μαυρογορδάτος, Ἡλίας Βαλλῆς καὶ Σάββας Μουσουδάκης, τῶν ὑποίων ὁ ζῆλος προσήμανε εὐθύς τὴν ὅσον οὕτω ἐπὶ τὰ κρείττω ὑψώσιν τοῦ Γυμνασίου.

Ἀλλ' ἀρχομένου τοῦ αἰωιδ' ἔτους ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερὰ Σύνοδος προσεκάλεσεν εἰς τὸ κοινὸν τοῦ Γένους σχολεῖον τοῦ Κορυτσέσμε τὸν τε Κ. Μ. Κούμην καὶ Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τὸν Πρεσβύτερον διὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ καθηγητὰς τοῦ εἰρημένου Σχολείου. Αἱ πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον δεήσεις τῶν Συμυναίων τὴν ἐδυσώπησαν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἐπροσκάλει πάλιν ἀπαρχιτήτως, τὸν δὲ δεύτερον ἀφῆκε νὰ σχολαρχῇ εἰς τὸ τῆς Συμύργης Γυμνάσιον. Ἀνέπλευσε λοιπὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Κ. Μ.

Κούμας, περί τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ σχολαρχῶν εἰς τὴν Κουρουτσέσιμον Σχολὴν ἐνικυτὸν ἔνα. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀνέλαθε τὴν φροντίδα τῆς παραδόσεως τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον ὁ Ἰατρός Στέφανος Οἰκονόμος.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐπειδὴ αἱ μὲν ἐκ τῶν δίσκων καὶ γάμων καὶ λειψάνων πρόσοδοι μετὰ τῆς ἐτησίου συνεισφορᾶς τοῦ ἁγίου Γεωργίου δὲν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἐξισωθῶσι μὲ τὴν ἀπαιτούμενην κατ' ἔτος δαπάνην, αἱ δὲ συνδρομαὶ ἤρχισαν νὰ φαίνωνται βραβεῖαι, καὶ εἰς τοὺς δίδοντας καὶ εἰς τοὺς συνάγοντας, ἀναγκαστικῶς ἐπροβλήθησαν διάφορα μέσα εἰς τὸ νὰ εὐρεθῶσι μίαν φορὰν οἱ τρόποι τῆς διατηρήσεως τοῦ Γυμνασίου, καὶ νὰ παύσῃ ἡ κατ' ἔτος γινομένη ἐπίπονος ζήτησις τῶν συνδρομητῶν· πολλῶν δὲ σκέψεων περὶ τούτου γινομένων, ἐπροβλήθη τέλος πάντων γνώμη ἀγαθὴ «Νὰ καλέσωσι τοὺς φιλομαθεῖς ὁμογενεῖς εἰς τὸ νὰ ἀφιερώσωσιν εἰς τὸ Γυμνάσιον διὰ μιᾶς ἀφθονοτέραν ἑκαστος χρηματικὴν ποσότητα, κατὰ δύναμιν καὶ προαίρεσιν, τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν συνδρομῶν νὰ κατατεθῇ μετὰ τόκου, ὅπου κρίνουσιν εὐλογον καὶ συμφέρον οἱ Ἐπίτροποι» νὰ γίνεσθαι δὲ κατ' ἔτος ἑορτὴ καὶ λειτουργίᾳ ἀρχιερατικῇ ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας τῶν συνδρομητῶν τὴν λ'. τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός, ἡγοῦν εἰς τὴν μνήμην τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν» ἡ γνώμη αὕτη ἐ ἐκρίθη ὑπὸ πάντων, καὶ εὐθὺς ἐγένετο κατὰστιχον τῶν συνδρομητῶν μετὰ τοῦ ἐφεξῆς προοιμίου.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ προοιμίου τὸ ὅποιον ἐγράφη πρὸ τοῦ καταλόγου τῶν συνδρομητῶν.

Ἐπειδὴ τῶν κοινωφελῶν ἀγαθῶν ἡ οἰκονομία πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ᾔηται στερεὰ καὶ διαρκὴς καὶ ἀκλόνητος, ἐὰν μέλλωσι νὰ ᾔηται τῇ ὄντι κοινωφελῇ· διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ὑπογραφοῦμενοι εἰς τὴν παρούσαν κοινὴν συμφωνίαν, ὑπὸ ζήλου φιλογενείας κινούμενοι, ἀνελάβομεν τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τῆς διαρκoῦς στερεώσεως καὶ συμπλήξεως τοῦ Φιλολογικοῦ τῆς Σμύρνης Γυμνασίου· ἀπὸ τὸ ὅποιον καὶ ξένοι καὶ συμπολίται ὁμολογοῦμεν τὴν προερχομένην ὠφελείαν εἰς τὸ Γένος. Εἰς τοῦτο τὸ Σχολεῖον χρεωστοῦμεν τῶν φιλότιμων ἡμῶν τέκνων τὸν φωτισμὸν καὶ καταρτισμὸν εἰς τὰ ἱερὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ τὴν χρηστότητα τῶν ἡθῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸν κοινωφελῆ στολισμὸν καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἱερῶν ἡμῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς λιπαρᾶς καὶ ἀδιακόπου κηρύξεως τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου, ἀπὸ τῶν ὁποίων κρέμας

ται ὅχι ὀλίγον τῶν πιστῶν ἀκροατῶν ἡ ψυχικὴ ὠφέλεια. Ὡς τοιοῦ-
των καὶ τοσούτων καλῶν πρόξενον τὸ Φιλολογικὸν ἡμῶν Γυμνάσιον,
σπουδάζομεν ἐπομένως καὶ νὰ τὸ καθιδρύσωμεν καὶ στερεώσωμεν
ἀμετασσεύτως στερεώνοντες οὕτω τὴν ἐκ τούτου καὶ τῆς πόλεως
ἡμῶν καὶ κοινῶς ὅλου τοῦ Γένους ὠφέλειαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ σχο-
λείου στερώσεις ὑφίσταται μάλιστα εἰς τὰς ἐτησίους προσόδους, διὰ
νὰ ᾗται διαρκεῖς καὶ ἐξικανούσαι τοῦ Φιλολογικοῦ Σχολείου αἱ πρόσ-
δοι· ἀφιερώνομεν καθ' εἷς ἐξ ἡμῶν τῶν ὑπαρχομένων, ὅσῃ παρὰ
Θεοῦ ποσότητα φωτισθῇ, τὴν ὁποίαν καὶ καταγράφομεν ἰδιοχειρῶς ἐν
τῷ παρόντι, διὰ νὰ ᾗται μνημόσυνον ἀνάγκαστον τῆς φιλογενείας
ἡμῶν καὶ τοῦ διακαεστάτου ζήλου πρὸς φωτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων
ὁμογενῶν μας· τὴν δὲ συναχθσομένην ποσότητα τῶν ἀφιερωμάτων
μας, παραλαβόντες οἱ φιλόκαλοι καὶ φιλογενεῖς τοῦ Γυμνασίου ἐπί-
τροποι, θέλουσι τὴν ἐξοικονόμησιν, εἰς αἰδας τρόποις, διὰ νὰ συνά-
γῃσι κατ' ἔτος τὸν ἐκ τούτου προερχόμενον τόκον πρὸς οἰκονόμησιν
καὶ κυβερνήτην τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Εἰς ἀμοιβὴν δὲ κοινῶς
ὅλων τῶν συνδρομητῶν τῆς κοινῆς ταύτης συνεισφοῆς, ὑπεσχέθησαν
οἱ Ἐπίτροποι ἀπὸ μέρους τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου νὰ γένηται κατ' ἔ-
τος ἀρχιερατικὴ ἱερὰ Λειτουργία, καὶ νὰ μνημονεύονται εἰς τὸν ἅπαν-
τα αἰῶνα, τὰ ὀνόματα τῶν φιλοκάλων καὶ φιλοθέων τούτων συνδρο-
μητῶν, πρὸς ψυχικὸν αὐτῶν μνημόσυνον· τὰ δὲ αὐτὰ ὀνόματα θέλουσι
καταγραφῆν καὶ εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Διὰ νὰ
εὐλογῶνται καὶ εὐφημιζῶνται ἀπὸ τοῦς μεταγενεστέροις, καὶ νὰ διεγεί-
ρῃσι καὶ εἰς τούτων τὰς ψυχὰς τὸν πρὸς τὴν παιδείαν θερμότερον
ζῆλον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μόνον, ἐμάθομεν ἐκ πείρας, ὅτι πηγάζουσιν
ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ταῦτα συνεφωνήσαμεν καὶ ἐψηφίσσαμεν κοινῶς καὶ
ὁμορῶνως, καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν συμφωνιῶν μας τούτων ὑπο-
γραφομέθα.

Ἀμιά. Μαΐου γ'. Ἐν Σμύρνῃ.

Τὸ κατάστιχον τοῦτο παραλαβόντες οἱ Ἐπίτροποι, μὲ σπουδὴν ἀο-
κνον, καὶ κόπους ἀτρύτους περιῆλθον εἰς τοὺς φιλομαθεστέρους ὁμογε-
νεῖς, καὶ λέγοντες καὶ παρτρύνοντες ἕνα ἕκαστον, τοὺς ἐπεισαν νὰ
ὑπαγράψῃ καθ' εἷς ὅσῃ ποσότητι προχρέθη· καταφαίνονται δὲ εἰς
σελίδι 116 τῆς βιβλίου ταύτης, τὰ τε ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν καὶ
ἡ ὑπ' ἑκάστου ἀφιερωθείσα ποσότης· ἐφεξῆς δὲ (σελίδι . . .) καὶ ποῦ
κατατεθὲν ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων εὐρίσκεται τὴν σήμερον τὸ μέχρι τοῦδε
πυναχθὲν κεφάλαιον τῶν συνεισφορῶν.

Μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐναυτοῦ τούτου ἤγουν τὸ αἰεὶ ἔτος κατὰ μῆνα Ἰούλιον, λαβὼν συνοδικὴν ἄδειαν ὁ διδάσκαλος Κ. Μ. Κούμας ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην, ὅπου καὶ οἰκιακαὶ φροντίδες τὸν περιέμενον, καὶ τὸ Γυμνάσιον ἄσμενον τὸν ὑπεδέχθη πάλιν. Τότε ἡ ἁγία Σύνοδος ἀφορμὴν λαβοῦσα τὴν ἐπιστροφὴν του ἐγράψε πρὸς τοὺς Σμυρναίους συνοδικὴν ἐπιστολὴν ἐπαινοῦσαν τὸν ζῆλόν των διὰ τὴν τοῦ Γυμνασίου σύστασιν, καὶ παρακινοῦσαν αὐτοὺς νὰ μὴν ἀμελήσωσι τὴν στερέωσιν καὶ παγίωσιν τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου ἀγαθοῦ. Ἀντίγραφον δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι τὸ ἐφεξῆς.

Ἦσαν ἀπαράλλακτον τῆς Πατριρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἐστάλη τὸ αἰεὶ ἔτος πρὸς τοὺς Σμυρναίους ἐπαινοῦσα τὴν σύστασιν τοῦ Γυμνασίου.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐρώτατε μητροπολίτα Σμύρνης, ὑπέρτιμε καὶ ἐξαρχε Ἀσίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συλλειτουργγέ, καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ τιμιώτατοι πρεσβύτες, καὶ δημογέροντες, καὶ χρησιμώτατοι πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετρίότητος. Χάρις εἴη ἡμῖν ἅπασι, καὶ εἰρήνη, καὶ ἔλεος, ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, πρὸς ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Τὸ τῆς προνοίας ἔργον εἰς ὅλα εἶναι ἐπαινετόν, καὶ ἀναγκαῖον ἔως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρότατα πράγματα, ἐπειδὴ διὰ τούτου ὁ λόγος τετιμημένος ἀνθρώπου φαίνεται, ὅτι ζῇ κατὰ λόγον, καὶ ὅτι εἶναι θεοδημιουργημένος κατ' εἰκόνα Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ ἀποσώζῃ τὴν δυνατὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τὸν δημιουργόν καὶ προνοητὴν τῶν ἀπάντων. Καθ' ὑπέρτερον ὁμῶς λόγον ἐπαινεῖται καὶ εἶναι ἀναγκασιότατον τὸ θεολόγητον τοῦτο καλὸν τῆς προνοίας εἰς τὰ πρὸς κοινὴν ὠφελίαν ἀφορῶντα τοῦ Γένους καλὰ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ συντείνοντα πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν καὶ ἐπιδοσιν εἰς τὰ πρὸς αὐξήσιν τῆς παιδείας καὶ τῆς σοφίας, ἥτις εἶναι τὸ ἐξαιρετικὸν χρῆμα, καὶ τῶν ἄλλων διαφερόντως ὑπερέχον ἀγαθῶν, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπορρώξ τῆς θείας μακαριότητος δώρημα τέλειον, ἀνωθεν ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων καταβαῖνον, διακριτικὸν τῶν φαύλων καὶ ἀγαθῶν, τῶν ἀποστροφῆς καὶ ἀποδοχῆς ἀξίων διδασκτικόν, ἡθῶν καταρτιστικόν, νοῦ τελειωτικόν, τῆς τῶν ὄντων ἀληθοῦς γνώσεως θείων τε ἅμα καὶ ἀνθρωπίνων περι-

ποιητικόν, καὶ ἐνὶ λόγῳ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων πρακτικόν καὶ μακα-
ρισμοῦ πρόξενον· «μακάριος γάρ, φησιν, ἄνθρωπος ὃς εὖρε σοφίαν, καὶ
θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν· καὶ κρείσσον αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, ἢ χρυσίου
καὶ ἄργυρίου θησαυροῦς· τιμιωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ πᾶν
τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς». Τοῦτο τὸ πολυῦμνητον καὶ ἐξαίρετον τῆς
παιδείας καὶ τῆς σοφίας καλὸν ὑπὸ ζήλου ἐνθέου κεκινημένοι καὶ
ὕμεις οἱ τῆς πόλεως αὐτῆς κάτοικοι καὶ πρόκριτοι εὐσεβεῖς, προθυ-
μήθητε, ἐξ ὅτου ἐλάβετε, καὶ διὰ χειρὸς ἔχετε τὰ κοινὰ τῆς πολι-
τείας νὰ εἰσάξητε εἰς τὴν πατρίδα σας, καὶ νὰ ἀναζωπυρῆσθε τὴν
ἀμαυρωθεῖσαν σχεδὸν ὁλοφρεγγίως τῆς εὐγενεῖς ἐκείνης τῶν Ἑλλήνων
φωνῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ μαθήσεων παιδείαν, καὶ νὰ
ἀποδείξητε ὅτι ἡ ἐν ὑμῖν σκοπός, καὶ τῶν ἀγώνων τὸ τέλος, εἰς οὐδὲν
ἄλλο ἀφορᾷ εἰμὴ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ καὶ μεγίστην τῶν τέκνων σας
ὠφέλειαν, καὶ τὴν κοινὴν εὐκλειαν τῆς πατρίδος σας, ἥτις δι' αὐτῶν
καὶ μόνων τῶν μέσων κατορθοῦται. "Οθεν καὶ ἐν ὀνόματι Κυρίου κάθε
δυσκολίαν ὑπερβαλόντες, συνεστήσατε τὸ κοινὸν αὐτὸ φροντιστήριον,
καὶ δύο ἐν ταύτῳ τοὺς ἐπὶ παιδείᾳ καὶ μαθήσει κλειζομένους ἄνδρας
φέροντες, ἐνιδρύσασθε εἰς τὰς ἐν αὐτῷ δύο διδασκαλικὰς καθέδρας,
τόν τε σοφολογιώτατον διδάσκαλον Κύριον Κωνσταντῖνον Κούμαν,
καὶ τὸν ἐντιμολογιώτατον Οἰκονόμον Κύριον Κωνσταντῖνον πρεσβύ-
τερον, τῶν ὁποίων καὶ τὴν φιλοπονίαν ἐγνωρίσατε, καὶ τὴν δεινότητά
ἐθαυμάσατε καὶ ἀναλόγους ἀπολαύσατε τῶν ἐπιδόσεων τοὺς καρ-
πούς, ζώσας τῶν λεγομένων εἰκόνας καὶ ἐμψυχα παραδείγματα ἔχον-
τες τοὺς ἐξ αὐτῶν τῶν δύο πηγῶν ἀρυσσάμενους τὰ νόματα τῶν
μαθήσεων· αὐτῇ λοιπὸν ἡ θεάρεστος προθυμία σας, ἥτις ἔχει βᾶσιν,
ὡς δεδεικται, τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τῆς πατρίδος σας, κατέστησε τὴν
τιμιότητά σας ἐπαινετοὺς παρὰ πᾶσι, καὶ σὰς ἀπέδειξε φιλοπάτρι-
δας καὶ φιλογενεῖς, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο ἐφάνητε δυσσεστοῦμε-
νοι ἱκανῶς εἰς τὴν ἐνταῦθα πρόσκλησιν τοῦ σοφολογιωτάτου διδα-
σκάλου Κυρίου Κωνσταντῖνου Κούμα, τὴν ὁποίαν δαψιλεστέρας ἔνεκα
ἐπιδόσεως ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος ἐπραγματεύσαντο, καὶ ἀνέδειξαν
ὑπαξίως τὴν αὐτοῦ σοφολογιότητα διδάσκαλον τῆς ἐνταῦθα κατὰ
τὸν Κουρουτσεσμέν κοινῆς Σχολῆς τῶν Ἑλληνικοφιλοσοφικῶν μαθη-
μάτων· καὶ ὁ μὲν ἔκτοτε λαβὼν τὴν σχολαρχίαν τὴν ἐνταῦθα ἐφάνη
ἀποχρόντως ἐπωφελής, καὶ τῆς κοινῆς διὰ ταῦτα ἐτυχεν εὐνοίας τε
καὶ τιμῆς, ὃ δὲ ἐντιμολογιώτατος Οἰκονόμος διέμενε καὶ διαμένει

αὐτόθι καταγινόμενος εἰς καλλιέργειαν τῆς λογικῆς φυτείας με εὐχα-
ρίστησιν ὄλων ὑμῶν τῶν κατοίκων τῆς πολιτείας ταύτης· ἐπειδὴ δὲ
κατὰ τὸ παρὸν καὶ ἡ αὐτοῦ σοφολογιότης διὰ τινας χρειώδεις ἀνάγ-
κας ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ αὐτόθι, δὲν λείπομεν ἐξ εὐαφόρμου
αἰτίας ἀπὸ τοῦ νὰ συμβουλευσώμεν ὑμῖν πατρικῶς τὰ καθήκοντα,
καὶ ὅσα κρίνομεν ἀναγκαῖα περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν σας διατε-
λοῦντος φροντιστηρίου. Καὶ δὴ γράφοντες Συνδικτικῶς μετὰ τῶν περὶ
ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι
ἀγαπητῶν καὶ ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, πρῶτον μὲν εὐ-
χόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν πάντας ἡμᾶς πατρικῶς, εἰτα δὲ συμ-
βουλευόμεν καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς, πληροφορούμενοι
ἐκ τῶν ἐν προοιμίῳ εἰρημένων, ὅτι ἡ περὶ τὰ κοινωφελῆ ἐν-
δεικνυμένη πρόνοια καὶ φροντίς εἶναι ἐπαινετωτέρα καὶ ἀναγ-
καιότερα τῶν ἄλλων, καὶ καθ' ὑπέρτερον λόγον ἀναγκαιοτάτη ἡ
πρὸς αὐξήσιν τοῦ θεοδότη τοῦτου καὶ πολυφελεστάτου τῆς παι-
δείας καὶ μαθήσεως χρήματος, καὶ οἰκαιοτάτη τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῖν,
δι' ἧς καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη πλεῖον τῶν ἄλλων χαρακτη-
ρίζεται, καὶ διαφυλάττειται διαρκῆ καὶ ἀνάμικτον τὸν ζῆλον ἐκεῖνον
τὸν ἐξ ἀρχῆς, καὶ νὰ ἀγωνίζησθε ἐκ παντός τρόπου εἰς τὴν συντή-
ρησιν τοῦ εἰρημένου φροντιστηρίου καὶ διαμονήν, καὶ νὰ φιλοτιμηθῇ
μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ἐπαύξεισιν αὐτοῦ, καὶ νὰ συντρέχητε καὶ νὰ
βοηθῆτε αὐτῷ [ἄντι] μικροψυχίας καὶ ἀκριβολογίας, εἰδότες, ὅτι τῶν
τοιούτων κοινωφελῶν κατορθωμάτων ἡ ἀμετάτρεπτος σύστασις δὲν
ἀπαρτίζεται, κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ μετὰ τὴν ἀνωθεν βοήθην καὶ βοή-
θειαν πρῶτον, καὶ ἀκολουθῶς μετὰ τὴν ἐμφερῆ πρόνοιαν, καὶ τὴν συνεχῆ
βοήθειαν τῶν προεστάναι κατὰ τόπους λαχόντων, καὶ ὅταν ἐξ ἐναν-
τίας τὰ τοιαῦτα μένωσιν ἀπρονόητα, καὶ τῆς ἐν δέοντι βοηθείας ὑστε-
ρημένα, ἐνδέχεται μία ἀθρόα περιστατικὴ ἐφοδος, ὡς ἄλλη τις καται-
γίς, καὶ βίαιον πνεῦμα, ἐμπεσοῦσα, νὰ ἀνατρέψῃ τὸ εὐκατάστατον
αὐτῶν, καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν καλὴν ἁρμονίαν, ἀποδεικνύουσα καὶ τὸν
περὶ τὰς ἐνάρξεις αὐτῶν κόπον μάταιον, καὶ τὰ προκαταβληθέντα
ἐξοδα περιττά καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις μεταμέλειαν διόλου ἀνωφελῆ καὶ
ἀνόητον. Τὸν δὲ ἐντιμολογιώτατον Οἰκονόμον καὶ διδάσκαλον νὰ
ἀγαπᾶτε ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ νὰ ἀποδίδητε αὐτῷ τὸ
προσῆκον σέβας καὶ τὴν εὐλάβειαν διὰ τε τὸν διδασκαλικὸν καὶ ἱερα-
τικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα· καὶ διότι παρὰ ταῦτα ἀξιώματος ὢν ὑπηρετῇ

της τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, διδάσκει τὸν θεῖον λόγον ἀπὸ τοῦ
 ἱεροῦ ἁμβωνος τῶν αὐτόθι Ἑκκλησιῶν, καὶ ταύτην μετὰ τῶν ἄλλων
 τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν ἀρθόνως καὶ εὐδοκίμως ἡμῖν παρεχόμενος, καὶ
 νὰ προθυμοποιηθεῖ εἰς τὰ πρὸς ἄνεσιν αὐτοῦ καὶ περιθάλψιν, διὰ νὰ
 ἐπαυξάνῃ καὶ ἡ ἐντιμολογιότης του τὴν ἐνοῦσαν προθυμίαν καὶ ἐπι-
 μέλειαν περὶ τὴν εὐκοσμίαν τῶν ἡθῶν, καὶ τὴν ἄλλην προκοπὴν καὶ
 ἐπίδοσιν τῶν τέκνων σας, καὶ τῶν κατ' ἔρωτα παιδείας ἀλλαχόθεν
 αὐτῷ προσφοιτῶντων, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, μὲ κοινὴν σύμπνοιαν καὶ φιλά-
 δελφον ἔνωσιν νὰ προστατεύητε τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν σας κατ' εὐτυ-
 χίαν συσταθὲν τοῦτο καλόν, ὥστε αὐξανομένης μὲ τὴν πρόσδον τοῦ
 καιροῦ τῆς γενναίας συνδρομῆς σας, νὰ κατασταθῇ τροφεῖον πάσης
 Μούσης, καὶ πάσης ἀρετῆς ἐνδιαίτημα, καὶ νὰ ἐκπέμψῃ πανταχοῦ καὶ
 εἰς ὅλον τὸ ἡμέτερον Γένος τὰς ὠφελείας, πολυπλασιάζον καὶ τοὺς
 παρὰ πάντων χρεωστούμενους ἐπαίνους εἰς τὸν ἐνθεον ζῆλόν σας,
 καὶ τὴν κοινὴν εὐκλειαν τῆς πατρίδος σας, καὶ τὸν ἀποκείμενον
 θεόθεν μισθὸν διὰ τὴν ἐξαίρετον αὐτὴν ἀγαθοεργίαν σας. Οὕτω τοίνυν
 γινώσκοντες, τέκνα ἡμῶν ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ, ποιήσατε, καθὼς Ἑκ-
 κλησιαστικῶς ἡμῖν παρκαυδύντες, γράφομεν καὶ ἐντελλόμεθα, ἵνα ἡ
 τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία
 τῆς ἡμῶν μετριότητος, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Αἰεὶ. Ἐν Μῆτι Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος Γ'.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ. ΕΦΕΣΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕ-
 ΛΕΤΙΟΣ. ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ. ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΑΘΑΝΑ-
 ΣΙΟΣ. ΝΙΚΑΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ. ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.
 ΔΕΡΚΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ. ΣΜΥΡ-
 ΝΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ. ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

Κατὰ δὲ τὸ αἰεὶς. ἔτος, περὶ μῆνα Ἀπρίλιον, ἐπειδὴ ὁ Κύριος
 Δημήτριος Μαυρογορδάτος ἀπεδήμησεν εἰς Λιβόρνον δι' ἐμπορικὰς του
 ὑποθέσεις, οἱ λοιποὶ τρεῖς Ἐπίτροποι ἐκλεξάν ἀντ' αὐτοῦ συνεπίτροπόν
 των τὸν οὐχ' ἥττον ζήλωτην καὶ φιλόμουσον αὐτάδελφόν του Κύριον
 Νικόλαον Μαυρογορδάτον. Τελειωθείσης δὲ τῆς προθεσμίας τῇ 4. Αὐ-
 γούστου τοῦ αἰεὶς. ἔτους, οἱ κύριοι Ἐπίτροποι ἐξέλεξαν διαδόχους
 των τὸν Κύριον Στυλιανὸν Χ: Παναγ. Μουνδάνιαλιν καὶ τὸν Κύριον
 Κουζηνὸν Κατακουζηνόν· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον σκέψεως γενο-
 μένης ἐψηφίσθη ἐκ τῶν παλαιῶν Ἐπιτρόπων νὰ μένωσι δύο ὡς ἐφοροί

πρὸς ὁδηγίαν τῶν νεοψηφίστων· ἔμειναν δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔφορος ὅ,τε Κύριος Ἡλίας Βαλλῆς καὶ ὁ Κύριος Νικόλαος Μαυρογορδάτος. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἀπῆλθε πάλιν ὁ διδάσκαλος κύριος Κ. Κούμας εἰς Βιένναν πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν συγγραμμάτων του· ἔμειναν δὲ εἰς τὴν σχολὴν ὡς ἐξ ἀρχῆς διδάσκαλοι οἱ αὐτάδελφοι Οἰκονόμου. Πρὸς τούτους ἀναθὰς εἰς τὸ τοῦ Μεγάλου Διερχηνέως ἀξίωμα ὁ ἐνδοξότατος καὶ περιφανέστατος κύριος κύριος Μιχαὴλ Σοῦτσος, ἀνὴρ ἐς τὰ μάλιστα τὰς Μούσας τιμῶν καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους ἀρχῇθεν εὐνοϊκώτατα διακειμένος, ἔγραψε τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

Τὴν ἡμετέραν Σοφολογιότητα ἡδέως προσαγορεύω.

Τὸ νὰ διδάσκωνται οἱ ἀπαίδευτοι, τὸ νὰ γνωρίζωσι διὰ τῆς παιδείας, ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ τὸν κτίστην καὶ τὰ κτίσματα, τὸ νὰ μαθάνωσι τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὰ ἱερὰ χρέη, εἶναι ὅλα ἀπαιτούμενα παρ' ἐκείνων, οὓς διέταξε μίᾳ ὑποαδήποτε κοινότης ἀνθρώπων εἰς τὸ τοιοῦτον ὑποῦργημα. Ὅτι δὲ αἱ μουσοστερεῖς ὑμῶν κορυφαὶ ἐντελῶς ἀποπληροῦτε τὰ κοινωφελῆ τοῦ ἐπαγγέλματος ὑμῶν ὀφειλήματα, εἰδότες ἀκριβῶς, οὐκ ἐπαυόμεθα ἐπαινοῦντες ὑμᾶς τῆς συντόνου προθυμίας καὶ τῶν ἀτρώτων πόνων, οὓς ὁσημέραι καταβάλλετε ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Γένους. Διὸ καὶ ἅμα ἐλεηθέντες παρὰ τῆς θεοσυντηρητικῆς Κραταῖας βασιλείας τῇ τῆς Μεγάλῃς Διερχηνείας ἀξίᾳ, διὰ τὰ παραστήσαμεν ἐν πρώτοις πόσον ἐρίεμεθα τὴν πρόσodon τῶν ὁμογενῶν εἰς τὸ τῆς μαθησεως στάδιον, καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην, ἣν σώζομεν πρὸς τὰς ἐλλογίμους ἡμῶν Κορυφάς, ἐφροντίσαμεν νὰ ἐξερευνήσωμεν διὰ τοῦ παρόντος τὰ καθ' ὑμᾶς, καταστέφοντες ὑμᾶς ταῖς δικαίαις ἐπαίνοις, καὶ ἀξιούντες ἅμα νὰ διπλασιάσῃτε τὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν ὑμῶν εἰς τὴν μετάδοσιν παντός μὲν εἶδους μαθημάτων, κατ' ἐξοχον δὲ λόγον περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἀπαραμίλλου γλώσσης, ἐπ' ᾧ καὶ χάριτας ὑμῖν εἰσόμεθα προθύμως τε ἐξετε διακειμένους ὑσάκεις ἂν χρῆζοιτε τῆς παρ' ἡμῶν ἐπικουρίας. Αἰωζ'. Νοεμβρίου δ'.

Τῆς ὑμῶν Σοφολογιότητος ὅπως πρόθυμος φίλος
ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ.

Ἐγραψε δὲ ἡ ἐνδοξότης του καὶ πρὸς τιμιωτάτους Ἐπιτρόπους τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

Τιμιωτάτοι Ἐπίτροποι τοῦ ἐν Σμύρνῃ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου,

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦ

τὴν ὑμῶν τιμιότητα ἀσπαζόμεθα ἀπὸ καρδίας· καὶ διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐπιστολῆς δηλοποιούμεν ὑμῖν ὅτι καὶ ἐκπαλαι ἀναφλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐρέσεως τοῦ βλέπειν τὸ φίλτατον ἡμῶν Γένος ἐπιδίδον καὶ προχωροῦν εἰς τὸ τῆς μαθήσεως στάδιον, ἅμα ἤδη ἐλεηθέντες παρὰ τῆς θεοσυντηρήτου Κραταιᾶς βασιλείας τῷ τῆς Μεγάλῃς Διερχμηνείας ἀξιώματι, δεῖν ἐγνωμεν παρυστῆσαι πρὸς πάντας πόσον τιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν τοὺς περὶ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ Γένους φροντίζοντας καὶ ἀγωνιζομένους. Καὶ δὴ ἐν πρώτοις τὴν ὑμῶν φιλόμουσον τιμιότητα διαφερόντως ἀγαπῶμεν καὶ ἐπαινοῦμεν, ὡς προϊσταμένους τοῦ περιφήμου Σχολείου τῆς ἀξιεπαίνου πόλεως Σμύρνης, θάλλοντος ἤδη μάλιστα καὶ ἀκμάζοντος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν σοφολογιωτάτων διδασκάλων καὶ αὐταδέλφων Οἰκονόμων, φίλων ἡμῖν ἐς τὰ μάλιστα πεφιλημένων, καὶ πολλῆς τιμῆς ἀξίων διὰ σοφίαν καὶ ἀρετήν. Καὶ δὴ καὶ ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως ἀγρυπνεῖτε καὶ τοῦ λοιποῦ ἐπιστατοῦντες ἀόκνως εἰς τοῦ Σχολείου τὴν ἡσυχίαν καὶ στερεώσιν, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀναγγέλλητε πάντα, ἐν οἷς ἂν χρῆζοιτε τῆς παρ' ἡμῶν ἐπικουρίας καὶ ἔξετε προθυμοτάτους ἡμᾶς πρὸς ἐκτέλεσιν. Ἀμὴν. Νοεμβρίου δ'.

Τῆς ὑμῶν φιλογενοῦς τιμιότητος ὁλως εὖνους
ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ.

Κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἔτος ὁ ὑψηλότατος καὶ θεοσεβέστατος καὶ φιλομουσώτατος Αὐθέντης καὶ Ἡγεμὼν πάσης Μολδαυίας Κύριος Κύριος Σκαρλάτος Καλλιμάχης, πυνθανόμενος τὰς προόδους τῆς Φιλολογικῆς, ἡξίωσε νὰ τιμήσῃ αὐτὴν μὲ τὸν ἐφεξῆς μεγαλοπρεπῆ χρυσόβουλλον Λόγον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ ΒΟΕΒΟ-
ΔΑΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ ΠΑΣΗΣ ΜΟΛ-
ΔΑΥΙΑΣ.

Τὸ εὐδαιμον ἀειδήποτε ἑαυτοῦ μαστεῦον καὶ μεταλλῶν τ' ἀνθρώπων εἰς γ' ἐπ' αὐτὴν τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τὸν συναγλαστικὸν βίον προσηρμήσατο, ἐν ᾧ πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἐνεκα τούτου ἀναντλᾶν φιλεῖ καὶ ὑφίστασθαι. Κἄντεῦθεν δῆλον τὸν φιλανθρώπως μὲν ἔχοντα, βουλόμενον δὲ ἑαυτὸν χρήσιμον, ὅπως ποτὲ παρσχεῖν τοῖς ὁμοίοις ἑαυτῷ, ὃ χρεῶν ἀπάντων τὸ μέγιστον, ταῦτα πρὸ πάντων, πλείστην ὅσην φροντίδα καταβαλλόμενον, ἐπαυξητέον εἶναι, περιθάλλοντα καὶ περιποιούμενον, ἅπερ ὁμολογουμένως τυγχά-

ναι γὰρ ὄντα, πρῶται ὥσπερ κύριαι βάσεις καὶ θεμέλιοι τῆς ἐν ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένης εὐδαιμονίας, καὶ ὃν ἄνευ, ὅσα περ δοκεῖ μέν, οὐκ ἔστι δὲ τείνοντα εἰς τὰ αὐτὰ ἐκείνοις, ὡς ἀνύπαρκτα καὶ ἀτελεσφόρητα, οὐχ' ὅπως ἄξιόν τι λόγου παρέχεται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐργάζεται βεῖν καὶ ὑπεξίστασθαι καὶ εἰς τὸ μηδὲν οἴχεσθαι. Ἐπειδὴ οὖν τὸ εὐδαιμον τοῦτο οὐκ ἐν τοῖς ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τὴν ἑδραν διὰ παντὸς ἔχον διατελεῖ, ὅ,τι δῆποτ' ἄρα συντελεστικὸν ἐστὶ πρὸς ἐκχέρσωσιν μὲν καλλιεργίαν δέ, τῆς κατὰ τὸ λογικὸν παμφόρου χώρας, τοῦτο δὲ πηγὴν ἀνεξάντλητον ἡγήσαν ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὡς ἀληθῶς εὐδαιμονίας, καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου σύνδεσμον. Καὶ δὴ μόνη τριαύτη ἡ παιδεία ἐστὶ αὕτη γὰρ τὸν λογικὸν κατα φωτίζουσα ἄνθρωπον καὶ τοῦτον ἀναειβάουσα, ὅπου περ διετάχθη τὸ κατ' ἀρχὰς εἶναι, ὡς θεῖόν τι ἐν ἑαυτῷ ἐμπεριέχοντα, καὶ ὅθεν ἔπειτα κατὰ κρημνὸν φερόμενος, τῷ γῆϊνῳ ἐπισκοτούμενος ματαίῳ, φέρων ἐκυτὸν ἀνθυπέβαλλε μυρίοις ὅσοις τοῖς ἀτοπήμασιν, ἐν μέσῃ τῇ ὄνειροπουλομένην εὐμερίᾳ, δυσμερῶν ὄντως ἀθλιώτατα. Διὸ δὲ ἀναμφισβήτητον καὶ ἀναμφίλεκτον, ὅπου τὰ τῆς παιδείας ἐφαπλοῦται, ἐνταῦθα καὶ τὰ κοινωνικὰ τῶν χρεῶν γινώμα εἶναι, καὶ τὴν κοινὴν εἰκὸς εὐτυχίαν παρεῖναι καὶ τοῦτο ἔξεστι ἡμῖν καταμαθεῖν οὐκ ἄλλοτρίοις, ἀλλ' οἰκαίοις ἤδη χρωμένοις τοῖς παραδείγμασι τὰ πρὸ τοῦ, τοῖς ἔπειτα ἀντεξετάζουσιν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο εἰδότες καὶ οἱ τῶν σοφῶν ἐκείνων ἡμετέρων προγόνων ἀπόγονοι, ὅλοις ἐκ τινος χρόνου δυνάμεσι πρὸς τὴν μετάδοσιν τοῦ ἀπὸ τῆς παιδείας φωτὸς ὅλως ἔχοντες τῇ Ἑλλάδι, πολλὰ φροντιστήρια καὶ μουσεῖα ἀνεγείρουσι, καὶ τὰ τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας ἀεὶ καὶ ἀεὶ μεταρρυθμίζουσι ἐπὶ τὸ βέλτιον. Εἰδότες τοίνυν καὶ αὐτοὶ ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα σχολαῖς τὸ ἐν Σμύρῃ ἀρτίπαγες Γυμνάσιον ἐς τὰ μάλιστα συντελοῦν πρὸς τὴν τοῦ ἀπὸ τῆς παιδείας φωτὸς μετάδοσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἔχομεν ἄλλως ποιεῖν ἢ χάριτας ἐπὶ τούτῳ ὑμολογεῖν τοῖς ἐν Σμύρῃ φιλογενέσι συνίστορσιν αὐτοῦ. Βουλόμενοι δὲ καὶ οὐκ ἀλυσιτελεῖς εἶναι τῇ ἀσφαλείᾳ καὶ παγίῳ τοῦ ἀριστυστάτου τούτου Γυμνασίου τοῦ ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ τοῦ Γένους συγκροτηθέντος, δεῖν ἔγνωμεν τὸν πρῶτον ἡμῶν Δύθεντικὸν Χρυσόβουλλον λόγον ἀπολῦσαι, διατάττοντες αὐτῷ ἐτησίαν χρηματικὴν συνδρομὴν διακοσίων γρασίων ἀπὸ τῶν ἡμετέρων προσόδων τῶν τε ἀλικῶν καὶ τῶν τελωνείων τῆς θεοσώστου ἡμῶν Ἰσάρας τῆς Μολδαβίας, λαμβανομένων ἀνά

ἑκατὸν ἀφ' ἑκάστου κατὰ πᾶν ἔτος. Ἀξιούμεν δὲ καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς τῆς Τσάρας ταυτησί ἡγεμονεύσοντας ἐκλαμπροτάτους Αὐθέντας ἀδελφοὺς ἡμῶν, τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κηδομένων, ἰδίους προσεμπεδῶσαι τοῦτον Χρυσοβούλλοις, ὡς ἂν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ ἀμετακίνητον εἴη τῷ πολυδαπάνῳ τούτῳ Γυμνασίῳ τὸ μικρὸν ταύτης τῆς δωρεᾶς, ὡς ἀφροῶν πρὸς ὄφελος τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν. Ἀπελύθη τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ ἔτει σωτηρίῳ, κατὰ λήγοντα μῆνα τὸν Ἰούνιον, τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς Β'. ἡμῶν ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας, ἐν Ἰασίῳ τῇ Αὐθεντικῇ ἡμῖν Καθεδρᾷ.

(Τ. Σ.).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ.

Κωνσταντῖνος Κάντας μεγ. Βεστικέρης. Νικόλαος Ῥωσσέτος Γ. Λογοθέτης.

Κατεχωρίσθη ἐν τοῖς τῶν Χρυσοβούλων κώδῃξι. Κωνσταντῖνος Βΐσας (Βλαχιστί). (α).

(α) Τὸ πρῶτότυπον τοῦ Χρυσοβούλλου τούτου Λόγου σώζεται παρ' ἡμῖν. Ἐξεδόθη δὲ οὗτος τὸ πρῶτον ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ (ἔτ. 1819. σελ. 150—152), ὅπου καὶ τὸ ἴσον τῆς εὐχαριστηρίου τῶν Συμμεταίων ἐπιστολῆς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Καισαρέως (αὐτ. σελ. 263). Ἐγραψε δὲ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ὁ ἡμέτερος Πατὴρ, ἧτις ἔχει ὡς ἑξῆς·

Τῷ ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ Αὐθέντῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Σκαρλάτῳ Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχῃ, τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἡγεμόνι πάσης Μολδαβίας.

Ἀλεξάνδρου μὲν τοῦ Φιλίππου πάτε ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ, καὶ δὴ κἀκαῖνα ὑμνεῖται· ὅτι, Θύβας ἐλὼν, ἐρείσατο τῆς οἰκίας Πινδάρου, τὸ θρυλλούμενον ἐπειπὼν «Πινδάρου τοῦ μουσικοῦ τὴν στέγην μὴ καίετε». Καίτοι γε ἐχρῆν, ἴσως, μὴ μόνῃ τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ὅλη τῇ πόλει τιμῆσαι τὸν ποιητὴν· ἵνα, φιλανθρωπίᾳ μᾶλλον, ἢ πυρὶ καὶ σιδηρῷ νικήσας Θιβαίους, μὴ διέβαλε τὰ καλὰ καὶ χαρίεντα τοῖς γέροσι καὶ ἀτερπετέρεσι. Σὺ δὲ Θεοφροῦντε ἡγεμῶν, οὐ πόλεις αἰρῶν, ἀλλὰ δὴ μᾶλλον καὶ πόλεων καὶ χωρῶν οἰκιστὴς γενόμενος καὶ σωτὴρ, δίκῃ τε καὶ θέμιδι καὶ πατρικῇ περὶ τοὺς ἀρχομένους κηδεμονίᾳ, εἶν δὴ καὶ τοῦτο καλὸν καὶ σεμνὸν ἐπιδέδειξαι, τὴν περὶ τοὺς λόγους ἡγεμονικὴν προστασίαν, οὐ στέγας μόνον σαφῶν περιποιῶν ἰδιωτικῆς, ἀλλὰ δημόσια Μοῦσαι καθιδρύων καὶ περιέπων· οἷα καὶ περὶ τὸ καθ' ἡμᾶς Γυμνάσιον ἐφθης ἐναγχοῦς φιλοτιμησάμενος. Ὁ γὰρ χρυσόβουλλος λόγος, ὃν ὑπὲρ αὐτοῦ καθήκας ἡμῖν, πρύτανιν Σε Μουσῶν, καὶ φιλοτιμότερον χορηγόν, καὶ προστατὴν διαβρόχῃ ἀναγορεύει, τὰ μέγιστα καὶ καιριώτατα τὸ Γένος εὐεργετοῦντα. Νοῦν μὲν εἰδὼς ὀρώντα, καὶ νοῦν ἀκούοντα, κατὰ τὸν σφόδρον· τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλὰ καὶ κωφὰ φρονήσεως δίχα φερόμενα, τὸν νοῦν τῶν ὁμογενῶν Σου διὰ τῆς παιδείας ἀνακαθαίρειν φιλοτιμῇ. Αὕτη δ' ἂν εἴη βασιλι-

B.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ.

§. α. Ἐπειδὴ αἱ κατὰ τὸ παρὸν περιφερόμεναι περὶ τοῦ ἐν Σμύρνῃ
Φιλολογικοῦ Σχολείου φῆμαι, διόλου ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλας,

κωτάτη τῶν ἀρετῶν, καὶ μάλα πρέπουσα ἀνδρὶ, οἷω γε Σοι, Ἥγεμόνι, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγεννημένῳ. Σὺ γὰρ εὐσεβέστατε Διόθεντα! πατὴρ εὐσεβεστάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ προγόνων φῶς ἀγαθῶν, οὐχ οὕτω πρὸς τὴν δόξαν ἀπείδεις, ὅσῳ πρὸς τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνων. Ἐπεὶ δὲ δι' ἀρετὴν εἰς δόξαν προήχθης, λόγον σεαυτῷ τὸν ἐκ Φιλοσοφίας ἐγκαταστήσας ἄρχοντα, καὶ πρὸς τοῦτῃ τὴν διάνοιαν ἀπευθύνων, δι' αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπηκόους καὶ τοὺς Ἕλληνας πάντας παιδεύειν ἐπιχειρεῖς, ὥς οὐκ ἂν ἄλλως εὐδαίμονας ἐσομένους, ἢ διὰ φιλοσοφίας, ἣν γνῶσιν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καλῶς ποιοῦντες οἱ προπάτορες διωρίσαντο. Τοῦτο πατέρα μὲν Σε τοῖς ὑπηκόοις, εὐεργέτην δὲ τοῖς Ἕλλησι, Θεῷ δ' ὅμοιον τίθῃσι. Θεὸς μὲν γάρ, ἀρετῆς ἀπάσης ἡ πρώτη πηγὴ. Θεοῦ δὲ ὥσα εἰκὼν ἡγεμὼν ἐπὶ γῆς, οἷον ἡλίου φῶς ἀνῆπται ἐν οὐρανῷ, τοιαῖς δὲ ταῖς ἀπὸ φιλανθρωπίας ἀκτίσι καταλάμπων τοὺς ὑπηκόους. Φιλανθρωπίας δὲ κάλλιστον ἔργον καὶ ὀσιώτατον, νοῦν τε καθαίρειν, καὶ ἥθει παιδεύειν, καὶ ταῖς θειοτέραις τῶν ἐννοιῶν τὰς ψυχὰς τῶν ὁμοφύλων πτεροῦν. Οὐκ ἀπὸ δυνάμεως τὸ Κρατοῦν ἀγαπᾶται· οὐκ ἀπὸ βίας τιμᾶται, ἥς καὶ σεισμοί, καὶ πνευμάτων ἐπιφοραί καὶ κεραυνοὶ μετεilhχασιν· οὐκ ἀπὸ πόλεων, ἢ ὅπλοις αἰρουμένων, ἢ σπονδᾶς, ἀκούσης Δίκης τὰ πολλὰ, παιουμένων. Ἀρετὴ πραττομένη τε καὶ διδασκομένη μέγεθος ἡρῶν καὶ σεμνότητά τῳ Ἀρχοντι περὶτίθησι. Καὶ ἔπεισιν ἅρα κῆνταῦθα τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου θαυμάζειν, ὅς ἀνδρῶν μεγαλοφύεστατος, εἴ τις ἕτερος, γεγονώς, τὴν περὶ αὐτὸν εὐτυχίαν καὶ δύναμιν ὥς κώλυσιν ἀρετῆς ἐφώκει βαρυνομένη, Διογένης εἶναι φάσκων ἐθέλειν, εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἦν. Τί δ' οὐ μᾶλλον ἦν Διογένης, Ἀλέξανδρος ὢν; Οὐ γὰρ ἐξῆν αὐτῷ καὶ τῇ τύχῃ βασιλεύειν, καὶ τῇ προαίρεσει φιλοσοφεῖν; μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅτι ἐβασίλευεν; ὥσπερ οὖν καὶ ἐριλοσῶρει, τὴν ἐξουσίαν συνεγὼν πρὸς εὐποιάν παραλαβών. Τοιοῦτος ἡμῖν αὐτὸς ἀνεφάνης, Κράτιστε Ἥγεμῶν! ὅς γε οὐ λάφυρον εὐτυχίας, ἀλλ' ἀφορμὴν εὐποιίας δεξιόμενος τὴν ἡγεμονίαν, σεαυτῷ μὲν φρόνημά τε γενναῖον, καὶ ψυχῆς ἐγκράτειαν, καὶ εὐστάθειαν μὲν ἐν βουλαῖς, τάχος δ' ἐν πράξεσι, προαίρεσιν δὲ καλῶν τελεσιουργόν, εὐσέ-

ταράττουσι πολλοὺς τῶν μὴ ἀκριβῶς γινωσκόντων ἕκαστα, καὶ σύγ-
χυσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν γνώμῃν τε καὶ ὑπολήψεων διαφόρων προζε-
νοῦσιν, ὅθεν ἔριδες συγχυαὶ καὶ ἀλληλομαχίαι, νομίζω ὅτι θέλω πρῶ-

θειαν δὲ πρὸς Θεόν, ἀπὸ παιδείας καὶ μεγαλοφυίας καὶ τῆς πατρῴας εὐγα-
νείας ὀρμώμενος περιεποιήσω. Πάσης δ' εἰπὼς ἐνῆν, τῆς Ἑλλάδος ὁμόνοιαν,
καὶ εἰρήνην, καὶ κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους διὰ παιδείας καταχέασθαι προ-
θυμῇ· πρὸς ἕνα λόγον, πρὸς ἓν δίκαιον, πρὸς μίαν τὴν πάτριον σφίσι σοφίαν,
ὡς πρὸς κοινὸν διοικεῖσθαι φῶς τοὺς πάντας παρακαλῶν. Ταῦτά Σου τῆς
φιλοσόφου Ἡγεμονίας ἀκατάλυτα τέρεπαι. Διὰ ταῦτα πολλὴ μὲν Σοι χάρις
παρὰ ἀνθρώπων, πολλὴ δὲ παρὰ Θεῷ ἀνακείσεται. Ἦν δ' εὖ πεποίηκας, ἡ
Φιλολογικὴ τῆς Σμύρνης Σχολὴ εὐεργέτην Σε ἔσται ἀναγράφεται, καὶ Σου
τὸν χρυσόβουλλον λόγον, οἷον χρύσσον δέρας διαφυλάξει, καὶ πρὸς ἅπαντας
ἐπιδείξεται, ἀλλιστον ἐνδειγμα τῆς Σῆς φιλανθρωπίας καὶ τοῖς νῦν, καὶ
τοῖς ἔπειτα, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον,

Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέη, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῇλη,

Ἡελίος τ' ἀνίων λάμπη, λαμπρὰ τε σελήνη.

Οὐ γάρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀποκρύψασθαι τὴν φιλοτιμοσύνην Σου δωρεάν, καλὸν
καλαῖς ψυχαῖς κἀγαθαῖς ἐνιῆσαν τὸν ζῆλον. Ἡδὴ δὲ καὶ τῶν ξένων συγχνοὶ
εἰς τὸ Γυμνάσιον προσφοριτῶντες, καὶ τὸ φιλόφρονον Σου θέσπισμα πρὸς
ἀνάγνωσιν ἐξαιτούμενοι, θαυμάζουσι μὲν τὸν ἐκδόοντα, ζηλοῦσι δὲ καὶ τὴν
Σμύρνην καὶ τὸ Γυμνάσιον· καὶ μὴν καὶ δακρύσαι τούτων πολλοῖς ἐπέπλησεν
ὑπὸ χαρᾶς, τῆς ἀρχαίας τοῦ Γένους εὐκλείας, αἷον ἀναθηλῆσαν φυτὸν, ὀρῶν-
τες τὸ θέσπισμα. Ὅσοι δὲ μὴ τὰς Μούσας φιλοῦσιν, εἰ δὴ τινες ἔτι περιί-
σιν, ἢ λόγοις ἢ ἔργοις ἐμποδῶν γινόμενοι τῇ τάλαιπῶρῳ Ἑλλάδι, βίᾳ καὶ
μόλις, ὥσπερ ἐκ νόσου μακρῆς καὶ βαρείας, ἀνορθωθῆναι πειρωμένη, πτή-
ξουσί τε καὶ φρίξουσιν ἀλεξικάκους παιδείας τοὺς τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνας
ὀρῶντες, καὶ φωνῇ καὶ χειρὶ, τοῖς ἐπ' ἀνδραποδισμῷ ψυχῶν ἀμαθείας παραγ-
γέλλουσι πόλεμον νικηφόρους ἐπεξιδόντας. Μοῦσαι δὲ, πᾶσαι μὲν Ἰωνικαί,
πᾶσαι δ' Ἑλληνικαί τὸ πανευκλείεστατόν Σου ὄνομα ἐξυμνήσουσι. Τιμήσει δὲ
Σε καὶ ἡ πόλις ἡμῶν, οὐ ταῖς κατ' ἀξίαν (πόθεν γάρ;) ἀλλ' αἷς ἔχει, (τί γάρ
καὶ πάθῃ) τιμαῖς· τὸν κλεινὸν Εὐεργέτην εὐρημίζει ἀμοιβομένη μετ' εὐγνω-
μοσύνης, καθὰ Θεὸς κελεύει καὶ λόγος αἰρεῖ. Αὐτὸς δὲ Θεοφρονεῖτε Λυθίντα
τῆς γλυκυτάτης ἡδονῆς ἀπολαύων διατελέσεις. Ὁ μὲν γὰρ τοῦ καλοῦ τῆς
εὐεργεσίας ἄγευστος διαδίδων, ἀνεόρταστον ἔλκει βίον καὶ σκυθρωπὸν, ὡς
μακρὰν, ἀπανδόκευτον οὐδὲν ὁδόν. Σοὶ δὲ καὶ τοῖς κατὰ Σε, ὅ, τε βίος ἡδύς,
αἱ τ' ἐλπίδες γλυκεῖται, τότε κλέος ἄλυστον, πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ὑπα-
λειπομένων στεράνων, οὐκ ἀπὸ τῶν φθαρτῶν ἅ συν τῷ κόσμῳ ὄχεται καὶ
ρεῖ, ἀλλ' ἀπὸ εὐπορίας, ἧς τὰ ἄθλα ἄφθαρτα καὶ ἀκήρατα. Ἀλλὰ γὰρ ἐλθόν-
μεν μακρηγοροῦντες ὥσπερ οἱ ἐξ ἀνθρώπων, βραδείως καὶ μόλις τοῦ λόγου ἀπαλ-
λαττόμενοι. Εἴης ὑγιαίνων, ὕψηλότητε, Εὐσεβέστατε, Εὐμενέστατε Λυθίν-
κα! καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα εὐδαιμονῶν, καὶ εὖξαν ἐκ δόξης ἀμείδων εἰς

Ξει πρᾶγμα εἰς πολλοὺς ἀρεστόν, ἂν δι' ὀλίγων ἀκριβῶς τε αἶμα καὶ ἀληθῶς ἱστορήσω τὰ κατὰ τὸ μνημονευθὲν Σχολεῖον συμβάντα, διὰ νὰ ἀπυλλάξω πολλοὺς ἀπὸ δόξας ψευδεῖς καὶ κρίσεις παντάπασιν ἐσφαλμένας. Δύναμαι δὲ νὰ δώσω ἀκριβεστάτην περὶ τῶν πάντων ἰδέαν, ὡς καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα εἰδῶς, καὶ πολλὰ παρά τε τῶν κατὰ καιροῦς ἐπιτρόπων τοῦ Σχολείου καὶ τῶν συνδρομητῶν αὐτοῦ καὶ τῶν διδασκάλων μετ' ἐπιμελείας καταμαθὼν καὶ ἀπογραφάμενος.

§. 6'. Ἀνάγκη δὲ ἵνα ἀρχίσω ἀπὸ αὐτῆς τοῦ Σχολείου τῆς συστάσεως, ἧτις ἐγένετο δι' αἰτίαν τὴν δε. Δημήτριος Βαχατώρης, εἰς τῶν τεσσάρων ἐπιτρόπων τῶν διοικούντων τὴν αὐτόνομον Εὐαγγελικὴν σχολὴν, τὴν νῦν παλαιὰν ὀνομαζομένην, μόνος ἀπολειφθεὶς, καὶ μὴ θέλων μηδὲ νὰ παραλάβῃ ἐτέρους συνεπιτρόπους μηδὲ εἰς ἐτέρους νὰ παραχωρήσῃ (κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν θέλησιν τοῦ πάλαι συστήσαντος τὴν Σχολὴν) τὴν ἐπιτροπίαν, ἡμέλει περὶ τῆς καλῆς οἰκονομίας τῆς ῥηθείσης παλαιᾶς Σχολῆς, σχολαρχοῦντος τοῦ ἀειμνήστου Χρυσάνθου, ἀνδρὸς ἐναρέτου μὲν καὶ χριστιανικωτάτου, μηδεμίαν ὁμως διὰ τὸ γῆρας ἔχοντος φροντίδα περὶ τῆς προκοπῆς τῶν εἰς τὴν σχολὴν φοιτῶντων (α). Κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸ ἔτος οἱ προϊστάμενοι τοῦ Κοινοῦ Δημογέροντες ἠθέλησαν νὰ ἀναγκάσωσι τὸν Δημήτριον Βαχατώρη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ χρεὲς του, δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ λογαριασμὸν εἰς ἄλλους ἐπιτρόπους, ὥστε νὰ προσκληθῶσι διδάσκαλοι καὶ νὰ βελτιωθῇ ἡ σχολή. (β) Ἐκείνου δὲ ἀπειθοῦντος ἔκριναν οἱ τότε προϊ-

κάχημα καὶ ἀγλίσμα καὶ τοῖς ὑπὸ Σοῦ κατ' εὐκληρίαν ἀρχομένοις, καὶ τοῖς Συμφυαίοις ἡμῖν, καὶ τῇ Ἑλλάδι πάση καὶ τῷ Γένει παντὶ.

Ἀσπ. Ἰανουαρίου 1. Σμύρνη.

Τῆς Ἑμετέρας εὐσεβεστάτης καὶ θεοφρονήτου Ὑψηλότητος δοῦλοι ἐλάχιστοι

Οἱ ἐπιτροποι τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου,

Νικόλαος Μαυροκορδάτος. Ἡλίας Βαλλῆς. Στυλιανὸς Μουνδάνалиς. Κωνσταντὸς Κατακουζηνός.

(α) Χρῦσανθος ἱερομόναχος ὁ Καραβίας ἐπονομαζόμενος, Ἰθακήσιος τὴν πατρίδα, διετέλεσε τὸν ἀσκήμον Ἱερόθεον, τελευτήσαντα τῷ 1780, εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς Εὐαγγελικῆς ἢ παλαιᾶς λεγομένης Σχολῆς. Ἐτελευταῖα δὲ τὸν βίον τῷ 1812 Φεβρ. 12 κατὰ τὸ 90 ἔτος τῆς ἡλικίας. (Βλ. Κ. Σ. Ξανθοπούλου Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῆς ἐνάρετ. τῶν ἐξετάσεων τῆς Εὐαγγελ. Σχολῆς, σελ. 16. Ἐν Ἀθήναις, 1862.—Λόγ. Ἑερ. ἔτ. 1812, σελ. 133. καὶ Νικ. Κατράμη Ἱστορ. διασφαρίσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου κτλ. σελ. 106. Ζακύνθῳ 1854). Σημ. Ἐκδ.

(β) Ἀπόκειται παρ' ἡμῖν ποίημα ἀνέκδοτον ἀνωνύμου, ἐπιγραφόμενον Σχολ.

Δημοτικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου

στάμενοι τοῦ Κοινοῦ νὰ συστήσωσιν ἐν τῷ μεταξὺ ἀλλαχοῦ τὴν Σχολήν, ὅθεν ἐνοικίασαν οἰκίαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ διδασκάλους συνεκάλεσαν τοὺς λογιωτάτους Τάπαν καὶ Κόπανον καὶ τὸν ἱερολογιώτατον Ἱερόθεον. Εἰς ταύτην τὴν νεοσύστατον Σχολὴν προσεκλήθησαν ἔπειτα διδάσκαλοι κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ σοφολογιώτατος κ. Κούμας καὶ Κωνστ. ὁ Οἰκονόμος. Ἐν τούτῳ δὲ ἀγωνιζομένου τοῦ Κοινοῦ πρὸς τὸν Βαχατώρη, ἐπειδὴ κατὰ τὸ αὐτὸ φίλοι τοῦ Βαχατώρη παρέλαβον τὸ Κοινὸν οὐ μόνον τὴν κατὰ τοῦ Βαχατώρη κίνησιν κατέπαυσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν νεοσύστατον Σχολὴν κατήργησαν μὴ χορηγοῦντες μὴ δὲν πρὸς διατήρησιν αὐτῆς τοῦ λοιποῦ. Τότε λοιπὸν δηλονότι τῷ αὐτῷ κατὰ μῆνα Αὐγουστον οἱ διδάσκαλοι Κ. Κούμας καὶ Οἰκονόμος καὶ ὁ κ. Γεώργιος Ὁμηρος καὶ ἄλλοι φιλογενεῖς ἐνέργησαν νὰ γείνη συνδρομὴ χρηματικὴ, ὥστε νὰ διατηρηθῇ ἡ Σχολὴ κατ' ἰδίαν, τὸ ὅποιον καὶ ἐγένεεν, καὶ ἡ Σχολὴ διετηρήθη οὕτω μὲ συνδρομὴν φιλογενῶν ἔτη ὀλόκληρα δύο. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νέα αὕτη Σχολή, ἡ Φιλολογικὴ ἔκτοτε κληθεῖσα, ἀριθνήτως ἐφαίνετο εὐδοκιμοῦσα καὶ καρποὺς ὠραίους παιδείας παρεχομένη, διὰ νὰ γείνη λυσιτελεστέρα πρὸς εὐκολίαν τῶν πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων, οἱ κατὰ τὸ αὐτὸ Δημογέροντες μετὰ τῶν Προκρίτων καὶ Δωδεκάνων συσχεψάμενοι ἔκριναν δίκαιόν τε ἅμα καὶ εὐλογον νὰ προικίσωσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀγίων Ἐκκλησιῶν, καὶ διὰ γράμματος κοινοῦ ἐπὶ ἁρῶν φρικτῶν διωρίσθη ἔκτοτε ἡ μὲν Ἐκκλησία τῆς ἁγίας Φωτεινῆς νὰ ἀφιέρωσιν τὸν οἶκόν της τὸν πλησίον τῆς μητροπόλεως εὐρισκόμενον, τοῦ Πρασακάκη λεγόμενον, εἰς τὸ νὰ γένῃ Σχολεῖον, ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου νὰ δίδῃ κατ' ἔτος ἀνὰ δύο χιλιάδας γρόσσια διωρίσθησαν καὶ δίσχοι εἰς τὰς ἁγίας Ἐκκλησίας. Ἐκ δὲ τοῦ Κοινοῦ δὲν ἐδόθη οὐδ' ὀβολός, πλην ἂν ἐξαιρέσῃ τις μικροτάτην συνεισφοράν, τὴν ὑποίαν νὰ δίδουν εἰς γάμους καὶ λείψανα ὅχι ἐκ τοῦ Κοινοῦ, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν νὰ φιλοδωρῶσι

Λιὰς, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς διαγράφει οὐ πᾶν ἐπιχαρίτως τὴν μηχανορραφίαν τοῦ Δ. Βαχατώρη πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ζητουμένου ἀπολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Σχολῆς πραγμάτων καὶ ματαίωσιν τῆς ἀντικαταστάσεως ἄλλων ἐπιτρόπων, ἵνα βελτιωθῇ ἡ Σχολὴ κρειττόνων διδασκάλων προσκαλουμένων, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ὡς κακεντρέχης καὶ δόλιον καὶ πανούργον. Ἰπποιήθη δὲ τὸ ποίημα τῷ 1815 καὶ φέρει ἐν ἀρχῇ τὸ ἐξῆς δυστυχὲς δίστιχον ἱαμβεῖον·

Ἰδοὺ σοι φέρω πανούργε Μπαχαδόρη

Τοῦτο δῶρον τῶν ἐμῶν κόπων τε πόνων. Σημ. Ἐκδ.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν

μικρόν τι οἱ δυνάμεναι, ἐκ τοῦ ὁποίου κατ' ἔτος συνήγετο ποσότης περίπου 700 ἢ 800 γρόσια τὰ πάντα, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους τῆς Σχολῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐντεῦθεν συναγόμενα δὲν ἐζήκουν πρὸς τὴν πλείονα τῆς Σχολῆς δαπάνην, ζῆλον ἀναζωσάμενοι τότε οἱ Ἐπίτροποι καὶ οἱ Διδάσκαλοι περιήλθον εἰς τοὺς εὐκαταστάτους, καὶ ἐπροίκισαν τὴν Σχολὴν ἐξ ἰδιαιτέρας φιλογενῶν συνδρομῆς μὲ ἐζήκοντα περίπου χιλιάδας γρόσια (α). Οὕτω λοιπὸν ἔκτοτε οἱ κατὰ καιροὺς φιλογενέστατοι τῆς Σχολῆς Ἐπίτροποι (πληρεξούσιοι ὄντες διοικηταὶ τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ γράμμα τῆς συστάσεως αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ κατὰ διετίαν ἐκλέγοντες ἀξίους διαδόχους των) ἠδύναντο νὰ οἰκονομῶσι τὴν ἐτήσιαν τῆς Σχολῆς δαπάνην, ἥτις εἰς πληρωμὴν διδασκάλων καὶ ὑποδιδασκάλων καὶ ἄλλων ἐσυμποσοῦτο περίπου ἑνδεκα χιλιάδας γρόσια. Πόση δὲ ἡ ἐκ τῆς Φιλολογικῆς ταύτης Σχολῆς ὠφέλεια, μάρτυρες τῶν πολιτῶν τὰ παιδιὰ, θαυματοζόμενα ἐπὶ προκοπῇ καὶ ἡθῶν εὐρυθμίᾳ, ἐτι δὲ πολλότατοι λόγοι διδάσκαλοι πολλαχόσε ἀπασταλέντες. Διὰ ταῦτα πολὺς ἀπανταχόθεν τῶν Σμυρναίων ὁ ἐπαινος ἐπὶ τῇ συστάσει καὶ διατηρῆσει τῆς εἰρημένης Σχολῆς ὥστε καὶ ὁ γαληνότατος καὶ εὐσεβέστατος τῆς Μολδαβίας Ἡγεμὼν Κύριος Σκαρλάτος Καλλιμάχης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος κηδύκεσε νὰ τιμήσῃ αὐτὴν μὲ χρυσόβουλλον [βλ. ὁπισθ. σελ. 453].

§. γ'. Ἀλλ' ἡ μεγάλως, παρὰ τε τοῖς ἐνταῦθα καὶ τοῖς ἐξωθεν εὐδοκίμουσα Φιλολογικὴ Σχολὴ εἶχε μέγιστον ἐνδόμυχον ἐχθρὸν τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, ἥτις, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς πρώτους συστήσαντας αὐτὴν εἶχεν ἐχθρικῶς, διετέλεσε καὶ μετὰ ταῦτα πάντοτε ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ καταδρομῇ καὶ ἀτιμώσει καὶ τέλος ἐπὶ παντελεῖ τῆς Σχολῆς καταργήσει. Ταύτην αὐτῆς τὴν ἐχθροδυστάτην διάθεσιν ἐδείκνυε μὲν πάντοτε ἡ ἱερὰ Μητρόπολις, ἔκαμε δὲ πᾶσι τοῖς φρονίμοις γνωστοτάτην, ὁπότε ὁ Βαχατῶρης κινδυνεύσας νὰ ἀποθάνῃ, μὴ θέλοντος οὐδενὸς τῶν ἐπισήμων νὰ λάβῃ μετοχὴν εἰς οἰκονομίαν τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, μετακαλεσάμενος πολλάκις τὸν διδάσκαλον Οἰκονόμον καὶ δι' αὐτοῦ δύο τῶν ἐπισημοτάτων τῆς πόλεως, λέγων δὲ τὸν κύριον Χ: Παναγιώτην Μουντάνιαλην, καὶ τὸν κύριον Ἐλευθέριον Ἡσαίου, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἐπιθυμεῖ ἐτι ζῶν νὰ ἴδῃ εἰς χεῖρας αὐτῶν τὴν διοίκη-

(α) Ἐκ τούτων 39 χιλιάδες εὐρίσκονται εἰς τὸ Κοινὸν μὲ ὁμολογίαν νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος τὸ Κοινὸν χρεωστικῶς τὸν τόκον εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους. Τὰ δὲ λοιπὰ εὐρίσκονται ἄλλαχού.

σιν τῆς Σχολῆς, καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς νέας Σχολῆς νὰ μεταβώ-
σιν εἰς τὴν παλαιὰν εἰς παντελῇ ἄρσιν τοῦ σκανδάλου. Τοῦτο μόνι-
ς ἐγένετο γνωστὸν εἰς ἀμύθητον χαρὰν τῶν ἀπάντων, καὶ εὐθὺς σκευω-
ρίκει τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως οὐ μόνον τὸν μετανουῶντα γέροντα Βα-
χατώρην ἐμπόδισαν (διὰ τοῦ υἱοῦ του) νὰ παραδώσῃ, ὡς ὑπέσχετο
καὶ ἐπεθύμει, τὴν Σχολήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν Ἐπιτρόπους αὐτῆς
ἀνθρώπους εὐκαταστάτους μὴ θέλοντας διόλου νὰ λάβωσι μετοχὴν εἰς
πράγμα ὁμολογουμένως σκανδαλώδες, διὰ λιπαρῆς ἀμέσου τε καὶ
ἐμμέσου παρακινήσεως κατέπεισαν νὰ δεχθῶσι τὴν ἐπιτροπικὴν,
τὸ ὁποῖον συνέβη τὸν Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τοῦτο ἀφ' οὗ
κατώρθωσεν ἡ ἱερὰ Μητρόполиς, ὥστε νὰ μὴ γαίῃ τῶν Σχολείων ἡ
ἑνωσις, εὐθὺς μὲν ἤρχισε διὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς νὰ κηρύττῃ παντα-
χόσε ὅτι εὐδοκίμει ἡ παλαιὰ Σχολὴ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπολήψεως
τῆς Φιλολογικῆς. Συγχρόνως δὲ ἐσπούδαζε νὰ ἐνεργῇ δημογεροντεῖαν
συνισταμένην ἐξ ἀνθρώπων οἰκείων τῆς (ὁποῖος εἶναι μάλιστα Σάββας
Μουσουδάκης, ἄνθρωπος παντολμότατος, κόλαξ ἀχώριστος καὶ φίλος
καὶ σύμβουλος τῆς Μητροπόλεως)· διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὅλαι αἱ κατὰ
τῆς Σχολῆς μηχανουργίαι αὐτῆς, ἂν δὲν ὑπεστηρίζοντο διὰ τῆς δυ-
νάμεως τοῦ Κοινοῦ, δὲν ἔσαν ἱκαναὶ νὰ διασείσωσιν αὐτὴν ἐν ᾧ μάλ-
ιστα τοῦ διδασκάλου ἡ ὑπόληψις εἶχεν ὑπερχυζῆσαι καὶ διὰ τὴν
ἄλλην του παιδεῖν, καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμείνου
εὐγλωττίαν ἐφ' οἷς ὑπὸ πάντων καὶ τῶν ἀλλογενῶν αὐτῶν διὰ τιμῆς
ἀγόμενος ἐθχυμάζετο. Ἀφ' οὗ λοιπὸν διὰ τοῦ Σάββα καὶ ἄλλων τι-
νῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων διέβαλε τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰς συντεχνίας
(ἐσνάφια), ὡς κατακρατοῦντας καὶ κατεξουδεύοντας τὸ Κοινόν, καὶ
συνέδεσε μετὰ γράμματα συντεχνίας τινὰς τάχῃ νὰ ὑπερασπίζωνται
ἀλλήλας, κατώρθωσεν ὥστε ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον
ἀρχαιρεσίας (γενομένης τότε πρῶτον ἐμπροσθεν τῶν συντεχνιῶν) ἵνα
ἀποβληθῇ μὲν ὁ Νικόλαος Μαυρογορδάτος, νέος ἐκ τῶν πρωτίστων
καὶ ἀξιολογωτάτων, ψηφισθεὶς δημογέρον, ἀντεισαχθῇ δὲ ὁ διὰ
πολλοὺς λόγους ὑπὸ τῶν τιμῶν ἀποδοκιμαζόμενος Χ: Ἀντώνιος. Εἰς
μάτην ἐπὶ ταύτης τῆς δημογεροντείας οἱ συνδημογέροντες Λουκάς
Ἀμνηρᾶς καὶ Δημήτριος Χ: Στρατῇ ἠθέλησαν κατὰ τὴν συνθήειαν ἵνα
συστήσωσι τὴν ἐκ προκρίτων συγκειμένην Δωδεκάδα. Ὁ Σάββας, ἐρ-
θίσας μερικοὺς ἀπὸ τὰς συντεχνίας, ἐματαίωσεν αὐτήν, καὶ ἐκτοτε ἐκά-
θισεν αὐτὸς αὐτοχειροτόνητος καὶ σύμβουλος καὶ βοηθὸς καὶ προστάξ.

της τοῦ Κοινοῦ. Ἡ σκανδαλώδης αὕτη σχέσις τοῦ Σάββα μετὰ τῶν Δημογερόντων ἔκαμε δύο ἐξ αὐτῶν ἀπαθιδιάσαντας διὰ τὰ κινήματα τῶν συναδέλφων των νὰ παραιτηθῶσι παντάπασιν ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ Κοινόν. Τοῦτο καὶ ἡ πανώλης (ἥτις ἐδίωξε τοὺς προκρίτους ὄλους εἰς τὰ χωρία) ἔδωκεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Σάββαν καὶ τοὺς Δημογέροντας ἵνα συνεδριάξωσι τοῦ λοιποῦ ἐπ' ἀδείας μετὰ τῶν συνομητῶν ἐσκαριωτῶν, αἵτινες ἦσαν κάποιος Ἀγγελῆς ἀλευράς, Μαρκῆς κεστενεπαζαρήης (καστανοπώλης), ὁ Βγκάλμπαςης δημιουργήμα τοῦ Μερικά, Τάστος γούναρης, Σταμπολῆς ταβερνάρης (οἰνοπώλης), Χ: Σταματὸς ταβερνάρης, Περάκης Περόγλου, Σταυρινὸς καζάσης (γαϊτανοπλόκος), πρωτομαίστορες, ἄνθρωποι ταραχοποιοί, ἐχθροὶ τῆς νέας Σχολῆς ἀνέκαθεν διὰ τῶν ἐφημερίων καὶ πνευματικῶν εἰς πλείονα ἐχθρὸν ἐκκαυθέντες. Μετὰ τούτων ἐκκλησιάζοντες καὶ εἰς τὴν τυχοῦσαν ὑπόθεσιν καὶ ἄλλους δι' αὐτῶν ἀνθρώπους κοινούς συναθροίζοντες, ἀπεφάσισαν ἵνα πράττωσι τὰ πάντα. Καὶ πρῶτον μὲν ἀδίκως καὶ παρατόλμως ἐδίωξαν τὸν γραμματικὸν τοῦ Κοινοῦ Νικόλαον Δαμιανόν, ἄνθρωπον πιστότατον καὶ τιμιώτατον πασιδῆλως, ἐπὶ προφάσει ὅτι ἐκβάλλει τὰ μυστικὰ τοῦ Κοινοῦ, καὶ ὅτι αἱ συντεχνίαι δὲν θέλουσιν αὐτόν, ἀντεισήγαγον δὲ ὅμοιόν των γραμματέα κάποιον Ἀναστάσιον Σαρῆ, περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλος εἰπάτω. Ἐπειτα δὲ ἐσυνέθισαν νὰ πράττωσιν οὕτω πᾶσαν ὑπόθεσιν λέγοντες ὅτι «οὕτω θέλουσι τὰ ἐσράφια» (αἱ συντεχνίαι)· ὥστε μερικοὶ μόνον ἀπὸ τοὺς πρωτομαίστορας οἱ σκανδαλοποιοί, ἐπειδὴ ἐβουλοῦντο ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ Κοινοῦ, ὅχι μόνον ἔσυραν πολλοὺς μεθ' ἑαυτῶν, τοὺς μὲν πειθοῖ τοὺς δὲ καὶ βία, ἀλλὰ καὶ ἐτύλμησαν νὰ φανῶσι καὶ νὰ φαίνωνται ὡς παρασταίνοντες ὅλον τὸν λαὸν τῆς Σμύρνης. Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκοῦσιν ἵνα δώσωσιν εἰς τοὺς νουνεχεῖς ἰδέαν τῆς παρούσης οἰκονομίας τοῦ Κοινοῦ, καὶ τί σημαίνουσιν αἱ λέξεις «ὁ λαὸς θέλει τοῦτο καὶ ἐκεῖνο»· καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ τὸ τῶν καλῶν Δημογερόντων, «δὲν ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τὸ δεῖναι πρᾶγμα, διότι ὁ λαὸς μᾶς ξερχίζει», καὶ ἄλλαι ἀηδέστεραι τούτων ἐκφράσεις.

§. δ'. Καιρὸς δὲ εἶναι ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὸν περὶ τῆς Σχολῆς λόγον, καὶ ἴδωμεν πῶς κατήντησαν τὰ πράγματα εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν. Ἀφ' οὗ κατεστάθησαν οἱ παρόντες Δημογέροντες καὶ ἐματαιώθη τὸ σωτηριῶδες συμβούλιον τῆς Δωδεκάδος, τῆς ὑπὸ τῶν προκριτοτέρων συνισταμένης, καὶ δύο τῶν Δημογερόντων, μὴ ἀνεχομέ-

νων τὰ ὀχλοκρατικὰ κινήματα, παρητήθησαν, καθὼς εἵπομεν, ἔμειναν δὲ τέσσαρες δημογέροντες, Χ: Ἀντώνης καὶ Μερίκας, οἰκειότατοι τῆς Μητροπόλεως· ἐτι δὲ Χ: Γ. Ἀγαλλόπουλος καὶ Χ: Κωνσταντῆς Πεστελματσόγλους, ἄνθρωποι δειλοί καὶ κοῦφοι, καὶ χωρὶς χαρακτῆρα, τότε ἦλθε πλεόν ὁ καιρὸς ἵνα ἐπιχειρήσωσι τὴν καταδρομὴν τῆς Σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἐκοιλοπόνουν πολλαὶ πολλάκις συνελεύσεις, ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Σάββα καὶ τινων οἰκειοτάτων εἰς τὸ κελλεῖον μάλιστα τοῦ παπᾶ Γαβριήλ, τοῦ νῦν πρωτοσυγγέλου, σκοτίως συγχροτούμεναι. Πρῶτον λοιπὸν πάντων κλιπείσθησαν οἱ ῥηθέντες Δημογέροντες ἵνα γράψωσι μυστικὴν ἀναφορὰν κατὰ τοῦ διδασκάλου Οἰκονόμου πρὸς τὴν Παναγιότητά του, τὸ ὅποιον καὶ ἔγεινε κατὰ Μάϊον, καὶ τὸ ὅποιον, πρὶν ἔλθῃ ἡ ἀναντιρρόητος αὐτοῦ ἀπόδειξις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐσυμπεραίνετο ἐξ ὧν ἡ ἐκτὸς Μητροπόλιν περσκήνησε μυστικώτατα ἓνα τῶν Προυχόντων ἵνα γράψῃ κατὰ τοῦ Οἰκονόμου πρὸς τὴν Παναγιότητά του, θέλουσα οὕτω νὰ δώσῃ τὸ ἀξιοπίστον εἰς τὴν τῶν Δημογερόντων ἀναφορὰν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεϊότατος Πατριάρχης, ὑπονοήσας τὴν σκευωρίαν, δὲν τοὺς ἤξιωσε καὶ ἀπαντήσεως, ἀπεφάσισαν νὰ πράξωσι καὶ κίνημα βιαιότερον τῇ 13 Ἰουνίου. Τότε λοιπὸν ὁ Σάββας, πλησίον αὐτοῦ τοῦ Κοινοῦ, εἰς τὸ γυμνασίον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, διὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ Κοινοῦ, συγκαλέσας ὅσους εἶχεν ὀργανίσει πρωτομαίστορας συντεχνιῶν, ἔπεισαν αὐτοὺς ἵνα ὑπογράψωσιν ἀναφορὰν πρὸς τοὺς Δημογέροντας, διὰ τῆς ὁποίας τάχα παρεκάλουν αὐτοὺς ἵνα ἀποβληθῇ ὁ Οἰκονόμος ὡς αἰτίας σκανδάλου καὶ ἐξόδων ἐν τῇ πόλει γεγεννημένους. Τοῦτο διεκωδωνίσθη παρευθὺς· καὶ ἡ τῆς Σχολῆς περισσολιζομένη τῆς ἀθέου κατάρτησις ἐπροξένησε ταραχὴν μεγίστην εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὰ πέριξ· οἱ δὲ καλοὶ Δημογέροντες πρὸς τοὺς τιμίους καὶ προκρίτους δυσανασχετοῦντας ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκῆτῳ ἀτοπήματι, καταναθεματιζόμενοι ἐπιώρουν, ὅτι «δὲν ἔχουσιν εἰδήσιν», ἐν ᾧ ἂν ἐσπέρας ἐκίνουν τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν των ἔγεινε, καὶ ὅτι «δὲν πρέπει νὰ ἀπεθῶσιν οἱ ἀχρεῖτοι νὰ χαλάσωσι τοιαύτην Σχολὴν» καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψευδολογήματα. Οἱ ἄρχοντες καὶ πρόκριτοι ἐπεμψαν μετὰ τινος ἡμέρας εἰς τὸ Κοινὸν δύο γέροντας τοὺς ὑποληπτικοτάτους, τὸν τε Παῦλον Ὁμηρον καὶ τὸν Χ: Παναγιώτην Μουντάνιαλην. Οὗτοι παρέστησαν τὸ ἀτοπὸν τοῦ πράγματος, ἐπέταξαν τοὺς Δημογέροντας νὰ μὴ ἀνακατωθῶσι παντάπασιν εἰς τὸ ἄλογον καὶ ἄδικον κίνημα τῶν ἀπο-

ἑταπών· οἱ δὲ Δημογέροντες πρὸς μὲν τοὺς δύο ἐπιστημοτάτους πρᾶ-
σθύτας εἶπον ὅτι ὄχι μόνον δὲν θέλουσιν ἀνακατωθῆ, ἀλλὰ θέλουσι
διορθώσαι τὸ πρᾶγμα. Κρύψε δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπεμψαν εἰς τὴν Πανα-
γιότητά του τὴν ἀναφορὰν τῶν συντεχνιῶν περικλείσαντες εἰς ἴδιον
γράμμα. Τὸ πρᾶγμα ἐγένετο εὐθὺς γνωστόν, καὶ τινες ἐπιπλήξαντες
τοὺς Δημογέροντας διὰ τὴν νὰ γράψωσιν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ἤκου-
σαν εἰς ἀπόκρισιν, ὅτι «εἰδήσιν μόνον ἐδωκαν τῇ Παναγιότητί του περὶ
τῶν τρεχόντων, καὶ ὅτι θέλουσιν ἀκολουθῆσαι εἰς ὅ, τι κρίνει ἡ Πανα-
γιότης του εὐλογον». Οὕτως ἐκήρυττον καὶ οἱ ἐσαφιδῶται, λέγοντες
ὅτι «ἂν ἡ Παναγιότης του εἰπῇ καλὸν τὸν Οἰκονόμον θέλουσι τὸν δε-
χθῆ καὶ αὐτοί». Τοῦτων συμβαίναντων οἱ δύο γέροντες Παῦλος Ὁμη-
ρος καὶ Χ. Παναγ. Μουντάνιαλης παρεκάλεσαν τὴν εἰσέτι ἐδῶ δια-
τρίβουσαν Πανιερότητά του, τὸν ἅγιον Σμύρνης, νὰ διορθώσῃ τὸ πρᾶγ-
μα, πλὴν ἔλαβον εἰς ἀπόκρισιν, ὅτι «δὲν ἀνακατόνεται ἡ Πανιερότης
του εἰς παρόμοια πράγματα». Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν εἰς Κων-
σταντινουπόλιν ἡ Πανιερότης του. Ὡς τὸν ἔμεινεν ἐλπίς ἄλλη πλὴν
ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κρίσις καὶ ἀπόφασις, ἥτις γενικῶς περιε-
μένετο ὡς Θεοῦ φωνή, ἵνα κατευνάσῃ τὸν κλύδωνα. Ἐν τούτοις ὁ
παναγιώτατος Πατριάρχης κατανοήσας καὶ ἐκ τῆς δευτέρας ἀναφορᾶς
τῆς τῶν συντεχνιῶν πόθεν καὶ πῶς κινεῖται οἱ διώκται τοῦ Οἰκονό-
μου, ἐξέδωκε τῇ κ' Ἰουνίου ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς προκρίτους, ἐπι-
πλήττους τοὺς παρὰ λόγον ἀντιφερομένους πρὸς τὸν διδάσκαλον,
καὶ παρακελευομένην ὥστε ἀφέντες τὰ σατανικὰ ταῦτα κινήματα νὰ
ἡσυχάσωσιν ἐξ ἀποφάσεως (α).

§. ε. Ἦλθε λοιπὸν αὕτη ἡ τοσοῦτον ἐπιθυμουμένη πατριαρχικὴ
ἐπιστολὴ τῇ 16 Ἰουλίου διὰ τοῦ ταχυδρόμου. Εἶχε δὲ φθάσει πρότε-
ρον ἐδῶ καὶ ὁ εἰς Μαγνησίαν διατρίβων διδάσκαλος Οἰκονόμος, κατ'
ἐπιταγὴν νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἔργον του. Τὴν ἐπιστολὴν δὲ ταύτην ἐπεμ-
ψεν ἡ Παναγιότης του πρὸς τὸν Χ. Παναγ. Μουντάνιαλην διορίζουσαν
τὴν τιμιότητά του δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς νὰ συνάξῃ τοὺς προκρίτους
καὶ τοὺς Δεπουτάτους καὶ τοὺς Δημογέροντας, ὥστε νὰ ἀναγνωσθῇ ἡ ἐπι-
στολή, καὶ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς διαλλαγῆς ἐξάπαντος. Τὸ πρᾶγμα προῦ-
ξένησε γενικὴν χαρὰν, προσδοκίωντων ἀπάντων τὴν λύσιν τῶν κακῶν. Ὁ

(α) Βλ. Τὴν Πατριαρχικὴν ταύτην ἐπιστολὴν ἐν Ἀγγελιοπούλου Τὰ κατὰ
τὸν αἰόδιμ. Πατριάρχ. Κωνσταντινουπ. Γρηγόριον τὸν Ε'. Τόμ. Α. σελ. 155.
ἐν Ἀθήναις, 1865. Σημ. Ἐκδ.

κ. Χ: Παναγιώτης λοιπόν λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ὑπῆγεν εἰς τὸ Κοινὸν καὶ ἐζήτησε νὰ καλεσθῶσιν οἱ πρὸς οὓς ἐπεγράφετο, ὥστε νὰ ἀναγνωσθῇ. Ἀλλ' οἱ Δημογέροντες μὲ πολλὰς προφάσεις ἀνέβαλον τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τὴν ἐπαύριον, ὑποσχέθεντες νὰ συγκαλέσωσιν ὀλίγους μόνον ἐκ τῶν προκρίτων καὶ τοὺς Δεπουτάτους καὶ μερικὸς πρωτομαῖστορας ἐκ τῶν μεγάλων μόνων συντεχνιῶν. Καὶ τὸν μὲν γηραιὸν οὕτω παρὰ-πείσαντες ἀπέπεμψαν μηδὲν ὑφορώμενον. Εὐθὺς δὲ διεμοίρασαν διὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Κοινοῦ γραμμάτια (διὰ τῶν ὁποίων συνειθίζουσιν ἤδη νὰ συγκαλῶσι τὰς συνελεύσεις), διὰ τῶν ὁποίων ἐκάλουν νὰ συναχθῶσι τῆσις* περὶ τὴν δεκάτην ὥραν εἰς τὸ Κοινόν* καὶ τοὺς μὲν πρωτομαῖστορας τῶν ἐσναρίων (συντεχνιῶν), τῶν ἀγαπώντων τὴν εἰρήνην καὶ τὸ Σχολεῖον, οἷον Γυαλάδων, Βουτσάδων, Μισιρτσίδων (ἐμπόρων Αἰγυπτιακῶν προϊόντων), Γεμικτσίδων (ἐμπόρων ξηρῶν ὀπωρῶν) καὶ τῶν λοιπῶν, ἐκάλουν αὐτοὺς μόνους, πρὸς δὲ τοὺς ὁμόφρονας ἔγραφον ῥητῶς εἰς τὰ προσκλητήρια νὰ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλους τινὰς εἰς τὴν συνέλευσιν. Καὶ οὕτω διετέλεσαν ὅλην τὴν νύκτα διὰ πνευματικῶν καὶ ἄλλων μέσων προετοιμάζοντες τὴν συνέλευσιν. Τῇ ἐπαύριον λοιπὸν ἐξαφνα ἐκήρυξαν ὅτι ἡ συνέλευσις θέλει γαίνει ὅχι εἰς τὸ Κοινόν ἀλλ' εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν. Ἐκεῖ πρὸς κλημένης τῆς Θεοφιλίας του, δηλαδὴ τοῦ τιτουλαρίου ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου Σμύρνης, καὶ τῶν Δημογερόντων καὶ Δεπουτάτων καὶ Προκρίτων, ἐτι δὲ καὶ ἱκανῶν πρωτομαῖστόρων συντεχνιῶν, ἐξαίφνης ἀνεφάνησαν τινῶν συντεχνιῶν οἷον παντοπωλῶν (βακκάλιδων), κρεοπωλῶν, κερκαμπογιατσίδων (βαφῆων μελανῶν χρωμάτων), πατσατσίδων (μαγεύρων ποδῶν τετραπόδων) καὶ ἄλλων τοιούτων οἱ τολμηρότεροι καὶ αὐθαδέστεροι. Ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ἡ Θεοφιλία του. Ἐπευφήμησαν οὔτε Δεπουτάτοι καὶ οἱ Πρόκριτοι, εἰπόντες ὅτι προσκυνούσιν ἀποδεχόμενοι τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπιταγὰς* οἱ Δημογέροντες ἐσιώπησαν. Ἡ δὲ Θεοφιλία του ἠρώτησε τότε τοὺς χυδαίους τί λέγουσι πρὸς ταῦτα* ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν ἀδιάκριτά τινα. Τότε ὁ δημογέρων Μερίκας εἶπεν, ἀδελφοί, τί σιωπᾶτε, εἰπέτε τὴν γνώμην σας. Τότε ἐρώνηξαν ἐνὶ στόματι, «*Δὲν τὸν θέλομεν*». Οἱ πρόκριτοι λοιπὸν ἀνεχώρησαν, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶδον ὅτι εἰς τῶν Δεπουτάτων ἐκινδύνευσε νὰ πάθῃ τι δεινὸν (α)* ὁμοίως ἀνεχώρησαν καὶ οἱ χρησι-

(α) Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ φιλόμους οὗτος καὶ χρηρὸς δεπουτάτος Νικόλαος Δανγ (TOM, Δ').

μώτεροι τῶν ἐσναφιωτῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀκουσθῶσιν εἰς τοιαύτην ἐκ συνθήματος καὶ παρακοῆς ὄχλου κατακραυγὴν. Οἱ δὲ καλοὶ Δημογέροντες ἐκβαλόντες ἔκτοτε τὸ προσωπεῖον καὶ εἰπόντες ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ συναποθάνωσι μετὰ τοῦ λαοῦ (!!!), συνασπιστὰς ἔχοντες τὸν τε Σάββαν Μουσουλδάκην καὶ τὸν Μανουὴλ Περόγλου, ἀνθρώπου στιγματίζε, ἐκπαλαί διψῶντας τὴν κατάργησιν τῆς Σχολῆς, ἄγοντες τὸν λαὸν ἐκ τοῦ Κοινοῦ εἰς τὴν Μητρόπολιν, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν εἰς τὸ Κοινόν, ἐβίβασαν τέλος τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Σχολῆς νὰ μετακομίσωσιν ἐν μεσημβρίᾳ τὰ πράγματα καὶ βιβλίῃ τῆς Σχολῆς καὶ νὰ ἐκβάλωσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὸν δρόμον καὶ τὰ πράγματά των, καὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τῆς Σχολῆς τὰ κλειδιά. Τοῦτο ἐγένεεν ὡς εἴπομεν τῇ 15^ῃ Ἰουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεγνώσθη ἡ Πατριαρχικὴ ἐπιστολή.

§. 5^ο. Τὴν ἐφεξῆς νύκτα ἐδαπάνησαν οἱ Δημογέροντες καὶ ὁ Σάββας εἰς συναλεύσεις ἐν τῇ Μητροπόλει· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ εὐθὺς συνετέθη καὶ ἄλλη ἀναφορὰ κατὰ Οἰκονόμου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐκόντας καὶ ἄκοντας ὑπέγραψαν πολλοὺς· τοὺς δὲ ἐπιτρόπους τῆς ἀγίας Φωτεινῆς ἀνθρώπους τιμιωτάτους, μὴ θελήσαντας νὰ ὑπογράψωσιν, ἐξώσαν παρευθὺς διὰ τῆς Θεοφιλείας του, καὶ ἀντιστείλαγον ἐκ τῆς φατρίας ἄλλους· οἱ δὲ ἐπίτροποι τοῦ Νοσοκομείου, διὰ νὰ μὴ βιασθῶσι, διέτρεβον εἰς τὰ χωρία, πλὴν ἐξητήθησαν καὶ αὐτοὶ πολλὰκις. Μεταμεληθέντες δὲ διὰ τὸ λυσσῶδες ὑπὸ πάντων κατακρινόμενον κίνημά των, τὸ κατὰ τῆς Σχολῆς γενικῶς, ἀπεφάσισαν νὰ κρύψωσι τὴν γνώμην των (ἥτις ἦτο, ἀφ' οὗ καταργηθῇ ἄρδην ἡ Σχολὴ ἡ γὰρ, καὶ προκίσσῃ τὴν παλαιὰν μὲ τὰ ἀφιερώματά της)· διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀναφορὰν των ἐκείνην ἔγραψον ὅτι τὴν Φιλολογικὴν Σχολὴν θέλουσι, πλὴν τὸν διδάσκαλον δὲν θέλουσιν, ὅθεν παρακαλοῦσι τὴν Παναγιότητά του νὰ στείλῃ ἕτερον διδάσκαλον. Ἐν τούτοις οἱ ἄρχοντες καὶ πρόκριτοι καὶ ἔμποροι καὶ δεπουτάτοι καὶ οἱ χρησιμώτεροι τῶν ἐσναφιωτῶν ἔγραψαν ἀναφορὰν καὶ μαρτυρίαν περὶ τῆς σχολῆς καὶ διδασκάλων, ὅτι ἐξῆσαν τιμίως καὶ χριστιανικῶς εὐδοκίμοῦντες καὶ ἐπαινούμενοι παρὰ πάντων, μάλιστα περὶ τοῦ ἱεροδιδασκάλου Οἰκονόμου ὅτι ὠφελεῖ τὰ μέγιστα τὸ χριστιανικὸν ὁρθόδοξον πλήρωμα,

ἑρῆς, τελευτήσας τῇ 1847 ἐν Ναυπλίῳ. Συλλαβόντες δηλ. τότε τοῦτόν τινες τῶν ὀχλοκρατικῶν, προεξάρχοντος διακόνου τινός, ἐξεσφενδόνισαν κατὰ τῆς ἀναβάθρας τῆς Μητροπόλεως, καὶ πεσὼν χαμαὶ ἔθραυσε τὴν χεῖρα. Σημ. Ἐκδ.

κρητύτων τρανώς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι τῆς οὕτω ὠφελιμωτάτης εἰς ὅλον τὸ Γένος Φιλολογικῆς σχολῆς ζητοῦσι καὶ ἐπιθυμοῦσι τὴν διηνεκὴ παγίωσιν καὶ ἀκλόνητον στερέωσιν. Ταύτην τὴν ἀναφορὰν ἐπεμψαν οἱ ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς εἰς τὴν Παναγιότητά του, πρὶν τῆς ἐλεύσεως τῆς μνημονευθείσης πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς.

§. ζ'. Σκέψεως λοιπόν, ὡς εἰκοι, γενομένης ἀπεφασίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει συνοδικῶς νὰ γείνη ἡ Σχολὴ πατριαρχικῇ, σταυροπηγιακῇ καὶ δικαίως, διότι ἀριερώματα δὲν ἔχει ἄλλα παρὰ τὴν οἰκίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, καὶ δύο χιλιάδας γρύσσια κατ' ἔτος ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἡ δὲ ἄλλη προίκις αὐτῆς ἔγεινε παρὰ τῶν προκρίτων καὶ προυχόντων, χωρὶς νὰ ἐξουδεύσῃ τὸ Κοινὸν οὐδὲ ὀσολόν· ὥστε δὲν ἔχουσιν οὐδὲν δικαίωμα νὰ ἀνακατόνωνται εἰς τὴν Σχολὴν αἱ συντεχνίαι, μάλιστα αἱ μικροὶ καὶ μηδὲν συμβάλλοντες εἰς τὰ κοινὰ πράγματα. Οὕτως ἐγένετο γράμμα προσκυνητὸν σιγγιλιῶδες, ἐτι δὲ καὶ ἕτερον γράμμα εὐεργετικὸν ὑπὲρ Οἰκονόμου, διορίζον αὐτὸν διδάσκαλον τῆς σταυροπηγιακῆς ταύτης Σχολῆς, καὶ πατριαρχικὸν ἱεροκέρυκεα πάσης ὀρθοδόξου ἐκκλησίας (α). τὰ ὅποια ἐστάλινσαν ὑπὸ τῆς Παναγιότητός του πρὸς τὸν κύριον Χ. Παναγιώτην Μουντάνιαλιν νὰ τὰ ἐνεργήσῃ, καὶ νὰ διενεργήσῃ ὁμοῦ καὶ τὴν γενικὴν εἰρήνην. Ταῦτα τὰ προσκυνητὰ γράμματα ἦλθον εἰς τὴν Σμύρνην Ἰουλίου λ'. μετὰ τὴν βιαίαν κατὰκλεισιν τῆς Σχολῆς τὴν τῇ ις'. τοῦ αὐτοῦ συμβῆσαν. Ὁ κόσμος ἔχαρῃ, καὶ πάλιν ἐλπὶς συμβιβασμοῦ. Ἀνεγνώσθησαν τὰ προσκυνητὰ γράμματα τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν τῇ Μητροπόλει ἐμπροσθεν τοῦ κυρίου Χ: Π. Μουντάνιαλη καὶ τῶν Δημογερόντων. Ἡ Θεοφιλία του ὅμως διέσπειρεν εἰς τοὺς ἀξιόους ὑπουργοὺς του, ὅτι ἡ Παναγιότης του δὲν δύναται κοινὸν κτῆμα νὰ τὸ κάμῃ σταυροπήγιον, ὃ δὲ κύριος Χ: Παναγιώτης ἐπέμενε νὰ συνάξωσιν οἱ Δημογέροντες δώδεκα μόνον ἐκ τῶν πρωτίστων, καὶ νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ σιγγίλια, διὰ νὰ γείνη εὐθύς τρόπος εἰρήνης καὶ διαλλαγῆς. Ἀλλ' οἱ καλοὶ Δημογέροντες προσφασίζόμενοι πάλιν τότε μὲν τῆς ἡμέρας τὸ πολυάσχολον, τὴν δ' ἐπαύριον τὴν ἀπόκρεων, ἀνέβαλον τὴν συνέλευσιν εἰς τὴν πρώτην Αὐγούστου. Ὑπῆγεν εἰς τὸ Κοινὸν ὁ κύριος Χ: Π. Μουντάνιαλης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ προσκυνητὰ γράμματα παραλα-

(α) Βλ. ἀμφότερα ταῦτα τὰ γράμματα παρὰ Ἀγγελουπόλιν. (Τὰ κατὰ τὸν αἰοῖδ. Πατριάρχ. Κωνστ. Γρηγόριον. Τόμ. Α. σελ. 404 καὶ 448), Σημ. Ἐκλ.

ἔων τρεῖς μόνον τῶν προκρίτων, ἀλλ' ἐν ᾧ ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ὀλιγωτά-
τους μόνον κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν Δημογερόντων εἶδεν ἐξαφνα νὰ
φανῶσιν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἄνθρωποι, οἱ συνειθισμένοι τολμηροὶ καὶ
αὐθαδέστομοι, τῶν ὁποίων πρῶτιστος εἶναι Σάββας Μουσουδάκης καὶ
Μανουὴλ Περόγλου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Περάκης. Ἀνεγνώσθησαν
τὰ γράμματα· πλὴν οἱ καλοὶ βουλευταὶ μὲ μισὸν τότε στόμα, ἀλλ'
ὁμως ἔλεγον πάλιν «δὲν τὸν θέλομεν» τὸ κοινὸν πρᾶγμα πῶς νὰ τὸ
ἐξουσιάσῃ ὁ Πατριάρχης;» οὕτω πρὸ μιᾶς ἡμέρας ὁ δημογέρων Χ: Ἀν-
τώνιος καὶ ὁ Σάββας ὤφθησαν εἰς τὰ ἐργαστήρια περιφερόμενοι καὶ
ἠκούσθησαν νὰ πείθωσι τοὺς ἀπλουτέρους, καὶ νὰ τοὺς ἐγκαρδιάνωσι
νὰ φωνάζωσι πάλιν, «δὲν τὸν θέλομεν, τὰ κλειδιά ῥίπτομεν εἰς τὸν
μεγχεμέν». Ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα οἱ δεινοὶ οὗτοι ἐδίδασκον
καὶ διδάσκουσι περιφερόμενοι καὶ λέγοντες ὅτι κανεὶς τὸν λαὸν δὲν
δύναται νὰ βιάσῃ, οὐδὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ ὅμοια. Ἠκούσθησαν δὲ
πολλαχοῦ τὰ τοιαῦτα διακηρύττοντες, καὶ ἐφημέριοι καὶ περεφημέ-
ριοι, ὥστε τοὺς ἀθλίους ἐσναφιώτας, ἄλλως ναρκούντας καὶ ἀποδει-
λιῶντας πρὸς τὰ τοιαῦτα διὰ τὰς ἐν τῷ σιγγιλίῳ ἀράς καὶ τὰ ἐπι-
τίμια, δὲν ἀφίνουσιν οὐδαμῶς νὰ ἀνανήψωσιν ἀπὸ τὴν μέθην τῶν κινη-
μάτων τῶν· ἀλλὰ ὑποθερμαίνουσιν αὐτοὺς ἀδιακόπως καὶ μὲ τὴν
γλυκεῖαν ἐλπίδα, ὅτι ἂν διωχθῇ ὁ Οἰκονόμος, θέλει πέσει καὶ ἡ δύ-
ναμις τῶν ἀρχόντων, καὶ αἱ συντεχνίαι θέλουσι κινεῖσθαι λογαριασμόν
μὲ αὐτούς, καὶ θέλει κερδίσει τὸ Κοινὸν 700 χιλιάδας γρόσσια, τὰ
ὅποια ἐκείνοι κατὰ καιροὺς ἔφαγον. Λέγουσι δὲ ταῦτα ὅχι μόνον οἱ
περὶ τὸν εἰς ὅλους γνωστὸν δημογέρτην Σάββαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ
Δημογέροντες μάλιστα Χ: Ἀντώνιος καὶ Μερίκας· εἰς τὰ ἐργαστήρια
ἔλεγον ὅτι οἱ Φρεγκιανᾶδες τῶν ἀρχόντων εἶναι κτισμένοι μὲ τὰ
αἵματα τῶν πτωχῶν καὶ ἄλλα παρόμοια ἀσυνείδητα λόγια, διὰ
τοῦτο τὰ πολιτικὰ ἀνήκουσιν εἰς τὰς συντεχνίας, μάλιστα εἰς τοὺς
τὰ ἀναγκαϊότατα πωλοῦντας οἷον παντοπώλας, ἀλευράδας καὶ τοὺς
ἄλλους· ὅθεν καὶ δωδεκάκλους ἔχουσιν αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ὑπό-
σχονται νὰ ἐκλέγῃσι τοῦ λοιποῦ τὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιώματα. Ἐδῶκε
δὲ τὰ καλὰ ταῦτα ἀξιώματα τῆς πολιτικῆς μαθήματα ὁ ἅγιος Σμύρ-
νης καὶ ὁ ἄξιος ἐπίσκοπος αὐτοῦ παρορμῶντες τοὺς πολλοὺς καὶ λέ-
γοντες ὅτι εἶναι καιρὸς οἱ μικροὶ καὶ οἱ πτωχοὶ νὰ κινηθῶσι, καὶ ὅτι
καὶ ἡ Μητρόπολις θέλει βοηθήσῃ αὐτούς· διότι καὶ ἡ Βασιλεῖα τοὺς
πτωχοὺς ἀκούει καὶ ὅχι τοὺς μεγάλους, καὶ ἄλλα παρόμοια. Ταῦτα

λοιπόν ἂν τις καλῶς στοχασθῇ, δὲν θέλει παραξενευθῇ, πῶς ἐγείνῃ ἡ τόση τοῦ ὄχλου κίνησις· ἀλλὰ μᾶλλον θέλει ἀπορήσει, πῶς μετὰ τόσας καὶ τοιαύτας διαβολὰς ἔμεινε πάλιν παρὰ τοῖς πλείστοις ἄθικτον τὸ σέβας τὸ πρὸς τὴν Σχολὴν καὶ τὸν διδάσκαλον (α). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρεκβατικώτερον.

§. ἡ. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν τῶν προσκυνητῶν σιγγιλίων ἀποστολὴν ἐφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ ἀποστατικὴ ἀναφορά, καὶ ἐγέναν γινωστὰ τὰ ἐν τῇ Μητροπόλει τῇ ις'. Ἰουλίου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ὑπὸ τῶν ὀχλοκρατικῶν τετολημμένα, δηλαδὴ ἡ βιαιοτάτη τῆς Σχολῆς κατάκλεισις καὶ αἱ κατὰ τῶν τιμίων ἀπειλαί, καὶ ἡ τῶν πατριαρχικῶν σωτηριωδῶν ἐπιπληκτικῶς νοουσιῶν ἡ ἀναιδὲς καταπάτησις, ἔκρινεν ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης νὰ στείλῃ τὴν ταχίστην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τὰ σιγγίλια ἐνταῦθα λαβόντα κύριον Χ: Παναγ. Μουντάνιαλην, ἐπιτάττουσαν (ἂν ἀκόμη δὲν ἐπαρρησιασθῇσαν τὰ γράμματα) τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα γράμματα νὰ μὴ τὰ παρρησιασθῇ μέχρι δευτέρας ἐπιταγῆς. Αὕτη ἡ πατριαρχικὴ πρὸς τὸν Χ: Παναγιώτην ἐπιστολὴ ἐφθασεν ἐδῶ τῇ πρώτῃ Αὐγούστου περὶ δεῖλιν ὀλίαν, ἀφ' οὗ ἐν τῷ Κοινῷ ἀνεγνώσθησαν, ὡς εἴρηται, τὰ σιγγίλια, καὶ ἔκαμε ζήτησαν μεγίστην· διότι εὐθὺς κρότος ἐπὶ τούτῳ τῶν ἀποστατικῶν πολὺς· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν περιεφέρετο δεικνύων τὴν πρὸς τὸν Χ: Παναγιώτην Πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν ὁ δημογέρων Χ: Ἀντώνιος, καὶ ἄλλοι κήρυκες πανταχόσε ἐπέμψθησαν ἐκ τοῦ Κοινοῦ, ἀγγέλλοντες ὅτι ἡ Παναγιότης του μεταμελειθεῖσα διότι ἀπάτη τινῶν ἐξέδωκε τὰ σιγγίλια, ἐπεμψεν ἐπιστολὴν ἀναι-

(α) Εἰ δέ τις τυχὸν θαυμάσει διὰ τί τόσοι καὶ τοιοῦτοι ὄντες οἱ τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ διδασκάλου ὑπεραπισταί, δηλαδὴ οἱ προκριωτέροι καὶ δυνατώτεροι τῆς πόλεως, δὲν καταστέλλουσι τὴν αὐθάδειαν τῶν δικτῶν, ἀλλ' ἀφίνουσιν ἀμελούμενον τὸ κοινὸν καλόν, ὡς ἀγόμενά τε καὶ φερόμενα τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν τῇ πόλει· οὗτος θέλει παύσει θαυμάζων, ἂν ἐνθυμηθῇ ὅτι ἀνθρώπων εὐσυνειδητῶν ἔργον πειρῶνται οἱ προύχοντες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀναθρασμοῦ, καθ' ὃν οἱ καλοὶ Δημογέροντες θεωροδοκῆσαντες τοὺς κρατοῦντας, ἐφοδερίζον τοὺς πάντας καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον ὅτι θέλουσι σύρει αὐτοὺς εἰς τὴν κρίσιν ἀπαιτοῦντες μεγίστας ποσότητας χρημάτων (τὰς ὁποίας τάχα κατεξώδευσαν ἢ αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Κοινοῦ τῆς πόλεως), ἐν τοιούτῳ λέγω ἀσυνειδησίας καιρῷ ἔκριναν νὰ ὑπέξωσι, μὴδεμίαν ἀφορμὴν τὸ γ' ἐπ' αὐτοῖς διδόντες τοῖς κρατοῦσι, νὰ ἀνοίξωσι τὰς συνειθισμένας ὑποθέσεις τὰς αὐτοῖς μὲν πλουτοποιοῦς, τοῖς δὲ διαφερομένοις καὶ μάλιστα τοῖς εὐκαταστατοῖς οὐλοῦσι.

ροῦσαν αὐτά· καὶ ἐπομένως τὰ δίκαια δίδωσι τοῖς δημογέροισι καὶ ταῖς συντεχνίαις, ἀποδεξάμενος τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν ζητούμενα. Τοῦτο ἐνεποίησε φρόνημα τοῖς ἐκ τῆς ἐλεύσεως τῶν σιγγιλίων ἀπονεναρκωμένοις ἀποσταταῖς, καὶ ἐλύπησαν οὐ μικρὸν πολλοὺς τῶν φιλογενῶν· καίτοι οἱ ἐμπειρότεροι παρηγόρουν αὐτούς, λέγοντες ὅτι ἀθετησίς σιγγιλίων καὶ ἀποφάσεως πατριρχικῆς δὲν γίνεται εὐκόλως καὶ ἄλλα παρόμοια. Οὕτω λοιπὸν μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος σαλευομένων παρῆλθεν ὁλόκληρος ὁ Αὐγούστος, τῶν μὲν ἀποστατῶν ὡς ἐπὶ κατηργημένοις τοῖς σιγγιλίοις κομπαζόντων, τῶν δὲ φιλοκάλων ἐλπίσιν ἀεὶ πτερουμένων χρησταῖς, ὅτι ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τὸ εὐκλεές Γένος καὶ διὰ τὸ δίκαιον τοῦ πράγματος καὶ διὰ τὴν ὑπόληψιν ὅλου τοῦ Γένους δὲν θέλουσιν ἀφῆσει ἄκυρα καὶ ἀτέλεστα τὰ φιλογενῆ καὶ φιλόχριστα θεσπίσματα τῶν· ἀλλὰ θέλουσιν ἐνεργῆσαι τὰ σιγγίλια, καὶ ἡ μὲν Σχολὴ θέλει ἀνοιχθῆ, σταυροπηγιακὴ τοῦ λοιποῦ καὶ ἁθικτος· ὁ δὲ διδάσκαλος, τοῦ ὁποίου τὴν ἄδικον καταδρομὴν ἐγνώρισαν ὅλοι οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους, θέλει ἀποκατασταθῆ κατὰ τὴν εὐχὴν τῶν φιλομούσων.

§. θ'. Τοῦτων οὕτω διακειμένων ἐλθὼν ὁ ταχυδρόμος τῇ λά Αὐγούστου ἔφερε τὴν χορμόσυνον εἰδήσιν, ὅτι ἀμετάθετος ἀπόφασις τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους εἶναι νὰ διενεργηθῶσι τὰ σιγγίλια, καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ ὁ διδάσκαλος. Πρὸς δὲ τὴν τούτων ἐκτέλεσιν διωρίσθη ἐξαρχος ὁ πανιερώτατος καὶ ἐλλογιμώτατος ἅγιος Αἰνίου [Ματθαῖος (α)]. Ἡ παιδεία καὶ τὸ φιλόμουσον τοῦ ἁγίου ἐξάρχου γνωστά εἰς πολλοὺς, ἔδωκαν χρηστοτάτας εἰς ὅλους ἐλπίδας, ὅτι θέλει λάβει τὸ πρᾶγμα τὴν ἐπιθυμητὴν ἐκβασιν. Ἡ δὲ Θεοφιλέα του εὐθύς μετὰ τὴν ἐλευσιν τοῦ ταχυδρόμου ἔκαμε μυστικὸν συμβούλιον μετὰ τῶν Δημογερόντων καὶ τοῦ Σάββα. Οὗτοι δὲ τὰς θεοφιλεῖς τῆς

(α) Ἐν τῇ χειρογράφῳ οὐ κεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Αἰνίου. Τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου τούτου ποιμένος, μετατεθέντος μετὰ ταῦτα καὶ ποιμάναντος τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὴν Κυζικὴν ἔχομεν ἐκδομένην ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιδασκάλου Σαμουὴλ τοῦ Κυπρίου «Ἀντίρρῳσιν πρὸς τὴν ἐν εἴδει Ἀπολογίας περὶ τῆς εἰς τὸ χυδαῖον ἰδίωμα μεταφράσεως τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀποσταλαῖσαν τῇ τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίᾳ ἐπιστολὴν τοῦ μακαρίτου κυρ. Παρίωνος κτλ. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1844». Ὁ δὲ ἀείδιμος τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς ἀρχιδιδασκαλὸς Σαμουὴλ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ταύτης τῆς ἐκδόσεως διέγραψε συντόμως τὸν βίον τοῦ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διασήμου τούτου ποιμενάρχου (σελ. μβ'. — μδ'). Σημ. Ἐκδ.

Θεοφιλίας του παραινέσεις εἰς τοὺς συναποστάτας κοινοποιήσαντες καὶ συσχεψάμενοι ἐκήρυξαν ὅτι καὶ πρὸς τὸν ἅγιον

... (α). Πλὴν οἱ Δημογέροντες διὰ νὰ μὴ πέσωσιν ἀπὸ τὴν ἀξίαν των προσέδραμον μὲ χρήματα εἰς τοὺς κρατοῦντας καὶ κατέπεισαν αὐτοὺς νὰ προστάξωσι τοὺς προκρίτους ὥστε νὰ τοὺς ἀφήτῃσι μέχρι τῆς προθεσμίας· καὶ οὕτω μ' ὅλον ὅτι ἐγείναν σκέψεις εἰς συμβιβασμόν, τίποτε δὲν κατωρθώθη. Μάλιστα τούναντίον· ἐπειδὴ ἐσχάτως ἦλθον αὐστηρὰ πατριαρχικὰ γράμματα, οἱ Δημογέροντες μετὰ ὄχλου ὑπῆγαν εἰς τὴν Κρίσιν, καὶ ἔλαβον ἀποφασιν (ἰλάμι) κατὰ τοῦ διδασκάλου. Τί δὲ θέλει ἀποφασίσει πρὸς τοιαῦτα πάντολμα κινήματα ἡ ἀγία Ἐκκλησία, ἀδελφον (β). . . .

§. 1. Καιρὸς δὲ ἦδη εἶναι νὰ ἐπιλυθῶσι τὰ ζητούμενα δηλαδὴ.

α) "Ὅτι τὸν ὄχλον κατὰ τῆς Σχολῆς ἐτάραξεν ἡ ἱερὰ Μητρόπολις, διασπείρσας ἐκ πολλοῦ ἀκαμάτως διὰ πνευματικῶν καὶ ἐρημερίων καὶ τοῦ Σάββα ὅτι ἡ πάλις ἐξοδεύει πολλὰ ἐκ τοῦ Κοινοῦ, ὅτι ἐμποιεῖ κακόδοξα φρονήματα (γ), καὶ ὅτι ὁ διδάσκαλος ἀνεκατόνεται εἰς τὰ πολιτικὰ λαμβάνων τὸ μέρος τῶν ἀρχόντων κατὰ τῶν πτωχῶν. Πότον δὲ ἀληθεύουσι ταῦτα, μάρτυρες ὅλοι οἱ τίμιοι καὶ πρὸ πάντων ὁ ἅγιος Ἐξάρχος.

(α) Ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ χειρογράφου δύο φύλλα, ἐν οἷς ἐξιστοροῦντο, ὡς φαίνεται, τὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἐξάρχου γενόμενα ὀχλοκρατικὰ κινήματα. Σημ. Ἐκλ.—(β) Ἡ περικοπή αὕτη ἦν ἐν τῷ τέλει τοῦ χειρογράφου· ἐτάξαμεν δ' αὐτὴν ἐνταῦθα ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὰ ἀπολεσθέντα φύλλα. Σημ. Ἐκλ.—(γ) Ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ χειρογράφου εἰσὶ καὶ τὰ ἐξῆς γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Στεφάνου. «Ὅτι ἐμποιεῖ κακόδοξα φρονήματα. Πρὸς τὸ πρῶτον ἀπολογοῦνται οἱ κατὰ καιροὺς ὑπάρχοντες δημογέροντες ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὅτι τὸ Κοινὸν δὲν ἐδαπάνησε διὰ τὴν σχολὴν οὐδὲ ὀβολόν· διότι τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸ δαπανηθέντων αἴτιος εἶναι ὁ Βαχτάρης, ὅστις ἐμάχητο πρὸς τοὺς τότε γέροντας, καὶ ὁ Μανουὴλ Περόγλου, ὅστις ἐνήργησε τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ τῶν δημογερόντων ἀποβολήν. Πρὸς τὸ δεύτερον τρανωτάτῃ ἀπολογία ὅλοι οἱ χρήσιμοι καὶ τίμιοι καὶ θεοφειδόμενοι· ὅλοι τῶν παιδίων τῶν εἰς τὴν Σχολὴν διδασκομένων οἱ πατέρες· ὅλοι οἱ κατὰ καιροὺς ἔχοντες οἰκοδιδασκάλους ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς. Τοῦ δὲ Οἰκονόμου ἐγκλήματα εἶναι ὅτι ἔκαμνε ἐφεσπερίδας καὶ ἀνεκατόνετο εἰς τὰ πολιτικά, πρὸς τὰ ὅποια ἄς ἀπολογηθῶσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ κατὰ καιροὺς δημογέροντες. Πρὸς τὰ ἄλλα κατὰ Οἰκονόμου μηχανουργούμενα ἐγκλήματα, ἄς ὑπεραπολογηθῇ ὅλων τῶν εὐσυνειδήτων τὸ σύνταγμα, καὶ πρὶ πάντων ἡ Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τὸ εὐαγγέλιόν· Σημ. Ἐκλ.

β) Ἡ Σχολὴ ἐσφαλίσθη ὀχλοκρατικῶς τῇ 15'. Ἰουλίου, ὅποτε ὁ ἅγιος Ἐυθυμῶν τὸ ἐσπέρας πίνων μετὰ τοῦ ἀξίου φίλου του Σάββα, ἐφώναζεν ὑποτραυλιζῶν ὑπὸ μέθης, ἰσχυρὸν ὄχιλος (α).

γ) Ὅτι ὁ ἱερός Τόμος, ὁ περὶ τῶν Ἑλληνομουσιῶν ἀναγνωσθεὶς κατὰ Μάρτιον, ἐπειδὴ ἡρμηνεύθη κακῶς ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς Μητροπόλεως, ὡς κατὰ τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς τοξευόμενος, ἐπροξένησε βλάβην μεγάλην (β).

(α) Ὅτι δὲ ὁ Ἐυθυμῶν Καλλίνικος ἦν φιλοπότης καὶ τὸ ἥθος μαθηρὸς μαυροεῖ καὶ τις ἀνώνυμος Κωμῳδία ἐπιγραφομένη «Λίττα καὶ τρόπος τῆς δημεγερεσίας πρὸς καταδρομὴν τοῦ Οἰκονόμου» ἣτις ἀντιγεγραμμένη τῷ 4820 χειρὶ τοῦ μακαρίτου διδασκάλου τῆς ἐν Τυρνάβῃ τῆς Θεσσαλίας εὐκλεοῦς Σχολῆς Δημητρίου Κωνσταντίνου, ἐνὸς τῶν εὐδοκίμωντων τοῦ Γυμνασίου μαθητῶν, σώζεται παρ' ἐμοῖ. Σημ. Ἐκδ. — (β) Ἰερὸν τόμον περὶ τῶν Ἑλληνομουσιῶν ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς τὸν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 4849 ἀπολυθέντα, ἐν ᾧ ἡ Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προτρέπει ἀπαξάπαν τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα πρὸς τὴν ἄλλην σπουδὴν καὶ μάλιστα πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φωνῆς, καὶ μὴ, χάριν τάχα τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, τὴν μητέρα καὶ τροφὴν τῆς φιλοσοφίας καταφρονεῖν ὡς περιττὴν εἰς τὸ Γένος. Συνεβούλευε δὲ ἵνα τὰ Γραμματικά σπουδάζουσιν ὡς ἀναγκασιότατα καὶ ὠφελιμώτατα εἰς τὰς τότε περιστάσεις, καὶ καταφέρετο κατὰ τῆς ὁλοτελοῦς ἀφοσιώσεως μαθητῶν ὁμοῦ καὶ διδασκάλων ἐν τοῖς Σχολείοις εἰς μόνον τὰ Μαθηματικά καὶ τὰς ἐπιστήμας, οἵτινες ἐδείκνυν ψυχρότητα περὶ τὰ τῆς ἀσωμότητος ἡμῶν Πίστεως καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τὰς παραδεδομένας νοσητείας. Διὸ προέτρπε τοὺς διδασκάλους, ἵνα πρῶτον ἀγκῶσι τοὺς νέους εἰς τὰ Γραμματικά καὶ τὰς Λογικὰς καὶ Ῥητορικὰς τέχνας καὶ μετέπειτα εἰσάγωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ προαύλια τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Φιλοσοφίας, καὶ πᾶσαν γνῶσιν καὶ μάθησιν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ αἰχμαλωτίζωσι· διότι διεφημίζοντο ἐπαρίστερα τινὰ κατὰ τῆς προλαβούσης ἐν Κυθωνίαις τοῦ Βενιαμὶν διδασκαλίας, καὶ τὰ ἐν Βουκουρεστίῳ περιεσπόμενα, καὶ ἐκ τῆς Χίου ἤκούοντο δυσἀρεσκεῖαι. Ἐξεδόθη δὲ ὁ ἱερός οὗτος Τόμος ἐν τῇ ὑπὸ Ἀθ. Σταγειρίτου ἐκδόσῃ ἐν Βιέννῃ Καλλιόπῃ ἐτ. 4849. σελ. 217. Ἐγραψαν δὲ περὶ τοῦ Τόμου τούτου πρὸς τὸν Πατριάρχην οἱ αὐτάδελφοι διδασκαλοὶ τοῦ Φιλολογ. σχολείου Οἰκονόμοι ἐπιστολὴν ἐπαινουντες τὴν πρόνοιαν τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας δι' ἣν ἐδείξεν ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς ψευδωνύμου σοφίας καὶ φροντίδα ἵνα ἐκπαιδεύηται τὸ τῶν πιστῶν πλήρωμα τὴν ἀνυπόκριτον καὶ μεστὴν καρπῶν ἀγαθῶν σοφίαν, τὴν πρῶτον μὲν καὶ κυρίως ἐκ τῶν θείων καὶ ζωοδύτων Γραφῶν, ἔπειτα δὲ ἐκ τῶν ἄλλων διδασκτικῶν βιβλίων ἀθροισμένην (βλ. τὴν ἐπιστολὴν παρὰ Ἀγγελοπούλῳ Τόμ. Α. σελ. 395). Ὁ δὲ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀπήντησε πρὸς τὸ γράμμα λίαν φιλοφρονητικῶς ὑπερεπαινῶν καὶ καταστέφων εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις ἐγκαρδίας τοῦ διδασκάλου (βλ. καὶ ταύτην αὐτοῦ σελ. 457). Σημειωτέον

δ) Ὅτι ὁ Οἰκονόμος θέλει ἀπορρασίσει περὶ τοῦ μέλλοντος κατὰ τὰς περιστάσεις, καὶ ἂν οἱ φιλογενεῖς δὲν ἐπέκειντο ἰσχυρῶς, ἤθελε πρὸ πολλοῦ ἀναχωρήσει.

ε) Ὁ διδάσκαλος τῆς παλαιᾶς Σχολῆς Δωρόθεος εἶναι ἀμαθέστατος καὶ ἀλαζονικώτατος, μαθητῆς τῆς Σχολῆς τῶν Κυθωνίων, εὐνοούμενος ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ διὰ τοῦτο συνεργῶν καὶ συμπαραυρισκόμενος εἰς ὅλα τὰ κατὰ τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς ἐξ ἀρχῆς τεκταινόμενα.

ς) Ὁ ἅγιος Ἐρυθρῶν ἐνήργησε καὶ ἐνεργεῖ τόσον φανερῶς καὶ ἀνυποστόλως κατὰ Σχολῆς καὶ διδασκάλου, ὥστε πρέπει νὰ μὴ ἔχη αἰδοῦς ἐρύθημα, ἂν θελήσῃ νὰ ἀπολογηθῇ ποτέ. Διὰ νὰ κρατῇ τοὺς ἀποστάτας στερεοῦς ἔχει ἐπίτηδες παζόν, δις τῆς ἐβδομάδος ἐν Φωκαίας ἐρχόμενον, διὰ νὰ φέρῃ τὰς συστατικὰς καὶ εἰρηνοποιούσας τῆς Θεοφιλίας του διαταγὰς !!!

§. ιά. Συγκεφαλαιουῦντες λοιπὸν τὸν περὶ συναισθημάτων τῶν κατὰ τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς λόγον, λέγομεν ὅτι πρῶτιστος πάντων εἶναι ὁ ἅγιος Σμύρνης κύριος Ἀνθίμος. Δεύτερος ὁ ἐπίσκοπος ἅγιος Ἐρυθρῶν κύρ Καλλίνικος. Τρίτος ὁ μυστικὸς σύμβουλος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως κύρ Περάκης Σκοῦφος. Τέταρτος ὁ ἐνεργεῖς σύμβουλος καὶ ὑπουργὸς καὶ ὠτακουστής τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, Σάββας Μουσουδάκης. Πέμπτος ὁ Μανουὴλ Περόγλου. Ἐκτος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Περάκης Περόγλου. Ἑβδομος ὁ πινιρτοῆς (τυροπώλης) Κωνσταντῆς Μερίκας. Ὁγδοος, κάποιος Χ: Ἀντώνιος Μιχαήλ. Οὗτοι εἶναι οἱ πρωταγωνισταὶ τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου δράματος. Ἐχουσι δὲ τὰς αἰτίας τῶν. Ὁ μὲν ἅγιος Σμύρνης προβλέπων προβιβασμὸν θέλει νὰ ἀφήσῃ διάδοχον τὸν ἐπίσκοπόν του, τὸ ὅποιον ἂν δὲν ἔχῃ τὸ Κοινὸν εἰς χεῖράς του, δὲν κατορθόνεται. Ἀμφότεροι μισομαθεῖς ὄντες εἰς τὸ ἄκρον εὐχарιστοῦσι τὴν ἐπιθυμίαν τῶν μὲ τὴν τοιαύτην καταδρομήν. Ὁ Σάββας χωρὶς

δὲ ὅτι ἡ πρὸς τὸ κακολογεῖν εὐχερεία τοῦ διδασκάλου Κούμα ἐσπούδασεν ἵνα ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου Τόμου καταδείξῃ τὸν μακάριον Γρηγόριον παράφρονα διώκτην τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἐκδόντα τὸν Τόμον «χάριν τῆς Καλλιμαχικῆς οἰκογενείας, ἥτις, ἀδιαφοροῦσα πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις, κατεγίνετο εἰς μόνας νηστείας καὶ προσευχάς!» (βλ. Κούμα Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων Τόμ. ΙΒ'. σελ. 544). Ἀλλὰ τὴν ἀδικον ταύτην κατηγορίαν ἐξήλεγξεν ὁ ἡμέτερος Πατήρ. (Κατάλογ. ἱστορ. τῶν Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντίν. Μεγ. Ἐκκλησίας, σελ. 280). Σημ. Ἐκδ.

ὄχλου καὶ ἀποστασίας δὲν σημαίνει τίποτε. Οἱ Περόγλοι ὡσαύτως· οἱ δὲ ἄλλοι ἀγενεῖς ὄντες εὐρίσκουσι καὶ αὐτοὶ τοιουτοτρόπως εἰσόδον εἰς τὰ ἀξιώματα τὰ πολιτικά.

Σμύρνη, 1819 κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον.

Γ'.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΚΩΝΣΤ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

Τῇ δεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου ἔλαβον τὴν ἀπὸ ὀγδόης Δεκεμβρίου ἐπιστολὴν σου, διὰ τῆς ὑποίας αἰνιγματωδῶς μὲ ὑπεσήμενας τὴν τότε ἐπιφώσκουσιν αἴγλην τῆς τώρα γελώσης ἡμέρας Ἦδη δὲ προσθέτω καὶ ἄλλα.

Α') Εὐθὺς ἀπ' οὗ ἤκουσεν (ὁ Σμύρνης) τὴν ἐκλογὴν τοῦ πανσεβάστου Πατριάρχου συγκαλέσας μυστικῶς τὴν νύκτα εἰς ἄφωτον καὶ σκοτεινὸν οἰκίσκον τοὺς ἐπιτρόπους τῆς παλαιᾶς σχολῆς ἐσυμβούλευσεν αὐτοὺς νὰ γράψωσιν ἀναφορὰν συγχαρητικὴν μὲν πρὸς τὸ φαινόμενον πρὸς τὴν Παναγιότητά του, ἕνα δὲ καὶ μόνον ἔχουσιν σκοπὸν τὴν ἐπίμονον ζήτησιν ἱεροκλήρυκος. Τοὺς εἶπε νὰ γράψωσιν ὅτι ὁ χριστιανικὸς τῆς Σμύρνης λαὸς διψᾷ τόσους χρόνους τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ θεῖαν παραχώρησιν ποτίζεται ἀπὸ θαλερὰ καὶ ἀκάθαρτα νάματα. Τοὺς παρεκίνησε νὰ προσθέσωσι καὶ κατ' ὄνομα, ὅτι ὁ Οἰκονόμος μὲ τὰς δολιότητάς του οἰκαιοποιήσῃ τὸν ἄμβωνα τῆς Σμύρνης, γίνεται εἰς πολλοὺς ἀπωλείας παραιτίος. Ἀλλ' εἰς φρονιμώτερος τῶν ἄλλων ἐπίτροπος ἀπεκρίθη «ὅτι τοῦτο δὲν συμφέρει. Ἀπλῶς μόνον ζητοῦμεν ἱεροκλήρυκα· ἡ Παναγιότης του ἀγαπᾷ τὴν Σχολὴν τοῦ Χρυσάνθου καὶ μᾶς τὸν στέλλει. Ὅταν ἔλθῃ ἐδῶ πατριρχικὸς ἱεροκλήρυξ τότε κτενίζομεν τοῦ Οἰκονόμου τὰ γένεια.» Ναι, ἀδελφοί, (ἐφώναζε χαίρων ὁ ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν) καλῶς εἶπατε· οὕτω νὰ γένη· οὕτω συμφέρει ἅγιε Γέροντα. Ἐπένευσε καὶ ὁ ἅγιος Γέροντας, καὶ οὕτω διελύθη ἡ σκοτεινὴ συνέλευσις. Ἐγραψαν, ὑπέγραψαν, ἔστειλαν οἱ ἐπίτροποι τὴν ἀναφορὰν· καὶ τώρα ἤ ἔλαβον, ἢ περιμένουσιν ἀπόκρισιν τῆς Παναγιότητός του.

Β) Πρὸ δύο χρόνων ἐσυνηθίσθη νὰ μὲ προσκαλῶσιν τινὰ τῶν Συν-
φίω νὰ ὁμιλῶ λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὰς ἐορτάς, ὁπότε καθέκα-
στον ἐπανηγυρίζε. Τὸ πρᾶγμα μοὶ ἦτο βαρὺ. Πλὴν συγκατένευον,
διότι καὶ τὰ Συνάφια κατέβαλον εἰς σύστασιν τοῦ Σχολείου. Ὅσον
ἐγὼ ἀπέφευγα τοὺς λόγους τοὺς πανηγυρικοὺς διὰ τὸ ἀσθενές μου
σαρκίον, τόσον ἔχαιρεν ἡ Πανιερότης του. Ὅτε δὲ βιαζόμενος ὠμίλουν,
ἐδαιμονίζετο ἡ Πανιερότης του. Τελευταῖον ἐφέτος ὠμίλησα εἰς τὴν
ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου προσκληθεὶς ἀπὸ τοὺς παντοπώλας (βα-
κάλιδας), καὶ μάλισα ἀπὸ τὸν πρωτομαγίστρα, τὸν γαμβρὸν τοῦ φίλου
μας ἁγίου Μέγα, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν παράκλησιν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀντι-
σταθῶ. Ἐγὼ ἐγκωμιάζον ἀπ' ἁμῶνος τὸν ἅγιον ἡ Πανιερότης μὲ ὑβ-
ρίζεν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, σκυρίζων τοὺς λόγους μου, παρόντων πολλῶν
ιερέων, καὶ πλειστέρων τοῦ Σχολείου μαθητῶν. Ἀφ' οὗ κατέβην μ'
ἐφίλησε καὶ μ' εὐλόγησεν, ὀνομάσας με, καθὼς συνειθίζει, νέον Χρυ-
σόστομον (ὅποια χαμέρπεια !). Μετὰ ταῦτα ὑπῆγαν ἀκολουθῶς καὶ
ἄλλα Συνάφια προσφέροντες τὴν λειτουργίαν, καὶ ζητοῦντες τὴν ἄδειαν
νὰ μὲ προσκαλέσωσιν. Ἡ Πανιερότης του ἔστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Θεο-
φιλίαν του ἡ Θεοφιλία του τοὺς ἀπεκρίθη ὅτι ἦλθον πολλοὶ εἰς τὴν
ἱερὰν Μητρόπολιν παραπονούμενοι διὰ τὴν ἀργητὰν τῆς ἀκολουθίας,
ἥτις συμβαίνει ἐξ αἰτίας τῶν μακρῶν λόγων τοῦ εὐλογημένου Οἰκο-
νόμου. Δὲν κἀναι, τέκνα μου (ἐπρόσθετε) τὴν ὠτ' ἐλεάν σας ὁ λόγος,
ἀλλ' ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία. Τὴν πανήγυριν συσταίνει, ὅχι ὁ Οἰ-
κονόμος, ἀλλ' ὁ σεβαστὸς Μητροπολίτης». Μὲ τοιαύτας ἀποκρίσεις
ἀπέστειλε τὰ Συνάφια. Καὶ τούτων μὲν οἱ φρονιμώτεροι περιεργάμε-
νοι τοὺς δρόμους ἐκακολόγουν τὴν Μητρόπολιν ὁ δὲ Μητροπολίτης
ἐγέλα ὡς νικητής, καὶ οἱ διάκονοί του περιτρέχοντες ἐκήρυττον ὅτι
«τὸ ἀπύλωτον στόμα τοῦ Οἰκονόμου ἔφραξεν ὁ Δεσπότης. Ἐμ-
ποδίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλῇ λόγους πανηγυρικοὺς, καὶ μετ' ὀλίγων θέ-
λει καθαιρεθῇ παντελῶς ἀπὸ τὴν ἱεροκηρυκίαν».

Γ) Τῇ κα'. Ἰανουαρίου τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου ἐορτάζουν οἱ Του-
λουμπατισῆδες (πυροσβέσται). Ἔως ἐφέτος εἶχον μόνον αἱ Κόνσουλαι
πυροσβεστικὰς ἀντλίας (τουλούμπας) ἐφέτος ἔφερον καὶ αἱ δύο Ἐκκλη-
σίαι μας ἀνά μίαν. Ὑπῆγαν οἱ Τολουμπατισῆδες τὴν ῥητὴν ἡμέραν προ-
σφέροντες τὴν λειτουργίαν. Ἡ Πανιερότης του τοὺς διαίρεσα. Κράζει πρῶ-
τον τοὺς ἐπιστάτας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀντλιῶν, καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς
«ὅτι σεῖς πλέον εἶσθε ἡμιερωμένοι εἰς τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν καὶ εἰς τὸν

ἅγιον Γεώργιον· εἶθε πιστὰ παιδιά τῆς Ἐκκλησίας, δὲν πρέπει νὰ συνεορτάζητε μὲ τοὺς ἐπιστάτας τῶν φραγκικῶν ἀντλιῶν, χωρίζατε τὴν ἐορτὴν σας. Δὲν ἐορτάζετε τὸν ἅγιον Χρυσόστομον; Κάμετε τὴν πανηγυρίαν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, διὰ νὰ ἔχητε βοηθὸν ὄχι μόνον τὸν ἅγιον Χρυσόστομον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους δύο Ἱεράρχας». Ἐπείσθησαν οἱ ταλαίπωροι, καὶ ἐχώρισαν ἀπὸ τοὺς συναδελφούς των. (Μὲ τοιαῦτα μέσα εἰς τοιαύτας κεφαλὰς εὐρίσκει πάντοτε τὴν ὑπόληψίν του). Κράζει ἔπειτα τοὺς ἐπιστάτας τῶν φραγκικῶν ἀντλιῶν, καὶ τοὺς λέγει ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Τουλουμπατσῆδες μὲ βιάζονται νὰ λειτουργήσω αἷμιον (τῇ κγ'. Ἰανουαρίου) δι' αὐτοὺς, καὶ μὲ δίδουν γρόσια ἑκατὸν (25 εἶναι ἡ συνήθης λειτουργία). Ἐγὼ προτιμῶ ἐσᾶς, καὶ διότι εἶθε παλαιοὶ καὶ διὰ χάριν τῶν φίλων μου Κονσόλων». Λαμβάνει λοιπὸν ἀπὸ τούτους 80 γρόσι. καὶ κάμνει τὴν ἐορτὴν των. Τὴν παραμονὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ὑπῆγαν οἱ ἐπίτροποι τοῦ Σχολείου νὰ τὸν προσφέρωσι 50 γρόσια διὰ τὴν ἐορτὴν νὰ λειτουργήσῃ. Ἐπειδὴ ταύτην τὴν ἐορτὴν ἐκπαλαί πανηγυρίζει τὸ Σχολεῖόν μας, καὶ ἐκφωνῶ ἐγκώμιον εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας. Ἐδέχθη τὰ χρήματα μὲ πολλὴν εὐγένειαν. Ἐπειτα, ὅταν ἐσηκώθησαν, κρατῶν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς χεῖρας φιλικῶς, τοὺς εἶπεν, ὅτι μὲ μεγάλην του δυσχερέσκειαν, παρὰ τὴν συνήθειαν, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλην λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν Τουλουμπατσῆδων. Οἱ ἐπίτροποι προεῖδον εὐθύς τὸν δόλιον αὐτοῦ σκοπὸν. Λειτουργίας, Δεσπότη μου, (ἀπεκρίθησαν) δύνασθε νὰ δεχθῇτε μυρίας. Ἡ ἱερὰ θυσία ἐκτελεῖται ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Μὴ θελήσατε ὅμως νὰ συγχέητε καὶ τοὺς συστητὰς τοῦ κοινοῦ μας Σχολείου μὲ τοὺς Τουλουμπατσῆδας. Μνημονεύσατε κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν μεγάλην εἰσαδὸν τοὺς συνδρομητὰς τοῦ Σχολείου ῥητῶς (ἐπειδὴ συνειθίζει εἰς ὅλας τὰς λειτουργίας νὰ μνημονεύῃ ἀνωγόμεως «Μνησθεῖν κύριος ὁ Θεὸς τῶν ἐπιτελούντων τὴν ἐορτὴν ταύτην»). Οἱ δὲ ἄρχοντες τὸν παρεκάλεσαν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Σχολῆς νὰ ἐκφωνῇ ῥητῶς «Τῶν συνδρομητῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ σχολείου.» Καὶ οὕτω τὸ ἡκολούθει χρόνους ἑκανοῦς). Ὅχι τοὺς ἀπεκρίθη· δὲν δύναμαι νὰ χωρίσω τοὺς ἐορταστὰς. Καὶ σεῖς καὶ οἱ πτωχοὶ Τουλουμπατσῆδες· ἐορτάζετε. Μὲ κοινὸν ὄνομα λοιπὸν πρέπει νὰ μνημονεύσω «τοὺς ἐπιτελοῦντας τὴν ἐορτὴν.» — Ἄς λείψῃ λοιπὸν Δεσπότη μου ἡ λειτουργία. Δότε μας τὴν ἀδειαν γὰ κάμωμεν ἱερατικὸν συλλειτουργόν

εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, καὶ λειτουργήσατε ἡ Πανιερότης σας εἰς τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν.— Ὅχι δά, μὴ εὐλογημένοι ! Ἀρήσατε καὶ τὰ δι-
ορθόνομεν. Μετὰ τὸ γεῦμα σας δίδω ἀπόκρισιν.— Ἀνεχώρησαν οἱ
ἐπίτροποι. Εὐθύς στέλλει καὶ κράζει τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν.
«Ἐξέσχετε τί σας ἐκραξῇ ; Οἱ ἐπίτροποι τοῦ Σχολείου δὲν καταδέ-
χονται νὰ ἐορτάσωσιν αὖριον καὶ οἱ πτωχοὶ μας Τουλουμπατσῆδες.
Μηνύσατε λοιπὸν τοὺς ἀδελφούς μας νὰ μὴ παραπονῶνται ἐναντίον
μας.— Ἀκούουν οἱ Τουλουμπατσῆδες ὁρμήος, ταραχὴ ἔρχονται ὁμοῦ
μὲ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ μὲ ἀνταμόνους. «Διδάσκαλε, διὰ τί τόση
καταφρόνησις εἰς ἡμᾶς ; Τί σ' ἐκάμαμεν ; ἡμεῖς θυσιαζόμεθα διὰ τὸ
Σχολεῖόν σου κτλ. κτλ. Μένω ἐκστατικός· κράζω τοὺς ἐπιτρόπους
τῆς Σχολῆς· μανθάνω τὸ πρᾶγμα. Ἐξηγῶ τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἐπι-
τρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν· τοὺς εἰρηνεύω τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι· καὶ
τοὺς ἐσύνψα μαζί καὶ τῶν δύο κοινῶν τοὺς ἐπιτρόπους νὰ ὑπάγωσι
νὰ παρακαλέσωσι τὸν Μητροπολίτην οἱ ἐπίτροποι τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ
μέρους τῶν Τουλουμπατσῆδων, νὰ μνημονεύσῃ ῥητῶς τοὺς συνδρο-
μητὰς τοῦ Σχολείου· διότι καὶ οἱ Τουλουμπατσῆδες περιέχονται εἰς
αὐτούς, καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς κακοφανῇ, τὸ γνωρίζουσι μάλιστα χάριν
καὶ τιμὴν των. Ὑπῆγαν οἱ ἐπίτροποι· τοὺς ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς.—
Ἔτσι δά εὐλογημένοι ! νὰ πῶς πρέπει νὰ γίνωνται τὰ πράγματα
εἰρηνικῶς. Ὅρισμός σας ! Ἀνεχώρησαν εἰς ἐπίτροποι. Προσφέρουν οἱ
Τουλουμπατσῆδες 25 γρόσ. διὰ τὴν λειτουργίαν. Πῶς ἀποκρίνεται
ὁ Ἐρυθρῶν. Οἱ ἄλλοι 80, καὶ σεῖς 25 ; δὲν εἶναι ἐπιτροπὴ ; δὲν εἶναι
ἁμαρτία ; Ἡμεῖς διὰ χάριν σας ἐκινδυνεύσαμεν νὰ συγχυσθῶμεν μὲ
τοὺς ἄρχοντας διὰ τὸ Σχολεῖον, καὶ σεῖς νὰ ἦσθε τόσοι ἀχάριστοι ;
ἢ τὰ 80, ἢ λειτουργία δὲν γίνεται. Ἀντιστέκεται ὁ πρῶτος τῶν
Τουλουμπατσῆδων ὑβρίζεται· θυμόναι· φεύγει, ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν
του· καὶ πρὶν ἔμβῃ, πίπτει ἀποπληκτικός. Λίματα, ἱατροί, κλαυθμοὶ
τῶν οἰκιακῶν του. Μόλις συνῆλθε· καὶ ἀκόμη κεῖται ἀσθενής. Οἱ δὲ
ἄλλοι ἄθλιοι Τουλουμπατσῆδες, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἡ λειτουργία, ὑπῆ-
γαν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα μετὰ πολλὰς ἰκε-
σίας ἐδιορθώθησαν μὲ γρόσιας τσασαράκοντα. Τὸ πρῶτ' ἐμνημόνευσε
τοὺς συνδρομητὰς τοῦ Σχολείου μὲ τρόπον γελοιωδέστατον. «Μη-
σθεὶν κύριος ὁ Θεός . . . τοῦ . . . τοῦ (ἤθελε νὰ εἴπῃ τοῦ φιλολο-
γικοῦ, καὶ τοῦ ἐφυγεν ἀπὸ τὴν μνήμην ἡ λέξις) Τοῦ Σχολείου ἐξε-
φώνησαν πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαόν—«τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ ρουφειῶν τῆς

πώλεως Σμύρνης». Τοῦτο ἐστάθη τὸ μνημόνευμα. Ἐπειτα εἰς τὸ κοινωνικὸν ἐξεφώνησα τὸν πανηγυρικόν, καὶ μὲ ἤκουε μὲ πρόσωπον φαιδρόν, καὶ σκυθρωπὴν καρδίαν.

Δ) Ἐπειδὴ ὑποπτεύεται καὶ φοβεῖται τὸν Γρηγόριον τῆς ἐκκλησίας προστάτην κατέπεισε κἄποιον Περ. γνωστὸν σας, ὡς φίλον τοῦ Πατριάρχου νὰ ἐλθῇ αὐτοῦ διὰ νὰ ἀπαντήσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην προσβολήν. Ταύτας τὰς ἡμέρας ὁ κύριος Περ. ἀναχωρεῖ διὰ τὰ αὐτοῦσε. Ὁ ἄνθρωπος ὡς τὸν γνωρίζεις εἶναι ὀξυνούστατος καὶ πανοῦργος. Ἀλλ' ἔχει καρδίαν κακὴν· ἡ μεγάλη αὐτοῦ πτωχεία ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ γείνῃ παράσιτος κύλαξ τῆς Μητροπόλεώς μας. Δὲν ἔχει φίλον κἀνένα τῶν ἐνταῦθα χρησίμων. Ἐβλάψε πολλοὺς ὁ δυστυχὴς ἀπὸ φθόνου. Εἶναι ἀχάριστος εἰς ἄκρον. Τρία τέκνα αὐτοῦ ἐπρόκοψαν εἰς τὸ Σχολεῖον, καὶ ἐπειδὴ ὁ Σμύρνης κατατρέχει τὸ Σχολεῖον τὸ κατατρέχει καὶ αὐτός. Εἰς πολλὰς περιστάσεις τὸν ἐχρησίμευσα. Ἐμπροσθεν μὲ καλακεύει. Οὗτος ἔρχεται αὐτοῦ παρὰ τῇ Παναγιότητι του ἐπὶ λόγῳ κυβερνήσεως· τῇ δὲ ἀληθείᾳ σταλμένος ἀπὸ τὸν Σμύρνης. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔχει νὰ ἐξερᾷ μυρία κακὰ καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατὰ τοῦ Σχολείου. Δι' ἀγάπην Θεοῦ πρόλαβε τοῦ κοινου Πατρὸς τὴν θεοφώτιστον σύνεσιν. Μὴ τοῦ ἐμφυτεύσῃ προλήψεις ὁ βαθὺς πολιτικὸς καὶ τοῦ ψυχρὰν καθ' ἡμῶν τὴν καρδίαν. Ἀνακάλυψον εἰς τὸν πανσέβαστον πατέρα τοὺς δολίους αὐτοῦ σκοπούς, καὶ τὸν κἀκιστον χαρακτῆρα τοῦ ὁποίου, μαρτύρομαι Θεόν, ὅτι πολλὰ ἀσθενῇ καὶ ἀτελῇ ἔγραψα τὴν περιγραφὴν· καὶ τοῦτο δὲν ἤθελα πράξει, ἂν δὲν ἐφοβούμην, μήπως μὲ τὰς διαβολὰς του βλάβῃ τὸ Σχολεῖον. Ὁ αὐτός Περ. μέλλει νὰ ἐκτοξεύσῃ καὶ κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Παρθενίου μυρία βέλη πρὸς ἀθώωσιν τοῦ Σμύρνης. Λέγω τὸν ἱερὸν Παρθενίον τοῦ Βουζᾶ, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλοτε σοὶ ἔγραψα· τὸν ἄνδρα τὸν ὁσιώτατον καὶ ἐναρετώτατον, τὸν ὁποῖον ἔκαμε θῦμα τῆς ἀπανθρωπίας του ὁ ἄγριος ποιμὴν. Πρὸ τοῦ παρελθόντος ταχυδρόμου εἶχεν εἰς τὴν Μητρόπολιν του τοὺς ἀντάρτας προεστῶτας τοῦ χωρίου Βουζᾶ, καὶ τοὺς ὑπηγόρευε νὰ γράψωσι δευτέραν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Πατριάρχην, καταφερόμενος κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Παρθενίου. Εἰς τὴν πρώτην ἀναφορὰν δὲν ἔκριναν εὐλογον νὰ γράψωσιν εἰς κατ' αὐτοῦ. Ὑπέγραψαν μόνον μὲ βίαν πολλοὺς, διὰ νὰ φανῶσιν εἰς τὸν Πατριάρχην, ὅτι ὅλον τὸ χωρίον εἶναι ἠνωμένον μὲ τοὺς προεστῶτας. Εἰς τὴν δευτέραν τῶρα τὴν κατὰ Παρθενίου τοὺς ἐσυμβού-

λευσε νά υπογραφῶσιν οἱ πρæστυτες, διὰ νά μὴ κάμνωσι σύγχυσιν δευτέραν βιάζοντες καὶ ἄλλους πολλοὺς εἰς υπογραφὴν. Διὰ τὸν Θεὸν τῆς ἀλωότητος, πρόλαβε τὸ πρᾶγμα, μήπως ὀργισθῇ ἡ Παναγιότης του κατὰ τοῦ ἐναρέτου Παρθενίου (α). Ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ

(α) Τὰ αἷτια τῆς κατὰ τοῦ Παρθενίου τοῦ ἐπονομοζομένου Τύμπα, ἀδικωτάτης καταφορᾶς τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Ἀνθίμου καταφαίνονται ἐν τῇ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε. ἀναφορᾷ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Βουζᾶ, ἣν συνέταξεν ὁ αἰόδιμος ἡμῶν Πατὴρ. Καταχωρίζομεν δὲ ἐκ ταύτης τὴν ἐξῆς μακρὰν περικοπὴν πρὸς διασάφησιν τῶν ἀνωτέρω γεγραμμένων.

α Ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος παριστάμεθα οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πόνον ψυχῆς ἀναφέρομεν πρὸς τὴν χριστομίμητον εὐσπλαγχτίαν τῆς τὰ ἑλεεινὰ μὰς παράπονα, ζητοῦντες ἔλεος.

Τὸ φίλτατον καὶ ἡγαπημένον τῆς χωρίου ὁ Βουζᾶς, Παναγιώτατε Αὐθέντα, κινδυνεύει νά ἐρημωθῇ. Μία ὅχι κατὰ Θεὸν γενομένη πανήγυρις ἔμελλε νά ἐπιφέρῃ τὸν ἀφανισμόν του. Ἡ πανήγυρις τοῦ χωρίου, ἡ ὁποία ἐγίνετο κατὰ τὴν συνήθειαν τῇ κδ' τοῦ Ἰουνίου μηνός, πρὸ δύο χρόνων κοινῇ ἡμῶν γνώμῃ καὶ παρακλήσει μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου ἁγίου Σμύρνης διὰ γράμματος κατὰ τὴν 29 τοῦ Αὐγούστου μηνός, διότι εἰς τὴν προτέραν τῆς ἐποχῆν εἶχαν πληθύνουν αἱ ἀχρεΐότητες ἐκ διαφόρων γενῶν προερχόμεναι, καὶ ἐγίνοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μας αἰσχρὸν ἔστι καὶ λέγειν πράγματα, τὰ ὁποία κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐμποδίζοντο παρὰ μὲ τὴν μετάρθεσιν. Ἐφέτος ἐλθραῦ συνεργεῖα κινηθέντες τινες τῶν χωριανῶν ἐζήτησαν τὴν πανήγυριν διὰ τὰ ἴδια των κέρδη· ἡμεῖς ὅλοι συμφωνῶντες οἱ ἀπὸ τῆς Σμύρνης κάτοικοι τοῦ χωρίου καὶ αὐτῶν τῶν χωριανῶν οἱ φρονιμώτεροι, καὶ οἱ γέροντες τοῦ χωρίου, καὶ οἱ ἐπίτροποι ἀντελέγομεν λέγοντες νά ἔχῃ πάντοτε τὸν τόπον τῆς ἡ μετάρθεσις, ὡς μόνον σιωτήριον μέσον τῆς χριστιανικῆς κοσμιότητος καὶ εὐταξίας τοῦ χωρίου καὶ τῶν τέκνων μας. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου ἐμψυχωθέντες ἀπὸ τὴν ἱεράν μας Μητρόπολιν (ἥτις χαίρει νά σπεῖρῃ διχονοίας) ἔλαβον μετ' ἐκτενῶν ὑλίκους γαδουρολάτας, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Μητρόπολιν προσκαλοῦντες τὴν Πανιερότητα του· ἡ Πανιερότης του, χωρὶς νά ᾔναι παρόντες οἱ ἐπίτροποι, χωρὶς οἱ προσετώτες τοῦ χωρίου, χωρὶς κανεῖς ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους ἡμᾶς, καθὼς ἦτο συνήθεια νά προσκαλῇται, ἐπένευσεν εὐθὺς εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀνηλατῶν, καὶ ἔγραψε σφοδρὰν προσταγὴν εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου πρωτεύοντι αὐρ Παρθένιον ὅτι ἐξάπαντος μέλλει νά ὑπάγῃ νά ἐκτελέσῃ τὴν πανήγυριν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς προθεσίαν τῇ κδ' Ἰουνίου. Ταῦτα μαθόντες οἱ τότε προσεστύοντες τοῦ χωρίου ἀπῆλθον εἰς τὴν ἱεράν Μητρόπολιν, ἱκετεύοντες μετὰ θερμῶν δακρύων τὴν Πανιερότητα του νά μὴ καταργήσῃ ταιαύτην καλὴν μετάρθεσιν, καὶ ἀνανεώσῃ αἱ πρῶται ἀταξίαι· ἡ Πανιερότης ἀπέβαλεν αὐ-

ὑποφέρει γενναίως τὴν θλίψιν του. Δὲν τολμᾷ νὰ ἐμφανισθῇ παραπονούμενος εἰς τὴν Πανηγυριότητά του διὰ νὰ μὴ φανῇ προπέτης. Ὅταν

τοὺς αὐτῆς ἀποκριθεὶς, ὅτι «οὕτω προστάζομεν κυριαρχικῶς». Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόρασιν ταύτην τῆς Πανιερότητός του, ἡμεῖς μὲν ἀπεσύρθημεν καταφρονήντες, ὁ δὲ ὄχλος ἐξεμάνη μεθύων· καὶ τινες ἐξ αὐτῶν σταλθέντες ὑπὸ τινων μισοκάλων ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ κυρ Παρθενίου, ὕβριζον τὴν Πανοσιότητά του μὲ μυρίας αἰσχρολογίας, λέγοντες ὅσα κακὰ τοὺς ἐμπόδιζε συχνῶς νὰ μὴ πράττωσι, τότε ἔχουσι νὰ τὰ κάμνωσιν ἐμπροθέν του· καὶ ὁ μὲν σεβάσιμος κυρ Παρθένιος βλέπων τὴν τοσαύτην ἀναισχυνίαν καὶ τὴν καταφρόνησιν παραιτηθεὶς κατέβη εἰς τὴν Σμύρνην. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀνέβη εἰς τὸ χωρίον ἡ Πανιερότης του, καὶ ἐτέλεσε τὴν πανήγυριν. Εἰς τὴν ὁποίαν τὶ κακὸν δὲν ἔγεινεν ἀναφανδόν! Παίγιον, Παναγιώτατε Δυθόντα, ἔγειναν ὅλα τὰ ἱερά μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετὰ τὴν πανήγυριν ποιήσας συνέλευσιν ἡ Πανιερότης του μετὰ τοῦ πρώτου τῶν κακῶν του σκοπῶν ὀργάνου, Χηγοπούλου, ἀπέβαλεν ἀτίμως τοὺς πρώτους γέροντας, ἀπέβαλεν ἀτίμως τοὺς ἐπιτρόπους, ἐξεφώνησε μυρίους φοβερισμοὺς κατ' ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἔγειναν μέτοχοι τῆς Πανηγύρεως· ἐσύστησεν ἄλλους νέους ἐπιτρόπους, πέντε γέροντας καὶ ὀκτὼ ἐφόρους διὰ νὰ διοικῶσι τὰς ὑποθέσεις τοῦ χωρίου, καὶ οὕτω νὰ ἔχη πολλοὺς ὑπηρετάς εἰς τοὺς σκοποὺς του, καὶ ἔστησε φανερά τῆς διχονοίας τὴν σημαίαν. Ἐπειδὴ ἀπεφάτισε νὰ καταργήσῃ ὅλα τὰ καλὰ τοῦ χωρίου, ἐκρήμυνε καὶ τὸ σχολεῖον τὸ ἐλληνικόν, τὸ ὁποῖον μὲ γράμμα τῆς Πανιερότητός του συμφώνως ἐσυστήσαμεν πρὸς ὠφέλειαν καὶ τῶν χωριανῶν καὶ τῶν ἡμετέρων παίδων. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἀφήσας τὸ χωρίον μας ἀνεχώρησεν. Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν ἀφῆσε δύο παρεφημέριους τοῦ Παρθενίου, καὶ ἔστειλε καὶ ἓνα ἐφημέριον τῆς Σμύρνης ἐπιστάτην νὰ συνάξῃ τὰ δικαιώματα.

Ἡμεῖς ἐκλαίομεν βλέποντες ὅτι μᾶς ἀφῆκε τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς ὁ πνευματικὸς μας πατήρ κυρ Παρθένιος. Συνελθόντες λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου πάραυτα ἠσθάνησε, τὸν ἐπαρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὸ χωρίον παραιτηθεὶς ἕως τέλους, καὶ ἀναχωρήσας εἰς μοναστήριον, καθὼς ἐμάθομεν ὅτι εἶχε σκοπὸν· ἐμεινέμεν δὲ καὶ τὴν Πανιερότητά του πολλὰ· κίς πολλοὶ νὰ τὸν καταπέσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ, ἡ δὲ Πανιερότης του μᾶς ἔλεγε μὲν ὅτι σέβεται καὶ ἀγαπᾷ τὸν Παρθένιον, μυστικὰ δὲ ἐπρόσταζε τοὺς προσεστώτας τοῦ χωρίου τοὺς ὁποίους ἔβαλε, νὰ κηρύττωσιν ὅτι ὁ Παρθένιος εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον. Ὁ Παρθένιος εὐθὺς ἀφ' οὗ ἀνέλαθεν προσῆλθεν εἰς τὴν Πανιερότητά του ζητῶν τὴν συγχώρησιν, καὶ ἐξομολογούμενος τὴν αἰτίαν τῆς παραιτήσεώς του, καὶ παρακαλῶν νὰ τῷ δοθῇ ἀπολυτήριος ἐπιστολὴ νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς κἀνὲν ἡσυχαστήριον· ἡ Πανιερότης του τὸν ὑπεδέχθη μετ' ἄκρας εὐμενείας, καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἀφῇσῃ, διότι ἄλλον ἱερέα ὡς αὐτὸν δὲν ἔχει· τὸν ἡξίωσε δὲ νὰ ἡσυχάσῃ ἕως μετ' ὀλίγας νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν ἐφημερίαν του. Ἦλθεν ἡ

γίνῃ ἔρευνα, εἶναι ἔτοιμοι ὅλοι οἱ χρήσιμοι τοῦ χωρίου καὶ ὅλοι τῆς Σμύρνης οἱ ἐπισημότεροι ἄρχοντες νὰ μαρτυρήσωσιν εἰς τὴν Παναγιότητά του διὰ τὴν ἀδικιάτην κατ' αὐτοῦ καταφορὰν τοῦ ἁγίου Σμύρνης κτλ.

Σμύρνη τῇ ιζ'. Φεβρουαρίου αἰωθ.

νῆστεία τοῦ Αὐγούστου, πολλοὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ πνευματικῶν του τέκνων παρεκάλουν τὸν ἅγιον Σμύρνης νὰ τοὺς δοθῇ πάλιν ὁ κύρ Παρθένιος νὰ ἐξαγορευθῶσι· «μάλιστα, ἀπεκρίνατο, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελειώνει τὸ ζήτημά σας»· ἡμεῖς ἐν τῷ χωρίῳ βλέποντες τὴν ἀναβολὴν συναχθέντες ὠμίλησαμεν τοὺς προσετώτας τοῦ χωρίου νὰ ζητήσωμεν τὸν Παρθένιον ἀπὸ τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν διὰ κοινῆς ἱκετικῆς ἀναφορᾶς. Οἱ Προσετώτες δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπογραφῶσιν εἰς τὴν ἀναφοράν. Ὑπεγράφημεν λοιπὸν οἱ ἄλλοι καθὼς βλέπετε εἰς τὸ περικλειόμενον ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς ἀναφορᾶς οἱ χρησιμώτεροι τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν παροίκων τοῦ χωρίου Σμυρναίων, καὶ τὴν ἐπαρρησιάσαμεν εἰς τὸν ἅγιον Σμύρνης θερμῶς δέόμενοι καὶ παρακαλοῦντες νὰ μᾶς ἐπιστρέψῃ πάλιν τὸν Παρθένιον εἰς σωτηρίαν τῶσιν ψυχῶν· ἡ Πανιερότης του κρυφίως ἐμήνυσε τοὺς προσετώτας τοῦ χωρίου καὶ ποιήσαντες συνέλυσιν ἐφώναζον «δὲν τὸν θέλομεν»· πρὸς ἡμᾶς δὲ οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἔδωκε. Μετὰ ταῦτα οἱ προσετώτες τῆς Σμύρνης βλέποντες τὴν διαφωνίαν τοῦ χωρίου ἀπῆλθον εἰς τὴν Μητρόπολιν παρακαλοῦντες κατὰ τὸ ζήτημα τῶν χρησιμωτέρων τοῦ χωρίου νὰ διορισθῇ ὁ κύρ Παρθένιος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐφημερίαν του ὡς εἰρηνοποιὸς νὰ τοὺς διαλλάξῃ· ἡ Πανιερότης του ἀπέκρίθη «μετὰ χαρᾶς», καὶ κράζας τὸν Παρθένιον παρεκίνησεν αὐτὸν λέγων ὅτι «ἡ μὲν παραίτησις σου ἡχυρώθη διόλου, σὺ δὲ λάβε τὴν ἐπιστολήν μας ταύτην πρὸς τοὺς προσετώτας τοῦ χωρίου ἀνοικτὴν, καὶ ὑπάγε νὰ φιλιώσῃς τὰ διεστώτα καὶ νὰ ἐπισκέπτῃς τὴν ἐφημερίαν σου»· κατένευσεν ὁ Παρθένιος· λαμβάνει τὴν ἐπιστολήν· ὑπάγει· τὸ σάββατον· ἀλλὰ τὸ σάββατον τὴν νύκτα περιερχόμενος ὁ ἐν τῷ χωρίῳ ἐφημέριος τῆς Σμύρνης ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους δύο παρεφημερίους διήγειραν τὸν λαὸν κατὰ τοῦ Παρθενίου· καὶ τῇ ἐπαύριον, μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς, συνάξαντες ὄχλον μελυσμένοι, τὸν ἐδίδασκον νὰ φωνάζῃ «δὲν θέλομεν τὸν Παρθένιον»· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐνώπιον τοῦ σημαιοφόρου (μπαϊρακτάρη) τοῦ Ἐλέζογλου πρᾶσταθéis ὁ ἐφημέριος μετὰ τῶν ἄλλων δύο παρεφημερίων, συνάξας γενομένης, ἡρώτα τοὺς συνελθόντας τίνα θέλετε ἐφημέριον, τὸν Παρθένιον ἢ τούτους τοὺς δύο· «τούς δύο, ἐφώναζον, ὅχι τὸν Παρθένιον». Μὲ τοιαύτας κρίσεις κατηγορεῖτο ὁ εἰκαστικὸς ἐφημέριος καὶ πατήρ μας· ἡμεῖς καὶ ἔθρηνούσαμεν καὶ ἀπορούσαμεν εἰς τὴν τοιαύτην πόρωσιν τοῦ Ἀρχιερέως μας. Ἀφ' οὗ ἀπέρασεν ὀλίγος καιρὸς καὶ ἡ κατακραυγὴ τοῦ λαοῦ ἐπληθύνετο διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ κύρ Παρθενίου, μίαν ἡμέραν πρέστησε τοὺς προσετώτας τοῦ χωρίου ἡ Πανιερότης του, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ κάμωσι ταρίφην νὰ τὴν ὑπογράψῃ ὁ κύρ Παρθένιος καὶ νὰ ὑπάγῃ, διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὁ ἱερός

Συμπλήρωμα τῆς εἰς τὴν 410 σελίδα σημειώσεως!

Ἐφείσθω δ' ἡμῖν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σελ. 410 στίχ. 7—15 σημειώσεως προσεπιμετρησάι καὶ τάδε. Τὴν παρὰ Βανδίνην ἐπιγραφὴν εὗρομεν ἐκδοθεμένην καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἰακωβσίου ἐκδόσει τῆς Ἑλληνικῆς ἀνθολογίας τῶν Ἐπιγραμμάτων (Anthologia Graeca. ed. Fr. Jacobs. T. 4. pag. 195. Lipsiae, 1794) ἐπιγραφομένην «εἰς Σμύρναν» ὀρθότερον μὲν τοι πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ μέτρον. Ἐν γὰρ

ἄνθρωπος μὲ τὴν ἰδίαν τοῦ ὑπογραφῆν τὰς κατ' αὐτοῦ πλεχθείσας διαβολάς, ὅτι ἐγύμνασε τὸν λαόν· ταῦτο μόνον ἠδυνήθησαν νὰ συκοφαντήσωσιν αὐτόν· διότι ἄλλας εὐλογοφανεῖς αἰτίας δὲν εἶχον κατ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἤξευρον τὸν κύρ Παρθένιον ὅτι οὔτε ταρίφων ἀξία ἐλάμβανεν, οὔτε ταρίφας ὑπογράφει, ἐπρόβαλον τὴν ὑπογραφὴν τῆς ταρίφας, τὴν ὁποίαν βλέπων ὁ κύρ Παρθένιος ὅτι ἐγένετο πρὸς καταισχύνῃν αὐτοῦ δὲν ὑπέγραψεν. Εἰς ὅλα τὰ χωρία, Παναγιώτατε αὐθέντα, καὶ εἰς τὴν Σμύρνην ταρίφα τῶν ἱερέων, οἵτινες ληστρικῶς ἀρπάζουσι παρὰ τῶν πτωχῶν ὅσα θελοῦσι, δὲν εἶναι· διὰ τὸν κύρ Παρθένιον, ὅστις ἐλεῶν τοὺς πτωχοὺς ἔπεσεν εἰς χρέας βαρύτατον, ἐχρειάζετο ταρίφα· τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἔμεινεν ἕως σήμερον τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὁ μὲν Παρθένιος ἡσυχάζει εἰς τὴν ἱερὰν μελέτην· ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ χωρίου καταισχύνεται ὑπὸ τῶν δύο παρεφημέριων, οἵτινες ὡς κλέπται περιερχόμενοι· διαβάζουσι ἀγίασμούς ἀκόντων τῶν πτωχῶν, καταμολύνουσι τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν μὲ τὴν ἀμάθειάν των, γίνονται αἰτιοὶ ἀπωλείας εἰς πολλὰς ψυχὰς μὲ τὰ κακὰ των παραδείγματα. Αὐτὸ δὲ τὸ χωρίον ἐρημόνεται· εἰς χρέας βαρύτατον καταπίπτει, διὰ τὴν κακίστην οἰκονομίαν τῶν προεστώτων τῆς Πανιερότητός του» κτλ. Τὰ αὐτόγραφα ἰδιόχειρον τοῦ ἀοιδίμου ἡμῶν Πατρὸς ταύτης τῆς ἱκετηρίου ἀναφορᾶς ἐλάβομεν ἐκ Σμύρνης. Ὁ δὲ πρωτεύων Παρθένιος Τύμβας ἦν ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, ὃς κομιδῇ νέος μετέβη εἰς Σμύρνην περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Παιδευθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ ἀπῆλθεν εἰς Πάτμον τελειοτέρας ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας ἐπιέμενος, ὅπου καὶ τὸν μοναχικὸν ἡσπασατο βίον. Εἶτα δὲ ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην διορίζεται ἐφημέριος τοῦ ἐν Βουζᾷ ναοῦ παρὰ τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε'. Κατὰ δὲ τὸ 1825 μεταβὰς εἰς Πάτμον προχειρίζεται ἐπίσκοπος Κυρήνης παρὰ τοῦ Μακρυρωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοσίου τοῦ Πατμίου. Κἀκεῖθεν ἀπελθὼν εἰς Πέτσας ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Βιὸς δὲ ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἐτελεύτα ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1834 ἀποπληκτικὸς ὑπὸ λύπης, διότι ἐξεβλήθη τῆς ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας συγκροτηθείσης Συνελεύσεως ἐπισκόπων πρὸς διακήρυξιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐν ᾗ σφοδρότερον ἐξήλεγξε τὰ παράνομον τῆς αὐθαιρέτου ταύτης καὶ βιαιὰς ἀνεξαρτησίας. (Βλ. Κ. Οἰκονόμου Τὰ σωζόμενα Ἑκκλησιαστικὰ συγγράμματα. Τόμ. Γ'. σελ. 187). Σημ. Ἐκδ.

τῷ πρώτῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ διαφθεύοντος τὸν δακτυλικὸν ῥυθμὸν ἂ γ-
 χι τέρμονα φέρει τὸ καὶ τῇ ἐννοίᾳ μᾶλλον ἁρμόζον ἀλιτέρ-
 μονα· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ κατόπιν τοῦ οὐ ποτε ἔχει μοι καὶ ἀντὶ
 τοῦ ὑποτακτικοῦ νοήσεως (οὕτω καὶ τὸ Βατικανὸν χειρόγραφον)
 προσῆκον ὀριστικὸν νοήσεις (ἀλλ' ἔμοι γε δοκεῖ κρεῖττον ἂν εἶναι
 εἰς τὴν τερμίνου τῆς ὑποτακτικῆς ἀντὶ τοῦ ψυχροῦ παρέλκοντος «μοι»
 ἐτίθετο τὸ ἀπαγορευτικὸν «μὴ», ὥστε τὴν συνήθη διὰ τοῦ οὐ μὴ
 ἐπιτεταμμένην ἀπαγόρευσιν παρέχειν «οὐ μὴ . . . νοήσεως»)· ἐν δὲ τῷ
 τετάρτῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ ἀπεμφαινόντος βασιλείαν ὀρθότερον βα-
 σίλειαν τὴν πόλιν δηλονότι. Ἐν δὲ τῇ ἐφεξῆς σελίδι ἔπεται καὶ ἕτε-
 ρον ἡρωελεγεῖον ἀθέσποτον «εἰς μῶλον ἐν Σμύρνῃ τῇ θαλάσῃ ἐπικεί-
 μενον, ἐν ᾧ καὶ ὕδρεϊον» τὸδε·

Τίς βυθὸν ἠπείρωσε; τίς ἐν ῥοθίοισιν ἔτευξεν

Ἀκτὴν ἀμφιρύτην λάσει μαρμαρέοις;

Τίς δ' ἐνὶ κύμασι τεύξε ποτὸν πλωτῆρας ἀφύσσειν

Αὐτῶν ἐκ νηῶν χερσὶν ἀρουμένους;

Οὗτος ὁ ποικιλόμητις ἀνὴρ Βενέτιος ἀμύμων,

Κτίσμασι νικήρας Θησέα καὶ Πέλοπα.

Ἀμφότερα δὲ ταῦτα τὰ ἐπιγράμματα, ὡς εἰκόζομεν, ἔκειντο ἐπὶ τοῦ
 αὐτοῦ μώλου, ὧν τὸ δεύτερον «Τίς Βυθὸν» πολλῶ χαριέστερόν μοι
 δοκεῖ, πλήν γε τοῦ ἐσχάτου στίχου, ἐνθα τὸν Βενέτιον καὶ Θησέως
 καὶ Πέλοπος ἀνακηρύττει νικητὴν. Παρετήρησε δὲ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς
 Ἰακώβσιος εἰπὼν *parum apte citantur Pelopis et Thesei exempla*
 (Tom. XII. p. 83). Ῥόθια δὲ καλοῦσιν ἀμφότεροι οἱ ἐπιγραμματο-
 ποιοὶ τὰ μετὰ ῥοίζου ἢ ῥόθου προσαράσσοντα κύματα εἰς τὴν παρα-
 λίαν, ἅπερ διὰ τοῦ μώλου ἀπειρχθέντα τερπωλὴν τῷ ἄστει κατέλιπον
 ἀκόρητον.

Π Ι Ν Α Ε

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

- Ἀβουκέρια. 185.
 Ἀγαμέμνωνος λουτρά. 342.
 Ἀγανακτῶ. 189.
 Ἀγησίλαος. 54.
 Ἀγορά. 184.
 Ἀγωγῆς ὁρῆς σκοπός. 39.
 Ἀδριανὴ Σμύρνη. 328.
 Ἀθανάσιος ὁ θεὸς. 7. 2) ὁ Σμύρνης (Α' καὶ Β'). 347. 419. 430. 3) ὁ Πάριος. 345. 348. 418. ιβ.
 Ἀθηναίων εὐαισθησία. 22. πόλεμος πρὸς τοὺς Αἰγινήτας. 108. ἀστείότης. 115. κατὰ λύκων καταδρομή. 124. ἄποικαι Ἰώνων. 166. 324.
 Ἀθηνόδωρος. 150, 198.
 Αἰγικορεῖς. 124. 181.
 Αἰγύπτιοι. 10.
 Αἰδίν. 325.
 Αἰθέριχος ὁ Σμύρνης. 346.
 Αἰκατερίνη Β. αὐτοκρ. Ῥωσσίας. 389.
 Αἰολεῖς. 320.
 Αἰπεία. 127.
 Αἰσόνειος λεῖμών. 144.
 Αἰσχύνης. 44. 111.
 Αἰώπος. 129.
 Αἰτιατικὴ ἀπόλυτος. 73.
 Ἀκραῖος Ζεὺς. 326, 336, 409.
 Ἀκυλίων εἰκογένεια. 136.
 Ἀλβανιτῶν σφαγαὶ ἐν Πελοπον. 118.
 Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. 23. 323, 324, 343. 2) ὁ Α'. αὐτοκράτωρ Ῥωσσίας. 361, 388, 389.
 Ἀλῆ πασᾶ Βερνέ. 333. 2) Ἰωαννίνων καταδίκη. 328.
 Ἀλκιδιάδης. 23.
 Ἀλλάτιος. 351.
 Ἀλφιέρης Ἰωάν. 439, 440, 443.
 Ἀμαζόνος Σμύρνης νόμισμα. 327. προτομή. 337.
 Ἀμαξοδρομίας ἀγῶνες. 146.
 Ἀμερικὴ. 22, 188.
 Ἀμυρᾶς Ἀλέξανδρος. 375. 2) Λουκᾶς. 464. 3) Δημήτριος. κς.
 Ἀμιότος. 160.
 Ἀμμιρολὸς Δημήτριος. 431.
 Ἀμουράτ ὁ Α'. 333. 2) ὁ Β'. 334, 335.
 Ἀμφιθεάτρου ἐρείπια ἐν Σμύρνη. 337.
 Ἀναβληθῆναι. 403.
 Ἀνακόλοθον. 400.
 Ἀναλογικά. 64.
 Ἀνάλυσις. 99.
 Ἀνανίας ὁ Σμύρνης. 344, 347, 422.
 Ἀναξαγόρας. 11.
 Ἀναξιμένης ὁ ῥήτωρ. 142.
 Ἀνάπαυσις ἀπὸ τῶν κόπων. 54.
 Ἀνατροφή. 39. ἀνατρ. ὁρισμός. 45.
 Ἀναφορικὴ ἀντωνυμία. 69. ἀναφορικὴ μετοχή. 75.
 Ἀναφορικὰ ἀνταποδοτικαὶ ἀντωνυμ. 70.
 Ἀναψύσημα. 410.
 Ἀνάχαρσις. 105, 163.
 Ἀνδρόκλος. 324.
 Ἀνδρατίων. 116.
 Ἀνῆλιον. 330.
 Ἀνθίμος ὁ Σμύρνης (Α' καὶ Β'). 57. 341. 347. 440. 473—478. κη.
 Ἀνθόγαλα. 117, 173.
 Ἀντιλογίας πνεῦμα. 41.
 Ἀντιπιπτικά. 76.
 Ἀντισχόλων πρότασις. 43.
 Ἀντιφάνης. 348.
 Ἀντώνιος ὁ μοναχός. 346.
 Ἀντωνυμία. 62, 67, 69—73.
 Ἀξονες. 126. 133.

- Ἀριστολογικὴ μετοχή. 75.
 Ἀρίστοι ἀντωνυμίαι. 72. ἀρ. χρό-
 νοί. 83.
 Ἀπαρέμφατον. 79. 86.
 Ἀποθετικά ῥήματα. 79.
 Ἀποκάμνω. 189.
 Ἀποκοπή, ἀποκόπτω. 172, 173.
 Ἀποσπώριον. 198.
 Ἀποστών ἐκκλησία ἐν Σμύρνῃ. 337.
 Ἀπρώπα ῥήματα. 72. 82.
 Ἀπτήμπερις. 371.
 Ἀρά ἀρχόντες. 125. 182.
 Ἀράβων γλώσσα. 12.
 Ἄρατος. 8.
 Ἀργίας καταδίκη. 186.
 Ἀσχυρὰ μῦθος Δημήτριος. 434.
 Ἀρδάνιον. 168.
 Ἀρείου πάγου βουλή. 146, 173, 176.
 Ἄρειος ὁ κακόδοξος. 6, 7.
 Ἀρεοπαγίται. 149. 176.
 Ἀρεταίος. 44.
 Ἄρθρον. 67—68.
 Ἀριθμητική. 64.
 Ἀριστάρχης Σταυράκ. 15.
 Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ. 319, 324. 2) ὁ
 ἐκ Τρικκάλων. 370.
 Ἀριστετέλης. 34, 39, 40, 54, 126,
 134, 162, 175, 350, 353.
 Ἀρίστων. 132. 2) ὁ Σμύρνης. 345.
 Ἄρμονία. 96.
 Ἀρόστονοι. 180.
 Ἀρσενικῶν ὀνομάτων δι' ἄρθρου θηλυ-
 κοῦ προφορά παρὰ Θετταλοῖς. 264.
 Ἄρσιον δάσος. 144, 194.
 Ἀρτέμιδος λουτρά. 323. ἀγαλμα 338.
 Ἀρτώριος Ἀσκληπιάδης. 348.
 Ἀρχάγγελος. 330.
 Ἀρχιερεύς. 329.
 Ἀρχιμίδης. 20.
 Ἀρχονταί. 147. 174.
 Ἄρων. 141, 151.
 Ἀσημάκης ὁ Πελοποννήσιος. 374.
 Ἀσιάρχης. 329.
 Ἀσκληπιάδης. 102. 160.
 Ἀσκληπιεῖον ἐν Σμύρνῃ. 326.
 Ἀσσόριον. 201.
 Ἀσσυρίων γλώσσα. 18.
 Ἀτιμίας νόμος. 120, 177.
 Ἀτλαντίδος ἱστορία. 133, 188.
 Ἀττικῆς γλώσσης μεταβολαί. 20, 22.
 Αὐγουστίνος ὁ ἱερός. 8.
 Αὐθαδέυτικα. 65.
 Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι. 74.
 Αὐτός ἀντωνυμία σύνθετος. 69.
 Ἄφ λότοφοι διδάσκαλοι. 12.
 Ἄφροδίτη ἑφορος τῆς Κύπρου. 185.
 Ἀχιλλεύς. 40.
 Ἀχμέτ ὁ Β'. 335.
 Βαδίζω. 13.
 Βαθυκλῆς. 105, 163.
 Βαλέττας. I. 335. 15. 2) Σπυρίδ. 19.
 Βαλλῆς Ἡλίας, Γεώργιος, Δημήτριος.
 444, 445, 452.
 Βάλη. 112.
 Βαρβάκης. 392.
 Βαρώνιος. 40.
 Βασίλειος ὁ Μέγας. 8, 9, 44. 2) Ἄλ-
 ξανδρ. 12.
 Βασίλειος στοά. 165.
 Βασιλεύς. 170.
 Βαχατώρης. 340. Δημήτρ. 458, 460.
 Βασιλική. 148, 197.
 Βατάτης. 322.
 Βεζεστένιον ἐν Σμύρνῃ. 339.
 Βεζιρχάνιον. 339.
 Βενετοκλῆς Παναγ. 57.
 Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος. 377. 435, 472.
 Βησσαρίων ὁ Τραπεζούντιος. 349.
 Βίας. 105.
 Βιβλία βλαβερὰ. 37.
 Βιβλιοθήκη τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγῆ

- Τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει. 423.
 Βιργίλιος. 48.
 Βισκόντης. 352.
 Βιτέλιος. 147.
 Βίτων. 429.
 Βίων. 348, 350.
 Βλαδιμηρέσκος. 375, 376.
 Βλαστάρης Παῦλος. 443.
 *Βλαστός Ἀλέξανδρ. 354.
 Βλάχων μισελληγισμός. 375.
 Βραγχοβάνος Κωνσταντ. ιδ.
 Βόζος Ἰωάν. 388—395. κα.
 Βοίχχιος. 354.
 Βόσσιος. 320.
 Βουδοῦλκοι. 442.
 Βουζᾶς. 323, 333, 408, 479. κθ.
 Βουκόλος ὁ Σμύρνης. 344. 345.
 Βουλευταὶ ἐν Ἀθήναις. 174.
 Βουνάρπας. 322.
 Βουρνόδας. 322, 338.
 *Βραυρών. 440, 466.
 *Βρέφη κολοβωμένα. 453.
 Βρεῦτος. 435, 437, 438, 441, 492.
 Βρύουλα. 343.
 Βρωμολίμνη. 399.
 Βωμός ὕδρεως καὶ ἀναιδεΐας. 469.
 Γαβριήλ ὁ Γ', Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. 345, 417. 2) ὁ Δ'. Πατριάρχ. Κωνσταντινουπ. 345, 417.
 3) ὁ Σμύρν. 347. 4) ὁ ἱεροκέρυξ. κθ.
 Γαλαζιον. 365, 376.
 Γαλακτοτροφία παιδίων. 39, 256. η.
 Γαληνός. 44.
 Γάλλοι. 462.
 Γεδέοντες. 424.
 Γεδιζιον. 334.
 Γενετυλλίδες. 165.
 Γενική ἀπόλυτος. 73.
 Γεράσιμος ὁ Θεσσαλονίκης. 439. 2) ὁ
 * Βυζάντιος. 429.
 Γερμανός ὁ Κύπριος. 423.
 Γερόντων συνέδριον ἐν Σμύρνη. 330.
 Γέφυραι ἐν Ῥώμῃ. 444, 493.
 Γεφυροποιός. 493.
 Γεωργίου ἀγ. ναός ἐν Σμύρνη. 341.
 459. 2) Γεώργ. Καλοκτένης ὁ Σμύρνης. 346. 419.
 Γλώσσης χαρίσματα. 2.
 Γονέων κυριαρχία. 48.
 Γορδάτοι. 409.
 Γραικικὸν σχολεῖον ἐν Πετροπόλ. 389.
 Γράμματα=νόμοι. 464.
 Γραφῶν σπουδή. 29.
 Γρηγόριος ὁ θεῖος. 8. 44. 2) ὁ πρεσβύτερος. 346. 3) ὁ Ἰωαννίνων. 435. 4) Κονταρῆς ὁ Σμύρνης. 344, 347, 449. 5) ὁ Σμύρνης καὶ μετὰ ταῦτα γενόμενος Πατριάρχης Κωνσταντινουπ. 341, 344, 345, 347, 363, 444, 472. 6) ὁ 5'. Πατριάρχ. Κωνσταντινουπόλεως. 443. 7) ὁ Χίου. 448.
 Γυμνάσιον παλαιὸν τῆς Σμύρνης. 339. 344.
 Γυναικονόμοι. 423, 480.
 Γωνιακόν. 254.
 Δαΐμαχος. 459.
 Δαμιανός Βασιλ. ἱατρός. 348. 2) Νικόλαος. 462.
 Δανδρὲς Νικόλαος 465.
 Δάνειον ναυτικόν, ἑτερόπλουν, ἀμφοτερόπλουν, ἐγγειον. 472.
 Δανιήλ ὁ Χίου. ιδ.
 Δεικτικὴ ἀντωνυμία. 71.
 Δελφῶν ναός. 414.
 Δεισιδαίμονία. 30.
 Δημάδης. 448.
 Δημητριάδης Ἀθανάσιος. ζ.
 Δημητρίου Ἀντιγόνου βερβαρισμαί. 22.
 2) ὁ ῥήτωρ. 349.

- Δημόκριτος. 44.
 Δημοσθένης. 8.
 Δημοχάρης ὁ Συμωναῖος. 328.
 Διαδοτικόν. 77.
 Διαθεβαίσεις ἐν συνειδήσει. 424.
 Διαθέσεις τοῦ ῥήματος. 79—82.
 Διάκρισις. 113, 170.
 Διάπασμα. 161.
 Διατάκτωρ. 385.
 Διαφορικά. 64.
 Διδασκαλίας σκοπός. 42.
 Δίδυμος ὁ Γραμματικὸς. 102, 160.
 Δικαστήρια ἐν Ἀθήναις. 174.
 Διομένης. 349.
 Διουσίος ὁ τύραννος. 124. 2) ὁ Σμύρ-
 νης. 347. 3) ὁ Ἐφέσου. 377. κη.
 λδ. 4) ὁ Χίου. ιβ.
 Διόρθωσις τῆς καθομιλουμένης γλώσ-
 σης. 18—22.
 Δολγορούχης. 448.
 Δομετιανός. 148.
 Δοτική ἀπόλυτος. 73.
 Δούγκας Στέφανος. ιβ.
 Δούγκας Ἰωάννης. 334. 2) ὁ Βατάσης.
 332, 336, 337, 410.
 Δουπουῆ Ἠθογραφία. ς.
 Δράκοντος νόμοι. 147, 149, 175,
 176, 183.
 Δυτικῶν ναοὶ ἐν Σμύρῃ. 342, 444.
 Δωδεκάνοι. 344.
 Δωρόθεος διδάσκαλος τῆς παλαιᾶς Σχο-
 λῆς. 473. 2) ὁ Πρώιος. ιβ. λδ.
 Ἑβραϊκὴ γλῶσσα. 18.
 Ἑγκλίσεις. 84.
 Ἑγκράτεια. 35.
 Εἶδη τοῦ ῥήματος. 75. τοῦ λόγου 93.
 Εἰλικρίνεια. 33.
 Ἐκ πρώτου, ἐκ δευτέρου, τρίτου, τε-
 τάρτου. 76, 93.
 Ἐκκλησίαι κυρίαὶ καὶ κατεκκλησ. 174.
 Ἐκτῆμοροι. 143.
 Ἐλαίου ἐν Αἰγύπτῳ πώλησις. 162.
 Ἐλένη. 105.
 Ἐλλειψις τῶν προθέσεων. 78. πότε γί-
 νεται. 97.
 Ἑλληνες πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης
 διδάσκαλοι. 9—14. διέπρεψαν εἰς
 πᾶσαν ἀρετὴν. 25.
 Ἑλληνικῆς γλώσσης σπουδὴ. 3, 5.
 διατήρησις παρὰ τῆς ἐκκλησίας. 4,
 24. ἀναγκασία εἰς τὸν κλῆρον. 6, 9.
 πλοῦτος. 12. συνώνυμα. 12—13.
 κλείς τῶν ἐπιστημῶν. 14. ὁδηγία
 εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ φιλανθρωπίαν.
 14—15.
 Ἑλληνισμός. 96.
 Ἑμπορικὴ λέσχη ἐν Σμύρῃ. 255—
 360.
 Ἑμπόριον. 103, 104.
 Ἑναγείς. 141, 168.
 Ἑναγῶνις ἄμιλλα. 186.
 Ἑνεστώς χρόνος. 82.
 Ἑνετικός. 335.
 Ἑνεχειριασμένων γαιῶν σημεῖα. 173.
 Ἑνῆ. 126.
 Ἑναῖος, Ἑνωῖ. 140, 166.
 Ἐξηκιστίδης. 102.
 Ἐξηνταβελώνης. 209.
 Ἐπαμινώδας. 44.
 Ἐπιδόσεις. 173.
 Ἐπίθετον. 60.
 Ἐπιμενίδης. 8, 142, 169.
 Ἐπιμεριζόμενα. 64. ἐπιμερ. ἀντωνυ-
 μία. 72.
 Ἐπίκλησις. 49.
 Ἐπίρρημα. 8—90. ἐπίρρημ. κατ' οὐ-
 δέτερον σχηματισμὸν εἰς τὴν λα-
 λουμένην γλῶσσαν. 67.
 Ἐπὶ ῥηματικόν. 77.
 Ἐπισυναψίς. 95.
 Ἐπιτάδου νόμος. 179.

- Ἐπιταφίων λόγων ἀρχὴ ἐν Ῥώμῃ. 442.
Ἐπιφώνηματικόν. 95.
Ἐπίχαρμος. 448, 483.
Ἐπὶ σοφοί. 463.
Ἐπώνυμος τοῦ ἐνιαυτοῦ. 328.
Ἐργάδεις. 124, 484.
Ἐρμιππος. 403, 407, 411, 464.
Ἐρμογένης. 347, 348, 354.
Ἐρμος ποταμός. 334.
Ἐρωτηματικόν. 95.
Ἐρωτος βωμός, ἀγαλμα. 462.
Εὐαγγελικὴ Σχολή. 340, 348, 422, 458. κθ.
Εὐάνθης ὁ Σάμιος. 414.
Εὐδαίμων ὁ Σμύρνης. 346.
Εὐκλείδης. 40.
Εὐκτική. 81, 85.
Εὐμενίδες. 467.
Εὐριπίδης. 421, 423, 477.
Εὐσεβεία. 28—30, 37, 56.
Εὐτύχιος ὁ Σμύρνης. 346.
Εὐφορίων. 402.
Ἐφεσος, Ἐφέσιος 321, 327.
Ἐφέται. 449, 420, 476.
Ζαβίρας. 442, 429.
Ζαχαρόνω. 286.
Ζεῦγμα. 98.
Ζευγίται. 448, 475.
Ζμύρνα. 349.
Ζωγράφου Μαυιέρα. 380.
Ἡδιανά. Ἡδιανός. 409.
Ἡδονή. 35.
Ἡθος σκωπτικόν. 44.
Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός. 402, 423, 433, 434. 2) ὁ σοφιστής. 329.
Ἡσαίας Χριστόδουλ. 359.
Ἡσιόδος. 36, 403, 465.
Θαλῆς. 403, 404, 405, 406, 442, 462, 321.
Θανατικόν ἐν Σμύρνῃ. 45, 335.
Θεάτῳ ἐρείπια ἐν Σμύρνῃ. 337.
Θέμενος τὰ ὄπλα. 187.
Θέογνις. 322.
Θεοδόσιος ὁ ἀνθύπατος. 332.
Θεόδωρος ὁ Σμύρνης (Α΄ καὶ Β΄). 346, 347.
Θεόκλητος ὁ Σμύρνης. 344, 347.
Θεολόγου Ἰωάννου ναὸς ἐν Σμύρνῃ. 337.
Θεοτόκης. ιζ.
Θεόφραστος. 433.
Θέρσιππος. 433.
Θεισμοθέται. 184.
Θέσις. 431, 436.
Θησιεύς. 320.
Θῆτες. 443, 448, 472.
Θράσων ὁ Διογένους. 328.
Θρηνοὶ γυναικῶν. 169.
Θυρῶν ἀνοιγμα. 452, 499.
Ἰάσων. 346, 347.
Ἰατρόδωρος. 347, 348.
Ἰγνάτιος ὁ Σμύρνης. κ. 2) ὁ Οὐγγρο-ελαχίας. ιη. 3) ὁ Κρήνης. 57.
Ἰδούας ὁ Σμύρνης. 346.
Ἰδιώτης ἀνθρώπος. 494.
Ἰερεμίας ὁ προφήτης. 40.
Ἰερόθεος ὁ Σμύρνης. 347, 480.
Ἰεροκλήρυξ. 7.
Ἰερόπαιδες Χριστόδουλος καὶ Παναγιώτης. 59. κγ.
Ἰερώνυμος. 8.
Ἰησοῦτων θρασύτης. 444.
Ἰκέσιος 346, 347.
Ἰκμαλαῖος Ζεὺς. 182.
Ἰκπάδος πληρωταί. 448, 475.
Ἰππικόν. 421.
Ἰπποκράτης ὁ Κῶς 44. 2) ὁ μαθηματικός. 403.
Ἰππόνηκος. 406.

Ίσαακ ὁ Σμύρνης. 347.

Ίσάρ τσαμίον. 333.

Ίσθμιονίκης. 124. 181.

Ίσμήνιος Ἀπόλλων. 103. 163.

Ίσοκράτης. 8. 433.

Ίσπαχίδης. 192.

Ίστορικοὶ χρόνοι. 183.

Ίωάννης ὁ Σμύρνης. 316.—2) ὁ Φωκᾶς. 449.

Ίωαννίδης Γεώργιος. 58, 407.—

2) ὁ ἰατρός. 348.—3, Εὐστάθιος. κς.

Ίωνική τρυφή. 322.

Ίωνοι· υἱοί. 181.

Καζάνιον. 344.

Καϊμάκι. 173.

Κακολογία. 178.

Καλαὶ κυράδες. 168.

Καλάθιον. 179.

Καλάμιον. 179.

Καλαμωτή. 179.

Καλλιμάχης Ἰωάννης. 370, 373, 374.

—2) Σκαρλάτος. 373, 376, 453.

Καλλίνικος ὁ Σμύρνης. 347. μ.—2) ὁ

Ἐρυθρῶν. 465, 473, 478.

Καλλόξας ὁ Σμύρνης. 346.

Καλοφόρος ὁ Σμύρνης. 346.

Καμέριος ὁ Σμύρνης. 346.

Κανάτια=πιερὰ τῆς θύρας. 199.

Κανέλλος Στέφαν. κη.

Κάνης. 122. 179.

Κανίον. 179.

Κανίσκιον. 179.

Κάννα, καννί. 179.

Κάνωθος. 127. 185.

Καπετανάκαι. 390.

Καπιτωλίου Διὸς ναός. 145. 146.

148. 196.

Καποδίστριας Ἰωάν. 393.

Καπνίσματα δεισιδαιμονικά. 184.

Κάππαρις Γεώρ. 409. Φίλιππ. 436.

Καπράριοι. 145.

Καραθειοδαρεῖς Στέφαν. 431.

Καρακάλλας Ἀντων. 40.

Καρατσᾶς Ἰωάννης. 377.

Καρδάριον. 168.

Καρμύρης. 252.

Κίσπαξ. 331.

Κατωθῶν. 192. 200.

Κάτυλος. 147.

Κάυλος. 328.

Κέβης. 44.

Κελτοί. 40 103. 162.

Κεραιμικός. 161.

Κεστενέ—Παζάρ, κεστεναπαζαρλῆς.

332. 462

Κετέμπεζης Γεώργ. 240.

Κηδείας τρόπος κατὰ τοὺς Ἀθηναίους

καὶ Μεγαρεῖς. 110.

Κίρρα, Κιρράκις. 114, 166.

Κλαζομεναί. 311. 321. 330,

Κλαυθίων γένος. 151.

Κλαῦσος Ἀππίος. 453. 200.

Κλεινίας. 116.

Κλεισθένης. 176, 181.

Κλεισίον. 199.

Κλέσις. 129.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς. 5. 9.

Κλοιλίας ἀνδρίας. 152. 199.

Κλοκόνης Ἀθανάσ. 439, 440. 443. 445.

Κλοῦσιον. 118.

Κλωστή ἱκετῶν. 167.

Κόγχη. 408.

Κοδράντης. 201.

Κόδρος. 102. 162.

Κοινὴ γλῶσσα. 66, 67, 69, 75. 76,

78, 82, 84. 168. 207.

Κόιντος. 338. 349.

Κίκκος Φραγκίτζι. 434.

Κόκλιος. 149. 198.

Κολλαῖνιος. 135, 191.

Κόλπος τοῦ Σάλωνα. 167.

Κολαφῶνοι. 320.

Κόμματα. 95.

Κομνηνός Ἀλέξιος. 334, 332.

Κόνων. 416.

Κόπανος ὁ διδάσκαλος. 459.

Κοραῆς. 19. 462. 478. 344, 354.

400. 401. κς.

Κοράκιον ὄρος. 343.

Κορέσιος. 344. 434.

Κορυφή. 473. 326. 409.

Κουζινᾶς. 332:

Κουκλουζᾶς. 323. 408.

Κούκουλος. 408.

Κούλουρι. 465.

Κούμας. 57. 433. 443. 448, 449,

452. 473. ια. λ.

Κουρμαδί. 408.

Κουρουτσεσμέ σχολεῖον. 445, 449.

Κούτλο. 182.

Κρατίνος ὁ κωμικός. 426. 483.

Κρεμκμένη. 95.

Κρίσσα. 466.

Κριτίας. 412—413.

Κροῖσος. 427. 429. 463. 486.

Κρόνου ναὸς ἐν Ῥώμῃ. 445.

Κρουφή παναγία. 338.

Κτημάτων διάθεσις. 178.

Κτητικά ὀνόματα. 64. κτητ. ἀντωνομίας. 74.

Κτητερολογικά. 64.

Κύδισθος. 407.

Κυδωνίων σχολεῖον. 377.

Κυδώνιον. 424, 477.

Κύλων. 411. 467.

Κυμαῖοι. 320. 350.

Κύναθος. 353.

Κυπριανός ὁ Σμύρνης. 347.

Κύρβεις. 465. 483.

Κύριλλος ς'. ὁ Οἰκουμην. Πατριάρχ. 448. ιθ. λς.

Κύρος. 429.—2) ὁ Σμύρνης. ιθ.

Κυχρεὺς. 409, 465.

Κωλα. 95.

Κωλιάς. 408, 465.

Κωμικὸν δρᾶμα. Αἰτία τῆς πρὸς καταδρομῆν τοῦ Οἰκονόμου δημεγεργίας. 472.

Κωνσίλιοι. 491.

Κωνσταντινούπολις. 362.

Κωνσταντῖνος Παρθένος ὁ Σμύρνης. 349.—2) ὁ Σοφίας. 432.—3) Δημητρίου, ὁ διδάσκαλος. 472. ζ.

Λαέρτιος. 488. 349.

Λακεδαιμόνιοι. 35.

Λαμπαδηδρομία, Λαμπαδοφορία, Λαμπάδος ἀγών. 402. 461. 407.

Λανξερών. 382—388. κα.

Λατρευτικῶς. 7.

Λάτρις. 408. 411.

Λέμβων μονή. 408.

Λεξικὸς τῆς ἑλλην. γλώσσης σύνταξις. 489.

Λεόντιος ὁ Εὐστράτιος. 434.

Λέσθος. 349.

Λεύκης ἐνορία. 408.

Λέων ὁ σοφός. 330.

Λίθος. 465. 484.

Λόγου εἶδη. 93. λόγ. ἀπλοῦς, συνημμένος. 94.

Λουκρητία. 435. 445. 491.

Λουκρήτιος. 445.

Λυδέκης. 335, 410.

Λυκοῦργος. 417. 423. 490. 2) Σύρος. ιγ.

Μαγνησία. 330. 332.

Μακάριος ὁ Σμύρνης. (Α'. καὶ Β'.) 347. 449.—2) ὁ τῆς Πάτμου διδάσκαλος. 422, 424—426. 429.

—3) ὁ Νοταρᾶς. 448.

Μακραῖος Σέργιος. 447.

Μανωλάκης ποστέλνικος. 445.—Ἰωάννης. 422.

Μαργαρίτης Τυρναβίτης. 57.

Μάρκος ὁ τοῦ Οὐαλερίου ἀδελφός. 438.—2) Μινούκιος. 445.—3) ὁ αὐτοκράτωρ. 328. 433.

Μαργαῆς ὁ ἱατρός. 348.
 Μασσαλία. 403. 462.
 Ματθαῖος ὁ Αἵνου. 470.
 Μαυρογορδάτος Ἰωάν. 210. Νικόλ.
 359. 451. 461. Στέφαν. 440.
 443. 445. Δημήτρ. 445. 451.
 Μεγακλῆς. 411. 430. 432.
 Μεγαρεῖς. 409. 410. 412.
 Μέθικνα, Μεθανίτης. 398. 403. 404.
 Μεθολογία παιδεία. 36.
 Μεθόδιος ὁ Σύμνης. 347.
 Μεθύων τέλος. 35.
 Μεθων, Μεθώνη. 405.
 Μελέτιος ὁ Σύμνης. 347. 430.
 Μέλης. 324. 338. 343. 350. 409.
 Μελίτη. 410. 466.
 Μέλλων χρόνος. 83. 84.
 Μενεκράτης. 347, 348.
 Μενεμένη. 334.
 Μερίκας Κωνστ. 463, 473.
 Μέση τῶν δύο γεφυρῶν 444. 493.
 Μεταδοτικὸν ῥῆμα. 76.
 Μετάθεσις. 98.
 Μετάληψις. 99.
 Μεταφραστῶν παρατροπαί. 47.
 Μετοχή. 73—75.
 Μετριοπροσύνη. 30—31.
 Μή. 89.
 Μηνίσκος. 95.
 Μηνόδαρος. 347. 448.
 Μήνων ἀρλούμησις. 183.
 Μητροφάνης ὁ Σύμνης. 346.
 Μητρώον. 342.
 Μίδας. 448. 497.
 Μίλητος. 406.
 Μίμενριμος. 157. 322.
 Μίμοι. 208.
 Μισαήλ Ἀποστολίδης. 57.
 Μῆς ὑπερτίμησις. 416.
 Μνημάτων ἐπισκέψεις. 479.
 Μόδιος Ἀσιατικός. 348.
 Μοιχία. 423, 481.

Μονάχου Ἀκαδημία. κθ.
 Μολιέρος. 203—209.
 Μόρα κανιονοφῶν λέμβων. 383.
 Μόρια. 87. μόρ. μικτά. 92.
 Μοσχονήσια. 344. 412.
 Μούκιος. 150.
 Μουλόνω. 269.
 Μουνδάνιαλιν Στυλ. 451. Παναγ. 460.
 463.
 Μουρούζης Παναγ. ἔ. Δημήτρ. 344. λδ.
 Κωνταντίν. 373. 374.
 Μουσουλμάνης Σάββας. 444. 445. 464.
 Μυστοζύδης. Α. 345. ιδ.
 Μυστάκης Σέργιος. κγ.—κδ.
 Μύρων ὁ Φλυεύς. 412.
 Μωάμεθ ὁ Α. 334.
 Ναμαζγκιάπασι. 337.
 Ναρλήκιον. 322. 408.
 Ναύλοχον. 320, 343.
 Νεκτάριος ἱερομόν. 419
 Νεμέσεων ἀγάλματα. 326.
 Νεότης. 28.
 Νεόφυτος ὁ Σύμνης, δς μετὰ ταῦτα ἐγένετο Οἰκουμ. Πατριάρχ. 344. 347.
 412. 424. 427. —2) ὁ Δέρκων 434.
 Νεττόριος. 6, 7.
 Νεωκόρος. 327.
 Νεωτερισμός. 436. 494.
 Νέζης σχολαῖον. 59.
 Νικήτας ὁ Σύμνης. 346.
 Νικηφόρος ὁ Σύμνης. 344. 347.
 2) ὁ τῆς Πάτμου ἡγούμεν. 434.
 —3) ὁ Ἀδριανουπόλεως. 435.
 Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης. 332.
 Νικολαΐδης Παναγ. κς.
 Νικολίου Ἰωάννης. ιδ.
 Νίτσι. 412. 469.
 Νόμος κατὰ φιλοτυρανίας. 445.
 Νοταρᾶς Παναγ. 418.
 Νομηγία. 426.
 Νύμφαιον. 332, 334.

- Ξεκομμένα. 472.
 Ξενοφῶν. 43.—2) ὁ Σμύρνης. 347.
 Ξεψωμιστής. 483.
 Ξηραλοφειν. 460.
 Ξηρολουτεῖν. 460.
 Ξηροτριβεῖν. 460.
 Ὀβολός. 174.
 Ὀδισσεῦ ἑλλήν. κοινότης. 364. 388.
 Ὀδυσσεύς. 36. 434. 487.
 Ὀδῶν εἴδη. 487.
 Ὀθωνος ἀποδατηρίων ἐορτὴ ἐν Ναυ-
 πλίῳ. 395.
 Οἰκονόμος Στέφανος 57, 59. 439.
 446. 452. 456. 472. ι. ια.—2)
 Κωνσταντίνος 438, 440. 445.
 449.—452. 459. 464. 471. ς.—2ε.
 Ὀλεάριος. 329.
 Ὀλυμπίου Διὸς ναὸς ἐν Ἀθήναις. 434.
 490.
 Ὀλερ. 333.
 Ὀμηρεῖον. 354.
 Ὀμηρίδαι. 353.
 Ὀμηρος. 46—47. 23. 36. 321. 323.
 349—354. 433.—2) Παῦλος 444.
 463.—3) Γεώργ. 445. 459.
 Ὀμοιοῦσις. 7.
 Ὀνομα. 64. ὀνομάτ. κυρίων σημα-
 σίαι. 73.
 Ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος. 74. λεγομένη,
 νοουμένη. 75.
 Ὀνομαστικὰ ἀπαρίμματα. 67. ὀνο-
 ματ. μετοχή. 75.
 Ὀξωνιακὰ μάρμαρα. 326, 328, 330.
 543.
 Ὀπλῖται 424.
 Ὀριστική. 84.
 Ὀρκος κοινός. 426. μέγας. 437. 492.
 ἀπαγορεύεται τοῖς κληρικοῖς. 421.
 Ὀρρανίδης Θεόδωρ. 431.
 Οὔ. 89.
 Οὐαλέρικ. 451.
 Οὐαλέριος. 434.
 Οὐδέτερον ἐπιθετα. 66.
 Οὐέλια. 443. 453. 494.
 Οὐεσπειαῖος. 447.
 Οὐετούριος Πούπλιος. 445.
 Οὐηίοι. 446.
 Οὐίλας πότις ἱερόν. 442. 495.
 Οὐινδίκιος. 436. 440. 493.
 Οὐινδίκτα. 440. 493.
 Οὐίτελλίων οἰκογένεια. 436.
 Οὔσια. 44.
 Ὀρτάρμισμα. 252.
 Ὀψίγονος. 450 498.
 Πάγος ὄρος. 324. 337.
 Παίδευσις μερική καὶ δημοσία. 43.
 Παιδομανίας πάθος. 402. 461.
 Παῖσις ὁ Σμύρνης (Α'. Β'. καὶ Γ').
 347. 430.
 Παλαιολόγ. Ἀνδρόνικος ὁ Γέρων. 330.
 Παπῖριος ὁ Σμύρνης. 346.
 Πανέριον. 479.
 Πανσλαβισμός. 375.
 Πανιώνια. 325.
 Πανουργία. 32.
 Παραδαρμένη. 252.
 Παραθετικά. 64.
 Παρακείμενοι χρόνοι. 81. 82.
 Παραλήψεις σημείων. 95.
 Παράλων κόμμα. 413.
 Πρασιτεῖν, παράσιτος. 426. 483.
 Πρασκευῆς ἀγ. παρεκκλήσιον. 342.
 Παρατατικός χρόνος. 82.
 Παράφρασις. 96.
 Παρένθεσις. 95.
 Παρθένιος ὁ Σμύρνης. 347.—2) ὁ
 Τύμβας. 479.
 Πασικράτης. 348.
 Πάτμου βιβλιοθήκη. 423.
 Πύλος ὁ ἀπόστολος. 8, 27, 29, 30.
 Πausανίας. 322, 324, 325, 326, 399.
 Πάριλας. 245.

- Πεδίῳν κδμα. 113. ἀρχηγός. 130. Πλεοναυμός. 96.
 Πέζαρος Ἀλέξανδρος. 25, 201. ζ. Πληρωτικά. 64.
 Δημήτριος. 391. Πλούταρχος. 11. 39. 177. 180. 196. 351.
 Πεισίστρατος. 102 108. 130—133. Παιητῶν χορός. 16.
 186. 190. Πικκόκιος. 336. 338. 341.
 Πείσμα. 31. 41. Πολιάδος Ἀθηνᾶς ναός. 167.
 Πεκούλιον. 144. 195. Πολιτισμὸς ἐπιτετηθευμένος. 41.
 Πελάτης. 138. 192. Πολύζηλος ὁ Ῥόδιος. 116.
 Πελεκοφόροι. 143. 194. Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης. 344. 246.
 Πελοπίδας. 44. Πολυκ. ἐκκλησία. 337. 411.
 Πενέσται. 192. Ποπλικόλας. 134. 144. 190. 145.
 Πενταετηρίς. 26. 198. 200.
 Πεντακοσίῳν βουλή. 176. Πόπλιος Οὐαλέριος. 131. 190.
 Πεντακοσιομέδερνοι. 118. 175. Πορεύομαι. 13.
 Πεντελικῷ μάρμαρ. 148. 197. Πόρριοι. 145.
 Πέρδικες. 124. 178. Πορρήνας. 148. 152. 197.
 Πέρσαι. 323. περσικαὶ λέξεις ἐν τῇ Προσείδιππος. 34.
 Ἑλλην. 24. Ποστυμίου δημηγορία. 22.
 Περιάδρος. 104. 112. Ποταμοὶ Ἀττικῆς. 124. 182.
 Περικλῆς. 44. Ποτεμκίνος. 383.
 Περικλυστα. 323. Πουγγίον. 195.
 Περικύκλωσις. 386. Πούρνλος. 339.
 Περίδος. 94. Πράτωρ. 330.
 Περιποιητικόν. 77. Προθεντάδες. 241.
 Περιπόρφυρα. 151. Προθέσεις. 87—88.
 Περιτάφρευμα σκεπαστόν. 384. Προϊόπιος ὁ Σμύρνης. 345. 347.
 Περιφημος. 109. 165. Προσαλέντης Φριγκίτη. 344.
 Πέτρα. 330. Προστακτικῇ. 84.
 Περίτσης Γεώργ. 409. Κωνσταν- Προφητεία περὶ Μουνυχίας 169.
 τίν. 445. Πραφύλια. 199.
 Πέτρου φρούριον. 333. Πρυτανεῖον. 126. 180. 182. 326.
 Πευστικά ἀντωνυμικά. 72. Πρῶτα κοινὰ Ἀσίας. 325.
 Πιλίδιον 164. 107. Πρῶτις. 103. 162.
 Πιόνιος. 345. 346. 352. Πρωτίτυπος αὐτωνυμία. 69.
 Πίσσις ἀληθής. 30. Πυλία. 105. 111. 113.
 Πιττακός. 114. 170. Πυρβολοστασία. 384.
 Πλάτων. 9. 30. 52. 103. 127. 133. Πωμήριον. 338.
 134. 162. 189.—2) ὁ Χίου. 16.
 Μνημονεῖα τοῦ Πλάτωνος μετ' ἐπαί- Ῥαβδίων γλῶσσα. 12.
 νων καὶ ὁ φιλέλλην Μάρκελλος ἐν Ῥαβδοῦχοι. 143. 194.
 τοῖς Souvenirs d'Orient. pag. 119. Ῥάλλης Στέφην. 139. 140. 143. 145.
 Πλαῦτος. 203—204. 208, 209. Ῥατουμίνας. 116. 196.

Ῥῆμα. 75—87.
 Ῥοδινὸς Νεόφυτ. 432—434.
 Ῥοδοῦς. 435.
 Ῥόδου ἱππεῖς. 333, 334.
 Ῥόθιον. 410. 483.
 Ρούζη, Ῥουζάται. 408.
 Ρός. 399.
 Ρουσόπουλος Ἰωάν. 60.
 Ῥύμη βασιλική. 407.
 Ῥύσιος Δικμάντ. 345. 410, 423.
 Ῥωδοφόρων λεγίων. 383—
 Ῥωμαίων νομίσματα 444. πλούτος.
 148, 196. νόμοι. 180.
 Ῥωμύλος. 139.

Σάθας Κ. 418.
 Σακελίων Ἰωάν. 424.
 Σαλαμίς. 108, 409, 411.
 Σαμουήλ ὁ Κύπριος. 470.
 Σανίς=κανάτιον. 199.
 Σαντζάν μπουρνού. 335.
 Σάρδεις. 127.
 Σαρῆ Παντελῆς. 340.
 Σαριμπέογλους. 335. 337. 410.
 Σαρωνικὸς κόλπος. 405.
 Σαφηνεῖα. 96.
 Σεβαστος ὁ Τριπεζούντιος. 423.
 Σεῖδίκιον. 323. 409.
 Σεισάχθεια. 416, 417, 473.
 Σεμναί Θεαί. 467.
 Σερραφεῖμ ὁ Σμύρνης. 347.
 Σημύδα. 494.
 Σιθίνης Κ. γ. λα.
 Σιθυλλῶν βιβλία. 453. 200.
 Σιπολήνη. 343.
 Σίπυλος. 332. 343.
 Σκατόλας. 450. 498.
 Σικράδιον ἀκρωτήριον. 110.
 Σκούφια. 408. 464.
 Σκύθαι. 10. 462.
 Σλαβάρσιος. 324. 337. 388, 339.
 352. 409. 411.

Σμύρνα. 319. 324, 323, 325. μουσεῖ-
 ον τῆς Ἰωνίας. 326. 349. δόξης
 μνημεῖα. 326. μνημονεύεται ἐν τῇ
 Ἀποκαλύψει. 330. κάτοικοι, προϊόν-
 τα. 339. κῆποι. 342. σεισμοί. 328,
 335—336. πυρκαϊαί. 336. 360.
 414. σφαγαί. 335. 410. νοσοκο-
 μεῖον, τεχνικὰ συστήματα. 340.
 σχῆμα. 342. μῆκος καὶ πλάτος.
 343. διοικήσεις. 344. Ἀρχιερεῖς.
 344—347. 419. 430. 10. μ. ἀντίλει-
 πυροσβεστικά. 475.
 Σμυρναῖων ἀνδρία. 324. 70η. 322.
 νομίσματα. 326—328. 330. 350.
 φιλοτιμία πρὸς καλωπισμὸν τῆς
 πόλεως. 325. προθυμία εἰς τὰς
 φοιτήσεις τῶν ἐξετάσεων. 0. ὑπερά-
 σπεις τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ὁμο-
 γενῶν. κδ. κε.
 Σολιμάν ὁ Α. 331.
 Σόλοι. 127, 485.
 Σολοικισμός. 100.
 Σολομών ὁ προφήτης. 5.
 Σόλων. 100, 103. 116. 119. 121,
 122. 123. 124. 125. 180. 181.
 184. 186. 187, 188. 190.
 Σόπς. 187.
 Σοῦτσο; Κωνσταντῖνος. 371. Ἀλέξαν-
 δρος. 372. Μιχαήλ. 373. 452,
 453. Νικόλαος. 376. 377.
 Σοφίας ἔργα. 26.
 Σπαθῆς Στυλιανός. 430.
 Σπίνσιος. 326.
 Σπουρίζω. 269.
 Σταδίου. 182.
 Σταθμάρχης. 384.
 Στενωπός. 187.
 Στερητικά. 64.
 Στεφανηφόρος. 528. 329.
 Στέφανος ὁ Βυζάντιος. 319.—2) ὁ
 Σμύρνης. 346.—3) ὁ κωμικός. 348.
 Στοράριος. 337. 410.

- Στράβων. 341, 323, 324. 326. 349. 350.
 Στρατέας ὁ Λώϊδος. 345.
 Στρατήγουν. 187.
 Στρογανίφος. 373. κδ.
 Συγκείμενα. 77.
 Σύγκλητος ἱερά. 330.
 Συγκόμματα. 234.
 Συγκριτικά. 65.
 Σύλλοι. 144. 195.
 Συκοφάνται. 125.
 Σύλλας. 147.
 Συμφωνία ἐπιθετική. 60. ῥημα-
 τική. 63.
 Σύνδεσμος. 90.
 Συνεκδοχική αἰτιατική. 66.
 Σύνθεσις. 93.
 Σύνταξις. 171.
 Σύρων γλώσσα. 12.
 Σχετικά. 64. 65. 66. 68.
 Σχήματα. 96.
 Σχινᾶς Ἰωάν. 377. Μιχαήλ. 406. ιη.
 Σχολιάς. ποίημα ἀνωνύμου. 458.
 Σῶγχος. 127.
 Σωκράτης. 23. 44. 54. Σωκρ. κατα-
 δίκη. 176. γνωμικόν. 265.
 Σῶμα. 14.
 Σωσάνδρας μονή. 332.
 Σωσανδρική τέχνη. 14.
 Σωφροσύνη. 27. 37.
 Ταγματάρχης. 384.
 Ταγή, ταγήνιον, ταγίζω, ταγίριον,
 τάγιστρον. 177.
 Ταμερλάνος. 333. 334.
 Ταμίας. 330.
 Τάνσα. 171.
 Τανταλίδης Ἡλ. 430, 431. ιζ.
 Τανταλίδς. 320.
 Τάπας ὁ διδάσκ. 459.
 Ταραντίνοι. 22.
 Ταρκυνία. 144.
 Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος. 135. 194.—
 2) ὁ Κολλατίνος. 135. 194.—3)
 ὁ τοῦ Δημαρίτου. 146.
 Τελών. 184.
 Τέθριππον ἄρμα. 142. 146. 194.
 ἄγαλμα. 195.
 Τέλλος. 127, 156.
 Τένεδος. 319.
 Τερέντιος. 203. 207.
 Τεταρτημόριον. 156. 201.
 Τετραλογία. 186.
 Τσίρης. 184.
 Τσουκαλᾶς Γεώργ. Βλ. παροράματα.
 Τιμωρία. 50.
 Τὸς παλαιὰ ὀνομαστική τοῦ ἄρθρου,
 ἣν ἔσωσεν ἡ συνήθεια. 69.
 Τούδερος Ποστούμ. 152.
 Τοῦρκοι. 331.
 Τούρναβος. 268.
 Τερνεφόρτιος. 338. 340. 341. 352. 440.
 Τραγική οἰκία. 143. τραγ. τέλος. 194.
 Τράπεζα δημόσιος. 182.
 Τράστρον. 171.
 Τρικῶν. 335.
 Τριπόλεμος. 40.
 Τρίστρατον. 339.
 Τριώβολον. 175.
 Τριῶν ἱερρχῶν ἑορτὴ τοῦ Φιλολογ.
 Γυμνασίου. 446.
 Τρουῶν. 324.
 Τσαγλί. 325.
 Τσάτσα. 254.
 Τσαχᾶς. 331.
 Ταινείτ. 334.
 Τυννώνδας. 114.
 Τυπάλδος Γεράσιμ. 391.
 Τυπογραφεῖον ἐν Σμύρνῃ. 359. ἐν
 Ὁδησσῷ. κα.
 Τύρανός. 170.
 Τυβήρηνοί. 144.
 Τυρταίος. 17.
 Τυφλωσώκακον. 188.

Υαλίας. 331.
Υαλοδίκης. Δημ. ιδ.
Υδρία. 399.
Υπατείας ἀξίωμα. 143.
Υπατοί. 135, 191.
Υπερθετικά. 65.
Υπερυντελικός χρόνος. 82.
Υποδιαστολή. 95.
Υποκείμενον. 77.
Υποτακτική. 85.
Υρκανῶν πόλεις. 409.
Υρκεύς. 209.
Υψηλάντης. 418. κδ.
Υψηλοφροσύνη. 41.

Φανίας ὁ Λέσβιος. 113, 134.
Φαρμακοποιία. 164.
Φάττης. 145.
Φατρία. 140, 193.
Φεῖσθαι. 154.
Φιλαϊδῶν δῆμος. 110.
Φιλαλθέειν. 31—32. 55.
Φιλαυτία. 31. 44.
Φιλήμων Ἰωάν. 361, 364. 410.
Φιλία. 34.
Φιλικῶν ἑταιρία. 370.
Φίλιππος Ἰωάννου. ι.
Φιλοκάλης. 332.
Φιλοκλῆς. 102. 160.
Φιλοκτήτης. 124.
Φιλόκυρος. 127.
Φιλολογικὸν Γυμνάσιον 1. 54. 344.
443—44. Φιλ. Γυμνασ. σφραγίς,
βίβλος τιμῆς, κατάλογος εὐκλεῶν
ὀνομάτων, ὑποδιδάτκαλοι. κε—κς'.
Φιλόμορτος. 144.
Φιλοσοφία. 9—10.
Φιλόστρατος. 325. 351. 433.
Φόρος. 115. 171.
Φορηγὰ πλοῖα. 389.
Φορτικά, κομίζεσθαι. 208.

Φρουρά. 115. 171.
Φρυκτοὶ κόκοι, ἐρέθινοι, γ 55ς. 183.
Φυλακή, Φυλακίζω. 115. 171, 172.
Φυσική ἱστορία 11. 0—ι.
Φώκαια. 330.
Φωκῆς ὁ στρατοπεδάρχης. 408.
Φῶκος. 114.
Φωτεινῆς ἀγ. ναός. 341.
Φωτιάδης Λάμπρος. ιδ.
Φῶτος ὁ Σμύρνης. 346.
Χαζιγλήριον. 322. 408.
Χαλδαίων γλώσσα. 42.
Χαλκαμπουνίων. 324. 338.
Χάντλερος. 339. 354.
Χαντσερῆς Ἀλέξανδρος. 377.
Χερῶν κεραιοειδής. 384.
Χαρίλαος Α. κδ.
Χαρίτων ἀγαλλίαται ἐν Σμύρνη. 326.
Χάρμος. 402.
Χειρόγραφα ἐν Σμύρνη. 341.
Χειροδικία. 420.
Χέρνιφ. 168.
Χοῦς. 182.
Χρωκοπίται. 116.
Χριστίν. 167.
Χριστιανὸς ἀληθὴς καὶ τέλειος. 6.
Χριστιδουλος ὁ ἱερεὺς. 348.
Χριστοτόκος. 7.
Χρόνος ὁ πανδαιμάτωρ. 18. χρόν. ῥη-
μάτων. 82.
Χρύσανθος ὁ Σμύρνης (Α' καὶ Β').
347. 430.—2) ὁ Καραβίας. 458.
Χρυσόστομος. 8.
Ψένωφς ὁ Ἡλιουπολίτης. 127.
Ψιδοί, βελόνι. 209.
Ψύλλας Γεώργιος. κς'.
Ψόριος Μάρκος. 145. 147.—2) ὁ
Κόλλιος. 149.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

M. le co.
chambre d'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας